Anyin

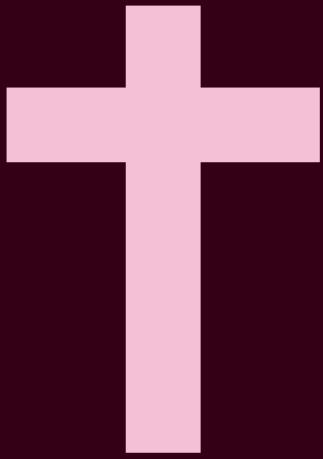

Anyin: Nyɪhyɛ Fʊfɔlɛ'n New Testament

Anyin

Anyin: Nyɪhyɛ Fʋfɔlɛ'n New Testament

copyright © 1997 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Agni Sanvi

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-04-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jun 2025 from source files dated 26 Apr 2025
b4bf56fc-6e3d-5a7c-9f55-25d2c3645a88

Contents

MATIE 1
MAAKɪ 46
LUKU 75
ZƱAN 122
JUNMAN 156
LƆMƱN 198
1 KOLɪNTɪ 217
2 KOLɪNTɪ 235
GALASI 247
EFƐZɪ 254
FILIPƱ ASƆNɪN MMA 261
KOLƆSƱ 266
1 TESALONINKI 271
2 TESALONINKI 276
1 TIMOTE 279
2 TIMOTE 285
TITɪ 289
FILEMƱN 292
EBELE'N-MƆ 294
ZƱAKɪ 309
1 PIƐLɪ 314
2 PIƐLɪ 320
1 ZƱAN 324
2 ZƱAN 329
3 ZƱAN 330
ZUDɪ 331
AYɪKELE 333

ƐJƆLƐKPA'N MƆ
MATIE HƐLƐLI'N

M'ɔ wɔ nun'n

Nwan sʋanlan dɪɛ y'ɔ le Matie? Matie, mɔ bɛ fɛlɛ yí biekun Alɪfe Levi'n (Maakɪ 2.14, Luku 5.27), anɪn ɔ wɔ Zozi mmɔfʋɛ bulu nʋn nnyuan nɪn anun bie. Ɔ dide ajule man *Lɔmʋn awaa m'ɔ sie Izalayɛ mân'n. Zozi mɛlɛ sʋ, Zufʋ kʋn m'ɔ dide ajule sɔ'n man Lɔmʋn'n, Zufʋ'n-mɔ bu yí kɛ ɔ tɪ ɛtɛfʋɛ kpili kpa. Bɛ kpɔ sʋanlan sɔ'n kpa. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ bʋka Izalayɛ mgbɔfʋɛ'n-mɔ. Nan Zozi dɪɛ, ɔ'a nwun Matie anwʋn anwunnvoe. Ɔ'a fɛlɛ yí kɛ ɔ yáci ajule junman'n m'ɔ di'n nán ɔ káci yí sʋanlan. Yɛ́ nzɪ man Matie anwʋn ɛjɔlɛ dɔʋn, nan kɛ bɛ lɛ kpɪn bɛ kele'n, yí yê ɔ hɛlɛlɪ Ɛjɔlɛkpa ɛhɪ ɔ.

Ɛjɔlɛkpa sɔ nɪn anun, Matie lɛ kele yɛ́ kɛ Zozi Kilisi tɪ Izalayɛ Belemgbin Ngʋandefʋɛ, ɔ fi belemgbin *Davidi afilie nɪn anun. Yí dein yê Nyanmɪan nanndɪlɪ yí mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ asʋ daba ɔ bɔlɪ Izalayɛ amma'n-mɔ anɔhʋba kɛ cɪan kʋn ɔ 'ba le bɛ́ ti ɔ.

Matie 'bɔ yí Ɛjɔlɛkpa nɪn abʋ'n, ɔ lɛ kan yɛ́ Zozi anan'n-mɔ nʋn yí awɔlɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ (yí ti 1-2). Ɔ lɛ kele kɛ Zʋan Batisi kpɪnlɪn sɔnɪnlɪn Zozi ɔ nʋn kɛ Abɔnsanmʋn kpɪnlɪn sɔlɪ Zozi nɪanlɪn'n (3.1-4.11). Ɛsɛ ɔ man yɛ nwun asinbɛnwʋn ninnge mɔ Zozi yɔlɪ nʋn ɛjɔlɛ'n-mɔ m'ɔ hanlɪn wɔ Galile mân nɪn anun'n (4.12-18.35). Ɛjɔlɛkpa nɪn ayuelɪɛ, ɔ man yɛ nwun kɛ Zozi hɔlɪ Zoluzalɛmʋn, lɪka mɔ yí mgbɔfʋɛ'n-mɔ hunlin yí kʋlʋwa nɪn asʋ m'ɔ fi ewue nun tinngelɪ'n (19-28.15). Ɛhɪ anzin, Zozi nʋn yí menian'n-mɔ kɔ yia bʋka kʋn asʋ Galile mân nɪn anun ɛlɔ (28.16-20).

Ɛjɔlɛkpa ɛhɪ anun, yɛ nwun kɛ Zozi heheleli Anwunno Belemgbin Mân nɪn anwʋn ninnge dɔʋn. Matie a hohuan nunhan nnun m'ɔ wʋwalɪ kpa nɪn anʋan: (1) Zozi lɛ kan kele yí menian'n-mɔ kɛ bɛ kpɪn bɛ bu Anwunno Belemgbin Mân nɪn anun amanmuo'n (yí ti 5-7). (2) Zozi lɛ kele yí menian bulu nʋn nnyuan'n kɛ bɛ kpɪn bɛ bɔ Anwunno Belemgbin Mân nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n kpayɛ'n (yí ti 10.5-42). (3) Zozi lɛ kan Anwunno Belemgbin Mân nɪn anwʋn ɛjɔlɛ ɔ bu yí anyɪnndala nun (yí ti 13). (4) Zozi lɛ kan ɛtɛ ɛyɔlɛ nʋn ɛtɛ face nɪn anwʋn ɛjɔlɛ (yí ti 18). (5) Zozi lɛ kan mân nɪn ayuelɪɛ ɔ nʋn kɛ ɔ 'kpɪn bua menian'n-mɔ kʋalaa ndɛɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ (yí ti 24-25).

Zozi Kilisi anan-mɔ dunman'n
(Luku 3.23-38)

1 Ɛ 'nwun Zozi Kilisi anan-mɔ dunman'n, ɔ bɔ yí bʋ *Abalahamʋn ɛlɔ dede ɔ sɪn belemgbin *Davidi ɛlɔ nán ɔ'a tʋ Zozi.
2 Abalahamʋn wʋlɪ Izakɪ, nán Izakɪ a wʋ Zʋakɔbʋ, Zʋakɔbʋ a wʋ Zuda nʋn yí nianman'n-mɔ,
3 Zuda a wʋ Falɛsɪ nʋn Zala. Bɛ́ nin y'ɔ le Tamaa. Falɛsɪ a wʋ Ɛsɪlɔmʋn, Ɛsɪlɔmʋn a wʋ Alamʋn,
4 Alamʋn a wʋ Aminnandabʋ, Aminnandabʋ a wʋ Naasʋn, Naasʋn a wʋ Salɪmʋn,
5 Salɪmʋn a wʋ Boozɪ. Yí nin y'ɔ le Lahabʋ. Boozɪ a wʋ Obɛdɪ. Yí nin y'ɔ le Lutʋ. Obɛdɪ a wʋ Zese,
6 Zese a wʋ Davidi, Davidi a wʋ Salomʋn. Yí nin'n tɪ Uli ayɪ daba.
7 Salomʋn a wʋ Oloboamʋn, Oloboamʋn a wʋ Abia, Abia a wʋ Asafʋ,
8 Asafʋ a wʋ Zozafatɪ, Zozafatɪ a wʋ Zolamʋn, Zolamʋn a wʋ Oziasɪ,
9 Oziasɪ a wʋ Zoatamʋn, Zoatamʋn a wʋ Akazɪ, Akazɪ a wʋ Ezekiazɪ,
10 Ezekiazɪ a wʋ Manase, Manase a wʋ Amʋn, Amʋn a wʋ Zoziasɪ,
11 Zoziasɪ a wʋ Zekonia nʋn yí nianman'n-mɔ. Mɛlɛ sɔ nɪn anun yê bɛ hyɪlɪ Izalayɛ amma'n-mɔ hɔlɪ Babilɔnʋn ɔ.
12 Mɔ bɛ hɔlɪ Babilɔnʋn'n, nán Zekonia a wʋ Salatiɛ, Salatiɛ a wʋ Zolobabɛlɪ,
13 Zolobabɛlɪ a wʋ Abiwudi, Abiwudi a wʋ Eliakimʋn, Eliakimʋn a wʋ Azɔɔ,
14 Azɔɔ a wʋ Sadɔkɪ, Sadɔkɪ a wʋ Akimʋn, Akimʋn a wʋ Eliwudɪ,
15 Eliwudɪ a wʋ Eleazaa, Eleazaa a wʋ Matan, Matan a wʋ Zʋakɔbʋ,
16 Zʋakɔbʋ a wʋ Zozɛfʋ. Yí yɪ y'ɔ le Mali. Mali sɔ'n, yí yê ɔ wʋlɪ Zozi mɔ bɛ fɛlɛ yí *Kilisi nɪn ɔ.
17 Kɛ ɔ fi Abalahamʋn bɛlɛ sʋ dede m'ɔ kɔ ju Davidi bɛlɛ sʋ'n, bɛ tɪ sɪɛ bulu nʋn nnan, yê ɔ fi Davidi bɛlɛ sʋ dede m'ɔ kɔ ju mɛlɛ mɔ bɛ hyɪlɪ Izalayɛ amma'n-mɔ bɛ hɔlɪ Babilɔnʋn'n, bɛ tɪ sɪɛ bulu nʋn nnan biekun, ɛsɛ dede m'ɔ kɔ ju Kilisi nɪn awɔlɛ'n, bɛ tɪ sɪɛ bulu nʋn nnan.

Zozi Kilisi awɔlɛ'n
(Luku 2.1-7)

18 Ɛ 'nwun kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ bɛ wʊlı Zozi Kilisi'n. Anın Mali m'ɔ tı yí nin'n, ɔ nʊn Zozɛfʊ
b'a ja bɛ́ nwʊn. Nan asannan nán Zozɛfʊ a fa Mali atɔnvɔlɛ'n, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n
tunmin'n kɔ man Mali kɔ nwʊnnzɛ.
19 Zozɛfʊ m'ɔ tı yí hun'n tı sʊanlan sɛsɛ. Yê kɛmɔ ɔ ngulo man kɛ ɔ bɔ Mali anwʊn ɛjɔlɛ ɔ kele
menian'n-mɔ, ɔ fualı kɛ ɔ nʊn yí bɛ 'tıtı nvıalıɛ nun.
20 Kɛmɔ anın ajʊnlın sɔ'n wɔ yí ti anun'n, yɛ́ Mın bɔfʊɛ'n kʊn kɔ a kɔ hın yí ɛlalıɛ. Yí nwan:
"Belemgbin *Davidi anʊnman Zozɛfʊ, n'ɛ hyʊhyʊın wɔ́ bʊ ası, fa Mali sie wɔ́ nwʊn kɛ wɔ́ yı.
Ɔ sanlın kɛ baa'n m'ɔ lɛ nwʊnnzɛ yí'n fi Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n.
21 Ɔ 'ba wʊ baa belenzua kʊn. Baa sɔ'n, ɛ 'ba tʊn yí Zozi, yí dein yê ɔ 'ba le yí menian'n-mɔ
fi bɛ́ ɛtɛ nın anun ɔ."
22 Ɛhı kʊalaatin walı maan ɛjɔlɛ'n mɔ yɛ́ Mın manlın yí kpɔmanfʊɛ'n hanlın'n kpınlın sʊ. Yí
nwan:
23 *Nıan, talua muan'n 'ba nwʊnnzɛ,*
ɔ 'ba wʊ baa belenzua kʊn.
Baa sɔ'n, bɛ 'ba fɛlɛ yí Emannuɛ.
(Emannuɛ, yí bʊ y'ɔ le kɛ Nyanmıan nʊn yɛ́ tı.)
24 Mɔ Zozɛfʊ fi nafɛlɛ nın anun tinngelı'n, ɔ yɔlı like'n mɔ yɛ́ Mın bɔfʊɛ'n helelı yí'n. Ɔ sɔlı
Mali nun ɔ falı yí kacili yí yı.
25 Nan kʊsʊ ɔ nʊn yí b'a nna man dede Mali wʊlı yí wa belenzua'n nán ɔ'a tʊn yí Zozi.

2

Ngɛlɛfʊɛ'n-mɔ 'ba kpʊnndɛ Zozi bɛ sʊ yí

1 Bɛ wʊlı Zozi Zude mân nın anun kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Betelehɛmʊn nın asʊ. Mɛlɛ sɔ'n,
anın belemgbin *Elɔdı y'ɔ sie Zude mân nın ɔ. Mɔ bɛ wʊlı Zozi'n, ngɛlɛfʊɛ'n-mɔ mɔ bɛ nıan
nzalama'n, bɛ fi lıka mɔ sɛnzɛ'n fite'n, bɛ walı Zoluzalɛmʊn ɛbɛlɛ.
2 Mɔ bɛ juli ɛbɛlɛ'n, nán b'a bisa menian'n-mɔ kɛ: "Zufʊ'n-mɔ belemgbin'n mɔ b'a wʊ yí'n,
ɔ wɔ nin? Y'a nwun yí nzalama'n sɛnzɛ afitelıɛ ɛlɔ, yɛ walı kɛ yɛ 'ba a sʊ yí."
3 Mɔ belemgbin Elɔdı ɔ nʊn Zoluzalɛmʊn kulo nın asʊ menian'n-mɔ kʊalaa tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ́
nwʊn wʊsʊlı bɛ́.
4 Belemgbin Elɔdı kɔ yia Nyanmıan *tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mɔ kʊalaatin, ɔ nʊn *mala nın asʊ
mgbain'n-mɔ nán ɔ'a bisa bɛ́ lıka m'ɔ sɛ kɛ bɛ wʊ *Kilisi'n.
5 Bɛ́ nwan: "Ɔ sɛ kɛ bɛ wʊ yí Betelehɛmʊn, Zude mân nın anun. Ɔ sanlın kɛ ɛjɔlɛ mɔ
Nyanmıan kpɔmanfʊɛ'n hɛlɛlı'n y'ɔ le kɛ:
6 *Ɛmɔ Betelehɛmʊn amma mɔ ɛmɔ wɔ Zude mân nın anun'n,*
ɛmɔ kulo'n tı man kulo kaan
wɔ Zude kulo mgbili'n-mɔ afian.
Ɔ sanlın kɛ bɛ 'ba wʊ sʊanlan kʊn bɛ tʊ ɛmɔ anun.
Sʊanlan sɔ'n yê ɔ 'ba nıan Izalayɛ amma'n-mɔ
mɔ bɛ tı mín dıɛ nın asʊ
kɛ bʊa ɛnıanfʊɛ nıan yí mmʊa'n-mɔ asʊ'n."
7 Mɔ belemgbin Elɔdı tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ fɛlɛ ngɛlɛfʊɛ'n-mɔ nvıalıɛ nun ɔ kɔ bisa bɛ́ mɛlɛ kpa
bɔkɔɔ mɔ nzalama'n fitelı'n.
8 Ɛhı anzin, ɔ kɔ sʊan bɛ́ Betelehɛmʊn ɛlɔ, yí nwan: "Ɛmɔ hɔ́ Betelehɛmʊn ɛlɔ, nán bɛ hɔ́
kpʊ́nndɛ batʊnman sɔ'n kpa. Sɛ ɛmɔ nwun yí a, bɛ mán mín nzʊ tí, maan mín kʊsʊ n gɔ́ n zʊ́
yí bie."
9 Mɔ belemgbin Elɔdı hanlın sɔ helelı bɛ́ yuelı'n yê bɛ hɔlı ɔ. Mɔ bɛ 'kɔ'n, bɛ 'nıan an, anın
nzalama'n mɔ bɛ nwunlin yí sɛnzɛ afitelıɛ ɛlɔ'n li bɛ́ nyunnun. Ɔ li bɛ́ nyunnun dede m'ɔ juli
sua'n mɔ batʊnman kaan'n wɔ nun nın ati sʊ'n, ɔ kɔ jinlan.
10 Nzalama sɔ'n mɔ bɛ nwunlin yí'n man bɛ kɔ li fɛ kpili kpa.
11 Bɛ kɔ wʊlʊ sua nın anun bɛ kɔ nwun batʊnman'n ɔ nʊn yí nin Mali. Bɛ kɔ kʊtʊ bɛ kɔ sʊ
batʊnman'n. Mɔ bɛ sʊlı yí yuelı'n, bɛ kɔ tutulu bɛ́ bɔ́lɛ'n-mɔ anun. Bɛ kɔ fa ninnge nsan mɔ
yí nwʊn cian kpa'n bɛ kɔ fi yí ata. Kʊn tı esika ɛmanlan. Kʊn tı *ansan mɔ bɛ yala yí a, ɔ ban
fanlan. Yê kʊn kʊsʊ tı minli mɔ bɛ fa bɛ yɔ ayile anaan anatılı.
12 Ɛhı anzin, Nyanmıan kɔ hın bɛ́ ɛlalıɛ kɛ nán bɛ sa bɛ́ nzin bɛ sın belemgbin Elɔdı anwʊn
ɛlɔ kón. Ɔ man bɛ sınlın lıka fʊfɔlɛ bɛ hɔlı bɛ́ kulo.

Bɛ nʊn Zozi 'ba hɔ Ezipiti mân nun

13 Mɔ ngɛlɛfʊɛ'n-mɔ hɔlı'n, yɛ́ Mın bɔfʊɛ'n kʊn kɔ a kɔ hın Zozɛfʊ ɛlalıɛ, yí nwan: "Zozɛfʊ, jasʊ
fa batʊnman'n nʊn yí nin nwanndi kɔ tanlan Ezipiti mân nın anun ɛlɔ. Sɛ n ganlın n gelelı
man wɔ́ kɛ ɛ sá bála a, n'ɛ ba. Ɔ sanlın kɛ, belemgbin Elɔdı 'kpʊnndɛ kɛ ɔ kun batʊnman'n."
14 Kɔngɔɛ sɔ nın ala, Zozɛfʊ kɔ fa batʊnman'n nʊn yí nin, bɛ kɔ nwanndi bɛ kɔ hɔ Ezipiti.

15 Bɛ wɔ ɛlɔ dede belemgbin Elɔdı wuli nán b'a sa b'a a. Yí sɔ'n, ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan manlın
kpɔmanfʋɛ'n hanlın yí daba nın a kpın sʋ. Yí nwan:
M'an han m'an hele mín wa'n kɛ ɔ fi Ezipiti ɔ jásʋ.

Mmatʋnman nganngan'n-mɔ ehuan'n

16 Mɔ belemgbin Elɔdı nwunlin kɛ ngɛlɛfʋɛ'n-mɔ a laka yí'n, ɔ fɛlı ɛya kpa. Ɔ tıtılı cıan'n
mɔ ngɛlɛfʋɛ'n-mɔ nwunlin nzalama'n dede a, anın ɔ'a nwun kɛ batʋnman'n ka kaan di afʋɛ
nnyuan. Yí ti, ɔ kɔ sʋan yí nzalafʋ'n-mɔ Betelehɛmʋn nʋn kulo'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ mantan
mantan yí'n-mɔ asʋ kɛ bɛ hó hún mmatʋnman mmelenzua mɔ b'a li afʋɛ nnyuan'n, ɔ nʋn bé
mɔ bɛ lili man afʋɛ nnyuan'n kʋalaatin.

17 Kɛ ɔ yɔlı mɔ Nyanmıan kpɔmanfʋɛ Zolomin ɛjɔlɛ'n m'ɔ hanlın'n kpınlın sʋ nın anın. Yí
nwan:

18 *Bɛ tılı ɛtıan nʋn esuan nʋn awɔ́lɛ mgbili*
Lama kulo nın asʋ.
Lasɛɛ yê anın ɔ lɛ sun yí mma'n-mɔ ɔ.
Ɔ ngulo man kɛ bɛ kpata yí,
ɔ sanlın kɛ yí mma'n-mɔ a wu.

Zozɛfʋ-mɔ fi Ezipiti bɛ 'ba sa bɛ ba

19 Mɔ belemgbin Elɔdı wuli'n, yé Mın bɔfʋɛ'n kʋn walı hınlın Zozɛfʋ ɛlalıɛ Ezipiti mân nun.

20 Yí nwan: "Zozɛfʋ, jasʋ fa batʋnman'n nʋn yí nin sa kɔ Izalayɛ mân nın anun. Ɔ sanlın kɛ,
bé mɔ anın bɛ lɛ kpʋnndɛ batʋnman'n bɛ kun yí'n, b'a yue wu."

21 Ɛhı a, Zozɛfʋ kɔ jasʋ ɔ kɔ fa batʋnman'n nʋn yí nin, bɛ kɔ sa kɔ hɔ Izalayɛ mân nın anun.

22 Mɔ Zozɛfʋ juli ɛbɛlɛ m'ɔ tılı kɛ Aakelawusi a li yí sı Elɔdı aja ɔ'a kaci Zude belemgbin'n,
ɔ sulolı ɛbɛlɛ lıka sɔ nın anun ɛtanlan. Ɛlalıɛ nun, mɔ Nyanmıan helelı yí atın m'ɔ di kɛ ɔ sın
sʋ'n, Zozɛfʋ bɔlı yí ti Galile mân nın anun.

23 M'ɔ hɔlı juli ɛlɔ'n, ɔ tanlanlın kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Nazalɛtı nın asʋ. Ɔ man ɛjɔlɛ'n mɔ
Nyanmıan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hanlın nın a kpın sʋ. Bé nwan:
Bɛ 'ba fɛlɛ yí Nazalɛtı sʋanlan.

3

Zʋan Batisi 'ba han Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n
(Maakı 1.1-8, Luku 3.1-18, Zʋan 1.19-28)

1 Mɛlɛ sɔ nın anun, sʋanlan kʋn kɔ fite Zude mân nın anun ɛwâ nın anun. Sʋanlan sɔ'n, bɛ
fɛlɛ yí *Zʋan Batisi. Ɔ kan Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n ɔ kele menian'n-mɔ.

2 Ɔ kan kɛ: "Ɛmɔ nún bé nwʋn bɛ yáci bé abalabɔ ɛtɛ'n. Ɔ sanlın kɛ Anwunno Belemgbin
elie mɛlɛ nın a kpunnge."

3 Zʋan sɔ'n yê Nyanmıan kpɔmanfʋɛ *Ezayi hanlın yí ɛjɔlɛ daba kɛ:
Sʋanlan bie lɛ tıan ɛwâ nın anun ɛlɔ kɛ:
Ɛmɔ sésie yé Mın atın'n, bɛ mán ɔ tínngɛ fɔ́ʋn!

4 Zʋan taladıɛ'n m'ɔ wula'n, bɛ le sʋamo enyuan yê b'a nwʋn ɔ, yê naan kpolo bɛlɛtı hyı yí
afian. Tɛtɛbʋabʋa nʋn wɛ yê ɔ di ɔ.

5 Zoluzalɛmʋn menian nʋn Zude mân nın anun menian, ɔ nʋn bé mɔ bé kulo'n-mɔ mantan
asue Zuludın'n, bɛ ba Zʋan anwʋn ɛbɛlɛ.

6 Bɛ kan bé ɛtɛ'n kʋalaa menian'n-mɔ anyunnun bɛ man Zʋan sɔnın bé asue Zuludın nın
anun.

7 Mɔ Zʋan nwunlin kɛ *Falisifʋɛ nʋn *Sadusifʋɛ'n-mɔ dɔʋn lɛ ba maan ɔ sɔnın bé'n, yí nwan:
"Ati anun ɛtɛ mma kɛ owo! Nwan yê ɔ selı ɛmɔ kɛ ɛsɔnıan nın ala kʋala kɛ ɔ de bé fi Nyanmıan
sikpɛ nın anwʋn ɔ?

8 Yí ti, ɛmɔ yɔ́ nyɔlıɛ m'ɔ kele kɛ ɛmɔ a kaci bé abalabɔ ɛtɛ'n b'a fa bé nwʋn b'a man
Nyanmıan.

9 Nan nán bɛ se bé nwʋn kɛ: 'Yé sı y'ɔ le *Abalahamʋn, yí ti Nyanmıan ngʋala man yé like
fíí yɔ.' Afı mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ Nyanmıan kʋala kɛ ɔ fa nyɔbʋɛ ɛhı-mɔ kaci Abalahamʋn
amma.

10 B'a si akunman nın a yue. Baka biala m'ɔ nzu man mma kpa'n, bɛ 'kpɛ bɛ tʋ sîn nın
anun.

11 "Mín dıɛ, mıın fa nzue mın sɔnın ɛmɔ m'ɔ kele kɛ ɛmɔ a kaci bé abalabɔ'n. Nan sʋanlan'n
m'ɔ fi mín nzin ɔ lɛ ba'n, ɔ le tunmin tala mín. Mın nzɛ nvata man kɛ mın nyannjı yí ja
mgbabʋa nyanman'n bɔbɔ mgban ɔ. Yí dıɛ, ɔ 'ba fa Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n nʋn sîn ɔ
sɔnın ɛmɔ.

12 Ɔ le yí huhuamʋa'n yí sa nun, ɔ 'ba huhu *bele mma kpa'n ɔ fa sie yí esie nın anun, nan
ɔ ju ewula'n gua sîn'n m'ɔ nnun man lé nın anun."

Zʋan 'ba sɔnɪn Zozi
(Maakɪ 1.9-11, Luku 3.21-22)

13 Mɛlɛ sɔ nɪn anun, Zozi fi Galile mân nɪn anun ɔ walɪ asue Zuludɪn nɪn anʋan Zʋan anwʋn
ɛbɛlɛ kɛ ɔ sɔ́nɪn yí.
14 Zʋan a nne a ndʋ man nun, yí nwan: “Mín yê ɔ fata kɛ m ba wɔ́ nwʋn m man ɛ sɔnɪn mín
ɔ. Nan wɔ́ dɪɛ, wɔ́ lɪlɪ yê ɛ lɛ ba maan mɪn sɔnɪn wɔ́ ɔ!”
15 Mɔ Zʋan anʋan tɔlɪ'n, Zozi nwan: “Dɔɛ mɔ yɛ wɔ nun'n, tie nán sɔnɪn mín. Ɔ sanlɪn kɛ,
ɛbɛlɛ nɪn anun yê yɛ 'ba yɔ like m'ɔ tɪ sɛsɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun ɔ.” Ɛhɪ a, Zʋan kɔ tie ɔ kɔ
sɔnɪn Zozi.
16 Mɔ Zozi fi asue nɪn anun ɔ 'fite'n, anwunno kɔ buke. Zozi 'nɪan an, anɪn Nyanmɪan
Wawɛ'n lɛ ju ɔ ba yí nwʋn kɛ abubule.
17 Ɛbɛlɛ ala, anɪɛ kʋn kɔ te anwunno ɛlɔ kɛ: “Sʋanlan ɛhɪ tɪ mín ehulo Baa, m'an fa mín lʋa'n
kʋalaa m'an wula yí nun.”

4

Abɔnsanmʋn 'ba sɔ Zozi nɪan
(Maakɪ 1.12-13, Luku 4.1-13)

1 Ɛhɪ anzin, Nyanmɪan Wawɛ'n kɔ fa Zozi asue Zuludɪn nɪn anʋan ɔ nʋn yí kɔ hɔ ɛwâ nɪn
anun. Ɛbɛlɛ, Abɔnsanmʋn kɔ sɔ yí kɔ nɪan.
2 Zozi kɔ hyɪ ɛhɔɛ kɔngɔɛ nʋn eyua dede cɪan abulanan. Mɔ cɪan abulanan'n sɪnlɪn'n nán
ɛhɔɛ a hun yí.
3 Abɔnsanmʋn kɔ kpʋ yí. Yí nwan: “Sɛ Nyanmɪan Awa y'ɔ le wɔ́ sakpa a, anɪn kan kele
nyɔbʋɛ ɛhɪ-mɔ maan bɛ káci kpaʋn.”
4 Mɔ Abɔnsanmʋn hanlɪn sɔ'n, Zozi nwan: “B'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ:
Nán kpaʋn ala yê sʋanlan di a, ɔ nyan ngʋan ɔ.
Nan ɛjɔlɛ biala m'ɔ fi Nyanmɪan anʋan kɔ fite'n,
ɔ man sʋanlan nyan ngʋan.”
5 Ɛhɪ a, Abɔnsanmʋn nʋn yí kɔ hɔ Zoluzalɛmʋn m'ɔ tɪ kulo nwannzan-nwannzan nɪn asʋ,
ɔ kɔ fa yí kɔ sie Nyanmɪan awulo nɪn anun sua nɪn ati sʋ anwunno.
6 Yí nwan: “Sɛ Nyanmɪan Awa y'ɔ le wɔ́ sakpa a, anɪn kulu tɔ asɪ. Afɪ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ
nɪn anun kɛ:
Wɔ́ dunman nun, Nyanmɪan 'ba man yí mmɔfʋɛ'n-mɔ atɪn
kɛ bɛ sɔ́ wɔ́ bɛ́ sa nun
nán wɔ́ ja a mgbula man ɛbʋɛ.”
7 Mɔ Abɔnsanmʋn hanlɪn sɔ'n, Zozi nwan: “B'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ:
N'ɛ sɔ yɛ́ Mɪn m'ɔ tɪ wɔ́ Nyanmɪan'n nɪan.”
8 Ɛsɛ Abɔnsanmʋn kɔ fa Zozi kɔ hɔ bʋka kannganlaun kpa kʋn asʋ. Ɔ kɔ yɪ mân nɪn anun
mmelemgbin mân'n-mɔ kʋalaa nʋn bɛ́ anunminnyanmʋn'n ɔ kɔ hele yí.
9 Yí nwan: “Sɛ ɛ tu tɔ mín ja nun ɛ sʋ mín an, mɪn 'fa ɛhɪ kʋalaa mɪn man wɔ́.”
10 Ɛhɪ a, Zozi nwan: “*Satan, kɔ! Ɔ sanlɪn kɛ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ:
Yɛ́ Mɪn m'ɔ tɪ wɔ́ Nyanmɪan'n,
yí ngʋnmɪn cein y'ɔ di kɛ ɛ sʋ yí ɔ.”
11 Mɔ Zozi hanlɪn ɛhɪ'n, afɪ Abɔnsanmʋn kɔ yaci yí. Nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ kɔ a Zozi
anwʋn ɛbɛlɛ, bɛ kɔ bʋka yí.

Zozi 'ba bɔ yí junman nɪn abʋ Galile mân nɪn anun
(Maakɪ 1.14-15, Luku 4.14-15)

12 Ɛhɪ, Zozi 'tie a, b'a tʋ Zʋan fiadɪ. Zozi kɔ hɔ Galile mân nɪn anun ɛlɔ.
13 Ɔ'a ndanlan man Nazalɛtɪ kulo nɪn asʋ. Nan ɔ hɔlɪ tanlanlɪn kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí
Kapɛɛnawɔmʋn nɪn asʋ. Kulo sɔ'n wɔ Galile asue nɪn anʋan, Zabulʋn nʋn Nɛfʋtali etin dɪɛ
nɪn asʋ.
14 Ɔ yɔlɪ sɔ maan ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ *Ezayi hanlɪn yí daba'n kpɪnlɪn sʋ. Yí
nwan:
15 *Zabulʋn nʋn Nɛfʋtali amma*
nʋn bɛ́ mɔ bɛ wɔ Asue Kpili nɪn anʋan ɛlɔ
dede ɔ kɔ ju asue Zuludɪn nɪn anzin ɛlɔ ebue kʋn,
ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ wɔ Galile mân nɪn anun
mɔ bɛ́ dɔʋn bɛ tɪ man Zufʋ'n,
16 *menian sɔ'n-mɔ mɔ bɛ gua awosin nɪn anun'n,*
bɛ 'ba nwun kanlannɪɛ kpili kpa kʋn!
Yê m'ɔ tʋ de bɛ́ mɔ bɛ gua ewue mân tuun nɪn anun'n,
kanlannɪɛ'n 'ba ta lɪka sɔ'n!

17 Ɔ fi mɛlɛ sɔ'n yê Zozi bɔlı Nyanmıan junman nın abʋ ɔ. Yí nwan: “Ɛmɔ nún bɛ́ nwʋn bɛ yáci bɛ́ abalabɔ ɛtɛ'n. Ɔ sanlın kɛ Anwunno Belemgbin elie mɛlɛ nın a kpunnge!”

Zozi 'ba fɛlɛ menian nnan mɔ bɛ cı ejue yí nwʋn
(Maakı 1.16-20, Luku 5.1-11)

18 Mɔ Zozi 'sın Galile asue nın anʋan'n, ɔ kɔ nwun anianman nnyuan. Kʋn li Simʋn, bɛ fɛlɛ yí biekun Pıɛlı, ɔ nʋn yí nianman Andele. Anın bɛ lɛ gua dada, ɔ sanlın kɛ bɛ tı asufuɛ.
19 Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ bála bɛ sí mín sʋ, nán mın 'ba man ɛmɔ fɛfɛlɛ menian bɛ man mín.”
20 Kɛ Zozi anʋan 'tɔ ala, bɛ kɔ yaci bɛ́ dada'n-mɔ ɛbɛlɛ bɛ kɔ si yí sʋ.
21 Zozi fi ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ yí nyunnun kaan, ɔ 'tʋ yí nyın an, ɔ kɔ nwun anianman nnyuan mmiekun-mɔ. Bɛ tı Zebede amma. Kʋn li Zʋakı yê kʋn kʋsʋ li Zʋan. Anın bɛ nʋn bɛ́ sı Zebede bɛ gua ɛlɛɛ nın anun, bɛ lɛ kpʋnmgba bɛ́ dada'n-mɔ anun. Zozi kɔ fɛlɛ bɛ́.
22 Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ yaci bɛ́ sı Zebede nʋn ɛlɛɛ nın ɛbɛlɛ bɛ kɔ si Zozi sʋ.

Zozi 'ba nanndı Galile mân'n lıka kʋalaatin
(Luku 6.17-19)

23 Ɛhı, Zozi nanndı Galile mân'n lıka kʋalaatin. Ɔ kekele menian'n-mɔ Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n Zufʋ'n-mɔ asɔnın sua'n-mɔ anun. Ɔ bɔ Nyanmıan Belemgbin Mân nın anwʋn Ɛjɔlɛkpa'n ɔ kele bɛ́, ɛsɛ menian mɔ ewue ngacile ngacile kʋalaa lɛ kun bɛ́, ɔ nʋn bɛ́ kʋalaa mɔ b'a bubu'n, ɔ man bɛ́ nwʋn sa.
24 Ɛhıka ati, Zozi dunman'n kɔ fa Sili mân bɔndın'n. Bɛ fa bɛ́ mɔ ewue ngacile ngacile kʋalaa lɛ kun bɛ́'n bɛ bɛlɛ Zozi: bɛ́ mɔ bɛ́ nwʋn fʋfʋ bɛ́ o, bɛ́ mɔ wawɛ ɛtɛ'n-mɔ wɔ bɛ́ nun o, bɛ́ mɔ bɛ tɔ mgbutie o, ɔ nʋn bɛ́ mɔ b'a bubu o, ɔ man bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn sa.
25 Menian dɔʋn kpa si yí sʋ. Mmie-mɔ fi Galile, mmie-mɔ fi mân'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Kulo Bulu nın anun, mmie-mɔ fi Zoluzalɛmʋn kulo nın asʋ ɔ nʋn Zude mân nun ɔ nʋn mân'n m'ɔ wɔ asue Zuludın nın anzin ɛlɔ nın anun.

5

Zozi 'ba fʋ bʋka kʋn asʋ

ɔ kekele yí menian'n-mɔ Nyanmıan ninnge

1 Mɔ Zozi nwunlin meninsʋnman'n, ɔ kɔ fʋ bʋka kʋn asʋ, ɔ kɔ tanlan ası. Yí menian'n-mɔ kɔ kpʋ yí,
2 ɔ kɔ hehele bɛ́ Nyanmıan ninnge. Yí nwan:

Nyila nın anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Luku 6.20-23)

3 “Nyila hán bɛ́ mɔ bɛ sı yí fɔ́ón kɛ Nyanmıan anyunnun bɛ tı wawɛ nun ehianfʋɛ'n. Ɔ sanlın kɛ Anwunno Belemgbin Mân'n tı bɛ́ dıɛ.
4 “Nyila hán bɛ́ mɔ bɛ́ lʋa a bɔ bɛ́ nwʋn'n. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan 'ba cıcı bɛ́ lʋa.
5 “Nyila hán bɛ́ mɔ bɛ bɛbɛlɛ bɛ́ nwʋn ası'n. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan 'ba fa asıɛ'n sie bɛ́ ajâ.
6 “Nyila hán bɛ́ mɔ bɛ yɔ biala bɛ bu mân'n sɛsɛ kɛ Nyanmıan lɛ kpʋnndɛ yí'n. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan 'ba man bɛ́ yí nwʋn anwʋnsɛlɛ kpa.
7 “Nyila hán bɛ́ mɔ bɛ nwun bɛ́ manngʋn'n-mɔ anwʋn anwunnvoe'n. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan kʋsʋ 'ba nwun bɛ́ nwʋn anwunnvoe.
8 “Nyila hán bɛ́ mɔ bɛ fa bɛ́ ahʋnlın'n kʋalaa bɛ kulo Nyanmıan bɛ yɔ like m'ɔ kulo'n. Ɔ sanlın kɛ bɛ 'ba nwun Nyanmıan.
9 “Nyila hán bɛ́ mɔ bɛ man bɛ́ manngʋn-mɔ tanlan anzʋnunjɔ nun'n. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan 'ba fa bɛ́ yɔ yí mma.
10 “Nyila hán bɛ́ mɔ bɛ bu mân'n sɛsɛ kɛ Nyanmıan lɛ kpʋnndɛ'n mɔ yí ti bɛ lɛ kele bɛ́ yalɛ'n. Ɔ sanlın kɛ Anwunno Belemgbin Mân'n tı bɛ́ dıɛ.
11 “Nyila hán ɛmɔ mɔ bɛ tı mín menian'n. Mɛlɛ mɔ menian'n-mɔ 'kpɛ ɛmɔ nzʋba, bɛ kele ɛmɔ ahʋlʋwa ɛsɛ bɛ kpɛ ɛsʋan ngacile biala bɛ tʋ ɛmɔ abʋ'n,
12 ɛmɔ lí fɛ, bɛ mán bɛ́ nwʋn té bɛ́! Ɔ sanlın kɛ nyanmıansʋ ɛlɔ, ɛmɔ ahatua'n tı kpili kpa. Asannan nán b'a wʋ ɛmɔ'n, ahʋlʋwa'n mɔ bɛ helelı mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ daba'n, yí kʋnmgba nın ala yê bɛ 'kele ɛmɔ kʋsʋ ɔ.

Njın nʋn kanlannıɛ nın anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Maakı 9.50; 4.21, Luku 14.34-35)

13 “Asıɛ nın asʋ ɛwa, ɛmɔ tı kɛ njın m'ɔ man like nzɛcı man ɔ. Nan sɛ njın'n ta a, bɛ 'yɔ sɛ nán b'a man ɔ'a yɔ kalʋ-kalʋ biekun? Bɛ ngʋala man yí like fíí kón yɔ. Ası ala yê bɛ ju bɛ gua bɛ man menian'n-mɔ tetia sʋ ɔ.
14 “Eyuadı nın anun, ɛmɔ tı kɛ kanlannıɛ. Kulo mɔ bɛ kɔ si yí bʋka sʋ'n, kulo sɔ'n, ɔ nvıa man.

15 Sɛ bɛ sɔ kanlannıɛ a, bɛ nva man like bɛ mmutu man sʊ. Nan bɛ sɔ bɛ sie like sʊ anwunno
sua nın anun maan ɔ ta bé kʊalaa bɛ nwun ası.
16 Menian'n-mɔ anyunnun, ɔ di kɛ ɛmɔ ta kɛ kanlannıɛ maan bɛ nwun ɛmɔ nyɔlıɛ kpa'n
nán b'a yı ɛmɔ Ası m'ɔ wɔ anwunno nın ayɛ.

Moyizı mala nın anwʊn ɛjɔlɛ'n

17 "Nán bɛ jʊnlın kɛ m'an a *Moyizı mala'n nʊn mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ ngehele nın abʊsʊ
enunnuan. Nán yí enunnuan ati yê m malı ɔ. Nan m malı kɛ mın 'ba maan ɔ kpın sʊ.
18 Mın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ mɛlɛ mɔ anwunno nʊn ası tɛ wɔ ɛbɛlɛ'n, bɛ mgbɔcı
man abesede nzɔlɛ'n m'ɔ tı kaan tala nzɔlɛ'n-mɔ kʊalaatin m'ɔ wɔ mala nın anun'n, anaan
nun ɛjɔlɛ kpɔlɛ kaan sʊa bɛ ndʊ man. Ɔ 'ka ɛbɛlɛ sɔ dede ɔ kɔ ju mân nın ayuelıɛ.
19 Yí sɔ ati, sʊanlan m'ɔ kɔ tʊn mala'n nunhan m'ɔ tı kaan ɔ tala bé kʊalaa'n, nán sɛ ɔ kele
menian'n-mɔ kɛ bɛ nían yí dıɛ nın asʊ bɛ yó bie a, sʊanlan sɔ'n, ɔ 'kaci kaan ɔ tala Anwunno
Belemgbin Mân nın anun menian'n-mɔ kʊalaatin. Sʊanlan kʊsʊ m'ɔ di mala nın asʊ, mɔ
ɛsɛ ɔ kele menian'n-mɔ maan bɛ di sʊ'n, sʊanlan sɔ'n, ɔ 'kaci sʊanlan kpili wɔ Anwunno
Belemgbin Mân nın anun.
20 Mın kan mın kele ɛmɔ kɛ, sɛ ɛmɔ a mmɔ man bala kpa m'ɔ sɔ Nyanmıan anyın b'a ndala
man *mala nın asʊ mgbain'n-mɔ nʊn *Falisifʊɛ'n-mɔ a, Nyanmıan ngɔ man man ɛmɔ atın
maan bɛ ngɔ wʊlʊ man yí mân nın anun ɛlɔ.

Ɛya ɛfɛ nın anwʊn ɛjɔlɛ'n

21 "Ɛmɔ tılı kɛ bɛ hanlın bɛ helelı ɛmɔ anan-mɔ kɛ: *Ɛ ngɔ li man awue*, yí ti, sʊanlan m'ɔ kɔ li
awue'n, bɛ sánman yí bɛ mán kpain'n m'ɔ di ɛjɔlɛ'n.
22 Nan mín dıɛ, mín nwan: Sʊanlan m'ɔ kɔ fɛ yí manngʊn anwʊn ɛya'n, ɔ fata nzanman.
M'ɔ kɔ se yí manngʊn kɛ: 'Laka!' (Ɔ tı *ebele anıɛ, yí bʊ y'ɔ le 'ati to'), sʊanlan sɔ'n, ɔ fata
ahınlınnvie. Yê sʊanlan m'ɔ kɔ se yí manngʊn kɛ: 'Sɛnvʊɛ!', yí kʊsʊ ɔ fata kɛ bɛ tʊ yí sîn'n m'ɔ
le man ayuelıɛ nın anun.
23 "Yí sɔ ati, sɛ ɛ 'fa like kɔ man Nyanmıan, sɛ ɛ ju Nyanmıan awulo nın anun lıka mɔ bɛ yı
tɛɛ'n nán ɛ kacı kɛ a se wó manngʊn bie sa a,
24 anın wó like'n mɔ ɛ 'fa man Nyanmıan'n, yaci yí ɛbɛlɛ, kɔ tʊa wó manngʊn'n bɛ sésie bé
afian, nán afı a sa a fa wó like nın a man Nyanmıan.
25 "Sɛ sʊanlan bie kɔ sanman wó, mɔ ɛmɔ kɔ fa atın'n mɔ bɛ lɛ kɔ'n, ɛbɛlɛ ala, tʊa yí, ɛmɔ sésie
ɛjɔlɛ sɔ'n bɛtɛɛ sʊ, nán ɔ'a nva man wó ɔ'a mman man kpain'n m'ɔ di ɛjɔlɛ'n, nán yí kʊsʊ ɔ'a
nva man wó ɔ'a mman man nzalafʊ'n, nán b'a ndʊ man wó fiadı.
26 Nıan, mın kan yí ananhɔlɛ mın kele wó kɛ sɛ ɛ yuelı man yí kalɛ'n kʊalaatin tua a, sɛ yí
babulu kʊn bɔbɔ ka wó sʊ a, ɛ fi fiadı sua nın anun ɛ ngɔ fite man lé.

Ajaa ɛtʊan nın anwʊn ɛjɔlɛ'n

27 "Bɛ hanlın bɛ helelı yé nan-mɔ kɛ: *Ɛ ngɔ tʊn man ajaa.*
28 Nan mín dıɛ, mın kan mın kele ɛmɔ kɛ sʊanlan m'ɔ kɔ hulo balasua m'ɔ tı man yí yı mɔ
yí nwʊn nna ajʊnlın kɔ a yí ti anun'n, sʊanlan sɔ'n, anın ɔ'a tʊn ajaa yí ahʊnlın nın anun dada
angʊnmın.
29 Sɛ wó nyın fama'n yê ɔ cʊın wó kɔ ɛtɛ nın anun an, tu yí tʊ mʊa. Sɛ ɛ minlin wó nwʊnnaan'n
lıka bie nán ɛ nyan ngʊan an, ɔ tı kpa ɔ tala kɛ wó munmuan'n kʊalaa kɔ hɔ sîn'n m'ɔ le man
ayuelıɛ nın anun.
30 Sɛ wó sa fama'n yê ɔ cʊın wó kɔ ɛtɛ nın anun an, kpɛ tʊ mʊa. Sɛ ɛ kpɛ wó sa'n kʊn nán ɛ
nyan ngʊan an, ɔ tı kpa ɔ tala kɛ ɛ kɔ fa yí nnyuan'n ɛ kɔ hɔ sîn'n m'ɔ le man ayuelıɛ nın anun.

Eyila nın anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Matie 19.9, Maakı 10.11-12, Luku 16.18)

31 "Ɛsɛ bɛ hanlın bɛ helelı yé nan-mɔ kɛ: *Sɛ sʊanlan kʊn kulo kɛ ɔ yila yí yı a, anın ɔ hélɛ kalata*
m'ɔ kele kɛ b'a yila'n ɔ fá mán yí.
32 Nan mín dıɛ, mín nwan: Belenzua kʊn mɔ yí yı a mmɔ man bian, sɛ ɔ yila yí maan
belenzua fʊfɔlɛ ja yí a, anın ɔ'a man balasua nın a tʊn ajaa. Yê sʊanlan kʊsʊ m'ɔ kɔ ja balasua
mɔ yí hun a yila yí'n, anın sʊanlan sɔ nın a tʊn ajaa.

Ndâ ɛhan nın anwʊn ɛjɔlɛ'n

33 "Ɛmɔ tılı kɛ bɛ hanlın bɛ helelı yé nan-mɔ kɛ: *Like mɔ ɛ kɔ han ndâ wɔ Nyanmıan anyunnun*
kɛ ɛ 'yɔ'n, n'ɛ kpɔ ndâ'n, nan yɔ like sɔ'n sakpa.
34 Mín dıɛ, mın kan mın kele ɛmɔ kɛ nán bɛ kan ndâ bɔbɔ fíí. Nán bɛ kan ndâ bɛ fa anwunno
nın adanzıɛ, ɔ sanlın kɛ ɛlɔ yê Nyanmıan belemgbin bia'n wɔ ɔ.
35 Nán bɛ kan ndâ bɛ fa asıɛ nın adanzıɛ, ɔ sanlın kɛ asıɛ'n tı Nyanmıan bia m'ɔ sesie yí ja sʊ
ɔ. Nán bɛ kan ndâ bɛ fa Zoluzalɛmʊn kulo nın adanzıɛ, ɔ sanlın kɛ ɛbɛlɛ tı Nannan Nyanmıan
Kpili kulo.

36 Nán bɛ kan ndâ bɛ fa sʋanlan ati nɪn adanzɪɛ, ɔ sanlɪn kɛ ɛmə ngʋala man kɛ bɛ man bɛ́ ti enyuan kʋnmgba cein fi fufue anaan bile.
37 Ɛmə hán yí tika kɛ: 'Yuo' anaan 'Cɛcɛ.' Yí nzin dɪɛ'n kʋalaa mə bɛ kan bɛ gua sʋ'n, ɔ fi Abɔnsanmʋn ɛlɔ.

Bɛ́ mə bɛ kele yɛ́ yalɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Luku 6.29-30)

38 "Ɛsɛ bɛ hanlɪn bɛ helelɪ yɛ́ nan-mə kɛ: *Sɛ sʋanlan bə wɔ́ nyɪn kʋn an, bə yí dɪɛ'n bie sie yí bʋsʋ. Sɛ sʋanlan tu wɔ́ je kʋn an, tu yí dɪɛ'n bie sie yí bʋsʋ.*
39 Nan mín dɪɛ, mɪɪn kan mɪn kele ɛmə kɛ sɛ sʋanlan yɔ ɛmə ɛtɛ a, nán bɛ yɔ bie bɛ sie yí bʋsʋ. Sɛ sʋanlan kpacɪ wɔ́ nyɪn fama nɪn asʋ a, kaci bê'n maan ɔ kpácɪ sʋ.
40 Sɛ sʋanlan bie sanman wɔ́ nán yí nwan ɔ 'de wɔ́ taladɪɛ'n mə ɛ wula yí bʋ nɪn an, fa mə ɛ wula yí sʋ'n kʋsʋ bʋka sʋ man yí.
41 Sɛ mân mgbain'n-mə bie fa yí ninnge tinndin wɔ́ kɛ ɛ sʋ́a ɛ hɔ́ sɔ́man yí atɪn cilo kʋn an, kɔ dede ju cilo nnyuan.
42 Sʋanlan sɛlɛ wɔ́ like a, fa man yí. Sɛ sʋanlan kulo kɛ ɔ fɛ wɔ́ like a, n'ɛ yɔ yí abɔlɛ.

Ehulo m'ɔ di kɛ yɛ kulo bɛ́ mə bɛ kpɔ yɛ́ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Luku 6.27-36)

43 "Ɛmə tɪlɪ kɛ bɛ́ nwan: *Kulo wɔ́ manngʋn*, nán kpɔ sʋanlan m'ɔ kpɔ wɔ́'n.
44 Nan mín dɪɛ mɪɪn kan mɪn kele ɛmə kɛ ɛmə húlo bɛ́ mə bɛ kpɔ ɛmə'n. Ɛmə sélɛ Nyanmɪan bɛ mán bɛ́ mə bɛ kele ɛmə ahʋlʋwa'n,
45 nán ɛmə a kaci ɛmə Asɪ'n m'ɔ wɔ anwunno nɪn amma. Afɪ Nyanmɪan man eyua'n fi ɔ man meninkpa'n-mə nʋn ɛtɛfʋɛ'n-mə kʋalaatin. Ɔ man esue'n tɔ ɔ man bɛ́ mə bɛ bɔ bala kpa ɔ nʋn bɛ́ mə bɛ yɔ ɛtɛ'n.
46 Sɛ bɛ́ mə bɛ kulo ɛmə nɪn ala yê ɛmə kulo bɛ́ a, anɪn nzu nvasʋɛ dɪɛ yê ɛmə nyan yí wɔ Nyanmɪan ɛlɔ ɔ? Ɛtɛfʋɛ kɛ bɛ́ mə bɛ dide ajule'n, kɛ bɛ́ kʋsʋ bɛ yɔ yí nɪn ala anɪn.
47 Sɛ ɛmə anianman'n-mə ala yê ɛmə bisa bɛ́ ahɪn an, anɪn nzu like kpili dɪɛ yê ɛmə a yɔ ɔ? Bɛ́ mə bɛ nne man Nyanmɪan bɛ nni man'n, kɛ bɛ́ kʋsʋ bɛ yɔ yí nɪn ala anɪn.
48 Yí sɔ ati, kɛmə ɛmə Asɪ m'ɔ wɔ anwunno'n tɪ sʋanlan kpa'n, ɛmə kʋsʋ káci meninkpa.

6

Ehianfʋɛ'n-mə like ɛman nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n

1 "Ɛmə nían bɛ́ nwʋn kpa! Nán bɛ yɔ ninnge mə Nyanmɪan kulo'n bagua nɪn anun maan menian'n-mə kʋalaa nwun ɛmə. Sɛ ɛmə yɔ yí sɔ a, ɛmə nnyan man ɛmə Asɪ m'ɔ wɔ anwunno nɪn asa nun like fíí.
2 "Yí sɔ ati, sɛ ɛ 'man ehianfʋɛ'n-mə esika a, n'ɛ bɔ wɔ́ nwʋn kpayɛ kɛ apoo mma'n-mə yɔ yí Zufʋ'n-mə asɔnɪn sua'n-mə anun'n ɔ nʋn gua'n-mə asʋ'n. Bɛ yɔ sɔ bɛ man menian'n-mə fʋa bɛ́. Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmə kɛ bɛ́ ahatua dɪɛ nɪn ala y'ɔ le bɛ́ dunman'n mə bɛ lɛ bɔ'n.
3 Nan wɔ́ dɪɛ, sɛ ɛ 'fa esika ɛ man ehianfʋɛ'n-mə a, n'ɛ man wɔ́ manngʋn'n muonun mə ɛ nʋn yí nanndɪ'n nwun nun.
4 Man wɔ́ acɛdɪɛ sɔ'n há nvɪalɪɛ nun. Ɛbɛlɛ nɪn anun yê Nyanmɪan m'ɔ tɪ wɔ́ Sɪ m'ɔ nwun mə a yɔ yí nvɪalɪɛ nun'n, ɔ 'man ɛ nyan yí nwʋn ahatua ɔ.

Asɔnɪn ɛyɔlɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Luku 11.2-4)

5 "Sɛ ɛmə 'yɔ asɔnɪn an, nán bɛ yɔ kɛ apoo mma'n-mə yɔ yí'n. Bɛ kulo nzisi ejinlan bɛ yɔ asɔnɪn Zufʋ'n-mə asɔnɪn sua'n-mə anun nʋn gua'n-mə ayialɪɛ nɪn asʋ maan menian'n-mə kʋalaa nwun bɛ́. Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmə kɛ b'a nyan bɛ́ ahatua'n dada angʋnmɪn.
6 Nan wɔ́ dɪɛ, sɛ ɛ 'yɔ asɔnɪn an, wʋlʋ wɔ́ sua nɪn anun, nyin wɔ́ nzin anʋan, nán sɛlɛ wɔ́ Sɪ m'ɔ wɔ wɔ́ lɪka mə ɛ fɪa'n. Yê wɔ́ Sɪ m'ɔ nwun like mə ɛ lɛ yɔ yí nvɪalɪɛ nun'n, ɔ 'ba man ɛ nyan yí nwʋn ahatua.
7 Sɛ ɛmə 'yɔ asɔnɪn an, nán bɛ kan ndɪnndɪn kɛ bɛ́ mə bɛ nzʋ man Nyanmɪan'n yɔ yí'n. Bɛ jʋnlɪn kɛ bɛ 'kan yí nwala nwala nán Nyanmɪan a tɪ.
8 Nán bɛ yɔ kɛ bɛ́, ɔ sanlɪn kɛ, Nyanmɪan m'ɔ tɪ ɛmə Asɪ'n, like mə ɛmə kɔ hian yí nwʋn'n, ɔ di mʋa ɔ nwun yí kʋalaaka nán ɛmə a sɛlɛ yí like sɔ'n.
9 "Nan ɛ 'nwun kɛ ɛmə kpín bɛ yɔ́ asɔnɪn'n:
Yɛ́ Sɪ mə ɛ wɔ anwunno, man yɛ fá anyɪnnzɔ
yɛ bɔ́ wɔ́ dunman nwannzan-nwannzan'n.
10 Man wɔ́ belemgbin elie mɛlɛ'n jú.
Man yɛ yɔ́ wɔ́ kunnun like asɪɛ nɪn asʋ ɛwa
kɛ bɛ yɔ yí wɔ nyanmɪansʋ ɛlɔ'n.

11 Man yɛ́ ɛnɛ cɪan nɪn anwʊn alɪɛ.
12 Fa yɛ́ ɛtɛ'n-mɔ ce yɛ́ kɛ
yɛ́ kʊsʊ yɛ fa yɛ ce bɛ́ mɔ bɛ fʊn yɛ́'n.
13 N'ɛ yaci Abɔnsanmʊn maan ɔ laka yɛ́,
nan de yɛ́ fi yí sa nun.
[Ɔ sanlɪn kɛ belemgbin elie'n,
ɔ nʊn tunmin'n, ɔ nʊn anunminnyanmʊn'n,
ɔ tɪ wɔ́ dɪɛ daa. Amɪn.]

14 "Afɪ sɛ ɛmɔ yaci bɛ́ manngʊn'n-mɔ ɛtɛ'n-mɔ ce bɛ́ sakpa a, ɛmɔ Asɪ m'ɔ wɔ nyanmɪansʊ'n, ɔ 'fa ɛmɔ kʊsʊ dɪɛ'n-mɔ ɔ ce ɛmɔ.
15 Nan sɛ ɛmɔ nva man bɛ́ manngʊn'n-mɔ ɛtɛ dɪɛ'n-mɔ nje man bɛ́ a, ɛmɔ Asɪ'n kʊsʊ ngɔ fa man ɛmɔ ɛtɛ dɪɛ'n-mɔ ɔ ngɔ hye man ɛmɔ.

Abuala nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n

16 "Sɛ ɛmɔ lɛ di abuala a, nán bɛ yɔ bɛ́ nyunnun koun-koun kɛ apoo mma'n-mɔ yɔ yí'n. Bɛ yɔ bɛ́ nyɪn nɪn anun koun-koun bɛ man menian'n-mɔ kʊalaa nwun kɛ bɛ lɛ di abuala. Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ b'a nyan bɛ́ ahatua'n dada angʊnmɪn.
17 Nan wɔ́ dɪɛ, mɛlɛ mɔ ɛ lɛ di abuala'n, nwunnzin wɔ́ nyunnun, toli wɔ́ ti nɪn anun,
18 nán menian'n-mɔ a nnwun man kɛ ɛ lɛ di abuala. Wɔ́ Sɪ'n m'ɔ wɔ nvɪalɪɛ nun'n, yí ngʊnmɪn cein ɔ kɔ nwun yí. Yê wɔ́ Sɪ'n m'ɔ nwun mɔ ɛ lɛ yɔ yí nvɪalɪɛ nun'n, ɔ 'ba man ɛ nyan yí nwʊn ahatua.

Anwʊndɪɛ kpa nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Luku 12.33-34)

19 "Nán bɛ kpɔ́nndɛ mân ɛhɪ anun anwʊndɪɛ'n. Mân ɛhɪ anun ɛwa, ngakʊba di, ngannɔlɛ kan yí, awofʊɛ'n-mɔ bubu anʊan bɛ wua.
20 Nan bɛ kpʊnndɛ nyanmɪansʊ anwʊndɪɛ dɪɛ'n. Nyanmɪansʊ, ngakʊba nnʊn man ɛlɔ bɛ nni man, ngannɔlɛ nnʊn man ɛlɔ, awofʊɛ nnʊn man ɛlɔ nán b'a bubu anʊan b'a wua.
21 Ɔ sanlɪn kɛ lɪka mɔ wɔ́ anwʊndɪɛ'n wɔ'n, ɛbɛlɛ kʊsʊ yê wɔ́ ahʊnlɪn'n wɔ ɔ.

Anyɪan nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Luku 11.34-36)

22 "Bɛ́ nyɪn'n tɪ kɛ anwʊnnaan nɪn asʊ kanlannɪɛ: sɛ wɔ́ nyɪn'n tɪ kpa a, wɔ́ nwʊnnaan'n lɪka kʊalaatin wɔ jawe nun.
23 Nan sɛ wɔ́ nyɪn'n sin an, anɪn wɔ́ nwʊnnaan'n lɪka kʊalaatin wɔ awosin nun. Sɛ kanlannɪɛ'n m'ɔ wɔ wɔ́ nun'n tɪ awosin an, nwun yí kɛ awosin'n mɔ ɛ wɔ nun'n tɪ awosin kpili kpa.

Mɪnlɪan nnyuan nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Luku 16.13)

24 "Sʊanlan kʊn ngʊala man kɛ ɔ sʊ mɪnlɪan nnyuan. Sɛ ɔ sʊ mɪnlɪan nnyuan an, ɔ 'kpɔ kʊn nán ɔ kulo kʊn. Yí nyɪn 'sɔ kʊn yɛ́ ɔ 'tu yí nyɪn sa kʊn. Ɛmɔ ngʊala man kɛ bɛ ka sʊ bɛ sʊ Nyanmɪan nán b'a sʊ esika.

Nzusue nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Luku 12.22-31)

25 "Yí sɔ ati, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ: Nán bɛ susu alɪɛ mɔ ɛmɔ 'di nɪn anwʊn, ɔ nʊn nzue mɔ ɛmɔ 'nʊn nɪn anwʊn. Ɛsɛ nán bɛ susu taladɪɛ mɔ ɛmɔ 'wula nɪn anwʊn. Asʊ ngʊan'n tɪ man kpa ndala man alɪɛ nɪn ɔ? Yê anwʊnnaan'n ndala man taladɪɛ nɪn ɔ?
26 Ɛmɔ nían nnʊnman'n-mɔ. Bɛ nnua man like fíí, bɛ ngɔ man ebo sʊ bɛ nva man alɪɛ fíí, bɛ nva man alɪɛ bɛ nzie man, nan kʊsʊ ɛmɔ Asɪ m'ɔ wɔ anwunno'n, ɔ gua bɛ́ nʊan alɪɛ! Ɛmɔ anwʊn cian kpa tala nnʊnman'n-mɔ.
27 Ɛmɔ anun benin yê ɔ kʊala ɔ susu yí ngʊan nɪn anwʊn dede ɔ gua sʊ bie ɔ?
28 Nán nzukɛ ati yê ɛmɔ di taladɪɛ mɔ ɛmɔ 'wula nɪn anwʊn yalɛ ɔ? Ɛmɔ nían kɛ ebo nɪn anun ndile'n-mɔ mɔ bɛ le ndetele'n-mɔ kpɪn fifi'n. Bɛ nni man junman, bɛ nnwʊn man taladɪɛ.
29 Nan kʊsʊ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ belemgbin Salomʊn muonun nʊn yí anyanbɛnwʊn'n m'ɔ nyanlɪn yí'n, taladɪɛ m'ɔ tɪ kanlanman kɛ ndetele'n-mɔ'n, ɔ'a nwula man bie lé.
30 Ndile'n-mɔ mɔ bɛ wɔ ebo nɪn anun ɛnɛ, mɔ ɛhɪnman bɛ 'ju bɛ́ bɛ gua sîn nun'n, sɛ Nyanmɪan sesie bɛ́ sʊa, ɔ yɔ sɛ mɔ ɔ ngɔ nɪan man ɛmɔ ɔ ngɔ tala man bɛ́ ɔ? Ɛmɔ dedi'n tɪ kaan!
31 Yí sɔ ati, nán bɛ di yalɛ bɛ kan kɛ: Nzukɛ yê yɛ 'di ɔ? Nzukɛ yê yɛ 'nʊn ɔ? Taladɪɛ benin yê yɛ 'wula ɔ?
32 Bɛ́ mɔ bɛ nzʊ man Nyanmɪan'n, bɛ́ yê cɪan daa bɛ susu ninnge ɛhɪ-mɔ anwʊn ɔ. Nan ɛmɔ Asɪ'n m'ɔ wɔ anwunno'n, ɔ sɪ kɛ ɛmɔ a hian ninnge sɔ'n-mɔ anwʊn.

33 Yí ti, ɛmɔ lí mʊa bɛ kpʊ́nndɛ Nyanmɪan Belemgbin Mân'n, ɔ nʊn asɪtanlan'n m'ɔ sɔ
Nyanmɪan anyɪn'n, nán Nyanmɪan 'ba fa ninnge'n kʊalaa m'ɔ ka'n ce ɛmɔ.
34 Yí sɔ ati, nán bɛ jʊnlɪn ɛhɪnman alíɛ dɪɛ nɪn anwʊn. Alíɛ'n muonun yê ɔ 'di ɛjɔlɛ'n m'ɔ kɔ a
nun nɪn ɔ. Nunhan ɛjɔlɛ'n kʊalaa tɪ yí ɛjɔlɛ.

7

Sʊanlan ndɛɛ ebua nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Luku 6.37-42)

1 "Nán bɛ bua bé manngʊn'n-mɔ ndɛɛ nán Nyanmɪan kʊsʊ a mmua man ɛmɔ ndɛɛ.
2 Ɔ sanlɪn kɛ, kɛ ɛmɔ kɔ kpɪn kɔ bua menian'n-mɔ ndɛɛ'n yê Nyanmɪan kʊsʊ 'nɪan sʊ ɔ bua
ɛmɔ ndɛɛ ɔ. Ɛsɛ kɛ ɛmɔ kɔ kpɪn kɔ susu kɔ man bé manngʊn'n-mɔ'n yê Nyanmɪan 'nɪan sʊ ɔ
susu man ɛmɔ ɔ.
3 "Ɔ yɔ sɛ mɔ tabua munmuin kaan'n m'ɔ la wɔ́ manngʊn nɪn anyɪn nɪn asʊ'n yê ɛ nwun yí,
nan kʊsʊ ɛ nnwun man tabua ebue'n m'ɔ la wɔ́ nyɪn dɪɛ nɪn asʊ'n?
4 Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛ kʊala ɛ se wɔ́ manngʊn kɛ: 'Jinlan maan n yí tabua munmuin'n m'ɔ la wɔ́ nyɪn
nɪn asʊ'n', kʊsʊ anɪn tabua ebue kʊn la wɔ́ nyɪn dɪɛ nɪn asʊ.
5 Ɛ bɔ wɔ́ nwʊn apoo, di mʊa yɪ tabua ebue'n m'ɔ la wɔ́ nyɪn nɪn asʊ'n, nán a nwun asɪ a yɪ
tabua munmuin kaan'n m'ɔ la wɔ́ manngʊn nɪn anyɪn nɪn asʊ'n.
6 "Like m'ɔ tɪ nwannzan-nwannzan'n, nán bɛ fa bɛ man njʊa'n-mɔ di. Sɛ ɛmɔ fa man bé
a, bɛ 'kpɛ bé nyɪn bɛ sosua ɛmɔ nun. Nán bɛ ju bé kɔmɪn afile'n-mɔ bɛ gua mgbolike'n-mɔ
anyunnun. Sɛ ɛmɔ ju bé kɔmɪn afile'n-mɔ bɛ gua mgbolike'n-mɔ anyunnun an, bɛ 'tetia sʊ.

Ɛmɔ sélɛ, bɛ kpʊ́nndɛ, bɛ bɔ́ anʊan'n
(Luku 11.9-13)

7 "Ɛmɔ sélɛ nán b'a fa b'a man ɛmɔ. Ɛmɔ kpʊ́nndɛ nán b'a nwun yí. Ɛmɔ bɔ́ anʊan'n nán b'a
tike.
8 Ɔ sanlɪn kɛ sʊanlan biala m'ɔ kɔ sɛlɛ like'n, bɛ 'fa bɛ man yí.
9 Sʊanlan m'ɔ kɔ kpʊnndɛ'n, ɔ 'nwun yí. Sʊanlan m'ɔ kɔ bɔ anʊan'n, bɛ 'tike. Ɛmɔ anun
benin yê sɛ yí wa sɛlɛ yí kpaʊn an, ɔ fa ɛbʊɛ man yí ɔ?
10 Anaan sɛ ɔ sɛlɛ yí ejue kʊn an, ɔ fa owo man yí ɔ?
11 Ɛmɔ mɔ bɛ tɪ ɛtɛfʊɛ'n, ɛmɔ sɪ ninnge mgbakpa fa man bé mma'n-mɔ. Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ Asɪ'n
m'ɔ wɔ anwunno'n, sɛ sʊanlan sɛlɛ yí like a, ɔ nva man like kpa ɔ mman man yí ɔ?

Mala kpa nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Luku 6.31)

12 "Like mɔ *Moyizɪ mala'n nʊn Nyanmɪan mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ kalata'n kele'n y'ɔ le kɛ: Like
kʊalaa mɔ ɛmɔ kulo kɛ ɛmɔ amanngʊn'n-mɔ yɔ́ mán ɛmɔ'n, ɛmɔ kʊsʊ yɔ́ like sɔ'n bie mán bé.

Anʊan nnyuan nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Luku 13.24)

13 "Ɛmɔ wɔ́lʊ anʊan fɪtɪɪ nɪn anun. Afɪ anʊan tɛtɛlɛ'n ɔ nʊn akpɔ fanvalaʊn'n, bɛ kele ewue
atɪn. Ɛbɛlɛ yê menian dɔʊn kpa sɪn ɔ.
14 Nan anʊan fɪtɪɪ'n nʊn akpɔ bɔhyʊɪ'n, bɛ kele ngʊan atɪn. Bé mɔ bɛ nwun yí bɛ sɪn sʊ'n, b'a
nzʊn man.

Ato mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Luku 6.43-44)

15 "Ɛmɔ nían bé nwʊn kpa wɔ ato mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ anwʊn. Bɛ fa bʊa kpolo bɛ wula bɛ ba
ɛmɔ anwʊn. Nan bé kunnun an, bɛ tɪ kɛ bedi aminlefʊɛ kpa.
16 Bé nyɔlɪɛ'n-mɔ anun yê ɛmɔ 'ba fa nwun bé ɔ. Bɛ ndɪ man divɪn mma ndile mmowe sʊ,
yê bɛ ndɪ man *figi mma eminlan mmowe sʊ.
17 Baka kpa biala su mma kpa. Yê baka ɛtɛ kʊsʊ biala su mma ɛtɛ.
18 Baka kpa kʊn ngʊala man kɛ ɔ su mma ɛtɛ. Yê baka ɛtɛ kʊsʊ kʊn ngʊala man kɛ ɔ su mma
kpa.
19 Baka biala m'ɔ nzu man mma kpa'n, bɛ 'kpɛ bɛ tʊ sîn nɪn anun.
20 Ɛhɪka ati, ɔ fi bé nyɔlɪɛ nɪn anwʊn, ɛmɔ 'ba nwun ato mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ angʊnmɪn.

Mân'n ndɛɛ ebua cɪan nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Luku 13.25-27)

21 "Nán bé kʊalaa mɔ bɛ fɛlɛ mín: 'Yé Mɪn, yé Mɪn' yê bɛ 'kɔ Anwunno Belemgbin Mân nɪn
anun ɔ. Nan bé mɔ bɛ yɔ mín Sɪ m'ɔ wɔ anwunno nɪn akunnun like'n, bé ala yê bɛ 'kɔ ɛlɔ ɔ.
22 Mân'n ndɛɛ ebua cɪan'n ju a, menian dɔʊn kpa 'ba se mín kɛ: 'Yé Mɪn, yé Mɪn, wɔ́ dunman
nun, yɛ lili Nyanmɪan kpɔman, yɛ fʊanlɪn wawɛ ɛtɛ'n-mɔ. Ɛsɛ wɔ́ dunman nun, yɛ yɔlɪ
asinbɛnwʊn ninnge dɔʊn!'

23 Ɛbɛlɛ nɪn anun yê mɪn 'ba han mɪn kele bɛ́ kɛ: Cɪan bie lé mɪn nzɪ man ɛmɔ. Ɛmɔ hɔ́ mʊa,
ɛmɔ mɔ ɛtɛ yê bɛ yɔ'n."

Sua nnyuan nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Luku 6.47-49)

24 Ɛsɛ Zozi nwan: "Ɛhɪka ati, sʊanlan m'ɔ kɔ tɪ ɛjɔlɛ'n mɔ m'an han m'an hele ɛmɔ'n, sɛ ɔ
nanndɪ sʊ a, anɪn ɔ tɪ kɛ bɛngɛlɛfʊɛ mɔ ɔ'a si yí sua nɪn ɛbʊɛ sʊ.
25 Esue nɪn a tɔ dede ɔ'a bu asɪ, anwʊnman nɪn a tu sɛlɛ kpa a si sua'n, nan kʊsʊ kɛmɔ ɔ jin
ɛbʊɛ nɪn asʊ'n, ɔ man ɔ'a mmu man.
26 Nan sʊanlan biala m'ɔ kɔ tɪ ɛjɔlɛ'n mɔ m'an han mɔ ɔ'a nnanndɪ man sʊ'n, anɪn ɔ tɪ kɛ
sʊanlan m'ɔ nzɪ man ngɛlɛ, mɔ ɔ'a si yí sua nɪn anyʊan nɪn asʊ.
27 Esue nɪn a tɔ dede ɔ'a bu asɪ, anwʊnman nɪn a tu sɛlɛ kpa a si sua sɔ'n. Ɔ'a bubu ɔ'a gua
bɔkɔɔ."

Zozi tunmin'n
(Maakɪ 1.22, Luku 4.32)

28 Mɔ Zozi heheleɪ bɛ́ Nyanmɪan ninnge sɔ'n-mɔ dede mɔ yí nʊan tɔlɪ'n, kɛ ɔ kpɪn kekele
menian'n-mɔ ninnge'n, ɔ sin bɛ́ nwʊn kpili sʊnman.
29 Ɔ sanlɪn kɛ yí ngehele'n nʊn *mala nɪn asʊ mgbain'n-mɔ dɪɛ'n tɪ man kʊn. Nan ɔ kekele
bɛ́ tunmin sʊ.

8

Zozi 'ba man kokobefʊɛ kʊn anwʊn sa
(Maakɪ 1.40-45, Luku 5.12-16)

1 Mɔ Zozi fi bʊka nɪn asʊ ɔ juli'n, menian dɔʊn sili yí sʊ.
2 Mɛlɛ sɔ nɪn anun, kokobefʊɛ kʊn kɔ kpunnge Zozi, ɔ kɔ tu kɔ tɔ yí ja nun, yí nwan: "Yɛ́
Mɪn, sɛ ɛ kulo a, ɛ kʊala kɛ ɛ man mín nwʊn sa."
3 Ɔ hanlɪn sɔ a, Zozi kɔ tɪnngɛ yí sa'n ɔ kɔ han yí. Yí nwan: "Yuo o, mɪn kulo, tɪ akpɔlɛ." Ɛbɛlɛ
ala, kokobefʊɛ nɪn anwʊn kɔ sa.
4 Mɔ yí nwʊn salɪ'n, Zozi kɔ han kɔ hele yí kɛ: "N'ɛ kan kele sʊanlan fíí, nan kɔ fa wɔ́ nwʊn
kele Nyanmɪan *tɛɛyɪfʊɛ'n. Sɛ ɔ nwun wɔ́ yue a, yɪ tɛɛ'n mɔ Moyizɪ heleɪ'n, nán man bɛ nwún
yí kɛ wɔ́ nwʊn a sa."

Zozi 'ba man nzalafʊ kpain'n kʊn akʊa nɪn anwʊn sa
(Luku 7.1-10)

5 Mɔ Zozi juli Kapɛɛnawɔmʊn mɔ ɔ 'wʊlʊ kulo nɪn anun'n, *Lɔmʊn nzalafʊ kpain'n kʊn kɔ
a yí nwʊn ɛbɛlɛ
6 ɔ kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Yɛ́ Mɪn, mín akʊa'n lɛ wu kpa. Ɔ'a bubu ɔ la awulo ɛlɔ. Yí ti, mɪn
'sɛlɛ wɔ́ kɛ ɛ mán yí nwʊn sá."
7 Mɔ nzalafʊ'n hanlɪn sɔ'n, Zozi nwan: "Mɪn 'ba hɔ mɪn man yí nwʊn sa."
8 Ɔ nʊn Zozi anʊan mɔ ɔ 'tɔ'n, nzalafʊ kpain'n nwan: "Mín Mɪn, mɪn nzɛ nvata man kɛ ɛ ba
mín awulo ɛlɔ ɔ. Nan wɔ́ lɪlɪ kan ɛjɔlɛ kpɔlɛ kʊnmgba cein, nán mín akʊa nɪn anwʊn 'ba sa.
9 N ne mín nyunnun mgbain mɔ bɛ sie mín yê mín kʊsʊ mɪn sie mín nzalafʊ'n-mɔ. Sɛ mɪn
se bɛ́ nunhan kʊn kɛ: 'Kɔ!' a, ɔ kɔ. Sɛ mɪn se fʊfɔlɛ kɛ: 'Bala ɛwa!' a, ɔ ba. Sɛ mɪn se mín akʊa'n
kʊsʊ kɛ: 'Yɔ like sʊa!' a, ɔ yɔ."
10 Mɔ Zozi tɪlɪ nzalafʊ kpain sɔ nɪn anʊan nun ɛjɔlɛ'n, ɔ sinlin yí nwʊn. Ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́
mɔ bɛ si yí sʊ'n kɛ: "Mɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ Izalayɛ mân nɪn anun ɛwa, sʊanlan
m'ɔ le dedi kpili kpa kɛ bian ɛhɪ'n, n nwunlin man yí nwʊn sʊ.
11 Mɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ menian dɔʊn kpa fi sɛnzɛ afitelɪɛ, ɔ nʊn sɛnzɛ atɔlɪɛ, bɛ 'ba a
Anwunno Belemgbin Mân nɪn anun, bɛ nʊn Abalahamʊn, Izakɪ, nʊn Zʊakɔbʊ bɛ 'ba tʊ asaa.
12 Nan bɛ́ mɔ yê ɔ sɛ kɛ ahan bɛ kɔ Anwunno Belemgbin Mân nɪn anun'n, bɛ 'ju bɛ́ bɛ gua
gua nɪn asʊ awosin nɪn anun. Ɛbɛlɛ, bɛ 'sun, ɛsɛ bɛ 'kʊan bɛ́ je'n."
13 Ɛhɪ, Zozi kɔ han kɔ hele nzalafʊ kpain'n kɛ: "Kɔ wɔ́ awulo, wɔ́ dedi'n mán wɔ́ sa hán mɔ
ɛ lɛ kpʊnndɛ'n." Mɛlɛ sɔ nɪn ala, nzalafʊ kpain nɪn akʊa nɪn anwʊn kɔ sa.

Zozi 'ba man nwuluwafʊɛ dɔʊn anwʊn sa
(Maakɪ 1.29-34, Luku 4.38-41)

14 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ hɔ Pɪɛlɪ awulo ɛlɔ. Ɔ 'kɔ a ju a, anɪn ebunnun a hyɪ Pɪɛlɪ asebala'n, ɔ la
ɛbɛlɛ.
15 Zozi kɔ han Pɪɛlɪ asebala nɪn asa'n, ebunnun'n fi yí nwʊn kɔ tu. Ɔ kɔ jasʊ, ɔ kɔ kpʊnndɛ
like kɔ man Zozi kɔ li.
16 Mɔ alíɛ'n tɔlɪ nun'n, bɛ falɪ menian dɔʊn kpa mɔ wawɛ ɛtɛ wɔ bɛ́ nun bɛ bɛlɛlɪ Zozi. Zozi le
yí Nʊan Ɛjɔlɛ'n ɔ kɔ fʊan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ maan bɛ fi menian'n-mɔ anun bɛ kɔ tu. Ɛsɛ ɔ kɔ man
nwuluwafʊɛ'n-mɔ kʊalaa anwʊn kɔ sa.

17 Ɔ yəlı sɔ maan ɛjəlɛ'n mə Nyanmıan kpɔmanfʋɛ *Ezayi hanlın'n kpınlın sʋ. Yí nwan:
Ɔ'a fa yɛ́ nwʋn ewue'n ɔ'a man yɛ́ nwʋn a sa.

Bɛ́ mə bɛ kulo kɛ bɛ si Zozi sʋ'n
(Luku 9.57-62)

18 Ɛhı, menian dɔʋn kpa walı yialı Zozi anwʋn ɛbɛlɛ. M'ɔ nwunlin yí sɔ'n, ɔ kɔ han kɔ hele yí menian'n-mə kɛ bɛ mán bɛ kpɛ́ asue'n bɛ hɔ́ yí nzin ɛlə ebue kʋn.
19 Mala nın asʋ kpain'n kʋn kpunngelı yí nwʋn ɛbɛlɛ a, yí nwan: "Kpain, lıka biala mə ɛ 'kɔ'n, mın 'kə bie."
20 Mə hanlın sɔ'n, Zozi nwan: "Naan'n-mə le bɛ́ bɔɛ, nnʋnman'n-mə kʋsʋ le bɛ́ sâ mə bɛ da nun ɔ. Nan *Mân Baa'n le man lıka m'ɔ da de yí ɛnwʋnmıan ɔ."
21 Yí menian'n-mə anun kʋn kʋsʋ kɔ se yí kɛ: "Yɛ́ Mın, man mín atın maan n gɔ́ n zíe mín sı kʋalaaka nán m'an a."
22 Ɔ hanlın sɔ a, Zozi nwan: "Si mín sʋ nán yaci ewue mma maan bɛ síe bɛ́ mə b'a wu'n-mə."

Zozi 'ba gua anwʋnman kpili kʋn ası
(Maakı 4.35-41, Luku 8.22-25)

23 Ɛhı anzin, Zozi nʋn yí menian'n-mə fʋlı ɛlɛɛ nın anun.
24 Kaan cɛ, anwʋnman kpili kʋn nʋn asutue kɔ tu kɔ si bɛ́. Mgbaha'n kɔ bɔ nzue kɔ gua ɛlɛɛ nın anun dede ɔ ka m'ɔ nʋan ɔ. Nan ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın Zozi la ɛlɛɛ nın anun ɔ lɛ dafı.
25 Yí menian'n-mə kɔ hɔ kɔ tinnge yí. Bɛ́ nwan: "Yɛ́ mın, de yɛ́ nán yɛ lɛ wu!"
26 Zozi nwan: "Nzukɛ ati yê ɛmə sulo sʋa'n? Ɛmə le man dedi ɔ?" M'ɔ hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ jasʋ ɔ kɔ jʋjə aminle sʋ ɔ kɔ hele anwʋnman'n nʋn asue'n. Ɛbɛlɛ ala, anwʋnman kɔ gua ası, asue kʋsʋ kɔ gua ası. Yí kʋalaa kɔ yɔ diin.
27 Ɛjəlɛ'n sinlin bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn. Bɛ́ nwan: "Sʋanlan benin y'ɔ le ɛhı? Ɔ jʋjə kele anwʋnman nʋn asue bɔbɔ a, bɛ man yí anyınnzɔ!"

Zozi 'ba fʋan menian nnyuan anun wawɛ ɛtɛ'n-mə
(Maakı 5.1-20, Luku 8.26-39)

28 Mə Zozi kpɛlı asue'n ɔ həlı juli yí nzin ɛlə'n, Gadala mân nın anun, mmelenzua nnyuan fi asielıɛ nın asʋ bɛ kɔ fite fite. Bɛ kɔ a Zozi atın ɛkpa. Menian sɔ'n-mə, wawɛ ɛtɛ wɔ bɛ́ nun. Bɛ́ nwʋn esulo kpa, ɔ man sʋanlan fíí ngʋala man atın'n mə bɛ wɔ sʋ nın asʋ sın.
29 Mə bɛ walı juli Zozi anyunnun ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔ tɛtıan nun. Bɛ́ nwan: "Nyanmıan Awa, nzu ɔ? Ɛ se yɛ́ sɛ? Asʋ a a ɛwa kɛ ɛ 'ba tua yɛ́ ɛtɛ nın anwʋn kalɛ kʋalaaka nán ndɛɛ ebua cıan nın a ju ɔ?"
30 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın mgbolike fatule kpili kʋn wɔ mʋa kaan bɛ lɛ didi.
31 Wawɛ ɛtɛ'n-mə kɔ sɛlɛ Zozi, bɛ kɔ han bɛ kɔ hele yí kɛ: "Sɛ ɛ 'fʋan yɛ́ a, man yɛ́ atın maan yɛ hɔ́ wólʋ mgbolike ɛhı-mə anun."
32 Zozi nwan: "Ɛmə hɔ́!" Wawɛ ɛtɛ'n-mə kɔ fite bɛ kɔ hɔ kɔ wʋlʋ mgbolike'n-mə anun. Ɛbɛlɛ ala, mgbolike fatule'n kʋalaa fi bʋka nın asʋ bɛ le ɛnwanndie bɛ kɔ hɔ kɔ gua asue nın anun bɛ kɔ nʋan.
33 Menian'n-mə mə bɛ nıan mgbolike'n-mə asʋ'n kɔ nwanndi bɛ kɔ hɔ kulo, bɛ kɔ han like'n mə ɔ'a yɔ mgbolike'n-mə, ɔ nʋn menian'n-mə mə wawɛ ɛtɛ wɔ bɛ́ nun nın anwʋn ɛjəlɛ bɛ kɔ hele menian'n-mə.
34 Mə kulo nın asʋ menian'n-mə kʋalaa tılı ɛjəlɛ sɔ'n, bɛ kɔ kpʋ Zozi. Mə bɛ nwunlin yí'n, bɛ kɔ sɛlɛ yí kɛ ɔ fi bɛ́ mân nın anun ɔ jásʋ.

9

Zozi b'a man bubuluwafʋɛ kʋn anwʋn sa
(Maakı 2.1-12, Luku 5.17-26)

1 M'ɔ yəlı sɔ'n, Zozi kɔ fʋ ɛlɛɛ nın anun, ɔ kɔ kpɛ asue'n ɔ kɔ sa kɔ hɔ yí kulo nın asʋ.
2 Ɔ juli ɛbɛlɛ a, bɛ kɔ sʋa bubuluwafʋɛ kʋn nʋn yí ɛbɛɛ'n kʋalaa bɛ kɔ bɛlɛ yí. Mə Zozi nwunlin kɛ menian sɔ'n-mə le dedi'n, ɔ kɔ se bubuluwafʋɛ'n kɛ: "Mín wa, gua wɔ́ ahʋnlın ası. Nyanmıan a fa wɔ́ ɛtɛ nın a hye wɔ́."
3 Anın *mala nın asʋ mgbain'n mmie-mə wɔ ɛbɛlɛ. Bɛ kɔ han yí bɛ́ ti anun kɛ: "Sʋanlan ɛhı a jʋjə a tia Nyanmıan."
4 Zozi nwunlin bɛ́ ajʋnlın'n. Yí nwan: "Nzukɛ ati yê ɛmə le ajʋnlın nvuin sʋa-mə ɛmə ati anun ɔ?
5 Sɛ mın se kɛ: 'B'a fa wɔ́ ɛtɛ'n b'a hye wɔ́' a, ɛmə nnwun man nun. Nan sɛ mın se kɛ: 'Jasʋ nanndı', nán ɔ yɔ sɔ a,
6 anın ɛmə a nwun yí kɛ *Mân Baa'n le tunmin asıɛ nın asʋ ɛwa, ɔ fa ɛtɛ ce." Ɛhı a, ɔ se bubuluwafʋɛ'n kɛ: "Jasʋ, fa wɔ́ ɛbɛɛ'n kɔ wɔ́ awulo!"
7 Zozi hanlın sɔ ala, sʋanlan'n kɔ jasʋ ɔ kɔ hɔ yí awulo.

8 Mɔ meninsʊnman'n nwunlin yí sɔ'n, esulo hanlın bɛ́. Bɛ́ kɔ la Nyanmıan ası, ɔ sanlın kɛ ɔ'a fa tunmin sʊa ɔ'a man kulo menian'n-mɔ.

Zozi 'ba fɛlɛ Matie
(Maakı 2.13-17, Luku 5.27-32)

9 Ɛhı anzin, Zozi fi ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ. Mɔ ɔ 'sın kɔ'n, ɔ kɔ nwun kɛ bian kʊn tı lıka mɔ bɛ dide ajule'n. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Matie. Zozi nwan: "Matie, si mín sʊ!" Ɔ hanlın sɔ a, Matie kɔ jasʊ kɔ si yí sʊ.

10 Ɛlɛhʊn kʊn Matie kɔ fɛlɛ Zozi alıɛ. Mɛlɛ m'ɔ nʊn yí menian'n-mɔ bɛ gua tɔbılı nın anwʊn bɛ 'didi'n, bɛ́ dɔʊn mɔ bɛ dide ajule'n, nʊn menian mɔ bɛ́ asıtanlan'n tı man kpa'n kɔ a kɔ tɛtanlan tɔbılı nın anwʊn bie.

11 Nan mɔ *Falisifʊɛ'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ kɔ bisa Zozi menian'n-mɔ kɛ: "Nzukɛ ati yê ɛmɔ amın'n nʊn bɛ́ mɔ bɛ dide ajule, ɔ nʊn menian mɔ bɛ́ asıtanlan tı man kpa'n yê bɛ lɛ didi'n?"

12 Mɔ Zozi tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: "Bɛ́ mɔ bɛ ndı man akpɔlɛ'n yê bɛ kpʊnndɛ ayile ɛyɔlɛfʊɛ ɔ, nan nán bɛ́ mɔ bɛ tı akpɔlɛ nın ɔ.

13 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lıka mɔ b'a hɛlɛ yí kɛ Nyanmıan nwan: *Mın kulo kɛ menian'n-mɔ nwun anwunnvoe bɛ́ afian ɔ tala tɛɛ ɛyıɛ nın anwʊn ninnge'n mɔ bɛ yɔ bɛ man mín'n.* Ɛjɔlɛ sɔ'n, ɛmɔ hó súan nán bɛ tí yí bʊ kpa." Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, ɛsɛ yí nwan: "Nán sɛsɛfʊɛ'n-mɔ ati yê m malı ɔ, nan ɛtɛfʊɛ'n-mɔ ati ɔ."

Abuala nın anwʊn kosuan'n
(Maakı 2.18-22, Luku 5.33-39)

14 Ɛhı, Zʊan menian'n-mɔ walı tʊlı Zozi a, bɛ́ nwan: "Yɛ nʊn *Falisifʊɛ'n-mɔ yɛ di abuala titi. Nan nzukɛ ati yê wɔ́ menian dıɛ'n-mɔ nni man abuala'n bie'n?"

15 Mɔ bɛ bisalı kosuan sɔ'n, Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Mɛlɛ mɔ atɔnvɔlɛ bian'n nʊn yí manngʊn-mɔ gua atɔnvɔlɛ nın abʊ'n, ɛmɔ jʊnlın kɛ menian sɔ'n-mɔ alʊa 'bɔ bɛ́ nwʊn? Cɛcɛ, bɛ́ lʊa mmɔ man bɛ́ nwʊn. Nan cıan mɔ bɛ kɔ le atɔnvɔlɛ bian'n fi bɛ́ sa nun'n, ɛbɛlɛ nın anun yê bɛ 'di abuala ɔ.

16 "Sʊanlan fíí nva man ndafuin fʊfɔlɛ nda man ɛtanlan daba nun. Sɛ ɔ yɔ yí sɔ a, ndafuin fʊfɔlɛ'n 'sua ɛtanlan daba'n biekun. Sian anın yí bɔɛ nın a yɔ kpili a tala daba dıɛ'n.

17 Bɛ nva man nzan fʊfɔlɛ bɛ ngua man kpolo kotoku daba nun. Sɛ bɛ yɔ yí sɔ a, kpolo kotoku'n 'sua ɔ sɛcı yê nzan'n kʊsʊ 'butu. Nan nzan fʊfɔlɛ'n, bɛ gua yí kpolo kotoku fʊfɔlɛ nun. Yí dıɛ anın kpolo kotoku o, nzan o, bɛ kʊala yí kʊalaa fa sie."

Zozi 'ba man balasua kʊn anwʊn sa

ɛsɛ ɔ 'ba hın talua kaan kʊn
(Maakı 5.21-43, Luku 8.40-56)

18 Anın Zozi anʊan wɔ sʊ ɔ tɛ kan ɛjɔlɛ ɔ tɛ kele bɛ́. Zufʊ'n-mɔ kpain'n kʊn walı a, ɔ kɔ kʊtʊ Zozi anyunnun ɛbɛlɛ, yí nwan: "Mín wa balasua nın a wu kıkaala. Yí ti, bala nán fa wɔ́ sa fua yí nwʊn maan ɔ hín."

19 Bian'n hanlın sɔ a, Zozi nʊn yí menian'n-mɔ kɔ jasʊ bɛ kɔ si yí sʊ.

20 Mɔ bɛ 'kɔ'n, anın balasua kʊn wɔ menian'n-mɔ anun, ɔ li Zozi anzin. Moja a tu balasua sɔ'n dede afʊɛ bulu nʊn nnyuan. Ɔ kɔ hyʊın kɔ kpunnge Zozi, ɔ kɔ han yí taladıɛ nın anʊan'n.

21 Ɔ sanlın kɛ yí kunnun ɛlɔ, yí nwan: "Sɛ mın nyan yí taladıɛ'n bɔbɔ mın kan yí a, mín nwʊn 'sa."

22 Zozi tʊlı yí nyın yí nzin m'ɔ nwunlin bala'n, yí nwan: "Mín wa balasua, gua wɔ́ ahʊnlın ası, nán wɔ́ dedi nın a man wɔ́ nwʊn a sa." Ɛbɛlɛ ala, bala nın anwʊn kɔ sa.

23 Mɔ Zozi juli Zufʊ kpain nın awulo ɛbɛlɛ m'ɔ nwunlin abile mma'n-mɔ nʊn awɔ́lɛ mma'n-mɔ'n, yí nwan:

24 "Ɛmɔ fi ɛwa bɛ fíte, nán batʊnman'n wuli man, ɔ lɛ dafı." Zozi hanlın sɔ a, menian'n-mɔ kɔ tu kɔ gua bɛ kɔ sılı yí.

25 Mɔ bɛ manlın menian'n-mɔ fitelı yuelı'n, Zozi kɔ wʊlʊ sua nın anun ɛlɔ, ɔ kɔ sɔ talua kaan nın asa, talua'n kɔ jasʊ.

26 Mɔ talua'n jasʊlı'n, ɛjɔlɛ sɔ'n hɔlı dede ɔ juli mân sɔ'n lıka kʊalaatin.

Zozi 'ba man anyınsinlinwafʊɛ nnyuan anwʊn sa

27 Ɛhı, Zozi fi ɛbɛlɛ hɔlı, nan mɛlɛ mɔ ɔ 'kpɛ nun sın'n, anyınsinlinwafʊɛ nnyuan kɔ si yí sʊ, bɛ le ɛtɛtıan. Bɛ́ nwan: "Belemgbin *Davidi awa, nwun yɛ́ nwʊn anwunnvoe!"

28 Mɔ Zozi juli yí awulo'n, anyınsinlinwafʊɛ'n-mɔ kɔ kpunnge yí nwʊn ɛbɛlɛ, nán ɔ'a bisa bɛ́ kɛ: "Asʊ ɛmɔ de di kɛ mın kʊala mın man ɛmɔ anwʊn sa ɔ?"

Mɔ Zozi bisalı bɛ́ kosuan sɔ'n, bɛ́ nwan: "Yuo o! Yɛ́ Mın, ɛ kʊala yí yɔ."

29 Ɛhı a, Zozi kɔ fua bɛ́ nyın'n, yí nwan: "Ɛmɔ dedi nın anwʊn, man ɔ yɔ́ sɔ mán ɛmɔ!"

30 Ɛbɛlɛ ala, bɛ́ nyɪn'n-mɔ kɔ tike tike. Zozi kɔ jʊjɔ aminle sʊ kɔ hele bɛ́, yí nwan: “Ɛmɔ tíe yí
kpa, nán bɛ man sʊanlan fíí anzʊ tɪ.”
31 Nan mɔ anyɪnsinlinwafʊɛ nnyuan sɔ'n fi ɛbɛlɛ hɔlɪ'n, bɛ kɔ bɔ Zozi anwʊn ɛjɔlɛ ɛbɛlɛ mân
sɔ nɪn anun lɪka kʊalaatin.

Zozi 'ba man amunlefʊɛ kʊn jʊjɔ

32 Anyɪnsinlinwafʊɛ'n-mɔ hɔlɪ ala, bɛ kɔ fa sʊanlan kʊn bɛ kɔ bɛlɛ Zozi. Sʊanlan sɔ'n, wawɛ
ɛtɛ wɔ yí nun, ɔ man ɔ ngʊala man jʊjɔ.
33 Mɔ Zozi tuli wawɛ ɛtɛ'n, sʊanlan'n kɔ jʊjɔ. Ɔ sinlin menian'n-mɔ anwʊn. Bɛ́ nwan: “Yɛ
nwunlin man like sʊa bie lé Izalayɛ mân nɪn anun!”
34 Nan mɔ *Falisifʊɛ'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ́ nwan: “Wawɛ ɛtɛ'n-mɔ kpain'n y'ɔ man yí
tunmin m'ɔ fa tu wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ɔ.”

Zozi 'ba nwun meninsʊnman nɪn anwʊn anwunnvoe
(Maakɪ 6.34, Luku 10.2)

35 Zozi nanndɪlɪ kulo mgbili'n-mɔ ɔ nʊn ngangan'n-mɔ asʊ, ɔ heheli menian'n-mɔ ninnge
Zufʊ'n-mɔ asɔnɪn sua'n-mɔ anun. Ɔ bɔlɪ Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ tʊ de Anwunno Belemgbin Mân'n ɔ
helelɪ bɛ́. Bɛ́ mɔ ewue ngacile ngacile kʊalaa wɔ bɛ́ nwʊn'n, Zozi manlɪn bɛ́ nwʊn salɪ.
36 Mɔ Zozi nwunlin meninsʊnman'n, bɛ́ nwʊn yɔlɪ yí anwunnvoe. Ɔ sanlɪn kɛ b'a fɛ, ɛsɛ bɛ́
nwʊn a bubu bɛ́. Bɛ tɪ kɛ mmʊa mɔ bɛ le man bʊa ɛnɪanfʊɛ ɔ.
37 Ɛhɪ a, ɔ kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: “Ebo'n tɪ kpili, nan kʊsʊ ajunmanfʊ'n-mɔ a
nzʊn man.
38 Yí ti, ɛmɔ sélɛ ebo nɪn asʊ mɪnlɪan'n maan ɔ gúa ajunmanfʊ dɔʊn yí ebo nɪn asʊ.”

10

Zozi mmɔfʊɛ bulu nʊn nnyuan'n
(Maakɪ 3.13-19, Luku 6.12-16)

1 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ fɛlɛ yí menian bulu nʊn nnyuan'n, ɔ kɔ man bɛ́ tunmin
mɔ bɛ kʊala yí fa tu wawɛ ɛtɛ'n-mɔ. Ɛsɛ bɛ́ mɔ ewue ngacile ngacile kʊalaa wɔ bɛ́ nwʊn'n, bɛ
kʊala kɛ bɛ man bɛ́ nwʊn sa.
2 Ɛ 'nwun Zozi mmɔfʊɛ bulu nʊn nnyuan'n dunman: m'ɔ li mʊa'n y'ɔ le Simʊn mɔ bɛ fɛlɛ yí
Pɪɛlɪ'n, ɔ nʊn yí nianman Andele, Zebede awa Zʊakɪ nʊn yí nianman Zʊan,
3 Filipʊ, Baatelemin, Toma, Matie m'ɔ dide ajule'n, Alɪfe awa Zʊakɪ, Tade,
4 Simʊn m'ɔ kpʊnndɛ yí mân'n fanwʊndi'n yê Zudasɪ Isikaliɔtɪ mɔ ɔ 'yɪ Zozi man yí
mgbɔfʊɛ'n-mɔ.

Zozi 'ba sʊan yí menian bulu nʊn nnyuan'n
(Maakɪ 6.7-13, Luku 9.1-6)

5 Menian bulu nʊn nnyuan'n mɔ Zozi sʊanlɪn bɛ́ nɪn anɪn. Asannan nán ɔ'a sʊan bɛ́'n, afʊtu
m'ɔ tuli bɛ́ nɪn ahɪ, yí nwan: “Bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʊ'n, nán bɛ kɔ bɛ́ nwʊn, ɛsɛ nán bɛ kɔ Samali
kulo'n-mɔ asʊ.
6 Nan ɛmɔ hó Izalayɛ amma'n-mɔ anwʊn. Afɪ bɛ tɪ kɛ mmʊa mɔ b'a minlin ɔ.
7 Ɛmɔ 'kɔ a, ɛmɔ hán héle menian'n-mɔ kɛ Anwunno Belemgbin elie mɛlɛ nɪn a kpunnge.
8 Ɛmɔ mán nwuluwafʊɛ'n-mɔ anwʊn sá, bɛ́ mɔ yê b'a wu'n, man bɛ fi ewe nun bɛ jásʊ, ɛmɔ
tí kokobefʊɛ'n-mɔ anwʊn, bɛ tú wawɛ ɛtɛ'n-mɔ. Nán bɛ de bɛ́ like fíí, nan bɛ yó bɛ hyé bɛ́, ɔ
sanlɪn kɛ Nyanmɪan a fa tunmin sɔ nɪn a hye ɛmɔ.
9 Sɛ ɛmɔ 'kɔ a, nán bɛ fa esika fíí bɛ sa bɛ́ nwʊn.
10 Nán bɛ fa bólɛ, nán bɛ fa taladɪɛ nnyuan, nán bɛ fa mgbabʊa kún, ɛsɛ nán bɛ fa kpɔman
kún bɛ sa bɛ́ nwʊn. Ɔ sanlɪn kɛ sʊanlan m'ɔ di junman'n, ɔ sɛ kɛ ɔ nyan yí nʊan nun alɪɛ m'ɔ
fata ɔ.
11 “Kulo biala mɔ ɛmɔ kɔ hɔ sʊ'n, sɛ ɔ tɪ kpili o, sɛ ɔ tɪ kaan o, ɛmɔ bísa bísa, sʊanlan m'ɔ kulo
kɛ ɔ sike ɛmɔ'n, ɛmɔ tánlan yí awulo ɛbɛlɛ dede ɔ jú cɪan mɔ ɛmɔ fi kulo sɔ nɪn asʊ bɛ 'jasʊ'n.
12 Awulo mɔ ɛmɔ kɔ wʊlʊ nun'n, ɛmɔ bísa bɛ́ ahɪn.
13 Sɛ awulo sɔ nɪn anun menian'n-mɔ sɔ ɛmɔ nun kanlanman an, ɛmɔ mán ɛmɔ alʊacɪcɪɛ'n
há awulo sɔ nɪn anun. Nan sɛ b'a nzɔ man ɛmɔ nun an, ɛmɔ alʊacɪcɪɛ'n há ɛmɔ asa nun.
14 Sɛ b'a nzɔ man ɛmɔ nun b'a ndie man ɛmɔ ɛjɔlɛ nɪn an, ɛmɔ bɔ́ bɛ́ mgbabʊa'n-mɔ abʊ
nvutule'n bɛ gúa ɛbɛlɛ bɛ hó.
15 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ ndɛɛ ebua cɪan nɪn anun, kulo sɔ nɪn asʊ menian'n-
mɔ, yalɛ mɔ bɛ 'nwun yí'n, ɔ 'tala Sodɔmʊn nʊn Gomɔɔ kulo'n-mɔ asʊ menian'n-mɔ dɪɛ'n.

Ahʊlʊwa'n
(Maakɪ 13.9-13, Luku 21.12-19)

16 “Ɛmɔ nían, mɪɪn sʊan ɛmɔ kɛ mmʊa wɔ bedi'n-mɔ afian. Ɛhɪka ati, ɛmɔ nían bɛ́ nwʊn ye
kɛ owo-mɔ, ɛsɛ ɛmɔ yó mɛlɛhʊandɪ kɛ abubule'n-mɔ.

17 Ɛmə nían bɛ́ nwʋn wə menian'n-mə dunman nun. Ɔ sanlın kɛ bɛ 'ba fa ɛmə bɛ kɔ bɛ́ mə bɛ di ɛjəlɛ nın aja sʋ. Bɛ 'fin ɛmə mgbele bɛ́ Nyanmıan sua'n-mə anun.
18 Mín dunman nun, bɛ 'ba fa ɛmə bɛ kɔ mân mgbain'n-mə nʋn mmelemgbin'n-mə aja sʋ maan ɛmə di mín nwʋn adanzıɛ bɛ kele bɛ́ ɔ nʋn bɛ́ mə bɛ tı man Zufʋ'n.
19 Sɛ bɛ nʋn ɛmə kɔ bɛ́ mə bɛ di ɛjəlɛ nın aja sʋ a, mə ɛmə 'ba han'n, nán bɛ susu yí nwʋn, ɛsɛ nán bɛ susu kɛ ɛmə 'kpın kan ɛjəlɛ'n. Ɔ sanlın kɛ ɛjəlɛ m'ɔ di mə ɛmə kan'n 'ba tɔ ɛmə anʋan anun tɛmʋn sɔ'n.
20 Ɛjəlɛ'n mə ɛmə 'ba han'n, ɔ fi man ɛmə muonun, nan ɛmə Ası'n Wawɛ'n yê ɔ 'fa ɛjəlɛ sɔ'n wula ɛmə anʋan ɔ.
21 "Menian mmie-mə 'ba yı bɛ́ nianman'n-mə man maan bɛ kun bɛ́. Sıɛ mmie-mə kʋsʋ 'ba yı bɛ́ mma'n-mə man maan bɛ kun bɛ́. Mma mmie-mə kʋsʋ 'ba jasʋ bɛ́ sı-mə akɔmın anun maan bɛ kun bɛ́.
22 Mín dunman nun, menian'n-mə kʋalaa 'fa ɛmə anwʋn ɛkpə. Nan sʋanlan m'ɔ kɔ jinlan yí ja nun kpunndiin dede ɔ kɔ ju yí ayuelıɛ'n, sʋanlan sɔ'n, ɔ 'nyan yí ti.
23 Kulo mə ɛmə kɔ hɔ sʋ mə bɛ lɛ kele ɛmə ahʋlʋwa'n, ɛmə nwánndi bɛ hɔ́ fʋfəlɛ asʋ. Mıın kan yí ananhəlɛ mın kele ɛmə kɛ ɛmə ngə yue man Izalayɛ kulo'n-mə kʋalaa asʋ kpanza nán *Mân Baa nın a a.
24 "Sʋanlan mə bɛ lɛ kele yí like'n, ɔ ndala man sʋanlan'n m'ɔ lɛ kele yí'n. Akʋa'n kʋsʋ ndala man yí mın'n.
25 M'ɔ cian'n, y'ɔ le kɛ sʋanlan'n mə bɛ lɛ kele yí like'n, ɔ káci kɛ sʋanlan'n m'ɔ lɛ kele yí like'n. Yê akʋa'n kʋsʋ, ɔ káci kɛ yí mın'n. Sɛ bɛ lɛ fɛlɛ awulo kpain'n muonun *Bɛlızebulu a, nán awulo nın anun menian'n-mə yê bɛ ngə fɛlɛ bɛ́ kɛ bɛ kulo ɔ!

Sʋanlan m'ɔ sɛ kɛ ɛmə súlo yí'n
(Luku 12.2-7)

26 "Ɛmə nán bɛ sulo kulo menian'n-mə. Afı yí kʋalaa mə bɛ kɔ fıa bɛ kɔ yɔ'n, bɛ 'nwun yí. Yê ɛjəlɛ mə bɛ kɔ li yí nvıalıɛ nun'n kʋsʋ 'fite.
27 Mə mıın kan mın kele ɛmə kɔngɔɛ'n, ɛmə hán yí eyua. Ɛjəlɛ mə bɛ kɔ han bɛ kɔ hele ɛmə asulo nun'n, ɛmə fʋ́ jínlan anwunno bɛ hán.
28 Ɛmə nán bɛ sulo menian'n-mə mə bɛ kun anwʋnnaan'n kʋsʋ bɛ ngʋala man wawɛ'n kun'n. Nan ɛmə súlo Nyanmıan mə kʋala kɛ ɔ man anwʋnnaan'n nʋn wawɛ'n wu sîn'n m'ɔ le man ayuelıɛ nın anun'n.
29 Asʋ bɛ ndɔnın man nnʋnman atulufia nganngan nnyuan gua dufule ɔ? Nan kʋsʋ bɛ nnyan man bɛ́ bɛ ngun man bɛ́ mgban. Nunhan kʋn mə bɛ kɔ nyan yí bɛ kɔ hun yí'n, anın Nyanmıan muonun a man yí nwʋn atın.
30 Nan ɛmə dıɛ, ɛmə ati enyuan'n muonun, Nyanmıan sı yí nʋan.
31 Nán man ɛmə sulo like fíí. Ɔ sanlın kɛ ɛmə anwʋn cian kpa tala atulufia dɔʋn kpa.

Bɛ́ mə bɛ kan kɛ bɛ nzı man Zozi'n
(Luku 12.8-9)

32 "Ɛhıka ati, sʋanlan m'ɔ kɔ han yí menian'n-mə anyunnun kɛ ɔ tı mín dıɛ'n, mín kʋsʋ mın 'kan yí mín Sı m'ɔ wə anwunno nın anyunnun kɛ sʋanlan sɔ'n tı mín dıɛ.
33 Nan sɛ sʋanlan kʋn kan yí menian'n-mə anyunnun kɛ ɔ nzı man mín an, mín kʋsʋ mın 'kan yí mín Sı m'ɔ wə anwunno nın anyunnun kɛ mın nzı man sʋanlan sɔ'n!

Nán anzʋnunjə ɔ, nan ɛlɔɛ ɔ
(Luku 12.51; 14.26-27)

34 "Nán man ɛmə jʋnlın kɛ m malı mân nın anzʋnunjə ɛman. Nán anzʋnunjə yê n valı malı ɔ, nan ɛlɔɛ ɔ.
35 M malı baa'n nʋn yí sı bɛ́ afian ɛsɛcıɛ. M malı nian'n nʋn yí wa balasua nın afian ɛsɛcıɛ. Ɛsɛ kʋsʋ m malı ahelenian'n-mə afian ɛsɛcıɛ.
36 Awulo kʋn anun menian'n-mə 'kpə bɛ́ nwʋn.
37 "Sʋanlan m'ɔ kulo yí sı anaan yí nin tala mín'n, sʋanlan sɔ'n, anın ɔ tı man mín dıɛ. Sʋanlan kʋsʋ m'ɔ kulo yí wa belenzua anaan yí wa balasua tala mín'n, sʋanlan sɔ'n kʋsʋ, anın ɔ tı man mín dıɛ.
38 Sʋanlan mə ɔ'a nva man yí kʋlʋwa'n ɔ'a ndʋ man yí kɔmın sʋ, ɔ'a nzi man mín sʋ'n, sʋanlan sɔ'n, ɔ tı man mín dıɛ.
39 Sʋanlan m'ɔ kulo kɛ ɔ kpʋnndɛ yí ngʋan'n, sʋanlan sɔ'n, ɔ 'minlin yí ngʋan'n. Nan sʋanlan mə mín dunman nun ɔ kɔ minlin yí ngʋan'n, ɔ 'nyan ngʋan.

Ahatua'n
(Maakı 9.41)

40 "Sʋanlan m'ɔ kɔ sə ɛmə nun'n, anın mín yê ɔ'a sə mín nun ɔ. M'ɔ kɔ sə mín nun'n, anın sʋanlan'n m'ɔ sʋanlın mín'n nun yê ɔ'a sə ɔ.

41 Sʋanlan m'ɔ kɔ sɔ Nyanmıan kpɔmanfʋɛ kʋn nun kɛ bɛ sɔ bɛ́ nun'n, kpɔmanfʋɛ ahatua
yɛ ɔ 'nyan yí ɔ. Sʋanlan kʋsʋ m'ɔ kɔ sɔ sɛsɛfʋɛ kʋn nun kɛ bɛ sɔ bɛ nun'n, sɛsɛfʋɛ ahatua yɛ̂ ɔ
'nyan yí ɔ.
42 Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ: sʋanlan m'ɔ kɔ man mmatʋnman ɛhı-mɔ anun
kʋn nzue fɔlɔlɔ mgban nganlannzan kʋn kɔ nʋn, ɔ sanlın kɛ ɔ tı mín sʋanlan'n, sʋanlan sɔ'n,
ɔ 'nyan yí nwʋn ahatua."

11

Bɛ́ mɔ Zʋan Batisi sʋanlın bɛ́'n
(Luku 7.18-35)

1 Mɔ Zozi yuelı ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ kan kele yí menian bulu nʋn nnyuan'n, ɔ kɔ hɔ kɔ hehele
Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ nın ɛbɛlɛ kulo kulo'n-mɔ asʋ.
2 Tɛmʋn sɔ'n, anın b'a tʋ Zʋan fiadı. M'ɔ tılı junman'n mɔ Kilisi lɛ di nın angan'n, ɔ kɔ sʋan
yí menian'n mmie-mɔ yí nwʋn ɛlɔ.
3 Bɛ hɔlı juli Zozi anwʋn ɛlɔ a, bɛ́ nwan: "Yɛ́ Mın, sʋanlan'n mɔ Zʋan hanlın yí ɛjɔlɛ kɛ ɔ 'ba'n
y'ɔ le wɔ́ anaan sʋanlan sɔ'n tɛ wɔ sian ɔ?"
4 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Ɛhı mɔ ɛmɔ a tı'n, ɔ nʋn mɔ ɛmɔ a nwun yí'n, bɛ hɔ́ bɔ́ nun amannıɛ bɛ
hélɛ Zʋan.
5 Anyınsinlinwafʋɛ'n-mɔ nwun ası. Bubuluwafʋɛ'n-mɔ nanndı. Kokobefʋɛ'n-mɔ anwʋn a
sa. Anzʋtiliwafʋɛ'n-mɔ tı ɛjɔlɛ. Ewue mma'n-mɔ fi ewue nun b'a tinnge. Ɛjɔlɛkpa'n kʋsʋ, bɛ
lɛ bɔ bɛ kele ehianfʋɛ'n-mɔ.
6 Nyila hán sʋanlan m'ɔ kɔ tila yí dedi'n m'ɔ le yí mín nwʋn nın anun'n."
7 Mɔ Zʋan menian'n-mɔ salı hɔlı'n, Zozi kɔ han Zʋan anwʋn ɛjɔlɛ kɔ hele menian'n-mɔ. Yí
nwan: "Nzukɛ yɛ̂ ɛmɔ hɔlı yí ɛnıan ɛwâ nın anun ɛlɔ'n? Ndɛɛ mɔ anwʋnman'n lɛ fita yí ɔ?
8 Anaan nzu like dıɛ yɛ̂ ɛmɔ hɔlı yí ɛnıan ɔ? Ɛmɔ hɔlı nıanlın sʋanlan m'ɔ wula taladıɛ kan-
lanman ɔ? Nan bɛ́ mɔ bɛ wula taladıɛ nganlanman nganlanman'n, bɛ gua mmelemgbin'n-
mɔ awulo.
9 Anın nzu lılı yɛ̂ ɛmɔ hɔlı yí ɛnıan'n? Nyanmıan kpɔmanfʋɛ kʋn ɔ? Sakpa, mıın kan mın
kele ɛmɔ kɛ ɔ tala Nyanmıan kpɔmanfʋɛ bɔbɔ.
10 Ɔ sanlın kɛ Zʋan yɛ̂ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan yí ɛjɔlɛ kɛ Nyanmıan nwan:
Nıan, mıın sʋan sʋanlan kʋn wɔ́ nyunnun
maan ɔ di mʋa ɔ sesie wɔ́ atın'n.
11 "Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ mân ɛhı anun, bɛ wʋlı man sʋanlan bie m'ɔ tı kpili
tala Zʋan ɔ. Nan kʋsʋ sʋanlan m'ɔ tı kaan Anwunno Belemgbin Mân nın anun'n, ɔ tı kpili tala
Zʋan.
12 Ɔ fi mɛlɛ mɔ Zʋan mantanlın Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ nın ɛhan dede m'ɔ ju ɛnɛ'n,
Anwunno Belemgbin Mân'n lɛ tɛlɛ anwʋnsɛlɛ sʋ kpa. Nan ati anun ɛtɛ mma'n-mɔ a fa yí
nwʋn ɛkpɔ kpa.
13 Nyanmıan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ kʋalaa nʋn Moyizı mala'n, bɛ hanlın Anwunno Belemg-
bin Mân nın anwʋn ɛjɔlɛ dede ɔ juli Zʋan mɛlɛ sʋ.
14 Ɛmɔ lé li kɛ *Eli mɔ bɛ hanlın yí ɛwalɛ nın anwʋn ɛjɔlɛ'n y'ɔ le Zʋan.
15 Sʋanlan m'ɔ sı fasie'n, ɔ fá sie!
16 "Nwan yɛ̂ n vá ajulisʋ menian'n-mɔ n zú yí ɔ? Bɛ tı kɛ mmatʋnman nganngan-mɔ mɔ bɛ
tıtı gua nın asʋ bɛ lɛ tıan bɛ se bɛ́ manngʋn ɛhınlın-mɔ kɛ:
17 'Y'a bɔ abile dede ɛmɔ a nzi man.
Y'a tʋ ejue y'a bɔ ɛmɔ yalɛ sʋ,
kʋsʋ ɛmɔ a nzısa man bɛ́ sa
b'a ngua man bɛ́ ti b'a nzun man.'
18 "Afı Zʋan walı a, ɔ'a nni man yí nʋan nun ɛsɛ ɔ'a nnʋn man nzan. Menian'n-mɔ nwan:
'Wawɛ ɛtɛ wɔ yí nun.'
19 *Mân Baa'n walı a, ɔ didi, ɔ nʋn nzan, ɛsɛ menian'n-mɔ nwan: 'Bɛ nían, sʋanlan ɛhı dıɛ,
yí junman nın ala y'ɔ le alıɛ elie nʋn nzan ɛnʋan. Yí manngʋn y'ɔ le bɛ́ mɔ bɛ dide ajule'n, ɔ
nʋn ɛtɛfʋɛ'n-mɔ'. Nan mɔ Nyanmıan a yɔ'n kele kɛ ɔ tı sɛsɛ sakpa."

Zozi 'ba tu Galile mân nın anun menian'n-mɔ anyunnun
(Luku 10.13-15)

20 Kulo'n-mɔ mɔ Zozi yɔlı asinbɛnwʋn ninnge dɔʋn sʋ, mɔ ɛbɛlɛ menian'n-mɔ a nnun man
bɛ́ nwʋn b'a ngaci man bɛ́ abalabɔ'n, Zozi tuli bɛ́ nyunnun.
21 "Ɛmɔ Kolazın amma, munnzue hán ɛmɔ! Ɛmɔ Bɛtısayida amma, munnzue hán ɛmɔ! Afı
sɛ ɔ tı kɛ asinbɛnwʋn ninnge'n-mɔ mɔ n yɔlı yí ɛmɔ afian'n, n yɔlı yí Tii nʋn Sidʋn kulo'n-mɔ
asʋ a, ahan ndɛ-ndɛ kpa ɛbɛlɛ menian'n-mɔ wulalı kotoku bɛ bɔlı nzʋan bɛ helelı kɛ b'a nun
bɛ́ nwʋn b'a kaci bɛ́ abalabɔ'n.

22 Ɛhıka ati, mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ ndɛɛ ebua cıan nın anun, yalɛ mɔ ɛmɔ 'nwun yí'n, ɔ
'tala Tii nʊn Sidʊn menian'n-mɔ dıɛ'n.
23 Ɛmɔ Kapɛɛnawɔmʊn amma, ɛmɔ kʊsʊ jʊnlın kɛ ɛmɔ 'kuku bɛ́ nwʊn sʊ dede bɛ nʊn
Nyanmıan sɛ ɔ? Bɛ 'kan ɛmɔ ası dede ɛmɔ kɔ sîn m'ɔ le man ayuelıɛ nın anun. Afı sɛ ɔ tı
kɛ asinbɛnwʊn ninnge'n mɔ n yɔlı yí ɛmɔ afian ɛbɛlɛ'n, n yɔlı yí Sodɔmʊn an, ahan ɛnɛ nʊn
ɛnɛ, kulo sɔ'n tɛ wɔ ɛbɛlɛ.
24 Ɛhıka ati, mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ ndɛɛ ebua cıan nın anun, yalɛ mɔ ɛmɔ 'nwun yí'n, ɔ
'tala Sodɔmʊn dıɛ'n."

Sıɛ'n nʊn Baa'n
(Luku 10.21-22)

25 Mɛlɛ sɔ nın anun, Zozi kukuli yí nʊan sʊ a, yí nwan: "Mín Sı, wɔ́ mɔ ɛ tı anwunno nʊn
asıɛ nın asʊ Mınlıan'n, mın 'da wɔ́ ası. Ɔ sanlın kɛ a fa ninnge ɛhı-mɔ a fıa ngɛlɛfʊɛ'n-mɔ, ɔ
nʊn menian'n-mɔ mɔ bɛ sı ninnge dɔʊn'n, yê a yı a hele mmatʊnman'n-mɔ.
26 Fɔ́ún, mín Sı, mın 'da wɔ́ ası, ɔ sanlın kɛ wɔ́ muonun ɛ hulolı yí sɔ.
27 "Mín Sı a fa ninnge'n kʊalaa a wula mín sa nun. Sɛ nán Sıɛ nın an, sʊanlan fíí nzı man
Baa'n. Yê sɛ nán Baa'n nʊn menian'n-mɔ mɔ Baa'n kulo kɛ ɔ yı Sıɛ'n kele bɛ́ a, sʊanlan fíí nzı
man Sıɛ'n.
28 "Ɛmɔ mɔ bɛ sʊ ninnge nʊnnɔɛ mɔ b'a fɛ'n, ɛmɔ bála mín nwʊn nán mın 'ba sike ɛmɔ maan
bɛ de bɛ́ ɛnwʊnmıan.
29 Ɛmɔ sɔ́ mín ngehele nın anun nán ɛmɔ mán n gékele bɛ́ ninnge. Ɔ sanlın kɛ n dı sʊanlan
bɛtɛɛ, mín ti anun tı man ɛtɛ, nán mın 'ba man ɛmɔ de bɛ́ ɛnwʊnmıan.
30 Mín ngehele'n mɔ mıın kekele ɛmɔ'n, ɔ nyɔ man sı, ninnge'n mɔ mıın kekele ɛmɔ'n, ɔ tı
fɔtılıfɔ".

12

Zozi nʊn ɛnwʊnmıan ele cıan'n
(Maakı 2.23-28, Luku 6.1-5)

1 Ɛhı anzin, *ɛnwʊnmıan ele cıan kʊn, Zozi nʊn yí menian'n-mɔ kɔ kpɛ nun *bele ebo kʊn
asʊ. Anın ɛhɔɛ lɛ kun yí menian'n-mɔ, nán b'a tıtı bele'n bie b'a li.
2 Mɔ *Falisifʊɛ'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ kɔ han bɛ kɔ hele Zozi kɛ: "Nıan, like mɔ yɛ́ mala'n
tua yɛ́ kɛ nán yɛ yɔ yí ɛnwʊnmıan ele cıan'n, wɔ́ menian'n-mɔ yɔ."
3 Ɛhı a, Zozi nwan: "Mɔ ɛhɔɛ hunlin *Davidi nʊn yí menian'n-mɔ'n, like'n mɔ bɛ yɔlı mɔ b'a
hɛlɛ'n, ɛmɔ kınngalı man yí lé ɔ?
4 Ɔ nʊn yí menian'n-mɔ bɛ wʊlʊlı Nyanmıan sua nın anun. Kpaʊn'n-mɔ mɔ b'a fa b'a man
Nyanmıan, mɔ yɛ́ mala'n kele kɛ sʊanlan fíí n'ɔ di bie kɛ Nyanmıan *tɛɛyıfʊɛ'n-mɔ ala'n, bɛ
lili kpaʊn sɔ'n-mɔ.
5 Asʊ ɛmɔ kınngalı man yí Moyizı mala nın anun lé kɛ tɛɛyıfʊɛ'n-mɔ mɔ bɛ di junman
ɛnwʊnmıan ele cıan'n Nyanmıan awulo nın anun'n, bɛ tʊn mala'n, kʊsʊ bɛ mmu man bɛ́
kɛ bɛ yɔ ɛtɛ ɔ?
6 Nan mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ sʊanlan kʊn wɔ ɛwa, ɔ tı kpili tala Nyanmıan awulo'n.
7 Nyanmıan hanlın kɛ: *Mın kulo kɛ menian'n-mɔ nwun anwunnvoe bɛ́ afian ɔ tala tɛɛ ɛyıɛ nın*
anwʊn ninnge'n mɔ bɛ yɔ bɛ man mín'n. Sɛ ɔ tı kɛ ɛmɔ tı ɛjɔlɛ ɛhı abʊ a, ahan ɛmɔ mmua man
menian'n-mɔ kpɔfʊndɛɛ.
8 Ɔ sanlın kɛ *Mân Baa'n y'ɔ sie ɛnwʊnmıan ele cıan nın ɔ."

Zozi 'ba man bian kʊn mɔ yí sa a jɔ nın anwʊn sa
(Maakı 3.1-6, Luku 6.6-11)

9 Bɛ hanlın ɛhı m'ɔ yuelı'n, Zozi fi ɛbɛlɛ yí nʊan y'ɔ le bɛ́ asɔnın sua nın anun.
10 Anın bian kʊn wɔ asɔnın sua nın anun, yí sa kʊn a jɔ. Bɛ́ mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔ bisa Zozi
kɛ: "Asʊ yɛ́ mala'n kele kɛ yɛ mán wuluwafʊɛ bie anwʊn sá *ɛnwʊnmıan ele cıan nın ɔ?" Bɛ
lɛ bisa yí sɔ bɛ nıan m'ɔ kɔ bua'n, nán b'a jinlan sʊ b'a se kɛ ɔ'a tʊn mala.
11 Ɛhı a, Zozi nwan: "Sɛ ɛmɔ anun bie le yí bʊa kʊn nán sɛ ɔ tɔ kunman nun ɛnwʊnmıan ele
cıan nın an, asʊ ɔ ngɔ ju man kunman nın anun ɔ ngɔ yı man yí ɔ?
12 Sʊanlan anwʊn cian tala bʊa! Yí ti, yê mala'n kele kɛ ɛnwʊnmıan ele cıan'n, yɛ yɔ́ sʊanlan
ye."
13 Zozi kacili yí nyın wuluwafʊɛ nın anwʊn ɛlɔ a, yí nwan: "Tınngɛ wɔ́ sa nın anun." Bian'n
'tınngɛ yí sa nın anun an, asaa kɔ tınngɛ fɔ́ún kɛ nunhan kʊn'n.
14 Mɔ Falisifʊɛ'n-mɔ nwunlin mɔ Zozi a yɔ'n, bɛ kɔ hɔ yí ti ahuan, bɛ lɛ kpʊnndɛ atın mɔ bɛ
sın sʊ a, bɛ kɔ nyan yí bɛ kɔ hun yí'n.

Sʊanlan'n mɔ Nyanmıan a fɛlɛ yí'n

15 Mɔ Zozi tılı kɛ bɛ lɛ kpʋnndɛ yí bɛ kun yí'n, ɔ fi ɛbɛlɛ lıka sɔ'n ɔ jasʋlı. Mɔ ɔ 'kɔ'n, menian
dɔʋn kpa sili yí sʋ. Ɔ manlın nwuluwafʋɛ'n-mɔ kʋalaa anwʋn salı.
16 Nan kʋsʋ ɔ totualı bɛ́ kɛ nán bɛ kɔ bɔ yí nwʋn kpayɛ kɛ yí yê ɔ'a man b'a tı akpɔlɛ ɔ.
17 Ɔ man Nyanmıan kpɔmanfʋɛ *Ezayi ɛjɔlɛ'n m'ɔ hanlın'n kpınlın sʋ. Ɔ hanlın kɛ
Nyanmıan nwan:
18 *Nıan, mín akʋa'n mɔ m'an yı yí'n, mın kulo yí*
m'an fa mín lʋa'n kʋalaa m'an wula yí nun.
Mın 'fa mín Wawɛ'n mın wula yí nun,
ɔ 'kan mín ndɛɛ ebua nın anwʋn ɛjɔlɛ
ɔ kele mân mân'n-mɔ.
19 *Ɔ nʋn sʋanlan fíí bɛ ngɔ su man akpʋlʋwa lé,*
ɔ ngɔ tɛtıan man lé, bɛ ngɔ tı man yí ngan gua sʋ lé.
20 *Ndɛɛ'n mɔ ɔ'a bılı'n, ɔ mmu man nun,*
kanlannıɛ mʋnnzʋn-mʋnnzʋn'n, ɔ nnuan man yí.
Ɔ 'yɔ sɔ dede ɔ man ananhɔlɛ'n di kunnunmun.
21 *Mân mân'n-mɔ kʋalaa 'ba susu bɛ́ ti bɛ gua yí sʋ.*

Zozi nʋn Bɛlızebulu
(Maakı 3.22-30, Luku 11.14-23)

22 Ɛhı, bɛ kɔ fa sʋanlan kʋn bɛ kɔ bɛlɛ Zozi. Sʋanlan sɔ'n, wawɛ ɛtɛ wɔ yí nun, ɔ'a man yí
nyın nın a sin ɛsɛ ɔ a tɔ amunle. Zozi kɔ man sʋanlan sɔ'n kɔ jʋjɔ ɛsɛ ɔ kɔ nwun ası.
23 Ɛjɔlɛ'n sinlin menian'n-mɔ kʋalaa anwʋn, bɛ́ nwan: "Asʋ nán belemgbin *Davidi
anʋnman nın an?"
24 Nan mɔ *Falisifʋɛ'n-mɔ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ́ nwan: "*Bɛlızebulu m'ɔ tı mmɔnsanmʋn'n-mɔ
kpain'n, yí yê ɔ'a man sʋanlan ɛhı tunmin m'ɔ fa fʋan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ɔ."
25 Kɛmɔ anın Zozi sı ajʋnlın'n m'ɔ wɔ bɛ́ ti nın anun'n, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Belemgbin
mân kʋn mɔ nun menian'n-mɔ kpɛ bɛ́ nyın bɛ kʋn ɛlɔɛ'n, mân sɔ'n bɔ. Kulo kʋn, anaan afilie
kʋn mɔ nun menian'n-mɔ kpɛ bɛ́ nyın bɛ kʋn ɛlɔɛ'n, kulo sɔ'n, anaan afilie sɔ nın abʋsʋ bɔ.
26 Sɛ *Satan fʋan m'ɔ tı yí dıɛ nın an, anın ɔ nʋn yí nwʋn lɛ kʋn, ɔ 'yɔ sɛ nán yí mân nın a hɔ
yí nyunnun?
27 Sɛ ɛmɔ jʋnlın kɛ Belızebulu yê ɔ man mín tunmin maan mın fa mın fʋan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ
a, anın ɛmɔ menian'n-mɔ dıɛ, nwan yê ɔ man bɛ́ tunmin maan bɛ fʋan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ɔ? Ɛmɔ
menian'n-mɔ kele kɛ ɛmɔ di fʋɔ.
28 Nan sɛ Nyanmıan Wawɛ'n yê mın fa mın fʋan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ a, anın ɔ kele kɛ Nyanmıan
Belemgbin elie mɛlɛ nın a tʋ ɛmɔ.
29 "Sʋanlan mɔ yí nwʋn yɔ sı kpa'n, sʋanlan fíí ngʋala man kɛ ɔ kɔ wʋlʋ yí sua nın anun ɔ
wua yí ninnge nın ɔ. Sannan ɔ 'di mʋa ɔ cıcı yí kʋalaaka nán ɔ'a hʋala yí wua.
30 "Sʋanlan m'ɔ tı man mín dıɛ'n, anın ɔ kpɔ mín. Sʋanlan kʋsʋ m'ɔ nʋn mın ngohuan man
ninnge'n-mɔ anʋan'n, sʋanlan sɔ'n, anın ɔ bɔ bɛ́ asanndıɛ.
31 Yí sɔ ati, mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ: Ɛtɛ biala mɔ sʋanlan kɔ yɔ'n, ɔ nʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ biala mɔ
sʋanlan kɔ han'n, Nyanmıan kʋala kɛ ɔ fa yí nwʋn sa ɔ ce yí. Nan sʋanlan m'ɔ kɔ han ɛjɔlɛ ɛtɛ
kɔ tia Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n, Nyanmıan nva man yí ɛtɛ'n ɔ nje man yí lé.
32 Sʋanlan biala m'ɔ kɔ han ɛjɔlɛ kɔ tia mân Baa'n, Nyanmıan 'fa yí nwʋn sa ɔ ce yí. Nan
sʋanlan biala m'ɔ kɔ han ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ kɔ tia Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n, Nyanmıan nva man
yí ɛtɛ'n ɔ nje man yí mɛlɛ ɛhı anun ɔ nʋn mɛlɛ'n m'ɔ lɛ ba nın anun."

Ɔ le baka kʋn nʋn yí mma
(Luku 6.43-45)

33 "Baka kpa nın asʋ yê bɛ tı mma kpa nın ɔ. Baka ɛtɛ nın asʋ kʋsʋ yê bɛ tı mma ɛtɛ nın ɔ. Ɔ
sanlın kɛ baka kʋn m'ɔ jin'n, sɛ ɔ tı kpa o, sɛ ɔ tı ɛtɛ o, yí mma m'ɔ kɔ su'n yê bɛ fa bɛ nwun yí ɔ.
34 Ati anun ɛtɛ mma kɛ owo, ɔ 'yɔ sɛ nán ɛmɔ a han ɛjɔlɛ kpa? Afı ɛjɔlɛ m'ɔ wɔ ahʋnlın nın
anun'n, y'ɔ fite bɛ́ nʋan ɔ.
35 Sʋanlan mɔ yí ti anun tı kpa'n, ɛjɔlɛ m'ɔ tı kpa'n yê ɔ fi yí nʋan fite ɔ. Sʋanlan kʋsʋ mɔ yí
ti anun tı ɛtɛ'n, ɛjɔlɛ ɛtɛ yê ɔ fi yí nʋan fite ɔ.
36 Mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ: Ndɛɛ ebua cıan nın anun, mgban-mgban ɛjɔlɛ'n mɔ menian'n-
mɔ hanlın'n, bɛ 'nwun yí nwʋn ɛjɔlɛ.
37 Afı ɛjɔlɛ m'ɔ fi wɔ́ nʋan kɔ fite'n, yí nwʋn yê bɛ 'nıan bɛ bua wɔ́ ndɛɛ ɔ."

Menian'n-mɔ 'ba bisa Zozi asinbɛnwʋn like kʋn
(Maakı 8.11-12, Luku 11.29-32)

38 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, *mala nın asʋ mgbain'n mmie-mɔ nʋn *Falisifʋɛ'n mmie-mɔ
kɔ han kɔ hele Zozi kɛ: "Kpain, yɛ kulo kɛ ɛ yɔ asinbɛnwʋn like kʋn maan yɛ nıan."

39 Ɛhı a, Zozi nwan: “Ajulisʋ menian ɛtɛfʋɛ ɛhı-mɔ mɔ bɛ nzʋ man Nyanmıan ananhɔlɛ
nun'n lɛ kpʋnndɛ asinbɛnwʋn like bɛ nıan. Bɛ nyɔ man asinbɛnwʋn like fíí kón bɛ ngele
man bé kɛ Nyanmıan kpɔmanfʋɛ Zonası dıɛ nın ala.
40 Afı kɛmɔ Zonası lili cıan nsan ejue kpili nın akunnun'n, yí sɔ kʋsʋ ala, *Mân Baa'n 'ba li
cıan nsan asıɛ nın abʋ.
41 Ndɛɛ ebua cıan nın anun, Ninninvʋ amma'n-mɔ 'bu ajulisʋ menian'n-mɔ fʋɔ. Ɔ sanlın
kɛ mɔ Ninninvʋ kulo nın asʋ amma'n-mɔ tılı Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n mɔ Zonası hanlın'n, bɛ
nunlin bé nwʋn bɛ kacili bé abalabɔ'n. Nan sʋanlan kʋn wɔ ɛwa, ɔ tı kpili tala Zonası.
42 Ndɛɛ ebua cıan nın anun, balasua'n m'ɔ tı Saba mân nın asʋ belemgbin'n, ɔ 'bu ajulisʋ
menian'n-mɔ fʋɔ. Ɔ sanlın kɛ yí m'ɔ fi mʋa'n, ɔ walı tielı Salomʋn bɛngɛlɛfʋɛ ɛjɔlɛ'n m'ɔ kan'n.
Nan kʋsʋ sʋanlan kʋn wɔ ɛwa, ɔ tı kpili tala Salomʋn.

Wawɛ ɛtɛ nın esa ɛwalɛ nun
(Luku 11.24-26)

43 “Mɛlɛ mɔ wawɛ ɛtɛ kʋn fi sʋanlan kʋn anun kɔ fite'n, ɔ kɔ kpʋnndɛ lıka wʋwʋsıı'n-mɔ ɔ
tanlan de yí ɛnwʋnmıan.
44 Sɛ ɔ kpʋnndɛ nán ɔ'a nnyan man bie a, anın yí nwan: ‘Man n zá mín nzin n gó mín lıka
daba'n mɔ n vi n jasʋlı'n.’ Sɛ ɔ sa ba nán ɔ nwun kɛ sua'n tı to, b'a kpɔkpʋan nun b'a sesie nun
kanlanman kpa a,
45 ɔ sa yí nzin ɔ kɔ kpʋnndɛ yí manngʋn nsʋ mɔ bé ti anun tı ɛtɛ kpa bɛ tala yí ɔ. Ɔ nʋn bɛ
ba a tanlan ɛbɛlɛ. Sian dıɛ, sʋanlan sɔ'n, ɛsɛcıɛ m'ɔ kɔ sɛcı'n, ɔ tala daba'n. Kɛ ajulisʋ menian
ɛtɛfʋɛ ɛhı-mɔ asıtanlan'n 'yɔ yí nın ala anın.”

Zozi anianman'n-mɔ nʋn yí nin
(Maakı 3.31-35, Luku 8.19-21)

46 Zozi anʋan a ndɔ man, yí nianman'n-mɔ nʋn yí nin bɛ kɔ a. Anın bɛ jijin gua nın asʋ bɛ
'kpʋnndɛ atın bɛ kan ɛjɔlɛ bɛ kele yí.
47 Sʋanlan kʋn kɔ han kɔ hele yí kɛ: “Nıan, wó nin nʋn wó nianman'n-mɔ jijin gua sʋ ɛlɔ bɛ
'kpʋnndɛ kɛ bɛ kan ɛjɔlɛ bɛ kele wó.”
48 Zozi kɔ bua sʋanlan sɔ'n kɛ: “Mín nin'n y'ɔ le nwan, yê mın nianman'n-mɔ y'ɔ le nwan-
mɔ?”
49 Nan ɔ tınngɛlı yí sa yí menian'n-mɔ anwʋn an, yí nwan: “Ɛmɔ nían, mín nin nʋn mín
nianman'n-mɔ, bé yê bɛ gugua ɛwa nın ɔ.
50 Ɔ sanlın kɛ sʋanlan m'ɔ yɔ mín Sı'n m'ɔ wɔ anwunno ɛlɔ nın akunnun like'n, sʋanlan sɔ'n
tı mín nianman belenzua, ɔ tı mín nianman balasua, ɔ tı mín nin.”

13

Sʋanlan'n m'ɔ gua bele nın anwʋn anyınndala'n
(Maakı 4.1-9, Luku 8.4-8)

1 Cıan sɔ'n, Zozi fi yí awulo ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ asue nın anʋan ɛlɔ. Ɔ kɔ tanlan ası, ɔ kɔ hehele
menian'n-mɔ Nyanmıan ninnge.
2 Meninsʋnman kɔ a yí nwʋn ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ kpati kɔ fʋ kɔ tanlan ɛlɛɛ kʋn anun asue nın anyınsʋ
yê meninsʋnman'n jijin asue nın anʋan.
3 Ɔ kɔ hehele bé ninnge dɔʋn kpa anyınndala nun, yí nwan: “Sʋanlan kʋn hɔlı yí *bele
mma egua.
4 Mɛlɛ mɔ ɔ 'gua'n, bie kɔ gua atın nın anʋan, nnʋnman'n-mɔ kɔ a kɔ suso kɔ li.
5 Bie kʋsʋ kɔ gua nyɔbʋɛ nın asʋ. Ɛbɛlɛ ngɛtıɛ nın a nzʋn man. Ɔ kɔ fifi ndɛ-ndɛ. Ɔ sanlın kɛ
ɔ'a ngɔ man asıɛ bʋ.
6 Nan mɔ eyua'n fili'n, ɔ kɔ yala, afı ɔ'a nzɔ man ndıan.
7 Bie kʋsʋ kɔ gua eminlan mmowe nın anun. Ɔ kɔ fifi. Eminlan mmowe'n kɔ fʋ kɔ gua sʋ.
8 Nan bie kʋsʋ kɔ gua asıɛ kpa nın asʋ, ɔ kɔ fifi. Ɔ kɔ su mma. Bie kɔ su mma ɛya kʋn, bie
mma abulasian, bie kʋsʋ mma abulasan.”
9 Zozi kɔ han kɔ tʋ sʋ kɛ: “Sʋanlan m'ɔ sı fasie'n, ɔ fá síe!”

Zozi anyınndala'n m'ɔ bu'n
(Maakı 4.10-12, Luku 8.9-10)

10 Ɛhı, Zozi menian'n-mɔ kpunngelı yí a, bé nwan: “Nzukɛ ati yê ɛ 'kan ɛjɔlɛ kele menian'n-
mɔ a, ɛ bu yí anyınndala nun ɔ?”
11 Zozi kɔ bua bé kɛ: “Nyanmıan Belemgbin Mân nın anun nvıalıɛ ninnge'n-mɔ, ɛmɔ sı yí
nwʋn ɛjɔlɛ. Nan bé dıɛ, bɛ nzı man yí nwʋn ɛjɔlɛ.
12 Ɔ sanlın kɛ sʋanlan m'ɔ le bie'n, bɛ 'gua sʋ maan ɔ sʋn. Nan sʋanlan m'ɔ le man bie'n,
kaan'n muonun m'ɔ le yí'n, bɛ 'tʋa yí bɛ de.

13 Ɛhıka ati yê mın 'kan ɛjɔlɛ mın kele bɛ́ a, mın bu yí anyınndala nun ɔ. Afı bɛ́ nyın tua yí, kʊsʊ bɛ nnwun man yí. Bɛ tı, kʊsʊ bɛ ndie man nán b'a tı yí bʊ.
14 Ɔ man bɛ́ nwʊn ɛjɔlɛ'n mɔ *Ezayi hanlın'n kpınlın sʊ. Nyanmıan nanndılı Ezayi sʊ ɔ hanlın kɛ:
Ɛmɔ 'ba tie yí kpa, kʊsʊ ɛmɔ ngɔ tı man yí bʊ.
Ɛmɔ 'ba nıan yí kpa, kʊsʊ ɛmɔ ngɔ nwun man yí.
15 *Ɔ sanlın kɛ menian sɔ'n-mɔ a sʊlʊ.*
B'a totua bɛ́ nzʊ'n b'a momuan bɛ́ nyın'n.
Yí dıɛ, anın bɛ nnwun man ası,
ɛsɛ bɛ́ nzʊ'n ndı man ɛjɔlɛ.
Bɛ nza bɛ mma man mín nwʊn
nán m'an man bɛ́ nwʊn a sa.
16 "Nan ɛmɔ dıɛ, nyila hán ɛmɔ. Ɔ sanlın kɛ ɛmɔ anyın'n nwun ası, ɛsɛ ɛmɔ anzʊ'n tı ɛjɔlɛ.
17 Nan mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ: Nyanmıan mgbɔmanfʊɛ dɔʊn kpa, nʊn Nyanmıan menian dɔʊn kpa, bɛ hulolı kɛ ahan bɛ nwun mɔ ɛmɔ lɛ nıan'n, nan kʊsʊ b'a nnwun man yí. Ɛsɛ bɛ hulolı kɛ ahan bɛ tı mɔ ɛmɔ lɛ tie'n, nan kʊsʊ b'a ndı man."

Zozi 'ba tu anyınndala nın abʊ
(Maakı 4.13-20, Luku 8.11-15)

18 Ɛhı, Zozi nwan: "Ɛmɔ tíe, sʊanlan'n m'ɔ gua *bele nın anwʊn anyınndala nın abʊ'n y'ɔ le kɛ:
19 Mɛlɛ mɔ sʊanlan kʊn kɔ tı Anwunno Belemgbin Mân nın anwʊn ɛjɔlɛ m'ɔ ndı man yí bʊ'n, anın sʊanlan sɔ'n tı kɛ bele mma'n m'ɔ gualı atın nın anʊan'n. Ɛjɔlɛ'n mɔ ɔ'a tı'n, Abɔnsanmʊn ba ɔ yı fi yí ti anun.
20 Bele mma'n m'ɔ gualı lıka mɔ nyɔbʊɛ'n wɔ'n y'ɔ le sʊanlan ɛhı m'ɔ tı Anwunno Belemgbin Mân nın anwʊn ɛjɔlɛ nın an, ɔ le fɛ elie ɔ ka ɛbɛlɛ ɔ sɔ nun'n.
21 Sʊanlan sɔ'n mman man ɛjɔlɛ'n nzɔ man ndıan yí nun. Ɔ de di mɛlɛ kaan bie. Ɛjɔlɛ sɔ'n dunman nun, sɛ bɛ kele yí ahʊlʊwa anaan ɔ nwun yalɛ kaan ala a, anın yí eyue ɔ.
22 M'ɔ gualı eminlan mmowe nın anun'n y'ɔ le sʊanlan ɛhı m'ɔ tı Anwunno Belemgbin Mân nın anwʊn ɛjɔlɛ'n, nan kʊsʊ eyuadı nın anun ninnge'n-mɔ anwʊn nzusue'n nʊn anyınbʊlʊ anyanbɛnwʊn'n cıcı ɛjɔlɛ sɔ'n. Ɔ man ɔ nzu man mma.
23 M'ɔ gualı asıɛ kpa nın asʊ'n y'ɔ le sʊanlan ɛhı m'ɔ tı Anwunno Belemgbin Mân nın anwʊn ɛjɔlɛ nın an, ɔ tı yí bʊ'n. Ɔ su mma. Bie su ɛya kʊn, bie su abulasian, bie kʊsʊ su abulasan."

Ndile ɛtɛ nın anwʊn anyınndala'n

24 Ɛhı anzin, Zozi kɔ bu anyınndala kʊn biekun kɔ hele bɛ́. Yí nwan: "Ɛ 'nwun like mɔ Anwunno Belemgbin Mân'n soman yí'n: Ɔ soman sʊanlan kʊn mɔ ɔ'a gua *bele yí ebo nın asʊ ɔ.
25 Nan kɔngɔɛ mɔ menian'n-mɔ kʊalaa yuelı dıda'n, yí kpɔfʊɛ kʊn kɔ a kɔ lolua ndile ɛtɛ bele nın anun, cuein yê ɔ hɔlı ɔ.
26 Bele'n fifili dede mɔ ɔ 'ju yí esúe tɛmʊn'n, ndile ɛtɛ'n kɔ fa ebo'n.
27 "Sʊanlan'n m'ɔ le ebo nın ajunmanfʊ'n-mɔ walı tʊlı yí, bɛ́ nwan: 'Yɛ́ Mın, bele yê ɛ lualı ɔ. Nan ndile ɛtɛ'n mɔ ɔ'a fifi nun'n, ɔ fi nin?'
28 "Mınlıan'n nwan: 'Kpɔfʊɛ bie yê ɔ'a li junman sɔ nın ɔ.'
"Ɛhı a, ajunmanfʊ'n-mɔ kɔ bisa yí kɛ: 'Ɛ kulo kɛ yɛ hó túta ndile ɛtɛ nın ɔ?'
29 "Mınlıan'n nwan: 'Cɛcɛ, sɛ ɛmɔ tutu a, bɛ 'ba tutu bele'n bɛ bʊka sʊ.
30 Nan ɛmɔ mán ɔ há nun dede ɔ jú bele nın ɛtıɛ tɛmʊn. Sɛ ɔ ju yí ɛtıɛ tɛmʊn an, mın 'kan mın kele bɛ́ mɔ bɛ 'tı'n kɛ: Ɛmɔ lí mʊa bɛ túta ndile ɛtɛ nın abʊ bɛ cícı yí bólɛ bólɛ bɛ tó nun sîn bɛ yála yí. Sian'n, ɛmɔ tí bele'n bɛ hó wúla yí mín ésie nın anun.' "

Muntadı baa nın anwʊn anyınndala'n
(Maakı 4.30-32, Luku 13.18-19)

31 Zozi kɔ bu anyınndala biekun kɔ hele bɛ́, yí nwan: "Anwunno Belemgbin Mân'n, ɔ tı kɛ muntadı baa mɔ sʊanlan a fa a hɔ a lua yí ebo sʊ ɔ.
32 Ninnge mma'n mɔ bɛ dua'n, yí y'ɔ tı bɛ́ nunhan kaan kpa nın ɔ. Nan kʊsʊ sɛ ɔ fifi a, ɔ nyin tala ninnge mma'n-mɔ kʊalaatin. Ɔ kaci dukpa nnʊnman'n-mɔ ba bɛ nwʊn bɛ́ sâ yí sa mma'n-mɔ asʊ."

Fali ayile nın anwʊn anyınndala'n
(Luku 13.20-21)

33 Zozi kɔ bu anyınndala kʊn biekun kɔ hele bɛ́. Yí nwan: "Anwunno Belemgbin Mân'n tı kɛ balasua kʊn mɔ ɔ'a fa fali ayile ɔ'a fɔtɔ fali cilo abulaa nʊn nnun ɔ. Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede fali nın a tu."

Like ati mɔ Zozi bu anyınndala'n
(Maakı 4.33-34)

34 Ɛjɔlɛ ɛhı kʋalaa mɔ ɔ 'kan kele menian'n-mɔ'n, ɔ bu yí anyınndala nun. Sɛ ɔ'a mmun man
anyınndala a, ɔ ngan man ɛjɔlɛ'n ɔ ngele man bé.
35 Ɛhı m'ɔ yɔlı'n manlın ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan kpɔmanfʋɛ'n hanlın'n kpınlın sʋ. Nyanmıan
manlın kpɔmanfʋɛ'n hanlın kɛ:
Mın 'bu anyınndala nán m'an han ɛjɔlɛ'n m'an hele bé.
Sunmin kɛ bɛ bɔlı mân'n, ninnge m'ɔ wɔ nvıalıɛ nun'n,
mın 'bɔ yí nwʋn ɛjɔlɛ.

Zozi 'ba tu ndile ɛtɛ nın anwʋn anyınndala nın abʋ

36 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, ɔ gualı meninsʋnman nın atın yê ɔ hɔlı awulo ɔ. Yí menian'n-
mɔ kpunngelı yí a, bé nwan: "Tu ndile ɛtɛ'n m'ɔ fifi ebo nın asʋ nın anwʋn anyınndala nın
abʋ kele yé."
37 Zozi nwan: "Sʋanlan'n m'ɔ le gua *bele mma kpa'n y'ɔ le *Mân Baa'n.
38 Ebo'n y'ɔ le mân'n. Bele mma kpa'n y'ɔ le bé mɔ bé tı Anwunno Belemgbin Mân nın anun
menian'n. Ndile ɛtɛ'n, y'ɔ le bé mɔ bɛ tı Abɔnsanmʋn menian'n.
39 Kpɔfʋɛ'n mɔ ɔ'a lua ndile ɛtɛ'n y'ɔ le Abɔnsanmʋn. Bele mma nın ɛtıɛ tɛmʋn'n y'ɔ le mân
nın ayuelıɛ nun, yê bé mɔ bɛ 'tı ebo'n y'ɔ le nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ.
40 "Kɛmɔ bɛ tutu ndile ɛtɛ nıan an, bɛ gua yí sîn nın anun'n, sɛ mân nın ayuelıɛ'n ju a, kɛ bɛ
'yɔ yí nın anın.
41 Mân Baa'n 'sʋan yí nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ maan bɛ yı bé kʋalaa mɔ bɛ man ɛhınlın-
mɔ tɔ ɛtɛ nın anun ɔ nʋn bé mɔ bɛ yɔ ɛtɛ'n fi yí Belemgbin Mân nın anun.
42 Bɛ yı bé a, bɛ 'gua bé sîn gɔhıun nın anun. Ɛbɛlɛ yê bɛ 'sun bɛ kʋan bé je nın ɔ.
43 Nan menian mɔ bé nyın sɔ Nyanmıan'n, bɛ 'ta bé Sı Belemgbin Mân nın anun kɛ sɛnzɛ
m'ɔ lɛ ta ɔ. M'ɔ sı fasie'n, ɔ fá sie!"

Anwʋndıɛ'n m'ɔ fıa nın anwʋn anyınndala'n

44 Ɛhı, Zozi nwan: "Anwunno Belemgbin Mân'n tı kɛ esika kɔkɔlɛ m'ɔ fıa ebo kʋn asʋ.
Sʋanlan m'ɔ kɔ fite sʋ'n, yí kʋsʋ ɔ fa fıa biekun. Ɔ di fɛ, ɔ tɔnın yí nwʋn ninnge'n kʋalaatin
ɔ to ebo sɔ'n.

Afile nın anwʋn anyınndala'n

45 "Ɛsɛ Anwunno Belemgbin Mân'n tı kɛ watafʋɛ kʋn m'ɔ lɛ kpʋnndɛ afile nganlanman to
ɔ.
46 Mɛlɛ m'ɔ kɔ nwun kʋn m'ɔ tı kpa'n, ɔ kɔ tɔnın yí nwʋn ninnge'n kʋalaatin ɔ to afile sɔ'n.

Dada nın anwʋn anyınndala'n

47 "Ɛsɛ Anwunno Belemgbin Mân'n tı kɛ dada mɔ bɛ gua yí jenvie nın anun ɔ. Ejue ngacile
kʋalaa wʋlʋ nun.
48 Ɔ yi a, bɛ hyʋhyʋın gua fie bɛ tanlan ası bɛ kpa ejue'n-mɔ anun. Bɛ gua mgbakpa'n-mɔ
ece nun yê ɛtɛ ɛtɛ'n-mɔ, bɛ ju bɛ gua.
49 Mân nın ayuelıɛ nun kɛ ɔ 'ba yɔ yí nın anın. Nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ 'ba sie menin
mgbakpa'n-mɔ ebue kʋn
50 bɛ gua ɛtɛfʋɛ'n-mɔ sîn gɔhıun nın anun. Ɛbɛlɛ yê bɛ 'sun bɛ kʋan bé je nın ɔ."

Anwʋndıɛ nvʋfɔlɛ'n-mɔ nʋn nnaba'n-mɔ

51 Zozi kɔ bisa yí menian'n-mɔ kɛ: "Asʋ ɛmɔ a tı ɛjɔlɛ ɛhı-mɔ abʋ ɔ?"
Bé nwan: "Yuo o!"
52 Ɛhı a, Zozi nwan: "Ɛhıka ati, mala nın asʋ kpain biala m'ɔ kɔ kaci Anwunno Belemgbin
Mân nın anun sʋanlan'n, anwʋndıɛ'n m'ɔ nyan yí'n, ninnge nvʋfɔlɛ wɔ nun yê nnaba kʋsʋ
wɔ nun."

Nazalɛtı amma'n-mɔ nne man Zozi bɛ nni man
(Maakı 6.1-6, Luku 4.16-30)

53 Mɔ Zozi yuelı anyınndala ɛhı-mɔ bubu'n, ɔ fi ɛbɛlɛ
54 ɔ kɔ hɔ kulo'n mɔ bɛ talı yí nın asʋ. Ɔ kɔ wʋlʋ asɔnın sua nın anun ɔ kɔ hehele ɛbɛlɛ
menian'n-mɔ ninnge, ɛjɔlɛ'n kɔ sin bé kʋalaa mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ nın anwʋn kpa. Bé nwan: "Ɔ
nyanlin ngɛlɛ ɛhı nin? Tunmin benin yê ɔ fa yɔ asinbɛnwʋn ninnge ɛhı-mɔ ɔ?
55 Nán junnvʋɛ nın awa belenzua nın ɔ? Nán yí nin y'ɔ le Mali ɔ? Nán yí nianman
mmelenzua'n-mɔ y'ɔ le Zʋakı, Zozɛfʋ, Simʋn nʋn Zudı ɔ?
56 Yí nianman mmalasua'n-mɔ kʋalaa, bɛ nnʋn man yé yê ɔ gua ɛwa ɔ? Ɔ nʋn tunmin ɛhı
kʋalaa fi nin?"

57 Ajʋnlın sɔ'n m'ɔ wɔ bɛ́ ti anun'n maan b'a nnwun man ası b'a nne man Zozi b'a nni man.
Ɛhı a, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Nyanmıan kpɔmanfʋɛ kʋn, yí kulo nın asʋ nʋn yí afilie nın
anun menian'n-mɔ mmu man yí like.”
58 Dedi'n mɔ ɛbɛlɛ menian'n-mɔ le man yí nın ati, Zozi a nyɔ man asinbɛnwʋn ninnge dɔʋn.

14

Zʋan Batisi ewue'n
(Maakı 6.14-29, Luku 9.7-9)

1 Tɛmʋn sɔ'n, anın belemgbin *Elɔdı Antıpası tı Galile mân nın asʋ belemgbin. M'ɔ tılı Zozi
angan'n,
2 ɔ kɔ han kɔ hele yí ngʋa'n-mɔ kɛ: “Zʋan Batisi dein y'ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge nın ɔ! Ɛhıka
ati yê ɔ le tunmin ɔ yɔ asinbɛnwʋn ninnge ɔ.”
3 Belemgbin Elɔdı hanlın sɔ, ɔ sanlın kɛ yí nianman belenzua'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Filipʋ nın ayı'n
m'ɔ li Elodiadı'n dunman nun, ɔ kɔ man bɛ kɔ hyı Zʋan, bɛ kɔ cıcı yí ɛsɛ bɛ kɔ tʋ yí fiadı.
4 Afı Zʋan kɔ han kɔ hele belemgbin Elɔdı kɛ: “Nannan, Nyanmıan mala'n mman man wɔ́
atın kɛ ɛ fá Elodiadı já.”
5 Ɛjɔlɛ'n mɔ Zʋan hanlın nın anwʋn, belemgbin Elɔdı kulo kɛ ɔ man bɛ kun yí. Nan kʋsʋ ɔ
sulo Zufʋ'n-mɔ. Afı bɛ́ kʋalaa, bɛ bu Zʋan kɛ Nyanmıan kpɔmanfʋɛ.
6 Nan ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede mɔ belemgbin Elɔdı awɔlɛ cıan nın anwʋn fɛtı'n mɔ bɛ di yí afʋɛ
nʋan'n juli'n, Elodiadı awa balasua'n kɔ si abile menian'n-mɔ anyunnun ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ yɔ
belemgbin Elɔdı ɛnyınmın sʋnman
7 dede ɔ kɔ han ndâ kɛ like biala m'ɔ kulo'n, sɛ ɔ bisa a, ɔ 'fa man yí.
8 Talua'n kɔ li yí nin anʋan ɛjɔlɛ nın asʋ. Ɔ kɔ han kɔ hele belemgbin Elɔdı kɛ: “Baba, fa
Zʋan ati'n tʋ apawa nun man mín kıkaala!”
9 Mɔ belemgbin Elɔdı tılı yí sɔ'n, yí lʋa kɔ bɔ yí nwʋn. Nan kʋsʋ ndâ'n m'ɔ hanlın yí
mgbain'n-mɔ anyunnun ɛbɛlɛ nın ati, ɔ kɔ man atın kɛ bɛ fá Zʋan ati'n bɛ bɛ́lɛ talua'n.
10 Ɛhı, ɔ kɔ sʋan sʋanlan kɛ ɔ hó fiadı sua nın anun ɔ kpé Zʋan ati'n.
11 Sʋanlan'n kɔ hɔ kɔ kpɛ Zʋan ati'n ɔ kɔ tʋ yí apawa nun kɔ bɛlɛ talua'n. Talua'n kʋsʋ kɔ hɔ
kɔ fa kɔ man yí nin.
12 Mɔ Zʋan menian'n-mɔ tılı yí sɔ'n, bɛ walı falı yí fuin'n bɛ hɔlı sielı yí. Mɔ bɛ sielı yí yuelı'n,
bɛ hɔlı bɔlı nun amannıɛ bɛ helelı Zozi.

Zozi 'ba man menian akpıı nnun alıɛ di
(Maakı 6.30-44, Luku 9.10-17, Zʋan 6.1-14)

13 Mɔ Zozi tılı amannıɛ sɔ'n, ɔ fʋlı ɛlɛɛ kʋn anun ɔ hɔlı lıka kʋn. Lıka sɔ'n, sʋanlan fíí nnʋn
man ɛbɛlɛ. Nan mɔ menian'n-mɔ tılı yí sɔ'n, bɛ fi kulo kulo'n-mɔ asʋ bɛ kɔ fa asue nın anʋan
atın'n bɛ kɔ si Zozi sʋ.
14 Mɔ Zozi fi ɛlɛɛ nın anun 'ju'n, ɔ 'tʋ yí nyın an, menian ngʋnmın. Bɛ́ nwʋn kɔ yɔ yí
anwunnvoe, ɛsɛ ɔ kɔ man nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn kɔ sa.
15 Mɔ alíɛ'n yɔlı nɔsʋba'n, yí menian'n-mɔ kɔ hyʋın kɔ kpunnge yí. Bɛ́ nwan: “Alíɛ a yue yɔ
ɛsɛ ɛwa lika'n tı yí nwʋn. Yí ti, man bɛ́ atın maan bɛ hó kulo'n-mɔ asʋ bɛ hó tó like bɛ lí.”
16 Zozi kɔ bua bɛ kɛ: “Ɔ tı man cınnjın kɛ bɛ hó. Nan ɛmɔ muonun mán bɛ́ like bɛ lí.”
17 Yí menian'n-mɔ nwan: “Kpaʋn nnun ala ɔ nʋn ejue nnyuan yê yɛ le yí ɛwa ɔ.”
18 Zozi nwan: “Ɛmɔ fá bɛ bɛ́lɛ mín.”
19 M'ɔ hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ man meninsʋnman nın atın kɛ bɛ tɛ́tanlan ndile nın asʋ. Ɛhı
anzin, ɔ kɔ fa kpaʋn nnun'n nʋn ejue nnyuan'n ɔ kɔ tʋ yí nyın anwunno ɔ kɔ la Nyanmıan ası.
M'ɔ lalı Nyanmıan ası yuelı'n, ɔ kɔ bubu kpaʋn'n-mɔ anun ɔ kɔ fa kɔ man yí menian'n-mɔ. Yí
menian'n-mɔ kʋsʋ kɔ hye kɔ man meninsʋnman'n.
20 Bɛ́ nun kʋn biala kɔ li dede yí kʋ kɔ yi. Kpaʋn'n m'ɔ halı'n, Zozi menian'n-mɔ kɔ sısa. Ɔ
yi ece mma bulu nʋn nnyuan.
21 Bɛ́ mɔ bɛ lili like'n tı kɔ yɔ akpıı nnun, b'a nga man mmalasua'n-mɔ nʋn mmatʋnman'n-
mɔ bie.

Zozi 'ba nanndı asue nın anyınsʋ
(Maakı 6.45-52, Zʋan 6.15-21)

22 Ɛhı, menian'n-mɔ yuelı like di ɛbɛlɛ ala a, Zozi kɔ man yí menian'n-mɔ kɔ fʋ ɛlɛɛ nın anun.
Ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ bɛ kpɛ́ asue'n bɛ lí mʋa ebue kʋn ɛlɔ nán ɔ 'gua meninsʋnman nın atın.
23 M'ɔ gualı bɛ́ atın yuelı'n, ɔ kɔ fʋ bʋka kʋn asʋ, ɔ kɔ hɔ asɔnın ɛyɔlɛ ahanmıan. Mɔ alíɛ
sanlın'n, yí ngʋnmın cein yê anın ɔ wɔ ɛbɛlɛ ɔ.
24 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın Zozi menian'n-mɔ ɛlɛɛ'n la bunman sʋ. Asutue'n bɔ mgbaha ɔ tu si
ɛlɛɛ'n.
25 Mɔ ɔ 'kɔ alıbahıan'n, Zozi nanndı asue nın anyınsʋ ɔ lɛ kpʋ yí menian'n-mɔ.

26 Mɔ bɛ nwunlin kɛ ɔ nanndı asue nın anyınsʊ'n, esulo kɔ han bɛ́. Bɛ́ nwan: “Ɛnwʊnmın
aho! Ɛnwʊnmın aho!” Kɛmɔ anın bɛ sulo nın ati, bɛ lɛ tɛtıan.
27 Nan bɛ 'tɛtıan nın ala, Zozi nwan: “Ɛmɔ sɔ́ bɛ́ ahʊnlın nán mín ɔ. Nán bɛ sulo!”
28 Ɛhı a, Pıɛlı nwan: “Yɛ́ Mın, sɛ wɔ́ sakpa a, man n nánndı asue nın anyınsʊ m gbʊ́ wɔ́.”
29 Mɔ Pıɛlı hanlın sɔ'n, Zozi nwan: “Bala!” Pıɛlı fi ɛlɛɛ nın anun ɔ kɔ ju, ɔ lɛ kpʊ Zozi.
30 Nan m'ɔ nwunlin kɛ asutue'n tı kpili'n, esulo kɔ han yí. Ɛsɛ kɛmɔ anın ɔ lɛ nʊan'n, ɔ kɔ
tıan. Yí nwan: “Yɛ́ Mın, de mín!”
31 Ɛbɛlɛ ala, Zozi kɔ tʊ yí sa ɔ kɔ sɔ yí nun yɛ̂ yí nwan: “Pıɛlı, wɔ́ dedi'n tı kaan o! Ɔ yɔ sɛ mɔ
a nnyan man dedi'n?”
32 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, ɔ nʊn Pıɛlı bɛ kɔ fʊ ɛlɛɛ nın anun yɛ̂ asutue'n gualı ası ɔ.
33 Bɛ́ bʊ nga'n mɔ bɛ́ gua ɛlɛɛ nın anun'n kɔ a kɔ kʊtʊ kʊtʊ Zozi anyunnun ɛbɛlɛ. Bɛ́ nwan:
“Fɔ́ʊ́n, Nyanmıan Awa'n y'ɔ le wɔ́!”

Zozi 'ba hɔ Zenezalɛtı etin nın asʊ
(Maakı 6.53-56)

34 Bɛ kpɛlı asue'n nán b'a si ası Zenezalɛtı etin nın asʊ.
35 Ɛbɛlɛ menian'n-mɔ nwunlin Zozi nzɔlɛ. Bɛ hɔlı lıka kʊalaatin bɛ kɔ hɔ kɔ bɔ kpayɛ kɛ Zozi
a ju ɛbɛlɛ. Bɛ kɔ sʊa nwuluwafʊɛ'n-mɔ kʊalaatin bɛ kɔ bɛlɛ yí.
36 Bɛ kɔ sɛlɛ Zozi kɛ ɔ mán bɛ́ atın maan bɛ hán yí taladıɛ nın anʊan nın ala. Bɛ́ kʊalaa mɔ
bɛ hanlın yí taladıɛ nın anʊan'n, bɛ́ nwʊn salı kpa bɔkɔɔ.

15

Daba menian'n-mɔ mala'n
(Maakı 7.1-13)

1 Tɛmʊn sɔ'n, *Falisifʊɛ nʊn *mala nın asʊ mgbain mmie-mɔ fi Zoluzalɛmʊn bɛ kɔ a kɔ tʊ
Zozi ɛbɛlɛ, bɛ́ nwan:
2 “Yɛ́ nan-mɔ mala'n kele yɛ́ kɛ sɛ yɛ 'di like a, yɛ nwúnnzin yɛ́ sa nın anun. Nan nzukɛ ati yɛ̂
wɔ́ menian dıɛ'n-mɔ nni man ɛjɔlɛ sɔ nın asʊ ɔ? Sɛ bɛ 'di like a, bɛ nnwunnzin man bɛ́ sa'n-mɔ
anun.”
3 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Nán ɛmɔ lılı, nzukɛ ati yɛ̂ ɛmɔ di bɛ́ muonun bɛ́ mala'n-mɔ asʊ bɛ yaci
Nyanmıan dıɛ nın ɔ?
4 Afı Nyanmıan a han kɛ: *Man wɔ́ nyın sɔ́ wɔ́ sı nʊn wɔ́ nin.* Ɛsɛ yí nwan: *Sʊanlan m'ɔ kɔ han
ɛjɔlɛ ɛtɛ kɔ tia yí sı anaan yí nin'n, sʊanlan sɔ'n, ɔ sɛ kɛ bɛ kun yí.*
5 Nan ɛmɔ dıɛ, ɛmɔ kan kele menian'n-mɔ kɛ, sɛ sʊanlan kʊn se yí sı anaan yí nin kɛ: ‘Like'n
m'ɔ di mɔ mın fa mın bʊka wɔ́'n, mıın fa mın man Nyanmıan’, anın sʊanlan sɔ'n, ɔ nzı man
yí sı anaan yí nin ɛjɔlɛ nun kɔ́n.
6 Kɛ ɛmɔ yɔ mɔ ɛmɔ bɔ Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ nın abʊsʊ nán ɛmɔ muonun a li bɛ́ ngehele
nın asʊ nın anın.
7 Apoo mma, *Ezayi ɛjɔlɛ'n m'ɔ hanlın wɔ ɛmɔ anwʊn'n, yí ɛhan sʊ ɔ. Nyanmıan nanndılı
Ezayi sʊ ɔ hanlın kɛ:
8 *Menian ɛhı-mɔ, bɛ le bɛ́ nʊan tuin mgban*
yɛ̂ bɛ yı mín ayɛ ɔ,
nan bɛ́ ahʊnlın'n nnʊn man mín sʊ.
9 *Bɛ́ asɔnın'n mɔ bɛ yɔ'n tı mgban.*
Ɔ sanlın kɛ kulo menian mala yɛ̂ bɛ kekele ɔ,
nan nán mín dıɛ'n-mɔ ɔ.”

Like m'ɔ gua sʊanlan anwʊn efian'n
(Maakı 7.14-23)

10 Ɛhı anzin, Zozi kɔ fɛlɛ meninsʊnman'n, yí nwan: “Ɛmɔ yɔ́ anzʊɛ bɛ tíe ɛjɔlɛ ɛhı kpa.
11 Nán like mɔ sʊanlan di'n y'ɔ gua yí nwʊn efian ɔ, nan ɛjɔlɛ m'ɔ fi yí nʊan kɔ fite'n y'ɔ gua
yí nwʊn efian ɔ.”
12 Ɛhı, yí menian'n-mɔ kɔ hyʊın kɔ kpunnge yí, bɛ́ nwan: “Asʊ ɛ sı kɛ ɛjɔlɛ'n mɔ a han nın a
wʊlʊ Falisifʊɛ'n-mɔ ɔ?”
13 Bɛ hanlın sɔ a, Zozi nwan: “Baka biala mɔ nán mín Sı'n m'ɔ wɔ anwunno'n yɛ̂ ɔ lualı'n,
baka sɔ'n, bɛ 'tu yí bɛ tʊ.
14 Nán bɛ tɛ bɛ́ sʊ, nan bɛ tı kɛ anyınsinlinwafʊɛ-mɔ! Sɛ anyınsinlinwafʊɛ kʊn di yí manngʊn
anyınsinlinwafʊɛ taataa a, bɛ́ munnyuan bɛ 'gua kunman nun.”
15 Pıɛlı kukuli yí nʊan sʊ a, yí nwan: “Tu anyınndala ɛhı abʊ kele yɛ́.”
16 Zozi nwan: “Ɛmɔ kʊsʊ ngʊala ndı man ɛjɔlɛ bʊ ɔ?
17 Ɛmɔ nzı man kɛ like mɔ sʊanlan kɔ li'n, ɔ kɔ yí kunnun, ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede ɛsɛ ɔ fite ɔ?
18 Nan ɛjɔlɛ m'ɔ fi sʊanlan anʊan kɔ fite'n fi yí ahʊnlın nın anun. Yí y'ɔ gua yí nwʊn efian ɔ.

19 Ɔ sanlın kɛ ajʊnlın ɛtɛ m'ɔ man bɛ di awue, bɛ tʊn ajaa, bɛ bɔ danga, bɛ wua, bɛ di
adanzıyua ɔ nʊn menian anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛhan, ninnge sɔ'n fi bɛ́ ahʊnlın nun.
20 Ɛhı y'ɔ gua sʊanlan anwʊn efian ɔ. Nan sɛ sʊanlan 'di like nan ɔ'a nnwunnzin man yí sa
nun an, ɔ ngua man yí nwʊn efian."

Ɛyɛfʊɛ balasua kʊn de Zozi di.
(Maakı 7.24-30)

21 Ɛhı anzin, Zozi fi ɛbɛlɛ yí nʊan y'ɔ le kulo'n-mɔ mɔ bɛ fɛlɛ bɛ́ Tii nʊn Sidʊn etin dıɛ nın asʊ.
22 Mɔ Zozi juli ɛbɛlɛ'n, Kanaân balasua kʊn m'ɔ tı mân sɔ nın anun'n, ɔ kɔ a Zozi anwʊn ɛbɛlɛ,
ɔ kɔ tıan nun. Yí nwan: "Yɛ́ Mın, belemgbin *Davidi Awa, nwun mín nwʊn anwunnvoe!
Wawɛ ɛtɛ bie wɔ mín wa talua nın anun. Ɔ kele yí yalɛ sʊnman."
23 Balasua sɔ'n hanlın sɔ a, Zozi ngɔ bua man ɛjɔlɛ kpɔlɛ kʊ́n. Yí menian'n-mɔ kɔ hyʊın kɔ
kpunnge yí, bɛ́ nwan: "Ɔ le ɛtıan ɔ si yɛ́ sʊ. Yí ti, bua yí bie maan ɔ hʊ́."
24 Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, Zozi nwan: "Izalayɛ amma'n-mɔ mɔ bɛ tı kɛ mmʊa mɔ b'a minlin'n,
bɛ́ ti yê m malı ɔ."
25 Nan m'ɔ hanlın sɔ'n, balasua'n kɔ a kɔ kʊtʊ yí nyunnun ɛbɛlɛ, yí nwan: "Yɛ́ Mın, nwun
mín nwʊn anwunnvoe, de mín!"
26 Zozi kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Ɔ tı man kpa kɛ bɛ fa mmatʊnman'n-mɔ alıɛ'n bɛ man njʊa
mma'n-mɔ di ɔ."
27 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, balasua'n nwan: "Ɔ tı ananhɔlɛ, yɛ́ Mın. Nan kʊsʊ njʊa mma'n-mɔ
sısa alıɛ nın abʊ mgbʊkpʊlʊka'n m'ɔ kɔ gua bɛ́ mín'n-mɔ tɔbılı nın abʊ'n bɛ di."
28 Ɛhı a, Zozi kɔ bua yí kɛ: "Balasua, wʊ́ dedi'n tı kpili! Mɔ ɛ lɛ kpʊnndɛ'n, ɔ yʊ́ sɔ man wʊ́."
Mɛlɛ sɔ nın ala, yê yı wa balasua nın anwʊn salı ɔ.

Zozi 'ba man nwuluwafʊɛ dɔʊn anwʊn sa

29 Zozi fi ɛlɔ ɔ kɔ sa kɔ a Galile asue nın anʊan. Ɔ kɔ fʊ kɔ tanlan bʊka kʊn asʊ.
30 Meninsʊnman kɔ a yí nwʊn ɛbɛlɛ. Bɛ 'ba a, bɛ nʊn bɛ́ mɔ bɛ tia bɛ tɔ sʊ, anyınsinlinwafʊɛ,
amunlefʊɛ, bubuluwafʊɛ ɔ nʊn nwuluwafʊɛ dɔʊn kpa. Bɛ falı bɛ́ bɛ walı Zozi aja sʊ nán ɔ'a
man bɛ́ kʊalaa bɛ́ nwʊn a sa.
31 Mɔ menian'n-mɔ nwunlin kɛ amunlefʊɛ'n-mɔ lɛ jʊjɔ, bubuluwafʊɛ'n-mɔ lɛ nanndı, bɛ́ mɔ
bɛ tia bɛ tɔ sʊ'n, bɛ lɛ nanndı kpa, anyınsinlinwafʊɛ'n-mɔ anyın'n-mɔ a tike tike'n, ɔ sinlin bɛ́
nwʊn, bɛ kɔ yí Izalayɛ Nyanmıan nın ayɛ.

Zozi 'ba man menian akpıı nnan alıɛ di
(Maakı 8.1-10)

32 Zozi fɛlɛlı yí menian'n-mɔ, yí nwan: "Meninsʊnman ɛhı-mɔ nʊn yɛ wɔ ɛwa yí cıan nsan
ahı. Bɛ le man like fíí kʊ́n mɔ bɛ di ɔ. Bɛ́ nwʊn yɔ mín koun. Mın ngulo man kɛ mın yaci bɛ́ m
man bɛ fa bɛ́ kunnun bɛ kɔ. Sɛ mın yɔ yí sɔ a, bɛ 'gɔlɔ atunnun."
33 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, yí menian'n-mɔ kɔ bisa yí kɛ: "Ebo ɛhı anun, ninhan yê yɛ 'nyan like
m'ɔ sa menian nwala ɛhı di ɔ?"
34 Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ le kpaʊn nyɛ?"
Bɛ́ nwan: "Yɛ le kpaʊn nsʊ, nʊn ejue nganngan bie."
35 Ɛhı a, Zozi kɔ man meninsʊnman'n kɔ tɛtanlan ası.
36 Mɔ bɛ tɛtanlanlın ası yuelı'n, ɔ kɔ fa kpaʊn nsʊ'n nʊn ejue'n-mɔ ɔ kɔ la Nyanmıan ası. Ɔ
kɔ bubu nun ɔ kɔ man yí menian'n-mɔ kɛ bɛ hyé bɛ mán bɛ́.
37 Bɛ́ kʊalaa bɛ kɔ li dede bɛ́ kʊ kɔ yi. Yí menian'n-mɔ kɔ sısa yí bʊ'n m'ɔ halı'n, ɔ tı ece mma
nsʊ.
38 Bɛ́ mɔ bɛ lili'n, bɛ tı menian akpıı nnan, b'a nga man mmalasua'n-mɔ nʊn
mmatʊnman'n-mɔ bie.
39 M'ɔ gualı meninsʊnman nın atın yuelı'n, ɔ fʊlı ɛlɛɛ nın anun, ɔ hɔlı Magadan mân nın
anun.

16

Zozi nʊn Zonası
(Maakı 8.11-13, Luku 12.54-56)

1 Ɛhı, *Falisifʊɛ'n-mɔ nʊn *Sadusifʊɛ'n-mɔ kɔ kpʊ Zozi, afı bɛ kulo kɛ bɛ sɔ yí bɛ nıan. Bɛ
kɔ han bɛ kɔ hele yí kɛ ɔ yʊ́ asinbɛnwʊn like kʊn maan bɛ nwʊ́n kɛ yí tunmin'n m'ɔ le yí'n fi
Nyanmıan ɛlɔ.
2 Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, Zozi nwan: "Nɔsʊba mɔ nyanmıan nın anyunnun kɔ bʊlʊ'n, anın ɛmɔ
nwan eyua'n 'ba fi ɛhınman.
3 Ngɛlɛmɔ kʊsʊ mɔ nyanmıan nın anyunnun kɔ lu'n, anın ɛmɔ nwan esue'n 'ba tɔ. Ɛmɔ sı
nyanmıan nın anyunnun ninnge'n-mɔ nzɔlɛ, nan kʊsʊ ɛmɔ nzı man mɛlɛ'n mɔ yɛ wɔ nun'n
nzɔlɛ.

4 Ajulisʋ menian ati anun ɛtɛ mɔ bɛ nnanndı man fɔ́ún wɔ Nyanmıan anyunnun'n, bɛ
lɛ kpʋnndɛ asinbɛnwʋn like bɛ nıan. Sɛ nán asinbɛnwʋn like'n mɔ Nyanmıan yɔlı manlın
Zonası nın an, bɛ nyɔ man nzɔlɛ kón bɛ ngele man bé. Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, ɔ yacili bé
ɛbɛlɛ ɔ hɔlı."

Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn Sadusifʋɛ'n-mɔ fali ayile'n
(Maakı 8.14-21)

5 Mɔ Zozi menian'n-mɔ 'kpɛ asue'n bɛ kɔ yí nzin ɛlɔ'n, bé lʋa kɔ fi b'a nva man kpaʋn.
6 Zozi kɔ se bé kɛ: "Ɛmɔ nían bé nwʋn kpa wɔ *Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn *Sadusifʋɛ'n-mɔ fali ayile
nın anwʋn."
7 Mɔ menian'n-mɔ tılı yí sɔ'n, bɛ kɔ han yí bé afian ɛlɔ kɛ: "Kpaʋn'n mɔ y'a nva man'n, yí ti
y'ɔ man ɔ lɛ kan sɔ ɔ."
8 Ɛjɔlɛ'n kɔ tɔ Zozi anzʋ nun, yí nwan: "Nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ kan kɛ kɛmɔ y'a nva man
kpaʋn'n, yí ti yê ɔ lɛ kan sɔ ɔ? Ɛmɔ dedi'n tı kaan o!
9 Ɛmɔ tılı man ɛjɔlɛ nın abʋ ɔ? Ɛmɔ ngacı man kpaʋn nnun'n mɔ n valı m manlın menian
akpıı nnun'n lili nın ɔ? Ɛsɛ m'ɔ halı yí bʋ'n, ece nyɛ yê ɛmɔ sısalı ɔ?
10 Ɛsɛ kpaʋn nsʋ'n kʋsʋ mɔ n valı m manlın menian akpıı nnan'n lili'n, m'ɔ halı yí bʋ'n, ece
nyɛ yê ɛmɔ sısalı ɔ?
11 Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ ndı man yí bʋ kɛ nán kpaʋn anwʋn ɛjɔlɛ yê mıın kan mın kele ɛmɔ'n?
Nan mín nwan: Ɛmɔ nían bé nwʋn kpa wɔ *Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn *Sadusifʋɛ'n-mɔ fali ayile nın
anwʋn."
12 M'ɔ yɔlı sɔ'n, yí menian'n-mɔ kɔ tı yí bʋ kɛ nán ayile'n mɔ bɛ fa bɛ fɔtɔ fali nın anwʋn ɛjɔlɛ
y'ɔ lɛ kan ɔ. Nan Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn Sadusifʋɛ'n-mɔ like'n mɔ bɛ kekele nın anwʋn ɛjɔlɛ yê
anın ɔ lɛ kan ɔ.

Pıɛlı 'ba han kɛ Zozi y'ɔ tı Izalayɛ Ngʋandefʋɛ nın ɔ
(Maakı 8.27-30, Luku 9.18-21)

13 Ɛhı anzin, Zozi hɔlı Sezale etin dıɛ nın asʋ Filipʋ mân nın anun ɛlɔ. M'ɔ nʋn yí menian'n-
mɔ juli ɛlɔ'n, ɔ kɔ bisa bé kɛ: "Menian'n-mɔ nwan sʋanlan benin y'ɔ le *Mân Baa'n?"
14 Kosuan sɔ'n mɔ Zozi bisalı nın anwʋn, bé nwan: "Mmie-mɔ nwan Zʋan Batisi y'ɔ le
wɔ́, mmie-mɔ nwan *Eli y'ɔ le wɔ́, mmie-mɔ nwan Zolomin y'ɔ le wɔ́ anaan Nyanmıan
mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ, bé bie y'ɔ le wɔ́."
15 Zozi nwan: "Nan ɛmɔ lılı, ɛmɔ jʋnlın kɛ nwan sʋanlan dıɛ y'ɔ le mín?"
16 Simʋn Pıɛlı nwan: "Kilisi'n, Izalayɛ Ngʋandefʋɛ'n y'ɔ le wɔ́. Ɛ tı Tıasıfʋɛ Nyanmıan nın
Awa."
17 Ɛhı a, Zozi nwan: "Zonası awa Simʋn, nyila hán wɔ́. Ɔ sanlın kɛ nán kulo sʋanlan yê ɔ'a
man a nwun yí sɔ ɔ. Nan mín Sı m'ɔ wɔ anwunno ɛlɔ'n yê ɔ'a man a nwun yí ɔ.
18 Mín kʋsʋ mıın kan mın kele wɔ́ kɛ ɛ li Pıɛlı (yí bʋ y'ɔ le kɛ ɛbʋɛ). Ɛbʋɛ sɔ nın asʋ yê mın 'si
mín Asɔnın nın ɔ. Ewue muonun tunmin'n m'ɔ le yí'n ngʋala man like fíí yɔ yí nyunnun.
19 Mın 'fa Anwunno Belemgbin Mân nın anʋan sannvɛ'n mın wula wɔ́ sa nun. Sʋanlan
biala mɔ asıɛ nın asʋ ɛwa ɛ kɔ tike anʋan'n kɔ man yí'n, anın b'a tike b'a man yí anwunno ɛlɔ.
Yê sʋanlan biala kʋsʋ mɔ asıɛ nın asʋ ɛwa a ndike man anʋan nın a mman man yí'n, anın b'a
ndike b'a mman man yí anwunno ɛlɔ."
20 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, ɔ totualı yí menian'n-mɔ kɛ nán bɛ kan bɛ kele sʋanlan kɛ
Kilisi'n, Izalayɛ Ngʋandefʋɛ'n y'ɔ le yí.

Zozi 'ba han yí ewue'n nʋn yí etinnge nın anwʋn ɛjɔlɛ
(Maakı 8.31-9.1, Luku 9.22-27)

21 Ɔ fi cıan sɔ'n m'ɔ kɔ'n, Zozi kɔ bɔ yí bʋ, ɔ kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: "Ɔ sɛ kɛ n gɔ́
Zoluzalɛmʋn. N gɔ́ n nwún yalɛ Zufʋ mgbain'n-mɔ, ɔ nʋn Nyanmıan *tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ
nʋn *mala nın asʋ mgbain'n-mɔ asa nun. Bɛ 'ba hun mín, nan yí cıan nsan nın asʋ, n vi ewue
nun mın 'tinnge."
22 Ɛhı, Pıɛlı kɔ fa yí kɔ hɔ ahanmıan, ɔ kɔ tu yí nyunnun. Yí nwan: "Yé Mın, Nyanmıan kpála
gúa! Like fíí ngɔ tʋ man wɔ́."
23 Mɔ Pıɛlı hanlın sɔ'n, Zozi kɔ kpɛ yí nyın ɔ kɔ se yí kɛ: "Satan, fi mín nwʋn ɛwa kɔ mʋa. Ɛ
'totua mín atın, afı nán Nyanmıan ajʋnlın yê ɛ le yí ɔ, nan kulo menian'n-mɔ ajʋnlın yê ɛ le yí
ɔ."

Like mɔ bɛ yɔ a, bɛ kʋala Zozi sʋ si'n

24 Ɛhı anzin, Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: "Sʋanlan m'ɔ kulo kɛ ɔ si mín sʋ'n, n'ɔ
susu yí sʋanlan baka nın anwʋn. Ɔ fá yí kʋlʋwa'n ɔ tú yí kɔmın sʋ, nán ɔ sí mín sʋ.
25 Ɔ sanlın kɛ sʋanlan m'ɔ kulo kɛ ɔ kpʋnndɛ yí ngʋan'n, ɔ 'minlin yí ngʋan sɔ'n. Nan sʋanlan
m'ɔ kɔ si mín sʋ dede ɔ kɔ wu mín dunman nun'n, sʋanlan sɔ'n 'nyan ngʋan.

26 Sɛ sʊanlan kʊn nyan asɪɛ asʊ ɛwa ninnge'n kʊalaa nan sɛ ɔ minlin yí ngʊan nɪn an, anɪn
nzu nvasʊɛ dɪɛ yê ɔ 'nyan yí sʊ ɔ? Nzu like dɪɛ yê sʊanlan kʊn kʊala kɛ ɔ yɔ ɔ de yí ngʊan ɔ?
27 *Mân Baa'n fi yí Sɪ anunminnyanmʊn nɪn anun ɔ nʊn nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ 'ba a.
Sɛ ɔ ba a, ɔ 'nɪan sʊanlan kʊn biala junman'n m'ɔ lili nɪn anwʊn ɔ tua yí kalɛ.
28 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ: bé mɔ b'a yia ɛwa'n, mmie-mɔ ngɔ wu man, bɛ
'ba nwun Mân Baa'n kɛ ɔ lɛ ba ɔ di belemgbin."

17

Zozi anwʊn ɛkacie'n
(Maakɪ 9.2-13, Luku 9.28-36)

1 Ɛhɪ anzin cɪan nsian, Zozi kɔ fa Pɪɛlɪ, Zʊakɪ nʊn yí nianman Zʊan. Ɔ nʊn bé menian nsan
nɪn ala bɛ kɔ tɪ bé nwʊn bʊka kannganlaun kʊn asʊ.
2 Ɛbɛlɛ, Zozi kɔ kaci bé nyɪnsʊ. Yí nyɪn nɪn anun kɔ ta kɛ sɛnzɛ, yí taladɪɛ'n m'ɔ wula'n kɔ yɔ
fufue hyɪɛɪn hyɪɛɪn kpa kɛ kanlannɪɛ.
3 Zozi menian nsan'n 'nɪan an, anɪn Moyizɪ nʊn Eli nʊn Zozi bɛ lɛ jʊjɔ.
4 Mɔ Pɪɛlɪ nwunlin yí sɔ'n, ɔ kɔ han kɔ hele Zozi kɛ: "Yɛ́ Mɪn, ɔ tɪ kpa kɛ yɛ wɔ ɛwa. Sɛ ɛ kulo
a, mɪn 'bɔ *tantɪ nsan. Wɔ́ dɪɛ kʊn, Moyizɪ dɪɛ kʊn yê Eli kʊsʊ dɪɛ kʊn."
5 Anɪn Pɪɛlɪ anʊan wɔ sʊ ɔ tɛ jʊjɔ, bɔlɛ́'n tɪ kɛ kanlannɪɛ, ɔ kɔ a kɔ hala bé sʊ. Bɔlɛ́ nɪn anun,
anɪɛ kʊn kɔ te, yí nwan: "Sʊanlan ɛhɪ tɪ mín ehulo Baa. M'an fa mín lʊa'n kʊalaa m'an wula
yí nun. Ɛmɔ tíe yí!"
6 Mɔ yí menian'n-mɔ tɪlɪ anɪɛ sɔ'n, esulo kpili kpa kɔ han bé dede bɛ kɔ butu butu bé nyɪn
asɪ.
7 Zozi kɔ a kɔ kpusu kpusu bé, yí nwan: "Nán bɛ sulo, bɛ jásʊ."
8 Bɛ 'kuku bé ti sʊ a, sʊanlan fíí nnʊn man ɛbɛlɛ kɛ Zozi angʊnmɪn ala.
9 Mɔ bɛ fi bʊka nɪn asʊ bɛ 'ju'n, Zozi kɔ han kɔ hele bé kɛ: "Like mɔ ɛmɔ a nwun yí'n, nán bɛ
kan bɛ kele sʊanlan fíí dede ɔ 'ju cɪan mɔ Mân Baa'n fi ewue nun ɔ kɔ tinnge'n."
10 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, yí menian'n-mɔ kɔ bisa yí kɛ: "Ɔ yɔ sɛ mɔ *mala nɪn asʊ
mgbain'n-mɔ kan kɛ Eli yê ɔ 'di mʊa ba'n?"
11 Zozi nwan: "Ɔ tɪ sɔ, Eli 'di mʊa ba ɔ sesie ninnge'n kʊalaa kpɛ kpɛ.
12 Nan kʊsʊ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ Eli a a dada angʊnmɪn. Menian'n-mɔ a nnwun man
yí nzɔlɛ, bɛ yɔlɪ yí kɛ bé kunnun kulo. Mân Baa'n muonun, kɛ bɛ 'ba hele yí yalɛ nɪn anɪn."
13 Yí menian'n-mɔ tɪlɪ yí bʊ kɛ Zʊan Batisi yê anɪn ɔ lɛ kan yí nwʊn ɛjɔlɛ nɪn ɔ.

Zozi 'ba tu kpafɛlɛ kʊn anwʊn wawɛ ɛtɛ'n
(Maakɪ 9.14-29, Luku 9.37-43a)

14 Mɔ bɛ walɪ dede bɛ juli meninsʊnman nɪn anwʊn ɛbɛlɛ'n, bian kʊn kɔ a kɔ kʊtʊ Zozi
anyunnun, yí nwan:
15 "Yɛ́ Mín, nwun mín wa belenzua nɪn anwʊn anwunnvoe. Ɔ kpɛ, ɔ lɛ nwun yalɛ sʊnman,
ɔ tɔ sîn nun, bie kʊsʊ a, ɔ tɔ asue nun.
16 M'an fa yí m'an bɛlɛ wɔ́ menian'n-mɔ, nan b'a ngʊala man like fíí yɔ man yí."
17 Zozi nwan: "Ati anun ɛtɛ mma mɔ bɛ nne man Nyanmɪan bɛ nni man, mɪn nʊn ɛmɔ yɛ
tánlan ɛwa dede ɔ hɔ́ jú mɛlɛ benin nán ɛmɔ a nyan dedi? N díla mín ahʊnlɪn n zʊ́ ɛmɔ dede ɔ
jú mɛlɛ benin? Bɛ fá batʊnman'n bɛ bélɛ mín ɛwa."
18 Bɛ kɔ fa batʊnman'n bɛ kɔ bɛlɛ Zozi. Ɔ kɔ jʊjɔ aminle sʊ ɔ kɔ hele wawɛ ɛtɛ'n. Ɔ fi yí nun
kɔ fite. Ɛbɛlɛ ala, batʊnman nɪn anwʊn kɔ sa.
19 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Zozi menian'n-mɔ kɔ fa bé ti bɛ kɔ bɔ yí nwʊn, bé nwan: "Nzukɛ ati yê y'a
ngʊala man wawɛ ɛtɛ ɛhɪ tu'n?"
20 Zozi nwan: "Ɛmɔ a ngʊala man yí tu, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ dedi'n tɪ kaan sʊnman. Mɪɪn kan yí
ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ sɛ ɛmɔ le dedi mɔ yí kpili ju kɛ muntadɪ baa a, ɛmɔ se bʊka ɛhɪ kɛ:
'Bʊka, fi ɛwa tu kɔ ɛlɔ' a, ɔ 'tu kɔ. Like fíí nnʊn man ɛbɛlɛ mɔ ɛmɔ ngɔ hʊala man yí yɔ ɔ. [
21 Nan m'ɔ tɪ kɛ wawɛ ɛtɛ ɛhɪ sʊa'n, mmʊtʊɛ ɛyɔlɛ nʊn abuala yê bɛ fa bɛ tu yí ɔ."]

Zozi 'ba bɔ yí ewue ɔ nʊn yí etinnge nɪn asʊ biekun
(Maakɪ 9.30-32, Luku 9.43b-45)

22 Ɛhɪ, anɪn bé kʊalaa bɛ wɔ Galile mân nɪn anun ɛlɔ. Ɛlɛhʊn kʊn Zozi kɔ fa kɔ tʊ bé nyunnun
kɛ: "Bɛ 'ba yɪ *Mân Baa'n bɛ man menian'n-mɔ
23 maan bɛ kun yí. Sɛ ɔ wu a, yí cɪan nsan nɪn asʊ, ɔ fi ewue nun ɔ 'tinnge." Yí ɛjɔlɛ sɔ'n
manlɪn yí menian'n-mɔ anwʊn bubuli bé kpa.

Asɔnɪn sua nɪn anwʊn ajule'n

24 Mɔ bɛ juli Kapɛɛnawɔmʊn'n, bé mɔ bɛ dide asɔnɪn sua nɪn anwʊn ajule'n kɔ a kɔ tʊ Pɪɛlɪ,
bé nwan: "Ɛmɔ amɪn'n muonun, ɔ ndua man asɔnɪn sua nɪn anwʊn ajule'n bie ɔ?"
25 Pɪɛlɪ nwan: "Ɔ tua bie."

Mɔ Pɪɛlɪ bualɪ bɛ́ yuelɪ'n, ɔ kɔ wʊlʊ sua nɪn anun. Ɔ nʊn mɔ ɔ 'wʊlʊ sua nɪn anun'n, Zozi kɔ li mʊa kɔ bisa yí kɛ: "Simʊn, ɔ tɪ sɛ wɔ́ ɛlɔ? Mân ɛhɪ anun, nwan-mɔ y'ɔ di kɛ bɛ tua ajule bɛ man mmelemgbin'n-mɔ ɔ? Bɛ́ mɔ bɛ le bɛ́ kulo nɪn naan, nyɔfʊɛ'n-mɔ ɔ?"

26 Pɪɛlɪ nwan: "Nyɔfʊɛ'n-mɔ yê bɛ tua ɔ."

Ɛhɪ a, Zozi nwan: "Bɛ́ mɔ bɛ le bɛ́ kulo'n, bɛ ndua man bie.

27 Nan kʊsʊ kɛmɔ yɛ ngulo man kɛ yɛ dɔ bɛ́ ngasi'n, yí ti kɔ asue nɪn anʊan ɛlɔ kɔ tʊ kʊba. Ejue mɔ ɛ kɔ li mʊa kɔ hyɪ yí'n, tɛlɛ yí nʊan nɪn anun. Ɛ 'ba nwun kɛ esika wɔ nun, ɔ sa mín nʊn wɔ́ yɛ́ ajule'n tua. Fa kɔ tua."

18

Sʊanlan m'ɔ tɪ kpili tala bɛ́ kʊalaa'n
(Maakɪ 9.33-37, Luku 9.46-48)

1 Mɛlɛ sɔ'n, Zozi menian'n-mɔ walɪ yí nwʊn ɛbɛlɛ, bɛ kɔ bisa yí kɛ: "Yɛ́ Mɪn, Anwunno Belemgbin Mân nɪn anun, nwan sʊanlan dɪɛ y'ɔ tɪ kpili tala bɛ́ kʊalaa ɔ?"

2 Mɔ bɛ bisalɪ kosuan sɔ'n, Zozi kɔ fɛlɛ batʊnman kaan kʊn, ɔ kɔ fa yí kɔ sie bɛ́ afian ɛbɛlɛ.

3 Yê yí nwan: "Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ sɛ ɛmɔ a ngaci man ɛmɔ abalabɔ'n, b'a nyɔ man kɛ mmatʊnman nganngan an, ɛmɔ ngɔ man Anwunno Belemgbin Mân nɪn anun ɛlɔ bie.

4 Sʊanlan m'ɔ kɔ bɛbɛlɛ yí nwʊn asɪ dede ɔ kɔ kaci kɛ batʊnman ɛhɪ'n, yí y'ɔ tɪ kpili Anwunno Belemgbin Mân nɪn anun ɛlɔ ɔ.

5 Mín dunman nun, sʊanlan m'ɔ kɔ le batʊnman kʊn m'ɔ tɪ kɛ ɛhɪ'n, anɪn mín muonun yê ɔ'a le mín ɔ.

Ɛtɛ ɛyɔlɛ'n
(Maakɪ 9.42-48, Luku 17.1-2)

6 "Mmatʊnman ɛhɪ-mɔ mɔ bɛ de mín bɛ di'n, sʊanlan m'ɔ kɔ man bɛ́ nun kʊn kɔ tɔ ɛtɛ nɪn anun'n, sʊanlan sɔ'n, ɔ di kɛ bɛ fa ɛbʊɛ kpili kpa bɛ mɪnnda yí kɔmɪn bɛ ju yí bɛ tʊ jenvie nɪn anun.

7 Mân nɪn a fa munnzue kɛ nun yê ninnge m'ɔ man sʊanlan tɔ ɛtɛ nɪn anun'n wɔ ɔ. Ninnge sɔ'n-mɔ wɔ ɛbɛlɛ daa. Nan munnzue hán sʊanlan ɛhɪ m'ɔ man ɛhɪnlɪn-mɔ tɔ ninnge ɛtɛ sɔ'n-mɔ anun'n.

8 Yí ti, sɛ wɔ́ sa kʊn anaan wɔ́ ja kʊn y'ɔ man ɛ tɔ ɛtɛ nɪn anun an, anɪn ko tʊ mʊa. Afɪ sɛ ɔ ka wɔ́ sa kʊn anaan wɔ́ ja kʊn nán ɛ nyan ngʊan nɪn an, ɔ tɪ kpa tala kɛ ɛ kɔ fa wɔ́ sa nnyuan'n, anaan wɔ́ ja nnyuan nɪn ɛ kɔ hɔ sîn'n m'ɔ nnun man lé nɪn anun'n.

9 Sɛ wɔ́ nyɪn kʊn y'ɔ man ɛ tɔ ɛtɛ nɪn anun an, anɪn tu tʊ mʊa. Afɪ sɛ ɔ ka wɔ́ nyɪn kʊn nán ɛ nyan ngʊan nɪn an, ɔ tɪ kpa tala kɛ ɛ kɔ fa wɔ́ nyɪn nnyuan nɪn ɛ kɔ hɔ sîn'n m'ɔ nnun man lé nɪn anun'n.

Bʊa'n mɔ ɔ'a minlin nɪn anwʊn anyɪnndala'n
(Luku 15.3-7)

10 "Ɛmɔ síe bɛ́ nwʊn ye nán b'a ndʊtʊ man mmatʊnman ɛhɪ-mɔ anun bie anyunnun ngɛsɛlɛ. Afɪ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ nyanmɪansʊ ɛlɔ, bɛ́ mmɔfʊɛ'n-mɔ jijin mín Sɪ m'ɔ wɔ anwunno nɪn anyunnun ɛbɛlɛ cɪan daa. [

11 Ɔ sanlɪn kɛ, Mân Baa'n walɪ kɛ ɔ 'ba kpʊnndɛ bɛ́ mɔ b'a minlin'n nán ɔ de bɛ́ ngʊan.]

12 Sɛ sʊanlan kʊn le yí mmʊa ɛya, nán sɛ nunhan kʊn minlin an, asʊ ɔ nyaci man abulahʊanlan nʊn ngʊanlan nɪn ɛbɛlɛ, ɔ ngɔ mgbʊnndɛ man kʊn'n mɔ ɔ'a minlin nɪn ɔ?

13 Mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ sɛ ɔ nwun yí a, yí nwʊn fɛ'n m'ɔ kɔ li'n, ɔ tala mmʊa abulahʊanlan nʊn ngʊanlan'n mɔ b'a mminlin man'n.

14 Ɛmɔ Asɪ'n m'ɔ wɔ anwunno'n, kɛ ɔ tɪ yí nɪn ala anɪn. Ɔ ngulo man kɛ mmatʊnman ɛhɪ-mɔ bie minlin.

Wɔ́ nianman kʊn yɔ wɔ́ ɛtɛ a, atɪn m'ɔ fata kɛ ɛ bu sʊ'n

15 "Sɛ wɔ́ nianman bie yɔ wɔ́ ɛtɛ a, kɔ tʊ yí, fɛlɛ yí ahanmɪan kan kele yí. Sɛ ɔ nwun yí ananhɔlɛ a, anɪn wɔ́ sa a han wɔ́ nianman'n.

16 Sɛ ɛ kan nán ɔ'a ndɛ man wɔ́ sʊ a, fɛlɛ sʊanlan kʊn anaan menian nnyuan ɛmɔ hɔ́ sésie ɛjɔlɛ'n maan bɛ lí nun adanzɪɛ. Ɔ sanlɪn kɛ menian nnyuan anaan menian nsan anʊan ɛjɔlɛ'n yê bɛ bu yí ananhɔlɛ ɔ.

17 Nan sɛ bɛ kan nán ɔ'a ndie man an, bɔ asɔnɪn mma'n-mɔ amannɪɛ. Sɛ bɛ́ kʊsʊ bɛ kan nán ɔ'a ndie man an, bu yí kɛ ɔ tɪ sʊanlan m'ɔ nzɪ man Nyanmɪan mɔ yí ti tɪ ɛtɛ kɛ Zufʊ m'ɔ dide ajule man Lɔmʊn amma'n-mɔ'n.

18 "Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ, sʊanlan biala mɔ asɪɛ nɪn asʊ ɛwa ɔ kɔ li yí ɛtɛ nɪn ananhɔlɛ, m'ɔ kɔ yaci kɔ gua, mɔ ɛmɔ kɔ sɔ yí nun'n, anɪn b'a sɔ yí nun anwunno ɛlɔ. Yê

sʋanlan biala kʋsʋ mə asɪɛ nɪn asʋ ɛwa ə'a nni man yí ɛtɛ nɪn ananhəlɛ, mə ə'a nyaci ə'a ngua man, mə ɛmə a nzə man yí nun'n, anɪn b'a nzə man yí nun anwunno ɛlə.

19 "Ɛsɛ mɪɪn kan yí ananhəlɛ mɪn kele ɛmə kɛ, asɪɛ nɪn asʋ ɛwa, sɛ menian nnyuan anʋan sɛ bɛ́ nwʋn bɛ bisa like biala wə bɛ́ mmʋtʋɛ nɪn anun an, mín Sɪ m'ə wə anwunno ɛlə'n 'fa man bɛ́.

20 Ɔ sanlɪn kɛ lɪka biala mə menian nnyuan anaan nsan kə yia wə mín dunman nun'n, n wə bɛ́ afian ɛbɛlɛ."

Akʋa'n mə ə'a nva man yí manngʋn nɪn anwʋn sa

ə'a nje man yí nɪn anwʋn anyɪnndala'n

21 Mə Zozi hanlɪn sə yuelɪ'n, Pɪelɪ kə hyʋɪn kə mantan yí ə kə bisa yí kɛ: "Yɛ́ Mɪn, sɛ mín nianman bie di mín nwʋn ɛjəlɛ ɛtɛ a, anɪn n yáci yí nwʋn sa n jé yí fâ nyɛ? N yáci yí nwʋn sa n jé yí dede fâ nsʋ ə?"

22 Zozi nwan: "Cɛcɛ, m'an nze man wɔ́ kɛ ɛ fá yí nwʋn sa ɛ hyé yí fâ nsʋ, nan fa yí nwʋn sa ce yí fâ abulasʋ nʋn nsʋ.

23 "Ɛhɪ ati, ɛ 'nwun like mə Anwunno Belemgbin Mân'n soman yí'n. Belemgbin kʋn nwan ə 'dide yí esika'n kʋalaa mə yí ngʋa'n-mə tua yí'n.

24 Kɛ ə bəlɪ yí bʋ mə ə 'tɪtɪ mgbʋndan'n, bɛ nʋn yí ngʋa'n-mə anun kʋn kə a, ə tua yí kotoku akpɪɪ kə yə nyɛ.

25 Akʋa sə'n le man like fíí m'ə fa tua kalɛ nɪn ə. Yí mɪn'n kə man atɪn kɛ bɛ tɔ́nɪn yí nʋn yí yɪ, nʋn yí mma'n-mə nʋn bɛ́ nwʋn ninnge'n kʋalaatin bɛ fá bɛ túa kalɛ'n.

26 "Mə yí mɪn'n hanlɪn sə'n, akʋa'n kə tu kə tə yí ja nun ə kə bʋtʋ yí nwʋn ə kə hele yí kɛ: 'Mín mɪn, si abʋtalɛ, nán wɔ́ esika'n, m 'ba tua yí kʋalaa mɪn man wɔ́.'

27 Akʋa'n hanlɪn ɛhɪ a, yí mɪn'n kə nwun yí nwʋn anwunnvoe, ə kə fa kalɛ'n ə kə hye yí ə kə yaci yí maan ə kə hə.

28 "Akʋa'n fi ɛbɛlɛ ə kə fite. Mə ə 'kə'n, ə nʋn yí manngʋn kʋn m'ə nʋn yí di junman lɪka kʋn'n kə yia. Yí manngʋn sə'n tua yí esika kaan bie. Ɔ kə sə yí konvin ə kə mian. Yí nwan: 'Tua mín esika'n man mín!'

29 "Yí manngʋn'n kə tu kə tə yí ja nun ə kə bʋtʋ yí nwʋn ə kə hele yí kɛ: 'Anianman, si abʋtalɛ, nán wɔ́ esika'n, mɪn 'ba tua mɪn man wɔ́.'

30 "Ɔ hanlɪn ɛhɪ a, akʋa'n ngə tie man, ə kə man bɛ kə hyɪ yí manngʋn'n bɛ kə tʋ yí fiadɪ dede ə kə ju cɪan mə ə kə tua yí kalɛ'n.

31 Mə ngʋa ɛhɪnlɪn-mə nwunlin yí nyəlɪɛ sə'n, bɛ́ nwʋn kə bubu bɛ́, bɛ kə hə kə han kə hele bɛ́ mɪn'n.

32 "Nan mə mɪnlɪan'n tɪlɪ ɛjəlɛ sə'n, ə kə man bɛ kə fɛlɛ akʋa sə'n, ə kə han kə hele yí kɛ: 'Akʋa ati anun ɛtɛ! M'an fa wɔ́ kalɛ'n kʋalaa m'an hye wɔ́. Ɔ sanlɪn kɛ a bʋtʋ wɔ́ nwʋn a hele mín.

33 Kɛ n nwunlin wɔ́ nwʋn anwunnvoe'n, wɔ́ kʋsʋ ə di kɛ ɛ nwun wɔ́ manngʋn nɪn anwʋn anwunnvoe.'

34 Belemgbin'n kə fɛ ɛya kpa, ə kə tʋ akʋa'n kʋsʋ fiadɪ dede ə kə ju cɪan m'ə kə tua yí kalɛ'n."

35 Zozi kə han kə tʋ sʋ kɛ: "Sɛ sʋanlan di ɛmə anwʋn ɛjəlɛ ɛtɛ nán ɛmə a nyɪ man bɛ́ kunnun b'a nyaci man yí nwʋn sa b'a nje man yí a, mín Sɪ'n kʋsʋ m'ə wə anwunno'n nyaci man ɛmə anwʋn sa ə nje man ɛmə."

19

Eyila nɪn anwʋn ɛjəlɛ'n
(Maakɪ 10.1-12)

1 Mə Zozi yuelɪ yí ɛjəlɛ sə'n-mə kan'n, ə fi Galile mân nɪn anun ɛbɛlɛ ə kə hə Zude mân nɪn anun, asue Zuludɪn nɪn anzin ɛlə ebue kʋn.

2 Meninsʋnman sili yí sʋ. Bɛ 'ba a, bɛ nʋn nwuluwafʋɛ. Zozi manlɪn bɛ́ nwuluwafʋɛ'n-mə anwʋn salɪ.

3 Anɪn *Falisifʋɛ mmie-mə wə meninsʋnman nɪn anun. Bɛ kə kpunnge Zozi anwʋn ɛbɛlɛ. Kɛmə bɛ kulo kɛ bɛ sua yí ngaa nɪn ati, bɛ kə bisa yí kɛ: "Kpain, asʋ yɛ́ mala'n man atɪn kɛ belenzua kʋn kʋala kɛ ə sɪn atɪn ngacile biala asʋ ə yila yí yɪ ə?"

4 Bɛ bisalɪ sə a, Zozi nwan: "Asʋ ɛmə kɪnngalɪ man yí Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ nɪn anun lé kɛ abʋbə nɪn anun, Bəfʋɛ'n bəlɪ belenzua nʋn balasua.

5 M'ə bəlɪ bɛ́ yuelɪ'n, yí nwan: *Ɛhɪka ati, belenzua'n fi yí sɪ nʋn yí nin abʋ anwʋn 'ba jasʋ. Ɔ 'fa yí nwʋn bə yí yɪ, nán bɛ́ munnyuan'n bɛ yə sʋanlan munmuan kʋn.*

6 Yí sə ɛhɪ, anɪn bɛ tɪ man menian nnyuan kɔ́n, nan b'a yə sʋanlan munmuan kʋn. Like mə Nyanmɪan kə han kə bə nun'n, kulo sʋanlan n'ə tɪ nun."

7 Mə Zozi hanlɪn sə'n, Falisifʋɛ'n-mə kə bisa yí kɛ: "Anɪn ə yə sɛ mə Moyizɪ manlɪn atɪn kɛ belenzua hélɛ eyila kalata ə mán yí yɪ nán ə yíla yí'n?"

8 Zozi nwan: “Moyizı manlın atın kɛ ɛmə yíla bé yı-mə. Ɔ sanlın kɛ ɛmə ati anun tı ɛtɛ. Nan abʊbə nın anun'n, anın ɔ tı man sə.
9 Mın kan mın kele ɛmə kɛ sʊanlan mə yí yı a mmə man bian m'ɔ kɔ yila yí ɔ kɔ ja balasua fʊfɔlɛ'n, sʊanlan sə'n, anın ɔ'a tʊn ajaa.”
10 Mə Zozi menian'n-mə tılı ɛjɔlɛ sə'n, bé nwan: “Sɛ eyila nın anwʊn ɛjɔlɛ'n tı sʊa a, anın ɔ tı kpa kɛ bɛ nja man bé nwʊn.”
11 Mə bɛ hanlın sə'n, Zozi nwan: “Nán menian'n-mə kʊalaa yê bɛ tı ɛjɔlɛ sɔ nın abʊ ɔ. Nan bé mə Nyanmıan a man bé yí nwʊn tunmin'n yê bɛ kʊala bɛ tı yí bʊ ɔ.
12 Ninnge dɔʊn wɔ ɛbɛlɛ, ɔ jıjı melenzua'n mmie-mə, ɔ man bɛ ngʊala man bala ja. Mmie-mə wɔ ɛbɛlɛ, bɛ 'wʊ bé a, anın bé nwʊn tı man kpa. Mmie-mə kʊsʊ wɔ ɛbɛlɛ, bɛ sa bé. Mmie-mə kʊsʊ wɔ ɛbɛlɛ, Anwunno Belemgbin Mân'n dunman nun, bɛ nja man bala. Sʊanlan m'ɔ sı fasie'n, ɔ fá síe!”

(Maakı 10.13-16, Luku 18.15-17)

13 Mə Zozi hanlın sɔ yuelı'n, menian mmie-mə falı mmatʊnman nganngan bɛ bɛlɛlı yí kɛ ɔ fá yí sa ɔ fúa bé nwʊn nán ɔ yéyila bé sʊ. Nan mə yí menian'n-mə nwunlin yí sɔ'n, bɛ jʊjɔlı bé.
14 Ɛhı a, Zozi nwan: “Nán bɛ totua mmatʊnman'n-mə atın, bɛ yáci bé maan bɛ bála mín nwʊn. Ɔ sanlın kɛ Anwunno Belemgbin Mân'n, bé mə bɛ tı kɛ mmatʊnman ɛhı-mə'n y'ɔ tı bé dıɛ ɔ.”
15 Zozi falı yí sa'n-mə fualı bé nwʊn yuelı, yí nzin y'ɔ fi ɛbɛlɛ ɔ hɔlı ɔ.

Kpafɛlɛ esikafʊɛ nın anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Maakı 10.17-31, Luku 18.18-30)

16 Ɛhı, sʊanlan kʊn walı tʊlı Zozi, yí nwan: “Ngehelefʊɛ, nzu like dıɛ kpa yê n yɔ́ nán m'an nyan ngʊan m'ɔ le man ayuelıɛ nın ɔ?”
17 M'ɔ hanlın sə'n, Zozi kɔ bisa yí kɛ: “Nzukɛ ati yê ɛ lɛ bisa mín like m'ɔ tı kpa nın anwʊn ɛjɔlɛ ɔ? Nyanmıan angʊnmın cein y'ɔ tı kpa ɔ. Sɛ ɛ kulo kɛ ɛ nyan ngʊan m'ɔ le man ayuelıɛ nın an, anın di mala'n-mə asʊ.”
18 Kpafɛlɛ'n kɔ bisa Zozi kɛ: “Anın mala benin-mə?”
Ɛhı a, Zozi kɔ bua yí kɛ: “*N'ɛ kun sʊanlan, n'ɛ tʊn ajaa, n'ɛ wua, n'ɛ di ato ɛ tʊ wɔ́ manngʊn bie abʊ,*
19 *man wɔ́ nyın sɔ́ wɔ́ sı nʊn wɔ́ nin, afı kulo wɔ́ manngʊn kɛ wɔ́ muonun wɔ́ nwʊn.*”
20 Mə Zozi hanlın sə'n, kpafɛlɛ'n nwan: “M'an li mala ɛhı-mə kʊalaa asʊ. Nan nzukɛ like dıɛ biekun y'ɔ sɛ kɛ n yɔ́ ɔ?”
21 Zozi nwan: “Sɛ ɛ kulo kɛ ɛ yue kpa yɔ bɔkɔɔ a, anın kɔ tɔnın wɔ́ ninnge'n kʊalaa mə ɛ le yí'n. Esika'n mə ɛ kɔ nyan yí'n, fa man ehianfʊɛ'n-mə, nán ɛ 'ba nyan anwʊndıɛ dɔʊn anwunno ɛlɔ. Sɛ ɛ yɔ yí sɔ yue a, bala nán si mín sʊ.”
22 Kpafɛlɛ sə'n kʊsʊ a nyan yí nwʊn kpa. Nan m'ɔ tılı ɛjɔlɛ'n mə Zozi hanlın helelı yí'n, yí lʊa bɔlı yí nwʊn ɔ kɔ hɔ.
23 Ɛhı, Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mə kɛ: “Mın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmə kɛ sʊanlan m'ɔ kɔ nyan yí nwʊn'n, Anwunno Belemgbin Mân nın anun ɛlɔ ɛwʊlʊɛ yɔ sı kpa man yí.
24 Ɛsɛ mın kan mın kele ɛmə biekun kɛ: ɔ yɔ sı man naan kpili'n mə bɛ fɛlɛ yí sʊamo'n kɛ ɔ wʊ́lʊ dɔlɔwa bɔɛ nun. Nan ɔ yɔ sı kpa man esikafʊɛ kʊn kɛ ɔ wʊ́lʊ Nyanmıan Belemgbin Mân nın anun.”
25 Mə yí menian'n-mə tılı ɛjɔlɛ sə'n, ɔ sinlin bé nwʊn kpa. Bé nwan: “Sɛ ɔ tı sɔ a, anın nwan sʊanlan dıɛ yê ɔ kʊala Anwunno Belemgbin Mân nın anun kɔ ɔ?”
26 Zozi nıanlın bé dede a, yí nwan: “Ɔ yɔ sı man menian'n-mə, nan ɔ nyɔ sı mman man Nyanmıan.”
27 Ɛhı, Pıɛlı kɔ jasʊ, yí nwan: “Yɛ́ mə y'a yaci yɛ́ ninnge'n kʊalaatin mə yɛ si wɔ́ sʊ'n, anın yɛ́ kʊsʊ yɛ́ dıɛ tı sɛ?”
28 Zozi nwan: “Mın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmə kɛ mɛlɛ mə *Mân Baa'n 'ba tanlan yí anunminnyanmʊn belemgbin bia nın asʊ mân fʊfɔlɛ nın anun'n, ɛmə menian bulu nʊn nnyuan'n mə ɛmə si mín sʊ'n, ɛmə 'ba tanlan belemgbin bia sʊ bɛ bua Izalayɛ nvilie bulu nʊn nnyuan'n ndɛɛ.
29 Ɛsɛ sʊanlan biala mə mín ti, ɔ kɔ yaci yí awulo, yí nianman mmelenzua anaan mmalasua, yí sı anaan yí nin, yí mma, anaan yí ebo, ɔ 'nyan yí nwʊn sʊ fâ ɛya, ɛsɛ ɔ 'nyan nyanmıansʊ ngʊan m'ɔ le man ayuelıɛ'n.
30 Nan kʊsʊ, bé mə kıkaala bɛ li mʊa'n, bé dɔʊn bɛ 'ba ha sian. Yê bé dɔʊn kʊsʊ mə bɛ halı sian'n, bɛ 'ba li mʊa.

20

Kpafʊ'n-mə ahatua nın anwʊn anyınndala'n

1 “Ɛ 'nwun like mɔ Anwunno Belemgbin Mân'n soman yí'n: Ɛlɛhʋn kʋn mɪnlɪan kʋn kɔ jasʋ
ngɛlɛmɔ tutun kpa, ɔ 'kɔ a kpʋnndɛ menian maan bɛ di junman yí divɪn ebo nɪn asʋ.
2 Bɛ́ m'ɔ nwunlin bɛ́'n, ɔ nʋn bɛ́ kɔ li cɪan kʋn junman nɪn anwʋn gua. Y'ɔ nʋn bɛ́ hɔlɪ yí
divɪn ebo nɪn asʋ ɔ.
3 “Ngɛlɛmɔ dɔɛ ngʋanlan ɔ kɔ fite gua nɪn asʋ ɛlɔ biekun. Ɔ 'nɪan an, menian mmiekun-mɔ
gugua gua nɪn asʋ, bɛ le man junman bɛ nni man.
4 Ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: ‘Ɛmɔ kʋsʋ hó lí junman mín ebo nɪn asʋ nán yí nwʋn ahatua m'ɔ sɛ
fata'n, mín 'fa mɪn man ɛmɔ.’
5 “Ɔ hanlɪn an, menian'n-mɔ kɔ tie bɛ kɔ hɔ junman nɪn elie yí ebo nɪn asʋ. Sɛnzɛjinlan nʋn
nɔsʋba dɔɛ nsan, bian'n kɔ fite biekun, ɔ kɔ nwun menian mmiekun-mɔ nán ɔ'a fa bɛ́.
6 Mɔ bɛ 'kɔ a bɔ nɔsʋba dɔɛ nnun'n, ɔ kɔ nwun mmiekun-mɔ gua nɪn asʋ, nán ɔ'a bisa bɛ́ kɛ:
‘Nzukɛ ati yê ɛmɔ gua ɛwa mgban sʋa mɔ ɛmɔ nni man junman fíí'n?’
7 “Bɛ́ nwan: ‘Sʋanlan manlɪn man yɛ́ junman ti ɔ.’
“Bian'n nwan: ‘O, anɪn ɛmɔ hó lí junman mín divɪn ebo nɪn asʋ.’
8 “Nɔsʋba mɔ bɛ kpɔnzʋlɪ'n, ɔ kɔ fɛlɛ kpain'n m'ɔ nɪan yí junman nɪn asʋ'n, yí nwan: ‘Fɛfɛlɛ
kpafʋ'n-mɔ kʋalaatin nán tua bɛ́ esika'n man bɛ́. Ɛ 'tua, di mʋa bɔ yí bʋ bɛ́ mɔ n valɪ bɛ́ nɔsʋba
nun'n dede nán ɔ'a tʋ bɛ́ mɔ n valɪ bɛ́ ngɛlɛmɔ nun'n.’
9 “Bɛ kɔ fɛfɛlɛ bɛ́ mɔ bɛ falɪ bɛ́ dɔɛ nnun'n, bɛ kɔ tua bɛ́ cɪan kʋn junman esika'n bɛ kɔ man
bɛ́.
10 Mɔ bɛ́ mɔ bɛ lili mʋa bɛ falɪ bɛ́'n 'de bɛ́ esika dɪɛ'n, bɛ jʋnlɪn kɛ ɔ 'ba hɔ yí nyunnun tala dɔɛ
nnun mma'n-mɔ dɪɛ'n. Ɔ'a nyɔ man sɔ, nan cɪan kʋn junman esika nɪn ala yê bɛ tualɪ manlɪn
bɛ́ ɔ.
11 Bɛ 'de bɛ́ esika nɪn an, anɪn bɛ lɛ jʋjɔ bian'n bɛ́ konvin abʋ.
12 Bɛ́ nwan: ‘Kpafʋ ɛhɪ-mɔ mɔ b'a li junman dɔhyʋlɪ kʋnmgba'n, esika'n mɔ a tua bɛ́'n nʋn
yɛ́ dɪɛ'n sɛ, yɛ́ mɔ yɛ jin eyua heleman ɛhɪ anun y'a li junman dede alɪɛ nɪn a fa a san'n!’
13 “Mɔ bɛ jʋjɔlɪ sɔ'n nán bian nɪn a tua a se bɛ́ nunhan kʋn kɛ: ‘Mín manngʋn, m'an nnaka
man wó o. Nán cɪan kʋn junman gua'n mɔ yɛ́ nʋan sɛlɪ yí nwʋn'n yê m'an tua m'an man wó
nɪn ɔ?
14 Fa wó esika'n nán kɔ. Cɪan kʋn junman esika'n mɔ mɪɪn fa mɪn man wó'n, yí kʋnmgba'n
yê mɪn 'fa mɪn man bɛ́ mɔ n valɪ bɛ́ dɔɛ nnun nɪn ɔ.
15 Mín esika ɔ, kɛ mɪn kulo kɛ mɪn yɔ yí'n yê mɪn yɔ ɔ. Anaan kɛmɔ m'an yɔ sian mma'n-mɔ
kpa'n, ɔ yɔ wó ɛya ɔ?’ ”
16 Ɛhɪ, Zozi kɔ han kɔ tʋ sʋ kɛ: “Bɛ́ mɔ bɛ li sian'n, bɛ 'di mʋa yê bɛ́ mɔ bɛ li mʋa'n, bɛ 'di sian.”

Zozi 'ba bɔ yí ewue'n nʋn yí etinnge nɪn asʋ biekun
(Maakɪ 10.32-34, Luku 18.31-34)

17 Ɛhɪ anzin, mɔ Zozi 'kɔ Zoluzalɛmʋn'n, atunnun, ɔ kɔ fɛlɛ yí menian bulu nʋn nnyuan nɪn
ahanmɪan, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ:
18 “Ɛmɔ tíe, yɛ lɛ kɔ Zoluzalɛmʋn. Sɛ yɛ ju ɛlɔ a, bɛ 'ba yɪ *Mân Baa'n bɛ man Nyanmɪan
*tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ, ɔ nʋn *mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ maan bɛ kun yí.
19 Bɛ 'fa yí bɛ man bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n maan bɛ gʋlʋ yí nwʋn, bɛ fin yí mgbele bɛ bʋbɔ yí
kʋlʋwa nɪn asʋ. Ɔ wu a, yí cɪan nsan nɪn asʋ, ɔ 'tinnge.”

Zʋakɪ nʋn Zʋan anin'n 'ba sɛlɛ Zozi like
(Maakɪ 10.35-45)

20 Ɛhɪ, Zebede amma'n-mɔ anin nʋn bɛ́ walɪ Zozi anwʋn ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ kʋtʋ yí nyunnun ɔ kɔ
sɛlɛ yí kɛ ɔ yó like kʋn mán yí.
21 Zozi kɔ bisa yí kɛ: “Nzukɛ yê ɛ kulo kɛ n yó m mán wó ɔ?”
Balasua'n nwan: “Mín mma nnyuan ɛhɪ-mɔ mɔ bɛ wɔ ɛwa'n, cɪan mɔ ɛ kɔ kaci belemgbin'n,
man kʋn tánlan wó sa fama sʋ, man kʋn'n kʋsʋ tánlan wó sa bê sʋ.”
22 Mɔ balasua'n hanlɪn ɛhɪ'n, Zozi nwan: “Like'n mɔ ɛmɔ lɛ kpʋnndɛ'n, ɛmɔ nzɪ man. Asʋ
kangɔ'n mɔ mɪn 'ba nʋn nun'n, ɛmɔ kɔ hʋala nun nʋn ɔ?”
Bɛ́ nwan: “Yuo, yɛ kɔ hʋala nun nʋn.”
23 Zozi nwan: “Ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ ɛmɔ 'ba nʋn mín kangɔ nɪn anun, nan kʋsʋ m'ɔ tɪ mín fama
sʋ, anaan mín bê sʋ ɛtanlan'n, nán mín yê mɪn fa menian'n-mɔ mɪn sie ɛbɛlɛ ɔ. Nan bɛ́ mɔ
mín Sɪ a sesie a man bɛ́'n yê ɔ 'fa bɛ́ sie ɛbɛlɛ ɔ.”
24 Mɔ yí menian bulu ɛhɪnlɪn-mɔ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ fɛlɪ anianman nnyuan nɪn anwʋn ɛya.
25 Ɛhɪ, Zozi kɔ fɛlɛ bɛ́ kʋalaatin ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ sɪ kɛ mân nɪn anun
mmelemgbin'n-mɔ, ɔ nʋn bɛ́ mgbain'n-mɔ, bɛ kele bɛ́ menian'n-mɔ yalɛ bɛ sisi bɛ́.
26 Nan ɛmɔ afian ɛwa dɪɛ, ɔ tɪ man sɔ. Ɛmɔ afian, m'ɔ kulo kɛ ɔ kaci kpain'n, ɔ káci ɛmɔ akʋa.
27 Ɛmɔ nunhan m'ɔ kulo kɛ ɔ di ɛmɔ anyunnun'n, ɔ yó ɛmɔ kanga.
28 Ɛhɪ ati, *Mân Baa'n, ɔ'a mma man kɛ ɔ 'ba maan bɛ sʋ yí, nan yí muonun ɔ walɪ menian'n-
mɔ ɛsʋ́ɛ nán ɔ'a fa yí ngʋan'n ɔ'a le menian dɔʋn ati.”

Zozi 'ba man anyınsinlinwafʋɛ nnyuan nwun ası
(Maakı 10.46-52, Luku 18.35-43)

29 Mɔ bɛ fi Zeliko kulo nın anun bɛ 'fite'n, menian dɔʋn kpa sili bɛ́ sʋ.
30 Anın anyınsinlinwafʋɛ nnyuan gua atın nın anʋan ɛbɛlɛ. Mɔ bɛ tılı kɛ Zozi lɛ sın'n, bɛ kɔ tıan nun, bɛ́ nwan: "Yɛ́ Mın, belemgbin *Davidi Awa, nwun yɛ́ nwʋn anwunnvoe!"
31 Menian'n-mɔ kɔ totua bɛ́ kɛ bɛ múan bɛ́ nʋan. Bɛ 'totua bɛ́ a, anın bɛlɛ mɔ bɛ lɛ tıan nun kpa, bɛ́ nwan: "Yɛ́ Mın, belemgbin Davidi Awa, nwun yɛ́ nwʋn anwunnvoe!"
32 Zozi kɔ jinlan ɔ kɔ fɛlɛ bɛ́, ɔ kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Nzu yê ɛmɔ kulo kɛ n yɔ́ m mán ɛmɔ ɔ?"
33 Bɛ́ nwan: "Yɛ́ Mın, yɔ maan yɛ nwún ası."
34 Bɛ́ nwʋn kɔ yɔ Zozi koun. Ɔ kɔ fa yí sa'n kɔ fua bɛ́ nyın'n. Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ nwun ası yê bɛ sili yí sʋ ɔ.

21

Zozi 'ba wʋlʋ Zoluzalɛmʋn kulo nın anun
(Maakı 11.1-11, Luku 19.28-40, Zʋan 12.12-19)

1 Zozi nʋn yí menian'n-mɔ, bɛ kɔ a dede bɛ kɔ ju kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Bɛtıfaze nın asʋ. Kulo sɔ'n mantan Zoluzalɛmʋn. Bɛ kɔ bɔ nun *Olivʋ bʋka nın asʋ. Ɛbɛlɛ, Zozi kɔ sʋan yí menian'n-mɔ anun nnyuan,
2 yí nwan: "Ɛmɔ hɔ́ kulo'n m'ɔ wɔ ɛmɔ anyunnun ɛlɔ nın asʋ. Mɔ ɛmɔ 'fite kulo nın asʋ ɛbɛlɛ ala'n, ɛmɔ 'ba nwun kɛ afunlunmun bılıɛ kʋn nʋn yí wa mınnda ɛbɛlɛ. Ɛmɔ nyánnjı bɛ́ bɛ bɛ́lɛ mín.
3 Sɛ sʋanlan bie bisa ɛmɔ ɛjɔlɛ a, ɛmɔ hán kɛ: 'Yɛ́ Mın a hian yí nwʋn.' Ɛmɔ kan sɔ a, bɛ 'ba yaci ɛmɔ maan bɛ fa bɛ́ bɛ ba."
4 Ɔ man ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan kpɔmanfʋɛ'n hanlın'n kpınlın sʋ:
5 *Nyanmıan nwan: Kan kele Sivn amma'n-mɔ,*
ɛmɔ nían, ɛmɔ belemgbin'n tı afunlunmun sʋ.
Yí ahʋnlın la ası ɔ lɛ ba ɛmɔ anwʋn ɛlɔ
ɔ tı afunlunmun baa kʋn asʋ.
6 Mɔ Zozi manlın bɛ́ ngalıɛ sɔ'n yuelı'n, yê yí menian nnyuan'n hɔlı ɔ. Like'n mɔ Zozi helelı bɛ́ kɛ bɛ yɔ́'n, bɛ yɔlı.
7 Bɛ kɔ fa afunlunmun'n nʋn yí wa'n bɛ kɔ a. Bɛ kɔ yıyı bɛ́ taladıɛ'n-mɔ bɛ kɔ gua bɛ́ sʋ, yê Zozi fʋlı tanlanlın afunlunmun baa nın asʋ ɔ.
8 Menian dɔʋn kpa kɔ yıyı bɛ́ taladıɛ'n bɛ kɔ sısɛ yí atın nın anun. Mmie-mɔ kʋsʋ kɔ kpıkpɛ aye malɛ bɛ kɔ sısɛ yí atın nın anun.
9 Bɛ́ mɔ bɛ li bɛ́ nyunnun'n ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ li Zozi anzin'n kɔ bɔ kɔ sulo. Bɛ́ nwan:
"Hozanna!
Nyila hán belemgbin *Davidi Awa'n!
Nyila hán sʋanlan ɛhı m'ɔ lɛ ba wɔ yɛ́ Mın dunman nun'n!
Hozanna!
Nyila hán Nannan Nyanmıan m'ɔ wɔ anwunno anwunno ɛlɔ'n!"
10 Mɔ Zozi 'wʋlʋ Zoluzalɛmʋn kulo nın anun'n, kulo bɔndın'n kɔ kpusu. Menian'n-mɔ kɔ bisa kɛ: "Nwan sʋanlan dıɛ ɔ?"
11 Meninsʋnman'n nwan: "Nyanmıan kpɔmanfʋɛ Zozi m'ɔ fi Galile kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Nazalɛtı nın asʋ nın ɔ."

Zozi 'ba fʋan bɛ́ mɔ bɛ lɛ di gua

Nyanmıan awulo nın anun'n
(Maakı 11.15-19, Luku 19.45-48, Zʋan 2.13-22)

12 Zozi kɔ wʋlʋ Nyanmıan awulo nın anun, ɔ kɔ fʋan bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ lɛ di gua nun'n. Ɔ kɔ han bɛ́ mɔ bɛ kaci esika'n tɔbılı'n-mɔ kɔ gua. Bɛ mɔ bɛ lɛ tɔnın mɔlɔnʋnman'n, ɔ kɔ han bɛ́ bia'n-mɔ kɔ gua.
13 M'ɔ hanlın bɛ́ ninnge'n-mɔ gualı yuelı'n, yí nwan: "Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ: *Bɛ 'ba fɛlɛ mín sua'n mmʋtʋɛ sua.* Nan ɛmɔ dıɛ, ɛmɔ a fa a kaci *awue sua*!"
14 Anyınsinlinwafʋɛ, ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tia bɛ tɔ sʋ'n mmie-mɔ kɔ a Nyanmıan awulo nın anun, Zozi anwʋn ɛbɛlɛ. Zozi kɔ man bɛ́ nwʋn kɔ sa.
15 Nan mɔ Nyanmıan *tɛɛyıfʋɛ'n-mɔ, ɔ nʋn *mala nın asʋ mgbain'n-mɔ nwunlin as-inbɛnwʋn ninnge'n mɔ Zozi yɔlı'n, ɔ nʋn mmatʋnman'n-mɔ mɔ anın bɛ lɛ tıan Nyanmıan awulo nın anun bɛ́ kan kɛ: "Anunminnyanmʋn hán belemgbin *Davidi Awa'n!", Zozi anwʋn kɔ yɔ bɛ́ ɛya.
16 Ɛhı, bɛ kɔ bisa Zozi kɛ: "Asʋ ɛ tı ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ lɛ kan'n?"
Zozi nwan: "Yuo o. Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nwan: *A fa ayɛ ɛyıɛ nın a wula mmatʋnman'n-mɔ nʋn adɔman'n-mɔ anʋan.* Ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ, asʋ ɛmɔ kınngalı man yí lé ɔ?"

17 M'ɔ hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ yaci bɛ́ ɛbɛlɛ ɔ fi kulo nın anun ɔ kɔ fite ɔ kɔ hɔ kɔ la Betanin
kulo nın asʋ.

Zozi 'ba bɔ figi baka kʋn sasan
(Maakı 11.12-14,20-24)

18 Alíɛ hınlın mɔ Zozi 'sa ba Zoluzalɛmʋn'n, ɛhɔɛ kɔ hun yí.
19 Ɔ kɔ nwun *figi baka kʋn atın nın anʋan, ɔ kɔ hɔ yí bʋ. Ɔ juli ɛbɛlɛ a, nyâ ngʋnmın, ɔ ngɔ
nyan baa sʋ. Ɛhı, ɔ kɔ se figi baka'n kɛ: "Ɔ fi ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, ɛ nzu man baa fíí kón lé." Ɛbɛlɛ ala,
figi baka'n kɔ yue yʋı bɔkɔɔ.
20 Mɔ yí menian'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, ɔ sinlin bɛ́ nwʋn. Bɛ kɔ bisa Zozi kɛ: "Nan ɔ yɔ sɛ mɔ
figi baka nın a yue yʋı kıkaala'n?"
21 Zozi nwan: "Mın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ sɛ ɛmɔ le dedi mɔ ɛmɔ dedi'n jin yí ja
nun'n, mɔ m'an yɔ figi baka ɛhı'n, ɛmɔ 'ba hʋala yí yɔ, ɛsɛ bɔbɔ sɛ ɛmɔ se bʋka ɛhı kɛ: 'Tu wó
bʋ ɛwa, tutu kɔ tɔ jenvie nın anun' an, ɔ 'kɔ.
22 Sɛ ɛmɔ le dedi a, like biala mɔ ɛmɔ kɔ bisa yí mmʋtʋɛ nın anun'n, ɛmɔ asa 'kan yí."

Zozi tunmin'n m'ɔ le yí'n
(Maakı 11.27-33, Luku 20.1-8)

23 Zozi kɔ wʋlʋ Nyanmıan awulo nın anun, ɔ kɔ hehele menian'n-mɔ Nyanmıan Anʋan
Ɛjɔlɛ'n. Nyanmıan *tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn Zufʋ mgbain'n-mɔ kpʋlı Zozi, bɛ́ nwan:
"Tunmin benin yê ɛ le yí ɛ yɔ ninnge sʋa-mɔ ɔ? Nwan sʋanlan dıɛ y'ɔ manlın wó yí nwʋn
atın ɔ?"
24 Zozi nwan: "Mın 'bisa ɛmɔ kosuan kʋn. Sɛ ɛmɔ tu yí nʋan an, mín kʋsʋ mın 'kele ɛmɔ
sʋanlan'n m'ɔ man mín tunmin maan mın yɔ ninnge sʋa-mɔ'n.
25 Nyanmıan y'ɔ sʋanlın Zʋan kɛ ɔ sónın menian'n-mɔ ɔ, anaan kulo menian'n-mɔ yê bɛ
sʋanlın yí ɔ?"
Mɔ Zozi bisalı bɛ́ kosuan sɔ'n, akpʋlʋwa tɔlı bɛ́ afian ɛlɔ. Bɛ́ nwan: "Sɛ yɛ kan kɛ Nyanmıan
yê ɔ sʋanlın yí a, ɔ 'ba bisa yɛ́ kɛ: 'Nan nzukɛ ati yê ɛmɔ a nne man yí b'a nni man'n?'
26 Nan sɛ yɛ kan kɛ: 'Menian'n-mɔ yê bɛ sʋanlan yí' a, meninsʋnman'n 'fɛ yɛ́ nwʋn ɛya. Afı
bɛ́ kʋalaa bɛ de bɛ di kɛ Zʋan tı Nyanmıan kpɔmanfʋɛ."
27 Ɛhı a, bɛ kɔ bua Zozi kɛ: "Yɛ nzı man."
Zozi kʋsʋ nwan: "Sɛ ɛmɔ nzı man an, mín kʋsʋ mın ngan man sʋanlan'n m'ɔ man mín
tunmin maan mın yɔ ninnge sɔ'n-mɔ'n mın ngele man ɛmɔ."

Mmatʋnman nnyuan nın anwʋn anyınndala'n

28 Ɛsɛ Zozi nwan: "Ɛmɔ tíe. Anın bian kʋn le yí mma nnyuan. Cıan kʋn, ɔ kɔ han kɔ hele
nunhan kpain'n kɛ: 'Mín wa, ɛnɛ, kɔ divın ebo nın asʋ ɛlɔ kɔ li junman.'
29 "Batʋnman'n tua se yí sı kɛ: 'Mın ngɔ man.' Ɔ tı ɛbɛlɛ dede yí nzin hyɛlı, ɔ kɔ jasʋ ɔ kɔ hɔ
ebo nın asʋ.
30 "Sıɛ'n kɔ han ɛjɔlɛ kʋnmgba sɔ'n ɔ kɔ hele yí wa kutua'n. Ɔ hanlın an, yí wa'n nwan:
'Baba, m'an tı, mın 'kɔ.' Baa'n ngɔ hɔ man ebo nın asʋ.
31 "Anın mmatʋnman nnyuan'n, benin y'ɔ yɔlı yí sı ehulo like ɔ?"
Bɛ́ nwan: "Nunhan kpain nın ɔ."
Ɛhı, Zozi nwan: "Mın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ, bɛ́ mɔ bɛ dide ajule'n, ɔ nʋn tutu'n-
mɔ, bɛ 'di mʋa ɛmɔ anyunnun Nyanmıan Belemgbin Mân nın anun ɛlɔ.
32 Ɔ sanlın kɛ Zʋan walı, ɔ helelı ɛmɔ atın kpa'n, nan ɛmɔ a nva man sʋ. Nan bɛ́ mɔ bɛ dide
ajule'n, ɔ nʋn tutu'n-mɔ, bɛ́ dıɛ, bɛ lelı yí bɛ lili. Ɛmɔ a nwun kɛ menian sɔ'n-mɔ kʋalaa a le yí
a li. Nan ɛmɔ dıɛ, ɛmɔ a nnun man bɛ́ nwʋn b'a ngaci man bɛ́ abalabɔ'n, b'a nne man yí b'a
nni man."

Divın ebo nın anwʋn anyınndala'n
(Maakı 12.1-12, Luku 20.9-19)

33 "Ɛmɔ tíe anyınndala kʋn biekun. Anın bian kʋn le yí divın ebo. Ɔ kɔ le yí nwʋn. Ɔ kɔ
fun kunman kʋn m'ɔ hyuhyuin yí nzan'n gua nun ɔ. Ɔ kɔ si sua hyilili kʋn sʋ. Sua sɔ'n tı
kannganlaun. Bɛ fʋ sʋ bɛ sisa ebo'n. M'ɔ yuelı'n, ɔ kɔ fa ebo'n kɔ wula kpafʋ-mɔ asa nun. Yê
ɔ hɔlı yí atın ɔ.
34 Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede mɔ divın nın ɛtıɛ'n tɛmʋn juli'n, bian'n kɔ sʋan yí ngʋa'n-mɔ kɛ bɛ hó
kpafʋ'n-mɔ anwʋn ɛlɔ, bɛ hó lé yí dıɛ'n bɛ bɛ́lɛ yí.
35 "Kpafʋ'n-mɔ kɔ hyı bian'n ngʋa'n-mɔ bɛ kɔ bʋ kʋn, bɛ kɔ hun kʋn, bɛ kɔ tʋtʋ nunhan kʋn
kʋsʋ ɛbʋɛ bɛ kɔ hun yí.
36 Ɛsɛ bian'n kɔ sʋan yí ngʋa'n mmiekun-mɔ dɔʋn bɛ talalı alimʋa dıɛ'n-mɔ. Ɛsɛ kpafʋ-mɔ
kɔ yɔ bɛ́ kɛ bɛ yɔlı ɛhınlın-mɔ'n.
37 Sian dıɛ, bian'n kɔ sʋan yí muonun yí wa'n bɛ́ nwʋn ɛlɔ. Yí nwan: 'Kɛmɔ ɔ tı mín kunnun
baa'n, mın de mın di kɛ bɛ 'ba man yí anyınnzɔ.'

38 “Nan mɛlɛ mɔ bɛ nwunlin bian nɪn awa'n, bɛ́ nwan: ‘Bɛ nían, bian ɛhɪ m'ɔ lɛ ba'n, cɪan bie dede yí dein yê ɔ 'di ajâ'n ɔ fa ebo nɪn ɔ. Yí ti, bɛ mán yɛ hún yí yɛ fá ebo'n.’
39 Ɛhɪ a, bɛ kɔ hyɪ bian nɪn awa'n bɛ nʊn yí kɔ hɔ ebo nɪn anʊan ɛlɔ bɛ kɔ hun yí.
40 “Nan sɛ bian'n m'ɔ le ebo'n ba a, kpafʊ sɔ'n-mɔ, nzu yê ɛmɔ de di kɛ ɔ 'yɔ bɛ́ ɔ?”
41 Bɛ́ nwan: “Ɔ nnwun man bɛ́ nwʊn anwunnvoe, ɔ 'kun kpafʊ ati anun ɛtɛ sɔ'n-mɔ ɔ fa yí ebo'n wula menian nvʊfɔlɛ asa nun. Tɛmʊn'n ju nán bɛ 'tɪ ebo nɪn an, anɪn bɛ yɪ yí dɪɛ bɛ bɛlɛ yí.”
42 Zozi nwan: “Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun ɛjɔlɛ kpɔlɛ ɛhɪ, asʊ ɛmɔ kɪnngalɪ man yí lé ɔ?
Ɛbʊɛ'n mɔ bɛ́ mɔ bɛ lɛ si sua nɪn a ju a tʊ'n,
yí yê ɔ'a kaci ayialɪɛ nɪn asʊ ɛbʊɛ cɪnnjɪn kpa nɪn ɔ.
Like mɔ yɛ́ Mɪn a yɔ nɪn anɪn.
Ɔ tɪ ɛnyɪnmɪan like wɔ yɛ́ nyɪnsʊ!”
43 Zozi kɔ han kɔ tʊ sʊ kɛ: “Ɛhɪ ati, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ Nyanmɪan Belemgbin Mân'n, bɛ 'tʊa ɛmɔ bɛ de bɛ man menian mɔ b'a nun bɛ́ nwʊn mɔ bɛ bɔ bala m'ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn'n. [
44 Sʊanlan biala m'ɔ kɔ tɔ ɛbʊɛ sɔ nɪn asʊ'n, yí nun 'tɪtɪ. Sʊanlan kʊsʊ mɔ ɛbʊɛ sɔ'n kɔ tɔ yí sʊ'n, ɔ 'nunkun yí.”]
45 Mɔ Zozi buli anyɪnndala sɔ'n, Nyanmɪan *tɛɛyɪfʊɛ mgbain'n-mɔ nʊn *Falisifʊɛ'n-mɔ nwunlin kɛ bɛ́ nwʊn ɛjɔlɛ yê Zozi lɛ kan ɔ.
46 Ɛhɪ ati, bɛ kpʊnndɛlɪ atɪn mɔ bɛ 'sɪn sʊ bɛ cɪ yí. Nan kʊsʊ, meninsʊnman'n dunman nun, bɛ sulo, bɛ kɔ yaci bɛ kɔ hɔ. Ɔ sanlɪn kɛ menian'n-mɔ bu Zozi kɛ Nyanmɪan kpɔmanfʊɛ.

22

Atɔnvɔlɛ alɪɛ nɪn anwʊn anyɪnndala'n
(Luku 14.15-24)

1 Zozi buli anyɪnndala mmiekun-mɔ dɔʊn ɔ heleli bɛ́. Yí nwan:
2 “Anwunno Belemgbin Mân'n tɪ kɛ belemgbin kʊn m'ɔ lɛ man yí wa belenzua kʊn fa yí yɪ atɔnvɔlɛ ɔ.
3 Ɔ kɔ sʊan yí ngʊa'n-mɔ kɛ bɛ hó fɛ́lɛ bɛ́ m'ɔ tʊlɪ yí sa fɛlɛlɪ bɛ́'n kɛ b'a sesie alɪɛ nɪn a yue. Bɛ hɔlɪ fɛlɛlɪ bɛ́ a, menian sɔ'n-mɔ fíí ngɔ a man.
4 “Ɔ kɔ sʊan yí ngʊa'n mmiekun-mɔ, yí nʊan la bɛ́ nʊan nun, yí nwan: ‘Ɛmɔ sé bɛ́ kɛ: M'an hun mín nnalɛ'n-mɔ nʊn naan'n-mɔ mɔ b'a lɔ kpa'n. M'an sesie alɪɛ nɪn a yue. Yí ti, ɛmɔ bála atɔnvɔlɛ nɪn abʊ.’
5 “Bɛ hɔlɪ fɛlɛlɪ bɛ́ a, menian sɔ'n-mɔ ngɔ kpinlin belemgbin anwʊn. Ɛhɪ jasʊ a, ɔ lɛ kɔ yí ebolo, ɛhɪ jasʊ a, ɔ lɛ kɔ a tɔnɪn yí ninnge.
6 Mmie-mɔ kʊsʊ kɔ sɔ ngʊa'n-mɔ bɛ kɔ hele bɛ́ yalɛ dede bɛ kɔ hun bɛ́.
7 Mɔ belemgbin'n tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ fɛ ɛya. Ɔ kɔ sʊan yí nzalafʊ'n-mɔ kɛ bɛ hó hún kodiawu sɔ'n-mɔ ɛsɛ bɛ yála bɛ́ kulo'n.
8 “Mɔ ɛhɪ tɪlɪ yí nwʊn'n, ɔ kɔ han kɔ hele yí ngʊa'n-mɔ kɛ: ‘Atɔnvɔlɛ alɪɛ nɪn a bɪn. Nan bɛ́ mɔ n vɛlɛlɪ bɛ́'n, bɛ́ fíí b'a mma man.
9 Yí ti, ɛmɔ hó gua nɪn asʊ ɛlɔ, sʊanlan biala mɔ ɛmɔ kɔ nwun yí'n, ɛmɔ fɛ́lɛ yí.’
10 Ngʊa'n-mɔ kɔ hɔ gua nɪn asʊ. Bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ nʊn bɛ́ yialɪ'n, ati anun ɛtɛ o, ati anun kpa o, bɛ kɔ fɛlɛ bɛ́ dede atɔnvɔlɛ sua'n kɔ yi tɛkɛɛ.
11 “Belemgbin'n kɔ wʊlʊ sua nɪn anun, ɔ kɔ nɛnɪan bɛ́ mɔ bɛ gugua tɔbɪlɪ nɪn anwʊn bɛ lɛ didi'n. Ɔ 'nɪan an, anɪn sʊanlan kʊn tɪ ɛbɛlɛ. Sʊanlan sɔ'n wula man atɔnvɔlɛ taladɪɛ'n bie.
12 Belemgbin'n kɔ bisa yí kɛ: ‘Mín manngʊn, ɛ yɔlɪ sɛ mɔ ɛ wʊlʊlɪ ɛwa, kʊsʊ afɪ ɛ wula man atɔnvɔlɛ taladɪɛ'n bie'n?’ Bian'n ngɔ hʊala man ɛjɔlɛ fíí kan.
13 “Ɛhɪ, belemgbin'n kɔ han kɔ hele yí ngʊa'n-mɔ kɛ: ‘Ɛmɔ cícɪ yí ja'n nʊn yí sa'n-mɔ bɛ tó yí awosin nɪn anun ɛlɔ gua nɪn asʊ. Ɛlɔ yê ɔ 'sun ɛsɛ ɔ 'kʊan yí je nɪn ɔ.’ ”
14 Zozi kɔ han kɔ tʊ sʊ kɛ: “B'a fɛlɛ menian dɔʊn, nan kʊsʊ kaan bie yê bɛ 'fa bɛ́ ɔ.”

Sezaa ajule'n
(Maakɪ 12.13-17, Luku 20.20-26)

15 Ɛhɪ, *Falisifʊɛ'n-mɔ hɔlɪ yialɪ bɛ kpʊnndɛlɪ kosuan mɔ sɛ bɛ bisa Zozi a, ɔ kʊala kɛ ɔ fʊn ɔ tɔ bɛ́ ngaa nɪn anun'n.
16 Bɛ kɔ sʊan bɛ́ menian'n mmie-mɔ, ɔ nʊn belemgbin *Elɔdɪ menian dɪɛ'n mmie-mɔ Zozi anwʊn ɛlɔ, kɛ bɛ hó bisa yí kɛ: “Kpain, yɛ sɪ kɛ wó dɪɛ ɛ kan ananhɔlɛ. Like mɔ Nyanmɪan kulo kɛ sʊanlan yɔ'n, ɛ kele yí ananhɔlɛ. Ajʊnlɪn mɔ menian'n-mɔ kɔ fa'n, ɛ nzulo man yí nzin. Afɪ ɛ nnɪan man sʊanlan nyunnun ɛ mmua man yí ndɛɛ.
17 Yí ti, wó dɪɛ m'ɔ wɔ wó ti anun'n, kan maan yɛ tí. Asʊ yɛ́ mala'n kele kɛ yɛ túa ajule anaan nán yɛ tua yɛ man belemgbin Sezaa ɔ?”

18 Nan mɔ Zozi nwunlin bɛ́ ajʋnlın ɛtɛ'n, ɔ kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Apoo mma, nzukɛ ati yɛ̂ ɛmɔ lɛ sɔ
mín nıan ɔ?
19 Esika'n mɔ ɛmɔ fa tua Sezaa ajule'n, ɛmɔ fá bie bɛ mán n nían.” Bɛ kɔ fa kʋn bɛ kɔ bɛlɛ yí.
20 Bɛ nʋn yí walı a, yí nwan: “Nwan nvoninnin ɔ nʋn nwan dunman dıɛ yɛ̂ ɔ wɔ sʋ ɔ?”
21 Bɛ́ nwan: “Belemgbin Sezaa ɔ.”
Ɛhı a, Zozi nwan: “Like m'ɔ tí Sezaa dıɛ'n, ɛmɔ fá mán Sezaa yɛ̂ m'ɔ tı Nyanmıan kʋsʋ dıɛ'n,
ɛmɔ fá mán Nyanmıan.”
22 Zozi mmua sɔ'n mɔ bɛ tılı'n sinlin bɛ́ nwʋn. Bɛ yacili yí ɛbɛlɛ yɛ̂ bɛ hɔlı ɔ.

Ewuetinnge nın anwʋn kosuan'n
(Maakı 12.18-27, Luku 20.27-40)

23 Cıan kʋnmgba sɔ'n, *Sadusifʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ́ nwan ewuetinnge nnʋn man ɛbɛlɛ'n, bɛ́
mmie-mɔ kɔ a Zozi anwʋn ɛbɛlɛ. Bɛ kɔ bisa yí kosuan kɛ:
24 “Kpain, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ Moyizı a han'n: ‘Sɛ belenzua kʋn ja bala nán ɔ nʋn yí b'a nwʋ
man baa fíí dede nán belenzua'n wu a, yí nianman'n di kɛ ɔ ja bala'n, nán ɔ nʋn yí wʋ baa bɛ
man yí nianman'n mɔ ɔ'a wu'n.’
25 Ɛhı, anın anianman nsʋ wɔ yɛ́ afian ɛwa. Nunhan kpain'n jalı balasua kʋn, ɔ nʋn yí a
nwʋ man baa fíí dede ɔ kɔ wu. Yí nzin baa'n kɔ ja balasua sɔ'n.
26 Yí kʋsʋ ɔ nʋn yí b'a nwʋ man baa fíí dede ɔ kɔ wu, yí nzin baa dıɛ'n kɔ fa bala'n. Ɔ nʋn
yí b'a nwʋ man baa fíí dede yí kʋsʋ ɔ kɔ wu. Bɛ le yí sɔ dede bɛ́ menian nsʋ'n kʋalaa bɛ kɔ ja
balasua kʋnmgba'n dede ɔ kɔ yia. Bɛ́ fíí bɛ nʋn yí a nwʋ man baa dede bɛ́ kʋalaa bɛ́ kɔ yue
wu.
27 Yí nzin, balasua'n kʋsʋ kɔ wu.
28 Ewuetinnge cıan'n, bɛ́ menian nsʋ'n, nunhan benin yɛ̂ balasua'n tı yí dıɛ ɔ? Afı bɛ́ kʋalaa
b'a ja yí bie.”
29 Bɛ́ kosuan sɔ nın anwʋn, Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ a fʋn, ɔ sanlın kɛ ɛmɔ nzı man Ɛhɛlɛ
Ɛjɔlɛ'n nʋn Nyanmıan tunmin'n.
30 Afı ewuetinnge cıan'n, mmelenzua'n-mɔ ngɔ ja man mmalasua kún, mmalasua'n-mɔ
kʋsʋ ngɔ ja man mmelenzua kón. Nan bɛ́ kʋalaa bɛ 'kaci kɛ nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ.
31 Ewuetinnge nın anwʋn ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan Kpili hanlın helelı ɛmɔ'n, ɛmɔ kınngalı
man yí lé ɔ? Ɔ hanlın kɛ:
32 *Abalahamʋn nʋn Izakı nʋn Zʋakɔbʋ, bɛ́ Nyanmıan'n y'ɔ le mín.* Ngʋan mma'n-mɔ, bɛ́
Nyanmıan'n y'ɔ le yí, nan ɔ tı man ewue mma Nyanmıan.”
33 Mɔ meninsʋnman'n tılı Zozi ngehele sɔ'n, ɔ sinlin bɛ́ nwʋn.

Mala'n m'ɔ tı kpili tala bɛ́ kʋalaa'n
(Maakı 12.28-34, Luku 10.25-28)

34 Mɔ *Falisifʋɛ'n-mɔ tılı kɛ Zozi a hʋala *Sadusifʋɛ'n-mɔ'n, bɛ kɔ yia ɛbɛlɛ.
35 Bɛ́ nunhan kʋn tı *mala nın asʋ kpain. Ɔ kulo kɛ ɔ sɔ Zozi nıan. Ɔ kɔ bisa yí kɛ:
36 “Kpain, mala'n nunhan benin y'ɔ tı kpili tala bɛ́ kʋalaa ɔ?”
37 Zozi kɔ bua yí kɛ: “*Fa wɔ́ ahʋnlın'n kʋalaa, ɔ nʋn wɔ́ ɛkala'n kʋalaa, ɔ nʋn wɔ́ ajʋnlın'n kʋalaa
kulo wɔ́ Mın Nyanmıan.*
38 Mala m'ɔ li mʋa m'ɔ tı kpili tala bɛ́ kʋalaa nın anın.
39 M'ɔ tian yí nnyuan, m'ɔ nʋn alimʋa dıɛ'n tı kʋn'n, y'ɔ le ɛhı: *Ɔ di kɛ ɛ kulo wɔ́ manngʋn kɛ
wɔ́ muonun wɔ́ nwʋn.*
40 Mala nnyuan ɛhı asʋ yɛ̂ Moyizı nʋn Nyanmıan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ ngehele'n kʋalaa jin
ɔ.”

Kilisi'n nʋn belemgbin Davidi
(Maakı 12.35-37, Luku 20.41-44)

41 Anın *Falisifʋɛ'n-mɔ ati a yia. Zozi kɔ bisa bɛ́ kosuan kɛ:
42 “Ɛmɔ jʋnlın kɛ nwan y'ɔ le *Kilisi'n? Ɔ tı nwan awa?”
Bɛ kɔ bua yí kɛ: “Ɔ tı belemgbin *Davidi awa.”
43 Zozi nwan: “Nan anın ɔ yɔ sɛ mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n manlın Davidi fɛlɛlı yí
‘mín Mın'n’? Afı Davidi nwan:
44 *Yɛ́ Mın a han a hele mín Mın kɛ:*
Tanlan mín fama sʋ,
nán mın 'ba fa wɔ́ mgbɔfʋɛ'n-mɔ mın gua wɔ́ ja abʋ.
45 Sɛ Davidi fɛlɛ yí ‘mín Mın’ an, anın ɔ yɔ sɛ mɔ ɛsɛ Kilisi'n tı Davidi awa'n?”
46 Sʋanlan fíí a ngʋala man ɛjɔlɛ kpɔlɛ kʋn bua. Ɔ fi ɛbɛlɛ, sʋanlan fíí a ngʋala man Zozi kosuan
fíí kón bisa.

23

Zozi 'ba han mala nɪn asʋ mgbain'n-mə

nʋn Falisifʋɛ'n-mə abalabə ɛtɛ nɪn anwʋn ɛjəlɛ
(Maakɪ 12.38-39, Luku 11.43,46; 20.45-46)

1 Ɛhɪ, Zozi kɔ han kɔ hele meninsʋnman'n nʋn yí menian'n-mə kɛ:
2 “*Mala nɪn asʋ mgbain'n-mə nʋn *Falisifʋɛ'n-mə yê bɛ tu *Moyizɪ mala nɪn abʋ bɛ kele menian'n-mə ɔ.
3 Ɛmə mán bé nyɪn só bé. Like biala mə bɛ kɔ hele kɛ ɛmə yɔ́'n, ɛmə yɔ́. Nan kʋsʋ nán bɛ nɪan bé nyəlɪɛ dɪɛ nɪn asʋ bɛ yɔ bie. Ɔ sanlɪn kɛ mala'n mə bé muonun bɛ kele'n, bɛ nni man sʋ.
4 Bɛ cɪcɪ ninnge nʋnnəɛ bɛ sʋa menian'n-mə, nan kʋsʋ bé muonun bɛ nva man bé sa bɛtɪa kʋn bɛ mmʋka man bé.
5 Bɛ yɔ bé ninnge dɪɛ'n-mə kʋalaa maan menian'n-mə nwun bé nzəlɛ. Bɛ yɪyɪ Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ nɪn anun ɛjəlɛ'n dəʋn bɛ bə yí kɛ sɛbɛ ndɛtɛlɛ ndɛtɛlɛ bɛ bʋbə bé nwʋnman nɪn asʋ anaan bé sa. Bɛ yɔ bé taladɪɛ'n-mə anʋan mgbɛsɛ-mgbɛsɛ'n-mə ndɪnndɪɪn kpa.
6 Sɛ menian'n-mə yia nán bɛ 'di like a, bé dɪɛ, menian mgbili mgbili'n-mə lɪka'n yê bɛ kpʋnndɛ bɛ tanlan ɔ. Nyanmɪan sua nɪn anun bia'n-mə m'ɔ jijin bé nyunnun'n, sʋ yê bɛ kulo kɛ bɛ tanlan ɔ.
7 Bɛ kulo kɛ sɛ menian'n-mə yia bagua nun nán sɛ bɛ 'bisa bé ahɪn an, bɛ kʋ́tʋ, ɛsɛ bɛ fɛ́lɛ bé ‘mɪnlɪan’.
8 “Ɛmə dɪɛ, nán bɛ man sʋanlan fíí fɛlɛ ɛmə ‘Mɪnlɪan’. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmə kʋalaa tɪ anianman, ɛsɛ ɛmə kʋalaa Amɪn'n tɪ baa kʋnmgba.
9 Asɪɛ nɪn asʋ ɛwa, nán bɛ fɛlɛ sʋanlan fíí ‘Sɪɛ’. Ɔ sanlɪn kɛ Sɪɛ kʋnmgba cein'n mə ɛmə le yí'n, y'ɔ le nunhan'n m'ɔ wɔ anwunno ɛlɔ'n.
10 Nán bɛ man sʋanlan fíí fɛlɛ ɛmə ‘Kpain’. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmə Kpain'n tɪ baa kʋnmgba cein, y'ɔ le Kilisi.
11 Sʋanlan m'ɔ tɪ kpili wɔ ɛmə afian'n, ɔ di kɛ ɔ yɔ ɛmə akʋa.
12 Sʋanlan m'ɔ kɔ man yí nwʋn sʋ'n, bɛ 'kan yí asɪ, nan m'ɔ kɔ han yí nwʋn asɪ'n, bɛ 'man yí sʋ.

Zozi 'ba bə mala nɪn asʋ mgbain'n-mə

nʋn Falisifʋɛ'n-mə sasan
(Maakɪ 12.40, Luku 11.39-42,44,47-52; 20.47)

13 “Ɛmə *mala nɪn asʋ mgbain'n-mə nʋn ɛmə *Falisifʋɛ'n-mə, apoo mma, munnzue hán ɛmə! Ɛmə ngulo man kɛ ɛmə kɔ Anwunno Belemgbin Mân nɪn anun, nan kʋsʋ menian mə bɛ kulo kɛ bɛ kɔ nun'n, ɛmə totua bé atɪn.
[
14 “Ɛmə mala nɪn asʋ mgbain'n-mə nʋn ɛmə Falisifʋɛ'n-mə, apoo mma, munnzue hán ɛmə! Ɛmə tʋa kunlannvʋɛ mmalasua'n-mə bɛ de bé ninnge'n kʋalaatin nán ɛmə a kpɛ bé nyɪn b'a yɔ asɔnɪn ndɪnndɪn maan menian'n-mə nwun kɛ ɛmə tɪ kpa. Ɛmə nyəlɪɛ sɔ nɪn anwʋn kalɛ mə Nyanmɪan 'ba tua ɛmə'n, ɔ tɪ man nzɛmɪndɛ.]
15 “Ɛmə mala nɪn asʋ mgbain'n-mə nʋn ɛmə Falisifʋɛ'n-mə, apoo mma, munnzue hán ɛmə. Ɛmə nanndɪ asɪɛ'n lɪka kʋalaatin nʋn jenvie nɪn anyɪnsʋ bɛ kpʋnndɛ sʋanlan maan ɔ kaci yí nwʋn kɛ Zufʋ'n-mə. Ɛmə nyan yí yue a, ɛmə man ɔ kaci sîn'n m'ɔ nnun man lé nɪn anun sʋanlan fâ nnyuan tala ɛmə.
16 “Anyɪnsinlinwafʋɛ mə bɛ kekele menian atɪn, munnzue hán ɛmə! Ɛmə nwan: ‘Sɛ sʋanlan kʋn kan asɔnɪn sua nɪn ati a, anɪn ɔ'a nyɔ man like fíí. Nan sɛ ɔ kan esika kɔkɔlɛ'n m'ɔ wɔ nun nɪn ati a, bɛlɛ mə anɪn ɔ'a han ndâ ɔ.’
17 Ngʋasɪafʋɛ anyɪnsinlinwafʋɛ! Esika kɔkɔlɛ'n nʋn Nyanmɪan sua'n m'ɔ man esika kɔkɔlɛ'n yɔ nwannzan-nwannzan'n, benin y'ɔ tɪ cɪnnjɪn kpa ɔ?
18 Ɛsɛ ɛmə nwan: ‘Sɛ sʋanlan kʋn kan *tɛɛyɪɛ mʋcɪa nɪn ati a, anɪn ɔ'a nyɔ man like fíí. Nan sɛ ɔ kan afəlɪɛ'n m'ɔ wɔ tɛɛyɪɛ mʋcɪa nɪn asʋ nɪn an, bɛlɛ mə anɪn ɔ'a han ndâ ɔ.’
19 Anyɪnsinlinwafʋɛ! Tɛɛyɪɛ mʋcɪa'n nʋn sʋ ninnge'n mə tɛɛyɪɛ mʋcɪa'n man ɔ yɔ nwannzan-nwannzan'n, benin y'ɔ tɪ cɪnnjɪn kpa ɔ?
20 Sʋanlan m'ɔ kɔ han tɛɛyɪɛ mʋcɪa'n, anɪn ɔ'a han yí nʋn sʋ ninnge'n kʋalaatin.
21 Sʋanlan m'ɔ kɔ han Nyanmɪan sua'n, anɪn ɔ'a han yí nʋn sʋanlan'n m'ɔ wɔ nun nɪn ati.
22 Sʋanlan m'ɔ kɔ han Nyanmɪan belemgbin bia'n m'ɔ wɔ nyanmɪansʋ'n, anɪn ɔ'a han Nyanmɪan m'ɔ tɪ sʋ nɪn ati ɔ'a bʋka sʋ.
23 “Ɛmə mala nɪn asʋ mgbain'n-mə nʋn ɛmə Falisifʋɛ'n-mə, apoo mma, munnzue hán ɛmə! Mmaka mma kɛ mantɪ, anɛtɪ nʋn kunmɪn'n, ɛmə bu nun bulu, bɛ tu kʋn bɛ man Nyanmɪan. Nan kʋsʋ mân sɛsɛ ebue'n, anwunnvoe enwuan'n nʋn ananhəlɛ elie'n m'ɔ tɪ mala nɪn anwʋn

like cınnjın'n, ɛmə bubu bɛ́ nyın bɛ gua sʊ. Like m'ɔ sɛ kɛ ɛmə yɔ́ nın anın. Ɛsɛ ɔ nni man kɛ ɛmə bubu bɛ́ nyın bɛ gua yí bʊ nga nın asʊ.
24 Anyınsinlinwafʊɛ mə bɛ kekele menian atın! Ɛmə sıan nzue nın asʊ bɛ yı nun kakʊba kaan'n mə la nun'n, nan kʊsʊ ɛmə mın naan kpili'n mə bɛ fɛlɛ yí sʊamo'n! Ɛmə mian bɛ́ nyın bɛ di bɛ́ mala nganngan'n-mə kʊalaatin asʊ, nan kʊsʊ ɛmə nni Nyanmıan dıɛ'n-mə asʊ.
25 "Ɛmə mala nın asʊ mgbain'n-mə nʊn ɛmə Falisifʊɛ'n-mə, apoo mma, munnzue hán ɛmə! Ɛmə nwunnzin kangɔ'n nʊn talie nın anzin'n, nan kʊsʊ yí kunnun tı awue nʊn ati anun ɛtɛ ninnge ngʊnmın.
26 Falisifʊɛ anyınsinlinwafʊɛ, di mʊa nwunnzin kangɔ'n nʊn talie nın akunnun nán a nwunnzin yí nzin'n kʊsʊ.
27 "Ɛmə mala nın asʊ mgbain'n-mə nʊn ɛmə Falisifʊɛ'n-mə, apoo mma, munnzue hán ɛmə! Ɛmə soman tomo mə b'a han yí ayile fufue kanlanman ɔ. Nan kʊsʊ yí kʊ nın anun tı mmowe ngʊnmın nʊn ninnge kpɔlɔlıwa ngacile kʊalaatin.
28 Kɛ ɛmə kʊsʊ tı yí nın anın. Menian'n-mə nwun ɛmə a, bɛ bu ɛmə meninkpa. Nan kʊsʊ apoo mma y'ɔ le ɛmə, ajʊnlın ɛtɛ ɛtɛ ngʊnmın wə ɛmə ati anun.
29 "Ɛmə *mala nın asʊ mgbain'n-mə, nʊn ɛmə *Falisifʊɛ'n-mə, apoo mma, munnzue hán ɛmə! Nyanmıan mgbɔmanfʊɛ'n-mə mə bɛ kɔ wu'n, ɛmə tʊ bɛ́ tomo kanlanman kpa.
30 Ɛmə nwan: 'Sɛ ɔ tı kɛ yɛ́ nan-mə bɛlɛ sʊ anın yɛ wə ɛbɛlɛ a, ahan yɛ́ nʊn bɛ́, yɛ́ bʊ a nyɔ man kón y'a ngun man Nyanmıan mgbɔmanfʊɛ'n-mə.'
31 Ɛmə muonun di ɛmə anwʊn adanzıɛ kɛ bɛ́ mə bɛ hunlin Nyanmıan mgbɔmanfʊɛ'n-mə, bɛ́ bʊsʊ menian y'ɔ le ɛmə.
32 Sɛ ɔ tı sɔ a, anın like mə ɛmə anan-mə bɔlı yí bʊ'n, ɛmə gúa yí bʊ!
33 "Ati ɛtɛ mma kɛ owo! Ɔ yɔ sɛ mə ɛmə jʊnlın kɛ ɛmə ati ngə ha man sîn'n m'ɔ le man ayuelıɛ nın anun ɔ?
34 Ɛhıka ati, ɛmə tíe. Mın 'ba sʊan Nyanmıan mgbɔmanfʊɛ'n-mə, bɛngɛlɛfʊɛ'n-mə, nʊn mala nın asʊ mgbain-mə ɛmə anwʊn ɛlɔ. Ɛmə 'ba hun mmie-mə, bɛ bʊbɔ mmie-mə kʊlʊwa sʊ, bɛ fin mmie-mə mgbele Zufʊ'n-mə asɔnın sua'n-mə anun, bɛ kele bɛ́ ahʊlʊwa kulo'n-mə asʊ.
35 Ɔ bɔ yí bʊ sɛsɛfʊɛ Abɛlı ehuan'n mə bɛ hunlin yí nın asʊ dede ɔ kɔ ju Balasi awa Zakali mə bɛ lili yí awue Nyanmıan sua'n nʊn tɛɛyıɛ mʊcıa nın afian'n, bɛ́ mə b'a nyɔ man ɛtɛ fíí mə bɛ hunlin bɛ́'n, bɛ́ awue elie nın anwʊn jɔwɔlɛ'n kʊalaa kpolo ɛmə ati.
36 Mın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmə kɛ menian sɔ'n-mə kʊalaatin mə bɛ lili bɛ́ awue bɛ hunlin bɛ́'n, bɛ́ ewue nın anwʊn jɔwɔlɛ'n 'kpolo ajulisʊ menian ɛhı-mə ati."

Zozi 'ba yı awɔ́lɛ gua Zoluzalɛmʊn amma'n-mə anwʊn
(Luku 13.34-35)

37 Ɛhı, Zozi nwan: "Zoluzalɛmʊn, Zoluzalɛmʊn, wɔ́ mə ɛ kun Nyanmıan mgbɔmanfʊɛ'n-mə ɛ tʊtʊ ɛbʊɛ ɛ kun bɛ́ mə Nyanmıan kɔ sʊan bɛ́ wɔ́ nwʊn'n, n gulolı yí sʊnman kɛ mın kokuan wɔ́ mma'n-mə anʊan mín nwʊn kɛ akɔ ɛta kokuan yí mma'n-mə anʊan yí ndɛba'n-mə abʊ'n, nan kʊsʊ ɛmə a ndie man!
38 Ɛmə nían, ɛmə awulo'n lɛ ba ha to kpa bɔkɔɔ.
39 Afı mın kan mın kele ɛmə kɛ ɛmə ngɔ nwun man mín nwʊn kón lé dede ɔ 'ju cıan mə ɛmə 'se kɛ: 'Nyila hán sʊanlan'n m'ɔ lɛ ba wə yɛ́ Mın dunman nun'n.' "

24

Nyanmıan awulo nın ebubue nın anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Maakı 13.1-2, Luku 21.5-6)

1 Zozi fi Nyanmıan awulo nın anun ɔ kɔ fite. M'ɔ 'kɔ'n, yí menian'n-mə kɔ kpunnge yí kɛ ɔ tó yí nyın ɔ nían Nyanmıan awulo nın anun sua'n-mə.
2 Ɛhı, Zozi nwan: "Ɛhı kʊalaa mə ɛmə nwun yí ɛwa'n, mın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmə kɛ bɛ 'ba bubu yí bɛ gua. Ɛbʊɛ baa kʊn ngɔ tanlan man yí manngʊn asʊ."

Munnzue nʊn ahʊlʊwa'n
(Maakı 13.3-13, Luku 21.7-19)

3 Zozi kɔ hɔ kɔ tanlan ası *Olivʊ bʊka nın asʊ. Yí menian'n-mə kɔ a yí nwʊn ɛbɛlɛ, nán b'a bisa yí kɛ: "Anın cıan benin yê nyɔbʊɛ sɔ'n-mə 'kan gua ası ɔ? Wɔ́ ɛwalɛ cıan nın anwʊn nzɔlɛ'n y'ɔ le benin? Mân'n kʊsʊ ayuelıɛ cıan'n y'ɔ le benin? Kan kele yɛ́."
4 Zozi nwan: "Ɛmə nían bɛ́ nwʊn kpa nán sʊanlan fíí a nnaka man ɛmə.
5 Ɔ sanlın kɛ menian dɔʊn kpa, bɛ 'ba nanndı mín dunman nın asʊ nán bɛ́ nun kʊn biala 'ba se kɛ: '*Kilisi'n, Belemgbin Ngʊandefʊɛ'n, y'ɔ le mín.' Bɛ 'laka menian dɔʊn.
6 Ɛmə 'ba tı kɛ menian'n-mə lɛ kan ɛlɔɛ ɛjɔlɛ ɛmə anwʊn ɛbɛlɛ ala, ɛsɛ bɛ 'ba han bɛ kele ɛmə kɛ mmie-mə lɛ kʊn mʊa ɛlɔ. Nán bɛ man bɛ́ kunnun tıtı bɛ́, ɔ sanlın kɛ ɔ sɛ kɛ ɔ yɔ́ sɔ, kʊsʊ anın nán mân nın ayuelıɛ nın anın.

7 Mân kʋn 'ba jasʋ ɔ nʋn mân kʋn bɛ kʋn ɛlɔɛ. Belemgbin mân kʋn 'ba jasʋ ɔ nʋn belemgbin
mân kʋn bɛ kʋn ɛlɔɛ. Ɛhɔɛ 'ba kpɪn eyuadɪ'n lɪka mmie-mɔ, ɛsɛ asɪɛ'n 'ba kpusu wɔ lɪka ngacile
dɔʋn.
8 Ɛhɪka kʋalaa, ɔ tɪ kɛ balasua m'ɔ kɔ fʋ awɔlɛ sʋ yalɛ'n m'ɔ di mʋa ɔ nwun yí'n.
9 "Ɛhɪ, menian'n-mɔ 'ba yɪ ɛmɔ man maan bɛ kele ɛmɔ ahʋlʋwa ɛsɛ bɛ 'kun ɛmɔ. Mín
dunman nun, menian'n-mɔ kʋalaa 'ba kpɔ ɛmɔ.
10 Nan mɛlɛ sɔ'n, menian dɔʋn kpa 'ba yaci bé dedi'n mɔ bɛ le yí'n bɛ tʋ. Bɛ 'laka bé nwʋn
ɛsɛ bɛ 'kpɔ bé nwʋn.
11 Ato mgbɔmanfʋɛ dɔʋn 'ba fite fite bɛ laka menian dɔʋn.
12 Ɛtɛ ɛyɔlɛ'n 'ba fa mân'n lɪka kʋalaatin dede ɔ man menian dɔʋn kpa mɔ bɛ le ehulo'n, bɛ
'yaci bé ehulo'n bɛ tʋ.
13 Nan sʋanlan m'ɔ kɔ tila yí ahʋnlɪn dede ɔ kɔ ju yí ayuelɪɛ'n, sʋanlan sɔ'n 'nyan yí ti.
14 Anwunno Belemgbin Mân nɪn anwʋn Ɛjɔlɛkpa ɛhɪ, bɛ 'bɔ yí asɪɛ'n lɪka kʋalaatin bɛ man
mân nɪn anun menian'n-mɔ kʋalaa di yí nwʋn adanzɪɛ, kʋalaaka nán mân nɪn ayuelɪɛ cɪan
nɪn a ju.

Like ɛtɛ kpili'n m'ɔ bɔ alʋa'n
(Maakɪ 13.14-23, Luku 21.20-24)

15 "Ɛmɔ 'ba nwun like ɛtɛ kpili'n m'ɔ bɔ alʋa mɔ Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ Danɪɛ hanlɪn yí nwʋn
ɛjɔlɛ'n kɛ bɛ 'ba sie yí lɪka nwannzan-nwannzan nɪn anun. (Sʋanlan m'ɔ lɛ kɪnnga Danɪɛ ɛjɔlɛ
sɔ'n, ɔ kínnga nán ɔ tɪ yí bʋ kpa.)
16 Yí ti, bé mɔ bɛ wɔ Zude mân nɪn anun'n, bɛ nwándndi bɛ hó mmʋka'n-mɔ asʋ.
17 Sʋanlan m'ɔ kɔ fʋ yí sua nɪn ati sʋ'n, n'ɔ ju kɔ yí sua nɪn anun, ɔ fa like.
18 Sʋanlan m'ɔ kɔ hɔ ebolo'n, n'ɔ sa ba fa taladɪɛ.
19 Mɛlɛ sɔ nɪn anun, mmalasua'n-mɔ mɔ bɛ lɛ nwʋnnzɛ'n, ɔ nʋn bé mɔ bɛ lɛ nʋan mma'n, bé
yakɔ!
20 Ɛmɔ sélɛ Nyanmɪan kpa nán ɛmɔ ɛnwanndie cɪan nɪn a nyia man fɔsɪɛ nun, anaan
ɛnwʋnmɪan ele cɪan.
21 Ɔ sanlɪn kɛ yalɛ'n mɔ ɔ 'ba a tɛmʋn sɔ nɪn anun'n, yí esulo mɔ ɔ 'ba yɔ'n, kɛ bɛ bɔlɪ mân'n
dede m'ɔ ju ɛnɛ'n, yí nwʋn sʋ yalɛ walɪ man lé, yê yí nwʋn sʋ yalɛ ngɔ a man kón lé.
22 Sɛ Nyanmɪan muonun a mgbɛ man tɛmʋn sɔ nɪn asʋ a, sʋanlan fíí nnyan man yí ti. Nan
yí menian'n-mɔ mɔ ɔ'a kpa bé ɔ'a yɔ yí dɪɛ'n-mɔ dunman nun, ɔ'a kpɛ cɪan sɔ'n-mɔ asʋ.
23 Mɛlɛ sɔ nɪn anun, sɛ sʋanlan bie se ɛmɔ kɛ: 'Ɛmɔ nían, Kilisi'n wɔ ɛwa!' anaan 'Ɔ wɔ ɛlɔ!'
a, nán bɛ de bɛ di.
24 Ɔ sanlɪn kɛ ato Kilisi-mɔ ɔ nʋn ato mgbɔmanfʋɛ-mɔ 'ba fite fite, bɛ 'ba yɔ asinbɛnwʋn
ninnge mgbili mgbili ɔ nʋn nzɔlɛ bɛ laka menian. Sɛ bɔbɔ bɛ kʋala menian'n-mɔ mɔ
Nyanmɪan a kpa bé a yɔ yí dɪɛ'n-mɔ laka a, bɛ 'laka bé.
25 Ɛjɔlɛ nɪn ahɪ! M'an kannzʋ ɛmɔ!
26 Sɛ bɛ kan bɛ kele ɛmɔ kɛ: 'Ɛmɔ nían, ɔ wɔ ɛwâ nɪn anun ɛlɔ' a, nán bɛ kɔ ɛlɔ. Sɛ kʋsʋ bɛ kan
bɛ kele ɛmɔ kɛ: 'Bɛ nían, ɔ fɪa ɛwa' a, nán bɛ de bɛ di.
27 Kɛ nyanmɪan'n kpɛ mɪaɪn sɛnzɛ afitelɪɛ ɔ kɔ tɔ sɛnzɛ atɔlɪɛ'n, Mân Baa'n kʋsʋ ɛwalɛ'n 'ba
yɔ sɔ.
28 Lɪka mɔ fuin'n la'n, ɛbɛlɛ yê ɛkpɔtɛ'n-mɔ yia ɔ.

Mân Baa nɪn ɛwalɛ'n
(Maakɪ 13.24-27, Luku 21.25-28)

29 "Yalɛ mɛlɛ'n sɪn ala, sɛnzɛ'n 'ba lu tuun. Sala'n ngɔ ta man kón. Nzalama'n-mɔ fi
anwunno bɛ 'ba tutu bɛ gua asɪ. Nyanmɪansʋ ɛlɔ ninnge mgbili'n-mɔ kʋalaa 'ba kpusu.
30 Ɛbɛlɛ nɪn anun, Mân Baa nɪn ɛwalɛ nzɔlɛ'n 'ba fite nyanmɪan nɪn anyunnun. Asɪɛ nɪn
asʋ nvilie'n-mɔ kʋalaa 'ba sun bɛ yɪ awɔ́lɛ, bɛ 'ba nwun Mân Baa'n kɛ ɔ wɔ bɔlé nɪn anun ɔ fi
anwunno ɔ lɛ ba wɔ tunmin kpili kpa ɔ nʋn anunminnyanmʋn nun.
31 Mɔ kɔnɔtɪ kpili'n kɔ te'n, Mân Baa'n 'ba sʋan yí mmɔfʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ anwunno ɛlɔ nɪn
asɪɛ'n lɪka kʋalaatin. Ɔ 'man bɛ kokuan menian'n-mɔ mɔ ɔ'a kpa bé ɔ'a yɔ yí dɪɛ'n-mɔ anʋan.

Figi baka nɪn anwʋn anyɪnndala'n
(Maakɪ 13.28-31, Luku 21.29-33)

32 "Ɛmɔ nían *figi baka'n kɛ ɔ kpɪn tɪ yí'n nán ɛmɔ tí yí bʋ. Mɛlɛ mɔ ɛmɔ kɔ nwun kɛ asa mma
a fifi yí nwʋn mɔ yí nyâ'n lɛ wula'n, anɪn ɛmɔ sɪ kɛ ɔ ka kaan su.
33 Ɛmɔ kʋsʋ, mɛlɛ mɔ ɛmɔ kɔ nwun ɛhɪ kʋalaa'n, anɪn ɛmɔ sɪ kɛ Mân Baa nɪn ɛwalɛ nɪn a ju
a yue ɔ'a mantan ɛmɔ kʋkʋ.
34 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ ajulisʋ menian ɛhɪ-mɔ ngɔ yue man wu nán ninnge
sɔ'n-mɔ tɛmʋn a ju.
35 Anwunno nʋn asɪ 'ba kpɛ nun sɪn, nan mín Nʋan Ɛjɔlɛ'n dɪɛ, ɔ mgbɛ man nun lé.

Ɛmə tánlan bɛ sísa
(Maakı 13.32-37, Luku 17.26-30,34-36)

36 “M'ɔ tʋ de cıan'n, anaan dɔɛ'n, sʋanlan fíí nzı man. Anwunno ɛlɔ mməfʋɛ'n-mə o, Mân
Baa nın o, bɛ́ fíí bɛ nzı man. Nan Sıɛ nın angʋnmın y'ɔ sı ɔ.
37 Nowe bɛlɛ sʋ, ɛjɔlɛ'n m'ɔ walı'n, yí kʋnmgba nın ala yê ɔ 'ba a Mân Baa nın ɛwalɛ nun ɔ.
38 Nowe bɛlɛ sʋ, asannan nán esue kpili'n m'ɔ nʋanlın mân nın a tɔ'n, anın menian'n-mə
lɛ didi, bɛ lɛ nʋn nzan, bɛ lɛ ja bɛ́ nwʋn, bɛ lɛ fa bɛ́ mma mmalasua'n-mə atɔnvɔlɛ, dede ɔ juli
mɛlɛ mə Nowe fʋlı meli nın anun'n.
39 Bɛ gua ɛbɛlɛ, ɛjɔlɛ fíí a nvalı bɛ́ nwʋn, dede esue kpili'n kɔ tɔ, bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ nʋan. Mân
Baa'n kʋsʋ ɛwalɛ nun, kɛ ɛjɔlɛ'n 'ba yɔ yí nın ala anın.
40 Mɛlɛ sɔ nın anun, mmelenzua nnyuan mə bɛ kɔ hɔ ebolo bɛ lɛ di junman lıka kʋn'n, bɛ
'fa kʋn bɛ yaci kʋn.
41 Mmalasua nnyuan mə bɛ lɛ futu *bele bɛ yı yí fali'n, bɛ 'fa kʋn bɛ yaci kʋn.
42 “Yí sɔ ati, ɛmə tánlan bɛ sísa, ɔ sanlın kɛ, ɛmə nzı man cıan'n mə bɛ́ Mın 'ba ɔ.
43 Ɛmə nwún yí kɛ awulo kpain'n, sɛ ɔ sı dɔɛ'n mə alíɛ san an, awofʋɛ'n ba ɔ wua yí a, ahan
ɔ 'tanlan ası ɔ sisa, ɔ nyaci man yí maan ɔ nwʋlʋ man yí sua nın anun.
44 Ɛhı ati, ɛmə kʋsʋ, ɛmə bóbʋa bɛ́ nwʋn, ɔ sanlın kɛ, Mân Baa'n 'ba a dɔɛ mə ɛmə nzusu man
nın asʋ.

Akʋa kpa'n yê akʋa ɛtɛ'n
(Luku 12.41-48)

45 “Akʋa ngɛlɛfʋɛ ananhɔlɛfʋɛ'n, y'ɔ le nwan? Y'ɔ le akʋa'n mə yí mın a fa junman a wula
yí sa nun kɛ ɔ nían yí ngʋa ɛhınlınka-mə asʋ, ɔ mán bɛ́ alıɛ mɛlɛ mə dɔɛ'n kɔ ju'n.
46 Nyila hán akʋa sɔ'n mə yí mın 'sa ba a, ɔ 'ba tʋ yí junman nın asʋ'n!
47 Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmə kɛ, akʋa sɔ'n, yí mın'n 'fa yí ninnge'n kʋalaatin wula
yí sa nun.
48 Nan sɛ akʋa sɔ'n tı sʋanlan ɛtɛ a, ɔ 'kan yí ti anun kɛ: ‘Mín mın nnyan walı man.’
49 Ɔ 'tı tɔ yí manngʋn'n-mə mə ɔ nʋn bɛ di junman nın anwʋn ɔ bili bɛ́, ɔ nʋn
kɔnʋnmınnzan'n-mə bɛ 'didi ɛsɛ bɛ 'nʋn nzan.
50 Cıan m'ɔ njʋnlın man yí nwʋn ɔ nʋn dɔɛ m'ɔ nzusu man'n, yê yí mın'n 'ba a ɔ.
51 Ɔ 'kele akʋa sɔ'n yalɛ kpa, ɔ 'yɔ yı kɛ bɛ yɔ apoo mma-mɔ'n. Ɛbɛlɛ nın anun, ɔ 'ba sun ɛsɛ
ɔ 'kʋan yí je'n.

25

Ndalie bulu nın anwʋn anyınndala'n

1 “Ɛhı, Anwunno Belemgbin Mân nın anwʋn ɛjɔlɛ'n, ɔ soman ndalie bulu mə b'a fa bɛ́
nganlannıɛ'n-mə b'a tetila, bɛ lɛ kɔ a kpa atɔnvɔlɛ bian kʋn atın.
2 Bɛ́ nunhan nnun tı ngʋasıafʋɛ yê nnun kʋsʋ tı bɛngɛlɛfʋɛ.
3 Ngʋasıafʋɛ'n-mə kɔ fa bɛ́ nganlannıɛ'n-mə, bɛ ngɔ fa man ngo bɛ ngɔ sa man bɛ́ nwʋn.
4 Nan bɛngɛlɛfʋɛ nnun nın an, bɛ kɔ fa bɛ́ nganlannıɛ'n-mə ɔ nʋn ngo ɛsê nun bɛ kɔ sa bɛ́
nwʋn.
5 Atɔnvɔlɛ bian'n kɔ hyɛ kpa, ɔ mma man. Nafɛlɛ kɔ hun ndalie bulu'n bɛ kɔ lafı lafı.
6 “Mə alíɛ'n buli nun'n, bɛ 'tie a, anın sʋanlan bie lɛ tıan, yí nwan: ‘Ɛ 'nwun atɔnvɔlɛ bian'n!
Bɛ fíte bɛ hó kpá yí atın!’
7 “Ɛbɛlɛ ala, ndalie bulu'n kɔ jasʋ jasʋ, bɛ yɔ bɛ́ nganlannıɛ'n-mə kpa.
8 Ngʋasıafʋɛ'n-mə kɔ se bɛngɛlɛfʋɛ'n-mə kɛ: ‘Ɛmə mán yɛ́ bɛ́ ngo'n kaan, nán yɛ́ ngan-
lannıɛ'n-mə lɛ nun.’
9 “Bɛngɛlɛfʋɛ'n-mə kɔ bua bɛ́ kɛ: ‘Cɛcɛ, ɛmə ngɔ nyan man yí, ɔ sanlın kɛ, ɔ nza man yɛ́ nʋn
ɛmə. Ɛmə hó bɛ́ mə bɛ tɔnın yí'n-mə ɛlɔ, bɛ hó tó bɛ́ dıɛ.’
10 “Kɛ bɛ hɔlı ngo atoe nın ala, atɔnvɔlɛ bian'n kɔ a. Bɛngɛlɛfʋɛ nnun'n, mə b'a sesie bɛ́ nwʋn
a yue'n, bɛ nʋn yí kɔ wʋlʋ lıka mə bɛ lɛ fa atɔnvɔlɛ'n, nán b'a tʋ anʋan nın anun.
11 “Ɔ hyɛlı kaan, mmalasua ɛhınlın-mə kɔ a, bɛ lɛ tıan, bɛ́ nwan: ‘Yɛmınlın, yɛmınlın, tike
anʋan'n!’
12 “Atɔnvɔlɛ bian'n nwan: ‘Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmə kɛ mın nzı man ɛmə.’ ”
13 Ɛhı, Zozi kɔ han kɔ tʋ sʋ kɛ: “Yí sɔ ati, ɛmə sísa, ɔ sanlın kɛ ɛmə nzı man cıan'n, anaan
dɔɛ'n.”

Ngʋa nsan nın anwʋn anyınndala'n
(Luku 19.12-27)

14 “Anwunno Belemgbin Mân'n soman bian kʋn m'ɔ lɛ ba tu atın. Ɔ kɔ fɛfɛlɛ yí ngʋa'n-mə
ɔ kɔ fa yí esika'n kɔ wowula bɛ́ sa nun.

15 Ɔ kɔ man kʋn esika kɔkɔlɛ mma ɛya nnun, ɔ'a man kʋn kʋsʋ ɛya nnyuan, ɔ'a man kʋn
biekun kʋsʋ ɛya kʋn. Bɛ́ nun kʋn biala anwʋnsɛlɛ'n m'ɔ fa di yí junman'n, yí nwʋn esika yê ɔ
falı manlın yí, yê ɔ hɔlı ɔ.
16 Akʋa'n mɔ yí mın'n manlın yí esika kɔkɔlɛ mma ɛya nnun'n, ɔ kɔ fa kɔ si kongo, ɔ kɔ nyan
sʋ nvasʋɛ ɛya nnun.
17 Nunhan'n mɔ bɛ manlın yí ɛya nnyuan'n, yí kʋsʋ ɔ kɔ fa kɔ si kongo, ɔ kɔ nyan sʋ nvasʋɛ
ɛya nnyuan.
18 Nunhan'n mɔ bɛ manlın yí ɛya kʋn'n, ɔ kɔ hɔ kɔ fun kunman ɔ kɔ fa yí mın esika'n kɔ fıa.
19 “Bɛ wɔ ɛbɛlɛ dede ɔ hyɛlı kpa, bɛ́ mın'n kɔ a, ɔ kɔ fɛfɛlɛ bɛ́ kɛ esika'n m'ɔ falı manlın bɛ́'n,
bɛ bála a bu yí mgbʋnndan.
20 Akʋa'n mɔ bɛ manlın yí esika kɔkɔlɛ mma ɛya nnun'n kɔ fa ɛya nnun biekun kɔ a, yí
nwan: ‘Mín mın, ɛ manlın mín esika kɔkɔlɛ mma ɛya nnun. Nıan, m'an nyan sʋ ɛya nnun
biekun, ɛ 'nwun yí.’
21 “Yí mın'n nwan: ‘Akʋa kpa, mo! Ɛ tı ananhɔlɛfʋɛ kpa. Like kaan ɛhı mɔ m'an fa m'an
man wɔ́'n, a yɔ yí kpa. Yí ti, mın 'fa ninnge dɔʋn mın wula wɔ́ sa nun. Bala tanlan mín nwʋn
ɛwa maan yɛ lí fɛ.’
22 “Akʋa'n mɔ bɛ manlın yí esika kɔkɔlɛ mma ɛya nnyuan'n kʋsʋ kɔ a, yí nwan: ‘Mín mın,
esika kɔkɔlɛ mma ɛya nnyuan'n mɔ ɛ falı manlın mín'n, m'an nyan sʋ ɛya nnyuan biekun, ɛ
'nwun yí.’
23 “Yí mın'n nwan: ‘Akʋa kpa, mo! Ɛ tı ananhɔlɛfʋɛ kpa. Like kaan ɛhı mɔ m'an fa m'an
man wɔ́'n, a yɔ yí kpa. Yí ti, mın 'fa ninnge dɔʋn mın wula wɔ́ sa nun. Bala tanlan mín nwʋn
ɛwa maan yɛ lí fɛ.’
24 “Yí nzin, akʋa'n mɔ bɛ manlın yí esika kɔkɔlɛ mma ɛya kʋn'n kʋsʋ kɔ a yí dıɛ. Yí nwan:
‘Mín mın, mın sı kɛ ɛ tı sʋanlan mɔ wɔ́ ɛjɔlɛ yɔ sı kpa. Ɛ man ngʋa'n-mɔ di junman mgban nán
wɔ́ lılı a nyan sʋ nvasʋɛ'n.
25 Esulo hanlın mín, n gɔ n vunlin wɔ́ esika'n n wulalı asıɛ bʋ. Ɛ 'nwun wɔ́ esika'n, de wɔ́
like.’
26 “Yí mın'n nwan: ‘Akʋa ati anun ɛtɛ ɛfʋanfʋɛ, ɛ sı kɛ mın man ɛmɔ di junman mgban mın
nyan sʋ nvasʋɛ'n.
27 Ahan ɛ falı mın esika'n manlın bankı mma'n-mɔ sielı. Yí dıɛ n vi ɛlɔ mın ba a, anın mın
yı mín esika'n nʋn yí ngua nun'n.
28 Yí ti, ɛmɔ tʋa yí bɛ lé esika kɔkɔlɛ mma ɛya kʋn'n m'ɔ wɔ yí sa nun'n, bɛ fá bɛ mán akʋa'n
m'ɔ le akpıı kʋn'n.
29 Ɔ sanlın kɛ sʋanlan m'ɔ le bie'n, bɛ 'man yí dɔʋn biekun. Nan sʋanlan kʋsʋ m'ɔ le man
fíí'n, bɛ 'tʋa yí bɛ de kaan'n m'ɔ le'n.
30 Nán akʋa mgban ɛhı, bɛ jú yí bɛ tʋ́ awosin nın anun ɛlɔ. Ɛbɛlɛ yê ɔ 'sun ɛsɛ ɔ 'kʋan yí je nın
ɔ.’

Kulo menian'n-mɔ kʋalaa ndɛɛ ebua'n

31 “Mɛlɛ mɔ *Mân Baa'n ba a anunminnyanmʋn nın anun'n ɔ nʋn nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-
mɔ kʋalaatin'n, ɔ 'tanlan yí anunminnyanmʋn belemgbin bia nın asʋ.
32 Asıɛ nın asʋ menian'n-mɔ kʋalaa 'ba yia yí nyunnun ɛbɛlɛ. Ɔ 'kpa bɛ́ nun kɛ bʋa
ɛnıanfʋɛ'n kpa yí mmʋa'n ɔ sie bɛ́ ngʋnmın ɛsɛ ɔ sie yí esile'n-mɔ kʋsʋ angʋnmın'n.
33 Ɔ 'fa mmʋa'n-mɔ sie yí sa fama sʋ, ɔ 'fa esile'n-mɔ kʋsʋ sie yí sa bê sʋ.
34 “Ɛhı anzin, belemgbin'n 'ba se bɛ́ mɔ bɛ wɔ yí sa fama sʋ'n kɛ: ‘Ɛmɔ mɔ mín Sı a yeyila
bɛ́'n, ɛmɔ bála a fa Anwunno Belemgbin Mân'n. Nyanmıan a fa a sie ɛmɔ ajâ. Ɔ sesielı manlın
ɛmɔ sunmin kɛ ɔ bɔlı mân'n.
35 Ɔ sanlın kɛ mɛlɛ mɔ anın ɛhɔɛ lɛ kun mín'n, ɛmɔ manlın mín like n nili. Mɔ nzuhoe 'kun
mín'n, ɛmɔ manlın mín nzue n nʋnlın. Mɔ m malı ɛyɛfʋɛ ɛmɔ kulo nın asʋ'n, ɛmɔ sikelı mín.
36 Mɔ anın mín nwʋn gua sʋ'n, ɛmɔ manlın mín taladıɛ n wulalı, mɔ anın mın ndı man
akpɔlɛ'n, ɛmɔ walı bɛ nıanlın mín bʋsʋ. Mɔ anın n na fiadı'n, ɛmɔ walı nıanlın mín bʋ sʋ.’
37 “Ɛhı, sɛsɛfʋɛ'n-mɔ 'ba bisa yí kɛ: ‘Yɛ Mın, cıan benin yê yɛ nwunlin wɔ́ kɛ ɛhɔɛ lɛ kun wɔ́
mɔ yɛ manlın wɔ́ like lili ɔ? Anaan cıan benin yê yɛ nwunlin wɔ́ kɛ nzuhoe lɛ kun wɔ́ mɔ yɛ
manlın wɔ́ nzue nʋnlın ɔ?
38 Cıan benin yê ɛ walı ɛyɛfʋɛ yɛ́ kulo nın asʋ mɔ yɛ sikelı wɔ́ ɔ, anaan cıan benin yê yɛ
nwunlin kɛ wɔ́ nwʋn gua sʋ mɔ yɛ manlın wɔ́ taladıɛ wulalı ɔ?
39 Cıan benin yê yɛ nwunlin kɛ ɛ ndı man akpɔlɛ anaan ɛ la fiadı mɔ yɛ nıanlın wɔ́ bʋsʋ ɔ?’
40 “Belemgbin'n 'ba se bɛ́ kɛ: ‘Mın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ yí kʋalaa mɔ ɛmɔ yɔlı
manlın mín nianman-mɔ nunhan kutua'n bie'n, mín yê ɛmɔ yɔlı manlın mín ɔ.’
41 “Nan afı belemgbin'n 'ba se bɛ́ mɔ bɛ gua yí sa bê sʋ'n kɛ: ‘Ɛmɔ mɔ b'a fa munnzue'n, ɛmɔ
jásʋ mín nwʋn ɛwa. Ɛmɔ hɔ́ sîn'n m'ɔ nnun man lé, mɔ b'a sesie b'a man Abɔnsanmʋn nʋn yí
mmɔfʋɛ'n-mɔ nın anun.

42 Ɔ sanlın kɛ mɛlɛ mɔ anın ɛhɔɛ lɛ kun mín'n, ɛmɔ a mman man mín like m'an nni man.
Mɔ nzuhoe 'kun mín'n, ɛmɔ a mman man mín nzue m'an nnʊn man.
43 Mɔ m malı ɛyɛfʊɛ ɛmɔ kulo nın asʊ'n, ɛmɔ a nzike man mín. Mɔ anın mín nwʊn gua sʊ'n,
ɛmɔ a mman man mín taladıɛ m'an nwula man. Mɔ n vʊkɛlı'n, ɛsɛ mɔ bɛ tʊlı mín fiadı'n, ɛmɔ
a nnıan man mín bʊsʊ.'
44 "Ɛhı, bɛ́ nwan: 'Yɛ́ Mın, cıan benin yê yɛ nwunlin wɔ́ kɛ ɛhɔɛ lɛ kun wɔ́ mɔ y'a mman man
wɔ́ like a nni man ɔ? Anaan cıan benin yê yɛ nwunlin kɛ nzuhoe lɛ kun wɔ́ mɔ y'a mman wɔ́
nzue a nnʊn man ɔ? Cıan benin yê ɛ walı ɛyɛfʊɛ yɛ́ kulo nın asʊ mɔ y'a nzike man wɔ́ ɔ? Anaan
cıan benin yê yɛ nwunlin kɛ wɔ́ nwʊn gua sʊ mɔ y'a mman man wɔ́ taladıɛ a nwula man ɔ?
Cıan benin yê ɛ fʊkɛlı anaan bɛ tʊlı wɔ́ fiadı mɔ y'a nnıan man wɔ́ bʊsʊ ɔ?'
45 "Belemgbin'n 'ba bua bɛ́ kɛ: 'Mın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ yí kʊalaa mɔ ɛmɔ
a nyɔ a mman man mín nianman ngutua ɛhı-mɔ anun kʊn bie'n, anın mín yê ɛmɔ a nyɔ a
mman man mín ɔ.'
46 "Menian sɔ'n-mɔ, bɛ 'kɔ lıka mɔ yalɛ elie'n le man ayuelıɛ'n. Nan sɛsɛfʊɛ'n-mɔ dıɛ, bɛ
'nyan nyanmıansʊ ngʊan m'ɔ le man ayuelıɛ'n."

26

Zufʊ mgbain'n-mɔ 'ba hɔ Zozi ati ahuan
(Maakı 14.1-2, Luku 22.1-2, Zʊan 11.45-53)

1 Ɛhı, Zozi hanlın ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ dede m'ɔ yuelı'n, ɔ selı yí menian'n-mɔ kɛ:
2 Ɛmɔ sı kɛ ɔ ka cıan nnyuan nán b'a li *Pakı fɛtı'n. Mân Baa'n, bɛ 'ba yı yí bɛ man menian'n-
mɔ bʊbɔ yí kʊlʊwa sʊ.
3 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, Nyanmıan *tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mɔ, ɔ nʊn Zufʊ mgbain'n-mɔ kɔ yia Nyanmıan
tɛɛyıfʊɛ kpain kpa'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Kayifʊ nın awulo ɛlɔ.
4 Anın bɛ lɛ jʊnlın jʊnlın atın mɔ bɛ 'sın sʊ bɛ cı Zozi bɛ kun yí nvıalıɛ nun nın anwʊn.
5 Bɛ́ nwan: "Ɔ tı man kpa kɛ yɛ cı yí fɛtı nın anun. Sɛ yɛ cı yí fɛtı nın anun an, menian'n-mɔ
kʊalaa 'ba jasʊ yɛ́ kɔmın anun."

Balasua kʊn 'ba kaci anatılı gua Zozi ati nın asʊ
(Maakı 14.3-9, Zʊan 12.1-8)

6 Anın Zozi wɔ Betanin, bian kʊn awulo. Bian sɔ'n li Simʊn, ɔ tı kokobefʊɛ daba.
7 Balasua kʊn kɔ a Zozi anwʊn ɛbɛlɛ, ɔ le anantılı bondoman kʊn yí sa nun. Anantılı sɔ'n
gua yɔ sı kpa. Mɛlɛ mɔ bɛ gua tɔbılı nın anwʊn bɛ 'di like'n, balasua'n kɔ kaci anatılı'n kɔ gua
Zozi ati nın asʊ.
8 Mɔ yí menian'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, ɔ yɔlı bɛ́ ɛya, bɛ́ nwan: "Anatılı ɛhı ɛsɛcıɛ dıɛ abʊ y'ɔ le
benin?
9 Bɛ kʊala kɛ bɛ tɔnın yí, bɛ fa yí esika'n bɛ man ehianfʊɛ'n-mɔ."
10 Bɛ hanlın sɔ mɔ Zozi tılı'n, yí nwan: "Nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ jıjı balasua sɔ nın ɔ? Like kpa yê
ɔ'a yɔ ɔ'a man mín ɔ.
11 Afı ehianfʊɛ'n-mɔ dıɛ, ɛmɔ nʊn bɛ́ gua ɛwa cıan daa. Nan mín dıɛ, mın nʊn ɛmɔ tı man
ɛwa dahuu.
12 Anatılı ɛhı mɔ ɔ'a tutu ɔ'a gua mín nwʊn'n, mín fuin nın esesie y'ɔ lɛ sesie ɔ.
13 Mın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ eyuadı nın anun lıka biala mɔ bɛ 'bɔ Ɛjɔlɛkpa'n, bɛ
'kan like mɔ balasua ɛhı a yɔ a man mín nın anwʊn ɛjɔlɛ bɛ fa bɛ kacı yí."

Zudası 'ba yı Zozi man Nyanmıan tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mɔ
(Maakı 14.10-11, Luku 22.3-6)

14 Ɛhı, Zozi menian bulu nʊn nnyuan'n, bɛ́ nunhan kʊn'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zudası Isikaliɔtı'n, ɔ
hɔlı tʊlı Nyanmıan *tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mɔ a,
15 yí nwan: "Sɛ mın yı Zozi mın man ɛmɔ a, nzu like dıɛ yê ɛmɔ 'fa man mín ɔ?" Ɛbɛlɛ ala,
bɛ kɔ ha jɛtɛ fufue mma abulasan bɛ kɔ wula yí sa nun.
16 Ɔ fi tɛmʊn sɔ'n, Zudası kɔ kpʊnndɛ atın mɔ ɔ 'sın sʊ ɔ yı Zozi man bɛ́'n.

Zozi nʊn yí menian'n-mɔ 'ba li Pakı alıɛ'n.
(Maakı 14.12-21, Luku 22.7-14,21-23, Zʊan 13.21-30)

17 Kpaʊn'n mɔ bɛ nwula man nun fali ayile'n, yí fɛtı cıan'n m'ɔ li mʊa nın anun, Zozi
menian'n-mɔ walı yí nwʊn ɛbɛlɛ a, bɛ́ nwan: "Ninhan yê ɛ kulo kɛ yɛ hɔ́ tón *Pakı alıɛ nın
ɔ?"
18 Mɔ bɛ bisalı kosuan sɔ'n, Zozi nwan: "Ɛmɔ hɔ́ kulo ɛlɔ, sʊanlan sʊa awulo, bɛ se yí kɛ: 'Yɛ́
Mın nwan: Mín mɛlɛ nın a ju, wɔ́ awulo ɛwa yê mın nʊn mín menian'n-mɔ yɛ 'di Pakı alıɛ nın
ɔ.' "
19 Zozi menian'n-mɔ yɔlı m'ɔ helelı bɛ́ kɛ bɛ yɔ́'n bɛ tʊnlın Pakı alıɛ'n.
20 Nɔsʊba, Zozi nʊn yí menian bulu nʊn nnyuan'n kɔ tɛtanlan tɔbılı nın anwʊn.

21 Nán mə bɛ 'di like'n, Zozi nwan: “Mɪɪn kan yí ananhəlɛ mɪn kele ɛmə kɛ, ɛmə nunhan
kʊn 'ba yɪ mín man.”
22 Mə Zozi hanlɪn sə'n, yí menian'n-mə alʊa kə bə bɛ́ nwʊn kpa. Bɛ́ nun kʊn biala nwan:
“Yɛ́ Mɪn, nán mín ɔ.”
23 Zozi nwan: “Sʊanlan'n m'ɔ nʊn mín yɛ́ sa wə talie nɪn anun'n, yí yê ɔ 'yɪ mín man ɔ.
24 *Mân Baa'n, ɔ 'ba wu kɛ bɛ hɛlɛlɪ yí nwʊn ɛjəlɛ'n wə Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ'n nɪn anun'n. Nan
sʊanlan'n mə ɔ 'yɪ yí man'n, munnzue hán yí! Ɔ tɪ kpa kɛ ahan b'a nwʊ man sʊanlan sə'n
bəbɔ.”
25 Zudasɪ mə ɔ 'yɪ yí man'n nwan: “*Labi, nán mín ɔ. Sɛ ato e.”
Zozi nwan: “Wɔ́ muonun, ɛ sɪ kɛ wɔ́ ɔ.”
26 Mə bɛ 'di like'n, Zozi kə fa kpaʊn, m'ɔ lalɪ Nyanmɪan asɪ yuelɪ'n, ɔ kə bubu nun ɔ kə man
yí menian'n-mə. Yí nwan: “Ɛmə lé kpaʊn ɛhɪ bɛ lí, ɔ tɪ mín nwʊnnaan.”
27 Yí nzin, ɔ kə fa divɪn kangə kʊn, m'ɔ lalɪ Nyanmɪan asɪ yuelɪ'n, ɔ kə fa ɔ kə man yí
menian'n-mə. Yí nwan: “Ɛmə kʊalaa nón.
28 Ɔ sanlɪn kɛ nzan ɛhɪ tɪ mín moja ɔ di Nyanmɪan nyɪhyɛ'n m'ɔ nʊn ɛmə lɛ di nɪn
ajinlanmun. Moja sə nɪn a butu a man menian dəʊn a nyan ɛtɛ face.
29 Mɪɪn kan mɪn kele ɛmə kɛ ɔ fi ɛnɛ m'ɔ kə'n, mɪn nʊn ɛmə yɛ lɛ mma nnʊn man divɪn ɛhɪ
fíí kón. Mɪn nʊn ɛmə yɛ 'nʊn divɪn fʊfəlɛ'n mín Sɪ Belemgbin Mân nɪn anun ɛlə.”
30 Mə Zozi hanlɪn sə yuelɪ'n, bɛ kə tʊ ejue. Bɛ fi ɛbɛlɛ bɛ́ nʊan y'ɔ le *Olivʊ bʊka nɪn asʊ.

Zozi 'ba han kɛ Pɪɛlɪ 'ba se kɛ ɔ nzɪ man yí
(Maakɪ 14.27-31, Luku 22.31-34, Zʊan 13.36-38)

31 Mə bɛ həlɪ juli Olivʊ bʊka nɪn asʊ ɛlə'n, Zozi nwan: “Ɛnɛ kəngɔɛ muonun, ɛmə kʊalaa 'ba
nwanndi mín, ɔ ka mín ngʊnmɪn. Ɔ sanlɪn kɛ, b'a hɛlɛ wə Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ nɪn anun kɛ:
Mɪn 'ba hun bʊa ɛnɪanfʊɛ'n.
Yí mmʊa'n-mə kʊalaa 'ba bə asanndɪɛ.
32 Nan sɛ mɪn wu mɪn tinnge a, mɪn 'di mʊa ɛmə anyunnun Galile mân nɪn anun ɛlə.”
33 Pɪɛlɪ jasʊlɪ a, yí nwan: “Sɛ bɛ́ kʊalaa bɛ nwanndi wɔ́ a, mín kʊnmgba cein dɪɛ mɪn
nnwanndi man wɔ́ lé.”
34 Mə Pɪɛlɪ anʊan təlɪ'n, Zozi nwan: “Mɪɪn kan yí ananhəlɛ mɪn kele wɔ́ kɛ ɛnɛ kəngɔɛ
muonun, ɔ nʊn dee mə akɔ'n 'bə kokolokoo'n, ɛ 'kan yí ngʊkʊn kpê nsan kɛ ɛ nzɪ man mín.”
35 Pɪɛlɪ nwan: “Sɛ ɔ di mə mɪn nʊn wɔ́ wu bəbə a, mɪn ngan man sə lé.” Yí menian'n-mə
kʊalaa kə han sə bie.

Zozi 'ba yə asənɪn Gɛtɪsemanne
(Maakɪ 14.32-42, Luku 22.39-46)

36 M'ɔ yəlɪ sə'n, Zozi nʊn yí menian'n-mə həlɪ juli lɪka kʊn *Olivʊ bʊka nɪn asʊ. Bɛ fɛlɛ lɪka
sə'n Gɛtɪsemanne (yí bʊ y'ɔ le kɛ lɪka mə bɛ yɪ ngo). Mə bɛ juli ɛbɛlɛ'n, Zozi nwan: “Ɛmə tánlan
ɛwa nán mɪn 'tɪ mín nwʊn kaan mɪn yə asənɪn.”
37 Mə ɔ 'kə'n, ɔ nʊn Pɪɛlɪ nʊn Zebede amma nnyuan'n yê bɛ həlɪ ɔ. Anwʊnmmubue nʊn
alʊabə kə han Zozi.
38 Ɔ kə han kə hele bɛ́ kɛ: “Ewue nɪn a man mín lʊa a bə mín nwʊn sʊnman. Ɛmə nʊn mín
tánlan ɛwa, nán bɛ sísa!”
39 Zozi həlɪ yí nyunnun mʊa kaan an, ɔ kə butu yí nyɪn asɪ ɔ kə yə asənɪn. Yí nwan: “Mín
Sɪ, sɛ ɛ kʊala kɛ ɛ kpala ewue nyinlinlin ɛhɪ gua a, anɪn kpala gua! N'ɛ man mɪn nʊn ewue
kangə nɪn anun. Nan kʊsʊ like biala anun, yə mə ɛ kulo'n nan n'ɛ yə mə mɪn kulo'n.”
40 M'ɔ yəlɪ asənɪn'n yuelɪ'n, ɔ kə sa kə a yí menian nsan'n-mə anwʊn ɛbɛlɛ. Ɔ 'ba ju a, anɪn
bɛ lɛ dafɪ. Zozi kə fɛlɛ Pɪɛlɪ, yí nwan: “Ɛmə a ngʊala man mín nʊn asɪ tanlan dəhyʊɪlɪ kʊnmgba
cein?
41 Nán bɛ dafɪ, bɛ tánlan asɪ bɛ yɔ́ asənɪn, nán Abənsanmʊn a nzə man ɛmə a nnɪan man. Ɔ
wə ɛmə ahʊnlɪn nɪn anun kɛ ɛmə 'yə, nan kʊsʊ anwʊnnaan'n le man anwʊnsɛlɛ.”
42 Mə Zozi hanlɪn sə'n, ɔ kə yaci bɛ́ ɛbɛlɛ ɔ kə hə asənɪn ɛyəlɛ biekun. Yí nwan: “Mín Sɪ, sɛ
m'an nnʊn man ewue kangə ɛhɪ anun nán ɔ nyə man ye a, anɪn man n nón nun kɛ ɛ kulo'n.”
43 Zozi kə sa kə a. Ɔ 'ba ju a, anɪn yí menian'n-mə lɛ dafɪ kpa. Ɔ sanlɪn kɛ anɪn nafɛlɛ nɪn a
bʊ bɛ́.
44 Yí kpê nsan nɪn asʊ, Zozi kə yaci bɛ́ ɛbɛlɛ ɔ kə hə asənɪn kʊnmgba nɪn ɛyəlɛ biekun.
45 M'ɔ yəlɪ asənɪn yuelɪ'n, ɔ kə sa kə a yí menian'n-mə anwʊn ɛbɛlɛ, nán ɔ'a bisa bɛ́ kɛ: “Ɛmə
tɛ dafɪ bɛ tɛ de bɛ́ ɛnwʊnmɪan? Ɛmə nían, dəɛ'n mə bɛ 'fa bɛ yɪ Mân Baa'n bɛ man ɛtɛfʊɛ'n-mə
nɪn a ju.
46 Ɛmə jásʊ bɛ mán yɛ hɔ́. Ɛmə nían, sʊanlan'n mə ɔ 'ba yɪ mín man'n, ɔ'a ju ɛwa.”

Zozi ɛhyɪɛ'n
(Maakɪ 14.43-50, Luku 22.47-53, Zʊan 18.3-12)

47 Zozi anʋan ngɔ tɔ man, yí menian bulu nʋn nnyuan nɪn anun kʋn'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zudasɪ'n
kɔ fite ɛbɛlɛ. Ɔ 'ba a, menian dɔʋn si yí sʋ. Bɛ lile dadɪɛ nʋn koloman. Menian sɔ'n-mɔ,
Nyanmɪan *tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn Zufʋ mgbain'n-mɔ yê bɛ sʋanlɪn bé ɔ.
48 Mɔ bɛ 'ba'n, Zudasɪ mɔ ɔ 'yɪ Zozi man'n kɔ hele bé nzɔlɛ kʋn. Yí nwan: "Sʋanlan'n mɔ n
gɔ tɔ yí nun'n, anɪn ɛmɔ sɪ kɛ yí dein ɔ. Ɛmɔ hyí yí."
49 Mɔ Zudasɪ juli ɛbɛlɛ nɪn ala, ɔ kɔ kpunnge Zozi. Yí nwan: "*Labi, anun o." M'ɔ hanlɪn
sɔ'n, ɔ'a tɔ Zozi nun.
50 Zozi nwan: "Mín manngʋn, like mɔ ɛ walɪ yí ɛyɔlɛ'n, yɔ."
Ɛbɛlɛ ala, menian'n-mɔ kɔ tɪ kɔ gua Zozi sʋ bɛ kɔ hyɪ yí.
51 Bé mɔ anɪn bɛ nʋn Zozi wɔ ɛbɛlɛ nɪn anun kʋn kɔ hyʋɪn yí dadɪɛ'n, ɔ kɔ kpɛ Nyanmɪan
*tɛɛyɪfʋɛ kpain nɪn akʋa nɪn anzʋ'n.
52 M'ɔ kpɛlɪ yí nzʋ'n, Zozi nwan: "Fa wɔ́ dadɪɛ'n wula yí bʋa nɪn anun. Ɔ sanlɪn kɛ bé mɔ bɛ
fa dadɪɛ bɛ kʋn'n, dadɪɛ yê ɔ 'kun bé ɔ.
53 Ɛ nzɪ man kɛ sɛ mɪn se mín Sɪ kɛ ɔ bélɛ mín nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ akpɪɪ akpɪɪ maan bɛ sísa
mín an, ɔ 'yɔ yí kɪkaala ɔ?
54 Sɛ mɪn yɔ yí sɔ a, ɔ 'yɔ sɛ nán Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ nɪn a kpɪn sʋ? Mɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn a
han'n, ɔ di kɛ ɔ yɔ sɔ."
55 M'ɔ yɔlɪ sɔ yuelɪ'n, Zozi kɔ han kɔ hele meninsʋnman'n kɛ: "Ɛmɔ 'ba hyɪ mín an, anɪn ɛmɔ
le dadɪɛ nʋn koloman kɛ kodiawu y'ɔ le mín. Kɛmɔ cɪan daa n dɪ asɪ Nyanmɪan awulo nɪn
anun mɪn kekele menian'n-mɔ ninnge'n, nzukɛ ati yê ɛmɔ a njɪ man mín ɔ?"
56 Nan yí kʋalaa a yɔ sɔ, ɔ'a man ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hanlɪn m'ɔ wɔ
Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun nɪn a kpɪn sʋ. Mɛlɛ sɔ nɪn anun, Zozi menian'n-mɔ kʋalaa yacili yí ɛbɛlɛ
bɛ nwanndili.

Bɛ nʋn Zozi 'ba hɔ Kayifʋ aja sʋ
(Maakɪ 14.53-65, Luku 22.54-55,63-71, Zʋan 18.13-14,19-24)

57 Bé mɔ bɛ hyɪlɪ Zozi'n, bɛ nʋn yí hɔlɪ Nyanmɪan *tɛɛyɪfʋɛ kpain'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *Kayifʋ nɪn
awulo. Ɛbɛlɛ yê *mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ nʋn Zufʋ mgbain'n-mɔ hɔlɪ yialɪ ɔ.
58 Mɔ bɛ 'kɔ'n, anɪn Pɪɛlɪ lɛ di Zozi fannvanndʋ dede bɛ juli Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ kpain nɪn
awulo. Pɪɛlɪ kɔ wʋlʋ awulo nɪn anun, ɔ kɔ tanlan nzalafʋ'n-mɔ anwʋn ɛbɛlɛ, ɔ 'nɪan kɛ ɛjɔlɛ
sɔ'n 'ba kpɪn gua yí bʋ'n.
59 Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn menian'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n kɔ kpʋnndɛ
atɪn mɔ bɛ 'sɪn sʋ bɛ tʋn Zozi ɛsʋan bɛ kun yí.
60 Bɛ kpʋnndɛlɪ, kʋsʋ bɛ ngɔ nyan man bie sunnzun mɔ adanzɪyua dɔʋn tʋnlɪn yí ɛsʋan ɔ.
Yí bɛ-yue-asɪɛ, menian nnyuan walɪ a, bé nwan:
61 "Bian ɛhɪ a han kɛ: 'Mɪn kʋala kɛ mɪn bu Nyanmɪan sua'n mɪn fa cɪan nsan mɪn si.' "
62 Mɔ menian'n-mɔ hanlɪn sɔ'n, Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ kpain'n kɔ jasʋ, ɔ kɔ bisa Zozi kɛ: "Ɛjɔlɛ'n
mɔ bɛ lɛ kan bɛ gua wɔ́ nwʋn'n, ɛ mmua man bie ɔ?"
63 Zozi ngɔ tɛ man yí sʋ.
Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ kpain'n kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Mɪn kan Tɪasɪfʋɛ Nyanmɪan nɪn ati, sɛ
Kilisi'n m'ɔ tɪ Nyanmɪan Awa'n y'ɔ le wɔ́ a, anɪn kan maan yɛ tí!"
64 Zozi kɔ bua yí kɛ: "Yê wɔ́ nʋan wɔ sʋ ɛ lɛ kan nɪn ɔ. Nan mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ ɛnɛ m'ɔ
kɔ'n, ɛmɔ 'ba nwun yí kɛ *Mân Baa'n tɪ Nyanmɪan tunminfʋɛ'n fama sʋ. Ɛsɛ ɛmɔ 'ba nwun yí
kɛ ɔ fi anwunno ɛlɔ bɔlé nɪn anun ɔ lɛ ba."
65 Mɔ Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ kpain'n tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n Zozi anʋan nun'n, ɔ kɔ sɔ taladɪɛ'n mɔ yí
muonun ɔ wula'n ɔ kɔ sosua nun. Yí nwan: "Sian dɪɛ, yɛ mgbʋnndɛ man adanzɪɛ kón! Afɪ
ɛmɔ kʋalaa a tɪ kɛ ɔ'a han ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ'a tia Nyanmɪan!
66 Nan ɛmɔ nwan nzɛ?"
Bé kʋalaa bé nwan: "Ɔ fata kɛ bɛ kun yí."
67 Ɛhɪ, bɛ kɔ tʋtʋ Zozi anyunnun ngɛsɛlɛ, ɛsɛ bɛ kɔ tʋtʋ yí kɔtɔlɛ. Mmie-mɔ fɪa yí nyɪn bɛ kpaci
yí nyɪn nɪn asʋ,
68 anɪn bé nwan: "Wɔ́ mɔ ɛ tɪ Kilisi'n, kele yɛ́ sʋanlan'n mɔ ɔ'a kpaci wɔ́ nyɪn nɪn asʋ'n!"

Pɪɛlɪ 'ba se kɛ ɔ nzɪ man Zozi
(Maakɪ 14.66-72, Luku 22.56-62, Zʋan 18.15,25,27)

69 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn Pɪɛlɪ tɪ awulo nɪn abʋ ɛlɔ. Nyanmɪan *tɛɛyɪfʋɛ kpain nɪn afanɪan kʋn
kɔ a Pɪɛlɪ anwʋn ɛbɛlɛ, yí nwan: "Wɔ́ kʋsʋ wɔ́, anɪn ɛ si Zozi m'ɔ fi Galile mân nɪn anun nɪn
asʋ bie."
70 M'ɔ hanlɪn sɔ'n, Pɪɛlɪ suli akpʋlʋwa bé kʋalaa bé nyunnun ɛbɛlɛ. Yí nwan: "Sʋanlan'n mɔ
ɛ lɛ kan yí ɛjɔlɛ'n, mɪn nzɪ man yí."
71 Ɛhɪ, ɔ fi ɛbɛlɛ ɔ kɔ jasʋ ɔ kɔ hɔ kɔ jinlan awulo nɪn anʋan nɪn anun ɛlɔ. Afanɪan kʋn biekun
kɔ nwun yí. Ɔ kɔ han kɔ hele bé mɔ bɛ gua ɛbɛlɛ'n kɛ: "Zozi m'ɔ fi Nazalɛtɪ'n, anɪn bian ɛhɪ si
yí sʋ bie."

72 Ɛhı, Pıɛlı nwan: “Mın kan ndâ kɛ mín dıɛ, mın nzı man sʋanlan sɔ'n!”
73 Ɔ hyɛlı kaan an, bɛ́ mɔ bɛ gua ɛbɛlɛ'n kɔ kpunnge Pıɛlı, bɛ́ nwan: “Ɔ tı ananhɔlɛ, ɛ wɔ menian sɔ'n-mɔ anun bie. Ɔ sanlın kɛ wɔ́ ɛjʋjɔlɛ'n kele lıka mɔ ɛ fi'n.”
74 Ɛhı, Pıɛlı nwan: “Mın kan ndâ kɛ mın nzı man sʋanlan sɔ'n! Sɛ ato yê mın di a, Nyanmıan Kpili túa mín yí nwʋn kalɛ!”
Kɛ ɔ 'kan sɔ nın ala, kokolokoo! Akɔ'n kɔ bɔ.
75 Pıɛlı ati kɔ kacı ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi hanlın helelı yí'n. Zozi nwan: “Ɔ nʋn dede mɔ akɔ'n 'bɔ'n, ɛ 'kan yí ngʋkʋn kpê nsan kɛ ɛ nzı man mín.” M'ɔ yɔlı sɔ'n, Pıɛlı fitelı ɔ sunlin sɛlɛ kpa.

27

Bɛ́ nʋn Zozi 'ba hɔ kʋnmanna Pilatı aja sʋ
(Maakı 15.1, Luku 23.1-2, Zʋan 18.28-32)

1 Mɔ alíɛ'n hınlın'n, Nyanmıan *tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn Zufʋ mgbain'n-mɔ kʋalaa anʋan sɛlı bɛ́ nwʋn kɛ bɛ 'kun Zozi.
2 Bɛ kɔ man bɛ kɔ cıcı Zozi. Bɛ kɔ fa yí bɛ kɔ hɔ kɔ wula *Lɔmʋn kʋnmanna nın asa nun. Kʋnmanna sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí *Pilatı.

Zudası ewue'n
(Junman'n 1.18-19)

3 Mɔ Zudası m'ɔ yılı Zozi manlın'n nwunlin kɛ bɛ lɛ ba hun Zozi'n, ɔ kɔ li yí nwʋn yalɛ kpa. Jɛtɛ fufue mma abulasan'n mɔ Nyanmıan *tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn Zufʋ mgbain'n-mɔ falı manlın yí'n, ɔ kɔ fa ɔ kɔ sa kɔ bɛlɛ bɛ́.
4 Yí nwan: “M'an yɔ ɛtɛ, ɔ sanlın kɛ m'an tʋn sʋanlan ɛsʋan maan b'a hun yí.”
Mɔ Zudası hanlın sɔ'n, bɛ́ nwan: “Ɔ nvalı man yɛ́ nwʋn. Wɔ́ ngʋnmın wɔ́ ɛjɔlɛ ɔ!”
5 Zudası kɔ ju esika'n kɔ gua Nyanmıan sua nın anun ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ kɔ bɔ yí kɔmın.
6 Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ kɔ sısa esika'n. Bɛ́ nwan: “Yɛ́ mala'n mman man yɛ́ atın kɛ yɛ fá esika sɔ'n yɛ gúa asɔnın esika nın anun. Ɔ sanlın kɛ sʋanlan moja esika ɔ.”
7 Bɛ hanlın sɔ mɔ bɛ́ kʋalaa bɛ́ nʋan sɛlı yí nwʋn'n, bɛ falı esika sɔ'n bɛ tolı sʋanlan'n m'ɔ nwʋn ninnge nın ebo'n. Bɛ falı asıɛ sɔ'n bɛ yɔlı nyɔfʋɛ asielıɛ.
8 Ɛhı ati, ɛnɛ nʋn ɛnɛ, bɛ tɛ fɛlɛ lıka sɔ'n “Moja Ebo”.
9 Ɔ man ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan falı wulalı kpɔmanfʋɛ Zolomin anʋan'n kpınlın sʋ. Kpɔmanfʋɛ Zolomin nwan: *Jɛtɛ fufue mma abulasan, esika mɔ Izalayɛ amma'n-mɔ anʋan sɛlı yí nwʋn bɛ falı bɛ lili yí gua nın anın.*
10 *Esika sɔ'n b'a fa b'a to sʋanlan'n m'ɔ nwʋn ninnge nın ebo'n kɛ yɛ́ Mın hanlın helelı mín'n.*

Pilatı 'ba bisa Zozi kosuan
(Maakı 15.2-5, Luku 23.3-5, Zʋan 18.33-38)

11 Bɛ falı Zozi bɛ hɔlı kʋnmanna nın aja sʋ. Ɔ kɔ bisa Zozi kɛ: “Zufʋ'n-mɔ belemgbin'n y'ɔ le wɔ́ ɔ?”
Zozi nwan: “Yê wɔ́ nʋan wɔ sʋ ɛ lɛ kan nın ɔ.”
12 Nan mɔ Nyanmıan *tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn Zufʋ mgbain'n-mɔ 'tʋn Zozi ɛsʋan'n, Zozi ngɔ tɛ man bɛ́ sʋ.
13 Ɛhı, Pilatı nwan: “Ɛsʋan nwala ɛhı mɔ bɛ lɛ tʋn wɔ́'n, ɛ ndı man ɔ?”
14 Zozi ngɔ bua ɛjɔlɛ kpɔlɛ kʋn sʋa. M'ɔ man ɛjɔlɛ'n sinlin kʋnmanna nın anwʋn kpili nın anın.

Pilatı 'ba man bɛ kun Zozi
(Maakı 15.6-15, Luku 23.13-25, Zʋan 18.39-19.16)

15 Bɛ 'di *Pakı fɛtı biala a, sʋanlan mɔ bɛ kɔ tʋ yí fiadı mɔ menian'n-mɔ kulo kɛ bɛ yaci yí'n, kʋnmanna'n yaci sʋanlan sɔ'n.
16 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın bian kʋn la fiadı. Bɛ fɛlɛ bian sɔ'n Balabası. Yí nwʋn yɔ esulo kpa, ɛsɛ bɛ́ kʋalaa bɛ sı yí.
17 Pilatı kɔ bisa menian'n-mɔ mɔ b'a yia ɛbɛlɛ'n kɛ: “Balabası nʋn Zozi mɔ bɛ fɛlɛ yí Kilisi'n, bɛ́ nunhan benin yê ɛmɔ kulo kɛ n yáci yí ɔ?”
18 Ɔ kɔ bisa bɛ́ sɔ, afı ɔ sı yí fɔ́ún kɛ bɛ kpɔ Zozi, yí ti yê b'a hyı yí b'a man yí ɔ.
19 Anın Pilatı tı lıka mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n, yí yı falı ngalıɛ hɔlı manlın yí kɛ: “N'ɛ fa wɔ́ ɛjɔlɛ tʋ sʋanlan sɔ nın anwʋn, ɔ tı sɛsɛfʋɛ. Yí dunman nun, ɛnɛ kɔngɔɛ n jınlın ɛlalıɛ ɛtɛ ɛtɛ.”
20 Tɛmʋn sɔ'n, anın Nyanmıan *tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn Zufʋ mgbain'n-mɔ lɛ wowula meninsʋnman nın abʋ kɛ bɛ hán maan ɔ yáci Balabası nán bɛ hún Zozi.
21 Kʋnmanna'n kɔ bisa bɛ́ biekun kɛ: “Bɛ́ menian nnyuan'n, benin yê ɛmɔ kulo kɛ n yáci yí ɔ?”
Bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwan: “Yaci Balabası!”
22 Pilatı kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Anın Zozi mɔ bɛ fɛlɛ yí Kilisi'n, n yɔ́ yí sɛ?”

Bé kʋalaa bé nwan: “Bʋbɔ yí kʋlʋwa sʋ!”
23 Pilatı kɔ bisa bé kɛ: “Nzukɛ ɛtɛ dıɛ yê ɔ'a yɔ ɔ?”
Bé kʋalaa bɛ kɔ tɛtıan sɛlɛ kpa bé nwan: “Bʋbɔ yí kʋlʋwa sʋ!”
24 Anın menian'n-mɔ lɛ tɛtıan sʋnman. Pilatı nıan an, ɔ ngʋala man like fíí kón yɔ. Ɔ kɔ jasʋ ɔ kɔ fa nzue ɔ kɔ nwunnzin yí sa menian'n-mɔ kʋalaa anyunnun ɛbɛlɛ. Yí nwan: “Sʋanlan ɛhı ewue'n, mín nwʋn nnʋn man nun, m'an yı mín sa nun! Ɛmɔ angʋnmın, bé ɛjɔlɛ ɔ!”
25 Bé kʋalaa bé nwan: “Yuo o! Yɛ́ nʋn yɛ́ mma'n-mɔ, man yí ewue nın anwʋn ɛjɔlɛ kpólo yé!”
26 Ɛhı, Pilatı kɔ yaci Balabası. Ɔ kɔ man bɛ kɔ fin Zozi mgbele. Mɔ bɛ finlin yí yuelı'n, ɔ yılı yí manlın maan bɛ bʋbɔlı yí kʋlʋwa sʋ.

Nzalafʋ'n-mɔ 'ba gʋlʋ Zozi anwʋn
(Maakı 15.16-20, Zʋan 19.2-3)

27 Pilatı nzalafʋ'n-mɔ falı Zozi hɔlı yí awulo ɛlɔ. Bɛ kɔ yia nzalafʋɛ'n-mɔ kʋalaa Zozi anwʋn ɛbɛlɛ.
28 Bɛ kɔ yı yí taladıɛ'n m'ɔ wula'n, bɛ kɔ fa taladıɛ kɔkɔlɛ bɛ kɔ wula yí.
29 Bɛ kɔ nwʋn mmowe abotile bɛ kɔ bɔ yí ti. Bɛ kɔ fa ndɛɛ kpɔman bɛ kɔ wula yí sa fama nın anun. Mɔ bɛ yɔlı sɔ yuelı'n, bɛ kɔ kʋtʋ yí nyunnun ɛbɛlɛ bɛ kɔ yɛyala yí nwʋn. Bé nwan: “Zufʋ'n-mɔ belemgbin, ahın o!”
30 Bɛ kɔ tʋtʋ yí nwʋn ngɛsɛlɛ. Bɛ kɔ tʋa yí bɛ kɔ le kpɔman'n m'ɔ le'n bɛ kɔ fa bɛ kɔ fifin yí tin nın anun.
31 Bɛ yɛyalalı yí nwʋn dede mɔ bé kunnun jɔlı'n, bɛ kɔ yí taladıɛ kɔkɔlɛ'n mɔ bɛ falı bɛ wulalı yí'n. Bɛ kɔ fa yí muonun yí taladıɛ dıɛ'n bɛ kɔ wula yí yê bɛ nʋn yí hɔlı bɛ bʋbɔlı yí kʋlʋwa sʋ ɔ.

Bɛ 'ba bʋbɔ Zozi kʋlʋwa sʋ
(Maakı 15.21-32, Luku 23.26-43, Zʋan 19.17-27)

32 Mɔ bɛ fi kulo nın anun bɛ 'fite'n, bɛ nʋn bian kʋn kɔ yia. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Simʋn. Ɔ fi kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Silɛnın nın asʋ. Bɛ kɔ hyı yí bɛ kɔ fa Zozi kʋlʋwa'n bɛ kɔ sʋa yí.
33 Bɛ hɔlı dede bɛ juli lıka kʋn. Lıka sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Gɔlʋgota. Gɔlʋgota'n, yí bʋ y'ɔ le kɛ tile kangɔ lıka.
34 Ɛbɛlɛ, bɛ kɔ fa divın bɛ kɔ man Zozi kɛ ɔ nón. Divın sɔ'n, bɛ gualı nun ayile m'ɔ nʋn an, ɔ nnwun man yalɛ'n sʋnman. Ɔ bɔlı sʋ, nan ɔ'a ngulo kɛ ɔ nʋn.
35 Mɔ bɛ bʋbɔlı yí kʋlʋwa nın asʋ yuelı'n, bɛ kɔ hyʋın tondo bɛ kɔ hye yí taladıɛ'n-mɔ bɛ kɔ fa.
36 Ɛsɛ bɛ kɔ tɛtanlan yí nwʋn ɛbɛlɛ bɛ kɔ sisa yí.
37 Like mɔ yí ti yê bɛ lɛ kun yí'n, b'a hɛlɛ b'a bɔ yí ti sʋ ɛbɛlɛ kɛ: “Sʋanlan ɛhı li Zozi. Ɔ tı Zufʋ'n-mɔ belemgbin.”
38 Bɛ kɔ bʋbɔ kodiawu nnyuan kʋsʋ kʋlʋwa sʋ Zozi anwʋn ɛbɛlɛ. Kʋn wɔ yí sa fama sʋ yê kʋn kʋsʋ wɔ yí sa bê sʋ.
39 Bé mɔ bɛ 'sın ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔsɔ kɔsɔ bé ti, anın bɛ lɛ kpɛ yí nzʋba.
40 Bé nwan: “Wó mɔ wó nwan ɛ 'bu asɔnın sua'n, nán ɛ fa cıan nsan ɛ si yí fʋfɔlɛ'n, de wó nwʋn e! Sɛ wó nwan ɛ tı Nyanmıan Awa sakpa a, fi kʋlʋwa nın asʋ ju!”
41 *Tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ, nʋn *mala nın asʋ mgbain'n-mɔ nʋn Zufʋ mgbain'n-mɔ kʋsʋ kɔ gʋlʋ yí nwʋn.
42 Bé nwan: “Ɔ'a le menian'n-mɔ ngʋan, kʋsʋ yí muonun ɔ ngʋala man yí nwʋn ngʋan de! Sɛ ɔ tı Izalayɛ belemgbin sakpa a, anın ɔ fi kʋlʋwa nın asʋ ɔ jú kıkaala, nán yɛ 'ba le yí yɛ di.
43 Ɔ'a susu yí ti ɔ'a gua Nyanmıan asʋ. Yí nwan: ‘Nyanmıan Awa y'ɔ le mín’. Sɛ Nyanmıan kulo yí a, anın ɔ lé yí ti kıkaala!”
44 Kodiawu'n-mɔ kʋsʋ mɔ b'a bʋbɔ bé kʋlʋwa sʋ Zozi anwʋn ɛbɛlɛ'n kpɛlı yí nzʋba bie.

Zozi ewue'n
(Maakı 15.33-41, Luku 23.44-49, Zʋan 19.28-30)

45 Mɔ sɛnzɛ'n jinlanlın bé ti afian'n, awosin wulalı mân nın anun lıka kʋalaa dede ɔ juli nɔsʋba dɔɛ nsan.
46 Mɔ bɛ 'kɔ a bɔ dɔɛ nsan'n, Zozi kɔ tıan nun sɛlɛ kpa. Yí nwan: “*Eli, Eli, lama sabakıtanin?*” Ɛjɔlɛ sɔ'n, yí bʋ y'ɔ le kɛ “*Mín Nyanmıan, mín Nyanmıan, nzukɛ ati yê a yı mín ɔ?*”
47 Mɔ bé mɔ bɛ jijin ɛbɛlɛ'n mmie-mɔ tılı yí ngan'n, bé nwan: “Ɔ lɛ fɛlɛ Eli!”
48 Ɛbɛlɛ ala, bé nunhan kʋn kɔ nwanndi ɔ kɔ hɔ kɔ fa eminlan ɔ kɔ bɔ divın nyinnyanlınwa anun. Ɔ kɔ fa kɔ san baka kʋn ati ɔ kɔ tınngɛ yí Zozi anʋan kɛ ɔ nón.
49 Nan ɛhınlın-mɔ nwan: “Jinlan maan yɛ nían sɛ Eli kɔ a kɔ le yí a!”
50 Zozi kɔ tıan nun sɛlɛ kpa biekun, ɔ kɔ ha nun.
51 Mɛlɛ sɔ'n, mgbɛnun ɛtanlan'n m'ɔ ja asɔnın sua nın anun'n kɔ sua yí anwunno dede ɔ kɔ ju yí ası. Asıɛ'n kɔ kpusu, nyɔbʋɛ mgbili'n-mɔ anun kɔ kpacı kpacı.

52 Sɛka'n-mə asʋ kɔ tike tike. Nyanmıan anwʋntıɛ mma'n-mə dɔʋn mə bɛ wuli'n kɔ tinnge
tinnge.
53 Mə Zozi fi ewue nun tinngelı'n, bɛ́ kʋalaa mə bɛ fi sɛka'n-mə anun bɛ fitelı'n, bɛ hɔlı kulo
kpili nwannzan-nwannzan nın asʋ bɛ yılı bɛ́ nwʋn bɛ helelı menian dɔʋn kpa.
54 Mə nzalafʋ kpain'n nʋn yí nzalafʋ'n-mə mə bɛ́ nʋn yí lɛ sisa Zozi'n nwunlin kɛ asıɛ nın
a kpusu nʋn yí nzin ɛjɔlɛ'n, esulo hanlın bɛ́ sɛlɛ kpa. Bɛ́ nwan: "Kannzʋ ɔ tı Nyanmıan Awa
sakpa!"
55 Anın mmalasua dɔʋn kpa kʋsʋ wɔ ɛbɛlɛ, bɛ jin mʋa bɛ lɛ nıan Zozi. Bɛ́ yɛ̂ bɛ sili Zozi sʋ
sunmin Galile mân nın anun bɛ sʋlı yí ɔ.
56 Mali m'ɔ fi Magıdala'n, ɔ nʋn Zʋakı nʋn Zozɛfʋ anin Mali, ɔ nʋn Zebede amma'n-mə anin
dıɛ'n wɔ mmalasua sɔ'n-mə anun bie.

Zozi esie'n
(Maakı 15.42-47, Luku 23.50-56, Zʋan 19.38-42)

57 Mə alíɛ'n 'kɔ yí nɔsʋba nun'n, esikafʋɛ bian kʋn kɔ a kɔ ju ɛbɛlɛ. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Zozɛfʋ,
ɔ tı Zozi sʋanlan'n kʋn. Ɔ fi Alimate kulo nın asʋ.
58 Ɔ kɔ hɔ kɔ tʋ Pilatı ɔ kɔ sɛlɛ yí kɛ ɔ 'fa Zozi fuin'n ɔ 'kɔ a sie yí. Ɛhı, Pilatı kɔ man atın kɛ bɛ
fá bɛ mán yí.
59 Ɔ kɔ le fuin'n ɔ kɔ fa kisaan fʋfɔlɛ kʋn ɔ kɔ fʋfɔ yí nwʋn.
60 Yí muonun yí sɛka mə ɔ'a man b'a kpɛ yí ɛbʋta kʋn anun'n, ɔ kɔ sie Zozi nun. M'ɔ sielı yí
yuelı'n, ɔ kunndolı ɛbʋɛ kpili kʋn ɔ nyinlin sɛka nın anʋan'n yɛ̂ ɔ salı hɔlı ɔ.
61 Anın Mali m'ɔ fi Magıdala'n, ɔ nʋn Mali kʋn'n bɛ wɔ ɛbɛlɛ. Bɛ tıtı ası sɛka nın anyunnun.

Sɛka nın esisa'n

62 Zufʋ'n-mə bɔbʋalı bɛ́ nwʋn bɛ sielı. Mə yí alíɛ hınlın m'ɔ tı ɛnwʋnmıan ele cıan'n,
Nyanmıan *tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mə nʋn *Falisifʋɛ'n-mə kɔ hɔ kɔ tʋ Pilatı. Bɛ́ nwan:
63 "Nannan, akʋa atofʋɛ sɔ nın ɛjɔlɛ kʋn mə anın yí nyın wɔ sʋ m'ɔ hanlın'n, yɛ́ ti a kpın sʋ.
Yí nwan: 'Sɛ mın wu a, yí cıan nsan, mın 'tinnge.'
64 Yí ti, man atın maan bɛ hɔ́ sísa sɛka'n dede cıan nsan. Ɔ'a nyɔ man sɔ a, yí menian'n-mə
'kɔ a sa yí bɛ laka menian'n-mə kɛ: 'Ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge!' Afı, sian ato mə bɛ 'di'n, ɔ 'tala
daba dıɛ'n."
65 Ɛhı, Pilatı nwan: "Ɛ 'nwun nzalafʋ, Ɛmɔ fá bɛ́ hɔ́, maan bɛ hɔ́ sísa yí kɛ mə ɛmɔ kulo ɔ."
66 Bɛ nʋn bɛ́ kɔ hɔ, bɛ kɔ nwun kɛ sɛka nın anʋan'n nyin kanlanman kpa. Bɛ kɔ sie sʋ nzɔlɛ,
bɛ kɔ yaci nzalafʋ'n-mə ɛbɛlɛ kɛ bɛ sísa yí.

28

Zozi ewuetinnge'n
(Maakı 16.1-10, Luku 24.1-12, Zʋan 20.1-10)

1 Mə *ɛnwʋnmıan ele cıan'n sınlın'n, mɔlɛ'n ngɛlɛmɔ, Mali m'ɔ fi Magıdala'n, ɔ nʋn Mali
kʋn'n kɔ a kɔ nıan sɛka'n.
2 Kʋnmgba ala, asıɛ'n kɔ kpusu sɛlɛ kpa. Yɛ́ Mın bɔfʋɛ'n kʋn fi anwunno ɔ kɔ ju. Ɔ kɔ kunndo
ɛbʋɛ'n m'ɔ nyin sɛka nın anʋan'n ɔ kɔ tʋ yí ahanmıan ɔ kɔ fʋ ɔ kɔ tanlan sʋ.
3 Bɔfʋɛ nın anwʋn'n ta sʋa mıaın mıaın kɛ nyanmıan'n m'ɔ kpɛ mıaın mıaın'n. Yí taladıɛ'n
tı fufue hyıɛın hyıɛın kpa.
4 Esulo kɔ han nzalafʋ'n-mə kpa dede bɛ́ nwʋn kɔ wʋsʋ bɛ́, bɛ gugua kɛ menian mə b'a wu
ɔ.
5 Bɔfʋɛ'n kɔ han kɔ hele mmalasua'n-mə kɛ: "Nán bɛ sulo. Afı mın sı kɛ ɛmɔ lɛ kpʋnndɛ Zozi,
sʋanlan'n mə bɛ bʋbɔlı yí kʋlʋwa nın asʋ'n.
6 Ɔ nnʋn man ɛwa. Ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge kɛ ɔ kpınlın hanlın yí'n. Ɛmɔ bála bɛ nían lıka
mə anın ɔ la'n.
7 Ɛmɔ hɔ́ ndɛ-ndɛ bɛ hán héle yí menian'n-mə kɛ ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge. Sian dıɛ, ɔ lɛ kɔ a
nwʋnndɛ ɛmɔ Galile mân nın anun. Ɛlɔ yɛ̂ ɛmɔ 'nwun yí ɔ. Ngalıɛ'n mə mín nwan mın 'kan
mın kele ɛmɔ nın anın."
8 Mə mmalasua'n-mə fi sɛka nın asʋ bɛ 'kɔ'n, esulo nʋn fɛ elie kpili kpa hanlın bɛ́. Bɛ le
ɛnwanndie bɛ lɛ kɔ a han bɛ kele Zozi menian'n-mə.
9 Kʋnmgba ala, bɛ nʋn Zozi kɔ yia nun. Zozi nwan: "M mo ahın, m mo ahın o!" Mə Zozi
bisalı bɛ́ ahın yuelı'n, bɛ kɔ kpunnge yí bɛ kɔ sɔ yí ja nın anun, bɛ kɔ kʋtʋ yí nyunnun ɛbɛlɛ bɛ
kɔ sʋ yí.
10 Ɛhı, Zozi kɔ se bɛ́ kɛ: "Nán bɛ sulo. Ɛmɔ hɔ́ hán héle mín nianman'n-mə kɛ bɛ hɔ́ Galile
mân nın anun ɛlɔ. Ɛbɛlɛ yɛ̂ bɛ 'nwun mín ɔ."

Nzalafʋ'n-mə ɛjɔlɛ'n

11 Mɔ anɪn mmalasua'n-mɔ aja wɔ atunnun'n, nzalafʋ'n-mɔ mɔ bɛ lɛ sisa sɛka'n, mmie-
mɔ kɔ sa kɔ hɔ kulo. Bɛ kɔ hɔ kɔ bɔ ɛjɔlɛ'n m'ɔ walɪ nɪn anun amannɪɛ bɛ kɔ hele Nyanmɪan
*tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ.
12 Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn Zufʋ mgbain'n-mɔ kɔ yia. Mɔ bɛ́ nʋan sɛlɪ bɛ́ nwʋn
yuelɪ'n, bɛ kɔ man nzalafʋ'n-mɔ esika dɔʋn kpa.
13 Ɛsɛ bɛ́ nwan: “Sɛ bɛ bisa ɛmɔ a, ɛmɔ hán kɛ kɔngɔɛ mɔ ɛmɔ 'dafɪ'n, yí menian'n-mɔ a a a
sa yí a hɔ.
14 Sɛ kʋnmanna'n tɪ a, yɛ 'tʋ yí akɔbɛ nán ɛmɔ ati a nga man nun.”
15 Nzalafʋ'n-mɔ lelɪ esika'n, bɛ hanlɪn yí kɛ Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ hanlɪn helelɪ
bɛ́ nɪn ala. Ɛnɛ nʋn ɛnɛ, Zufʋ'n-mɔ tɛ kan ɛjɔlɛ sɔ'n.

Zozi 'ba yɪ yí nwʋn kele yí menian'n-mɔ
(Maakɪ 16.14-18, Luku 24.36-49, Zʋan 20.19-23, Junman'n 1.6-8)

16 Ɛhɪ, Zozi menian bulu nʋn kʋn'n hɔlɪ Galile mân nɪn anun ɛlɔ bʋka'n mɔ Zozi helelɪ bɛ́
nɪn asʋ.
17 Mɔ bɛ nwunlin yí'n, bɛ kʋtʋlɪ bɛ sʋlɪ yí. Nan kʋsʋ bɛ́ mmie-mɔ a nne a nni man.
18 Zozi kɔ kpunnge bɛ́, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ kɛ: “B'a fa anwunno ɛlɔ nʋn asɪ ɛwa tunmin'n
kʋalaa b'a wula mín sa nun.
19 Ɛhɪka ati, ɛmɔ hó mân nɪn anun menian'n-mɔ kʋalaa anwʋn, ɛmɔ mán bɛ káci mín
menian. Ɛmɔ sónɪn bɛ́ wɔ Sɪɛ nʋn Baa, ɔ nʋn Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n dunman nun.
20 Ninnge'n kʋalaa mɔ m'an han m'an hele ɛmɔ'n, ɛmɔ héhele bɛ́ maan bɛ yó. Ɛsɛ ɛmɔ nwún
yí kɛ mɪn nʋn ɛmɔ san alɪhɪan biala dede ɔ kɔ ju mân nɪn ayuelɪɛ.”

ƐJƆLƐKPA'N MƆ MAAKI HƐLƐLI'N

M'ɔ wɔ nun'n

Nwan sʋanlan dɪɛ y'ɔ le Maakɪ? Ɔ tɪ Zozi Kilisi mmɔfʋɛ'n-mɔ bʋkafʋɛ. Maakɪ, mɔ bɛ fɛlɛ yí biekun Zʋan'n, ɔ nʋn yí nin Mali, bɛ tanlanlɪn Zoluzalɛmʋn kulo nɪn asʋ (Junman 12.12). Ɔ tɪ Baanabasɪ anianman kʋn (Koloʃsʋ 4.10). Ɔ nʋn Baanabasɪ nʋn Pɔlʋ yê bɛ hɔlɪ Antiɔsʋ kulo nɪn asʋ ɔ (Junman 12.25). Ɛbɛlɛ, asɔnɪn mma'n-mɔ kɔ sʋan Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ kɛ bɛ hó bó Ɛjɔlɛkpa'n bɛ hélɛ mân mân'n-mɔ. Alimʋa atɪn'n mɔ bɛ 'tu'n, Maakɪ hɔlɪ bie ɔ bʋkalɪ bé. Nan atunnunnvian, ɔ yacili bé salɪ hɔlɪ Zoluzalɛmʋn (Junman 13.5,13). Ɔ hyɛlɪ kpa, Baanabasɪ falɪ Maakɪ, ɔ nʋn yí hɔlɪ Sipʋlʋ mân nun (Junman 15.37-39). Ɛhɪ anzin, yɛ nwun yí Pɔlʋ nʋn Pɪɛlɪ kalata'n-mɔ anun kɛ Maakɪ bʋkalɪ bé wɔ *Lɔmʋn kulo nɪn asʋ (Filemʋn 24, 2 Timote 4.11, 1 Pɪɛlɪ 5.13).

Ɛjɔlɛkpa ɛhɪ anun, Maakɪ lɛ kele yé kɛ Zozi tɪ Nyanmɪan Awa. Yí Ɛjɔlɛkpa m'ɔ hɛlɛlɪ'n tɪ tika tala ɛhɪnlɪn-mɔ dɪɛ'n, nan kʋsʋ ɛjɔlɛ wɔ nun kpa.

Maakɪ 'bɔ yí Ɛjɔlɛkpa nɪn abʋ'n, ɔ man yɛ nwun yí kɛ Zʋan Batisi sɔnɪnlɪn Zozi, ɛsɛ Abɔnsanmʋn kʋsʋ sɔlɪ Zozi nɪanlɪn (1.1-13). Maakɪ a hye yí kalata nɪn anun mgbili mgbili nnyuan. Alimʋa dɪɛ'n, (yí ti 1.14-8.26), ɔ kan Zozi bagua nun junman'n m'ɔ lili yí Galile mân nun nɪn anwʋn ɛjɔlɛ. Ɔ man yé nwun yí kɛ Zozi kpɪnlɪn fɛlɛlɪ yí menian'n-mɔ, tunmin'n m'ɔ falɪ tuli wawɛ ɛtɛ'n-mɔ, ɔ manlɪn nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn salɪ, ɔ heheleli Nyanmɪan ninnge'n-mɔ tunmin sʋ, ɛsɛ ɔ yɔlɪ asinbɛnwʋn ninnge.

M'ɔ tɔ sʋ nnyuan'n (8.27-16.20), ɔ kan Zozi ewue'n nʋn yí etinnge nɪn anwʋn ɛjɔlɛ. Mɔ Lɔmʋn nzalafʋ kpain'n m'ɔ bʋbɔlɪ Zozi kʋlʋwa nɪn asʋ'n nwunlin kɛ Zozi a kpɪn a wu yí'n, yí nwan: "Ɔ tɪ ananhɔlɛ, bian ɛhɪ tɪ Nyanmɪan Awa sakpa!" (15.39). Maakɪ kulo kɛ yé kʋsʋ yɛ de yɛ di kɛ Zozi tɪ Nyanmɪan Awa sakpa. Ɛjɔlɛkpa nɪn agualɪɛ nun, yɛ nwun yí kɛ Maakɪ a han Zozi ewuetinnge nɪn anwʋn ɛjɔlɛ sin ko (16.1-8). Yí ti, b'a hɛlɛ ɛjɔlɛ kaan b'a sa sʋ m'ɔ kele kɛ Zozi a yɪ yí nwʋn a hele yí menian'n-mɔ ɛsɛ ɔ'a fʋ ɔ'a hɔ nyanmɪansʋ (16.9-20).

Zʋan Batisi junman'n
(Matie 3.1-12, Luku 3.1-18, Zʋan 1.19-28)

1 Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ tʋ de Zozi Kilisi m'ɔ tɪ Nyanmɪan Awa'n y'ɔ le ɛhɪ.
2 Ɛjɔlɛ sɔ'n bɔlɪ yí bʋ kɛ Nyanmɪan Kpɔmanfʋɛ Ezayi hɛlɛlɪ wɔ yí kalata nɪn anun'n. Ɔ'a hɛlɛ Zozi anwʋn ɛjɔlɛ'n kɛ Nyanmɪan nwan:
Nɪan, mɪn 'sʋan mín bɔfʋɛ'n wó nyunnun
mɪn 'man ɔ di mʋa ɔ sesie wó atɪn'n.
3 *Bɔfʋɛ sɔ'n y'ɔ le sʋanlan'n m'ɔ lɛ tɪan*
ɛwâ nɪn anun ɛlɔ kɛ:
Bɛ sésie yé Mɪn atɪn'n
bɛ mán ɔ tínngɛ fɔ́ón!
4 Ɛhɪ, cɪan kʋn, Zʋan kɔ fite ɛwâ nɪn anun ɛlɔ. Ɔ sɔnɪn menian'n-mɔ. Ɔ tu bé fʋɔ kɛ: "Ɛmɔ nún bé nwʋn bɛ káci bé abalabɔ'n bɛ fá bé nwʋn bɛ mán Nyanmɪan maan n zɔ́nɪn ɛmɔ, nán Nyanmɪan a fa ɛmɔ ɛtɛ nɪn a hye bé."
5 Mɔ Zʋan hanlɪn sɔ mɔ menian'n-mɔ tɪlɪ yí ngan'n, Zude mân nɪn anun menian'n-mɔ nʋn Zoluzalɛmʋn kulo nɪn asʋ dɪɛ'n-mɔ, bé dɔʋn, bɛ kɔ hɔ yí nwʋn ɛlɔ. Bɛ kɔ han bé ɛtɛ'n bagua nɪn anun, nán Zʋan a sɔnɪn bé wɔ asue'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zuludɪn nɪn anun.
6 Taladɪɛ'n mɔ Zʋan wula'n, sʋamo enyuan yê b'a fa b'a nwʋn ɔ. Yí bɛlɛtɪ'n tɪ naan kpolo. Alɪɛ'n m'ɔ di'n, y'ɔ le tɛtɛbʋabʋa nʋn wɛ.
7 Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ'n m'ɔ kan kele menian'n-mɔ'n. Yí nwan: "Sʋanlan kʋn fi mín nzin ɔ lɛ ba, ɔ le tunmin tala mín, mɪn nzɛ nvata man kɛ mɪn kʋtʋ mɪn nyannjɪ yí ja mgbabʋa'n nyanman'n bɔbɔ mgban ɔ.
8 Mín dɪɛ, m'an fa nzue m'an sɔnɪn ɛmɔ, nan yí dɪɛ, ɔ 'ba fa Nyanmɪan Wawɛ'n sɔnɪn ɛmɔ."

Zʋan 'ba sɔnɪn Zozi
(Matie 3.13-17, Luku 3.21-22)

9 Mɛlɛ sɔ nɪn anun, Zozi fi Nazalɛtɪ, Galile mân nɪn anun, ɔ kɔ a kɔ tʋ Zʋan maan ɔ kɔ sɔnɪn yí asue Zuludɪn nɪn anun.
10 Mɔ Zozi fi asue nɪn anun ɔ 'fite'n, ɔ 'nɪan an, anɪn anwunno nɪn a buke, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n tɪ kɛ abubule, ɔ fi nyanmɪansʋ ɔ kɔ ju kɔ tanlan yí sʋ.
11 Ɛbɛlɛ ala, anɪɛ kʋn kɔ te anwunno ɛlɔ kɛ: "Ɛ tɪ mín ehulo Baa, m'an fa mín lʋa'n kʋalaa m'an wula wó nun."

Abɔnsanmʋn 'ba sɔ Zozi nɪan
(Matie 4.1-11, Luku 4.1-13)
12 Ɛbɛlɛ ala, Wawɛ'n Nwannzan-nwannzan'n kɔ hyʋɪn Zozi kɔ hɔ ɛwâ nɪn anun ɛlɔ.
13 Ɔ lili ɛlɛbulanan. Ɛbɛlɛ, *Satan (mɔ yɛ fɛlɛ yí Abɔnsanmʋn'n), ɔ kɔ a kɔ sɔ yí kɔ nɪan. Anɪn Zozi wɔ ebolo naan'n-mɔ afian yê nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ yê bɛ bʋka yí ɔ.

Zozi 'ba fɛlɛ Galile mân nɪn anun menian nnan

mɔ bɛ cɪ ejue yí nwʋn
(Matie 4.12-22, Luku 4.14-15; 5.1-11)
14 Ɛhɪ mɔ bɛ hyɪlɪ Zʋan bɛ tʋlɪ yí fiadɪ'n, Zozi kɔ sa kɔ hɔ Galile mân nɪn anun ɔ 'kɔ a bɔ Nyanmɪan Ɛjɔlɛkpa'n kele bé mɔ bɛ wɔ ɛlɔ'n.
15 M'ɔ juli ɛlɔ'n yí nwan: "Tɛmʋn nɪn a ju, ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan Belemgbin elie mɛlɛ nɪn a kpunnge. Ɛmɔ lé Ɛjɔlɛkpa'n bɛ li nán ɛmɔ káci bé abalabɔ'n!"
16 Mɔ Zozi 'sɪn Galile asubula nɪn anʋan ɛbɛlɛ'n, ɔ 'nɪan an, anɪn anianman nnyuan lɛ gua bé dada. Kʋn li Simʋn yê kʋn'n kʋsʋ li Andele.
17 Zozi kɔ han kɔ hele bé kɛ: "Ɛmɔ bála, bɛ sí mín sʋ, nán mɪn 'ba man ɛmɔ fɛlɛ menian bɛ man mín."
18 Kɛ Zozi anʋan 'tɔ ala, bɛ kɔ yaci bé dada'n-mɔ ɛbɛlɛ, bɛ kɔ si yí sʋ.
19 Zozi fi ɛbɛlɛ, ɔ kɔ hɔ yí nyunnun kaan, ɔ kɔ nwun Zebede amma'n-mɔ: Zʋakɪ nʋn yí nianman Zʋan. Bɛ gua bé ɛlɛɛ nɪn anun, bɛ lɛ kpʋnmgba bé dada'n-mɔ anun.
20 Ɛbɛlɛ ala, Zozi kɔ fɛlɛ bé. Bɛ kɔ yaci bé sɪ Zebede ɔ nʋn kpafʋ'n-mɔ ɛlɛɛ nɪn anun ɛbɛlɛ, bɛ kɔ si yí sʋ.

Zozi 'ba fʋan wawɛ ɛtɛ fi sʋanlan kʋn anun
(Luku 4.31-37)
21 Bɛ fi ɛbɛlɛ, Zozi nʋn bé kɔ hɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Kapɛɛnawɔmʋn nɪn asʋ. Bɛ wɔ ɛbɛlɛ dede mɔ ɛnwʋnmɪan ele cɪan'n juli'n, ɔ nʋn bé kɔ hɔ Zufʋ'n-mɔ asɔnɪn sua nɪn anun. Ɔ kɔ hehele bagua'n Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ.
22 Tunmin'n m'ɔ fa kekele ninnge'n-mɔ'n sin menian'n-mɔ anwʋn. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ ngele man yí ninnge'n-mɔ kɛ mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ dɪɛ'n, nan ɔ kele yí ninnge'n-mɔ tunmin sʋ.
23 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n kʋsʋ, anɪn sʋanlan kʋn wɔ bé asɔnɪn sua nɪn anun ɛbɛlɛ. Sʋanlan sɔ'n, wawɛ ɛtɛ wɔ yí nun. Ɔ kɔ tɪan nun kɛ:
24 "Zozi m'ɔ fi Nazalɛtɪ, ɛ 'se yé sɛ? Ɛ walɪ yé bʋsʋ ɛbɔ anaan? Mɪn sɪ wó bɔkɔɔ! Ɛ tɪ Nyanmɪan Sʋanlan Nwannzan-nwannzan!"
25 Mɔ sʋanlan'n hanlɪn sɔ'n, Zozi kɔ tɪan wawɛ ɛtɛ nɪn asʋ sɛlɛ kpa. Yí nwan: "Muan wó nʋan'n nán fi sʋanlan ɛhɪ anun fite!"
26 Kɛ Zozi 'kan sɔ ala, wawɛ ɛtɛ'n kɔ kpusu sʋanlan'n sɛlɛ sɛlɛ kpa, ɔ kɔ tɪan, ɔ fi yí nun kɔ fite.
27 Sian'n, kɛ ɔ yɔlɪ sɔ'n, esulo kɔ han bé mɔ bɛ wɔ asɔnɪn sua nɪn anun'n kʋalaatin. Bɛ lɛ bisa bisa bé nwʋn kɛ: "Nan nzu like dɪɛ ahɪ? Tunmin sʋ like ehele fʋfɔlɛ ɔ! M'ɔ kɔ han'n, wawɛ ɛtɛ'n-mɔ di sʋ, ɛsɛ bɛ man yí anyɪnnzɔ."
28 Ɔ fi ɛbɛlɛ, Zozi dunman'n kɔ hɔ dede kɔ ju Galile mân'n lɪka kʋalaatin.

Zozi 'ba man nwuluwafʋɛ dɔʋn anwʋn sa
(Matie 8.14-17, Luku 4.38-41)
29 Mɔ Bɛ fi Nyanmɪan sua nɪn anun bɛ fitelɪ'n, ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ hɔ Simʋn nʋn Andele awulo. Mɔ bɛ 'kɔ'n, bɛ nʋn Zʋakɪ nʋn Zʋan yê bɛ hɔlɪ ɔ.
30 Bɛ 'ju ɛbɛlɛ a, anɪn Simʋn asebala nɪn a fʋkɛ, ebunnun a hyɪ yí, ɔ la. Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ bɔ Zozi amannɪɛ.
31 Zozi kɔ hyʋɪn kɔ kpunnge yí, ɔ kɔ sɔ yí sa nɪn anun ɔ kɔ jasʋ yí. Ɛbɛlɛ ala, ebunnun'n fi yí nwʋn kɔ tu. Ɔ kɔ jasʋ, ɔ kɔ man bé like bɛ kɔ li.
32 Bɛ wɔ ɛbɛlɛ dede eyua'n tɔlɪ, mɔ mân nɪn anun 'yɔ fɔʋn'n, menian'n-mɔ kɔ sʋa nwuluwafʋɛ ngacile, nʋn bé mɔ wawɛ ɛtɛ wɔ bé nun'n, bɛ kɔ bɛlɛ Zozi.
33 Kulo nɪn asʋ menian'n-mɔ kʋalaa kɔ yia awulo nɪn anʋan nɪn anun.
34 Zozi kɔ man nwuluwafʋɛ dɔʋn anwʋn kɔ sa, ɛsɛ ɔ kɔ fʋan wawɛ ɛtɛ dɔʋn. Ɔ ngɔ man man wawɛ ɛtɛ'n bie fíí atɪn, ɔ sanlɪn kɛ wawɛ ɛtɛ'n-mɔ sɪ yí sʋanlan ɛhɔlɛ kʋn'n.

Zozi 'ba kpanza Galile mân nɪn anun
(Luku 4.42-44)
35 Ɛhɪ anzin, mɔ alíɛ'n 'kɔ alɪbahɪan'n, anɪn mân nɪn anun tɛ du bɔbɔ, Zozi kɔ jasʋ. Ɔ fi awulo ɛbɛlɛ kɔ fite kɔ hɔ asɔnɪn ɛyɔlɛ ahanmɪan kulo'n tiba ɛlɔ.
36 Mɔ Simʋn nʋn yí manngʋn'n-mɔ jasʋlɪ'n, bɛ nnwun man Zozi. Bɛ nanndɪ kulo nɪn anun bɛ lɛ kpʋnndɛ yí.

37 Bɛ kpʋnndɛlı yí dede mɔ bɛ nwunlin yí'n, bɛ́ nwan: “Yɛ́ Mın, menian'n-mɔ kʋalaa lɛ
kpʋnndɛ wɔ́.”
38 Zozi kukuli yí nʋan sʋ a, yí nwan: “Ɛmɔ mán yɛ hɔ́ kulo'n-mɔ mɔ bɛ mantan mantan
ɛwa'n-mɔ asʋ. Ɔ fata kɛ mın kan Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ ɛlɔhan kʋsʋ. Ɛhı ati yê ɔ man n vi
kulo nın anun m'an fite ɔ.”
39 Zozi le yí sɔ dede ɔ kɔ kpanza Galile mân'n lıka kʋalaatin. Ɔ kɔ hɔ kɔ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n kɔ hele
menian'n-mɔ wɔ Zufʋ'n-mɔ asɔnın sua'n-mɔ anun. Ɛsɛ ɔ kɔ fʋan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ.

Zozi 'ba man kokobefʋɛ kʋn anwʋn sa
(Matie 8.1-4, Luku 5.12-16)

40 Ɛlɛhʋn kʋn, kokobefʋɛ kʋn kɔ a kɔ tʋ Zozi ɔ kɔ tu kɔ tɔ yí ja nun. Ɔ kɔ bʋtʋ yí. Yí nwan:
“Mín mın, mın sı kɛ sɛ ɛ kulo a, ɛ kʋala kɛ ɛ man mín nwʋn sa, ɛ tu mín nwʋn efian'n.”
41 Mɔ Zozi nwunlin yí sɔ'n, kokobefʋɛ nın anwʋn kɔ yɔ yí koun. Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ tınngɛ yí sa
kɔ han kokobefʋɛ'n, yí nwan: “Mın kulo, man wɔ́ nwʋn tí!”
42 Mɔ Zozi hanlın sɔ nın ala, kokobe'n fi yí nwʋn kɔ tu, yí nwʋn kɔ tı.
43 Mɔ bian nın anwʋn salı yuelı'n, Zozi kɔ jujɔ aminle sʋ kɔ hele yí asannan nán ɔ'a man ɔ'a
hɔ.
44 Zozi nwan: “Mɔ a nwun yí ɛwa'n, n'ɛ kan nun ɛjɔlɛ fííí kele sʋanlan. Nan kɔ fa wɔ́ nwʋn
kele Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ'n nán yı wɔ́ nwʋn efian etue tɛɛ'n mɔ Moyizı mala'n kele'n maan bɛ
nwún yí kɛ wɔ́ nwʋn a tı.”
45 Nan mɔ bian'n hɔlı'n, ɔ'a ngʋala man ɛjɔlɛ nın asʋ fıa. Ɔ kɔ bɔ yí kpayɛ kɔ hele mân'n
kʋalaa. Sian'n, kɛ ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi kɔ kulo'n-mɔ asʋ a, meninsʋnman'n dunman nun, ɔ ka
ahanmıan, lıka mɔ sʋanlan nnʋn man'n, ɛbɛlɛ yê menian'n-mɔ fi lıka kʋalaa bɛ ba yí nwʋn ɔ.

2

Zozi 'ba man bubuluwafʋɛ kʋn anwʋn sa
(Matie 9.1-8, Luku 5.17-26)

1 Ɛhı, ɛlɛ nnyuan kʋn sınlın, Zozi kɔ sa kɔ a Kapɛɛnawɔmʋn. M'ɔ walı juli ɛbɛlɛ'n, menian'n-
mɔ kɔ tı kɛ ɔ wɔ yí awulo ɛbɛlɛ.
2 Menian dɔʋn kpa kɔ a kɔ yi sua'n nʋn anʋan nın anun dede bɛ nnwun man lıka fííí mɔ bɛ
sie bɛ́ nwʋn ɔ. Zozi kɔ han Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n kɔ hele bɛ́.
3 Mɔ Zozi 'kan Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n, menian mmie-mɔ kɔ a kɔ ju ɛbɛlɛ. Bɛ́ nunhan
nnan sʋ bubuluwafʋɛ kʋn, bɛ lɛ fa yí bɛ bɛlɛ Zozi.
4 Eyia kpili mɔ menian'n-mɔ a yia nın ati, bɛ ngʋala man wuluwafʋɛ'n fa fite Zozi
anyunnun. Ɛhı a, bɛ kɔ fʋ sua'n mɔ Zozi wɔ nun nın asʋ, bɛ kɔ kpɛ nun tokolo. Bɛ kɔ fa
bubuluwafʋɛ'n nʋn yí ɛbɛɛ'n bɛ kɔ wula tokolo sɔ nın anun bɛ kɔ jula yí Zozi anyunnun ɛbɛlɛ
ası.
5 Mɔ Zozi nwunlin bɛ́ dedi'n, ɔ kɔ han kɔ hele bubuluwafʋɛ'n kɛ: “Mín wa, b'a fa wɔ́ ɛtɛ'n
b'a hye wɔ́.”
6 Mɔ Zozi 'kan ɛjɔlɛ'n kele wuluwafʋɛ'n, anın mala nın asʋ mgbain'n mmie-mɔ tıtı ası bagua
nın anun ɛbɛlɛ. Mgbain sɔ'n-mɔ kɔ han yí bɛ́ ti anun kɛ:
7 “Nzukɛ ati yê sʋanlan ɛhı kan ɛjɔlɛ ɛtɛ sʋa tia Nyanmıan ɔ? Sɛ nán Nyanmıan angʋnmın
cein an, nwan yê ɔ kʋala ɔ fa ɛtɛ ce ɔ?”
8 Ɛbɛlɛ ala, Zozi kɔ nwun bɛ́ ajʋnlın'n. Yí nwan: “Nzukɛ ati yê ɛmɔ le ajʋnlın sʋa-mɔ ɛmɔ ati
anun ɔ? Ɛmɔ jʋnlın kɛ mın ngʋala man yí yɔ ɔ?
9 Sɛ mın kan kɛ: ‘B'a fa wɔ́ ɛtɛ'n b'a hye wɔ́,’ ɛmɔ nnwun man nun. Nan sɛ mın kan kɛ: ‘Jasʋ
fa wɔ́ ɛbɛɛ'n nanndı,’ nán ɔ yɔ sɔ a,
10 anın ɛmɔ a nwun yí kɛ Mân Baa'n le tunmin asıɛ nın asʋ ɛwa ɔ fa ɛtɛ'n-mɔ ce.” Ɔ kacili yí
nʋan bubuluwafʋɛ nın anwʋn ɛlɔ a, yí nwan:
11 “M'an man wɔ́ atın, jasʋ, fa wɔ́ ɛbɛɛ'n kɔ awulo.”
12 Ɛbɛlɛ ala, bian'n kɔ jasʋ bɛ́ kʋalaa bɛ́ nyunnun ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ fa yí ɛbɛɛ'n ɔ kɔ fite. Ɛjɔlɛ'n kɔ
sin bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn kpa. Bɛ kɔ kannvʋ Nyanmıan. Bɛ́ nwan: “Yɛ nwunlin man like sʋa bie
lé!”

Zozi 'ba fɛlɛ Levi
(Matie 9.9-13, Luku 5.27-32)

13 Ɛhı anzin, Zozi kɔ sa kɔ hɔ Galile asubula nın anʋan ɛlɔ biekun. Menian dɔʋn kɔ kpʋ yí,
ɔ kɔ hehele bɛ́ ninnge.
14 Tɛmʋn mɔ Zozi 'sa kɔ awulo'n, ɔ 'ba ju lıka mɔ bɛ tua ajule nın an, Levi m'ɔ tı Alıfe awa'n
tı ɛbɛlɛ. Ɔ lɛ dide ajule. Zozi kɔ jinlan, yí nwan: “Levi, si mín sʋ!” Ɛbɛlɛ ala, Levi kɔ jasʋ kɔ si
yí sʋ.

15 Ɛhı anzin, cıan kʋn Zozi kɔ hɔ like elie Levi awulo ɛlɔ. Mɔ ɔ 'kɔ'n, ɔ nʋn yí menian'n-mɔ
nʋn menian dɔʋn mɔ bɛ dide ajule'n nʋn ɛtɛfʋɛ'n-mɔ yê bɛ hɔlı ɔ. Afı bé mɔ bɛ si Zozi sʋ'n, bɛ
sʋnlın.
16 Mɔ mala nın asʋ mgbain'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Falisifʋɛ'n-mɔ fâ dıɛ nın anun'n nwunlin kɛ Zozi
nʋn menian ɛhı-mɔ kʋalaa lɛ didi'n, bɛ kɔ bisa Zozi menian'n-mɔ kɛ: "Nzukɛ ati yê Zozi nʋn
bé mɔ bɛ dide ajule'n nʋn ɛtɛfʋɛ'n-mɔ lɛ didi'n?"
17 Mɔ Zozi tılı ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ lɛ kan'n, yí nwan: "Bé mɔ bɛ fʋkɛlı man'n, bɛ mgbʋnndɛ man
ayile ɛyɔlɛfʋɛ. Nan bé mɔ b'a fʋkɛ'n yê bɛ kpʋnndɛ ayile ɛyɔlɛfʋɛ ɔ. M'an mma man kɛ m 'ba
kpʋnndɛ sɛsɛfʋɛ'n-mɔ. Nan m malı kɛ m 'ba kpʋnndɛ ɛtɛfʋɛ'n-mɔ."

Abuala nın anwʋn kosuan'n
(Matie 9.14-17, Luku 5.33-39)

18 Cıan kʋn, anın Zʋan Batisi menian'n-mɔ nʋn Falisifʋɛ'n-mɔ bɛ lɛ di abuala. Menian
mmie-mɔ walı tʋlı Zozi a, bɛ kɔ bisa yí kɛ: "Nzukɛ ati yê Zʋan menian'n-mɔ nʋn Falisifʋɛ'n-mɔ
dıɛ'n-mɔ lɛ di abuala, nan kʋsʋ wɔ́ dıɛ'n-mɔ nni man bie ɔ?"
19 Ɛhı a, Zozi kɔ bua bé kɛ: "Ɛmɔ a nwun sʋanlan kʋn m'ɔ lɛ fa atɔnvɔlɛ m'ɔ nʋn yí
manngʋn'n-mɔ b'a bua b'a la lé ɔ? Cɛcɛ, mɛlɛ mɔ atɔnvɔlɛ bian'n lɛ didi'n, yí manngʋn'n-mɔ
ngʋala man kɛ bɛ bua bɛ da ɔ.
20 Mɛlɛ'n bie 'ba ju, bɛ 'ba yı atɔnvɔlɛ bian'n fi bé sa nun. Cıan sɔ'n yê bé kʋsʋ bɛ 'ba li abuala
ɔ.
21 Sʋanlan fíí nva man ndafuin fʋfɔlɛ ɔ nda man ɛtanlan daba nun. Sɛ ɔ yɔ yí sɔ a, ndafuin
fʋfɔlɛ'n 'sua ɛtanlan daba'n. Sian'n, yí bɔɛ'n 'yɔ kpili tala daba dıɛ'n.
22 Sʋanlan fíí nva man divın fʋfɔlɛ ɔ ngua man naan kpolo kotoku daba nun. Sɛ ɔ yɔ yí sɔ
a, kpolo'n 'sua nzan'n butu, anın yí munnyuan nın a sɛcı. Nan kpolo kotoku fʋfɔlɛ anun yê
bɛ gua divın fʋfɔlɛ ɔ."

Zozi nʋn ɛnwʋnmıan ele cıan'n
(Matie 12.1-8, Luku 6.1-5)

23 Ɛhı anzin, cıan kʋn, *ɛnwʋnmıan ele cıan nın anun, Zozi kɔ kpɛ nun *bele ebo mmie-mɔ
asʋ. Cıan sɔ'n, yí menian'n-mɔ kɔ tıtı atın nın anʋan bele'n bie kɔ li.
24 Ɛhı a, Falisifʋɛ'n-mɔ kɔ bisa Zozi kɛ: "Nıan, nzukɛ ati yê wɔ́ menian'n-mɔ yɔ like mɔ
mala'n tua kɛ nán bɛ yɔ yí ɛnwʋnmıan ele cıan nın ɔ?"
25 Ɛhı a, Zozi kɔ bua bé kɛ: "Mɔ ɛhɔɛ hunlin Davidi nʋn yí menian'n-mɔ, mɔ anın bɛ le man
like fíí bɛ nni man'n, like mɔ bɛ yɔlı'n, ɛmɔ kınngalı man yí le ɔ?
26 Tɛɛyıfʋɛ kpain Abiataa mɛlɛ sʋ, ɔ'a nwʋlʋ man Nyanmıan sua nın anun, kpaʋn'n mɔ b'a
fa b'a man Nyanmıan'n, ɔ a nni man bie, ɔ'a nva bie ɔ'a man yí menian'n-mɔ b'a nni man ɔ?
Nan kʋsʋ kpaʋn sɔ'n, sʋanlan fíí le man atın kɛ ɔ di ɔ, sannan Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ'n-mɔ ala yê
bɛ kʋala kɛ bɛ di ɔ."
27 Zozi kɔ tʋ sʋ biekun kɛ: "Bɛ yɔlı ɛnwʋnmıan ele cıan'n bɛ manlın sʋanlan, nan b'a nyɔ
man sʋanlan b'a mman man ɛnwʋnmıan ele cıan'n.
28 Yí sɔ ati, Mân Baa'n tı ɛnwʋnmıan ele cıan'n muonun asʋ mınlıan."

3

Sʋanlan'n mɔ yí sa kʋn a jɔ'n
(Matie 12.9-14, Luku 6.6-11)

1 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, ɔ fi ɛbɛlɛ ɔ kɔ sa kɔ hɔ Zufʋ'n-mɔ asɔnın sua nın anun biekun. Ɔ
'ba yɔ sɔ'n kʋsʋ, anın sʋanlan kʋn wɔ asɔnın sua nın anun ɛbɛlɛ. Sʋanlan sɔ nın asa kʋn a jɔ.
2 Mɔ Zozi 'wʋlʋ asɔnın sua nın anun'n, anın Falisifʋɛ'n-mɔ wɔ ɛbɛlɛ. Bɛ gua ɛbɛlɛ bɛ lɛ nıan
sɛ Zozi kɔ man wuluwafʋɛ nın anwʋn kɔ sa ɛnwʋnmıan ele cıan nın an. Afı bɛ kulo kɛ bɛ tʋn
yí ɛsʋan.
3 Mɔ Zozi nwunlin yí sɔ'n, ɔ kɔ han kɔ hele wuluwafʋɛ'n kɛ: "Njabian, jasʋ jinlan bé kʋalaa
bé nyunnun ɛwa maan bɛ nwún wɔ́."
4 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, bian'n kɔ jasʋ kɔ jinlan. Zozi kɔ bisa bé mɔ bɛ gua sua nın anun'n kɛ:
"Asʋ yé mala'n man atın kɛ ɛnwʋnmıan ele cıan'n, bɛ yɔ́ sʋanlan ye anaan bɛ yɔ́ yí ɛtɛ? Bɛ lé
sʋanlan ngʋan anaan bɛ hún yí?"
Zozi bisalı kosuan ɛhı a, bɛ ngɔ bua man yí bie.
5 Bé ti anun ɛtɛ'n nʋn bɛ nyɔlıɛ sɔ nın anwʋn, ɛya kɔ hun Zozi ɛsɛ yí lʋa kɔ bɔ yí nwʋn. Ɛhı a,
ɔ kɔ nıan bé kʋalaa kɔ si kɔ yia. Ɔ kɔ han kɔ hele wuluwafʋɛ'n kɛ: "Tınngɛ wɔ́ sa nın anun." Ɔ
'tınngɛ yí sa nın anun an, asaa kɔ yɔ kpa.
6 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Falisifʋɛ'n-mɔ fi asɔnın sua nın anun bɛ kɔ fite. Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ hɔ bɛ kɔ nwun
belemgbin Elɔdı asasʋ'n-mɔ anwʋn. Bɛ lɛ kpʋnndɛ atın mɔ bɛ 'sın sʋ bɛ kun Zozi.

Meninsʋnman 'ba yia Zozi anwʋn

7 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi nʊn yí menian'n-mɔ bɛ hyʊınlın bé nzin bɛ hɔlı Galile asue nın anʊan
ɛlɔ. Menian dɔʊn kɔ si yí sʊ.
8 Meninsʊnman'n walı Zozi anwʊn ɛbɛlɛ, afı ninnge'n-mɔ kʊalaa m'ɔ yɔlı'n, bɛ tılı yí ngan.
Mmie-mɔ fi Galile nʊn Zude mân nın anun. Mmie-mɔ kʊsʊ fi Zoluzalɛmʊn kulo nın asʊ ɔ nʊn
Idume mân nın anun. Dɔʊn kʊsʊ fi asue Zuludın nın anzin ebue kʊn ɛlɔ. Bé nga'n fi Tii nʊn
Sidʊn kulo'n-mɔ anwʊn ɛlɔ.
9 Ɛhı a, Zozi kɔ se yí menian'n-mɔ kɛ bɛ kpʊ́nndɛ ɛlɛɛ kʊn bɛ mán yí maan ɔ tí yí nwʊn kaan,
ɔ sanlın kɛ menian'n-mɔ a mgbunmgbun yí sʊ sʊnman.
10 Afı, kɛmɔ ɔ man nwuluwafʊɛ dɔʊn anwʊn sa'n, bé kʊalaa mɔ bɛ ndı man akpɔlɛ'n, bɛ kpılı
bɛ kɔ kan yí.
11 Mɛlɛ mɔ wawɛ ɛtɛ'n-mɔ kɔ nwun Zozi'n, bɛ kʊtʊ yí nyunnun, anın bɛ lɛ tɛtıan nun. Bé
nwan: “Ɛ tı Nyanmıan Awa! Ɛ tı Nyanmıan Awa!”
12 Nan mɔ bɛ 'kan sɔ'n, anın Zozi a totua bé sɛlɛ kpa nán b'a mmɔ man yí kpayɛ kɛ ɔ tı
Nyanmıan Awa sakpa.

Zozi mmɔfʊɛ bulu nʊn nnyuan'n
(Matie 10.1-4, Luku 6.12-16)

13 Ɛhı anzin, Zozi fi ɛbɛlɛ, ɔ nʊn yí menian'n-mɔ bɛ kɔ hɔ kɔ fʊ bʊka kʊn asʊ. Ɔ kɔ fɛfɛlɛ bé
mɔ ɔ kulo kɛ yí muonun ɔ fa bé sie yí nwʊn ɔ nʊn bé di junman'n. Bé m'ɔ fɛfɛlɛlı bé'n fi bagua
nın anun bé ti kɔ yia yí nwʊn ɛbɛlɛ.
14 Bɛ tı bulu nʊn nnyuan. Menian bulu nʊn nnyuan sɔ'n, bɛ wɔ Zozi asa nun. [Ɔ fɛlɛ bé
mmɔfʊɛ.] Ɔ sʊan bé maan bɛ kɔ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n bɛ kele menian'n-mɔ.
15 Ɔ kɔ man bé tunmin mɔ bɛ kʊala fa tu wawɛ ɛtɛ'n-mɔ.
16 Menian bulu nʊn nnyuan'n mɔ Zozi fɛlɛlı bé yí nwʊn ɔ manlın bé junman'n, bé ahı:
Simʊn mɔ Zozi tʊnlın yí Pıɛlı'n,
17 Zʊakı ɔ nʊn Zʊan, Zebede amma'n-mɔ (mɔ Zozi tʊnlın bé “Bʊanɛjɛsı” mɔ yí bʊ y'ɔ le kɛ
menian anwʊn esulo kɛ mgbanlanlan.)
18 Andele, Filipʊ, Baatelemin, Matie, Toma, Alıfe awa Zʊakı, Tade, Simʊn m'ɔ kpʊnndɛ yí
mân'n fanwʊndi'n,
19 ɔ nʊn Zudası Isikaliɔtı mɔ kasian'n, ɔ yılı Zozi manlın yí mgbɔfʊɛ'n-mɔ'n.

Zozi nvilie'n-mɔ kulo kɛ bɛ fa yí bɛ kɔ awulo
(Matie 12.22-32, Luku 11.14-23; 12.10)

20 Ɛhı anzin, Zozi nʊn yí menian'n-mɔ fi bʊka nın asʊ bɛ kɔ ju bɛ kɔ hɔ awulo. Mɔ bɛ juli
ɛbɛlɛ'n, meninsʊnman'n kɔ a kɔ yia awulo nın anun biekun. Ɔ man Zozi nʊn yí menian'n-
mɔ nnyan man atın bɔbɔ bɛ nni man like.
21 Yí sɔ ɛhı anun, Zozi nvilie'n-mɔ tılı ɛjɔlɛ sɔ nın an, bɛ kɔ a yí ɛfa. Ɔ sanlın kɛ bé ajʊnlın nun
an, bé nwan: “Zozi ati a sɛcı!”
22 Ɛhı, mala nın asʊ mgbain'n-mɔ fi Zoluzalɛmʊn bɛ walı a, bé nwan: “Bian ɛhı, *Bɛlızebulu
m'ɔ tı mmɔnsanmʊn'n-mɔ kpain'n wɔ yí nun. Yí y'ɔ man yí anwʊnsɛlɛ m'ɔ fa tu wawɛ ɛtɛ'n-mɔ
ɔ.”
23 Mɔ Zozi tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ fɛlɛ bé, ɔ kɔ bubu anyınndala-mɔ kɔ hehele bé. Yí nwan: “*Satan
'yɔ sɛ nán ɔ'a hʊala Satan tu?
24 Sɛ belemgbin mân kʊn anun menian'n-mɔ bu bé nwʊn nun an, mân sɔ'n 'bɔ ası.
25 Ɛsɛ awulo kʊn kʊsʊ mɔ nun menian'n-mɔ nni man anʊannzɛ nan bɛ kpɔ bé nwʊn'n,
awulo sɔ'n 'bɔ.
26 Nan sɛ Satan jasʊ yí ngʊnmın yí Satan yí kɔmın anun an, sɛ mmubue ba yí belemgbin
mân nın anun an, yí tunmin'n nvʊ man kón. Yí mân sɔ'n 'bɔ ası, anın yí dıɛ a yue.
27 Sʊanlan fíí ngʊala man kɛ ɔ wʊlʊ sʊanlan m'ɔ tı akpɔlɛ nın awulo yí nyınsʊ ɔ kɔ wua yí,
abɛlɛ m'ɔ cıcılı man yí'n. Sannan ɔ 'di mʊa ɔ cıcı yí kʊalaaka nán ɔ'a hʊala ɔ'a wua yí.
28 Mın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ bɛ 'fa menian'n-mɔ ɛtɛ'n-mɔ kʊalaa ɔ nʊn bé ɛjʊjɔlɛ
ɛtɛ'n bɛ ce bé.
29 Nan sʊanlan biala m'ɔ kɔ jʊjɔ kɔ tia Nyanmıan Wawɛ'n, ɔ nnyan man face. Ɔ sanlın kɛ
anın ɔ'a yɔ ɛtɛ m'ɔ le man ayuelıɛ.”
30 Zozi hanlın sɔ ɛjɔlɛ'n ɔ helelı bé, ɔ sanlın kɛ bé nwan: “Wawɛ ɛtɛ wɔ yí nun.”

Zozi anianman'n-mɔ nʊn yí nin
(Matie 12.46-50, Luku 8.19-21)

31 Ɛbɛlɛ ala, yí nianman'n-mɔ nʊn bé nin kɔ ju ɛbɛlɛ. Bɛ kɔ ha ahanmıan, bɛ kɔ yı sʊanlan
kɛ ɔ hó fɛ́lɛ yí mán bé.
32 Anın menian dɔʊn kpa tıtı ası, b'a ta b'a si b'a yia Zozi. Bɛ kɔ han bɛ kɔ hele yí kɛ: “Nıan,
wɔ́ nin nʊn wɔ́ nianman'n-mɔ jijin ahanmıan ɛlɔ, bɛ lɛ kpʊnndɛ wɔ́.”
33 Mɔ Zozi tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: “Mín nin'n nʊn mín nianman'n-mɔ y'ɔ le nwan-mɔ?”

34 M'ɔ hanlın sɔ'n, ɔ kɔ nɛnıan bɛ́ mɔ bɛ tıtı ası b'a ta b'a si b'a yia yí'n, yí nwan: “Mín nin
nʊn mín nianman'n-mɔ y'ɔ le bɛ́ mɔ bɛ gua ɛwa'n.
35 Ɔ sanlın kɛ sʊanlan biala m'ɔ yɔ mín Sı ehulo like'n, sʊanlan sɔ'n, ɔ tı mín nianman bian,
ɔ tı mín nianman bala, ɛsɛ ɔ tı mín nin.”

4

Sʊanlan'n m'ɔ gua bele nın anwʊn anyınndala'n
(Matie 13.1-9, Luku 8.4-8)

1 Ɛhı, Zozi fi ɛbɛlɛ yí nʊan y'ɔ le Galile asue nın anʊan ɛlɔ biekun. Ɔ 'kɔ a hehele menian'n-
mɔ Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n. Menian dɔʊn kpa walı yialı yí nwʊn. Kɛmɔ menian'n-mɔ sʊnlın
nın ati, ɔ kɔ fʊ kɔ tanlan ɛlɛɛ kʊn anun asue nın anyınsʊ. Meninsʊnman'n kɔ ha asue nın
anʊan.
2 Zozi kɔ hehele bɛ́ ninnge dɔʊn kpa anyınndala nun. Mɔ ɔ 'kekele bɛ́ ninnge'n, yí nwan:
3 “Ɛmɔ tíe! Anın sʊanlan kʊn wɔ ɛbɛlɛ. Cıan kʊn, ɔ hɔlı kɛ ɔ 'kɔ a gua yí *bele (m'ɔ tı kɛ awe'n).
4 Nan tɛmʊn mɔ ɔ 'gua bele'n, bie kɔ gua atın nın anʊan. Nnʊnman'n-mɔ kɔ a kɔ suso kɔ li.
5 Bie kʊsʊ kɔ gua nyɔbʊɛ nın asʊ. Ɛbɛlɛ ngɛtıɛ nın a nzʊn man. Ɔ kɔ fifi ndɛ-ndɛ, ɔ sanlın kɛ
ɔ gualı ngɛtıɛ kpa kaan'n m'ɔ wɔ ɛbʊɛ nın ati sʊ nın asʊ.
6 Nan mɔ eyua'n fili sɛlɛ'n, ɛbɛlɛ dıɛ'n kɔ yala. Afı, yí ndıan nın a ngɔ man asıɛ bʊ.
7 Bele'n bie kɔ gua eminlan mmowe'n-mɔ anun. Eminlan mmowe sɔ'n-mɔ nʊn bele'n kɔ
fifi. Nan mɔ bele'n nyinlin'n, eminlan mmowe'n-mɔ kɔ fʊ kɔ gua sʊ. Bele'n ngɔ su man mma
fíí.
8 Bie kʊsʊ kɔ gua asıɛ kpa nın asʊ. Ɔ kɔ fifi, ɛsɛ ɔ kɔ hın, ɔ kɔ su mma. Bie kɔ su mma
abulasan, bie mma abulasian, bie kʊsʊ mma ɛya.”
9 Zozi hanlın sɔ yuelı a, yí nwan: “Sʊanlan m'ɔ sı fasie'n, ɔ fá síe!”

Zozi anyınndala'n m'ɔ bu'n
(Matie 13.10-17, Luku 8.9-10)

10 Mɔ Zozi tılı yí nwʊn'n, like mɔ yí ti y'ɔ man ɔ bu anyınndala'n, bɛ́ mɔ bɛ si yí sʊ daba'n
nʊn yí menian bulu nʊn nnyuan'n, bɛ kɔ bisa yí kɛ ɔ tú anyınndala nın abʊ ɔ héle bɛ́.
11 Ɛhı a, Zozi nwan: “Nyanmıan Belemgbin Mân'n mɔ anın ɔ tı nvıalıɛ nun like'n, ɛmɔ dıɛ
ɛmɔ asa a han yí. Nan bɛ́ mɔ bɛ wɔ gua nın asʊ'n, bɛ́ dıɛ, yí kʊalaa sın anyınndala nun,
12 afı man
Bɛ nían yí kpa bɔbɔ a, bɛ nnwun man yí.
Ɛsɛ man bɛ tíe yí kpa bɔbɔ a, bɛ ndı man yí bʊ.
Sɛ ɔ tı man sɔ a, ahan b'a kaci bɛ́ abalabɔ'n
b'a fa bɛ́ nwʊn b'a man Nyanmıan
maan ɔ a fa bɛ́ ɛtɛ nın a hye bɛ́.”

Zozi 'ba tu anyınndala nın abʊ
(Matie 13.18-23, Luku 8.11-15)

13 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, ɛsɛ yí nwan: “Ɛmɔ ndı man anyınndala ɛhı abʊ, ɔ 'yɔ sɛ nán ɛmɔ a tı
anyınndala nga'n-mɔ kʊalaa abʊ?
14 Sʊanlan m'ɔ lɛ gua bele'n y'ɔ le sʊanlan'n m'ɔ kan Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n.
15 Menian mmie-mɔ tı kɛ atın nın anʊan'n mɔ bele'n kɔ gua'n. Menian sɔ'n-mɔ, kɛ bɛ kɔ tı
Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ nın ala, anın Satan a yı ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ kɔ tı'n fi bɛ́ ahʊnlın nın anun.
16 Yí sɔ ala, mmie-mɔ tı kɛ ɛbʊta nın asʊ ngɛtıɛ'n mɔ bele'n kɔ gua sʊ'n. Sɛ bɛ tı ɛjɔlɛ nın ala
a, bɛ le fɛ elie kpa bɛ de ndɛ-ndɛ bɛ di.
17 Nan kʊsʊ, ɔ nzɔ man ndıan bɛ́ nun. Bɛ tı kɛ cıan kʊn menian. Sɛ yalɛ anaan ahʊlʊwa tʊ
bɛ́ wɔ Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n dunman nun an, bɛ yaci bɛ dedi'n mɔ bɛ le yí'n bɛ tʊ ndɛ-ndɛ.
18 Mmie-mɔ kʊsʊ tı kɛ eminlan mmowe'n mɔ bele'n kɔ gua nun'n. Menian sɔ'n-mɔ tı ɛjɔlɛ'n,
19 nan kʊsʊ mân ɛhı anun nzusue'n, anyanbɛnwʊn naka'n, ɔ nʊn anyınbʊlʊ ngacile'n
kʊalaa kpunmgbun ɛjɔlɛ'n. Ɔ nzu man mma.
20 Mmie-mɔ kʊsʊ tı kɛ asıɛ kpa'n mɔ bele'n kɔ gua sʊ'n. Menian sɔ'n-mɔ dıɛ, bɛ tı Nyanmıan
Anʊan Ɛjɔlɛ nın an, bɛ de bɛ di. Bɛ nyan menian bɛ bʊka bɛ́ nwʊn sʊ. Bie nyan abulasan, bie
nyan abulasian, bie kʊsʊ nyan ɛya.”

Kanlannıɛ nın anwʊn anyınndala'n
(Luku 8.16-18)

21 Mɔ Zozi tuli anyınndala sɔ nın abʊ yuelı'n, ɔ kɔ bisa bɛ́ biekun kɛ: “Asʊ sʊanlan sɔ
kanlannıɛ a, bokiti anaan sʊkpa abʊ yê ɔ fa sie ɔ? Nán anwunno yê bɛ fa bɛ sie ɔ?
22 Like biala m'ɔ fıa'n, ɔ 'tu fite. Nvıalıɛ nun ɛjɔlɛ'n, ɔ 'fite jawe nun.
23 Sʊanlan m'ɔ sı fasie'n, ɔ fá sie!”

24 Ɛsɛ Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ biekun kɛ: “Ɛjɔlɛ ɛhɪ mɔ ɛmɔ a tɪ'n, ɛmɔ nían yí kpa. Sulɪɛ'n mɔ
ɛmɔ fa su bɛ́ manngʊn'n-mɔ'n, yí kʊnmgba'n yê bɛ 'fa bɛ su ɛmɔ ɔ, ɛsɛ bɔbɔ bɛ 'gua sʊ bɛ man
ɛmɔ.
25 M'ɔ le bie'n, bɛ 'man yí biekun. Nan m'ɔ le man bie'n, bɛ 'tʊa yí bɛ de kaan'n m'ɔ le'n.”

Bele mma'n mɔ yí ngʊnmɪn ɔ fifi'n

26 Ɛsɛ Zozi kɔ bu anyɪnndala kʊn biekun kɛ: “Nyanmɪan Belemgbin Mân'n, ɔ soman
sʊanlan m'ɔ lɛ gua *bele yí ebo nɪn asʊ.
27 Sɛ ɔ dafɪ o, sɛ yí nyɪn wɔ sʊ o, Kɔngɔɛ o, eyua o, bele mma'n fifi. Kɛ ɔ kpɪn yɔ m'ɔ fifi'n,
sʊanlan nzɪ man.
28 Asɪɛ'n muonun y'ɔ man ɔ fifi ɔ. Alimʊa nɪn anun, ɔ tɪ ndile. Yí nzin, ɔ wɔlɔ, yí ayuelɪɛ'n, ɔ
tin, ɔ bʊlʊ.
29 Nan m'ɔ kɔ bʊlʊ'n, anɪn b'a fa dadɪɛ b'a wʊlʊ nun, afɪ anɪn yí ɛtɪɛ mɛlɛ nɪn a ju.”

Muntadɪ nɪn anwʊn anyɪnndala'n
(Matie 13.31-32, Luku 13.18-19)

30 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ biekun kɛ: “Nzukɛ like dɪɛ yê yɛ 'fa Nyanmɪan
Belemgbin Mân'n yɛ susu yí ɔ? Anaan anyɪnndala benin yê yɛ 'bu m'ɔ nʊn yí kɔ sʊ ɔ?
31 Nyanmɪan Belemgbin Mân'n soman muntadɪ baa'n mɔ bɛ dua'n. Ɔ tɪ kaan tala mmaka
mma'n-mɔ mɔ bɛ dua'n kʊalaatin.
32 Nan mɔ bɛ kɔ lua'n, ɔ yɔ kpili tala tola nɪn anun mmaka'n-mɔ kʊalaatin. Ɔ tʊtʊ yí sa
anwunno, nnʊnman'n-mɔ nwʊn bɛ́ sâ yí nyâ nɪn abʊ fɔlɔlɔ nɪn anun.”

Like ati mɔ Zozi bu anyɪnndala'n
(Matie 13.34-35)

33 Zozi buli anyɪnndala m'ɔ tɪ sʊa dɔʊn ɔ hanlɪn Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n ɔ helelɪ bɛ́.
Nunhan m'ɔ bu a, bɛ kʊala kɛ bɛ tɪ yí bʊ'n yê ɔ bu ɔ.
34 Ɔ ngan man ɛjɔlɛ fíí fɔ́ún ɔ ngele man bɛ́. Yí kʊalaa m'ɔ kan'n, ɔ bu yí nwʊn anyɪnndala.
M'ɔ kɔ ha yí ngʊnmɪn nʊn yí menian'n-mɔ'n, ɔ tu yí anyɪnndala'n-mɔ kʊalaa abʊ ɔ kele bɛ́.

Zozi 'ba gua anwʊnman kpili kʊn asɪ
(Matie 8.23-27, Luku 8.22-25)

35 Ɛhɪ, cɪan kʊnmgba sɔ'n nɔsʊba, Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: “Bɛ mán yɛ kpɛ́
asue'n yɛ hɔ́ yí nzin ɛlɔ.”
36 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, yí menian'n-mɔ tuli ɛlɛɛ'n m'ɔ tɪ nun nɪn abʊ bɛ kɔ yaci
meninsʊnman nɪn ɛbɛlɛ. Anɪn ɛlɛɛ mmie-mɔ kʊsʊ sisi asue nɪn anʊan ɛbɛlɛ.
37 Bɛ hɔlɪ bɛ́ nyunnun kaan an, huuu, anwʊnman kpili kʊn nʊn asutue kɔ tu kɔ si bɛ́.
Mgbaha'n kɔ bɔ nsue kɔ gua ɛlɛɛ nɪn anun dede ɔ ka m'ɔ nʊan ɔ.
38 Zozi la ɛlɛɛ nɪn abʊ ati, yí sunmin sɔ yí ti, ɔ lɛ dafɪ. Yí menian'n-mɔ kɔ tinnge yí. Bɛ́ nwan:
“Kpain, yɛ lɛ wu! Ɔ njian man wɔ́ ɔ?”
39 Zozi fi nafɛlɛ nun kɔ tinnge. Ɔ kɔ jʊjɔ aminle sʊ kɔ hele anwʊnman kpili'n. Ɛsɛ ɔ kɔ han
kɔ hele asue'n kɛ: “Asue, gua diin!” Ɛbɛlɛ ala, anwʊnman kpili'n kɔ gua. Asue'n kɔ gua diin.
40 Mɔ asutue'n gualɪ asɪ'n, Zozi kɔ bisa yí menian'n-mɔ kɛ: “Nzukɛ ati yê ɛmɔ man esulo
kan bɛ́ ɔ? Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ nne man mín bɛ nni man ɔ?”
41 Bɛ́ nwʊn ngɔmʊa kʊalaa fi bɛ́ nwʊn tuli, bɛ kɔ han yí bɛ́ afian ɛlɔ kɛ: “Sʊanlan benin y'ɔ
le ɛhɪ mɔ anwʊnman bɔbɔ nʊn asutue man yí anyɪnnzɔ ɔ?”

5

Zozi 'ba tu wawɛ ɛtɛ dɔʊn fi sʊanlan kʊn anun
(Matie 8.28-34, Luku 8.26-39)

1 Ɛhɪ, Zozi nʊn yí menian'n-mɔ, bɛ kpɛlɪ Galile asue'n bɛ hɔlɪ juli Zelazɪ mân nɪn anun.
2 Kɛ Zozi fi ɛlɛɛ nɪn anun 'ju asɪ nɪn ala, sʊanlan kʊn fi asielɪɛ nɪn asʊ kɔ a yí nwʊn ɛbɛlɛ.
3 Sʊanlan sɔ'n, wawɛ ɛtɛ wɔ yí nun, asielɪɛ nɪn asʊ yê ɔ da ɔ. Sʊanlan fíí ngʊala man yí cɪ,
nán b'a fa ngɔnzɔngɔnzɔ b'a bɔ yí kpaun.
4 Afɪ ɔ yɔ a, bɛ fa mmulalɛ anaan ngɔnzɔngɔnzɔ bɛ gua yí ja nʊn yí sa, kʊsʊ, ɔ bubu nun.
Sʊanlan fíí le man anwʊnsɛlɛ m'ɔ kʊala sʊanlan sɔ'n cɪ ɔ.
5 Cɪan biala, kɔngɔɛ nʊn eyua, ɛ 'nwun yí a, anɪn ɔ nanndɪ asielɪɛ'n nʊn mmʊka'n-mɔ asʊ, ɔ
tɛtɪan, ɔ sɪsa nyɔbʊɛ'n-mɔ ɔ bʊta bʊta yí nwʊn.
6 M'ɔ nwunlin Zozi mʊa ɛlɔ'n, ɔ kɔ tutu ɛnwanndie ɔ kɔ hɔ kɔ kʊtʊ yí nyunnun ɛbɛlɛ.
7 Ɔ kɔ tɪan nun sɛlɛ kpa. Yɪ nwan: “Zozi, Anwunno Nyanmɪan Kpili Awa, ɛ 'se mín sɛ? Mɪn
'sɛlɛ wɔ́, nɪan wɔ́ Nyanmɪan ɛlɔ, n'ɛ se mín sa fíí.”
8 Ɔ lɛ kan sɔ, afɪ Zozi nwan: “Wawɛ ɛtɛ, fi sʊanlan ɛhɪ nun fite.”
9 Zozi kɔ bisa yí kɛ: “Ɛ li sɛ?”
Sʊanlan'n nwan: “Bɛ fɛlɛ mín nwala nwala, afɪ yɛ sʊnlɪn.”

10 Ɔ kɔ bʋtʋ Zozi kɛ n'ɔ fʋan bé fi mân sɔ nɪn anun.
11 Lɪka mɔ bɛ jin nɪn afan nun, bʋka kʋn anwʋn ɛbɛlɛ, anɪn mgbolike fatule kʋn lɛ didi.
12 Wawɛ ɛtɛ'n-mɔ kɔ bʋtʋ Zozi kɛ: "Man yé atɪn maan yɛ hó wólʋ mgbolike'n-mɔ anun."
13 Zozi kɔ man bé atɪn. Ɛhɪ a, wawɛ ɛtɛ'n-mɔ fi sʋanlan nɪn anun bɛ kɔ fite, bɛ kɔ hɔ kɔ wʋlʋ mgbolike'n-mɔ anun. Mgbolike fatule kɔ yɔ akpɪɪ nnyuan'n le ɛnwanndie bɛ kɔ tʋlʋ bʋka'n bɛ kɔ hɔ kɔ gua asue nɪn anun, bɛ kɔ nʋan.
14 Menian'n-mɔ mɔ bɛ nɪan mgbolike'n-mɔ asʋ'n kɔ nwanndi. Bɛ kɔ hɔ kɔ bɔ ɛjɔlɛ sɔ'n kpayɛ kulo, ɔ nʋn nanmue'n-mɔ asʋ. Bé mɔ bɛ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ walɪ nɪanlɪn kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ yí'n.
15 Bɛ 'ba ju Zozi anwʋn ɛbɛlɛ a, sʋanlan'n mɔ anɪn wawɛ ɛtɛ'n-mɔ wɔ yí nun nɪn anyɪnsʋ a tɪ. Ɔ wula taladɪɛ ɔ tɪ ɛbɛlɛ. Ɛjɔlɛ'n yɔlɪ bé esulo.
16 Kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ wawɛ ɛtɛ'n-mɔ fi sʋanlan nɪn anun bɛ fitelɪ, mɔ bɛ hɔlɪ wʋlʋlɪ mgbolike'n-mɔ anun mɔ bɛ 'kɔ a gua asue nɪn anun, mɔ ɛsɛ bian nɪn anyɪnsʋ 'tɪ'n, bé mɔ bɛ nwunlin yí bé nyɪnsʋ'n, bɛ bɔlɪ bɛ helelɪ sian mma'n-mɔ.
17 Mɔ bɛ tɪlɪ yí sɔ'n, bɛ bʋtʋlɪ Zozi kɛ ɔ fi bé mân nɪn anun ɔ jásʋ.
18 Mɔ Zozi 'fʋ ɛlɛɛ nɪn anun'n, sʋanlan'n m'ɔ tuli wawɛ ɛtɛ'n-mɔ fi yí nun'n kɔ bʋtʋ yí kɛ ɔ 'si yí sʋ.
19 Ɔ hanlɪn sɔ a, Zozi ngɔ tie man. Yí nwan: "Sa kɔ wó awulo, kɔ han yí kʋalaa mɔ yé Mɪn a yɔ a man wó nʋn kɛ ɔ'a kpɪn ɔ'a nwun wó nwʋn anwunnvoe'n kele wó nvilie'n-mɔ."
20 Ɛbɛlɛ ala, sʋanlan sɔ'n kɔ hɔ mân'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Kulo Bulu nɪn anun. Ɔ kɔ hɔ kɔ bɔ mɔ Zozi yɔlɪ manlɪn yí'n kpayɛ. Bé kʋalaa mɔ bɛ tɪlɪ yí ngan'n, ɔ sinlin bé nwʋn.

Zʋayilusi awa balasua'n,

ɔ nʋn balasua'n m'ɔ hanlɪn Zozi taladɪɛ'n
(Matie 9.18-26, Luku 8.40-56)

21 Ɛhɪ, Zozi fi Galile asue nɪn anzin ɔ kɔ sa kɔ a. M'ɔ walɪ juli asue nɪn anʋan ɛbɛlɛ'n, menian dɔʋn kpa walɪ yí nwʋn.
22 Kaan cɛ, Zufu'n-mɔ asɔnɪn sua nɪn asʋ mgbain'n-mɔ anun kʋn kɔ a kɔ ju ɛbɛlɛ. Kpain sɔ'n bɛ fɛlɛ yí Zʋayilusi. Ɔ nwunlin Zozi a, ɔ kɔ tu kɔ tɔ yí ja nun.
23 Ɔ kɔ bʋtʋ yí, yí sa la yí sa nun, yí nwan: "Mín wa balasua'n lɛ ka nun, yí ti bala fa wó sa fua yí nwʋn maan ɔ tí akpɔlɛ ɔ nyán ngʋan."
24 Bian'n hanlɪn sɔ ala, Zozi nʋn yí kɔ hɔ. Mɔ bɛ 'kɔ'n, menian dɔʋn kpa sili yí sʋ, anɪn bɛ 'kan Zozi bɛ mian bé afian.
25 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn balasua kʋn wɔ menian'n-mɔ afian ɛbɛlɛ. Moja tu balasua sɔ'n, yí afʋɛ bulu nʋn nnyuan ahɪ.
26 Ɔ nwunlin yalɛ dɔʋn wɔ ayile ɛyɔlɛfʋɛ sʋnman asa nun. Ɔ sɛcɪlɪ yí nwʋn esika kʋalaatin, kʋsʋ yí nwʋn a nza man. Yí ewue nɪn anyunnun ala yê ɔ kɔ ɔ.
27 Ɔ tɪlɪ kɛ menian'n-mɔ lɛ kan Zozi anwʋn ɛjɔlɛ. Ɔ kɔ a kɔ wʋlʋ menian nwala'n mɔ afian, Zozi anzin ɛbɛlɛ, ɔ kɔ han yí taladɪɛ'n.
28 Afɪ yí nwan: "Sɛ mɪn kan yí taladɪɛ nɪn ala a, mín nwʋn 'sa."
29 Ɔ hanlɪn yí a, yí moja'n m'ɔ tu yí'n kɔ kpɛ. Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ nwun yí kɛ yí nwʋn a sa.
30 Zozi kʋsʋ kɔ nwun yí ɛbɛlɛ ala kɛ anwʋnsɛlɛ kʋn fi yí nun a fite. Ɔ kɔ kpɛ yí nyɪn menian'n-mɔ afian ɛlɔ ɔ kɔ bisa kɛ: "Nwan yê ɔ'a han mín taladɪɛ'n?"
31 Ɔ bisalɪ ɛhɪ a, yí menian'n-mɔ nwan: "Wó nyɪn tua kɛ menian'n-mɔ lɛ mian wó, kʋsʋ anɪn ɛ lɛ bisa kɛ: Nwan yê ɔ'a han mín ɔ?"
32 Ɔ kɔ nɛnɪan yí nwʋn ɛbɛlɛ menian'n-mɔ anun kɔ si kɔ yia sɛ ɔ kɔ nwun sʋanlan'n m'ɔ hanlɪn yí nɪn an.
33 Kɛmɔ balasua'n sɪ like m'ɔ nwunlɪn yí wɔ yí nwʋnnaan nɪn anun'n, esulo hanlɪn yí dede yí nwʋn wʋsʋlɪ yí. Ɔ kɔ a kɔ tu kɔ tɔ Zozi aja nun, ɔ kɔ han ananhɔlɛ'n kʋalaa ɔ kɔ hele yí.
34 Ɛhɪ a, Zozi nwan: "Mín wa balasua, wó dedi nɪn a le wó ngʋan. Kɔ anzʋnunjɔ nun, man wó nwʋn sá."
35 Anɪn Zozi anʋan tɔlɪ man bɔbɔ, menian fi kpain Zʋayilusi awulo ɛlɔ bɛ walɪ tʋlɪ yí a, bé nwan: "Wó wa balasua nɪn a wu, nan benin anwʋn ati yê ɛ tɛ jɪjɪ mɪnlɪan nɪn ɔ?"
36 Nan mɔ bɛ hanlɪn sɔ'n, Zozi ngɔ bu man yí ɛjɔlɛ. Yí nwan: "Zʋayilusi, gua wó ahʋnlɪn asɪ, nyan dedi ala."
37 Zozi ngɔ man sʋanlan fíí atɪn kɛ ɔ sí yí sʋ, sannan Pɪɛlɪ nʋn Zʋakɪ nʋn yí nianman Zʋan, bé ala.
38 Mɔ bɛ juli Zʋayilusi awulo ɛlɔ'n, Zozi nwunlin kɛ ɛbɛlɛ asʋa yɔɔ. Menian'n-mɔ le esuan nʋn awuye ɛbɔ nʋn ɛtɛtɪan nʋn awólɛ ɛyɪɛ.
39 Ɔ kɔ wʋlʋ sua nɪn anun ɔ kɔ bisa bé kɛ: "Nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ bɔ awuye bɛ sun sʋa ɔ? Batʋnman talua'n wuli man, nan ɔ lɛ dafɪ."
40 Kɛ ɔ hanlɪn sɔ nɪn ala, menian'n-mɔ kɔ gʋlʋ yí nwʋn.

Ɛhı a, Zozi kɔ man bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ fite, ɔ kɔ ha sıɛ'n nʋn nian'n, nʋn yí menian nsan'n mɔ bɛ walı somanlın yí'n. Ɔ nʋn bɛ́ kɔ wʋlʋ lıka mɔ batʋnman'n la'n.
41 Ɔ kɔ sɔ batʋnman nın asa nın anun, yí nwan: "Talita kunmin!" Yí bʋ y'ɔ le kɛ: "Talua kaan, mín nwan ɛ jásʋ!"
42 Ɛbɛlɛ ala, talua'n kɔ jasʋ kɔ nanndı. Mɔ ɛjɔlɛ ɛhı 'ba'n, anın talua nın a li afʋɛ bulu nʋn nnyuan. Mɔ menian'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, ɔ sinlin bɛ́ nwʋn kpa.
43 Ɛhı a, Zozi totualı bɛ́ kɛ nán bɛ kan ɛjɔlɛ sɔ'n bɛ kele sʋanlan fíí. Ɛsɛ yí nwan: "Bɛ mán talua'n like lí."

6

Nazalɛtı amma'n-mɔ nne man

Zozi bɛ nni man
(Matie 13.53-58, Luku 4.16-30)

1 Ɛhı anzin, Zozi fi ɛbɛlɛ yí nʋan y'ɔ le yí kulo Nazalɛtı. Mɔ ɔ 'kɔ'n, yí menian'n-mɔ nʋn yí yɛ̂ bɛ hɔlı ɔ.
2 Mɔ ɛnwʋnmıan ele cıan'n juli'n, Zozi hɔlı Zufʋ'n-mɔ asɔnın sua nın anun ɔ hanlın Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n ɔ helelı bɛ́. Anın menian dɔʋn wɔ sua nın anun. Ɛjɔlɛ mɔ Zozi hanlın mɔ bɛ tılı'n sinlin bɛ́ nwʋn. Bɛ kɔ bisa bisa bɛ́ nwʋn kɛ: "Nan ɔ nʋn ɛhı fi nin? Ninhan yɛ̂ ɔ nyanlın yí ngɛlɛ ɛhı ɔ? Ɔ yɔ sɛ mɔ ɔ yɔ asinbɛnwʋn ninnge sʋa ɔ?
3 Nán Mali awa'n m'ɔ di tabʋa junman nın ɔ? Nán yí nianman-mɔ y'ɔ le Zʋakı nʋn Zozʋ, nʋn Zudı nʋn Simʋn ɔ? Nán yí nianman mmala'n-mɔ yɛ̂ bɛ wɔ yɛ́ afian ɛwa nın ɔ?" Zozi ɛsıɛ mɔ bɛ sı yí nın ati, b'a nne man yí b'a nni man.
4 Mɔ Zozi nwunlin yí sɔ'n, yí nwan: "Bɛ bu Nyanmıan kpɔmanfʋɛ biala sʋanlan lıka kʋalaa. Nan yí muonun yí kulo nın asʋ menian'n-mɔ nʋn yí nvilie'n-mɔ yɛ̂ bɛ mmu man yí sʋanlan ɔ."
5 Kɛ ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi a ngʋala man asinbɛnwʋn like fíí yɔ wɔ ɛbɛlɛ. Nwuluwafʋɛ ngʋkʋn ngʋkʋn ala yɛ̂ ɔ falı yí sa'n ɔ fualı bɛ́ nwʋn maan bɛ tılı akpɔlɛ ɔ.
6 Ɔ sinlin Zozi anwʋn kɛ yí kulo nın asʋ menian'n-mɔ nne yí bɛ nni man.

Zozi 'ba sʋan yí menian bulu nʋn nnyuan'n
(Matie 10.5-15, Luku 9.1-6)

Ɛhı anzin, Zozi kɔ hɔ Galile kulo kulo'n-mɔ asʋ ɔ kɔ han Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n ɔ kɔ hele bɛ́.
7 Yí nzin, ɔ kɔ fɛlɛ yí menian bulu nʋn nnyuan'n ɔ kɔ sʋan bɛ́ nnyuan nnyuan. Ɔ kɔ man bɛ́ tunmin kɛ bɛ fá bɛ tú wawɛ ɛtɛ'n-mɔ.
8 Mɔ bɛ 'ba hɔ'n, yí nwan: "Kɛ ɛmɔ lɛ kɔ'n, nán bɛ fa like fíí bɛ sa bɛ́ nwʋn. Nán bɛ fa kpaʋn, nán bɛ fa bɔ́lɛ, nán bɛ fa esika bɛ sa bɛ́ nwʋn. Nan ɛmɔ fá bɛ́ kpɔman nın ala bɛ tíla.
9 Ɛmɔ wúla mgbabʋa, nan kʋsʋ nán bɛ wula taladıɛ nnyuan."
10 Ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ biekun kɛ: "Kulo biala mɔ ɛmɔ kɔ hɔ sʋ'n, awulo mɔ bɛ kɔ sike ɛmɔ nun'n, ɛmɔ tánlan nun ɛbɛlɛ dede maan ɔ jú ɛmɔ ɛhɔlɛ cıan.
11 Kulo biala mɔ ɛmɔ kɔ ju sʋ, mɔ bɛ ngulo man kɛ bɛ sike ɛmɔ anaan bɛ tie ɛmɔ ɛjɔlɛ'n, ɛmɔ wʋ́sʋ bɛ́ ja nın abʋ anyʋan'n bɛ gúa ɛbɛlɛ bɛ hɔ́. Ɔ tı adanzıɛ elie kɛ bɛ ngʋala man ɛmɔ sʋnmʋɛ bɔ."
12 Ɛhı, Zozi menian bulu nʋn nnyuan'n hɔlı bɔlı Ɛjɔlɛkpa'n bɛ helelı menian'n-mɔ kɛ bɛ káci bɛ́ abalabɔ'n nán bɛ fá bɛ́ nwʋn bɛ mán Nyanmıan.
13 Bɛ fʋanlın wawɛ ɛtɛ dɔʋn. Bɛ manlın nwuluwafʋɛ dɔʋn tılı akpɔlɛ. Abɛlɛ mɔ bɛ 'ba maan bɛ tı akpɔlɛ'n, bɛ di mʋa bɛ kpʋkpa bɛ́ *olivʋ ngɔ kʋalaaka.

Zʋan Batisi ewue'n
(Matie 14.1-12, Luku 9.7-9)

14 Ɛhı, Zozi dunman'n hɔlı mʋa. Tɛmʋn sɔ'n, anın Elɔdı tı Galile mân nın asʋ belemgbin. Ɔ kɔ tı Zozi angan. Menian'n mmie-mɔ nwan: "Zʋan Batisi m'ɔ wuli'n yɛ̂ ɔ'a hın nın ɔ. Yí ti yɛ̂ ɔ man ɔ kʋala ɔ yɔ asinbɛnwʋn ninnge sʋa nın ɔ."
15 Mmie-mɔ kʋsʋ nwan: "Nyanmıan kpɔmanfʋɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Eli'n, yí ɔ." Mmiekun-mɔ kʋsʋ nwan: "Nán sʋanlan ngacile ɔ, nan ɔ tı Nyanmıan kpɔmanfʋɛ kɛ daba dıɛ'n-mɔ ala."
16 Nan mɔ belemgbin Elɔdı tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: "Zʋan Batisi mɔ m man bɛ kpɛlı yí ti'n, yí dein yɛ̂ ɔ'a hın nın ɔ."
17 Afı belemgbin Elɔdı muonun man bɛ hyılı Zʋan bɛ tʋlı yí fiadı Elodiadı dunman nun. Elodiadı tı Elɔdı anianman belenzua'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Filipʋ nın ayı. Elɔdı kɔ tʋa yí kɔ le ɔ kɔ ja.
18 Nan mɔ Zʋan nwunlin yí sɔ'n, ɔ kɔ han kɔ hele Elɔdı kɛ: "Nannan, Nyanmıan mala'n mman man wɔ́ atın kɛ ɛ fá wɔ́ nianman nın ayı'n já."

19 Zʋan ɛjɔlɛ sɔ'n ngɔ yɔ Elodiadı fɛ fíí. Ɔ kɔ fa Zʋan anwʋn ɛkpɔ. Ɔ kulo kɛ ɔ man bɛ kun
Zʋan, kʋsʋ Elɔdı dunman nun, ɔ nnwun man kɛ ɔ kpın yɔ ɔ.
20 Afı Elɔdı fɛlı Zʋan kpa. Ɔ sı kɛ Zʋan tı sɛsɛfʋɛ ɛsɛ ɔ tı anwʋntıɛ sʋanlan. Ɔ nıan Zʋan asʋ.
Mɛlɛ mɔ Zʋan hanlın ɛjɔlɛ'n m'ɔ tılı'n, ɛjɔlɛ sɔ'n jıjılı yí kpa. Kʋsʋ afı, ɔ le fɛ elie ɔ tie ɛjɔlɛ'n mɔ
Zʋan kan'n.
21 Yí sɔ ɛhı anun, bɛ wɔ ɛbɛlɛ dede cıan kʋn, Elɔdı awɔlɛ cıan nın anwʋn fɛtı mɔ bɛ di yí afʋɛ
nʋan'n kɔ ju. Anın afı sian'n Elodiadı a nyan Zʋan anwʋn atın. Mɔ cıan sɔ'n juli'n, Elɔdı kɔ tʋ
tɔbılı kɔ yia yí abılıba mgbili mgbili'n-mɔ ɔ nʋn yí nzalafʋ mgbain'n-mɔ ɔ nʋn Galile mân nın
anun mgbain'n-mɔ yí awulo ɛbɛlɛ.
22 Tɛmʋn mɔ Elɔdı nʋn yí mgbain'n-mɔ gua tɔbılı nın anwʋn bɛ 'didi'n, Elodiadı awa
balasua'n kɔ wʋlʋ lıka mɔ bɛ gua'n, ɔ kɔ si abile maan ɔ kɔ yɔ bé kʋalaa bé ɛnyınmın. Elɔdı kɔ
jasʋ, yí nwan: "Mín wa, nyanmınsɛmʋn, wɔ́ abile nın a yɔ mín ɛnyınmın sʋnman. Yí ti, like
biala mɔ ɛ kulo'n, bisa maan n vá m mán wɔ́."
23 Ɔ kɔ han ndâ kɔ tʋ sʋ kɛ: "Mın kan ɛwa kɛ sɛ mín belemgbin mân'n muonun ebue yê ɛ
kulo a, mın 'fa mın man wɔ́."
24 Ɛhı a, talua'n kɔ fite kɔ hɔ kɔ tʋ yí nin. Yí nwan: "Ayia, mín sı nwan abile'n mɔ m'an si
nın a yɔ yí ɛnyınmın. Ɔ'a han ndâ kɛ like biala mɔ mın 'kpʋnndɛ'n, ɔ 'fa man mín. Yí ti, nzu
yê n né ɔ?"
Ɛbɛlɛ ala, yí nin nwan: "Kɔ se wɔ́ sı kɛ ɛ 'de Zʋan Batisi ati'n."
25 Yí nin anʋan ngɔ tɔ man bɔbɔ, ndɛ-ndɛ talua'n kɔ hɔ kɔ tʋ yí sı, yí nwan: "Baba, mın kulo
kɛ ɛ fa Zʋan Batisi ati'n tʋ apawa nun man mín kıkaala."
26 Mɔ Elɔdı tılı yí sɔ'n, yí lʋa kɔ bɔ yí nwʋn kpa. Nan kʋsʋ ndâ'n m'ɔ hanlın wɔ yí mgbain'n-
mɔ anyunnun ɛbɛlɛ nın ati, ɔ ngɔ hʋala man yí nʋan kaci.
27 Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ sʋan yí nzalafʋ'n-mɔ nunhan kʋn kɛ ɔ hɔ́ fiadı sua nın anun ɛlɔ, ɔ hɔ́ kpé
Zʋan Batisi ati'n ɔ fá bélɛ yí.
28 Nzalafʋ'n kɔ hɔ fiadı sua nın anun. Ɔ kɔ hɔ kɔ kpɛ Zʋan ati'n ɔ kɔ tʋ yí apawa nun ɔ kɔ
bɛlɛ talua'n. Talua'n kɔ le, ɔ kɔ fa kɔ hɔ kɔ man yí nin.
29 Mɔ Zʋan menian'n-mɔ tılı yí sɔ'n, bɛ walı falı yí fuin'n bɛ hɔlı sielı yí.

Zozi 'ba man menian akpıı nnun alıɛ
(Matie 14.13-21, Luku 9.10-17, Zʋan 6.1-14)

30 Ɛhı, Zozi menian bulu nʋn nnyuan'n m'ɔ sʋanlın bé Galile mân nın anun'n hɔlı walı, bɛ
kɔ yia Zozi anwʋn ɛbɛlɛ. Mɔ bɛ yɔlı o, mɔ bɛ heheleı o, bɛ kɔ bɔ yí kʋalaa anun amannıɛ bɛ kɔ
hele yí.
31 Menian'n-mɔ mɔ bɛ ba Zozi anwʋn'n sʋnlın sʋnman. Mmie-mɔ lɛ ba, anın mmie-mɔ lɛ
kɔ. Ɔ man Zozi nʋn yí mmɔfʋɛ'n-mɔ nnyan man alaje bɔbɔ mɔ bɛ fa bɛ di like ɔ. Ɛhı ati, Zozi
kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: "Ɛmɔ mán yɛ tí yɛ́ nwʋn yɛ hɔ́ ahanmıan, nán ɛmɔ lé bé
ɛnwʋnmıan kaan."
32 Mɔ Zozi hanlın sɔ yueı'n, bɛ kɔ hɔ kɔ fʋ ɛlɛɛ kʋn anun, bɛ kɔ hɔ ahanmıan, lıka mɔ sʋanlan
fíí nnʋn man'n.
33 Mɔ bɛ 'kɔ'n, menian dɔʋn kpa nwunlin bé. Bɛ kɔ fa ası atın dıɛ'n. Bɛ fi kulo'n-mɔ kʋalaa
asʋ bɛ le ɛnwanndie. Bɛ kɔ li mʋa lıka mɔ Zozi nʋn yí menian'n-mɔ tʋlı bé ti'n.
34 Mɔ Zozi fi ɛlɛɛ nın anun 'ju'n, ɔ kɔ nwun menian dɔʋn kpa ɛbɛlɛ. Bé nwʋn kɔ yɔ yí
anwunnvoe. Afı bɛ tı kɛ mmʋa mɔ bɛ le man ɛnıanfʋɛ ɔ. Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ hehele bé ninnge
dɔʋn.
35 Mɔ alíɛ'n yɔlı bie'n, yí menian'n-mɔ kɔ kpunnge yí nwʋn ɛbɛlɛ, bé nwan: "Yɛ́ Mın, alíɛ'n
lɛ yɔ, ɛsɛ lıka mɔ yɛ wɔ'n kʋsʋ tı yí nwʋn.
36 Yí ti, yaci bé nun maan bɛ hɔ́ nanmue'n-mɔ nʋn kulo'n-mɔ mɔ bɛ mantan mantan ɛwa'n-
mɔ asʋ bɛ hɔ́ kpɔ́nndɛ like bɛ tó bɛ lí."
37 Mɔ bɛ hanlın ɛjɔlɛ sɔ'n, Zozi nwan: "Ɛmɔ muonun mán bé like lí."
Yí menian'n-mɔ nwan: "Nzu? Man yɛ hɔ́ tó kpaʋn bɔbɔ esika jɛtɛ ɛya nnyuan an, ɔ nza
man like fíí yɔ."
38 Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, Zozi kɔ bisa bé kɛ: "Kpaʋn nyɛ yê ɛmɔ le ɔ? Ɛmɔ hɔ́ nían."
Bɛ hɔlı bɛ walı a, bé nwan: "Yɛ le kpaʋn nnun nʋn ejue nnyuan."
39 Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, Zozi kɔ han kɔ hele bé kɛ bɛ mán meninsʋnman'n kʋalaatin tɛ́tanlan
ası kpule kpule ndile nın asʋ.
40 Ɛhı a, bɛ kɔ tɛtanlan ası kpule ɛya ɛya, ɔ nʋn kpule abulanun abulanun.
41 Mɔ bɛ tanlanlın ası yueı'n, Zozi kɔ le kpaʋn nnun'n, ɔ nʋn ejue nnyuan'n. Ɔ kɔ tʋ yí
nyın anwunno, ɔ kɔ la Nyanmıan ası. Ɔ kɔ bubu kpaʋn'n-mɔ anun ɔ kɔ man yí menian'n-mɔ
kɛ bɛ hyé bɛ mán meninsʋnman'n. Ɔ kɔ fa ejue nnyuan'n ɔ kɔ man bé kɛ bɛ hyé bɛ mán bé
kʋalaatin.
42 Bé kʋalaa bɛ kɔ li dede bé kʋ kɔ yi, bie kɔ ha.

43 M'ɔ halı'n, bɛ sısalı dede a, ɔ tı ece mma bulu nʊn nnyuan. Ejue'n kʊsʊ bie halı.
44 Bɛ́ mə bɛ lili kpaʊn sɔ'n, bɛ tı menian akpıı nnun. B'a nga man mmalasua nʊn mmatʊnman'n-mə bie.

Zozi 'ba nanndı asue nın anyınsʊ
(Matie 14.22-23, Zʊan 6.16-21)

45 Ɛhı, meninsʊnman'n yuelı like di ɛbɛlɛ ala, Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mə kɛ: "Ɛmə fó ɛlɛɛ nın anun bɛ kpɛ́ asue'n bɛ lí mʊa Bɛtısayida ɛlɔ. Mın 'gua menian'n-mə atın kʊalaaka nán m'an a."
46 Kɛ Zozi gualı menian'n-mə atın yuelı'n, ɔ kɔ hɔ asɔnın ɛyɔlɛ bʊka kʊn asʊ.
47 Mə alíɛ'n sanlın'n, anın ɛlɛɛ nın a ju asue nın afian. Zozi angʊnmın cein jin ası ɛbɛlɛ.
48 Ɔ 'nıan an, anın yí menian'n-mə ngʊala man ɛlɛɛ'n kan kpa. Ɔ sanlın kɛ bɛ nʊn asutue nın a yia nun. Ɛhı a, alıbahıan dɔɛ nsan mə ɔ 'kɔ dɔɛ nsian'n, Zozi kɔ nanndı asue nın anyınsʊ ɔ kɔ kpʊ bɛ́. M'ɔ walı dede m'ɔ ka kaan tʊ bɛ́'n, ɔ yɔlı kɛ ɔ lɛ san bɛ́ nwʊn.
49 Nan mə bɛ nwunlin kɛ ɔ nanndı asue nın anyınsʊ'n, bɛ bu kɛ ɛnwʊnmın ɔ. Bɛ kɔ tɛtıan.
50 Esulo hanlın bɛ́, ɔ sanlın kɛ bɛ́ kʊalaatin bɛ́ nwunlin yí.
Ɛbɛlɛ ala, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Ɛmə gúa bɛ́ ahʊnlın ası! Nán bɛ sulo nan mín ɔ!"
51 Kɛ ɔ hanlın sɔ mə ɔ 'fʊ bɛ ɛlɛɛ nın anun ala, asutue'n kɔ gua ası. Zozi nyɔlıɛ sɔ'n kɔ sin bɛ́ nwʊn kpa.
52 Afı asinbɛnwʊn like'n mə Zozi falı kpaʊn'n yɔlı'n, b'a ndı man yí bʊ. Ɔ sanlın kɛ b'a nva man bɛ́ ajʊnlın b'a nza man sʊ.

Zozi 'ba man Zenezalɛtı nwuluwafʊɛ'n-mə anwʊn sa.
(Matie 14.34-36)

53 Kɛ bɛ kpɛlı asue'n mə bɛ juli Zenezalɛtı mân nın anun'n, bɛ kɔ si ası, bɛ kɔ mınnda bɛ́ ɛlɛɛ'n.
54 Mə bɛ fi ɛlɛɛ nın anun bɛ juli'n, ɛbɛlɛ ala, menian'n-mə kɔ nwun kɛ Zozi ɔ.
55 Bɛ kɔ nwanndi bɛ kɔ hɔ lıka kʊalaatin bɛ kɔ hɔ kɔ bɔ menian'n-mə kʊalaa amannıɛ. Lıka biala mə bɛ kɔ tı kɛ Zozi wɔ'n, bɛ sʊa nwuluwafʊɛ'n-mə ɛbɛɛ sʊ bɛ bɛlɛ yí.
56 Lıka biala m'ɔ kɔ hɔ'n, nanmue nun o, kulo baa asʊ o, kulo kpili asʊ o, bɛ fa nwuluwafʊɛ'n-mə bɛ sesie anʊan'n-mə anyunnun gua'n-mə asʊ. Bɛ sɛlɛ Zozi kɛ ɔ mán bɛ́ atın maan bɛ hán yí taladıɛ nın anʊan nın ala. Sakpa, bɛ́ kʊalaa mə bɛ kɔ han yí'n, bɛ́ nwʊn sa.

7

Zozi nʊn Falisifʊɛ'n-mə 'ba su akpʊlʊwa

wə Zufʊ'n-mə amanmuo nın anwʊn
(Matie 15.1-9)

1 Ɛhı, Falisifʊɛ mmie-mə nʊn mala nın asʊ mgbain mmie-mə fi Zoluzalɛmʊn bɛ walı yialı Zozi anwʊn ɛbɛlɛ.
2 Bɛ nwunlin yí menian'n mmie-mə kɛ bɛ 'di like a, bɛ nnwunnzin man bɛ́ sa nın anun bɛ ndu man bɛ́ nwʊn efian kɛ bɛ́ mala'n kele'n.
3 Afı, Falisifʊɛ'n-mə nʊn Zufʊ'n-mə kʊalaa, bɛ di bɛ́ nan-mə mala sɔ nın asʊ kpa. Sɛ bɛ 'ba li like a, bɛ tʊ bɛ́ ahʊnlın ası bɛ nwunnzin bɛ́ sa nın anun kpa bɔkɔɔ.
4 Ɛsɛ like mə bɛ kɔ to yí gua nun mə bɛ 'ba li'n, sɛ bɛ nwunnzinlin man bɛ́ sa nın anun bɛ tuli man bɛ́ nwʊn efian an, bɛ nni man. Bɛ le daba mala dɔʊn mə bɛ di sʊ sɛlɛ kpa kɛ kangɔ nʊn bua ɔ nʊn daansɛ'n-mə anun enwunnzian.
5 Ɛhı a, Falisifʊɛ'n-mə nʊn mala nın asʊ mgbain'n-mə kɔ bisa Zozi kɛ: "Mala mə yɛ́ nan-mə a hyıhyɛ a tʊ ɛbɛlɛ'n, nzukɛ ati yê wɔ́ menian'n-mə nni man sʊ mə bɛ le bɛ́ sa nın anun efian'n bɛ lɛ didi'n?"
6 Mə Zozi tılı bɛ́ kosuan sɔ'n, yí nwan: "Apoo mma, ɛmə anwʊn ɛjɔlɛ'n mə Nyanmıan kpɔmanfʊɛ Ezayi hanlın yí daba'n tı ananhɔlɛ. Ezayi hɛlɛlı yí kɛ:
Menian ɛhı-mə le bɛ́ nʊan tuin mgban
yê bɛ yı mín ayɛ ɔ,
nan bɛ́ ahʊnlın'n nnʊn man mín sʊ.
7 *Ɛsʊɛ'n mə bɛ sʊ mín'n tı mgban.*
Ɔ sanlın kɛ kulo sʊanlan mala yê bɛ kekele ɔ,
nan nán Nyanmıan dıɛ nın ɔ."
8 Zozi nwan: "Ɛmə nni man Nyanmıan mala dıɛ nın asʊ nan kulo menian'n-mə dıɛ nın asʊ yê ɛmə di ɔ."
9 Ɛsɛ Zozi kɔ han biekun kɔ tʊ sʊ. Yí nwan: "Ɛmə a fa bɛ́ mala dıɛ'n b'a nunnun Nyanmıan dıɛ nın abʊsʊ.

10 Ɛhɪ anwʋn, Moyizɪ hanlɪn kɛ: *Man wɔ́ nyɪn sɔ́ wɔ́ sɪ nʋn wɔ́ nin.* Ɛsɛ ɔ hanlɪn yí biekun kɛ: *Sʋanlan m'ɔ kɔ han ɛjɔlɛ ɛtɛ kɔ tia yí sɪ nʋn yí nin'n, sʋanlan sɔ'n, ɔ fata kɛ bɛ kun yí.*
11 Nan ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ nwan sɛ sʋanlan kʋn kan kele yí sɪ nʋn yí nin kɛ: 'Like mɔ n ne yí mɔ n gɔ fa n gɔ bʋka ɛmɔ'n, ɔ tɪ kɔɔban' (yí bʋ y'ɔ le kɛ m'an fa m'an hye Nyanmɪan),
12 sʋanlan sɔ'n, ɛmɔ mman man yí atɪn ɔ nyɔ man like fíí kɔ́n mman man yí sɪ nʋn yí nin.
13 Ɛmɔ yɔ sɔ bɛ nunnun Nyanmɪan mala nɪn abʋsʋ ɛmɔ di bɛ́ dɪɛ'n-mɔ asʋ. Ɛsɛ bɔbɔ ɛmɔ yɔ ninnge dɔʋn mmiekun-mɔ m'ɔ nvata man ɔ."

Like m'ɔ gua sʋanlan anwʋn efian'n
(Matie 15.10-20)

14 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ fɛlɛlɪ meninsʋnman'n yí nwʋn biekun an, yí nwan: "Bɛ́ kʋalaa bɛ tíe mɔ mɪɪn kan'n bɛ tí yí bʋ.
15 Like fíí nnʋn man ɛbɛlɛ m'ɔ kan sʋanlan nʋan, ɔ man efian gua yí nwʋn ɔ. Nan ɛjɔlɛ ɛtɛ m'ɔ fi yí nʋan kɔ fite'n yê ɔ man efian gua yí nwʋn ɔ. [
16 M'ɔ sɪ fasie'n, ɔ fá síe kpa!"]
17 M'ɔ hanlɪn sɔ yuelɪ m'ɔ fi bagua nɪn anun ɔ fitelɪ ɔ hɔlɪ awulo'n, yí menian'n-mɔ kɔ bisa yí anyɪnndala sɔ'n m'ɔ buli nɪn abʋ.
18 Ɛhɪ a, Zozi kɔ bua bɛ kɛ: "Yí ti, ɛmɔ kʋsʋ nzɪ man ngɛlɛ ɔ? Ɛmɔ ndɪ man yí bʋ kɛ like biala mɔ sʋanlan kɔ li'n, ɔ ngʋala man yí nwʋn efian gua ɔ?
19 Ɔ sanlɪn kɛ like mɔ sʋanlan kɔ li'n, ɔ ngɔ man yí ahʋnlɪn nɪn anun. Nan ɔ kɔ yí kunnun yê ɔ je gua." (Ɔ nanndɪ ɛjɔlɛ ɛhɪ asʋ, Zozi kɔ hele bɛ́ kɛ like biala m'ɔ tɪ mɔ bɛ di'n, yí nwʋn tɪ.)
20 Ɛsɛ yí nwan: "Nan ɛjɔlɛ ɛtɛ m'ɔ fi sʋanlan ahʋnlɪn nun kɔ fite'n yê ɔ gua yí nwʋn efian ɔ.
21 Afɪ sʋanlan ahʋnlɪn nɪn anun yê ajʋnlɪn ɛtɛ'n kʋalaa fi ɔ: satɪlɪfʋɛ ɛyɔlɛ, awue, kodiawu,
22 ajaa ɛtʋan, anyɪnbʋlʋ, ati anun ɛtɛ ɛyɔlɛ, nnaka, basa-basa ɛyɔlɛ, nyunnunngunlan, dunmannzɛcɪɛ, atubɛnwʋn, kʋasɪanzɛmʋn.
23 Ninnge ɛtɛ ɛtɛ ɛhɪ-mɔ kʋalaa m'ɔ fi sʋanlan nun fite'n, bɛ́ yê bɛ gua yí nwʋn efian ɔ."

Ɛyɛfʋɛ balasua kʋn 'ba le Zozi di
(Matie 15.21-28)

24 Ɛhɪ anzin, Zozi anʋan y'ɔ le Silifeninsi mân nun. Lɪka m'ɔ juli'n mantan kulo kʋn. Kulo sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Tii. Ɔ ngulo man kɛ bɛ tɪ yí ngan. Yí ti, ɔ kɔ hɔ kɔ wʋlʋ awulo kʋn anun. Nan kʋsʋ ɔ'a ngʋala man fɪa.
25 Afɪ anɪn balasua kʋn wɔ ɛbɛlɛ, wawɛ ɛtɛ wɔ yí wa talua nɪn anun. Ɔ kɔ tɪ Zozi angan. Ɔ kɔ a kɔ tʋ Zozi ɔ kɔ tu kɔ tɔ yí ja nun.
26 Balasua sɔ'n tɪ man Zufʋ. Bɛ wʋlɪ yí Silifeninsi mân nun. Ɔ tɪ *gɛlɛkɪ. Ɔ kɔ sɛlɛ Zozi kɛ ɔ tú wawɛ ɛtɛ'n m'ɔ wɔ yí wa talua nɪn anun'n.
27 Mɔ bala'n hanlɪn sɔ'n, Zozi kɔ bua yí kɛ: "Nwʋnndɛ maan mmatʋnman'n-mɔ didi kʋalaaka. Afɪ, ɔ nvata man kɛ bɛ ju mmatʋnman'n-mɔ alɪɛ'n bɛ gua bɛ man njʋa'n-mɔ di ɔ."
28 Zozi hanlɪn sɔ a, balasua'n nwan: "Ɔ tɪ ananhɔlɛ, yɛ́ Mɪn. Nan kʋsʋ mmatʋnman'n-mɔ alɪɛ nɪn abʋ mgbʋkpʋlʋka'n m'ɔ kɔ yɪyɪ kɔ gua tɔbɪlɪ nɪn abʋ'n yê njʋa'n-mɔ di ɔ."
29 Mɔ Zozi tɪlɪ yí mmua sɔ'n, yí nwan: "Wɔ́ nʋan ɛjɔlɛ nɪn ati, sa kɔ, nan wawɛ ɛtɛ'n fi wɔ́ wa nɪn anun ɔ'a tu."
30 Sakpa kʋsʋ, balasua'n fi ɛbɛlɛ ɔ 'kɔ a ju a, yí wa'n la mgba nɪn asʋ, wawɛ ɛtɛ'n fi yí nun a tu.

Zozi 'ba man amunlefʋɛ anzʋtiliwa kʋn anwʋn sa

31 Ɛhɪ anzin, Zozi fi kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Tii nɪn afan ɔ kɔ sɪn Sidʋn kulo nɪn afan, ɔ kɔ sa kɔ a Galile asue nɪn anʋan. Mɔ ɔ 'sa ba'n, ɔ kpɛlɪ nun mân'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Kulo Bulu nɪn anun.
32 Ɛbɛlɛ, bɛ kɔ fa amunlefʋɛ anzʋtiliwa kʋn bɛ kɔ bɛlɛ yí kɛ ɔ fá yí sa fúa yí nwʋn maan ɔ tí akpɔlɛ.
33 Ɛhɪ a, Zozi kɔ fa wuluwafʋɛ'n bagua nɪn anun ɛbɛlɛ, ɔ nʋn yí kɔ hɔ ahanmɪan. Bɛ juli ɛlɔ a, ɔ kɔ fa yí sa mɛsɪka'n kɔ wula amunlefʋɛ nɪn anzʋ'n-mɔ anun kɔ yɪ. Ɛsɛ ɔ kɔ fa yí nʋan ngɛsɛlɛ'n bie kɔ han amunlefʋɛ'n tofeleman'n.
34 M'ɔ yɔlɪ ɛhɪ kʋalaa yuelɪ'n, ɔ kɔ tʋ yí ti anwunno ɔ kɔ gua ɛnwʋnmɪan asɪ. Yí nwan: "Ɛfata!" Yí bʋ y'ɔ le kɛ tike!
35 Ɛbɛlɛ ala, yí nzʋ'n-mɔ kɔ tike tike, yí tofeleman'n kɔ nyannjɪ, ɔ kɔ jʋjɔ yuein-yuein.
36 Mɔ Zozi yɔlɪ asinbɛnwʋn like sɔ'n yuelɪ'n, ɔ kɔ totua bɛ́ kɛ nán bɛ kan ɛjɔlɛ sɔ'n bɛ kele sʋanlan fíí. Ɔ 'totua bɛ́ a, anɪn bɛ lɛ kan bɛ kɔ.
37 Ɛjɔlɛ'n sinlin menian'n-mɔ anwʋn kpa. Bɛ́ nwan: "Like biala m'ɔ kɔ yɔ'n, ɔ yɔ yí kanlanman kpa! Ɔ man bɛ́ mɔ bɛ́ nzʋ a ti'n tɪ ɛjɔlɛ! Bɛ́ mɔ b'a tɔ amunle'n, ɔ man bɛ jʋjɔ!"

8

Zozi 'ba man menian akpɩɩ nnan alɩɛ di
(Matie 15.32-39)

1 Mɛlɛ sɔ'n, menian dɔʊn yialɩ Zozi anwʊn ɛbɛlɛ biekun. Kɛmɔ bɛ nnyan man like fíí bɛ nni man'n, Zozi fɛlɛlɩ yí menian'n-mɔ a, yí nwan:
2 "Menian ɛhɩ-mɔ anwʊn yɔ mín koun. Ɔ sanlɩn kɛ bɛ nʊn mín wɔ ɛwa yí cɩan nsan ahɩ, bɛ nnyan man like fíí bɛ nni man.
3 Sɛ mɩn man bɛ́ atɩn kɛ bɛ fá bɛ́ kunnun bɛ sá bɛ hó a, bɛ 'ba gɔlɔ atunnun. Afɩ bɛ́ nun mmie-mɔ fi mʊa."
4 Mɔ Zozi hanlɩn sɔ'n, yí menian'n-mɔ kɔ bisa yí kɛ: "Ebo ɛhɩ anun ɛwa, yɛ 'yɔ sɛ nán y'a nyan like y'a man menian nwala ɛhɩ-mɔ a li?"
5 Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ le kpaʊn nyɛ?"
Bɛ́ nwan: "Yɛ le kpaʊn nsʊ."
6 Ɛhɩ a, ɔ kɔ man meninsʊnman'n kɔ tɛtanlan asɩ. Ɔ kɔ fa kpaʊn nsʊ'n, ɔ kɔ la Nyanmɩan asɩ. Ɔ kɔ bubu nun kɔ man yí menian'n-mɔ kɛ bɛ hyé bɛ mán meninsʊnman'n. Zozi menian'n-mɔ kɔ hye kɔ man bɛ́.
7 Ɛsɛ anɩn bɛ le ejue nganngan mmiekun-mɔ. Zozi kɔ yeyila sʊ ɔ kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ bɛ hyé bɛ bóka sʊ.
8 Bɛ kɔ li dede bɛ́ kʊ kɔ yi. Zozi menian'n-mɔ kɔ sɩsa m'ɔ halɩ'n. Ɔ kɔ yi ece mma nsʊ.
9 Bɛ́ mɔ bɛ lili like'n, bɛ tɩ kɔ yɔ akpɩɩ nnan. Mɔ bɛ yuelɩ like'n di'n, Zozi kɔ man bɛ́ atɩn maan bɛ kɔ hɔ.
10 Ɛbɛlɛ ala, ɔ nʊn yí menian'n-mɔ, bɛ kɔ fʊ ɛlɛɛ nɩn anun bɛ kɔ hɔ mân'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Dalɩmannunta nɩn anun.

Falisifʊɛ'n-mɔ 'ba bisa Zozi kɛ

ɔ yɔ́ asinbɛnwʊn like kʊn maan bɛ nían.
(Matie 16.1-4)

11 Ɛhɩ, *Falisifʊɛ'n-mɔ kɔ a kɔ ju ɛbɛlɛ. Bɛ nʊn Zozi kɔ su akpʊlʊwa. Kɛmɔ bɛ kulo kɛ bɛ sɔ yí bɛ nɩan'n, bɛ kpʊnndɛ kɛ ɔ yɔ́ asinbɛnwʊn like kʊn m'ɔ kele kɛ yí tunmin'n fi Nyanmɩan ɛlɔ sakpa.
12 Zozi kɔ gua ɛnwʊnmɩan asɩ, yí nwan: "Nzukɛ ati yê ajulisʊ menian'n-mɔ kpʊnndɛ asinbɛnwʊn ninnge ɔ? Mɩɩn kan yí ananhɔlɛ mɩn kele ɛmɔ kɛ bɛ ngɔ yɔ man asinbɛnwʊn like fíí bɛ ngɔ hele man ajulisʊ menian'n-mɔ."
13 Ɔ hanlɩn sɔ yuelɩ a, ɔ kɔ yaci bɛ́ ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ fʊ ɛlɛɛ nɩn anun, ɔ nʊn yí menian'n-mɔ, bɛ kɔ sa bɛ kɔ kpɛ asue'n bɛ kɔ hɔ yí nzin ɛlɔ.

Falisifʊɛ'n-mɔ nʊn belemgbin Elɔdɩ fali ayile'n
(Matie 16.5-12)

14 Mɔ bɛ 'kpɛ asue'n, Zozi menian'n-mɔ alʊa kɔ fi kpaʊn mɔ bɛ 'fa bɛ sa bɛ́ nwʊn'n. Kpaʊn baa kʊnmgba yê anɩn bɛ le yí bɛ nwʊn ɛbɛlɛ ɛlɛɛ nɩn anun ɔ.
15 Zozi kɔ tu bɛ́ fʊɔ kɛ: "Ɛmɔ nían bɛ́ nwʊn kpa wɔ Falisifʊɛ'n-mɔ nʊn Elɔdɩ fali ayile nɩn anwʊn."
16 Zozi hanlɩn sɔ a, yí menian'n-mɔ kɔ han yí bɛ́ afian ɛlɔ kɛ kpaʊn'n mɔ b'a nva man'n, yí ti yê ɔ man ɔ lɛ kan sɔ ɔ.
17 Zozi kɔ tɩ, ɔ kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ kan kɛ: 'Anɩn kpaʊn'n mɔ y'a nva man nɩn ati ɔ'? Yí ti, ɛmɔ nzɩ man fasie bɛ ndɩ man ɛjɔlɛ bʊ ɔ? Ɛmɔ ajʊnlɩn nza man ɛmɔ ɔ?
18 Anyɩan'n mɔ ɛmɔ le yí'n, ɛmɔ nnwun man asɩ ɔ? Anzʊɛ'n mɔ ɛmɔ le yí'n, ɛmɔ ndɩ man ɛjɔlɛ ɔ? Ɛmɔ ati kácɩ,
19 mɛlɛ mɔ m mubuli kpaʊn nnun nɩn anun m manlɩn menian akpɩɩ nnun'n, ɛmɔ sɩsalɩ yí bʊ ece mma nyɛ?"
Bɛ kɔ bua yí kɛ: "Yɛ sɩsalɩ ece mma bulu nʊn nnyuan."
20 Zozi nwan: "Nán mɛlɛ mɔ m mubuli kpaʊn nsʊ nɩn anun m manlɩn menian akpɩɩ nnan'n, ɛmɔ sɩsalɩ yí bʊ ece mma nyɛ?"
Bɛ́ nwan: "Yɛ sɩsalɩ ece mma nsʊ."
21 Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Yí ti, ɛjɔlɛ'n mɔ m'an han'n, ɛmɔ ndɩ man yí bʊ biekun ɔ?"

Zozi 'ba tike anyɩnsinlinwafʊɛ kʊn anyɩn'n

22 Zozi nʊn yí menian'n-mɔ, bɛ́ nʊan y'ɔ le Bɛtɩsayida. Bɛ juli ɛbɛlɛ a, menian'n-mɔ kɔ fa anyɩnsinlinwafʊɛ kʊn bɛ kɔ bɛlɛ Zozi. Bɛ kɔ sɛlɛ yí kɛ ɔ fá yí sa hán wuluwafʊɛ'n maan yí nyɩn'n tíke.
23 Zozi kɔ sɔ anyɩnsinlinwafʊɛ nɩn asa ɔ nʊn yí kɔ hɔ kulo'n tiba. Ɔ kɔ fa yí nʊan ngɛsɛlɛ kɔ ta wuluwafʊɛ nɩn anyɩn nɩn asʊ. Ɔ kɔ fa yí sa kɔ fua wuluwafʊɛ nɩn anyɩn'n ɔ kɔ bisa yí kɛ: "Asʊ ɛ nwun like ɔ?"

24 Anyınsinlinwafʋɛ'n kɔ tike yí nyın'n, yí nwan: “Mın nwun menian'n-mɔ, nan kʋsʋ bɛ tıtı
kɛ mmaka mɔ bɛ lɛ nanndı ɔ.”
25 Zozi kɔ fa yí sa kɔ fua wuluwafʋɛ nın anyın'n biekun. Mɔ Zozi yılı yí sa'n, wuluwafʋɛ'n
kɔ nıan yí nyunnun fɔ́ún. Yí nwʋn kɔ sa ɔ kɔ nwun ası kpa bɔkɔɔ.
26 Ɛhı a, Zozi kɔ han kɔ hele yí kɛ: “Kɔ awulo, kʋsʋ n'ɛ wʋlʋ kulo nın anun.”

Pıɛlı 'ba han kɛ Zozi yê ɔ tı Kilisi nın ɔ
(Matie 16.13-20, Luku 9.18-21)

27 Ɛhı anzin, Zozi nʋn yí menian'n-mɔ fi Bɛtısayida bɛ kɔ hɔ kulo'n-mɔ mɔ bɛ mantan
mantan Filipʋ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Sezale anwʋn ɛbɛlɛ'n-mɔ asʋ.
28 Mɔ bɛ 'kɔ'n, Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Menian'n-mɔ, bɛ́ nwan nwan sʋanlan dıɛ y'ɔ le mín?”
Bɛ kɔ bua yí kɛ: “Mmie-mɔ nwan Zʋan Batisi y'ɔ le wɔ́, mmie-mɔ kʋsʋ nwan Eli y'ɔ le wɔ́,
mmiekun-mɔ kʋsʋ nwan Nyanmıan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ nunhan kʋn y'ɔ le wɔ́.”
29 Ɛhı a, Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Nan ɛmɔ kʋsʋ lılı, ɛmɔ bu kɛ nwan y'ɔ le mín?”
Pıɛlı nwan: “*Kilisi'n y'ɔ le wɔ́, Izalayɛ Ngʋandefʋɛ'n.”
30 Mɔ Pıɛlı hanlın sɔ'n, Zozi kɔ totua bɛ́ kpa kɛ nán bɛ kan ɛjɔlɛ sɔ'n bɛ kele sʋanlan fíí.

Zozi 'ba han yí ewue'n nʋn yí etinnge nın anwʋn ɛjɔlɛ
(Matie 16.21-28, Luku 9.22-27)

31 Ɛhı anzin, Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: “Ɔ di kɛ mân Baa'n nwun
amannınhunlun kpa. Izalayɛ mân nın asʋ mgbain'n-mɔ nʋn Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-
mɔ nʋn mala nın asʋ mgbain'n-mɔ 'ba yı yí tʋ. Bɛ 'ba hun yí. Bɛ kun yí a, yí cıan nsan nın asʋ,
ɔ 'tinnge.”
32 Zozi kɔ han yí ewue sɔ nın anwʋn ɛjɔlɛ yuein kɔ hele yí menian'n-mɔ. Ɛhı, Pıɛlı kɔ fɛlɛ
Zozi ahanmıan ɔ kɔ tu yí nyunnun.
33 Zozi kɔ bılı yí nyın ɔ kɔ nıan yí menian bʋ nga'n-mɔ. Ɔ kɔ tu Pıɛlı anyunnun. Yí nwan:
“Satan, fi mín nwʋn ɛwa kɔ mʋa. Wɔ́ ajʋnlın'n tı man Nyanmıan ajʋnlın, nan kulo menian
ajʋnlın yê ɛ le yí ɔ.”
34 M'ɔ yalı sɔ'n, Zozi fɛlɛlı meninsʋnman'n nʋn yí menian'n-mɔ a, yí nwan: “Sʋanlan m'ɔ
kulo kɛ ɔ si mín sʋ'n, ɔ fá yí nwʋn yí tɛɛ, ɔ fá yí kʋlʋwa'n ɔ tʋ́ yí kɔmın sʋ, nán ɔ'a si mín sʋ.
35 Sʋanlan biala m'ɔ kulo kɛ ɔ kpʋnndɛ yí ngʋan'n, ɔ 'minlin yí ngʋan sɔ'n. Nan m'ɔ kɔ
minlin yí ngʋan'n wɔ Ɛjɔlɛkpa'n nʋn mín dunman nun'n, sʋanlan sɔ'n, ɔ 'nyan ngʋan.
36 Sɛ sʋanlan kʋn nyan eyuadı nın anun ninnge'n kʋalaa nán ɔ minlin yí ngʋan nın an,
anın nzukɛ nvasʋɛ dıɛ yê ɔ 'nyan yí sʋ ɔ?
37 Nzu like dıɛ bɔbɔ yê kulo sʋanlan kʋala kɛ ɔ fa kaci yí ngʋan nın ɔ?
38 Ajulisʋ ɛtɛfʋɛ menian ɛhı-mɔ mɔ bɛ nzulo man Nyanmıan'n, bɛ́ afian, wɔ́ mɔ ɛ kɔ sa mín
nʋn mín ɛjɔlɛ nın anwʋn nyian'n, *Mân Baa'n kʋsʋ, mɛlɛ m'ɔ nʋn yí nyanmıansʋ anwʋntıɛ
mmɔfʋɛ'n-mɔ 'ba sa bɛ ba Nyanmıan anunminnyanmʋn nın anun'n, wɔ́ nwʋn 'ba yɔ yí
nyian.”

9

1 M'ɔ hanlın sɔ yuelı'n, ɛsɛ ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ biekun kɛ: “Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele
ɛmɔ kɛ, ɛmɔ mɔ b'a yia ɛwa'n, ɛmɔ kʋalaa ngɔ yue man wu. Mmie-mɔ 'ba nwun kɛ Nyanmıan
Kpili lɛ di belemgbin tunmin sʋ.”

Zozi anwʋn ɛkacie'n
(Matie 17.1-13, Luku 9.28-36)

2 Ɛhı anzin cıan nsian, Zozi kɔ fa Pıɛlı nʋn Zʋakı nʋn Zʋan. Ɔ nʋn bɛ́ menian nsan nın ala
bɛ kɔ tı bɛ́ nwʋn bʋka kannganlaun kʋn asʋ. Ɛbɛlɛ, Zozi kɔ kaci bɛ́ nyınsʋ.
3 Yí taladıɛ'n kɔ yɔ fufue hyıɛın hyıɛın kpa. Yí hyıɛın sɔ'n, asıɛ ɛhı asʋ sʋanlan fíí ngʋala man
like fíí kpʋ maan ɔ yɔ fufue dede ɔ ju yí ɔ.
4 Zozi menian nsan'n 'nıan an, bɛ kɔ nwun *Eli nʋn *Moyizı kɛ bɛ nʋn Zozi lɛ jʋjɔ.
5 Pıɛlı kɔ han kɔ hele Zozi kɛ: “*Labi, ɔ tı kpa kɛ yɛ wɔ ɛwa. Yɛ 'bɔ *tantı nsan, wɔ́ dıɛ kʋn,
Moyizı dıɛ kʋn yê Eli kʋsʋ dıɛ kʋn.”
6 Esulo kɔ han bɛ́, Pıɛlı nnwun man ɛjɔlɛ m'ɔ kan ɔ.
7 Bɛ jijin ɛbɛlɛ ala, bɔlɛ́ kʋn fi nyanmıansʋ kɔ a kɔ hala Eli nʋn Moyizı nʋn Zozi asʋ. Bɔlɛ́ nın
anun, anıɛ kʋn kɔ te. Anıɛ sɔ'n nwan: “Sʋanlan ɛhı tı mín ehulo Baa, ɛmɔ tíe yí!”
8 Zozi menian'n-mɔ tılı anıɛ sɔ nın ala, bɛ kɔ tʋtʋ bɛ́ nyın, bɛ ngɔ nwun sʋanlan fíí kón, Zozi
angʋnmın cein yê ɔ nʋn bɛ́ wɔ ɛbɛlɛ ɔ.
9 Nan mɔ bɛ fi bʋka nın asʋ bɛ 'ju'n, Zozi kɔ totua bɛ́ kɛ nán bɛ kan ɛjɔlɛ sɔ'n bɛ kele sʋanlan
fíí, dede ɔ jú cıan mɔ *Mân Baa'n fi ewue nun ɔ kɔ tinnge'n.
10 Bɛ falı m'ɔ hanlın heleli bɛ́ nın asʋ, nan kʋsʋ bɛ lɛ bisa bisa bɛ́ nwʋn bɛ́ afian ɛlɔ kɛ: “Ɔ fi
ewue nun ɔ 'tinnge'n, yí bʋ y'ɔ le benin?”

11 M'ɔ yɔlı sɔ'n, bɛ kɔ bisa Zozi kɛ: “Nzukɛ ati yê mala nın asʊ mgbain'n-mɔ nwan Eli yê ɔ
'di mʊa ba'n?”
12 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Eli 'di mʊa ba ɔ sesie ninnge'n-mɔ biekun. Nan ɔ yɔ sɛ mɔ b'a hɛlɛ yí
kɛ, Mân Baa'n 'ba nwun amannınhunlun kpa, ɛsɛ bɛ 'kpɔ yí'n?
13 Afı, mın kan mın kele ɛmɔ kɛ Eli a a dada angʊnmın. Nan menian'n-mɔ helelı yí yalɛ kɛ
bɛ́ kunnun kulo. Kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n hanlın yí nwʊn ɛjɔlɛ nın anın.”

Zozi 'ba man sʊanlan kʊn m'ɔ kpɛ nın anwʊn sa
(Matie 17.14-21, Luku 9.37-43a)

14 Zozi nʊn Pıelı nʊn Zʊan nʊn Zʊakı fi bʊka nın asʊ bɛ kɔ ju. Mɔ bɛ walı dede mɔ bɛ ka kaan
bɛ ju Zozi menian ɛhınlın-mɔ anwʊn ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔ nwun meninsʊnman bɛ́ nwʊn ɛbɛlɛ. Mala
nın asʊ mgbain'n-mɔ wɔ bɛ́ nun. Bɛ kɔ fa akpʊlʊwa esue bɛ kɔ tʊa Zozi menian'n-mɔ.
15 Zozi kɔ li meninsʊnman'n nvu nun. Kɛ bɛ nwunlin yí nın ala, bɛ kɔ tutu ɛnwanndie bɛ
kɔ hɔ yí atın ɛkpa.
16 Zozi kɔ bisa yí menian'n-mɔ kɛ: “Nzu anwʊn yê ɛmɔ nʊn bɛ́ lɛ su akpʊlʊwa'n?”
17 M'ɔ bisalı bɛ́ kosuan sɔ'n, meninsʊnman nın anun sʊanlan kʊn kɔ bua Zozi kɛ: “Yɛ́ Mın,
m'an fa mín wa belenzua'n m'an bɛlɛ wɔ́. Ɔ sanlın kɛ wawɛ ɛtɛ wɔ yí nun. Ɔ man ɔ ngʊala
man jʊjɔ.
18 Lıka biala mɔ wawɛ'n kɔ tɔ yí sʊ'n, ɔ fin yí ası. Ɔ man ɔ cuin ngɛsɛlɛ, ɔ kʊan yí je'n, ɔ san yí
ketee. M'an sɛlɛ wɔ́ menian'n-mɔ kɛ bɛ tú wawɛ ɛtɛ sɔ'n. Nan b'a mantan yí dede b'a ngʊala
man yí tu.”
19 Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ menian ɛhı-mɔ, ɛmɔ le man dedi. Mın nʊn ɛmɔ yɛ tánlan
dede ɔ hɔ́ jú mɛlɛ benin? N zʊ́ ɛmɔ dede ɔ jú tɛmʊn benin? Bɛ fá batʊnman'n bɛ bɛ́lɛ mín.”
20 Bɛ kɔ fa batʊnman'n bɛ kɔ bɛlɛ Zozi. Kɛmɔ batʊnman'n nwunlin yí nın ala, wawɛ ɛtɛ'n
m'ɔ wɔ yí nun'n kɔ wʊsʊ yí sɛlɛ kpa. Batʊnman'n kɔ tɔ ası ɔ kɔ kunndo, yí nʊan ngɛsɛlɛ fʊkʊʊ.
21 Zozi kɔ bisa batʊnman nın ası'n kɛ: “Ɔ mantanlın yí ɛyɔlɛ'n yí cıan nyɛ ahı?”
Yí sı nwan: “Ɔ bɔlı yí bʊ yí mmatʊnman nun.
22 Cıan bie a, wawɛ'n man ɔ tɔ sîn nun. Bie kʊsʊ a, ɔ tʊ yí asue nun kɛ ɔ 'kun yí. Nan sɛ ɛ
kʊala yɛ́ bʊka a, anın nwun yɛ́ nwʊn anwunnvoe nán bʊka yɛ́.”
23 Zozi kɔ se yí kɛ: “Ɛ lɛ kan kele mín kɛ: ‘Sɛ ɛ kʊala a!’ Nwun yí kɛ sʊanlan biala m'ɔ de
Nyanmıan di'n, ɔ kʊala like biala yɔ.”
24 Ɛbɛlɛ ala, batʊnman nın ası'n kɔ tıan nun, yí nwan: “Mın de mın di, kʊsʊ bʊka mín nán
mín dedi'n tı kaan sʊa!”
25 Meninsʊnman'n kɔ nwanndi kɔ hɔ Zozi nʊn batʊnman nın anwʊn ɛlɔ. Mɔ Zozi nwunlin
yí sɔ'n, ɔ kɔ jʊjɔ aminle sʊ ɔ kɔ hele wawɛ ɛtɛ'n, yí nwan: “Wawɛ ɛtɛ, wɔ́ mɔ a munndun
batʊnman ɛhı anʊan'n ɛsɛ a ti yí nzʊ'n, mıın kan mın kele wɔ́ kɛ ɛ fi yí nun tú, ɛsɛ n'ɛ wʊlʊ
yí nun kón lé!”
26 Wawɛ ɛtɛ'n kɔ wʊsʊ batʊnman'n sɛlɛ kpa. Ɔ kɔ tɛtıan ɔ fi yí nun kɔ tu. Batʊnman'n tı kɛ
ɔ'a wu. Ɔ man bɛ́ dɔʊn mɔ anın bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n nwan: “Batʊnman nın a wu! Batʊnman nın a
wu!”
27 Mɔ bɛ 'kıkan ɛhı'n, Zozi kɔ sɔ batʊnman nın asa ɔ kɔ jasʊ yí kɔ jinlan.
28 Mɔ Zozi hɔlı awulo m'ɔ halı yí nʊn yí menian'n-mɔ angʊnmın'n, yí menian'n-mɔ kɔ bisa
yí kɛ: “Nzukɛ ati yê y'a ngʊala man wawɛ sɔ'n tu'n?”
29 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Wawɛ ɛtɛ sʊa, Nyanmıan ɛsɛlɛ yê bɛ fa bɛ tu yí ɔ.”

Zozi 'ba bɔ yí ewue'n nʊn yí etinnge nın asʊ biekun
(Matie 17.22-23, Luku 9.43b-45)

30 Zozi nʊn yí menian'n-mɔ fi ɛbɛlɛ bɛ kɔ hɔ. Bɛ 'kɔ'n, bɛ kɔ kpɛ nun Galile mân nın anun.
Afı Zozi ngulo man kɛ sʊanlan fíí nwun lıka m'ɔ wɔ'n.
31 Ɔ kɔ hehele yí menian'n-mɔ ninnge, ɛsɛ ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Bɛ 'ba hyı *Mân Baa'n bɛ
man menian'n-mɔ kun yí. Nan sɛ ɔ wu a, yí cıan nsan nın asʊ, ɔ 'tinnge.”
32 Yí menian'n-mɔ ngɔ tı man ɛjɔlɛ sɔ'n m'ɔ hanlın nın abʊ. Kʊsʊ afı bɛ sulo bɛ ngɔ bisa man
yí kosuan.

Sʊanlan m'ɔ tı kpili tala bɛ́ kʊalaa'n
(Matie 18.1-5, Luku 9.46-48)

33 Mɔ Zozi nʊn yí menian'n-mɔ juli Kapɛɛnawɔmʊn mɔ bɛ wʊlʊlı awulo'n, ɔ kɔ bisa bɛ́ kɛ:
“Nzu anwʊn akpʊlʊwa yê ɛmɔ suli yí atın nın anun'n?”
34 M'ɔ bisalı bɛ́ kosuan sɔ'n, bɛ ngɔ buke bɛ́ nʊan. Afı mɔ bɛ 'ba'n, akpʊlʊwa kʊn tɔlı bɛ́ afian.
Akpʊlʊwa sɔ nın anwʊn, anın bɛ lɛ kpʊnndɛ sʊanlan m'ɔ tı kpili tala bɛ́ kʊalaa'n.
35 Ɛhı a, Zozi kɔ tanlan ası. Ɔ kɔ fɛlɛ yí menian bulu nʊn nnyuan'n ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ:
“Sɛ sʊanlan kʊn kulo kɛ ɔ di ɛmɔ asʊ kpain an, anın ɔ káci ɛmɔ anun batʊnman nán ɔ sʊ́ ɛmɔ
kʊalaatin.”

36 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ fa batʋnman kaan kʋn kɔ a bɛ́ afian ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ fa yí kɔ bɔ yí nwʋn. Yí nwan:
37 "Sʋanlan biala mɔ mín dunman nun, ɔ kɔ sɔ mmatʋnman ɛhı-mɔ bie anun'n, anın mín muonun yê ɔ'a sɔ mín nun ɔ. Yê sʋanlan m'ɔ kɔ sɔ mín nun'n, nán mín ngʋnmın yê ɔ'a sɔ mın nun ɔ. Nan anın ɔ'a sɔ sʋanlan'n mɔ ɔ'a sʋan mín nın anun bie."

M'ɔ mgbɔ man yɛ́'n, anın ɔ kulo yɛ́
(Luku 9.49-50)

38 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, Zʋan kɔ fa kɔ tʋ yí nyunnun kɛ: "Kpain, y'a nwun sʋanlan kʋn, ɔ nnʋn man yɛ́ nun bie. Ɔ fa wɔ́ dunman'n ɔ tu wawɛ ɛtɛ'n-mɔ. Yí ti, y'a totua yí."
39 Mɔ Zʋan anʋan tɔlı'n, Zozi nwan: "Nán bɛ totua yí. Ɔ sanlın kɛ sʋanlan fíí ngʋala man kɛ ɔ fa mín dunman'n ɔ yɔ asinbɛnwʋn ninnge, nán afı ɔ'a han ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ'a tia mín.
40 Afı sʋanlan m'ɔ mgbɔ man yɛ́'n, anın ɔ kulo yɛ́.
41 Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ sʋanlan biala mɔ mín dunman nun, ɔ kɔ man ɛmɔ nzue nganlannzan kʋn kɔ nʋn'n, ɔ 'nyan yí nwʋn ahatua.

Bɛ́ mɔ bɛ tʋnndʋn Zozi menian'n-mɔ nun aja nun'n
(Matie 18.6-9, Luku 17.1-2)

42 "Mmatʋnman nganngan ɛhı-mɔ mɔ bɛ de mín bɛ di'n, sʋanlan m'ɔ kɔ tʋnndʋn bɛ́ nun kʋn aja nun maan ɔ kɔ tɔ ɛtɛ nın anun'n, ɔ tı kpa kɛ bɛ fa ɛbʋɛ kpili kʋn bɛ tʋ yí kɔmın bɛ tʋ yí jenvie nın anun.
43 Sɛ wɔ́ sa yê ɔ lɛ jıjı wɔ́ maan ɛ tɔ ɛtɛ nın anun an, anın kpɛ tʋ. Sɛ ɔ ka wɔ́ sa kʋn nán ɛ nyan ngʋan an, ɔ tı kpa tala kɛ ɛ le wɔ́ sa nnyuan'n ɛ kɔ hɔ sîn'n m'ɔ nnun man lé nın anun'n. [
44 Ɛlɔ ngakʋba'n-mɔ mɔ bɛ di sʋanlan'n, bɛ nwu man lé, ɛsɛ sîn'n kʋsʋ nnun man lé.]
45 Sɛ wɔ́ ja yê ɔ lɛ jıjı wɔ́ maan ɛ tɔ ɛtɛ nın anun an, anın kpɛ tʋ. Sɛ ɔ ka wɔ́ ja kʋn nán ɛ nyan ngʋan an, ɔ tı kpa tala kɛ ɛ kɔ fa wɔ́ ja nnyuan'n ɛ kɔ hɔ sîn'n m'ɔ nnun man lé nın anun'n. [
46 Ɛlɔ ngakʋba'n-mɔ mɔ bɛ di sʋanlan'n, bɛ nwu man lé, ɛsɛ sîn'n kʋsʋ nnun man lé.]
47 Sɛ wɔ́ nyın yê ɔ lɛ jıjı wɔ́ maan ɛ tɔ ɛtɛ nın anun an, anın tu tʋ. Sɛ ɔ ka wɔ́ nyın kʋn nán ɛ nyan Nyanmıan Belemgbin Mân nın anun ɛlɔ ngʋan nın an, ɔ tı kpa tala kɛ ɛ kɔ fa wɔ́ nyın nnyuan'n ɛ kɔ hɔ sîn'n m'ɔ nnun man lé nın anun'n.
48 Ɛlɔ ngakʋba'n-mɔ mɔ bɛ di sʋanlan'n, bɛ nwu man lé, ɛsɛ sîn'n kʋsʋ nnun man lé.
49 Afı kɛ bɛ wula ninnge'n-mɔ njın nán b'a nzɛcı man'n, bɛ 'fa sîn'n kʋsʋ bɛ tı sʋanlan biala anwʋn.
50 Njın'n tı like kpa. Nan sɛ ɔ yɔ talé a, anın bɛ 'yɔ sɛ nán ɔ a yɔ fɛ biekun? Ɛmɔ mán njın tánlan ɛmɔ anun, ɛsɛ ɛmɔ nʋn ɛhınlın-mɔ tánlan anzʋnunjɔ nun."

10

Eyila nın anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Matie 19.1-12, Luku 16.18)

1 Ɛhı, Zozi nʋn yí menian'n-mɔ, bɛ fi Kapɛɛnawɔmʋn kulo nın asʋ ɛbɛlɛ bɛ́ nʋan y'ɔ le Zude mân nın anun, asue Zuludın nın anzin ɛlɔ. Mɔ bɛ juli ɛbɛlɛ'n, meninsʋnman'n kɔ a kɔ yia bɛ́ nwʋn biekun. Kɛ Zozi yɔ yí titi'n, ɔ kɔ hehele bɛ́ Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n.
2 Anın Falisifʋɛ mmie-mɔ wɔ ɛbɛlɛ. Kɛmɔ bɛ kulo kɛ bɛ sɔ Zozi bɛ nıan'n, bɛ kɔ bisa yí kɛ: "Kpain, asʋ yɛ́ mala'n man atın kɛ belenzua kʋn yíla yí yı ɔ?"
3 Mɔ bɛ bisalı kosuan sɔ'n, Zozi kʋsʋ kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Mala benin yê *Moyizı falı manlın ɛmɔ ɔ?"
4 Bɛ kɔ bua Zozi kɛ: "Moyizı a man atın kɛ belenzua'n hélɛ eyila kalata mán yí yı nán ɔ yíla yí."
5 Ɛhı a, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ ati anun ɛtɛ nın ati yê Moyizı falı mala sɔ'n manlın ɛmɔ ɔ.
6 Nan mɔ Nyanmıan bɔlı mân'n, kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan'n: *Ɔ bɔlı belenzua nʋn balasua.*
7 *Ɛhı ati, belenzua'n fi yí sı nʋn yí nin abʋ anwʋn 'ba jasʋ. Ɔ 'fa yí nwʋn bɔ yí yı,*
8 *nán bɛ́ munnyuan'n bɛ yɔ sʋanlan munmuan kʋn.* Ɛmɔ nwún yí kɛ bɛ tı man menian nnyuan, nan bɛ tı sʋanlan kʋn.
9 Yí sɔ ati, like mɔ Nyanmıan kɔ han kɔ bɔ nun'n, sʋanlan n'ɔ tı nun."
10 Mɔ bɛ fi ɛbɛlɛ bɛ hɔlı awulo'n, Zozi menian'n-mɔ kɔ bisa yí kosuan ɛjɔlɛ sɔ nın anwʋn.
11 Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Sɛ sʋanlan kʋn yila yí yı nán ɔ kɔ ja balasua fʋfɔlɛ a, anın ɔ'a tʋn ajaa wɔ daba nın anwʋn.
12 Sɛ balasua kʋn kʋsʋ yila yí hun nán ɔ kɔ ja belenzua fʋfɔlɛ a, anın ɔ'a tʋn ajaa."

Zozi nʋn mmatʋnman nganngan'n-mɔ
(Matie 19.13-15, Luku 18.15-17)

13 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, menian mmie-mɔ falı mmatʊnman bɛlɛlı yí kɛ ɔ yéyila bé sʊ.
Nan mɔ bɛ 'fa bé bɛ bɛlɛ Zozi'n, yí menian'n-mɔ kɔ totua bé atın.
14 Mɔ Zozi nwunlin bé nyɔlıɛ sɔ'n, ɔ kɔ fɛ ɛya. Ɔ kɔ han kɔ hele bé kɛ: "Ɛmɔ yáci
mmatʊnman'n-mɔ maan bɛ bála mín nwʊn, nan nán bɛ totua bé atın. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan
Belemgbin Mân'n, ɔ tı bé mɔ bɛ tı kɛ mmatʊnman ɛhı-mɔ'n dıɛ.
15 Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ, sʊanlan mɔ ɔ'a nzɔ man Nyanmıan Belemgbin
Mân nın anun kɛ batʊnman sɔ nun'n, sʊanlan sɔ'n ngɔ man Nyanmıan lıka ɛlɔ lé."
16 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi kɔ sɔ mmatʊnman'n-mɔ kɔ mantan yí nwʊn. Ɔ kɔ fa yí sa'n kɔ fofua bé
sʊ ɔ kɔ yeyila bé.

Esikafʊɛ kʊn anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Matie 19.16-30, Luku 18.18-30)

17 Mɔ Zozi yɔlı sɔ yuelı mɔ ɔ 'ba tu yí bʊ'n, sʊanlan kʊn tutuli ɛnwanndie ɔ walı kʊtʊlı yí
nyunnun ɛbɛlɛ. Yí nwan: "Ngehelefʊɛ kpa, nzukɛ yê n yó nán m'an nyan ngʊan m'ɔ le man
ayuelıɛ nın ɔ?"
18 M'ɔ bisalı kosuan sɔ'n, Zozi kɔ bua yí kɛ: "Nzukɛ ati yê ɛ fɛlɛ mín ngehelefʊɛ kpa ɔ?
Sʊanlan fíí tı man kpa sannan Nyanmıan Kpili angʊnmın cein.
19 Ɛ sı mala'n-mɔ: *N'ɛ di awue, n'ɛ tʊn ajaa, n'ɛ wua like, n'ɛ di ato adanzıɛ, n'ɛ di ndunlunmun,*
man wó nyın só wó sı nʊn wó nin."
20 Bian'n bualı yí kɛ: "Ɛhı kʊalaa m mantanlın sʊ elie mín mmatʊnman nun angʊnmın. N
vʊnndʊnlın man bie fíí."
21 Zozi kɔ nıan bian'n ɔ kɔ li yí nwʊn fɛ. Yí nwan: "Ɔ a ha wó like kʊn. Kɔ nán tɔnın wó nwʊn
ninnge'n-mɔ kʊalaatin, nán fa yí esika'n man ehianfʊɛ'n-mɔ. Ɛ 'ba nyan wó nwʊn Nyanmıan
Belemgbin Mân nın anun. Ɛ yɔ sɔ yue a, bala, nán afı si mín sʊ."
22 Mɔ bian'n tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, yí ti anun kɔ sɛcı yí kpa. Ɔ kɔ li yalɛ kɔ hɔ, afı ɔ tı esikafʊɛ kpili
kpa.
23 Zozi kpɛlı yí nyın ɔ nıanlın yí menian'n-mɔ mɔ b'a yia yí nwʊn ɛbɛlɛ nın an, yí nwan:
"Nyanmıan Belemgbin Mân nın anun ɛwʊlʊɛ'n, ɔ yɔ sı man esikafʊɛ'n-mɔ!"
24 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, ɛjɔlɛ'n kɔ sin yí menian'n-mɔ anwʊn kpa. Ɔ kɔ se bé biekun kɛ: "Mín
mma-mɔ, Nyanmıan Belemgbin Mân nın anun ɛwʊlʊɛ'n yɔ sı!
25 Ɔ yɔ sı man naan'n mɔ bɛ fɛlɛ yí sʊamo'n kɛ ɔ wúlʊ dɔlɔwa bɔɛ nun. Nan ɔ yɔ sı kpa man
esikafʊɛ kʊn kɛ ɔ wúlʊ Nyanmıan Belemgbin Mân nın anun."
26 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ Zozi hanlın'n sinlin yí menian'n-mɔ anwʊn kpa biekun. Bɛ kɔ bisa bisa bé
nwʊn kɛ: "Sɛ ɔ tı sɔ a, anın nwan yê ɔ 'nyan yí ti ɔ?"
27 Zozi nıanlın bé dede a, yí nwan: "Ɛhı yɔ sı man kulo menian'n-mɔ, nan ɔ nyɔ sı mman
man Nyanmıan. Nyanmıan dıɛ, like fíí nza man yí yɔ."
28 Ɛhı a, Pıelı nwan: "Nwun yí kɛ y'a yaci yé ninnge'n-mɔ kʊalaa y'a si wó sʊ."
29 Mɔ Pıelı hanlın sɔ'n, Zozi kɔ bua yí kɛ: "Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ sʊanlan mɔ
mín dunman nun ɔ nʊn Ɛjɔlɛkpa'n dunman nun ɔ kɔ yaci yí awulo, yí nianman'n-mɔ, yí nin
nʊn yí sı, yí mma, anaan yí asıɛ'n-mɔ,
30 ɔ 'nyan awulo, anianman, nian, sıɛ, mma, asıɛ, ɔ nʊn amannınhunlun mɛlɛ ɛhı anun, ɛsɛ
mɛlɛ'n m'ɔ lɛ ba nın anun, ɔ 'nyan ngʊan m'ɔ le man ayuelıɛ'n.
31 Alimʊa mma'n-mɔ dɔʊn 'ba li sian, yê sian mma'n-mɔ kʊsʊ dɔʊn 'ba li mʊa."

Zozi 'ba bɔ yí ewue'n nʊn yí etinnge nın asʊ biekun
(Matie 19.17-19, Luku 18.31-34)

32 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelın'n, ɔ nʊn yí menian'n-mɔ, bɛ kɔ fa Zoluzalɛmʊn atın'n. Zozi li
bé nyunnun. Yí menian'n-mɔ akunnun tıtı bé. Bé mɔ bɛ si bé sʊ'n kʊsʊ sulo. Zozi kɔ fɛlɛ yí
menian bulu nʊn nnyuan nın ahanmıan biekun. Ɛjɔlɛ'n mɔ ɔ 'ba tʊ yí'n, ɔ kɔ han kɔ hele bé.
33 Yí nwan "Ɛmɔ tíe, yɛ lɛ kɔ Zoluzalɛmʊn! Yɛ kɔ yɛ ju ɛlɔ a, bɛ 'ba hyı Mân Baa'n bɛ man
Nyanmıan tɛɛyıfʊɛ'n-mɔ nʊn mala nın asʊ mgbain'n-mɔ. Yí ehuan ati, bɛ 'ba bu yí fʊɔ. Bɛ 'ba
fa yí bɛ wula bé mɔ bɛ tı man Zufʊ'n-mɔ asa nun.
34 Bé kʊsʊ bɛ 'ba gʊlʊ yí nwʊn, bɛ tʊtʊ yí nyunnun ngɛsɛlɛ, bɛ fin yí mgbele nán bɛ kun yí. Sɛ
bɛ kun yí yue a, yí cıan nsan nın asʊ, ɔ fi ewue nun ɔ 'tinnge."

Zʊakı nʊn Zʊan 'ba bisa Zozi like kʊn
(Matie 20.20-28, Luku 22.25-27)

35 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, Zebede amma Zʊakı nʊn Zʊan kɔ kpunnge yí. Bé nwan: "Yé
Mın, yɛ kulo kɛ like'n mɔ yɛ lɛ ba bisa wó'n, ɛ yó man yé".
36 Zozi kɔ bisa bé kɛ: "Nzu like dıɛ yê ɛmɔ kulo kɛ n yó m mán ɛmɔ ɔ?"
37 Bé nwan: "Mɛlɛ mɔ ɛ 'di wó belemgbin nın anunminnyanmʊn nın anun'n, man yé
nunhan kʊn tánlan wó fama sʊ yê kʊn kʊsʊ tánlan wó bê sʊ."

38 Bɛ hanlın sɔ a, Zozi nwan: “Ɛmɔ nzı man like'n mɔ ɛmɔ lɛ bisa'n. Asʋ amannınhunlun kangɔ'n mɔ mın 'ba nʋn nun'n, ɛmɔ kɔ hʋala nun nʋn? Anaan amannınhunlun ɛsɔnıan'n mɔ bɛ 'ba sɔnın mín'n, ɛmɔ kɔ hʋala bie sɔnın?”
39 Bé nwan: “Yuo o, yɛ kʋala yí yɔ.”
Zozi nwan: “Ɔ tı ananhɔlɛ kɛ kangɔ'n mɔ mın 'ba nʋn nun'n, ɛmɔ 'ba nʋn nun bie. Ɛsɔnıan'n mɔ bɛ 'ba sɔnın mín'n, bɛ 'ba sɔnın ɛmɔ bie.
40 Nan kʋsʋ m'ɔ tı mín fama sʋ anaan mín bê sʋ ɛtanlán'n, yí dıɛ nán mín yê mın man ɔ. Ɔ tı bé mɔ Nyanmıan a sesie a man bé'n-mɔ dıɛ.”
41 Mɔ yí menian bulu'n tılı ɛjɔlɛ'n mɔ Zʋakı nʋn Zʋan hanlın'n, bɛ kɔ fɛ bé nwʋn ɛya.
42 Ɛhı a, Zozi kɔ fɛlɛ bé kʋalaatin ɔ kɔ han kɔ hele bé kɛ: “Ɛmɔ sı kɛ mân nın anun mmelemgbin'n-mɔ kele bé menian'n-mɔ ahʋlʋwa. Mgbain'n-mɔ sisi menian'n-mɔ.
43 Nan ɛmɔ afian ɛwa dıɛ, ɔ tı man sɔ. Ɛmɔ afian, m'ɔ kulo kɛ ɔ kaci kpain'n, ɔ káci ɛmɔ akʋa.
44 Nunhan m'ɔ kulo kɛ ɔ di ɛmɔ anyunnun'n, ɔ yó ɛmɔ kanga.
45 Ɔ sanlın kɛ *Mân Baa'n muonun, ɔ'a mma man kɛ ɔ 'ba maan bɛ sʋ yí. Nan ɔ walı kɛ ɔ 'ba sʋ ɔ fa yí ngʋan'n ɔ de menian dɔʋn ati.”

Zozi 'ba tike Baatime anyın'n
(Matie 20.29-34, Luku 18.35-43)

46 Ɛhı anzin, Zozi nʋn yí menian'n-mɔ kɔ hɔ kɔ ju kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zoliko nın asʋ. Mɛlɛ mɔ Zozi nʋn yí menian'n-mɔ nʋn meninsʋnman'n fi kulo nın anun bɛ 'fite'n, anın Time awa Baatime m'ɔ tı anyınsinlinwafʋɛ'n tı atın nın anʋan ɛbɛlɛ. Ɔ sɛsɛlɛ esika.
47 M'ɔ tılı kɛ bé nwan Zozi m'ɔ fi Nazalɛtı'n, ɔ kɔ tıan nun kɛ: “Zozi, belemgbin *Davidi Awa, nwun mín nwʋn anwunnvoe!”
48 Menian dɔʋn kpa kɔ totua yí kɛ ɔ múan yí nʋan nın asʋ. Ɔ ngɔ tɛ bé sʋ. Ɔ kɔ tıan nun sɛlɛ kpa biekun kɛ: “Zozi, belemgbin Davidi Awa, nwun mín nwʋn anwunnvoe!”
49 Zozi kɔ jinlan. Yí nwan: “Bɛ félɛ yí bɛ mán ɔ bála.”
Bɛ kɔ fɛlɛ anyınsinlinwafʋɛ'n, bé nwan: “Bɔ mɔndınlın, jasʋ nán ɔ lɛ fɛlɛ wó.”
50 Ɛhı a, Baatime kɔ gua taladıɛ'n m'ɔ fa fʋfɔ yí nwʋn nın ası. Ɔ kɔ hulu kɔ kpın ɔ kɔ a Zozi anwʋn ɛbɛlɛ.
51 Zozi kɔ bisa yí kɛ: “Nzu like dıɛ yê n yó m mán wó ɔ?”
Anyınsinlinwafʋɛ'n nwan: “*Labunin, man n nwún ası.”
52 M'ɔ hanlın sɔ'n, Zozi nwan: “Kɔ, wó dedi nın a man wó nwʋn a sa.” Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ nwun ası. Ɔ kɔ si Zozi sʋ.

11

Zozi 'ba hɔ Zoluzalɛmʋn kulo nın asʋ
(Matie 21.1-11, Luku 19.28-40, Zʋan 12.12-19)

1 Zozi nʋn yí menian'n-mɔ kɔ a kɔ ju Bɛtıfaze nʋn Betanin afian. Kulo sɔ'n-mɔ mantan mantan Zoluzalɛmʋn. Mɔ bɛ juli *Olivʋ bʋka nın anwʋn ɛbɛlɛ'n, Zozi kɔ sʋan yí menian'n-mɔ anun nnyuan, yí nwan:
2 “Ɛmɔ hó kulo'n m'ɔ wɔ ɛmɔ anyunnun ɛlɔ nın asʋ. Mɔ ɛmɔ 'fite kulo nın asʋ ɛbɛlɛ ala'n, ɛmɔ 'ba nwun yí kɛ afunlunmun baa kʋn mınnda ɛbɛlɛ, sʋanlan fíí fʋlı tanlanlın man sʋ lé. Ɛmɔ nyánnjı yí bɛ bélɛ mín.
3 Sɛ sʋanlan bie bisa ɛmɔ kɛ nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ nyannjı yí a, ɛmɔ sé yí kɛ: ‘Yé Mın a mian yí nwʋn, nan ɔ ngɔ hye man, ɔ 'ba fa sa ba.’ ”
4 M'ɔ hanlın sɔ yuelı'n yê yí menian nnyuan'n hɔlı ɔ. Bɛ 'kɔ a ju a, afunlunmun baa'n mınnda anʋan kʋn anun, gua nın asʋ. Bɛ kɔ nyannjı yí.
5 Bé mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n, bé mmie-mɔ kɔ bisa bé kɛ: “Ɛmɔ lɛ yɔ nzu? Nzu ati yê ɛmɔ lɛ nyannjı afunlunmun baa'n?”
6 Bɛ bualı bé kɛ Zozi hanlın helelı bé'n, yê menian sɔ'n-mɔ yacili bé maan bɛ falı bɛ hɔlı ɔ.
7 Bɛ kɔ fa afunlunmun baa'n bɛ kɔ bɛlɛ Zozi, bɛ kɔ fa bé taladıɛ'n-mɔ bɛ kɔ gua naan nın asʋ. Zozi kɔ fʋ kɔ tanlanlın sʋ.
8 Menian dɔʋn kɔ sısɛ bé ɛtanlan'n-mɔ atın nın anun. Mmie-mɔ kʋsʋ kɔ kpıkpɛ aye malɛ bɛ kɔ sısɛ yí atın nın anun.
9 Bé mɔ bɛ li Zozi anyunnun'n ɔ nʋn bé mɔ bɛ li yí nzin'n, bɛ lɛ tıan bɛ kan kɛ: “Hozanna! *Nyila hán sʋanlan ɛhı m'ɔ lɛ ba wɔ yé Mın dunman nun'n!*
10 Nyila hán belemgbin'n m'ɔ lɛ ba sesie yé sı Davidi belemgbin mân'n. Hozanna! Nyila hán yé Mın m'ɔ wɔ anwunno anwunno ɛlɔ'n!”
11 Zozi kɔ ju Zoluzalɛmʋn. Ɔ kɔ wʋlʋ Nyanmıan sua nın anun. Ɔ kɔ nɛnıan ɛbɛlɛ ninnge'n-mɔ kʋalaa kɔ yue. Ɔ nʋn yí menian bulu nʋn nnyuan'n, bɛ kɔ hɔ Betanin. Ɔ sanlın kɛ anın alíɛ lɛ yɔ.

Zozi 'ba bɔ figi baka kʋn sasan
(Matie 21.18-19)

12 Bɛ lalı alíɛ hınlın mɔ bɛ fi Betanin bɛ 'kɔ'n, ɛhɔɛ kɔ hun Zozi.
13 Ɔ kɔ nwun *figi baka kʋn mʋa ɛlɔ. Nyâ wɔ sʋ. Zozi kɔ hɔ yí bʋ ɔ 'kɔ a nıan sɛ ɔ kɔ nyan figi bie kɔ li a. Ɔ 'kɔ ju a, like fíí nnʋn man sʋ, nyâ ngʋnmın, ɔ sanlın kɛ ɔ juli man figi nın esúe tɛmʋn.
14 Mɔ Zozi nwunlin yí sɔ'n, yí nwan: "Wó baka ɛhı, ɔ fi ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, sʋanlan fíí ngɔ li wó sʋ baa kón lé!" M'ɔ hanlın sɔ'n, yí menian'n-mɔ kɔ tı.

Zozi 'ba fʋan bé mɔ bɛ di gua

Nyanmıan awulo nın anun'n
(Matie 21.12-17, Luku 19.45-48, Zʋan 2.13-22)

15 Zozi nʋn yí menian'n-mɔ fi Betanin bɛ kɔ a Zoluzalɛmʋn. Zozi kɔ wʋlʋ Nyanmıan awulo nın anun. Ɔ kɔ fʋan bé kʋalaa mɔ bɛ di gua awulo nın anun'n. Ɔ kɔ han bé mɔ bɛ kaci esika'n tɔbılı'n-mɔ kɔ gua. Bé mɔ bɛ lɛ tɔnın mɔlɔnʋnman'n-mɔ, ɔ kɔ han bé bia'n mɔ kɔ gua.
16 Ɔ'a mman man sʋanlan fíí atın ɔ'a nzʋa man ninnge ɔ'a nzın man Nyanmıan awulo nın anun.
17 M'ɔ yɔlı sɔ yuelı'n, ɔ kɔ hehele menian'n-mɔ ninnge. Yí nwan: "Asʋ b'a ngɛlɛ man yí kɛ Nyanmıan nwan: *Bɛ 'ba fɛlɛ mín awulo'n mân mân kʋalaa mmʋtʋɛ awulo* ɔ? Nan ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ a fa a kaci ɛmɔ *awue awulo'n*?"
18 Mɔ Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ'n-mɔ nʋn mala nın asʋ mgbain'n-mɔ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ ngɔ yɔ bé fɛ fíí. Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ kpʋnndɛ atın mɔ bɛ 'sın sʋ nán bɛ cı yí bɛ kun yí. Nan kʋsʋ bɛ sulo yí, ɔ sanlın kɛ yí like'n m'ɔ kele'n yɔ menian'n-mɔ mɔ b'a yia ɛbɛlɛ'n kʋalaa fɛ sʋnman.
19 Mɔ alíɛ'n yɔlı'n, Zozi nʋn yí menian'n-mɔ fi Zoluzalɛmʋn kulo nın anun bɛ kɔ fite.

Figi baka'n mɔ Zozi bɔlı yí

sasan nın anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Matie 21.20-22)

20 Alíɛ hınlın mɔ bɛ 'sın'n, Zozi menian'n-mɔ kɔ nwun figi baka'n. Ɔ fi yí anwunno ɔ'a yʋı dede ɔ'a ju yí bʋ ası.
21 Ɛbɛlɛ ala, Pıɛlı kɔ kacı ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi hanlın'n. Nán ɔ'a se yí kɛ: "Yé Mın, nıan kɛ figi baka'n mɔ ɛ bɔlı yí sasan nın a yue yʋı ɔ."
22 Mɔ Pıɛlı hanlın sɔ yuelı'n, Zozi kɔ se bé kɛ: "Ɛmɔ lé Nyanmıan bɛ lí.
23 Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ sɛ sʋanlan kʋn nzu man akpʋlʋwa wɔ yí ahʋnlın nın anun, nan ɔ de di kɛ m'ɔ lɛ kan'n 'yɔ sɔ man yí a, sɛ ɔ se bʋka ɛhı kɛ: 'Bʋka, fi ɛwa tutu kɔ tɔ jenvie nın anun' an, bʋka'n 'tutu kɔ tɔ nun.
24 Yí sɔ ati, mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ, like biala mɔ ɛmɔ kɔ sɛlɛ wɔ Nyanmıan ɛlɔ'n, ɛmɔ lé lí kɛ ɛmɔ asa a han yí. Afı ɔ 'fa man ɛmɔ.
25 Mɛlɛ mɔ ɛmɔ jin bɛ lɛ yɔ asɔnın'n, sɛ sʋanlan bie anwʋn ɛjɔlɛ wɔ ɛmɔ akunnun an, ɛmɔ fá yí nwʋn sa bɛ hyé yí. Nán Nyanmıan a fa ɛmɔ anwʋn sa dıɛ nın a hye ɛmɔ. [
26 Nan sɛ ɛmɔ a nva man yí nwʋn sa b'a nje man yí a, ɛmɔ Ası'n kʋsʋ m'ɔ wɔ anwunno'n nva man ɛmɔ dıɛ'n nje man ɛmɔ."]

Zozi tunmin'n m'ɔ le yí'n
(Matie 21.23-27, Luku 20.1-8)

27 Zozi nʋn yí menian'n-mɔ kɔ sa kɔ hɔ Zoluzalɛmʋn ɛlɔ biekun. Mɛlɛ mɔ anın ɔ lɛ kpanza Nyanmıan awulo nın anun'n, Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ'n-mɔ, nʋn mala nın asʋ mgbain'n-mɔ, nʋn Zufʋ mgbain'n-mɔ kɔ a yí nwʋn ɛbɛlɛ.
28 Bɛ kɔ bisa yí kɛ: "Tunmin benin yê ɛ le yí ɛ yɔ ninnge sʋa mɔ ɔ? Nwan sʋanlan dıɛ yê ɔ manlın wó atın kɛ ɛ yó ɔ?"
29 Zozi kɔ bua bé kɛ: "Mın 'ba bisa ɛmɔ kosuan kʋn. Sɛ ɛmɔ tu yí nʋan an, sʋanlan'n m'ɔ manlın mín atın maan mın yɔ ninnge'n-mɔ'n, mın 'kan mın kele ɛmɔ.
30 Ɛsɔnıan'n mɔ Zʋan sɔnın menian'n-mɔ'n, ɔ fi Nyanmıan ɛlɔ anaan ɔ fi kulo menian'n-mɔ ɛlɔ ɔ? Ɛmɔ búa mín bie."
31 Mɔ Zozi bisalı bé kosuan sɔ'n, bɛ kɔ han yí bé afian ɛlɔ kɛ: "Sɛ yɛ bua yí kɛ: 'Nyanmıan yê ɔ sʋanlın yí' a, ɔ 'ba bisa yé kɛ: 'Anın nzukɛ ati yê ɛmɔ a nne man yí ɛjɔlɛ'n b'a nni man'n?'
32 Sɛ yɛ kan kɛ: 'Menian'n-mɔ yê bɛ sʋanlın yí' a, ..." (Bɛ sulo bagua'n, afı menian'n-mɔ kʋalaa de tʋ nun kɛ Zʋan tı Nyanmıan kpɔmanfʋɛ sakpa.)
33 Ɛhı a, bɛ kɔ bua Zozi kɛ: "Yɛ nzı man."
Zozi kʋsʋ kɔ se bé kɛ: "Mín kʋsʋ mın ngele man ɛmɔ sʋanlan'n m'ɔ man mín atın maan mın yɔ mín ninnge sɔ'n-mɔ'n."

12

Divɪn ebo nɪn anwʋn anyɪnndala'n
(Matie 21.33-46, Luku 20.9-19)

1 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Zozi kɔ han ɛjɔlɛ ɔ kɔ bu yí anyɪnndala nun ɔ kɔ hele bé kɛ: "Ɛhɪ bian kʋn kɔ
sʋn yí divɪn ebo. Ɔ kɔ hyɪ yí nwʋn. Ɔ kɔ fun kunman kʋn m'ɔ hyuhyuin yí nzan'n gua nun ɔ.
Ɔ kɔ si sua hyilili kʋn sʋ. Sua sɔ'n tɪ kannganlaun. Bɛ fʋ sʋ bɛ sisa ebo'n. ɔ kɔ fa ebo'n kɔ wula
kpafʋ-mɔ asa nun. Yê ɔ hɔlɪ yí atɪn ɔ.
2 Mɔ divɪn nɪn ɛtɪɛ'n tɛmʋn juli'n, bian'n sɔ'n kɔ sʋan yí ngʋa'n-mɔ anun kʋn kpafʋ'n-mɔ
anwʋn ɛlɔ kɛ ɔ hó lé yí dɪɛ'n bélɛ yí.
3 Kpafʋ'n-mɔ kɔ hyɪ akʋa'n bɛ kɔ bʋ yí dede bɛ kɔ hɪhan yí nun ɔ kɔ fa yí sa to ɔ kɔ sa kɔ hɔ.
4 Bian'n kɔ sʋan yí akʋa'n kʋn biekun bé nwʋn ɛlɔ. Bɛ kɔ hyɪ yí kʋsʋ bɛ kɔ tʋtʋ yí ti nɪn anun
kɔtɔlɛ. Bɛ kɔ kpɪkpɛ yí nzʋba, bɛ kɔ hɪhan yí nun.
5 Yí kpê nsan nɪn asʋ, bian'n kɔ sʋan yí akʋa'n kʋn biekun bé nwʋn ɛlɔ. Nan yí dɪɛ, bɛ kɔ hun
yí. Ɛsɛ bian'n kɔ sʋan yí ngʋa'n-mɔ dɔʋn bé nwʋn ɛlɔ biekun. Bɛ kɔ hyɪ mmie-mɔ bɛ kɔ bʋ bé,
bɛ kɔ hun mmie-mɔ kʋsʋ.
6 "Sʋanlan mɔ ɔ'a ha bian nɪn asa nun'n y'ɔ le yí wa baa belenzua kʋnmgba cein'n.
Kasian'n, ɔ kɔ sʋan baa sɔ'n m'ɔ tɪ yí ehulo baa'n. Yí nwan: 'Kɛmɔ ɔ tɪ mín kunnun baa'n,
mɪn de mɪn di kɛ bɛ 'ba man yí anyɪnnzɔ.'
7 "Nan mɛlɛ mɔ bé nyɪn bɔlɪ bian nɪn awa'n, bɛ kɔ han yí bé afian ɛlɔ kɛ: 'Bɛ nían, yí koliaja'n
yê ɔ lɛ ba nɪn ɔ. Bɛ mán yɛ hún yí, anɪn yí ajâ nɪn a yɔ yé dɪɛ.'
8 "Ɛhɪ a, bɛ kɔ sɔ yí bɛ kɔ hun yí. Bɛ kɔ yɪ yí fuin nɪn ebo nɪn asʋ."
9 Zozi kɔ bisa bé kɛ: "Sʋanlan'n m'ɔ le ebo'n, anɪn nzu yê ɔ 'yɔ ɔ? Sɛ ɔ ba a, ɔ 'kun kpafʋ'n-mɔ
ɔ fa yí ebo'n ɔ wula menian nvʋfɔlɛ asa nun.
10 Asʋ ɛmɔ kɪnngalɪ man ɛjɔlɛ ɛhɪ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun lé ɔ? B'a hɛlɛ yí nun kɛ:
Ɛbʋɛ'n mɔ bé mɔ bɛ lɛ si sua nɪn a ju a tʋ'n,
yí yê ɔ'a kaci ayialɪɛ nɪn asʋ ɛbʋɛ'n
m'ɔ le sua nɪn anun nɪn ɔ.
11 *Ɛ 'nwun like mɔ yé Mɪn a yɔ'n,*
ɔ yɔ ɛnyɪnmɪn wɔ yé nyɪnsʋ."
12 Zufʋ mgbain'n-mɔ kɔ nwun yí kɛ bé ti yê Zozi a bu yí anyɪnndala sɔ nɪn ɔ. Ɛhɪ ati, bɛ
kpʋnndɛlɪ atɪn mɔ bɛ 'sɪn sʋ bɛ cɪ yí. Nan kʋsʋ meninsʋnman'n dunman nun, bɛ sulo. Bɛ kɔ
yaci yí bɛ kɔ hɔ.

Sezaa ajule'n
(Matie 22.15-22, Luku 20.20-26)

13 Bɛ kɔ sʋan *Falisifʋɛ'n mmie-mɔ nʋn belemgbin Elɔdɪ menian'n mmie-mɔ Zozi anwʋn
ɛbɛlɛ kɛ bɛ hó tétie yí nʋan nun.
14 Bɛ walɪ tʋlɪ yí a, bé nwan: "Kpain, yɛ sɪ kɛ wó dɪɛ, ɛ kan ananhɔlɛ. Menian'n-mɔ ajʋnlɪn
mɔ bɛ kɔ fa'n, ɛ nzulo man yí nzin. Afɪ ɛ nnɪan man sʋanlan nyunnun ɛ mmua man yí ndɛɛ.
Like mɔ Nyanmɪan kulo kɛ sʋanlan yɔ́'n, ɛ kele yí ananhɔlɛ. Asʋ yé mala'n kele kɛ yɛ túa ajule
yɛ mán Lɔmʋn belemgbin *Sezaa ɔ? Sɛ yɛ túa a, kan. Sɛ nán yɛ tua kʋsʋ a, kan."
15 Nan Zozi nwunlin bé ajʋnlɪn'n mɔ b'a fa'n, ɔ kɔ bisa bé kɛ: "Nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ tetie mín
nʋan nun ɔ? Ɛmɔ fá bé esika'n kʋn bɛ mán n nían."
16 Bɛ kɔ fa kʋn bɛ kɔ bɛlɛ yí. Zozi kɔ bisa bé kɛ: "Nwan nvoninnin dɪɛ ɔ nʋn dunman benin
yê ɔ wɔ esika nɪn asʋ ɔ?"
Bé nwan: "Belemgbin Sezaa ɔ."
17 Zozi nwan: "M'ɔ tɪ Sezaa dɪɛ'n, ɛmɔ fá man yí, yê m'ɔ tɪ Nyanmɪan kʋsʋ dɪɛ'n, ɛmɔ fá man
yí." Zozi mmua sɔ'n kɔ sin bé kʋalaa bé nwʋn.

Ewuetinnge nɪn anwʋn kosuan'n
(Matie 22.23-33, Luku 20.27-40)

18 Ɛhɪ anzin, *Sadusifʋɛ'n-mɔ mɔ bé nwan sʋanlan wu a, ɔ fi ewue nun ɔ ndinnge man'n,
bé mmie-mɔ kɔ a Zozi anwʋn ɛbɛlɛ. Bɛ kɔ bisa yí kosuan kʋn kɛ:
19 "Kpain, Moyizɪ a hɛlɛ a man yé kɛ: *Belenzua kʋn m'ɔ nʋn yí yɪ b'a nwʋ man baa fíí dede nán
sɛ ɔ wu a, yí nianman'n fá yí yɪ'n. Ɔ nʋn yí bɛ wó mma maan bɛ lí m'ɔ wuli nɪn aja nun.*
20 Nan daba anɪn anianman mmelenzua nsʋ wɔ ɛbɛlɛ. Nunhan kpain'n jalɪ balasua kʋn.
Ɔ nʋn yí b'a nwʋ man baa fíí dede ɔ wuli.
21 M'ɔ tɔtʋa yí'n, ɔ jalɪ balasua sɔ'n, ɔ nʋn yí b'a nwʋ man baa fíí dede ɔ wuli. Yí nsan nɪn
asʋ'n, kɛ ɔ tɪ yí nɪn ala'n.
22 Bɛ le yí sɔ dede bé anianman nsʋ'n kʋalaa bɛ kɔ yue wu. Bé bie fíí nʋn balasua nɪn a nwʋ
man baa. Balasua'n kʋsʋ kɔ wu.

23 Ewuetinnge cıan'n, mə menian'n-mə kʋalaa 'ba tinnge'n, bɛ́ anianman nsʋ'n, nunhan benin yê ɔ 'ja balasua'n biekun ɔ? Afı bɛ́ anianman nsʋ'n kʋalaa nunhan kʋn biala jalı balasua sɔ'n bie.”
24 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Kɛmə ɛmə nzı man Nyanmıan Anʋan Ɛjəlɛ'n, ɔ nʋn Nyanmıan tunmin'n, yí ti yê ɔ man ɛmə a fʋn ɔ.
25 Ɔ sanlın kɛ ewuetinnge cıan'n, mmelenzua'n-mə ngɔ ja man mmala. Mmala'n-mə kʋsʋ ngɔ ja man mmian. Bɛ 'ba kaci kɛ nyanmıansʋ mməfʋɛ'n-mə.
26 M'ə tı ewuetinnge nın anwʋn ɛjəlɛ'n, ɛjəlɛ mə Moyizı hɛlɛlı'n, ɛmə kınngalı man yí lé ɔ? Kalata'n lɛ kele kɛ anın sîn'n lɛ sɔ baka kaan kʋn ati sʋ. Nyanmıan fɛlɛlı Moyizı a, yí nwan: *N dı Abalahamʋn Nyanmıan, Izakı Nyanmıan, ɛsɛ n dı Zʋakəbʋ kʋsʋ Nyanmıan*?
27 Ɛmə a fʋn bəkɔɔ. Ɔ sanlın kɛ, Nyanmıan tı man ewue mma'n-mə Nyanmıan. Nan ɔ tı ngʋan mma'n-mə Nyanmıan.”

Mala'n m'ə tı kpili tala bɛ́ kʋalaa'n
(Matie 22.34-40, Luku 10.25-28)

28 Mɛlɛ mə *Sadusifʋɛ'n-mə nʋn Zozi 'jʋjɔ'n, *mala nın asʋ kpain'n kʋn tılı bɛ́ ngan. Kɛmə ɔ nwunlin kɛ Zozi a bua Sadusifʋɛ'n-mə kpa'n, ɔ kɔ kpʋnnge yí nwʋn ɛlə, yí nwan: “Mala benin yê ɔ tı kpili tala mala'n-mə kʋalaa ɔ?”
29 Zozi kɔ bua yí kɛ: “Mala'n m'ɔ li mʋa'n y'ɔ le ɛhı: *Izalayɛ amma, bɛ tíe, yɛ́ Mın Nyanmıan angʋnmın yê ɔ tı Nyanmıan ɔ.*
30 *Fa wɔ́ ahʋnlın'n kʋalaa, ɔ nʋn wɔ́ ɛkala'n kʋalaa, ɔ nʋn wɔ́ ajʋnlın'n kʋalaa, ɔ nʋn wɔ́ anwʋnsɛlɛ'n kʋalaa kulo yɛ́ Mın Nyanmıan.*
31 M'ə tian yí nnyuan'n, y'ɔ le ɛhı: *Kulo wɔ́ manngʋn kɛ wɔ́ muonun wɔ́ nwʋn.* Mala fíí nnʋn man ɛbɛlɛ m'ɔ tala mala nnyuan ɛhı ɔ.”
32 Mə Zozi hanlın ɛhı'n, mala nın asʋ kpain'n nwan: “Kpain, fɔ́ʋ́n, a han ananhəlɛ! Nyanmıan tı kʋnmgba cein, bie fíí kón nnʋn man yí nzin.
33 Sɛ ɛ fa wɔ́ ahʋnlın'n kʋalaa, ɔ nʋn wɔ́ ajʋnlın'n kʋalaa, ɔ nʋn wɔ́ anwʋnsɛlɛ'n kʋalaa, ɛ kulo Nyanmıan, ɛ kulo wɔ́ manngʋn kɛ ɛ kulo wɔ́ muonun wɔ́ nwʋn nın an, ɔ tı kpa tala tɛɛ ɛyıɛ nʋn afəlıɛ ngacile'n kʋalaatin.”
34 Bian'n kɔ bua ɛjəlɛ'n ngɛlɛ sʋ. Yí ti, Zozi hanlın helelı yí kɛ: “A mantan Nyanmıan Belemgbin Mân'n.” Mə Zozi hanlın sɔ'n, sʋanlan fíí a mmisa man yí kosuan fíí kón.

Kilisi'n nʋn belemgbin Davidi
(Matie 22.41-46, Luku 20.41-44)

35 Anın Zozi wɔ Nyanmıan awulo nın anun, ɔ lɛ kekele menian'n-mə ninnge. Ɔ kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Ɔ yɔ sɛ mə *mala nın asʋ mgbain'n-mə kʋalaa kan kɛ belemgbin Davidi awa y'ɔ le *Kilisi'n?
36 Davidi muonun, mə Nyanmıan Wawɛ'n wʋlʋlı yí nun'n, yí nwan:
Ɛdannganman a han a hele mín Mın kɛ:
Tanlan mín fama sʋ,
nán mın 'ba fa wɔ́ mgbəfʋɛ'n-mə
mın gua wɔ́ ja abʋ.
37 Davidi muonun fɛlɛlı yí Mın. Anın ɔ yɔ sɛ m'ɔ kʋala kɛ ɔ yɔ yí wa'n?” Meninsʋnman'n le fɛ elie bɛ tie ɛjəlɛ'n mə Zozi lɛ kan'n.

Zozi 'ba tu menian'n-mə fʋə

wə mala nın asʋ mgbain'n-mə anwʋn
(Matie 23.1-12, Luku 20.45-47)

38 Zozi like ehehele nın anun, ɔ kɔ han kɔ hele meninsʋnman'n kɛ: “Ɛmə nían bɛ́ nwʋn kpa wə mala nın asʋ mgbain'n-mə anwʋn. Bɛ kulo taladıɛ ndınndıın ewula nanndı menian'n-mə anun. Gua nın asʋ, bɛ kulo kɛ menian'n-mə man bɛ́ anyınnzə. Bɛ 'bisa bɛ́ ahın an, bɛ kan kɛ: ‘Kpain, ahın o!’
39 Sɛ menian yia nán bɛ 'didi təbılı'n-mə anwʋn an, menian mgbili mgbili lıka yê bɛ kpʋnndɛ ɔ. Bɛ kɔ asənın sua'n-mə anun an, bia'n-mə m'ɔ jijin bɛ́ nyunnun'n, sʋ yê bɛ tanlan ɔ.
40 Bɛ kpʋkpʋ kunlannvʋɛ'n-mə anwʋn kpa bəkɔɔ. Bɛ 'yɔ asənın an, bɛ yɔ mmʋtʋɛ ndınndıın bɛ kele bɛ́ nwʋn kɛ bɛ tı meninkpa. Bɛ́ nyəlıɛ sɔ'n-mə anwʋn, ahatua mə bɛ 'ba nyan yí'n, ɔ tı kpili sʋnman.”

Kunlannvʋɛ balasua nın acɛdıɛ'n
(Luku 21.1-4)

41 Mə Zozi hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ tanlan ası Nyanmıan awulo nın anun lıka mə bɛ tʋ acɛdıɛ'n. Kɛ meninsʋnman'n kpın tʋ esika'n, Zozi tı ɛbɛlɛ yí nyın ta bɛ́. Esikafʋɛ nwala kpa kɔ gua nun esika dəʋn.

42 Kunlannvʋɛ balasua kʋn kɔ a, ɔ tɪ ehianfʋɛ kpa. Ɔ kɔ tʋ babulu ngʋkʋn ngʋkʋn nnyuan
alaka nɪn anun.
43 Mə Zozi nwunlin yí sɔ'n, ɔ kɔ fɛlɛ yí menian'n-mə. Yí nwan: “Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn
kele ɛmə kɛ, ehianfʋɛ kunlannvʋɛ balasua ɛhɪ, ɔ'a tʋ esika dɔʋn ɔ'a tala bɛ́ kʋalaa mə b'a tʋ
esika alaka nɪn anun'n.
44 Ɔ sanlɪn kɛ, bɛ́ kʋalaatin, esika mə bɛ mianlɪn man yí nwʋn'n yê b'a fa b'a gua nun ɔ. Nan
yí dɪɛ, yí ehianfʋɛ esika kaan m'ɔ le m'ɔ kɔ fa kɔ li alɪɛ'n yê ɔ'a fa ɔ'a tʋ alaka nɪn anun nɪn ɔ.”

13

Nyanmɪan awulo nɪn ebubue nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Matie 24.1-14, Luku 21.5-19)

1 Mə Zozi fi Nyanmɪan awulo nɪn anun ɔ 'fite'n, yí menian'n-mə anun kʋn nwan: “Kpain,
nɪan. Nyɔbʋɛ ɛhɪ-mə, nyanmɪnsɛmʋn, bɛ nnwun man yí nwʋn sʋ. B'a fa b'a sisi sua'n-mə
nganlanman nganlanman sʋnman!”
2 Zozi kɔ se yí kɛ: “Ɛ nwun sua mgbili ɛhɪ-mə ɔ? Ɛbʋɛ baa kʋn ngɔ tanlan man yí mangʋn
asʋ. Bɛ 'kan yí kʋalaa bɛ gua asɪ cɪan bie.”

Munnzue nʋn ahʋlʋwa'n
(Matie 24.3-14, Luku 21.7-19)

3 Zozi fi ɛbɛlɛ ɔ kɔ hə kɔ fʋ *Olivʋ bʋka nɪn asʋ ɔ kɔ tanlan asɪ. Bʋka sɔ'n nʋn Nyanmɪan
awulo nɪn anyɪn wə sʋ. Kɛmə ɔ nʋn Pɪɛlɪ nʋn Zʋan, nʋn Zʋakɪ nʋn Andele angʋnmɪn ala yê bɛ
hɔlɪ'n, bɛ kɔ bisa yí kɛ:
4 “Anɪn cɪan benin yê nyɔbʋɛ sɔ'n-mə 'kan gua asɪ ɔ, kan kele yɛ́? Sɛ mɛlɛ'n ju kʋsʋ a, nzɔlɛ
benin yê bɛ 'fa bɛ nwun yí kɛ yí ayuelɪɛ tɛmʋn a ju ɔ?”
5 Ɛhɪ a, Zozi kɔ sʋsɔ ɛjɔlɛ sʋ. Yí nwan: “Ɛmə nían bɛ́ nwʋn kpa nán abie a nnaka man ɛmə.
6 Ɔ sanlɪn kɛ menian dɔʋn 'ba nanndɪ mín dunman nɪn asʋ nan kʋn biala kan kɛ: ‘Kilisi'n,
Belemgbin Ngʋandefʋɛ'n y'ɔ le mín.’ Bɛ 'kan sɔ bɛ laka menian dɔʋn.
7 Sɛ ɛmə tɪ kɛ bɛ lɛ kan ɛlɔɛ ɛjɔlɛ, anaan ɛmə tɪ ɛlɔɛ angan an, nán bɛ man bɛ́ lʋa bɔ bɛ́ nwʋn.
Ɔ sɛ kɛ ninnge sɔ'n-mə jú sʋ, nan kʋsʋ anɪn ayuelɪɛ'n juli man.
8 Mân kʋn 'ba jasʋ ɔ nʋn mân kʋn bɛ kʋn ɛlʋɛ. Belemgbin mân kʋn 'ba jasʋ ɔ nʋn belemgbin
mân kʋn bɛ kʋn ɛlʋɛ. Asɪɛ'n 'ba kpusu wɔ lɪka dɔʋn. Ɛhɔɛ 'ba kpɪn. Ɛhɪ kʋalaa 'ba yɔ kɛ awɔlɛ
yalɛ nɪn abʋbɔ'n.
9 “Ɛmə nían bɛ́ nwʋn kpa. Bɛ 'ba fa ɛmə bɛ kɔ bɛ́ mə bɛ di ɛjɔlɛ'n-mə aja sʋ. Bɛ 'ba bʋ ɛmə
Zufʋ'n-mə asɔnɪn sua'n-mə anun. Bɛ nʋn ɛmə 'ba hə mân mgbain'n-mə, nʋn mmelemgbin'n-
mə anyunnun wə mín dunman nun maan ɛmə di mín nwʋn adanzɪɛ.
10 Afɪ ɔ fata kɛ bɛ di mʋa bɛ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n bɛ kele eyuadɪ nɪn anun menian'n-mə kʋalaatin.
11 “Mɛlɛ mə bɛ kɔ hyɪ ɛmə, bɛ nʋn ɛmə kɔ hə bɛ́ mə bɛ di ɛjɔlɛ'n-mə aja sʋ'n, ɛjɔlɛ m'ɔ di mə ɛmə
kan'n, nán bɛ di mʋa bɛ susu yí nwʋn. Nan ɛjɔlɛ m'ɔ kɔ tɔ ɛmə ati anun dɔhyʋlɪ sɔ nɪn anun'n,
ɛmə hán. Ɔ sanlɪn kɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n yê ɔ 'fa ɛjɔlɛ sɔ'n wula ɛmə anʋan maan
ɛmə kan ɔ.
12 Anianman'n 'ba yɪ yí nianman maan bɛ kun yí. Sɪɛ'n-mə kʋsʋ 'ba yɪ bɛ́ mma'n-mə maan
bɛ kun bɛ́. Mma'n-mə kʋsʋ 'ba jasʋ bɛ́ sɪ-mə akɔmɪn anun maan bɛ kun bɛ́.
13 Mín dunman nun, menian'n-mə kʋalaa 'ba fa ɛmə anwʋn ɛkpɔ. Nan nunhan m'ɔ kɔ
jinlan kpunndiin dede ɔ kɔ ju yí ayuelɪɛ'n, ɔ 'nyan yí ti.

Like ɛtɛ kpili'n m'ɔ bɔ alʋa'n
(Matie 24.15-28, Luku 21.20-24)

14 “Ɛmə 'ba nwun like ɛtɛ kpili'n m'ɔ bɔ alʋa m'ɔ man sʋanlan anwʋn bubu yí'n kɛ ɔ jin lɪka
m'ɔ nvata man kɛ ɔ jinlan'n. (Sʋanlan m'ɔ lɛ kɪnnga lɪka sɔ'n, ɔ tí yí bʋ kpa.) Tɛmʋn sɔ'n, bɛ́
mə bɛ wɔ Zude mân nɪn anun'n, bɛ nwánndi bɛ hó mmʋka'n-mə asʋ.
15 Sʋanlan m'ɔ kɔ fʋ yí sua nɪn ati sʋ'n, n'ɔ ju kɔ yí sua nɪn anun, ɔ fa like.
16 M'ɔ kɔ hə ebolo'n, n'ɔ sa ba kulo, n'ɔ sa ba fa taladɪɛ.
17 Mɛlɛ sɔ'n, mmalasua'n-mə mə bɛ lɛ nwʋnnzɛ'n, ɔ nʋn bɛ́ mə bɛ lɛ nʋan mma'n, bɛ́ yakɔ!
18 Ɛmə sélɛ Nyanmɪan kɛ n'ɔ man mɛlɛ sɔ'n yia fɔsɪɛ nun.
19 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan bɔlɪ mân'n dede m'ɔ ju ɛnɛ'n, bɛ nwunlin man yí nwʋn sʋ yalɛ sʋa
lé. Yê yí nwʋn sʋ yalɛ fíí ngɔ a man kón.
20 Sɛ yɛ́ Mɪn a mgbɛ man cɪan sɔ'n-mə asʋ a, sʋanlan fíí nnyan man yí ti. Nan bɛ́ mə ɔ'a kpa
bɛ́ ɔ'a yɔ yí dɪɛ'n dunman nun, ɔ'a kpɛ cɪan sɔ'n-mə asʋ.
21 Yí ti, sɛ abie se ɛmə kɛ: ‘Ɛmə nían, Kilisi'n, Belemgbin Ngʋandefʋɛ'n, ɔ wɔ ɛwa anaan ɔ
wɔ ɛlɔ’ a, nán bɛ tɛ yí sʋ.
22 Ato Kilisi, nʋn ato mgbɔmanfʋɛ dɔʋn 'ba fite. Bɛ 'ba yɔ nzɔlɛ nʋn asinbɛnwʋn ninnge bɛ
bɔ menian'n-mə apoo. Ɛsɛ bɔbɔ, sɛ bɛ kʋala yí yɔ a, bɛ 'laka bɛ mə Nyanmɪan a kpa bɛ́ a yɔ yí
dɪɛ'n-mə.

23 Nan ɛmə dɪɛ, m'an li mʊa m'an kannzʊ ɛmə! Yí ti, ɛmə nían bé nwʊn kpa.

Mân Baa nɪn ɛwalɛ'n
(Matie 24.29-31, Luku 21.25-28)

24 "Nan mɛlɛ sɔ nɪn anun, yalɛ elie mɛlɛ nɪn anzin, sɛnzɛ'n 'ba lu tuun, sala'n ngɔ ta man kón.
25 Nzalama'n-mə fi anwunno bɛ 'ba tutu bɛ gua asɪ. Anwunno ɛlɔ ninnge sɔ'n-mə kʊalaatin 'ba kpusu.
26 Ɛbɛlɛ nɪn anun, bɛ 'ba nwun Mân Baa'n, kɛ ɔ fi bɔlé nɪn anun nyanmɪansʊ ɔ lɛ ba. Ɔ le tunmin kpili kpa ɔ nʊn anunminnyanmʊn.
27 Tɛmʊn sɔ nɪn anun, ɔ nʊn yí nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ'n-mə yê ɔ 'ba a ɔ. Ɔ 'ba hohuan yí menian'n-mə mə bɛ wɔ asɪɛ nɪn asʊ ɛwa lɪka kʊalaa nɪn anʊan.

Figi baka nɪn anwʊn anyɪnndala'n
(Matie 24.32-35, Luku 21.29-33)

28 "Ɛmə fá bé nyɪn bɛ tú figi baka nɪn anwʊn. Mɛlɛ mə ɛmə kɔ nwun kɛ asaa mma a fifi yí nwʊn'n, mə yɪ nyâ'n lɛ wula'n, anɪn ɛmə sɪ kɛ mɛlɛ kpa'n mə bɛ nyan sʊ mma nɪn a kpunnge.
29 Yí sʊ kʊsʊ ala, mɛlɛ mə ɛmə kɔ nwun ɛhɪ kʊalaa'n, anɪn ɛmə sɪ kɛ Mân Baa nɪn ɛwalɛ nɪn a ju a yue, ɔ'a mantan ɛmə kʊkʊ.
30 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmə kɛ ajulisʊ menian ɛhɪ-mə ngɔ yue man wu nán ninnge sɔ'n-mə tɛmʊn a ju.
31 Anwunno nʊn asɪ 'ba kpɛ nun, nan mín Nʊan Ɛjɔlɛ'n dɪɛ, ɔ mgbɛ man nun lé.

Ɛmə tánlan bɛ sísa
(Matie 24.36-44)

32 "Nan kʊsʊ cɪan sɔ'n, anaan dɔɛ sɔ'n, yí dɪɛ, sʊanlan fíí nzɪ man. Nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ'n-mə o, Nyanmɪan Awa nɪn o, bé fíí bɛ nzɪ man. Sɪɛ nɪn angʊnmɪn yê ɔ sɪ ɔ.
33 Ɛmə nían bé nwʊn kpa, ɛmə tánlan bɛ sísa. Afɪ ɛmə nzɪ man mɛlɛ mə ninnge sɔ'n-mə kɔ a ɔ.
34 Ɔ tɪ kɛ sʊanlan m'ɔ lɛ kɔ atɪn, mə ɔ'a yaci yí awulo'n ɔ'a wula yí ngʊa'n-mə asa nun ɔ. Ɔ'a fa sʊanlan kʊn junman dɪɛ m'ɔ fata kɛ ɔ di'n ɔ'a man yí. Ɔ fɛlɛlɪ sʊanlan'n m'ɔ sisa awulo nɪn an, yí nwan: 'Wó dɪɛ, n'ɛ dafɪ.'
35 Yí ti, ɛmə tánlan bɛ sísa. Afɪ ɛmə nzɪ man mɛlɛ mə sʊanlan'n m'ɔ le awulo'n kɔ a ɔ.
36 Sɛ ɔ 'ba nɔsʊba e, sɛ alɪmunnun e, sɛ alɪbahɪan e, sɛ ngɛlɛmə e, ɛmə nzɪ man. Afɪ, sɛ ɔ ba nvu nun, nán ɛmə lɛ dafɪ a, ɔ ngɔ yɔ man sɛsɛ.
37 Mə mɪɪn kan mɪn kele ɛmə'n, mɪɪn kan mɪn man menian'n-mə kʊalaatin: Ɛmə tánlan bɛ sísa."

14

Zufʊ mgbain'n-mə 'ba hɔ Zozi ati ahuan
(Matie 26.1-5, Luku 22.1-2, Zʊan 11.45-53)

1 M'ɔ ka cɪan nnyuan nán Pakɪ'n nʊn kpaʊn'n mə fali ayile nnʊn man nun'n fɛtɪ nɪn a ju'n, Nyanmɪan tɛɛyɪfʊɛ mgbain'n-mə, nʊn mala nɪn asʊ mgbain'n-mə kɔ kpʊnndɛ atɪn mə bɛ 'sɪn sʊ nán bɛ cɪ Zozi bɛ kun yí.
2 Ɛhɪ, bɛ kɔ han yí bé afian ɛlɔ kɛ: "Nán bɛ man yɛ cɪ yí fɛtɪ nɪn anun. Sɛ yɛ cɪ yí fɛtɪ nɪn anun an, bagua'n 'ba jasʊ yé kɔmɪn anun."

Balasua kʊn 'ba kaci anatɪlɪ gua Zozi ati nɪn asʊ
(Matie 26.6-13, Zʊan 12.1-8)

3 Anɪn Zozi wɔ Betanin. Ɔ kɔ sike bian kʊn awulo. Bian sɔ'n li Simʊn, ɔ tɪ kokobefʊɛ daba. Bɛ gua tɔbɪlɪ nɪn anwʊn mə bɛ 'di like'n, balasua kʊn kɔ a, ɔ le anatɪlɪ bondoman kʊn yí sa nun. Anatɪlɪ mə yí gua yɔ sɪ kpa wɔ bondoman sɔ nɪn anun. Baka'n mə bɛ fɛlɛ yí náá'n yê bɛ fa bɛ yɔ anatɪlɪ sɔ nɪn ɔ. Balasua'n kɔ bo bondoman'n, ɔ kɔ kaci nun anatɪlɪ'n ɔ kɔ gua Zozi ati nɪn asʊ.
4 Balasua sɔ'n nyɔlɪɛ'n ngɔ yɔ man bé mə bɛ gua ɛbɛlɛ'n mmie-mə fɛ. Bɛ kɔ han yí bé afian ɛlɔ kɛ: "Anatɪlɪ ɛhɪ ɛsɛcɪɛ dɪɛ nɪn abʊ y'ɔ le benin?
5 Ahan bɛ kʊala kɛ bɛ tɔnɪn yí jɛtɛ fufue ɛya nsan bɛ fa yí esika'n bɛ ce ehianfʊɛ'n-mə!" Bɛ kɔ jʊjɔ balasua sɔ'n kpa.
6 Zozi nwan: "Ɛmə yáci yí koun. Nzukɛ ati yê ɛmə lɛ di yí nwʊn yalɛ ɔ? Like kpa yê ɔ'a yɔ ɔ'a man mín ɔ.
7 Ehianfʊɛ'n-mə dɪɛ, ɛmə nʊn bé gua ɛwa dahuu. Cɪan biala mə ɛmə kulo'n, ɛmə kʊala kɛ bɛ yɔ bé ye. Nan mín dɪɛ, ɛmə nʊn mɪn lɛ man ndanlanman daa.
8 M'ɔ kʊala yí yɔ'n yê ɔ'a yɔ ɔ. Ɔ'a li mʊa ɔ'a fa anatɪlɪ'n ɔ a gugua mín nwʊn. Ɔ tɪ kɛ mín esie yê ɔ'a sie nɪn ɔ.

9 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ eyuadɪ'n lɪka biala mɔ bɛ 'bɔ Ɛjɔlɛkpa'n, bé ti 'kacɪ
balasua ɛhɪ bɛ kan like mɔ ɔ'a yɔ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ."

Zudasɪ 'ba yɪ Zozi man Nyanmɪan tɛɛyɪfʊɛ mgbain'n-mɔ
(Matie 26.14-16, Luku 22.3-6)

10 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, Zudasɪ Isikaliɔtɪ m'ɔ wɔ Zozi menian bulu nʊn nnyuan nɪn
anun bie'n, ɔ kɔ hɔ kɔ tʊ tɛɛyɪfʊɛ mgbain'n-mɔ, kɛ ɔ 'yɪ Zozi man bé.
11 Zudasɪ bɔlɪ bé amannɪɛ mɔ bɛ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ lili yí nwʊn fɛ kpa. Bɛ kɔ han bɛ kɔ hele yí
kɛ sɛ ɔ man bé sa kan Zozi sakpa a, bɛ 'man yí esika. Zudasɪ kɔ kpʊnndɛ atɪn mɔ ɔ 'sɪn sʊ ɔ yɪ
Zozi man'n.

Zozi nʊn yí menian'n-mɔ 'ba li Pakɪ alɪɛ'n
(Matie 26.17-25, Luku 22.7-14,21-23, Zʊan 13.21-30)

12 Ɛhɪ, cɪan'n mɔ bɛ kun tɛɛ ɛyɪɛ bʊa'n, cɪan sɔ'n kʊnmgba yê bɛ di kpaʊn'n mɔ fali ayile nnʊn
man nun'n fɛtɪ'n, Zozi menian'n-mɔ kɔ bisa yí kɛ: "Ninhan yê ɛ kulo kɛ yɛ hó tún *Pakɪ alɪɛ
nɪn ɔ?"
13 Ɛhɪ a, Zozi kɔ sʊan yí menian'n-mɔ anun nnyuan, yí nwan: "Ɛmɔ hó kulo nɪn asʊ, ɛmɔ
nʊn belenzua kʊn 'ba yia. Ɔ sʊ nzue awʊa kʊn anun. Ɛmɔ sí yí sʊ,
14 nán lɪka m'ɔ kɔ wʊlʊ'n, ɛmɔ sé awulo nɪn asʊ mɪnlɪan'n kɛ: 'Yé Mɪn nwan yɛ bísa wó kɛ
sua'n m'ɔ nʊn yí menian'n-mɔ 'di Pakɪ'n nun'n wɔ nin?'
15 Nán ɔ 'ba hele ɛmɔ dabɛlɛ kpili kʊn awaa nɪn asʊ ɛlɔ. B'a yue nun sesie. Ɛmɔ sésie Pakɪ
alɪɛ nɪn ɛbɛlɛ."
16 Zozi menian nnyuan'n kɔ hɔ kɔ ju kulo nɪn asʊ. Mɔ bɛ juli ɛlɔ'n, kɛ Zozi kpɪnlɪn hanlɪn
yɪ'n, bɛ nwunlin yí kʊalaa sɔ. Bɛ kɔ tʊn Pakɪ alɪɛ'n bɛ kɔ sesie yí ɛbɛlɛ.
17 Nɔsʊba, Zozi nʊn yí menian bulu nʊn nnyuan'n, bɛ kɔ a.
18 Bɛ gua tɔbɪlɪ nɪn anwʊn mɔ bɛ 'didi'n, Zozi nwan: "Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ
ɛmɔ anun kʊn m'ɔ nʊn mín lɛ didi'n, ɔ 'ba yí mín man."
19 Yí menian'n-mɔ anwʊn kɔ bubu bé. Bé nunhan kʊn biala nwan: "Yé Mɪn, nán mín ɔ."
20 Zozi nwan: "Ɛmɔ menian bulu nʊn nnyuan'n, nunhan mɔ mɪn nʊn yí yé sa wɔ talie kʊn
anun'n, yí dein ɔ.
21 *Mân Baa'n 'ba wu kɛ bɛ kpɪnlɪn bɛ hanlɪn yí wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ kalata nɪn anun'n. Nan
sʊanlan'n mɔ ɔ 'ba yɪ yí man'n, munnzue hán yí! Ɔ tɪ kpa kɛ ahan b'a nwʊ man sʊanlan
sɔ'n bɔbɔ!"

Zozi 'ba man yí menian'n-mɔ kominnian
(Matie 26.26-30, Luku 22.15-20, 1 Kolɪntɪ 11.23-25)

22 Tɛmʊn mɔ bɛ 'di like'n, Zozi kɔ fa kpaʊn, ɔ kɔ la Nyanmɪan asɪ. M'ɔ lalɪ Nyanmɪan asɪ
yuelɪ'n, ɔ kɔ bubu nun kɔ man yí menian'n-mɔ. Yí nwan: "Ɛmɔ lé kpaʊn ɛhɪ bɛ lí, ɔ tɪ mín
nwʊnnaan."
23 M'ɔ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ fa divɪn kangɔ kʊn. Ɔ kɔ la Nyanmɪan asɪ kɔ yue. Ɔ kɔ fa kɔ
man bé. Bé kʊalaa bɛ kɔ nʊn.
24 Yí nwan: "Nzan ɛhɪ tɪ mín moja. Ɔ di Nyanmɪan nyɪhyɛ'n m'ɔ nʊn ɛmɔ lɛ di nɪn
ajinlanmun. Moja sɔ'n, b'a butu yí b'a man menian dɔʊn.
25 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ mɪn nʊn ɛmɔ yɛ ngɔ nʊn man nzan fíí kón dede ɔ
'ju cɪan mɔ yɛ kɔ yia Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun'n yê yɛ 'nʊn nzan fʊfɔlɛ ɔ."
26 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, bɛ kɔ tʊ Izalayɛ ayɛ ɛyɪɛ ejue. Bɛ fi ɛbɛlɛ, bɛ kɔ fa *Olivʊ bʊka
nɪn atɪn'n.

Zozi 'ba han kɛ Pɪɛlɪ 'ba se kɛ ɔ nzɪ man yí
(Matie 26.31-35, Luku 22.31-34, Zʊan 13.36-38)

27 Bɛ hɔlɪ juli bʊka nɪn asʊ ɛlɔ a, Zozi nwan: "Ɛmɔ kʊala 'ba nwanndi mín. Afɪ b'a hɛlɛ yí kɛ:
Mɪn 'ba hun bʊa ɛnɪanfʊɛ'n,
yí mmʊa'n-mɔ kʊalaa 'ba bɔ asanndɪɛ."
28 Nan Zozi selɪ bé kɛ: "Sɛ n vi ewue nun mɪn tinnge a, mɪn 'di mʊa ɛmɔ anyunnun Galile
mân nɪn anun ɛlɔ."
29 Pɪɛlɪ nwan: "Sɛ bé kʊalaa bɛ nwanndi wó a, mín kpʊnmgba cein dɪɛ mɪn nnwanndi man
wó."
30 Ɛhɪ a, Zozi nwan: "Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele wó kɛ, ɛnɛ kɔngɔɛ dein, ɔ nʊn dede mɔ
akɔ'n 'bɔ kokolokoo fâ nnyuan'n, anɪn a han yí fâ nsan kɛ ɛ nzɪ man mín."
31 M'ɔ hanlɪn sɔ'n, Pɪɛlɪ kɔ han yí sɛlɛ kpa kɛ: "Sɛ ɔ fata kɛ mɪn nʊn wó yɛ wu bɔbɔ a, yɛ 'wu.
Cɪan bie lé mɪn ngan man kɛ mɪn nzɪ man wó." Zozi menian'n-mɔ kʊalaa kɔ han sɔ.

Zozi 'ba yɔ asɔnɪn Gɛtɪsemanne
(Matie 26.36-46, Luku 22.39-46)

32 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi nʊn yí menian'n-mɔ hɔlı Olivʊ bʊka nın asʊ lıka kʊn. Lıka sɔ'n, bɛ fɛlɛ
yí Gɛtısemane. Bɛ juli ɛbɛlɛ a, Zozi nwan: “Ɛmɔ tánlan ɛwa, nan mın 'tı mín nwʊn kaan mın
yɔ asɔnın.”
33 Ɔ nʊn Pıelı nʊn Zʊan nʊn Zʊakı bɛ kɔ tı bé nwʊn. Esulo nʊn alʊabɔ kɔ han Zozi.
34 Ɔ kɔ han kɔ hele yí menian nsan'n kɛ: “Ewue nın anwʊn alʊabɔ lɛ kun mín. Ɛmɔ tánlan
ɛwa, bɛ sísa.”
35 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi kɔ hɔ yí nyunnun kaan. Ɔ kɔ butu yí nyın ası ɔ kɔ sɛlɛ kɛ
amannınhunlun'n m'ɔ 'ba nwun yí dɔhyʊılı sɔ nın anun'n, sɛ Nyanmıan kʊala yí kpala gua
a, ɔ kpála gúa.
36 Yí nzɛlɛ nın anun, yí nwan: “Aba, mín Sı, wó dıɛ, like fíí nza man wó yɔ. Yí ti,
amannınhunlun ɛhı mɔ mın 'ba nwun yí'n, mın 'sɛlɛ wó kɛ ɛ kpála gúa. Nan kʊsʊ like biala
anun, yɔ mɔ wó kunnun kulo nan n'ɛ yɔ mɔ mın kulo'n.”
37 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi kɔ sa kɔ a yí menian nsan'n-mɔ anwʊn ɛbɛlɛ. Ɔ 'ba ju a, anın bɛ lɛ dafı.
Ɔ fɛlɛlı Pıelı a, yí nwan: “Simʊn, ɛ lɛ dafı? A ngʊala man ası tanlan dɔhyʊılı kʊnmgba cein?
38 Ɛmɔ tánlan ası bɛ yó asɔnın nán Abɔnsanmʊn a nzɔ man ɛmɔ a nnıan man. Ɔ wɔ ɛmɔ
ahʊnlın nın anun kɛ ɛmɔ 'yɔ, nan kʊsʊ anwʊnnaan'n le man anwʊnsɛlɛ.”
39 Ɔ kɔ yaci bé ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ asɔnın ɛyɔlɛ biekun. Ɔ kɔ han ɛjɔlɛ kʊnmgba sɔ'n.
40 Ɛsɛ ɔ wɔ ɛlɔ dede ɔ 'ba ju a, yí menian'n-mɔ lɛ dafı. Bɛ ngʊala man bé nyın tı fíí. Bɛ nnwun
man ɛjɔlɛ mɔ bɛ kan bɛ kele yí ɔ.
41 M'ɔ walı yí kpê nsan nın asʊ'n, yí nwan: “Ɛmɔ tɛ dafı bɛ tɛ de bé ɛnwʊnmıan? Ɔ'a yɔ kpa
sɔ! Dɔɛ nın a ju. Ɛmɔ nían, bɛ 'ba yı *Mân Baa'n bɛ man menian ɛtɛfʊɛ'n-mɔ.
42 Ɛmɔ jásʊ bɛ mán yɛ hó! Ɛmɔ nían, sʊanlan'n mɔ ɔ 'ba yı mín man'n, ɔ'a ju ɛwa.”

Zozi ɛhyıɛ'n
(Matie 26.47-56, Luku 22.47-53, Zʊan 18.3-12)

43 Zozi anʊan ngɔ tɔ man, yí menian bulu nʊn nnyuan nın anun kʊn'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zudası'n
kɔ fite ɛbɛlɛ. Ɔ 'ba a, menian dɔʊn si yí sʊ. Bɛ lile dadıɛ nʊn koloman. Menian sɔ'n-mɔ, tɛɛyıfʊɛ
mgbain'n-mɔ, mala nın asʊ mgbain'n-mɔ nʊn Zufʊ mgbain'n-mɔ yê bɛ sʊanlın bé ɔ.
44 Mɔ bɛ 'ba'n, Zudası mɔ ɔ 'yı Zozi man'n kɔ hele bé nzɔlɛ kʊn. Yí nwan: “Sʊanlan'n mɔ n
gɔ tɔ yí nun'n, anın ɛmɔ sı kɛ yí dein yí ɔ. Ɛmɔ hyí yí. Bɛ só yí kpa bɛ nʊn yí hó.”
45 Mɔ Zudası juli ɛbɛlɛ'n, ɔ kɔ kpunnge Zozi, yí nwan: “*Labi!” M'ɔ fɛlɛlı yí yuelı'n, ɔ kɔ tɔ yí
nun.
46 Ɛbɛlɛ ala, menian sɔ'n-mɔ kɔ tı kɔ gua Zozi sʊ bɛ kɔ hyı yí.
47 Nan mɔ menian sɔ'n-mɔ hyılı Zozi'n, yí menian'n-mɔ anun kʊn kɔ hyʊın yí dadıɛ'n. Ɔ kɔ
kpɛ Nyanmıan tɛɛyıfʊɛ kpain nın akʊa nın anzʊ'n.
48 M'ɔ yɔlı sɔ'n Zozi nwan: “Nzukɛ ati yê ɛmɔ 'ba hyı mín an, ɛmɔ le dadıɛ nʊn koloman ɔ?
Asʊ kodiawu y'ɔ le mín ɔ?
49 Cıan daa mín nʊn ɛmɔ yɛ gua Nyanmıan awulo nın anun, mın kekele ɛmɔ Nyanmıan
Anʊan Ɛjɔlɛ. Tɛmʊn sɔ'n, ɛmɔ ngʊala man kɛ bɛ cı mín. Nan ɔ sɛ kɛ ɔ yó sɔ nán ɛjɔlɛ'n mɔ Ɛhɛlɛ
Ɛjɔlɛ'n hanlın nın a kpın sʊ.”
50 Ɛhı a, Zozi menian'n-mɔ kʊalaa kɔ yaci yí kɔ nwanndi.
51 Anın kpafɛlɛ kʊn si Zozi sʊ, kisaan ala yê ɔ gua yí nwʊn ɔ. Bɛ kɔ hyı yí,
52 ɔ kɔ foti bé sa, ɔ kɔ yaci yí ɛtanlan nın ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ fa yí nwʊn mgban ɔ kɔ nwanndi ɔ kɔ hɔ.

Bɛ nʊn Zozi 'ba hɔ tɛɛyıfʊɛ kpain nın aja sʊ
(Matie 26.57-68, Luku 22.54-55,63-71, Zʊan 18.13-14,19-24)

53 Bɛ nʊn Zozi kɔ hɔ Nyanmıan *tɛɛyıfʊɛ kpain nın anyunnun. Ɛbɛlɛ yê Nyanmıan tɛɛyıfʊɛ
mgbain'n-mɔ nʊn Zufʊ mgbain'n-mɔ, nʊn *mala nın asʊ mgbain'n-mɔ kʊalaa hɔlı yialı ɔ.
54 Pıelı si Zozi sʊ, ɔ di yí fannvanndʊ. ɔ kɔ hɔ dede Nyanmıan tɛɛyıfʊɛ kpain nın awulo. Ɔ
kɔ tanlan sîn nın anwʊn ɛbɛlɛ lıka mɔ tɛɛyıfʊɛ kpain'n nzalafʊ'n-mɔ gua'n.
55 Nyanmıan tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mɔ, nʊn bé kʊalaa mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n, bɛ kɔ kpʊnndɛ atın mɔ
bɛ 'sın sʊ bɛ tʊn Zozi ɛsʊan, bɛ kun yí. Bɛ kpʊnndɛlı, kʊsʊ bɛ ngɔ nyan man bie.
56 Afı menian mmie-mɔ dɔʊn kpa kɔ tʊn yí ɛsʊan, nan bé kʊnmgba'n b'a kpalı kpalı menian
sɔ'n-mɔ abʊ.
57 Mmie-mɔ kɔ jasʊ, bɛ kɔ li ato bɛ kɔ tʊ Zozi abʊ. Bé nwan:
58 “Y'a tı kɛ yí nwan: ‘Mın 'bubu Nyanmıan awulo ɛhı mɔ menian'n-mɔ a si'n. Mın 'fa cıan
nsan mın si yí fʊfɔlɛ. Fʊfɔlɛ sɔ'n, nan kulo menian yê bɛ 'si ɔ.’ ”
59 Nan ɛjɔlɛ kpɔlɛ kʊnmgba sɔ nın asʊ bɔbɔ, bé ngʊnmın, bɛ kɔ kpalı kpalı bé bʊ.
60 Ɛhı a, Nyanmıan tɛɛyıfʊɛ kpain'n kɔ jasʊ bé kʊalaa bé nyunnun ɛbɛlɛ, ɔ kɔ bisa Zozi kɛ:
“Ɛjɔlɛ nwala ɛhı mɔ bɛ lɛ kan bɛ gua wó sʊ'n, ɛ mmua man bie ɔ?”
61 Zozi ngɔ buke yí nʊan ngɔ han ɛjɔlɛ fíí.
Nyanmıan tɛɛyıfʊɛ kpain'n kɔ bisa yí biekun kɛ: “Asʊ *Kilisi'n m'ɔ tı yé mân'n defʊɛ'n y'ɔ le
wó ɔ? Nyanmıan mɔ yɛ yı yí ayɛ'n, yí Wa y'ɔ le wó ɔ?”

62 M'ɔ bisalı kosuan sɔ'n, Zozi nwan: “Yuo o, Kilisi'n y'ɔ le mín. Nan ɛmə kʋalaa bɛ 'ba nwun
yí kɛ Mân Baa'n tı Nyanmıan tunminfʋɛ'n yí fama sʋ. Ɛsɛ ɛmə 'ba nwun yí kɛ ɔ fi nyanmıansʋ
bɔlé nın anun ɔ lɛ ba.”
63 Mə Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ kpain'n tılı yí sʋa'n, ɔ kɔ sosua yí muonun yí taladıɛ'n m'ɔ wula
nın anun. Yí nwan: “Yɛ mgbʋnndɛ man adanzıɛ fíí kón.
64 Ɛmə a tı kɛ ɔ'a jʋjə ɔ'a tia Nyanmıan, yí ti, ɛmə nwan nzɛ?”
Bé kʋalaa bé nwan ɔ'a yɔ ɛtɛ, ɔ sɛ kɛ bɛ kun yí.
65 Mmie-mə kɔ tʋtʋ yí nyunnun ngɛsɛlɛ. Bɛ kɔ fıa yí nyın bɛ kɔ tʋtʋ yí kɔtɔlɛ. Bé nwan: “Kele
yé sʋanlan'n mə ɔ'a tʋtʋ wó kɔtɔlɛ'n!” Tɛɛyıfʋɛ kpain'n nzalafʋ'n-mə kɔ kpacı kpacı yí nyın nın
asʋ.

Pıɛlı 'ba se kɛ ɔ nzı man Zozi
(Matie 26.69-75, Luku 22.56-62, Zʋan 18.15-18,25-27)

66 Anın Pıɛlı tɛ wə awulo nın abʋ ɛlə yê Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ kpain nın afanıan'n-mə anun
kʋn walı ɔ.
67 M'ɔ nwunlin kɛ Pıɛlı tı sîn nın anwʋn ɛbɛlɛ'n, ɔ kɔ nwun yí nzɔlɛ. Yí nwan: “Wó kʋsʋ wó,
Zozi m'ɔ fi Nazalɛtı'n, ɛ si yí sʋ bie.”
68 M'ɔ hanlın sɔ'n, Pıɛlı kɔ su yí akpʋlʋwa. Yí nwan: “Sʋanlan'n mə ɛ lɛ kan yí ɛjɔlɛ'n, mın
nzı man yí.” Ɛhı a, ɔ fi ɛbɛlɛ ɔ kɔ jasʋ, ɔ kɔ hɔ kɔ jinlan awulo nın anʋan nın anun ɛlɔ [yê akɔ'n
bɔlı ɔ.]
69 Mə afanıan'n nwunlin yí'n, ɔ kɔ han yí biekun kɔ hele bé mə bɛ gua ɛbɛlɛ'n kɛ: “Bian ɛhı,
ɔ wə bé nun bie!”
70 Mə afanıan'n hanlın sɔ'n, Pıɛlı kɔ su yí akpʋlʋwa biekun. Kaan cɛ, bé mə bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n kɔ
han kɔ hele Pıɛlı biekun kɛ: “Ɔ tı ananhɔlɛ, ɛ wə bé nun bie. Ɔ sanlın kɛ ɛ tı Galile mân nın
anun sʋanlan.”
71 Ɛhı a, Pıɛlı nwan: “Sɛ ato yê mıın di a, Nyanmıan Kpili túa mín yí nwʋn kalɛ. Mın kan
ndâ kɛ sʋanlan'n mə ɛmə lɛ kan yí ɛjɔlɛ'n, mín dıɛ mın nzı man yí.”
72 Kɛ ɔ 'kan sɔ nın ala, kokolokoo! Akɔ'n kɔ bɔ biekun. Pıɛlı ati kɔ kacı ɛjɔlɛ'n mə Zozi hanlın
helelı yí'n. Zozi hanlın helelı yí kɛ: “Pıɛlı, ɔ nʋn dede mə akɔ'n 'bɔ kpê nnyuan'n, ɛ 'kan yí fâ
nsan kɛ ɛ nzı man mín.” M'ɔ yɔlı sɔ'n, Pıɛlı sunlin kpa.

15

Bɛ nʋn Zozi 'ba hɔ kʋnmanna Pilatı aja sʋ
(Matie 27.1-2,11-14, Luku 23.1-5, Zʋan 18.28-38)

1 Mə alíɛ hınlın'n, yí ngɛlɛmə, Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mə, nʋn Zufʋ mgbain'n-mə nʋn
bé mə bɛ di ɛjɔlɛ'n kʋalaa nʋn mala nın asʋ mgbain'n-mə, bɛ kɔ yia bɛ kɔ fa ajʋnlın kʋn. Mə
bɛ cıcılı Zozi yuelı'n, bɛ kɔ fa yí bɛ kɔ hɔ kɔ wula Pilatı asa nun.
2 Pilatı kɔ bisa yí kɛ: “Zufʋ'n-mə belemgbin'n y'ɔ le wó ɔ?”
Zozi nwan: “Yê wó nʋan wɔ sʋ ɛ lɛ kan nın ɔ.”
3 Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mə kɔ li ato dɔʋn kɔ gua Zozi anwʋn.
4 Pilatı kɔ bisa yí biekun kɛ: “Ɛjɔlɛ nwala ɛhı mə bɛ lɛ kan bɛ gua wó sʋ'n, ɛ mmua man bie
ɔ?”
5 Zozi ngɔ han man ɛjɔlɛ fíí kón. Yí nyɔlıɛ sɔ'n sinlin Pilatı anwʋn.

Pilatı 'ba man bɛ kun Zozi
(Matie 27.15-26, Luku 23.13-25, Zʋan 18.39-19.16)

6 Bɛ 'di *Pakı fɛtı biala a, sʋanlan mə bɛ kɔ tʋ yí fiadı mə menian'n-mə kulo kɛ bɛ yı yí'n,
Pilatı yı sʋanlan sɔ'n.
7 Nan mə bɛ hyılı Zozi'n, anın bian kʋn la fiadı. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Balabası. Ɔ nʋn yí
manngʋn mmie-mə bɛ jasʋlı bɛ mân mgbain'n-mə akɔmın anun dede bɛ hunlin nun sʋanlan
kʋn. Bɛ kɔ hyı yí bɛ kɔ tʋ fiadı.
8 Meninsʋnman'n kɔ hɔ kɔ tʋ Pilatı. Bɛ kɔ sɛlɛ yí kɛ ɔ yó like'n m'ɔ yɔ man bé daa'n.
9 Pilatı kɔ bisa bé kɛ: “Ɛmə kulo kɛ n yáci Zufʋ'n-mə belemgbin nın ɔ?”
10 Pilatı kɔ bisa bé kosuan sɔ'n, afı ɔ sı fʋ́ʋ́n kɛ ɛkpɔ mgban yê Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-
mə kpɔ Zozi ɔ. Yí ti yê bɛ hyılı yí ɔ.
11 Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mə kɔ wowula meninsʋnman nın abʋ kɛ bɛ hán bɛ héle
Pilatı maan ɔ yí Balabası.
12 Pilatı kɔ bisa bé biekun kɛ: “Sʋanlan'n mə ɛmə fɛlɛ yí Zufʋ'n-mə belemgbin'n, ɛmə kulo
kɛ n yɔ́ yí sɛ?”
13 Bɛ kɔ tıan kɔ bua Pilatı kɛ: “Man bɛ búbɔ yí kʋlʋwa sʋ.”
14 Pilatı kɔ bisa bé biekun kɛ: “Nzukɛ ɛtɛ dıɛ kpa bɔbɔ yê ɔ'a yɔ ɔ?”
Bɛ kɔ tıan sɛlɛ kpa biekun kɔ bua Pilatı kɛ: “Man bɛ búbɔ yí kʋlʋwa sʋ.”

15 Kɛmə Pilatı kulo kɛ meninsʊnman nın akunnun jə'n, ə kə yı Balabası fi fiadı sua nın
anun. Ɔ kə man yí nzalafʊ'n-mə kə fin Zozi mgbele. Ɛsɛ ə kə fa yí kə wula bɛ́ sa nun kɛ bɛ bʊ́bə
yí kʊlʊwa sʊ.

Nzalafʊ'n-mə 'ba gʊlʊ Zozi anwʊn
(Matie 27.27-31, Zʊan 19.2-3)

16 Nzalafʊ'n-mə nʊn Zozi kə hə kʊnmanna awulo nın akunnun ɛlə. Bɛ kə yia nzalafʊ'n-mə
kʊalaatin.
17 Bɛ kə fa taladıɛ kəkəlɛ bɛ kə wula yí, ɛsɛ bɛ kə nwʊn mmowe abotile bɛ kə bə yí ti.
18 Mə bɛ yəlı sə yuelı'n, bɛ kə yə yí like. Bɛ́ nwan: "Zufʊ'n-mə belemgbin, ahın o!"
19 Bɛ 'fa baka bɛ fin yí ti nın anun, anın bɛ 'tʊtʊ yí nwʊn ngɛsɛlɛ. Bɛ 'kʊtʊ anın bɛ 'bɛbɛlɛ bɛ́
nwʊn ası yí nyunnun ɛbɛlɛ.
20 Mə bɛ yɛyalalı yí nwʊn yuelı'n, bɛ kə yı taladıɛ kəkəlɛ'n mə bɛ falı bɛ wulalı yí'n. Bɛ kə fa
yí muonun yí dıɛ'n bɛ kə wula yí. Bɛ nʊn yí kə hə kulo'n tiba, bɛ 'kə a bʊbə yí kʊlʊwa sʊ.

Bɛ 'ba bʊbə Zozi kʊlʊwa sʊ
(Matie 27.32-44, Luku 23.26-43, Zʊan 19.17-27)

21 Anın bian kʊn fi yí ebolo ə lɛ ba. Bian sə'n bɛ fɛlɛ yí Simʊn. Ɔ fi kulo'n mə bɛ fɛlɛ yí
Silɛnın nın asʊ. Yí mma-mə y'ə le Alɛgızanndılı nʊn Lufusi. Nzalafʊ'n-mə kə hyı yí bɛ kə fa
Zozi kʊlʊwa'n bɛ kə sʊa yí.
22 Bɛ nʊn Zozi kə hə lıka kʊn. Bɛ fɛlɛ lıka sə'n Gəlʊgota. Gəlʊgota'n, yí bʊ y'ə le kɛ "tile kangə
lıka".
23 Nzalafʊ'n-mə kə fa divın bɛ kə man Zozi kɛ ə nʊ́n. Divın sə'n, bɛ gualı nun ayile'n mə bɛ
fɛlɛ yí mı́in'n. (Mı́in sə'n, bɛ nʊn an, bɛ nnwun man yalɛ'n sʊnman.) Zozi ngə nʊn man.
24 Bɛ kə bʊbə yí kʊlʊwa sʊ. Ɛsɛ bɛ kə hyʊın tondo bɛ kə hye yí taladıɛ'n-mə bɛ kə fa.
25 Ngɛlɛmə dɔɛ ngʊanlan yê bɛ bʊbəlı Zozi kʊlʊwa nın asʊ ə.
26 Like'n mə yí ti yê bɛ lɛ kun yí'n, b'a hɛlɛ b'a bə yí ti sʊ ɛbɛlɛ kɛ: "Zufʊ'n-mə belemgbin".
27 Bɛ kə bʊbə kodiawu nnyuan kʊsʊ kʊlʊwa sʊ Zozi anwʊn ɛbɛlɛ. Kʊn wə yí sa fama sʊ, kʊn
kʊsʊ wə yí sa bê sʊ. [
28 Kɛ ə yəlı mə Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ'n kpınlın sʊ nın anın. Afı, bɛ hɛlɛlı yí kɛ: *B'a ha yí b'a wula ɛtɛfʊɛ'n-*
mə anun.]
29 Bɛ́ mə bɛ 'sın ɛbɛlɛ'n, bɛ kəsə kəsə bɛ́ ti'n, anın bɛ lɛ kpɛ yí nzʊba. Bɛ́ nwan: "E! Wɔ́ mə wɔ́
nwan ɛ 'bu Nyanmıan awulo'n nán ɛ fa cıan nsan ɛ si'n,
30 de wɔ́ nwʊn fi kʊlʊwa nın asʊ ju e!"
31 Nyanmıan tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mə, nʊn mala nın asʊ mgbain'n-mə kʊsʊ kə gʊlʊ yí nwʊn.
Bɛ́ nwan: "Ɔ'a le menian ɛhınlın-mə ngʊan, kʊsʊ ə ngʊala man yí nwʊn de.
32 Yí mə yí nwan ə tı Kilisi'n, Izalayɛ belemgbin'n, ə fi kʊlʊwa nın asʊ ə jú ası maan yɛ nwʊ́n
yí e! Sɛ yɛ nwun yí a, yɛ 'de yí yɛ di." Kodiawu nnyuan'n mə bɛ bʊbəlı bɛ́ kʊlʊwa sʊ Zozi anwʊn
ɛbɛlɛ'n kʊsʊ kə kpɛ yí nzʊba.

Zozi ewue'n
(Matie 27.45-56, Luku 23.44-49, Zʊan 19.28-30)

33 Mə sɛnzɛ'n jinlanın bɛ́ ti afian'n, awosin kə wula mân'n lıka kʊalaatin dede nəsʊba dɔɛ
nsan.
34 Nan mə dɔɛ nsan juli'n, Zozi kə tıan nun sɛlɛ kpa, yí nwan: *"Eloyi, Eloyi, lama*
sabakıtanin?" Yí bʊ y'ə le kɛ: *"Mı́n Nyanmıan, mı́n Nyanmıan, nzukɛ ati yê a yaci mı́n a tʊ ə?"*
35 Bɛ́ mə bɛ wə ɛbɛlɛ'n mmie-mə mə bɛ tılı yí ngan'n, bɛ́ nwan: "Ɛmə tı́e, ə lɛ fɛlɛ Eli!"
36 Bɛ́ nunhan kʊn kə nwanndi ə kə hə kə fa eminlan. Ɔ kə bə yí divın bisii nun ə kə sinnze
yí baka kʊn ati. Ɔ kə tınngɛ yí Zozi anyunnun kɛ ə nʊ́n. Yí nwan: "Ɛmə jı́nlan! Yɛ 'ba nıan sɛ
Eli kə a kə jula yí a!"
37 M'ə yəlı sə'n, Zozi kə tıan nun sɛlɛ kpa, ə kə ha nun.
38 Mgbɛ nun ɛtanlan'n m'ə ja Nyanmıan sua nın anun'n, ə kə bə yí anwunno ə kə sua sɛsɛ
nnyuan dede ə kə ju yí bʊ ası.
39 Anın *Ləmʊn nzalafʊ kpain nın anyın tua Zozi. M'ə nwunlin kɛ Zozi tıanlın ə halı nun'n,
yí nwan: "Ɔ tı ananhəlɛ, bian ɛhı tı Nyanmıan Awa sakpa!"
40 Anın mmalasua mmie-mə kʊsʊ jijin mʊa yê bɛ lɛ nıan Zozi ə. Mmalasua sə'n-mə, Mali
m'ə fi Magıdala'n, Zʊakı m'ə tı Kutua'n nʊn Zozʊ anin Mali, ə nʊn Salome, bɛ wə bɛ́ nun bie.
41 Mə anın Zozi wə Galile'n, bɛ sili yí sʊ, bɛ sʊlı yí. Mmalasua'n-mə mə anın bɛ jijin ɛbɛlɛ'n,
mmie-mə dəʊn kʊsʊ sili Zozi sʊ bɛ walı Zoluzalɛmʊn.

Zozi esie'n
(Matie 27.57-61, Luku 23.50-56, Zʊan 19.38-42)

42 Cıan sə'n tı cıan mə Zufʊ'n-mə fa bəbʊa bɛ́ nwʊn bɛ sie ə. Afı alı́ɛ'n m'ə tətʊa yí'n tı
ɛnwʊnmıan ele cıan. Mə alı́ɛ'n 'kə yí nəsʊba nun'n,

43 Zozɛfʋ m'ɔ fi kulo mɔ bɛ fɛlɛ yí Alimate nɪn asʋ'n kɔ a. Bé mɔ bɛ di Izalayɛ mân nɪn anun
ɛjɔlɛ'n, bé bie y'ɔ le yí. Menian'n-mɔ fɛlɪ yí kpa. Yí kʋsʋ ɔ lɛ nwʋnndɛ Nyanmɪan Belemgbin
Mân'n. Ɔ kɔ nyan anwʋnsɛlɛ ɔ kɔ hɔ Pilatɪ anwʋn ɛlɔ. Ɔ kɔ sɛlɛ yí kɛ ɔ fá Zozi fuin'n mán yí.
44 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin Pilatɪ anwʋn. Afɪ ɔ njʋnlɪn man kɛ Zozi kɔ wu ndɛ-ndɛ sʋa ɔ. Ɛhɪka ati, ɔ kɔ
yí sʋanlan kɔ hɔ kɔ fɛlɛ nzalafʋ'n-mɔ kpain'n ɔ kɔ bisa yí sɛ Zozi wuli ndɛ sakpa a.
45 Mɔ nzalafʋ kpain'n walɪ hanlɪn heleli yí kɛ ɔ tɪ sɔ sakpa'n, ɔ kɔ man Zozɛfʋ atɪn kɛ ɔ fá yí
fuin'n.
46 Zozɛfʋ kɔ to kisaan. Ɔ kɔ yɪ Zozi fuin'n fi kʋlʋwa nɪn asʋ. Ɔ kɔ fa kisaan'n kɔ fʋfɔ yí nwʋn.
Ɔ kɔ hɔ kɔ sie yí sɛka kʋn anun. Sɛka sɔ'n, bʋka m'ɔ tɪ ɛbʋta'n, nun yê bɛ kotolɪ yí ɔ. Ɔ kɔ kunndo
ɛbʋɛ kʋn kɔ nyin yí anʋan'n.
47 Mali m'ɔ fi Magɪdala'n, ɔ nʋn Zozʋ anin Mali, bɛ nwunlin lɪka mɔ bɛ sielɪ Zozi'n.

16

Zozi ewuetinnge'n
(Matie 28.1-8, Luku 24.1-12, Zʋan 20.1-10)

1 Mɔ ɛnwʋnmɪan ele cɪan'n sɪnlɪn'n, Mali m'ɔ fi Magɪdala'n, ɔ nʋn Zʋakɪ anin Mali, nʋn
Salome, bɛ kɔ to alufanlan kɛ bɛ 'kɔ a fa bɛ kɔ kpʋkpa Zozi fuin'n.
2 Mɔlɛ'n ngɛlɛmɔ, mɔ sɛnzɛ'n 'fite'n, bɛ kɔ hɔ sɛka nɪn asʋ.
3 Bɛ kɔ han yí bé afian ɛlɔ kɛ: "Nwan yê yɛ nyan yí maan ɔ kunndo ɛbʋɛ'n m'ɔ nyin sɛka nɪn
anʋan'n man yé ɔ?"
4 Nan mɔ bɛ hanlɪn sɔ'n, bɛ 'tʋ bé nyɪn an, bɛ kɔ nwun kɛ ɛbʋɛ kpili'n m'ɔ nyin sɛka nɪn
anʋan'n kisa ahanmɪan dada angʋnmɪan.
5 Ɛhɪ a, bɛ kɔ wʋlʋ sɛka nɪn anun. Bɛ 'nɪan an, anɪn kpafɛlɛ kʋn wula taladɪɛ fufue ɔ tɪ fama
sʋ ɛbɛlɛ. Esulo kɔ han bé.
6 Nan kpafɛlɛ'n nwan: "Nán bɛ sulo. Ɛmɔ lɛ kpʋnndɛ Zozi m'ɔ fi Nazalɛtɪ'n, mɔ bɛ bʋbɔlɪ yí
kʋlʋwa sʋ'n? Ɔ'a hɪn. Ɔ nnʋn man ɛwa. Ɛmɔ nían lɪka mɔ bɛ tʋlɪ yí'n.
7 Nan ɛmɔ hó bó yí menian'n-mɔ nʋn Pɪelɪ amannɪɛ kɛ ɔ lɛ di mʋa bé nyunnun Galile mân
nɪn anun ɛlɔ. Kɛ ɔ hanlɪn heleli bé'n, ɛlɔ yê bɛ 'ba nwun yí ɔ."
8 Mɔ kpafɛlɛ sɔ'n hanlɪn sɔ heleli bé yuelɪ'n, bɛ fi sɛka nɪn anun bɛ kɔ fite. Bɛ kɔ gua bé ja
asɪ. Afɪ esulo hanlɪn bé, bé nwʋn wʋsʋlɪ bé kpa. Kɛmɔ esulo hanlɪn bé nɪn ati, bɛ ngɔ han ɛjɔlɛ
bɛ ngɔ hele sʋanlan fíí.

Zozi 'ba yɪ yí nwʋn kele yí menian'n-mɔ
(Matie 28.9-10, Zʋan 20.11-18)

[
9 Mɔlɛ'n ngɛlɛmɔ tutun mɔ Zozi fi ewue nun tinngelɪ'n, ɔ lili mʋa ɔ yɪlɪ yí nwʋn ɔ heleli Mali
m'ɔ fi Magɪdala'n. Mali sɔ'n, Zozi tuli yí nun wawɛ ɛtɛ nsʋ.
10 Ɔ kɔ hɔ kɔ bɔ amannɪɛ kɔ hele bé mɔ bɛ nʋn Zozi sanlɪn nun'n. Anɪn bé lʋa tɛ bɔ bé nwʋn
bɛ tɛ sun yí.
11 Mɔ bɛ tɪlɪ amannɪɛ'n mɔ Mali bɔlɪ heleli bé kɛ Zozi a tinnge nán ɔ'a nwun yí'n, b'a nne b'a
nni man.

Zozi 'ba yɪ yí nwʋn kele yí menian'n-mɔ anun nnyuan
(Luku 24.13-35)

12 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ yɪ yí nwʋn ngacile biekun ɔ kɔ hele yí menian'n-mɔ anun nnyuan.
Menian nnyuan sɔ'n-mɔ, anɪn bɛ lɛ kɔ nanmue nun.
13 Bɛ kɔ sa bé nzin bɛ kɔ a kɔ bɔ ɛhɪnlɪn-mɔ amannɪɛ. Bɛ hanlɪn heleli bé a, bɛ ngɔ le bɛ ngɔ
li man biekun.

Zozi 'ba yɪ yí nwʋn kele yí menian bulu nʋn kʋn'n
(Matie 28.16-20, Luku 24.36-49, Zʋan 20.19-23)

14 Ɛhɪ anzin, anɪn Zozi menian bulu nʋn kʋn'n gua tɔbɪlɪ nwʋn bɛ lɛ didi. Zozi kɔ yɪ yí nwʋn
ɔ kɔ hele bé. Ɔ kɔ tu bé nyunnun wɔ dedi'n mɔ bɛ le man yí nʋn bé ahʋnlɪn ketee nɪn anwʋn.
Ɔ sanlɪn kɛ, ɔ fi ewue nun tinngelɪ'n, amannɪɛ'n mɔ bé mɔ bɛ nwunlin yí'n bɔlɪ'n, ɛhɪnlɪn-mɔ
a nne b'a nni man.
15 Ɛhɪ, Zozi kɔ han kɔ hele bé kɛ: "Ɛmɔ hó mân'n lɪka kʋalaatin, bɛ hó bó Nyanmɪan Ɛjɔlɛkpa'n
bɛ héle eyuadɪ'n.
16 Sʋanlan m'ɔ kɔ le kɔ li, m'ɔ kɔ man ɛmɔ kɔ sɔnɪn yí'n, ɔ 'nyan yí ti. Nan sʋanlan mɔ ɔ'a
nne ɔ'a nni man'n, yí ti 'ka nun.
17 Bé mɔ bɛ kɔ le bɛ kɔ li'n, ɛ 'nwun nyɔlɪɛ mɔ bɛ 'ba yɔ'n: Bɛ 'fʋan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ wɔ mín
dunman nun. Bɛ 'kan anɪɛ nvʋfɔlɛ-mɔ.
18 Sɛ bɛ sɔ owo nun o, sɛ bɛ di ayile m'ɔ kun sʋanlan bɔbɔ a, like fíí ngɔ yɔ man bé. Sɛ bɛ fa
bé sa bɛ fua nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn an, nwuluwafʋɛ'n-mɔ 'tɪ akpɔlɛ."

Zozi anwunno ɛfvɛ'n
(Luku 24.50-53)

19 Mə yɛ́ Mɪn Zozi hanlɪn ɛjəlɛ sə'n-mə yuelɪ'n, ə kə fʋ kə hə anwunno. Ɔ kə hə kə tanlan
Nyanmɪan Kpili fama sʋ.
20 Zozi menian'n-mə kə hə kə bə Ɛjəlɛkpa'n lɪka kʋalaatin. Yɛ́ Mɪn kə jinlan bɛ́ nzin wə bɛ́
junman nɪn anun. Ɔ man bɛ yəlɪ asinbɛnwʋn ninnge. Asinbɛnwʋn ninnge sə'n-mə kele kɛ
bɛ́ nʋan ɛjəlɛ'n tɪ ananhəlɛ sakpa.]

ƐJƆLƐKPA'N MƆ
LUKU HƐLƐLI'N

M'ɔ wɔ nun'n

Nwan sʋanlan dɪɛ y'ɔ le Luku? Anɪn Luku di dɔkʋtɛ junman (Koləsʋ 4.14). Ɔ bʋkalɪ Zozi Bɔfʋɛ Pɔlʋ (2 Timote 4.11, Filemʋn 24). Ɔ nʋn yí y'ɔ hɔlɪ Lɔmʋn kulo nɪn asʋ ɔ. Ɔ hɛlɛlɪ kalata ndɪnndɪn nnyuan. Nunhan kʋn y'ɔ le Ɛjɔlɛkpa ɛhɪ m'ɔ kan Zozi Kilisi anwʋn ɛjɔlɛ'n. Kalata ɛhɪnlɪn, bɛ fɛlɛ yí "Zozi mmɔfʋɛ'n-mɔ junman'n". Ɔ hɛlɛlɪ kalata nnyuan sɔ'n nwanlɪn sʋanlan kʋn. Sʋanlan sɔ'n tɪ abɪlɪba kpili kpa. Bɛ fɛlɛ yí Teofili, yí bʋ y'ɔ le kɛ "Nyanmɪan amanngʋn". Luku muonun a nnwun man Zozi yí nyɪnsʋ, nan ɔ bisalɪ bisalɪ Zozi anwʋn ɛjɔlɛ'n bé mɔ bɛ nwunlin yí bé nyɪnsʋ nɪn anwʋn ɛlɔ kʋalaaka nán ɔ'a hɛlɛ kalata kanlanman ɛhɪ.

Ɛjɔlɛkpa ɛhɪ anun, Luku lɛ kele yé kɛ Zozi tɪ mân mân'n kʋalaa Ngʋandefʋɛ. Afɪ, kɛ Zozi hanlɪn helelɪ Zase'n, yí nwan ɔ 'ba kpʋnndɛ bé mɔ b'a minlin'n-mɔ nán ɔ de bé ngʋan (19.10).

Luku falɪ Zʋan Batisi nʋn Zozi awɔlɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ ɔ bɔlɪ yí kalata nɪn abʋ (yí ti 1-2). Ɛsɛ ɔ lɛ kan kɛ Zʋan Batisi kpɪnlɪn sɔnɪnlɪn Zozi ɔ nʋn kɛ Abɔnsanmʋn kpɪnlɪn sɔlɪ yí nɪanlɪn nɪn anwʋn ɛjɔlɛ (3.1-4.13). Ɛsɛ Luku lɛ kan Zozi junman'n m'ɔ lili yí Galile mân nun nɪn anwʋn ɛjɔlɛ (4.14-9.50). Galile mân nun, Zozi bɔlɪ Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anwʋn Ɛjɔlɛkpa'n, ɛsɛ ɔ manlɪn nwuluwafʋɛ dɔʋn anwʋn salɪ. Zozi fɛlɛlɪ menian bulu nʋn nnyuan yí nwʋn. Ɔ sʋanlɪn bé maan bé kʋsʋ bɛ hɔlɪ bɔlɪ Ɛjɔlɛkpa'n, ɛsɛ bɛ manlɪn nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn salɪ. Ɛhɪ anzin, Luku lɛ kele yé kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ Zozi falɪ Zoluzalɛmʋn atɪn'n (9.51-19.28). Zozi yɪlɪ menian abulasʋ nʋn nnyuan biekun ɔ sʋanlɪn bé nnyuan nnyuan kɛ bɛ lí mʋa lɪka kʋalaa mɔ yí muonun ɔ 'ba sɪn'n. Zozi buli anyɪnndala dɔʋn ɔ heheleli menian'n-mɔ Nyanmɪan ninnge. Ɛjɔlɛkpa nɪn agualɪɛ nun, Luku man yé nwun yí kɛ Zozi juli Zoluzalɛmʋn. Ɛbɛlɛ Zufʋ mgbain'n-mɔ mianlɪn Lɔmʋn kʋnmanna Pilatɪ maan bɛ hunlin Zozi kʋlʋwa sʋ. Yí cɪan nsan nɪn asʋ, Zozi fi ewue nun tinngelɪ, ɔ yɪlɪ yí nwʋn heleli yí menian'n-mɔ, ɛsɛ ɔ fʋlɪ hɔlɪ nyanmɪansʋ (19.28-24.53).

1 Kpain Teofili,
Ninnge mgbili mgbili'n mɔ Nyanmɪan a yɔ wɔ yé afian ɛwa'n, menian dɔʋn a bɔ yí bʋ bɛ lɛ kɛlɛ ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ.
2 Bé mɔ bɛ nwunlin ninnge sɔ'n-mɔ abʋbɔ nun, mɔ bɛ yɪlɪ bé kɛ bɛ hán Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n, ɛjɔlɛ mɔ bɛ hanlɪn bɛ heleli yé'n, yí fɔ́ʋ́n yê menian'n-mɔ hɛlɛlɪ nɪn ɔ.
3 Yí ti, mín kʋsʋ, m'an bisa bisa nun m'an nwun yí fɔ́ʋ́n kɛ ɛjɔlɛ'n kpɪnlɪn bɔlɪ yí bʋ ngɛlɛmɔ nun'n. M'an nɪan an, anɪn Kpain, ɔ tɪ kpa kɛ mɪn kɛlɛ wɔ́ mɪn sʋsɔ sʋ mɪn kan ɛjɔlɛ sɔ'n mɪn kele wɔ́.
4 Mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn nwan wɔ́ maan ɛ nwun yí kɛ ɛjɔlɛ'n mɔ a tɪ'n tɪ ananhɔlɛ sakpa.

Nyanmɪansʋ bɔfʋɛ Gabiliyɛ 'ba han

Zʋan Batisi awɔlɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ

5 Ɛhɪ, belemgbin Elɔdɪ m'ɔ sie Zude mân'n bɛlɛ sʋ, anɪn bian kʋn wɔ ɛbɛlɛ. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Zakali. Ɔ tɪ Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ wɔ tɛɛyɪfʋɛ Abia fâ nɪn anun. Bɛ fɛlɛ yí yɪ nɪn Elizabɛtɪ, ɔ fi Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ kpain Aalʋn afilie nɪn anun.
6 Bé menian nnyuan'n, bɛ tɪ fɔ́ʋ́n wɔ Nyanmɪan anyunnun. Bé nyɪn sɔ Nyanmɪan. Bɛ di yí mala nɪn asʋ.
7 Nan kʋsʋ bɛ wʋlɪ man baa fíí, ɔ sanlɪn kɛ Elizabɛtɪ tɪ mʋta, ɛsɛ bé menian nnyuan'n b'a yɔ mgbain.
8 Cɪan kʋn, anɪn Zakali lɛ di yí tɛɛyɪɛ junman'n wɔ Nyanmɪan anyunnun, afɪ anɪn Nyanmɪan junman elie nɪn a tʋ bé fâ dɪɛ'n.
9 Kɛ bé mala'n kele'n, ɔ di kɛ bɛ cʋɪn tondo nán bɛ yɪ sʋanlan'n mɔ ɔ 'yala alufanlan'n wɔ Nyanmɪan sua nɪn anun lɪka mɔ bɛ yala yí'n. Bɛ hyʋɪnlɪn tondo nɪn an, bɛ kɔ yɪ Zakali. Zakali kɔ hɔ kɔ wʋlʋ Nyanmɪan sua nɪn anun, ɔ kɔ bɔ yí junman nɪn abʋ.
10 Mɔ ɔ 'yala alufanlan'n, anɪn menian'n-mɔ kʋalaa gua awulo ɛfan bɛ lɛ yɔ asɔnɪn bɛ man bé nwʋn.
11 Ɛbɛlɛ ala, yé Mɪn bɔfʋɛ'n kʋn kɔ yɪ yí nwʋn kɔ hele Zakali. Bɔfʋɛ sɔ'n jin tɔbɪlɪ'n mɔ bɛ yala alufanlan'n sʋ'n fama sʋ ɛbɛlɛ.
12 Mɔ Zakali nwunlin yí'n, yí kunnun kɔ tɪ yí, ɛsɛ esulo kɔ han yí.
13 Bɔfʋɛ'n nwan: "Zakali, n'ɛ sulo! Nan Nyanmɪan Kpili a tie wɔ́ nzɛlɛ'n. Wɔ́ yɪ Elizabɛtɪ 'ba wʋ baa belenzua kʋn man wɔ́. Baa sɔ'n, tʋn yí Zʋan.
14 Ɛ 'ba li yí nwʋn fɛ kpa, menian dɔʋn kʋsʋ 'ba li yí awɔlɛ nɪn anwʋn ndutue.

15 Ɔ sanlın kɛ ɔ 'ba yɔ sʊanlan kpili wɔ yɛ́ Mın anyunnun. Baa sɔ'n, ɔ mma nnʊn man divın
anaan nzan sɛlɛ ngacile biala. Bɛ 'wʊ yí a, anın Nyanmıan Wawɛ Nwannzan-nwannzan wɔ
yí nun kpa.
16 Ɔ 'cʊın Izalayɛ amma'n-mɔ dɔʊn ba yɛ́ Mın m'ɔ tı bɛ́ Nyanmıan nın anwʊn biekun.
17 Ɔ le kpɔmanfʊɛ *Eli ajʊnlın'n nʊn yí tunmin'n, yí muonun ɔ 'di kpɔman wɔ Nyanmıan
anyunnun ɔ sesie sıɛ'n-mɔ nʊn bɛ́ mma'n-mɔ afian. Ɔ 'man bɛ́ mɔ bɛ́ nyın nzɔ man
Nyanmıan'n nwun ngɛlɛ kɛ sɛsɛfʊɛ'n-mɔ. Ɔ 'man menian'n-mɔ sesie bɛ́ nwʊn bɛ nwʊnndɛ
yɛ́ Mín."
18 Zakali kɔ bisa bɔfʊɛ'n kɛ: "Anın, mın 'yɔ sɛ nán m'an nwun yí ananhɔlɛ. Ɔ sanlın kɛ mín
muonun, m'an yɔ awʊlʊwa. Mín yı kʊsʊ a yɔ awʊlʊwa."
19 Bɔfʊɛ'n nwan: "Bɛ fɛlɛ mín Gabiliyɛ. Mín yê mın jinlan Nyanmıan anyunnun mın sʊ yí
ɔ. Ɔ'a sʊan mín kɛ m mála n gán ɛjɔlɛ fɛ ɛhı n géle wɔ́.
20 Mɛlɛ'n ju a, mín nʊan ɛjɔlɛ'n 'kpın sʊ. Nan kʊsʊ, kɛmɔ a nne man ɛjɔlɛ sɔ nın a nni man'n,
ɛ 'ba tɔ amunle, ɛ ngɔ hʊala man jʊjɔ dede ɔ 'ju tɛmʊn mɔ ɛjɔlɛ'n mɔ m'an han'n kɔ kpın sʊ'n."
21 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, menian'n-mɔ gua awulo ɛwa b'a nwʊnndɛ dede ɔ'a sin bɛ́ nwʊn kɛ Zakali
fi Nyanmıan sua nın anun nvite man ɔ.
22 Nan mɛlɛ mɔ afı Zakali fi Nyanmıan sua nın anun fitelı'n, ɔ a ngʊala man ɛjɔlɛ kan kele
bɛ́. Menian'n-mɔ kɔ nwun kɛ like a fite yí Nyanmıan sua nın anun ɛlɔ. Ɔ 'kan ɛjɔlɛ'n kele bɛ́
a, ɔ le yí sa, afı yí nʊan a muan.
23 Mɔ Zakali yuelı Nyanmıan awulo nın anun junman'n di'n, ɔ kɔ sa kɔ hɔ yí kulo.
24 Mɔ Zakali salı hɔlı'n, ɔ'a njɛ man biala, yí yı Elizabɛtı kɔ nwʊnnzɛ. Elizabɛtı kɔ fa yí nwʊn
kɔ fıa dede sala nnun. Yí nwan:
25 "Yɛ́ Mın a nwun mín nwʊn anwunnvoe. Ɔ'a le mín fi anyunnunguasıɛ'n m'ɔ kan mín wɔ
menian'n-mɔ anyunnun nın anun."

Nyanmıansʊ bɔfʊɛ Gabiliyɛ 'ba han

Zozi Kilisi awɔlɛ nın anwʊn ɛjɔlɛ

26 Mɔ Elizabɛtı nwʊnnzɛlı m'ɔ lili sala nsian'n, yí sala nsian nın asʊ, Nyanmıan kɔ sʊan yí
bɔfʊɛ Gabiliyɛ talua muan kʊn anwʊn Galile mân nın anun kulo'n kʊn asʊ. Bɛ fɛlɛ kulo sɔ'n
Nazalɛtı.
27 Talua muan sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Mali. Yí hun y'ɔ le Zozɛfʊ m'ɔ fi belemgbin Davidi afilie nın
anun'n. Zozɛfʊ nʊn yí lalı man lé. Afı ɔ falı man Mali atɔnvɔlɛ.
28 Bɔfʊɛ'n kɔ wʊlʊ lıka mɔ Mali wɔ'n, yí nwan: "Mali, ahın o! Yɛ́ Mın a yeyila wɔ́ sʊ, ɔ nʊn
wɔ́ tı."
29 Ɛjɔlɛ sɔ'n kɔ man Mali ati anun kɔ yɔ yí sısakaa. Ɔ lɛ bisa yí nwʊn kɛ ahın ebisa sɔ ɛhı abʊ
y'ɔ le benin?
30 Ɛhı a, bɔfʊɛ'n nwan: "Mali, n'ɛ sulo! Nan Nyanmıan a yeyila wɔ́ sʊ.
31 Ɛ 'ba nwʊnnzɛ ɛ wʊ baa belenzua kʊn. Tʊn baa sɔ'n Zozi.
32 Ɔ 'ba yɔ sʊanlan kpili kpa, bɛ 'ba fɛlɛ yí Nyanmıan Kpili m'ɔ wɔ anwunno anwunno ɛlɔ
nın Awa. Yɛ́ Mın Nyanmıan 'ba man ɔ di belemgbin kɛ yí nan Davidi.
33 Ɔ 'sie Izalayɛ amma'n-mɔ mɛlɛ biala. Yí mɛlɛ'n le man ayuelıɛ."
34 Mali kɔ bisa bɔfʊɛ'n kɛ: "Anın, ɔ 'yɔ sɛ nán ɔ'a yɔ sɔ, mɔ mın nzı man bian'n?"
35 Bɔfʊɛ'n nwan: "Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n 'ba wʊlʊ wɔ́ nun yê Nyanmıan Kpili
m'ɔ wɔ anwunno anwunno ɛlɔ'n 'ba fa yí tunmin'n butu wɔ́ sʊ. Yí sɔ ati, baa nwannzan-
nwannzan'n mɔ ɛ 'ba wʊ yí'n, bɛ 'ba fɛlɛ yí Nyanmıan Awa.
36 Nıan, Elizabɛtı m'ɔ tı wɔ́ abie'n, yí m'ɔ tı mʊta m'ɔ ngʊala man baa wʊ'n, sunnzun mɔ ɔ'a
yɔ kpain, ɔ'a nwʊnnzɛ, yí sala nsian ahı.
37 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan kʊala like biala yɔ."
38 Mali nwan: "N dı yɛ́ Mın afanıan, mɔ a han'n, man ɔ yɔ́ sɔ mán mín." Kɛ ɔ hanlın sɔ
yuelı'n yê bɔfʊɛ'n hɔlı ɔ.

Mali 'ba hɔ fua Elizabɛtı anwʊn.

39 Ɛhı anzin, ɛcıan kʊn Mali kɔ jasʊ ɔ kɔ han yí nwʊn ɔ kɔ hɔ kɔ fua Zakali nʊn Elizabɛtı
anwʊn bɛ́ kulo nın asʊ. Kulo sɔ'n wɔ Zude mân nın anun mmʊka'n-mɔ afian.
40 Mɔ Mali juli ɛbɛlɛ'n, ɔ kɔ wʊlʊ bɛ́ awulo nın anun ɔ kɔ bisa Elizabɛtı ahın.
41 Mɔ Elizabɛtı tılı Mali ahın ebisa'n, baa'n m'ɔ la yí kunnun'n kɔ han yí nwʊn. Ɛbɛlɛ ala,
Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ wʊlʊ Elizabɛtı anun. Nán ɔ'a tıan sɛlɛ ɔ'a se kɛ:
42 "Nyanmıan a yeyila wɔ́ sʊ a tala mmalasua'n-mɔ kʊalaatin. Yí nyila'n kan baa'n mɔ ɛ lɛ
'ba wʊ yí'n.
43 Mín muonun, n dı mín dıɛ sɛ mɔ yê mín Mın anin'n ba ɔ fua mín nwʊn ɔ?
44 Nıan, mɛlɛ mɔ ɛ bisalı mín ahın nın ala, baa'n m'ɔ la mín kunnun'n kɔ li fɛ ɔ kɔ han yí
nwʊn.

45 Nyila hán wɔ́ Mali. Afɪ a le a li kɛ yɛ́ Mɪn Anʊan Ɛjɔlɛ'n mɔ ɔ'a han ɔ'a hele wɔ́'n 'kpɪn sʊ
sakpa!”

Mali 'ba yɪ Nyanmɪan ayɛ

46 Mali nwan:
“Mɪn 'yɪ yɛ́ Mɪn ayɛ.
47 Mɪn di Nyanmɪan m'ɔ tɪ mín Ngʊandefʊɛ nɪn anwʊn fɛ.
48 Ɔ sanlɪn kɛ mín kanga nun,
ɔ'a tʊ yí nyɪn mín afan ɔ'a yeyila mín sʊ.
Ɔ fi ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, menian'n-mɔ kʊalaa 'ba han kɛ
Nyanmɪan a yeyila mín sakpa.
49 Ɔ sanlɪn kɛ Tunminfʊɛ Nyanmɪan Kpili a yɔ
ninnge mgbili mgbili a man mín.
Yí dunman'n tɪ nwannzan-nwannzan.
50 Bɛ́ mɔ bɛ man yí anyɪnnzɔ'n,
ɔ 'nwun bɛ́ nwʊn anwunnvoe mɛlɛ biala anun.
51 Ɔ'a yɪ yí tunmin asa'n ɔ'a hele atubɛnwʊn mma'n-mɔ
ɔ'a gua bɛ́ ebolo.
52 Ɔ'a tu mmelemgbin'n-mɔ bɛ́ bia'n-mɔ asʊ,
ɔ'a man ehiannin mma'n-mɔ lɪka kpa a tanlan.
53 Ɔ'a man yalɛfʊɛ'n-mɔ akʊ a yi,
ɔ'a fʊan esikafʊɛ'n-mɔ maan bɛ le bɛ́ sa to b'a hɔ.
54 Ɔ'a bʊka Izalayɛ mân'n m'ɔ sʊ yí'n.
Yí lʊa a nvi man ye'n
55 mɔ ɔ 'yɔ Abalahamʊn nʊn yí sasʊ'n-mɔ cɪan daa'n.
Ɔ sanlɪn kɛ ɔ falɪ bɔlɪ yɛ́ nan-mɔ anɔhʊba.”
56 Mɔ Mali hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ lili kɔ yɔ sala nsan Elizabɛtɪ anwʊn ɛbɛlɛ kʊalaaka nán ɔ'a sa
ɔ'a hɔ yí kulo.

Zʊan Batisi awɔlɛ'n

57 Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede Elizabɛtɪ cɪan kɔ ju. Ɔ 'kɔ a wʊ a, ɔ kɔ wʊ baa belenzua kʊn.
58 Menian mɔ bɛ nʊn bɛ́ mantan mantan sʊ'n nʊn yí nwʊn amma'n-mɔ mɔ b'a nwun
junman kpili'n mɔ yɛ́ Mɪn a li a man Elizabɛtɪ'n, bɛ nʊn yí kɔ li yí nwʊn fɛ.
59 Mɔ Baa'n lili mɔlɛ kʊn'n, bɛ kɔ a kɔ kpɛ yí mmian nun. Bɛ́ nwan bɛ 'fa yí sɪ Zakali
dunman'n bɛ tʊn yí.
60 Yí nin nwan: “Cɛcɛ, nán bɛ fɛlɛ yí Zakali, nan ɔ li Zʊan.”
61 Bɛ́ nwan: “Nwan yê ɔ li Zʊan wɔ́ afilie nɪn anun mɔ yí ti yê bɛ 'tʊn yí sɔ'n?”
62 Bɛ le bɛ́ sa bɛ kɔ bisa yí sɪ kɛ: “Nan wɔ́ wa'n, wɔ́ nwan ɔ li sɛ kpa?”
63 Ɛbɛlɛ ala, Zakali kɔ bisa tabʊa kaan kʊn ɔ kɔ hɛlɛ sʊ kɛ: “Mín wa'n li Zʊan.” Ɛjɔlɛ sɔ'n kɔ
sin bɛ́ kʊalaa bɛ́ nwʊn.
64 Kɛ ɔ hɛlɛlɪ yuelɪ ala, Nyanmɪan kɔ tike yí nʊan'n. Zakali kɔ kuku yí nɪn sʊ ɔ kɔ yɪ Nyanmɪan
ayɛ.
65 Ɛbɛlɛ ala, esulo kɔ han bɛ́ mɔ bɛ nʊn Zakali mantan mantan sʊ'n, ɛbɛlɛ mân sɔ nɪn anun
menian'n-mɔ kʊalaa kɔ tɪ ɛjɔlɛ sɔ'n.
66 Bɛ́ nun kʊn biala m'ɔ kɔ tɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ jʊnlɪn dede a, ɔ bisa yí nwʊn kɛ: “Baa sɔ'n, nzu
sʊanlan dɪɛ yê ɔ 'kaci ɔ?” Bɛ lɛ kan sɔ, ɔ sanlɪn kɛ bɛ́ kʊalaa bɛ nwun yí kɛ yɛ́ Mɪn tunmin'n wɔ
baa nɪn anun sakpa.

Zakali 'ba yɪ Nyanmɪan ayɛ

67 Mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n wʊlʊlɪ Zʊan asɪ Zakali anun'n, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ m'ɔ
hanlɪn'n:
68 “Bɛ mán yɛ yí yɛ́ Mɪn
m'ɔ tɪ Izalayɛ amma'n-mɔ Nyanmɪan nɪn ayɛ.
Ɔ sanlɪn kɛ ɔ'a nɪan yí menian'n-mɔ ɔ'a le bɛ́ ti.
69 Ɔ'a man ngʊandefʊɛ kpili kʊn a fite
belemgbin *Davidi m'ɔ tɪ yí akʊa nɪn afilie nɪn anun.
70 Ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ lili mʊa
ɔ manlɪn yí anwʊntɪɛ mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ hanlɪn yí daba.
71 Ɔ bɔlɪ yɛ́ anɔhʊba kɛ
ɔ 'ba le yɛ́ fi yɛ́ mgbɔfʊɛ'n-mɔ asa nun,
72 ɔ 'nwun yɛ́ nan-mɔ anwʊn anwunnvoe,
ɛsɛ ɔ 'kacɪ yí nyɪhyɛ nwannzan-nwannzan'n
m'ɔ nʊn yɛ́ hyɪhyɛlɪ'n.

73 Nyanmıan hanlın ndâ yɛ́ nan Abalahamʋn anyunnun kɛ
74 ɔ 'de yɛ́ fi yɛ́ mgbɔfʋɛ'n-mɔ asa nun,
maan yɛ sʋ yí ahʋnmınkan nun,
75 ɛsɛ yɛ 'nanndı nwannzan-nwannzan
yɛ yɔ like m'ɔ tı sɛsɛ cıan biala wɔ yí nyunnun.
76 Nan wɔ́ dıɛ, mín wa, bɛ 'ba fɛlɛ wɔ́
Nyanmıan Kpili m'ɔ wɔ anwunno anwunno ɛlɔ'n kpɔmanfʋɛ.
Ɔ sanlın kɛ ɛ 'ba nanndı yɛ́ Mın anyunnun
nán ɛ sesie yí atın'n,
77 ɛsɛ ɛ 'man yí menian'n-mɔ nwun yí kɛ
ɔ 'ba fa bɛ́ ɛtɛ'n-mɔ ce bɛ́ ɔ de bɛ́ ngʋan.
78 Yɛ́ Nyanmıan'n sı anwunnvoe, ɛsɛ ɔ tı kpa sʋnman.
Ɔ 'ba man anwunno kanlannıɛ'n ta yɛ́ nwʋn.
Kanlannıɛ sɔ'n tı kɛ sɛnzɛ m'ɔ lɛ fite ɔ.
79 Ɔ 'man ɔ ta bɛ́ mɔ bɛ tı awosin nın anun
ɔ nʋn ewue asa abʋ nın anwʋn.
Ɔ 'man ɔ kele yɛ́ atın'n m'ɔ man bɛ nyan alʋacıcıɛ'n."
80 Anın batʋnman'n lɛ nyin ɛsɛ anın yí ti lɛ tin. Ɔ kɔ tanlan ɛwâ nın anun ɛlɔ. Ɔ wɔ ɛlɔ dede tɛmʋn'n juli ɔ bɔlı yí bagua nun junman nın abʋ Izalayɛ amma'n-mɔ afian.

2

Zozi awɔlɛ'n
(Matie 1.18-25)

1 Mɛlɛ sɔ nın anun, belemgbin kpain'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *Sezaa Ogusıtı'n kɔ man atın kɛ bɛ há bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ wɔ *Lɔmʋn ɛhınlın mân nın anun'n.
2 Mɔ alimʋa menian ɛha sɔ'n 'ju sʋ'n, anın Kiliniusı tı kʋnmanna wɔ Sili mân nın anun.
3 Ɔ sɛ kɛ anın sʋanlan kʋn biala kɔ yí kulo maan bɛ kɛlɛ yí dunman.
4 Zozɛfʋ kʋsʋ fi Nazalɛtı, Galile mân nın anun, ɔ kɔ hɔ Zude mân nın anun kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Betelehɛmʋn nın asʋ, lıka mɔ bɛ wʋlı belemgbin Davidi'n. Ɔ sanlın kɛ Zozɛfʋ muonun tı Davidi afilie nın anun sʋanlan.
5 Ɔ nʋn yí yı Mali bɛ 'kɔ a man bɛ kɛlɛ bɛ́ dunman.
6 Mɛlɛ sɔ nın anun, anın Mali lɛ nwʋnnzɛ.
7 Nan mɔ bɛ juli Betelehɛmʋn'n, nán yí kʋ a han yí, ɔ'a wʋ. Ɔ 'wʋ yí bamuan baa nın an, ɔ kɔ wʋ belenzua kʋn. Ɔ kɔ fa ɛtanlan kɔ fʋfɔ yí nwʋn, ɔ kɔ la yí abalanda nın anun lıka kʋn. Ɔ sanlın kɛ sua sɔ'n tı dabɛlɛ kʋn nʋn abalanda. Dabɛlɛ nın anun an, b'a sike sʋanlan. Abalanda nın an, b'a hye nun nnyuan. Ɔ le menian'n-mɔ lıka yê naan'n-mɔ kʋsʋ dıɛ. Lıka'n mɔ naan'n-mɔ didi'n, ɛbɛlɛ yê b'a sesie adɔman'n dabɛlɛ nın ɔ.

Nyanmıansʋ bɔfʋɛ kʋn 'ba fite mmʋa ɛnıanfʋɛ'n-mɔ

8 Kɔngɔɛ sɔ kʋnmgba'n, anın mmʋa ɛnıanfʋɛ mmie-mɔ wɔ Betelehɛmʋn anwʋn ɛbɛlɛ ebo kʋn asʋ. Menian sɔ'n-mɔ da ɛlɔ, bɛ sisa bɛ́ mmʋa'n-mɔ.
9 Ɛbɛlɛ ala, nyanmıansʋ bɔfʋɛ kʋn kɔ fite bɛ́, yɛ́ Mın anunminnyanmʋn'n kɔ ta kɔ si kɔ yia bɛ́. Esulo kpili kpa kɔ han bɛ́.
10 Bɔfʋɛ'n nwan: "Nán bɛ sulo! Ɔ sanlın kɛ, mın 'ba han ɛjɔlɛ kpa kʋn mın kele ɛmɔ. Ɛjɔlɛ kpa sɔ'n 'ba man mân'n kʋalaa di fɛ kpa.
11 Ɛnɛ kɔngɔɛ, b'a wʋ Ngʋandefʋɛ'n wɔ Davidi kulo nın asʋ b'a man ɛmɔ. Ngʋandefʋɛ sɔ'n, y'ɔ le *Kilisi'n m'ɔ tı yɛ́ Mın'n.
12 Nzɔlɛ'n mɔ ɛmɔ 'fa bɛ nwun yí'n, y'ɔ le ɛhı: Baa sɔ'n, b'a fa ɛtanlan b'a fʋfɔ yí nwʋn b'a tʋ yí abalanda nın anun lıka mɔ naan'n-mɔ didi'n."
13 Kɛ ɔ 'kan sɔ nın ala, nyanmıansʋ mmɔfʋɛ mmiekun-mɔ dɔʋn kpa kɔ a kɔ bʋka yí sʋ, bɛ́ kʋalaa, bɛ lɛ yı Nyanmıan ayɛ.
14 Bɛ́ nwan:
"Anunminnyanmʋn hán Nyanmıan m'ɔ wɔ anwunno anwunno ɛlɔ'n.
Ɔ kulo asıɛ nın asʋ ɛwa menian'n-mɔ.
Ɔ'a man bɛ́ lʋa a cıcı bɛ́ nwʋn."

Mmʋa ɛnıanfʋɛ'n-mɔ 'ba hɔ Betelehɛmʋn

15 Mɔ nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ hanlın ɛjɔlɛ sɔ'n yuelı mɔ bɛ salı fʋlı nyanmıansʋ'n, mmʋa ɛnıanfʋɛ'n-mɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ nwʋn kɛ: "Bɛ mán yɛ hɔ́ Betelehɛmʋn, nán yɛ hɔ́ nían like'n mɔ yɛ́ Mın a han yí nwʋn ɛjɔlɛ a hele yɛ́'n yɛ́ nyınsʋ."
16 Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ han bɛ kɔ gua sʋ, bɛ́ nʋan y'ɔ le Betelehɛmʋn. Sakpa kʋsʋ, bɛ kɔ hɔ kɔ tʋ Mali nʋn Zozɛfʋ nʋn baa adɔman'n. Adɔman'n la abalanda nın anun ɛbɛlɛ, lıka mɔ naan'n-mɔ didi'n.

17 Mɔ mmʋa ɛnıanfʋɛ'n-mɔ juli ɛlɔ, mɔ bɛ nwunlin baa'n yuelı'n, bɛ kɔ han ɛjɔlɛ'n mɔ bɔfʋɛ'n
walı hanlın yí batʋnman nın anwʋn'n kʋalaa kɔ hele bɛ́.
18 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ bɛ hanlın'n kɔ sin menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n kʋalaa anwʋn.
19 Yí kʋalaa mɔ bɛ hanlın'n, Mali falı sielı yí ti anun, tɛmʋn biala ɔ jʋnlın yí nwʋn.
20 Mɔ mmʋa ɛnıanfʋɛ'n-mɔ hanlın ɛjɔlɛ sɔ'n yuelı'n, bɛ kɔ sa bɛ kɔ hɔ. Bɛ 'kɔ a, anın bɛ lɛ
kannvʋ Nyanmıan bɛ yı yí ayɛ wɔ ɛjɔlɛ'n mɔ b'a tı mɔ b'a nwun yí nın anwʋn. Ɔ sanlın kɛ yí
kʋalaa yɔlı kɛ bɔfʋɛ'n kpınlın hanlın helelı bɛ́'n.

Zozi dunman ɛtʋan'n

21 Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede mɔ adɔman'n nyanlın mɔlɛ kʋn'n, anın ɔ di kɛ bɛ kpɛ yí mmian nun. Bɛ kɔ
kpɛ yí mmian nun'n bɛ kɔ tʋn yí Zozi. Dunman sɔ'n, bɔfʋɛ'n lili mʋa bɔlı helelı Mali kʋalaaka
nán ɔ'a nwʋnnzɛ.

Bɛ 'ba fa Zozi bɛ kele yɛ́ Mın

22 Ɛhı anzin, mɔ Mali efian etue tɛmʋn'n juli'n, kɛ Moyizı mala'n kpın kele'n, Zozɛfʋ nʋn
Mali bɛ kɔ fa baa'n kɔ hɔ Zoluzalɛmʋn. Bɛ 'kɔ a fa yí bɛ kele yɛ́ Mın.
23 Ɔ sanlın kɛ b'a hɛlɛ wɔ yɛ́ Mın mala nın anun kɛ: *Bamuan baa belenzua biala mɔ bɛ kɔ wʋ
yí'n, bɛ fá yí bɛ wúla Nyanmıan asa nun.*
24 Bɛ kɔ yı Mali ati tɛɛ'n mɔ yɛ́ Mın mala'n kele'n kʋsʋ. Tɛɛ sɔ'n, bɛ 'yı a, *bɛ le abubule nnyuan
anaan mɔlɔnʋnman nnyuan.*

Simeʋn nʋn Hanna

25 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın bian kʋn wɔ Zoluzalɛmʋn kulo nın asʋ ɛbɛlɛ. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí
Simeʋn. Ɔ tı sʋanlan kpa ɛsɛ ɔ man Nyanmıan anyınnzɔ kpa. Ɔ tı ɔ lɛ nwʋnndɛ sʋanlan'n
mɔ ɔ 'ba ɔ de Izalayɛ ati'n. Nyanmıan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n wɔ yí nun.
26 Wawɛ'n kɔ han kɔ hele yí kɛ ɔ 'nwun yɛ́ Mın Kilisi'n kʋalaaka nán ɔ'a wu.
27 Cıan mɔ Zozɛfʋ nʋn Mali bɛ 'fa baa'n bɛ kele yɛ́ Mın kɛ mala'n kele'n, Nyanmıan Wawɛ'n
kɔ hyʋın Simeʋn ɔ nʋn yí kɔ a Nyanmıan awulo nın anun ɛbɛlɛ.
28 Ɔ kɔ a kɔ tʋ bɛ́, ɔ kɔ le baa'n kɔ tʋ yí sa sʋ, ɔ kɔ la Nyanmıan ası. Yí nwan:
29 "Sian'n, yɛ́ Mın, wɔ́ anɔhʋba nın a kpın sʋ.
Yí ti, yaci wɔ́ akʋa'n maan ɔ wú ahʋnmınkan nun.
30 Ɔ sanlın kɛ m'an nwun sʋanlan'n mɔ ɔ 'de yɛ́ ti'n,
31 mɔ a hyıhyɛ a sʋan yí mân'n kʋalaa anyunnun'n.
32 Sʋanlan sɔ'n tı kanlannıɛ.
Yí yê ɔ 'ba man mân mân'n kʋalaa nwun wɔ́ ɔ.
Ɛsɛ ɔ 'ba man Izalayɛ
m'ɔ tı wɔ́ mân'n nyan anunminnyanmʋn."
33 Zozi anwʋn ɛjɔlɛ'n mɔ anın Simeʋn lɛ kan'n kɔ sin Zozɛfʋ nʋn Mali anwʋn.
34 Simeʋn kɔ yeyila bɛ́ sʋ. M'ɔ yeyilalı bɛ́ sʋ yuelı'n, ɔ kɔ fɛlɛ Zozi anin Mali, yí nwan: "Nıan,
baa ɛhı mɔ Nyanmıan a yı yí'n, ɔ 'ba man Izalayɛ menian dɔʋn fin ası, ɔ 'man dɔʋn kʋsʋ jasʋ.
Ɔ tı nzɔlɛ, menian'n-mɔ 'ba su yí nwʋn akpʋlʋwa.
35 Ɔ 'ba man bɛ nwun menian dɔʋn ahʋnlın nın anun ɛjɔlɛ'n yuein. Nan wɔ́ dıɛ, m mo, yalɛ
'ba han wɔ́ ɛkala'n kɛ sʋanlan mɔ b'a wɔ yí dadıɛ ɔ."
36 Mɛlɛ sɔ nın anun, anın Nyanmıan kpɔmanfʋɛ balasua kʋn wɔ ɛbɛlɛ. Bɛ fɛlɛ yí Hanna. Yí
sı y'ɔ le Fanuɛ m'ɔ fi Azɛɛ afilie nın anun'n. Balasua sɔ'n tı sʋanlan kpain kpa. Yí talua nun,
ɔ jalı belenzua kʋn, ɔ nʋn yí bɛ lili afʋɛ nsʋ yê belenzua sɔ'n wuli ɔ.
37 Kɛ ɔ yɔlı sɔ'n, Hanna a nja man bian kón. Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede ɔ lili afʋɛ abulaɔcʋɛ nʋn nnan.
Bala sɔ'n kulo Nyanmıan ɛjɔlɛ kpa. Tɛmʋn biala, kɔngɔɛ o, eyue o, ɔ wɔ Nyanmıan awulo nın
anun ɔ sʋ Nyanmıan ɔ ci cıan, ɛsɛ ɔ sɛlɛ Nyanmıan.
38 Mɔ Simeʋn anʋan 'tɔ ala, Hanna kʋsʋ kɔ fite ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ la Nyanmıan ası. M'ɔ yuelı'n, ɔ
kɔ sʋsɔ sʋ kɔ han baa nın anwʋn ɛjɔlɛ ɔ kɔ hele bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ lɛ nwʋnndɛ kɛ Nyanmıan lɛ́
Zoluzalɛmʋn amma'n-mɔ ati'n.

Zozɛfʋ nʋn Mali nʋn Zozi 'ba sa kɔ Nazalɛtı

39 Mɔ Zozɛfʋ nʋn Mali yuelı ninnge'n mɔ yɛ́ Mın mala'n kele'n kʋalaa yɔ'n, bɛ kɔ sa bɛ kɔ hɔ
bɛ́ kulo Nazalɛtı. Kulo sɔ'n wɔ Galile mân nın anun.
40 Anın baa'n lɛ nyin, ɔ lɛ yɔ sʋanlan. Ɔ tı bɛngɛlɛfʋɛ ɛsɛ anın Nyanmıan lɛ yeyila yí sʋ kɔ.

Zozi 'ba nyan afʋɛ bulu nʋn nnyuan

41 Afʋɛ daa Zozi ası nın yí nin, bɛ kɔ Zoluzalɛmʋn, bɛ kɔ li Zufʋ'n-mɔ fɛtı'n mɔ bɛ fɛlɛ yí
*Pakı'n.
42 Kɛmɔ afʋɛ daa bɛ kɔ'n, mɔ Zozi lili afʋɛ bulu nʋn nnyuan'n, bɛ nʋn yí kɔ hɔ fɛtı sɔ nın elie.
43 Mɔ bɛ lili fɛtı'n yuelı'n, yí sı nʋn yí nin kɔ sa kɔ hɔ. Zozi kɔ ha Zoluzalɛmʋn. Yí sı nʋn yí
nin ngɔ nwun man nun.

44 Bɛ jʊnlɪn kɛ Zozi wɔ bɛ́ mɔ bɛ nʊn bɛ́ lɛ kɔ nɪn anun bie. Bɛ kɔ nanndɪ cɪan kʊn atɪn
asannan nán b'a kpʊnndɛ yí bɛ́ nwʊn amma nʊn bɛ́ manngʊn'n-mɔ afian.
45 Bɛ kpʊnndɛlɪ yí dede a, bɛ ngɔ nwun man yí. Bɛ kɔ sa bɛ kɔ hɔ Zoluzalɛmʊn, bɛ 'kɔ a
kpʊnndɛ yí.
46 Yí cɪan nsan nɪn asʊ, bɛ 'kɔ a ju a, anɪn Zozi tɪ Nyanmɪan awulo nɪn anun *mala nɪn asʊ
mgbain'n-mɔ afian, ɔ lɛ tie bɛ́ ɔ bisa bisa bɛ́ kosuan.
47 Yí ngɛlɛ'n m'ɔ fa bua bɛ́ ɛjɔlɛ'n sin menian'n-mɔ kʊalaa mɔ bɛ lɛ tie yí nɪn anwʊn.
48 Mɔ yí sɪ nʊn yí nin nwunlin kɛ ɔ tɪ bɛ́ afian'n, ɔ sinlɪn bɛ́ nwʊn kpa. Yí nin nwan: "Mín
wa, nzu ati yê a man y'a fɛ sʊa ɔ? Mín nʊn wó sɪ y'a kpʊnndɛ wó dede yɛ́ lʊa a bɔ yɛ́ nwʊn."
49 Zozi nwan: "Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ kpʊnndɛ mín ɔ? Ɛmɔ nzɪ man kɛ ɔ fata kɛ mɪn nɪan mín Sɪ
junman nɪn asʊ wɔ yí awulo nɪn anun ɔ?"
50 Nan mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, yí sɪ nʊn yí nin, b'a ndɪ man yí bʊ.
51 Ɛhɪ anzin, Zozi nʊn bɛ́, bɛ kɔ sa kɔ hɔ Nazalɛtɪ. Ɔ man bɛ́ anyɪnnzɔ. Mɛlɛ biala, yí nin kacɪ
ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ kʊalaatin.
52 Anɪn Zozi lɛ nyin, ɔ lɛ nwun ngɛlɛ, ɛsɛ ɔ lɛ nyan ehulo wɔ Nyanmɪan nʊn menian'n-mɔ
anyunnun.

3

Zʊan Batisi junman'n
(Matie 3.1-12, Maakɪ 1.1-8, Zʊan 1.19-28)

1 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn *Sezaa Tibɛɛ a li *Lɔmʊn ɛhɪnlɪn mân nɪn asʊ belemgbin afʊɛ bulu
nʊn nnun. Tɛmʊn sɔ'n, anɪn Pʊnsʊ *Pilatɪ tɪ kʊnmanna wɔ Zude mân nɪn anun. Anɪn *Elɔdɪ
Antipasɪ tɪ belemgbin wɔ Galile mân nɪn anun. Yí nianman Filipʊ kʊsʊ tɪ belemgbin wɔ Itule
nʊn Talakonitɪ mân nɪn anun yê Lizaniyasɪ kʊsʊ tɪ belemgbin wɔ Abilɛnɪn mân nɪn anun.
2 *Hannɪn nʊn *Kayifʊ kʊsʊ yê anɪn bɛ tɪ Nyanmɪan Tɛɛyɪfʊɛ mgbain ɔ. Mɛlɛ sɔ kʊnmgba
nɪn anun, Nyanmɪan kɔ fɛlɛ Zakali awa Zʊan ɛwa nɪn anun ɛlɔ. Ɔ kɔ fa yí Nʊan Ɛjɔlɛ'n ɔ kɔ
wula yí nʊan.
3 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Zʊan kɔ jasʊ, ɔ kɔ nanndɪ nanndɪ asue Zuludɪn nɪn anʊan kulo'n-mɔ asʊ.
Lɪka m'ɔ kɔ sɪn'n, ɔ kan kele menian'n-mɔ kɛ: "Ɛmɔ nʊn bɛ́ nwʊn bɛ káci bɛ́ abalabɔ'n bɛ fá bɛ́
nwʊn bɛ mán Nyanmɪan maan n zɔ́nɪn bɛ́, nán Nyanmɪan 'yaci ɛmɔ anwʊn sa ce bɛ́."
4 Ɔ man ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan kpɔmanfʊɛ Ezayi hanlɪn'n kpɪnlɪn sʊ. Ezayi hɛlɛlɪ wɔ yí kalata
nɪn anun kɛ:
Sʊanlan bie lɛ tɪan ɛwâ nɪn anun ɛlɔ kɛ:
Ɛmɔ sésie yɛ́ Mɪn atɪn'n,
bɛ mán ɔ tínngɛ fɔ́ín!
5 *Bɛ tótua mmɔnza'n-mɔ kʊalaa*
bɛ túlulu kʊnngʊnlʊnman'n-mɔ
nʊn mmʊka'n-mɔ kʊalaa anun
bɛ tínngɛ atɪn hyɛhyɪalɪwa'n-mɔ kʊalaa
bɛ tótua kunman nganngan'n kʊalaa
nán bɛ túlu nyɔbʊɛ finnvelein'n kʊalaa bɛ gúa
6 *Ɛbɛlɛ nɪn anun yê menian'n-mɔ kʊalaa 'ba nwun kɛ*
Nyanmɪan kpɪn de bɛ́ ti ngʊan'n.
7 Anɪn Zʊan kan kele meninsʊnman'n mɔ bɛ lɛ ba yí nwʊn maan ɔ sɔnɪn bɛ́'n kɛ: "Ati anun
ɛtɛ mma kɛ owo! Nwan y'ɔ selɪ ɛmɔ kɛ ɛsɔnɪan nɪn ala kʊala ɔ de bɛ́ fi Nyanmɪan sikpɛ nɪn
anwʊn ɔ?
8 Yí ti, ɛmɔ yɔ́ nyɔlɪɛ m'ɔ kele kɛ ɛmɔ a kaci bɛ́ abalabɔ ɛtɛ'n b'a fa bɛ́ nwʊn b'a man
Nyanmɪan. Nan nán bɛ se bɛ́ nwʊn kɛ: 'Yɛ́ sɪ y'ɔ le Abalahamʊn, yí ti Nyanmɪan ngʊala man yɛ́
like fíí yɔ.' Mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ, Nyanmɪan kʊala kɛ ɔ fa nyɔbʊɛ ɛhɪ-mɔ kaci Abalahamʊn
amma.
9 B'a si akunman nɪn a yue. Baka biala m'ɔ nzu man mma kpa'n, bɛ 'kpɛ yí bʊ bɛ tʊ sîn nɪn
anun."
10 M'ɔ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, meninsʊnman'n kɔ bisa yí kɛ: "Anɪn nzu like dɪɛ kpa yê yɛ yɔ́ ɔ?"
11 Yí nwan: "Ɛmɔ anun kʊn m'ɔ le taladɪɛ nnyuan'n, ɔ fá kʊn mán m'ɔ le man bie'n, yê nun
m'ɔ le alɪɛ di'n, ɔ mán m'ɔ le man bie'n lí."
12 Anɪn bɛ́ mɔ bɛ dide ajule'n, bɛ́ kʊsʊ, bɛ wɔ meninsʊnman nɪn anun, bɛ 'ba maan Zʊan
sɔnɪn bɛ́. Mɔ Zʊan anʊan tɔlɪ'n, bɛ kɔ bisa yí kɛ: "Kpain, anɪn yɛ 'yɔ sɛ?"
13 Yí nwan: "Nán bɛ dide ajule'n bɛ man ɔ tala mɔ mala'n kele nɪn asʊ."
14 Anɪn nzalafʊ mmie-mɔ kʊsʊ wɔ ɛbɛlɛ. Nan mɔ Zʊan hanlɪn sɔ'n, bɛ kɔ bisa yí kɛ: "Anɪn
yɛ́ kʊsʊ, nzu yê ɔ di kɛ yɛ yɔ́ ɔ?"

Zʋan nwan: “Nán bɛ di bɛ́ tunmin nɪn anzin bɛ laka menian'n-mɔ bɛ de bɛ́ esika, nan ɛmɔ lí bɛ́ ahatua nɪn anwʋn fɛ bɛ fá yí sɔ.”
15 Kɛmɔ anɪn bagua'n lɛ nwʋnndɛ *Kilisi'n, Izalayɛ Belemgbin Ngʋandefʋɛ'n, bɛ́ kʋalaa bɛ jʋnlɪn kɛ Ngʋandefʋɛ sɔ'n y'ɔ le Zʋan.
16 Ajʋnlɪn sɔ'n m'ɔ walɪ bɛ́ ti anun nɪn ati, Zʋan kɔ se bɛ́ kʋalaa kɛ: “Mín dɪɛ n ne nzue yê mɪn sɔnɪn ɛmɔ ɔ, nan sʋanlan kʋn m'ɔ fi mín nzin ɔ lɛ ba'n, ɔ le tunmin tala mín. N dɪ man like fíí yí nyunnun bɔbɔ nán m'an nyannjɪ yí ja mgbabʋa nyanman'n. Sʋanlan sɔ'n, ɔ 'ba fa Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n ɔ nʋn sîn ɔ sɔnɪn ɛmɔ.
17 Ɔ'a sesie yí nwʋn ɔ le huhuamʋa'n yí sa nun, ɔ lɛ ba fa huhu mmaka mma kpa'n gua ahanmɪan, nán ɔ ju ewula'n gua sîn'n m'ɔ le man ayuelɪɛ nɪn anun.”
18 Mɔ Zʋan hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ hanlɪn ɛjɔlɛ dɔʋn mmiekun-mɔ ɔ bɔlɪ Ɛjɔlɛkpa'n ɔ helelɪ bagua'n.
19 Zʋan ɛjɔlɛ'n m'ɔ kan nɪn anun, ɔ kannzʋ belemgbin Elɔdɪ kɛ yí nyɔlɪɛ'n-mɔ tɪ man kpa. Ɔ sanlɪn kɛ Elodiadɪ m'ɔ tɪ yí nianman nɪn ayɪ'n, ɔ'a tʋa yí ɔ'a le ɔ'a ja, ɛsɛ ɔ'a yɔ nyɔlɪɛ ɛtɛ dɔʋn mmiekun-mɔ ɔ'a gua sʋ.
20 Nan ɛtɛ kʋn biekun m'ɔ yɔlɪ tʋlɪ sʋ'n, y'ɔ le Zʋan m'ɔ man bɛ tʋlɪ yí fiadɪ'n.

Zʋan 'ba sɔnɪn Zozi
(Matie 3.13-17, Maakɪ 1.9-11)

21 Zʋan sɔnɪnlɪn menian dɔʋn kpa, Zozi kʋsʋ kɔ a kɔ man ɔ kɔ sɔnɪn yí. M'ɔ sɔnɪnlɪn Zozi yuelɪ'n, mɔ Zozi 'yɔ asɔnɪn'n, anwunno'n kɔ buke,
22 Nyanmɪan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ kaci yí nwʋn kɛ abubule ɔ kɔ ju kɔ tanlan yí sʋ. Ɛbɛlɛ ala, anɪɛ kʋn fi anwunno ɔ kɔ te. Yí nwan: “Ɛ tɪ mín ehulo Baa. M'an fa mín lʋa'n kʋalaa m'an wula wó nun.”
23 Mɔ Zozi lili kɔ yɔ afʋɛ abulasan'n yê ɔ bɔlɪ yí junman nɪn abʋ ɔ. Bɛ́ kʋalaa bɛ jʋnlɪn kɛ yí sɪ y'ɔ le Zozɛfʋ. Zozɛfʋ sɔ'n, yí sɪ y'ɔ le Heli. Heli kʋsʋ dɪɛ y'ɔ le Matatɪ.
24 Matatɪ dɪɛ y'ɔ le Levi. Levi dɪɛ y'ɔ le Mɛlɛki. Mɛlɛki dɪɛ y'ɔ le Zʋannayi. Zʋannayi dɪɛ y'ɔ le Zozɛfʋ.
25 Zozɛfʋ dɪɛ y'ɔ le Matatiasɪ. Matatiasɪ dɪɛ y'ɔ le Amɔsʋ. Amɔsʋ dɪɛ y'ɔ le Nahumʋn. Nahumʋn dɪɛ y'ɔ le Ɛsɪli. Ɛsɪli dɪɛ y'ɔ le Nagayi.
26 Nagayi dɪɛ y'ɔ le Maatɪ. Maatɪ dɪɛ y'ɔ le Matatiasɪ. Matatiasɪ dɪɛ y'ɔ le Semeyinɪn. Semeyinɪn dɪɛ y'ɔ le Zozɛkɪ. Zozɛkɪ dɪɛ y'ɔ le Zoda. Zoda dɪɛ y'ɔ le Zoanan.
27 Zoanan dɪɛ y'ɔ le Eleza. Eleza dɪɛ y'ɔ le Zolobabɛlɪ. Zolobabɛlɪ dɪɛ y'ɔ le Salasiɛlɪ. Salasiɛlɪ dɪɛ y'ɔ le Neli.
28 Neli dɪɛ y'ɔ le Mɛlɛki. Mɛlɛki dɪɛ y'ɔ le Adi. Adi dɪɛ y'ɔ le Kosamʋn. Kosamʋn dɪɛ y'ɔ le Ɛlɪmadamʋn. Ɛlɪmadamʋn dɪɛ y'ɔ le Ɛlɪ.
29 Ɛlɪ dɪɛ y'ɔ le Zozi. Zozi dɪɛ y'ɔ le Eliezɛlɪ. Eliezɛlɪ dɪɛ y'ɔ le Zolimʋn. Zolimʋn dɪɛ y'ɔ le Matatɪ. Matatɪ dɪɛ y'ɔ le Levi.
30 Levi dɪɛ y'ɔ le Simeʋn. Simeʋn dɪɛ y'ɔ le Zuda. Zuda dɪɛ y'ɔ le Zozɛfʋ. Zozɛfʋ dɪɛ y'ɔ le Zonamʋn. Zonamʋn dɪɛ y'ɔ le Eliakimʋn. Eliakimʋn dɪɛ y'ɔ le Melea.
31 Melea dɪɛ y'ɔ le Mena. Mena dɪɛ y'ɔ le Matata. Matata dɪɛ y'ɔ le Natan. Natan dɪɛ y'ɔ le Davidi.
32 Davidi dɪɛ y'ɔ le Izayi. Izayi dɪɛ y'ɔ le Zobɛdɪ. Zobɛdɪ dɪɛ y'ɔ le Bozʋ. Bozʋ dɪɛ y'ɔ le Sala. Sala dɪɛ y'ɔ le Naasʋn.
33 Naasʋn dɪɛ y'ɔ le Aminnandabʋ. Aminnandabʋ dɪɛ y'ɔ le Adimin. Adimin dɪɛ y'ɔ le Aani. Aani dɪɛ y'ɔ le Ɛsɪlɔmʋn. Ɛsɪlɔmʋn dɪɛ y'ɔ le Falɛsɪ. Falɛsɪ dɪɛ y'ɔ le Zuda.
34 Zuda dɪɛ y'ɔ le Zʋakɔbʋ. Zʋakɔbʋ dɪɛ y'ɔ le Izaakɪ. Izaakɪ dɪɛ y'ɔ le Abalahamʋn. Abalahamʋn dɪɛ y'ɔ le Tala. Tala dɪɛ y'ɔ le Nakɔɔ.
35 Nakɔɔ dɪɛ y'ɔ le Selukɪ. Selukɪ dɪɛ y'ɔ le Alago. Alago dɪɛ y'ɔ le Falɛkɪ. Falɛkɪ dɪɛ y'ɔ le Ebɛɛ. Ebɛɛ dɪɛ y'ɔ le Sala.
36 Sala dɪɛ y'ɔ lɛ Kayinamʋn. Kayinamʋn dɪɛ y'ɔ le Afakɪsadɪ. Afakɪsadɪ dɪɛ y'ɔ le Sɛmʋn. Sɛmʋn dɪɛ y'ɔ le Nowe. Nowe dɪɛ y'ɔ le Lamɛkɪ.
37 Lamɛkɪ dɪɛ y'ɛ le Matusalɛmʋn. Matusalɛmʋn dɪɛ y'ɔ le Enɔkɪ. Enɔkɪ dɪɛ y'ɔ le Yelɛdɪ. Yelɛdɪ dɪɛ y'ɔ le Maleleyɛlɪ. Maleleyɛlɪ dɪɛ y'ɔ le Kenamʋn.
38 Kenamʋn dɪɛ y'ɔ le Enɔsɪ. Enɔsɪ dɪɛ y'ɛ le Sɛtɪ. Sɛtɪ dɪɛ y'ɔ le Adamʋn. Adamʋn dɪɛ y'ɔ le Nyanmɪan.

4

Abɔnsanmʋn 'ba sɔ Zozi nɪan
(Matie 4.1-11, Maakɪ 1.12-13)

1 Mɔ bɛ sɔnlınlın Zozi yuelı'n, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n tunmin'n kɔ jinlan yí nzin
kpa bɔkɔɔ. Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ fa yí fi asue Zuludın nın anʊan ɛbɛlɛ ɔ nʊn yí
kɔ hɔ ɛwâ nın anun.
2 Ɛbɛlɛ, Abɔnsanmʊn kɔ sɔ Zozi kɔ nıan dede ɛlɛbulanan. Ɛlɛbulanan sɔ nın anun, Zozi ngɔ
li like fíí. Nan mɔ tɛmʊn sɔ'n sınlın'n, ɛhɔɛ kɔ hun Zozi.
3 Ɛhı, Abɔnsanmʊn kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Sɛ ɛ tı Nyanmıan Awa sakpa a, anın kan kele ɛbʊɛ
ɛhı maan ɔ káci kpaʊn."
4 Zozi nwan: "Ɔ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ: *Nán kpaʊn ala yê sʊanlan di a, ɔ nyan ngʊan ɔ.*"
5 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, Abɔnsanmʊn kɔ fa yí kɔ hɔ bʊka kannganlaun kʊn ati sʊ. Ɛbɛlɛ ala, ɔ
kɔ fa asıɛ nın asʊ mmelemgbin mân'n-mɔ kʊalaa kɔ hele Zozi.
6 Yí nwan: "Tunmin ɛhı ɔ nʊn anunminnyanmʊn'n mɔ mmelemgbin mân'n-mɔ le yí'n, b'a
fa yí kʊalaa b'a wula mín sa nun. Yê sʊanlan mɔ mın kulo kɛ mın fa mın man yí'n yê mın 'fa
mın man yí ɔ.
7 Yí ti, sɛ ɛ kʊtʊ mín nyunnun ɛ sʊ mín an, yí kʊalaa 'yɔ wɔ́ dıɛ."
8 Ɛhı a, Zozi nwan: "Ɔ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ: *Kʊtʊ Ɛdannganman m'ɔ tı wɔ́ Nyanmıan nın*
anyunnun nán sʊ yí kʊnmgba cein."
9 Mɔ Zozi bualı yí sɔ yuelı'n, Abɔnsanmʊn falı yí biekun an, yí nʊan y'ɔ le Zoluzalɛmʊn,
Nyanmıan awulo nın ati sʊ. Yí nwan: "Sɛ wɔ́ nwan ɛ tı Nyanmıan Awa sakpa a, yaci wɔ́
nwʊn nun, kulu tɔ ası,
10 afı, ɔ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ: *Wɔ́ dunman nun, Nyanmıan 'ba man yí mmɔfʊɛ'n-mɔ atın*
maan bɛ nıan wɔ́ sʊ. Ɛsɛ ɔ wɔ nun kɛ:
11 *Bɛ 'sɔ wɔ́ bé sa nun, nán wɔ́ ja a mgbula man ɛbʊɛ.*"
12 Mɔ Abɔnsanmʊn hanlın sɔ'n, Zozi nwan: "Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan kɛ: *N'ɛ sɔ yɛ́ Mın m'ɔ tı wɔ́*
Nyanmıan'n nıan."
13 Abɔnsanmʊn yɔlı butu ɔ nʊn bɛtɛ mɔ yí sa a ngan man Zozi'n, ɔ yacili yí ɛbɛlɛ ɔ hɔlı, ɔ
'nwʊnndɛ cıan fʊfɔlɛ biekun.

Zozi 'ba hɔ Galile mân nın anun
(Matie 4.12-17, Maakı 1.14-15)

14 Ɛhı, Zozi kɔ sa kɔ hɔ Galile mân nın anun. Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n tunmin'n jin
yí nzin. Galile mân nın anun lıka biala, bɛ bɔ yí dunman.
15 Ɔ kekele menian'n-mɔ ninnge Zufʊ'n-mɔ asɔnın sua'n-mɔ anun yê bɛ́ kʊalaa bɛ yı yí ayɛ.

Zozi 'ba hɔ Nazalɛtı kulo nın asʊ
(Matie 13.53-58, Maakı 6.1-6)

16 Zozi kɔ hɔ Nazalɛtı, kulo'n mɔ bɛ talı yí sʊ nın asʊ. Ɔ kɔ wʊlʊ Zufʊ'n-mɔ asɔnın sua nın
anun kɛ ɔ yɔ yí ɛnwʊnmıan ele cıan biala'n. Bɛ yɔlı asɔnın'n dede mɔ ɔ 'kɔ bie'n, ɔ kɔ jasʊ, ɔ lɛ
ba kınnga Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n.
17 Bɛ kɔ fa Nyanmıan kpɔmanfʊɛ *Ezayi kalata'n mɔ b'a baka'n bɛ kɔ wula yí sa nun. Ɔ kɔ
tɛlɛ nun, ɔ kɔ nwun lıka mɔ b'a hɛlɛ kɛ:
18 *Yɛ́ Mín Wawɛ'n wɔ mín nun*
ɔ'a yı mín kɛ m mála
m mɔ́ Ɛjɔlɛkpa'n n gélɛ ehianfʊɛ'n-mɔ.
Ɔ'a sʊan mín kɛ m mála
n yí bɛ́ mɔ b'a gua bɛ́ fiadı'n.
Bɛ́ mɔ bɛ́ nyın a sin'n,
m mán bɛ nwún ası.
Bɛ́ mɔ bɛ lɛ kele bɛ́ ahʊlʊwa'n,
m mán bɛ nyán bɛ́ ti.
19 *Ɛsɛ m mála n gán n gélɛ bɛ́ kɛ*
afʊɛ'n mɔ Nyanmıan 'de menian'n-mɔ ati nın a ju.
20 Mɔ Zozi yuelı yí kınnga'n, ɔ kɔ baka kalata'n, ɔ kɔ fa kɔ wula sʊanlan'n m'ɔ nıan sʊ nın
asa nun, ɔ kɔ tanlan ası. Menian'n-mɔ kʊalaa mɔ bɛ wɔ asɔnın sua nın anun'n, bɛ́ nyın kɔ ha
yí nwʊn.
21 Zozi kukuli yí nʊan sʊ a, yí nwan: "Ɛnɛ, Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ ɛhı mɔ ɛmɔ a tı nın a kpın sʊ."
22 Zozi ɛjʊjɔlɛ fɛ'n yɔlı bɛ́ ɛnyınmın kpa, ɔ sinlin bɛ́ nwʊn. Bɛ́ nwan: "Bian ɛhı muonun, asʊ
nán Zozɛfʊ awa nın ɔ?"
23 Zozi nwan: "Ɔ tı ananhɔlɛ, ɛmɔ 'ba bu anyınndala ɛhı bɛ kele mín kɛ: 'Sɛ wɔ́ nwan ɛ tı
ayile ɛyɔlɛfʊɛ a, di mʊa yɔ wɔ́ nwʊn ayile.' Ɛsɛ ɛmɔ 'ba han tʊ sʊ kɛ: 'Ninnge'n mɔ y'a tı kɛ a yɔ
yí Kapɛɛnawɔmʊn ɛlɔ'n, yɔ bie wɔ́ kulo nın asʊ ɛwa.' "
24 Ɛsɛ, yí nwan: "Mın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ Nyanmıan kpɔmanfʊɛ biala le man
ɛfɛlıɛ yí muonun yí kulo.

25 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ *Eli mɛlɛ sʋ, tɛmʋn mɔ esue
nɪn a ndɔ man dede afʋɛ nsan sala nsian mɔ ɛhɔɛ kpili kpa kpɪnlɪn mân bɔndɪn nɪn anun'n,
anɪn kunlannvʋɛ mmalasua dɔʋn wɔ Izalayɛ mân nɪn anun.
26 Nan kʋsʋ, Nyanmɪan a nzʋan man Eli a man ɔ'a ngɔ a mmʋka man bɛ́ bie fíí, sannan
kunlannvʋɛ ɛyɛfʋɛ balasua'n m'ɔ tɪ Salɛpɪta kulo nɪn asʋ, Sidʋn mân nɪn anun ɛlɔ'n.
27 Ɛsɛ Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ Elize kʋsʋ mɛlɛ sʋ, anɪn kokobefʋɛ sʋnlɪn Izalayɛ mân nɪn
anun. Nan kʋsʋ, Elize a mman bɛ́ bie fíí anwʋn a nza man, sannan Naaman m'ɔ fi Sili mân
nɪn anun ɛlə'n."
28 Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ wɔ asɔnɪn sua nɪn anun mɔ bɛ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ kɔ fɛ yí nwʋn ɛya kpa.
29 Bɛ kɔ jasʋ, bɛ kɔ sʋsɔ yí, bɛ nʋn yí kɔ hɔ bʋka'n mɔ bɛ́ kulo'n wɔ sʋ nɪn ati afian kɛ bɛ 'kɔ a
ju yí bɛ tʋ bɔnza nɪn anun bɛ kun yí.
30 Nan Zozi wʋlʋlɪ bɛ́ sa abʋ ala, ɔ kɔ hɔ.

Zozi 'ba fʋan wawɛ ɛtɛ fi sʋanlan kʋn anun
(Maakɪ 1.21-28)

31 Mɔ Zozi fi Nazalɛtɪ bʋka nɪn asʋ ɔ juli'n, ɔ kɔ hɔ Galile mân nɪn anun kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí
Kapɛɛnawɔmʋn nɪn asʋ. Mɔ ɛnwʋnmɪan ele cɪan'n juli'n, Zozi kɔ hɔ asɔnɪn sua nɪn anun ɔ
'kɔ a kekele bɛ́ ninnge.
32 Ninnge'n-mɔ m'ɔ lɛ kekele'n kɔ sin bɛ́ nwʋn, ɔ sanlɪn kɛ ɔ kan yí ɛjɔlɛ dɪɛ'n tunmin sʋ.
33 Anɪn bian kʋn wɔ asɔnɪn sua nɪn anun ɛbɛlɛ. Bian sɔ'n, wawɛ ɛtɛ kʋn wɔ yí nun. Ɔ kɔ tɪan
nun sɛlɛ kpa.
34 Yí nwan: "E! Zozi m'ɔ fi Nazalɛtɪ, ɛ 'se yɛ́ sɛ? Ɛ walɪ yɛ́ bʋsʋ ɛbɔ anaan? Mɪn sɪ wɔ́ bɔkɔɔ!
Ɛ tɪ Nyanmɪan Sʋanlan Nwannzan-nwannzan!"
35 Mɔ sʋanlan'n hanlɪn sɔ'n, Zozi kɔ tɪan wawɛ ɛtɛ nɪn asʋ. Yí nwan: "Muan wɔ́ nʋan nɪn
asʋ, nán fi sʋanlan ɛhɪ anun fite!" Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, menian'n-mɔ anyunnun ɛbɛlɛ, wawɛ
ɛtɛ'n kɔ fin bian nɪn asɪ, ɔ fi yí nun kɔ fite kɔ hɔ, ɔ'a nyɔ man yí like fíí.
36 Ɛjɔlɛ sɔ'n kɔ sin bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn, sian'n, bɛ lɛ bisa bisa bɛ́ nwʋn kɛ: "Anɪn nzu
asinbɛnwʋn ɛjɔlɛ dɪɛ ahɪ? Bian ɛhɪ le yí tunmin'n ɔ fʋan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ a, bɛ fite!"
37 Kɛ ɔ yɔlɪ sɔ'n, mân sɔ nɪn anun lɪka kʋalaa, anɪn bɛ lɛ kan Zozi ɛjɔlɛ.

Zozi 'ba man menian dɔʋn anwʋn sa
(Matie 8.14-17, Maakɪ 1.29-34)

38 Mɔ Zozi fi asɔnɪn sua nɪn anun fitelɪ'n, ɔ kɔ hɔ *Simʋn awulo ɛlɔ. Ɔ 'kɔ a ju a, anɪn Simʋn
asebala nɪn a fʋkɛ kpa, ebunnun nɪn a yue yí cɪcɪ. Bɛ kɔ bɔ Zozi amannɪɛ kɛ ɔ tʋ́tʋn yí mán bɛ́.
39 Zozi kɔ hyʋɪn kɔ mantan wuluwafʋɛ'n, yí nwan: "Ebunnun, fi balasua ɛhɪ anwʋn tu!"
Kɛ ɔ hanlɪn sɔ nɪn ala, ebunnun'n fi balasua nɪn anwʋn kɔ tu. Balasua'n kɔ jasʋ kɔ hɔ sîn nɪn
anwʋn ɛlɔ ɔ kɔ man bɛ́ like bɛ kɔ li.
40 Nɔsʋba mɔ sɛnzɛ'n tɔlɪ'n, bɛ́ nʋn nwuluwafʋɛ ngacile ngacile kʋalaa kɔ 'a Zozi anwʋn
ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ fa yí sa'n kɔ fua bɛ́ nwʋn, bɛ́ nwʋn kɔ sa.
41 Mmɔnsanmʋn'n-mɔ fi nwuluwafʋɛ'n-mɔ dɔʋn anun bɛ kɔ fite, anɪn bɛ lɛ tɪan bɛ kan kɛ:
"Wɔ́, ɛ tɪ Nyanmɪan Awa!" Nan mɔ bɛ 'kan sɔ'n, anɪn Zozi lɛ tɛtɪan bɛ́ ɔ totua bɛ́, ɔ sanlɪn kɛ bɛ́
dɪɛ, bɛ sɪ kɛ *Kilisi'n y'ɔ le yí.

Zozi 'ba hɔ a bɔ Ɛjɔlɛkpa'n kulo ɛhɪnlɪn-mɔ asʋ
(Maakɪ 1.35-39)

42 Mɔ alíɛ hɪnlɪn'n, Zozi kɔ tɪ yí nwʋn kɔ hɔ ahanmɪan lɪka mɔ sʋanlan fíí nnʋn man'n.
Meninsʋnman kɔ kpʋnndɛ yí. Nan mɔ bɛ nwunlin yí'n, bɛ́ nwan: "Yɛ 'sɛlɛ wɔ́, n'ɛ kɔ lɪka
fíí kɔ́n."
43 Zozi nwan: "Ɔ sɛ kɛ mɪn bɔ Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anwʋn Ɛjɔlɛkpa'n mɪn kele
kulo nga'n-mɔ kʋsʋ. Afɪ yí sɔ ati yê Nyanmɪan sʋanlɪn mín ɔ."
44 M'ɔ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ hɔ Zufʋ'n-mɔ asɔnɪn sua'n-mɔ anun ɔ kɔ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n kɔ hele
bɛ́.

5

Zozi 'ba fɛlɛ yí alimʋa menian nsan'n
(Matie 4.18-22, Maakɪ 1.16-20)

1 Cɪan kʋn Zozi kɔ hɔ *Zenezalɛtɪ asue nɪn anʋan, menian dɔʋn kɔ kpʋ yí ɛbɛlɛ, bɛ kɔ ta kɔ
si kɔ yia yí, bɛ 'kɔ a tie Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n m'ɔ lɛ kan'n.
2 Zozi 'tʋ yí nyɪn an, anɪn ɛlɛɛ nnyuan sisi ɛbɛlɛ, sʋanlan fíí nnʋn man nun. Bɛ́ mɔ bɛ cɪ
ejue'n, bɛ fi nun b'a ju, bɛ lɛ nwunnzin nwunnzin bɛ́ dada'n-mɔ anun.
3 Zozi kɔ hɔ kɔ fʋ ɛlɛɛ'n kʋn anun. Ɛlɛɛ sɔ'n tɪ Simʋn dɪɛ. Zozi kɔ sɛlɛ Simʋn kɛ ɔ tʋ́ ɛlɛɛ'n ɔ hɔ́
bunman sʋ kaan. Zozi kɔ tanlan ɛlɛɛ nɪn akunnun ɔ kɔ hehele meninsʋnman'n ninnge.

4 M'ɔ yuelı bɛ́ ninnge kekele'n, yí nwan: “Simʊn, tu ɛlɛɛ'n kɔ bunman sʊ nán ɛ nʊn wɔ́
manngʊn'n-mɔ bɛ gúa bɛ́ dada'n.”
5 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, Simʊn nwan: “Kpain, ɔ bɔ yí bʊ kɔngɔɛ angʊnmın, y'a gua dada dede
y'a njı man ejue fíí. Nan kʊsʊ kɛmɔ wɔ́ nwan n gúa'n, mın 'gua.”
6 Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ gua bɛ́ dada'n-mɔ. Bɛ kɔ hyı ejue dɔʊn kpa dede bɛ́ dada'n-mɔ lɛ tıtı.
7 Mɔ bɛ nwunlin yí sɔ'n, bɛ kɔ tʊ bɛ́ sa bɛ kɔ fɛlɛ bɛ́ manngʊn'n-mɔ mɔ bɛ wɔ ɛlɛɛ ɛhınlın
anun'n kɛ bɛ bála a bʊka bɛ́. Bɛ kɔ a bɛ kɔ wula bɛ́ ɛlɛɛ nnyuan'n tıtɛkɛɛ, ɔ ka mɔ bɛ nʊan ɔ.
8 Mɔ Simʊn Pıɛlı nwunlin yí sɔ'n, ɔ kɔ kʊtʊ Zozi anyunnun ɛbɛlɛ, yí nwan: “Yɛ́ Mın, n'ɛ fa wɔ́
nwʊn bɔ mín. Ɔ sanlın kɛ n dı ɛtɛfʊɛ.”
9 Simʊn hanlın sɔ, ɔ sanlın kɛ ejue mɔ bɛ hyılı yí cıan sɔ'n sinlin yí nʊn yí manngʊn'n-mɔ
kʊalaa anwʊn, ɛsɛ esulo hanlın bɛ́.
10 Esulo kʊnmgba sɔ'n kʊsʊ hanlın Zʊakı ɔ nʊn Zʊan, Zebede amma'n mɔ bɛ nʊn Simʊn di
junman'n.
Ɛhı a, Zozi nwan: “Simʊn, n'ɛ sulo! Nan ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, ɛ 'ba fɛfɛlɛ menian man mín.”
11 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ Zozi hanlın nın ati, mɔ bɛ sisili bɛ́ ɛlɛɛ'n-mɔ ası'n, bɛ yacili bɛ́ junman'n
kʊalaatin ɛbɛlɛ, bɛ sili yí sʊ.

Zozi 'ba man kokobefʊɛ kʊn anwʊn sa
(Matie 8.1-4, Maakı 1.40-45)

12 Cıan kʊn Zozi kɔ hɔ kulo kʊn asʊ. Ɔ ju ɛbɛlɛ ala, kokobefʊɛ kʊn kɔ a kɔ tʊ yí. Bian sɔ'n kɔ
butu yí nyın ası yí nwan: “Yɛ́ Mın, sɛ ɛ kulo a, ɛ kʊala kɛ ɛ man mín nwʊn sa.”
13 Mɔ kokobefʊɛ'n hanlın sɔ'n, Zozi kɔ tınngɛ yí sa kɔ han yí, yí nwan: “Mın kulo, man wɔ́
nwʊn tí!” Ɛbɛlɛ ala, bian nın anwʊn kɔ sa.
14 Zozi nwan: “N'ɛ kan mɔ m'an yɔ nın anwʊn ɛjɔlɛ kele sʊanlan fíí. Nan kɔ kɔ tʊ Nyanmıan
tɛɛyıfʊɛ'n m'ɔ wɔ ɛbɛlɛ'n, fa wɔ́ nwʊn'n kele yí. Ɛbɛlɛ tɛɛ'n mɔ *Moyizı helelı'n, yı maan bɛ́
kʊalaa bɛ nwun yí kɛ wɔ́ nwʊn a sa.”
15 Anın Zozi dunman'n lɛ fʊ. Menian dɔʊn ba tie yí ɛjɔlɛ'n m'ɔ kan'n, ɛsɛ bɛ ba yí nwʊn bɛ
man bɛ́ nwʊn sa.
16 Nan tɛmʊn'n bie ju a, Zozi tı yí nwʊn kɔ ahanmıan ɔ kɔ sɛlɛ Nyanmıan.

Zozi 'ba man bubuluwafʊɛ kʊn anwʊn sa
(Matie 9.1-8, Maakı 2.1-12)

17 Ɛcıan kʊn anın Zozi lɛ kekele menian'n-mɔ ninnge. Meninsʊnman'n mɔ bɛ walı'n, anın
*Falisifʊɛ'n-mɔ nʊn *mala mgbain'n-mɔ wɔ bɛ́ nun bie. Bɛ tıtı ası Zozi anwʊn ɛbɛlɛ. Mmie-mɔ
fi Galile nʊn Zude mân nun, mmie kʊsʊ fi Zoluzalɛmʊn kulo nın asʊ. Ɛcıan sɔ'n, anın yɛ́ Mın
tunmin'n jin Zozi anzin ɔ kɔ man nwuluwafʊɛ'n-mɔ anwʊn kɔ sa.
18 Kaan cɛ, menian mmie-mɔ nʊn bubuluwafʊɛ kʊn kɔ a, ɔ la ɛbɛɛ sʊ. Bɛ lɛ kpʊnndɛ atın bɛ
sın bɛ fa wuluwafʊɛ'n bɛ fite Zozi anyunnun.
19 Meninsʊnman'n dunman nun, kɛmɔ bɛ nnyan man atın bɛ nzın man'n, bɛ kɔ fʊ sua'n
mɔ Zozi wɔ nun nın asʊ. Bɛ kɔ kpɛ tokolo sua nın ati afian, bɛ kɔ fa bubuluwafʊɛ'n bɛ kɔ jula
yí nʊn yí ɛbɛɛ'n Zozi anyunnun ɛbɛlɛ menian'n-mɔ kʊalaa afian.
20 Mɔ Zozi nwunlin bɛ́ dedi'n, ɔ kɔ han kɔ hele wuluwafʊɛ'n kɛ: “Njabian, b'a fa wɔ́ ɛtɛ'n
b'a hye wɔ́.”
21 Ɛjɔlɛ sɔ'n m'ɔ hanlın nın ati, Falisifʊɛ'n-mɔ nʊn mala nın asʊ mgbain'n-mɔ lɛ kan yí bɛ́
ti akunnun kɛ: “Nwan sʊanlan dıɛ ahı m'ɔ kʊala ɔ kan ɛjɔlɛ ɛtɛ sʊa tia Nyanmıan ɔ? Sɛ nán
Nyanmıan angʊnmın cein an, nwan y'ɔ kʊala sʊanlan ɛtɛ fa ce yí ɔ?”
22 Ajʊnlın sɔ'n mɔ bɛ falı nın ati, Zozi nwan: “Nzukɛ ati yê ajʊnlın sʊa-mɔ wɔ ɛmɔ ati anun
ɔ?
23 Sɛ mın kan kɛ: ‘B'a fa wɔ́ ɛtɛ'n b'a hye wɔ́’ a, ɛmɔ nnwun man nun. Nan sɛ mın kan mın
kele wuluwafʊɛ'n kɛ: ‘Jasʊ nanndı’ nán ɔ yɔ sɔ a,
24 anın ɛmɔ a nwun yí kɛ *Mân Baa'n le tunmin asıɛ nın asʊ ɛwa ɔ fa ɛtɛ ce.”
Ɛhı a, ɔ kɔ han kɔ hele bubuluwafʊɛ'n kɛ: “Mın kan mın kele wɔ́, jasʊ, fa wɔ́ ɛbɛɛ'n nán kɔ
wɔ́ awulo!”
25 Ɛbɛlɛ ala, bɛ́ kʊalaa bɛ́ nyunnun ɛbɛlɛ, bian'n kɔ jasʊ kɔ fa yí ɛbɛɛ'n m'ɔ lalı sʊ'n, ɔ kɔ hɔ yí
awulo. Ɔ 'kɔ a, anın ɔ lɛ yı Nyanmıan ayɛ.
26 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ kʊalaa bɛ́ nwʊn. Esulo kɔ han bɛ́, bɛ lɛ yı Nyanmıan ayɛ, bɛ́ nwan: “Ɛnɛ
dıɛ, fɔ́ón y'a nwun ɛnyınmıan ninnge yɛ́ nyınsʊ!”

Zozi 'ba fɛlɛ Levi
(Matie 9.9-13, Maakı 2.13-17)

27 Ɛhı anzin, Zozi fi sua nın anun kɔ fite. Ɔ 'kɔ ju a, anın bian kʊn, bɛ fɛlɛ yí Levi, ɔ tı lıka mɔ
bɛ didi ajule'n. Levi sɔ'n, ɔ dide ajule. Zozi kɔ fɛlɛ yí, yí nwan: “Levi, jasʊ, si mín sʊ!”
28 Ɛbɛlɛ ala, Levi kɔ jasʊ kɔ yaci yí junman'n ɔ kɔ si yí sʊ.

29 Levi kɔ bɔ Zozi ati ɔ kɔ man bɛ kɔ tʋn alɪɛ kpili kpa yí awulo. Mɔ bɛ 'didi'n, bɛ́ mɔ bɛ dide
ajule'n nʋn menian mmiekun-mɔ dɔʋn kpa nʋn bɛ́ gugua tɔbɪlɪ nɪn anwʋn.
30 *Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn *mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ mɔ bɛ nʋn bɛ́ di fâ kʋn'n kɔ yue ɛya fɛ.
Bɛ kɔ bisa Zozi menian'n-mɔ kɛ: "Nzu ati yê ɛmɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ dide ajule'n nʋn ɛtɛfʋɛ'n-mɔ
didi'n?"
31 Zozi nwan: "Sʋanlan mɔ ewue lɛ ngun man yí'n, ɔ mgbʋnndɛ man ayile ɛyɔlɛfʋɛ. Nan
sʋanlan m'ɔ lɛ wu'n y'ɔ kpʋnndɛ ayile ɛyɔlɛfʋɛ ɔ.
32 M'an mma man kɛ mɪn 'ba fɛlɛ bɛ́ mɔ bɛ tɪ sɛsɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun'n maan bɛ kaci
bɛ́ abalabɔ'n. Nan bɛ́ mɔ bɛ tɪ ɛtɛfʋɛ'n-mɔ, bɛ́ ti yê m malɪ ɔ."

Abuala nɪn anwʋn kosuan'n
(Matie 9.14-17, Maakɪ 2.18-22)

33 Ɛhɪ anzin, bɛ́ nun mmie-mɔ kɔ bisa Zozi kɛ: "Zʋan menian'n-mɔ nʋn Falisifʋɛ'n-mɔ dɪɛ'n-
mɔ, ɔ yɔ a, bɛ di abuala bɛ sɛlɛ Nyanmɪan. Nan kʋsʋ wɔ́ dɪɛ'n-mɔ nni man abuala, tɛmʋn sɔ'n,
anɪn bɛ lɛ didi bɛ nʋnnʋn."
34 Mɔ Zozi tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: "Mɛlɛ mɔ atɔnvɔlɛ bian'n wɔ ɛbɛlɛ'n, yí manngʋn'n-mɔ mɔ
bɛ wɔ atɔnvɔlɛ nɪn abʋ'n, bɛ ngʋala man kɛ bɛ bua bɛ da ɔ.
35 Nan mɛlɛ bie 'ba ju, atɔnvɔlɛ bian'n fi bɛ́ sa nun ɔ 'ba tu. Mɛlɛ sɔ nɪn anun, bɛ 'ba li
abuala."
36 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ han nvandʋhʋn ɛjɔlɛ kʋn kɔ tʋ sʋ, yí nwan: "Sʋanlan fíí
nzua man ɛtanlan fʋfɔlɛ ndafuin ɔ ndua man ɛtanlan daba nun tokolo. Sɛ ɔ yɔ yí sɔ a, anɪn
ɔ'a sɛcɪ ɛtanlan fʋfɔlɛ'n yê ndafuin sɔ'n nʋn ɛtanlan daba ngɔ man sʋ.
37 Sʋanlan fíí ngaci man nzan fʋfɔlɛ ngua man kpolo kotoku daba nun. Sɛ ɔ yɔ yí sɔ a, kpolo
kotoku'n 'te, nzan'n 'butu, anɪn kpolo kotoku nɪn a yɔ mgban.
38 Nan nzan fʋfɔlɛ'n, bɛ fa bɛ gua kpolo kotoku fʋfɔlɛ nun.
39 Ɛsɛ sʋanlan biala m'ɔ nʋn nzan daba'n, ɔ mgbʋnndɛ man nzan fʋfɔlɛ. Afɪ yí nwan: 'Nzan
daba'n dɪɛ bɛ nnyan man yí nwʋn sʋ.' "

6

Zozi nʋn ɛnwʋnmɪan ele cɪan'n
(Matie 12.1-8, Maakɪ 2.23-28)

1 Cɪan kʋn Zozi nʋn yí menian'n-mɔ kɔ kpɛ nun *bele ebo kʋn asʋ. Cɪan sɔ'n, ɔ tɪ ɛnwʋnmɪan
ele cɪan. Yí menian'n-mɔ kɔ tɪtɪ bele mma'n bie bɛ kɔ kputa yí bɛ́ sa nun bɛ kɔ yɪyɪ yí nwʋn
abʋɪn'n bɛ kɔ li.
2 Mɔ Falisifʋɛ'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ́ nwan: "Nzukɛ ati yê ɛmɔ yɔ like mɔ yɛ́ mala'n tua kɛ
nán bɛ yɔ yí ɛnwʋnmɪan ele cɪan'n?"
3 Mɔ bɛ hanlɪn sɔ'n, Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Asʋ ɛmɔ kɪnngalɪ man like mɔ Davidi yɔlɪ, mɛlɛ mɔ
ɛhɔɛ hunlin yí nʋn yí menian'n-mɔ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n lé ɔ?
4 Davidi wʋlʋlɪ Nyanmɪan sua nɪn anun, ɔ falɪ kpaʋn'n-mɔ mɔ b'a fa b'a man Nyanmɪan'n,
ɔ nʋn yí menian'n-mɔ bɛ lili. Kpaʋn sɔ'n, Zufʋ'n-mɔ mala'n kele kɛ sʋanlan ngacile biala le
man atɪn ɔ nni man kɛ Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ'n-mɔ ala."
5 Mɔ Zozi bualɪ bɛ́ sɔ'n, nán ɔ'a han ɔ'a tʋ sʋ kɛ: "Mân Baa'n tɪ ɛnwʋnmɪan ele cɪan nɪn asʋ
kpain."

Sʋanlan'n mɔ yí sa kʋn a jɔ'n.
(Matie 12.9-14, Maakɪ 3.1-6)

6 Ɛnwʋnmɪan ele cɪan kʋn biekun, Zozi kɔ wʋlʋ asɔnɪn sua kʋn anun, ɔ kɔ hehele ninnge.
Anɪn bian kʋn wɔ asɔnɪn sua nɪn anun ɛbɛlɛ, yí sa fama nɪn a jɔ.
7 Mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ nʋn Falisifʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n, anɪn bɛ lɛ mɪan sɛ Zozi kɔ
man wuluwafʋɛ bie anwʋn kɔ sa ɛnwʋnmɪan ele cɪan nɪn an. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ lɛ kpʋnndɛ atɪn
bɛ sɪn sʋ bɛ tʋn yí ɛsʋan.
8 Nan kɛmɔ Zozi sɪ mɔ b'a jʋnlɪn'n, ɔ kɔ han kɔ hele wuluwafʋɛ'n kɛ: "Jasʋ jinlan menian'n-
mɔ kʋalaa anyunnun ɛwa." Bian'n kɔ jasʋ kɔ jinlan bɛ́ nyunnun ɛbɛlɛ.
9 Mɔ bian'n jasʋlɪ jinlanlɪn'n Zozi kɔ kaci yí nyɪn meninsʋnman nɪn anwʋn ɛlɔ, yí nwan:
"Mɪn 'ba bisa ɛmɔ kosuan. Yɛ́ mala'n kele sɛ? Ɔ kele kɛ yɛ yɔ́ ye ɛnwʋnmɪan ele cɪan nɪn
anaan yɛ yɔ́ ɛtɛ? Yɛ lé sʋanlan ati ngʋan anaan yɛ hún yí ɔ?"
10 Zozi kɔ nɛnɪan bɛ́ kʋalaa bɛ́ nyunnun, ɔ kɔ tʋ yí nyɪn wuluwafʋɛ nɪn anwʋn ɛlɔ, yí nwan:
"Tɪnngɛ wɔ́ sa nɪn anun." Bian'n kɔ tɪnngɛ nun, ɛbɛlɛ ala, yí sa'n kɔ yɔ kpa.
11 Ɛhɪ, Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ kɔ fɛ ɛya kpa. Sian'n bɛ lɛ bisa bisa bɛ́
nwʋn like mɔ bɛ 'yɔ nán bɛ́ sa a han Zozi'n.

Zozi mmɔfʋɛ bulu nʋn nnyuan'n
(Matie 10.1-4, Maakɪ 3.13-19)

12 Mɛlɛ sɔ nɪn anun, Zozi kɔ hɔ kɔ fʋ bʋka kʋn asʋ. Ɔ 'kɔ a sɛlɛ Nyanmɪan.
Ɔ kɔ sɛlɛ Nyanmɪan
kɔngɔɛ dede alíɛ kɔ hɪn.
13 Mɔ alíɛ hɪnlɪn'n, Zozi kɔ fɛfɛlɛ yí menian'n-mɔ bɛ kɔ yia. Ɔ kɔ nɪan bé nun kɔ yɪ bulu nʋn
nnyuan ɔ kɔ tʋn bé mmɔfʋɛ.
14 Menian bulu nʋn nnyuan sɔ'n-mɔ y'ɔ le: Simʋn mɔ Zozi fɛlɛ yí Pɪelɪ'n, ɔ nʋn yí nianman
Andele, Zʋakɪ nʋn Zʋan, Filipʋ nʋn Baatelemin,
15 Matie nʋn Toma, Alɪfe awa Zʋakɪ nʋn Simʋn mɔ bɛ fɛlɛ yí *Zɛlɔtʋfʋɛ'n,
16 Zʋakɪ awa Zudɪ, ɔ nʋn Zudasɪ Isikaliɔtɪ mɔ ɔ 'ba yɪ Zozi man'n.

Menian dɔʋn 'ba yia Zozi anwʋn
(Matie 4.23-25)

17 Ɛhɪ, Zozi nʋn yí mmɔfʋɛ'n-mɔ, bɛ fi bʋka nɪn asʋ, bɛ kɔ ju bɛ kɔ jinlan lɪka sɛsɛ kʋn. Lɪka
sɔ'n, anɪn Zozi menian dɔʋn kpa a yia ɛbɛlɛ. Menian sɔ'n-mɔ, mmie-mɔ fi Zude mân nun.
Mmie-mɔ fi Zoluzalɛmʋn. Mmie-mɔ fi jenvie nɪn anʋan ɛlɔ kulo'n-mɔ mɔ bɛ mantan mantan
Tii nʋn Sidʋn nɪn asʋ.
18 Bɛ walɪ kɛ bɛ 'ba a tie Zozi Anʋan Ɛjɔlɛ'n, ɛsɛ bɛ man bé nwʋn sa. Bé mɔ bé kʋsʋ wawɛ ɛtɛ
wɔ bé nun m'ɔ kele bé yalɛ'n, wawɛ ɛtɛ'n fi bé nun tu.
19 Bé kʋalaa bɛ kulo kɛ bɛ kan Zozi. Ɔ sanlɪn kɛ tunmin kʋn fi yí nun fite y'ɔ man bé nwʋn
sa ɔ.

Nyila nʋn munnzue'n
(Matie 5.1-12)

20 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Zozi kɔ tʋ yí nyɪn yí menian'n-mɔ ɛlɔ yí nwan:
"Nyila hán ɛmɔ mɔ bɛ tɪ ehianfʋɛ'n, ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan Belemgbin Mân'n tɪ ɛmɔ dɪɛ!
21 "Nyila hán ɛmɔ mɔ ɛhɔɛ lɛ kun ɛmɔ kɪkaala'n, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ akʋ 'ba yi.
"Nyila hán ɛmɔ mɔ bɛ le sun'n, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ 'ba sɪlɪ.
22 "Nyila hán ɛmɔ, mɛlɛ mɔ bɛ lɛ kpɔ ɛmɔ, mɔ bɛ lɛ fʋan ɛmɔ, mɔ bɛ lɛ kpɛ ɛmɔ nzʋba, mɔ bɛ
lɛ bu ɛmɔ menian mgban wɔ *Mân Baa'n dunman nun.
23 Mɔ bɛ 'yɔ ɛmɔ sɔ'n, ɛmɔ lí fɛ bɛ mán bé nwʋn tɛ bé bɛ sí abile bɛ húhulu. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ
'ba nyan yí nwʋn ahatua kpili kpa wɔ anwunno ɛlɔ. Afɪ daba, kɛ bé nan-mɔ helelɪ Nyanmɪan
mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ ahʋlʋwa nɪn anɪn.
24 "Nan ɛmɔ esikafʋɛ'n-mɔ, munnzue hán ɛmɔ! Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ asa a han ɛmɔ salɪɛ dɪɛ'n
dada angʋnmɪn.
25 "Munnzue hán ɛmɔ mɔ bé kʋ a yi'n! Ɔ sanlɪn kɛ ɛhɔɛ 'ba hun ɛmɔ.
"Ɛmɔ mɔ bɛ lɛ sɪlɪ kɪkaala'n, munnzue hán ɛmɔ! Ɔ sanlɪn kɛ alʋabɔ 'ba han ɛmɔ, ɛmɔ 'ba sun.
26 "Munnzue hán ɛmɔ mɔ menian'n-mɔ kʋalaatin kan ɛmɔ anwʋn ɛjɔlɛ kpa'n. Afɪ daba, kɛ
bé nan-mɔ hanlɪn ato mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ kpa nɪn anɪn.

Ɛmɔ húlo bé mgbɔfʋɛ'n-mɔ
(Matie 5.38-48; 7.12a)

27 "Nan ɛmɔ mɔ bɛ lɛ tie mín'n, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ: Ɛmɔ húlo bé mɔ bɛ kpɔ ɛmɔ'n. Ɛmɔ
yó bé ye.
28 Ɛmɔ yéyila bé mɔ bɛ bɔ ɛmɔ sasan nɪn asʋ. Ɛmɔ yó asɔnɪn bɛ man bé mɔ bɛ kele ɛmɔ
ahʋlʋwa'n.
29 Sɛ sʋanlan bie kpacɪ ɛmɔ anyɪn bê nɪn asʋ a, bɛ káci fama'n maan ɔ kpácɪ sʋ. Sɛ sʋanlan
bie de ɛmɔ taladɪɛ'n mɔ bɛ wula yí sʋ nɪn an, ɛmɔ yí mɔ ɛmɔ wula yí bʋ'n kʋsʋ bɛ mán yí.
30 Sʋanlan biala m'ɔ kɔ sɛlɛ ɛmɔ like'n, ɛmɔ fá mán yí. Sɛ sʋanlan tʋa ɛmɔ de like mɔ ɛmɔ le
nɪn an, nán bɛ bisa yí bʋsʋ.
31 Like mɔ ɛmɔ kulo kɛ menian'n-mɔ yɔ man ɛmɔ'n, ɛmɔ kʋsʋ yó like sɔ'n bɛ mán bé.
32 "Sɛ bé mɔ bɛ kulo ɛmɔ nɪn ala yê ɛmɔ kʋsʋ kulo bé a, nzu nvasʋɛ dɪɛ yê ɛmɔ nyan yí sʋ ɔ?
Ɛtɛfʋɛ'n-mɔ kʋsʋ kulo bé mɔ bɛ kulo bé'n.
33 Sɛ bé mɔ bɛ yɔ ɛmɔ ye nɪn ala yê ɛmɔ kʋsʋ yɔ bé ye a, nzu nvasʋɛ dɪɛ yê ɛmɔ nyan yí sʋ ɔ?
Ɛtɛfʋɛ'n-mɔ kʋsʋ yɔ sɔ bie.
34 Bé mɔ ɛmɔ bɔ bé bʋsɪa a ɛmɔ de di kɛ bɛ kʋala yí tua'n, sɛ bé ngʋnmɪn ala yê ɛmɔ bɔ bé
bʋsɪa a, nzu nvasʋɛ dɪɛ yê ɛmɔ nyan yí sʋ ɔ? Ɛtɛfʋɛ'n-mɔ kʋsʋ bɔ bé manngʋn ɛtɛfʋɛ'n-mɔ mɔ
bɛ kʋala kalɛ'n tua'n bʋsɪa.
35 Nan ɛmɔ dɪɛ, nán bɛ yɔ sɔ. Ɛmɔ húlo bé mɔ bɛ kpɔ ɛmɔ'n, ɛmɔ yó bé ye, ɛmɔ bó bé bʋsɪa,
nán bɛ susu bé ti bɛ gua sʋ kɛ bɛ túa bɛ mán ɛmɔ. Sɛ ɛmɔ yɔ sɔ a, ɛmɔ 'ba nyan yɪ nwʋn ahatua
kpili kpa, ɛsɛ ɛmɔ 'ba kaci Nyanmɪan m'ɔ wɔ anwunno anwunno ɛlɔ nɪn amma. Ɔ sanlɪn kɛ
ɔ tɪ kpa man menian mɔ bɛ nzɪ man ye'n, ɔ nʋn menian kʋsʋ mɔ bé kunnun tɪ ɛtɛ'n.
36 Kɛmɔ ɛmɔ Asɪ'n sɪ anwunnvoe'n, ɛmɔ kʋsʋ nwún anwunnvoe.

Nán bɛ bua bé manngʋn'n-mɔ ndɛɛ
(Matie 7.1-5)

37 “Nán bɛ bua bɛ́ manngʋn'n-mɔ ndɛɛ nán Nyanmıan Kpili kʋsʋ a mmua man ɛmɔ ndɛɛ.
Nán bɛ bu sʋanlan fíí fʋɔ nán Nyanmıan kʋsʋ a mmu man ɛmɔ fʋɔ. Ɛmɔ fá bɛ́ manngʋn'n-mɔ
ɛtɛ'n bɛ hyé bɛ́ nán Nyanmıan kʋsʋ a fa ɛmɔ dıɛ nın a hye ɛmɔ.
38 Ɛmɔ hyé bɛ́ manngʋn'n-mɔ nán Nyanmıan kʋsʋ a hye ɛmɔ bie. Bɛ 'su ninnge bɛ gua ɛmɔ
taladıɛ'n pɔsʋ kpili nın anun, bɛ 'tinndin sʋ kpa maan ɔ yi dede ɔ bʋ sʋ. Susulıɛ'n mɔ ɛmɔ fa
bɛ susu ninnge bɛ man bɛ́ manngʋn-mɔ'n, yí yê Nyanmıan 'fa susu man ɛmɔ ɔ.”
39 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, ɛsɛ ɔ kɔ bu anyınndala kʋn biekun kɔ hele bɛ́, yí nwan:
“Anyınsinlinwafʋɛ, ɔ nni man yí manngʋn anyınsinlinwafʋɛ taataa. Sɛ ɔ yɔ yí sɔ a, bɛ́
munnyuan bɛ 'gua kunman nun.
40 Sʋanlan mɔ bɛ lɛ kele yí like'n, ɔ nzı man like ndala man yí mın'n m'ɔ lɛ kele yí'n. Kʋsʋ
sɛ ɔ suan like nán ɔ nwun yí kpa bɔkɔɔ a, ɔ kaci kɛ yí mın'n.
41 “Nzukɛ ati yê ɛ lɛ nıan tabʋa munmuin kaan'n m'ɔ la wɔ́ nianman nın anyın nın asʋ, nan
kʋsʋ ɛ nnwun man tabʋa ebue'n m'ɔ la wɔ́ dıɛ nın asʋ'n?
42 Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛ kʋala ɛ kan kele wɔ́ nianman'n kɛ: ‘Anianman, yaci mín maan n yí wɔ́ nyın
nın asʋ munmuin kaan'n’, wɔ́ mɔ ɛ nnwun man kɛ tabua ebue kʋn la wɔ́ nyın dıɛ nın asʋ'n?
Ɛ bɔ wɔ́ nwʋn apoo. Di mʋa yı m'ɔ la wɔ́ nyın nın asʋ'n, asannan nán a nwun ası a yı m'ɔ la
wɔ́ nianman'n dıɛ nın asʋ'n.

Ɔ le baka kʋn nʋn yí mma
(Matie 7.16-20; 12.33-35)

43 “Baka kpa nzu man mma ɛtɛ yê baka ɛtɛ kʋsʋ nzu man mma kpa.
44 Baka biala m'ɔ jin'n, yí mma'n y'ɔ man bɛ nwun yí nzɔlɛ ɔ. Bɛ ndı man *figi mma eminlan
mmowe'n-mɔ asʋ. Yê bɛ ndı man divın mma kʋsʋ baka mɔ yí nwʋn le bowe nın asʋ.
45 Sʋanlan m'ɔ tı kpa'n, ati anun kpa ninnge y'ɔ yɔ ɔ. Sʋanlan kʋsʋ m'ɔ tı man kpa'n, ati
anun ɛtɛ ninnge y'ɔ yɔ ɔ. Ɔ sanlın kɛ ɛjɔlɛ m'ɔ wɔ sʋanlan akunnun'n y'ɔ fite yí nʋan ɔ.

Sua nnyuan nın anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Matie 7.24-27)

46 “Nzukɛ ati yê ɛmɔ fɛlɛ mín ‘yɛ́ Mın, yɛ́ Mın’, kʋsʋ ɛmɔ nyɔ man like mɔ n gɔ bisa'n?
47 Sʋanlan m'ɔ kɔ a mín nwʋn, m'ɔ kɔ tie mín nʋan ɛjɔlɛ'n, m'ɔ kɔ nanndı sʋ'n, ɛ 'nwun like
m'ɔ soman yí'n:
48 Ɔ soman sʋanlan m'ɔ lɛ si sua. Ɔ'a fun kunman'n maan ɔ'a hɔ mʋa ɔ'a wula yí bʋ ɔ'a si
sua nın ɛbʋɛ nın asʋ. Mɔ fɔsıɛ'n tikelı'n, asue'n-mɔ kɔ yi kɔ bu ası ɔ kɔ han sua'n, nan kʋsʋ ɔ'a
ngʋala man yí bu. Ɔ sanlın kɛ sua sɔ'n jin bi.
49 Sʋanlan kʋsʋ m'ɔ tie mín Nʋan Ɛjɔlɛ'n m'ɔ nnanndı man sʋ'n, ɔ soman sʋanlan mɔ ɔ'a si
yí sua nın anyʋan nın asʋ. Ɔ'a nwula man sua nın abʋ. Mɔ fɔsıɛ'n tikelı'n, asue'n-mɔ kɔ yi kɔ
bu ası ɔ kɔ han sua'n. Ɛbɛlɛ ala, sua sɔ'n kɔ bubu kɔ gua kpa bɔkɔɔ.”

7

Zozi 'ba man nzalafʋ kpain'n kʋn akʋa nın anwʋn sa
(Matie 8.5-13)

1 Mɔ Zozi yuelı ɛjɔlɛ ɛhıka kʋalaa kan kele menian'n-mɔ, ɔ kɔ hɔ Kapɛɛnawɔmʋn.
2 Anın Lɔmʋn nzalafʋ kpain'n kʋn wɔ Kapɛɛnawɔmʋn ɛbɛlɛ. Nzalafʋ kpain sɔ'n, ɔ le yí akʋa
kʋn mɔ yí nwʋn cian yí kpa ɔ. Akʋa sɔ'n kɔ fʋkɛ kpa ɔ le de ewue wu.
3 Mɔ nzalafʋ kpain'n tılı Zozi angan'n, ɔ kɔ sʋan zufʋ mgbain'n mmie-mɔ kɛ bɛ hɔ́ fɛ́lɛ Zozi
maan ɔ bála a yɔ maan yí akʋa nın anwʋn sa.
4 Bɛ kɔ hɔ Zozi anwʋn ɛlɔ bɛ kɔ bʋtʋ yí. Bɛ́ nwan: “Sʋanlan sɔ'n dıɛ, ɔ fata kɛ ɛ bʋa yí.
5 Ɔ sanlın kɛ ɔ kulo yɛ́ Zufʋ mân'n. Yí yê ɔ'a si yɛ́ Nyanmıan sua nın ɔ.”
6 Ɛhı a, Zozi nʋn bɛ́ bɛ kɔ hɔ.
Mɔ bɛ hɔlı dede bɛ ka kaan bɛ ju awulo nın anwʋn'n, nzalafʋ kpain'n kɔ sʋan menian kɛ
bɛ hɔ́ sé Zozi kɛ: “Kpain, n'ɛ kele wɔ́ nwʋn ɛfɛ. Ɔ sanlın kɛ mın nzɛ nvata man kɛ ɛ wʋ́lʋ mın
awulo.
7 Ɛhıka ati yê mín muonun m'an mma man wɔ́ ja sʋ ɔ, afı mın nzɛ nvata man. Nan kan ɛjɔlɛ
kpɔlɛ kʋnmgba cein, mín akʋa nın anwʋn 'ba sa.
8 Mín, n ne mín nyunnun mgbain mɔ bɛ sie mín ɔ. Mín kʋsʋ, n ne nzalafʋ mɔ mın sie bɛ́ ɔ.
Sɛ mın kan mın kele nunhan kʋn kɛ: ‘Kɔ!’ a, ɔ kɔ. Sɛ mın kan mın kele nunhan kʋn biekun
kɛ: ‘Bala!’ a, ɔ ba. Sɛ mın kan mın kele mín akʋa'n kɛ: ‘Yɔ like ɛhı’ a, ɔ yɔ.”
9 Mɔ Zozi tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ fʋa nzalafʋ kpain'n. Ɔ kɔ bılı yí nyın ɔ kɔ han kɔ hele menian'n-mɔ
mɔ bɛ si yí sʋ'n kɛ: “Mın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ: Izalayɛ mân nın anun ɛwa muonun,
sʋanlan m'ɔ le dedi kɛ sʋanlan ɛhı'n, n nwunlin man bie lé.”
10 Bɛ́ mɔ nzalafʋ kpain'n sʋanlın bɛ́'n kɔ sa kɔ hɔ awulo. Bɛ 'ju ɛlɔ a, akʋa nın anwʋn a sa
bɔkɔɔ.

Zozi 'ba hın kunlannvɩɛ balasua kʋn awa

11 Ɛhı anzin, Zozi kɔ hɔ Galile mân nın anun kulo kʋn asʋ. Kulo sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Naın. Mɔ ɔ
'kɔ'n, yí menian'n-mɔ nʋn meninsʋnman sili yí sʋ.
12 Bɛ hɔlı dede mɔ bɛ ka kaan bɛ ju kulo nın anʋan nın anwʋn ɛbɛlɛ'n, bɛ 'nıan an, anın bɛ
nʋn fuin kʋn lɛ sın kɔ asielıɛ sʋ. Sʋanlan'n mɔ bɛ lɛ kɔ a sie yí'n, ɔ tı belenzua bangɔlɔ yê yí nin
tı kunlannvɩɛ. Kulo nın asʋ menian dɔʋn kpa nʋn kunlannvɩɛ balasua'n wɔ ɛbɛlɛ.
13 Mɔ Zozi nwunlin balasua'n, yí nwʋn kɔ yɛ yí koun nán ɔ a se yí kɛ: "N'ɛ sun kʋ́n!"
14 Zozi kɔ kpunnge alaka'n, ɔ kɔ fa yí sa kɔ han yí. Bɛ́ mɔ bɛ lile alaka nın anun'n kɔ jinlan,
Zozi nwan: "Kpafɛlɛ, mıın kan mın kele wʋ́, fi ewue nun tínnge!"
15 Sʋanlan'n mɔ ɔ'a wu'n kɔ jasʋ kɔ tanlan ası ɔ lɛ jʋjɔ. Zozi kɔ fa yí kɔ man yí nin.
16 Esulo kɔ han bɛ́ kʋalaa, bɛ kɔ yı Nyanmıan ayɛ. Bɛ́ nwan: "Nyanmıan kpɔmanfʋɛ kpili
kpa kʋn a fite yé afian ɛwa!" Ɛsɛ bɛ́ nwan: "Nyanmıan a a yé ɛkpala."
17 Like sɔ'n mɔ Zozi yɔlı'n, Zude mân'n lıka kʋalaatin, ɔ nʋn mân mân mɔ bɛ mantan yí'n,
bɛ́ kʋalaa bɛ tılı.

Bɛ́ mɔ Zʋan Batisi sʋanlın bɛ́'n.
(Matie 11.2-19)

18 Ninnge kʋalaa mɔ Zozi yɔlı'n, Zʋan Batisi menian'n-mɔ hɔlı bɔlı nun amannıɛ bɛ helelı
yí. Zʋan kɔ fɛlɛ yí menian'n-mɔ anun nnyuan
19 ɔ kɔ sʋan bɛ́ yé Mın anwʋn ɛlɔ kɛ bɛ hʋ́ bísa yí kɛ: "Sʋanlan'n mɔ yɛ sı kɛ ɔ lɛ ba'n y'ɔ le wʋ́
anaan sʋanlan sɔ'n tɛ wɔ sian?"
20 Mɔ bɛ juli Zozi anwʋn ɛbɛlɛ'n, bɛ́ nwan: "Zʋan Batisi a sʋan yé kɛ yɛ bála a bisa wʋ́ kɛ sɛ
sʋanlan'n mɔ yɛ sı kɛ ɔ lɛ ba'n y'ɔ le wʋ́ a, sɛ kʋsʋ sʋanlan sɔ'n tɛ wɔ sian an, anın ɛ hán héle
yé."
21 Tɛmʋn sɔ'n, bɛ́ mɔ ewue lɛ kun bɛ́'n, Zozi kɔ man bɛ́ nwʋn kɔ sa. Ɔ kɔ fʋan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ
mɔ bɛ wɔ menian'n-mɔ anun'n, ɛsɛ ɔ kɔ tike tike anyınsinlinwafʋɛ dɔʋn anyın'n.
22 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ mɔ Zʋan sʋanlın bɛ́'n kɛ: "Ɛmɔ hʋ́ hán mɔ ɛmɔ a tı'n,
ɔ nʋn mɔ ɛmɔ a nwun yí'n bɛ héle Zʋan. Ɛmɔ a nwun kɛ anyınsinlinwafʋɛ'n-mɔ anyın'n-mɔ
a tike tike, bɛ́ mɔ bɛ tia bɛ tɔ sʋ'n-mɔ aja'n-mɔ a tınngɛ tınngɛ, kokobefʋɛ'n-mɔ anwʋn a tı,
anzʋtiliwafʋɛ'n-mɔ tı ɛjɔlɛ, bɛ́ mɔ b'a wu'n-mɔ a tinnge tinnge, ehianfʋɛ'n-mɔ lɛ tı Ɛjɔlɛkpa'n.
23 Nyila hán sʋanlan mɔ ɔ mminlin man yí dedi'n m'ɔ le yí wɔ mín nun'n."
24 Mɔ bɛ́ mɔ Zʋan sʋanlın bɛ́'n salı hɔlı'n, Zozi kɔ han Zʋan ɛjɔlɛ ɔ kɔ hele menian'n-mɔ. Yí
nwan: "Nzu like dıɛ yê ɛmɔ hɔlı nıanlın yí ɛwâ nın anun ɛlɔ ɔ? Ndɛɛ mɔ anwʋnman lɛ fita
anaan?
25 Nan nzu like dıɛ yê ɛmɔ hɔlı nıanlın ɔ? Ɛmɔ hɔlı nıanlın sʋanlan m'ɔ wula taladıɛ
kanlanman anaan? Bɛ́ mɔ bɛ wula esikafʋɛ ndaladıɛ mɔ bɛ tı lıka kanlanman'n, menian
sɔ'n-mɔ gua mmelemgbin'n-mɔ awulo.
26 Anın nzu like dıɛ fɔ́ʋ́n yê ɛmɔ hɔlı nıanlın ɔ? Nyanmıan kpɔmanfʋɛ anaan? Yuo, mıın
kan mın kele ɛmɔ kɛ ɔ tala Nyanmıan kpɔmanfʋɛ bɔbɔ.
27 Ɔ sanlın kɛ Zʋan yê Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan yí ɛjɔlɛ kɛ:
Nyanmıan nwan: Mıın sʋan mín bɔfʋɛ'n
mın man ɔ di mʋa wʋ́ nyunnun ɔ sesie wʋ́ atın'n."
28 Zozi kɔ han kɔ tʋ sʋ kɛ: "Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ bɛ wʋlı man sʋanlan fíí
kʋ́n m'ɔ tı kpili tala Zʋan ɔ. Nan kʋsʋ sʋanlan bɔbɔ m'ɔ tı kaan sʋa Nyanmıan Belemgbin Mân
nın anun'n, ɔ tala Zʋan kpili."
29 Bagua'n, yí lılı bɛ́ mɔ bɛ dide ajule'n, bɛ tielı Zʋan anʋan ɛjɔlɛ'n bɛ man ɔ sɔnınlın bɛ́. Afı
bɛ nwunlin kɛ Nyanmıan atın dıɛ'n tı fɔ́ʋ́n.
30 Nan *Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn *mala nın asʋ mgbain'n-mɔ dıɛ, like mɔ Nyanmıan kulo kɛ ɔ yɔ
man bɛ́'n, b'a ndie man. Ɛhı ati b'a man Zʋan a nzɔnın man bɛ́.
31 Zozi kɔ tʋ sʋ kɛ: "Nwan bɔbɔ yê n vá ajulisʋ menian ɛhı-mɔ n zusu bɛ́ ɔ? Nwan yê bɛ
soman yí ɔ?
32 Bɛ soman mmatʋnman nganngan mɔ bɛ gugua gua nın asʋ, mɔ bɛ lɛ tɛtıan bɛ se bɛ́
manngʋn'n-mɔ kɛ:
'Y'a bɔ abile dede ɛmɔ a nzi man!
Y'a tʋ alʋabɔ ejue dede ɛmɔ a nzun man!'
33 Ɔ sanlın kɛ Zʋan Batisi walı, ɔ nni man alıɛ, ɛsɛ ɔ nnʋn man nzan, nan kʋsʋ ɛmɔ nwan:
'Wawɛ ɛtɛ yê ɔ wɔ yí nun ɔ!'
34 Mân Baa'n kʋsʋ a a, ɔ di alıɛ, ɔ nʋn nzan, ɛsɛ ɛmɔ nwan: 'Bɛ nían sʋanlan ɛhı, yí dıɛ, ɔ njʋnlın
ɛjɔlɛ fíí kɛ alıɛ nʋn nzan ɛjɔlɛ ala yê ɔ jʋnlın ɔ. Yí manngʋn y'ɔ le bɛ́ mɔ bɛ dide ajule'n ɔ nʋn
ɛtɛfʋɛ'n-mɔ!'
35 Nan kʋsʋ bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ de Nyanmıan bɛ di'n, bɛ kele kɛ Nyanmıan tı bɛngɛlɛfʋɛ sakpa."

Falisifʋɛ Simʋn 'ba fɛlɛ Zozi alıɛ

36 *Falisifʋɛ kʋn fɛlɛlı Zozi kɛ ɔ bála a li like yí awulo. Mɛlɛ mɔ bɛ lıla mgba nın asʋ tɔbıli nın
anwʋn'n,
37 kulo sɔ nın asʋ balasua kʋn kɔ wʋlʋ ɛbɛlɛ. Balasua sɔ'n si tutu. M'ɔ tılı kɛ Zozi wɔ Falisifʋɛ
nın awulo ɛbɛlɛ ɔ lɛ didi'n, ɔ kɔ fa anatılı bondoman tɛkɛɛ kʋn mɔ yí gua yɔ sı'n kɔ a.
38 Balasua'n kɔ jinlan Zozi aja ngʋa. Ɔ kɔ sun ɔ kɔ fa yí nyın ɛmʋın'n ɔ kɔ lɔlʋa Zozi aja nın
anwʋn. Ɔ kɔ fa yí ti enyuan'n ɔ kɔ cici ɔ kɔ fa Zozi aja'n ɔ kɔ bɔ yí hue sʋ, ɛsɛ ɔ kɔ fa anatılı'n ɔ
kɔ bɔ yí ja nın anwʋn.
39 Mɔ Falisifʋɛ'n m'ɔ fɛlɛlı Zozi alıɛ'n nwunlin yí sɔ'n, ɔ kɔ han yí ti anun kɛ: "Sɛ sʋanlan ɛhı
tı Nyanmıan kpɔmanfʋɛ sakpa a, ahan ɔ 'nwun kɛ balasua'n mɔ ɔ'a han yí'n tı ɛtɛfʋɛ. Ɔ sanlın
kɛ ɔ si tutu."
40 Mɔ anın Falisifʋɛ'n lɛ kan ɛhı yí ti anun'n, Zozi kɔ kuku yí nʋan sʋ ɔ kɔ han kɔ hele yí kɛ:
"Simʋn, man n gán ɛjɔlɛ kʋn n géle wɔ́."
Simʋn nwan: "Kpain, kan."
41 Zozi nwan: "Anın menian nnyuan tua sʋanlan kʋn kalɛ. Nunhan kʋn tua jɛtɛ fufue
mma ɛya nnun, yê kʋn'n kʋsʋ tua jɛtɛ fufue mma abulanun.
42 Kɛmɔ bé menian nnyuan'n nun bie fíí ngʋala man yí kalɛ'n tua'n, sʋanlan'n m'ɔ bɔlı bɛ
bʋsıa'n kɔ fa kɔ hye bé. Menian nnyuan sɔ'n, nunhan benin yê ɛ de di kɛ ɔ 'kulo bian'n bʋ sʋ
ɔ?"
43 Simʋn kɔ bua yí kɛ: "Mın de mın di kɛ nunhan mɔ yí kalɛ dıɛ'n tı kpili nın ɔ."
Zozi nwan: "Mɔ a han'n tı ananhɔlɛ."
44 M'ɔ hanlın sɔ'n, ɔ kɔ fa balasua'n kɔ hele Simʋn, yí nwan: "Simʋn, a nwun balasua ɛhı?
Kɛ m malı wɔ́ awulo ɛwa'n, a mman man mín nzue m'an nwunnzin man mín ja nın anwʋn.
Nan balasua ɛhı dıɛ, ɔ le yí nyın ɛmʋın'n ɔ'a nwunnzin mín ja nın anwʋn, ɔ'a fa yí ti enyuan'n
ɔ'a cici.
45 N juli ɛwa'n, a ndɔ man mín nun. Nan yí dıɛ, kɛ n wʋlʋlı ɛwa nın angʋnmın yê ɔ falı mín
ja'n-mɔ bɔlı yí hue sʋ ɔ.
46 A ngua man ngo m'ɔ ban fanlan mín ti nın asʋ. Nan yí dıɛ, anatılı kpa yê ɔ'a fa ɔ'a gugua
mín ja nın anwʋn ɔ.
47 Yí sɔ ati, mıın kan mın kele wɔ́ kɛ balasua ɛhı, ehulo kpili'n mɔ ɔ'a hulo mín'n dunman
nun, yí ɛtɛ'n kʋalaatin, yí ɛtɛ bobolobe'n kʋalaa m'ɔ sʋ'n, b'a fa yí kʋalaa b'a hye yí. Nan
sʋanlan mɔ yí ɛtɛ nın a nzʋn man mɔ bɛ kɔ fa bɛ kɔ hye yí'n, ehulo'n m'ɔ le yí'n tı kaan sʋa."
48 Ɛhı a, Zozi kɔ han kɔ hele balasua'n kɛ: "B'a fa wɔ́ ɛtɛ'n-mɔ b'a hye wɔ́."
49 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, bé mɔ bé nʋn yí gua tɔbılı nın anwʋn'n kɔ han yí bé ti anun kɛ:
"Sʋanlan ɛhı muonun ɔ tı yí dıɛ sɛ dede m'ɔ fa sʋanlan ɛtɛ ce yí ɔ?"
50 Mɔ bɛ 'kan sɔ bé ti anun'n, Zozi kɔ han kɔ hele balasua'n kɛ: "Wɔ́ dedi nın a le wɔ́ ngʋan,
kɔ alʋacıcıɛ nun."

8

Mmalasua'n-mɔ mɔ bɛ si Zozi sʋ'n

1 Ɛhı anzin, Zozi nʋn yí menian bulu nʋn nnyuan'n, bɛ kɔ hɔ kulo kulo'n-mɔ asʋ. Bɛ kɔ hɔ
kɔ han Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n. Bɛ kɔ bɔ Nyanmıan Belemgbin Mân nın anwʋn Ɛjɔlɛkpa'n
bɛ kɔ hele menian'n-mɔ.
2 Zozi 'kɔ a, anın mmalasua mmie-mɔ m'ɔ tuli bé nun wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ɔ man bɛ nwʋn salı'n
si yí sʋ. Mmalasua sɔ'n-mɔ y'ɔ le: Mali m'ɔ fi Magıdala mɔ Zozi tulı wawɛ ɛtɛ nsʋ yí nun'n.
3 Kuza m'ɔ nıan belemgbin *Elɔdı Antıpası ninnge nın asʋ'n, yí yı Zʋanın. Suzanın nʋn
mmalasua mmiekun-mɔ dɔʋn kpa. Bɛ fa bé anwʋndıɛ'n bɛ bʋa Zozi nʋn yí menian'n-mɔ.

Sʋanlan'n m'ɔ gua bele nın anwʋn anyınndala'n
(Matie 13.1-9, Maakı 4.1-9)

4 Menian'n-mɔ fi kulo kulo'n-mɔ asʋ bɛ kɔ a Zozi anwʋn ɛbɛlɛ. Nan mɔ menian dɔʋn yialı
yí nwʋn'n, ɔ kɔ bu anyınndala ɛhı ɔ kɔ hele bé. Yí nwan:
5 "Anın sʋanlan kʋn wɔ ɛbɛlɛ. Cıan kʋn, ɔ kɔ hɔ *bele egua yí ebo nın asʋ. Bele mma'n bie
kɔ gua atın nın anʋan. Menian'n-mɔ 'sın an, bɛ tetia sʋ. Nnʋnman'n-mɔ kɔ suso kɔ li.
6 Bie kʋsʋ kɔ gua ɛbʋta nın asʋ. Kɛmɔ ngɛtıɛ kpa nnʋn man ɛbɛlɛ'n, bele'n fifili a, ɔ kɔ yala.
7 Bie kʋsʋ kɔ gua eminlan mmowe'n-mɔ anun, bɛ nʋn bé bɛ kɔ fifi nun kʋn. Eminlan
mmowe'n-mɔ kɔ fʋ sʋ. Ɔ'a man ɔ'a nyɔ man kpa.
8 Bie kʋsʋ kɔ gua asıɛ kpa nın asʋ. Ɔ kɔ fifi ɔ kɔ su mma dɔʋn kpa. Bele baka kʋn biala kɔ su
mma ɛya kʋn."
Ɛsɛ Zozi kɔ han kɔ tʋ sʋ kɛ: "Sʋanlan m'ɔ sı fasie'n, ɔ fá síe!"

Zozi anyınndala'n m'ɔ bu'n
(Matie 13.10-17, Maakı 4.10-12)

9 Yí menian'n-mɔ kɔ bisa yí anyınndala sɔ nın abʋ.

10 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ dɪɛ, nvɪalɪɛ nun ɛjɔlɛ'n m'ɔ tʋ de Nyanmɪan Belemgbin Mân'n,
Nyanmɪan a yɪ a hele ɛmɔ. Nan menian bʋ nga'n-mɔ dɪɛ, bɛ bu yí anyɪnndala nun bɛ kele bɛ́.
Ɔ man bɛ nɪan yí bɛ́ nyɪnsʋ bɔbɔ a, bɛ nnwun man yí. Bɛ tie bɔbɔ a, bɛ ndɪ man yí bʋ.

Zozi 'ba tu anyɪnndala nɪn abʋ
(Matie 13.18-23, Maakɪ 4.13-20)

11 “Anyɪnndala ɛhɪ, yí bʋ y'ɔ le kɛ: *Bele mma'n y'ɔ le Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n.
12 Menian'n mmie-mɔ tɪ kɛ atɪn nɪn anʋan'n mɔ bele mma'n gualɪ'n. Bɛ tie Nyanmɪan
Anʋan Ɛjɔlɛ'n, nan kʋsʋ Abɔnsanmʋn ba ɔ yɪ ɛjɔlɛ'n mɔ b'a tɪ'n fi bɛ́ ahʋnlɪn nɪn anun. Ɔ man
bɛ nnyan man dedi nán b'a nyan ngʋan.
13 Mmie-mɔ kʋsʋ tɪ kɛ ɛbʋta'n mɔ bele'n gualɪ sʋ'n. Bɛ tɪ Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ nɪn an, bɛ
di yí nwʋn fɛ. Nan kʋsʋ bɛ mman man ɛjɔlɛ'n nzɔ man ndɪan. Bɛ de bɛ di mɛlɛ kaan sʋa yê sɛ
emian bie tʋ bɛ́ a, anɪn b'a yaci bɛ́ dedi'n b'a tʋ.
14 Bele'n m'ɔ gualɪ eminlan mmowe nɪn anun'n, y'ɔ le menian mɔ bɛ tie Nyanmɪan Anʋan
Ɛjɔlɛ'n, nan kʋsʋ ɔ 'kɔ yí nyunnun an, bɛ man nzusue, anwʋndɪɛ nʋn mân elie fʋ Nyanmɪan
Anʋan Ɛjɔlɛ'n mɔ b'a tɪ nɪn asʋ. Bɛ nzu man mma dede ɔ mmʋlʋ man.
15 Bele mma'n m'ɔ gualɪ asɪɛ kpa nɪn asʋ'n, y'ɔ le menian mɔ bɛ tie Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n,
bɛ fa bɛ sie bɛ́ ahʋnlɪn nɪn anun kpa, bɛ di ɛjɔlɛ nɪn asʋ, bɛ su mma.

Kanlannɪɛ nɪn anwʋn anyɪnndala'n
(Maakɪ 4.21-25)

16 “Sʋanlan fíí nzɔ man kanlannɪɛ, ɔ nva ɔ nwula man bokiti, anaan mgba abʋ. Nan ɔ sie
yí kanlannɪɛ'n baka nɪn asʋ, ɔ man bɛ́ mɔ bɛ 'wʋlʋ sua nɪn anun'n, bɛ nwun asɪ.
17 Like biala m'ɔ fɪa'n, ɔ 'tu fite. Nvɪalɪɛ nun ɛjɔlɛ biala 'fite jawe nun.
18 Ɛmɔ yó anzʋɛ, nán bɛ tíe yí kpa! Ɔ sanlɪn kɛ m'ɔ le kaan'n, bɛ 'ba man yí biekun. Nan m'ɔ
le man fíí'n, kaan'n m'ɔ susu kɛ ɔ kɔ nyan yí'n, bɛ 'tʋa yí bɛ de.”

Zozi anianman'n-mɔ nʋn yí nin
(Matie 12.46-50, Maakɪ 3.31-35)

19 Zozi anin'n nʋn yí nianman'n-mɔ, bɛ kɔ a bɛ kɔ tʋ yí. Nan kʋsʋ meninsʋnman'n mɔ b'a
yia yí nwʋn nɪn ati, ɔ man b'a ngʋala man yí nwʋn ɛlɔ ju.
20 Bɛ kɔ bɔ Zozi amannɪɛ kɛ: “Wó nin nʋn wó nianman'n-mɔ jijin ahanmɪan ɛlɔ, bɛ kulo kɛ
bɛ nwun wó nwʋn.”
21 Mɔ bɛ hanlɪn sɔ'n, nán Zozi a se bɛ́ mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n kɛ: “Mín nin nʋn mín nianman'n-mɔ
y'ɔ le menian mɔ bɛ tie Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n, mɔ bɛ nanndɪ sʋ'n.”

Zozi 'ba gua anwʋnman kpili kʋn asɪ
(Matie 8.23-27, Maakɪ 4.35-41)

22 Ɛlɛhʋn kʋn Zozi nʋn yí menian'n-mɔ kɔ fʋ ɛlɛɛ kʋn anun. Ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Bɛ mán
yɛ kpɛ́ asue'n yɛ hó yí nzin ɛlɔ ebue kʋn.” Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, yê bɛ hɔlɪ ɔ.
23 Nan mɔ bɛ 'kpɛ asue'n, anɪn Zozi la ɛlɛɛ nɪn anun ɔ lɛ dafɪ. Kʋnmgba ala, anwʋnman
kpili kʋn kɔ tu asubula nɪn anyɪnsʋ. Asutue'n kɔ bɔ nzue kɔ gua ɛlɛɛ nɪn anun.
24 Ɛhɪ, yí menian'n-mɔ kɔ kpunnge yí bɛ kɔ tinnge yí. Bɛ́ nwan: “Kpain, kpain, yɛ lɛ wu o!”
Zozi kɔ tinnge ɔ kɔ jʋjɔ aminle sʋ kɔ hele anwʋnman'n nʋn asutue'n. Anwʋnman'n kɔ
jinlan, asutue'n kɔ gua asɪ. Ɛbɛlɛ kɔ yɔ diin.
25 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Zozi kɔ bisa yí menian'n-mɔ kɛ: “Ɛmɔ dedi'n wɔ nin?” Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́
nwʋn, esulo kɔ han bɛ́. Bɛ kɔ bisa bisa bɛ́ nwʋn kɛ: “Nwan sʋanlan dɪɛ y'ɔ le ɛhɪ? M'ɔ jʋjɔ
kele anwʋnman nʋn asutue dede bɛ man yí anyɪnnzɔ!”

Zozi 'ba tu wawɛ ɛtɛ dɔʋn fi sʋanlan kʋn anun
(Matie 8.28-34, Maakɪ 5.1-20)

26 Zozi nʋn yí menian'n-mɔ, bɛ kɔ kpɛ Galile asue'n. Bɛ kɔ hɔ kɔ ju yí nzin ɛlɔ ebue kʋn,
Zelazɪ'n-mɔ mân nɪn anun. Mân sɔ'n nʋn Galile mân'n, bɛ́ nyɪn'n wɔ sʋ.
27 Mɔ Zozi 'ju asɪ nɪn ala, kulo nɪn asʋ sʋanlan kʋn kɔ a yí nwʋn ɛbɛlɛ. Sʋanlan sɔ'n, wawɛ
ɛtɛ wɔ yí nun. Yí nwʋn gua sʋ, nán ɛnɛ bie ɔ. Ɔ nna man sua ɛlɔ. Ɔ la asielɪɛ'n-mɔ asʋ.
28 M'ɔ nwunlin Zozi'n, ɔ kɔ tɪan. Ɔ kɔ hɔ kɔ tu kɔ tɔ yí ja nun. Ɔ kɔ tɪan sɛlɛ kpa, Yí nwan:
“Zozi, Anwunno Nyanmɪan Kpili Awa, ɛ se mín sɛ? Mɪn 'sɛlɛ wó, n'ɛ se mín sa fíí.”
29 M'ɔ man ɔ lɛ kan sɔ'n, y'ɔ le kɛ Zozi lɛ man wawɛ ɛtɛ'n m'ɔ wɔ yí nun'n tu. Wawɛ ɛtɛ'n tɔ
yí sʋ mɛlɛ'n bie anun. Bɛ fa ngɔnzɔngɔnzɔ bɛ cɪ yí sa nʋn yí ja a, ɔ bubu nun. Wawɛ ɛtɛ'n cʋɪn
yí kɔ ɛwâ nɪn anun.
30 Zozi kɔ bisa yí kɛ: “Ɛ li sɛ?”
Yí nwan: “Bɛ fɛlɛ mín nwala nwala.” Afɪ wawɛ ɛtɛ dɔʋn kpa wɔ yí nun, yí ti yê ɔ man ɔ lɛ
kan sɔ ɔ.
31 Wawɛ ɛtɛ sɔ'n-mɔ kɔ sɛlɛ Zozi kɛ n'ɔ man bɛ kɔ gua kunman kpʋnlʋn-mgbʋnlʋn nɪn anun.

32 Ɛbɛlɛ lıka sɔ'n, anın mgbolike dɔʊn kpa lɛ didi bʊka nın asʊ. Wawɛ ɛtɛ'n-mɔ kɔ bʊtʊ Zozi
kɛ ɔ mán bɛ́ atın maan bɛ hó wólʊ mgbolike sɔ'n-mɔ anun. Mɔ sʊanlan'n hanlın sɔ'n, Zozi kɔ
man bɛ́ atın.
33 Wawɛ ɛtɛ'n-mɔ fi sʊanlan nın anun bɛ kɔ fite. Bɛ kɔ hɔ kɔ wʊlʊ mgbolike'n-mɔ anun.
Mgbolike fatule kʊn'n kɔ tʊlʊ bʊka'n bɛ kɔ hɔ kɔ gua asue nın anun, bɛ́ kʊalaa bɛ kɔ nʊan.
34 Mɔ bɛ́ mɔ bɛ nıan mgbolike'n-mɔ asʊ'n nwunlin yí sɔ'n, bɛ kɔ nwanndi. Bɛ kɔ hɔ kɔ bɔ
ɛjɔlɛ sɔ'n kpayɛ kulo, ɔ nʊn nanmue'n-mɔ asʊ.
35 Bɛ́ mɔ bɛ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ walı nıanlın kɛ ɔ kpınlın yɔlı'n. Bɛ 'ba ju Zozi anwʊn ɛbɛlɛ a,
sʊanlan'n mɔ anın wawɛ ɛtɛ'n-mɔ wɔ yí nun nın anyınsʊ a tı. Ɔ wula taladıɛ ɔ tı Zozi aja abʊ
ɛbɛlɛ. Mɔ bɛ nwunlin yí sɔ'n, esulo hanlın bɛ́.
36 Kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ wawɛ ɛtɛ'n-mɔ fi sʊanlan nın anun bɛ fitelı, mɔ bɛ hɔlı wʊlʊlı
mgbolike'n-mɔ anun, mɔ bɛ 'kɔ a gua asue nın anun, mɔ bian nın anyınsʊ tı'n, bɛ́ mɔ bɛ
nwunlin yí bɛ́ nyınsʊ'n kɔ han yí kʊalaa kɔ hele sian mma'n-mɔ.
37 Zelası mân nın anun menian'n-mɔ kʊalaa kɔ sɛlɛ Zozi kɛ ɔ fi bɛ́ mân nın anun ɔ jásʊ. Ɔ
sanlın kɛ anın esulo kpili kpa a han bɛ́. Mɔ Zozi fʊlı ɛlɛɛ nın anun mɔ ɔ 'sa kɔ Galile'n,
38 sʊanlan'n mɔ wawɛ ɛtɛ'n fi yí nun tuli'n kɔ sɛlɛ Zozi kɛ ɔ 'si yí sʊ. Zozi nwan:
39 "Sa kɔ wɔ́ awulo, nán kɔ han yí kʊalaa mɔ Nyanmıan a yɔ a man wɔ́'n kele menian'n-mɔ."
Bian'n kʊsʊ kɔ hɔ ɔ kɔ han yí kʊalaa mɔ Zozi a yɔ a man yí'n kɔ hele kulo bɔndın'n.

Zʊayilusi awa balasua'n,

ɔ nʊn balasua'n m'ɔ hanlın Zozi taladıɛ'n
(Matie 9.18-26, Maakı 5.21-43)

40 Mɔ Zozi fi Galile asue nın anzin ɛlɔ ɔ 'sa ba'n, menian dɔʊn kpa kɔ a yí atın ele. Ɔ sanlın
kɛ bɛ́ kʊalaa bɛ́ nyın jin yí atın.
41 Kaan cɛ, Zufʊ'n-mɔ asɔnın sua nın asʊ kpain'n kɔ a, kpain sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Zʊayilusı. Ɔ kɔ
tu kɔ tɔ Zozi aja nun ɔ kɔ sɛlɛ yí kɛ ɔ bála yí awulo ɛlɔ.
42 Ɔ sanlın kɛ yí wa balasua kʊnmgba cein'n mɔ ɔ'a li afʊɛ bulu nʊn nnyuan'n, ɔ lɛ de ewue
wu.
Mɔ bian'n hanlın sɔ'n, Zozi kɔ tie. Mɔ bɛ 'kɔ'n, menian dɔʊn si bɛ́ sʊ, anın bɛ 'kan Zozi bɛ
mian bɛ́ afian.
43 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın balasua kʊn wɔ menian'n-mɔ afian ɛbɛlɛ. Moja tu balasua sɔ'n yí afʊɛ
bulu ɔ nʊn nnyuan ahı. Ɔ kɔ sɛcı yí nwʊn esika kʊalaatin wɔ ayile ɛyɔlɛfʊɛ'n-mɔ ɛlɔ. Nan kʊsʊ
yí nwʊn a nza man.
44 Ɔ li Zozi anzin, ɔ kɔ han yí taladıɛ nın anʊan'n. Ɛbɛlɛ ala, moja'n m'ɔ tu yí'n kɔ kpɛ.
45 Zozi kɔ bisa menian'n-mɔ kɛ: "Nwan yê ɔ'a han mín taladıɛ'n?"
Ɛhı nwan "Nán mín ɔ!" Ɛhı nwan: "Nán mín ɔ!" Pıɛlı nwan: "Kpain, a nwun kɛ menian'n-
mɔ lɛ kan wɔ́ mian bɛ afian, kʊsʊ anın ɛ lɛ bisa ɛjɔlɛ sʊa!"
46 Mɔ Pıɛlı hanlın ɛhı'n, Zozi nwan: "Sʊanlan bie a han mín, ɔ sanlın kɛ m'an nwun kɛ
anwʊnsɛlɛ kʊn fi mín nun ɔ'a fite."
47 Balasua'n kɔ nwun nun kɛ b'a hyı yí. Ɛhı a, yí nwʊn kɔ wʊsʊ yí ɔ kɔ tu kɔ tɔ Zozi aja nun.
Menian'n-mɔ kʊalaa anyunnun ɛbɛlɛ, like mɔ yí ti yê ɔ man ɔ hanlın Zozi taladıɛ'n, ɛsɛ kɛ ɔ
kpınlın yɔlı mɔ yí nwʊn salı ɛbɛlɛ ala'n, ɔ kɔ han yí kʊalaa.
48 Mɔ yí nʊan tɔlı'n, Zozi nwan: "Mín wa balasua, kɔ anzʊnunjɔ nun, nán wɔ́ dedi nın a
man wɔ́ nwʊn a sa."
49 Anın Zozi anʊan tɛ wɔ ɛjɔlɛ sʊ. Bɔfʊɛ kʊn fi kpain Zʊayilusi awulo ɛlɔ walı a, yí nwan:
"Zʊayilusi, wɔ́ wa nın a wu, yí ti n'ɛ jıjı kpain kón."
50 Mɔ Zozi tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ han kɔ hele Zʊayilusi kɛ: "Zʊayilusi, gua wɔ́ ahʊnlın ası, nyan
dedi ala, nán wɔ́ wa balasua'n, ɔ 'ba hın."
51 Mɔ bɛ juli awulo ɛbɛlɛ'n, Zozi ngɔ man sʊanlan fíí atın kɛ ɔ wólʊ lıka mɔ batʊnman'n la'n
bie, sannan Pıɛlı nʊn Zʊan, nʊn Zʊakı, nʊn sıɛ'n nʊn nian'n mɔ bɛ le baa nın ala.
52 Bɛ́ kʊalaa bɛ lɛ di batʊnman nın anwʊn yalɛ, bɛ le sun. Mɔ Zozi nwunlin yí sɔ'n, yí nwan:
"Ɛmɔ yáci esuan'n nán batʊnman'n wuli man, ɔ lɛ dafı."
53 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, bɛ́ kʊalaa bɛ kɔ gʊlʊ yí nwʊn. Ɔ sanlın kɛ bɛ́ dıɛ, bɛ sı yí fɔ́ón kɛ talua
nın a wu.
54 Ɛhı a, Zozi kɔ sɔ batʊnman nın asa, ɔ kɔ tıan nun. Yí nwan: "Batʊnman, jasʊ!"
55 Batʊnman'n kɔ tinnge, ɛbɛlɛ ala ɔ kɔ jasʊ. Zozi nwan: "Bɛ mán yí like lí."
56 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin sıɛ'n nʊn nian nın anwʊn. Zozi tualı bɛ́ kɛ nán bɛ kan like mɔ b'a nwun yí
nın anwʊn ɛjɔlɛ bɛ kele sʊanlan fíí.

9

Zozi 'ba sʊan yí menian bulu nʊn nnyuan'n
(Matie 10.5-15, Maakı 6.7-13)

1 Ɛhı cıan kʋn Zozi yialı yí menian bulu nʋn nnyuan nın an, ɔ kɔ man bɛ́ tunmin kɛ bɛ fʋ́an
wawɛ ɛtɛ'n-mɔ, ɛsɛ bɛ mán nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn sá.
2 Ɔ kɔ sʋan bɛ́ kɛ bɛ hó bó Nyanmıan Belemgbin Mân'n kpayɛ, ɛsɛ bɛ mán bɛ́ mɔ b'a fʋkɛ'n tí
akpɔlɛ.
3 Ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ ɛhɔlɛ'n mɔ bɛ lɛ kɔ'n, nán bɛ fa like fíí bɛ sa bɛ́ nwʋn. Nán bɛ
fa kpɔman, nán bɛ fa bɔ́lɛ, nán bɛ fa alıɛ, nán bɛ fa esika, ɛsɛ nán bɛ fa taladıɛ nnyuan.
4 Awulo mɔ ɛmɔ kɔ sike nun'n, ɛmɔ tánlan nun ɛbɛlɛ dede ɔ jú ɛmɔ ɛhɔlɛ cıan.
5 Kulo kʋsʋ mɔ ɛmɔ kɔ hɔ sʋ mɔ b'a nne man ɛmɔ'n, ɛmɔ kpɔ́kpala bɛ́ ja nın abʋ anyʋan'n
bɛ gúa ɛbɛlɛ bɛ hó. Ɔ tı adanzıɛ elie kɛ bɛ ngʋala man ɛmɔ sʋnmʋɛ bɔ."
6 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n yê yí menian bulu nʋn nnyuan'n hɔlı ɔ. Bɛ hɔlı bɔlı Ɛjɔlɛkpa'n bɛ
helelı menian'n-mɔ ɛsɛ bɛ manlın nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn salı.

Belemgbin Elɔdı Antıpası nzusue'n
(Matie 14.1-12, Maakı 6.14-29)

7 Ɛhı *Elɔdı m'ɔ tı Galile mân nın asʋ belemgbin'n kɔ tı yí kʋalaa mɔ Zozi nʋn yí menian'n-
mɔ a yɔ'n. Ɔ nnwun man m'ɔ jʋnlın ɔ, ɔ sanlın kɛ menian mmie-mɔ lɛ kele kɛ Zʋan Batisi m'ɔ
wuli'n yê ɔ'a hın nın ɔ.
8 Mmie-mɔ nwan: "Nyanmıan kpɔmanfʋɛ Eli yê ɔ'a fite ɔ." Mmie-mɔ kʋsʋ nwan: "Daba
Nyanmıan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ wuli'n, bɛ́ nunhan kʋn yê ɔ'a hın nın ɔ."
9 Nan mɔ Elɔdı tılı yí sɔ'n, yí nwan: "M'an man b'a kpɛ Zʋan ati'n. Nan nwan sʋanlan dıɛ
yê bɛ lɛ kan yí ɛjɔlɛ sʋa'n?" Ɛhıka ati, ɔ kulo kɛ ɔ nwun Zozi.

Zozi 'ba man menian akpıı nnun alıɛ di
(Matie 14.13-21, Maakı 6.30-44, Zʋan 6.1-14)

10 Ɛhı Zozi mmɔfʋɛ bulu nʋn nnyuan'n hɔlı walı a, bɛ kɔ han mɔ bɛ yɔlı'n kʋalaa bɛ kɔ hele
yí. Mɔ bɛ bɔlı amannıɛ yuelı'n, Zozi nʋn bɛ́ bɛ kɔ tı bɛ́ nwʋn bɛ kɔ hɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí
Bɛtısayida nın asʋ.
11 Meninsʋnman'n kɔ nwun nun bɛ kɔ si bɛ́ sʋ. Zozi kɔ sɔ bɛ́ nun, ɔ kɔ han Nyanmıan
Belemgbin Mân nın anun ɛjɔlɛ ɔ kɔ hele bɛ́. Bɛ́ mɔ bɛ ndı man akpɔlɛ mɔ bɛ kulo kɛ bɛ tı
akpɔlɛ'n, ɔ kɔ man bɛ kɔ tı akpɔlɛ.
12 Kɛmɔ anın alíɛ lɛ san'n, yí menian bulu nʋn nnyuan'n kpunngelı yí a, bɛ́ nwan "Kpain,
lıka mɔ yɛ wɔ'n tı fuaan. Yí ti, yaci menian'n-mɔ anun maan bɛ hó kpʋ́nndɛ alıɛ nʋn dabɛlɛ
kulo'n-mɔ nʋn nanmue'n-mɔ mɔ bɛ mantan mantan ɛwa'n-mɔ asʋ."
13 Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ muonun mán bɛ like lí!"
Bɛ́ nwan: "Like mɔ yɛ le yí ɛwa nın ala y'ɔ le kpaʋn nnun'n ɔ nʋn ejue nnyuan'n. Sɛ kʋsʋ ɛ
kulo kɛ yɛ hó tó alıɛ yɛ bɛ́lɛ meninsʋnman ɛhı a?"
14 (Menian mɔ b'a yia ɛbɛlɛ'n, bɛ ju menian akpıı nnun.)
Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: "Ɛmɔ mán bɛ tɛ́tanlan kpule abulanun abulanun."
15 Yí menian'n-mɔ kɔ yɔ m'ɔ helelı bɛ́'n, bɛ kɔ man menian'n-mɔ kɔ tɛtanlan ası.
16 Ɛhı, Zozi kɔ le kpaʋn nnun'n ɔ nʋn ejue nnyuan'n. Ɔ kɔ tʋ yí nyın anwunno, ɔ kɔ la
Nyanmıan ası. Ɔ kɔ hye kɔ man yí menian'n-mɔ kɛ bɛ́ kʋsʋ bɛ hyé bɛ mán meninsʋnman'n.
17 Menian nwala ɛhı, bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ li dede bɛ́ kʋ kɔ yi. Yí bʋ'n mɔ halı'n ɔ tı ece mma bulu
nʋn nnyuan.

Pıɛlı 'ba han kɛ Belemgbin Ngʋandefʋɛ'n y'ɔ le Zozi
(Matie 16.13-21, Maakı 8.27-29)

18 Cıan kʋn Zozi kɔ tı yí nwʋn ɔ kɔ hɔ asɔnın ɛyɔlɛ, yí menian'n-mɔ kɔ kpʋ yí. Zozi kɔ bisa bɛ́
kɛ: "Menian'n-mɔ muonun, bɛ bu kɛ nwan sʋanlan dıɛ y'ɔ le mín?"
19 Yí menian'n-mɔ nwan: "Mmie-mɔ nwan Zʋan Batisi y'ɔ le wɔ́. Mmie-mɔ kʋsʋ nwan *Eli
y'ɔ le wɔ́. Mmiekun-mɔ nwan daba Nyanmıan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ wuli'n, bɛ́ nunhan
kʋn yê ɔ'a hın nın ɔ."
20 Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Nan ɛmɔ kʋsʋ lılı, ɛmɔ bu kɛ nwan sʋanlan dıɛ y'ɔ le mín?"
Pıɛlı jasʋlı a, yí nwan: "Kilisi'n, Belemgbin Ngʋandefʋɛ'n mɔ Nyanmıan a sʋan yí'n y'ɔ le
wɔ́."

Zozi 'ba han yí ewue'n nʋn yí etinnge nın anwʋn ɛjɔlɛ
(Matie 16.20-28, Maakı 8.30-9.1)

21 Mɔ Pıɛlı hanlın sɔ'n, Zozi kɔ totua bɛ́ kɛ nán bɛ kan bɛ kele sʋanlan fíí.
22 Ɔ kɔ han kɔ tʋ sʋ kɛ: "Ɔ di kɛ Mân Baa'n nwun amannıɛ kpa. Izalayɛ mân nın anun
mgbain'n-mɔ, nʋn Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ ɔ nʋn mala nın asʋ mgbain'n-mɔ, bɛ 'ba
yı yí bɛ tʋ. Bɛ 'ba hun yí. Bɛ kun yí a, yí cıan nsan nın asʋ ɔ 'tinnge."
23 Ɛhı anzin, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kʋalaa kɛ: "Sʋanlan m'ɔ kulo kɛ ɔ si mín sʋ'n, n'ɔ susu
yí ti ɔ gua yí nwʋn sʋ. Nan alıhıan biala, ɔ fá yí kʋlʋwa'n ɔ tó yí kɔmın sʋ, nán ɔ sí mín sʋ.

24 Ɔ sanlın kɛ sʋanlan m'ɔ kulo kɛ ɔ kpʋnndɛ yí ngʋan'n, ɔ 'wu. Nan sʋanlan m'ɔ kɔ hulo
mín ɔ kɔ wu wɔ mín dunman nun'n, sʋanlan sɔ'n, ɔ 'nyan ngʋan.
25 Sɛ sʋanlan kʋn nyan mân nın anun ninnge'n kʋalaatin, nan sɛ ɔ le man ngʋan an, anın
nzu nvasʋɛ dıɛ yê ɔ 'nyan yí sʋ ɔ?
26 Sʋanlan m'ɔ kɔ sa mín nʋn mín Nʋan Ɛjɔlɛ nın anwʋn nyian'n, mɛlɛ mɔ Mân Baa'n 'ba
a yí anunminnyanmʋn'n ɔ nʋn Sıɛ'n nʋn yí anwʋntıɛ mmɔfʋɛ'n-mɔ anunminnyanmʋn nın
anun'n, ɔ 'sa sʋanlan sɔ nın anwʋn nyian.
27 Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ menian ɛhı-mɔ mɔ b'a yia ɛwa'n, bɛ́ kʋalaa bɛ ngo
yue man wu, mmie-mɔ 'nwun Nyanmıan Belemgbin Mân'n bɛ́ nyınsʋ."

Zozi anwʋn ɛkacie'n
(Matie 17.1-8, Maakı 9.2-8)

28 Mɔ Zozi hanlın ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nzin mɔlɛ kʋn, ɔ nʋn Pıɛlı nʋn Zʋan nʋn Zʋakı, bɛ kɔ fʋ bʋka
kʋn asʋ bɛ 'kɔ a yɔ asɔnın.
29 Mɔ bɛ 'yɔ asɔnın'n, Zozi anyın nın anun kɔ kaci. Yí taladıɛ'n m'ɔ wula'n kɔ yɔ fufue hyıɛın,
m'ɔ wʋwɔ bɛ́ nyınsʋ ɔ.
30 Ɛbɛlɛ ala, menian nnyuan kɔ fite fite, bɛ nʋn Zozi lɛ jʋjɔ. Menian nnyuan sɔ'n-mɔ y'ɔ le
*Moyizı nʋn *Eli.
31 Bɛ wɔ Nyanmıan anunminnyanmʋn nın anun. Kɛ Zozi 'kpın di yí junman'n dede mɔ ɔ
'fa wu Zoluzalɛmʋn kulo nın asʋ'n, yí nwʋn ɛjɔlɛ yê anın bɛ lɛ kan ɔ.
32 Nafɛlɛ kɔ hun Pıɛlı nʋn yí manngʋn'n-mɔ. Nan mɔ bɛ tinngelı'n, bɛ kɔ nwun Zozi
anunminnyanmʋn'n nʋn menian nnyuan'n m'ɔ nʋn bɛ́ bɛ jijin ɛbɛlɛ'n.
33 Mɛlɛ mɔ menian nnyuan'n 'yaci Zozi ɛbɛlɛ bɛ kɔ'n, Pıɛlı kɔ han kɔ hele Zozi kɛ: "Kpain,
ɔ tı kpa kɛ yɛ wɔ ɛwa. Yí ti yɛ 'bɔ tantı nsan. Wɔ́ dıɛ kʋn, Moyizı dıɛ kʋn, yê Eli kʋsʋ dıɛ kʋn."
(Pıɛlı nnwun man ɛjɔlɛ'n m'ɔ lɛ kan nın anun).
34 Mɛlɛ m'ɔ 'kan ɛhı'n, bɔlɛ́ kʋn kɔ a kɔ hala bɛ́ sʋ. Mɔ Zozi menian'n-mɔ nwunlin kɛ bɔlɛ́ nın
a hala bɛ́ sʋ'n, esulo kɔ han bɛ́.
35 Bɔlɛ́ nın anun, bɛ kɔ tı anıɛ bie. Anıɛ sɔ'n nwan: "Sʋanlan ɛhı tı mín Wa, m'an yı yí. Ɛmɔ
tie yí!"
36 Mɔ anıɛ sɔ'n hanlın sɔ yuelı'n, bɛ ngɔ nwun man sʋanlan fíí kɛ Zozi angʋnmın ala. Yí
menian'n-mɔ kɔ muan bɛ́ nʋan. Like mɔ bɛ nwunlin yí mɛlɛ sɔ nın anun'n, bɛ ngɔ bɔ sʋ bɛ
ngɔ hele man sʋanlan fíí.

Zozi 'ba tu batʋnman kʋn anwʋn wawɛ ɛtɛ'n
(Matie 17.14-18, Maakı 9.14-27)

37 Ɛhı anzin, alíɛ hınlın mɔ bɛ fi bʋka nın asʋ bɛ juli'n, menian dɔʋn kpa kɔ a kɔ kpa Zozi
atın.
38 Ɛbɛlɛ ala sʋanlan kʋn kɔ tıan menian'n-mɔ afian Yí nwan: "Kpain, mın 'sɛlɛ wɔ́ kpa, tʋ
wɔ́ nyın nıan mín wa'n, mín wa kʋnmgba cein'n!
39 Wawɛ bie tɔ yí sʋ. Ɔ tɔ yí sʋ ala, ɔ man ɔ tɛtıan. Ɔ kpusu batʋnman'n sɛlɛ kpa. Ɔ man ɔ
cuin ngɛsɛlɛ. Ɔ kele yí yalɛ. Ɛsɛ ɔ nyaci man yí nun fɔtılıfɔ.
40 M'an sɛlɛ wɔ́ menian'n-mɔ kɛ bɛ tú wawɛ ɛtɛ sɔ'n. Nan b'a mantan yí dede b'a ngʋala
man yí tu."
41 Zozi nwan: "Menian mɔ bɛ le man dedi, ati anun ɛtɛ mma! Mın nʋn ɛmɔ yɛ tánlan dede
ɔ hɔ́ jú mɛlɛ benin? N zʋ́ ɛmɔ dede ɔ jú mɛlɛ benin? Fa wɔ́ wa'n bala ɛwa!"
42 Mɔ batʋnman'n 'cʋın kpunnge Zozi'n, wawɛ'n kɔ tʋ yí ası, ɔ kɔ kpusu yí sɛlɛ kpa. Nan m'ɔ
yɔlı sɔ'n, Zozi kɔ jʋjɔ aminle sʋ kɔ hele wawɛ ɛtɛ'n. Zozi kɔ man batʋnman nın anwʋn kɔ sa ɔ
kɔ fa yí ɔ kɔ man yí sı.
43 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn wɔ Nyanmıan tunmin kpili nın anyunnun.

Zozi 'ba bɔ yí ewue'n nʋn yí etinnge nın asʋ biekun
(Matie 17.22-23, Maakı 9.30-32)

Kɛmɔ Zozi ninnge'n kʋalaa mɔ yɔlı'n tɛ sin menian'n-mɔ anwʋn'n, ɔ kɔ han kɔ hele yí
menian'n-mɔ kɛ:
44 "Sian dıɛ, ɛjɔlɛ'n mɔ mın 'ba han mın kele ɛmɔ'n, ɛmɔ fá bɛ síe kpa. Bɛ 'ba hyı *Mân Baa'n
bɛ wula menian'n-mɔ asa nun."
45 Yí menian'n-mɔ ngɔ tı man ɛjɔlɛ sɔ nın abʋ. Zozi ngɔ hehele man nun, ɔ man b'a ndı man
yí bʋ. Kʋsʋ afı, bɛ ngɔ nyan man anwʋnsɛlɛ bɛ ngɔ bisa man yí ɛjɔlɛ sɔ nın anwʋn kosuan.

Sʋanlan m'ɔ tı kpili tala bɛ́ kʋalaa'n
(Matie 18.1-5, Maakı 9.33-37)

46 Akpʋlʋwa kʋn tɔlı Zozi menian'n-mɔ afian. Akpʋlʋwa sɔ'n y'ɔ le kɛ bɛ lɛ kpʋnndɛ sʋanlan
m'ɔ tı kpili tala bɛ́ kʋalaa'n bɛ́ afian ɛbɛlɛ.

47 Mɔ bɛ 'su akpʋlʋwa sɔ'n, Zozi kɔ nwun mɔ anɪn bɛ lɛ jʋnlɪn'n. Ɛhɪ a, Zozi kɔ fa batʋnman
kaan kʋn kɔ sie yí nwʋn ɛbɛlɛ,
48 yí nwan: "Sʋanlan m'ɔ kɔ le batʋnman ɛhɪ mín dunman nun'n, anɪn mín muonun yê ɔ'a
le mín ɔ. Yê sʋanlan kʋsʋ m'ɔ kɔ sɔ mín nun'n, anɪn ɔ'a sɔ sʋanlan'n m'ɔ sʋanlɪn mín nɪn anun.
Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan m'ɔ tɪ kaan ɛmɔ kʋalaa afian ɛwa'n, yí yê ɔ tɪ kpili tala yí manngʋn'n-mɔ
ɔ."

Sʋanlan m'ɔ mgbɔ man ɛmɔ'n anɪn ɔ tɪ ɛmɔ dɪɛ
(Maakɪ 9.38-40)

49 Zʋan jasʋlɪ a, yí nwan: "Kpain, y'a nwun bian kʋn kɛ ɔ lɛ fa wɔ́ dunman'n fʋan wawɛ
ɛtɛ'n-mɔ, nan y'a totua yí kɛ nán ɔ yɔ sɔ kún. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ nnʋn man yɛ́ nun bie."
50 M'ɔ hanlɪn sɔ'n, Zozi nwan: "Nán bɛ totua yí, ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan m'ɔ mgbɔ man ɛmɔ'n,
anɪn ɔ nʋn ɛmɔ tɪ kʋn."

Samali mân nɪn anun kulo kʋn anwʋn ɛjɔlɛ'n

51 Mɔ anɪn Zozi nyanmɪansʋ ɛhɔlɛ cɪan'n lɛ kpunnge'n, ɔ kɔ si yí hue kɛ ɔ 'kɔ Zoluzalɛmʋn.
52 Ɔ kɔ sʋan menian yí nyunnun. Bɛ kɔ hɔ kɔ ju Samali mân nɪn anun kulo kʋn asʋ. Bɛ 'kɔ
a kpʋnndɛ lɪka mɔ bɛ 'sike ɔ.
53 Kulo sɔ nɪn asʋ menian'n-mɔ ngɔ sɔ man bɛ́ nun. Ɔ sanlɪn kɛ Zozi lɛ kpɛ nun ɛbɛlɛ ɔ kɔ
Zoluzalɛmʋn.
54 Mɔ yí menian'n-mɔ Zʋan nʋn Zʋakɪ nwunlin yí sɔ'n, bɛ́ nwan: "Yɛ́ Mɪn, ɛ kulo kɛ yɛ man
sîn fi anwunno ɔ tɔ kulo sɔ nɪn anun ɔ bɔ bɛ́ bʋsʋ ɔ?"
55 Mɔ bɛ bisalɪ kosuan sɔ'n, Zozi kɔ kpɛ yí nyɪn bɛ́ nwʋn ɛlɔ ɔ kɔ tu bɛ́ nyunnun.
56 Bɛ fi ɛbɛlɛ bɛ kɔ hɔ kulo fʋfɔlɛ asʋ.

Bɛ mɔ bɛ kulo kɛ bɛ si Zozi sʋ'n
(Matie 8.19-22)

57 Mɔ anɪn bɛ́ ja wɔ nun bɛ lɛ kɔ Zoluzalɛmʋn'n, sʋanlan kʋn kɔ han kɔ hele Zozi kɛ: "Yɛ́
Mɪn, lɪka kʋalaa mɔ ɛ 'kɔ'n, mɪn 'si wɔ sʋ."
58 Zozi nwan: "Aminsanɪn'n-mɔ, bɛ le bɛ́ bɔɛ bɛ da nun. Nnʋnman'n-mɔ kʋsʋ le bɛ́ sâ. Nan
*Mân Baa'n, yí dɪɛ, ɔ le man lɪka fíí m'ɔ da de yí ɛnwʋnmɪan ɔ."
59 Zozi fɛlɛlɪ sʋanlan fʋfɔlɛ a, yí nwan: "Wɔ́, si mín sʋ."
Sʋanlan sɔ'n kʋsʋ nwan: "Kpain, man mín atɪn maan n gɔ n zie mín sɪ kʋalaaka."
60 M'ɔ hanlɪn sɔ'n, Zozi kɔ bua yí kɛ: "Yaci ewue mma maan bɛ síe bɛ́ fuin'n-mɔ, nán wɔ́ dɪɛ,
kɔ bɔ Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anwʋn kpayɛ'n."
61 Sʋanlan fʋfɔlɛ biekun kʋsʋ kɔ han kɔ hele Zozi kɛ: "Kpain, mín dɪɛ, mɪn 'si wɔ́ sʋ o, nan
kʋsʋ man mín atɪn maan n gɔ́ n gálɪ mín nvilie'n-mɔ kʋalaaka."
62 Zozi nwan: "Sʋanlan m'ɔ kulo kɛ ɔ si mín sʋ'n, sɛ ɔ susu yí nzin ɛjɔlɛ a, anɪn ɔ'a nzɛ nvata
man Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun junman elie sʋanlan."

10

Zozi 'ba sʋan menian abulasʋ nʋn nnyuan

1 Ɛhɪ anzin, yɛ́ Mɪn kɔ yɪ menian abulasʋ nʋn nnyuan biekun. Ɔ kɔ sʋan bɛ́ nnyuan nnyuan
kɛ bɛ lí mʋa kulo'n-mɔ kʋalaa asʋ ɔ nʋn lɪka kʋalaa mɔ yí muonun ɔ 'ba sɪn'n.
2 Yí nwan: "Mmaka mma'n mɔ bɛ 'tɪ'n tɛ sʋn, kʋsʋ ajunmanfʋ'n-mɔ a nzʋn man. Yí ti, ɛmɔ
sélɛ ebo nɪn asʋ mɪnlɪan'n maan ɔ gúa ajunmanfʋ dɔʋn yí ebo nɪn asʋ.
3 Ɛmɔ hɔ́! Mɪn sʋan ɛmɔ kɛ mmʋa mma-mɔ bedi'n-mɔ afian.
4 Ɛhɔlɛ mɔ ɛmɔ lɛ kɔ'n, nán bɛ fa esika, nán bɛ fa bɔ́lɛ, nán bɛ fa mgbabʋa, nán bɛ jinlan
atunnun bɛ bisa sʋanlan fíí ahɪn.
5 "Sɛ ɛmɔ ju ɛlɔ a, awulo biala mɔ ɛmɔ kɔ wʋlʋ nun'n, ɛmɔ lí mʋa hán kɛ: 'Alʋacɪcɪɛ hán ɛmɔ
kʋalaa mɔ bɛ wɔ awulo ɛhɪ anun'n.'
6 Sɛ alʋacɪcɪɛ sʋanlan wɔ awulo sɔ nɪn anun an, ɛmɔ alʋacɪcɪɛ'n 'kan yí. Sɛ ɔ tɪ man sɔ a, ɛmɔ
alʋacɪcɪɛ'n 'ka ɛmɔ ɛlɔ.
7 Ɛmɔ tánlan awulo sɔ nɪn anun ɛbɛlɛ. Alɪɛ biala mɔ bɛ kɔ fɛlɛ ɛmɔ yí nwʋn'n, ɛmɔ nʋn bɛ́
lí bɛ nún sʋ nzan'n. Afɪ ɔ fata kɛ kpafʋ biala nyan yí junman nɪn anwʋn ahatua. Nán bɛ di
tutanlan.
8 "Kulo biala mɔ ɛmɔ kɔ ju sʋ'n, sɛ bɛ de ɛmɔ a, like biala mɔ bɛ kɔ tʋn bɛ kɔ man ɛmɔ'n, ɛmɔ
lí.
9 Ɛmɔ mán kulo sɔ nɪn asʋ nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn sa, ɛsɛ bɛ sé kulo mma'n-mɔ kɛ:
'Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn a kpunnge ɛmɔ.'
10 Nan kulo kʋsʋ mɔ ɛmɔ kɔ hɔ sʋ mɔ b'a nne man ɛmɔ'n, ɛmɔ fíte bɛ́ gua nɪn asʋ, bɛ sé kɛ:
11 'Ɛmɔ kulo'n muonun asʋ anyʋan'n mɔ ɔ'a bɔ ɔ'a gua yɛ́ ja'n-mɔ anwʋn'n, yɛ lɛ kpɔkpala yɛ
gua ɛmɔ anwʋn. Nan kʋsʋ, ɛmɔ nwún yí kɛ Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn a kpunnge ɛmɔ.'

12 Mɪın kan yí ananhəlɛ mın kele ɛmə kɛ kulo sə'n, ndɛɛ ebua cıan nın anun, ɔ 'nwun yalɛ
tala *Sodəmʊn kulo'n."

Kulo'n-mə mə bɛ nne man Zozi bɛ nni man'n
(Matie 11.20-24)

13 "Ɛmə Kolazın amma, munnzue hán ɛmə! Ɛmə Bɛtısayida amma, munnzue hán ɛmə! Afı
asinbɛnwʊn ninnge'n-mə mə bɛ yəlı yí ɛmə afian'n, sɛ bɛ yəlı yí *Tii nʊn *Sidʊn kulo'n-mə asʊ
a, ahan ndɛ-ndɛ kpa, ɛbɛlɛ menian'n-mə a tanlan ası, b'a wula kotoku b'a bə nzʊan m'ɔ kele
kɛ b'a nun bé nwʊn b'a kaci bé abalabɔ'n.

14 Ɛhı ati, yalɛ mə ɛmə 'ba nwun yí'n, ɔ 'tala Tii nʊn Sidʊn amma'n-mə dıɛ'n.

15 Ɛmə Kapɛɛnawəmʊn amma, ɛmə jʊnlın kɛ bɛ 'kuku bé nwʊn sʊ dede bé nʊn Nyanmıan
sɛ ɔ? Cɛcɛ. Bɛ 'kan ɛmə ası dede ɛmə ju sîn m'ɔ le man ayuelıɛ nın anun."

16 Ɛsɛ Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mə kɛ: "Sʊanlan m'ɔ kɔ tie ɛmə ɛjəlɛ'n, anın ɔ'a tie
mín. Sʊanlan mə ɔ'a nzə man ɛmə nun'n, anın mín yê ɔ'a nzə man mín nun ɔ. Yê nunhan mə
ɔ'a nzə man mín nun'n, anın sʊanlan'n m'ɔ sʊanlın mín nın anun yê ɔ'a nzə man ɔ."

Menian abulasʊ nʊn nnyuan nın esa ɛwalɛ nun

17 Ɛhı, menian abulasʊ nʊn nnyuan'n mə Zozi sʊanlın bɛ́'n kɔ hɔ kɔ a. Bɛ 'ba a, anın b'a li fɛ.
Bé nwan: "Yé Mın, yɛ bɔ wó dunman nın ala, wawɛ ɛtɛ'n-mə ngʊala man yé nyunnun jinlan!"

18 Zozi nwan: "Ɔ tı sɔ. Mın 'nıan an, anın *Satan fi anwunno ɔ'a yı ɔ'a tə ası kɛ nyanmıan'n
m'ɔ lɛ kpɛ mıaın ɔ.

19 Ɛmə nían, m'an man ɛmə tunmin kɛ ɛmə nánndı owo nʊn nyanmıan aka'n-mə asʊ, m'an
man ɛmə tunmin kɛ ɛmə tía ɛmə kpəfʊɛ'n tunmin dıɛ nın asʊ. Like fíí ngə hʊala man ɛmə yɔ.

20 Nan kʊsʊ nán bɛ di fɛ kɛ wawɛ ɛtɛ'n-mə ngʊala man ɛmə anyunnun jinlan, nan ɛmə lí fɛ
kɛ b'a hɛlɛ ɛmə dunman'n wə Nyanmıan Belemgbin Mân nın anun ɛlə."

Sıɛ'n nʊn Baa'n
(Matie 11.25-27; 13.16-17)

21 Mɛlɛ kʊnmgba sə'n, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ man Zozi kɔ li fɛ. Yí nwan: "Mín
Sı, wó mə ɛ bəlı anwunno nʊn asıɛ'n, mın 'da wó ası. Ɔ sanlın kɛ a yı nvıalıɛ nun ninnge'n-mə
a hele mmatʊnman ɛhı-mə. Nan bé mə bé nwan bɛ sı ngɛlɛ ɔ nʊn bé mə bɛ sı kalata'n, a man
b'a nnwun man yí. Mín Sı, ɔ tı ananhəlɛ, a man ɔ'a yɔ sɔ. Ɔ sanlın kɛ mə ɛ hulolı nın anın. Yí
ti, mın da wó ası.

22 Mín Sı, a fa tunmin'n kʊalaa a wula mín sa nun. Sɛ nán Sıɛ nın angʊnmın cein an,
sʊanlan fíí nzı man Baa'n. Yê sɛ nán Baa'n kʊsʊ angʊnmın cein, ɔ nʊn kɛ bé mə Baa'n kulo
kɛ ɔ yı Sıɛ'n kele bé nın an, sʊanlan fíí kʊn nzı man Sıɛ'n."

23 Mə Zozi hanlın sə yuelı'n, ɔ kɔ kpɛ yí nyın yí menian'n-mə anwʊn ɛlə. Yí nwan: "Nyila
hán ɛmə wə nunhan mə ɛmə anyın'n nwun yí nın anwʊn!

24 Afı mıın kan yí ananhəlɛ mın kele ɛmə kɛ daba Nyanmıan mgbəmanfʊɛ'n-mə dəʊn kpa,
nʊn daba mmelemgbin dəʊn kpa hulolı kɛ ahan bɛ nwun mə ɛmə anyın nwun yí'n, kʊsʊ bé
nyın a nnwun man yí. Bɛ hulolı kɛ ahan bɛ tı mə ɛmə lɛ tı'n, kʊsʊ b'a ndı man."

Samali bian ati anun kpa nın anwʊn anyınndala'n

25 Ɛhı, *mala nın asʊ kpain'n kʊn kɔ jasʊ, ɔ 'sɔ Zozi nıan. Ɔ kɔ bisa yí kosuan kɛ: "Kpain,
anın nzukɛ yê mın yɔ a, n gɔ nyan nyanmıansʊ ngʊan'n m'ɔ le man ayuelıɛ nın ɔ?"

26 Zozi nwan: "Nzu ɛjəlɛ dıɛ yê b'a hɛlɛ wɔ yé mala nın anun ɔ? Sɛ ɛ kınnga a, ɛ tı yí bʊ sɛ?"

27 Bian'n nwan: "Ɔ di kɛ ɛ fa wó ahʊnlın'n kʊalaa, ɔ nʊn wó ɛkala'n kʊalaa, ɔ nʊn wó
anwʊnsɛlɛ'n kʊalaa, ɔ nʊn wó ajʊnlın'n kʊalaa, ɛ kulo yé Mın m'ɔ tı wó Nyanmıan'n. Ɛsɛ ɔ
di kɛ ɛ kulo wó manngʊn kɛ wó muonun wó nwʊn."

28 M'ɔ hanlın sə'n, Zozi nwan: "Ɪnhın, a bua yí kpa. Kɔ nán yɔ yí sɔ, ɛ 'ba nyan ngʊan."

29 Ɛhı, kɛmə mala nın asʊ kpain'n kulo kɛ ɔ bu yí nwʊn bı nın ati, ɔ kɔ bisa Zozi kɛ: "Anın
nwan lılı yê ɔ tı mín manngʊn'n?"

30 Zozi kɔ sʊsə ɛjəlɛ sʊ, yí nwan: "Anın bian kʊn fi Zoluzalɛmʊn, ɔ lɛ sın kɔ Zoliko. Atunnun,
kodiawu-mə kɔ hyı yí, bɛ kɔ le yí nwʊn ninnge'n kʊalaatin, bɛ kɔ bili yí dede ɔ ka m'ɔ wu, nán
b'a yaci yí ɛbɛlɛ b'a hɔ.

31 Nyanmıan tɛɛyıfʊɛ kʊn kɔ fa atın sə'n. Ɔ həlı dede mə yí nyın bəlı bian'n mə b'a li yí awue
nın ala a, ɔ kɔ sın ahanmıan, yê ɔ kɔ hɔ.

32 *Levifʊɛ kʊn kʊsʊ kɔ a kɔ ju ɛbɛlɛ, yí nyın bəlı bian nın ala a, ɔ kɔ sın ahanmıan, yê ɔ kɔ
hɔ.

33 Nan Samali bian kʊn, mə yí kʊsʊ ɔ lɛ kpɛ nun sın'n, ɔ kɔ a kɔ ju wuluwafʊɛ nın anwʊn
ɛbɛlɛ. M'ɔ nwunlin wuluwafʊɛ'n, koun kɔ hun yí sʊnman.

34 Ɔ kɔ hyʊın kɔ kpunnge yí, ɔ kɔ gugua yí nganlan'n-mə anun ayile, ɔ kɔ cıcı sʊ. Ɛsɛ
afunlunmun'n mə yí muonun ɔ tı sʊ'n, ɔ kɔ fa wuluwafʊɛ'n kɔ síe sʊ, ɔ nʊn yí kɔ hɔ kpɛnunsın
sua kʊn anun, nán ɔ'a nıan yí.

35 Bɛ lalı alíɛ hınlın, ɔ kɔ yı esika kɔ man bian'n m'ɔ le kpɛnunsın sua'n, nán ɔ'a han ɔ'a hele
yí kɛ: 'Mıın kɔ o, yí ti, nıan bian ɛhı asʊ kanlanman. Mɛlɛ mɔ mın 'ba sa mın ba ɛwa'n, kalɛ
biekun mɔ ɛ kɔ bɔ yí nwʊn'n, mın 'tua mın man wó.' "
36 Ɛhı a, Zozi nwan: "Ɛ nıan an, anın bɛ́ menian nsan'n, benin y'ɔ tı sʊanlan'n mɔ ahan
kodiawu'n-mɔ kun yí'n, yí manngʊn ɔ?"
37 Mala nın asʊ kpain'n nwan: "Nunhan m'ɔ nwunlin yí nwʊn anwunnvoe ɔ yɔlɛ yí ye nın
ɔ." M'ɔ bualı ɛhı'n, nán Zozi a se yí kɛ: "Wó kʊsʊ, kɔ nán yɔ yí sɔ ala."

Maatı nʊn Mali

38 Kɛmɔ anın Zozi nʊn yí menian'n-mɔ aja wɔ atunnun'n, bɛ hɔlı juli kulo kʊn asʊ. Mɔ bɛ
juli ɛbɛlɛ'n, balasua kʊn kɔ sike bɛ́ yí awulo. Bɛ fɛlɛ balasua sɔ'n Maatı.
39 Maatı le yí nianman balasua kʊn ɛbɛlɛ, bɛ fɛlɛ yí Mali. Malı kɔ tanlan yɛ́ Mın aja abʊ, ɔ lɛ
tie ɛjɔlɛ'n m'ɔ lɛ kan'n, ɔ nʊn ninnge'n-mɔ m'ɔ lɛ kele'n.
40 Maatı dıɛ, anın yí nyın a bʊlʊ kpa, ɔ lɛ yɔ like maan bɛ di. Ɔ kɔ a kɔ tʊ bɛ́. Yí nwan: "Yɛ́
Mın, kɛmɔ mín nianman nın a yaci junman'n kʊalaa a kpolo mín'n, ɔ njıjı man wó ɔ? Kan
kele yí kɛ ɔ bála a bʊka mín."
41 Yɛ́ Mın kɔ bua yí kɛ: "Maatı, Maatı, ɛ lɛ susu, ɛsɛ ɛ lɛ di ninnge dɔʊn anwʊn yalɛ.
42 Nan kʊsʊ like kʊnmgban cein ala yê ɔ tı cınnjın ɔ. M'ɔ tı kpa'n, yê Mali a fa nın ɔ. Sʊanlan
fíí ngʊala man yí tʊa de."

11

Zozi nʊn asɔnın ɛyɔlɛ'n
(Matie 6.9-13; 7.7-11)

1 Ɛlɛhʊn kʊn, Zozi hɔlı asɔnın ɛyɔlɛ lıka bie. M'ɔ yɔlı asɔnın yuelı'n, yí menian'n-mɔ anun
kʊn kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Yɛ́ Mın kele yɛ́ kɛ bɛ kpın bɛ yɔ asɔnın'n kɛ Zʊan helelı yí menian'n-
mɔ'n."
2 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Sɛ ɛmɔ 'yɔ asɔnın an, ɛmɔ hán kɛ:
Mín Sı, man yɛ fá anyınnzɔ
yɛ bó wó dunman nwannzan-nwannzan'n.
Man wó belemgbin elie mɛlɛ'n jú.
3 Alıhıan biala alıɛ m'ɔ fata'n, fa man yɛ́.
4 Fa yɛ́ ɛtɛ'n-mɔ ce yɛ́ kɛ
yɛ kʊsʊ yɛ fa yɛ ce bɛ́ mɔ bɛ fʊn yɛ́'n.
N'ɛ yaci Abɔnsanmʊn maan ɔ laka yɛ́."
5 Ɛsɛ Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ biekun kɛ: "Yɛ bú yí kɛ ɛmɔ anun kʊn le yí manngʊn.
Alımunnun ɔ'a hɔ a tʊ yí manngʊn sɔ'n, yí nwan: 'Mín nianman, fɛ mín kpaʊn nsan.
6 Ɔ sanlın kɛ mín manngʊn kʊn fi atın ɔ'a a tʊ mín, n ne man like mɔ ɔ 'di ɔ.'
7 "Yɛ bú yí kɛ nunhan'n mɔ bɛ lɛ sɛlɛ yí kpaʊn'n la yí sua nın akunnun ɛlɔ, yí nwan: 'Yaci
mín koun! M'an tʊ mín anʊan nın anun. Mín nʊn mín yı nʊn mín mma'n-mɔ y'a la. Mın
ngʊala man jasʊ nán m'an fa kpaʊn'n m'an man wó.'
8 Mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ, sɛ bɔbɔ bian nın a njasʊ man ɔ a mman man yí manngʊn'n
kpaʊn an, yí manngʊn'n 'bɔ anʊan'n dede ɔ kpati jasʊ. Ɔ 'fa yí kʊalaa mɔ yí manngʊn nın a
mian yí nwʊn'n man yí.
9 "Mín kʊsʊ mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ bísa nán ɛmɔ 'nyan yí. Ɛmɔ kpʊ́nndɛ nán ɛmɔ
'nwun yí. Ɛmɔ bó anʊan'n nán bɛ 'tike.
10 Ɔ sanlın kɛ sʊanlan biala m'ɔ kɔ bisa like'n, bɛ fa bɛ man yí. M'ɔ kɔ kpʊnndɛ like'n, ɔ
nwun yí. M'ɔ kɔ bɔ anʊan'n kʊsʊ, bɛ tike.
11 "Ɛmɔ anun benin yê sɛ yí wa bisa yí ejue a, ɔ fa owo man yí ɔ?
12 Anaan sɛ yí wa'n bisa yí kolonvia a, ɔ fa nyanmıan aka man yí ɔ?
13 Ɛmɔ lılı mɔ ɛmɔ tı ɛtɛfʊɛ'n, ɛmɔ sı ninnge m'ɔ tı mgbakpa bɛ fa bɛ man bɛ́ mma'n-mɔ.
Sıɛ'n m'ɔ wɔ anwunno ɛlɔ'n lılı yê kannguʊ, ɔ ngɔ fa man Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n ɔ ngɔ
mman man bɛ́ mɔ bɛ lɛ bisa yí nın ɔ!"

Zozi nʊn bɛ́ mɔ bɛ kpɔ yí'n-mɔ
(Matie 12.22-30, Maakı 3.22-27)

14 Ɛlɛhʊn kʊn Zozi kɔ tu wawɛ ɛtɛ fi bian kʊn anun. Wawɛ ɛtɛ sɔ'n man bian'n tɔ amunle.
Mɔ Wawɛ ɛtɛ'n fitelı'n, bian'n kɔ jʊjɔ. Ɛjɔlɛ'n kɔ sin menian'n-mɔ anwʊn kpili sʊnman.
15 M'ɔ yɔlı sɔ'n, mmie-mɔ nwan: "Bɛlızebulu m'ɔ tı mmɔnsanmʊn'n-mɔ kpain'n y'ɔ man yí
tunmin maan ɔ tu wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ɔ"
16 Mmie-mɔ kʊsʊ kulo kɛ bɛ sua yí ngaa. Bɛ́ nwan: "Sɛ wó tunmin'n fi Nyanmıan ɛlɔ sakpa
a, anın yɔ asinbɛnwʊn like kʊn maan yɛ nwún yí."
17 Nan kɛmɔ anın Zozi sı mɔ b'a jʊnlın'n, yí nwan: "Belemgbin man biala mɔ nun
menian'n-mɔ kpɛ bɛ́ nyın bɛ kʊn ɛlɔɛ'n, mân sɔ'n 'bɔ ası, ɛbɛlɛ sua'n-mɔ 'bubu gua.

18 Nan sɛ *Satan nʊn yí nwʊn kʊn ɛlɔ a, ɔ 'yɔ sɛ nán yí belemgbin mân nɪn a jinlan yí ja nun?
Afɪ ɛmɔ lɛ kele kɛ n ne Bɛlɪzebulu tunmin'n yê mɪn fa mɪn tu wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ɔ.
19 Sɛ n ne Bɛlɪzebulu tunmin'n yê mɪn fa mɪn tu wawɛ ɛtɛ'n-mɔ a, anɪn ɛmɔ amma'n-mɔ,
tunmin benin yê bé dɪɛ bɛ fa bɛ tu wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ɔ? Ɛmɔ amma'n-mɔ muonun yê bɛ 'bu ɛmɔ
fʊɔ ɔ.
20 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ n ne Nyanmɪan tunmin'n yê mɪn fa mɪn tu wawɛ
ɛtɛ'n-mɔ ɔ. Yí bʊ kele kɛ Nyanmɪan lɛ di yí belemgbin nɪn ɛmɔ afian ɛwa.
21 "Mɛlɛ mɔ sʊanlan kʊn tɪ akpɔlɛ kpa, m'ɔ le ɛlɔɛ ninnge ɔ sisa yí awulo'n, bɛ ngʊala man
yí wua.
22 Nan sɛ sʊanlan fʊfɔlɛ fite ɛbɛlɛ mɔ yí sa kʊala m'ɔ le awulo'n, ɔ tʊa yí de yí ɛlɔɛ ninnge'n
kʊalaa m'ɔ susu yí ti gua sʊ'n, ɔ ce yí nwʊn ninnge'n ɔ man menian'n-mɔ.
23 "Sʊanlan m'ɔ nnʊn man mín afan'n, anɪn ɔ kpɔ mín. Sʊanlan kʊsʊ m'ɔ nʊn mín yɛ
nwohuan man ninnge'n-mɔ anʊan'n, anɪn ɔ bɔ bé asanndɪɛ.

Wawɛ ɛtɛ nɪn esa ɛwalɛ nun
(Matie 12.43-45)

24 "Mɛlɛ mɔ wawɛ ɛtɛ'n fi sʊanlan kʊn anun kɔ fite'n, ɔ kɔ ɛwâ'n-mɔ anun ɛlɔ ɔ kɔ kpʊnndɛ
lɪka ɔ tanlan de yí ɛnwʊnmɪan. Sɛ ɔ kɔ nán ɔ'a nnyan man bie fíí a, yí nwan: 'Mɪn 'sa mɪn kɔ
wʊlʊ mɪn sua'n mɔ n vi nun m'an fite nɪn anun biekun.'
25 Sɛ ɔ ba ɔ ju ɛbɛlɛ nán ɔ nwun kɛ b'a kpekpian nun b'a sesie nun kanlanman an,
26 ɔ kɔ fa wawɛ ɛtɛ nsʊ mɔ bé ti anun tɪ ɛtɛ tala yí ɔ ba. Bɛ wʊlʊ sua nɪn anun, bɛ ka ɛbɛlɛ bɛ
tanlan. Yí bɛ-yue-asɪɛ, sʊanlan sɔ nɪn asɪtanlan'n yɔ esulo tala daba dɪɛ'n."

Nyila kpa'n

27 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, balasua kʊn kɔ tɪan nun menian'n-mɔ afian ɛlɔ. Yí nwan:
"Nyila hán balasua ɛhɪ m'ɔ wʊlɪ wó ɛsɛ ɔ nʊanlɪn wó'n!"
28 Nan mɔ balasua nɪn anʊan tɔlɪ'n, Zozi nwan: "Nyila lɪlɪ hán bé mɔ bɛ tie Nyanmɪan
Anʊan Ɛjɔlɛ'n mɔ ɛsɛ bɛ nanndɪ sʊ'n!"

Menian'n-mɔ 'ba bisa Zozi asinbɛnwʊn like kʊn
(Matie 12.38-42)

29 Kɛmɔ anɪn menian dɔʊn kpa lɛ yia Zozi anwʊn ɛbɛlɛ'n, ɔ kɔ han kɔ hele bé kɛ: "Ajulisʊ
menian'n-mɔ ati anun tɪ ɛtɛ. Bɛ kulo kɛ bɛ yɔ asinbɛnwʊn like bɛ kele bé. Nan bɛ nyɔ man
asinbɛnwʊn like fíí kʊn bɛ ngele man bé. Asinbɛnwʊn like mɔ bɛ 'yɔ bɛ kele bé'n, y'ɔ le
kpɔmanfʊɛ *Zonasɪ dɪɛ'n.
30 Ɔ sanlɪn kɛ anɪn Zonasɪ tɪ nzɔlɛ wɔ Ninninvʊ amma'n-mɔ anyunnun. *Mân Baa'n kʊsʊ
'ba kaci nzɔlɛ wɔ ajulisʊ menian ɛhɪ-mɔ anyunnun.
31 Cɪan mɔ Nyanmɪan 'bua mân'n ndɛɛ'n, balasua'n mɔ anɪn ɔ tɪ Saba mân nɪn anun
belemgbin'n, ɔ 'ba jasʊ jinlan ɔ bu ajulisʊ menian'n-mɔ fʊɔ. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ fi hyʊɪ ɔ walɪ tielɪ
belemgbin bɛngɛlɛfʊɛ Salomʊn ɛjɔlɛ'n. Nan kʊsʊ sʊanlan kʊn wɔ ɛwa m'ɔ tala Salomʊn ɔ!
32 Cɪan mɔ Nyanmɪan 'bua mân'n ndɛɛ'n, Ninninvʊ amma'n-mɔ 'ba jasʊ bɛ jinlan bɛ bu
ajulisʊ menian'n-mɔ fʊɔ. Ɔ sanlɪn kɛ mɛlɛ mɔ bɛ tɪlɪ Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n mɔ Zonasɪ hanlɪn
helelɪ bé'n, bɛ nunlin bé nwʊn bɛ kacili bé abalabɔ'n. Nan kʊsʊ sʊanlan kʊn wɔ ɛwa m'ɔ tɪ kpili
tala Zonasɪ ɔ!"

Anyɪan nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Matie 5.15; 6.22-23)

33 Ɛsɛ Zozi nwan: "Sʊanlan fíí nzɔ kanlannɪɛ ɔ nva wula man bokiti abʊ, nan bɛ sɔ bɛ sinnze
yí anwunno maan bé mɔ bɛ lɛ wʊlʊ sua nɪn anun'n nwun asɪ.
34 Wó nyɪn'n tɪ kɛ wó nwʊnnaan nɪn asʊ kanlannɪɛ. Sɛ wó nyɪn'n nwun asɪ a, anɪn wó lɪka
kʊalaatin wó jawe nun. Nan sɛ wó nyɪn'n tɪ man kpa a, anɪn wó nwʊnnaan'n wɔ awosin nun.
35 Yí ti, sie wó nwʊn ye nán jawe'n mɔ ɛ tɪ nun nɪn a ngaci man awosin.
36 Sɛ wó nwʊnnaan'n lɪka kʊalaatin wɔ jawe nun, mɔ yí lɪka fíí nnʊn man awosin nun'n,
wó nwʊnnaan'n 'ta kɛ kanlannɪɛ'n ta wó nwʊn'n."

Zozi 'ba bɔ Falisifʊɛ'n-mɔ

nʊn mala nɪn asʊ mgbain'n-mɔ sasan
(Matie 23.1-36, Maakɪ 12.38-40)

37 Ɛhɪ, mɔ Zozi anʊan tɔlɪ'n, *Falisifʊɛ kʊn kɔ fɛlɛ yí kɛ ɔ bála a li like yí awulo. Mɛlɛ mɔ bɛ
lɪla mgba nɪn asʊ tɔbɪlɪ nɪn anwʊn'n,
38 Falisifʊɛ'n kɔ nwun kɛ Zozi a nwunnzinman yí sa kʊsʊ ɔ le fa di like. Ɛjɔlɛ'n kɔ sin Falisifʊɛ
nɪn anwʊn.

39 Ɛhı a, yé Mın kɔ han kɔ hele yí kɛ: “Ɛmɔ Falisifʋɛ'n-mɔ, kɛ ɛmɔ tı yí nın anın. Ɛmɔ
nwunnzin kangɔ'n nʋn talie nın anzin, nan kʋsʋ awue nʋn ajʋnlın ɛtɛ ngʋnmın y'ɔ wɔ ɛmɔ
ati anun ɔ.
40 Sɛnvʋɛ tı kɛ ɛmɔ! Nyanmıan m'ɔ bɔlı like nın anzin'n, nán yí kʋnmgba'n y'ɔ bɔlı yí kunnun
nın ɔ?
41 Yí ti, ɛmɔ yí bɛ́ kunnun bɛ bɔ́ afɔlıɛ bɛ mán ehianfʋɛ'n-mɔ. Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a, ɛmɔ
asıtanlan'n b'a yɔ nwannzan-nwannzan man ɛmɔ.
42 “Munnzue hán ɛmɔ Falisifʋɛ'n-mɔ! Ɔ sanlın kɛ ɛmɔ ebo nın asʋ ninnge kɛ mantı nʋn lu ɔ
nʋn munmuin munmuin'n-mɔ, sɛ ɛmɔ tıtı a, ɛmɔ bu nun bulu bɛ tu kʋn bɛ man Nyanmıan.
Nan kʋsʋ ɛmɔ ngan man ananhɔlɛ ɛsɛ ɛmɔ ngulo man Nyanmıan. Like mɔ ahan ɔ di kɛ ɛmɔ
yɔ'n, ɔ nʋn yí nzin dıɛ'n-mɔ'n, yí ahı.
43 “Munnzue hán ɛmɔ Falisifʋɛ'n-mɔ! Ɔ sanlın kɛ ɛmɔ kulo kɛ menian'n-mɔ kʋalaa nwun
ɛmɔ. Yí ti, asɔnın sua'n-mɔ anun bia'n-mɔ m'ɔ jijin bɛ́ nyunnun nın asʋ yê ɛmɔ tɛtanlan ɔ. Gua
nın asʋ, ɛmɔ kulo kɛ menian'n-mɔ bɛbɛlɛ bɛ́ nwʋn ası nán b'a bisa ɛmɔ ahın.
44 “Munnzue hán ɛmɔ! Ɔ sanlın kɛ ɛmɔ tı kɛ asielıɛ mɔ menian'n-mɔ nzı man kɛ b'a sie
sʋanlan ɛbɛlɛ mɔ bɛ nanndı sʋ ɔ!”
45 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, mala nın asʋ kpain'n kʋn jasʋlı a, yí nwan: “Kpain, ɛ kan ɛjɔlɛ kɛ mɔ
ɛ lɛ kan yí ɛbɛlɛ nın an, anın ɛ lɛ bɔ yé kʋsʋ yé amgba!”
46 Zozi nwan: “Munnzue hán ɛmɔ mala nın asʋ mgbain'n-mɔ kʋsʋ bie! Ɔ sanlın kɛ ɛmɔ man
menian'n-mɔ sɔsʋa bɔ́lɛ nʋnnɔɛ nʋnnɔɛ, kʋsʋ ɛmɔ nva man bɛ́ sa bɛtıa kʋn bɔbɔ bɛ mmʋka
man bɛ́.
47 “Munnzue hán ɛmɔ! Ɔ sanlın kɛ ɛmɔ tʋ Nyanmıan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ mɔ ɛmɔ anan-mɔ
hunlin bɛ́'n sɛka nın asʋ kanlanman kanlanman!
48 Ɛmɔ yɔ sɔ bɛ kele kɛ bɛ jin bɛ́ nan-mɔ anzin. Afı ɛmɔ anan-mɔ kun mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ a,
ɛmɔ yê bɛ tʋ bɛ́ sɛka nın asʋ ɔ!
49 Ɛhıka ati, Nyanmıan m'ɔ tı bɛngɛlɛfʋɛ'n lɛ kele kɛ: ‘Mın 'sʋan mgbɔmanfʋɛ nʋn mmɔfʋɛ
bɛ́ nwʋn ɛlɔ. Bɛ 'kun mmie-mɔ yê bɛ 'kele mmie-mɔ kʋsʋ ahʋlʋwa.’
50 Ɔ man kɛ Nyanmıan bɔlı mân'n mɔ ɔ 'ju ɛnɛ'n, yí mgbɔmanfʋɛ'-mɔ kʋalaa mɔ b'a hun
bɛ́'n, bɛ 'pinnin ajulisʋ menian ɛhı-mɔ wɔ yí nwʋn.
51 Ɔ bɔ yí bʋ Abɛlı ehuan dıɛ nın asʋ dede ɔ kɔ ju kpɔmanfʋɛ Zakali, mɔ bɛ hunlin yí tɛɛyıɛ
mʋcıa'n nʋn Nyanmıan sua nın afian'n, mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ, bɛ 'pinnin
ajulisʋ menian ɛhı-mɔ kʋalaa wɔ yí nwʋn.
52 “Munnzue hán ɛmɔ mala nın asʋ mgbain'n-mɔ! Ɔ sanlın kɛ ɛmɔ a fa ngɛlɛ sua sannvɛ
nın a sie. Ɛmɔ muonun nwʋlʋ man nun. Bɛ́ mɔ bɛ́ kʋsʋ bɛ kulo kɛ bɛ wʋlʋ nun'n, ɛmɔ totua
bɛ́ atın.”
53 Mɔ Zozi fi Falisifʋɛ nın awulo ɛbɛlɛ fitelı'n, mala nın asʋ mgbain'n-mɔ nʋn Falisifʋɛ'n-mɔ
anyın kɔ bʋlʋ yí nwʋn kpa. Bɛ kɔ bisa bisa yí ɛjɔlɛ dɔʋn anwʋn kosuan.
54 Bɛ́ nwan bɛ 'yɔ sɔ bɛ sua yí ngaa maan ɔ tɔ nun.

12

Falisifʋɛ'n-mɔ fali ayile nın anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Matie 10.26-27)

1 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, menian akpıı akpıı kɔ yia Zozi anwʋn ɛbɛlɛ. Ɛsʋan mɔ bɛ sʋnlın nın ati, bɛ
fʋfʋ bɛ́ nwʋn sʋ. Zozi kɔ li mʋa kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: “Ɛmɔ síe bɛ́ nwʋn ye wɔ
*Falisifʋɛ'n-mɔ fali ayile nın anwʋn. Bɛ́ fali ayile sɔ'n y'ɔ le bɛ́ ato ɛnanndıɛ'n.
2 Awosin nun ɛjɔlɛ'n kʋalaatin 'fite jawe nun. Nvıalıɛ nun ɛjɔlɛ'n kʋalaatin 'tu fite.
3 Ɛhıka ati, like kʋalaa mɔ ɛmɔ kɔ yɔ yí awosin nın anun'n, alíɛ cın an, bɛ 'tı. Ɛjɔlɛ kʋsʋ mɔ
ɛmɔ kɔ tu yí asule nun sua ɛlɔ bɛ kɔ hele sʋanlan'n, bɛ 'jinlan sua'n-mɔ ati asʋ bɛ bɔ yí kpayɛ.

Sʋanlan'n m'ɔ di kɛ ɛmɔ sulo yí'n
(Matie 10.28-31)

4 “Ɛmɔ mɔ ɛmɔ tı mín manngʋn'n, mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ: nán bɛ sulo bɛ́ mɔ bɛ kun
anwʋnnaan'n kʋsʋ bɛ ngʋala man yí nzin like fíí yɔ'n.
5 Mın 'ba hele ɛmɔ sʋanlan'n m'ɔ di kɛ ɛmɔ sulo yí'n: Ɛmɔ súlo Nyanmıan. Afı, sɛ ɔ man ɛmɔ
wu a, ɔ kʋala ɔ tʋ ɛmɔ sîn'n m'ɔ nnun man lé nın anun. Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ,
yí dein y'ɔ di kɛ ɛmɔ sulo yí ɔ!
6 Asʋ bɛ tɔnın nnʋnman nganngan nnun an, yí esika'n ju bie? Nan kʋsʋ Nyanmıan a lʋa
nvi man bɛ́ nun kʋn.
7 Ɛmɔ ati enyuan'n muonun, Nyanmıan sı yí kʋalaa anʋan. Yí ti, nán bɛ sulo, ɔ sanlın kɛ
ɛmɔ anwʋn cıan Nyanmıan ɔ tala nnʋnman dɔʋn kpa.

Bɛ́ mɔ bɛ kan kɛ bɛ tı Zozi dıɛ'n
(Matie 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

8 “Ɛsɛ mɩɩn kan mɩn kele ɛmɔ kɛ sɛ sʋanlan kʋn kan yí yuein menian'n-mɔ anyunnun kɛ ɔ tɩ mín dɩɛ a, *Mân Baa'n kʋsʋ 'kan wɔ Nyanmɩan mmɔfʋɛ'n-mɔ anyunnun ɛlɔ kɛ sʋanlan sɔ'n tɩ yí dɩɛ.
9 Nan sɛ sʋanlan kʋn kan yí yuein menian'n-mɔ anyunnun kɛ ɔ nzɩ man mín a, Mân Baa'n kʋsʋ 'kan wɔ Nyanmɩan mmɔfʋɛ'n-mɔ anyunnun ɛlɔ kɛ ɔ nzɩ man sʋanlan sɔ'n.
10 Sʋanlan biala m'ɔ kɔ han ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ kɔ tia Mân Baa'n, ɔ 'nyan ɛtɛ face. Nan sʋanlan m'ɔ kɔ han ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ kɔ tia Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n, ɔ nnyan man ɛtɛ face.
11 “Mɛlɛ mɔ bɛ nʋn ɛmɔ kɔ hɔ, mɔ bɛ lɛ kɔ a bua ɛmɔ ndɛɛ wɔ Zufʋ'n-mɔ asɔnɩn sua'n-mɔ anun, mgbain'n-mɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ le tunmin nɩn anyunnun'n, nán bɛ susu ɛjɔlɛ'n mɔ ɛmɔ 'kan bɛ sa bɛ́ nɩn nɩn anwʋn.
12 Ɔ sanlɩn kɛ, ɛjɔlɛ m'ɔ di mɔ ɛmɔ 'kan'n, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n 'ba fa wula ɛmɔ anʋan mɛlɛ sɔ nɩn anun.”

Esikafʋɛ jibilito nɩn anwʋn anyɩnndala'n

13 Mɔ Zozi hanlɩn sɔ yuelɩ'n, bian kʋn kɔ kuku yí nɩn sʋ meninsʋnman nɩn anun. Ɔ kɔ han kɔ hele Zozi kɛ: “Kpain, kan kele mín nianman'n kɛ ɔ bú ajâ'n mɔ yɛ́ sɩ a sie yɛ́ nɩn anun, nán ɔ fá mín dɩɛ'n ɔ mán mín.”
14 Mɔ bian nɩn anʋan tɔlɩ'n, Zozi kɔ bua yí kɛ: “Anianman, nwan yê ɔ yɩlɩ mín kɛ m múa ɛmɔ ɛjɔlɛ'n, anaan n jé ɛmɔ ninnge nɩn ɔ?”
15 Mɔ Zozi hanlɩn ɛhɩ yuelɩ'n, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kʋalaatin kɛ: “Ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn! Ɛmɔ síe bɛ́ nwʋn ye wɔ anwʋndɩɛ anyɩnbʋlʋ nɩn anwʋn. Ɔ sanlɩn kɛ man sʋanlan kʋn nyán yí nwʋn dede sɛɛ, nán yí anyanbɛnwʋn'n yê ɔ man yí ngʋan ɔ.”
16 Ɛhɩ, ɔ kɔ bu anyɩnndala kʋn ɔ kɔ hele bɛ́. Yí nwan: “Anɩn esikafʋɛ kʋn wɔ ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ sʋn ebo ɔ kɔ tɩ yí sɩsakaa.
17 Ɔ lalɩ jʋnlɩnlɩn an, ɔ kɔ se yí nwʋn kɛ: ‘Anɩn mɩn 'yɔ yí sɛ? N nne man lɩka mɔ mɩn 'sie mín ebo nɩn asʋ ninnge nɩn ɔ.’
18 Ɛsɛ ɔ kɔ se yí nwʋn kɛ: ‘Ɛ 'nwun like m'ɔ di kɛ mɩn yɔ'n. Mɩn 'ba bubu mín esie'n-mɔ mɩn si yí mgbili mgbili kpa, Mɩn si ɔ yue a, mɩn 'fa mín *bele'n kʋalaatin ɔ nʋn mín ninnge'n kʋalaatin mɩn wula nun.
19 Afɩ sian'n, mɩn 'kan mɩn kele mín nwʋn kɛ: Eja, a li afʋɛ kɔ yɔ nyɛ nyɛ junman kpili kpa a sie. Yí ti, tanlan asɩ de wɔ́ ɛnwʋnmɩan, di alɩɛ nʋn nzan gua sʋ nán di mân.’
20 “M'ɔ hanlɩn sɔ'n, nán Nyanmɩan a han a hele yí kɛ: ‘Belenzua jibilito! Ɛnɛ kɔngɔɛ ɛhɩ dein, ɛ 'wu. Ninnge nwala'n mɔ a nyan yí'n, ɛ 'fa man nwan?’ ”
21 Mɔ Zozi buli anyɩnndala sɔ'n yuelɩ'n, yí nwan: “Kɛ ɛjɔlɛ'n tɩ yí man sʋanlan m'ɔ kpʋnndɛ anyanbɛnwʋn'n ɔ man yí nwʋn nɩn anɩn. Nyanmɩan ɛlɔ a, sʋanlan sɔ'n le man like fíí.”

Zozi 'ba han nzusue nɩn anwʋn ɛjɔlɛ
(Matie 6.25-34)

22 Ɛhɩ anzin, Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: “Ɛhɩka ati, mɩɩn kan mɩn kele ɛmɔ kɛ: alɩɛ'n mɔ ɛmɔ 'di'n ɔ nʋn taladɩɛ'n mɔ ɛmɔ 'wula'n, nán bɛ susu yí nwʋn.
23 Ɔ sanlɩn kɛ ngʋan'n tɩ like cɩnnjɩn kpa ɔ tala alɩɛ'n. Yê anwʋnnaan'n kʋsʋ tɩ cɩnnjɩn kpa ɔ tala taladɩɛ'n.
24 Ɛmɔ tó bɛ́ nyɩn bɛ nían mosunmosun kʋajɛ'n-mɔ. Bɛ nnua man like yê bɛ ndɩ man like. Bɛ le man kunman anaan esie mɔ bɛ gua nun like ɔ, kʋsʋ Nyanmɩan ta bɛ́. Ɛmɔ anwʋn cian ɔ tala nnʋnman'n-mɔ!
25 Ɛmɔ anun benin yê ɔ fa nzusue tʋ yí nwʋn an, ɔ 'cɛ asɩɛ nɩn asʋ ɔ?
26 Sɛ ɛmɔ ngʋala man m'ɔ tɩ kaan nɩn anun an, anɩn nzukɛ ati yê ɛmɔ susu yí bʋ nga nɩn anwʋn ɔ?
27 “Ɛmɔ nían kɛ ebo nɩn anun ndile'n-mɔ mɔ bɛ le ndetele'n-mɔ kpɩn fifi'n. Bɛ nni man junman, bɛ nnwʋn man ɛtanlan. Nan kʋsʋ, mɩɩn kan mɩn kele ɛmɔ kɛ belemgbin Salomʋn muonun nʋn yí anyanbɛnwʋn'n m'ɔ nyanlɩn yí'n, taladɩɛ m'ɔ tɩ kanlanman kɛ ndetele'n-mɔ, ɔ'a nwula man bie lé.
28 Ndile'n-mɔ mɔ bɛ wɔ ebo nɩn anun ɛnɛ, mɔ ɛhɩnman bɛ 'ju bɛ gua sîn nun'n, sɛ Nyanmɩan sesie bɛ́ sʋa, ɔ yɔ sɛ mɔ ɔ ngo nɩan man ɛmɔ ɔ ngɔ tala man bɛ́ ɔ? Ɛmɔ dedi'n tɩ kaan!
29 Yí ti, nán bɛ di yalɛ bɛ susu alɩɛ mɔ ɛmɔ di ɔ nʋn nzue mɔ ɛmɔ nʋn nɩn anwʋn.
30 Ɔ sanlɩn kɛ, ninnge sɔ'n-mɔ kʋalaatin, eyuadɩ nɩn anun menian'n-mɔ mɔ bɛ nzɩ man Nyanmɩan'n, bɛ́ yê bɛ susu yí nwʋn ɔ. Nan ɛmɔ dɩɛ, ɛmɔ Asɩ'n sɩ kɛ ɛmɔ a hian yí nwʋn.
31 Ɛmɔ lí mʋa bɛ kpʋ́nndɛ Nyanmɩan Belemgbin Mân'n. Sɛ ɛmɔ nyan yí a, Nyanmɩan 'fa yí bʋ nga'n-mɔ kʋalaatin man ɛmɔ.
32 Ɛmɔ mɔ ɛmɔ tɩ kɛ ayɛmʋa kpule kaan'n, nán bɛ sulo. Ɔ sanlɩn kɛ ɔ'a yɔ Nyanmɩan fɛ kɛ ɛmɔ lí yí Belemgbin Mân'n bie.

Anyanbɛnwʋn kpa'n
(Matie 6.19-21)

33 “Ɛmə tónɪn ɛmə anwʋndɪɛ'n-mə bɛ fá yí esika'n bɛ hyé ehianfʋɛ'n-mə. Ɛmə kpá esika
kotoku m'ɔ ndɪtɪ man, mə nun esika'n nvo man bɛ síe Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun
ɛlɔ. Awofʋɛ ngʋala man ɛlɔ kɔ kɔ wua, nvəlɛ kʋsʋ ngʋala man yí di.
34 Afɪ, lɪka mə ɛmə anyanbɛnwʋn'n wɔ'n, ɛbɛlɛ kʋsʋ yê ɛmə ahʋnlɪn'n wɔ ɔ.
35 “Ɛmə wówula bé junman taladɪɛ'n, bɛ súsə bé kanlannɪɛ'n.
36 Ɛmə yó kɛ ngʋa mə bé mɪn a hɔ atɔnvəlɛ mə bɛ lɛ nwʋnndɛ yí ɔ. Ɔ ju ɛbɛlɛ mə ɔ 'bɔ anʋan
nɪn ala, anɪn b'a tike.
37 Nyila hán ngʋa ɛhɪ-mə mə bé mɪn 'ba a, anɪn bɛ lafɪlɪ man'n! Mɪɪn kan yí ananhəlɛ mɪn
kele ɛmə kɛ mɪnlɪan'n 'kaci yí nwʋn ɔ wula junman taladɪɛ. Ɔ 'man yí ngʋan'n-mə tɛtanlan
asɪ tɔbɪlɪ nɪn a nwʋn ɔ man bé like bɛ di.
38 Sɛ ɔ sa ba alɪmunnun anaan alɪbahɪan nán ɔ ba tʋ bé kɛ bɛ lafɪlɪ man an, nyila hán bé!
39 Ɛmə tí ɛjəlɛ ɛhɪ abʋ kpa. Sɛ awulo nɪn asʋ mɪnlɪan'n sɪ dɔɛ'n mə awofʋɛ'n 'ba a, ahan ɔ nna
man nán awofʋɛ nɪn a nyan atɪn a a bu yí sua nɪn anʋan'n.
40 Ɛmə kʋsʋ, ɛmə bóbʋa bé nwʋn. Ɔ sanlɪn kɛ *Mân Baa'n 'ba a dɔɛ mə ɛmə nzusu man kɛ ɔ
'ba nɪn asʋ.”

Akʋa kpa'n yê akʋa ɛtɛ'n
(Matie 24.45-51)

41 Mə Zozi hanlɪn sɔ'n, Pɪɛlɪ kɔ bisa yí kɛ: “Yé Mɪn, asʋ yé ngʋnmɪn ala yê ɛ lɛ bu anyɪnndala
ɛhɪ ɛ kele yé ɔ, anaan ɛ lɛ bu kele menian'n-mə kʋalaatin ɔ?”
42 Yé Mɪn nwan: “Akʋa kpa'n m'ɔ sɪ ngɛlɛ'n y'ɔ le benin? Yí y'ɔ le nunhan'n mə yí mɪn'n 'fa
yí awulo'n wula yí sa nun kɛ ɔ nían sʋ, ɛsɛ tɛmʋn'n ju a, ɔ mán yí manngʋn'n-mə alɪɛ.
43 Nyila hán akʋa sɔ'n mə yí mɪn 'ba ju a, anɪn yí sa wó yí nwʋn ɔ lɛ di yí junman'n!
44 Mɪɪn kan yí ananhəlɛ mɪn kele ɛmə kɛ: yí mɪn'n 'fa yí nwʋn ninnge'n kʋalaatin wula yí
sa nun.
45 Nan sɛ akʋa sɔ'n kan kele yí nwʋn kɛ: ‘Mín mɪn nyanlɪn walɪ man’, sɛ ɔ tɪ tɔ ngʋa ɛhɪnlɪn-
mə asʋ ɔ bʋ bé, sɛ ɔ didi, sɛ ɔ nʋn nzan ɔ bʋ a,
46 yí mɪn'n 'ba cɪan ɔ nʋn dɔɛ m'ɔ nzusu man nɪn asʋ. Ɔ 'pinnin akʋa sɔ'n kpa. Ɔ m'an ɔ
nwun yalɛ kɛ ngʋa'n-mə mə bɛ bɔ bala ɛtɛ'n nwun yí'n.
47 “Akʋa m'ɔ sɪ like mə yí mɪn kulo, m'ɔ nzesie man yí nwʋn ɔ nyɔ man like sɔ'n, bɛ 'fin yí
sʋnman.
48 Akʋa kʋsʋ m'ɔ nzɪ man like mə yí mɪn kulo, m'ɔ kɔ yɔ like sɔ'n m'ɔ di ɛbúɛ'n, bɛ 'gonun
bɛ fin yí. Sʋanlan mə bɛ kɔ man yí ninnge dɔʋn'n, bɛ 'bisa yí dɔʋn. Sʋanlan kʋsʋ mə bɛ kɔ fa
ninnge dɔʋn bɛ kɔ wula yí sa nun'n, bɛ 'bisa yí dɔʋn m'ɔ tala sʋ.”

Zozi nʋn afiannzɛcɪɛ'n
(Matie 10.34-36)

49 Mə Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɛsɛ yí nwan: “M'an a m'an ju sîn m'an tʋ asɪɛ nɪn asʋ. Mɪn kulo
kɛ ahan ɔ'a sɔ dada angʋnmɪn!
50 Ɛsɔnɪan kʋn mə bɛ lɛ ba sɔnɪn mɪn'n, ɔ 'ka mín ngʋnmɪn an, ahan b'a sɔnɪn mín a yue!
51 Ɛmə jʋnlɪn kɛ m malɪ menian'n-mə anzʋnunjɔ ɛman asɪɛ nɪn asʋ ɛwa ɔ? Mɪn 'bua ɛmə kɛ
cɛcɛ, nan m malɪ bé afian ɛsɛcɪɛ.
52 Ɔ fi ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, menian nnun mə bɛ wɔ awulo kʋn anun'n 'ba bu bé nwʋn nun. Menian
nsan 'ba han bɔ nun bɛ nʋn nnyuan jinlan sʋ. Nnyuan'n kʋsʋ abʋ 'ba yɔ kʋn bɛ nʋn nsan'n
jinlan sʋ.
53 Sɪɛ'n nʋn yí wa belenzua'n 'ba fʋ sʋ. Baa belenzua'n kʋsʋ nʋn yí sɪ 'ba fʋ sʋ. Nian'n nʋn
yí wa balasua'n 'ba jinlan sʋ. Baa balasua'n kʋsʋ nʋn yí nin 'ba jinlan sʋ. Ahelenian'n nʋn yí
helenin 'ba fʋ sʋ. Yí helenin'n kʋsʋ nʋn yí 'ba fʋ sʋ.”

Mɛlɛ'n-mə anun nzəlɛ'n-mə
(Matie 16.2-3)

54 Ɛsɛ Zozi kɔ han kɔ hele meninsʋnman'n kɛ: “Sɛ ɛmə nwun kɛ esue nɪn a munlan lɪka mə
sɛnzɛ'n tɔ nɪn an, anɪn ɛmə nwan esue'n lɛ ba tɔ. Sakpa kʋsʋ, ɔ tɔ.
55 Yê sɛ ɛmə nwun kɛ anwʋnman fi ngʋa ɔ fita kɔ sɔlɔ a, anɪn ɛmə nwan wawa'n lɛ ba kpɪn.
Sakpa kʋsʋ, ɔ kpɪn.
56 Apoo mma! Ɛmə sɪ anwunno nʋn asɪ nzɔlɛ'n-mə ngʋnmɪn ngʋnmɪn. Nan ɔ yɔ sɛ mə ɛmə
nnwun man mɛlɛ'n mə yɛ wɔ nun'n nzɔlɛ nɪn angʋnmɪn ɔ?

Sɛ sʋanlan bie sanman wó a,

ɛ nʋn yí bɛ sésie bé afian
(Matie 5.25-26)

57 “Nzukɛ ati yê ɛmə muonun njʋnlɪn man, bɛ nyɔ man like m'ɔ sɛ kɛ bɛ yɔ'n?

58 Sɛ sʋanlan bie kɔ sanman wɔ́ a, mɛlɛ mɔ ɛ nʋn yí lɛ kɔ a yɪ ndɛɛ'n, bɔ mɔndɪnlɪn ɛ nʋn yí bɛ
sésie bɛ́ afian. Sɛ a nyɔ man yí sɔ nán ɔ nʋn wɔ́ kɔ sʋanlan'n m'ɔ di ɛjɔlɛ nɪn aja sʋ a, sʋanlan'n
m'ɔ di ɛjɔlɛ'n 'fa wɔ́ wula nzalafʋ'n-mɔ asa nun. Nzalafʋ'n-mɔ kʋsʋ 'tʋ wɔ́ fiadɪ.
59 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele wɔ́ kɛ, sɛ kalɛ babulu kʋn ka nán ɛ tualɪ yuelɪ man an, ɛ
'ka fiadɪ sua nɪn anun ɛbɛlɛ."

13

Nunhuan anaan ewue

1 Mɛlɛ sɔ nɪn anun, menian mmie-mɔ kɔ a kɔ han kɔ hele Zozi kɛ: "Kpain, anɪn Galile
menian lɛ yɪ tɛɛ bɛ man Nyanmɪan. *Lɔmʋn kʋnmanna Pilatɪ kɔ man bɛ kɔ hun bɛ́."
2 Zozi kɔ bisa kɛ: "Ɛmɔ jʋnlɪn kɛ kɛmɔ b'a hun bɛ́ sɔ nɪn ati, anɪn ɔ kele kɛ bɛ tɪ ɛtɛfʋɛ bɛ tala
Galile mân nɪn anun menian bʋ nga'n-mɔ kʋalaatin ɔ?
3 Cɛcɛ. Nan mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ, sɛ ɛmɔ a nnun man bɛ́ nwʋn b'a ngaci man bɛ́ abalabɔ
nɪn an, ɛmɔ kʋsʋ kʋalaatin 'wu kɛ bɛ́.
4 Menian bulu nʋn mɔcʋɛ'n kʋsʋ mɔ Silowe sua hyilili'n buli gualɪ bɛ́ sʋ ɔ hunlin bɛ́'n, ɛmɔ
de di kɛ bɛ tɪ ɛtɛfʋɛ bɛ tala Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ menian bʋ nga'n kʋalaatin ɔ?
5 Cɛcɛ. Nan mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ, sɛ ɛmɔ a nnun man bɛ́ nwʋn b'a ngaci man bɛ́ abalabɔ
nɪn an, ɛmɔ kʋsʋ kʋalaatin 'wu kɛ bɛ́."

Figi baka nɪn anwʋn anyɪnndala'n

6 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ bu anyɪnndala ɛhɪ ɔ kɔ hele bɛ́. Yí nwan: "Bian kʋn kɔ lua
*figi baka kʋn yí divɪn ebo nɪn asʋ. Ɛlɛhʋn kʋn, ɔ kɔ hɔ kɔ nɛnɪan sɛ ɔ kɔ nyan figi mma sʋ o.
Ɔ hɔlɪ o, ɔ ngɔ nyan man bie sʋ.
7 Ɛhɪ a, bian'n kɔ han kɔ hele sʋanlan'n m'ɔ tɪ yí ebo'n kɛ: 'Yí afʋɛ nsan ahɪ. Mɪn kɔ figi baka
nɪn abʋ ɛlɔ, kʋsʋ mɪn nnyan man bie sʋ. Yí ti, bu yí tʋ. Afɪ, mɪn nnwun man like ati m'ɔ man
ɔ jin ɛwa ɔ.'
8 "Mɔ bian'n hanlɪn sɔ'n, sʋanlan'n m'ɔ nɪan ebo nɪn asʋ'n nwan: 'Kpain, yaci yí maan ɔ
jínlan ɛbɛlɛ afʋɛ ɛhɪ biekun. Mɪn 'ba fufun yí nwʋn mɪn gugua yí bʋ ewula.
9 Ɛ 'su yí akpʋlʋwa a, afʋɛ biekun ɔ 'ba su. Sɛ ɔ'a nzu man an, ɛ kɔ man bɛ kɔ bu yí.' "

Zozi 'ba man balasua kʋn anwʋn sa

ɛnwʋnmɪan ele cɪan kʋn anun

10 Ɛlɛhʋn kʋn, anɪn Zozi lɛ kele menian'n-mɔ ninnge Zufʋ'n-mɔ asɔnɪn sua kʋn anun.
11 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn balasua kʋn kʋsʋ wɔ asɔnɪn sua nɪn anun ɛbɛlɛ bie. Balasua sɔ'n ndɪ
man akpɔlɛ yí afʋɛ bulu ɔ nʋn mɔcʋɛ ahɪ. Wawɛ ɛtɛ'n m'ɔ di junman sɔ nɪn a man balasua nɪn
a hʋlʋ sʋ. Ɔ ngʋala man yí nwʋn nun tɪnngɛ.
12 Nan mɔ Zozi nwunlin balasua sɔ'n, ɔ kɔ fɛlɛ yí ɔ kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Balasua, wɔ́ nwʋn
a sa!"
13 Zozi kɔ fa yí sa'n kɔ fua balasua nɪn anwʋn. Ɛbɛlɛ ala, balasua'n kɔ tɪnngɛ yí nwʋn nun,
ɔ kɔ yɪ Nyanmɪan ayɛ.
14 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, asɔnɪn sua nɪn asʋ kpain'n kɔ fɛ Zozi anwʋn ɛya. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ'a man
balasua nɪn anwʋn a sa *ɛnwʋnmɪan ele cɪan nɪn anun. Ɛhɪ a, ɔ kɔ jasʋ ɔ kɔ han kɔ hele
bagua'n kɛ: "Junman elie tɛmʋn'n tɪ elesian. Ɛmɔ bála tɛmʋn sɔ'n bɛ mán bɛ́ nwʋn sá. Nan
nán ɛnwʋnmɪan ele cɪan nɪn anun yê bɛ fa bɛ di junman sɔ nɪn ɔ!"
15 Yé Mɪn kɔ totua yí sʋ, yí nwan: "Apoo mma tɪ kɛ ɛmɔ! ɛnwʋnmɪan ele cɪan'n, ɛmɔ nunhan
kʋn biala nyannjɪ yí ɛnalɛ anaan yí afunlunmun'n maan ɔ kɔ nʋn nzue. Sɛ ato e?
16 Balasua ɛhɪ kʋsʋ m'ɔ tɪ Abalahamʋn abie, mɔ *Satan a cɪcɪ yí dede afʋɛ bulu nʋn mɔcʋɛ'n,
asʋ nán ɛnwʋnmɪan ele cɪan yê ɔ fata kɛ bɛ nyannjɪ yí ɔ?"
17 Zozi mmua sɔ'n kɔ man anyunnunguasɪɛ kɔ han bɛ́ mɔ bɛ kpɔ yí'n-mɔ. Nan bagua'n dɪɛ,
ɛnyɪnmɪan junman'n kʋalaa mɔ Zozi lili'n yɔlɪ bɛ́ fɛ.

Muntadɪ baa nɪn anwʋn anyɪnndala'n
(Matie 13.31-32, Maakɪ 4.30-32)

18 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ han kɔ hele bagua'n kɛ: "Nzu like dɪɛ yê Nyanmɪan Belemgbin Mân'n
soman yí ɔ? Nzu yê mɪn kʋala kɛ mɪn fa mɪn susu yí ɔ?
19 Nyanmɪan Belemgbin Mân'n soman muntadɪ baa mɔ sʋanlan kʋn a lua yí tola nun ɔ.
Muntadɪ baa sɔ nɪn a fifi ɔ a kaci dukpa. Nnʋnman'n-mɔ a nwʋn bɛ́ sâ yí sa mma'n-mɔ asʋ"

Fali ayile nɪn anwʋn anyɪnndala'n
(Matie 13.33)

20 Ɛsɛ Zozi kɔ bu anyɪnndala kʋn biekun kɔ hele bɛ́ kɛ: "Nzu yê mɪn kʋala kɛ mɪn fa
Nyanmɪan Belemgbin Mân'n mɪn susu yí ɔ?
21 Ɔ tɪ kɛ fali ayile mɔ balasua kʋn a fa a fɔtɔ fali cilo abulaa ɔ nʋn nnun dede yí kʋalaa a tu
ɔ."

Anʋan fɪtɪɪ'n
(Matie 7.13-14,21-23)

22 Ɛhɪ, anɪn Zozi aja wɔ atunnun ɔ lɛ kɔ Zoluzalɛmʋn. Atɪn nɪn asʋ kulo mgbili mgbili'n-mɔ ɔ nʋn nganngan'n-mɔ, ɔ kɔ sɪsɪn bɛ́ sʋ ɔ kɔ hehele menian'n-mɔ ninnge.
23 Bian kʋn kɔ bisa yí kɛ: "Yɛmɪnlɪn, asʋ menian kaan sʋa yê bɛ 'nyan bɛ́ ti ɔ?"
Ɛhɪ a, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kʋalaatin kɛ:
24 "Ɛmɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn kpa bɛ sín anʋan fɪtɪɪ nɪn anun. Afɪ, mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ menian dɔʋn 'ba kpʋnndɛ atɪn bɛ bu sʋ, kʋsʋ bɛ ngɔ hʋala man Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun ɛlɔ kɔ.
25 Mɔ awulo nɪn asʋ mɪnlɪan'n 'ba jasʋ ɔ tʋ anʋan nɪn anun'n, ɛmɔ 'ba ha anʋan nzin. Ɛmɔ 'ba jinlan bɛ bɔ anʋan'n bɛ kan kɛ: 'Yɛmɪnlɪn, tike yɛ́ anʋan.'
"Mɪnlɪan'n 'ba bua ɛmɔ kɛ: 'Mɪn nzɪ man ɛmɔ lɪka mɔ ɛmɔ fi ɔ.'
26 "Ɛmɔ 'ba se yí kɛ: 'Yɛ́ nʋn wɔ́ y'a didi, yɛ́ nʋn wɔ́ y'a nʋn nzue, a hehele yɛ́ ninnge yɛ́ kulo'n-mɔ gua'n-mɔ asʋ.'
27 "Yí kʋsʋ ɔ 'ba bua ɛmɔ kɛ: 'Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ mɪn nzɪ man ɛmɔ lɪka mɔ ɛmɔ fi ɔ. Nyɔlɪɛtɛfʋɛ, ɛmɔ fi mín nwʋn ɛwa bɛ hɔ́ mʋa!'
28 Mɛlɛ mɔ ɛmɔ 'ba nwun Abalahamʋn, Izakɪ, Zʋakɔbʋ nʋn Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ kʋalaatin yí belemgbin mân nɪn anun ɛlɔ, mɔ ɛmɔ dɪɛ bɛ 'ba hɪhan ɛmɔ bɛ tʋ gua sʋ'n, mɛlɛ sɔ nɪn anun yê ɛmɔ 'ba sun bɛ kʋan bɛ́ je nɪn ɔ!
29 Menian mmie-mɔ fi sɛnzɛ nɪn afitelɪɛ nʋn yí atɔlɪɛ, mmie-mɔ fi sɔlɔ nʋn ngʋa, bɛ́ nʋn Nyanmɪan bɛ 'ba tanlan tɔbɪlɪ kʋn anwʋn yí belemgbin mân nɪn anun ɛlɔ.
30 Tɛmʋn sɔ'n, bɛ́ mɔ ɛnɛ bɛ li menian'n-mɔ anzin'n, bɛ 'ba li bɛ́ ti. Yê bɛ́ mɔ ɛnɛ bɛ li menian'n-mɔ ati'n, bɛ 'ba li bɛ́ nzin."

Zozi nʋn Zoluzalɛmʋn kulo'n
(Matie 23.37-39)

31 Cɪan kʋnmgba sɔ'n, *Falisifʋɛ mmie-mɔ walɪ tʋlɪ Zozi a, bɛ́ nwan: "Kpain, belemgbin *Elɔdɪ nwan ɔ nyan wɔ́ a, ɔ 'man bɛ kun wɔ́. Yí ti, fi ɛwa jasʋ kɔ."
32 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ hɔ́ hán héle aminsanɪn sɔ'n kɛ: 'Mɪɪn fʋan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ɛnɛ nʋn ɛhɪnman mɪn man menian'n-mɔ anwʋn sa. Yí cɪan nsan nɪn asʋ, mɪn 'gua mín junman nɪn abʋ.'
33 Kʋsʋ, ɔ fata kɛ mɪn tu atɪn ɛnɛ, ɛhɪnman nʋn ɛhɪnman nzin. Afɪ, ɔ nzɛ nvata man kɛ Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ kʋn wú ahanmɪan cɛlɛkɛ Zoluzalɛmʋn.
34 "Zoluzalɛmʋn, Zoluzalɛmʋn, wɔ́ mɔ ɛ kun Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ, mɔ ɛ tʋtʋ bɛ́ mɔ ɔ kɔ sʋan bɛ́ wɔ́ nwʋn ɛlɔ nɪn ɛbʋɛ ɛ kun bɛ́'n, yí kpê nyɛ ahɪ! N gulolɪ kɛ ahan mɪn kokuan wɔ́ mma'n-mɔ anʋan kɛ akɔ ɛta'n kokuan yí mma'n-mɔ anʋan yí ndɛba nɪn abʋ'n. Kʋsʋ a ndie man.
35 Yí ti, bɛ 'ba yaci ɛmɔ awulo'n bɛ wula ɛmɔ asa nun. Nan kʋsʋ, mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ lɛ ngɔ nwun man mín nwʋn kón dede ɔ 'ju cɪan mɔ ɛmɔ 'se kɛ: 'Nyila hán sʋanlan'n m'ɔ lɛ ba wɔ yɛ́ Mɪn dunman nun!' "

14

Zozi 'ba man wuluwafʋɛ kʋn anwʋn sa

ɛnwʋnmɪan ele cɪan nɪn anun

1 *Ɛnwʋnmɪan ele cɪan kʋn, *Falisifʋɛ'n-mɔ asʋ kpain kʋn kɔ fɛlɛ Zozi alɪɛ. Ɛhɪ a, Falisifʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n, bɛ lɛ nɪan sɛ Zozi kɔ fʋn bɛ́ mala nɪn an.
2 Ɛbɛlɛ ala, bian kʋn kɔ a kɔ jinlan Zozi anyunnun. Bian sɔ nɪn a yiyi.
3 Zozi kukuli yí nʋan sʋ, ɔ kɔ bisa mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ ɔ nʋn Falisifʋɛ'n-mɔ kɛ: "Asʋ yê mala'n man atɪn kɛ bɛ mán sʋanlan tí akpɔlɛ anaan n'ɔ tɪ akpɔlɛ ɛnwʋnmɪan ele cɪan nɪn anun ɔ?"
4 Mɔ Zozi bisalɪ bɛ́ kosuan sɔ'n, bɛ ngɔ bua yí bie. Ɛhɪ a, Zozi kɔ fa yí sa'n kɔ fua wuluwafʋɛ nɪn anwʋn ɔ kɔ man yí nwʋn kɔ sa. Ɔ kɔ han kɔ hele yí kɛ ɔ hɔ́ awulo.
5 Mɔ Zozi yɔlɪ sɔ yuelɪ'n, ɔ kacili yí nyɪn bɛ́ nwʋn ɛlɔ a, yí nwan: "Ɛmɔ nunhan benin yê sɛ yí wa kʋn anaan yí ɛnalɛ kʋn tɔ bula nun ɛnwʋnmɪan ele cɪan nɪn an, ɔ nyɪ man yí ndɛ ndɛ ɔ?"
6 Ɛjɔlɛ kpɔlɛ ɛhɪ, b'a ngʋala man bie bua.
7 Mɛlɛ mɔ bɛ 'ba tɛtanlan tɔbɪlɪ nɪn anwʋn bɛ di alɪɛ'n, Zozi nwunlin kɛ bɛ́ mɔ bɛ tʋlɪ bɛ́ sa bɛ fɛlɛlɪ bɛ́ alɪɛ'n, biala lɛ kpʋnndɛ meninkpa lɪka ɔ tanlan.
8 Ɛhɪ a, Zozi kɔ bu anyɪnndala kʋn ɔ kɔ hele bɛ́. Yí nwan: "Sɛ sʋanlan tʋ yí sa fɛlɛ wɔ́ atɔnvɔlɛ alɪɛ a, n'ɛ kɔ tanlan meninkpa lɪka. Ɛ 'su yí akpʋlʋwa a, b'a fɛlɛ sʋanlan bie kʋsʋ m'ɔ tɪ kpili tala wɔ́.
9 Sʋanlan'n mɔ ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ munnyuan'n ba tʋ wɔ́ a, yí nwan: 'Ao, jasʋ maan ɔ tánlan ɛbɛlɛ.' Sian anɪn afɪ wɔ́ nyunnun nyian, bɔʋn-bɔʋn, ɛ lɛ kɔ a tanlan bɛ́ nzin.

10 Nan sɛ bɛ tʋ bɛ́ sa bɛ fɛlɛ wɔ́ a, wɔ́ lılı tanlan bɛ́ nzin. Sʋanlan'n m'ɔ fɛlɛlı wɔ́'n nwun wɔ́
a, ɔ 'kan kele wɔ́ kɛ: 'Eja, bala bɛ́ nyunnun ɛwa.' Ɛbɛlɛ nın anun, anın wɔ́ nyunnun a kpaja
wɔ́ bɛ́ mɔ ɛ nʋn bɛ́ bɛ gua tɔbılı nın anwʋn nın anyunnun.
11 Ɔ sanlın kɛ sʋanlan biala m'ɔ kɔ kuku yí nwʋn sʋ'n, bɛ 'kan yí ası. Sʋanlan kʋsʋ m'ɔ kɔ
han yí nwʋn ası'n, bɛ 'kuku yí sʋ."
12 Mɔ Zozi buli anyınndala sɔ'n yuelı'n, ɔ kɔ han kɔ hele bian'n m'ɔ fɛlɛlı yí alıɛ'n kɛ: "Eyua
o, nɔsʋba o, sɛ ɛ 'fɛlɛ menian alılie a, n'ɛ fɛlɛ wɔ́ manngʋn-mɔ, wɔ́ nianman-mɔ, wɔ́ nwʋn
amma-mɔ anaan esikafʋɛ-mɔ mɔ bɛ mantan mantan wɔ́'n. Ɔ sanlın kɛ bɛ́ kʋsʋ bɛ kʋala kɛ bɛ
fɛlɛ wɔ́ alıɛ bɛ tua wɔ́ dıɛ'n kalɛ.
13 Nan sɛ ɛ 'fɛlɛ menian alılie a, fɛlɛ ehianfʋɛ'n-mɔ, bubuluwafʋɛ'n-mɔ, bɛ́ mɔ bɛ tia bɛ tɔ
sʋ'n-mɔ ɔ nʋn anyınsinlinwafʋɛ'n-mɔ.
14 Nyila 'kan wɔ́. Ɔ sanlın kɛ bɛ ngɔ nyan man yí nwʋn sʋ like bɛ ngɔ mman man wɔ́. Nan
mɛlɛ mɔ Nyanmıan 'ba man bɛ́ mɔ bɛ yɔlı ye'n fi ewue nun tinnge'n, mɛlɛ sɔ'n yê Nyanmıan
'man wɔ́ yí nwʋn ahatua ɔ."

Bian m'ɔ fɛlɛlı menian dɔʋn alıɛ
(Matie 22.1-10)

15 Mɔ bɛ́ mɔ bɛ gugua tɔbılı nın anwʋn'n tılı ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ'n, bɛ́ nunhan kʋn kɔ han kɔ hele
Zozi kɛ: "Nyila hán sʋanlan m'ɔ kɔ li like Nyanmıan Belemgbin Mân nın anun ɛlɔ'n!"
16 M'ɔ hanlın sɔ'n, Zozi kɔ bu anyınndala ɛhı ɔ kɔ hele yí. Yí nwan: "Bian kʋn tʋnlın alıɛ
kpili kpa. Ɔ kɔ fɛfɛlɛ menian dɔʋn kpa.
17 Mɛlɛ mɔ bɛ yuelı alıɛ'n tʋn'n, ɔ kɔ sʋan yí akʋa'n kɛ ɔ hɔ́ sé menian'n-mɔ kɛ: 'Ɛmɔ bála nán
kıkaala dıɛ, alıɛ nın a bın.'
18 "Akʋa'n hɔlı fɛlɛlı bɛ́ a, bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ bɔ bɛ kɔ yı. Sʋanlan'n mɔ akʋa'n lili mʋa fɛlɛlı yí'n
nwan: 'M'an to ebo kʋn. Ɔ di kɛ mın kɔ mın nıan. Yí ti, yaci, n'ɛ fɛ ɛya.'
19 "Kʋn nwan: 'M'an to nnalɛ bulu. Ɛnɛ dein ɔ di kɛ mın kɔ mın nıan sɛ bɛ kʋala junman di
a. Yí ti, yaci, n'ɛ fɛ ɛya.'
20 "Nunhan kʋn biekun kʋsʋ nwan: 'Bɛlɛ mɔ m'an fa mín yı atɔnvɔlɛ ɔ. Mın ngɔ hʋala man
kɔ.'
21 "Akʋa'n kɔ sa kɔ hɔ kɔ bɔ kʋalaa kʋalaa kɔ hele yí mın'n. Yí mın'n kɔ fɛ ɛya, ɔ kɔ han
kɔ hele yí kɛ: 'Kan wɔ́ nwʋn kɔ gua nın asʋ ɛlɔ kɔ fɛfɛlɛ ehianfʋɛ'n-mɔ, bubuluwafʋɛ'n-mɔ,
anyınsinlinwafʋɛ'n-mɔ ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tia bɛ tɔ sʋ'n-mɔ maan bɛ bála ɛwa.'
22 "Akʋa'n kɔ hɔ. Kaan cɛ, ɔ kɔ a kɔ tʋ yí mın'n. Yí nwan: 'Kpain, junman'n mɔ ɛ helelı mín'n,
m'an li a yue, kʋsʋ lıka biekun tɛ wɔ ɛbɛlɛ.'
23 "Ɛhı a, mınlıan'n kɔ han kɔ hele yí akʋa'n kɛ: 'Fa nanmue nanmue atın'n-mɔ, san
ɛnwanlan'n-mɔ, sʋanlan biala mɔ ɛ nʋn yí kɔ yia'n, tinndin yí maan ɔ bála. Yɔ bɛ́ sɔ dede
maan sua'n yí.
24 Mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ: Bɛ́ mɔ n nili mʋa n vɛlɛlı bɛ́ mɔ b'a mma man'n, bɛ́ nun fíí nni
man mín alıɛ'n bie!' "

Kɛ bɛ kpın bɛ si Zozi sʋ'n
(Matie 10.37-38)

25 Ɛhı, anın Zozi nʋn menian dɔʋn kpa aja wɔ atunnun. Ɔ kpɛlı yí nyın bɛ́ nwʋn ɛlɔ a, yí
nwan:
26 Sʋanlan mɔ yí nwan ɔ 'si mín sʋ'n, sɛ ɔ kulo yí sı, yí nin, yí yı, yí mma, yí nianman
mmelenzua nʋn mmalasua ɔ nʋn yí muonun yí nwʋn ɔ tala mín an, sʋanlan sɔ'n ngʋala ɔ
ngaci man mín sʋanlan.
27 Sʋanlan kʋsʋ m'ɔ nva man yí kʋlʋwa'n ɔ ndʋ man yí kɔmın sʋ ɔ nzi man mín sʋ'n, sʋanlan
sɔ'n ngʋala ɔ ngaci man mín sʋanlan.
28 "Sɛ ɛmɔ anun kʋn kulo kɛ ɔ si sua hyilili kʋn an, ɔ di mʋa ɔ tanlan ası ɔ tıtı ɔ nıan sɛ esika'n
m'ɔ le yí'n kɔ sa sua'n si e sɛ se e.
29 Ɔ'a ndıtı ɔ'a nnıan man sɛ ɔ bɔ sua nın abʋ nan ɔ a ngʋala man yí si a, bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ kɔ
nwun kɛ sua nın a ha ɛbɛlɛ'n, bɛ 'sılı yí.
30 Bɛ kan kɛ: 'Bian ɛhı a bɔ sua esie abʋ kʋsʋ ɔ'a ngʋala man yí bʋ gua!'
31 "Yí sɔ kʋsʋ ala, sɛ belemgbin kʋn kulo kɛ ɔ nʋn yí manngʋn kʋn ɛlɔɛ a, ɔ di mʋa ɔ tanlan
ası ɔ tıtı nıan sɛ ɔ kʋala kɛ ɔ fa menian akpıı bulu ɔ kɔ tʋa yí manngʋn'n m'ɔ le menian akpıı
abulaa'n bɛ kʋn an.
32 Sɛ ɔ nıan nán ɔ ngʋala man yí sɔ yɔ a, mɛlɛ mɔ belemgbin ɛhınlın tɛ wɔ mʋa'n, ɔ yı menian
maan bɛ kɔ li yí mgbata bɛ sesie bɛ́ afian.
33 Ɛhıka ati, sʋanlan mɔ ɔ'a nyaci man ninnge'n m'ɔ le yí'n ɔ'a ngua man'n, sʋanlan sɔ'n
ngʋala ɔ ngaci man mín sʋanlan.

Njɪn talɛ nɪn anwʋn anyɪnndala'n
(Matie 5.13, Maakɪ 9.50)

34 “Njɪn'n tɪ like kpa. Nan kʋsʋ sɛ ɔ yɔ talɛ a, bɛ 'yɔ sɛ nán ɔ'a yɔ kpa biekun?
35 Bɛ ngʋala man yí fa tʋn alɪɛ, bɛ ngʋala man yí fa gua ninnge'n-mɔ anun. Asɪ ala yê bɛ ju bɛ gua ɔ. M'ɔ sɪ fasie'n, ɔ fá ɛjɔlɛ sɔ'n ɔ síe!”

15

Zozi nʋn ɛtɛfʋɛ'n-mɔ
(Matie 18.12-14)

1 Ɛlɛhʋn kʋn, bé mɔ bɛ dide ajule'n nʋn bé mɔ bɛ bɔ bé dunman ɛtɛ'n dɔʋn kpa kɔ a Zozi anwʋn ɛbɛlɛ. Bɛ lɛ ba tie ɛjɔlɛ'n m'ɔ kan'n.
2 Nan mɔ *Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn *mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ kɔ fɛ ɛya. Bé nwan: “Bian ɛhɪ dɪɛ, ɔ sɔ ɛtɛfʋɛ'n-mɔ anun, ɛsɛ ɔ nʋn bé yê bɛ didi ɔ!”

Bʋa'n m'ɔ minlinlin nɪn anwʋn anyɪnndala'n

3 Ɛhɪ a, Zozi kɔ bu anyɪnndala ɛhɪ ɔ kɔ hele bé. Yí nwan:
4 “Yɛ bú yí kɛ ɛmɔ anun kʋn le mmʋa ɛya kʋn. Sɛ kʋn minlin nun an, asʋ ɔ nyaci man abulahʋanlan nʋn ngʋanlan'n bé adidie lɪka ɛbɛlɛ, ɔ ngɔ mgbʋnndɛ man ɛhɪnlɪn dede ɔ nnwun man yí ɔ?
5 Mɛlɛ m'ɔ kɔ nwun yí'n, ɔ di fɛ kpa ɔ fa yí tʋ yí kɔmɪn sʋ.
6 Ɔ ju awulo a, ɔ fɛfɛlɛ yí manngʋn-mɔ nʋn bé mɔ bɛ mantan mantan yí nwʋn ɛbɛlɛ'n, ɔ kan kele bé kɛ: ‘Ɛmɔ bála maan yɛ lí ndutue. Ɔ sanlɪn kɛ m'an nwun mín bʋa'n m'ɔ minlinlin'n!’
7 Mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ nyanmɪansʋ ɛlɔ, kɛ ɔ tɪ yí nɪn ala anɪn. Sɛ ɛtɛfʋɛ kʋnmgba cein nun yí nwʋn ɔ yaci yí nyɔlɪɛ ɛtɛ'n-mɔ a, yí dunman nun, bɛ di ndutue kpili kpa nyanmɪansʋ ɛlɔ ɔ tala sɛsɛfʋɛ abulahʋanlan nʋn ngʋanlan mɔ b'a nun bé nwʋn b'a yaci bé nyɔlɪɛ ɛtɛ'n-mɔ ndutue dɪɛ'n.

Jɛtɛ fufue mma kʋn m'ɔ minlinlin nɪn anwʋn anyɪnndala'n

8 “Yɛ bú yí biekun kɛ balasua kʋn le jɛtɛ fufue mma bulu. Sɛ kʋn minlin nun an, asʋ ɔ nzɔ man kanlannɪɛ ɔ mgbʋnndɛ man dede ɔ nnwun man yí ɔ?
9 Sɛ ɔ nwun yí a, ɔ fɛfɛlɛ yí manngʋn-mɔ nʋn bé mɔ bɛ mantan mantan yí nwʋn ɛbɛlɛ'n, ɔ kan kele bé kɛ: ‘Ɛmɔ bála maan yɛ lí ndutue. Ɔ sanlɪn kɛ m'an nwun mín esika'n m'ɔ minlinlin'n!’
10 Mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ nyanmɪansʋ ɛlɔ, kɛ ɔ tɪ yí nɪn ala anɪn. Sɛ ɛtɛfʋɛ kʋnmgba cein nun yí nwʋn ɔ yaci yí nyɔlɪɛ ɛtɛ'n-mɔ a, yí dunman nun, Nyanmɪan mmɔfʋɛ'n-mɔ di ndutue.”

Baa'n m'ɔ minlinlin nɪn anwʋn anyɪnndala'n

11 Ɛsɛ Zozi kɔ bu anyɪnndala kʋn biekun kɔ hele bé. Yí nwan: “Anɪn bian kʋn le yí mma mmelenzua nnyuan.
12 Ɛlɛhʋn kʋn, nunhan kaan'n jasʋlɪ a, ɔ kɔ fa kɔ tʋ yí sɪ anyunnun kɛ: ‘Baba, ninnge'n mɔ ɛ 'fa man yɛ́'n, bu nun nán fa mín dɪɛ man mín.’ Ɛhɪ a, sɪɛ'n kɔ hye ninnge'n ɔ kɔ man yí mma nnyuan'n.
13 “Ɔ lili kɔ yɔ ɛlɛsan kʋn, baa kasian kɔ tɔnɪn yí nwʋn ninnge dɪɛ'n. Cuein, ɔ kɔ fa yí esika'n ɔ kɔ hɔ mʋa kpa mân bie anun. M'ɔ juli ɛlɔ'n, ɔ kɔ yɔ yí nwʋn basa basa ɔ kɔ sɛcɪ yí esika'n kʋalaatin.
14 M'ɔ yuelɪ yí esika'n kʋalaa di'n, ɛhɔɛ kpili kʋn kɔ kpɪn mân sɔ nɪn anun. Sian dɪɛ anɪn yí nwʋn lɛ cɪlɪ yí.
15 Ɛhɪ a, ɔ kɔ hɔ junman ɛkpʋnndɛ mân sɔ nɪn anun ɛbɛlɛ bian kʋn asa nun. Bian sɔ'n kɔ man ɔ kɔ hɔ nanmue nun kɛ ɔ hó nían yí mgbolike'n-mɔ asʋ.
16 Baka mma'n mɔ bɛ tɪ bɛ man mgbolike'n-mɔ di'n, kpafɛlɛ'n kulo kɛ ahan ɔ nyan bie di. Kʋsʋ sʋanlan fíí mman man yí.
17 “Sian'n, ɔ kɔ tanlan asɪ ɔ kɔ jʋnlɪn. Ɔ kɔ se yí nwʋn kɛ: ‘Mín sɪ ɛlɔ ajunmanfʋ'n-mɔ di alɪɛ dede bɛ ngʋala man yí di. Kʋsʋ afɪ n na ɛwa, ɛhɔɛ lɛ kun mín!
18 Mɪn 'sa mɪn kɔ mín sɪ anwʋn ɛlɔ, mɪn 'fa mɪn tʋ yí nyunnun kɛ: Baba, Nyanmɪan anyunnun, m'an yɔ ɛtɛ m'an tia wɔ́.
19 Yí ti, mɪn nzɛ nvata man kɛ ɛ fá mín ɛ yɔ́ wɔ́ wa kón. Bu mín kɛ wɔ́ ajunmanfʋ'n-mɔ anun kʋn.’
20 Sakpa, ɔ kɔ jasʋ kɔ hɔ yí sɪ anwʋn.
“Mɛlɛ mɔ anɪn ɔ tɛ nanndɪ mʋa kpa, m'ɔ juli man awulo nɪn anwʋn ɛbɛlɛ'n, yí sɪ kɔ nwun yí. Baa nɪn anwʋn kɔ yɔ yí koun. Ɔ kɔ tutu ɛnwanndie ɔ kɔ hɔ kɔ kpa yí atɪn, ɔ kɔ tɔ yí nun ɔ kɔ sɔ yí ɔ kɔ bɔ yí nwʋn.
21 “M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, baa'n nwan: ‘Baba, Nyanmɪan anyunnun, m'an yɔ ɛtɛ m'an tia wɔ́. Yí ti, mɪn nzɛ nvata man kɛ ɛ fá mín ɛ káci wɔ́ wa kón.’

22 “M'ɔ hanlın sɔ yuelı'n, sıɛ'n kɔ han kɔ hele yí ngʋa'n-mɔ kɛ: ‘Ɛmɔ hán bé nwʋn bɛ fá taladıɛ
kanlanman kpa'n bɛ bála maan bɛ wúla yí. Bɛ wúla yí sa ngaa, bɛ wówula yí ja mgbabʋa.
23 Ɛnalɛ'n mɔ ɔ'a lɔ kpa'n, bɛ fá bɛ bála, bɛ húın yí maan yɛ tón ndutue alıɛ.
24 Ɔ sanlın kɛ mín wa ɛhı mɔ ɛmɔ anyın tua yí ɛwa'n, ɔ a wu ɛsɛ ɔ'a tinnge, ɔ minlinlin yê
m'an nwun yí ɔ.’ Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ bɔ ndutue elie nın abʋ.
25 “Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın baa kpain nın a hɔ ebolo. Ɔ walı dede m'ɔ ka kaan ju awulo nın
anwʋn ɛbɛlɛ'n, ɔ 'tie a, anın bɛ lɛ tʋ ejue bɛ si abile.
26 Ɔ kɔ fɛlɛ ngʋa'n-mɔ anun kʋn ɔ bisa yí like mɔ yí ti yê bɛ lɛ tʋ ejue bɛ si abile'n.
27 Akʋa'n nwan: ‘Wó nianman bian nın a sa a a. Kɛmɔ wó sı a nwun kɛ ɔ tı akpɔlɛ mɔ ɛjɔlɛ
ɛtɛ fíí a ndʋ man yí'n, ɔ a man b'a hun ɛnalɛ'n mɔ ɔ'a lɔ kpa'n.’
28 “Mɔ baa kpain'n tılı yí sʋa'n ɔ kɔ fɛ ɛya. Yí nwan ɔ nwʋlʋ man awulo. Yí sı kɔ fite kɔ a, ɔ
kɔ kpata yí kɛ ɔ wólʋ awulo.
29 Baa kpain'n nwan: ‘Baba, m'an sʋ wó dede afʋɛ kɔ yɔ nyɛ, n nvʋnndʋnlʋn man wó lé.
Kʋsʋ, esile bɔbɔ mgban mɔ mın 'fa mın tʋn mín nʋn mín manngʋn'n-mɔ yɛ di'n, ɛ manlın
man mín bie lé.
30 Nan kɛmɔ wó wa nın a sa a a'n, yí mɔ ɔ nʋn tutu'n-mɔ b'a li wó esika'n, yí lılı yê ɛ kun
ɛnalɛ'n mɔ ɔ'a lɔ kpa'n man yí ɔ!’
31 “Yí sı nwan: ‘Mín wa, wó dıɛ ɛ nʋn mín yê yɛ tı ɛwa cıan daa ɔ. Ninnge kʋalaa mɔ n ne
yí'n tı wó kʋsʋ wó dıɛ.
32 Nan kʋsʋ, ɔ fata kɛ yɛ di ndutue. Ɔ sanlın kɛ wó nianman'n mɔ ɛ nwun yí ɛbɛlɛ'n, ɔ'a wu
ɛsɛ ɔ'a tinnge, ɔ minlinlin yê m'an nwun yí ɔ!’ ”

16

Awofʋɛ ngɛlɛfʋɛ nın anwʋn anyınndala'n

1 Ɛhı, Zozi kɔ bu anyınndala kʋn kɔ hele yí menian'n-mɔ. Yí nwan: “Anın esikafʋɛ bian kʋn
le yí sʋanlan kʋn mɔ yí ninnge'n kʋalaa wɔ yí sa nun ɔ. Cıan kʋn, menian kɔ a kɔ han kɔ hele
esikafʋɛ'n kɛ yí sʋanlan'n lɛ fın yí ninnge'n gua gua sʋ.
2 Esikafʋɛ'n kɔ man bɛ kɔ fɛlɛ yí sʋanlan'n. Ɔ kɔ han kɔ hele yí kɛ: ‘Ɛjɔlɛ mɔ mın tıtı yí wó
nwʋn'n nyɔ man mín fɛ. Yí ti, bu wó junman nın anwʋn mgbʋnndan kele mín. Afı mın mma
nva man mín junman'n mın nwula man wó sa nun kón.’
3 “Sʋanlan'n kɔ se yí nwʋn kɛ: ‘Anın mın 'yɔ mín nwʋn sɛ? Afı mín mın'n lɛ yı mín junman
nun. N ne man anwʋnsɛlɛ nán m'an li ebolo junman. Sɛ mın 'nanndı nun mın sɛsɛlɛ nán
m'an li alıɛ a, ɔ tı mín anyunnunguasıɛ.
4 Kıkaala dıɛ, m'an nwun kɛ mın 'kpın mın yɔ yí'n! Yí dıɛ, sɛ bɛ yı mín junman nun an, anın
menian'n-mɔ sʋsɔ mín nun!’
5 “Ɛhı a, ɔ kɔ fɛfɛlɛ bé nun kʋn biala m'ɔ tua yí mın kalɛ'n yí nwʋn. Ɔ kɔ bisa alimʋa dıɛ'n kɛ:
‘Kalɛ nyɛ yê ɛ tua mín mın ɔ?’
6 “Yí nwan: ‘Mın tua wó mın *olivʋ ngo balugo abulaa.’
“Sʋanlan'n kɔ han kɔ hele alimʋa dıɛ'n kɛ: ‘Ɛ 'nwun wó kalɛ kalata'n. Ndɛ-ndɛ, tanlan ası
kɛlɛ balugo bulu kalɛ.’
7 “Ɔ fɛlɛlı kʋn biekun, ɔ kɔ bisa yí kɛ: ‘Wó kʋsʋ, kalɛ nyɛ yê ɛ tua mín mın ɔ?’
“Kʋn sɔ'n nwan: ‘Mın tua wó mın *bele sakı ɛya nnun.’
“Sʋanlan'n kɔ han kɔ hele yí kɛ: ‘Ɛ 'nwun wó kalɛ kalata'n. Kɛlɛ bele sakı ɛya nnan kalɛ gua
sʋ.’
8 “Mınlıan'n kɔ yı yí sʋanlan awofʋɛ nın ayɛ kɛ ɔ nwunlin ɛbɛlɛ amanmuo nın anwʋn ngɛlɛ.
Ɔ sanlın kɛ mân awosin ɛhı anun menian'n-mɔ sı bé nwʋn yɔ ɔ tala jawe nın anun menian'n-
mɔ.
9 Mɔ mıın kan mın kele ɛmɔ'n y'ɔ le kɛ ɛmɔ fá mân ɛhı anun anwʋndıɛ'n mɔ ɛmɔ le yí'n bɛ
tíla amanngʋan. Yí dıɛ, cıan mɔ ɛmɔ asa nun kɔ yue'n, anın bɛ sɔ ɛmɔ nun nyanmıansʋ ɛlɔ.
10 “Sʋanlan mɔ bɛ fa ninnge nganngan bɛ wula yí sa nun an, ɔ man bɛ nwun yí ti anun'n,
mgbili'n-mɔ anun, ɔ 'man bɛ nwun yí ti anun. Sʋanlan kʋsʋ mɔ bɛ nnwun man yí ti anun
ninnge nganngan'n-mɔ anun'n, mgbili'n-mɔ anun bɛ nnwun man yí ti anun.
11 Eyuadı ɛhı anun anwʋndıɛ'n-mɔ anwʋn, sɛ b'a nnwun man ɛmɔ ati anun an, nwan
sʋanlan dıɛ yê ɔ 'fa anwʋndıɛ kpa'n wula ɛmɔ asa nun ɔ?
12 Sʋanlan fa like wula ɛmɔ asa nun nán ɔ'a nnwun man ɛmɔ ati anun an, nán Nyanmıan
yê ɔ 'fa ɛmɔ muonun dıɛ'n wula ɛmɔ asa nun ɔ.
13 “Kanga fíí ngʋala nzʋ man mınlıan nnyuan. Ɔ 'kpɔ kʋn nán ɔ kulo kʋn. Yí nyın 'sɔ kʋn, ɔ
tu yí nyın sa kʋn. Ɛmɔ ngʋala man kɛ bɛ kan Nyanmıan nʋn esika bɛ bɔ nun bɛ sʋ bé ɔ.”

Zozi 'ba han Falisifʋɛ nın anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Matie 11.12-13; 5.31-32, Maakı 10.11-12)

14 Falisifʋɛ'n-mɔ kɔ tie ɛjɔlɛ'n kʋalaatin mɔ Zozi hanlɪn'n. Nan kɛmɔ bɛ kulo esika nɪn ati,
bɛ kɔ gʋlʋ yí nwʋn.
15 Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ dɪɛ menian'n-mɔ anyunnun an, ɛmɔ bu bɛ́ nwʋn kɛ bɛ tɪ
meninkpa. Nan Nyanmɪan sɪ ɛmɔ ahʋnlɪn nɪn anun ɛjɔlɛ. Ɔ sanlɪn kɛ like mɔ menian'n-mɔ
bu yí kɛ ɔ tɪ kpa'n, Nyanmɪan anyunnun an, like sɔ'n tɪ nvuin.
16 "Menian'n-mɔ lili *Moyizɪ mala'n ɔ nʋn mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ ɛjɔlɛ nɪn asʋ dede ɔ juli Zʋan
Batisi mɛlɛ sʋ. Ɔ fi ɛbɛlɛ m'ɔ kɔ'n, b'a bɔ Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anwʋn Ɛjɔlɛkpa'n
kpayɛ. Yí ti, sʋanlan kʋn biala lɛ kpɪlɪ wʋlʋ Nyanmɪan belemgbin mân nɪn anun ɛlɔ.
17 Anwunno nʋn asɪ'n kʋala kɛ bɛ kpɛ nun bɛ sɪn ndɛ-ndɛ tala mala nɪn anun ɛjɔlɛ kpɔlɛ sin
kaan sʋa.
18 "Belenzua biala m'ɔ kɔ yila yí yɪ ɔ kɔ ja fʋfɔlɛ'n, belenzua sɔ'n, anɪn ɔ'a tʋn aja. Sʋanlan
biala kʋsʋ m'ɔ kɔ ja balasua mɔ yí hun a yila yí'n, sʋanlan sɔ'n, anɪn ɔ'a tʋn ajaa.

Esikafʋɛ'n nʋn Lazaa

19 "Ɛhɪ, anɪn esikafʋɛ bian kʋn wɔ ɛbɛlɛ. Taladɪɛ kɛ mmelemgbin'n-mɔ dɪɛ'n yê anɪn ɔ wula
ɔ. Ɔ le yí kʋalaa m'ɔ kulo ɛsɛ cɪan daa ɔ di mân.
20 Anɪn ehianfʋɛ kʋsʋ kʋn wɔ ɛbɛlɛ. Bɛ fɛlɛ yí Lazaa. (Dunman Lazaa'n, yí bʋ y'ɔ le kɛ
sʋanlan mɔ Nyanmɪan bʋka yí.) Yí nwʋn'n tɪ nganlan nganlan ngʋnmɪn. Ɔ la esikafʋɛ nɪn
awulo nɪn anʋan nɪn anyunnun ɛbɛlɛ.
21 Ɔ kulo kɛ ahan esikafʋɛ nɪn alɪɛ nɪn abʋ mgbʋkpʋlʋka'n m'ɔ gua tɔbɪlɪ nɪn abʋ asɪ'n, ɔ
nyan yí di. Kɛmɔ ɔ la ɛbɛlɛ'n, njʋa'n-mɔ ba bɛ tafɪ tafɪ yí nganlan'n-mɔ anun.
22 "Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede ehianfʋɛ'n kɔ wu. Ɔ wuli a, nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ nʋn yí kɔ hɔ
Abalahamʋn anwʋn ɛlɔ nyanmɪansʋ. Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede esikafʋɛ'n kʋsʋ kɔ wu bɛ kɔ sie yí.
23 Ɔ kɔ hɔ sîn'n m'ɔ le man ayuelɪɛ nɪn anun, anɪn ɔ tɪ nyinlinlin kpili kpa man yí. Ɔ 'tʋ yí
nyɪn anwunno a, ɔ kɔ nwun Abalahamʋn mʋa ɛlɔ, Lazaa tɪ yí nwʋn ɛbɛlɛ.
24 Esikafʋɛ'n kɔ tɪan, yí nwan: 'Mín sɪ Abalahamʋn, nwun mín nwʋn anwunnvoe. Sʋan
Lazaa maan ɔ bɔ́ yí sa bɛtɪa kʋn nzue nɪn anun ɔ fá kpín mín tofeleman nɪn asʋ. Ɔ sanlɪn kɛ
sîn'n lɛ kele mín yalɛ kpili sʋnman.'
25 "M'ɔ hanlɪn sɔ'n, Abalahamʋn kɔ bua yí kɛ: 'Mín wa, kacɪ kɛ wɔ́ anwʋndɪɛ dɪɛ'n, ɛ nyanlɪn
yí mɛlɛ mɔ anɪn ɛ wɔ asɪɛ nɪn asʋ'n. Lazaa kʋsʋ a, ɛfɛ yê ɔ tɔlɪ yí sʋ ɔ. Kɪkaala dɪɛ, yí lʋa a cɪcɪ
ɛwa. Wɔ́ kʋsʋ wɔ́, ɛ lɛ nwun yalɛ.
26 M'ɔ wɔ nun biekun'n y'ɔ le kɛ bɔnza kpili kʋn la yɛ́ nʋn ɛmɔ afian. Ɔ man bɛ́ mɔ bɛ wɔ ɛwa
mɔ bɛ kulo kɛ bɛ kɔ ɛlɔ'n, anaan bɛ́ mɔ bɛ wɔ ɛmɔ ɛlɔ mɔ bɛ kulo kɛ bɛ ba yɛ́ ɛwa'n, bɛ ngʋala
man yí sɔ yɔ.'
27 "Esikafʋɛ'n nwan: 'Mín sɪ Abalahamʋn, mɪn 'sɛlɛ wɔ́ kpa, sʋan Lazaa mín sɪ awulo ɛlɔ, ɔ
sanlɪn kɛ mín nianman nnun wɔ ɛbɛlɛ.
28 Yí dɪɛ ɔ ju ɛlɔ a, anɪn ɔ kan kele bɛ́ kɛ mɪɪn nwun yalɛ kpa, nán bɛ́ kʋsʋ, b'a mma man ɛwa
yalɛ nɪn anun bie.'
29 "Abalahamʋn kɔ bua yí kɛ: 'Moyizɪ mala'n wɔ bɛ́ sa nun, bɛ nʋn mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ yê bɛ
tɪ ɛlɔ ɔ. Man bɛ tíe bɛ́!'
30 "Esikafʋɛ'n nwan: 'Cɛcɛ, mín sɪ Abalahamʋn, sɛ sʋanlan kʋn fi ewue mma afian ɛwa ɔ
kɔ ɛlɔ a, bɛ 'nun bɛ́ nwʋn bɛ yaci bɛ́ nyɔlɪɛ ɛtɛ'n-mɔ.'
31 "Ɛhɪ a, Abalahamʋn kɔ han kɔ hele yí kɛ: 'Sɛ bɛ ngulo man kɛ bɛ di Moyizɪ mala nɪn asʋ
bɛ tie mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ a, man sʋanlan fi ewue mma afian bɔbɔ ɔ hɔ́ tʋ́ bɛ́, bɛ ngɔ le bɛ ngɔ
li man.' "

17

Bɛ́ mɔ bɛ man ɛhɪnlɪn-mɔ tɔ ɛtɛ nɪn anun'n
(Matie 18.6-7, Maakɪ 9.42)

1 Ɛhɪ, Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: "Ɔ mgba man yí nwʋn, ngaa wɔ ɛbɛlɛ mɔ ɔ
'man menian'n-mɔ tɔ ɛtɛ nɪn anun ɔ. Nan munnzue hán sʋanlan m'ɔ kɔ man yí manngʋn kɔ
tɔ ɛtɛ nɪn anun'n.
2 Ɔ tɪ kpa man yí kɛ bɛ tʋ́ yí kɔmɪn ɛbʋɛ kpili kʋn bɛ jʋ́ yí bɛ tʋ́ asue jenvie nɪn anun. Ɔ le sʋ
nvasʋɛ tala kɛ ɔ kɔ man mmatʋnman ɛhɪ-mɔ anun kʋn kɔ tɔ ɛtɛ nɪn anun'n.
3 Yí ti, ɛmɔ síe bɛ́ nwʋn ye kpa o!

Ɛtɛ face'n
(Matie 18.21-22)

"Sɛ wɔ́ nianman yɔ wɔ́ ɛtɛ a, kan yí nyɔlɪɛ ɛtɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ kele yí. Sɛ ɔ kaci yí abalabɔ
nɪn an, yaci yí ɛtɛ'n ce yí.
4 Sɛ ɔ yɔ wɔ́ ɛtɛ kpê nsʋ alɪhɪan kʋn anun an, yí kʋalaa m'ɔ kɔ yɔ'n, sɛ ɔ ba tʋ wɔ́ ɔ kan kɛ:
'Mɪn 'kaci mín abalabɔ'n,' sɛ ɔ yɔ yí sɔ a, yaci yí ɛtɛ'n ce yí."

Dedi'n
(Matie 17.20)

5 Mmɔfʋɛ'n-mɔ kɔ han kɔ hele yɛ́ Mɪn kɛ: “Gua yɛ́ dedi nɪn asʋ.”
6 Mɔ bɛ hanlɪn sɔ'n, yɛ́ Mɪn nwan: “Sɛ ɛmɔ le dedi mɔ yí kpili'n nʋn muntadɪ baa sɛ a, ɛmɔ kʋala se baka ɛhɪ kɛ: ‘Tu wɔ́ bʋ kɔ jinlan jenvie nɪn anun ɛlɔ.’ Baka sɔ'n 'tu yí bʋ ɔ kɔ jinlan jenvie nɪn anun ɛlɔ.”

Like m'ɔ sɛ kɛ akʋa'n yɔ'n

7 Zozi nwan: “Yɛ bú yí kɛ ɛmɔ anun kʋn le yí akʋa kʋn. Yí akʋa sɔ'n di yí ebo nɪn asʋ junman anaan ɔ nɪan yí ayɛmʋa'n-mɔ asʋ. Sɛ ɔ nwun kɛ yí akʋa'n fi ebolo a a, asʋ ɔ 'kan kele yí kɛ: ‘Kan wɔ́ nwʋn, tanlan asɪ di like’?
8 Ɔ ngan man sɔ. Nan ɔ 'kan kele yí akʋa'n kɛ: ‘Sesie mín like'n, kɔ kaci wɔ́ nwʋn bala yɪ mín alɪɛ dɪɛ'n man mín maan n ní n nón nzue. Sɛ mɪn yue a, ɛ kɔ li wɔ́ dɪɛ ɛ kɔ nʋn nzue.’
9 Junman'n mɔ ɔ'a man yí akʋa nɪn a li'n, asɪ nâ nnʋn man nun.
10 Kɛ ɔ tɪ yí man ɛmɔ kʋsʋ nɪn ala'n. Sɛ ɛmɔ yue junman'n kʋalaa mɔ b'a hele ɛmɔ'n di a, ɛmɔ hán kɛ: ‘Yɛ tɪ ngʋa mgban, like m'ɔ sɛ kɛ yɛ yɔ'n yê y'a yɔ ɔ.’ ”

Zozi nʋn kokobefʋɛ bulu'n

11 Mɔ Zozi 'kɔ Zoluzalɛmʋn'n, ɔ sɪnlɪn Samali nʋn Galile ɛyɛ nɪn asʋ.
12 Anɪn ɔ ka kaan ju kulo kʋn asʋ, kokobefʋɛ bulu kɔ hɔ kɔ kpa yí atɪn. Bɛ jinlanlɪn mʋa,
13 anɪn bɛ lɛ tɪan bɛ kan kɛ: “Kpain Zozi, nwun yɛ́ nwʋn anwunnvoe!”
14 Mɔ Zozi nwunlin bɛ́'n, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ hɔ́ bɛ fá bɛ́ nwʋn bɛ héle tɛɛyɪfʋɛ'n-mɔ.” Mɛlɛ mɔ bɛ falɪ atɪn'n mɔ bɛ 'kɔ'n, bɛ́ nwʋn kɔ sa.
15 Mɔ kokobefʋɛ bulu nɪn anun kʋn nwunlin kɛ yí nwʋn a sa'n, ɔ kɔ sa yí nzin. Ɔ 'ba a, anɪn ɔ lɛ tɪan ɔ yɪ Nyanmɪan ayɛ.
16 Ɔ kɔ tutu kɔ tɔ Zozi aja nun, ɔ kɔ butu yí nyɪn asɪ, ɔ kɔ yɔ yí mo. Kanngʋ anɪn sʋanlan sɔ'n tɪ Samali sʋanlan.
17 Ɛhɪ a, Zozi nwan: “Bɛ́ kokobefʋɛ bulu'n, asʋ bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn a nza man ɔ? Nan kokobefʋɛ ngʋanlan ɛhɪnlɪn, bɛ halɪ bɛ́ dɪɛ nin?
18 Bɛ́ nun bie fíí a nza a mma nyɪ man Nyanmɪan ayɛ kɛ ɛyɛfʋɛ ɛhɪ ala?”
19 M'ɔ yɔlɪ sɔ yuelɪ'n, Zozi kɔ han kɔ hele kokobefʋɛ'n kɛ: “Jasʋ kɔ, wɔ́ dedi nɪn a le wɔ́ ngʋan.”

Nyanmɪan belemgbin elie'n

20 Ɛlɛhʋn kʋn *Falisifʋɛ'n-mɔ kɛ bisa Zozi kɛ: “Cɪan benin yê Nyanmɪan 'di yí belemgbin nɪn ɔ?”
Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Nyanmɪan belemgbin elie'n tɪ man like mɔ bɛ nwun yí bɛ́ nyɪnsʋ ɔ.
21 Bɛ ngan man kɛ: ‘Ɛ 'nwun yí’ anaan ‘Yí ahɪ’. Afɪ ɛmɔ nwún yí kɛ Nyanmɪan lɛ di yí belemgbin nɪn ɛmɔ afian ɛwa.”
22 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: “Mɛlɛ'n 'ba ju mɔ cɪan kʋn ɛmɔ alʋa 'ba lɔ *Mân Baa'n, kʋsʋ ɛmɔ ngɔ nwun man yí.
23 Menian'n-mɔ 'ba han kele ɛmɔ kɛ: ‘Bɛ nían, ɔ wɔ ɛwa o!’ anaan ‘Bɛ nían, ɔ wɔ ɛlɔ o!’ Bɛ kan sɔ a, nán bɛ tu bɛ́ bʋ bɛ nwanndi bɛ kɔ lɪka fíí.
24 Kɛmɔ nyanmɪan'n kpɛ mɪaɪn, ɔ fite ebue kʋn ɔ ta kɔ ebue kʋn'n, kɛ Mân Baa'n kʋsʋ ɛwalɛ cɪan'n 'ba yɔ yí nɪn anɪn.
25 Nan kʋsʋ ɔ di kɛ ɔ nwun yalɛ kpa, ɛsɛ ɔ di kɛ ajulisʋ menian'n-mɔ yɪ yí tʋ kʋalaaka.
26 “Ɛjɔlɛ m'ɔ walɪ Nowe mɛlɛ sʋ'n, ɛjɔlɛ sɔ'n kʋnmgba yê ɔ 'ba a Mân Baa nɪn ɛwalɛ cɪan nɪn ɔ.
27 Dede m'ɔ juli cɪan mɔ Nowe 'fʋ meli nɪn anun, mɔ asuyie kpili'n 'bu asɪ ɔ kun menian'n-mɔ kʋalaatin'n, anɪn Nowe mɛlɛ sʋ menian'n-mɔ lɛ didi, bɛ lɛ nʋn nzan, bɛ lɛ jija bɛ́ nwʋn, ɛsɛ anɪn bɛ lɛ fa bɛ́ mma'n-mɔ ajaa.
28 “Mân Baa nɪn ɛwalɛ cɪan'n 'ba yɔ kɛ Lɔtʋ mɛlɛ sʋ. Lɔtʋ mɛlɛ sʋ, anɪn menian'n-mɔ lɛ didi, bɛ lɛ nʋn nzan, bɛ lɛ tunndo ninnge, bɛ lɛ tɔnɪn ninnge, bɛ lɛ dodua ninnge ɛsɛ anɪn bɛ lɛ sisi sua.
29 Nan cɪan mɔ Lɔtʋ fi *Sodɔmʋn jasʋlɪ'n, Nyanmɪan manlɪn sîn esue ɔ nʋn like kʋn, ɔ ban nvan kɛ tui ndunmunlan, bɛ tɔlɪ gualɪ bɛ hunlin menian sɔ'n-mɔ kʋalaatin.
30 “Cɪan mɔ Mân Baa'n 'ba yɪ yí nwʋn kele'n, kɛ ɛjɔlɛ'n 'ba yɔ yí nɪn anɪn.
31 Cɪan sɔ'n, sʋanlan m'ɔ kɔ fʋ kɔ tanlan yí sua nɪn ati sʋ'n, n'ɔ ju ɔ wʋlʋ sua nɪn anun ɔ fa yí ninnge'n m'ɔ wɔ ɛbɛlɛ'n. Sʋanlan kʋsʋ m'ɔ kɔ hɔ ebolo'n, n'ɔ sa yí nzin ɔ ba kulo.
32 Ɛmɔ ati kácɪ Lɔtʋ ayɪ'n!
33 Sʋanlan m'ɔ tɪ ahyʋan ɔ kulo yí kunnun'n, ɔ nnyan man ngʋan. Nan sʋanlan mɔ eyuadɪ ɛtɛ ɛhɪ anun ɔ kulo ɛhɪnlɪn-mɔ ɔ bʋka bɛ́'n, sʋanlan sɔ'n, ɔ 'nyan nyanmɪansʋ ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n.

34 Mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ cɪan sɔ'n kɔngɔɛ, sɛ menian nnyuan la ɛbɛɛ kʊn asʊ a, bɛ nʊn
kʊn kɔ, kʊn ka ɛbɛlɛ.
35 Mmalasua nnyuan mɔ bɛ lɛ futu *bele bɛ yɪ yí fali'n, bɛ nʊn kʊn kɔ, kʊn ka ɛbɛlɛ." [
36 Mmelenzua nnyuan mɔ bɛ kɔ hɔ ebolo'n, bɛ nʊn kʊn kɔ, bɛ yaci kʊn.]
37 Zozi menian'n-mɔ kɔ bisa yí kɛ: "Yé Mɪn, anɪn nin lɪka dɪɛ yê ɛjɔlɛ sɔ'n 'ba te ɔ?"
Zozi kɔ bua bé kɛ: "Lɪka mɔ fuin'n la'n, ɛbɛlɛ yê ɛkpɔtɛ'n-mɔ yia ɔ."

18

Kunlannvʊɛ balasua'n nʊn sʊanlan'n

m'ɔ di ɛjɔlɛ nɪn anwʊn anyɪnndala'n

1 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ bu anyɪnndala ɛhɪ ɔ kɔ hele bé kɛ bɛ yó asɔnɪn tɛmʊn biala, nán bɛ man
bé nwʊn bubu bé.
2 Yí nwan: "Anɪn sʊanlan kʊn wɔ kulo kʊn asʊ ɔ di ɛjɔlɛ. Sʊanlan sɔ'n, ɔ nzulo man
Nyanmɪan ɛsɛ yí nyɪn nzɔ man sʊanlan fíí.
3 Anɪn kunlannvʊɛ balasua kʊn kʊsʊ wɔ kulo sɔ nɪn asʊ bie. Kunlannvʊɛ sɔ'n ba tʊ
sʊanlan'n m'ɔ di ɛjɔlɛ'n cɪan daa a, yí nwan: 'Di mín ɛjɔlɛ'n m'ɔ la mɪn nʊn mín kpɔfʊɛ nɪn
afian'n man mín.'
4 "Kunlannvʊɛ'n ba ɔ kan an, sʊanlan'n m'ɔ di ɛjɔlɛ'n ndɛ man yí sʊ dede ɔ'a hyɛ kpa. Cɪan
kʊn, ɔ kɔ se yí nwʊn kɛ: 'Ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ mɪn nzulo man Nyanmɪan ɛsɛ mín nyɪn nzɔ man
sʊanlan fíí.
5 Nan kʊsʊ, kɛmɔ kunlannvʊɛ balasua ɛhɪ man mɪn nnyan mɪn nwʊn'n, mɪn 'di yí ɛjɔlɛ'n
mɪn man yí. Sɛ m'an nyɔ man yí sɔ a, ɔ 'tan mín nyɪnsʊ.' "
6 Mɔ yé Mɪn buli anyɪnndala sɔ'n yuelɪ'n, ɔ kɔ han kɔ tʊ sʊ kɛ: "Ɛmɔ tíe ɛjɔlɛ mɔ sʊanlan ɛtɛfʊɛ
ɛhɪ m'ɔ di ɛjɔlɛ'n lɛ kan'n!
7 Sɛ ɛtɛfʊɛ ɛhɪ m'ɔ di ɛjɔlɛ'n kʊala kɛ ɔ di sʊanlan ɛjɔlɛ maan yí kunnun jɔ a, asʊ Nyanmɪan
lɪlɪ yê yí mma'n-mɔ sun fɛlɛ yí kɔngɔɛ nʊn eyue a, ɔ nni man bé ɛjɔlɛ mman man bé ɔ? Asʊ ɔ
'cɛ nán ɔ'a bʊka bé ɔ?
8 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ Nyanmɪan 'di bé ɛjɔlɛ'n man bé ndɛ-ndɛ. Nan *Mân
Baa nɪn ɛwalɛ nun, asʊ ɔ 'ba tʊ menian'n-mɔ asɪɛ nɪn asʊ ɛwa kɛ bɛ de Nyanmɪan bɛ di ɔ?"

Falisifʊɛ'n nʊn sʊanlan'n

m'ɔ dide ajule nɪn anwʊn anyɪnndala'n

9 Zozi kɔ bu anyɪnndala ɛhɪ ɔ kɔ man bé mɔ bɛ bu bé nwʊn sɛsɛfʊɛ Nyanmɪan anyunnun,
mɔ bɛ mmu man bé manngʊn-mɔ like'n.
10 Yí nwan: "Menian nnyuan kɔ hɔ asɔnɪn ɛyɔlɛ Nyanmɪan awulo ɛlɔ. Nunhan kʊn tɪ
*Falisifʊɛ, kʊn'n dide ajule.
11 Falisifʊɛ nɪn a tɪ yí nwʊn ɔ'a jinlan bé nyunnun yê ɔ lɛ sɛlɛ ɔ. Yí nwan: 'Nyanmɪan, mɪn
'da wó asɪ, afɪ n dɪ man kɛ menian bʊ nga'n-mɔ. Bé dɪɛ, bɛ tɪ awofʊɛ, ɛtɛfʊɛ ɛsɛ bɛ tʊn ajaa. Mɪn
'da wó asɪ, afɪ n dɪ man kɛ sʊanlan ɛhɪ m'ɔ dide ajule'n.
12 Mɔlɛ kʊn anun, mɪn bua mɪn da kpê nnyuan. Like mɔ n gɔ nyan yí'n, mɪn bu nun bulu
mɪn tu kʊn mɪn man wó.'
13 "Sʊanlan'n m'ɔ dide ajule'n jin bé nzin mʊa, ɔ ngulo man kɛ ɔ tʊ yí nyɪn anwunno bɔbɔ,
ɔ kɔ fa yí sa kɔ bɔ yí hue sʊ, yí nwan: 'Nyanmɪan, nwun mín nwʊn anwunnvoe. Ɔ sanlɪn kɛ
n dɪ ɛtɛfʊɛ.' "
14 Zozi nwan: "Mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ mɛlɛ mɔ sʊanlan'n m'ɔ dide ajule'n 'kɔ yí awulo'n,
anɪn ɔ nʊn Nyanmɪan, bé afian a sɛ. Nan Falisifʊɛ'n, ɔ nʊn Nyanmɪan, bé afian a nzɛ man. Ɔ
sanlɪn kɛ sʊanlan biala m'ɔ kɔ kuku yí nwʊn sʊ'n, bɛ 'kan yí asɪ. Sʊanlan kʊsʊ m'ɔ kɔ han yí
nwʊn asɪ'n, bɛ 'kuku yí sʊ."

Zozi 'ba yeyila mmatʊnman nganngan'n-mɔ asʊ
(Matie 19.13-15, Maakɪ 10.13-16)

15 Menian mmie-mɔ kɔ fa mmatʊnman nganngan-mɔ bɛ kɔ bɛlɛ Zozi kɛ ɔ fá yí sa ɔ fúa bé
nwʊn ɔ yéyila bé sʊ. Mɔ yí mmɔfʊɛ'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ kɔ totua menian sɔ'n-mɔ atɪn.
16 Zozi kɔ man bɛ kɔ fɛlɛ mmatʊnman'n-mɔ. Yí nwan: "Ɛmɔ yáci mmatʊnman'n-mɔ maan
bɛ bála mín nwʊn! Nán bɛ totua bé atɪn. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan Belemgbin Mân'n, ɔ tɪ bé mɔ
bɛ tɪ kɛ bé'n dɪɛ.
17 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ sʊanlan mɔ ɔ'a nyɔ man yí nwʊn batʊnman ɔ'a man
Nyanmɪan a nni man yí sʊ belemgbin'n, sʊanlan sɔ'n ngɔ hʊala man Nyanmɪan Belemgbin
Mân nɪn anun ɛlɔ kɔ lé."

Esikafʊɛ'n nʊn ngʊan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n
(Matie 19.16-30, Maakɪ 10.17-31)

18 Zufʋ kpain'n kʋn kɔ bisa Zozi kɛ: “Mınlıan kpa, nzu like dıɛ y'ɔ di kɛ mın yɔ nán m'an
nyan ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ'n?”
19 Zozi kɔ bua yí kɛ: “Nzukɛ ati yê ɛ fɛlɛ mín mınlıan kpa ɔ? Sʋanlan fíí tı man kpa, sannan
Nyanmıan angʋnmın cein.
20 Ɛ sı mala bulu'n: *N'ɛ tʋn ajaa, n'ɛ kun sʋanlan, n'ɛ wua, n'ɛ di ato adanzıɛ, man wó nyın só*
wó sı nʋn wó nin.”
21 Bian'n nwan: “M mantanlın mala sɔ'n-mɔ asʋ elie mín mmatʋnman nun angʋnmın.”
22 Mɔ Zozi tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ han kɔ hele yí kɛ: “Ɔ ka wó like kʋn biekun. Tɔnın wó nwʋn
ninnge'n kʋalaatin nán ce yí esika'n man ehianfʋɛ'n-mɔ.”
23 Mɔ Zozi hanlın sɔ mɔ bian'n tılı'n, yí nwʋn kɔ bubu yí. Ɔ sanlın kɛ ɔ tı esikafʋɛ kpili kpa.
24 Mɔ Zozi nwunlin kɛ bian nın anwʋn a bubu yí'n, yí nwan: “Nyanmıan Belemgbin Mân
nın anun ɛlɔ ɛwʋlʋɛ'n yɔ sı man esikafʋɛ'n-mɔ o!
25 Ɔ yɔ sı man naan kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí sʋamo'n kɛ ɔ wólʋ dɔlɔwa bɔɛ nun. Nan ɔ yɔ sı kpa
man esikafʋɛ kʋn kɛ ɔ wólʋ Nyanmıan Belemgbin Mân nın anun.”
26 Bé mɔ anın bɛ lɛ tie Zozi ɛjɔlɛ sɔ'n nwan: “Nan sɛ ɛjɔlɛ'n tı sʋa a, anın nwan yê ɔ kʋala ɔ
nyan yí ti ɔ?”
27 Zozi kɔ bua bé kɛ: “Like mɔ kulo menian'n-mɔ ngʋala man yí yɔ'n, like sɔ'n nza man
Nyanmıan yɔ.”
28 Ɛhı a, Pıɛlı nwan: “Nıan, y'a yaci yɛ́ nwʋn ninnge'n kʋalaa y'a gua y'a si wó sʋ.”
29 Zozi kɔ han kɔ hele bé kɛ: “Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ sɛ Nyanmıan Belemgbin
Mân'n dunman nun, sʋanlan kʋn yaci yí awulo, yí yı, yí nianman-mɔ, yí sı nʋn nʋn yí nin nʋn
mma-mɔ a,
30 ɔ 'nyan yí nwʋn sʋ dɔʋn kpa mɛlɛ ɛhı anun. Ɛsɛ mɛlɛ'n m'ɔ lɛ ba nın anun, ɔ 'nyan ngʋan
m'ɔ le man ayuelıɛ'n.”

Zozi 'ba bɔ yí ewue'n nʋn yí etinnge nın asʋ biekun
(Matie 20.17-19, Maakı 10.32-34)

31 Zozi nʋn yí menian bulu nʋn nnyuan'n kɔ tı bé nwʋn. Ɔ kɔ han hɔ hele bé kɛ: “Yaa, yɛ lɛ
kɔ Zoluzalɛmʋn o! Ɛjɔlɛ'n kʋalaa mɔ mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hanlın m'ɔ tʋ de Mân Baa'n, ɛbɛlɛ yê
ɔ 'kpın sʋ ɔ.
32 Bɛ 'ba yı *Mân Baa'n bɛ man bé mɔ bɛ nzʋ man Nyanmıan'n. Bé kʋsʋ bɛ 'ba gʋlʋ yí nwʋn,
bɛ 'kpɛ yí nzʋba ɛsɛ bɛ 'tʋtʋ yí nwʋn ngɛsɛlɛ.
33 Bɛ 'fin yí mgbele ɛsɛ bɛ 'kun yí. Nan bɛ kun yí a, yí cıan nsan nın asʋ, ɔ fi ewue nun ɔ
'tinnge.”
34 Ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi hanlın'n, yí menian'n-mɔ ngɔ tı man yí bʋ fíí sʋa. Ɔ sanlın kɛ ɛjɔlɛ'n mɔ
Zozi hanlın'n tı nvıalıɛ nun ɛjɔlɛ bé nyınsʋ. Ɔ man b'a ndı man yí bʋ.

Zozi 'ba man anyınsinlinwafʋɛ kʋn nwun ası
(Matie 20.29-34, Maakı 10.46-52)

35 Anın Zozi ka kaan ju Zoliko. Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın anyınsinlinwafʋɛ kʋn tı atın nın anʋan
ɛbɛlɛ yê ɔ sɛsɛlɛ ɔ.
36 M'ɔ tılı kɛ meninsʋnman lɛ sîn'n, ɔ kɔ bisa nun ɛjɔlɛ.
37 Bɛ kɔ han bɛ kɔ hele yí kɛ Zozi m'ɔ fi Nazalɛtı'n y'ɔ lɛ sın ɛbɛlɛ ɔ.
38 M'ɔ tılı kɛ bé nwan Zozi y'ɔ lɛ sın ɛbɛlɛ'n, ɔ kɔ tıan. Yí nwan: “Belemgbin *Davidi Awa
Zozi, nwun mín nwʋn anwunnvoe!”
39 Bé mɔ bɛ li bé nyunnun'n kɔ totua yí kɛ ɔ múan yí nʋan. Mɔ bɛ 'totua yí'n, bɛlɛ mɔ anın ɔ
lɛ tıan sɛlɛ kpa ɔ. Yí nwan: “Belemgbin Davidi Awa, nwun mín nwʋn anwunnvoe!”
40 Zozi kɔ jinlan ɔ kɔ man atın kɛ bɛ fá yí bɛ bélɛ yí. Mɔ anyınsinlinwafʋɛ'n juli ɛbɛlɛ'n, Zozi
kɔ bisa yí kɛ:
41 “Nzu yê ɛ kulo kɛ n yɔ́ m mán wó ɔ?”
Anyınsinlinwafʋɛ'n nwan: “Yɛmınlın, yɔ maan n nwún ası kɛ yí daba'n.”
42 M'ɔ hanlın sɔ'n, Zozi kɔ han kɔ hele yí kɛ: “Nwun ası! Wó dedi nın a man wó nwʋn a sa.”
43 Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ nwun ası. Ɔ kɔ yı Nyanmıan ayɛ ɔ kɔ si Zozi sʋ. Mɔ bé kʋalaa bɛ nwunlin
yí sɔ'n, bɛ kɔ yı Nyanmıan ayɛ.

19

Zozi nʋn Zase

1 Zozi juli Zoliko kulo nın asʋ ɛbɛlɛ, ɔ lɛ kpɛ nun.
2 Anın bian kʋn wɔ ɛbɛlɛ. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Zase. Ɔ tı bé mɔ bɛ dide ajule'n-mɔ kpain ɛsɛ
ɔ tı esikafʋɛ.
3 Ɔ kulo kɛ ɔ nwun sʋanlan'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zozi'n. Nan kʋsʋ kɛmɔ ɔ tı sʋanlan tika'n,
meninsʋnman'n dunman nun, ɔ ngʋala nnwun man Zozi.

4 Ɛhı a, Zase kɔ bu bɛ́ nyunnun ɔ kɔ nwanndi ɔ kɔ hɔ kɔ fʋ baka kʋn asʋ. Baka sɔ'n, bɛ fɛlɛ
yí sikomɔɔ. Yí dıɛ anın ɔ nwun Zozi. Ɔ sanlın kɛ baka sɔ nın abʋ ɛbɛlɛ yê Zozi 'sın ɔ.
5 Mɔ Zozi juli baka nın abʋ'n, ɔ kɔ tʋ yí nyın anwunno ɔ kɔ han kɔ hele Zase kɛ: "Zase, kan
wɔ́ nwʋn ju ası. Ɔ sanlın kɛ ɛnɛ, wɔ́ awulo ɛlɔ yê mın 'sike ɔ."
6 Zase kɔ han yí nwʋn ɔ kɔ ju ɔ le fɛ elie ɔ kɔ sɔ Zozi nun.
7 Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ nwunlin yí sɔ'n kɔ fɛ ɛya. Bɛ́ nwan: "Sʋanlan ɛhı a hɔ a sike ɛtɛfʋɛ awulo!"
8 Zase kɔ jinlan yɛ́ Mın anyunnun, yí nwan: "Yɛmınlın, tie! Mın 'bu mín nwʋn ninnge nın
anun mın tu yí ebue mın man ehianfʋɛ'n-mɔ. Sɛ n nili sʋanlan bie ndunlunmun an, mın 'bɔ
yí nwʋn fâ nnan mın man yí."
9 Zozi kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Ɛnɛ, awulo ɛhı anun menian'n-mɔ a nyan ngʋan. Ɔ sanlın kɛ
sʋanlan ɛhı kʋsʋ tı Abalahamʋn abʋsʋ sʋanlan.
10 Afı *Mân Baa'n walı kɛ ɔ 'ba kpʋnndɛ bɛ́ mɔ b'a minlin'n-mɔ nán ɔ de bɛ́ ngʋan."

Esika kɔkɔlɛ mma nın anwʋn anyınndala'n
(Matie 25.14-30)

11 Ɛsɛ Zozi kɔ bu anyınndala kʋn biekun ɔ kɔ hele bɛ́ mɔ anın bɛ lɛ tie ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ'n. Afı,
kɛmɔ anın bɛ ka kaan bɛ ju Zoluzalɛmʋn'n, menian'n-mɔ jʋnlın kɛ bɛ 'ka ɛbɛlɛ ala bɛ nwun
Nyanmıan Belemgbin Mân'n.
12 Ɛhı a, Zozi nwan: "Dıhyıɛ kʋn fi yí mân dıɛ anun kɔ hɔ mân bie anun. Mân sɔ'n wɔ mʋa
kpa. Ɔ 'kɔ maan bɛ sie yí belemgbin nán ɔ sa ba.
13 Mɔ ɔ 'ba hɔ'n, ɔ kɔ fɛfɛlɛ yí ngʋa'n-mɔ anun bulu. Ɔ kɔ wowula bɛ́ nun kʋn biala asa nun
esika kɔkɔlɛ mma ngʋkʋn. Yí nwan: 'Ɛmɔ fá lí junman dede maan m mála.'
14 "Dıhyıɛ sɔ'n mân nın anun menian'n-mɔ ngulo man yí ɛjɔlɛ, bɛ kpɔ yí. Nan mɔ dıhyıɛ'n
hɔlı'n, bɛ kɔ yı menian maan bɛ kɔ si yí sʋ. Bɛ hɔlı juli ɛlɔ a, bɛ́ nwan: 'Yɛ ngulo man kɛ bian
ɛhı di yɛ́ sʋ belemgbin.'
15 "Bɛ kɔ sie dıhyıɛ sɔ'n belemgbin, ɔ kɔ sa kɔ a yí mân nın anun. Ɔ kɔ man bɛ kɔ fɛfɛlɛ yí
ngʋa'n-mɔ m'ɔ falı esika'n manlın bɛ́'n kɛ bɛ bála a bu mgbʋnndan bɛ héle yí.
16 "Alimʋa akʋa'n juli ɛbɛlɛ a, yí nwan: 'Yɛmınlın, m'an nyan bulu m'an bʋka mɔ ɛ falı
manlın mín nın asʋ.'
17 "Belemgbin'n kɔ han kɔ hele yí kɛ: 'Akʋa kpa, mo! Kɛmɔ ninnge kaan ɛhı-mɔ anun m'an
nwun wɔ́ ti anun'n, mın 'fa wɔ́ mın sie kulo mgbili bulu asʋ kpain.'
18 "M'ɔ tɔ sʋ nnyuan'n kɔ a. Yí nwan: 'Yɛmınlın, m'an nyan nnun m'an bʋka mɔ ɛ falı manlın
mín nın asʋ.'
19 "Belemgbin kɔ han kɔ hele yí kɛ: 'Mın 'fa wɔ́ kʋsʋ mın sie kulo mgbili nnun asʋ kpain.'
20 "Akʋa kʋn biekun walı a, yí nwan: 'Yɛmınlın, ɛ 'nwun wɔ́ esika'n. N valı n vıalı hanmıntı
duku nun.
21 Mın sulo wɔ́, ɔ sanlın kɛ ɛ tı sʋanlan mɔ wɔ́ ɛjɔlɛ elie yɔ yalɛ. Lıka mɔ a nzie man like'n,
ɛbɛlɛ like yê ɛ fa ɔ. Lıka mɔ a nnu a man like'n, ɛbɛlɛ like yê ɛ tı ɔ.'
22 "Mɔ akʋa nın anʋan tɔlı'n, belemgbin'n nwan: 'Akʋa ati anun ɛtɛ, wɔ́ nʋan ɛjɔlɛ nın
anwʋn yê mın 'nıan mın tua wɔ́ kalɛ ɔ. Ɛ sı kɛ n dı sʋanlan mɔ yí ɛjɔlɛ elie yɔ yalɛ, lıka mɔ
m'an nzie man like'n, ɛbɛlɛ like yê mın fa ɔ. Lıka mɔ m'an nnu a man like'n, ɛbɛlɛ like yê mın
tı ɔ.
23 Ɔ yɔ sɛ mɔ afı a ngɔ a nva man mín esika nın a ndʋ man bankı ɔ? Ahan kɛ n vi ɛlɔ m
malı'n, mın kʋala kɛ mın de sʋ nvasʋɛ'n.'
24 "Mɔ belemgbin hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n kɛ: 'Ɛmɔ tʋ́a yí lé
esika kɔkɔlɛ mma sɔ'n bɛ mán sʋanlan'n m'ɔ le bulu'n.'
25 "Bɛ́ mɔ bɛ gua ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔ han kɔ hele belemgbin'n kɛ: 'Yɛmınlın, yí dıɛ, ɔ'a li mʋa ɔ'a
nyan bulu!'
26 "Belemgbin nwan: 'Mın kan mın kele ɛmɔ kɛ sʋanlan m'ɔ le bie'n, bɛ 'man yí dɔʋn. Nan
sʋanlan m'ɔ le man bie fíí'n, kaan'n m'ɔ le'n, bɛ 'tʋa yí bɛ de.
27 Bɛ́ mɔ bɛ kpɔ mín mɔ b'a ngulo man kɛ mın sie bɛ́'n, bɛ fá bɛ́ kʋsʋ bɛ fíte mín nyunnun
ɛwa bɛ hún bɛ́.' "

Zoluzalɛmʋn ɛhɔlɛ'n
(Matie 21.1-11, Maakı 11.1-11, Zʋan 12.12-19)

28 Mɔ Zozi buli anyınndala sɔ'n yuelı mɔ bɛ 'kɔ Zoluzalɛmʋn'n, ɔ li yí menian'n-mɔ
anyunnun.
29 Mɔ bɛ hɔlı dede mɔ bɛ ka kaan bɛ ju Bɛtıfaze nʋn Betanin kulo'n m'ɔ mantan bʋka'n mɔ
bɛ fɛlɛ yí *Olivʋ bʋka'n, Zozi kɔ sʋan yí menian'n-mɔ anun nnyuan yí nyunnun.
30 Yí nwan: "Ɛmɔ hɔ́ kulo'n m'ɔ wɔ yɛ́ nyunnun ɛlɔ nın asʋ. Sɛ ɛmɔ ju ɛlɔ a, ɛmɔ 'ba nwun kɛ
afunlunmun baa kʋn mɔ sʋanlan fíí fʋlı man sʋ lé mınnda ɛbɛlɛ. Ɛmɔ nyánnjı yí bɛ bɛ́lɛ mín
ɛwa.

31 Sɛ sʊanlan bisa ɛmə kɛ: 'Nzukɛ ati yê ɛmə lɛ nyannjɪ yí ɔ?' Ɛmə hán kɛ: 'Yé Mɪn a hian yí nwʊn.' "
32 Bé mə Zozi sʊanlɪn bé'n hɔlɪ nwunlin yí kʊalaa kɛ ɔ hanlɪn helelɪ bé'n.
33 Mɛlɛ mə bɛ 'nyannjɪ afunlunmun baa'n, bé mə bɛ le yí'n kɔ bisa bé kɛ: 'Nzukɛ ati yê ɛmə lɛ nyannjɪ afunlunmun baa nɪn ɔ?'
34 Zozi menian nnyuan'n kɔ bua bé kɛ: 'Yé Mɪn a hian yí nwʊn.'
35 Ɛhɪ a, bɛ kɔ fa afunlunmun baa'n bɛ kɔ bɛlɛ Zozi. Bɛ kɔ yɪyɪ bé taladɪɛ'n bɛ kɔ gua sʊ. Bɛ kɔ man Zozi kɔ fʊ kɔ tanlan sʊ.
36 Zozi 'kɔ a, anɪn menian'n-mə lɛ yɪyɪ bé taladɪɛ'n-mə bɛ sɪsɛ yí atɪn nɪn anun.
37 Mə anɪn bɛ ka kaan bɛ ju Olivʊ bʊka atɪn'n m'ɔ tʊlʊ kɔ Zoluzalɛmʊn nɪn asʊ'n, bé kʊalaa mə bɛ si Zozi sʊ'n kɔ li fɛ bɛ kɔ bɔ bɛ kɔ sulo. Bɛ kɔ yɪ Nyanmɪan ayɛ ɔ fi asinbɛnwʊn ninnge'n-mə mə b'a nwun yí nɪn anwʊn.
38 Bé nwan: "Nyila hán belemgbin'n m'ɔ lɛ ba wɔ yé Mɪn dunman nun'n! Alʊacɪcɪɛ wɔ anwunno, anunminnyanmʊn hán Nyanmɪan!"
39 Anɪn *Falisifʊɛ mmie-mə wɔ meninsʊnman nɪn anun. Bɛ kɔ han bɛ kɔ hele Zozi kɛ: "Kpain, kan kele wɔ́ menian'n-mə kɛ bɛ múan bé nʊan."
40 Zozi kɔ bua bé kɛ: "Mɪun kan mɪn kele ɛmə kɛ sɛ bɛ muan bé nʊan an, nyɔbʊɛ'n-mə 'bɔ sulo!"

Zozi 'ba sun gua Zoluzalɛmʊn anwʊn

41 Mə Zozi juli Zoluzalɛmʊn anwʊn ɛbɛlɛ mə yí nyɪn bɔlɪ kulo'n, ɔ kɔ sun kɔ gua yí nwʊn.
42 Yí nwan: "Sɛ ɔ tɪ kɛ ɛ tɪ ɛjɔlɛ abʊ a, ahan ɛnɛ wɔ́ kʊsʊ, ɛ 'nwun alʊacɪcɪɛ atɪn'n! Nan kʊsʊ, ɛ ngʊala man kɛ ɛ nwun yí. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ tɪ like mə ɔ'a fɪa wɔ́ nyɪn.
43 Mɛlɛ'n lɛ ba, bé mə bɛ kpɔ wɔ́'n, bɛ 'cɪ wɔ́ nwʊn ɛnwanlan kunngun kpa. Bɛ 'ta bɛ si bɛ yia wɔ́. Bɛ 'kele wɔ́ ahʊlʊwa wɔ́ bê nʊn wɔ́ fama.
44 Bɛ 'bɔ wɔ́ bʊsʊ bɔkɔɔ, wɔ́, ɔ nʊn wɔ́ mma'n-mə. Bɛ 'bubu kulo'n bɔkɔɔ bɛ gua yí asɪ. Ɔ sanlɪn kɛ a nnwun man mɛlɛ'n mə Nyanmɪan walɪ wɔ́ ti ele'n!"

Zozi 'ba wʊlʊ Nyanmɪan awulo nɪn anun
(Matie 21.12-17, Maakɪ 11.15-19, Zʊan 2.13-22)

45 Zozi kɔ hɔ kɔ wʊlʊ Nyanmɪan awulo ɛbɛlɛ, ɔ kɔ fʊan bé mə anɪn bɛ lɛ di nun gua'n.
46 Yí nwan: "Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kele kɛ: *Mín sua'n tɪ asɔnɪn ɛyɔlɛ sua.* Nan ɛmə dɪɛ, ɛmə a fa a kaci *awofʊɛ sua.*"
47 Ɛhɪ anzin, cɪan daa, Zozi kekele like Nyanmɪan awulo nɪn anun. *Tɛɛyɪfʊɛ mgbain'n-mə, *mala nɪn asʊ mgbain'n-mə nʊn mân nɪn asʊ mgbain'n-mə kulo kɛ bɛ kun yí.
48 Kʊsʊ bɛ nnwun man atɪn mə bɛ 'bu sʊ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ bagua'n yɔ anzʊɛ kpa ɔ tie ɛjɔlɛ'n mə Zozi kan'n.

20

Zozi tunmin'n
(Matie 21.23-27, Maakɪ 11.27-33)

1 Ɛhɪ, anɪn Zozi lɛ kekele menian'n-mə ninnge Nyanmɪan awulo nɪn anun, ɛsɛ anɪn ɔ lɛ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n kele bé. Kʊnmgba ala, tɛɛyɪfʊɛ mgbain'n-mə, mala nɪn asʊ mgbain'n-mə nʊn Izalayɛ mgbain'n-mə kɔ a
2 kɔ bisa yí kɛ: "Kele yé tunmin ɛhɔlɛ kʊn'n mə ɛ fa yɔ ninnge ɛhɪ-mə'n, ɔ nʊn sʊanlan'n m'ɔ manlɪn wɔ́ yí nwʊn atɪn'n?"
3 Zozi kɔ bua bé kɛ: "Mín kʊsʊ mín, mɪn 'ba bisa ɛmə kosuan kʊn. Ɛmə búa mín bie.
4 Nwan y'ɔ sʊanlɪn Zʊan kɛ ɔ bála ɔ sónɪn menian'n-mə'n, Nyanmɪan anaan kulo menian ɔ?"
5 Mə Zozi bisalɪ bé kosuan sɔ'n, akpʊlʊwa kɔ tɔ bé afian. Bé nwan: "Sɛ yɛ kan kɛ: 'Nyanmɪan y'ɔ sʊanlɪn yí' a, ɔ 'bisa yé kɛ: 'Anɪn ɔ yɔ sɛ mə ɛmə a nne man Zʊan b'a nni man'n?'
6 Nan sɛ yɛ kan kɛ: 'Kulo menian'n-mə yê bɛ sʊanlɪn yí' a, bagua bɔndɪn'n 'tʊtʊ yé ɛbʊɛ bɛ kun yé. Ɔ sanlɪn kɛ, bé kʊalaa bɛ de bɛ tʊ nun kɛ Zʊan tɪ Nyanmɪan kpɔmanfʊɛ."
7 Ɛhɪ a, bɛ kɔ bua Zozi kɛ: "Yɛ nzɪ man sʊanlan'n m'ɔ sʊanlɪn Zʊan'n."
8 Zozi kʊsʊ nwan: "Kɛmə ɛmə nzɪ man sʊanlan'n m'ɔ sʊanlɪn Zʊan'n, mín kʊsʊ mɪn ngele man ɛmə tunmin ɛhɔlɛ kʊn'n mə mɪn fa mɪn yɔ ninnge ɛhɪ-mə'n."

Divɪn ebo nɪn anwʊn anyɪnndala'n
(Matie 21.33-46, Maakɪ 12.1-12)

9 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ bu anyɪnndala ɛhɪka ɔ kɔ hele bagua'n, yí nwan: "Bian kʊn kɔ sʊn divɪn ebo. Ɔ kɔ fa kɔ wula menian asa nun, ɔ kɔ tu atɪn ɔ kɔ hyɛ ɛlɔ.
10 Tɛmʊn mə divɪn nɪn ɛtɪɛ'n juli'n, ɔ kɔ sʊan akʊa kʊn kpafʊ'n-mə anwʊn ɛlɔ kɛ ɔ hó lé yí dɪɛ'n bɛ́lɛ yí. Akʊa'n hɔlɪ juli ɛlɔ a, kpafʊ'n-mə kɔ bili yí bɛ kɔ fʊan yí, ɔ le yí sa to ɔ kɔ sa kɔ hɔ.

11 Bian'n m'ɔ le ebo'n kɔ sʋan akʋa kʋn biekun kpafʋ'n-mə anwʋn ɛlɔ. Kpafʋ'n-mə kɔ bili yí
kʋsʋ, bɛ kɔ kpɪkpɛ yí nzʋba, bɛ kɔ fʋan yí, ɔ le yí sa to ɔ kɔ sa kɔ hɔ.
12 Ɛsɛ bian'n kɔ sʋan yí akʋa'n kʋn biekun ɔ kɔ tian yí nsan kpafʋ'n-mə anwʋn ɛlɔ. Kpafʋ'n-
mə kɔ bʋta bʋta yí, ɛsɛ bɛ kɔ fʋan yí bɛ kɔ tʋ sʋ.
13 "Ɛhɪ a, bian'n m'ɔ le ebo'n kɔ bisa yí nwʋn kɛ: 'Anɪn nzu y'ɔ di kɛ mɪn yɔ ɔ? Mɪn 'ba sʋan
mín wa'n mə mɪn kulo yí'n bɛ́ nwʋn ɛlɔ. Kɛmə ɔ tɪ mín kunnun baa'n, ɛ 'su yí akpʋlʋwa a, bɛ
'ba man yí anyɪnnzɔ.'
14 "Mə kpafʋ'n-mə nwunlin yí'n, bɛ kɔ han yí bɛ́ afian ɛlɔ kɛ: 'Ɛ 'nwun bian'n koliaja'n. Yɛ
hún yí maan ebo'n há yɛ́ sa nun.'
15 Bɛ kɔ ju yí bɛ kɔ tʋ ahanmɪan bɛ kɔ hun yí."
Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Kɛmə ɛjɔlɛ nɪn a yɔ sʋa'n, bian'n m'ɔ le ebo'n, ɔ 'yɔ kpafʋ'n-mə sɛ?
16 Ɔ 'ba, ɔ 'kun kpafʋ sɔ'n-mə ɔ fa yí ebo'n ɔ wula menian nvʋfɔlɛ asa nun."
Mə menian'n-mə tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ́ nwan: "Cɛcɛ, ɛjɔlɛ'n n'ɔ ba yí ɛbɛlɛ sɔ!"
17 Nan mə bɛ hanlɪn sɔ'n, Zozi kɔ nɛmɪan bɛ́. Yí nwan: "Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ ɛhɪ abʋ'n kele sɛ?
Ɛbʋɛ'n mə bɛ́ mə bɛ lɛ si sua'n juli tʋlɪ'n,
yí yê ɔ'a kaci ayialɪɛ nɪn asʋ ɛbʋɛ cɪnnjɪn nɪn ɔ.
18 Sʋanlan biala m'ɔ kɔ tɔ ɛbʋɛ sɔ nɪn asʋ'n, ɔ 'bʋta yê sʋanlan kʋsʋ mə ɛbʋɛ sɔ'n kɔ tɔ yí sʋ'n, ɔ
'nunkun yí."

Sezaa ajule'n
(Matie 22.15-22, Maakɪ 12.13-17)

19 Mə Zozi buli anyɪnndala'n yuelɪ'n, *mala nɪn asʋ mgbain'n-mə nʋn *tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-
mə kɔ nwun kɛ bɛ́ ti yê Zozi buli anyɪnndala sɔ nɪn ɔ. Ɛbɛlɛ ala, bɛ 'kpʋnndɛ kɛ bɛ cɪ yí. Nan
kʋsʋ bagua'n dunman nun, bɛ sulo.
20 Ɛhɪ a, bɛ́ nyɪn kpala Zozi. Yí ti, bɛ kɔ sʋan menian Zozi anwʋn ɛlɔ. Menian sɔ'n-mə kɔ yɔ
bɛ́ nwʋn kɛ sɛsɛfʋɛ-mə. Bɛ́ y'ɔ di kɛ bɛ sua Zozi ngaa maan ɔ tɔ nun bɛ cɪ yí bɛ man awaa ɔ.
21 Menian sɔ'n-mə kɔ bisa Zozi kosuan ɛhɪ kɛ: "Kpain, yɛ sɪ kɛ like mə ɛ kekele'n tɪ fɔ́ún. Ɛ
nnɪan man sʋanlan anyunnun ɛ mmua man yí ndɛɛ. Atɪn mə Nyanmɪan kulo kɛ menian'n-
mə nanndɪ sʋ nán yí kunnun a jɔ'n, ɛ kekele yí ananhɔlɛ.
22 Yí ti, kan maan yɛ tí. Asʋ ɔ wɔ nun kɛ yɛ túa ajule'n yɛ mán *Lɔmʋn belemgbin *Sezaa
anaan nán man yɛ tua yɛ man yí?"
23 Zozi kɔ nwun mə b'a jʋnlɪn'n. Ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ:
24 "Ɛmə fá bɛ́ esika'n kʋn bɛ héle mín. Nwan nvoninnin ɔ nʋn dunman benin y'ɔ gua sʋ ɔ?"
Bɛ kɔ bua Zozi kɛ: "Belemgbin Sezaa ɔ."
25 Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Sɛ ɛjɔlɛ'n tɪ sʋa a, anɪn ɛmə túa m'ɔ tɪ belemgbin dɪɛ'n bɛ mán
yí, nunhan kʋsʋ m'ɔ tɪ Nyanmɪan dɪɛ'n, ɛmə túa bɛ mán Nyanmɪan."
26 Kɛ Zozi kpɪnlɪn bualɪ bɛ́'n, b'a nnyan man yí nzin ɛjɔlɛ b'a ngan man wɔ bagua nɪn
anyunnun. Ɔ sanlɪn kɛ Zozi mmua'n sinlin bɛ́ nwʋn. Ɔ man bɛ muanlɪn bɛ́ nʋan nɪn asʋ
koun.

Ewuetinnge nɪn anwʋn kosuan'n
(Matie 22.23-33, Maakɪ 12.18-27)

27 Ɛhɪ, *Sadusifʋɛ mmie-mə kɔ a Zozi anwʋn ɛbɛlɛ. Bɛ́ yê bɛ kan kɛ ewuetinnge nnʋn man
ɛbɛlɛ nɪn ɔ. Bɛ kɔ susu ɛjɔlɛ ɛhɪ bɛ kɔ hele Zozi,
28 bɛ́ nwan: "Kpain, Moyizɪ a hɛlɛ mala ɛhɪ a man yɛ́ kɛ: *Sɛ belenzua kʋn le yí nianman
belenzua m'ɔ ja bala, sɛ ɔ nʋn yí yɪ b'a nwʋn man baa nán ɔ wu a, anɪn belenzua'n fá kunlannvʋɛ
balasua'n ɔ já. Ɔ nʋn yí bɛ wú mma bɛ mán yí nianman'n.*
29 Anɪn anianman mmelenzua nsʋ wɔ ɛbɛlɛ. Nunhan kpain'n kɔ ja bala. Ɔ nʋn bala'n b'a
nwʋ man baa, ɔ kɔ wu.
30 M'ɔ tɔtʋa yí'n kɔ ja kunlannvʋɛ balasua sɔ'n.
31 M'ɔ tian yí nsan'n kʋsʋ kɔ ja yí. Bɛ́ menian'n nsʋ'n kʋalaa bɛ kɔ ja balasua sɔ'n, bɛ nʋn yí
ngɔ wʋ man baa, bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ yue wu.
32 Yí bɛ-yue-asɪɛ, balasua'n kʋsʋ kɔ wu.
33 Ewuetinnge cɪan'n, bɛ́ nunhan benin yê ɔ 'fa bala nɪn ɔ? Afɪ bɛ́ anianman nsʋ'n kʋalaa
b'a ja balasua sɔ'n bie!"
34 Mə bɛ bisalɪ kɔsuan sɔ'n, Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Mɛlɛ ɛhɪ anun menian'n-mə ja bɛ́ nwʋn.
35 Nan menian m'ɔ sɛ fata kɛ bɛ fi ewue nun bɛ tínnge bɛ tánlan mân'n m'ɔ lɛ ba nɪn anun
ɛlɔ'n, bɛ́ dɪɛ bɛ nja man bɛ́ nwʋn.
36 Bɛ nwu man kún, ɔ sanlɪn kɛ, bɛ 'ba kaci kɛ nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mə. Bɛ 'kaci
Nyanmɪan amma mmelenzua, afɪ bɛ fi ewue nun b'a tinnge.
37 Ewuetinnge'n, yí nwʋn ɛjɔlɛ yê Moyizɪ hanlɪn nɪn ɔ. Lɪka'n mə bɛ lɛ kele kɛ baka'n sɔlɪ'n,
Moyizɪ fɛlɛlɪ yɛ́ Mɪn 'Abalahamʋn Nyanmɪan, Izakɪ Nyanmɪan yê Zʋakɔbʋ Nyanmɪan.'

38 Nyanmıan tı bɛ́ mɔ bɛ́ nyın wɔ sʊ'n Nyanmıan, nan ɔ tı man ewue mma Nyanmıan. Ɔ
sanlın kɛ yí nyunnun, menian sɔ'n-mɔ anyın wɔ sʊ.”
39 Mɔ Zozi bualı bɛ sɔ'n, *mala nın asʊ mgbain mmie-mɔ jasʊlı a, bɛ́ nwan: “Kpain, a han
yí fɔ́ún.”
40 Bɛ́ bie fíí ngɔ bisa yí kosuan kɔ́n.

Kilisi'n nʊn belemgbin Davidi
(Matie 22.41-46, Maakı 12.35-37)

41 Ɛhı anzin, Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Ɔ yɔ sɛ mɔ bɛ kan kɛ belemgbin *Davidi anʊnman y'ɔ le
Kilisi'n, Belemgbin Ngʊandefʊɛ'n?
42 Izalayɛ ejue ɛtʊɛ kalata nın anun, Davidi muonun lɛ kele kɛ:
Ɛdannganman a han a hele mín Mın kɛ:
Tanlan mín fama sʊ,
43 *nán mın 'ba fa wɔ́ mgbɔfʊɛ'n-mɔ*
mın gua wɔ́ ja abʊ.
44 Davidi fɛlɛ yí ‘yɛ́ Mın’ Ɔ yɔ sɛ m'ɔ kʊala kɛ ɔ kaci Davidi anʊnman'n?”

Zozi 'ba kannzʊ yí menian'n-mɔ

wɔ mala nın asʊ mgbain'n-mɔ anwʊn
(Matie 23.1-36, Maakı 12.38-40)

45 Mɛlɛ mɔ anın meninsʊnman lɛ tie ɛjɔlɛ'n, Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ:
46 “Ɛmɔ nían bɛ́ nwʊn kpa wɔ *mala nın asʊ mgbain'n-mɔ anwʊn. Bɛ kulo taladıɛ ndınndıın
ewula nanndı menian'n-mɔ anun. Gua nın asʊ, bɛ kulo kɛ menian bisa bɛ́ ahın anyınnzɔ
nun. Asɔnın sua'n-mɔ anun ɔ nʊn like elie'n-mɔ anun, menian mgbili mgbili lıka yê bɛ
kpʊnndɛ bɛ tanlan ɔ.
47 Bɛ kpʊkpʊ kunlannvʊɛ mmalasua'n-mɔ anwʊn bɔkɔɔ, ɛsɛ bɛ yɔ asɔnın ndınndıın bɛ gua
sʊ bɛ kele kɛ bɛ tı kpa. Bɛ́ nyɔlıɛ sɔ'n-mɔ anwʊn ahatua mɔ bɛ 'ba nyan yí'n, ɔ tı kpili sʊnman!”

21

Kunlannvʊɛ balasua nın acɛdıɛ'n
(Maakı 12.41-44)

1 Ɛhı anzin, Zozi kɔ tʊ yí nyın, ɔ 'nıan an, anın esikafʊɛ'n-mɔ lɛ tʊ bɛ́ esika'n Nyanmıan
awulo nın anun lıka mɔ bɛ tʊ acɛdıɛ'n.
2 Ɔ kɔ nwun ehianfʊɛ kunlannvʊɛ balasua kʊn kʊsʊ kɛ anın ɔ lɛ tʊ nun babulu ngʊnkʊn
nnyuan.
3 Ɛhı a, Zozi nwan: “Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ, ehianfʊɛ kunlannvʊɛ balasua
ɛhı a tʊ dɔʊn a tala ɛhınlın-mɔ kʊalaatin.
4 Ɔ sanlın kɛ yí esika kʊalaa m'ɔ ka yí sa nun mɔ ɔ 'fa to like di'n, esika sɔ'n yê ɔ'a fa ɔ'a tʊ
nun ɔ. Nan ɛhınlın-mɔ dıɛ, esika mɔ bɛ mmianlın man yí nwʊn'n yê b'a tʊ yí nun ɔ.”

Nyanmıan awulo nın ebubue nın anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Matie 24.1-2, Maakı 13.1-2)

5 Mɔ hanlın sɔ yuelı'n, menian mmie-mɔ kɔ han Nyanmıan sua nın anwʊn ɛjɔlɛ. Bɛ́ nwan
nyɔbʊɛ'n mɔ b'a fa b'a si'n tı nganlanman nganlanman. Ninnge mɔ b'a fa b'a hye Nyanmıan,
mɔ b'a fa b'a sesie yí kunnun'n, bɛ́ kʊsʊ bɛ tı nganlanman nganlanman. Nan mɔ Zozi tılı ɛjɔlɛ
sɔ'n, yí nwan:
6 “Mɛlɛ'n lɛ ba, ɛbʊɛ ɛhı-mɔ mɔ ɛmɔ nwun yí'n, fíí nga man ɛbɛlɛ. Bɛ 'kan yí kʊalaa bɛ gua
ası.”

Munnzue nʊn ahʊlʊwa'n
(Matie 24.3-14, Maakı 13.3-13)

7 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, bɛ kɔ bisa yí kɛ: “Anın cıan benin yê nyɔbʊɛ sɔ'n-mɔ 'kan gua ası ɔ?
Nzɔlɛ benin yê ɔ 'kele kɛ like sɔ'n tɛmʊn a ju ɔ?”
8 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ nían bɛ́ nwʊn, nán bɛ yaci bɛ́ nwʊn maan bɛ laka bɛ́. Ɔ sanlın kɛ,
menian dɔʊn 'ba fa mín dunman bɛ ba bɛ kan kɛ: ‘Kilisi'n, Belemgbin Ngʊandefʊɛ'n, y'ɔ le
mín!’ ɛsɛ bɛ 'kan kɛ: ‘Mɛlɛ nın a ju!’ Bɛ kan sɔ a, nán bɛ si bɛ́ sʊ.
9 Ɛmɔ tı kɛ bɛ lɛ kan ɛlɔɛ nʊn emunlutie anwʊn ɛjɔlɛ a, nán bɛ man bɛ́ nyınsʊ tan bɛ́. Afı ɔ di
kɛ ɛhı kʊalaa di mʊa ba kʊalaaka. Nan kʊsʊ nán kɛ mân'n 'ka ɛbɛlɛ ala ɔ yue ɔ.”
10 Zozi kɔ han kɔ tʊ sʊ kɛ: “Mân kʊn nʊn mân fʊfɔlɛ 'ba hʊn ɛlɔɛ. Belemgbin mân kʊn nʊn
belemgbin mân fʊfɔlɛ 'ba hʊn ɛlɔɛ.
11 Lıka dɔʊn, asıɛ'n 'ba kpusu kpili kpa, ɛhɔɛ 'ba kpın, ewue m'ɔ sa kʊsʊ 'ba ju sʊ. Bɛ 'ba
nwun ninnge esulo esulo ɔ nʊn nzɔlɛ mgbili mgbili kɛ ɔ fi nyanmıansʊ.

12 “Nan kʋsʋ, asannan nán yí kʋalaa a ju'n, bɛ 'ba hyɪ ɛmə, bɛ 'kele ɛmə ahʋlʋwa. Bɛ 'fa
ɛmə bɛ wula bɛ́ mə bɛ li Zufʋ'n-mə asənɪn nɪn ati nɪn asa nun. Bɛ́ kʋsʋ bɛ 'bua ɛmə ndɛɛ bɛ
gua ɛmə fiadɪ. Kɛmə ɛmə de mín di nɪn ati, bɛ nʋn ɛmə 'ba hə mmelemgbin'n-mə nʋn mân
mgbain'n-mə aja sʋ.
13 Ɛbɛlɛ sə nɪn anun, ɛmə 'ba li mín nwʋn adanzɪɛ bɛ kele bɛ́.
14 Ɛmə mán bɛ ti tánlan sʋ kɛ ɛjəlɛ mə ɛmə 'kan bɛ sa bɛ́ nɪn'n, nán bɛ di yí nwʋn yalɛ.
15 Ɔ sanlɪn kɛ, mín bəbə muonun, mɪn 'fa ɛjəlɛ'n ə nʋn ngɛlɛ'n m'ə fata'n mɪn wula ɛmə
anʋan. Ɔ man bɛ́ mə bɛ kpə ɛmə'n ngə hʋala man bɛ́ nyunnun jinlan nán 'ba su yí akpʋlʋwa.
16 Ɛmə asɪ-mə nʋn ɛmə anin-mə, ɛmə anianman-mə, ɛmə anwʋn amma-mə nʋn ɛmə
amanngʋn-mə muonun, bɛ 'yɪ ɛmə bɛ man. Ɛsɛ bɛ 'ba man bɛ kun ɛmə anun mmie-mə dəʋn.
17 Mín dunman nun, menian'n-mə kʋalaa 'ba fa ɛmə anwʋn ɛkpə.
18 Nan kʋsʋ ɛmə nwún yí kɛ ɛmə ati enyuan kʋn sʋa mminlin man.
19 Ɛmə jínlan bɛ́ ja nun. Afɪ sɛ ɛmə jinlan bɛ́ ja nun an, ɛmə 'nyan bɛ́ ti.

Zoluzalɛmʋn kulo nɪn ebubue'n
(Matie 24.15-21, Maakɪ 13.14-19)

20 “Mɛlɛ mə ɛmə kə nwun kɛ ɛlɔɛ menian a ta a si a yia Zoluzalɛmʋn kulo'n, ɛmə tí yí bʋ kɛ
yí ebubue tɛmʋn a ju a yue.
21 Tɛmʋn sə nɪn anun, bɛ́ mə bɛ wə Zude mân nɪn anun'n, bɛ nwánndi bɛ hó mmʋka'n-mə
asʋ ɛlə. Bɛ́ mə bɛ wə Zoluzalɛmʋn kulo nɪn asʋ'n, bɛ nwánndi bɛ hó mʋa. Bɛ́ mə bɛ́ kʋsʋ bɛ wə
nanmue nun'n, nán bɛ ba kulo.
22 Ɔ sanlɪn kɛ, tɛmʋn sə'n tɪ ndɛɛ ebua cɪan maan Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ'n kʋalaa kpɪn sʋ.
23 Tɛmʋn sə nɪn anun, nwʋnnzɛfʋɛ nʋn bɛ́ mə bɛ nʋan mma, bɛ́ yakə! Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan
sikpɛ'n 'cɪ menian ɛhɪ-mə ə man alʋabə kpili kpa tə mân nɪn anun.
24 Bɛ́ mə bɛ kpə bɛ́'n-mə 'ba fa dadɪɛ bɛ kun mmie-mə, ɛsɛ bɛ cɪ ɛhɪnlɪn-mə nóle bɛ nʋn bɛ́ kə
mân mân'n kʋalaatin anun. Bɛ́ mə bɛ nzɪ man Nyanmɪan'n, bɛ 'ba sɛcɪ Zoluzalɛmʋn kulo'n
bəkəə dede ə ju bɛ́ mɛlɛ dɪɛ nɪn ayuelɪɛ.

Mân Baa nɪn ɛwalɛ'n
(Matie 24.29-31, Maakɪ 13.24-27)

25 “Bɛ 'ba nwun nzəlɛ sɛnzɛ nɪn anun, sala nɪn anun ə nʋn nzalama'n-mə anun. Esulo 'ba
han asɪɛ nɪn asʋ ɛwa menian'n-mə. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ 'tɪ jenvie'n nʋn yí mgbaha'n m'ə lɛ bə nɪn
angan an, anɪn like bie lɛ yə bɛ́.
26 Kɛmə anwunno ɛlə ninnge'n-mə 'ba kpusu'n, esulo 'ba han menian'n-mə bɛ susu dede
bɛ wu. Ɔ sanlɪn kɛ asɪɛ nɪn asʋ ɛwa yê ninnge sə'n-mə 'ba yue ə.
27 Ɛbɛlɛ nɪn anun, bɛ 'ba nwun *Mân Baa'n kɛ ə le tunmin nʋn anunminnyanmʋn kpili
kpa, ə wə bəlé nɪn anun ə lɛ ba.
28 Sɛ ɛmə nwun yí kɛ ninnge sə'n-mə lɛ yɪ bɛ́ nwʋn an, anɪn ɛmə tínngɛ bɛ́ nwʋn nun bɛ kúku
bɛ́ ti sʋ. Ɔ sanlɪn kɛ anɪn ɛmə ati ele tɛmʋn a ju a yue.”

Figi baka nɪn anwʋn anyɪnndala'n
(Matie 24.32-35, Maakɪ 13.28-31)

29 Ɛhɪ anzin, Zozi kə bu anyɪnndala ɛhɪ kə hele bɛ́, yí nwan: “Ɛmə tú bɛ́ nyɪn bɛ nían *figi
baka'n nʋn mmaka ɛhɪnlɪn-mə kʋalaatin.
30 Tɛmʋn mə ɛmə kə nwun kɛ bɛ lɛ fɪfɛ'n, anɪn ɛmə sɪ kɛ mɛlɛ kpa nɪn a ju a yue.
31 Kɛ ə tɪ yí nɪn anɪn, sɛ ɛmə nwun kɛ ninnge sə'n-mə lɛ ba a, anɪn ɛmə tí yí bʋ kɛ Nyanmɪan
Belemgbin Mân nɪn a mantan kʋkʋ.
32 “Mɪɪn kan yí ananhəlɛ mɪn kele ɛmə kɛ ajulisʋ menian ɛhɪ-mə, bɛ́ kʋalaa bɛ ngə yue man
wu nán ɛhɪ kʋalaa a ju.
33 Anwunno nʋn asɪ'n 'ba kpɛ nun, nan mín nʋan ɛjəlɛ'n, ə mgbɛ man nun lé.

Bɛ nían bɛ́ nwʋn

34 “Ɛmə nían bɛ́ nwʋn! Nán bɛ yaci bɛ́ nwʋn maan edidie nʋn nzan ɛnʋan ɛjəlɛ ə nʋn eyuadɪ
ɛhɪ anun nzusue wʋlʋ ɛmə ajʋnlɪn nun. Sɛ ə yə sə a, *Mân Baa nɪn ɛwalɛ'n 'di ɛmə nvu nun
baa kʋnmgba.
35 Ɔ sanlɪn kɛ, yí ɛwalɛ'n 'ba yə kɛ dada mə bɛ lɛ tʋ bɛ gua asɪɛ nɪn asʋ menian'n-mə asʋ ə.
36 Ɛmə nían bɛ́ nwʋn, bɛ yə́ asənɪn tɛmʋn biala nán ɛmə a nwanndi ninnge sə'n-mə b'a hʋala
Mân Baa nɪn anyunnun fite.”
37 Alɪhɪan nɪn anun, Zozi kekele menian'n-mə ninnge Nyanmɪan awulo nɪn anun. Nan
nəsʋba, ə kə bʋka'n mə bɛ fɛlɛ yí *Olivʋ bʋka nɪn asʋ. Ɛlə y'ə da ə.
38 Ngɛlɛmə, menian'n-mə kʋalaa ba ndɛ bɛ ba tie Zozi Anʋan Ɛjəlɛ'n Nyanmɪan awulo ɛbɛlɛ.

22

Zufʋ mgbain'n-mə 'ba hə Zozi ati ahuan
(Matie 26.1-5, Maakɪ 14.1-2, Zʋan 11.45-53)

1 Ɛhɪ, anɪn Zufʋ'n-mə fɛtɪ'n mə bɛ fɛlɛ yí *Pakɪ'n, mə bɛ di kpaʋn'n mə fali ayile nnʋn man
nun'n ka kaan ju.
2 Kɛmə *tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mə nʋn *mala nɪn asʋ mgbain'n-mə sulo kɛ bɛ cɪ Zozi a, bagua'n
'ba jasʋ bɛ kəmɪn anun'n, bɛ kə kpʋnndɛ atɪn mə bɛ 'sɪn sʋ bɛ kun Zozi.

Zudasɪ 'ba yɪ Zozi man Zufʋ mgbain'n-mə
(Matie 26.14-16, Maakɪ 14.10-11)

3 Ɛhɪ, *Satan kə wʋlʋ Zudasɪ mə bɛ fɛlɛ yí Isikaliətɪ nɪn anun. Zudasɪ sə'n, ə wə Zozi menian
bulu nʋn nnyuan nɪn anun bie.
4 Zudasɪ kə hə kə tʋ tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mə nʋn Nyanmɪan awulo nɪn asʋ nzalafʋ mgbain'n-
mə. Ɔ nʋn bɛ́ bɛ kə han atɪn mə ə 'bu sʋ ə yɪ Zozi man bɛ́ nɪn anwʋn ɛjəlɛ.
5 Mə Zudasɪ hanlɪn sə helelɪ bɛ́'n, ə kə yə bɛ́ fɛ sʋnman. Bɛ kə bəbʋa Zudasɪ kɛ sɛ ə man bɛ sa
kan Zozi sakpa a, bɛ 'man yí esika.
6 Zudasɪ kə tie. Ɔ kə kpʋnndɛ atɪn mə ə 'sɪn sʋ ə yɪ Zozi man bɛ́ nán bagua nɪn a nnwun man
nun.

Zozi 'ba man yí menian'n-mə tʋn Pakɪ alɪɛ'n.
(Matie 26.17-25, Maakɪ 14.12-21, Zʋan 13.21-30)

7 Ɛhɪ, cɪan'n mə bɛ di kpaʋn'n mə fali ayile'n nnʋn man nun'n kə ju. Cɪan sə'n y'ə fata kɛ bɛ
kun mmʋa mma'n-mə mə bɛ 'fa bɛ tʋn *Pakɪ alɪɛ nɪn ə.
8 Zozi kə sʋan Pɪɛlɪ nʋn Zʋan. Yí nwan: "Ɛmə hɔ́ tɔ́n yɛ́ Pakɪ alɪɛ'n."
9 Pɪɛlɪ nʋn Zʋan kə bisa yí kɛ: "Nin lɪka dɪɛ yê ɛ kulo kɛ yɛ tʋn yí ə."
10 Zozi kə bua bɛ́ kɛ: "Ɛmə kə ju kulo ɛlə a, ɛmə nʋn belenzua kʋn 'ba yia. Ɔ sʋ nzue bua
nun. Ɛmə sí yí sʋ bɛ wʋ́lʋ awulo'n m'ə kə wʋlʋ nun nɪn anun.
11 Ɛmə ju ɛbɛlɛ a, bɛ hán bɛ hélе sʋanlan'n m'ə le awulo'n kɛ: 'Kpain nwan yɛ bísa wɔ́ kɛ: Nin
lɪka dɪɛ yê ə nʋn yí menian'n-mə bɛ 'di Pakɪ alɪɛ'n?'
12 Sɛ ɛmə bisa yí a, ə 'kele ɛmə dabɛlɛ kpili kʋn awaa nɪn asʋ ɛlə. B'a sesie nun. Ɛmə sésie
Pakɪ alɪɛ nɪn ɛbɛlɛ."
13 Mə Zozi hanlɪn sə yuelɪ'n, yí menian nnyuan'n kə hə kə ju kulo nɪn asʋ. Kɛ Zozi kpɪnlɪn
hanlɪn yí'n, bɛ nwunlin yí kʋalaa sə. Bɛ kə tʋn Pakɪ alɪɛ'n bɛ kə sesie yí ɛbɛlɛ.

Zozi 'ba man yí menian'n-mə kominnian
(Matie 26.26-30, Maakɪ 14.22-26, 1 Kolɪntɪ 11.23-25)

14 Mə alɪlie tɛmʋn'n juli'n, Zozi nʋn yí mməfʋɛ'n-mə kə lɪla təbɪlɪ nɪn anwʋn.
15 Yí nwan: "Mɪn kulo kɛ mɪn nʋn ɛmə yɛ di Pakɪ alɪɛ ɛhɪ kʋalaa nán m'an nwun mín
nyunnun.
16 Afɪ mɪɪn kan yí ananhəlɛ mɪn kele ɛmə kɛ, mɪn ngə li man fíí kón dede ə 'ju mɛlɛ mə bɛ
'nwun yí bʋ kpa Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun ɛlə'n."
17 Mə Zozi hanlɪn sə yuelɪ'n, ə kə fa nzan kangə kʋn. Ɔ kə la Nyanmɪan asɪ, yí nwan: "Ɛmə
lé ɛhɪ bɛ hyé bɛ nón.
18 Afɪ mɪɪn kan mɪn kele ɛmə kɛ, ə fi ɛnɛ m'ə kə'n, mɪn ngə nʋn man nzan fíí kón dede ə 'ju
Nyanmɪan belemgbin elie'n tɛmʋn."
19 M'ə hanlɪn ɛhɪ yuelɪ'n, ɛsɛ ə kə fa kpaʋn'n. Ɔ kə la Nyanmɪan asɪ kə yue, ə kə bubu nun ə
kə man bɛ́. Yí nwan: "Kpaʋn ɛhɪ tɪ mín nwʋnnaan. [B'a fa b'a man ɛmə. Ɛmə yɔ́ yí sə bɛ kácɪ
mín."
20 Mə bɛ lili like'n yuelɪ'n, Zozi kə fa nzan'n kə man bɛ́. Yí nwan: "Nzan ɛhɪ tɪ mín moja.
Moja sə nɪn a butu a man ɛmə. Ɔ di ajinlanmun kɛ Nyanmɪan nʋn ɛmə a li nyɪhyɛ fʋfəlɛ.]
21 Nan ɛmə nían, sʋanlan'n mə ə 'ba yɪ mín man'n, ə nʋn mín wə təbɪlɪ nɪn anwʋn ɛwa!
22 Ɔ tɪ ananhəlɛ, *Mân Baa'n 'ba wu kɛ Nyanmɪan a kpɪn a han yí'n. Nan kʋsʋ, sʋanlan'n
mə ə 'ba yɪ Mân Baa'n man'n, munnzue hán yí!"
23 Mə Zozi hanlɪn sə'n, bɛ lɛ bisa bisa bɛ́ nwʋn bɛ kpʋnndɛ sʋanlan'n mə ə 'ba li junman
sə'n.

Nunhan benin yê ə tɪ kpili ə?

24 Ɛhɪ anzin, akpʋlʋwa kʋn kə tə mməfʋɛ'n-mə afian ɛlə. Bɛ́ mməfʋɛ bulu nʋn nnyuan nɪn
anun, bɛ lɛ kpʋnndɛ sʋanlan m'ə tɪ kpili tala yí manngʋn'n-mə'n.
25 Zozi kə han kə hele bɛ́ kɛ: "Asɪɛ nɪn asʋ mmelemgbin'n-mə sie menian. Bɛ́ mə bɛ le
tunmin'n man bɛ fɛlɛ bɛ́ 'Defʋɛ'.
26 Nan ɛmə dɪɛ, ə tɪ man sə mman man ɛmə. Ɛmə afian, sʋanlan m'ə tɪ kpili'n, ə di kɛ ə bu yí
nwʋn kɛ bɛ́ nunhan kaan. M'ə li bɛ́ ti'n kʋsʋ, ə di kɛ ə bu yí nwʋn kɛ sʋanlan m'ə sʋ ɛhɪnlɪn-mə.

27 Sʋanlan kʋn lɛ didi tɔbɪlɪ nɪn asʋ, kʋn lɛ yɪ alɪɛ man yí. Bɛ́ munnyuan'n, benin yê ɔ tɪ kpili
ɔ? Sɛ sʋanlan'n m'ɔ tɪ tɔbɪlɪ nɪn anwʋn nɪn ɔ? Mín kʋsʋ mín, n wɔ ɛmɔ afian ɛwa kɛ sʋanlan
m'ɔ lɛ sʋ ɔ!
28 Ɛmɔ dɪɛ, mín ɛfɛ'n-mɔ anun, ɛmɔ a bɔ mɔndɪnlɪn bɛ nʋn mɪn a tanlan nun.
29 Ɛhɪka ati, kɛmɔ mín Sɪ a fa Belemgbin Mân nɪn a wula mín sa nun'n, mín kʋsʋ, mɪn 'fa
Belemgbin Mân'n mɪn man ɛmɔ.
30 Ɛmɔ 'tanlan mín tɔbɪlɪ nɪn anwʋn bɛ didi bɛ nʋnnʋn mín belemgbin mân nɪn anun. Ɛsɛ
ɛmɔ 'tanlan belemgbin bia sʋ bɛ bua Izalayɛ nvilie bulu nʋn nnyuan'n ndɛɛ.”

Zozi 'ba kannzʋ Simʋn Pɪɛlɪ
(Matie 26.31-35, Maakɪ 14.27-31, Zʋan 13.36-38)

31 Ɛhɪ anzin, Zozi nwan: “Simʋn, Simʋn! Nɪan wɔ́ nwʋn kpa. *Satan a sɛlɛ ɛmɔ anwʋn atɪn
ɔ'a nyan yí kɛ ɔ 'sɔ ɛmɔ nɪan kɛ bɛ huhu ninnge'n-mɔ asʋ bɛ ju m'ɔ tɪ man kpa'n bɛ gua'n.
32 Nan m'an sɛlɛ m'an man wɔ́ nán dedi a nyue man wɔ́ nun. Mɛlɛ mɔ ɛ kɔ sa kɔ a mín
nwʋn'n, wowula wɔ́ nianman'n-mɔ anwʋnsɛlɛ.”
33 Pɪɛlɪ kɔ han kɔ hele Zozi kɛ: “Yɛ́ Mɪn, sɛ ɔ di mɔ bɛ tʋ wɔ́ nʋn mín fiadɪ, ɛsɛ sɛ ɔ di mɔ ɛ wu
a, mín nʋn wɔ́ yɛ 'wu.”
34 Zozi nwan: “Pɪɛlɪ, mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele wɔ́ kɛ ɛnɛ, ɔ nʋn dede mɔ akɔ'n 'bɔ'n, ɛ
kan yí kpê nsan kɛ ɛ nzɪ man mín”

Esika, bɔ́lɛ'n nʋn dadɪɛ'n

35 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ bisa yí menian'n-mɔ kʋalaatin kɛ: “Mɛlɛ mɔ n zʋanlɪn ɛmɔ mɔ ɛmɔ a
nva man esika b'a nza man bɛ́ nwʋn, b'a nva man bɔ́lɛ nʋn mgbabʋa'n, asʋ ɛmɔ mianlɪn like
anwʋn ɔ?”
Yí menian'n-mɔ nwan: “Cɛcɛ, y'a mmian man like anwʋn.”
36 Ɛhɪ a, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Nan kɪkaala dɪɛ, sʋanlan m'ɔ le esika'n, ɔ fá. M'ɔ le bɔ́lɛ'n,
ɔ fá. M'ɔ le man dadɪɛ'n, ɔ tɔ́nɪn yí taladɪɛ kpili'n ɔ fá tó kʋn.
37 Afɪ, mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ, mín nwʋn ɛjɔlɛ'n mɔ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn
anun'n: *B'a ha yí b'a wula ɛtɛfʋɛ'n-mɔ anun bie.* Ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ fata kɛ ɔ kpɪn sʋ.”
38 Mɔ Zozi hanlɪn ɛhɪ'n, yí menian'n-mɔ nwan: “Yɛ́ Mɪn, ɛ 'nwun dadɪɛ nnyuan.”
Zozi nwan: “Ɔ sa.”

Zozi 'ba yɔ asɔnɪn Olivʋ bʋka nɪn asʋ
(Matie 26.36-46, Maakɪ 14.32-42)

39 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ fite kɔ hɔ Olivʋ bʋka nɪn asʋ kɛ ɔ yɔ yí titi'n. Mɔ ɔ 'kɔ'n, yí menian'n-mɔ
kɔ si yí sʋ.
40 Mɔ Zozi juli lɪka sɔ'n, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ yɔ́ asɔnɪn nán ɛmɔ a ndɔ man sɔnɪan
nɪn anun.”
41 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ ɔ heleli bɛ́'n, ɔ kɔ yaci bɛ́ ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ yí nyunnun mʋa kaan, lɪka mɔ bɛ
tʋ ɛbʋɛ a, ɔ kɔ ju'n. Ɔ kɔ kʋtʋ ɔ kɔ yɔ asɔnɪn.
42 Yí nwan: “Mín Sɪ, sɛ ɛ kulo a, amannɪnhunlun ɛhɪ mɔ mɪn 'ba nwun yí'n, kpala gua. Kʋsʋ,
yɔ mɔ wɔ́ kunnun kulo'n, nan n'ɛ yɔ mɔ mín kunnun kulo'n.” [
43 Nyanmɪansʋ bɔfʋɛ kʋn kɔ yɪ yí nwʋn kɔ hele yí. Ɔ kɔ wowula yí anwʋnsɛlɛ.
44 Alʋabɔ kɔ han Zozi. Ɔ man ɔ kɔ yɔ asɔnɪn sɛlɛ kpa. Yí nwʋn efifile'n lɛ kpɪkpɪn kɛ moja.]
45 M'ɔ yɔlɪ asɔnɪn yuelɪ'n, ɔ kɔ sa yí nzin yí menian'n-mɔ anwʋn ɛlɔ. Ɔ 'kɔ ju a, alʋabɔ nɪn a
han bɛ́ dede b'a ha nun b'a lafɪ.
46 Ɔ kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ dafɪ ɔ? Ɛmɔ jásʋ bɛ yɔ́ asɔnɪn nán ɛmɔ a ndɔ man
sɔnɪan nɪn anun!”

Zozi ɛhyɪɛ'n
(Matie 26.47-56, Maakɪ 14.43-50, Zʋan 18.3-11)

47 Anɪn Zozi anʋan tɛ wɔ sʋ, menian-mɔ kɔ fite fite ɛbɛlɛ. Mɔ bɛ 'ba'n, Zozi menian'n-mɔ
anun kʋn'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zudasɪ Isikaliɔtɪ'n y'ɔ li bɛ́ ti ɔ. Zudasɪ kɔ hyʋɪn kɔ kpunnge Zozi ɔ kɔ
tɔ yí nun.
48 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, nán Zozi a se yí kɛ: “Yí ti, Zudasɪ, ɛ 'tɔ *Mân Baa nɪn anun nán ɛ yɪ yí man
ɔ?”
49 Mɔ Zozi menian'n-mɔ nwunlin ɛjɔlɛ m'ɔ lɛ ba yí nzin'n, bɛ kɔ bisa Zozi kɛ: “Yɛ́ Mɪn, yɛ
mán yɛ́ dadɪɛ'n-mɔ bíli ɔ?”
50 Bɛ 'kan sɔ ala, bɛ́ nunhan kʋn kɔ yɪ yí dadɪɛ'n, ɔ kɔ kpɛ tɛɛyɪfʋɛ kpain nɪn akʋa nɪn anzʋ
fama'n.
51 Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: “Ɛmɔ jínlan, ɔ tɪ kpa sɔ.” Ɔ kɔ han bian sɔ nɪn
anzʋ'n, ɔ kɔ man yí nwʋn kɔ sa.

52 Mɔ Zozi yɔlı sɔ'n, ɔ kɔ kaci yí nyın tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ, nʋn Nyanmıan awulo nın asʋ
nzalafʋ mgbain'n-mɔ nʋn Izalayɛ mgbain'n-mɔ anwʋn ɛlɔ. Yí nwan: "Ɛmɔ bu mín kɛ n dı
kodiawu. Yí ti yê ɛmɔ 'ba a, ɛmɔ lile dadıɛ nʋn koloman-mɔ bé sa nun ɔ?
53 Cıan daa mın nʋn ɛmɔ yɛ gua Nyanmıan awulo nın anun, kʋsʋ ɛmɔ a njı man mín. Nan
dɔhyʋılı ɛhıka tı ɛmɔ dɔɛ, ɔ tı awosin tunmin dɔɛ."

Pıɛlı 'ba se kɛ ɔ nzı man Zozi
(Matie 26.57-58,69-75, Maakı 14.53-54,66-72, Zʋan 18.12-18,25-27)

54 Menian'n-mɔ kɔ hyı Zozi, bɛ nʋn yí kɔ hɔ tɛɛyıfʋɛ kpain nın awulo. Pıɛlı si Zozi sʋ ɔ di yí
fannvanndʋ.
55 Anın b'a huan sîn awulo nın afian. Pıɛlı kɔ wʋlʋ ɔ kɔ tanlan bé mɔ bɛ gua sîn nın anwʋn
nın afian.
56 Afanıan kʋn kɔ nwun Pıɛlı sîn nın anwʋn ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ nıan Pıɛlı koun, yí nwan: "Sʋanlan
ɛhı kʋsʋ si Zozi sʋ bie!"
57 Mɔ Pıɛlı tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ su akpʋlʋwa. Yí nwan: "Zozi sɔ'n, mın nzı man yí."
58 Ɔ hyɛlı kaan, sʋanlan kʋn biekun kɔ nwun yí, yí nwan: "Wɔ́ kʋsʋ wɔ́, ɔ tı yí sʋanlan'n
kʋn!"
Mɔ Pıɛlı tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: "Cɛcɛ, nán yí sʋanlan'n kʋn y'ɔ le mín."
59 Kɔ yɔ dɔhyʋılı kʋn kɔ sın. Sʋanlan kʋn biekun kɔ han kɔ tʋ sʋ kɛ: "Ɔ tı fɔ́ón, sʋanlan ɛhı tı
Zozi sʋanlan. Ɔ sanlın kɛ ɔ tı Galile mân nın anun ɛlɔ sʋanlan."
60 M'ɔ hanlın sɔ'n, Pıɛlı nwan: "Ɛjɔlɛ'n mɔ ɛ lɛ kan'n, mın ndı man yí bʋ." Anın Pıɛlı anʋan
tɛ wɔ sʋ, kokolokoo! Akɔ kʋn kɔ bɔ.
61 Yɛ́ Mın kɔ bılı yí nyın ɔ kɔ nıan Pıɛlı. Mɔ Pıɛlı anyın tɔlı yɛ́ Mın anyunnun'n, yí ti kɔ kacı
ɛjɔlɛ'n mɔ yɛ́ Mın hanlın helelı yí'n. Yɛ́ Mın nwan: "Ɛnɛ, asannan nán akɔ nın a bɔ'n, ɛ 'kan yí
kpê nsan kɛ ɛ nzı man mín."
62 Pıɛlı kɔ fite ɔ kɔ sun sɛlɛ kpa.

Bɛ 'ba hele Zozi ahʋlʋwa
(Matie 26.67-68, Maakı 14.65)

63 Bé mɔ anın bɛ nıan Zozi asʋ'n lɛ gʋlʋ yí nwʋn.
64 Bɛ butu yí ti bɛ tʋtʋ yí kɔtɔlɛ anın bɛ lɛ bisa yí kɛ: "Nwan yê ɔ'a tʋ wɔ́ kɔtɔlɛ'n? Kele!"
65 Ɛhı mɔ bɛ lɛ yɔ'n, anın ɛsɛ bɛ lɛ kan ɛjɔlɛ ɛtɛ dɔʋn bɛ tia yí.

Bɛ nʋn Zozi 'ba hɔ mgbain'n-mɔ aja sʋ.
(Matie 26.59-66, Maakı 14.55-64, Zʋan 18.19-24)

66 Mɔ alíɛ hınlın'n, Zufʋ mgbain'n-mɔ, nʋn tɛɛyıfʋɛ'n-mɔ nʋn mala nın asʋ mgbain'n-mɔ kɔ
yia. Bɛ kɔ man bɛ kɔ fa Zozi bɛ kɔ a bé ja sʋ.
67 Bɛ kɔ bisa bisa yí kɛ: "Kan kele yɛ́ maan yɛ tí. Asʋ *Kilisi'n, Izalayɛ Belemgbin
Ngʋandefʋɛ'n y'ɔ le wɔ́ ɔ?"
Zozi kɔ bua bé kɛ: "Sɛ mın kan mın kele ɛmɔ a, ɛmɔ ngɔ le ngɔ li man.
68 Sɛ kʋsʋ mın bisa ɛmɔ kosuan kʋn an, ɛmɔ ngɔ bua man mín bie.
69 Nan kıkaala dıɛ, Mân Baa'n 'ba tanlan tunminfʋɛ Nyanmıan'n fama sʋ."
70 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, bé kʋalaa bé nwan: "Yí ti, Nyanmıan Awa y'ɔ le wɔ́?"
Zozi kɔ bua bé kɛ: "Ɛmɔ lɛ kan. N dı yí Wa."
71 Ɛhı a, bé nwan: "Yɛ mgbʋnndɛ man adanzıɛ kón! Yɛ́ bɔbɔ muonun y'a tı yí nʋan nun
ɛjɔlɛ."

23

Bɛ nʋn Zozi 'ba hɔ Lɔmʋn kʋnmanna Pilatı aja sʋ
(Matie 27.1-2,11-14, Maakı 15.1-5, Zʋan 18.28-38)

1 Ɛhı, mgbain'n-mɔ kʋalaa kɔ jasʋ, bɛ nʋn Zozi kɔ hɔ *Pilatı aja sʋ.
2 Pilatı anyunnun ɛbɛlɛ, bɛ kɔ bɔ yí bʋ bɛ kɔ tʋn yí ɛsʋan kɛ: "Sʋanlan ɛhı lɛ kele yɛ́ mân
nın anun menian'n-mɔ atın ɛtɛ. Ɔ kan kele bé kɛ nán man bɛ tua ajule'n bɛ man belemgbin
Sezaa. Ɛsɛ yí nwan yí muonun ɔ tı *Kilisi, Belemgbin Ngʋandefʋɛ."
3 Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, Pilatı kɔ bisa Zozi kɛ: "Asʋ Zufʋ'n-mɔ belemgbin'n y'ɔ le wɔ́ ɔ?"
Zozi kɔ bua yí kɛ: "Yê wɔ́ nʋan wɔ sʋ m'ɔ lɛ kan nın ɔ."
4 Mɔ Zozi bualı ɛhı'n, Pilatı kɔ kaci yí nyın tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn meninsʋnman nın
anwʋn ɛlɔ. Yí nwan: "Mın nnwun man like ɛtɛ mɔ sʋanlan ɛhı a yɔ ɔ."
5 Nan mɔ Pilatı hanlın sɔ'n, bɛ kɔ han bɛ kɔ fua sʋ kɛ: "Ɔ kele yɛ́ mân nın anun menian'n-mɔ
atın ɛtɛ maan bɛ jasʋ awaa akɔmın anun. Ɔ'a bɔ yí bʋ Galile mân nın anun ɛlɔ, ɔ'a sın Zude
mân'n lıka kʋalaatin dede ɔ'a ju Zoluzalɛmʋn ɛwa."

Bɛ nʋn Zozi 'ba hɔ belemgbin Elɔdı Antipası aja sʋ

6 Mɔ Pilatı tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ bisa bé kosuan kɛ: "Yí ti, sʋanlan ɛhı fi Galile mân nun?"

7 M'ɔ tılı kɛ Zozi fi belemgbin Elɔdı mân nın anun'n, ɔ man bɛ nʊn Zozi kɔ hɔ Elɔdı aja sʊ elɔ.
Ɔ sanlın kɛ, tɛmʊn sɔ'n, anın belemgbin Elɔdı kʊsʊ fi Galile ɔ a Zoluzalɛmʊn ɛbɛlɛ.
8 Mɔ Elɔdı nwunlin Zozi'n, ɔ lili yí nwʊn fɛ. Ɔ sanlın kɛ bɛ kan Zozi ɛjɔlɛ'n m'ɔ tıtı'n, nán ɛnɛ
bie ɔ. Kʊsʊ ɔ nyanlın man atın bɛ́ nnyuan bɛ́ nyın yialı man lé. Elɔdı jʊnlın kɛ anın Zozi 'ba
yɔ asinbɛnwʊn like kʊn kele yí.
9 Ɔ kɔ bisa bisa Zozi kosuan dɔʊn kpa. Nan kʊsʊ Zozi ngɔ bua man ɛjɔlɛ fíí.
10 Anın tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mɔ nʊn mala nın asʊ mgbain'n-mɔ wɔ ɛbɛlɛ. Ɛsʊan mɔ bɛ tʊnlın
Zozi'n, ɔ tı man nzɛmındɛ.
11 Elɔdı nʊn yí nzalafʊ'n-mɔ kɔ bu Zozi sʊanlan mgban mgban, bɛ kɔ gʊlʊ yí nwʊn. Elɔdı kɔ
man bɛ kɔ fa taladıɛ kanlanman kʊn bɛ kɔ wula Zozi. Ɔ kɔ man bɛ nʊn Zozi kɔ sa kɔ hɔ Pilatı
anwʊn elɔ.
12 Cıan sɔ kʊnmgba'n, Elɔdı nʊn Pilatı bɛ kacili amanngʊan. Daba, anın bɛ́ munnyuan bɛ
nni man.

Bɛ 'ba bua Zozi ndɛɛ bɛ kun yí
(Matie 27.15-26, Maakı 15.6-15, Zʊan 18.39-19.16)

13 Ɛhı, Pilatı kɔ yia *tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mɔ, Izalayɛ mân nın asʊ mgbain'n-mɔ nʊn bagua'n.
14 Ɔ kɔ fa kɔ tʊ bɛ́ nyunnun kɛ: "Ɛmɔ a fa sʊanlan ɛhı a bɛlɛ mín kɛ ɔ kele menian'n-mɔ atın
ɛtɛ. Ɛmɔ anyunnun ɛwa, m'an bisa yí kosuan. Mın nnwun man ɛtɛ fíí mɔ ɔ'a yɔ, mɔ yí ti yê
ɛmɔ a tʊn yí ɛsʊan'n.
15 Elɔdı kʊsʊ a nnwun man ɛtɛ mɔ ɔ'a yɔ ɔ. Ɔ sanlın kɛ, ɔ a man bɛ nʊn yí a sa a a yɛ́ nwʊn
ɛwa. Mɔ yɛ nwun yí nun'n y'ɔ le kɛ sʊanlan ɛhı yɔlı man ɛtɛ fíí m'ɔ di kɛ bɛ kun yí ɔ.
16 Yí ti, mın 'ba man bɛ fin yí mgbele nán mın yaci yí nun." [
17 Bɛ 'di *Pakı fɛtı biala, ɔ di kɛ Pilatı man bɛ yı bɛ́ mɔ b'a gua bɛ́ fiadı nın anun kʊn.]
18 Nan mɔ Pilatı hanlın kɛ ɔ 'man bɛ fin Zozi mgbele nán ɔ yaci yí nun'n, bɛ́ kʊalaa bɛ́ nʊan
kɔ yɔ kʊn, bɛ lɛ tɛtıan bɛ kan kɛ: "Man bɛ hún sʊanlan ɛhı! Yaci Balabası nun man yɛ́!"
19 (Bɛ tʊlı Balabası fiadı, ɔ sanlın kɛ ɔ kɔ man kulo nın asʊ menian'n-mɔ kɔ jasʊ awaa akɔmın
anun, ɛsɛ ɔ kɔ hun sʊanlan.)
20 Kɛmɔ afı Pilatı kulo kɛ ɔ yaci Zozi nun'n, ɔ kɔ bisa bɛ́ kosuan biekun.
21 Anın menian'n-mɔ tɛ tɛtıan. Bɛ́ nwan: "Bʊbɔ yí kʊlʊwa sʊ! Bʊbɔ yí kʊlʊwa sʊ!"
22 Ɛsɛ Pilatı kɔ bisa bɛ́ kosuan biekun. Yí kpê nsan nın asʊ, yí nwan: "Nyɔlıɛ ɛtɛ benin yê
ɔ'a yɔ ɔ? Mın nnwun man ɛtɛ mɔ ɔ'a yɔ, m'ɔ di kɛ bɛ kun yí ɔ. Ɛhıka ati, mın 'ba man bɛ fin yí
mgbele nán mın yaci yí nun."
23 Bɛ ngɔ li man ɛjɔlɛ'n mɔ Pilatı lɛ kan kele bɛ́ nın anwʊn bie. Anın bɛ lɛ tɛtıan sɛlɛ kpa bɛ
kan bɛ kele Pilatı kɛ ɔ mán bɛ búbɔ Zozi kʊlʊwa sʊ. Bɛ le ɛtɛtıan dede Pilatı kɔ kpati kɔ sın bɛ́
atın dıɛ nın asʊ.
24 Ɔ kɔ le bɛ́ ɛjɔlɛ'n kɔ tʊ nun.
25 Ɔ kɔ yaci Balabası nun. Ɔ sanlın kɛ Balabası sɔ'n m'ɔ manlın menian'n-mɔ jasʊlı awaa
akɔmın anun ɛsɛ ɔ hunlin sʊanlan mɔ bɛ tʊlı yí fiadı'n, yí yê menian'n-mɔ bisalı Pilatı kɛ ɔ yáci
yí nun ɔ. Mɔ Pilatı yılı Balabası'n, ɔ falı Zozi wulalı bɛ́ sa nun kɛ bɛ yɔ́ yí kɛ bɛ kulo ɔ.

Bɛ 'ba bʊbɔ Zozi kʊlʊwa sʊ
(Matie 27.32-44, Maakı 15.21-32, Zʊan 19.17-27)

26 Mɛlɛ mɔ bɛ nʊn Zozi 'kɔ'n, bɛ nʊn bian kʊn kɔ yia, ɔ fi yí ebolo. Bɛ fɛlɛ bian sɔ'n Simʊn. Ɔ
fi kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Silɛnın nın asʊ. Nzalafʊ'n-mɔ kɔ hyı yí, bɛ kɔ fa Zozi kʊlʊwa'n bɛ kɔ sʊa
yí kɛ ɔ fá ɔ sí Zozi sʊ.
27 Anın bagua nın anun menian dɔʊn kpa si Zozi sʊ, bɛ nʊn mmalasua-mɔ. Anın mmalasua
sɔ'n-mɔ lɛ sun Zozi bɛ yı awólɛ.
28 Zozi kɔ kpɛ yí nyın bɛ́ nwʊn ɛlɔ, yí nwan: "Zoluzalɛmʊn mmalasua, nán bɛ sun mín! Ɛmɔ
sún bɛ́ nwʊn nʊn bɛ́ mma'n-mɔ!
29 Ɔ sanlın kɛ mɛlɛ'n lɛ ba mɔ menian'n-mɔ 'ba han kɛ: 'Nyila hán mmalasua mɔ bɛ tı mʊta,
bɛ́ mɔ bɛ wʊlı man baa lé, ɔ nʊn bɛ́ mɔ bɛ nnʊanlın man baa lé'n!'
30 Mɛlɛ sɔ'n, menian'n-mɔ 'ba han kele mmʊka'n-mɔ kɛ: 'Mmʊka, ɛmɔ túlu bɛ gúa yɛ́ sʊ!' Ɛsɛ
bɛ 'kan bɛ kele kʊnngʊnlʊnman'n-mɔ kɛ: 'Ɛmɔ fá yɛ́ fía!'
31 Mín mɔ n dı kɛ baka ɛmanlan'n, sɛ bɛ lɛ yɔ mín sʊa a, anın ɛmɔ mɔ bɛ tı kɛ baka yʊlʊwa'n,
yí dıɛ bɛ ngan man ɛmɔ ɛjɔlɛ kón!"
32 Mɛlɛ mɔ bɛ nʊn Zozi 'kɔ'n, anın kodiawu nnyuan kʊsʊ wɔ nun. Bɛ lɛ kɔ a hun bɛ́.
33 Bɛ hɔlı dede mɔ bɛ juli lıka'n mɔ bɛ fɛlɛ yí "Tile kangɔ'n", bɛ kɔ bʊbɔ Zozi kʊlʊwa nın
asʊ ɛbɛlɛ. Ɛsɛ bɛ kɔ bʊbɔ kodiawu nnyuan'n kʊsʊ kʊlʊwa sʊ. Nunhan kʊn wɔ Zozi fama sʊ,
nunhan kʊn kʊsʊ wɔ yí bê sʊ.
34 [Mɔ bɛ bʊbɔlı Zozi kʊlʊwa nın asʊ'n, yí nwan: "Mín Sı, yaci bɛ́ nwʊn sa ce bɛ́. Ɔ sanlın kɛ
bɛ nzı man mɔ bɛ lɛ yɔ ɔ."] Nzalafʊ'n-mɔ kɔ hyʊın tondo bɛ kɔ hye yí nwʊn taladıɛ'n-mɔ.

35 Bagua'n jin ɛbɛlɛ ɔ lɛ nɪan. Zufʋ mgbain'n-mɔ lɛ kan bɛ gʋlʋ Zozi anwʋn kɛ: "Ɔ a le ɛhɪnlɪn-
mɔ ati, yí mɔ yí nwan ɔ tɪ Kilisi'n, Belemgbin Ngʋandefʋɛ'n, mɔ Nyanmɪan a yɪ yí'n, ɔ lé yí
muonun yí nwʋn e!"
36 Nzalafʋ'n-mɔ kʋsʋ kɔ gʋlʋ yí nwʋn. Bɛ kɔ hyʋɪn yí nwʋn ɛlɔ, bɛ kɔ man yí nzannvin.
37 Bɛ́ nwan: "Sɛ Zufʋ'n-mɔ belemgbin'n y'ɔ le wɔ́ a, de wɔ́ muonun wɔ́ nwʋn e!"
38 Bɛ kɔ hɛlɛ ɛjɔlɛ bɛ kɔ bɔ yí ti sʋ ɛbɛlɛ kɛ: "Sʋanlan ɛhɪ tɪ Zufʋ'n-mɔ belemgbin."
39 Kodiawu nnyuan'n mɔ b'a bʋbɔ bɛ́ kʋlʋwa nɪn asʋ'n, bɛ́ nunhan kʋn kɔ kpɛ yí nzʋba kɛ:
"Nán Kilisi'n, Belemgbin Defʋɛ'n y'ɔ le wɔ́ ɔ? De wɔ́ ti nán de yɛ́ kʋsʋ yɛ́ ti e!"
40 Kodiawu kʋn'n kɔ totua yí manngʋn'n, yí nwan: "Ɛ nzulo man Nyanmɪan!
41 Yɛ́ epinnian dɪɛ'n mɔ bɛ lɛ pinnin yɛ́'n, yí nyɪn ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ yɛ́ nyɔlɪɛ'n-mɔ anwʋn yê bɛ
lɛ nɪan bɛ pinnin yɛ́ ɔ. Nan yí mɔ bɛ lɛ pinnin yí kɛ yɛ́'n, ɔ'a nyɔ man like ɛtɛ."
42 M'ɔ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kacili yí nyɪn Zozi anwʋn ɛlɔ a, yí nwan: "Zozi, man wɔ́ ti kácɪ
mín mɛlɛ mɔ ɛ 'di belemgbin'n."
43 Zozi nwan: "Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele wɔ́ kɛ, ɛnɛ, ɛ nʋn mín yɛ 'tanlan Nyanmɪan
anwʋn ɛlɔ."

Zozi ewue'n
(Matie 27.45-56, Maakɪ 15.33-41, Zʋan 19.28-30)

44 Anɪn b'a bɔ kɔ yɔ sɛnzɛjinlan, mân nɪn anun lɪka kʋalaatin kɔ lu dede eyua dɔɛ nsan.
45 Sɛnzɛ'n kɔ fɪa bɔkɔɔ. Mgbenun ɛtanlan'n m'ɔ wɔ Nyanmɪan Sua Nwannzan-nwannzan
nɪn anun'n kɔ sua sɛsɛ nnyuan.
46 Zozi kɔ tɪan nun sɛlɛ kpa, yí nwan: "Baba, mɪɪn fa mín ɛkala'n mɪn wula wɔ́ sa nun." M'ɔ
hanlɪn sɔ nɪn ala y'ɔ wuli ɔ.
47 Mɔ *Lɔmʋn nzalafʋ kpain'n nwʋnlin yí sɔ'n, ɔ kɔ yɪ Nyanmɪan ayɛ kɛ: "Ɔ tɪ ananhɔlɛ,
sʋanlan ɛhɪ tɪ sɛsɛfʋɛ."
48 Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ tuli woo bɛ walɪ nɪanlɪn Zozi ehuan'n, bɛ nwunlin ɛjɔlɛ m'ɔ walɪ ɔ. Sɪan'n
mɔ bɛ 'sa bɛ kɔ'n, anɪn afɪ alʋabɔ a han bɛ́.
49 Zozi amanngʋn'n-mɔ, bɛ́ nʋn mmalasua'n-mɔ mɔ bɛ si yí sʋ sunmin Galile mân nɪn
anun'n, bɛ jin mʋa yê bɛ lɛ nɪan ɔ.

Zozi esie'n
(Matie 27.57-61, Maakɪ 15.42-47, Zʋan 19.38-42)

50 Anɪn Zufʋ'n-mɔ kpain kʋn wɔ ɛbɛlɛ. Bɛ fɛlɛ yí Zozɛfʋ. Ɔ fi Zufʋ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Alimate
nɪn asʋ. Ɔ tɪ sʋanlan mɔ yí ti anun tɪ kpa ɛsɛ ɔ tɪ sɛsɛ.
51 Bɛ hɔlɪ yialɪ mɔ Zufʋ mgbain'n-mɔ 'fa Zozi anwʋn ajʋnlɪn ɛtɛ'n, Zozɛfʋ sɔ nɪn a mgbɪnlɪn
man. Ɔ sanlɪn kɛ yí dɪɛ, ɔ lɛ nwʋnndɛ Nyanmɪan Belemgbin Mân'n.
52 Ɔ kɔ hɔ kɔ tʋ Pilatɪ ɔ kɔ sɛlɛ Zozi fuin'n.
53 Mɔ Pilatɪ manlɪn atɪn'n, Zozɛfʋ kɔ yɪ Zozi fuin'n fi kʋlʋwa nɪn asʋ. Ɔ kɔ fa kisaan kɔ fʋfɔ
yí nwʋn ɔ kɔ hɔ kɔ sie yí sɛka kʋn anun. Sɛka sɔ'n, b'a koto yí ɛbʋta nun, ɛsɛ anɪn bɛ sielɪ man
sʋanlan nun lé.
54 Cɪan sɔ'n tɪ yâ. Yí nɔsʋba, anɪn ɛnwʋnmɪan ele cɪan'n lɛ bɔ yí bʋ.
55 Mmalasua'n-mɔ mɔ anɪn bɛ si Zozi sʋ sunmin Galile mân nɪn anun'n, bɛ nʋn Zozɛfʋ y'ɔ
hɔlɪ sɛka nɪn asʋ ɔ. Bɛ nɪanlɪn sɛka'n ɔ nʋn kɛ bɛ kpɪnlɪn bɛ sielɪ Zozi'n.
56 M'ɔ yɔlɪ sɔ yuelɪ'n, bɛ kɔ sa bɛ kɔ hɔ awulo. Bɛ kɔ kpʋnndɛ kpʋnndɛ alufanlan nʋn anatɪlɪ-
mɔ mɔ bɛ 'fa bɛ sesie Zozi fuin'n. Bɛ kɔ le bɛ́ ɛnwʋnmɪan *ɛnwʋnmɪan ele cɪan'n kɛ mala'n
kele'n.

24

Zozi ewuetinnge'n
(Matie 28.1-10, Maakɪ 16.1-8, Zʋan 20.1-10)

1 Mɔlɛ nɪn alɪbahɪan, mmalasua'n-mɔ kɔ fa alufanlan'n nʋn anatɪlɪ'n-mɔ mɔ bɛ kpʋnndɛlɪ
bɛ sielɪ'n bɛ kɔ hɔ Zozi sɛka nɪn asʋ.
2 Ɛbʋɛ'n mɔ bɛ falɪ bɛ nyinlin sɛka nɪn anʋan'n, bɛ 'kɔ a ju a, b'a kunndo ɛbʋɛ sɔ'n b'a sie
ahanmɪan.
3 Bɛ kɔ wʋlʋ sɛka nɪn anun, kʋsʋ bɛ ngɔ nwun man yɛ́ Mɪn Zozi fuin'n.
4 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ nwʋn. Ɛbɛlɛ ala, menian nnyuan kɔ yɪ bɛ́ nwʋn kɔ hele bɛ́. Menian
nnyuan sɔ'n-mɔ wowula taladɪɛ nvufue nyɪhyɪɛɪn.
5 Esulo kɔ han mmalasua'n-mɔ, bɛ kɔ sisi bɛ́ ti asɪ. Menian nnyuan'n kɔ bisa bɛ́ kɛ:
"Sʋanlan'n mɔ yí nyɪn wɔ sʋ'n, ɔ yɔ sɛ mɔ ewue mma'n-mɔ afian yê ɛmɔ lɛ kpʋnndɛ yí'n?
6 Ɔ nnʋn man ɛwa, nan ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge. Mɛlɛ mɔ anɪn ɔ tɛ wɔ Galile mân nɪn
anun'n, ɛmɔ ati kácɪ ɛjɔlɛ'n m'ɔ hanlɪn helelɪ ɛmɔ'n.
7 Ɔ hanlɪn helelɪ ɛmɔ kɛ: 'Ɔ fata kɛ bɛ yɪ Mân Baa'n bɛ man menian ɛtɛfʋɛ'n-mɔ. Bɛ 'bʋbɔ yí
kʋlʋwa sʋ bɛ kun yí. Nan yí cɪan nsan nɪn asʋ, ɔ fi ewue nun ɔ 'tinnge.' "

8 Mɔ menian nnyuan'n hanlın sɔ'n, mmalasua'n-mɔ ati kacılı ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ mɔ Zozi
hanlın'n.
9 Bɛ fi sɛka nın asʊ, bɛ kɔ hɔ kɔ bɔ ɛjɔlɛ sɔ'n kʊalaa bɛ kɔ hele Zozi menian bulu nʊn kʊn'n ɔ
nʊn ɛhınlın-mɔ kʊalaatin.
10 Mmalasua'n-mɔ mɔ bɛ hanlın ɛjɔlɛ sɔ'n bɛ helelı mmɔfʊɛ'n-mɔ'n y'ɔ le Mali m'ɔ fi
Magıdala'n, Zʊanın, Zʊakı anin Mali, ɔ nʊn mmalasua ɛhınlın-mɔ mɔ bɛ nʊn bɛ hɔlı sɛka nın
asʊ'n.
11 Mmɔfʊɛ'n-mɔ buli ɛjɔlɛ'n mɔ mmalasua'n-mɔ hanlın helelı bɛ́'n kɛ ɛlalıɛ. Ɛhıka ati,
mmɔfʊɛ'n-mɔ a nne man ɛjɔlɛ sɔ'n b'a nni man.
12 Nan kʊsʊ, Pıɛlı jasʊlı, ɔ nwanndili ɔ hɔlı sɛka nın asʊ. M'ɔ juli ɛlɔ'n, ɔ hanlın yí nwʊn ası ɔ
nıanlın sɛka nın anun. Kisaan'n mɔ bɛ falı fʊfɔlı Zozi anwʊn nın ala yê ɔ nwunlín yí sɛka nın
anun ɔ. M'ɔ nwunlin yí sɔ'n, ɛjɔlɛ'n sinlin yí nwʊn, ɔ salı hɔlı yí awulo.

Emayusı atın nın asʊ
(Maakı 16.12-13)

13 Mɔlɛ cıan sɔ'n kʊnmgba, anın Zozi menian'n-mɔ anun nnyuan lɛ kɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí
Emayusı nın asʊ. Zoluzalɛmʊn nʊn Emayusı, cilo bulu ɔ nʊn kʊn y'ɔ wɔ bɛ́ afian ɔ.
14 Anın Zozi menian nnyuan sɔ'n lɛ kan ɛjɔlɛ'n kʊalaa m'ɔ tɔlı Zoluzalɛmʊn nın anwʊn ɛjɔlɛ.
15 Mɛlɛ mɔ anın bɛ lɛ kan ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ bɛ su yí bʊsʊ akpʊlʊwa'n, Zozi muonun kɔ kpʊ bɛ́ ɔ
nʊn bɛ́ bɛ kɔ san nun.
16 Nan kʊsʊ b'a nnwun man Zozi nzɔlɛ. Ɔ sanlın kɛ ɔ tı kɛ like bie a hala bɛ́ nyın.
17 Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Nzu like dıɛ anwʊn akpʊlʊwa yê ɛmɔ lɛ tia kɔ a, anın ɛmɔ lɛ su'n?”
Mɔ Zozi bisalı bɛ́ kosuan sɔ'n, bɛ kɔ jejinlan, bɛ́ nyunnun kunngoun.
18 Bɛ́ nunhan kʊn, bɛ fɛlɛ yí Keleyopası, ɔ kɔ bua Zozi kɛ: “Bode'n mɔ ɔ'a si ɛlɛnyuan ɛhı'n,
yí ti, wɔ́ ngʊnmın cein ala yê ɛ wɔ Zoluzalɛmʊn ɛbɛlɛ mɔ ɛ tılı man ɛjɔlɛ sɔ nın ɔ?”
19 Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Anın nzu ɛjɔlɛ dıɛ ɔ?”
Bɛ kɔ bua yí kɛ: “Ɛjɔlɛ a tʊ Zozi m'ɔ fi Nazalɛtı'n. Anın Zozi tı kpɔmanfʊɛ m'ɔ le tunmin. Yí
nyɔlıɛ'n-mɔ nʊn yí nʊan ɛjɔlɛ nın anun, ɔ'a hele wɔ Nyanmıan nʊn menian'n-mɔ anyunnun
kɛ ɔ le tunmin.
20 Yɛ́ tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mɔ nʊn yɛ́ mân nın asʊ mgbain'n-mɔ, b'a yı yí a man maan b'a bʊbɔ
yí kʊlʊwa sʊ b'a hun yí.
21 Yɛ́ afan, yɛ lelı yɛ lili kɛ, yí dein yê Nyanmıan a sʊan yí kɛ ɔ bála a a le Izalayɛ mân nın ati
ɔ. Nan kʊsʊ, kɛ bode sɔ'n sili'n, ɛnɛ tı yí cıan nsan.
22 Ɔ tı ananhɔlɛ kɛ yɛ́ fâ nın anun mmalasua mmie-mɔ a han asinbɛnwʊn ɛjɔlɛ b'a hele yɛ́.
Asinbɛnwʊn ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ, ɛnɛ alıbahıan bɛ hɔlı Zozi sɛka nın asʊ a,
23 bɛ ngɔ nwun man yí fuin'n. Bɛ fi sɛka nın asʊ bɛ kɔ sa bɛ kɔ a. Bɛ kɔ han bɛ kɔ hele yɛ́
kɛ nyanmıansʊ mmɔfʊɛ-mɔ a yı bɛ́ nwʊn a hele bɛ́. Mmɔfʊɛ sɔ'n-mɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ Zozi
anyın wɔ sʊ.
24 Yɛ́ manngʊn'n mmie-mɔ kɔ hɔ sɛka nın asʊ. Bɛ nwunlin ninnge'n-mɔ kʊalaa kɛ
mmalasua'n-mɔ kpınlın hanlın yí'n. Kʊsʊ, Zozi muonun dıɛ, b'a nnwun man yí.”
25 Ɛhı a, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Mmelenzua tomgban! ɛjɔlɛ kʊalaa mɔ Nyanmıan
mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ a hɛlɛ'n, yí bʊ ɛtıɛ yɔ sı man ɛmɔ o!
26 Asʊ, ɔ nzɛ nvata man kɛ *Kilisi'n, Belemgbin Ngʊandefʊɛ'n, ɔ nwún amannınhunlun
sɔ'n nán ɔ wʊ́lʊ yí anunminnyanmʊn nın anun ɔ?
27 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, yí nwʊn ɛjɔlɛ m'ɔ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun'n, ɔ kɔ hehele bɛ́ nun.
Ɔ kɔ bɔ yí bʊ Moyizı kalata dıɛ'n-mɔ asʊ ɔ kɔ ju mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ dıɛ'n-mɔ asʊ.”
28 Mɔ bɛ hɔlı dede mɔ bɛ ka kaan bɛ ju kulo'n mɔ bɛ lɛ kɔ sʊ nın asʊ'n, Zozi yɔlı kɛ sʊanlan
m'ɔ lɛ kpɛ nun ɔ kɔ mʊa ɔ.
29 Menian nnyuan'n kɔ hyı Zozi kɔ sie, bɛ́ nwan: “Da yɛ́ nwʊn ɛwa. Ɔ sanlın kɛ alíɛ a san a
yue.” Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, Zozi kɔ tie ɔ nʊn bɛ́ bɛ kɔ hɔ awulo.
30 Zozi nʊn bɛ́ bɛ kɔ tɛtanlan tɔbılı nın anwʊn. Ɔ kɔ fa kpaʊn'n ɔ kɔ la Nyanmıan ası. M'ɔ
lalı Nyanmıan ası yuelı'n, ɔ kɔ bu kpaʊn nın anun ɔ kɔ man bɛ́.
31 Zozi falı kpaʊn'n manlın bɛ́ ala a, bɛ́ nyın'n kɔ buke bɛ kɔ nwun yí nzɔlɛ. Nan kʊsʊ Zozi
nwannyanlın bɛ́ nyunnun ɛbɛlɛ.
32 Mɔ Zozi hɔlı'n, bɛ lɛ kan bɛ kele bɛ́ nwʊn kɛ: “Atunnun, mɛlɛ mɔ ɔ 'tutu Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın abʊ
ɔ kele yɛ́'n, yí ti yê anın yɛ́ ahʊnlın a tɔ yɛ́ nun a man y'a li fɛ kpa nın ɔ.”
33 Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ jasʊ bɛ kɔ sa bɛ́ nzin Zoluzalɛmʊn. Bɛ kɔ 'ju a, Zozi menian bulu nʊn kʊn'n
nʊn bɛ́ manngʊn'n-mɔ a yia.
34 Bɛ lɛ kan kɛ: “Yɛ́ Mın fi ewue nun a tinnge sakpa! Simʊn a nwun yí!”
35 Menian nnyuan'n mɔ bɛ́ kʊsʊ bɛ fi Emayusı bɛ juli ɛbɛlɛ'n, ɛjɔlɛ mɔ Zozi hanlın helelı bɛ́
atunnun, kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ bɛ nwunlin Zozi nzɔlɛ mɛlɛ mɔ ɔ 'fa kpaʊn'n man bɛ́'n, bɛ kɔ
han yí kʊalaa bɛ kɔ hele ɛhınlın-mɔ.

Zozi 'ba yı yí nwʋn kele yí menian'n-mə
(Matie 28.16-20, Maakı 16.14-18, Zʋan 20.19-23, Junman'n 1.6-8)

36 Mɛlɛ mə anın bɛ́ nʋan wɔ sʋ bɛ lɛ kan ɛjɔlɛ sɔ'n, fıaın, Zozi kɔ fite bɛ́ afian ɛbɛlɛ, yí nwan: “Ɛmə mán bɛ́ lʋa cícı bɛ́ nwʋn!”
37 Mə bɛ nwunlin Zozi'n, esulo hanlın bɛ́ ɛsɛ bɛ́ nwʋn ngɔmʋa tuli. Ɔ sanlın kɛ bɛ jʋnlın kɛ b'a nwun ɛnwʋnmın.
38 Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Nzukɛ ati yê ɛmə sulo sʋa ɔ? Nzukɛ ati yê ɛmə ajʋnlın'n tı nnyuan nnyuan ɔ?
39 Ɛmə nían mín sa'n-mə nʋn mín ja'n-mə! Ɛmə nwun yí kɛ mín ɔ! Ɛmə hán mín bɛ nían. Ɔ sanlın kɛ ɛnwʋnmın lɛ man anwʋnnaan ɔ nʋn bowe kɛ n ne yí mə ɛmə nwun mín'n.”
40 Mə Zozi 'kan ɛhı kele bɛ́'n, anın ɔ lɛ fa yí sa'n-mə nʋn yí ja'n-mə kele bɛ́.
41 Ɛjɔlɛ'n kɔ yɔ bɛ́ fɛ sʋnman, ɛsɛ ɔ kɔ sin bɛ́ nwʋn dede bɛ ngʋala bɛ nnwun man kɛ ɔ tı ananhɔlɛ ɔ. Ɛhı a, Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Asʋ ɛmə le like ɛwa mə bɛ di ɔ?”
42 Mə Zozi bisalı bɛ́ kosuan sɔ'n, bɛ kɔ fa ejue ndʋan bɛ kɔ man yí.
43 Ɔ kɔ li ejue sɔ'n bɛ́ nyunnun ɛbɛlɛ.
44 M'ɔ lili yuelı'n, yí nwan: “Mɛlɛ mə anın mın nʋn ɛmə yɛ tɛ tı'n, n ganlın n gelelı ɛmə kɛ, mín nwʋn ɛjɔlɛ'n kʋalaatin mə b'a hɛlɛ wə Moyizı mala nın anun, mgbɔmanfʋɛ'n-mə kalata nın anun, ɔ nʋn Izalayɛ ejue ɛtʋɛ kalata nın anun'n, ɔ di kɛ ɔ kpın sʋ. Ɛjɔlɛ sɔ nın a kpın sʋ.”
45 Mə Zozi hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ buke bɛ́ ajʋnlın'n maan bɛ kɔ tı Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın abʋ.
46 Ɛhıka ati, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mə b'a hɛlɛ'n: ɔ di kɛ *Kilisi'n, Belemgbin Ngʋandefʋɛ'n, nwun amannınhunlun bɛ kun yí. Bɛ kun yí a, yí cıan nsan nın asʋ, ɔ fi ewue nun ɔ 'tinnge.
47 Ɛsɛ ɔ fata kɛ Kilisi'n, Belemgbin Ngʋandefʋɛ'n, dunman nun, bɛ bɔ yí bʋ Zoluzalɛmʋn ɛwa, bɛ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n bɛ kele eyuadı nın anun menian'n-mə kʋalaatin maan bɛ kaci bɛ́ abalabɔ'n bɛ fa bɛ́ nwʋn bɛ man Nyanmıan nán b'a nyan ɛtɛ face.
48 Ɛmə di ɛjɔlɛ sɔ nın anwʋn adanzıɛ.
49 Like'n mə mín Sı a fa a bɔ ɛmə anɔhʋba'n, mín muonun mın 'ba man ɔ ba ɛmə sʋ. Nan kʋsʋ, ɛmə tánlan Zoluzalɛmʋn kulo nın asʋ ɛwa dede maan anwunno tunmin'n wʋ́lʋ ɛmə nun.”

Zozi 'ba fʋ kɔ nyanmıansʋ
(Maakı 16.19-20, Junman'n 1.9-11)

50 Mə Zozi hanlın sɔ yuelı'n, ɔ nʋn bɛ́ bɛ fi kulo nın anun bɛ kɔ fite. Bɛ kɔ hɔ Betanin afan. Ɛbɛlɛ, Zozi kɔ kuku yí sa'n-mə anwunno ɔ kɔ yeyila bɛ́ sʋ.
51 Mɛlɛ mə ɔ 'yeyila bɛ́ sʋ'n, ɔ nʋn bɛ́ bɛ́ afian kɔ tı, ɔ kɔ fʋ kɔ hɔ nyanmıansʋ.
52 Zozi menian'n-mə dıɛ, mə bɛ sʋlı yí yuelı'n, bɛ le fɛ elie kpili kpa bɛ kɔ sa bɛ kɔ hɔ Zoluzalɛmʋn.
53 Tɛmʋn biala bɛ gua Nyanmıan awulo nın anun bɛ yı yí ayɛ.

ƐJƆLƐKPA'N MƆ ZƱAN HƐLƐLI'N

M'ɔ wɔ nun'n

Nwan sʋanlan dɪɛ y'ɔ le Zʋan? Anɪn Zʋan nʋn yí nianman bian Zʋakɪ, bɛ wɔ Zozi mmɔfʋɛ bulu nʋn nnyuan nɪn anun. Anɪn, bɛ nʋn bé sɪ Zebede, bɛ di asue nun junman bɛ cɪ ejue Galile asue nɪn anun. Ɛhɪ, mɔ Zozi fɛlɛlɪ bé'n, bɛ yacili asue nun junman'n mɔ bɛ di'n bɛ sili yí sʋ. Ɔ fi ɛbɛlɛ, bɛ kacili Zozi amanngʋn kpa. Ɛjɔlɛkpa'n mɔ Zʋan hɛlɛlɪ nɪn anun, ɔ mmɔ man yí muonun yí dunman, nan ɛjɔlɛ m'ɔ kan'n y'ɔ le "sʋanlan'n mɔ Zozi kulo yí'n" (yí ti 13.23). Ɔ kan sɔ ɔ bɛbɛlɛ yí nwʋn asɪ. Mɛlɛ mɔ bɛ bʋbɔlɪ Zozi kʋlʋwa nɪn asʋ'n, Zozi falɪ yí nin Mali ɔ wulalɪ Zʋan asa nun kɛ ɔ nían yí sʋ mán yí (19.25-27).

Ɛjɔlɛkpa ɛhɪ anun, Zʋan lɛ kele yé kɛ Zozi Kilisi tɪ Sɪɛ Nyanmɪan Bangɔlɔ. Ɔ sʋanlɪn yí Wa Zozi asɪɛ nɪn asʋ ɛwa kɛ ɔ wú wɔ yé ɛtɛ'n-mɔ dunman nun maan sʋanlan biala m'ɔ kɔ le yí kɔ li'n nyan nyanmɪansʋ ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n (3.16).

Zʋan lɛ kele yé kɛ Zozi kan yí "dɔɛ" nɪn anwʋn ɛjɔlɛ (2.4; 7.30; 8.20; 12.23,27, 13.1; 16.32; 17.1). "Dɔɛ" sɔ'n y'ɔ le Zozi ewue'n nʋn yí anunminnyanmʋn ɛyɪɛ tɛmʋn'n. Ɛhɪka ati, Zʋan a hye yí Ɛjɔlɛkpa nɪn anun nnyuan. Alimʋa dɪɛ nɪn anun, yɛ nwun ninnge mɔ Zozi yɔlɪ asannan nán yí dɔɛ nɪn a ju'n (yí ti 1-12). Zʋan lɛ kan Zʋan Batisi adanzɪɛ'n m'ɔ lili yí Zozi anwʋn'n, ɔ nʋn kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ Zozi fɛlɛlɪ yí alimʋa menian'n-mɔ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ. Yɛ nwun yí kɛ Zozi hɔlɪ Zoluzalɛmʋn dɔʋn kpa mɛlɛ mɔ Zufʋ'n-mɔ 'di bé fɛtɪ'n-mɔ'n. Zozi nʋn menian'n-mɔ jʋjɔlɪ, ɔ heheleli bé ninnge m'ɔ sʋ ɛbʋɛ. Zozi yɔlɪ asinbɛnwʋn ninnge dɔʋn, nan Zʋan a kpa nun nzɔlɛ nsʋ ala m'ɔ kele yé kɛ Zozi tɪ Nyanmɪan Awa sakpa.

M'ɔ tɔ sʋ nnyuan nɪn anun, Zʋan lɛ kan ninnge mɔ Zozi yɔlɪ mɛlɛ mɔ yí dɔɛ'n juli nɪn anwʋn ɛjɔlɛ (yí ti 13-21). Nɔsʋba mɔ yí alíɛ cɪn an, bɛ 'kun Zozi'n, ɔ nʋn yí menian bulu nʋn nnyuan'n bɛ didili, ɔ manlɪn bé afʋtu, ɔ yɔlɪ bé ti asɔnɪn. Ɛsɛ Zʋan lɛ kele yé kɛ Zozi kpɪnlɪn wuli ɔ tinngelɪ, ɛsɛ ɔ yɪlɪ yí nwʋn ɔ heleli yí menian'n-mɔ'n. Kalata nɪn agualɪɛ nun, Zʋan lɛ kele yé kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ Zozi nʋn yí menian'n-mɔ yialɪ Galile asue nɪn anʋan'n.

Zozi Kilisi tɪ Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ

1 Abʋbɔ nɪn anun, mɔ Nyanmɪan 'bɔ ninnge kʋalaatin'n, anɪn sʋanlan kʋn wɔ ɛbɛlɛ. Sʋanlan sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ. Ɔ nʋn Nyanmɪan yê bɛ tɪ ɔ. Ɔ tɪ Nyanmɪan sakpa.

2 Abʋbɔ nɪn anun, sʋanlan sɔ'n nʋn Nyanmɪan yê bɛ tɪ ɔ.

3 Nyanmɪan nanndɪlɪ yí sʋ y'ɔ bɔlɪ ninnge kʋalaatin ɔ. Like fíí nnʋn man ɛbɛlɛ mɔ Nyanmɪan a nnanndɪ man yí sʋ ɔ'a mmɔ man ɔ.

4 Ngʋan baka'n y'ɔ le yí. Yê ngʋan baka sɔ'n y'ɔ tɪ menian'n-mɔ kanlannɪɛ nɪn ɔ.

5 Kanlannɪɛ sɔ'n lɛ ta awosin mân nɪn anun. Awosin'n nwan ɔ 'fɪa kanlannɪɛ nɪn anyɪn. Ɔ mantanlɪn yí dede a, ɔ'a ngʋala man yí nyɪn fɪa.

Zʋan Batisi adanzɪɛ m'ɔ lili'n

6 Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede a, cɪan kʋn Nyanmɪan kɔ yɪ sʋanlan kʋn asɪɛ nɪn asʋ ɛwa kɛ ɔ lí adanzɪɛ. Sʋanlan sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Zʋan.

7 Zʋan walɪ kanlannɪɛ nɪn anwʋn adanzɪɛ elie maan menian'n-mɔ kʋalaa nanndɪ yí sʋ bɛ de kanlannɪɛ sɔ'n bɛ di.

8 Nán kɛ yí y'ɔ tɪ kanlannɪɛ nɪn ɔ, nan ɔ walɪ kanlannɪɛ nɪn anwʋn adanzɪɛ elie.

9 Kanlannɪɛ kpa sɔ'n m'ɔ man menian'n-mɔ kʋalaa nwun asɪ'n lɛ ba mân nɪn anun.

10 Ɔ walɪ juli asɪɛ nɪn asʋ ɛwa. Yí yê Nyanmɪan man ɔ sesielɪ eyuadɪ nɪn ɔ. Kʋsʋ menian dɔʋn a mmu man yí like.

11 Ɔ walɪ menian'n mɔ Nyanmɪan falɪ bé yɔlɪ yí dɪɛ'n-mɔ afian, bé kʋsʋ bé dɔʋn, b'a nne man yí.

12 Nan kʋsʋ mmie-mɔ lelɪ yí. Menian sɔ'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ leli yí bɛ lili'n, ɔ'a man bé atɪn maan b'a kaci Nyanmɪan amma.

13 Nyanmɪan mma'n mɔ b'a kaci'n, nán kulo sʋanlan tunmin nun kɛ belenzua nʋn balasua bé wa mɔ b'a wʋ yí ɔ. Nan Nyanmɪan muonun yê ɔ'a fa ngʋan fʋfɔlɛ sɔ'n ɔ'a man bé ɔ.

14 Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ nɪn a kaci yí nwʋn kulo sʋanlan, ɔ a a tanlan yé afian ɛwa. Ɔ'a nwun yé nwʋn anwunnvoe kpili kpa. Ɛsɛ ɔ'a yɪ Nyanmɪan ɔ'a hele yé yuein. Y'a nwun yí anunminnyanmʋn'n, anunminnyanmʋn'n mɔ Sɪɛ Nyanmɪan falɪ manlɪn yí'n. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ tɪ yí Bangɔlɔ.

15 Sʋanlan sɔ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ yê Zʋan tɪanlɪn nun hanlɪn nɪn ɔ. Yí nwan: "Sʋanlan ɛhɪ yê n ganlɪn kɛ ɔ li mín nzin ɔ lɛ ba nɪn ɔ. Ɔ tɪ kpili tala mín. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ tɪ asɪ dahuu."

16 Ɛhɪ, anwunnvoe baka'n m'ɔ tɪ nɪn ati, ɔ'a yeyila yé sʋ. Ɛsɛ bɔbɔ, ɔ tɛ yeyila yé sʋ kpili kpa.

17 Afɪ, daba Nyanmɪan nanndɪlɪ yɛ́ nan *Moyizɪ asʊ yɛ̂ ɔ falɪ yí mala'n manlɪn yɛ́ ɔ. Nan sian dɪɛ, Nyanmɪan nanndɪ Zozi Kilisi asʊ ɔ'a nwun yɛ́ nwʊn anwunnvoe ɔ'a hele yɛ́ ananhɔlɛ atɪn'n.
18 Sʊanlan fííí nwunlin man Nyanmɪan lé. Nan Nyanmɪan Bangɔlɔ Zozi m'ɔ tɪ Nyanmɪan'n, m'ɔ mantan Sɪɛ'n, yí y'ɔ man yɛ nwun yí ɔ.

Zʊan Batisi 'ba han yí muonun yí ɛwalɛ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ
(Matie 3.1-12, Maakɪ 1.1-8, Luku 3.1-18)

19 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn Zʊan lɛ sɔnɪn menian wɔ asue Zuludɪn nɪn anzin ɛlɔ lɪka kʊn. Zoluzalɛmʊn Zufʊ mgbain'n-mɔ kɔ tɪ. Cɪan kʊn, bɛ kɔ sʊan Nyanmɪan *tɛɛyɪfʊɛ mmie-mɔ nʊn *Levifʊɛ kʊsʊ mmie-mɔ, bɛ kɔ a kɔ tʊ Zʊan, bɛ́ nwan: "Zʊan, wɔ́ muonun, nwan sʊanlan dɪɛ y'ɔ le wɔ́?"
20 Mɔ bɛ bisalɪ kosuan sɔ'n, Zʊan kpacɪlɪ nun ɔ hanlɪn yí ananhɔlɛ yuein helelɪ bɛ́ kɛ: "Nán *Kilisi'n y'ɔ le mín."
21 Mɔ Zʊan bualɪ bɛ́ sɔ'n, bɛ́ nwan: "Sɛ nán yí y'ɔ le wɔ́ a, anɪn nwan sʊanlan dɪɛ kpa y'ɔ le wɔ́? *Eli y'ɔ le wɔ́ anaan?"
Zʊan nwan: "Nán Eli y'ɔ le mín."
Ɛsɛ bɛ kɔ bisa yí biekun kɛ: "Anɪn Nyanmɪan *Kpɔmanfʊɛ'n y'ɔ le wɔ́ ɔ?"
Zʊan nwan: "Cɛcɛ."
22 Ɛjɔlɛ ɛhɪ kɔ sin bɛ́ nwʊn, bɛ́ nwan: "A! Anɪn nwan sʊanlan dɪɛ bɔbɔ kpa y'ɔ le wɔ́? Bua yɛ́ bie maan yɛ hɔ́ hán héle bɛ́ mɔ bɛ sʊanlɪn yɛ́'n. Ɛ bu wɔ́ nwʊn kɛ nwan y'ɔ le wɔ́?"
23 Ɛhɪ a, Zʊan nwan: "Sʊanlan'n mɔ Nyanmɪan Kpɔmanfʊɛ *Ezayi lili mʊa hanlɪn yí nwʊn ɛjɔlɛ kɛ:
Sʊanlan kʊn lɛ tɪan ɛwâ nɪn anun ɛlɔ kɛ:
'Ɛmɔ sésie yɛ́ Mɪn atɪn'n!'
sʊanlan sɔ'n y'ɔ le mín."
24 Bɛ́ mɔ bɛ sʊanlɪn bɛ́ Zʊan anwʊn ɛlɔ'n mmie-mɔ tɪ *Falisifʊɛ.
25 Bɛ́ nwan: "Sɛ nán Kilisi'n y'ɔ le wɔ́, sɛ nán Eli y'ɔ le wɔ́, ɛsɛ sɛ nán Nyanmɪan Kpɔmanfʊɛ'n y'ɔ le wɔ́ a, anɪn nzukɛ ati yɛ̂ ɛ sɔnɪn menian'n-mɔ ɔ?"
26 Mɔ bɛ bisalɪ kosuan sɔ'n, Zʊan nwan: "Mín dɪɛ, n ne nzue yɛ̂ mɪn fa mɪn sɔnɪn ɔ, nan sʊanlan kʊn wɔ ɛmɔ afian ɛbɛlɛ, ɛmɔ nzɪ man yí.
27 Sʊanlan sɔ'n fi mín nzin ɔ lɛ ba, mɪn nzɛ nvata man kɛ mɪn nyannjɪ yí ja mgbabʊa nyanman'n bɔbɔ mgban ɔ."
28 Ɛjɔlɛ ɛhɪ kʊalaa sɪnlɪn Betanin, asue Zuludɪn nɪn ebue kʊn ɛlɔ, lɪka mɔ anɪn Zʊan sɔnɪn menian'n-mɔ'n.

Nyanmɪan Bʊa Baa'n y'ɔ le Zozi

29 Mɔ bɛ hanlɪn ɛhɪ yuelɪ'n, yí alíɛ hɪnlɪn, Zʊan 'tʊ yí nyɪn an, anɪn Zozi lɛ ba yí nwʊn ɛbɛlɛ, yí nwan: "Ɛ 'nwun Nyanmɪan *Bʊa Baa'n, Nyanmɪan 'ba fa yí yɪ mân nɪn ati tɛɛ ɔ tu yí ɛtɛ'n kɔ.
30 Yí dein yɛ̂ n ganlɪn yí ɛjɔlɛ kɛ: 'Sʊanlan kʊn li mín nzin ɔ lɛ ba, ɔ tɪ kpili tala mín. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ tɪ asɪ dahuu.'
31 Mɪn nzɪ man yí daba. Nan kɛmɔ ɔ fata kɛ Izalayɛ amma'n-mɔ nwun yí'n, yí ti yɛ̂ Nyanmɪan a sʊan mín kɛ m mála n vá nzue n zɔ́nɪn bɛ́ ɔ."
32 Ɛhɪ, Zʊan lili Zozi anwʊn adanzɪɛ kɛ: "Mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ, m'an nwun kɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n fi nyanmɪansʊ kɛ abubule ɔ'a ju ɔ'a tanlan yí sʊ.
33 Mín bɔbɔ muonun, anɪn mɪn nzɪ man yí sʊanlan ɛhɔlɛ kʊn'n, nan Nyanmɪan a han a hele mín kɛ: 'Sʊanlan'n mɔ ɛ kɔ nwun kɛ mín Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ ju kɔ tanlan yí sʊ'n, sʊanlan sɔ'n yɛ̂ ɔ 'fa Wawɛ sɔ'n sɔnɪn menian'n-mɔ ɔ.'
34 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ m'an nwun yí mín nyɪnsʊ nɪn ati, mɪn di yí nwʊn adanzɪɛ kɛ ɔ tɪ Nyanmɪan Awa sakpa."

Zozi 'ba fɛlɛ yí alimʊa menian'n-mɔ yí nwʊn

35 Ɛhɪ mɔ alíɛ hɪnlɪn'n, anɪn Zʊan nʊn yí menian'n-mɔ anun nnyuan jijin ɛbɛlɛ.
36 M'ɔ nwunlin kɛ Zozi lɛ sɪn'n, yí nwan: "Ɛ 'nwun Nyanmɪan *Bʊa Baa'n."
37 Mɔ yí menian nnyuan'n tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ yacili yí ɛbɛlɛ yɛ̂ cuein, bɛ kɔ si Zozi sʊ.
38 Zozi hɔlɪ kaan, ɔ 'tʊ yí nyɪn yí nzin an, menian si yí sʊ. Ɔ kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ lɛ kpʊnndɛ nzu?" Bɛ́ nwan: "*Labi" (yí bʊ y'ɔ le kɛ ngehelefʊɛ), "yɛ lɛ kpʊnndɛ lɪka mɔ ɛ tɪ'n."
39 Ɛhɪ a, Zozi nwan: "Ɛmɔ bála a nɪan."
Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ si yí sʊ bɛ nʊn yí kɔ hɔ lɪka m'ɔ tɪ'n, bɛ nʊn yí kɔ tanlan ɛbɛlɛ dede sɛnzɛ'n kɔ tɔ. Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, mɔ Zʊan menian nnyuan'n 'si Zozi sʊ'n, anɪn b'a bɔ nɔsʊba dɔɛ nnan.
40 Zʊan menian nnyuan sɔ'n, kʊn li Andele. Andele sɔ'n, yí nianman y'ɔ le Simʊn Pɪɛlɪ.

41 Andele y'ɔ lili mʋa hɔlı tʋlı yí nianman bian Simʋn an, yí nwan: “Mín nianman Simʋn,
y'a nwun *Mesi'n.” (Yí bʋ y'ɔ le kɛ *Kilisi, Izalayɛ Belemgbin Ngʋandefʋɛ.)
42 Mɔ Andele hanlın sɔ yuelı'n, ɔ nʋn yí kɔ hɔ Zozi anwʋn ɛlɔ ɔ kɔ fa yí kɔ hele yí. Zozi nıanlın
yí a, yí nwan: “Wɔ́, bɛ fɛlɛ wɔ́ Simʋn. Zʋan awa y'ɔ le wɔ́. Ɔ fi ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, bɛ 'ba fɛlɛ wɔ́ Sefası.”
(Sefası'n tı *ebele anıɛ, yí *gɛlɛkı nun an, anın ɔ li Pıɛlı. Yí bʋ y'ɔ le kɛ ɛbʋɛ.)

Natanayɛ 'ba nwun kɛ Zozi tı Nyanmıan Awa

43 Ɛhı, mɔ alíɛ hınlın'n, Zozi nwan ɔ 'kɔ Galile mân nın anun ɛlɔ. M'ɔ tuli yí bʋ mɔ ɔ 'kɔ'n, ɔ
kɔ hɔ kɔ tʋ Filipʋ, yí nwan: “Filipʋ, si mín sʋ!”
44 Filipʋ nʋn Andele nʋn Pıɛlı, bɛ fi kulo kʋn. Bɛ fɛlɛ kulo sɔ'n Bɛtısayida.
45 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, Filipʋ kɔ hɔ kɔ tʋ Natanayɛ, yí nwan: “Sʋanlan'n mɔ *Moyizı
hanlın yí nwʋn ɛjɔlɛ *Mala Kalata nın anun, mɔ ɛsɛ Nyanmıan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ kʋsʋ hɛlɛlı
yí nwʋn ɛjɔlɛ'n, y'a nwun yí. Bɛ fɛlɛ yí Zozi. Ɔ fi Nazalɛtı. Yí sı y'ɔ le Zozɛfʋ.”
46 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ Filipʋ hanlın helelı yí'n sinlin yí nwʋn, yí nwan: “Nazalɛtı kulo ɛhı m'ɔ wɔ
ɛlɔ'n, asʋ like kpa 'fite sʋ lé?”
Filipʋ nwan: “Bala, ba nıan.”
47 Mɔ Zozi nwunlin kɛ Natanayɛ lɛ ba yí nwʋn ɛbɛlɛ'n, yí nwan: “Ɛmɔ nían, Izalayɛ sʋanlan
bɔkɔɔ y'ɔ le sʋanlan ɛhı, ɔ nni man ato fíí.”
48 Ɛjɔlɛ sɔ'n kɔ sin Natanayɛ anwʋn, yí nwan: “Nan ɛ sı mín nin?”
Zozi nwan: “Mɔ anın ɛ tı *figi baka nın abʋ, mɔ Filipʋ fɛlɛlı man wɔ́'n yê n nwunlin wɔ́ ɔ.”
49 Natanayɛ nwan: “*Labi, ɛ tı Nyanmıan Awa, ɛsɛ ɛ tı Izalayɛ Belemgbin sakpa.”
50 Zozi nwan: “Kɛmɔ mín nwan n nwunlin wɔ́ figi baka nın abʋ'n, ɔ man a le a li? Ɛ 'ba
nwun ninnge dɔʋn mɔ bɛ tala ɛhı.”
51 Ɛsɛ yí nwan: “Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ, ɛmɔ 'ba nwun kɛ anwunno nın a
buke yê nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ fi *Mân Baa nın anwʋn asıɛ nın asʋ ɛwa, mmie-mɔ lɛ fʋ a,
anın mmie-mɔ lɛ ju.”

2

Zozi 'ba hɔ atɔnvɔlɛ kʋn abʋ Kana kulo nın asʋ

1 Mɔ Zozi fɛlɛlı yí menian sɔ'n-mɔ yuelı'n, yí nzin cıan nsan, anın bɛ lɛ fa atɔnvɔlɛ kʋn Galile
mân nın anun ɛlɔ kulo kʋn asʋ. Kulo sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Kana. Anın Zozi anin'n wɔ ɛbɛlɛ bie.
2 Atɔnvɔlɛ sɔ nın abʋ, bɛ kɔ fɛlɛ Zozi nʋn yí menian'n-mɔ.
3 Bɛ lili fɛtı'n dede mɔ ɔ 'kɔ bie'n, bé nzan'n kɔ yue. Ɛhı a, Zozi anin'n kɔ hɔ kɔ tʋ yí, yí nwan:
“Zozi, bé nzan nın a yue o.”
4 Zozi manlın yí nʋan sʋ a, yí nwan: “M mo, si abʋtamʋn, nán mín *dɔɛ dıɛ'n nyan juli
man.”
5 Ɛbɛlɛ ala, yí nin kɔ hɔ kɔ tʋ bé mɔ bɛ lɛ su nzan'n, yí nwan: “Like biala mɔ Zozi kɔ se kɛ
ɛmɔ yɔ́'n, ɛmɔ kpínlın sʋ bɛ yɔ́.”
6 Anın, nyɔbʋɛ été nsian jijin ɛbɛlɛ, kʋn kʋala kɛ ɔ fa nzue elitili ɛya kʋn. Nun nzue'n, Zufʋ'n-
mɔ fa nwunnzin bé sa bɛ tu bé nwʋn efian bɛ yɔ bé nwʋn nwannzan-nwannzan, ɛsɛ bɛ fa bɛ
kputa bé ninnge. Afı, ɔ tı bé mala.
7 Zozi kɔ han kɔ hele bé mɔ bɛ lɛ su nzan'n kɛ: “Ɛmɔ sá nzue bɛ gúa été ɛhı-mɔ anun maan ɔ
yí.” Mɔ Zozi hanlın sɔ helelı bé'n, bɛ kɔ sa nzue bɛ kɔ gugua nun dede bɛ kɔ yi tıtɛkɛɛ.
8 Zozi nwan: “Sian dıɛ, ɛmɔ sá bie bɛ hɔ́ mán fɛtı nın asʋ kpain'n.”
Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ sa bie bɛ kɔ hɔ.
9 Fɛtı nın asʋ kpain'n 'bɔ sʋ o, nzue nın a kaci nzan. Bian'n nıan an, ɔ nnwun man lıka mɔ
nzan sɔ'n fi ɔ, kʋsʋ bé mɔ bɛ lɛ su'n, bɛ dıɛ, bɛ sı.
10 M'ɔ bɔlı nzan nın asʋ yuelı'n, ɔ kɔ fɛlɛ atɔnvɔlɛ bian'n, yí nwan: “Eja, mın 'yɔ wɔ́ mo kpa!
A bɔ mɔndınlın sakpa! Menian'n-mɔ kʋalaa, sɛ bɛ 'fa bé atɔnvɔlɛ nın an, bɛ di mʋa bɛ su
nzan'n m'ɔ yɔ fɛ kpa'n. Bɛ nʋn dede bɛ fɛ a, bɛlɛ mɔ anın bɛ lɛ su m'ɔ nyɔ man fɛ kpa nın ɔ.
Nan wɔ́ dıɛ, mɔ a su yí sian'n yɔ fɛ tala mɔ ɛ lili mʋa suli'n.”
11 Anın kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ Zozi yılı alimʋa asinbɛnwʋn like m'ɔ tı nzɔlɛ nın anın. Ɔ yılı
yí wɔ Galile mân nın anun, kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Kana nın asʋ. Ɔ yɔlı sɔ maan bɛ nwunlin yí
anunminnyanmʋn'n. Asinbɛnwʋn like sɔ'n manlın yí menian'n-mɔ lelı yí lili.
12 Mɔ bɛ falı atɔnvɔlɛ'n yuelı'n, Zozi nʋn yí nin nʋn yí nianman'n-mɔ nʋn yí menian'n-mɔ,
bɛ hɔlı Kapɛɛnawɔmʋn kulo nın asʋ, bɛ lili kɔ yɔ ɛlɛ nnyuan kʋn ɛbɛlɛ.

Zozi 'ba fʋan bé mɔ bɛ lɛ di gua

Nyanmıan awulo nın anun'n
(Matie 21.12-13, Maakı 11.15-17, Luku 19.45-46)

13 Kɛmɔ anın Zufʋ'n-mɔ fanwʋndi fɛtı'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *Pakı'n ka kaan ju'n, Zozi kɔ hɔ
Zoluzalɛmʋn.

14 M'ɔ juli ɛlɔ'n, ɔ wʋlʋlı Nyanmıan awulo nın anun, ɔ 'kɔ a ju a, anın menian mmie-mɔ tıtı
ɛbɛlɛ, bɛ lɛ tɔnın bé nnalɛ nʋn bé mmʋa ɔ nʋn bé mɔlɔnʋnman. (Bɛ to ninnge sɔ'n-mɔ bɛ fa bɛ
yı tɛɛ.) Ɔ 'tʋ yí nyın an, anın menian mmie-mɔ tıtı bé tɔbılı nwʋn, bɛ lɛ di esika ɛkacie junman.
15 Mɔ Zozi nwunlin yí sɔ'n, ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ hɔ kɔ fa nyanman ɔ kɔ nwʋn mgbele. Ɔ kɔ fa kɔ
fʋan bé kʋalaa kɔ fite awulo, bé nʋn bé mmʋa, nʋn bé nnalɛ'n-mɔ kʋalaa. Bé mɔ bɛ lɛ kaci bé
esika'n kʋsʋ, ɔ kɔ han bé esika'n-mɔ kɔ gua ası, ɔ kɔ kunnzun bé tɔbılı'n-mɔ kɔ gua ası.
16 Ɔ kɔ han kɔ hele bé mɔ bɛ lɛ tɔnın mɔlɔnʋnman'n-mɔ kɛ: "Ɛmɔ yíyı bé ninnge'n-mɔ kʋalaa
ɛwa, nán bɛ fa mín Sı awulo'n bɛ kaci gua elie lıka.”
17 Mɔ Zozi hanlın ɛjɔlɛ sɔ'n yuelı'n, yí menian'n-mɔ ati kɔ kpın *Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lıka ɛhı asʋ:
Mín Nyanmıan, wɔ́ awulo nın anwʋn ehulo
mɔ n ne yí'n, ɔ 'ba man mın wu.
18 Ɛhı a, Zufʋ mgbain'n-mɔ nwan: "Nzu like dıɛ kpa yê ɛ kʋala yí yɔ m'ɔ kele kɛ ɛ le tunmin
ɛ bɔ bala sʋa ɔ?”
19 Zozi nwan: "Ɛmɔ búbu sua nwannzan-nwannzan ɛhı, nan mın 'fa cıan nsan mın si.”
20 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, Zufʋ mgbain'n-mɔ nwan: "An! *Sua Nwannzan-nwannzan ɛhı, mɔ
b'a fa afʋɛ abulanan nʋn nsian b'a si'n, wɔ́ dıɛ, ɛ 'fa cıan nsan kpê ɛ si yí fʋfɔlɛ?”
21 Sua nwannzan-nwannzan'n mɔ anın Zozi lɛ kan yí ɛjɔlɛ'n y'ɔ le yí muonun yí sʋanlan
baka'n.
22 M'ɔ fi ewue nun tinngelı'n, yí menian'n-mɔ kacılı ɛjɔlɛ sɔ'n m'ɔ hanlın'n. Ɔ man bɛ lelı
*Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nʋn mɔ Zozi hanlın'n bɛ lili.
23 Cıan dʋdʋ mɔ Zozi lili yí Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ Zufʋ'n-mɔ *Pakı elie nın anun'n, menian dɔʋn
nwunlin yí asinbɛnwʋn ninnge'n m'ɔ yɔ'n, bɛ lelı yí bɛ lili.
24 Zozi dıɛ, ɔ'a nva man yí ajʋnlın ɔ'a ndʋ man bé sʋ, ɔ sanlın kɛ ɔ sı bé ahʋnlın nın anun
ɛjɔlɛ'n kʋalaatin.
25 Ɔ mgbʋnndɛ man kɛ bɛ kan kulo sʋanlan anwʋn ɛjɔlɛ bɛ kele yí bɔbɔ, afı yí muonun, ɔ sı
menian'n-mɔ ahʋnlın nın anun ɛjɔlɛ'n kʋalaatin.

3

Zozi nʋn Ninkodɛmʋn 'ba jʋjɔ

1 Anın Zufʋ'n-mɔ kpain kʋn wɔ ɛbɛlɛ, bɛ fɛlɛ yí Ninkodɛmʋn. Ɔ di *Falisifʋɛ'n-mɔ fâ'n bie.
2 Cıan kʋn kɔngɔɛ, ɔ kɔ a kɔ tʋ Zozi. Yí nwan: "*Labi, y'a nwun kɛ Nyanmıan a sʋan wɔ́
sakpa kɛ ɛ bála a hehele yɛ́ ninnge. Asinbɛnwʋn ninnge'n-mɔ mɔ ɛ yɔ'n kele kɛ Nyanmıan
jin wɔ́ nzin. Afı sʋanlan mɔ Nyanmıan jin man yí nzin'n, ɔ ngʋala man bie yɔ.”
3 Ɛhı a, Zozi nwan: "Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele wɔ́ kɛ sʋanlan biala mɔ b'a nwʋ man yí
fʋfɔlɛ biekun'n, yí nyın ngʋala mmɔ man Nyanmıan Belemgbin Mân'n.”
4 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, Ninkodɛmʋn nwan: "Nan anın, sʋanlan mɔ ɔ'a yɔ kpain a yue'n, ɔ 'yɔ
sɛ nán b'a wʋ yí fʋfɔlɛ biekun? Asʋ ɔ kʋala kɛ ɔ sa kɔ yí nin akunnun maan bɛ wʋ yí biekun
ɔ?”
5 Zozi nwan: "Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele wɔ́ kɛ sʋanlan mɔ b'a nva man nzue nʋn
Nyanmıan Wawɛ'n b'a mman man yí ngʋan fʋfɔlɛ'n, ɔ ngʋala man kɛ ɔ kaci Nyanmıan
Belemgbin Mân nın anun sʋanlan.
6 Sɛ kulo sʋanlan wʋ wɔ́ a, nwun yí kɛ ɛ di sʋanlan afilie. Yê sɛ Nyanmıan Wawɛ'n kʋsʋ wʋ
wɔ́ a, nwun yí kɛ ɛ di yí Wawɛ nun afilie'n bie.
7 Sɛ mıın kan mın kele wɔ́ kɛ ɔ fata kɛ bɛ wʋ́ ɛmɔ kʋalaa fʋfɔlɛ biekun an, n'ɛ man ɔ sin wɔ́
nwʋn.
8 Lıka mɔ anwʋnman'n kulo'n y'ɔ fita kɔ ɔ. Ɛ tı yí ngan, nan sɛ ɔ fi nin e, sɛ ɔ lɛ kɔ nin e, ɛ nzı
man. Awɔlɛ fʋfɔlɛ'n mɔ Nyanmıan Wawɛ'n wʋ menian'n-mɔ'n, kɛ ɔ tı yí nın anın.”
9 Ɛhı a, Ninkodɛmʋn nwan: "Anın ɔ 'yɔ sɛ kpa nán ɔ'a yɔ sɔ?”
10 Zozi nwan: "E! Ninkodɛmʋn, wɔ́ mɔ ɛ tı Izalayɛ mân nın asʋ kpain mɔ ɛ kekele Nyanmıan
anʋan ɛjɔlɛ'n, ɛ nzı man ninnge sɔ'n-mɔ ɔ?
11 Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele wɔ́ kɛ yɛ lɛ kan ninnge'n-mɔ mɔ yɛ sı nın anwʋn ɛjɔlɛ yɛ
kele ɛmɔ, ɛsɛ yɛ lɛ di mɔ y'a nwun yí nın anwʋn adanzıɛ, kʋsʋ ɛmɔ mmu man yí ananhɔlɛ.
12 Sɛ mın kan asıɛ nın asʋ ɛwa ɛjɔlɛ mın kele ɛmɔ a, ɛmɔ mmu man yí ananhɔlɛ, nan sɛ mın
kan nyanmıansʋ ɛlɔ ɛjɔlɛ mın kele ɛmɔ a, ɔ 'yɔ sɛ nán ɛmɔ a le a li?
13 Sʋanlan fíí fʋlı man nyanmıansʋ lé, cɛlɛ kɛ *Mân Baa'n m'ɔ fi nyanmıansʋ ɔ'a ju asıɛ nın
asʋ ɛwa'n.
14 Kɛ *Moyizı falı jɛtɛ kɔkɔlɛ'n ɔ bɔlı owo kʋn ɔ sinnzelı yí baka ati ɔ kpanlanlın yí ɛwâ nın
anun ɛlɔ daba'n, ɔ di kɛ bɛ fʋla Mân Baa'n kʋsʋ anwunno,
15 maan sʋanlan biala m'ɔ kɔ le yí kɔ li'n, ɔ nyan nyanmıansʋ ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ'n.”

16 Afɪ, Nyanmɪan Kpili a hulo eyuadɪ'n dede ɔ'a fa yí Bangɔlɔ'n ɔ'a hye yí maan sʋanlan
biala m'ɔ kɔ le Baa sɔ'n kɔ li'n, Nyanmɪan sikpɛ'n ngun man yí, nan ɔ nyan nyanmɪansʋ ngʋan
m'ɔ le man ayuelɪɛ'n.
17 Nyanmɪan Kpili a nzʋan man yí Wa'n kɛ ɔ bála a tua eyuadɪ nɪn ɛtɛ nɪn anwʋn kalɛ, nan
ɔ sʋanlɪn yí kɛ ɔ bála a le yí ti ngʋan.
18 Sʋanlan m'ɔ de yí di'n, bɛ mmu man yí fʋɔ, nan sʋanlan m'ɔ nne man yí nni man'n, b'a
bu yí fʋɔ dada angʋnmɪn. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ'a nne man Nyanmɪan Bangɔlɔ'n ɔ'a nni man.
19 Lɪka mɔ bɛ 'fa bɛ bu menian'n-mɔ fʋɔ'n, y'ɔ le kɛ kanlannɪɛ nɪn a a mân nɪn anun, nan
kʋsʋ kɛmɔ menian'n-mɔ yɔ ɛtɛ nɪn ati, bɛ kulo awosin'n bɛ tala kanlannɪɛ'n.
20 Sʋanlan biala m'ɔ yɔ ɛtɛ'n, ɔ kpɔ kanlannɪɛ'n, ɔ nvite man nun, afɪ ɔ sulo kɛ bɛ kɔ nwun
yí nyɔlɪɛ ɛtɛ'n m'ɔ yɔ'n.
21 Nan sʋanlan m'ɔ yɔ nyɔlɪɛ kpa'n, yí dɪɛ, ɔ fite kanlannɪɛ nɪn anun, ɔ man bɛ nwun yí fɔ́ʋ́n
kɛ ɔ yɔ like mɔ Nyanmɪan kulo'n.

Zʋan Batisi 'ba han yí nwʋn asɪ man Zozi

22 Ɛhɪ anzin, Zozi nʋn yí menian'n-mɔ fi Zoluzalɛmʋn bɛ jasʋlɪ bɛ hɔlɪ Zude mân nɪn
akunnun ɛlɔ. Ɔ nʋn bé kɔ li ɛbɛlɛ kɔ yɔ ɛlɛ nnyuan kʋn, ɔ kɔ sɔnɪn menian.
23 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn Zʋan wɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Ɛnʋn nɪn asʋ. Kulo sɔ'n mantan Salimʋn
kulo'n. Ɛbɛlɛ lɪka'n tɪ asuma ngʋnmɪn. Menian dɔʋn kpa ba yí nwʋn ɛbɛlɛ maan ɔ sɔnɪn bé.
24 Tɛmʋn sɔ nɪn anun, anɪn bɛ tʋlɪ man Zʋan fiadɪ.
25 Zufʋ'n-mɔ efian etue ebialɛ nɪn anwʋn, Zʋan menian'n-mɔ nʋn Zufʋ bian kʋn suli
akpʋlʋwa kpili kpa.
26 Bɛ kɔ hɔ bɛ kɔ tʋ Zʋan, bé nwan: "*Labi, sʋanlan'n mɔ anɪn yɛ nʋn yí wɔ asue Zuludɪn nɪn
anzin ɛlɔ mɔ ɛ hanlɪn yí ɛjɔlɛ'n, sian'n, ɔ lɛ sɔnɪn menian, bé kʋalaa bé nyɪn lɛ kaci yí nwʋn."
27 Zʋan nwan: "Like mɔ Nyanmɪan a nva a mman man sʋanlan'n, sʋanlan ngʋala man kɛ
ɔ nyan yí ɔ.
28 Ɛmɔ muonun di mín adanzɪɛ kɛ mín nwan nán *Kilisi'n y'ɔ le mín, nan mín dɪɛ, b'a sʋan
mín maan m'an li mʋa yí nyunnun.
29 Yí ti, mín dɪɛ, sʋanlan'n m'ɔ lɛ ja bala'n, n dɪ kɛ yí manngʋn m'ɔ yɔ biala maan atɔnvɔlɛ'n
yɔ kanlanman. Sɛ sʋanlan'n mɔ ɔ'a ja bala'n bɔ yí amannɪɛ kɛ ajaa nɪn a yɔ kpa a, yí
manngʋn'n di yí nwʋn fɛ kpili kpa. Mín kʋsʋ mín fɛ dɪɛ m'ɔ kun mín'n, kɛ ɔ tɪ yí nɪn anɪn.
30 Ɛhɪ ati, ɔ di kɛ yí dunman'n fʋ́, nán mín dɪɛ'n hán asɪ."
31 Ɔ tɪ ananhɔlɛ, sʋanlan m'ɔ fi nyanmɪansʋ'n, ɔ tɪ kpili tala menian'n-mɔ kʋalaatin.
Sʋanlan m'ɔ fi asɪɛ nɪn asʋ ɛwa'n, anɪn ɔ tɪ asɪɛ nɪn asʋ sʋanlan, yê asɪɛ nɪn asʋ ɛwa ɛjɔlɛ y'ɔ
kan ɔ. Nan sʋanlan m'ɔ fi nyanmɪansʋ'n, ɔ tala kulo sʋanlan biala.
32 Like mɔ ɔ'a nwun yí nyanmɪansʋ nʋn mɔ ɔ'a tɪ'n, bé nwʋn ɛjɔlɛ y'ɔ kan ɔ. Yê yí ɛjɔlɛ m'ɔ
kan'n, sʋanlan fíí nne ndʋ man nun.
33 Nan sʋanlan m'ɔ kɔ le yí nʋan ɛjɔlɛ'n kɔ li'n, anɪn sʋanlan sɔ'n lɛ kele kɛ mɔ Nyanmɪan
kan'n tɪ ananhɔlɛ sakpa.
34 Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan mɔ Nyanmɪan Kpili a sʋan yí'n, Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ y'ɔ kan ɔ. Afɪ
Nyanmɪan a fa yí Wawɛ nɪn a wula yí nun kpa bɔkɔɔ.
35 Sɪɛ'n kulo Baa'n, ɔ'a fa ninnge kʋalaa ɔ'a wula yí sa nun.
36 Sʋanlan m'ɔ kɔ susu yí ti kɔ gua Baa sɔ nɪn asʋ'n, ɔ le nyanmɪansʋ ngʋan'n. Sʋanlan mɔ
ɔ'a nzusu man yí ti ɔ'a gua man yí sʋ'n, ɔ nnyan man ngʋan sɔ'n bie. Nan Nyanmɪan sikpɛ'n
wɔ yí sʋ dahuu.

4

Zozi nʋn Samali balasua kʋn 'ba jʋjɔ

1 Ɛhɪ, bɛ wɔ ɛbɛlɛ a, yé Mɪn kɔ nwun nun kɛ *Falisifʋɛ'n-mɔ a tɪ yí nwʋn ɛjɔlɛ kɛ ɔ lɛ sɔnɪn
menian tala Zʋan.
2 Ɔ tɪ man kɛ yí Zozi muonun y'ɔ sɔnɪn menian'n-mɔ aho, nan yí menian'n-mɔ yê bɛ di
junman sɔ nɪn ɔ.
3 Mɔ Zozi tɪlɪ yí sɔ'n, ɔ fi Zude mân nɪn anun ɔ kɔ hɔ Galile mân nɪn anun ɛlɔ biekun.
4 Ɔ fi Zude mɔ ɔ 'kɔ Galile'n, ɔ di kɛ ɔ sɪn Samali mân nun.
5 Ɛhɪ a, ɔ kɔ hɔ dede ɔ kɔ ju Samali kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Sisaa'n tiba, ebo'n mɔ daba Zʋakɔbʋ
falɪ manlɪn yí wa Zozɛfʋ nɪn asʋ.
6 Ebo sɔ nɪn asʋ yê sikala'n mɔ Zʋakɔbʋ funlin'n wɔ ɔ. Zozi nanndɪlɪ dede m'ɔ juli ɛbɛlɛ'n,
anɪn ɔ'a yue fɛ. Ɛhɪ, ɔ kɔ ha sikala nɪn anʋan kɔ tanlan. Yí tɛmʋn sɔ nɪn anun, anɪn sɛnzɛ nɪn
a jinlan bé ti afian.
7 Zozi tɪ ɛbɛlɛ kaan, ɔ 'nɪan an, Samali balasua kʋn fi Sisaa kɔ a, ɔ lɛ ba a sa yí nzue. Zozi
nwan: "Mín nianman bala, sa nzue kaan maan n nón."
8 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n kʋsʋ, anɪn Zozi menian'n-mɔ a hɔ kulo ɛlɔ, bɛ lɛ kɔ a to like bɛ 'ba li.

9 Ɛhı a, balasua'n nwan: “E! Anianman bian, ɛ tı Zufʊ, mín kʊsʊ n dı Samali balasua, nan ɔ yɔ sɛ mɔ ɛ lɛ sɛlɛ mín nzue'n?” M'ɔ man balasua'n lɛ kan sɔ'n, y'ɔ le kɛ Zufʊ'n-mɔ nʊn Samali menian'n-mɔ nni man.
10 Zozi nwan: “Sɛ ɔ tı kɛ ɛ sı like'n mɔ Nyanmıan fa ce menian, ɛsɛ sɛ ɛ sı sʊanlan'n m'ɔ lɛ sɛlɛ wɔ́ nzue nın an, ahan wɔ́ lılı wɔ́ yê ɛ 'sɛlɛ yí maan ɔ man wɔ́ ngʊan nzue fɛ m'ɔ nzısan man lé ɔ.”
11 Balasua'n tılı yí sɔ a, yí nwan: “Yɛmınlın, ɛ le man bokiti, yê sikala ɛhı kʊsʊ abʊ hɔlı, anın ninhan yê ɛ 'sa ngʊan nzue fɛ sɔ'n man mín ɔ?
12 Yɛ́ nan Zʊakɔbʊ falı sikala nzue kpa ɛhı manlın yɛ́ nán ɛnɛ bie ɔ. Yí bɔbɔ muonun, ɔ nʊn yí mma'n-mɔ, nʊn yí ayɛmʊa'n-mɔ bɛ nʊnlın nun nzue'n bie. Nan ɛ tı wɔ́ dıɛ sɛ dede mɔ ɛ 'nyan nzue biekun kpa m'ɔ tala ɛhı asʊ man yɛ́ ɔ? Ɛ jʊnlın kɛ ɛ tı kpa tala Zʊakɔbʊ ɔ?”
13 Ɛhı a, Zozi nwan: “Sʊanlan m'ɔ nʊn nzue ɛhı'n, nzuhoe 'kun yí biekun.
14 Nan sʊanlan m'ɔ kɔ nʊn nzue'n mɔ n gɔ sa n gɔ man yí'n, yí dıɛ, nzuhoe ngun man yí lé. Ɔ sanlın kɛ nzue sɔ'n mɔ n gɔ sa n gɔ man ɔ kɔ nʊn'n, ɔ 'kaci asutile mɔ nyanmıansʊ ngʊan'n fi nun fite ɔ.”
15 Ɛhı, Samali balasua'n manlın yí nʊan sʊ a, yí nwan: “Yɛmınlın, sɛ yí sɔ a, anın man mín bie n nón nán nzuhoe a ngun mín kón. Yí dıɛ anın cıan fʊfɔlɛ mın mma nza man nzue ɛwa kón.”
16 Zozi nwan: “Balasua, kɔ fɛlɛ wɔ́ hun, ɛ nʊn yí bɛ bála ɛwa.”
17 Zozi hanlın sɔ a, balasua'n nwan: “N nja man bian.”
Ɛhı a, Zozi nwan: “Sɛ ɛ se kɛ ɛ ja man bian an, ɔ tı fɔ́ón.
18 Afı mín sı kɛ a ja mmelenzua ngʊkʊn nnun a yila, yê nunhan'n kʊsʊ mɔ ɛ nʊn yí bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n, ɔ jalı man wɔ́. Sakpa, a han ananhɔlɛ.”
19 Mɔ Zozi hanlın ɛhı'n, balasua'n nwan: “Yɛmınlın, m'an nwun kɛ ɛ tı Nyanmıan kpɔmanfʊɛ sakpa.
20 Yɛ́ nan-mɔ sʊlı Nyanmıan bʊka ɛhı asʊ, kʊsʊ ɛmɔ Zufʊ'n-mɔ dıɛ, ɛmɔ nwan lıka m'ɔ fata kɛ bɛ sʊ Nyanmıan'n y'ɔ le Zoluzalɛmʊn.”
21 Zozi nwan: “Balasua, de di kɛ ɔ 'ba ju mɛlɛ bie, ɛmɔ ngɔ sʊ man Sıɛ'n bʊka ɛhı asʊ kón, ɔ nʊn Zoluzalɛmʊn kʊsʊ kón.
22 Ɛmɔ Samali amma, ɛmɔ lɛ sʊ Nyanmıan, kʊsʊ ɛmɔ nzı man yí. Nan yɛ́ Zufʊ'n-mɔ, yɛ́ dıɛ, yɛ sı yí. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan nanndı Zufʊ'n-mɔ asʊ yê ɔ de eyuadı nın ati ngʊan ɔ.
23 Nwun yí kɛ mɛlɛ bie lɛ ba, mɛlɛ sɔ nın a ju a yue bɔbɔ, mɔ bɛ́ mɔ bɛ sʊ Sıɛ'n kpa'n, bɛ 'sʊ yí wawɛ nun nʊn ananhɔlɛ nun. Ɔ sanlın kɛ sɔ menian'n-mɔ yê Sıɛ'n lɛ kpʊnndɛ ɔ.
24 Nyanmıan Kpili tı wawɛ. Yí ti, bɛ́ mɔ bɛ sʊ yí'n, ɔ fata kɛ bɛ sʊ yí wawɛ nun nʊn ananhɔlɛ nun.”
25 Zozi hanlın ɛhı a, balasua'n nwan: “Mín dıɛ, mın sı kɛ *Mesi'n, (defʊɛ'n mɔ *gɛlɛkı anıɛ nın anun bɛ fɛlɛ yí *Kilisi'n), ɔ 'ba a. Nan sɛ ɔ ba a, ɔ 'ba hehele yɛ́ ninnge'n kʊalaatin.”
26 Zozi nwan: “Kilisi'n y'ɔ le mín, mín mɔ mıın kan ɛjɔlɛ'n mın kele wɔ́ ɛwa'n.”
27 Kɛ Zozi anʊan 'tɔ ala, yí menian'n-mɔ kɔ ju ɛbɛlɛ. Mɔ bɛ nwunlin kɛ ɔ nʊn balasua'n lɛ jʊjɔ'n, ɔ kɔ sin bɛ́ nwʊn kpa. Kʊsʊ bɛ́ bie fíí a ngʊala man yí bisa kɛ: “Ɛ 'se bala'n sɛ?” Anaan: “Nzu ɛjɔlɛ dıɛ yê ɛ lɛ kan kele yí ɔ?”
28 Ɛhı a, balasua'n kɔ yaci yí bua nın ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ kulo. Ɔ kɔ hɔ kɔ bɔ kulo mma'n-mɔ amannıɛ.
29 Yí nwan: “Ebia-mɔ, ɛmɔ bála a nıan, bian kʊn jin yɛ́ nan Zʊakɔbʊ sikala nın asʊ ɛlɔ. Ɔ'a han mín ninnge'n mɔ mın yɔ'n kʊalaa anwʊn ɛjɔlɛ ɔ'a hele mín. Asʊ bian sɔ'n, nán Kilisi nın ɔ?”
30 Ɛhı a, bɛ́ mɔ bɛ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n kʊalaa, bɛ fi kulo ɛbɛlɛ bɛ kɔ kpʊ Zozi.
31 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n kʊsʊ, mɔ bala'n hɔlı kulo ɔ 'kɔ a bɔ kpayɛ'n, Zozi menian'n-mɔ fɛlɛlı yí a, bɛ́ nwan: “*Labi, di like!”
32 Zozi nwan: “N ne mín alıɛ kʊn mɔ mın di ɔ, alıɛ sɔ'n, ɛmɔ nzı man yí.”
33 Yí menian'n-mɔ tılı yí sɔ a, bɛ kɔ bisa bisa bɛ́ nwʊn kɛ: “Asʊ sʊanlan bie a bɛlɛ yí like a li ɔ?”
34 Ɛhı a, Zozi nwan: “Mín alıɛ'n mɔ mın di'n y'ɔ le junman'n mɔ mín Sı sʊanlın mín kɛ m mála n ní'n. Ɔ tı kpa kɛ mın yɔ yí ehulo like, yí ti, junman'n m'ɔ falı manlın mín'n, ɔ fata kɛ mın di yí kʊalaa maan ɔ yue.
35 Ɛmɔ dıɛ, ɛmɔ nwan bɛ gua bɛ́ ninnge nın an, ɔ di sala nnan nán b'a tı. Ɔ tı man sɔ? Nan mín dıɛ, mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ tʊ́ bɛ́ nyın bɛ nían ebo ɛhı-mɔ, sʊ ninnge'n-mɔ kʊalaa a tin, bɛ́ ɛtıɛ a ju.
36 Sʊanlan'n m'ɔ lɛ tı ebo'n, b'a bɔ yí bʊ bɛ lɛ tua yí kalɛ dada angʊnmın. Ebo nın asʊ ninnge'n mɔ bɛ lɛ hohuan yí nʊan nán ɔ'a nzɛcı man'n, ɔ tı kɛ menian mɔ bɛ lɛ fɛlɛ bɛ́ maan bɛ nyan nyanmıansʊ ngʊan m'ɔ le man ayuelıɛ'n. Ɔ man sʊanlan'n m'ɔ yɔlı ebo'n, ɔ nʊn sʊanlan'n m'ɔ lɛ tı'n, bɛ́ munnyuan bɛ di fɛ kʊn.

37 Bɛ kan kɛ: ‘Sʋanlan kʋn yɔ ebo nán sʋanlan fʋfɔlɛ a tɪ.’ Ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ tɪ ananhɔlɛ.
38 Nan mín dɪɛ, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ, nán ɛmɔ yê b'a li ebo nɪn asʋ junman ɔ, menian nʋʋfɔlɛ yê b'a li sʋ junman ɔ. Nan m'an sʋan ɛmɔ kɛ ɛmɔ hó fá sʋ alɪɛ.”
39 Ɔ nʋn Zozi anʋan mɔ ɔ 'tɔ ala, Samali menian'n-mɔ kɔ fite fite ɛbɛlɛ. Kɛmɔ balasua'n hanlɪn kɛ Zozi a han yí ninnge'n m'ɔ yɔ'n kʋalaa anwʋn ɛjɔlɛ ɔ a hele yí'n, ɔ man Samali kulo nɪn asʋ menian dɔʋn lelɪ Zozi lili.
40 Ɛhɪ ati, mɔ Samali menian'n-mɔ walɪ Zozi anwʋn ɛbɛlɛ'n, bɛ bʋtʋlɪ yí kɛ ɔ tánlan bé nwʋn ɛbɛlɛ kaan. Mɔ bɛ hanlɪn sɔ'n, Zozi nʋn bé ngɔ su yí nwʋn akpʋlʋwa, ɔ kɔ li ɛlɛ nnyuan bé nwʋn ɛbɛlɛ.
41 Ɔ fi ɛjɔlɛ'n mɔ yí muonun ɔ lɛ kan nɪn ati, ɔ man mmiekun-mɔ dɔʋn kɔ le yí kɔ li.
42 Mɔ bɛ tɪlɪ ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi lɛ kan'n, bɛ kpɛlɪ bé nyɪn balasua nɪn anwʋn ɛlɔ a, bé nwan: “Sian dɪɛ, nán wó ɛjɔlɛ'n mɔ ɛ hanlɪn nɪn ati y'ɔ man y'a le y'a li ɔ, nan yé muonun y'a tɪ yí nʋan nun ɛjɔlɛ. Y'a nwun yí ananhɔlɛ kɛ ɔ tɪ mân'n Ngʋandefʋɛ sakpa.”

Zozi 'ba man abɪlɪba kpili kʋn awa nɪn anwʋn sa

43 Ɛhɪ, Zozi kɔ li cɪan nnyuan Sisaa ɛbɛlɛ, ɔ kɔ tu yí bʋ kɔ hɔ Galile mân nun.
44 Zozi muonun fa kan kɛ, “Nyanmɪan *kpɔmanfʋɛ biala le man anyɪnnzɔ yí muonun yí kulo.”
45 Nan kʋsʋ, sian'n m'ɔ hɔlɪ juli Galile'n, ɛlɔ menian'n-mɔ sɔlɪ yí nun kanlanman. Ɔ sanlɪn kɛ mɔ bɛ 'di Zufʋ'n-mɔ fɛtɪ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *Pakɪ'n wɔ Zoluzalɛmʋn'n, bé mɔ bɛ hɔlɪ ɛlɔ'n, bɛ nwunlin ninnge'n kʋalaa mɔ Zozi yɔlɪ yí fɛtɪ nɪn anun'n.
46 Mɔ Zozi juli Galile mân nɪn anun'n, ɔ hɔlɪ Kana kulo nɪn asʋ ɛlɔ biekun, lɪka m'ɔ falɪ nzue kacili nzan'n. Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn bian kʋn wɔ Kapɛɛnawɔmʋn kulo nɪn asʋ. Bian sɔ'n tɪ Galile mân nɪn asʋ belemgbin nɪn abɪlɪba kpili kʋn. Yí wa belenzua kʋn a fʋkɛ.
47 Mɔ abɪlɪba sɔ'n tɪlɪ kɛ Zozi fi Zude ɔ'a a Galile'n, ɔ kɔ a kɔ tʋ Zozi Kana ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ sɛlɛ yí kɛ yí wa'n ka kaan wu, yí ti ɔ bála nán ɔ mán yí nwʋn sá.
48 M'ɔ hanlɪn sɔ'n, Zozi nwan: “Ɛmɔ dɪɛ b'a nnwun man asinbɛnwʋn ninnge ɔ nʋn nzɔlɛ angʋnmɪn an, ɛmɔ nne nni man.”
49 Bian'n nwan: “Yé Mɪn ajo! Man yɛ hó, sɛ a mma man an, mín wa'n 'ba wu.”
50 Ɛhɪ a, Zozi nwan: “Kɔ awulo! Nán wó wa nɪn anwʋn a sa.” Bian'n kɔ le Zozi anʋan ɛjɔlɛ sɔ'n m'ɔ hanlɪn'n kɔ li. Ɔ kɔ sa kɔ hɔ awulo.
51 Mɔ ɔ 'kɔ'n, ɔ nʋn yí ngʋa'n-mɔ kɔ yia. Bé nwan: “Yé mɪn, wó wa nɪn anwʋn a sa!”
52 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bian nɪn anwʋn, yí nwan: “E! Anɪn dɔɛ benin asʋ yê yí nwʋn salɪ ɔ?”
Ngʋa'n-mɔ nwan: “Anónman eyua kɔ yɔ dɔɛ kʋn yê ebunnun'n fi yí nwʋn tuli ɔ.”
53 Ɛhɪ, bian'n nwunlin kɛ dɔɛ'n mɔ Zozi hanlɪn kɛ: “Kɔ awulo nán wó wa nɪn anwʋn a sa.” Dɔɛ sɔ nɪn asʋ yê yí wa nɪn anwʋn salɪ ɔ. Ɔ fi mɛlɛ sɔ'n, ɔ nʋn yí awulo amma'n-mɔ kʋalaa bɛ kɔ le Zozi bɛ kɔ li.
54 Kɛ Zozi fi Zude mân nun ɔ salɪ walɪ Galile mân nun'n, yí kpê nnyuan asʋ m'ɔ yɔ asinbɛnwʋn like m'ɔ tɪ nzɔlɛ nɪn anɪn.

5

Zozi 'ba man bubuluwafʋɛ kʋn anwʋn sa

1 Ɛhɪ anzin, cɪan kʋn anɪn Zufʋ'n-mɔ lɛ di bé fɛtɪ bie Zoluzalɛmʋn ɛlɔ. Zozi kɔ hɔ bie.
2 Zoluzalɛmʋn kulo'n, b'a le yí nwʋn. Yí nwʋn anʋan'n kʋn li Mmʋa Anʋan. Anɪn nzubula kʋn wɔ mmʋa anʋan sɔ nɪn anwʋn ɛbɛlɛ. Nzubula sɔ'n bɛ fɛlɛ yí *ebele anɪɛ nɪn anun Betesada. B'a sisi yí nwʋn abalanda nnun (m'ɔ tɔ sʋ nnun'n ce nzubula nɪn anun nnyuan).
3 Nwuluwafʋɛ dɔʋn kpa lɪla abalanda sɔ'n-mɔ anun. Anyɪnsinlinwafʋɛ, nʋn bé mɔ bɛ tia bɛ tɔ sʋ, nʋn bubuluwafʋɛ, bé kʋalaa bɛ lɪla ɛbɛlɛ. (Bɛ lɛ nwʋnndɛ kɛ nzubula'n bó mgbaha.
4 Ɔ sanlɪn kɛ ɔ ju mɛlɛ'n bie a, nyanmɪansʋ bɔfʋɛ kʋn ju nzue nɪn anun ɔ bɔ yí mgbaha. Sɛ ɔ yɔ sɔ a, wuluwafʋɛ m'ɔ kɔ li mʋa kɔ tɔ nun'n, anɪn yí nwʋn a sa.)
5 Nwuluwafʋɛ sɔ'n-mɔ anun kʋn wɔ ɛbɛlɛ, ewue a bɔ yí dede afʋɛ abulasan nʋn mɔcʋɛ.
6 Zozi nɪan yí nna m'ɔ la nɪn an, anɪn ɔ'a nwun kɛ ewue'n bɔlɪ yí nán ɛnɛ bie ɔ. Ɛhɪ a, ɔ kɔ bisa yí kɛ: “Ɛ kulo kɛ wó nwʋn sa ɔ?”
7 Wuluwafʋɛ'n nwan: “Yɛmɪnlɪn, mɪn kulo kɛ mín nwʋn sa o, nan kʋsʋ n ne man sʋanlan fíí mɔ sɛ nzue'n bɔ mgbaha a, ɔ fa mín tʋ nun ɔ. Ɔ nʋn mɔ mɪn 'yɔ dede mɪn 'kɔ a tɔ nun'n, anɪn sʋanlan fʋfɔlɛ a li mʋa a tɔ nun.”
8 Zozi nwan: “Jasʋ, fa wó ɛbɛɛ'n, nanndɪ kɔ.”
9 Ɛbɛlɛ ala, bian nɪn anwʋn kɔ sa. Ɔ nɪanlɪn ɛbɛlɛ ɔ falɪ yí ɛbɛɛ nɪn ala, ɔ lɛ nanndɪ kɔ.
Zufʋ'n-mɔ *ɛnwʋnmɪan ele cɪan nɪn anun yê Zozi yɔlɪ like sɔ nɪn ɔ.
10 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Zufʋ mgbain'n-mɔ kɔ han kɔ hele bian'n mɔ yí nwʋn a sa'n kɛ: “Ɛnɛ tɪ ɛnwʋnmɪan ele cɪan, mala'n ngele man kɛ ɛ súa wó ɛbɛɛ nɪn ɛnɛ. A tʋn mala.”

11 Bian'n nwan: “Sʋanlan'n mə ɔ'a man mín nwʋn a sa'n, yí nwan n jásʋ n vá mín ɛbɛɛ'n, n nánndı n gɔ́.”
12 Bɛ́ nwan: “Nwan yɛ̂ ɔ selı wɔ́ kɛ ɛ fá wɔ́ ɛbɛɛ'n ɛ nánndı'n?”
13 Bian'n nnwun man sʋanlan ɛhəlɛ kʋn'n m'ɔ manlın yí nwʋn salı'n, ɔ sanlın kɛ menian sʋnlın ɛbɛlɛ nın ati, Zozi kɔ jasʋ ɛbɛlɛ.
14 Ɛhı anzin, Zozi nʋn yí kɔ yia Nyanmıan awulo nın anun. Yí nwan: “Nıan, sian dıɛ, wɔ́ nwʋn a sa, yí ti n'ɛ yɔ ɛtɛ fíí kʋ́n nán munnzue m'ɔ tala ɛhınlınka a ndʋ man wɔ́.”
15 Mə Zozi hanlın sɔ'n, bian'n kɔ hə kɔ tʋ Zufʋ mgbain'n-mə ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ Zozi y'ɔ manlın yí nwʋn salı ɔ.
16 Ɔ fi mɛlɛ sɔ'n yɛ̂ Zufʋ mgbain'n-mə mantanlın Zozi ɛjıjıɛ ɔ. Ɔ sanlın kɛ ɛnwʋnmıan ele cıan yɛ̂ Zozi yɔ ninnge sɔ'n-mə ɔ.
17 Nan m'ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Ɛnɛ nʋn ɛnɛ, mín Sı tɛ di junman, mín kʋsʋ, mín sa wə junman nwʋn.”
18 Ɛjɔlɛ kpɔlɛ kʋnmgba ɛhı m'ɔ hanlın nın ati, sian dıɛ anın ehuan bɔbɔ yɛ̂ Zufʋ'n-mə kpʋnndɛ kɛ bɛ kun yí ɔ. Nán like'n mə ɔ'a yɔ yí ɛnwʋnmıan ele cıan kʋnmgba nın ala ati ɔ, nan ɛsɛ ɔ'a han kɛ yí Sı y'ɔ le Nyanmıan. Anın ɔ tı kɛ ɔ lɛ kele yí nwʋn kɛ ɔ nʋn Nyanmıan sɛ.

Zozi 'ba han yí tunmin nın anwʋn ɛjɔlɛ

19 Zozi kɔ han kɔ hele Zufʋ mgbain'n-mə kɛ: “Mıın kan yí ananhəlɛ mın kele ɛmə kɛ Baa'n, ɔ mmə man yí ti anun ɔ nyɔ man like fíí. Like m'ɔ kɔ nwun kɛ Sıɛ'n lɛ yɔ'n, yí bie y'ɔ yɔ ɔ. Like biala mə Sıɛ'n yɔ'n, Baa'n kʋsʋ yɔ bie.
20 Ɔ sanlın kɛ Sıɛ'n kulo Baa'n yɛ̂ ɔ'a hele yí ninnge'n-mə kʋalaatin mə yí muonun ɔ yɔ'n. Sıɛ'n 'ba fa ninnge mgbili mmiekun-mə mə bɛ tala ɛhıka maan ɔ yɔ. Sian'n, ɔ 'ba sin ɛmə anwʋn.
21 Nan kɛ menian'n-mə wu a, Sıɛ'n tinnge bɛ́ ɔ man bɛ nyan ngʋan'n, yí sɔ kʋsʋ ala, sʋanlan mə Baa'n kulo kɛ ɔ nyan ngʋan'n, ɔ 'nyan ngʋan.
22 Yɛ̂ Sıɛ'n mmua man sʋanlan fíí ndɛɛ. Nan ɔ'a man Baa'n tunmin kɛ ɔ búa menian'n-mə ndɛɛ
23 nán menian'n-mə kʋalaa anyın a sɔ Baa'n kɛ bɛ́ nyın sɔ Sıɛ'n. Sʋanlan mə yí nyın nzɔ man Baa'n, anın yí nyın nzɔ man Sıɛ'n m'ɔ sʋanlın Baa'n.
24 “Mıın kan yí ananhəlɛ mın kele ɛmə kɛ sʋanlan biala m'ɔ tie mín ɛjɔlɛ'n mə ɛsɛ ɔ de sʋanlan'n mə ɔ'a sʋan mín'n di'n, sʋanlan sɔ'n, anın ɔ le nyanmıansʋ ngʋan'n. Bɛ mmu man yí fʋɔ kʋ́n. Ɔ fi ewue nun ɔ'a fite ngʋan nun.
25 Mıın kan yí ananhəlɛ mın kele ɛmə kɛ mɛlɛ'n lɛ ba, mɛlɛ sɔ nın a ju bɔbɔ, mə bɛ́ mə b'a wu'n, bɛ 'ba tı Nyanmıan Awa nın anın'n. Nan bɛ́ mə bɛ kɔ tı yí nın'n, bɛ 'nyan nyanmıansʋ ngʋan'n.
26 Kɛmə Sıɛ'n muonun tı ngʋan baka'n, ɔ'a man yí Wa'n kʋsʋ a kaci ngʋan baka.
27 Ɔ'a man Baa'n tunmin kɛ ɔ búa menian'n-mə ndɛɛ, ɔ sanlın kɛ ɔ tı *Mân Baa.
28 Nán bɛ man ɛhı sin bɛ́ nwʋn. Ɔ sanlın kɛ mɛlɛ'n lɛ ba mə bɛ́ mə b'a wu'n, bɛ 'ba tı yí nın'n bɛ fi bɛ́ sɛka'n-mə anun bɛ fite fite.
29 Bɛ́ mə bɛ bəlı bala kpa'n, bɛ fi ewue nun bɛ 'tinnge bɛ nyan nyanmıansʋ ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ'n. Nan bɛ́ mə bɛ bəlı bala ɛtɛ'n, bɛ fi ewue nun bɛ 'tinnge bɛ tua bɛ́ nyəlıɛ ɛtɛ nın anwʋn kalɛ.
30 Mın mmə man mín ti anun mın nyɔ man like fíí, yɛ̂ mín ndɛɛ'n mə mın bua'n kʋsʋ, mə Nyanmıan nwan m múa'n yɛ̂ mın 'bua ɔ. Mín ndɛɛ ebua'n tı fɔ́ón, ɔ sanlın kɛ mın mgbʋnndɛ man mə mín muonun mın kulo. Sʋanlan'n m'ɔ sʋanlın mín'n, m'ɔ kulo'n yɛ̂ mın yɔ ɔ.

Ninnge mə bɛ di Zozi tunmin nın anwʋn adanzıɛ'n

31 “Sɛ ɔ tı kɛ mín ngʋnmın yɛ̂ mıın di mín muonun mín nwʋn adanzıɛ a, ahan mə mıın kan'n, mın kʋala mın se kɛ nán bɛ bu yí ananhəlɛ.
32 Nan sʋanlan fʋfəlɛ y'ɔ di mín nwʋn adanzıɛ ɔ. Yɛ̂ mın sı kɛ mín nwʋn ɛjɔlɛ'n m'ɔ hanlın'n tı ananhəlɛ.
33 Ɛmə yılı menian bɛ həlı *Zʋan anwʋn ɛlə, yí kʋsʋ ɔ lili ananhəlɛ nın anwʋn adanzıɛ.
34 Mín dıɛ, mın mgbʋnndɛ man kɛ sʋanlan lí mín nwʋn adanzıɛ. Nan mıın kan ninnge sɔ'n-mə anwʋn ɛjɔlɛ mın kele ɛmə maan ɛmə nyan ngʋan.
35 Anın Zʋan tı kɛ kanlannıɛ mə b'a sɔ m'ɔ lɛ ta ɔ. Ɛmə hulolı kɛ bɛ 'tanlan yí jawe nın anun nán bɛ di fɛ mɛlɛ kaan.
36 Nan mín dıɛ, n ne adanzıɛ kʋn biekun m'ɔ tala mə Zʋan lili'n. Junman'n mə Sıɛ nın a fa a man mín kɛ n ní mə mıın di'n, junman sɔ'n bɔbɔ di mín adanzıɛ kɛ Sıɛ'n yɛ̂ ɔ'a sʋan mín ɔ.
37 Yɛ̂ Sıɛ'n kʋsʋ mə ɔ'a sʋan mín'n, ɔ di mín nwʋn adanzıɛ. Ɛmə tılı man yí nın'n lé, ɛsɛ ɛmə nwunlin man yí nwʋn lé.
38 Kɛmə ɛmə nne man sʋanlan'n mə Sıɛ'n sʋanlın yí'n nni man'n, ɔ man ɛmə nva man yí ɛjɔlɛ'n bɛ nzie man.

39 Ɛmɔ suan Nyanmıan *Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n sɛlɛ, afı ɛmɔ jʋnlın kɛ nun yê ɛmɔ 'nyan nyanmıansʋ ngʋan nın ɔ. Ɔ tı ananhɔlɛ. Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kʋsʋ, mín nwʋn ɛjɔlɛ y'ɔ kan ɔ.
40 Nan kʋsʋ ɛmɔ ngulo man kɛ bɛ ba mín nwʋn nán bɛ nyan ngʋan.
41 "Mın mgbʋnndɛ man kɛ sʋanlan bó mín dunman kpa.
42 Afı mın sı ɛmɔ, mın sı kɛ ɛmɔ ngulo man Nyanmıan.
43 Mín Sı yê ɔ'a sʋan mín maan m'an a ɔ. Kʋsʋ ɛmɔ ngulo man kɛ bɛ de mín. Nan kʋsʋ sɛ sʋanlan bie bɔ yí ti anun ba a, yí dıɛ ɛmɔ de yí.
44 Ɛmɔ ngulo man kɛ Nyanmıan angʋnmın cein yí ɛmɔ ayɛ. Nan ɛmɔ kulo kɛ ɛmɔ muonun yı bé nwʋn ayɛ. Ɔ 'yɔ sɛ nán ɛmɔ a le mín a li?
45 Nan kʋsʋ, ɛmɔ nán bɛ jʋnlın kɛ mın 'ba bu ɛmɔ fʋɔ wɔ mín Sı anyunnun. Nan *Moyizı mɔ ɛmɔ a susu bɛ ti b'a gua yí sʋ'n, yí yê ɔ 'bu ɛmɔ fʋɔ ɔ.
46 Afı sɛ ɔ tı kɛ ɛmɔ lelı *Moyizı lili sakpa a, ahan ɛmɔ 'de mín kʋsʋ bɛ di. Ɔ sanlın kɛ mín nwʋn ɛjɔlɛ yê *Moyizı hɛlɛlı ɔ.
47 Nan sɛ ɛmɔ nne man ɛjɔlɛ'n mɔ Moyizı a hɛlɛ'n nni man an, ɔ 'yɔ sɛ nán ɛmɔ a le mín ɛjɔlɛ nın a li?"

6

Zozi 'ba fa kpaʋn nnun nʋn ejue nnyuan

man menian akpıı nnun di
(Matie 14.13-21, Maakı 6.30-44, Lukı 9.10-17)

1 Ɛhı anzin, Zozi kɔ sa kɔ hɔ Galile mân nın anun ɛlɔ. Cıan kʋn ɔ kɔ kpɛ Galile asue kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí biekun kɛ *Tibeliadı'n, ɔ kɔ hɔ yí nzin ɛlɔ.
2 Menian dɔʋn kpa kɔ si yí sʋ, ɔ sanlın kɛ bɛ nwunlin asinbɛnwʋn ninnge m'ɔ yɔlı manlın nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn salı'n.
3 Zozi nʋn yí menian'n-mɔ kɔ fʋ kɔ tanlan bʋka kʋn asʋ.
4 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın Zufʋ'n-mɔ *Pakı elie'n ka kaan ju biekun.
5 Ɛhı a, bɛ tı ɛbɛlɛ kaan mɔ ɔ 'kɔ bie'n, Zozi 'tʋ yí nyın nıan an, menian dɔʋn kpa lɛ ba yí nwʋn, nán ɔ'a bisa Filipʋ kɛ: "Filipʋ, ninhan yê yɛ 'nyan like yɛ to yɛ man menian nwala ɛhı di ɔ?"
6 Ɔ 'kan sɔ nán ɔ nıan mɔ Filipʋ 'ba bua'n. Ɔ sanlın kɛ yí muonun ɔ sı like mɔ ɔ 'ba yɔ ɔ.
7 Filipʋ nwan: "Sɛ bɔbɔ yɛ fa jɛtɛ fufue mma ɛya nnyuan yɛ to kpaʋn an, ɔ nza man fíí mɔ bé nun kʋn biala nyan sin kaan sʋa di ɔ."
8 M'ɔ Filipʋ anʋan tɔlı'n, Zozi menian'n-mɔ anun kʋn, bɛ fɛlɛ yí Andele m'ɔ tı Simʋn Pıɛlı anianman'n nwan:
9 "Kpafɛlɛ kaan kʋn wɔ ɛwa, ɔ le *ɔlızʋ kpaʋn nnun nʋn ejue nnyuan. Nan kʋsʋ menian nwala ɛhı, nzukɛ yê ɔ 'sa yí yɔ ɔ?"
10 Zozi nwan: "Ɛmɔ mán menian'n-mɔ kʋalaa tétanlan ası." Lıka sɔ'n tı tɛtɛlɛ kpa, ndile dɔʋn kʋsʋ wɔ ɛbɛlɛ. Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, bé kʋalaa bɛ kɔ tɛtanlan ası. Bé mɔ bɛ walı ɛbɛlɛ'n, mmelenzua mɔ bɛ wɔ bé nun'n, bɛ ju kɔ yɔ akpıı nnun.
11 Zozi kɔ fa kpaʋn nnun'n ɔ kɔ la Nyanmıan ası ɔ kɔ hye kɔ man bé. Ɛsɛ ɔ kɔ fa ejue nnyuan'n ɔ kɔ la Nyanmıan ası biekun ɔ kɔ hye kɔ man bé. Sʋanlan kʋn biala nyanlın mɔ yí kunnun jɔ yí nwʋn ɔ lili.
12 Mɔ bé kʋalaa bɛ yuelı didi'n, Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: "Ɛmɔ sísa yí bʋ'n mɔ ɔ'a ha'n, nán bɛ ju fíí bɛ tʋ."
13 Ɔlızʋ kpaʋn nnun'n, bɛ lili dede m'ɔ halı yí bʋ mɔ Zozi menian'n-mɔ sısalı'n, ɔ tı ece mma bulu nʋn nnyuan.
14 Mɔ menian'n-mɔ nwunlin asinbɛnwʋn like'n mɔ Zozi yɔlı'n, bé nwan: "Nyanmıan *kpɔmanfʋɛ'n mɔ bɛ kan kɛ ɔ lɛ ba'n, sakpa, yí y'ɔ le bian ɛhıka."
15 Mɔ Zozi nwunlin kɛ bɛ 'kpʋnndɛ bɛ fa yí bɛ sie bé belemgbin'n, yí ngʋnmın ɔ tılı yí nwʋn ɔ hɔlı bʋka nın asʋ ɛlɔ biekun.

Zozi 'ba nanndı Galile asue nın anyınsʋ
(Matie 14.22-33, Maakı 6.45-52)

16 Mɔ alíɛ'n tɔlı nun'n, Zozi menian'n-mɔ hɔlı asue nın anʋan ɛlɔ.
17 Bɛ kɔ fʋ ɛlɛɛ kʋn anun bɛ lɛ kpɛ asue'n bɛ kɔ Kapɛɛnawɔmʋn kulo nın asʋ. Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın alíɛ nın a muan sʋ a yue, kʋsʋ Zozi a mma ndʋ man bé.
18 Anın asutue kʋsʋ lɛ tu sɛlɛ kpa.
19 Bɛ hanlın ɛlɛɛ'n bɛ hɔlı dede kɔ yɔ cilo nnun anaan nsian'n, anın Zozi nanndı asue nın anyınsʋ ɔ lɛ ba bé nwʋn ɛbɛlɛ. Ɛbɛlɛ ala, esulo kɔ han bé, bɛ jʋnlın kɛ like bie ɔ.
20 Nan m'ɔ walı dede m'ɔ ka kaan tʋ bé'n, yí nwan: "Mín ɔ, nán bɛ sulo."
21 Sian'n m'ɔ hanlın sɔ'n, anın bɛ kulo kɛ bɛ fa yí ɛlɛɛ nın anun. Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ si ası, bɛ kɔ ju lıka mɔ bɛ lɛ kɔ'n.

22 Ɛhı, meninsʊnman'n mɔ bɛ halı asue nın anzin ɛlɔ'n nwunlin kɛ mɛlɛ mɔ Zozi menian'n-mɔ 'kpɛ asue'n, anın ɛlɛɛ kʊnmgba cein yê ɔ si ɛbɛlɛ ɔ. Bɛ sı kɛ Zozi a nvʊ man nun bie, yí menian'n-mɔ angʊnmın ala yê bɛ fʊlı nun bɛ hɔlı ɔ. Kʊsʊ mɔ alíɛ hınlın'n, meninsʊnman'n 'ba ju a, anın Zozi nnʊn man ɛbɛlɛ.

23 Ɛlɛɛ mmie-mɔ kʊsʊ fi Tibeliadı kulo nın asʊ, bɛ kɔ a kɔ sisi m'ɔ mantan lıka mɔ yɛ́ Mın lalı Nyanmıan ası, ɔ falı kpaʊn'n manlın meninsʊnman'n lili'n.

24 Nan mɔ meninsʊnman'n nwunlin kɛ Zozi nʊn yí menian'n-mɔ nnʊn man ɛbɛlɛ'n, bɛ́ kʊsʊ bɛ kɔ fa ɛlɛɛ sɔ'n-mɔ bɛ kɔ hɔ Zozi ɛkpʊnndɛ Kapɛɛnawɔmʊn.

Zozi yê ɔ tı kpaʊn m'ɔ man

bɛ nyan nyanmıansʊ ngʊan nın ɔ

25 Menian'n-mɔ kɔ hɔ kɔ tʊ Zozi asue nın ebue kʊn ɛlɔ Kapɛɛnawɔmʊn kulo nın asʊ, bɛ́ nwan: "Labi, ɛ juli ɛwa cıan benin?"

26 Zozi nwan: "Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ nán kɛ asinbɛnwʊn ninnge'n mɔ ɛmɔ tı yí bʊ nın ati yê ɛmɔ lɛ kpʊnndɛ mín ɔ. Nan kpaʊn'n mɔ ɛmɔ a li dede bɛ́ kʊ a yi'n, yí ti yê ɛmɔ lɛ kpʊnndɛ mín ɔ.

27 Alıɛ'n m'ɔ sɛcı'n, ɛmɔ nán bɛ di yí nwʊn junman. Nan ɛmɔ lí alıɛ'n m'ɔ man bɛ nyan ngʊan m'ɔ le man ayuelıɛ nın anwʊn junman. Alıɛ sɔ'n, *Mân Baa'n yê ɔ fa man ɔ. Yí yê Sıɛ Nyanmıan Kpili a man yí atın kɛ ɔ fá alıɛ sɔ'n mán mân nın ɔ."

28 Bɛ́ nwan: "Nzu yê yɛ 'yɔ nán y'a li junman mɔ Nyanmıan kulo ɔ?"

29 Zozi nwan: "Junman'n mɔ Nyanmıan kulo kɛ ɛmɔ di'n y'ɔ le kɛ ɛmɔ lé sʊanlan'n mɔ ɔ'a sʊan yí'n bɛ lí."

30 Bɛ́ nwan: "Nzukɛ asinbɛnwʊn like dıɛ yê ɛ 'yɔ maan yɛ nwun yí nán y'a le wɔ́ y'a li ɔ? Nzu junman dıɛ yê ɛ kʊala yí di ɔ?

31 Daba, ɛwâ nın anun ɛlɔ, yɛ́ nannan-mɔ lili *mannan kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan yí'n. Yí nwan: *Ɔ'a man bɛ́ nyanmıansʊ kpaʊn b'a li.*"

32 Zozi nwan: "Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ, kpaʊn'n mɔ *Moyizı falı manlın ɛmɔ anan-mɔ'n, nán nyanmıansʊ kpaʊn kpa nın ɔ. Nan nyanmıansʊ kpaʊn kpa'n y'ɔ le mɔ mín Sı lɛ fa man ɛmɔ'n.

33 Ɔ sanlın kɛ, kpaʊn kpa'n mɔ Nyanmıan fa man menian'n-mɔ'n y'ɔ le sʊanlan'n m'ɔ fi nyanmıansʊ ɔ'a ju ası m'ɔ man mân'n nyan ngʊan'n."

34 Ɛhı a, bɛ́ nwan: "Yɛmınlın, anın fa kpaʊn sɔ'n bie man yɛ́ cıan daa e."

35 Zozi nwan: "Kpaʊn'n m'ɔ man bɛ nyan nyanmıansʊ ngʊan'n y'ɔ le mín. Sʊanlan biala m'ɔ kɔ a mín nwʊn'n, ɛhɔɛ ngun man yí lé. Yê sʊanlan biala m'ɔ kɔ le mín kɔ li'n, nzuhoe ngun man yí lé.

36 Nan m'an han m'an hele ɛmɔ, ɛmɔ a nwun mín, kʊsʊ afı ɛmɔ nne man mín nni man.

37 Sʊanlan biala mɔ Sıɛ'n kɔ fa yí kɔ man mín'n, ɔ 'ba mín nwʊn. Yê sʊanlan biala m'ɔ kɔ a mín nwʊn'n, cıan bie lé, mın nyı man yí.

38 Ɔ sanlın kɛ n vi nyanmıansʊ m'an mma man kɛ mın 'ba yɔ like mɔ mın kulo ɔ. Nan m malı kɛ mın 'ba yɔ like mɔ sʊanlan'n mɔ ɔ'a sʊan mín'n kulo'n.

39 Like mɔ sʊanlan'n mɔ ɔ'a sʊan mín'n kulo'n y'ɔ le kɛ bɛ́ mɔ ɔ'a fa bɛ́ ɔ'a man mín'n fíí n'ɔ minlin mín sa nun. Nan cıan m'ɔ li sian nın anun, n dínnge bɛ́ fi ewue nun maan bɛ nyan nyanmıansʊ ngʊan m'ɔ le man ayuelıɛ'n.

40 Like mɔ Sıɛ'n kulo'n y'ɔ le kɛ bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ kɔ nwun Baa'n mɔ bɛ kɔ le yí bɛ kɔ li'n, bɛ nyán nyanmıansʊ ngʊan'n. Ɛsɛ cıan m'ɔ li sian nın anun, n dínnge bɛ́ maan bɛ fi ewue nun bɛ jásʊ."

41 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, Zufʊ'n-mɔ kɔ fɛ yí nwʊn ɛya, bɛ lɛ jʊjɔ yí bɛ́ konvin abʊ kɛ yí nwan: "Kpaʊn'n m'ɔ fi nyanmıansʊ'n y'ɔ le mín".

42 Bɛ́ nwan: "Zozi sɔ'n muonun, nán Zozɛfʊ awa dıɛ nın ɔ? Yɛ sı yí sı nʊn yí nin. Yê ɔ yɔ sɛ m'ɔ kan kɛ ɔ fi nyanmıansʊ yê ɔ'a ju ɔ?"

43 Zozi nwan: "Ɛmɔ yáci bɛ́ konvin abʊ ɛjʊjɔlɛ'n.

44 Sɛ ɛmɔ nwun kɛ sʊanlan kʊn lɛ ba mín nwʊn an, anın Sıɛ'n mɔ ɔ'a sʊan mín'n y'ɔ nʊn yí a a ɔ. Mín kʊsʊ cıan m'ɔ li sian nın anun, mın 'tinnge yí maan ɔ fi ewue nun jasʊ.

45 Afı b'a hɛlɛ wɔ Nyanmıan mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ kalata nın anun kɛ: *Nyanmıan 'ba hehele menian'n-mɔ kʊalaa ninnge.* Yí sɔ ati, sʊanlan biala m'ɔ kɔ tie Sıɛ'n kɔ fa yí atın dıɛ nın asʊ'n, ɔ 'ba mín nwʊn.

46 Nán kɛ sʊanlan bie a nwun Sıɛ'n lé ti ɔ, nan sʊanlan'n m'ɔ fi Nyanmıan anwʊn ɛlɔ ɔ'a ju'n, yí ngʊnmın ala yê ɔ'a nwun Sıɛ nın ɔ.

47 Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ sʊanlan biala m'ɔ kɔ le mín kɔ li'n, ɔ 'nyan ngʊan m'ɔ le man ayuelıɛ'n.

48 Ɔ sanlın kɛ alıɛ mɔ bɛ di a, bɛ nyan ngʊan'n y'ɔ le mín.

49 Kɛ ɛmɔ anan-mɔ lili mannan nɪn ɛwâ nɪn asʊ ɛlɔ'n, anun bɛ halɪ ɛbɛlɛ ɔ? Ɔ yɔlɪ dede bɛ́ kʊalaa bɛ yuelɪ wu.
50 Nan kpaʊn'n m'ɔ fi nyanmɪansʊ'n dɪɛ, sʊanlan m'ɔ kɔ li bie'n, ɔ nwu man lé.
51 Ngʊan kpaʊn kpa'n m'ɔ fi nyanmɪansʊ'n y'ɔ le mín. Sʊanlan m'ɔ kɔ li kpaʊn sɔ'n bie'n, ɔ le ngʊan cɪan daa. Kpaʊn'n mɔ mɪn 'fa mɪn man'n y'ɔ le mín nwʊnnaan'n. Mɪn 'fa mɪn man maan mân nɪn anun menian'n-mɔ nyan ngʊan."
52 Ɛjɔlɛ sɔ'n m'ɔ hanlɪn nɪn anwʊn, Zufʊ'n-mɔ kɔ su akpʊlʊwa kpili kpa bɛ́ afian ɛlɔ, bɛ́ nwan: "Nan sʊanlan ɛhɪ muonun, ɔ 'yɔ sɛ nán ɔ'a fa yí nwʊnnaan'n ɔ'a man y'a li?"
53 Zozi nwan: "Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ sɛ ɛmɔ a nni man *Mân Baa nɪn anwʊnnaan'n, ɛsɛ sɛ ɛmɔ a nnʊn man yí moja nɪn an, anɪn ɛmɔ le man ngʊan.
54 Sʊanlan m'ɔ kɔ li mín nwʊnnaan'n, m'ɔ kɔ nʊn mín moja'n, ɔ le nyanmɪansʊ ngʊan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n, ɛsɛ cɪan m'ɔ li sian nɪn anun, mɪn 'tinnge yí maan ɔ fi ewue nun ɔ jasʊ.
55 Afɪ ɛmɔ nwún yí kɛ, alɪɛ kpa'n y'ɔ le mín nwʊnnaan'n yê nzan kpa'n y'ɔ le mín moja'n.
56 Sʊanlan m'ɔ kɔ li mín nwʊnnaan'n, mɔ ɛsɛ ɔ kɔ nʊn mín moja'n, anɪn ɔ nʊn mín tɪ, mín kʊsʊ, mɪn nʊn yí tɪ.
57 Kɛmɔ Sɪɛ'n mɔ ɔ'a sʊan mín'n tɪ asɪ mɔ yí dunman nun yê mín kʊsʊ n dɪ asɪ'n, yí sɔ kʊsʊ ala, sʊanlan m'ɔ kɔ li mín nwʊnnaan'n, mín dunman nun, ɔ 'nyan ngʊan.
58 Kpaʊn'n m'ɔ fi nyanmɪansʊ'n, kɛ ɔ tɪ yí nɪn anɪn. Ɔ tɪ man kɛ mɔ ɛmɔ anan-mɔ lili bɛ wuli'n. Sʊanlan m'ɔ kɔ li kpaʊn sɔ'n, ɔ 'nyan ngʊan ɔ tanlan asɪ dahuu."
59 Tɛmʊn mɔ Zozi 'kan ɛjɔlɛ ɛhɪ-mɔ ɔ kekele menian'n-mɔ ninnge'n, anɪn ɔ wɔ Kapɛɛnawɔmʊn, Zufʊ'n-mɔ asɔnɪn sua nɪn anun.

Zozi menian'n-mɔ dɔʊn 'ba yaci yí tʊ

60 Mɔ Zozi menian'n-mɔ dɔʊn tɪlɪ yí ɛjɔlɛ'n m'ɔ hanlɪn'n, bɛ́ nwan: "Hei! Ɛjɔlɛ ɛhɪ dɪɛ ɔ yɔ sɪ o! Nwan sʊanlan dɪɛ yê ɔ kʊala sʊ di ɔ?"
61 Mɔ Zozi nwunlin kɛ ɛhɪ anwʊn yê yí menian'n-mɔ lɛ jʊjɔ bɛ́ konvin abʊ'n, yí nwan: "Yí ti, ɛhɪ yɔ sɪ man ɛmɔ ɔ?
62 Nan anɪn sɛ cɪan bie ɛmɔ nwun kɛ *Mân Baa'n lɛ fʊ kɔ lɪka m'ɔ fi walɪ nɪn an, yí dɪɛ, ɛmɔ 'yɔ bɛ́ nwʊn sɛ?
63 Nyanmɪan Wawɛ'n yê ɔ man bɛ nyan ngʊan ɔ. Anwʊnnaan'n tɪ man like fíí. Ɛjɔlɛ'n mɔ m'an han m'an hele ɛmɔ'n, ɔ kele kɛ bɛ kpɪn bɛ nyan Nyanmɪan Wawɛ'n ɔ nʊn nyanmɪansʊ ngʊan'n.
64 Nan kʊsʊ ɛmɔ anun mmie-mɔ nne nni man." Zozi hanlɪn kɛ menian'n mmie-mɔ nne nni man, ɔ sanlɪn kɛ mɔ ɔ 'bɔ yí junman nɪn abʊ'n, ɔ sɪ menian mɔ bɛ nne bɛ nni man'n, ɛsɛ ɔ sɪ sʊanlan'n mɔ ɔ 'kpɛ yí nwʊn atɪn maan bɛ cɪ yí'n.
65 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɛsɛ yí nwan: "Ɛhɪka ati, sʊanlan biala mɔ mín Sɪ a nyɪ man yí kɛ ɔ bála mín nwʊn'n, ɔ ngʊala man mín nwʊn ba."
66 Ɔ fi ɛbɛlɛ, yí menian'n mmie-mɔ dɔʊn yacili yí tʊlɪ, b'a nzi man yí sʊ kɔ́n.
67 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, nán Zozi a bisa yí menian bulu nʊn nnyuan'n kɛ: "Nan ɛmɔ lɪlɪ, ɛmɔ dɪɛ bɛ ngɔ man?"
68 Kɛ Zozi anʊan 'tɔ ala, Simʊn Pɪɛlɪ kukuli yí nʊan sʊ a, yí nwan: "Yɛ́ Mɪn, anɪn nwan sʊanlan dɪɛ anwʊn yê yɛ 'kɔ ɔ? Wɔ́ yê wɔ́ nʊan ɛjɔlɛ'n man bɛ nyan nyanmɪansʊ ngʊan m'ɔ le man ayuelɪɛ nɪn ɔ.
69 Yɛ́ dɪɛ yɛ de wɔ́ yɛ di, ɛsɛ y'a nwun kɛ Sʊanlan Nwannzan-nwannzan'n mɔ Nyanmɪan a sʊan yí'n y'ɔ le wɔ́."
70 Mɔ Simʊn Pɪɛlɪ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, Zozi nwan: "Ɛmɔ menian bulu nʊn nnyuan'n, asʊ nán mín yê n vɛlɛlɪ ɛmɔ ɔ? Nan kʊsʊ ɛmɔ anun kʊn tɪ busuɔfʊɛ."
71 Sʊanlan sɔ'n mɔ Zozi lɛ kan yí ɛjɔlɛ'n y'ɔ le Simʊn Isikaliɔtɪ awa Zudasɪ mɔ cɪan bie ɔ 'yɪ Zozi man'n. Zudasɪ sɔ'n tɪ Zozi menian bulu nʊn nnyuan nɪn anun kʊn.

7

Zozi anianman'n-mɔ nne man yí bɛ nni man

1 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ hɔ mgbanza Galile mân nɪn anun kulo'n-mɔ asʊ. Mgbanza sɔ nɪn anun, ɔ'a nju man Zude mân nun, ɔ sanlɪn kɛ ɛlɔ Zufʊ mgbain'n-mɔ lɛ kpʊnndɛ yí kun yí.
2 Nan kɛmɔ anɪn Zufʊ'n-mɔ *Kpato Bʊ Fɛtɪ'n ka kaan ju'n,
3 yí nianman'n-mɔ nwan: "Zozi, jasʊ ɛwa kɔ Zude maan wɔ́ menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ ɛlɔ'n, bɛ́ kʊsʊ bɛ nwún wɔ́ junman'n mɔ ɛ lɛ di'n.
4 Sʊanlan m'ɔ kulo kɛ menian'n-mɔ nwun yí junman'n m'ɔ di'n, ɔ nni man yí nvɪalɪɛ nun. Kɛ wɔ́ lɪlɪ ɛ di junman sʊa'n, kɔ li yí ɛlɔ maan mân'n kʊalaa nwún wɔ́."
5 Bɛ lɛ kan sɔ'n, afɪ yí nianman'n-mɔ muonun, bɛ nne man yí bɛ nni man.
6 Zozi nwan: "Mín dɪɛ, mín mɛlɛ dɪɛ kpa'n juli man, nan ɛmɔ dɪɛ, mɛlɛ kʊalaa tɪ kpa man ɛmɔ.

7 Ɛmə dɪɛ, menian'n-mə ngʋala man kɛ bɛ kpə ɛmə, nan mín dɪɛ, bɛ kpə mín. Afɪ mɪn kan kɛ
bé nyəlɪɛ'n tɪ ɛtɛ.
8 Ɛmə hó, bɛ hó li fɛtɪ'n, nan mín dɪɛ, mɪn nni man fɛtɪ sə'n bie. Ɔ sanlɪn kɛ mín mɛlɛ dɪɛ kpa'n
juli man."
9 Kɛ ə hanlɪn sə helelɪ bé yuelɪ'n, ə kə ha Galile.

Zozi 'ba hə Zoluzalɛmʋn Kpato Bʋ Fɛtɪ nɪn abʋ

10 Mə Zozi anianman'n-mə həlɪ fɛtɪ elie'n, sian'n yí kʋsʋ ə kə kpʋ bé. Nan kʋsʋ ə fɪalɪ. Ɔ'a nyɪ
man yí nwʋn ə'a ngele man menian'n-mə kʋalaatin.
11 Mə bɛ 'di fɛtɪ'n, anɪn Zufʋ mgbain'n-mə lɛ kpʋnndɛ yí. Ɛsɛ anɪn bɛ lɛ bisa bisa: "Ɔ wə nin?
Ɔ wə nin?"
12 Meninsʋnman nɪn anun, anɪn bɛ lɛ su yí nwʋn akpʋlʋwa. Mmie-mə nwan: "Ɔ tɪ sʋanlan
kpa." Mmie-mə kʋsʋ nwan: "Cɛcɛ, nán sʋanlan kpa ə, ə lɛ laka laka menian'n-mə."
13 Nan kʋsʋ kɛmə bɛ sulo Zufʋ mgbain'n-mə nɪn ati, bɛ ngʋala man yí jawe nun kan.
14 Mə bɛ lili fɛtɪ'n dede mə ə 'kə yí afian'n, Zozi kə hə Nyanmɪan awulo nɪn anun ə lɛ kə a
hehele menian'n-mə ninnge.
15 Yí like'n m'ə lɛ kele'n kə sin Zufʋ'n-mə anwʋn, bé nwan: "Bian ɛhɪ mə ə'a ngə man sukulu
fíí'n, ə yə sɛ mə ə sɪ kalata kpili sʋa ə?"
16 Zozi nwan: "Ninnge'n mə mɪɪn kekele ɛmə ɛwa'n, nán mín muonun mín ti anun ninnge
yê mɪɪn kekele ɛmə ə, nan ə fi sʋanlan'n mə ə'a sʋan mín nɪn ɛlə.
17 Sʋanlan m'ə kulo kɛ ə yə like mə Nyanmɪan kulo'n, sɛ ninnge'n mə mɪɪn kele'n fi
Nyanmɪan ɛlə a, anaan ə tɪ mín muonun mín ti anwʋn ninnge a, ə kʋala ə nwun yí.
18 Sʋanlan m'ə kan yí muonun yí nwʋn ɛjəlɛ'n, anɪn ə lɛ kpʋnndɛ yí muonun yí anun-
minnyanmʋn. Nan nunhan m'ə kpʋnndɛ sʋanlan'n m'ə sʋanlɪn yí nɪn anunminnyanmʋn'n,
sʋanlan sə'n, ə tɪ sʋanlan kpa. Ɔ nni man ato fíí.
19 *Moyizɪ yê ə falɪ mala'n manlɪn ɛmə ə. Ɔ tɪ man sə ə? Kʋsʋ ɛmə anun kʋn bəbə nni man
mala sə nɪn asʋ. Nzu ati yê ɛmə kulo kɛ bɛ kun mín ə?"
20 Meninsʋnman'n nwan: "Wó, ɛ tɪ man sʋanlan kpa fɪfɪfɪ, ɛ le baye! Nwan yê ə kulo kɛ ə
kun wó ə?"
21 Zozi nwan: "Like kʋnmgba cein ɛhɪ mə m'an yə'n, ə'a sin ɛmə anwʋn. Ɛjəlɛ sə nɪn a lə
ɛmə ngasi. Cɪan daa ɛmə bə sʋ.
22 Ɛmə tíe, Moyizɪ a man ɛmə mala kɛ bɛ kpé mmelenzua'n-mə mmian nun. Sakpa kʋsʋ,
mmelenzua mmian nun ɛkpɛ sə'n, ɛmə anan-mə yə yí daba yí nzin nán b'a wʋ Moyizɪ. Kɛmə
ɛmə kulo kɛ bɛ di mala sə nɪn asʋ nɪn ati, *ɛnwʋnmɪan ele cɪan'n bəbə, ɛmə kpɛ mmelenzua'n-
mə mmian nun.
23 Kɛ ə kə yə nán ɛmə a nvʋn man Moyizɪ mala nɪn ati, ɛnwʋnmɪan ele cɪan'n muonun ɛmə
kpɛ mmelenzua'n-mə mmian nun. Nan sɛ ɛmə kpɛ mmelenzua mmian nun ɛnwʋnmɪan ele
cɪan nɪn an, anɪn nzu ati yê, sɛ m'an man kulo sʋanlan dasannin kʋn anwʋn a sa ɛnwʋnmɪan
ele cɪan nɪn an, anɪn ɛmə fɛ mín nwʋn ɛya sʋa ə?
24 Ɛmə nán bɛ nɪan sʋanlan anyunnun bɛ bua yí ndɛɛ, nan ɛmə búa ndɛɛ ananhəlɛ nun."

Menian'n-mə 'ba bisa bisa bé nwʋn

sɛ Zozi yê ə tɪ Kilisi nɪn an

25 Ɛhɪ, anɪn Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ menian mmie-mə lɛ kan kɛ: "Sʋanlan'n mə yé mgbain'n-mə
lɛ kpʋnndɛ yí bɛ kun yí'n, nán yí ahɪ?
26 Bɛ nían kɛ ə lɛ jʋjə menian'n-mə anun ɛwa ə, kʋsʋ bɛ nze man yí sa fíí. Asʋ yé mgbain'n-mə
a nwun yí ananhəlɛ kɛ yí y'ə le *Kilisi'n, sʋanlan'n mə ə 'ba le yé ti nɪn ə?
27 Bian ɛhɪ dɪɛ, yɛ sɪ lɪka m'ə fi ə. Kʋsʋ bé nwan Kilisi'n dɪɛ, sɛ ə 'ba a, sʋanlan fíí nnwun man
lɪka m'ə fi'n."
28 Yí sə ati, mə Zozi 'kekele bé ninnge wə Nyanmɪan awulo nɪn anun'n, ə kə tɪan nun, yí
nwan: "Asʋ ɛmə jʋnlɪn kɛ ɛmə sɪ mín ɛsɛ ɛmə sɪ lɪka mə n vi'n sakpa ə? Nán mín ti anwʋn atɪn
yê m'an a ə, nan sʋanlan'n m'ə sʋanlɪn mín'n tɪ ananhəlɛfʋɛ. Kʋsʋ ɛmə nzɪ man yí.
29 Mín dɪɛ mɪn sɪ yí, ə sanlɪn kɛ n vi yí nwʋn ɛbɛlɛ yê m'an a ə. Yí dein yê ə sʋanlɪn mín ə."
30 Mə Zozi hanlɪn sə'n, bɛ 'kpʋnndɛ kɛ bɛ cɪ yí ɛbɛlɛ ala. Nan sʋanlan fíí a ngʋala man yí cɪ,
ə sanlɪn kɛ anɪn yí dɔɛ'n juli man.
31 Nan kʋsʋ meninsʋnman nɪn anun, menian dɔʋn lelɪ yí lili. Bé nwan: "Cɪan mə Kilisi'n
kə a'n, asʋ ə 'yə asinbɛnwʋn ninnge m'ə tala sʋanlan ɛhɪ dɪɛ'n-mə ə?"

Bɛ 'ba yɪ nzalafʋ'n-mə kɛ bɛ hó hyí Zozi

32 Ɛhɪ, Zozi anwʋn ɛjəlɛ'n mə anɪn bɛ lɛ kɪkan yí nhun nhun menian nɪn anun'n,
*Falisifʋɛ'n-mə tɪlɪ yí kʋalaa. Nyanmɪan *tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mə nʋn Falisifʋɛ'n-mə kə yɪ
Nyanmɪan awulo nɪn anun nzalafʋ'n-mə kɛ bɛ hó hyí Zozi.

33 Mɔ nzalafʋ'n-mɔ hɔlı juli Zozi anwʋn ɛlɔ'n, yí nwan: “Mın nʋn ɛmɔ yɛ 'tanlan mɛlɛ kaan
biekun kʋalaaka nán m'an hɔ sʋanlan'n m'ɔ sʋanlın mín nın anwʋn ɛlɔ.
34 Ɛmɔ 'ba kpʋnndɛ mín, nan kʋsʋ, ɛmɔ ngɔ nwun man mín. Ɔ sanlın kɛ lıka mɔ mın 'ba
hɔ'n, ɛmɔ ngɔ hʋala man ɛlɔ kɔ.”
35 Zufʋ'n-mɔ lɛ bisa bisa bé nwʋn kɛ: “Anın ninhan lıka dıɛ yê ɔ 'ba hɔ dede mɔ yɛ kpʋnndɛ
yí a, yɛ nnwun man yí ɔ? Asʋ ɔ 'ba tʋa Zufʋ'n-mɔ mɔ b'a tʋ b'a sanndı bé mɔ bɛ tı man Zufʋ'n
mân nun'n nán ɔ kekele bé mɔ bɛ tı man Zufʋ'n ninnge anaan?
36 Afı yí nwan: ‘Ɛmɔ 'ba kpʋnndɛ mín, nan kʋsʋ, ɛmɔ ngɔ nwun man mín. Ɔ sanlın kɛ lıka
mɔ mın 'ba hɔ'n, ɛmɔ ngɔ hʋala man ɛlɔ kɔ.’ Ɛjɔlɛ ɛhı mɔ ɔ'a han'n, yí bʋ kele sɛ?”

Zozi 'ba han ngʋan nzue nın anwʋn ɛjɔlɛ

37 Zufʋ'n-mɔ fɛtı sɔ'n kʋsʋ, cıan m'ɔ li sian'n yê ɔ tı fɛtı'n cıan kpili kpa nın ɔ. Cıan sɔ'n, Zozi
jasʋlı jinlanlın menian'n-mɔ kʋalaa afian an, yí nwan: “Sʋanlan mɔ nzuhoe lɛ kun yí'n, ɔ
bála mín nwʋn ɔ bála a nʋn nzue.
38 Kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan yí'n, biala m'ɔ kɔ le mín kɔ li'n, ngʋan nzue fʋfɔlɛ fi yí ahʋnlın nın
anun ɔ 'sın wa wa wa.”
39 Ngʋan nzue sɔ'n mɔ Zozi lɛ kan yí ɛjɔlɛ ɛwa'n y'ɔ le Nyanmıan Wawɛ'n mɔ sʋanlan biala
m'ɔ kɔ le yí kɔ li nın asa 'kan yí'n. Yí tɛmʋn sɔ nın anun, anın sʋanlan fíí asa hanlın man
Wawɛ'n bɔbɔ. Ɔ sanlın kɛ anın bɛ wulalı man Zozi anunminnyanmʋn.
40 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, meninsʋnman'n kɔ bu bé nwʋn nun. Mmie-mɔ nwan: “Bian
ɛhı tı Nyanmıan kpɔmanfʋɛ'n sakpa.”
41 Mmie-mɔ kʋsʋ nwan: “Kilisi nın ɔ!”
Mmiekun-mɔ kʋsʋ nwan: “Heei! Anın, Galile mân nun yê Kilisi'n fi 'fite ɔ?
42 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan kɛ Kilisi'n, ɔ 'yɔ *Davidi abusuan nın anun sʋanlan, ɔ fi Betelehɛmʋn,
Davidi kulo nın asʋ.”
43 Kɛ ɔ yɔlı mɔ Zozi dunman nun, meninsʋnman'n buli bé nwʋn nun nın anın.
44 Mmie-mɔ kʋsʋ dıɛ, anın bɛ lɛ kpʋnndɛ yí bɛ cı yí, nan kʋsʋ sʋanlan fíí a ngʋala man yí sa
fa kan yí.
45 Kɛ ɔ yɔlı sɔ'n, nzalafʋ'n-mɔ kɔ sa kɔ hɔ Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ'n-mɔ nʋn Falisifʋɛ'n-mɔ anwʋn
ɛlɔ. Kɛ bɛ 'ju ɛbɛlɛ ala, mgbain'n-mɔ nwan: “Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ a njı man yí a mma man ɔ?”
46 Nzalafʋ'n-mɔ nwan: “Ɛjɔlɛ'n m'ɔ kan'n, nyanmınsɛmʋn, kɛ yɛ wɔ ɛwa'n, sʋanlan fíí
hanlın man bie lé.”
47 Falisifʋɛ'n-mɔ nwan: “Yí ti, ɛmɔ kʋsʋ, ɛmɔ a man ɔ'a laka ɛmɔ bie ɔ?
48 Asʋ yé mgbain'n-mɔ nunhan kʋn anaan Falisifʋɛ'n-mɔ nunhan kʋn lelı yí ɔ lili man ɔ?
49 Meninsʋnman ɛhı, bé dıɛ bɛ nzı man *Moyizı mala'n, bɛ tı menian mɔ b'a bɔ bé sasan!”
50 Falisifʋɛ sɔ'n-mɔ mɔ bɛ yialı ɛbɛlɛ'n, Ninkodɛmʋn m'ɔ walı tʋlı Zozi cıan kʋn kɔngɔɛ'n,
anın ɔ wɔ bé nun bie.
51 Yí nwan: “Yé mala nın anun, sʋanlan mɔ bɛ nwunlin man like mɔ ɔ'a yɔ'n, bɛ mmua
man yí ndɛɛ kɛ ɔ di fʋɔ ɔ.”
52 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ Ninkodɛmʋn hanlın'n ngɔ yɔ man bé fɛ. Ɛhı a, bé nwan: “Yí ti, wó kʋsʋ wó ɛ tı
Galile sʋanlan? Suan Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nán ɛ 'ba nwun kɛ Nyanmıan kpɔmanfʋɛ fíí fi man Galile.”
[
53 Kɛ ɔ yɔlı sɔ'n, ɛhı jasʋ a, anın cuein ɔ'a hɔ yí awulo, ɛhı jasʋ a, anın cuein ɔ'a hɔ yí awulo.

8

Zozi nʋn balasua'n m'ɔ tʋnlın aja'n

1 Ɛhı, Zozi fi Nyanmıan awulo nın anun, ɔ kɔ fite kɔ hɔ *Olivʋ bʋka nın asʋ.
2 Yí alíɛ hınlın, ngɛlɛmɔ tutun'n, Zozi kɔ sa kɔ hɔ Nyanmıan awulo ɛlɔ biekun. Kɛ ɔ 'wʋlʋ
ɛbɛlɛ ala, meninsʋnman'n kɔ hyʋın kɔ kpunnge yí. Zozi kɔ tanlan ası ɔ lɛ kekele bé ninnge.
3 Ɔ wɔ ɛbɛlɛ kaan an, Nyanmıan mala nın asʋ mgbain'n-mɔ nʋn *Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn
balasua kʋn kɔ a kɔ tʋ yí. Balasua sɔ nın a tʋn aja. Bɛ kɔ fa yí bɛ kɔ sie menian'n-mɔ kʋalaa
anyunnun ɛbɛlɛ.
4 Bé nwan: “Kpain, balasua ɛhı a tʋn aja. Bɛ 'kɔ ju a, anın ɔ nʋn belenzua kʋn la.
5 *Moyizı kʋsʋ hanlın wɔ yé mala nın anun kɛ mmalasua sʋa-mɔ, yɛ tótʋ bé ɛbʋɛ yɛ hún bé.
Nan wó kʋsʋ, wó nwan nzɛ?”
6 Bɛ 'kan sɔ bɛ tetie yí nʋan nun nán bɛ jinlan sʋ bɛ se kɛ ɔ'a yɔ ɛtɛ.
Mɔ bɛ 'bisa kosuan sɔ'n, anın Zozi a si yí ti ası. Ɔ le yí sa'n ɔ lɛ kɛkɛlɛ asıɛ nın anwʋn.
7 Kɛmɔ anın bɛ tɛ bisa yí kosuan'n, Zozi kɔ kuku yí ti sʋ, yí nwan: “Ɛmɔ nunhan kʋn m'ɔ yɔlı
man ɛtɛ lé'n, ɔ lí mʋa ɔ tʋ́ ɛbʋɛ bɔ́ balasua ɛhı.”
8 Kɛ ɔ hanlın sɔ yuelı'n, ɛsɛ ɔ kɔ si yí ti ası biekun ɔ lɛ kɛkɛlɛ asıɛ nın anwʋn.
9 Bé mɔ bɛ nʋn balasua'n walı'n, kɛ bɛ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bé mgbain o, bé mgbafɛlɛ o, bé kʋalaa
bɛ kɔ yaci balasua nın ɛbɛlɛ bɛ kɔ hɔ. Balasua nın angʋnmın kɔ ha Zozi anwʋn ɛbɛlɛ.

10 Zozi kɔ kuku yí ti sʋ ɔ kɔ bisa balasua'n kɛ: “Balasua, menian'n-mə wɔ nin? Sʋanlan fíí
a ndua man wɔ́ ɛtɛ nɪn anwʋn kalɛ ɔ?”
11 Balasua'n nwan: “Mín mɪn, sʋanlan fíí a nze man mín sa.”
Zozi nwan: “Sɛ sʋanlan fíí a nze man wɔ́ sa a, mín kʋsʋ mɪn nze man wɔ́ sa fíí. Yí ti, kɔ, nan
kʋsʋ n'ɛ yɔ ɛtɛ fíí kón.”]

Mân nɪn anun kanlannɪɛ'n y'ɔ le Zozi

12 Anɪn Zozi tɛ wɔ Nyanmɪan awulo nɪn anun ɛbɛlɛ. Ɔ kacili yí nyɪn bagua nɪn anwʋn ɛlɔ
biekun an, yí nwan: “Mân'n kanlannɪɛ'n y'ɔ le mín. Sʋanlan m'ɔ kɔ si mín sʋ'n, ɔ nnanndɪ
man awosin nun lé, nan ɔ 'nyan kanlannɪɛ'n m'ɔ man ngʋan'n.”
13 *Falisifʋɛ'n-mə nwan: “Wɔ́ muonun ɛ lɛ di wɔ́ nwʋn adanzɪɛ, yí sɔ ati wɔ́ ɛjɔlɛ'n mə ɛ lɛ
kan'n tɪ ato.”
14 Zozi nwan: “Sɛ mɪɪn di mín nwʋn adanzɪɛ bɔbɔ a, mín ɛjɔlɛ'n mə mɪɪn kan'n tɪ ananhɔlɛ.
Ɔ sanlɪn kɛ mɪn sɪ lɪka mə n vi m malɪ ɔ, ɛsɛ mɪn sɪ lɪka mə mɪɪn kɔ ɔ. Nan ɛmə dɪɛ, ɛmə nzɪ man
lɪka mə n vi m malɪ ɔ, ɛsɛ ɛmə nzɪ man lɪka mə mɪɪn kɔ ɔ.
15 Ɛmə bua bɛ́ ndɛɛ'n kɛ kulo menian'n-mə bua yí'n. Nan mín dɪɛ, mɪn mmua man sʋanlan
fíí ndɛɛ.
16 Sɛ mín nwan mɪn 'bua ndɛɛ a, mín ndɛɛ ebua'n tɪ fɔ́ón. Ɔ sanlɪn kɛ nán mín ngʋnmɪn yê
mɪn 'bua ɔ, nan mɪn nʋn Sɪɛ'n m'ɔ sʋanlɪn mín'n yê yɛ 'bua ɔ.
17 B'a hɛlɛ wɔ mala nɪn anun kɛ sɛ menian nnyuan adanzɪɛ elie'n yɔ kʋn an, bɛ fa bɛ́ ɛjɔlɛ
nɪn ananhɔlɛ.
18 Mín muonun mɪɪn di mín nwʋn adanzɪɛ, ɛsɛ Sɪɛ'n kʋsʋ m'ɔ sʋanlan mín'n di mín nwʋn
adanzɪɛ.”
19 Bɛ́ nwan: “Wɔ́ sɪ sɔ'n wɔ nin?”
Zozi nwan: “Sian dɪɛ, m'an nwun kɛ ɛmə nzɪ man mín, ɛsɛ ɛmə nzɪ man mín Sɪ. Nan sɛ ɛmə
sɪ mín an, ahan ɛmə sɪ mín Sɪ kʋsʋ.”
20 Mə Zozi 'kan ɛjɔlɛ sɔ'n, anɪn ɔ wɔ Nyanmɪan awulo nɪn anun lɪka mə bɛ tʋ kɛtɪ'n. Sʋanlan
fíí a nze man yí sa, ɔ sanlɪn kɛ anɪn yí dɔɛ'n juli man.
21 Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ biekun kɛ: “Mɪn 'ba hɔ mɪn yaci ɛmə mân'n mɪn man bɛ́. Ɛmə 'ba
kpʋnndɛ mín, nan kʋsʋ ɛmə 'ka bɛ́ ɛtɛ nɪn anun bɛ wu. Lɪka mə mɪɪn kɔ'n, ɛmə ngʋala man
ɛlɔ bie kɔ.”
22 Zufʋ'n-mə nwan: “Bian ɛhɪ muonun, anɪn ɔ lɛ ba hun yí nwʋn anaan? Afɪ yí nwan: ‘Lɪka
mə mɪɪn kɔ'n, ɛmə ngʋala man ɛlɔ bie kɔ.’ ”
23 Zozi nwan: “Asɪ ɛwa yê ɛmə fi ɔ, nan mín dɪɛ, n vi anwunno. Ɛmə tɪ mân ɛhɪ anun menian,
nan mín dɪɛ, n dɪ man mân ɛhɪ anun sʋanlan.
24 Ɛhɪka ati yê mín nwan ɛmə 'ka bɛ́ ɛtɛ nɪn anun bɛ wu nɪn ɔ. Afɪ mín mə n dɪ asɪ dahuu'n,
sɛ ɛmə a nne man mín sʋanlan ɛhɔlɛ kʋn'n mə n dɪ'n b'a nni man an, ɛmə 'ka bɛ́ ɛtɛ nɪn anun
bɛ wu.”
25 Mə Zufʋ'n-mə tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ́ nwan: “Wɔ́ ejian mə ɛ jin ɛbɛlɛ'n, nzu sʋanlan dɪɛ y'ɔ le
wɔ́?”
Zozi nwan: “Kɛ m gbɪn n dɪ yí'n yê abʋbɔ nɪn anun n ganlɪn n gelelɪ ɛmə nɪn ɔ.
26 N ne ɛmə anwʋn ɛjɔlɛ dɔʋn kpa mə mɪn kʋala mɪn kan ɛsɛ mɪn kʋala mɪn jinlan sʋ mɪn
bu ɛmə fʋɔ. Nan kʋsʋ sʋanlan'n m'ɔ sʋanlɪn mín'n, ɔ tɪ ananhɔlɛfʋɛ. M'ɔ hanlɪn helelɪ mín'n,
yí ala yê mɪn kan mɪn kele mân nɪn ɔ.”
27 Ɛjɔlɛ sɔ'n mə Zozi hanlɪn'n, b'a ndɪ man yí bʋ kɛ yí Sɪ anwʋn ɛjɔlɛ yê ɔ lɛ kan kele bɛ́ ɔ.
28 Ɛsɛ Zozi kɔ han biekun kɔ tʋ sʋ, yí nwan: “Cɪan mə ɛmə 'ba fʋla *Mân Baa nɪn anwunno'n,
cɪan sɔ'n yê ɛmə 'ba nwun mín sʋanlan ɛhɔlɛ kʋn'n mə n dɪ nɪn ɔ. Ɛmə 'ba nwun kɛ mɪn mmə
man mín ti anun mɪn nyɔ man like fíí, nan mə Sɪɛ'n helelɪ mín'n, yí nwʋn ɛjɔlɛ ala yê mɪn kan
ɔ.
29 Sʋanlan'n m'ɔ sʋanlɪn mín'n jin mín nzin. Ɔ yɪlɪ man mín tʋlɪ man, ɔ sanlɪn kɛ like m'ɔ
kulo'n yê cɪan daa mɪn yɔ ɔ.”
30 Ɛjɔlɛ sɔ'n mə Zozi hanlɪn nɪn ati, menian dɔʋn lelɪ yí lili.

Abalahamʋn amma kpa'n-mə

31 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Zozi kɔ kpɛ yí nyɪn Zufʋ'n-mə mə b'a le yí b'a li'n-mə anwʋn ɛlɔ, yí nwan:
“Ɛjɔlɛ'n mə m'an han m'an hele ɛmə'n, sɛ ɛmə sɔ nun kpa a, ɛmə 'kaci mín menian sakpa.
32 Ɛbɛlɛ nɪn anun yê ɛmə 'ba nwun ananhɔlɛ'n, nán ananhɔlɛ'n kʋsʋ a man ɛmə a nyan bɛ́
ti b'a ngaci man nganga.”
33 Ɛjɔlɛ sɔ'n mə Zozi hanlɪn nɪn a nyɔ man Zufʋ'n mmie-mə fɛ. Kɛ bɛ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ nɪn ala, bɛ́
nwan: “Yɛ́ dɪɛ, Abalahamʋn amma y'ɔ le yɛ́. Yɛ kacili man sʋanlan fíí nganga lé. Nan ɔ yɔ sɛ
mə ɛ lɛ kan kɛ ɛmə 'ba nyan bɛ́ ti ɔ?”
34 Zozi nwan: “Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmə kɛ sʋanlan biala m'ɔ yɔ ɛtɛ'n, anɪn ɔ tɪ
ɛtɛ'n kanga.

35 Nán daa yê kanga'n di afilie'n bie ɔ. Nan baa'n mɔ bɛ kɔ wʋ yí afilie nɪn anun'n, ɔ di afilie'n dahuu.
36 Sɛ Baa'n man ɛmɔ nyan bɛ́ ti a, anɪn ɛmɔ a nyan bɛ́ ti sakpa.
37 Mɪn sɪ kɛ Abalahamʋn abʋsʋ menian y'ɔ le ɛmɔ. Kʋsʋ ɛmɔ 'kpʋnndɛ mín bɛ kun mín, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ nne man mín ɛjɔlɛ'n bɛ nni man.
38 Like mɔ mín Sɪ helelɪ mín nɪn anwʋn ɛjɔlɛ yê mɪɪn kan ɔ. Nan ɛmɔ dɪɛ, like mɔ ɛmɔ asɪ nɪn a hele ɛmɔ'n yê ɛmɔ lɛ yɔ nɪn ɔ."
39 Bɛ́ nwan: "Yɛ́ sɪ yɔ le Abalahamʋn."
Zozi nwan: "Sɛ ɛmɔ asɪ y'ɔ le Abalahamʋn sakpa a, ahan yí ninnge'n m'ɔ yɔlɪ'n, bie yê ɛmɔ yɔ ɔ.
40 Nan kʋsʋ ɛmɔ dɪɛ, sunnzun mɔ m'an han ananhɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan hanlɪn helelɪ mín'n m'an hele ɛmɔ ɔ, ɛmɔ 'kpʋnndɛ mín kun mín. Like sʋa, Abalahamʋn a nyɔ man bie lé.
41 Junman kʋnmgba'n mɔ ɛmɔ asɪ'n di'n, yí bie yê ɛmɔ kʋsʋ di nɪn ɔ."
Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, Zufʋ'n-mɔ kɔ fɛ ɛya kpili kpa. Bɛ́ nwan: "Nán gua sʋ mma y'ɔ le yɛ́ ɛɪn! Yɛ́ Sɪ baa kʋnmgba cein'n y'ɔ le Nyanmɪan."
42 Zozi nwan: "Sɛ ɛmɔ asɪ y'ɔ le Nyanmɪan sakpa a, ahan ɛmɔ kulo mín ɛjɔlɛ. Ɔ sanlɪn kɛ n vi Nyanmɪan anwʋn ɛlɔ yê m malɪ ɔ. Yê yí dunman nun ati yê n wɔ ɛwa ɔ. Nán mín ngʋnmɪn mín ti anwʋn yê m'an a ɔ. Nan yí yê ɔ sʋanlɪn mín ɔ.
43 Nzukɛ ati yê mɪn kan mín ɛjɔlɛ dɪɛ a, ɛmɔ ndɪ man yí bʋ ɔ? Afɪ ɛmɔ ngʋala man kɛ bɛ tɪ yí bʋ.
44 Ɛmɔ asɪ y'ɔ le *Abɔnsanmʋn. Ɛmɔ kulo kɛ bɛ yɔ like m'ɔ kulo'n. Kɛ alʋa bɔlɪ'n, kodiawu junman y'ɔ di ɔ. Ɔ hanlɪn man ananhɔlɛ lé, ɔ sanlɪn kɛ ananhɔlɛ nnʋn man yí nun. Atofʋɛ kʋn m'ɔ halɪ'n y'ɔ le yí. Ato nɪn a kaci yí abalabɔ, yí alɪɛ m'ɔ di nɪn anɪn. Ɔ tɪ atofʋɛ'n-mɔ kʋalaa asɪ.
45 Nan kɛmɔ mín dɪɛ mɪn kan ananhɔlɛ'n, yí ti, ɔ man ɛmɔ nne man mín bɛ nni man.
46 Ɛmɔ nunhan benin yê ɔ kʋala ɔ se kɛ m'an yɔ ɛtɛ ɔ? Nan sɛ mɪn kan ananhɔlɛ a, nzukɛ ati yê ɛmɔ nne man mín nni man ɔ?
47 Sʋanlan m'ɔ tɪ Nyanmɪan sʋanlan'n, ɔ tie Nyanmɪan anʋan ɛjɔlɛ'n. Nan kɛmɔ ɛmɔ tɪ man Nyanmɪan dɪɛ'n, yí ti yê ɔ man ɛmɔ ndie man mín ɛjɔlɛ nɪn ɔ."

Zozi tɪ kpili tala Abalahamʋn

48 Zufʋ'n-mɔ nwan: "Yɛ hanlɪn kɛ ɛ tɪ man Zufʋ kpa, ɛ tɪ *Samali sʋanlan, ɛsɛ ɛ le baye, ɔ tɪ man ananhɔlɛ ɔ?"
49 Zozi nwan: "Cɛcɛ, n ne man baye. Mín dɪɛ, mín Sɪ yê mɪɪn kannvʋ yí ɔ. Kʋsʋ ɛmɔ ngulo man kɛ bɛ man mín anyɪnnzɔ.
50 Mín dɪɛ mín muonun mɪn mgbʋnndɛ man mín anunminnyanmʋn. Sʋanlan kʋn wɔ ɛbɛlɛ m'ɔ wula mín anunminnyanmʋn ɔ. Ɛsɛ yí yê ɔ bua ndɛɛ nɪn ɔ.
51 Yí ti, mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ sʋanlan biala m'ɔ kɔ le ɛjɔlɛ'n mɔ mɪɪn kan'n kɔ li'n, sʋanlan sɔ'n, ɔ nwu man lé."
52 Zufʋ'n-mɔ nwan: "Kɪkaala dɪɛ, y'a nwun yí kɛ ɛ le baye. Ɔ sanlɪn kɛ Abalahamʋn a wu, mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ kʋsʋ a wu. Ɔ yɔ sɛ mɔ afɪ ɛ lɛ kan kɛ: 'Sʋanlan biala m'ɔ kɔ le ɛjɔlɛ'n mɔ mɪɪn kan'n kɔ li'n, sʋanlan sɔ'n, ɔ nwun man le.'
53 Yɛ́ sɪ Abalahamʋn mɔ ɔ'a wu'n, ɛ de di kɛ ɛ tɪ kpili tala yí ɔ? Mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ kʋsʋ a wu. Ɛ tɪ wɔ́ dɪɛ sɛ?"
54 Zozi nwan: "Sɛ mín muonun mɪn kannvʋ mín nwʋn an, mín nwʋn ɛkannvʋɛ'n tɪ mgban. Mín Sɪ mɔ ɛmɔ nwan ɔ tɪ ɛmɔ Nyanmɪan'n, yí yê ɔ kannvʋ mín ɔ.
55 Nan kʋsʋ, ɛmɔ nzɪ man yí. Mín dɪɛ, mɪn sɪ yí. Sɛ mɪn kan kɛ mɪn nzɪ man yí a, anɪn m'an kaci atofʋɛ kɛ ɛmɔ. Nan mɪn sɪ yí, ɛsɛ mɪn de yí nʋan ɛjɔlɛ'n mɪn di.
56 Ɛmɔ asɪ Abalahamʋn lili fɛ kɛ ahan ɔ nwunlɪn mín ɛwalɛ cɪan'n. Ɔ nwunlin yí kʋsʋ, ɛsɛ ɔ lili yí nwʋn fɛ."
57 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, Zufʋ'n-mɔ nwan: "An! Ɛ lili man afʋɛ abulanun bɔbɔ mgban, wɔ́ nwan a nwun Abalahamʋn."
58 Zozi nwan: "Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ, asannan nán b'a wʋ Abalahamʋn'n, anɪn n wɔ ɛbɛlɛ."
59 Ɛhɪ a, bɛ kɔ sɪsa nyɔbʋɛ, bɛ 'tʋtʋ bɛ bɔ Zozi. Ɔ kɔ nwanndi kɔ fɪa, ɔ fi Nyanmɪan awulo nɪn anun ɛbɛlɛ ɔ kɔ fite kɔ hɔ.

9

Zozi 'ba tike anyɪnsinlinwafʋɛ kʋn anyɪn'n

1 Mɔ Zozi fi Nyanmɪan awulo ɛbɛlɛ fitelɪ'n, ɔ 'kɔ kaan an, ɔ nʋn bian kʋn kɔ yia. Bian sɔ'n, bɛ 'wʋ yí a, anɪn yí nyɪn a sin.

2 Mɔ Zozi menian'n-mɔ nwunlin yí'n, bɛ́ nwan: “*Labi, ɔ yɔ sɛ mɔ bian ɛhɪ, bɛ 'wʋ yí a, anɪn
yí nyɪn a sin'n? Yí muonun yí ɛtɛ nɪn ati anaan yí sɪ nʋn yí nin ɛtɛ nɪn ati ɔ?”
3 Zozi nwan: “Nán ɛtɛ mɔ ɔ'a yɔ ti ɔ, yê nán ɛtɛ mɔ yí sɪ nʋn yí nin a yɔ ti ɔ. Nan bɛ wʋlɪ yí sɔ
maan Nyanmɪan nanndɪ yí sʋ ɔ yɪ yí junman'n mɔ ɔ 'ba li'n kele mân'n.
4 Kɛmɔ alíɛ'n tɛ wɔ sʋ'n, ɔ sɛ kɛ yɛ lí sʋanlan'n mɔ ɔ'a sʋan mín'n junman'n. Nan alíɛ'n lɛ 'ba
san mɔ sʋanlan fíí ngɔ hʋala man junman di ɔ.
5 Mɔ n dɛ wɔ mân nɪn anun ɛwa'n, mân'n kanlannɪɛ'n y'ɔ le mín.”
6 Mɔ Zozi hanlɪn ɛjɔlɛ sɔ'n yuelɪ'n, ɔ kɔ tʋ ngɛsɛlɛ asɪ, ɔ kɔ fa kɔ fɔtɔ ngɛtɪɛ, ɔ kɔ han
anyɪnsinlinwafʋɛ nɪn anyɪn nɪn asʋ.
7 Yí nwan: “Kɔ nwunnzin wɔ́ nyunnun Silowe asubula nɪn anun.” (Dunman Silowe'n, yí
bʋ y'ɔ le kɛ b'a sʋan yí.) Anyɪnsinlinwafʋɛ'n kɔ hɔ kɔ nwunnzin yí nyunnun. Mɔ ɔ 'sa yí nzin
ba'n, anɪn yí nyɪn nɪn a tike.
8 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, bɛ́ mɔ bɛ nʋn yí mantan mantan sʋ nʋn bɛ́ mɔ bɛ sɪ yí daba kɛ yí nyɪn a sin
nán ɔ sɛlɛ sɛlɛ di'n, bɛ kɔ nwun yí. Bɛ́ nwan: “Sʋanlan'n m'ɔ tanlan atɪn nɪn anʋan ɔ sɛlɛ sɛlɛ'n,
asʋ nán yí ahɪ?”
9 Mmie-mɔ nwan: “Yí ɔ.”
Mmie-mɔ kʋsʋ nwan: “Cɛcɛ, nán yí ɔ, nan ɔ soman yí hɔ ɔ.”
Mɔ bian'n tɪlɪ akpʋlʋwa'n mɔ bɛ lɛ su'n, yí nwan: “Mín ɔ, mín bɔbɔ mín ahɪ.”
10 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ nwʋn, bɛ́ nwan: “Nan anɪn ɔ yɔlɪ sɛ kpa mɔ wɔ́ nyɪn nɪn a tike'n?”
11 Yí nwan: “Bian'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zozi'n, ɔ fɔtɔlɪ ngɛtɪɛ kaan bie ɔ falɪ ɔ kputalɪ mín nyɪn nɪn
asʋ nán ɔ'a se mín kɛ: ‘Kɔ Siloe kɔ nwunnzin wɔ́ nyunnun.’ N gɔlɪ mɔ n nwunnzinlin mín
nyunnun yuelɪ'n yê mín nyɪn'n tikelɪ ɔ.”
12 Bɛ́ nwan: “Bian sɔ'n wɔ nin?”
Yí nwan: “Mɪn nzɪ man.”

Falisifʋɛ'n-mɔ 'ba bisa sʋanlan'n

mɔ Zozi tikelɪ yí nyɪn'n kosuan

13 Ɛhɪ a, bɛ kɔ fa bian'n mɔ yí nyɪn nɪn a tike'n bɛ kɔ hɔ *Falisifʋɛ'n-mɔ aja sʋ.
14 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n kʋsʋ, Zufʋ'n-mɔ *ɛnwʋnmɪan ele cɪan nɪn anun yê Zozi fɔtɔlɪ ngɛtɪɛ'n ɔ falɪ ɔ
tikelɪ bian nɪn anyɪn nɪn ɔ.
15 Ɛhɪ ati yê Falisifʋɛ'n-mɔ lɛ bisa bian'n kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ dede mɔ sian ɔ nwun asɪ'n. Yí
nwan: “Bian bie, bɛ fɛlɛ yí Zozi, ɔ falɪ ngɛtɪɛ hanlɪn mín nyɪn'n, n nwunnzinlin mín nyunnun
yê mín nyɪn'n tikelɪ ɔ. Sian dɪɛ mɪn nwun asɪ.”
16 Falisifʋɛ'n mmie-mɔ nwan: “Sʋanlan sɔ'n, nán Nyanmɪan sʋanlan ɔ. Ɔ nni man
ɛnwʋnmɪan ele cɪan'n mala nɪn asʋ.”
Mmie-mɔ kʋsʋ nwan: “Sʋanlan m'ɔ yɔ ɛtɛ'n, ɔ yɔ sɛ m'ɔ yɔ asinbɛnwʋn ninnge sʋa ɔ?” Bɛ́
nʋan a nzɛ man bɛ́ nwʋn. Bɛ kɔ bu bɛ́ nwʋn nun.
17 Ɛsɛ Falisifʋɛ'n-mɔ kɔ bisa yí biekun kɛ: “Sʋanlan'n m'ɔ tikelɪ wɔ́ nyɪn'n, ɛ jʋnlɪn kɛ ɔ tɪ sɛ?”
Yí nwan: “Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ ɔ.”
18 Zufʋ mgbain'n-mɔ bɔbɔ dɪɛ, bɛ nne bɛ nni man kɛ yí nyɪn'n sinlin daba, nan sian'n yê yí
nyɪn nɪn a tike ɔ. Ɛhɪ ati, bɛ kɔ fɛlɛ yí sɪ nʋn yí nin.
19 Bɛ́ nwan: “Ɛmɔ awa'n mɔ bɛ́ nwan yí nyɪn nɪn a sin'n, asʋ yí ahɪ? Ɔ yɔ sɛ m'ɔ nwun asɪ
sian'n?”
20 Yí sɪ nʋn yí nin nwan: “Yɛ́ dɪɛ, yɛ sɪ kɛ yɛ́ wa nɪn ahɪ. Mɔ yɛ 'wʋ yí'n, anɪn yí nyɪn nɪn a sin.
21 Nan kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ dede mɔ yí nyɪn nɪn a tike'n, yí dɪɛ yɛ nzɪ man. Yê sʋanlan'n mɔ ɔ'a
tike yí nyɪn'n, yɛ nzɪ man yí. Yí muonun yê ɔ jin ɛbɛlɛ nɪn ɔ. Ɛmɔ bísa yí, ɔ tɪ man batʋnman!”
22 Bɛ sulo Zufʋ mgbain'n-mɔ, yí ti yê ɔ man bɛ lɛ kan kɛ bɛ nzɪ man nɪn ɔ. Afɪ Zufʋ mgbain'n-
mɔ nwan sʋanlan m'ɔ kɔ se kɛ Zozi tɪ *Kilisi'n, bɛ 'fʋan yí bɛ́ asɔnɪn sua nɪn anun.
23 Yí sɔ ati yê yí sɪ nʋn yí nin nwan ɔ tɪ man batʋnman nán bɛ bísa yí nɪn ɔ.
24 Ɛsɛ Falisifʋɛ'n-mɔ kɔ fɛlɛ bian'n biekun, bɛ́ nwan: “Nɪan Nyanmɪan ɛlɔ kan ananhɔlɛ.
Nan yɛ́ dɪɛ, yɛ sɪ kɛ bian sɔ'n tɪ ɛtɛfʋɛ.”
25 Bian'n nwan: “Sɛ ɔ tɪ ɛtɛfʋɛ o, sɛ ɔ tɪ man ɛtɛfʋɛ o, mín dɪɛ, mɪn nzɪ man. Mín dɪɛ mɔ mɪn
sɪ'n y'ɔ le kɛ daba mɪn nnwun man asɪ, nan sian dɪɛ, mɪn nwun asɪ.”
26 Bɛ́ nwan: “Anɪn ɔ yɔlɪ sɛ kpa yê ɔ tikelɪ wɔ́ nyɪn nɪn ɔ?”
27 Bian'n nwan: “M'an han m'an hele ɛmɔ daba angʋnmɪn, nan ɛmɔ a ndie man. Ɔ yɔ sɛ
mɔ ɛmɔ kulo kɛ mɪn kan yí biekun ɔ? Ɛmɔ kʋsʋ kulo kɛ bɛ yɔ yí menian ɔ?”
28 Ɔ hanlɪn sɔ ala, Falisifʋɛ'n-mɔ kɔ bɔ yí amgba kpa. Bɛ́ nwan: “Wɔ́ yê ɛ tɪ sʋanlan sɔ'n
sʋanlan ɔ, nan yɛ́ dɪɛ yɛ tɪ *Moyizɪ menian.
29 Moyizɪ yê yɛ sɪ kɛ Nyanmɪan jʋjɔlɪ helelɪ yí ɔ. Nan sʋanlan ɛhɪ dɪɛ, lɪka bɔbɔ m'ɔ fi'n, yɛ nzɪ
man.”
30 Bian'n nwan: “Nzukɛ asinbɛnwʋn ɛjɔlɛ dɪɛ ahɪ? Ɛmɔ nzɪ man lɪka m'ɔ fi'n kʋsʋ ɔ'a tike
mín nyɪn'n!

31 Yɛ sɪ kɛ ɛtɛfʋɛ'n-mɔ, Nyanmɪan ndie man bɛ́. Nan menian mɔ bɛ́ nyɪn sɔ yí mɔ bɛ yɔ like
m'ɔ kulo'n yê ɔ tie bɛ́ ɔ.
32 Sʋanlan mɔ bɛ 'wʋ yí a, anɪn yí nyɪn nɪn a sin'n, yɛ tɪlɪ man kɛ sʋanlan a tike bie anyɪn'n
lɛ́.
33 Nan sɛ bian ɛhɪ tɪ man Nyanmɪan sʋanlan an, ahan ɔ ngʋala man like fíí yɔ."
34 Bɛ́ nwan: "Wɔ́ mɔ wɔ́ busuɔfʋɛ nyɔlɪɛ nɪn ati b'a wʋ wɔ́ anyɪnsinlinwafʋɛ'n, wɔ́ lɪlɪ ɛ 'ba
hele yɛ́ ngɛlɛ?" Bɛ kɔ fʋan bian'n bɛ́ asɔnɪn sua nɪn anun.
35 Zozi kɔ tɪ kɛ b'a fʋan bian'n bɛ́ asɔnɪn sua nɪn anun, ɔ kɔ nwun yí, yí nwan: "Asʋ *Mân
Baa'n, ɛ de yí di ɔ?"
36 Bian'n nwan: "Yɛmɪnlɪn, kele mín sʋanlan sɔ'n maan n né yí n ní."
37 Zozi nwan: "Wɔ́ nyɪn tua yí. Yí yê ɔ lɛ jʋjɔ kele wɔ́ nɪn ɔ."
38 Bian'n nwan: "Mín Mɪn, mɪn de mɪn di." Ɔ kɔ kʋtʋ Zozi anyunnun ɛbɛlɛ.
39 Zozi nwan: "Ndɛɛ ebua nɪn ati yê m malɪ ɔ. Mɪn 'ba nán mɪn man bɛ́ mɔ bɛ́ nyɪn a sin'n
nwun asɪ. Yê bɛ́ mɔ bɛ nwun asɪ'n kʋsʋ, mɪn man bɛ́ nyɪn'n sin."
40 Anɪn *Falisifʋɛ'n mmie-mɔ nʋn yí wɔ ɛbɛlɛ. Mɔ bɛ tɪlɪ ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi hanlɪn'n, bɛ kɔ bisa
yí kɛ: "Yí ti, anɪn yɛ́ kʋsʋ yɛ́ nyɪn a sin?"
41 Zozi nwan: "Sɛ ɔ tɪ kɛ ɛmɔ anyɪn a sin an, ahan ɛmɔ nyɔ man ɛtɛ. Nan kɛmɔ ɛmɔ nwan bɛ
nwun asɪ'n, yí ti yê ɔ man ɛmɔ tɛ wɔ bɛ́ ɛtɛ nɪn anun ɔ."

10

Zozi 'ba bu bʋa ɛnɪanfʋɛ kpa nɪn anwʋn anyɪnndala

1 Ɛhɪ, mɔ Zozi hanlɪn sɔ helelɪ Falisifʋɛ'n-mɔ yuelɪ'n, ɛsɛ ɔ kɔ tʋ sʋ kɛ: "Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ
mɪn kele ɛmɔ kɛ, sʋanlan mɔ ɔ 'wʋlʋ mmʋa'n-mɔ tola nɪn anun an, ɔ nzɪn man anʋan nɪn
anun, nan ɔ bu lɪka fʋfɔlɛ ɔ wʋlʋ tola nɪn anun'n, sʋanlan sɔ'n, anɪn ɔ tɪ awofʋɛ, kodiawu y'ɔ
le yí.
2 Nan sʋanlan m'ɔ kɔ sɪn anʋan nɪn anun'n, yí yê ɔ tɪ bʋa ɛnɪanfʋɛ kpa nɪn ɔ.
3 Yí dɪɛ sɛ ɔ 'wʋlʋ tola nɪn anun an, sʋanlan'n m'ɔ sisa tola'n tike anʋan'n man yí, yê mmʋa'n-
mɔ kʋsʋ tɪ yí nɪn'n. Bʋa ɛnɪanfʋɛ'n fa mmʋa'n-mɔ anun kʋn biala dunman'n fɛlɛ yí ɛsɛ ɔ fa bɛ́
fite awulo.
4 Mɔ bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ yue fite'n, ɔ li bɛ́ nyunnun yê mmʋa'n-mɔ si yí sʋ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ mmʋa'n-
mɔ sɪ yí nɪn'n.
5 Sʋanlan mɔ bɛ nzɪ man yí'n, bɛ nzi man yí sʋ lɛ́. Sɛ bɛ nwun yí a, bɛ nwanndi yí, ɔ sanlɪn
kɛ bɛ nzɪ man yí nɪn'n."
6 Zozi buli anyɪnndala sɔ'n helelɪ bɛ́, kʋsʋ b'a ndɪ man yí bʋ.
7 Kɛmɔ b'a ndɪ man yí bʋ nɪn ati, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ biekun kɛ: "Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ
mɪn kele ɛmɔ kɛ, mmʋa'n-mɔ tola nɪn anʋan'n y'ɔ le mín.
8 Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ lili mʋa mín nyunnun'n, awofʋɛ nʋn kodiawu y'ɔ le bɛ́. Yê mmʋa'n-mɔ a
ndie man bɛ́ nɪn'n bɔbɔ.
9 Anʋan'n y'ɔ le mín. Sʋanlan m'ɔ kɔ wʋlʋ mín nun'n, ɔ 'nyan ngʋan. Ɔ kʋala ɔ wʋlʋ fite kɛ
ɔ kulo ɔ, ɛsɛ ɔ 'nyan like di.
10 Awofʋɛ'n-mɔ dɪɛ, mmʋa'n-mɔ awue, nʋn bɛ́ ehuan, nʋn bɛ́ bʋsʋ ɛbɔ ati ala yê bɛ ba ɔ. Nan
mín dɪɛ, m malɪ kɛ m 'ba maan menian'n-mɔ nyan ngʋan, mɪn man bɛ nyan yí dede ɔ bʋ sʋ.
11 "Bʋa ɛnɪanfʋɛ kpa'n y'ɔ le mín. Bʋa ɛnɪanfʋɛ kpa'n, ɔ de yí mmʋa'n-mɔ ati ewue ɔ wu
maan bɛ nyan ngʋan.
12 Sʋanlan m'ɔ tɪ man bʋa ɛnɪanfʋɛ kpa'n, mɔ yí dɪɛ ɔ kan mmʋa'n-mɔ ɔ kpʋnndɛ yí esika'n,
sɛ ɔ nwun kɛ bedi'n lɛ ba a, ɔ yaci mmʋa'n-mɔ ɛbɛlɛ nwanndi maan bedi'n wʋlʋ bɛ́ nun ɔ cɪ
bie ɔ bɔ bɛ́ asanndɪɛ.
13 Sʋanlan sɔ'n yaci mmʋa'n-mɔ ɛbɛlɛ nwanndi, ɔ sanlɪn kɛ yí esika ɛkpʋnndɛ ati yê ɔ lɛ
kɪkan bɛ́ ɔ. Bɛ́ nwʋn njian man yí.
14 Bʋa ɛnɪanfʋɛ kpa'n y'ɔ le mín. Mɪn sɪ mín mmʋa'n-mɔ, bɛ́ kʋsʋ bɛ sɪ mín
15 kɛ mín Sɪ sɪ mín mɔ mín kʋsʋ mɪn sɪ yí'n. Mɪn wu mín mmʋa'n-mɔ dunman nun mɪn man
bɛ nyan ngʋan.
16 N ne mmʋa mmiekun-mɔ, bɛ nnʋn man tola ɛhɪ anun bie. Ɔ sɛ kɛ n gókuan bɛ́ nʋan. Bɛ
'ba tɪ mín nɪn'n. Mmʋa kpule'n 'ba yɔ kʋn. Yê sʋanlan kʋsʋ kʋn yê ɔ 'nɪan bɛ́ sʋ ɔ.
17 "Mín Sɪ kulo mín, ɔ sanlɪn kɛ mɪn fa mín ngʋan'n mɪn man nán m'an nyan yí biekun.
18 Sʋanlan fíí ngʋala man kɛ ɔ tʋa mín de mín ngʋan nɪn ɔ. Mín muonun yê mɪn fa mɪn man
ɔ. Mɪn kʋala kɛ mɪn fa mín ngʋan'n mɪn man, ɛsɛ mɪn kʋala kɛ mɪn nyan yí biekun. Like mɔ
mín Sɪ nwan n yɔ́ nɪn anɪn."
19 Ɛhɪka kʋsʋ anwʋn, Zufʋ'n-mɔ anʋan a nzɛ man.
20 Mmie-mɔ dɔʋn nwan: "Sʋanlan'n mɔ wawɛ ɛtɛ wɔ yí nun mɔ yí ti nnʋn man ɛbɛlɛ'n,
nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ tie yí ɛjɔlɛ nɪn ɔ?"

21 Mmie-mɔ kʋsʋ nwan: “Sʋanlan mɔ wawɛ ɛtɛ wɔ yí nun'n, ɛjɔlɛ sʋa, ɔ ngʋala man yí kan.
Asʋ sʋanlan mɔ wawɛ ɛtɛ wɔ yí nun'n kʋala anyɪnsinlinwafʋɛ anyɪn tike?”

Zufʋ mgbain'n-mɔ nne nni man kɛ Zozi tɪ Nyanmɪan Awa

22 Ɛhɪ, ɛyɛlɛ mɛlɛ nɪn anun, mɔ bɛ 'di Nyanmɪan awulo nɪn anwʋn *Anwʋntɪɛ fɛtɪ'n wɔ
Zoluzalɛmʋn'n,
23 anɪn Zozi nanndɪ Nyanmɪan awulo nɪn abalanda'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Salomʋn abalanda nɪn
anun.
24 Zufʋ'n-mɔ kɔ yia yí nwʋn ɛbɛlɛ, bé nwan: “Cɪan benin kpa bɔbɔ yê ɛ 'man yé ahʋnlɪn tɔ
yé kunnun ɔ? Sɛ *Kilisi'n, yé Belemgbin Ngʋandefʋɛ'n y'ɔ le wó a, kan yí ananhɔlɛ kele yé.”
25 Zozi nwan: “M'an han m'an hele ɛmɔ daba, nan ɛmɔ nne nni man. Junman'n mɔ mɪn
di wɔ mín Sɪ dunman nun'n di mín adanzɪɛ.
26 Nan kɛmɔ ɛmɔ nnʋn man mín mmʋa'n-mɔ anun bie nɪn ati, ɛmɔ nne mín nni man.
27 Mín mmʋa'n-mɔ tie mín nɪn'n, mɪn sɪ bé yê bɛ si mín sʋ.
28 Mɪn man bé ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ. Bɛ nwu man lé, yê sʋanlan fíí ngʋala man bé de
fi mín sa nun.
29 Mín Sɪ mɔ ɔ'a fa bé ɔ'a man mín'n, ɔ tɪ kpili tala ninnge'n kʋalaatin. Ninnge'n mɔ mín Sɪ
le yí'n, sʋanlan ngʋala man kɛ ɔ tʋa yí de bie ɔ.
30 Mɪn nʋn mín Sɪ, yɛ tɪ sʋanlan munmuan kʋn.”
31 Ɛhɪ mɔ Zozi hanlɪn nɪn ati, Zufʋ'n-mɔ kɔ sɪsa nyɔbʋɛ biekun kɛ bɛ 'kɔ a hun yí.
32 Ɛhɪ a, Zozi nwan: “Mín Sɪ a man mín tunmin maan m'an li junman dɔʋn kpa m'an hele
ɛmɔ, nan nunhan benin ati yê ɛmɔ kulo kɛ bɛ 'tʋtʋ nyɔbʋɛ bɛ kun mín ɔ?”
33 Zufʋ'n-mɔ nwan: “Nán kɛ junman kpa bie mɔ a li ati yê yé nwan yɛ 'kun wó ɔ, nan a han
amannɪɛ ɛjɔlɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun. Ɔ sanlɪn kɛ kulo sʋanlan mgban tɪ kɛ wó, ɛ bu wó
nwʋn kɛ ɛ tɪ Nyanmɪan.”
34 Zozi nwan: “B'a hɛlɛ wɔ ɛmɔ mala kalata nɪn anun kɛ Nyanmɪan nwan:
Ɛmɔ tɪ kɛ mín Nyanmɪan muonun.
35 Ɛjɔlɛ kʋsʋ mɔ Nyanmɪan Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kɔ han'n, yɛ ngʋala man nun kpɛ. Yɛ sɪ kɛ bé mɔ
Nyanmɪan a fɛlɛ bé ɔ'a fa yí Nʋan Ɛjɔlɛ'n ɔ'a wula bé sa nun'n, yí nwan bɛ tɪ kɛ yí.
36 Nan sɛ ɔ tɪ sɔ sakpa a, anɪn mín kʋsʋ mɔ Sɪɛ nɪn a sie mín kʋnlʋn-ngʋnlʋn mɔ ɔ'a sʋan mín
kɛ m mála mân nɪn anun'n, sɛ mɪn kan kɛ n dɪ Nyanmɪan Awa a, anɪn m'an nyan amannɪɛ ɔ?
Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ kan kɛ m'an han ɛjɔlɛ ɛtɛ m'an tia Nyanmɪan ɔ?
37 Sɛ mɪn nni man junman'n mɔ mín Sɪ kulo nɪn an, ɛmɔ nán bɛ de mín bɛ di.
38 Nan sɛ mɪn di junman sɔ'n, sɛ ɛmɔ nne man mín nni man bɔbɔ a, ɛmɔ lé nyɔlɪɛ'n-mɔ mɔ
mɪn yɔ'n lɪlɪ bɛ lí, nán ɛmɔ a nwun kɛ mín Sɪ wɔ mín nun yê mín kʋsʋ n wɔ yí nun.”
39 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, bɛ 'kpʋnndɛ bɛ cɪ yí biekun. Ɔ fi bé nun ɛbɛlɛ ɔ kɔ nwanndi, bé
sa a ngan man yí.
40 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ sa kɔ hɔ asue Zuludɪn nɪn anzin ɛlɔ biekun. Ɔ kɔ hɔ kɔ tanlan lɪka mɔ
Zʋan sɔnɪnlɪn menian'n-mɔ daba'n.
41 Menian dɔʋn kpa kɔ kpʋ yí ɛlɔ, bé nwan: “Zʋan a nyɔ man asinbɛnwʋn like fíí, nan kʋsʋ
bian ɛhɪ anwʋn ɛjɔlɛ m'ɔ hanlɪn'n, ɔ tɪ ananhɔlɛ.”
42 Ɛbɛlɛ, menian dɔʋn lelɪ yí lili.

11

Lazaa ewue'n

1 Anɪn bian kʋn wɔ Betanin kulo nɪn asʋ, bɛ fɛlɛ yí Lazaa. Lazaa sɔ'n nʋn yí nianman
mmalasua nnyuan yê bɛ tɪ Betanin ɛbɛlɛ ɔ. Kʋn li Mali yê kʋn kʋsʋ li Maatɪ.
2 Mali sɔ'n, yí yê ɔ 'ba fa anatɪlɪ ɔ nwunnzin yé Mɪn aja'n-mɔ anwʋn, ɛsɛ ɔ fa yí ti enyuan'n
ɔ cici nɪn ɔ. Bɛ wɔ ɛbɛlɛ dede a, cɪan kʋn Lazaa kɔ fʋkɛ.
3 Yí nianman mmalasua nnyuan'n kɔ yɪ sʋanlan kɔ hɔ kɔ tʋ Zozi. Yí nwan: “Yé Mɪn, wó
manngʋn'n mɔ ɛ kulo yí'n nɪn a fʋkɛ. Yí ti, yí nianman mmala'n-mɔ nwan m mála m mó wó
amannɪɛ.”
4 Mɔ Zozi tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: “Lazaa ɛfʋkɛ'n mɔ ɔ'a fʋkɛ'n, ɔ tɪ man ɛfʋkɛ mɔ ɔ 'kun
yí ɔ. Nan ɔ nanndɪ yí ɛfʋkɛ sɔ nɪn asʋ, Nyanmɪan 'ba man yí Wa'n yɪ yí tunmin'n nʋn yí
anunminnyanmʋn'n kele mân'n.”
5 Zozi kulo Lazaa nʋn yí nianman mmalasua'n-mɔ kpa, nan kʋsʋ,
6 m'ɔ tɪlɪ kɛ Lazaa a fʋkɛ'n, ɔ lili cɪan nnyuan biekun yí bʋsʋ ɛbɛlɛ.
7 Yí cɪan nnyuan nɪn asʋ, ɔ kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: “Bɛ mán yɛ sá yɛ hó Zude mân
nɪn anun ɛlɔ biekun.”
8 M'ɔ hanlɪn sɔ'n, yí menian'n-mɔ nwan: “Kpain, ɔ hyɛlɪ man fíí yɛ hɔlɪ ɛlɔ ahan bɛ 'tʋtʋ ɛbʋɛ
bɛ kun wó, yê ɛsɛ wó nwan yɛ hó ɛlɔ biekun'n?”

9 Zozi nwan: “Alíɛ kʋn m'ɔ kɔ hɪn'n, nán dɔɛ bulu nʋn nnyuan yê ɔ wɔ nun ɔ? Sʋanlan m'ɔ nanndɪ alɪhɪan nɪn anun'n, yí ja mgbula man, ɔ sanlɪn kɛ mân nɪn anun tɪ yuein.
10 Nan sʋanlan m'ɔ nanndɪ kɔngɔɛ'n, yí ja kpula ɔ tɔ asɪ, ɔ sanlɪn kɛ awosin nɪn anun, sʋanlan nnwun man asɪ.”
11 M'ɔ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɛsɛ yí nwan: “Yé manngʋn Lazaa a lafɪ, yí ti, mɪn 'kɔ a tinnge yí.”
12 Yí menian'n-mɔ nwan: “Sɛ nafɛlɛ ala yê ɔ lɛ dafɪ a, anɪn yɛ 'kɔ a yɔ nzu? Ɔ 'ba jasʋ.”
13 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ Zozi hanlɪn'n kele kɛ Lazaa a wu, nan kʋsʋ yí menian'n-mɔ dɪɛ, bɛ jʋnlɪn kɛ nafɛlɛ mgban yê ɔ lɛ dafɪ ɔ.
14 Yí sɔ ati, Zozi kpacɪlɪ nun hanlɪn helelɪ bé yuein kɛ: “Lazaa a wu.
15 Ɛmɔ dunman nun ati, ɔ yɔ mín fɛ kpa kɛ m'an ngɔ man ɛlɔ ndɛ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ yí ewue nɪn anzin ɛjɔlɛ mɔ ɔ 'ba a'n, ɔ 'ba man ɛmɔ de mín di. Nan ɛmɔ mán yɛ hó ɛlɔ.”
16 Kɛ yí nʋan 'tɔ ala, yí menian'n-mɔ anun kʋn, bɛ fɛlɛ yí Toma, bɛ fɛlɛ yí biekun Didimʋn, yí bʋ y'ɔ le kɛ nda, ɔ kɔ jasʋ, yí nwan: “Mín manngʋn-mɔ, sɛ yí sɔ a, bɛ mán yé kʋsʋ yɛ hó bie maan bɛ hún yé kʋalaa.” Kɛ ɔ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, yê bɛ hɔlɪ ɔ.
17 Mɔ Zozi 'ju Betanin'n, anɪn b'a sie Lazaa ɔ'a li ɛlɛ nnan.
18 Betanin nʋn Zoluzalɛmʋn kʋsʋ afian a nwa man. Cilo nsan yê ɔ wɔ bé afian ɔ.
19 Yí ti, ɔ man Zufʋ'n-mɔ dɔʋn fi Zoluzalɛmʋn bɛ walɪ Betanin kulo nɪn asʋ ɛbɛlɛ, bɛ 'ba a cɪcɪ Maatɪ nʋn Mali alʋa.
20 Mɔ Maatɪ tɪlɪ kɛ Zozi lɛ ba'n, ɔ hɔlɪ kpalɪ yí atɪn. Mali dɪɛ, ɔ halɪ awulo ɛbɛlɛ.
21 Mɔ Maatɪ tʋlɪ Zozi'n, yí nwan: “Yé Mɪn, sɛ ɔ tɪ kɛ ɛ wɔ ɛwa a, ahan mín nianman nɪn a nwu man.
22 Nan kʋsʋ mɪn sɪ kɛ kɪkaala mɔ yɛ wɔ nun'n muonun, like biala mɔ ɛ kɔ bisa Nyanmɪan'n, ɔ 'fa man wó.”
23 Zozi nwan: “Wó nianman'n, ɔ 'ba jasʋ.”
24 Maatɪ nwan: “Mɪn sɪ kɛ cɪan mɔ mân'n kɔ yue'n, mín nianman'n fi ewue nun 'jasʋ.”
25 Zozi nwan: “Sʋanlan'n m'ɔ cɪn menian ɔ man bé ngʋan'n y'ɔ le mín. M'ɔ kɔ le mín kɔ li'n, sɛ ɔ wu bɔbɔ a, ɔ 'nyan ngʋan.
26 Yê sʋanlan mɔ yí anyɪnwɔsʋɛ nun ɔ kɔ le mín kɔ li'n, ɔ nwu man kón lé. Asʋ ɛ de ɛjɔlɛ sɔ'n di ɔ?”
27 Maatɪ nwan: “Yuo o, mɪn de mɪn di kɛ *Kilisi'n y'ɔ le wó, Nyanmɪan Awa'n m'ɔ sɛ kɛ ɔ ba mân nɪn anun'n y'ɔ le wó.”
28 Mɔ Maatɪ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ sa kɔ hɔ awulo kɔ tu yí nianman bala Mali asule, yí nwan: “Yé Mɪn a a, yí nwan ɛ bála.”
29 Mɔ Mali tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ jasʋ, ɔ kɔ fa atɪn'n, ɔ lɛ kpʋ Zozi.
30 Anɪn Zozi wʋlʋlɪ man kulo nɪn anun, lɪka kʋnmgba'n mɔ Maatɪ yacili yí'n, ɛbɛlɛ yê ɔ halɪ ɔ.
31 Mɔ Zufʋ'n-mɔ mɔ bɛ gua awulo ɛbɛlɛ bɛ lɛ cɪcɪ Mali alʋa'n nwunlin kɛ ɔ'a jasʋ, ɔ lɛ kɔ ndɛ-ndɛ'n, bé kʋsʋ bɛ kɔ jasʋ bɛ kɔ si yí sʋ. Bɛ jʋnlɪn kɛ Mali lɛ kɔ sɛka nɪn asʋ ɛlɔ 'kɔ sun.
32 Mɔ Mali juli lɪka mɔ Zozi jin'n, ɔ kɔ kʋtʋ yí nyunnun ɛbɛlɛ, yí nwan: “Yé Mɪn, sɛ ɔ tɪ kɛ ɛ wɔ ɛwa a, ahan mín nianman nɪn a nwu man.”
33 Kɛ Mali 'kan sɔ nɪn ala, ɔ kɔ sɪsa yí sa kɔ gua yí ti ɔ nʋn Zufʋ'n-mɔ kʋalaa bɛ lɛ yɪ awólɛ. Mɔ Zozi nwunlin kɛ bɛ lɛ yɪ awólɛ'n, ewue nɪn anwʋn ɛya kɔ hun yí dede yí nwʋn kɔ wʋsʋ yí.
34 Yí nwan: “Ɛmɔ sielɪ yí nin?”
Bé nwan: “Yé Mɪn, bala ba nɪan.”
35 Mɔ bɛ falɪ atɪn'n mɔ bɛ 'kɔ'n, anɪn Zozi anyɪn ɛmʋɪn lɛ ba.
36 Ɛbɛlɛ ala, Zufʋ'n-mɔ anun mmie-mɔ nwan: “Ɛmɔ nían, ɔ kulo Lazaa ɛjɔlɛ kpa o!”
37 Mmie-mɔ kʋsʋ nwan: “Yí m'ɔ tikelɪ anyɪnsinlinwafʋɛ nɪn anyɪn'n, ahan ɔ yɔlɪ maan Lazaa a wu man”
38 Mɔ bɛ hanlɪn sɔ'n, Zozi kɔ fɛ ɛya kpa, ɔ kɔ kpɪnlɪn yí konvin abʋ. Ɔ fi ɛbɛlɛ yí nʋan y'ɔ le sɛka nɪn asʋ. Sɛka sɔ'n, b'a koto yí bʋka kʋn anun, b'a kpɛ anʋan kʋn b'a tʋ yí nwʋn kɛ sua yê b'a kunndo ɛbʋɛ kpili kʋn b'a fa b'a nyin yí anʋan.
39 Zozi nwan: “Ɛmɔ yí ɛbʋɛ'n m'ɔ nyin anʋan'n.”
Mɔ Zozi anʋan tɔlɪ'n, Maatɪ nwan: “Yé Mɪn, kɛ yɛ wɔ nun'n, mɪn jʋnlɪn kɛ ɔ lɛ ban. Ɔ sanlɪn kɛ, kɛ bɛ sielɪ yí'n, yí ɛlɛ nnan ahɪ.”
40 Zozi nwan: “M'an ngan m'an ngele man wó kɛ sɛ ɛ de di a, ɛ 'nwun Nyanmɪan anunminnyanmʋn nɪn ɔ?”
41 Ɛhɪ a, bɛ kɔ kunndo ɛbʋɛ'n m'ɔ nyin anʋan'n. Zozi kɔ tʋ yí ti anwunno, yí nwan: “Mín Sɪ, mɪn 'da wó asɪ kɛ a tie mín ɛjɔlɛ nɪn ɔ.
42 Mɪn sɪ kɛ ɛ tie mín dahuu, nan kɛ ɛ kɔ yɔ nán bé mɔ b'a ta b'a si b'a yia mín nɪn a le a li kɛ wó yê ɛ sʋanlɪn mín'n, yí ti yê ɔ man mɪn kan sɔ ɔ.”
43 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ tɪanlɪn nun sɛlɛ kpa, yí nwan: “Lazaa, fi ɛlɔ fite!”

44 Ɛbɛlɛ ala, Lazaa fi sɛka nɪn anun kɔ fite. Ɔ 'fite a, anɪn ɛtanlan'n mɔ bɛ falɪ bɛ sielɪ yí'n tɛ
fʊfɔ yí nwʊn.
M'ɔ fitelɪ'n, Zozi nwan: "Ɛmɔ nyánnjɪ yí nwʊn ɛtanlan'n, nán bɛ yáci yí maan ɔ hó."
45 Asinbɛnwʊn like sɔ'n mɔ Zozi yɔlɪ'n, ɔ man Zufʊ'n-mɔ mɔ bɛ walɪ Mali alʊa ɛcɪcɪɛ'n, bé
dɔʊn bɛ lelɪ yí bɛ lili.
46 Bé nun mmie-mɔ kʊsʊ hɔlɪ tʊlɪ *Falisifʊɛ'n-mɔ bɛ hanlɪn like sɔ'n mɔ Zozi yɔlɪ'n helelɪ bé.
47 Ɛhɪ a, Falisifʊɛ'n-mɔ nʊn Nyanmɪan *tɛɛyɪfʊɛ mgbain'n-mɔ kɔ bʊbɔ Zufʊ mgbain abu-
lasʊ'n mɔ bɛ di bé mân nɪn anun ɛjɔlɛ nɪn amannɪɛ, bé kʊalaa bɛ kɔ yia, bé nwan: "Bian ɛhɪ
muonun, yɛ 'yɔ yí sɛ? Asinbɛnwʊn ninnge m'ɔ lɛ yɔ'n tɪ man nzɛmɪndɛ.
48 Sɛ yɛ yaci yí maan ɔ di junman sɔ ɛhɪ a, menian'n-mɔ kʊalaa 'ba le yí di, ɛsɛ ɔ 'ba man
*Lɔmʊn mgbain'n-mɔ kpati sɛcɪ Nyanmɪan awulo'n nʊn yé mân'n!"
49 Bé nʊan a ndɔ man, bé nun kʊn kɔ jasʊ, bɛ fɛlɛ yí Kayifʊ. Afʊɛ sɔ nɪn anun, yí yê anɪn ɔ tɪ
*Tɛɛyɪfʊɛ Kpain nɪn ɔ. Yí nwan: "Ɛmɔ ndɪ man ɛjɔlɛ bʊ fíí!
50 Asʊ ɛmɔ nnwun man kɛ sɛ sʊanlan kʊn wu menian'n-mɔ kʊalaa ati a, ɔ tɪ kpa tala kɛ mân
bɔndɪn'n kɔ bɔ ɔ?"
51 Ɛjɔlɛ'n mɔ Kayifʊ hanlɪn'n, nán kɛ yí muonun yí ngɛlɛ yê anɪn ɔ lɛ fa kan sɔ ɔ. Nan kɛmɔ
afʊɛ sɔ nɪn anun yí yê anɪn ɔ tɪ tɛɛyɪfʊɛ kpain'n, yí sɔ ati yê Nyanmɪan man ɔ hanlɪn kɛ ɔ di kɛ
Zozi wu maan Izalayɛ mân nɪn anun menian-mɔ kʊalaa nyan bé ti ɔ.
52 Nán kɛ Izalayɛ mân nɪn anun menian'n-mɔ kʊnmgba ala yê ɔ 'wu man bé ɔ, nan ɔ 'wu
nán ɔ kokuan Nyanmɪan amma'n-mɔ kʊalaa mɔ b'a bɔ asanndɪɛ nɪn anʊan.
53 Ɔ fi cɪan sɔ'n, Zufʊ mgbain'n-mɔ nwan bɛ 'kun Zozi.
54 Ɛhɪ ati, Zozi a nvite man bagua nun kʊ́n Zufʊ'n-mɔ afian. Ɔ nʊn yí menian'n-mɔ hɔlɪ
kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Efalayimʊn nɪn asʊ. Ɔ mantan ɛwâ. Ɔ nʊn bé, bɛ tanlanlɪn ɛbɛlɛ kaan.
55 M'ɔ ka kaan nán Zufʊ'n-mɔ a li bé fɛtɪ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *Pakɪ'n, menian dɔʊn kpa lili mʊa
Zoluzalɛmʊn bɛ hɔlɪ tuli bé nwʊn efian.
56 Mɔ bɛ wɔ Nyanmɪan awulo nɪn anun ɛbɛlɛ'n, anɪn bɛ lɛ kpʊnndɛ Zozi. Bɛ lɛ bisa bisa bé
manngʊn'n-mɔ kɛ: "Ɔ tɪ sɛ, asʊ ɔ 'ba a fɛtɪ elie'n bie anaan ɔ ngɔ a man ɔ?"
57 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn Nyanmɪan tɛɛyɪfʊɛ mgbain'n-mɔ nʊn Falisifʊɛ'n-mɔ a man atɪn kɛ
sʊanlan kʊn biala m'ɔ sɪ lɪka mɔ Zozi wɔ'n, ɔ héle bé maan bɛ hó hyí yí.

12

Mali 'ba gua Zozi aja anwʊn anatɪlɪ
(Matie 26.6-13, Maakɪ 14.3-9)

1 Ɛhɪ, m'ɔ anɪn ɔ ka cɪan nsian nán b'a li Zufʊ'n-mɔ fɛtɪ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *Pakɪ'n, Zozi kɔ sa kɔ
hɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Betanin nɪn asʊ. Ɛbɛlɛ y'ɔ tinngelɪ Lazaa m'ɔ wuli'n fi ewue nun ɔ.
2 M'ɔ juli ɛlɔ'n, yí alíɛ hɪnlɪn, nɔsʊba nun, yí manngʊn'n-mɔ kɔ tʊn alɪɛ bɛ kɔ fa bɛ kɔ sʊn yí
ɛyɛfʊɛ. Anɪn Maatɪ lɛ sesie alɪɛ'n, bé mɔ bɛ lɪla tɔbɪlɪ nɪn anwʊn bɛ lɛ didi'n, Lazaa kʊsʊ wɔ bé
nun bie.
3 Mmalasua'n-mɔ mɔ bɛ sesie alɪɛ'n, Mali kʊsʊ wɔ bé nun ɛbɛlɛ bie. M'ɔ bɛ didili dede mɔ ɔ
'kɔ bie'n, Mali kɔ hɔ kɔ fa anatɪlɪ bondoman kʊn. Anatɪlɪ sɔ'n, bɛ le baka bie bɛ fɛlɛ yí náá yê
bɛ fa bɛ yɔ ɔ. Yí gua yɔ sɪ kpa. Anatɪlɪ'n m'ɔ wɔ bondoman nɪn anun'n, ɔ tɪ elitili sin. Mali kɔ
butu yí Zozi aja nɪn anwʊn, ɔ kɔ fa yí ti enyuan'n kɔ cici. Anatɪlɪ nɪn ɛfanlan'n kɔ fa sua nɪn
anun.
4 Anɪn Zozi sʊanlan'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zudasɪ Isikaliɔtɪ wɔ ɛbɛlɛ. Yí yê cian bie ɔ 'yɪ Zozi man ɔ.
M'ɔ nwunlin yí sɔ'n, yí nwan:
5 "Sɛ ɔ tɪ kɛ bɛ tɔnɪnlɪn anatɪlɪ ɛhɪ jɛtɛ fufue ɛya nsan yê bɛ falɪ yí esika'n bɛ manlɪn ehianfʊɛ'n-
mɔ a, ahan ɔ tɪ kpa."
6 Nán kɛ ehianfʊɛ'n-mɔ anwʊn ɛjʊnlɪan m'ɔ jʊnlɪn ti yê ɔ man ɔ lɛ kan sɔ ɔ, nan awofʊɛ y'ɔ le
yí. Esika kaan mɔ bɛ kɔ fa bɛ kɔ hye bé'n, yí yê ɔ fa sie ɔ. Bɛ fa bɛ man yí a, ɔ di.
7 Nan mɔ Zozi tɪlɪ ɛjɔlɛ'n mɔ Zudasɪ hanlɪn'n, yí nwan: "Yaci Mali maan ɔ yó yí like'n m'ɔ lɛ
yɔ'n. Afɪ, anatɪlɪ ɛhɪ mɔ ɔ'a butu yí mín ja nɪn asʊ ɛwa'n, cɪan mɔ n gɔ wu'n, ebialɛ'n mɔ bɛ 'bia
mín'n yê ɔ lɛ di mʊa bia mín nɪn ɔ.
8 Ehianfʊɛ'n-mɔ dɪɛ, cɪan daa ɛmɔ nʊn bé wɔ ɛwa. Nan mín dɪɛ, mɪn nʊn ɛmɔ lɛ ndanlan
man ɛwa dede ɔ nga man ɛbɛlɛ."
9 Mɔ Zufʊ'n-mɔ dɔʊn tɪlɪ kɛ Zozi wɔ Betanin'n, bɛ kɔ kpʊ yí ɛlɔ. Kʊsʊ nán kɛ Zozi angʊnmɪn
ati yê bɛ hɔlɪ ɔ, nan bé nwan bɛ 'kɔ a nɪan Lazaa mɔ ɔ'a hɪn yí'n.
10 Nyanmɪan *tɛɛyɪfʊɛ mgbain'n-mɔ nwan bɛ 'kun Lazaa kʊsʊ.
11 Ɔ sanlɪn kɛ yí dunman nun ati, Zufʊ'n-mɔ dɔʊn nzi man bé sʊ kʊ́n, nan Zozi yê bɛ de yí
bɛ di ɔ.

Zozi 'ba wʊlʊ Zoluzalɛmʊn kulo nɪn anun
(Matie 21.1-11, Maakɪ 11.1-11, Luku 19.28-40)

12 Zozi lalı Betanin, mɔ yí alíɛ hınlın'n, meninsʊnman'n mɔ bɛ walı *Pakı elie'n, bɛ kɔ tı kɛ
Zozi lɛ ba Zoluzalɛmʊn.
13 Bɛ kɔ hɔ kɔ kpıkpɛ aye malɛ, bɛ kɔ fa bɛ kɔ le Zozi atın. Bɛ 'kɔ a, anın bɛ lɛ tıan bɛ tɛ bɛ fɛlɛ
yí. Bɛ́ nwan:
"Hozanna!
Nyanmıan yíla Izalayɛ Belemgbin'n m'ɔ lɛ ba
wɔ Yɛ́ Mın Nyanmıan dunman nun'n!"
14 Zozi kɔ nyan afunlunmun baa kʊn ɔ kɔ fʊ kɔ tanlan sʊ kɛ bɛ hɛlɛlı yí daba wɔ *Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ
nın anun'n. Bɛ́ nwan:
15 *Zoluzalɛmʊn menian, nán bɛ sulo.*
Ɛmɔ nían, ɛmɔ belemgbin'n tı
afunlunmun baa kʊn sʊ, ɔ lɛ ba.
16 Ɛhı, alimʊa nın anun, Zozi menian'n-mɔ a ndı man ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ abʊ. Nan mɔ Zozi fi ewue
nun tinngelı mɔ Nyanmıan wulalı yí anunminnyanmʊn yuelı'n, afı sian'n, bɛ nwunlin kɛ yí
nwʊn ɛjɔlɛ fɔ́ʊ́n yê Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n hanlın nın ɔ, like mɔ bɛ yɔlı yí'n manlın ɛjɔlɛ sɔ'n kpınlın sʊ.
17 Mɔ Zozi fɛlɛlı Lazaa m'ɔ tinngelı yí fi ewue nun'n, bɛ́ kʊalaa mɔ anın bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n, bɛ lili
mɔ bɛ nwunlin yí nın anwʊn adanzıɛ.
18 Nzɔlɛ ɛhı ati y'ɔ man menisʊnman'n walı kpalı yí atın ɔ.
19 Mɔ Falisifʊɛ'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ́ nwan: "Ebia-mɔ, ɛmɔ nían, y'a fɛ mgban o, sɛ yɛ
hyılı yí ngɛlɛmɔ nun an, ahan yɛ nyanlın sʊ nvasʊɛ. Nan kıkaala kɛ yɛ wɔ nun'n dıɛ ɔ'a kpa yí
nwʊn. Bɛ nían, mân bɔndın'n kʊalaa si yí sʊ!"

Zozi 'ba han yí ewue nın anwʊn ɛjɔlɛ

20 Bɛ́ mɔ bɛ walı Zoluzalɛmʊn ɛbɛlɛ fɛtı nın anun kɛ bɛ 'ba a sʊ Nyanmıan'n, *Gɛlɛkı ngʊkʊn
wɔ bɛ́ nun.
21 Gɛlɛkı sɔ'n-mɔ hɔ tʊlı Zozi sʊanlan'n kʊn, bɛ fɛlɛ yí Filipʊ. Ɔ fi Galile mân nın anun, kulo'n
mɔ bɛ fɛlɛ yí Bɛtısayida nın asʊ. Gɛlɛkı sɔ'n-mɔ nwan: "Nja bian, yɛ kulo kɛ yɛ nwun Zozi
anwʊn."
22 Mɔ Filipʊ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ hɔ kɔ tʊ Andele, ɔ kɔ bɔ yí amannıɛ. Bɛ́ munnyuan bɛ kɔ hɔ kɔ
tʊ Zozi bɛ kɔ han bɛ kɔ hele yí.
23 Mɔ Zozi tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: "Sian dıɛ, mɛlɛ'n m'ɔ sɛ kɛ bɛ wula Mân Baa nın
anunminnyanmʊn nın a ju.
24 Nan mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ *bele baa'n mɔ bɛ kɔ lua'n, sɛ ɔ'a mgbɔlɔ man
asıɛ nın abʊ a, ɔ ngʊala ɔ nvifi man ɔ nzu man mma. Cıan daa ɔ la ɛbɛlɛ kʊnlʊn-ngʊnlʊn.
25 Sʊanlan m'ɔ tı ahyʊan ɔ kulo yí kunnun'n, ɔ nnyan man ngʊan. Nan sʊanlan m'ɔ eyuadı
ɛtɛ ɛhı anun ɔ kulo ɛhınlın-mɔ ɔ bʊka bɛ́'n, ɔ 'nyan nyanmıansʊ ngʊan m'ɔ le man ayuelıɛ'n.
26 Sʊanlan biala m'ɔ kulo kɛ ɔ yɔ mín sʊanlan'n, ɔ sí mín sʊ. Yí dıɛ anın lıka mɔ n dı'n, yí
kʊsʊ, ɔ tanlan ɛbɛlɛ bie. Sʊanlan m'ɔ sʊ mín'n, mín Sı 'man yí asasʊɛ.
27 "Kıkaala dıɛ, mín ti anun a sɛcı mín. Nan kʊsʊ nzu ɛjɔlɛ dıɛ yê mın 'kan ɔ? N ze kɛ, mín
Sı, de mín fi yalɛ'n m'ɔ lɛ 'ba tʊ mín wɔ dɔɛ ɛhı anun anaan? Cɛcɛ, mín ngan man sɔ, ɔ sanlın
kɛ yí ti yê m malı ɔ.
28 Mín Sı, wula wɔ́ dunman nın anunminnyanmʊn!"
Zozi hanlın sɔ ala, anıɛ bie kɔ te anwunno ɛlɔ. Anıɛ sɔ'n nwan: "Mín dunman'n, m'an wula
yí anunminnyanmʊn dada angʊnmın, ɛsɛ mɛlɛ'n m'ɔ lɛ ba nın anun, mın 'wula yí biekun."
29 Meninsʊnman'n mɔ bɛ jijin ɛbɛlɛ mɔ bɛ tılı anıɛ sɔ'n, bɛ́ nun mmie-mɔ nwan:
"Nyanmıan'n lɛ kan nun."
Mmie-mɔ kʊsʊ nwan: "Nyanmıansʊ bɔfʊɛ kʊn a han ɛjɔlɛ a hele yí."
30 Zozi nwan: "Nán mín ti yê anıɛ sɔ nın a te ɔ, nan ɛmɔ ati ɔ.
31 Bɛlɛ mɔ mân'n ndɛɛ ebua cıan nın a ju ɔ. *Abɔnsanmʊn m'ɔ tı mân nın asʊ kpain'n, sian
dıɛ, bɛ 'ba ju yí bɛ tʊ gua sʊ.
32 Nan mín kʊsʊ, sɛ bɛ sinnze mín anwunno yue a, m 'ba hyʊın menian'n-mɔ kʊalaa mın
ba mín nwʊn."
33 Ɔ hanlın sɔ ɔ helelı ewue ɛhɔlɛ kʊn'n mɔ ɔ 'fa wu'n.
34 Kɛ yí nʊan 'tɔ ala, menian'n-mɔ nwan: "Mala kalata nın anun, yɛ tılı kɛ bɛ́ nwan *Kilisi'n
mɔ ɔ 'ba le yɛ́ ti'n, ɔ nwu man lé. Nan ɔ yɔ sɛ mɔ wɔ́ nwan *Mân Baa'n, bɛ 'ba sinnze yí
anwunno ɔ? Mân Baa'n muonun, ɔ tı yí dıɛ sɛ?"
35 Zozi nwan: "Kıkaala dıɛ, kanlannıɛ'n tɛ wɔ ɛmɔ afian ɛwa. Kɛmɔ ɛmɔ tɛ nwun ası'n, ɛmɔ
nánndı atın'n mɔ n gelelı ɛmɔ nın asʊ. Nán awosin'n ba a, anın ɛmɔ a mminlin man. Ɔ sanlın
kɛ sʊanlan m'ɔ nanndı awosin nun'n, ɔ nzı man lıka m'ɔ lɛ kɔ ɔ.
36 Kɛmɔ ɛmɔ tɛ le kanlannıɛ nın ɛwa'n, ɛmɔ lé yí bɛ lí, nán ɛmɔ a kaci kanlannıɛ nın anun
menian." Mɔ Zozi hanlın ɛjɔlɛ sɔ'n yuelı'n, ɔ fi bagua nun ɔ nʊn yí menian'n-mɔ hɔlı fıalı kaan.

37 Ɔ yəlı asinbɛnwʋn ninnge'n dəʋn menian'n-mə anyunnun ɛbɛlɛ, nan kʋsʋ b'a nne man
yí b'a nni man.
38 Ɔ man ɛjəlɛ'n mə Nyanmıan Kpəmanfʋɛ *Ezayi hanlın'n, kpınlın sʋ. Ezayi hanlın kɛ:
Yɛ́ Mın, ɛjəlɛ'n mə yɛ hanlın'n,
nwan yɛ̂ ə lelı lili ə? Wɔ́ anwʋnsɛlɛ'n
mə a yı a hele'n, nwan yɛ̂ ə buli yí like ə?
39 Bɛ ngʋala man kɛ bɛ de bɛ di, afı Ezayi hanlın biekun kɛ:
40 *Nyanmıan a sin bɛ́ nyın'n,*
ə man bɛ nnwun man ası kʋ́n.
Ɔ'a kaci bɛ́ ajʋnlın'n,
ə man bɛ ndı man yí ɛjəlɛ'n kʋ́n.
Afı, bɛ tı a,
bɛ 'sa bɛ́ nzin bɛ ba yí nwʋn
ə fa bɛ́ ɛtɛ'n-mə ce bɛ́.
41 Ezayi lili mʋa nwunlin Zozi anunminnyanmʋn'n daba, yí ti yɛ̂ ə man ə hanlın yí nwʋn
ɛjəlɛ nın ə.
42 Nan kʋsʋ Zufʋ mgbain'n-mə anun, mmie-mə dəʋn lelı Zozi lili. Nan *Falisifʋɛ'n-mə
dunman nun, bɛ ngan man, bɛ sulo kɛ bɛ kə fʋan bɛ́ asənın sua nın anun.
43 Afı sɛ menian'n-mə bə bɛ́ dunman kpa a, bɛ kulo bɛ tala kɛ Nyanmıan kə bə bɛ́ dunman
kpa'n.
44 Mə Zozi fi meninsʋnman nın anun ə 'ba hə'n, ə tıanlın nun hanlın kɛ: "Sʋanlan biala
m'ə de mín di'n, nán mín ngʋnmın yɛ̂ ə de mín di ə, nan anın ə de sʋanlan'n kʋsʋ m'ə sʋanlın
mín'n di.
45 Sʋanlan m'ə kə nwun mín'n, anın ə tı kɛ ə'a nwun m'ə sʋanlın mín'n.
46 M malı mân nın anun kɛ kanlannıɛ, ə man sʋanlan biala m'ə de mín di'n, ə nga man
awosin nun.
47 "Sʋanlan m'ə kə tı mín ɛjəlɛ'n, mə ə'a nne ə'a nni man'n, nán mín yɛ̂ mın 'bua yí ndɛɛ ə. Ɔ
sanlın kɛ m malı kɛ m 'ba le mân nın ati ngʋan, m'an mma man kɛ m 'ba tua mân'n nyəlıɛ ɛtɛ
nın anwʋn kalɛ.
48 Sʋanlan m'ə kə ju mín kə tʋ, m'ə nne man mín ɛjəlɛ'n nni man'n, ə le yí ndɛɛ ebuafʋɛ. Cıan
m'ə li sian nın anun, ninnge'n mə mıın kekele ɛmə'n, yɛ̂ bɛ 'fa bɛ bua yí ndɛɛ ə.
49 Afı nán mín ngʋnmın mín tunmin yɛ̂ m'an fa m'an han ɛjəlɛ nın ə. Nan Sıɛ'n m'ə sʋanlın
mín'n, yí muonun yɛ̂ ə helelı mín ɛjəlɛ'n m'ə di mə mın kan'n, ə nʋn ninnge'n m'ə di mə mın
kekele nın ə.
50 Yɛ̂ mın sı kɛ like m'ə kə hele'n, ə man bɛ nyan ngʋan m'ə le man ayuelıɛ. Yí ti, mə mıın
kan mın kele ɛmə'n, kɛ Sıɛ'n helelı mín'n yɛ̂ mıın kan nın ə."

Zozi 'ba nwunnzin yí menian'n-mə aja nın anwʋn

13

1 Mə anın Zufʋ'n-mə 'ba li bɛ́ fɛtı'n mə bɛ fɛlɛ yí *Pakı'n, Zozi sı kɛ dəɛ'n mə ə 'fa jasʋ ası ɛwa
kə yí Sı anwʋn ɛlə nın a ju. Yí mɛlɛ kaan'n m'ə lili yí asıɛ nın asʋ ɛwa'n, ə hulolı yí menian'n-mə
dede ə juli yí ayuelıɛ.
2 Ɛhı, nəsʋba nun, anın Zozi nʋn yí menian'n-mə lıla təbılı nın anwʋn, bɛ lɛ didi. Simʋn
Isikaliətı awa Zudası wə bɛ́ nun ɛbɛlɛ bie. Ɔ 'ba yə sə'n kʋsʋ, anın *Abənsanmʋn nın a fa a
wula Zudası ahʋnlın nun dada kɛ ə yí Zozi mán.
3 Zozi dıɛ, ə sı kɛ ə fi yí Sı anwʋn ɛlə yɛ̂ ə walı ə, ə di kɛ ə sá hɔ́ yí nwʋn ɛlə. Ɛsɛ ə sı kɛ Nyanmıan
a fa ninnge'n kʋalaa a wula yí sa nun.
4 Anın Zozi wula taladıɛ nnyuan, kʋn wə yí bʋ yɛ̂ kʋn wə sʋ. Zozi fi təbılı nın anwʋn ə kə
jasʋ, ə kə yı yí anwunno taladıɛ'n m'ə wula sʋ'n kə gua yí ɛbɛlɛ, ə kə ha yí bʋ dıɛ'n. Ɔ kə fa duku
kʋn ə kə kpɛ yí bʋ.
5 Ɔ kə hə kə kaci nzue kə gua basi kʋn anun, ɛbɛlɛ ala, ə kə bə yí bʋ, ə lɛ nwunnzin yí
menian'n-mə aja nın anwʋn. Ɔ 'nwunnzin anın ə lɛ fa duku'n m'ə kpɛ yí bʋ'n cici.
6 M'ə nwunnzinlin bɛ́ ja'n-mə anwʋn dede m'ə tʋlı Simʋn Pıɛlı'n, Simʋn Pıɛlı nwan: "Yɛ́ Mın,
wɔ́ yɛ̂ ɛ 'nwunnzin mín ja nın anwʋn ə?"
7 Zozi nwan: "Like'n mə mıın yə'n, ɛ nyan tılı man yí bʋ, nan cıan bie dede ɛ 'ba tı yí bʋ."
8 Pıɛlı nwan: "Cɛcɛ, mín dıɛ mın mman ɛ nnwunnzin man mín ja nın anwʋn lɛ́."
Mə Simʋn Pıɛlı hanlın sə'n, Zozi nwan: "Simʋn Pıɛlı, sɛ a mman m'an nnwunnzin man wɔ́
ja nın anwʋn an, anın ɛ nʋn mín lɛ kpacı."
9 Simʋn Pıɛlı nwan: "Sɛ yí sə a, anın nwunnzin mín sa'n-mə anwʋn nʋn mín ti nın asʋ bʋka
sʋ."

10 Zozi nwan: “Sʋanlan m'ɔ kɔ bia kɔ yue'n, ɔ nwunnzin yí ja nɪn anwʋn ala anɪn ɔ'a yue, ɔ
sanlɪn kɛ yí nwʋn tɪ bɔkɔ-bɔkɔ. Ɛmɔ kʋsʋ, bɛ́ nwʋn a tɪ, kʋsʋ nán ɛmɔ kʋalaatin ɔ.”
11 Zozi sɪ sʋanlan'n m'ɔ lɛ 'ba yɪ yí man'n, yí ti yê ɔ lɛ kan kɛ nán bɛ́ kʋalaatin yê bɛ́ nwʋn a
tɪ ɔ.
12 M'ɔ nwunnzinlin bɛ́ ja'n-mɔ anwʋn yuelɪ'n, ɔ falɪ yí taladɪɛ'n m'ɔ yɪlɪ'n ɔ wulalɪ, ɔ salɪ hɔlɪ
lalɪ tɔbɪlɪ nɪn anwʋn. Yí nwan: “Like'n mɔ m'an yɔ ɛmɔ'n, asʋ ɛmɔ tɪ yí bʋ ɔ?
13 Yí bʋ y'ɔ le kɛ, ɛmɔ fɛlɛ mín Kpain, ɛsɛ ɛmɔ fɛlɛ mín Mɪnlɪan, ɔ tɪ ananhɔlɛ, ɔ sanlɪn kɛ n dɪ
yí sɔ sakpa.
14 Nan sɛ mín mɔ n dɪ ɛmɔ kpain, ɛsɛ n dɪ ɛmɔ amɪn'n, sɛ m'an nwunnzin ɛmɔ aja'n-mɔ
anwʋn an, ɔ sɛ kɛ ɛmɔ kʋsʋ anun kʋn biala nwúnnzin ɛhɪnlɪn-mɔ aja nɪn anwʋn.
15 M'an yɔ sɔ m'an hele ɛmɔ kɛ ɛmɔ kʋsʋ nían sʋ bɛ yɔ́ bie bɛ mán bɛ́ manngʋn'n-mɔ.
16 Nan mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ akʋa'n tɪ man kpili ndala man yí mɪn'n. Yê
sʋanlan mɔ bɛ kɔ sʋan yí'n, ɔ tɪ man kpili ɔ ndala man sʋanlan'n m'ɔ sʋanlɪn yí'n.
17 Sian dɪɛ mɔ ɛmɔ a tɪ yí sɔ'n, sɛ ɛmɔ fa sʋ a, nyila 'kan ɛmɔ.
18 “Nán ɛmɔ kʋalaa anwʋn ɛjɔlɛ yê mɪɪn kan ɔ. Mɪn sɪ ɛmɔ mɔ m'an fɛlɛ bɛ́'n. Nan ɛjɔlɛ'n mɔ
*Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n hanlɪn'n, ɔ di kɛ ɔ kpɪn sʋ. Bɛ hɛlɛlɪ kɛ:
Sʋanlan'n m'ɔ nʋn mín lɛ didi'n,
ɔ 'ba fa mín kaci yí kpɔfʋɛ.
19 “Mɪɪn di mʋa mɪn kan ɛjɔlɛ sɔ'n mɪn kele ɛmɔ, yí dɪɛ, cɪan mɔ ninnge sɔ'n-mɔ ɛyɔlɛ kɔ ju'n,
anɪn ɛmɔ de sʋanlan ɛhɔlɛ kʋn'n mɔ n dɪ'n di.
20 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ, sʋanlan biala m'ɔ kɔ le sʋanlan mɔ n gɔ sʋan yí'n,
anɪn mín muonun yê ɔ'a le mín ɔ. Yê m'ɔ kɔ le mín'n, anɪn ɔ tɪ kɛ sʋanlan'n m'ɔ sʋanlɪn mín'n
yê ɔ'a le yí ɔ.”

Zozi 'ba han kɛ Zudasɪ 'ba yɪ yí man
(Matie 26.20-25, Maakɪ 14.17-21, Lukʋ 22.21-33)

21 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, yí lʋa bɔlɪ yí nwʋn, nán ɔ'a se kɛ: “Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn
kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ anun kʋn 'ba yɪ mín maan bɛ cɪ mín.”
22 Yí menian'n-mɔ anyɪn totua bɛ́ nyunnun, bɛ nzɪ man sʋanlan'n mɔ Zozi lɛ kan yí nwʋn
ɛjɔlɛ'n.
23 Zozi menian'n-mɔ anun kʋsʋ, kʋn wɔ nun, yí dɪɛ Zozi kulo yí kpa. Kʋn sɔ'n lalɪ yí nwʋn
ɛbɛlɛ.
24 Ɛbɛlɛ ala, Simʋn Pɪɛlɪ kɔ bɔ yí anyɪan kɛ ɔ bísa Zozi maan ɔ héle sʋanlan'n m'ɔ lɛ kan yí
ɛjɔlɛ'n.
25 Kɛmɔ sʋanlan sɔ'n kʋsʋ nzɪ man mɔ ɔ 'ba yɪ Zozi man'n, yí kʋsʋ ɔ kɔ fa yí ti kɔ bɔ Zozi
anwʋn ɔ kɔ bisa yí kɛ: “Anɪn, Yɛ́ Mɪn, nwan sʋanlan dɪɛ ɔ?”
26 Zozi nwan: “Mɪɪn fa mín kpaʋn'n mɪn bɔ tolo nɪn anun, nan sʋanlan mɔ n gɔ fa n gɔ man
yí'n, yí dein yí ɔ.” Kɛ yí nʋan 'tɔ ala, ɔ kɔ fa kpaʋn'n kɔ bɔ tolo nɪn anun ɔ kɔ man Simʋn m'ɔ fi
Isikaliɔtɪ nɪn awa Zudasɪ.
27 Mɔ Zudasɪ 'de kpaʋn nɪn ala, *Abɔnsanmʋn, mɔ *ebele anɪɛ nɪn anun bɛ fɛlɛ yí *Satan'n,
kɔ wʋlʋ yí nun. Nán Zozi a se yí kɛ: “Like'n mɔ ɛ 'yɔ'n, yɔ yí ndɛ-ndɛ.”
28 Like ati m'ɔ man ɔ hanlɪn sɔ'n, bɛ́ mɔ bɛ nʋn yí lɛ di alɪɛ'n, bɛ́ fíí b'a ndɪ man yí bʋ.
29 Kɛmɔ Zudasɪ yê ɔ fa bɛ́ esika'n sie'n, bɛ́ dɔʋn kpa bɛ jʋnlɪn kɛ Zozi nwan ɔ hó tó like mɔ bɛ
'fa bɛ di fɛtɪ'n, anaan ɔ hyé ehianfʋɛ'n-mɔ like.
30 Kɛ Zudasɪ lelɪ kpaʋn nɪn ala, ɔ kɔ fite. Yí tɛmʋn sɔ nɪn anun, anɪn alíɛ lɛ san.

Zozi 'ba man yí menian'n-mɔ mala fʋfɔlɛ

31 Kɛ Zudasɪ 'fite ala, Zozi nwan: “Sian dɪɛ, Nyanmɪan a wula *Mân Baa nɪn anunmin-
nyanmʋn yê ɔ nanndɪ *Mân Baa nɪn asʋ, anunminnyanmʋn a han Nyanmɪan.
32 Sɛ ɔ nanndɪ Mân Baa nɪn asʋ anunminnyanmʋn a han Nyanmɪan an, Nyanmɪan kʋsʋ
'ba wula yí anunminnyanmʋn bie. Ɔ 'ba yɔ yí sɔ kɪkaala.
33 “Mín mma-mɔ, mɪn 'tanlan ɛmɔ anwʋn ɛwa mɛlɛ kaan sʋa biekun. Ɛmɔ 'ba kpʋnndɛ mín,
nan mɔ n ganlɪn n gelelɪ Zufʋ'n-mɔ, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kʋsʋ sian'n. Lɪka mɔ mɪɪn kɔ'n,
ɛmɔ ngʋala man ɛlɔ bie kɔ.
34 “Mɪɪn man ɛmɔ mala fʋfɔlɛ: ɛmɔ húlo bɛ́ nwʋn. Ɔ sɛ kɛ ɛmɔ kulo bɛ́ nwʋn kɛ m gbɪnlɪn n
gulolɪ ɛmɔ'n.
35 Sɛ ɛmɔ kulo bɛ́ nwʋn an, menian'n-mɔ kʋalaa 'ba nwun kɛ ɛmɔ tɪ mín menian sakpa.”

Zozi 'ba han kɛ Pɪɛlɪ 'ba se kɛ ɔ nzɪ man yí
(Matie 26.31-35, Maakɪ 14.27-31, Lukʋ 22.31-34)

36 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, Simʋn Pɪɛlɪ kɔ bisa yí kɛ: “Yɛ́ Mɪn, anɪn nin kpa yê ɛ lɛ kɔ ɔ?”
Zozi nwan: “Lɪka mɔ mɪɪn kɔ'n, ɛ ngʋala man mín sʋ si kɪkaala, nan cɪan bie dede ɛ 'ba kpʋ
mín.”

37 Pɪɛlɪ nwan: “Yɛ́ Mɪn, nzukɛ ati yê mɪn ngʋala man wɔ́ sʋ si kɪkaala ɔ? Wɔ́ dunman nun, sɛ ɔ di mɔ mɪn wu bɔbɔ a, mɪn 'wu.”
38 Ɛhɪ a, Zozi nwan: “Pɪɛlɪ, asʋ wɔ́ nwan ɛ 'wu mín dunman nun sakpa? Nan nɪan, mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele wɔ́ kɛ ɔ nʋn dede mɔ akɔ'n 'bɔ kokolokoo'n, anɪn a han yí fâ nsan kɛ ɛ nzɪ man mín.”

14

Atɪn'n mɔ bɛ fa bɛ kɔ Sɪɛ nɪn anwʋn ɛlɔ'n y'ɔ le Zozi

1 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɛsɛ ɔ kɔ kpɛ yí nyɪn yí menian'n-mɔ ɛlɔ, yí nwan: “Nán bɛ man bɛ́ lʋa bɔ bɛ́ nwʋn, ɛmɔ lé Nyanmɪan bɛ lí, ɛsɛ ɛmɔ lé mín kʋsʋ bɛ lí.
2 Mín Sɪ awulo ɛlɔ, dabɛlɛ ngʋnmɪn wɔ ɛbɛlɛ. Mɪn 'kɔ a sesie lɪka mɪn man ɛmɔ. Sɛ ɔ tɪ man sɔ a, ahan n ganlɪn n gelelɪ ɛmɔ.
3 Sɛ mɪn kɔ nán mɪn sesie lɪka'n yue a, mɪn 'sa mɪn ba, mɪn fa ɛmɔ mɪn kɔ, nán lɪka mɔ n dɪ'n, ɛmɔ kʋsʋ tanlan ɛbɛlɛ bie.
4 Lɪka mɔ mɪɪn kɔ'n, ɛmɔ sɪ yí atɪn'n.”
5 Mɔ Toma tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: “Yɛ́ Mɪn, yɛ nzɪ man lɪka mɔ ɛ lɛ kɔ'n, ɔ 'yɔ sɛ nán y'a nwun yí atɪn'n?”
6 Ɛhɪ a, Zozi kɔ bua yí kɛ: “Atɪn'n, nʋn ananhɔlɛ'n nʋn ngʋan'n y'ɔ le mín muonun. Sʋanlan fɪí ngʋala man kɛ ɔ sɪn lɪka fʋfɔlɛ ɔ kɔ mín Sɪ anwʋn ɛlɔ sannan ɔ 'nanndɪ mín sʋ.
7 Sɛ ɔ tɪ kɛ ɛmɔ sɪ mín an, ahan ɛmɔ 'sɪ mín Sɪ. Kʋsʋ kɪkaala dɪɛ, ɛmɔ a nwun yí, ɛmɔ sɪ yí.”
8 Filipʋ nwan: “Yɛ́ Mɪn, kele yɛ́ Sɪɛ'n nán man yɛ́ ahʋnlɪn tɔ́ yɛ́ kunnun.”
9 M'ɔ hanlɪn sɔ'n, Zozi nwan: “Filipʋ, yí ti, dada angʋnmɪn ɛhɪ mɔ mɪn nʋn ɛmɔ tɪ ɛwa'n, ɛ nzɪ man mín? Sʋanlan m'ɔ kɔ nwun mín'n, anɪn ɔ'a nwun mín Sɪ, nan nzukɛ ati yê wɔ́ nwan n géle ɛmɔ Sɪɛ'n?
10 Ɛ nne nni man kɛ n wɔ Sɪɛ nɪn anun yê Sɪɛ'n kʋsʋ wɔ mín nun ɔ? Ɛjɔlɛ'n mɔ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kʋalaatin ɛwa'n, ɔ fi man mín muonun. Sɪɛ'n m'ɔ wɔ mín nun'n yê ɔ lɛ di junman sɔ nɪn ɔ.
11 Sɛ mɪn kan kɛ n wɔ Sɪɛ nɪn anun yê Sɪɛ'n kʋsʋ wɔ mín nun an, ɛmɔ lé lí. Sɛ yí bɔbɔ ɛmɔ nne nni man an, ɛmɔ nían asinbɛnwʋn ninnge'n mɔ mɪn yɔ'n nán bɛ lé bɛ lí.
12 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ sʋanlan biala m'ɔ de mín di'n, asinbɛnwʋn ninnge'n mɔ mɪn yɔ'n, yí kʋsʋ ɔ 'yɔ bie. Yí dɪɛ'n bɔbɔ mɔ ɔ 'yɔ'n, ɔ 'tala mín dɪɛ'n. Ɔ sanlɪn kɛ mɪɪn kɔ Sɪɛ nɪn anwʋn ɛlɔ.
13 Like biala mɔ ɛmɔ kɔ sɛlɛ wɔ mín dunman nun'n, mɪn 'fa mɪn man ɛmɔ, nán ɔ nanndɪ Baa nɪn asʋ menian'n-mɔ kʋalaa a wula Sɪɛ nɪn anunminnyanmʋn.
14 Ɛmɔ sɛlɛ like biala wɔ mín dunman nun an, mɪn 'yɔ mɪn man ɛmɔ.”

Zozi 'ba han Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn anwʋn ɛjɔlɛ

15 Ɛsɛ Zozi Nwan: “Sɛ ɛmɔ kulo mín sakpa a, ɛmɔ lí mín mala nɪn asʋ.
16 Mɪn 'ba sɛlɛ mín Sɪ maan ɔ man ɛmɔ *Bʋkafʋɛ fʋfɔlɛ m'ɔ nʋn ɛmɔ 'tanlan dahuu.
17 Ɔ tɪ Wawɛ m'ɔ kan ananhɔlɛ. Mân nɪn anun menian'n-mɔ mɔ bɛ nne man mín bɛ nni man'n, bɛ ngʋala man kɛ bɛ nyan yí, ɔ sanlɪn kɛ bɛ nnwun man yí, ɛsɛ bɛ nzɪ man yí. Nan ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ sɪ yí, ɔ sanlɪn kɛ ɔ nʋn ɛmɔ y'ɔ tɪ ɔ, ɛsɛ ɔ 'ba tanlan ɛmɔ anun.
18 Mɪn ngɔ yaci man ɛmɔ angʋnmɪn kɛ awusian. Nan mɪn 'ba sa mɪn ba ɛmɔ anwʋn biekun.
19 Ɔ'a ha mɛlɛ kaan bie, mân nɪn anun menian'n-mɔ ngɔ nwun man mín kɔ́n. Nan ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ 'ba nwun mín. Kɛmɔ mín lɪlɪ n dɪ asɪ'n, ɛmɔ kʋsʋ 'ba nyan ngʋan bɛ tanlan asɪ bie.
20 Sɛ cɪan sɔ'n ju a, ɛmɔ 'ba nwun kɛ n wɔ mín Sɪ anun, ɛmɔ wɔ mín nun, yê mín kʋsʋ n wɔ ɛmɔ anun.
21 Like mɔ mɪn kekele ɛmɔ'n, sʋanlan mɔ yí nyɪn kɔ sɔ yí m'ɔ kɔ fa kɔ sie'n, yí yê anɪn mɪn sɪ kɛ ɔ kulo mín ɔ. Sʋanlan sɔ'n, mín Sɪ 'kulo yí, mín kʋsʋ mɪn 'kulo yí, mɪn 'yɪ mín nwʋn mɪn kele yí.”
22 Mɔ Zudɪ (nán Zudasɪ Isikaliɔtɪ ɔ) tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: “Yɛ́ Mɪn, ɔ yɔ sɛ mɔ wɔ́ nwan ɛ nyɪ man wɔ́ nwʋn ɛ ngele man mân nɪn anun menian nga'n-mɔ mɔ bɛ nne wɔ́ bɛ nni man'n, nan yɛ́ ngʋnmɪn ala yê ɛ 'yɪ wɔ́ nwʋn kele yɛ́'n?”
23 Ɛhɪ a, Zozi kɔ bua yí kɛ: “Sʋanlan m'ɔ kulo mín'n, ɔ di mɔ mɪn kan nɪn asʋ. Mɪn Sɪ 'kulo yí, ɛsɛ mɪn nʋn mín Sɪ yɛ 'ba yí nwʋn nán yɛ nʋn yí tanlan.
24 Sʋanlan m'ɔ ngulo man mín'n, mɔ mɪn kan'n, ɔ nni man sʋ. Ɛjɔlɛ kʋalaa mɔ ɛmɔ tɪ kɛ mɪɪn kan'n, ɔ fi man mín muonun, nan Sɪɛ'n m'ɔ sʋanlɪn mín'n, yí yê ɔ lɛ kan ɔ.
25 “Mɪɪn kan ɛjɔlɛ sɔ'n mɪn kele ɛmɔ wɔ abɛlɛ mɔ n dɛ wɔ ɛmɔ afian ɛwa'n.
26 Nan mín dunman nun Sɪɛ'n 'ba sʋan *Bʋkafʋɛ'n, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n. Ɔ 'ba hehele ɛmɔ ninnge'n-mɔ kʋalaatin ɛsɛ ɔ 'ba man ɛmɔ ati kacɪ ɛjɔlɛ'n kʋalaatin mɔ m'an han m'an hele ɛmɔ'n.

27 Mɪɪn yaci ɛmɔ alʋacɪcɪɛ nun. Mín alʋacɪcɪɛ dɪɛ'n yê mɪɪn fa mɪn man ɛmɔ ɔ. Alʋacɪcɪɛ'n
mɔ mɪɪn fa mɪn man ɛmɔ'n, ɔ nʋn eyuadɪ nɪn anun dɪɛ'n tɪ man kón. Nán bɛ man bé lʋa bɔ bé
nwʋn, ɛsɛ nán bɛ sulo.
28 "Ɛmɔ a tɪ mɔ m'an han'n. M'an han m'an hele ɛmɔ kɛ mɪɪn kɔ, nan kʋsʋ mɪn 'ba sa mɪn
ba ɛmɔ anwʋn biekun. Sɛ ɔ tɪ kɛ ɛmɔ kulo mín sakpa a, ahan Sɪɛ nɪn anwʋn ɛlɔ mɔ mɪɪn kɔ'n,
ɛmɔ 'di yí nwʋn fɛ kpa. Ɔ sanlɪn kɛ Sɪɛ'n tɪ kpili tala mín.
29 M'an li mʋa m'an han ninnge sɔ'n-mɔ kʋalaa anwʋn ɛjɔlɛ m'an hele ɛmɔ asannan nán bé
ɛyɔlɛ tɛmʋn nɪn a ju sʋ. Yí dɪɛ, anɪn cɪan m'ɔ kɔ ju sʋ'n, ɛmɔ de mɔ n ganlɪn'n bɛ di.
30 Mɪn nʋn ɛmɔ yɛ lɛ njʋjɔ man dɔʋn kón. Ɔ sanlɪn kɛ mân ɛhɪ asʋ kpain'n lɛ ba. Ɔ le man
tunmin fíí wɔ mín sʋ.
31 Nan ɔ fata kɛ menian'n-mɔ nwun yí kɛ mɪn kulo Sɪɛ'n yê like mɔ mín Sɪ kɔ hele mín kɛ n
yɔ'n yê mɪn yɔ ɔ. Yí ti, bɛ jásʋ maan yɛ hó."

15

Divɪn baka kpa'n y'ɔ le Zozi

1 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɛsɛ yí nwan: "Divɪn baka kpa'n y'ɔ le mín yê mín Sɪ y'ɔ tɪ divɪn
baka sɔ nɪn ɛnɪanfʋɛ nɪn ɔ.
2 Mín sa baa biala m'ɔ nzu man baa'n, mín Sɪ 'ko tʋ. Nan nunhan m'ɔ su'n, ɔ kpɪkpɛ nun
kanlanman ɔ man ɔ yɔ kpa, nán ɔ'a hʋala mma biekun dɔʋn su.
3 Nan ɛmɔ dɪɛ, ninnge'n-mɔ mɔ n gelelɪ ɛmɔ nɪn ati, ɛmɔ anwʋn a tɪ dada angʋnmɪn.
4 Yí sɔ ati, ɛmɔ fá bé nwʋn bɛ bó mín, nán mín kʋsʋ, mɪn nʋn ɛmɔ a tanlan dahuu. Divɪn
baka nɪn asa baa'n m'ɔ tua man yí nwʋn'n, ɔ ngʋala man baa su. Ɛmɔ kʋsʋ, sɛ ɛmɔ a nva man
bé nwʋn b'a mmɔ man mín an, ɛmɔ ngʋala man like kpa fíí yɔ.
5 "Divɪn baka'n y'ɔ le mín, yê mín sa mma'n-mɔ y'ɔ le ɛmɔ. Nunhan mɔ ɔ'a fa yí nwʋn ɔ'a bɔ
mín, m'ɔ nʋn mín tɪ daa, mɔ mín kʋsʋ mɪn nʋn yí tɪ'n, ɔ 'yɔ nyɔlɪɛ kpa dɔʋn. Afɪ sɛ n nnʋn man
nun an, ɛmɔ ngʋala man like kpa fíí yɔ.
6 Sʋanlan biala mɔ ɔ'a nva man yí nwʋn ɔ'a mmɔ man mín'n, anɪn ɔ tɪ kɛ baka nɪn asa baa'n
mɔ b'a kpɛ b'a tʋ. Ɔ 'yʋɪ bɛ fa bɛ tʋ sîn nun bɛ yala yí.
7 Sɛ ɛmɔ fa bé nwʋn bɛ bɔ mín, nán ɛmɔ di mín ɛjɔlɛ nɪn asʋ a, ɛmɔ sɛlɛ like biala mɔ ɛmɔ
kulo nɪn an, ɛmɔ 'nyan yí.
8 Sɛ ɛmɔ yɔ nyɔlɪɛ kpa dɔʋn an, ɔ tɪ mín Sɪ anunminnyanmʋn ɛsɛ ɔ kele kɛ ɛmɔ tɪ mín menian
sakpa.
9 "Mɪn kulo ɛmɔ kɛ mín Sɪ kulo mín'n. Yí ti, ɛmɔ mán n gúlo bé daa.
10 Kɛ mɪn di mín Sɪ mala nɪn asʋ m'ɔ kulo mín'n, mín kʋsʋ, sɛ ɛmɔ di mín mala nɪn asʋ a,
mɪn 'kulo ɛmɔ cɪan daa.
11 M'an han sɔ m'an hele ɛmɔ maan ɛmɔ di fɛ nán ɛsɛ ɛmɔ fɛ elie'n yɔ kpili kɛ mín dɪɛ'n.
12 Mín mala'n y'ɔ le kɛ ɛmɔ húlo bé nwʋn kɛ mɪn kulo ɛmɔ'n.
13 Ehulo kpili kpa'n y'ɔ le sʋanlan m'ɔ wu yí manngʋn'n-mɔ dunman nun'n.
14 Sɛ ɛmɔ yɔ ninnge'n mɔ m'an hele ɛmɔ nɪn an, anɪn ɛmɔ tɪ mín manngʋn.
15 Mɪn mmu man ɛmɔ kɛ mín ngʋa. Ɔ sanlɪn kɛ mɪnlɪan ngan man yí nwʋn ɛjɔlɛ kʋalaa
ɔ ngele man yí akʋa kɛ m'an yɔ yí'n. Mɪn bu ɛmɔ kɛ mín manngʋn. Ɔ sanlɪn kɛ ninnge'n
kʋalaatin mɔ mín Sɪ helelɪ mín'n, m'an hele ɛmɔ.
16 Nán ɛmɔ yê b'a fɛlɛlɪ mín b'a sie mín bé kpain ɔ. Nan mín muonun yê m'an fɛlɛ ɛmɔ mín
nwʋn m'an wula ɛmɔ junman nun ɔ. M'an yɪ ɛmɔ kɛ ɛmɔ hó, bɛ hó lí junman bɛ sú mma m'ɔ
nzɛcɪ man lé. Like biala mɔ ɛmɔ kɔ sɛlɛ mín Sɪ wɔ mín dunman nun'n, ɔ 'fa man ɛmɔ.
17 Like mɔ mɪɪn kpʋnndɛ ɛmɔ ɛlɔ'n y'ɔ le kɛ ɛmɔ húlo bé nwʋn."

Mân nɪn anun menian'n-mɔ kpɔ Zozi nʋn bé mɔ bɛ de yí bɛ di'n

18 Mɔ Zozi tuli yí menian'n-mɔ fʋɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ han kɔ hele bé biekun kɛ: "Sɛ eyuadɪ'n kpɔ
ɛmɔ a, ɛmɔ nwún yí kɛ bɛ lili mʋa bɛ kpɔlɪ mín.
19 Sɛ ɛmɔ tɪ eyuadɪ'n dɪɛ lɪlɪ a, ahan eyuadɪ nɪn anun menian'n-mɔ kulo ɛmɔ ɛjɔlɛ, ɔ sanlɪn kɛ
bé bie y'ɔ le ɛmɔ. Nan kɛmɔ m'an nɪan eyuadɪ nɪn anun m'an yɪ ɛmɔ, mɔ ɛmɔ tɪ man eyuadɪ'n
dɪɛ kún'n, yí ti yê bɛ kpɔ ɛmɔ ɔ.
20 Ɛmɔ kácɪ mɔ n ganlɪn n gelelɪ ɛmɔ'n: 'Akʋa biala tɪ man kpili ndala man yí mɪn'n'. Nan
sɛ b'a hele mín ahʋlʋwa a, bɛ 'kele ɛmɔ kʋsʋ bie. Sɛ bé nyɪn sɔlɪ mín ninnge'n mɔ n gelelɪ bé
nɪn an, ahan bé nyɪn 'sɔ ɛmɔ kʋsʋ dɪɛ'n.
21 Mín dunman nun ati, bɛ 'fa ninnge sɔ'n kʋalaa bɛ yɔ ɛmɔ, ɔ sanlɪn kɛ bɛ nzɪ man sʋanlan'n
m'ɔ sʋanlɪn mín'n.
22 Sɛ ɔ tɪ kɛ m'an mma a ngan man ɛjɔlɛ fíí m'an ngele man bé a, ahan bé nwʋn saun. Nan
sian dɪɛ, mɔ m'an a a han ɛjɔlɛ m'an hele bé, mɔ b'a nne b'a nni man'n, bɛ nva man bé ɛtɛ'n
bɛ nje man bé lé.
23 Sʋanlan m'ɔ kpɔ mín'n, anɪn ɔ kpɔ mín Sɪ.

24 Junman'n mɔ sʋanlan fíí lili man bie mân ɛhɪ anun lé'n, sɛ m'an nni man bie bɛ́ afian
ɛwa a, ahan bɛ́ nwʋn saun. Nan sunnzun mɔ b'a nwun asinbɛnwʋn ninnge'n kʋalaa mɔ
m'an yɔ'n, bɛ tɛ kpɔ mín nʋn mín Sɪ.
25 Ɛhɪka kʋalaa yɔlɪ sɔ, ɔ man ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ hɛlɛlɪ wɔ bɛ́ *Mala kalata nɪn anun'n kpɪnlɪn sʋ.
Bɛ hɛlɛlɪ yí kɛ: *B'a kpɔ mín mgban.*
26 "Mín manngʋn-mɔ, *Bʋkafʋɛ'n mɔ mɪn 'ba sʋan yí'n, ɔ fi Sɪɛ nɪn anwʋn ɛlɔ yê ɔ 'ba ɔ. Yí
y'ɔ le Wawɛ'n mɔ kan ananhɔlɛ'n. Sɛ ɔ ba a, ɔ 'ba li mín nwʋn adanzɪɛ.
27 Yê ɛmɔ kʋsʋ 'ba li mín nwʋn adanzɪɛ, ɔ sanlɪn kɛ mɪn 'bɔ mín junman nɪn abʋ'n, ɛmɔ nʋn
mín yê yɛ sanlɪn nun ɔ.

16

1 "Mɪɪn kacɪ ɛmɔ kɛ bɛ lɛ 'ba hele ɛmɔ ahʋlʋwa, yí dɪɛ sɛ mɛlɛ'n ju sʋ a, anɪn ɛmɔ mminlin
man bɛ́ dedi'n.
2 Bɛ 'ba fʋan ɛmɔ Zufʋ'n-mɔ asɔnɪn sua'n-mɔ anun. Ɛsɛ bɔbɔ, ɔ 'ba ju mɛlɛ'n bie, bɛ́ mɔ bɛ lɛ
kun ɛmɔ'n 'ba se kɛ anɪn bɛ lɛ sʋ Nyanmɪan sʋa.
3 Bɛ 'yɔ ɛmɔ sɔ, ɔ sanlɪn kɛ bɛ nzɪ man Sɪɛ'n, ɛsɛ bɛ nzɪ man mín.
4 Nan mɪɪn kan sɔ mɪn kele ɛmɔ, yí dɪɛ cɪan mɔ bɛ 'yɔ ɛmɔ sɔ'n, anɪn ɛmɔ kacɪ kɛ n ganlɪn n
gelelɪ ɛmɔ. M'an ngan m'an ngele man ɛmɔ daba, afɪ anɪn mɪn nʋn ɛmɔ y'ɔ san ɔ.

Zozi 'ba han Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n

junman nɪn anwʋn ɛjɔlɛ

5 "Sian dɪɛ, mɪɪn sa mɪn kɔ sʋanlan'n m'ɔ sʋanlɪn mín nɪn anwʋn ɛlɔ, nan kʋsʋ ɛmɔ mmisa
man mín kɛ: 'Ɛ lɛ kɔ nin?'
6 Kɛmɔ m'an han m'an hele ɛmɔ kɛ mɪɪn kɔ'n, ɛmɔ alʋa a bɔ bɛ́ nwʋn kpa.
7 Nan kʋsʋ mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ ɔ tɪ kpa man ɛmɔ kɛ n gɔ́. Afɪ sɛ m'an ngɔ
man an, Bʋkafʋɛ'n ngɔ a man ɛmɔ anwʋn. Nan sɛ mɪn kɔ a, mɪn 'ba sʋan yí ɛmɔ anwʋn.
8 Sɛ ɔ ba a, ɔ 'yɪ ninnge'n-mɔ yuein yuein kele eyuadɪ amma'n. Ninnge sɔ'n-mɔ, kʋn y'ɔ le
ɛtɛ ɛyɔlɛ'n, kʋn y'ɔ le sɛsɛ ɛyɔlɛ'n, yê kʋn kʋsʋ y'ɔ le ndɛɛ ebua'n mɔ Nyanmɪan 'ba bu'n.
9 Ɔ 'ba hele bɛ́ kɛ b'a yɔ ɛtɛ, ɔ sanlɪn kɛ b'a nne man mín b'a nni man.
10 Yê, kɛmɔ mɪɪn kɔ Sɪɛ nɪn anwʋn ɛlɔ mɔ ɛmɔ ngɔ nwun man mín kʋ́n'n, ɔ 'ba hele bɛ́ kɛ sɛsɛ
ɛyɔlɛ yê Sɪɛ'n lɛ kpʋnndɛ ɔ.
11 Afɪ, ndɛɛ ebua'n mɔ Nyanmɪan 'ba bua'n y'ɔ le kɛ ɔ'a bua mân ɛhɪ asʋ kpain'n ndɛɛ dada
angʋnmɪn.
12 "N ne ɛjɔlɛ dɔʋn m'ɔ fata kɛ mɪn kan mɪn kele ɛmɔ, nan kʋsʋ ɛmɔ ngʋala man yí kʋalaa fa
sie kɪkaala.
13 Nan sɛ Wawɛ'n m'ɔ kan ananhɔlɛ'n ba a, ɔ 'ba hele ɛmɔ ananhɔlɛ atɪn'n. Nán yí ngʋnmɪn
yí ti anun ɛjɔlɛ yê ɔ 'kan kele ɛmɔ ɔ, nan mɔ ɔ'a tɪ ɔ nʋn mɔ ɔ 'ba a mân nɪn anun nɪn anwʋn
ɛjɔlɛ yê ɔ 'kan kele ɛmɔ ɔ.
14 Ɔ 'ba wula mín anunminnyanmʋn, ɔ sanlɪn kɛ m'ɔ kɔ nwun yí mín nwʋn'n, yí nwʋn ɛjɔlɛ
yê ɔ 'kan kele ɛmɔ ɔ.
15 Ninnge kʋalaa mɔ mín Sɪ le'n tɪ mín dɪɛ. Yí sɔ ati yê ɔ man mɪɪn kan kɛ mɔ Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n kɔ nwun yí mín nwʋn'n, yí nwʋn ɛjɔlɛ yê ɔ 'kan kele ɛmɔ ɔ."

Zozi 'ba han kele yí menian'n-mɔ kɛ

bɛ́ alʋabɔ'n 'ba kaci fɛ elie

16 Ɛsɛ Zozi nwan: "Ɔ ngɔ hyɛ man, ɛmɔ lɛ mma nnwun man mín kʋ́n, ɔ cɛ kaan an, ɛmɔ 'ba
nwun mín biekun."
17 Mɔ yí menian'n-mɔ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, mmie-mɔ lɛ kan yí bɛ́ afian ɛbɛlɛ kɛ: "Anɪn ɛjɔlɛ ɛhɪ, yí
bʋ y'ɔ le benin? Ɔ lɛ kan kele yɛ́ kɛ: 'Ɔ ngɔ hyɛ man, ɛmɔ lɛ mma nnwun man mín kʋ́n, ɛsɛ ɔ
cɛ kaan an, ɛmɔ 'ba nwun mín biekun,' ɛsɛ yí nwan: 'Mɪɪn kɔ mín Sɪ anwʋn ɛlɔ.' "
18 Bɛ́ nwan: " 'Ɔ ngɔ hyɛ man,' anɪn ɛjɔlɛ ɛhɪ m'ɔ lɛ kan'n, yí bʋ y'ɔ le benin? M'ɔ lɛ kan'n, yɛ́
dɪɛ yɛ ndɪ man yí bʋ."
19 Mɔ Zozi nwunlin kɛ bɛ lɛ kpʋnndɛ bɛ bisa yí ɛjɔlɛ'n, ɔ kɔ se bɛ́ kɛ: "Kɛmɔ m'an han kɛ: 'Ɔ
ngɔ hyɛ man ɛmɔ lɛ mma nnwun man mín kʋ́n, ɛsɛ ɔ cɛ kaan an, ɛmɔ 'ba nwun mín biekun,'
yí ti yê ɛmɔ lɛ bisa bɛ́ nwʋn kosuan'n?
20 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ lɛ 'ba sun bɛ́ nyɪn ɛmʋɪn bɛ yɪ awɔ́lɛ. Nan
eyuadɪ amma'n-mɔ mɔ bɛ nne man mín bɛ nni man'n, bɛ 'ba li fɛ. Ɛmɔ alʋa 'ba bɔ bɛ́ nwʋn,
nan kʋsʋ ɛmɔ alʋabɔ'n 'ba kaci fɛ elie.
21 Sɛ balasua kʋn nwʋnnzɛ dede nán ɔ 'ba wʋ a, anɪn yí lʋa a bɔ yí nwʋn. Ɔ sanlɪn kɛ anɪn yí
yalɛ elie mɛlɛ nɪn a ju. Nan sɛ ɔ wʋ yue a, anɪn yí lʋa a fi yí yalɛ'n mɔ ɔ'a nwun yí'n. Ɔ sanlɪn
kɛ ɔ'a wʋ baa kʋn ɔ'a tʋ asɪɛ nɪn asʋ.

22 Yí sɔ kʋsʋ ala, kɛ yɛ wɔ nun'n, ɛmɔ alʋa a bɔ bɛ́ nwʋn, nan mɔ yɛ 'ba nwun yɛ́ nwʋn
biekun'n, ɛmɔ 'ba li fɛ kpa, sʋanlan fíí ngɔ hʋala man ɛmɔ fɛ elie'n yɩ.”
23 Mɔ Zozi hanlɩn sɔ yuelɩ'n ɛsɛ yí nwan: “Sɛ cɩan sɔ'n ju a, anɩn ɛmɔ mmisa man mín like
fíí anwʋn kosuan kón. Mɩɩn kan yí ananhɔlɛ mɩn kele ɛmɔ kɛ like biala mɔ ɛmɔ kɔ sɛlɛ wɔ mín
dunman nun'n, Sɩɛ'n 'fa man ɛmɔ.
24 Kɛ m mɔlɩ mín junman nɩn abʋ dede mɔ ɔ'a ju bɩcɩ'n, ɛmɔ sɛlɛlɩ man like fíí wɔ mín
dunman nun. Ɛmɔ sɛ́lɛ, nán ɛmɔ asa 'kan yí. Sɛ ɛmɔ asa kan yí a, ɛmɔ 'di fɛ kpili kpa.
25 “M'an bu ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ kʋalaa anyɩnndala nun, m'an hele ɛmɔ. Nan ɔ 'ba ju mɛlɛ'n bie,
mɩn ngɔ mmu man yí anyɩnndala nun kón, nan mɩn 'kan mín Sɩ anwʋn ɛjɔlɛ'n yuein yuein
mɩn kele ɛmɔ.
26 Cɩan sɔ'n ju a, yí kʋalaa mɔ ɛmɔ 'ba sɛlɛ Sɩɛ'n, ɛmɔ 'ba sɛlɛ wɔ mín dunman nun. Mɩn
mmʋtʋ man mín Sɩ'n bɔbɔ nán ɔ'a fa ɔ'a man ɛmɔ.
27 Ɔ sanlɩn kɛ, Sɩɛ'n muonun kulo ɛmɔ. Ɔ kulo ɛmɔ, afɩ ɛmɔ kulo mín, yê ɛmɔ de di kɛ n vi
Nyanmɩan anwʋn ɛlɔ yê m malɩ ɔ.
28 N vi Sɩɛ nɩn anwʋn ɛlɔ yê m malɩ mân nɩn anun ɔ. Sian'n mɩɩn jasʋ mân nɩn anun mɩn kɔ
Sɩɛ nɩn anwʋn ɛlɔ.”
29 Mɔ yí menian'n-mɔ tɩlɩ yí sɔ'n, bɛ́ nwan: “Sian dɩɛ, ɛ lɛ kpacɩ nun yuein kan kele yɛ́, ɛ
mmu man yí anyɩnndala nun kón.
30 Sian dɩɛ, yɛ sɩ kɛ ɛ sɩ ninnge'n kʋalaatin, ɛ nnwʋnndɛ man maan yɛ mmisa man wɔ́ bie
anwʋn kosuan bɔbɔ nán a bua yɛ́. Ɛhɩ ati, ɔ man yɛ de yɛ di kɛ ɛ fi Nyanmɩan ɛlɔ sakpa.”
31 Zozi nwan: “Sian'n ɛmɔ de di?
32 Yaa! Mɛlɛ'n lɛ ba, ɔ'a ju bɔbɔ a yue, ɛmɔ 'ba bɔ asanndɩɛ bɛ yaci mín ngʋnmɩn, ɛmɔ anun
kʋn biala 'ba nwanndi fɩa. Nan kʋsʋ cɛcɛ, ɔ nga man mín ngʋnmɩn, ɔ sanlɩn kɛ Sɩɛ'n nʋn mín
y'ɔ tɩ ɔ.
33 “Mɩɩn kan sɔ mɩn kele ɛmɔ, nán mɩn man ɛmɔ nyan alʋacɩcɩɛ, afɩ ɛmɔ nʋn mín a yɔ kʋn.
Ɛmɔ lɛ 'ba nwun yalɛ mân nɩn anun, nan kʋsʋ ɛmɔ bɔ́ mɔndɩnlɩn, nán bɛ man bɛ́ nwʋn bubu
bɛ́, ɔ sanlɩn kɛ m'an li eyuadɩ nɩn asʋ kunnunmun.”

17

Zozi 'ba yɔ asɔnɩn man yí menian'n-mɔ

1 Mɔ Zozi hanlɩn ɛhɩ yuelɩ'n, ɔ kɔ tʋ yí nyɩn anwunno, yí nwan: “Mín Sɩ, dɔɛ nɩn a ju. Wula
wɔ́ Wa nɩn anunminnyanmʋn maan yí kʋsʋ ɔ wúla wɔ́ bie.
2 Afɩ, a man yí tunmin dasannin biala asʋ kɛ bɛ́ mɔ a fa bɛ́ a man yí'n, ɔ mán bɛ nyán ngʋan
m'ɔ le man ayuelɩɛ'n.
3 Ngʋan m'ɔ le man ayuelɩɛ'n, y'ɔ le kɛ bɛ nwún wɔ́ mɔ ɛ tɩ ananhɔlɛ Nyanmɩan'n kʋnmgba
cein, ɔ nʋn Zozi Kilisi, mɔ a sʋan yí'n.
4 M'an wula wɔ́ anunminnyanmʋn asɩɛ nɩn asʋ ɛwa. Ɔ sanlɩn kɛ junman'n mɔ a fa a man
mín kɛ n ní'n, m'an yue yí di.
5 Afɩ kɩkaala dɩɛ, Mín Sɩ, anunminnyanmʋn'n mɔ anɩn n ne yí wɔ́ nwʋn ɛlɔ asannan nán a
sesie mân'n, maan n nyán yí kʋnmgba sɔ'n wɔ wɔ́ nyunnun.
6 “Menian'n-mɔ mɔ a fa bɛ́ a man mín asɩɛ nɩn asʋ ɛwa'n, m'an man b'a nwun wɔ́. Bɛ tɩ wɔ́
dɩɛ, yê a fa bɛ́ a man mín. Bɛ́ kʋsʋ, b'a li wɔ́ ɛjɔlɛ nɩn asʋ.
7 Sian'n, b'a nwun kɛ yí kʋalaa mɔ a fa a man mín'n, ɔ fi wɔ́ ɛlɔ.
8 Ɔ sanlɩn kɛ ɛjɔlɛ'n mɔ a fa a wula mín sa nun'n, mín kʋsʋ m'an fa m'an wula bɛ́ sa nun, yê
b'a sɔ nun. B'a nwun yí kɛ n vi wɔ́ nwʋn ɛlɔ sakpa, yê b'a le b'a li kɛ a sʋan mín.
9 “Mɩɩn yɔ asɔnɩn wɔ wɔ́ dunman nun mɩn man bɛ́. Mɩn nyɔ man asɔnɩn mɩn mman man
eyuadɩ'n. Nan bɛ́ mɔ a fa bɛ́ a man mín'n, bɛ́ ti asɔnɩn yê mɩɩn yɔ ɔ. Ɔ sanlɩn kɛ bɛ tɩ wɔ́ dɩɛ.
10 Like biala mɔ ɛ le yí'n tɩ mín dɩɛ, mín kʋsʋ mín dɩɛ'n kʋalaa tɩ wɔ́ dɩɛ. Bɛ nwun mín
anunminnyanmʋn'n wɔ bɛ́ nun.
11 Mín dɩɛ m'an jasʋ mân nɩn anun a yue, nan bɛ́ dɩɛ, bɛ tɛ wɔ nun. Mín dɩɛ mɩɩn ba wɔ́ nwʋn
ɛlɔ. Sɩɛ Nwannzan-nwannzan, wɔ́ dunman'n mɔ tunmin wɔ nun'n, fa nɩan bɛ́ mɔ a fa bɛ́ a
man mín nɩn asʋ, maan bɛ yɔ́ kʋn kɛ mɩn nʋn wɔ́, yɛ tɩ kʋn'n.
12 Mɔ anɩn mɩn nʋn bɛ́ wɔ mân nɩn anun'n, mɩn nɩan bɛ́ sʋ wɔ wɔ́ dunman nun. N nɩanlɩn
bɛ́ sʋ kpa, bɛ́ bie fíí a mminlin man, sannan sʋanlan'n m'ɔ sɛ kɛ ɔ mínlin nán *Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nɩn
a kpɩn sʋ'n.
13 “Sian'n, mɩɩn ba wɔ́ nwʋn ɛlɔ, nan kɛmɔ n dɛ wɔ mân nɩn anun ɛwa'n, yí ti yê ɔ man mɩɩn
kan sɔ maan bɛ di fɛ kpili kpa kɛ mín nɩn ɔ.
14 M'an fa wɔ́ ɛjɔlɛ'n m'an man bɛ́, yê mân nɩn anun menian'n-mɔ lɛ kpɔ bɛ́, ɔ sanlɩn kɛ bɛ
tɩ kɛ mín, bɛ tɩ man mân ɛhɩ anun menian.
15 Mɩɩn nzɛlɛ man wɔ́ kɛ ɛ yí bɛ́ fi mân nɩn anun, nan mín nwan ɛ nían bɛ́ sʋ, n'ɛ man
*Abɔnsanmʋn nyan bɛ́.

16 Bɛ tı kɛ mín, kɛmə n dı man mân ɛhı anun sʊanlan'n, bé kʊsʊ, bɛ tı man mân ɛtɛ ɛhı anun menian.
17 Kɛmə wɔ́ nʊan ɛjəlɛ'n tı ananhəlɛ'n, nanndı ananhəlɛ nın asʊ maan bɛ káci wɔ́ menian kpa bəkɔɔ.
18 Mıın sʊan bé mân nın anun kɛ ɛ sʊanlın mín'n.
19 Bé dunman nun ati, mıın fa mín nwʊn mın wula wɔ́ sa nun kpa bəkɔɔ maan bé kʊsʊ bɛ kaci wɔ́ menian kpa bəkɔɔ.
20 "Nán kɛ bé ngʊnmın bé ti ala yê mıın sɛlɛ wɔ́ ɔ, nan bé kʊalaa mə mín menian'n-mə kɔ han ɛjəlɛ kɔ hele bé mə bɛ kɔ le bɛ kɔ li'n, mıın sɛlɛ wɔ́ mın man bé kʊsʊ.
21 Mıın sɛlɛ wɔ́ kɛ ɛ mán bɛ yɔ́ kʊn. Mín Sı, man bɛ nʊn yɛ́, yɛ yɔ́ kʊn kɛ mın nʊn wɔ́, yɛ tı kʊn'n. Man bɛ yɔ́ kʊn nán eyuadı nın a le a li kɛ wɔ́ yê ɛ sʊanlın mín ɔ.
22 Anunminnyanmʊn'n mə ɛ falı manlın mín'n, m'an fa m'an man bé, yí dıɛ anın bé kʊalaa bɛ yɔ kʊn kɛ mın nʊn wɔ́ yɛ tı kʊn'n.
23 Man mın nʊn bé, yɛ yɔ́ kʊn kɛ wɔ́ kʊsʊ ɛ nʊn mín, yɛ tı kʊn'n. Man bɛ yɔ́ sʊanlan kʊn bəkɔɔ, nán eyuadı nın a nwun kɛ a sʊan mín, ɛsɛ ɛ kulo bé kɛ ɛ kulo mín'n.
24 "Mín Sı, kɛmə a fa bé a man mín'n, mín kʊsʊ mın kulo kɛ lıka mə n dı'n, bé kʊsʊ bɛ tanlan ɛbɛlɛ bie, nán b'a nwun mín anunminnyanmʊn'n, anunminnyanmʊn'n mə ɛ falı manlın mín'n. Ɔ sanlın kɛ ɛ lili mʊa ɛ hulolı mín asannan nán a sesie mân'n.
25 Mín Sı, wɔ́ mə ɛ tı sɛsɛfʊɛ, eyuadı amma'n nzı man wɔ́, nan mín dıɛ, mın sı wɔ́. Yê mín menian'n-mə kʊsʊ sı kɛ a sʊan mín.
26 M'an man b'a nwun wɔ́, ɛsɛ mın 'ba man bɛ nwun wɔ́ kpa biekun. Yí dıɛ, anın ehulo'n mə ɛ kulo mín'n tanlan bɛ nun, nán mín kʊsʊ mın nʊn bé a yɔ kʊn."

18

Zufʊ mgbain'n-mə 'ba man bɛ cı Zozi
(Matie 26.47-56, Maakı 14.43-50, Luku 22.47-53)

1 Mə Zozi sɛlɛlı nzɛlɛ sɔ'n m'ɔ yuelı'n, ɔ nʊn yí menian'n-mə bɛ həlı asue baa'n mə bɛ fɛlɛ yí Sedʊnlʊn nın anzin ɛlə. Asue sɔ'n mantan Zoluzalɛmʊn. Yí nzin ɛlə, tola kʊn wə ɛbɛlɛ, ɔ nʊn yí menian'n-mə həlı wʊlʊlı nun.
2 Zudası mə ɔ 'ba yı yí man'n, ɔ sı lıka sɔ'n, afı ɔ yɔ a, Zozi nʊn yí menian'n-mə kɔ yia ɛlə.
3 Yí ti, Zudası li *Ləmʊn nʊn Zufʊ nzalafʊ dəʊn anyunnun, bɛ kɔ a kɔ ju ɛbɛlɛ. Zufʊ nzalafʊ sɔ'n-mə, Nyanmıan *tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mə nʊn *Falisifʊɛ'n-mə yê bɛ yılı bé ɔ. Mə bɛ 'ba'n, bɛ le kʊan ninnge, kanlannıɛ nʊn tɛɛ.
4 Nan Zozi dıɛ, ɔ sı yí kʊalaa mə ɔ lɛ 'ba tʊ yí'n sie. Ɔ fi tola nın anun kɔ fite, yí nwan: "Ɛmə lɛ kpʊnndɛ nwan?"
5 Bé nwan: "Yɛ lɛ kpʊnndɛ Zozi m'ɔ fi Nazalɛtı'n."
Zozi nwan: "Mín ahı." Zudası m'ɔ lɛ yı yí man'n, anın ɔ nʊn bé yê bɛ jijin ɛbɛlɛ ɔ.
6 Kɛ Zozi 'se kɛ: "Mín ahı" nın ala, nzalafʊ'n-mə kɔ bɔ si, bé kʊalaa bɛ kɔ hyʊın bɛ kɔ hɔ bé nzin bɛ kɔ han bɛ kɔ gua ası.
7 Mə Zozi nwunlin yí sɔ'n, yí nwan: "Ɛmə lɛ kpʊnndɛ nwan?"
Bé nwan: "Zozi m'ɔ fi Nazalɛtı'n."
8 Zozi nwan: "M'an se ɛmə kɛ y'ɔ le mín. Nan sɛ mín yê ɛmə lɛ kpʊnndɛ mín sakpa a, anın ɛmə yáci menian ɛhı-mə maan bɛ hɔ́."
9 Zozi hanlın sɔ maan ɛjəlɛ'n m'ɔ hanlın yí mɛlɛ mə ɔ 'sɛlɛ Nyanmıan man yí menian'n-mə'n kpınlın sʊ. Yí nwan: "Bé mə a fa bé a man mín'n, m'an mminlin man fííı."
10 Anın Simʊn Pıɛlı le dadıɛ, ɔ kɔ hyʊın kɔ kpɛ Nyanmıan tɛɛyıfʊɛ kpain nın akʊa nın anzʊ fama'n. Akʊa sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Malikusi.
11 Mə Zozi nwunlin yí sɔ'n, yí nwan: "Simʊn Pıɛlı, fa wɔ́ dadıɛ'n wula yí bʊa nın anun. Ɛ jʊnlın kɛ yalɛ'n mə mín Sı nwan n nwún yí'n, mın ngɔ nwun man yí ɔ?"

Bɛ 'ba fa Zozi bɛ fite Nannan Hannın anyunnun

12 Ɛhı a, *Ləmʊn nzalafʊ'n-mə nʊn bé kpain'n, nʊn Zufʊ'n-mə nzalafʊ dıɛ'n-mə kɔ hyı Zozi, bɛ kɔ cıcı yí.
13 Bɛ nʊn yí kɔ li mʊa kɔ hɔ Nannan Hannın awulo. Hannın sɔ'n tı *tɛɛyıfʊɛ kpain daba. Kayifʊ m'ɔ tı Nyanmıan tɛɛyıfʊɛ kpain afʊɛ sɔ nın anun'n, ɔ ja Hannın awa balasua.
14 Kayifʊ kʊsʊ yê ɔ hanlın helelı Zufʊ'n-mə kɛ: "Sɛ sʊanlan kʊn wu a, ɔ tı kpa tala kɛ mân bəndın'n kɔ bɔ'n."

Pıɛlı 'ba han kɛ ɔ nzı man Zozi
(Matie 26.69-70, Maakı 14.66-68, Luku 22.55-57)

15 Mə bɛ nʊn Zozi 'kɔ Nyanmıan tɛɛyıfʊɛ kpain nın awulo ɛlə'n, Simʊn Pıɛlı nʊn Zozi sʊanlan'n kʊn biekun bɛ sili yí sʊ. Zozi sʊanlan sɔ'n, tɛɛyıfʊɛ kpain'n sı yí. Mə bɛ 'wʊlʊ awulo nın akunnun ɛlə'n, ɔ wʊlʊlı ɛlə bie.

16 Nan Pɪɛlɪ dɪɛ, ɔ halɪ gua sʋ ɛlɔ anʋan nɪn anwʋn ɛbɛlɛ. Zozi sʋanlan kʋn'n mɔ tɛɛyɪfʋɛ
kpain'n sɪ yí'n kɔ fite. Ɔ kɔ han kɔ hele balasua'n m'ɔ sisa anʋan'n ɔ kɔ man Pɪɛlɪ kɔ wʋlʋ.
17 Afanɪan'n m'ɔ nɪan anʋan nɪn asʋ'n kɔ bisa Pɪɛlɪ kɛ: "N ja bian, asʋ wɔ́ kʋsʋ, ɛ tɪ man bian
sɔ'n sʋanlan ɔ?"
Simʋn Pɪɛlɪ nwan: "Cɛcɛ, nán yí sʋanlan y'ɔ le mín."
18 Kɛmɔ anɪn ɛyɛlɛ wɔ nun'n, ngʋa'n-mɔ nʋn nzalafʋ'n-mɔ a huan sîn bɛ jijin yí nwʋn bɛ lɛ
tɪ. Pɪɛlɪ kʋsʋ kɔ a kɔ jinlan bɛ́ nwʋn ɛbɛlɛ ɔ lɛ tɪ bie.
19 Mɛlɛ sɔ'n, anɪn Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ kpain'n lɛ bisa Zozi yí menian'n-mɔ nʋn yí ninnge'n
m'ɔ kekele nɪn anwʋn kosuan.
20 Zozi kɔ bua yí kɛ: "M'an han yí bagua nun m'an hele mân'n bɔndɪn'n. Mín ninnge'n
kʋalaa mɪn kekele yí cɪan daa lɪka mɔ Zufʋ'n-mɔ yia'n, bɛ́ asɔnɪn sua'n-mɔ anun ɔ nʋn
Nyanmɪan awulo nɪn anun. Mín ɛjɔlɛ'n kʋalaa mɔ mɪn kan'n, nán nʋɪalɪɛ nun ɔ.
21 Nan nzukɛ ati yê ɛ tɛ bisa mín yí nwʋn kosuan ɔ? Bisa bɛ́ mɔ n ganlɪn ɛjɔlɛ'n n gelelɪ bɛ́
mɔ bɛ tɪlɪ'n. Bɛ́ dɪɛ, bɛ sɪ ɛjɔlɛ'n mɔ n ganlɪn n gelelɪ bɛ́'n kpa bɔkɔɔ."
22 Zozi anʋan a ndɔ man, nzalafʋ'n-mɔ anun kʋn m'ɔ mantan yí nwʋn ɛbɛlɛ'n kɔ kpɛ yí nyɪn
nɪn asʋ. Yí nwan: "Asʋ, kɛ bɛ kan ɛjɔlɛ bɛ kele Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ kpain nɪn anɪn?"
23 Zozi nwan: "Sɛ m'an han ɛjɔlɛ ɛtɛ a, kele mín ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛhɔlɛ kʋn mɔ m'an han'n. Sɛ kʋsʋ
m'an ngan man ɛjɔlɛ ɛtɛ a, anɪn nzukɛ ati yê ɛ kpacɪ mín nyɪnsʋ ɔ?"
24 Ɛhɪ a, Hannɪn ngɔ man bɛ ngɔ nyannjɪ man Zozi, ɔ kɔ man bɛ kɔ fa yí bɛ kɔ hɔ kɔ wula
Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ kpain Kayifʋ asa nun.

Pɪɛlɪ 'ba han biekun kɛ ɔ nzɪ man Zozi
(Matie 26.71-75, Maakɪ 14.69-72, Luku 22.58-62)

25 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn Pɪɛlɪ tɛ jin sîn nɪn anwʋn ɛbɛlɛ. Bɛ́ mɔ bɛ jijin sîn nɪn anwʋn ɛbɛlɛ'n kɔ
bisa yí kɛ: "Asʋ wɔ́ kʋsʋ wɔ́, ɛ tɪ man bian sɔ'n sʋanlan'n bie ɔ?"
Pɪɛlɪ nwan: "Cɛcɛ, nán yí sʋanlan'n bie y'ɔ le mín."
26 Tɛɛyɪfʋɛ kpain nɪn akʋa'n kʋn mɔ yí abie y'ɔ le nunhan'n mɔ Pɪɛlɪ kpɛlɪ yí nzʋ'n nwan:
"Asʋ m'an nnwun man wɔ́ nʋn yí tola nɪn anun ɛlɔ ɔ?"
27 Ɛsɛ Simʋn Pɪɛlɪ nwan nán yí ɔ. Ɔ 'kan sɔ nɪn ala, kokolokoo! Akɔ kʋn kɔ bɔ.

Bɛ 'ba fa Zozi bɛ fite Lɔmʋn Kʋnmanna Pilatɪ anyunnun
(Matie 27.1-2,11-14, Maakɪ 15.1-5, Luku 23.1-5)

28 Ngɛlɛmɔ tutun kpa, kɛ alíɛ'n hɪnlɪn ɛbɛlɛ ala, bɛ́ nʋn Zozi fi kpain Kayifʋ awulo ɛbɛlɛ, bɛ
kɔ fa yí kɔ hɔ *Lɔmʋn kʋnmanna nɪn awulo ɛlɔ. Kɛmɔ ɔ tɪ man Zufʋ'n, sɛ Zufʋ'n-mɔ wʋlʋ yí
awulo ɛlɔ a, anɪn efian a han bɛ́, bɛ ngʋala man *Pakɪ'n bie di, ɛhɪ ati b'a nwʋlʋ man ɛlɔ bie.
29 Bɛ manlɪn *Pilatɪ muonun fitelɪ walɪ bɛ́ nwʋn ɛbɛlɛ, nán ɔ'a bisa bɛ́ kɛ: "Bian ɛhɪ a yɔ nzu
mɔ ɛmɔ lɛ 'ba sanman yí ɔ?"
30 Bɛ́ nwan: "Sɛ ɔ tɪ man ɛtɛfʋɛ a, ahan yɛ nva man yí yɛ mmɛlɛ man wɔ́."
31 Pilatɪ nwan: "Ɛmɔ muonun nʋn yí hɔ́, bɛ hɔ́ búa yí ndɛɛ kɛ ɛmɔ mala'n kele'n."
Mɔ Zufʋ'n-mɔ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ́ nwan: "Yɛ le man atɪn kɛ yɛ kun yí."
32 Ɛjɔlɛ mɔ Zozi hanlɪn helelɪ ehuan ɛhɔlɛ kʋn'n mɔ bɛ 'ba hun yí'n, kɛ ɔ yɔlɪ mɔ ɛjɔlɛ sɔ'n
kpɪnlɪn sʋ nɪn anɪn.
33 Ɛhɪ a, Pilatɪ kɔ wʋlʋ sua nɪn anun ɛlɔ ɔ kɔ fɛlɛ Zozi ɔ kɔ bisa yí kɛ: "N ja bian, asʋ Zufʋ'n-mɔ
belemgbin'n y'ɔ le wɔ́ ɔ?"
34 Zozi nwan: "Wɔ́ muonun wɔ́ ti anun yê a bɔ mɔ ɛ lɛ kan sɔ anaan, menian yê b'a han
mín nwʋn ɛjɔlɛ b'a hele wɔ́, yí ti yê ɔ man ɛ lɛ bisa mín kosuan sɔ nɪn ɔ?"
35 Pilatɪ nwan: "Ɛ nɪan an, anɪn Zufʋ y'ɔ le mín ɔ? Wɔ́ mân nɪn anun menian'n-mɔ nʋn
tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ yê b'a fa wɔ́ b'a bɛlɛ mín ɔ. Nan ɛ yɔlɪ nzu?"
36 Mɔ Zozi tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: "N dɪ man mân ɛhɪ anun belemgbin. Nan sɛ n dɪ mân
ɛhɪ anun belemgbin an, ahan mɔ Zufʋ mgbain'n-mɔ 'cɪ mín'n, mín ngʋa'n-mɔ hʋnlɪn lelɪ mín
maan b'a ngʋala man mín cɪ. Nan kʋsʋ ɔ tɪ man sɔ, mɪn nni man belemgbin mân ɛhɪ anun."
37 Pilatɪ nwan: "Yí ti, belemgbin y'ɔ le wɔ́ sakpa?"
Zozi nwan: "Wɔ́ nʋan wɔ sʋ ɛ lɛ kan, belemgbin y'ɔ le mín. Bɛ wʋlɪ mín, m malɪ mân
nɪn anun kɛ mɪn 'ba han ananhɔlɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ. Ɔ man sʋanlan biala m'ɔ tɪ ananhɔlɛ'n
sʋanlan'n, ɔ tie ɛjɔlɛ'n mɔ mɪn kan'n."
38 Mɔ Pilatɪ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: "Apii, ananhɔlɛ'n y'ɔ le nzu?"

Pilatɪ 'ba man atɪn kɛ bɛ hún Zozi
(Matie 27.15-26, Maakɪ 15.6-20, Luku 23.13-25)

Kɛ Pilatɪ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ sa kɔ hɔ Zufʋ'n-mɔ anwʋn ɛlɔ, yí nwan: "Mín dɪɛ, mɪn nnwun
man like mɔ yí ti yê ɔ di kɛ bɛ kun sʋanlan sɔ nɪn ɔ.
39 Nan ɔ tɪ mala wɔ ɛmɔ afian ɛwa, sɛ bɛ 'di *Pakɪ biala a, bɛ́ mɔ bɛ kɔ gua bɛ́ fiadɪ'n, mɪn yɪ
kʋn. Yí ti, asʋ ɛmɔ kulo kɛ mɪn yaci Zufʋ'n-mɔ belemgbin nɪn ɔ?"

40 Mə bɛ tɩlɩ ɛjəlɛ sə'n, bɛ kə tɛtɩan nun, bɛ́ nwan: “Cɛcɛ, nán yí yɛ̂ yɛ kulo kɛ ɛ yaci yí ɔ! Nan yɛ́ dɩɛ, Balabasɩ yɛ̂ yɛ kulo kɛ ɛ yɩ yí ɔ!” Balabasɩ sə'n kʊsʊ a, ɔ tɩ kodiawu.

19

1 Ɛhɩ a, Pilatɩ kə man nzalafʊ'n-mə atɩn kɛ bɛ fá Zozi bɛ hó fín yí mgbele.

2 Nzalafʊ'n-mə kə fin Zozi mgbele ɛsɛ bɛ kə nwʊn abotile kɛ mmelemgbin'n-mə dɩɛ'n, bɛ kə bə Zozi ati. Abotile sə'n, bɛ le eminlan mmowe yɛ̂ b'a nwʊn ɔ. Bɛ kə wula yí taladɩɛ kəkəlɛ kʊsʊ bɛ kə bʊka sʊ.

3 Bɛ cʊɩn bɛ mantan yí, anɩn bɛ́ nwan: “Zufʊ'n-mə belemgbin, ahɩn o! Zufʊ'n-mə belemgbin, ahɩn o!” Anɩn bɛ 'kpɛ yí nyɩn nɩn asʊ.

4 Bɛ wə ɛbɛlɛ kaan an, ɛsɛ Pilatɩ kə fite biekun, yí nwan: “Ɛmə Zufʊ'n-mə, bɛ nían, mɩɩn fa yí mɩn bɛlɛ ɛmə mɩn man ɛmə nwun kɛ mɩn nnwun man like mə ə'a yə m'ɔ di kɛ bɛ kun yí ɔ.”

5 Kɛ Pilatɩ 'kan sə ala, nzalafʊ'n-mə nʊn Zozi kə fite, yí mmowe abotile'n bə yí ti, yí taladɩɛ kəkəlɛ'n wula yí. Pilatɩ nwan: “Sʊanlan nɩn ahɩ o!”

6 Mə Nyanmɩan *tɛɛyɩfʊɛ mgbain'n-mə nʊn bɛ́ nzalafʊ'n-mə nwunlin yí'n, bɛ lɛ tɛtɩan nun kpa, bɛ́ nwan: “Bɛ búbə yí kʊlʊwa sʊ, bɛ búbə yí kʊlʊwa sʊ!”

Mə Zufʊ'n-mə hanlɩn sə'n, Pilatɩ nwan: “Ɛmə muonun fá yí hó búbə yí kʊlʊwa sʊ, nan mín dɩɛ, mɩn nnwun man ɛtɛ mə ə'a yə ɔ.”

7 Zufʊ'n-mə nwan: “Yɛ le yɛ́ mala kʊn, mala sə'n kele kɛ nán bɛ kan ɛjəlɛ ɛtɛ bɛ tia Nyanmɩan Kpili. Yí kʊsʊ ə'a han ɛjəlɛ ɛtɛ ə'a tia Nyanmɩan, afɩ yí nwan ɔ tɩ Nyanmɩan Awa, yí ti, ɔ sɛ kɛ bɛ kun yí.”

8 Mə Pilatɩ tɩlɩ ɛjəlɛ sə'n, esulo hanlɩn yí biekun kpa.

9 Ɔ kə sa kə wʊlʊ awulo ɛlə, ɔ kə bisa Zozi kɛ: “Ɛ fi nin?” Zozi ngə tɛ yí sʊ.

10 Pilatɩ nwan: “Mín yɛ̂ ɛ lɛ kpinlin mín'n? Ɛ nzɩ man kɛ mɩn kʊala kɛ mɩn man bɛ yaci wɔ́, ɛsɛ mɩn kʊala kɛ mɩn man bɛ bʊbə wɔ́ kʊlʊwa sʊ ɔ?”

11 Mə Pilatɩ hanlɩn sə'n, Zozi nwan: “Sɛ nán tunmin'n mə Nyanmɩan falɩ manlɩn wɔ́ nɩn ala a, ɛ le man tunmin fíí kón mín sʊ. Yí sə ati, Kayifʊ m'ɔ yɩlɩ mín manlɩn wɔ́'n, yí ɛtɛ dɩɛ mə ə'a yə'n tala wɔ́ dɩɛ'n.”

12 Ɛbɛlɛ ala, Pilatɩ lɛ kpʊnndɛ atɩn ɔ yaci Zozi. Mə Zufʊ'n-mə nwunlin yí sə'n, bɛ lɛ tɛtɩan nun sɛlɛ kpa, bɛ́ nwan: “Sɛ ɛ yaci sʊanlan ɛhɩ a, anɩn nán wɔ́ manngʊn y'ɔ le *Sezaa, afɩ sʊanlan biala m'ɔ bu yí nwʊn kɛ ɔ tɩ belemgbin'n, anɩn ɔ kpə belemgbin Sezaa.”

13 Mə Pilatɩ tɩlɩ ɛjəlɛ sə'n, ɔ kə man bɛ kə fa Zozi bɛ nʊn yí kə fite Zufʊ'n-mə anyunnun. Yí muonun kʊsʊ ɔ kə tanlan yí bia nɩn asʊ, lɩka mə bɛ tanlan bɛ di ɛjəlɛ'n. Lɩka sə'n, bɛ le nyəbʊɛ ndɛtɛlɛ kpa yɛ̂ b'a fa b'a sɩsɛ asɩɛ nɩn anwʊn kɛ kalo. *Ebele anɩɛ nɩn anun, bɛ fɛlɛ yí “gabata”.

14 Cɩan sə'n kʊsʊ, yí alíɛ cɩn an, anɩn ɔ tɩ Zufʊ'n-mə ɛnwʊnmɩan ele cɩan. Anɩn sɛnzɛ nɩn a ju bɛ́ ti afian. Pilatɩ kə fa kə tʊ Zufʊ'n-mə anyunnun, yí nwan: “Ɛmə belemgbin nɩn ahɩ o!”

15 Mə Pilatɩ hanlɩn sə helelɩ bɛ́'n, bɛ lɛ tɛtɩan nun, bɛ́ nwan: “Bɛ hún yí! Bɛ hún yí! Bɛ búbə yí kʊlʊwa sʊ!”

Pilatɩ nwan: “Yí ti, bɛ búbə ɛmə belemgbin'n kʊlʊwa sʊ?”

Ɛbɛlɛ ala, Nyanmɩan tɛɛyɩfʊɛ mgbain'n-mə nwan: “Yɛ́ belemgbin nɩn ala y'ɔ le *Sezaa, sɛ ɛ yɩ yí a, yɛ le man belemgbin fíí kón.”

16 Kɛ bɛ hanlɩn sə yuelɩ'n, Pilatɩ manlɩn nzalafʊ'n-mə atɩn kɛ bɛ búbə Zozi kʊlʊwa sʊ. Ɛhɩ a, bɛ kə sə Zozi bɛ nʊn yí kə hə.

Nzalafʊ'n-mə 'ba bʊbə Zozi kʊlʊwa sʊ
(Matie 27.32-44, Maakɩ 15.21-32, Luku 23.26-43)

17 Ɛhɩ, Zozi muonun sʊ yí kʊlʊwa'n fi kulo nɩn asʊ ɔ kə fite kə hə lɩka kʊn. Lɩka sə'n, *ebele anɩɛ nɩn anun bɛ fɛlɛ yí “Gəlʊgota”, yí bʊ y'ɔ le kɛ “tile kangə lɩka.”

18 Ɛbɛlɛ, nzalafʊ'n-mə kə bʊbə Zozi kʊlʊwa nɩn asʊ. Lɩka kʊnmgba sə'n, bɛ kə bʊbə kodiawu nnyuan kʊsʊ kʊlʊwa sʊ, kʊn wə yí bê sʊ, kʊn kʊsʊ wə yí fama sʊ, yɛ̂ Zozi wə bɛ́ afian.

19 Pilatɩ kə man bɛ kə hɛlɛ kalata bɛ kə bə Zozi kʊlʊwa nɩn ati sʊ kɛ: “Zozi m'ɔ fi Nazalɛtɩ, Zufʊ'n-mə belemgbin.”

20 Zufʊ'n-mə dəʊn kɩnngalɩ ɛjəlɛ sə'n mə bɛ hɛlɛlɩ'n, ɔ sanlɩn kɛ lɩka mə bɛ bʊbəlɩ Zozi kʊlʊwa nɩn asʊ'n mantan kulo'n kʊkʊ. Ɛjəlɛ sə'n kʊsʊ, b'a hɛlɛ yí *ebele anɩɛ nun, b'a hɛlɛ yí *latɩn anɩɛ nun, ɛsɛ b'a hɛlɛ yí *gɛlɛkɩ anɩɛ nun.

21 Mə Nyanmɩan tɛɛyɩfʊɛ mgbain'n-mə nwunlin ɛhɛlɛ sə'n, bɛ həlɩ tʊlɩ Pilatɩ a, bɛ́ nwan: “Pilatɩ, ahan a ngɛlɛ man yí kɛ ‘Zufʊ'n-mə belemgbin’, nan ahan ɛ hɛlɛlɩ yí kɛ ‘sʊanlan ɛhɩ nwan ɔ tɩ Zufʊ'n-mə belemgbin.’ ”

22 Pilatɩ nwan: “Mə m'an hɛlɛ'n, bɛ ngaci man yí kón.”

23 Ɛhɩ, bɛ kə bʊbə Zozi kʊlʊwa nɩn asʊ, bɛ kə hye yí taladɩɛ'n-mə anun nnan bɛ kə fa. Bɛ́ nun kʊn biala kə nyan m'ɔ fata ɔ. Ɔ kə ha yí bubu'n. Taladɩɛ sə'n kʊsʊ, ɔ fa yí anwunno dede m'ɔ ju yí asɩ'n, ɔ le man mgbalɩɛ, bɛ nwʊnlɩn yí wolologə kʊnmgba.

24 Mɔ nzalafʋ'n-mɔ hyelı yí taladıɛ ɛhınlın-mɔ anun yuelı'n, bɛ wɔ ɛbɛlɛ kaan an, nunhan
kʋn kɔ fa kɔ tʋ yí manngʋn'n-mɔ anyunnun kɛ: "Ebia-mɔ, taladıɛ kʋn ɛhı m'ɔ wɔ ɛwa'n, nán
bɛ man yɛ sosua nun, nan bɛ mán yɛ hyóın tondo yɛ nwún sʋanlan m'ɔ kɔ nyan yí ɔ."
*Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun, b'a hɛlɛ kɛ:
B'a hye mín nwʋn ninnge'n-mɔ b'a fa,
yê b'a hyʋın tondo b'a fa mín taladıɛ'n.
Kɛ ɔ yɔlı mɔ ɛjɔlɛ sɔ'n kpınlın sʋ nın anın. Mɔ nzalafʋ'n-mɔ yɔlı nın anın.
25 Anın Zozi anin'n nʋn yí nin anianman balasua'n nʋn Kolopası ayı Mali yê Mali m'ɔ fi
Magıdala'n, bé kʋalaa bɛ jijin Zozi kʋlʋwa nın anwʋn ɛbɛlɛ.
26 Mɔ Zozi nwunlin kɛ sʋanlan'n m'ɔ kulo yí'n jin yí nin anwʋn ɛbɛlɛ'n, ɔ kɔ fɛlɛ yí nin ɔ kɔ
han kɔ hele yí kɛ: "M mo, ɛ 'nwun wó wa."
27 M'ɔ hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kpɛlı yí nyın sʋanlan'n m'ɔ kulo yí'n kʋsʋ anwʋn ɛlɔ a, yí nwan:
"Ɛ 'nwun wó nin." Ɔ fi ɛbɛlɛ, yí sʋanlan'n falı yí nin hɔlı yí awulo.

Zozi ewue nun
(Matie 27.45-56, Maakı 15.33-41, Luku 23.44-49)

28 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, sian'n yí muonun ɔ nıan an, anın yí nwʋn ɛjɔlɛ'n mɔ Ɛhɛlɛ
Ɛjɔlɛ'n hanlın'n kʋalaa a kpın sʋ. Ɛbɛlɛ ala, yí nwan: "Nzuhoe lɛ kun mín."
29 Anın bua kʋn jin ɛbɛlɛ, vinɛgılı yi yí. Mɔ Zozi hanlın sɔ nın ala, nzalafʋ'n-mɔ kɔ nıan ɛbɛlɛ
bɛ kɔ fa eminlan kʋn bɛ kɔ bɔ vinɛgılı sɔ nın anun. Bɛ kɔ sinnze yí baka kʋn ati. Baka sɔ'n, bɛ
fɛlɛ yí *Izɔpʋ. Bɛ kɔ fa bɛ kɔ han Zozi anʋan.
30 Mɔ vinɛgılı'n hanlın yí nʋan yuelı'n, yí nwan: "Sian dıɛ, ɔ'a yue." Kɛ ɔ hanlın sɔ mɔ ɔ 'si
yí ti ası ala, ɔ kɔ ha nun.

Nzalafʋ kʋn 'ba wɔ Zozi anvın nun acɔ

31 Cıan mɔ bɛ hunlin Zozi'n, yí alíɛ cın an, ɔ tı ɛnwʋnmıan elie cıan. Yí sɔ ati, bé mɔ b'a bʋbɔ
bé kʋlʋwa sʋ'n, Zufʋ'n-mɔ ngulo man kɛ bé fuin'n ka ɛbɛlɛ dede *ɛnwʋnmıan elie cıan'n ju.
Afı cıan sɔ'n tı cıan kpili kpa. Ɛhı kʋalaa ati, Zufʋ'n-mɔ sɛlɛlı *Pilatı kɛ ɔ mán nzalafʋ'n-mɔ
búbu menian sɔ'n-mɔ aja'n, nán bɛ yí bé kʋlʋwa nın asʋ.
32 Nzalafʋ'n-mɔ walı a, menian nnyuan'n mɔ b'a bʋbɔ bé kʋlʋwa sʋ Zozi anwʋn ɛbɛlɛ'n, bɛ
kɔ li mʋa bɛ kɔ bubu kʋn nın aja'n, ɛsɛ bɛ kɔ bubu kʋn'n kʋsʋ dıɛ'n.
33 Bé nwan bɛ 'bubu Zozi dıɛ'n, bɛ 'ju yí nwʋn ɛbɛlɛ a, anın ɔ'a wu. Yí ti, b'a mmubu man yí
ja'n.
34 Kɛ ɔ yɔlı sɔ'n, nzalafʋ'n-mɔ anun kʋn falı yí acɔ'n wɔlı Zozi anvın nın anun. Ɛbɛlɛ ala,
moja nʋn nzue fi nun kɔ fite.
35 Sʋanlan'n m'ɔ lɛ kan ɛjɔlɛ ɛhı kʋalaatin'n, ɔ'a nwun ninnge sɔ'n-mɔ yí muonun yí nyınsʋ.
Yê yí ɛjɔlɛ'n m'ɔ lɛ kan'n kʋsʋ tı ananhɔlɛ. Ɔ sı kɛ ɔ lɛ kan ananhɔlɛ, ɔ 'kan maan ɛmɔ kʋsʋ de
di.
36 Ninnge sɔ'n yɔlı sɔ, ɔ man *Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lıka m'ɔ lɛ kan kɛ: *B'a mmu man yí bowe kʋnmgba*
cein anun, ɔ kpınlın sʋ.
37 Ɛsɛ b'a hɛlɛ wɔ lıka fʋfɔlɛ kɛ: *Bɛ 'ba kaci bé nyın sʋanlan'n mɔ bɛ wɔlı yí nvın nın anun acɔ*
nın anwʋn ɛlɔ.

Zozi esie'n
(Matie 27.57-61, Maakı 15.42-47, Luku 23.50-56)

38 Ɛhı anzin, Zozɛfʋ m'ɔ fi Alimate kulo nın asʋ'n, ɔ hɔlı sɛlɛlı Pilatı kɛ ɔ 'fa Zozi fuin'n ɔ 'kɔ a
sie yí. Zozɛfʋ sɔ'n, Zozi sʋanlan kʋn y'ɔ le yí, nan kʋsʋ, kɛmɔ ɔ sulo Zufʋ mgbain'n-mɔ nın ati,
ɔ nyı man yí nwʋn ɔ ngele man. Kɛ ɔ hanlın sɔ nın ala, Pilatı kɔ man yí atın. Zozɛfʋ kɔ a kɔ fa
Zozi fuin'n kɔ hɔ.
39 Ninkodɛmʋn mɔ cıan kʋn kɔngɔɛ ɔ walı Zozi anwʋn ɛbɛlɛ'n, yí kʋsʋ ɔ 'ba a, ɔ le alufanlan
kɔ yɔ tonun abulasan.
40 Bé menian nnyuan, bɛ kɔ fa Zozi fuin'n, bɛ kɔ fa kisaan bɛ kɔ fʋfɔ yí nwʋn. Bɛ kɔ fa
alufanlan sɔ'n bɛ kɔ gugua kisaan nın anun kɛ Zufʋ'n-mɔ 'sie sʋanlan an, bɛ yɔ yí'n.
41 Lıka mɔ bɛ bʋbɔlı Zozi kʋlʋwa nın asʋ'n, tola kʋn wɔ yí nwʋn ɛbɛlɛ. Tola sɔ nın anun, sɛka
fʋfɔlɛ kʋn wɔ ɛbɛlɛ, bɛ sielı man sʋanlan fíí nun lé.
42 Kɛmɔ alíɛ cın an, anın ɔ tı Zufʋ'n-mɔ ɛnwʋnmıan elie cıan'n, mɔ ɛsɛ sɛka'n kʋsʋ mantan
bé nwʋn ɛbɛlɛ ala'n, ɔ man bɛ hɔlı sielı yí nun.

20

Zozi fi ewue nun ɔ 'ba tinnge
(Matie 28.1-8, Maakı 16.1-8, Luku 24.1-12)

1 Ɛhı, mɔlɛ'n ngɛlɛmɔ tutun kpa, anın mân nın anun yuelı man tıtı, Mali m'ɔ fi Magıdala'n
kɔ jasʋ kɔ hɔ Zozi sɛka nın asʋ ɛlɔ. Ɔ 'kɔ a ju a, b'a kunndo ɛbʋta'n m'ɔ nyin sɛka nın anʋan'n.

2 Ɛhı a, ɔ le ɛnwanndie ɔ kɔ hɔ kɔ tʋ Simʋn Pıɛlı nʋn sʋanlan'n mə Zozi kulo yí'n, yí nwan:
"B'a yı yɛ́ Mın yí sɛka nın anun, yɛ nnwun man lıka mə bɛ nʋn yí a hə ɔ."
3 Mə bɛ tılı ɛjəlɛ sɔ'n, sʋanlan sɔ'n nʋn Pıɛlı, bɛ kɔ jasʋ bɛ kɔ fa Zozi sɛka nın asʋ atın'n, bɛ lɛ
kɔ a nıan.
4 Bɛ́ munnyuan bɛ 'kɔ a, anın bɛ lɛ nwanndi. Nan kɛmə sʋanlan kʋn'n kʋala nwanndi tala
Pıɛlı'n, ɔ kɔ yaci yí kɔ hɔ, ɔ kɔ li mʋa kɔ ju sɛka nın asʋ ɛlɔ.
5 Kɛ ɔ 'ju ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ han yí nwʋn ası kɔ nıan kunman nın anun. Ɔ 'nıan an, ɛtanlan'n mə
bɛ falı bɛ sielı Zozi'n gua ɛbɛlɛ, kʋsʋ ɔ'a nju man kunman nın anun.
6 Simʋn Pıɛlı juli ɛbɛlɛ a, ɔ kɔ ju kunman nın anun. Ɔ 'nıan an, kisaan'n mə bɛ falı fʋfəlı Zozi
anwʋn'n gua ası ɛbɛlɛ.
7 Ɛsɛ ɔ 'tʋ yí nyın an, ɔ kɔ nwun ɛtanlan'n mə bɛ falı gualı yí ti'n, b'a bubu ɔ gua yí lıka dıɛ
angʋnmın.
8 Kaan cɛ, sʋanlan'n m'ɔ lili mʋa juli sɛka nın asʋ'n kʋsʋ kɔ ju nun. Kɛ sʋanlan sɔ'n 'nwun
yí sɔ ala, ɔ'a nwun kɛ Zozi fi ewue nun ɔ'a tinnge. Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ le Zozi kɔ li.
9 (Mɛlɛ sɔ'n kʋsʋ, Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ'n lıka'n m'ɔ kele kɛ sɛ Zozi wu a, ɔ 'tinnge'n, anın yí menian'n-
mə tılı man yí bʋ.)
10 Yê bɛ́ munnyuan bɛ salı həlı awulo ɔ.

Zozi 'ba yı yí nwʋn kele Mali m'ɔ fi Magıdala'n
(Matie 28.9-10, Maakı 16.9-11)

11 Mə Zozi menian nnyuan'n 'sa kɔ awulo'n, anın Mali jin sɛka nın anwʋn ɛbɛlɛ, ɔ lɛ sun.
Tɛmʋn mə ɔ 'su'n, ɔ kɔ han ası ɔ kɔ nıan kunman nın anun.
12 Ɔ 'nıan an, anın nyanmıansʋ mməfʋɛ nnyuan, bɛ wowula taladıɛ nvufue hyıhyıɛın, bɛ
tıtı lıka mə bɛ tʋlı Zozi'n. Kʋn tı yí ja ngʋa yê kʋn tı yí ti sələ.
13 Mə mməfʋɛ'n-mə nwunlin Mali'n, bɛ́ nwan: "Balasua, nzukɛ ati yê ɛ lɛ sun ɔ?"
Mə Mali tılı kosuan sɔ'n, yí nwan: "B'a yı mín Mın ɛwa, mın nnwun man lıka mə bɛ nʋn yí
a hə ɔ."
14 M'ɔ hanlın sɔ helelı mməfʋɛ'n-mə yuelı'n, Ɔ 'tʋ yí nyın yí nzin an, Zozi jin yí nwʋn ɛbɛlɛ,
nan kʋsʋ Mali a nnwun man kɛ yí ɔ.
15 Zozi kɔ bisa yí kɛ: "Balasua, nzukɛ ati yê ɛ lɛ sun ɔ? Ɛ lɛ kpʋnndɛ nwan?"
Mali jʋnlın kɛ sʋanlan'n m'ɔ di tola nın anun junman nın ɔ. Yí nwan: "Yɛmınlın, sɛ wɔ́ yê a
yı yí ɛwa a, anın kele mín lıka mə ɛ sielı yí'n maan n gɔ́ n vá."
16 Mə Mali hanlın sɔ yuelı'n, Zozi kɔ fɛlɛ yí: "Mali!"
Mali kɔ kpɛ yí nyın ɔ 'nıan an, Zozi jin yí nwʋn ɛbɛlɛ. Ɛbɛlɛ ala, Mali kɔ tıan kɔ kpayı yí:
"*Labunin, wɔ́ ahı?" (Labunin'n tı *ebele anıɛ, yí bʋ y'ɔ le kɛ sʋanlan m'ɔ kan Nyanmıan
anʋan ɛjəlɛ kele menian.)
17 Sian'n mə Mali hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ tutu ɔ 'kɔ a tɔ yí nun. Zozi nwan: "N'ɛ kan mín, ɔ
sanlın kɛ n vʋlı n gəlı man mín Sı anwʋn ɛlə. Nan kɔ, kɔ han kele mín menian'n-mə kɛ mıın
fʋ mın kɔ mín Sı m'ɔ tı ɛmə kʋsʋ Ası nın anwʋn ɛlə, mıın fʋ mın kɔ mín Nyanmıan m'ɔ tı ɛmə
kʋsʋ Nyanmıan nın anwʋn ɛlə."
18 M'ɔ hanlın sɔ yuelı'n, Mali kɔ hɔ kɔ tʋ Zozi menian'n-mə, ɔ kɔ bɔ bɛ́ amannıɛ, yí nwan:
"Anianman-mə, m'an nwun yɛ́ Mın!" Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ sʋsɔ sʋ kɔ han mə Zozi hanlın helelı yí'n
kɔ hele bɛ́.

Zozi 'ba yı yí nwʋn kele yí menian'n-mə
(Matie 28.16-20, Maakı 16.14-18, Luku 24.36-49)

19 Məlɛ cıan kʋnmgba sɔ'n nɔsʋba, kɛmə Zozi menian'n-mə sulo Zufʋ mgbain'n-mə nın ati,
bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ tʋ bɛ́ nwʋn anʋan nun sua kʋn anun. Bɛ wɔ ɛbɛlɛ kaan ala, Zozi kɔ fite bɛ́ nun
ɛbɛlɛ, ɔ jin bɛ́ kʋalaa bɛ́ afian, yí nwan: "Ɛmə mán bɛ́ lʋa cícı bɛ́ nwʋn!"
20 M'ɔ hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ fa yí sa'n-mə anun nʋn yí nvın nın anun kafʋan'n kɔ hele bɛ́.
Mə menian'n-mə nwunlin yɛ́ Mın'n, bɛ lili fɛ kpili kpa.
21 Ɛsɛ bɛ wɔ ɛbɛlɛ kaan an, Zozi nwan: "Ɛmə mán bɛ́ lʋa cıcı bɛ́ nwʋn! Kɛ mín Sı sʋanlın
mín'n, mín kʋsʋ mıın sʋan ɛmə."
22 Mə Zozi hanlın sɔ mə yí nʋan təlı'n, ɔ kɔ fita bɛ́ nwʋn, yí nwan: "Ɛmə nyán Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n.
23 Menian mə ɛmə kɔ fa bɛ́ ɛtɛ'n kɔ hye bɛ́'n, bɛ 'nyan ɛtɛ face, nan bɛ́ mə yê ɛmə a nva man
bɛ́ ɛtɛ nın a nje man bɛ́'n, bɛ nnyan man ɛtɛ face."

Zozi 'ba yı yí nwʋn kele Toma

24 Mə Zozi 'ba yí menian'n-mə anwʋn ɛbɛlɛ'n, anın Toma (mə bɛ fɛlɛ yí Nda'n) nnʋn man
ɛbɛlɛ bie. Toma sɔ'n, ɔ wɔ Zozi menian bulu nʋn nnyuan nın anun.
25 Mə Toma həlı dede m'ɔ walı'n, yí manngʋn'n-mə nwan: "Y'a nwun yɛ́ Mın!"

M'ɔ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ ngɔ le ngɔ li man, yí nwan: “Mín dıɛ, sɛ m'an nnwun man yí sa nın anun kafʋan'n, sɛ m'an nva man mín sa'n m'an ngan man yí kafʋan'n, ɛsɛ sɛ m'an nva man mín sa'n m'an nwula man yí nvın nın anun an, mın nne mın nni man lé.”
26 Ɛhı anzin mɔlɛ kʋn, ɛsɛ Zozi menian'n-mɔ kɔ hɔ kɔ yia sua sɔ nın anun biekun, bɛ kɔ tʋ bé nwʋn anʋan nun. Sian dıɛ, anın Toma wɔ bé nun ɛbɛlɛ bie. Bɛ wɔ ɛbɛlɛ kaan an, Zozi kɔ fite bé, ɔ jin bé afian ɛbɛlɛ. Yí nwan: “Ɛmɔ mán bé lʋa cícı bé nwʋn!”
27 M'ɔ hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ kpɛ yí nyın Toma anwʋn ɛlɔ, yí nwan: “Toma, fa wó sa'n bala nán kan mín sa nın anun nıan, ɛsɛ tınngɛ wó sa'n fa wula mín nvın nın anun. N'ɛ su akpʋlʋwa, nan de di.”
28 Mɔ Toma nwunlin yí sɔ'n, yí nwan: “Mín Mın, mín Nyanmıan!”
29 Zozi nwan: “Kɛmɔ a nwun mín'n, sian dıɛ, ɛ de di? Nyila hán bé mɔ b'a nnwun man mín kʋsʋ b'a le mín b'a li'n.”

Kalata ɛhı abʋ'n

30 Yí menian'n-mɔ anyunnun, Zozi yɔlı asinbɛnwʋn ninnge mmiekun-mɔ dɔʋn mɔ b'a ngɛlɛ man yí kalata ɛhı anun.
31 Nan mɔ b'a hɛlɛ yí kalata ɛhı anun'n, b'a hɛlɛ maan ɛmɔ de di kɛ Zozi yê ɔ tı *Kilisi'n, yí yê ɔ tı Nyanmıan Awa nın ɔ. Ɔ man sɛ ɛmɔ de yí di a, ɛmɔ 'nyan ngʋan wɔ yí dunman nun.

21

Zozi 'ba yı yí nwʋn kele yí menian'n-mɔ anun nsʋ.

1 Ɛhı anzin, cıan kʋn Zozi kɔ yı yí nwʋn biekun kɔ hele yí menian'n-mɔ. Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın yí menian'n-mɔ wɔ Galile asue'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Tibeliadı nın anʋan. Ɛ 'nwun kɛ ɔ kpınlın yılı yí nwʋn helelı bé'n.
2 Anın Simʋn Pıɛlı nʋn Toma mɔ bɛ fɛlɛ yí Nda'n, ɔ nʋn Natanayɛ m'ɔ fi Kana, Galile mân nın anun'n yê bian Zebede amma'n-mɔ, ɔ nʋn Zozi menian nnyuan biekun, bé kʋalaa bɛ gua asue nın anʋan ɛbɛlɛ.
3 Bɛ wɔ ɛbɛlɛ kaan an, Simʋn Pıɛlı nwan: “Mín nianman-mɔ, mın 'kɔ a gua dada.”
Pıɛlı anʋan a ndɔ man, bé kʋalaa bé nwan: “Yɛ nʋn wó kɔ.” Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ hɔ bɛ kɔ fʋ ɛlɛɛ kʋn anun. Cıan sɔ'n kɔngɔɛ, bɛ ngɔ hyı man ejue fíí.
4 Bɛ gualı dada'n dede mɔ alíɛ hınlın'n, Zozi kɔ a asue nın anʋan ɛbɛlɛ, nan kʋsʋ yí menian'n-mɔ a nnwun man kɛ yí ɔ.
5 Ɛhı a, Zozi kɔ bisa bé kɛ: “Mín mma-mɔ, ɛmɔ a hyı ejue ɔ?”
Bé nwan: “Cɛcɛ.”
6 Zozi nwan: “Ɛmɔ gúa dada nın ɛlɛɛ'n fama sʋ, nán ɛmɔ 'ba hyı ejue.” Mɔ yí menian'n-mɔ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ kɔ li sʋ. Bɛ kɔ gua dada'n. Sakpa kʋsʋ, bɛ 'gua yí ɛbɛlɛ a, bɛ kɔ hyı ejue ngʋnmın, bɛ nnwun man kɛ bɛ kpın bɛ yɔ yí ɔ. Bɛ cʋın yí a, ɔ njʋın man.
7 Mɔ sʋanlan'n mɔ Zozi kulo yí'n nwunlin yí sɔ'n, yí nwan: “Yé Mın ɔ!”
Mɔ Simʋn Pıɛlı tılı kɛ yí nwan: “Yé Mın ɔ!”, ɔ kɔ wula yí taladıɛ'n, afı anın yí nwʋn gua sʋ. Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ hulu kɔ tɔ asue nın anun.
8 Lıka mɔ bɛ wɔ'n kʋsʋ nʋn fie a nwa man. Ɔ 'ba yɔ kɔ yɔ mɛtılı ɛya kʋn. Zozi menian nga'n-mɔ halı ɛlɛɛ nın anun, bɛ hyʋhyʋınlın dada'n dede bɛ walı sili ası, ejue yi yí tɛkɛɛ.
9 Mɔ bɛ sili ası'n, bɛ 'nıan an, anın b'a huan sîn ɛbɛlɛ, ejue la sʋ yê kpaʋn kʋsʋ la yí nwʋn ɛbɛlɛ.
10 Zozi nwan: “Ejue'n mɔ ɛmɔ a hyı yí kıkaala'n, bɛ fá bie bɛ bála.”
11 Simʋn Pıɛlı kɔ fʋ ɛlɛɛ nın anun, ɔ kɔ hyʋın dada'n mɔ ejue mgbili mgbili yi yí'n kɔ gua ası, Yí kʋalaa tı ejue ɛya kʋn abulanun nʋn nsan. Bɛ hyılı ejue nwala kpa, kʋsʋ dada nın a ndıtı man.
12 Zozi nwan: “Ɛmɔ bála a li like.” Yí menian sɔ'n-mɔ fíí a ngʋala a mmisa yí bɔbɔ kɛ: “Nwan sʋanlan dıɛ y'ɔ le wó?”, ɔ sanlın kɛ bé kʋalaa bɛ sı kɛ yé Mın ɔ.
13 Zozi kɔ hɔ sîn nın anwʋn ɛlɔ, ɔ kɔ hɔ kɔ fa kpaʋn'n nʋn ejue'n kɔ hye kɔ man bé.
14 Kɛ Zozi fi ewue nun tinngelı'n, yí kpê nsan asʋ mɔ ɔ 'yı yí nwʋn kele yí menian'n-mɔ nın ahı.

Zozi 'ba han ɛjɔlɛ kele Pıɛlı

15 Mɔ bɛ lili like'n yuelı'n, Zozi kɔ bisa Simʋn Pıɛlı kɛ: “Zʋan awa Simʋn, asʋ ɛ kulo mín kpa tala ehulo'n mɔ menian ɛhı-mɔ fa kulo mín nın ɔ?”
Simʋn nwan: “Yuo o! Yé Mın, ɛ sı kɛ mın kulo wó.”
Zozi nwan: “Sɛ ɛ kulo mín an, anın nıan mín mmʋa mma'n-mɔ asʋ.”
16 Bɛ wɔ ɛbɛlɛ kaan an, ɛsɛ Zozi kɔ fɛlɛ Simʋn Pıɛlı biekun, yí nwan: “Zʋan awa Simʋn, asʋ ɛ kulo mín ɔ?”
Yí nwan: “Yuo o! Yé Mın, ɛ sı kɛ mın kulo wó.”
Zozi nwan: “Anın nıan mín mmʋa'n-mɔ asʋ.”

17 Ɔ wɔ ɛbɛlɛ kan an, ɛsɛ ɔ kɔ fɛlɛ Simʊn Pɪɛlɪ biekun, yí nwan: “Zʊan awa Simʊn, asʊ ɛ kulo
mín ɔ?” Yí kpê nsan nɪn asʊ mɔ Yɛ́ Mɪn hanlɪn kɛ: “Zʊan awa Simʊn, asʊ ɛ kulo mín ɔ?”
Pɪɛlɪ anwʊn kɔ bubu yí, yí nwan: “Yɛ́ Mɪn, ɛ sɪ ɛjɔlɛ biala, ɛ sɪ kɛ mɪn kulo wɔ́.”
Zozi nwan: “Anɪn nɪan mín mmʊa'n-mɔ asʊ.”
18 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele wɔ́ kɛ, daba, mɔ anɪn ɛ tɪ kpafɛlɛ'n, wɔ́ ngʊnmɪn yê ɛ fa
wɔ́ bɛlɛtɪ'n ɛ cɪ wɔ́ nwʊn sʊ, ɛ kɔ lɪka mɔ ɛ kulo ɔ. Nan mɔ ɛ 'ba yɔ awʊlʊwa'n, ɛ 'ba kuku wɔ́
sa'n-mɔ asʊ maan sʊanlan fʊfɔlɛ fa bɛlɛtɪ'n cɪ wɔ́ nwʊn sʊ, ɔ fa wɔ́ kɔ lɪka mɔ ɛ ngulo man kɛ ɛ
kɔ'n.
19 Zozi lɛ kan sɔ kele kɛ bɛ 'ba cɪcɪ Pɪɛlɪ, bɛ kele yí ahʊlʊwa dede bɛ kun yí, nán ɔ fa ewue
sɔ'n ɔ wula Nyanmɪan anunminnyanmʊn. Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, yí nwan: “Simʊn, si
mín sʊ!”
20 Pɪɛlɪ kɔ tʊ yí nyɪn yí nzin, ɔ 'nɪan an, anɪn sʊanlan'n mɔ Zozi kulo yí'n si bɛ́ sʊ. Sʊanlan
sɔ'n y'ɔ le mɔ bɛ 'di *Pakɪ alɪɛ'n m'ɔ hyɪalɪ yí nwʊn Zozi anwʊn ɛbɛlɛ ɔ bisalɪ yí kɛ: “Yɛ́ Mɪn,
nwan sʊanlan dɪɛ yê ɔ 'ba yɪ wɔ́ man ɔ?”.
21 Mɔ Pɪɛlɪ nwunlin kɛ sʊanlan sɔ'n si bɛ́ sʊ'n, ɔ kɔ bisa Zozi kɛ: “Yɛ́ Mɪn, yí dɪɛ, nzu ɛjɔlɛ yê
ɔ 'tʊ yí ɔ?”
22 Zozi nwan: “Sɛ mɪn kulo kɛ ɔ nyan ngʊan dede ɔ ju mín ɛwalɛ cɪan an, asʊ wɔ́ ɛjɔlɛ wɔ
nun ɔ? Wɔ́ lɪlɪ si mín sʊ!”
23 Ɛjɔlɛ'n kɔ te anianman'n-mɔ afian ɛlɔ kɛ bɛ́ nwan Zozi sʊanlan sɔ'n dɪɛ ɔ ngɔ wu man lé.
Kʊsʊ Zozi a ngan a ngele man Pɪɛlɪ kɛ ɔ ngɔ wu man le, nan Zozi nwan: “Sɛ mɪn kulo kɛ ɔ
nyan ngʊan dede ɔ ju mín ɛwalɛ cɪan an, asʊ wɔ́ ɛjɔlɛ wɔ nun ɔ?”
24 Zozi sʊanlan sɔ'n lɪlɪ yê ɔ'a nwun ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ ɔ'a hɛlɛ ɔ'a sie ɔ. Yê yɛ sɪ kɛ ɛjɔlɛ'n mɔ ɔ'a
han'n tɪ ananhɔlɛ.

Kʊalaa kʊalaa

25 Zozi yɔlɪ asinbɛnwʊn ninnge dɔʊn kpa mmiekun-mɔ. Nan sɛ bɛ lɛ tʊa kʊn biala bɛ kɛlɛ
a, yí nwʊn kalata mɔ bɛ 'kɛlɛ'n, mɪn de mɪn di kɛ ɔ nzʊn man mân nɪn anun.

ZOZI MMƆFƱƐ'N-MƆ JUNMAN'N

M'ɔ wɔ nun'n

Luku kalata'n m'ɔ tian yí nnyuan'n m'ɔ hɛlɛlı'n y'ɔ le ɛhı. Kalata sɔ nın anun, Luku man yɛ nwun kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ Zozi mmɔfʋɛ'n-mɔ fi Zoluzalɛmʋn kulo nın asʋ ɛbɛlɛ, bɛ hɔlı bɔlı Ɛjɔlɛkpa'n *Lɔmʋn belemgbin mân'n lıka dɔʋn bɛ bɔlı Asɔnın'n. Kalata sɔ'n tı cınnjın kpa, ɔ sanlın kɛ ɔ bʋka yɛ́ maan yɛ tı Zozi mmɔfʋɛ'n-mɔ kalata'n-mɔ mɔ bɛ hɛlɛlı nın abʋ.

Luku a hye yí kalata nın anun nsan. Alimʋa dıɛ'n (yí ti 1-7) kan ninnge mɔ mmɔfʋɛ'n-mɔ yɔlı wɔ Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ nın anwʋn ɛjɔlɛ. Mɔ Zozi fʋlı hɔlı nyanmıansʋ'n, Wawɛ Nwannzan-nwannzan fi nyanmıansʋ walı jinlanlın mmɔfʋɛ'n-mɔ anzin. Ɔ manlın bɛ́ tunmin maan bɛ bɔlı Ɛjɔlɛkpa'n. Zoluzalɛmʋn Asɔnın'n tɛlɛlı ndɛ-ndɛ, sunnzun mɔ anın Zufʋ mgbain'n-mɔ lɛ kele bɛ́ ahʋlʋwa ɔ.

M'ɔ tɔ sʋ nnyuan'n (yí ti 8-12), Luku lɛ kan ninnge mɔ mmɔfʋɛ'n-mɔ yɔlı wɔ Zude nʋn Samali mân nın anun nın anwʋn ɛjɔlɛ. Mɔ Zufʋ mgbain'n-mɔ manlın bɛ hunlin Zozi sʋanlan'n m'ɔ li Etiɛnın'n, bɛ́ nun kʋn, bɛ fɛlɛ yí Sɔlʋ, ɔ helelı Zozi menian'n-mɔ ahʋlʋwa kpili kpa. Yí bɛ-yue-asıɛ, Zoluzalɛmʋn Asɔnın mma'n-mɔ bɔlı asanndıɛ hɔlı Zude nʋn Samali mân nın anun. Yɛ́ Mın Zozi yılı yí nwʋn helelı Sɔlʋ, ɔ fɛlɛlı yí kɛ ɔ káci yí bɔfʋɛ wɔ bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n-mɔ afian. Ɛhı anzin, Sɔlʋ falı dunman Pɔlʋ. Asannan nán Luku a han Pɔlʋ junman nın anwʋn ɛjɔlɛ'n, ɔ lɛ kan Pıɛlı dıɛ nın anwʋn ɛjɔlɛ, ɔ nʋn kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ alimʋa mma'n-mɔ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n kacili Zozi menian wɔ Zude mân nun, ɔ nʋn Antiɔsʋ kulo nın asʋ ɛbɛlɛ'n.

Kalata'n lıka nga'n (yí ti 13-28), Luku lɛ kan Pɔlʋ anwʋn ɛjɔlɛ. Pɔlʋ tuli atın ngʋkʋn fâ nsan ɔ hɔlı bɔlı Ɛjɔlɛkpa'n *Lɔmʋn belemgbin mân'n lıka dɔʋn. Anın Pɔlʋ le menian dɔʋn bɛ bʋka yí bɛ di yɛ́ Mın junman'n. Bɛ́ nun mmie-mɔ y'ɔ le Baanabası, Silası, Timote, Titı, Apolɔsʋ ɔ nʋn Maakı. Pɔlʋ atın'n mmie-mɔ m'ɔ tuli'n, Luku nʋn yí y'ɔ hɔlı ɔ. Yí ti yê yí muonun, ɔ lɛ kan yí kalata nın anun kɛ "yɛ́" nın ɔ. Pɔlʋ bɔlı Asɔnın kulo mgbili dɔʋn asʋ. Bɛ helelı yí ahʋlʋwa kpa, ɛsɛ emian tʋlı yí. Nan kʋsʋ, ɔ bɔlı mɔndınlın ɔ lili junman manlın yí Mın Zozi. Kalata nın agualıɛ nun, Luku lɛ kan kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ Pɔlʋ juli Lɔmʋn kulo nın asʋ ɛlɔ'n.

1 Teofili,
Ninnge kʋalaa mɔ Zozi yɔlı, ɔ nʋn m'ɔ heheleli yí ngɛlɛmɔ nun
2 dede m'ɔ juli cıan m'ɔ fʋlı hɔlı nyanmıansʋ'n, m'an han yí nwʋn ɛjɔlɛ mín alimʋa kalata nın anun. Asannan nán Zozi a fʋ a hɔ nyanmıansʋ'n, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n tunmin nun, ɔ heheleli yí mmɔfʋɛ'n-mɔ m'ɔ fɛlɛlı bɛ́ yí nwʋn nın atın'n.
3 Mɔ menian'n-mɔ hunlin yí yuelı'n, ɔ buli atın ngacile dɔʋn asʋ ɔ yılı yí nwʋn ɔ helelı yí mmɔfʋɛ'n-mɔ maan bɛ nwunlin yí kɛ ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge sakpa. Ɔ yılı yí nwʋn ɔ helelı bɛ́ dede cıan abulanan, ɛsɛ ɔ hanlın Nyanmıan Belemgbin Mân nın anwʋn ɛjɔlɛ ɔ helelı bɛ́.
4 Ɛlɛhʋn kʋn, anın Zozi nʋn yí mmɔfʋɛ'n-mɔ lɛ didi, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Nán man ɛmɔ fi Zoluzalɛmʋn ɛwa bɛ kɔ mʋa. Nan ɛmɔ tánlan bɛ nwʋ́nndɛ like'n mɔ Sıɛ nın a fa a bɔ ɛmɔ anɔhʋba mɔ n ganlın yí nwʋn ɛjɔlɛ n gelelı ɛmɔ'n.
5 Ɔ sanlın kɛ, Zʋan a sɔnın menian'n-mɔ asue nun, nan ɛmɔ dıɛ, ɔ ka kaan, bɛ 'ba fa Wawɛ Nwannzan-nwannzan bɛ sɔnın ɛmɔ."

Zozi 'ba fʋ kɔ nyanmıansʋ

6 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, yí mmɔfʋɛ'n-mɔ mɔ anın b'a yia yí nwʋn ɛbɛlɛ'n kɔ bisa yí kɛ: "Yɛ́ Mın, asʋ mɛlɛ sɔ nın anun yê ɛ 'sesie Izalayɛ belemgbin mân'n biekun ɔ?"
7 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Mɛlɛ'n nʋn cıan'n mɔ Sıɛ'n muonun tunmin nun ɔ'a hele'n, nán ɛmɔ ɛjɔlɛ ɔ.
8 Nan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n 'ba a ɛmɔ sʋ ɔ wowula ɛmɔ tunmin. Ɛbɛlɛ nın anun, ɛmɔ 'ba li mín nwʋn adanzıɛ wɔ Zoluzalɛmʋn kulo nın asʋ ɛwa, Zude nʋn Samali mân nın anun lıka kʋalaatin, ɛsɛ dede ɔ kɔ ju mân nın ati ɛlɔ ebue kʋn kʋalaatin."
9 Mɔ Zozi hanlın ɛjɔlɛ sɔ'n yuelı'n, bɛ 'nıan an, anın ɔ lɛ fʋ kɔ nyanmıansʋ. Ɛbɛlɛ ala, bɔlé kʋn kɔ fʋfɔ yí nwʋn ɔ kɔ fıa bɛ́ nyın.
10 Mɛlɛ mɔ Zozi 'fʋ kɔ mɔ anın yí mmɔfʋɛ'n-mɔ tɛ nıan anwunno'n, kʋnmgba ala menian nnyuan kɔ fite fite bɛ́ nwʋn ɛbɛlɛ. Menian nnyuan sɔ'n-mɔ wowula taladıɛ nvufue.
11 Bɛ kɔ bisa Zozi mmɔfʋɛ'n-mɔ kɛ: "Galile amma, ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ jijin ɛwa bɛ lɛ nıan anwunno ɔ? Zozi m'ɔ fi ɛmɔ afian ɛwa ɔ'a fʋ ɔ'a hɔ nyanmıansʋ'n, ɔ 'ba sa ba kɛ ɛmɔ a nwun yí kɛ ɔ lɛ fʋ kɔ'n."

Zudası ngacifʋɛ'n

12 Mɔ menian nnyuan sɔ'n-mɔ hanlın sɔ'n, Zozi mmɔfʋɛ'n-mɔ fi bʋka'n mɔ bɛ fɛlɛ yí "*Olivʋ bʋka" nın asʋ bɛ kɔ ju. Bɛ kɔ sa bɛ kɔ hɔ Zoluzalɛmʋn. Bʋka sɔ'n nʋn Zoluzalɛmʋn afian tı kɔ yɔ cilo kʋn.
13 Mɔ bɛ juli Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔ hɔ kɔ fʋ awaa nın asʋ, bɛ kɔ wʋlʋ sua'n mɔ bɛ yia nun titi nın anun. Bɛ́ mɔ bɛ hɔlı yialı sua nın anun'n y'ɔ le Pıɛlı, Zʋan, Zʋakı, Andele, Filipʋ, Toma, Baatelemin, Matie, Alıfe awa Zʋakı, Simʋn m'ɔ kpʋnndɛ yí mân'n fanwʋndi'n ɔ nʋn Zʋakı awa Zudı.
14 Bɛ yia daa bɛ yɔ asɔnın, bɛ nʋn mmalasua'n-mɔ nʋn Zozi anin Mali ɔ nʋn Zozi anianman mmelenzua'n-mɔ.
15 Ɛlɛhʋn kʋn bɛ yialı, bɛ́ menian kɔ yɔ ɛya kʋn abulaa, Pıɛlı jasʋlı a, yí nwan:
16 "Anianman-mɔ, ɛjɔlɛ mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n hanlın m'ɔ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun'n, ɔ di kɛ ɔ kpín sʋ. Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n nanndılı belemgbin Davidi sʋ ɔ hanlın Zudası anwʋn ɛjɔlɛ. Zudası sɔ'n y'ɔ kpɛlı atın maan bɛ hyılı Zozi ɔ.
17 Anın Zudası wɔ yɛ́ fâ nın anun bie. Junman'n mɔ yɛ lɛ di yí ɛwa'n, anın ɔ di bie.
18 Yí busuɔfʋɛ nyɔlıɛ nın anwʋn esika mɔ bɛ tualı bɛ manlın yí'n, ɔ falı tolı ebo kʋn. Ebo sɔ nın asʋ, ɔ kɔ fʋ anwunno ɔ kɔ lua yí ti ası ɔ kɔ tɔ ası, yí nyaa kʋalaa kɔ tulu.
19 Ɛjɔlɛ sɔ'n, Zoluzalɛmʋn menian'n-mɔ kʋalaa tılı. Ɔ man bɛ́ anıɛ nın anun, b'a fɛlɛ ebo sɔ'n 'Hakɛlıdama'. Hakɛlıdama'n, yí bʋ y'ɔ le kɛ: 'moja ebo'.
20 "Ɛ 'nwun Zudası anwʋn ɛjɔlɛ'n mɔ belemgbin *Davidi hɛlɛlı wɔ Izalayɛ ejue ɛtʋɛ kalata nın anun'n:
Man yí awulo'n há to,
nán man sʋanlan fíí tanlan nun.
Ɛsɛ b'a hɛlɛ wɔ kalata sɔ nın anun biekun kɛ:
Man sʋanlan fʋfɔlɛ káci yí.
21 "Ɛhıka ati, ɔ di kɛ sʋanlan kʋn fa yí nwʋn bɔ yɛ́ ɔ di yɛ́ Mın Zozi ewuetinnge nın anwʋn adanzıɛ.
22 Sʋanlan sɔ'n, ɔ yɔ́ bɛ́ mɔ bɛ si yɛ́ sʋ nın anun kʋn, sunmin tɛmʋn mɔ Zʋan sɔnınlın yɛ́ Mın Zozi, m'ɔ sısınlın kulo kulo'n-mɔ asʋ, dede ɔ juli cıan m'ɔ fʋlı hɔlı nyanmıansʋ'n."
23 Mɔ Pıɛlı anʋan tɔlı'n, bɛ kɔ sie menian nnyuan ɛbɛlɛ. Bɛ fɛlɛ kʋn Zozɛfʋ. Kʋn'n kʋsʋ li Matiası. Zozɛfʋ a, yí dunman biekun y'ɔ le Baasabası mɔ yê bɛ tʋnlın yí Zusutusu'n.
24 Mɔ bɛ sielı menian nnyuan sɔ nın ɛbɛlɛ'n, bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ yɔ asɔnın. Bɛ́ nwan: "Yɛ́ Mın, wɔ́ mɔ ɛ sı menian'n-mɔ kʋalaa ahʋnlın nın anun ɛjɔlɛ'n, menian nnyuan ɛhı, kele yɛ́ nunhan'n mɔ a yı yí kɛ
25 ɔ káci Zudası mɔ ɔ'a yaci Zozi mmɔfʋɛ junman'n ɔ'a bɔ yí ti yí lıka m'ɔ kulo'n."
26 Ɛhı a, bɛ kɔ hyʋın tondo, ɔ kɔ tɔ Matiası sʋ. Ɔ fi ɛbɛlɛ yê bɛ falı Matiası bɛ sɔlı mmɔfʋɛ bulu nʋn kʋn nın asʋ ɔ.

2

Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n ɛwalɛ'n

1 Ɛhı, mɔ *Pantekɔtʋ fɛtı cıan'n juli'n, Zozi menian'n-mɔ kʋalaatin yialı lıka kʋn.
2 Kʋnmgba ala, bɛ kɔ tı like nın angan kɛ anwʋnman m'ɔ lɛ tu sɛlɛ kpa ɔ. Ɔ fi anwunno huuu, ɔ kɔ wʋlʋ sua'n mɔ menian'n-mɔ gua nun nın anun.
3 Bɛ 'nıan an, sîn tofeleman-mɔ. Bɛ kɔ tıtı bɛ́ nwʋn nun, bɛ kɔ tɛtanlan bɛ́ nun kʋn biala ati nın asʋ.
4 Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ wʋlʋ bɛ́ kʋalaa bɛ́ nun kpa bɔkɔɔ. Ɛbɛlɛ ala, bɛ lɛ kan anıɛ ngacile ngacile mɔ Wawɛ nın a fa a wula bɛ́ nun kʋn biala anʋan kɛ ɔ hán'n.
5 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın Zufʋ'n-mɔ mɔ bɛ fɛlı Nyanmıan kpa'n fi mân mân'n kʋalaa anun ba a, bɛ wɔ Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ.
6 Mɔ bɛ tılı like sɔ nın angan'n, bɛ kɔ tutu bɛ kɔ hɔ kɔ yia yí bʋ ɛlɔ. Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn dede ɔ kɔ bʋ sʋ. Ɔ sanlın kɛ, anıɛ ngacile ngacile'n mɔ Zozi menian'n-mɔ lɛ kan'n, bɛ́ mɔ b'a yia ɛbɛlɛ nın anun kʋn biala tı kɛ yí kulo anıɛ yê bɛ lɛ kan ɔ.
7 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ nwʋn ɛsɛ ɔ kɔ yɔ bɛ́ ɛnyınmın. Bɛ́ nwan: "Menian ɛhı-mɔ mɔ bɛ lɛ kan anıɛ ngacile ngacile'n, asʋ bɛ́ kʋalaa bɛ tı man Galile mân nın anun menian ɔ?
8 Nan ɔ yɔ sɛ mɔ afı yɛ́ nun kʋn biala tı ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ lɛ kan wɔ yɛ́ kulo anıɛ nın anun'n?
9 Yɛ́ nun mmie-mɔ fi Paatı nʋn Medi nʋn Elamʋn mân nun. Mmie-mɔ fi Mezopotamin mân nun, Zude nʋn Kapadɔsʋ mân nun, Pʋn nʋn Azi mân nun,
10 Filizi nʋn Panfili mân nun, Ezipiti mân nun nʋn Libi mân nın anun kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Silɛnın nın afan nun. Nyɔfʋɛ'n mɔ bɛ fi Lɔmʋn kulo nın asʋ'n,
11 b'a wʋ mmie-mɔ Zufʋ, mmie-mɔ kʋsʋ tı man Zufʋ, nan kʋsʋ bɛ kɔ Zufʋ'n-mɔ asɔnın'n bie. Mmie-mɔ fi Kɛlɛtı nʋn Alabi mân nun. Kʋsʋ afı, Nyanmıan asinbɛnwʋn ninnge'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ lɛ kan'n, yɛ́ kʋalaa yɛ tı wɔ yɛ́ kulo anıɛ nın anun!"

12 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn dede ɔ kɔ bʋ bɛ́ nwʋn sʋ. Bɛ kɔ bisa bisa bɛ́ nwʋn kɛ: “Ɛjɔlɛ ɛhɪ abʋ kele sɛ?”
13 Mmie-mɔ 'bisa kosuan ɛhɪ a, anɪn mmie-mɔ kʋsʋ lɛ kan bɛ gʋlʋ Zozi menian'n-mɔ anwʋn kɛ: “Ɛhɪ-mɔ, b'a nʋn nzan b'a bʋ kpa bɔkɔɔ!”
14 Mɔ menian'n-mɔ 'kan sɔ'n, Pɪɛlɪ nʋn mmɔfʋɛ bulu nʋn kʋn'n kɔ jasʋ kɔ jinlan. Pɪɛlɪ kɔ kuku yí nʋan sʋ ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ Zufʋ'n-mɔ nʋn ɛmɔ kʋalaa mɔ bɛ wɔ Zoluzalɛmʋn ɛwa'n, ɛmɔ yɔ́ anzʋɛ bɛ tíe ɛjɔlɛ'n mɔ mɪn 'ba han mɪn kele ɛmɔ'n kpa.
15 Menian ɛhɪ-mɔ mɔ ɛmɔ jʋnlɪn kɛ b'a nʋn nzan b'a bʋ'n, bɛ nnʋnlɪn man nzan bɛ bʋlɪ man. Ɔ sanlɪn kɛ, bɛlɛ mɔ b'a bɔ ngɛlɛmɔ dɔɛ ngʋanlan ɔ.
16 Nan ɛjɔlɛ'n mɔ kpɔmanfʋɛ Zowɛ hanlɪn yí daba daba'n, ɛjɔlɛ sɔ'n yê ɔ lɛ kpɪn sʋ sian nɪn ɔ. Kpɔmanfʋɛ Zowɛ hanlɪn kɛ Nyanmɪan nwan:
17 *Mɛlɛ kasian nɪn anun, mɪn 'ce mɪn Wawɛ'n*
mɪn man kulo sʋanlan dasannin biala.
Mɪn 'fa mín nʋan ɛjɔlɛ'n mɪn wula
ɛmɔ amma mmelenzua nʋn mmalasua'n-mɔ anʋan
maan bɛ kan.
Mɪn 'ba man ɛmɔ mgbafɛlɛ'n-mɔ
nwun ninnge'n-mɔ Wawɛ nun.
Mɪn 'ba hɪn ɛmɔ mmɪlɪwa'n-mɔ ɛlalɪɛ.
18 *Ɔ tɪ ananhɔlɛ, mɛlɛ sɔ nɪn anun,*
mɪn 'ce mín Wawɛ'n mɪn man
mín ngʋa mmelenzua nʋn mmalasua'n-mɔ.
Mɪn 'fa mín nʋan ɛjɔlɛ'n mɪn wula bɛ́ nʋan
maan bɛ kan.
19 *Mɪn 'ba man asinbɛnwʋn ninnge fite fite*
anwunno ɛlɔ.
Ɛsɛ mɪn 'ba man asinbɛnwʋn ninnge fite fite
asɪɛ nɪn asʋ ɛwa.
Menian'n-mɔ 'ba nwun moja,
sîn nʋn ewusanlan minndominndo.
20 *Asannan nán yɛ́ Mɪn cɪan nɪn a ju'n,*
cɪan sɔ'n m'ɔ tɪ anunminnyanmʋn cɪan kpili'n,
sɛnzɛ'n b'a lu tuun,
sala'n kʋsʋ 'ba kaci kɔkɔlɛ kɛ moja.
21 *Cɪan sɔ'n, wɔ́ biala*
mɔ ɛ kɔ sun kɔ fɛlɛ yɛ́ Mɪn'n,
ɛ 'nyan wɔ́ ti.”
22 Ɛsɛ Pɪɛlɪ nwan: “Izalayɛ amma, ɛmɔ tíe ɛjɔlɛ'n mɔ mɪn 'ba han mɪn kele ɛmɔ'n kpa. Ɛmɔ muonun sɪ, Nyanmɪan a man ɛmɔ a nwun yí kɛ Zozi m'ɔ fi Nazalɛtɪ'n tɪ sʋanlan m'ɔ le tunmin. Nyanmɪan a man Zozi a yɔ asinbɛnwʋn ninnge mgbili mgbili kpa ɛmɔ afian ɛwa.
23 B'a yɪ Zozi b'a man ɛmɔ. Nan kʋsʋ Nyanmɪan yê ɔ lili mʋa ɔ sesielɪ yí sɔ ɔ. Ɛmɔ nʋn ɛtɛfʋɛ'n-mɔ, b'a bʋbɔ yí kʋlʋwa sʋ b'a hun yí.
24 Nan kʋsʋ Nyanmɪan a le yí fi ewue asa nun maan ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge. Ɔ sanlɪn kɛ, ewue le man atɪn ɔ njɪ man yí nzie man.
25 Afɪ belemgbin *Davidi hanlɪn Zozi anwʋn ɛjɔlɛ kɛ:
Mɪn susu mín ti mɪn gua yɛ́ Mɪn sʋ mɛlɛ biala.
Ɔ di mín nzin, mín nwʋn nwʋsʋ man mín.
26 *Ɛhɪka ati, mɪn di yí nwʋn fɛ kpa*
mín ahʋnlɪn nɪn anun, mɪn tʋ yí nwʋn ejue.
Afɪ mɪn sɪ kɛ sɛ ewue kun mín bɔbɔ a,
n ne anyɪndasʋɛ.
27 *Ɔ sanlɪn kɛ, ɛ ngɔ yaci man mín ɛbɔlɔ ɛlɔ,*
ɛ ngɔ man wɔ́ anwʋntɪɛ sʋanlan nɪn anwʋnnaan'n
ngɔ kpɔlɔ man.
28 *Ɛ 'man mɪn nyan ngʋan*
mɪn di fɛ wɔ wɔ́ nyunnun.
29 “Anianman-mɔ, mɪn 'ba han belemgbin Davidi anwʋn ɛjɔlɛ kʋn mɪn kele ɛmɔ yuein. Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ Davidi a wu, b'a sie yí. Ɛnɛ nʋn ɛnɛ yí sɛka'n tɛ wɔ yɛ́ afian ɛwa.
30 Nan anɪn Davidi tɪ Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ. Ɔ sɪ kɛ Nyanmɪan a bɔ yí anɔhʋba ɔ'a han ndâ ɔ'a tʋ sʋ kɛ ɔ 'man yí mma'n-mɔ anun kʋn tanlan belemgbin bia nɪn asʋ.
31 Davidi lili mʋa ɔ nwunlin Izalayɛ Belemgbin Ngʋandefʋɛ'n m'ɔ tɪ *Kilisi nɪn ewuetinnge'n, nán ɔ'a han yí nwʋn ɛjɔlɛ kɛ:

B'a nyaci man yí maan ɔ'a nga man ɛbɔlɔ,
ɛsɛ yí nwʋnnaan nɪn a mgbɔlɔ man sɛka nɪn anun.
32 “Zozi anwʋn ɛjɔlɛ yê anɪn Davidi lɛ kan ɔ. Yɛ́ mɔ yɛ gua ɛwa'n, yɛ́ kʋalaa yɛ di adanzɪɛ kɛ
Nyanmɪan a man Zozi fi ewue nun a tinnge.
33 Nyanmɪan a sie Zozi yí fama sʋ. Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n mɔ Sɪɛ'n falɪ bɔlɪ
anɔhʋba'n, ɔ'a fa ɔ a wula Zozi asa nun. Zozi a hye a man yɛ́. Wawɛ sɔ'n yê ɛmɔ a tɪ yí ngan
mɔ ɛmɔ nwun yí kɪkaala nɪn ɔ.
34 “Nán kɛ Davidi muonun fʋlɪ hɔlɪ nyanmɪansʋ ɔ, nan yí nwan:
Yɛ́ Mɪn Nyanmɪan a han a hele mín Mɪn kɛ:
Tanlan mín sa fama sʋ
35 *maan nvá wɔ́ mgbɔfʋɛ'n-mɔ n zíe wɔ ja abɔ*
kɛ bia mɔ belemgbin sesie yí ja sʋ ɔ.
36 “Izalayɛ amma'n-mɔ kʋalaa nwún yí yuein kɛ, Zozi sɔ'n mɔ ɛmɔ bʋbɔlɪ yí kʋlʋwa nɪn
asʋ'n, yí yê Nyanmɪan a sie yí Mɪnlɪan nʋn Kilisi, Izalayɛ Belemgbin Ngʋandefʋɛ nɪn ɔ!”
37 Mɔ Pɪɛlɪ anʋan tɔlɪ'n, ɛjɔlɛ'n m'ɔ hanlɪn'n wʋlʋlɪ bɛ́ kpa. Bɛ kɔ bisa Pɪɛlɪ nʋn mmɔfʋɛ
ɛhɪnlɪn-mɔ kɛ: “Anianman-mɔ, atɪn benin yê yɛ fá sʋ ɔ?”
38 Pɪɛlɪ kɔ bua bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ nún bɛ́ nwʋn bɛ káci bɛ́ abalabɔ'n. Ɛmɔ nunhan kʋn biala maan
bɛ sónɪn yí wɔ Zozi Kilisi dunman nun, nán ɛmɔ a nyan ɛtɛ face. Ɛbɛlɛ nɪn anun yê ɛmɔ kʋsʋ
'ba nyan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n m'ɔ tɪ Nyanmɪan acɛdɪɛ nɪn ɔ.
39 Ɔ sanlɪn kɛ, anɔhʋba sɔ'n mɔ Nyanmɪan bɔlɪ'n, ɔ tɪ ɛmɔ dɪɛ, ɔ tɪ ɛmɔ amma'n-mɔ dɪɛ. Ɛsɛ
bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ wɔ mʋa mɔ yɛ́ Mɪn Nyanmɪan 'ba fɛlɛ bɛ́ yí nwʋn'n, ɔ tɪ bɛ́ kʋsʋ bɛ́ dɪɛ bie.”
40 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Pɪɛlɪ hanlɪn ɛjɔlɛ mmiekun-mɔ dɔʋn ɔ helelɪ bɛ́, ɔ man bɛ nwunlin yí kɛ Zozi
anwʋn ɛjɔlɛ'n tɪ ananhɔlɛ, ɛsɛ ɔ wowulalɪ bɛ́ anwʋnsɛlɛ. Yí nwan: “Ajulisʋ menian ɛhɪ-mɔ mɔ
b'a sɪn atɪn ɛtɛ nɪn asʋ'n, ɛmɔ nʋn bɛ́ kpácɪ nán ɛmɔ a nyan bɛ́ tɪ!”
41 Mɔ Pɪɛlɪ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, bɛ́ dɔʋn bɛ lelɪ yí nʋan ɛjɔlɛ'n bɛ lili maan bɛ sɔnɪnlɪn bɛ́. Cɪan
sɔ'n, menian kɔ yɔ akpɪɪ nsan kɔ a kɔ gua bɛ́ mɔ b'a le Zozi b'a li daba nɪn asʋ.

Alimʋa asɔnɪn nɪn asɪtanlan'n
42 Ɔ fi ɛbɛlɛ, tɛmʋn biala, bɛ yia bɛ tie ɛjɔlɛ'n mɔ mmɔfʋɛ'n-mɔ kan kele bɛ́'n kpa. Bɛ tanlan
wɔ anianman nun bɛ di yɛ́ Mɪn alɪɛ'n, ɛsɛ bɛ yɔ asɔnɪn.
43 Anɪn menian'n-mɔ anun kʋn biala man Nyanmɪan anyɪnnzɔ, ɔ sanlɪn kɛ anɪn mmɔfʋɛ'n-
mɔ lɛ yɔ asinbɛnwʋn ninnge-mɔ dɔʋn kpa.
44 Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ lelɪ Zozi bɛ lili nɪn anʋan sɛ bɛ́ nwʋn, bɛ́ ninnge'n-mɔ kʋalaa wɔ lɪka kʋn.
45 Bɛ tɔnɪn bɛ́ anwʋndɪɛ'n-mɔ. Esika mɔ bɛ kɔ nyan yí nun'n, bɛ nɪan sʋanlan kʋn like mɔ
ɔ'a hian yí nwʋn'n yê bɛ ce esika sɔ nɪn ɔ.
46 Cɪan biala, bɛ yia Nyanmɪan awulo nɪn anun. Bɛ yia bɛ́ awulo'n-mɔ anun bɛ le fɛ elie yê
bɛ didi ɔ, bɛ ndu man bɛ́ nwʋn.
47 Bɛ yɪ Nyanmɪan ayɛ. Menian'n-mɔ kʋalaa kulo bɛ́ ejɔlɛ. Cɪan daa, yɛ́ Mɪn cʋɪn bɛ́ mɔ b'a
nyan bɛ́ ti'n ɔ ba gua bɛ́ mɔ b'a li mʋa b'a le Zozi b'a li nɪn asʋ.

3

Kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ bubuluwafʋɛ kʋn anwʋn salɪ'n
1 Ɛhɪ, ɛlɛhʋn kʋn, eyua dɔɛ nsan, mɔ dɔɛ'n mɔ Zufʋ'n-mɔ fa yɔ asɔnɪn'n juli'n, anɪn Pɪɛlɪ nʋn
Zʋan, bɛ lɛ kɔ Nyanmɪan awulo ɛlɔ bɛ 'kɔ a yɔ asɔnɪn.
2 Awulo nɪn anʋan'n mɔ bɛ fɛlɛ yí “Anʋan Kanlanman” nɪn anwʋn ɛbɛlɛ, belenzua
bubuluwafʋɛ kʋn tɪ ɛbɛlɛ. Belenzua sɔ'n, bɛ 'wʋ yí a, anɪn ɔ'a bubu. Cɪan biala, bɛ fa yí bɛ
ba sie yí ɛbɛlɛ, maan ɔ sɛsɛlɛ bɛ́ mɔ bɛ lɛ kɔ a wʋlʋ Nyanmɪan awulo nɪn anun nɪn esika.
3 M'ɔ nwunlin kɛ Pɪɛlɪ nʋn Zʋan lɛ ba wʋlʋ awulo nɪn anun'n, ɔ kɔ sɛlɛ bɛ́ esika.
4 Pɪɛlɪ nʋn Zʋan bɛ kɔ nɪan bian'n siin, nán Pɪɛlɪ a se yí kɛ: “Nɪan yɛ́!”
5 Bian'n kɔ nɪan bɛ́, afɪ ɔ jʋnlɪn kɛ Pɪɛlɪ nʋn Zʋan 'ba man yí esika.
6 Ɛhɪ a, Pɪɛlɪ kɔ han kɔ hele yí kɛ: “N ne esika fíí. Nan nunhan mɔ n ne yí'n, mɪn 'fa mɪn man
wɔ́. Yí ti, Zozi Kilisi m'ɔ fi Nazalɛtɪ'n dunman nun, jasʋ nanndɪ!”
7 Mɔ Pɪɛlɪ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ sɔ bian nɪn asa fama nɪn anun ɔ kɔ jasʋ yí. Ɛbɛlɛ ala, bian
nɪn aja'n-mɔ kɔ yɔ kpa.
8 Ɔ kɔ jasʋ ɔ kɔ nanndɪ. Ɔ nʋn Pɪɛlɪ nʋn Zʋan bɛ kɔ wʋlʋ awulo nɪn anun, anɪn ɔ lɛ nanndɪ ɔ
lɛ kukulu ɔ yɪ Nyanmɪan ayɛ.
9 Menian'n-mɔ kʋalaa kɔ nwun yí kɛ ɔ lɛ nanndɪ ɔ yɪ Nyanmɪan ayɛ.
10 Mɛlɛ mɔ menian'n-mɔ nwunlin kɛ bian'n m'ɔ tanlan Anʋan Kanlanman nɪn anwʋn ɛbɛlɛ
ɔ sɛsɛlɛ esika'n, ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ nwʋn bɛ kɔ sulo Nyanmɪan wɔ like mɔ mmɔfʋɛ'n-mɔ a yɔ a
man bian nɪn anwʋn.
11 Kɛmɔ bian sɔ'n mgbɔcɪ man Pɪɛlɪ nʋn Zʋan'n, ɛjɔlɛ'n kɔ sin menian'n-mɔ anwʋn. Bɛ́
kʋalaa bɛ kɔ tu woo bɛ kɔ hɔ bɛ́ nwʋn ɛlɔ lɪka'n mɔ bɛ fɛlɛ yí “Salomʋn Abalada” nɪn anun.

12 Mɔ Pɪɛlɪ nwunlin yí sɔ'n, yí nwan: “Izalayɛ amma, nzukɛ ati yê bian ɛhɪ anwʊnnza'n sin
ɛmɔ anwʊn ɔ? Nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ nɛnɪan yé sʊa ɔ? Ɛmɔ jʊnlɪn kɛ yé muonun yé tunmɪn anaan
Nyanmɪan ɛsʊ́ɛ kpa mɔ yɛ sʊ tala ɛmɔ'n y'ɔ man bian ɛhɪ anwʊn a sa ɔ?
13 Abalahamʊn, Izakɪ nʊn Zʊakɔbʊ Nyanmɪan'n, yé nan-mɔ Nyanmɪan'n yê ɔ'a wula yí akʊa
Zozi anunminnyanmʊn ɔ. Ɛmɔ muonun yɪlɪ Zozi bɛ manlɪn mân nɪn asʊ mgbain'n-mɔ. Pilatɪ
m'ɔ kulo kɛ ahan ɔ yaci Zozi nun'n, ɛmɔ hanlɪn wɔ Pilatɪ anyunnun ɛbɛlɛ kɛ ɛmɔ mmianlɪn
man Zozi anwʊn.
14 Zozi m'ɔ tɪ sʊanlan nwannzan-nwannzan, mɔ ɛsɛ ɔ tɪ sɛsɛfʊɛ'n, ɛmɔ a yɪ yí a tʊ. Ɛmɔ a sɛlɛ
Pilatɪ kɛ ɔ yáci kodiawu'n lɪlɪ nun maan ɔ nyán yí ti.
15 Sakpa, ɛmɔ a man b'a hun Mɪnlɪan'n m'ɔ man ngʊan'n. Nan Nyanmɪan kʊsʊ a man ɔ fi
ewue nun ɔ'a tinnge, yé kʊalaa yɛ di yí nwʊn adanzɪɛ.
16 Tunmin'n m'ɔ wɔ Zozi dunman nɪn anun'n, ɔ nʊn dedi'n mɔ yɛ le yí wɔ dunman sɔ nɪn
anun'n, y'ɔ man sʊanlan ɛhɪ m'ɔ jin ɛmɔ anyunnun ɛwa, mɔ ɛmɔ sɪ yí nɪn a nyan anwʊnsɛlɛ
ɔ. Yí ti, dedi'n mɔ yɛ le yí wɔ Zozi dunman nɪn anun'n, y'ɔ man bian ɛhɪ mɔ ɛmɔ nwun yí ɛwa
nɪn a tɪ akpɔlɛ bɔkɔɔ ɔ.
17 “Nan sian dɪɛ, anianman-mɔ, ɛmɔ nʊn ɛmɔ mgbain'n-mɔ like mɔ b'a yɔ Zozi'n, mɪn sɪ kɛ
ɛmɔ nzɪ man, yí ti y'ɔ man ɛmɔ a yɔ ɔ.
18 Nyanmɪan manlɪn atɪn kɛ Kilisi'n, Izalayɛ Belemgbin Ngʊandefʊɛ'n, nwún
amannɪnhunlun maan ɛjɔlɛ m'ɔ manlɪn yí mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ kʊalaatin hanlɪn yí daba'n,
ɛjɔlɛ sɔ'n kpín sʊ.
19 Yí ti, ɛmɔ nún bé nwʊn wɔ Nyanmɪan anyunnun, bɛ káci bé abalabɔ'n, nán Nyanmɪan a
yaci ɛmɔ anwʊn sa ɔ'a hye ɛmɔ.
20 Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a, yé Mɪn 'ba man ɛmɔ nyan alʊacɪcɪɛ. Ɛsɛ *Kilisi'n, Izalayɛ Belemgbin
Ngʊandefʊɛ m'ɔ lili mʊa ɔ yɪlɪ yí kɛ ɔ 'fa man ɛmɔ'n, ɔ 'man ɔ ba. Kilisi sɔ'n y'ɔ le Zozi.
21 “Nan kɪkaala dɪɛ, ɔ di kɛ Zozi tanlan nyanmɪansʊ ɛlɔ. Ɔ 'tanlan ɛlɔ dede ninnge'n-mɔ
kʊalaatin kaci biekun. Ɔ sanlɪn kɛ ɛjɔlɛ sɔ'n, Nyanmɪan manlɪn yí anwʊntɪɛ mgbɔmanfʊɛ'n-
mɔ hanlɪn yí daba daba.
22 Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ Moyizɪ hanlɪn'n: *Yé Mɪn m'ɔ tɪ ɛmɔ Nyanmɪan'n, ɔ 'ba man bɛ wʊ kpɔmanfʊɛ
kʊn kɛ mín ɛmɔ afian ɛwa. Yí kʊalaa m'ɔ kɔ han kɔ hele ɛmɔ'n, ɛmɔ tíe yí.*
23 *Sʊanlan biala mɔ ɔ'a ndie man kpɔmanfʊɛ sɔ'n, bɛ 'kun yí bɛ yɪ yí fi Nyanmɪan menian'n-mɔ
anun.*
24 “Ɔ fi Nyanmɪan kpɔmanfʊɛ Samiɛ mɛlɛ sʊ, mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ mɔ bɛ tɔtʊa yí'n mɛlɛ sʊ, ɛnɛ
edua'n mɔ yɛ wɔ nun'n, mgbɔmanfʊɛ sɔ'n-mɔ kʊalaa hanlɪn yí nwʊn ɛjɔlɛ.
25 Anɔhʊba'n mɔ Nyanmɪan nanndɪlɪ mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ asʊ ɔ bɔlɪ'n, anɔhʊba sɔ'n tɪ ɛmɔ
dɪɛ. Nyɪhyɛ'n kʊsʊ m'ɔ nʊn ɛmɔ anan-mɔ hyɪhyɛlɪ'n, ɛmɔ wɔ nun bie. Afɪ, Nyanmɪan hanlɪn
helelɪ Abalahamʊn kɛ: *Ɔ nanndɪ wó sasʊ'n-mɔ asʊ, mɪn 'yeyila asɪɛ nɪn asʊ nvilie'n-mɔ kʊalaa
asʊ.*
26 Ɛhɪka ati, ɛmɔ kpa ɛyɔlɛ dunman nun, Nyanmɪan lili mʊa ɔ yɪlɪ yí akʊa'n, ɔ sʊanlɪn yí kɛ
ɔ bála a yeyila ɛmɔ sʊ, sɛ ɛmɔ anun kʊn biala fi yí nyɔlɪɛ ɛtɛ nɪn anun jasʊ a.”

4

Bɛ nʊn Pɪɛlɪ nʊn Zʊan 'ba hɔ mgbain'n-mɔ aja sʊ

1 Anɪn Pɪɛlɪ nʊn Zʊan anʊan tɛ wɔ sʊ bɛ lɛ kan ɛjɔlɛ bɛ kele bagua'n, ɛbɛlɛ ala Nyanmɪan
*tɛɛyɪfʊɛ'n-mɔ, Nyanmɪan awulo nɪn asʊ nzalafʊ kpain'n, ɔ nʊn *Sadusifʊɛ'n-mɔ bɛ kɔ a.
2 Mɔ bɛ tɪlɪ kɛ mmɔfʊɛ nnyuan'n lɛ kekele bagua'n ninnge, kɛ ewuetinnge wɔ ɛbɛlɛ, ɔ sanlɪn
kɛ Zozi a wu a tinnge'n, ɛjɔlɛ nɪn a nyɔ man bé fɛ fíí sʊa.
3 Bɛ kɔ hyɪ Pɪɛlɪ nʊn Zʊan bɛ kɔ gua bé fiadɪ. Kɛmɔ anɪn alíɛ lɛ san'n, mmɔfʊɛ nnyuan'n kɔ la
fiadɪ dede alíɛ kɔ hɪn.
4 Ɛhɪ nʊn ɛhɪ a, bé dɔʊn mɔ bɛ tielɪ ɛjɔlɛ'n mɔ Pɪɛlɪ nʊn Zʊan hanlɪn'n, bɛ lelɪ bɛ lili. Sɛ bɛ fa bé
bɛ sɔ bé mɔ bɛ lili mʊa bɛ lelɪ Zozi bɛ lili nɪn asʊ a, bé kʊalaa bé menian lɛ kɔ kɔ yɔ akpɪɪ nnun.
5 Alíɛ hɪnlɪn an, Zufʊ mgbain'n-mɔ, Izalayɛ mân nɪn asʊ mgbain'n-mɔ, bé nʊn *mala nɪn
asʊ mgbain'n-mɔ, bɛ kɔ yia Zoluzalɛmʊn ɛbɛlɛ.
6 Anyia sɔ'n, bé mɔ bɛ tɪ yí bʊ bie'n y'ɔ le tɛɛyɪfʊɛ kpain Hannɪn, Kayifʊ, Zʊan, Alɛgɪzanndɪlɪ
nʊn tɛɛyɪfʊɛ kpain Hannɪn anwʊn amma'n-mɔ kʊalaatin.
7 Bɛ man bɛ nʊn Pɪɛlɪ nʊn Zʊan kɔ a bé ja sʊ. Bɛ kɔ bisa bé kɛ: “Ɔ nanndɪ tunmin benin
anaan dunman benin asʊ yê ɛmɔ a man sʊanlan ɛhɪ anwʊn a sa'n?”
8 Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ li Pɪɛlɪ anzin. Pɪɛlɪ kɔ bua bé kɛ: “Mân mgbain,
9 ɛnɛ bɛ nʊn yé a a ɛmɔ aja sʊ, ɔ sanlɪn kɛ, y'a yɔ bubuluwafʊɛ kʊn ye. Ɛmɔ lɛ bisa yé kɛ yɛ
hán kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ sʊanlan sɔ nɪn anwʊn a sa'n.

10 Kɛmə afɪ ɛmə kulo kɛ bɛ bisa nun bɛ tɪ yí bʊ'n, ɛmə nwún yí kɛ, Zozi Kilisi m'ɔ fi Nazalɛtɪ
mə ɛmə a bʊbə yí kʊlʊwa nɪn asʊ, mə Nyanmɪan a man ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge'n, Zozi Kilisi
sɔ'n dunman'n y'ɔ man sʊanlan ɛhɪ anwʊn a sa ɔ.
11 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kan Zozi ɛjɔlɛ yuein kɛ:
Ɛbʊɛ'n mə ɛmə mə bɛ lɛ si sua nɪn a bu yí kɛ
ɔ tɪ man kpa mə ɛmə juli tʊlɪ'n,
yí yê ɔ'a kaci ɛbʊɛ kpa
m'ɔ le sua nɪn anun nɪn ɔ!
12 Zozi angʊnmɪn ala y'ɔ kʊala kɛ ɔ man sʊanlan nyan yí ti ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ, eyuadɪ nɪn anun,
sɛ bɛ yɪ Zozi Kilisi a, Nyanmɪan a ngele man yé sʊanlan ngacile fíí kʊn m'ɔ kʊala kɛ ɔ man yɛ
nyan yé ti ɔ."
13 Kɛ Pɪɛlɪ nʊn Zʊan lɛ si jʊjɔ'n, ɔ kɔ sin mgbain'n-mə anwʊn. Ɔ sanlɪn kɛ, bɛ sɪ kɛ Pɪɛlɪ nʊn
Zʊan, bɛ kalata'n mə bɛ si'n ngɔ man mʊa, ɛsɛ anɪn bɛ si Zozi sʊ daba.
14 Nan kɛmə bɛ nwunlin kɛ bubuluwafʊɛ nɪn anwʊn a sa, ɔ jin mmɔfʊɛ nnyuan nɪn anwʊn
ɛbɛlɛ'n, bɛ ngɔ nyan man ɛjɔlɛ bɛ ngɔ bua mmɔfʊɛ nnyuan'n-mə.
15 Ɛhɪ a, mgbain'n-mə kɔ man bé atɪn kɛ bɛ fi sua'n mə bɛ di ɛjɔlɛ nun'n bɛ fíte. Mgbain'n-mə
kɔ su akpʊlʊwa bé afian ɛlɔ.
16 Bé nwan: "Menian ɛhɪ-mə, nzu like dɪɛ yê yɛ yɔ́ bé ɔ? Afɪ, Zoluzalɛmʊn amma'n-mə
kʊalaatin a nwun yí yuein kɛ like mə mmɔfʊɛ sɔ'n-mə a yɔ'n, ɔ tɪ asinbɛnwʊn like kpili kpa.
Ɔ man yɛ ngʊala yɛ nzu man yí nwʊn akpʊlʊwa.
17 Nan kɛ ɔ kɔ yɔ nán ɛjɔlɛ sɔ nɪn a ndɪnndɪn man ɔ'a ngɔ man mʊa'n, bɛ mán yɛ tótua bé kɛ,
sɛ bɛ bɔ Zozi dunman'n biekun bɛ kele sʊanlan biala a, yé nʊn bé le yí."
18 Mə bɛ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, bɛ kɔ fɛlɛ Pɪɛlɪ nʊn Zʊan, bɛ kɔ totua bé kɛ nán bɛ kekele menian'n-
mə ninnge, ɛsɛ nán bɛ kan Zozi ɛjɔlɛ bɛ kele bé fíí kón.
19 Mə mgbain'n-mə anʊan tɔlɪ'n, Pɪɛlɪ nʊn Zʊan kɔ bisa bé kɛ: "Ɛmə títɪ bɛ nían, Nyanmɪan
anyunnun, asʊ ɔ tɪ sɛsɛ kɛ yɛ bú ɛmə ɔ tála Nyanmɪan ɔ?
20 Nan yé dɪɛ, ɛjɔlɛ mə y'a tɪ, mə yé nyɪn a nwun yí'n, yɛ ngʊala yɛ mmuan man yé nʊan nɪn
asʊ."
21 Mgbain'n-mə kɔ totua bé kɛ sɛ bɛ bɔ Zozi sɔ'n dunman biekun an, bɛ nʊn bé le yí. Mə bɛ
hanlɪn sɔ yuelɪ'n, bɛ kɔ yaci Pɪɛlɪ nʊn Zʊan nun maan bɛ kɔ hɔ. Ɔ sanlɪn kɛ, mgbain'n-mə a
nnwun man ɛjɔlɛ kpɔlɛ mə bɛ 'jinlan sʊ bɛ pinnin mmɔfʊɛ'n-mə ɔ. Afɪ, asinbɛnwʊn like'n mə
mmɔfʊɛ'n-mə yɔlɪ'n dunman nun, anɪn menian'n-mə kʊalaa lɛ yɪ Nyanmɪan ayɛ.
22 Bubuluwafʊɛ'n mə yí nwʊn salɪ asinbɛnwʊn nun'n, ɔ tɪ sʊanlan mə anɪn ɔ'a li afʊɛ
abulanan nʊn yí nzin.

Zozi menian'n-mə 'ba yɔ asɔnɪn

23 Pɪɛlɪ nʊn Zʊan hɔlɪ tʊlɪ bé manngʊn'n-mə, mɛlɛ mə mgbain'n-mə yacili bé nun'n. Ɛjɔlɛ mə
mgbain'n-mə hanlɪn heleli bé'n, bɛ kɔ sʊsɔ sʊ bɛ kɔ han bɛ kɔ hele ɛhɪnlɪn-mə.
24 Mə Zozi menian ɛhɪnlɪn-mə tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bé kʊalaa bé bʊ kɔ yɔ kʊn. Bɛ kɔ yɔ asɔnɪn, bé
nwan: "Yé Mɪn, wɔ́ yê ɛ bɔlɪ anwunno nʊn asɪ ɔ, ɔ nʊn asue jenvie'n nʊn nun ninnge'n-mə
kʊalaatin ɔ.
25 Wɔ́ yê ɛ falɪ Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn ɛ wulalɪ yé nan *Davidi anun ɔ. Ɔ manlɪn
Davidi hanlɪn kɛ:
Nzukɛ ati yê mân mân'n-mə
fa Nyanmɪan anwʊn ɛkpɔ mgban ɔ?
Nzukɛ ati yê menian'n-mə
jasʊ Nyanmɪan akɔmɪn anun ɔ?
26 *Asɪɛ nɪn asʊ mmelemgbin'n-mə*
nʊn mgbain'n-mə abʊ a yɔ kʊn,
bɛ lɛ kɔ a tʊa yé Mɪn
*nʊn yí *Kilisi'n bɛ kʊn ɛlɔɛ.*
27 "Ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ kulo ɛhɪ asʊ, belemgbin Elɔdɪ, kʊnmanna Pʊnsʊ Pilatɪ, Zufʊ nʊn bé mə
bɛ tɪ man Zufʊ'n, bé kʊalaa bɛ hɔlɪ wɔ́ anwʊntɪɛ akʊa Zozi m'ɔ a yɪ yí kɛ Belemgbin Ngʊandefʊɛ
nɪn ati ahuan.
28 Ngɛlɛ'n mə ɛ sɪ ɔ nʊn tunmin'n mə ɛ le yí'n, ɛjɔlɛ mə ɛ lili mʊa ɛ jʊnlɪnlɪn yí nwʊn ɛ sielɪ
daba'n, b'a yɔ maan yí kʊalaa a kpɪn sʊ.
29 Sian dɪɛ, yé Mɪn, nɪan yé ti efua mə b'a fua'n, nán man wɔ́ ngʊa'n-mə anwʊnsɛlɛ kpa maan
bɛ hán wɔ́ nʊan ɛjɔlɛ'n.
30 Fa wɔ́ sa sie nwuluwafʊɛ'n-mə asʊ maan bé nwʊn sá, yɔ asinbɛnwʊn ninnge maan bɛ
nwún yí wɔ wɔ́ anwʊntɪɛ akʊa Zozi dunman nɪn anun."

31 Mɔ bɛ yuelı asɔnın'n yɔ'n, lıka mɔ bɛ yialı'n, ɛbɛlɛ asıɛ'n kɔ kpusu. Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n kɔ jinlan bɛ́ kʋalaa bɛ́ nzin kpa bɔkɔɔ. Bɛ kɔ nyan anwʋnsɛlɛ bɛ kɔ han
Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n.

Anʋannzɛ

32 Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ lelı Zozi bɛ lili nın anʋan sɛ bɛ́ nwʋn kpa, bɛ́ ahʋnlın'n tı kʋn, bɛ́ ajʋnlın'n
tı kʋn. Bie njasʋ man ɔ ngan man kɛ like m'ɔ le yí'n tı yí ngʋnmın yí dıɛ. Nan bɛ́ afian, sʋanlan
kʋn like m'ɔ le yí'n tı bɛ́ kʋalaa bɛ́ dıɛ.

33 Anın mmɔfʋɛ'n-mɔ le tunmin kpili kpa bɛ kan yɛ́ Mın Zozi ewuetinnge nın anwʋn ɛjɔlɛ.
Nyanmıan kʋsʋ kɔ yeyila bɛ́ sʋ kpa.

34 Bɛ́ nun bie fíí mmian man like anwʋn. Afı, bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ le ebo anaan sua'n, bɛ tɔnın
yí bɛ fa yí esika'n

35 bɛ wula mmɔfʋɛ'n-mɔ asa nun. Bɛ nıan like mɔ sʋanlan kʋn a mian yí nwʋn'n yê bɛ ce
esika nın ɔ.

36 Nunhan kʋn, bɛ fɛlɛ yí Zozɛfʋ, ɔ tı *Levifʋɛ. Mmɔfʋɛ'n-mɔ tʋnlın yí dunman Baanabası.
Baanabası'n yí bʋ y'ɔ le kɛ "Sʋanlan m'ɔ wowula anwʋnsɛlɛ". Bɛ wʋlı yí Sipʋlʋ mân nun.

37 Anın ɔ le yí ebo kʋn. Ɔ kɔ tɔnın yí, ɔ kɔ fa yí esika'n kɔ bɛlɛ mmɔfʋɛ'n-mɔ.

5

Ananiası nʋn Safila

1 Anın bian kʋn wɔ ɛbɛlɛ, bɛ fɛlɛ yí Ananiası. Yí yı'n li Safila. Ananiası nʋn yí yı bɛ́ nʋan kɔ
sɛ bɛ́ nwʋn, ɔ kɔ tɔnın bɛ́ asıɛ'n.

2 Ɔ tɔnınlın yí a, ɔ nʋn yí yı bɛ́ bʋ kɔ yɔ kʋn. Bɛ kɔ bu esika nın anun. Ananiası kɔ fa yí ebue
kɔ hɔ kɔ wula mmɔfʋɛ'n-mɔ asa nun.

3 Mɔ Pıɛlı nwunlin esika'n, ɔ kɔ bisa Ananiası kɛ: "Ananiası, asıɛ'n mɔ a tɔnın yí nın esika'n,
nzukɛ ati yê a yaci *Satan maan ɔ'a laka wɔ́ a tı bie a sie awulo, mɔ ɛ lɛ ba li ato ɛ kele Wawɛ
Nwannzan-nwannzan nın ɔ?

4 Asıɛ'n tı wɔ́ dıɛ, b'a mmian man wɔ́ kɛ ɛ tɔ́nın yí. Sɛ a tɔnın yí kʋsʋ a, yí esika'n tı wɔ́ dıɛ.
Nan afı benin ati yê ɛ man ajʋnlın sʋa ba wɔ́ ti anun ɔ? Nán kulo menian yê a li ato a hele bɛ́
ɔ, nan Nyanmıan muonun yê a li ato a hele yí ɔ."

5 Pıɛlı hanlın sɔ ala, kpaaa, Ananiası kɔ kpɛ kɔ fin, ɔ kɔ ha ɛbɛlɛ ɔ kɔ wu. Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ tılı
ɛjɔlɛ sɔ'n, esulo kɔ han bɛ́.

6 Mgbafɛlɛ'n-mɔ kɔ a kɔ fʋfɔ fuin nın anwʋn, bɛ kɔ fa yí kɔ hɔ kɔ sie yí.

7 Kɔ yɔ dɔhyʋılı nsan kɔ sın, Safila kɔ a, ɔ'a ndı man kɛ yí hun a wu ɔ.

8 Pıɛlı kɔ fɛlɛ yí kɔ bisa yí kɛ: "Safila, asʋ gua sʋa yê ɛmɔ tɔnınlın ɛmɔ asıɛ nın ɔ?"
Safila kɔ bua Pıɛlı kɛ: "Yuo, gua sʋa yê yɛ tɔnınlın asıɛ nın ɔ."

9 Ɛhı a, Pıɛlı kɔ bisa yí kɛ: "Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛ nʋn wɔ́ hun, ɛmɔ abʋ a yɔ kʋn bɛ lɛ sa yɛ́ Mın Wawɛ'n
bɛ nıan ɔ? Nıan, bɛ́ mɔ bɛ hɔlı sielı wɔ́ hun'n, b'a ju anʋan nun ɛbɛlɛ. Wɔ́ kʋsʋ wɔ́, bɛ nʋn wɔ́
'ba hɔ bie."

10 Ɛbɛlɛ ala, Safila kɔ kpɛ kɔ fin Pıɛlı aja abʋ ɛbɛlɛ ɔ kɔ wu. Mgbafɛlɛ'n-mɔ 'ba ju a, anın Safila
a wu. Bɛ kɔ fa yí kɔ hɔ kɔ sie yí yí hun anwʋn ɛbɛlɛ.

11 Asɔnın mma'n-mɔ kʋalaa nʋn bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ kɔ sulo Nyanmıan kpa.

Asinbɛnwʋn ninnge'n-mɔ

12 Anın mmɔfʋɛ'n-mɔ lɛ yɔ asinbɛnwʋn ninnge dɔʋn kpa bagua nın afian. Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ
de Zozi bɛ di'n, bɛ́ kʋalaa bɛ yia Salomʋn abalanda nın anun Nyanmıan awulo ɛbɛlɛ.

13 Sʋanlan fíí ngulo man kɛ ɔ fa yí nwʋn ɔ bɔ Zozi menian'n-mɔ. Nan kʋsʋ bɛ́ kʋalaa bɛ kulo
Zozi menian'n-mɔ ɛjɔlɛ kpa.

14 Mmelenzua nʋn mmalasua dɔʋn kpa kɔ le yɛ́ Mın bɛ kɔ li, bɛ kɔ bʋka daba dıɛ'n-mɔ asʋ.

15 Bɛ fa nwuluwafʋɛ'n-mɔ bɛ fite gua nın asʋ, bɛ lıla mgba sʋ ɔ nʋn ɛkpan sʋ. Yí dıɛ, anın
Pıɛlı 'sın an, yí wawɛ'n sın bɛ́ nun bie asʋ.

16 Menian dɔʋn kpa fi kulo kulo'n-mɔ mɔ bɛ mantan mantan Zoluzalɛmʋn nın asʋ bɛ ba.
Bɛ 'ba a, bɛ nʋn nwuluwafʋɛ'n-mɔ nʋn bɛ mɔ wawɛ ɛtɛ'n-mɔ lɛ kele bɛ́ yalɛ'n yê bɛ ba ɔ. Bɛ́
kʋalaa bɛ́ nwʋn kɔ sa.

Bɛ 'ba hyı mmɔfʋɛ'n-mɔ bɛ kele bɛ́ yalɛ

17 Ɛhı a, *tɛɛyıfʋɛ kpain'n nʋn *Sadusifʋɛ'n-mɔ m'ɔ nʋn bɛ́ y'ɔ di fâ'n, bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ fa
mmɔfʋɛ'n-mɔ anwʋn ɛkpɔ kpa.

18 Bɛ kɔ hyı mmɔfʋɛ'n-mɔ bɛ kɔ gua bɛ́ fiadı.

19 Nan mɔ alíɛ sanlın'n, nyanmıansʋ bɔfʋɛ kʋn kɔ a kɔ tike tike fiadı sua nın anʋan'n-mɔ. Ɔ
kɔ man mmɔfʋɛ'n-mɔ kɔ fite, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ:

20 "Ɛmɔ hɔ́ Nyanmıan awulo nın anun, ɛmɔ hán ngʋan fʋfɔlɛ nın anwʋn ɛjɔlɛ bɛ héle
menian'n-mɔ."

21 Mmɔfʋɛ'n-mɔ kɔ le ɛjɔlɛ sɔ'n kɔ tʋ nun. Ngɛlɛmɔ tutun kpa, bɛ kɔ hɔ menian'n-mɔ like
ehehele Nyanmɪan awulo ɛlɔ. Tɛɛyɪfʋɛ kpain'n nʋn yí sasʋ'n-mɔ kɔ a, bɛ kɔ yia Izalayɛ mân
nɪn asʋ mgbain'n-mɔ ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n. Bɛ kɔ yɪ menian kɛ bɛ hɔ́ fiadɪ sua nɪn anun ɛlɔ
nán bɛ nʋn mmɔfʋɛ'n-mɔ bála.
22 Nzalafʋ sɔ'n-mɔ hɔlɪ juli fiadɪ sua nɪn anun ɛlɔ a, bɛ ngɔ nwun man mmɔfʋɛ'n-mɔ. Bɛ kɔ
sa bɛ kɔ a kɔ tʋ mgbain'n-mɔ.
23 Bɛ́ nwan: "Yɛ 'kɔ a ju a, anɪn fiadɪ sua nɪn anʋan'n nyin kanlanman kpa. Bɛ́ mɔ bɛ sisa
fiadɪ sua'n kʋsʋ jijin bɛ́ bʋsʋ ɛbɛlɛ anʋan nɪn anun. Nan mɛlɛ mɔ yɛ tikelɪ tikelɪ anʋan'n-mɔ'n,
y'a nnwun man sʋanlan fíí sua nɪn anun."
24 Mɔ nzalafʋ kpain'n m'ɔ nɪan Nyanmɪan awulo nɪn asʋ nʋn tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ tɪlɪ
ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ sin bɛ́ nwʋn. Bɛ kɔ bisa bisa bɛ́ nwʋn kɛ: "Ɛnwannyan'n mɔ mmɔfʋɛ'n-mɔ a
nwannyan'n, asʋ ɛjɔlɛ ngɔ a man yí nzin ɔ?"
25 Kaan cɛ, sʋanlan kʋn kɔ a kɔ tʋ bɛ́. Yí nwan: "Ɛmɔ nían, menian'n-mɔ mɔ ɛmɔ gualɪ bɛ́
fiadɪ'n, bɛ gua Nyanmɪan awulo ɛlɔ, bɛ lɛ kekele menian'n-mɔ ninnge."
26 Mɔ nzalafʋ kpain'n tɪlɪ kɛ mmɔfʋɛ'n-mɔ wɔ Nyanmɪan awulo ɛlɔ'n, ɔ nʋn yí nzalafʋ'n-mɔ
bɛ kɔ hɔ kɔ hyɪ bɛ́ bɛ nʋn bɛ́ kɔ a. Nan kʋsʋ, nzalafʋɛ'n-mɔ a ngele man mmɔfʋɛ'n-mɔ ahʋlʋwa.
Afɪ, bɛ sulo kɛ bagua'n kɔ tʋtʋ bɛ́ ɛbʋɛ.
27 Mɔ bɛ nʋn bɛ́ walɪ juli mgbain'n-mɔ aja sʋ'n, tɛɛyɪfʋɛ kpain'n kɔ bisa bɛ́ kɛ:
28 "Y'a ndotua man ɛmɔ kɛ nán man ɛmɔ kekele menian'n-mɔ ninnge kón wɔ Zozi dunman
nun ɔ? Ɛmɔ le dunman sɔ'n b'a hehele Zoluzalɛmʋn kulo bɔndɪn'n like. Ɛmɔ kulo kɛ yí ewue'n
m'ɔ wuli'n, yí jɔwɔlɛ ka yɛ́ sʋ!"
29 Mɔ tɛɛyɪfʋɛ kpain'n hanlɪn sɔ'n, Pɪɛlɪ nʋn mmɔfʋɛ'n-mɔ kɔ bua bɛ́ kɛ: "Ɔ sɛ kɛ yɛ bú
Nyanmɪan yɛ tála kulo menian'n-mɔ.
30 Zozi sɔ'n mɔ ɛmɔ bʋbɔlɪ yí kʋlʋwa nɪn asʋ bɛ hunlin yí'n, yɛ́ nan-mɔ Nyanmɪan nɪn a man
ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge.
31 Yí yê Nyanmɪan a fa yí a sie yí fama sʋ kɛ Belemgbin Ngʋandefʋɛ, mɔ ɔ 'man Izalayɛ kaci
yí abalabɔ'n ɔ nyan ɛtɛ face ɔ.
32 Yɛ nʋn Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n mɔ Nyanmɪan a fa a man bɛ́ mɔ bɛ bu yí'n, yɛ di
ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ anwʋn adanzɪɛ."
33 Mɔ mgbain'n-mɔ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ kɔ fɛ mmɔfʋɛ'n-mɔ anwʋn ɛya kpa. Bɛ́ nwan bɛ 'man bɛ
kun bɛ́.
34 Anɪn Falisifʋɛ kʋn wɔ bɛ́ nun. Bɛ fɛlɛ bian sɔ'n Gamalɪɛ. Ɔ tɪ mala nɪn asʋ kpain'n kʋn.
Menian'n-mɔ kʋalaa fɛlɪ yí. Ɔ kɔ jasʋ kɔ jinlan mgbain'n-mɔ afian, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ bɛ
mán mmɔfʋɛ'n-mɔ fíte kaan.
35 Mɔ bɛ manlɪn mmɔfʋɛ'n-mɔ fitelɪ'n, Gamalɪɛ kɔ han kɔ hele mgbain'n-mɔ kɛ: "Izalayɛ
amma, ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn kpa wɔ like mɔ ɛmɔ kulo kɛ bɛ yɔ menian ɛhɪ-mɔ nɪn anwʋn.
36 Ɔ sanlɪn kɛ, Tedasɪ fitelɪ, ɔ hyɛlɪ man biala. Tedasɪ buli yí nwʋn kɛ ɔ tɪ sʋanlan kpili.
Menian ɛya nnan kɔ si yí sʋ. Mɔ bɛ hunlin yí'n, menian ɛya nnan'n bɔlɪ asanndɪɛ, bɛ́ eku'n
tɔlɪ asɪ.
37 Bɛ yɪ Tedasɪ a, Zudasɪ m'ɔ fi Galile mân nun'n kʋsʋ fitelɪ yí dɪɛ tɛmʋn mɔ bɛ 'ka menian'n-
mɔ'n. Menian sili yí sʋ. Mɔ bɛ hunlin yí'n, bɛ́ mɔ anɪn bɛ si yí sʋ'n kʋalaa bɔlɪ asanndɪɛ.
38 Yí ti, kɪkaala dɪɛ, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ yáci menian sɔ'n-mɔ koun, nán bɛ tɛ bɛ́
sʋ fíí kón. Ɔ sanlɪn kɛ junman'n mɔ bɛ lɛ di'n, sɛ ɔ fi man Nyanmɪan ɛlɔ a, ɔ 'tɔ asɪ.
39 Nan sɛ junman'n mɔ bɛ lɛ di yí ɛbɛlɛ'n fi Nyanmɪan ɛlɔ sakpa a, ɛmɔ ngɔ hʋala man yí
sɛcɪ. Yí ti, ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn kpa nán ɛmɔ nʋn Nyanmɪan b'a ngʋn man ngondin!"
40 Mɔ Gamalɪɛ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, mgbain'n-mɔ kɔ fa atɪn'n mɔ ɔ'a hele bɛ́ nɪn asʋ. Bɛ kɔ fɛlɛ
mmɔfʋɛ'n-mɔ, bɛ kɔ man bɛ kɔ fin bɛ́ mgbele ɛsɛ bɛ kɔ totua bɛ́ kɛ nán bɛ bɔ Zozi dunman'n
fíí kʋn asannan nán b'a yaci bɛ́ nun.
41 Mmɔfʋɛ'n-mɔ fi mgbain'n-mɔ anyunnun bɛ 'kɔ a, anɪn b'a li fɛ kpa kɛ Zozi dunman nun,
menian'n-mɔ a hele bɛ́ yalɛ ɔ.
42 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, cɪan daa bɛ kekele menian'n-mɔ ninnge Nyanmɪan awulo nɪn anun ɔ nʋn
awulo'n-mɔ anun, bɛ bɔ Zozi m'ɔ tɪ *Kilisi nɪn anwʋn Ɛjɔlɛkpa'n.

6

Menian nsʋ'n mɔ bɛ 'bʋka mmɔfʋɛ'n-mɔ'n

1 Tɛmʋn sɔ'n, anɪn Zozi menian'n-mɔ lɛ sʋn. Zufʋ'n-mɔ mɔ bɛ kan gɛlɛkɪ anɪɛ'n kɔ jʋjɔ
Zufʋ'n-mɔ mɔ bɛ kan Ebele anɪɛ'n. Ɔ sanlɪn kɛ, bɛ 'ce esika nɪn an, bɛ nnɪan man kunlannvʋɛ
mmalasua'n-mɔ mɔ bɛ kan gɛlɛkɪ anɪɛ'n lɪka.
2 Ɛhɪ a, mmɔfʋɛ bulu nʋn nnyuan'n kɔ yia Zozi menian'n-mɔ kʋalaatin, bɛ kɔ fa bɛ kɔ tʋ bɛ́
nyunnun kɛ: "Ɔ tɪ man sɛsɛ kɛ yɛ yáci Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ nɪn ɛhan yɛ nían alɪɛ nɪn ehye
nun.

3 Yí ti, anianman-mɔ, ɛmɔ nénɪan ɛmɔ afian ɛlɔ, bɛ kpɔ́ɔ́ndɛ menian nsʊ mɔ bɛ bɔ bɛ́ dunman kpa, mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n wɔ bɛ́ nun, mɔ ɛsɛ bɛ sɪ ngɛlɛ. Yɛ 'fa junman sɔ'n yɛ wula bɛ́ sa nun.
4 Yí dɪɛ anɪn yɛ́ kʊsʊ yɛ nyan atɪn yɛ yɔ asɔnɪn ɛsɛ yɛ kan Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n."
5 Mɔ mmɔfʊɛ'n-mɔ hanlɪn sɔ'n, bɛ́ kʊalaa bɛ kɔ le bɛ kɔ tʊ nun. Ɛhɪ, bɛ kɔ yɪ Etiɛnɪn. Etiɛnɪn tɪ sʊanlan m'ɔ le dedi kpa, ɛsɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n wɔ yí nun. Bɛ kɔ yɪ Filipʊ, Polokɔɔ, Ninkanɔɔ, Timʊn, Paamenasɪ nʊn Ninkola. Ninkola sɔ'n fi kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Antiɔsʊ nɪn asʊ. Daba, anɪn ɔ kɔ Zufʊ'n-mɔ asɔnɪn'n bie.
6 Mɔ bɛ yɪlɪ menian nsʊ sɔ'n-mɔ'n, bɛ kɔ fa bɛ́ bɛ kɔ hele mmɔfʊɛ'n-mɔ. Mmɔfʊɛ'n-mɔ kɔ fa bɛ́ sa bɛ kɔ fua bɛ́ ti sʊ bɛ kɔ sɛlɛ Nyanmɪan bɛ kɔ man bɛ́.
7 Anɪn Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n lɛ tɛlɛ kɔ, Zoluzalɛmʊn ɛbɛlɛ menian mɔ b'a fa bɛ́ nwʊn b'a man yɛ́ Mɪn Zozi'n kɔ sʊn kpa. Tɛɛyɪfʊɛ dɔʊn kɔ le Zozi kɔ li.

Etiɛnɪn ɛhyɪɛ'n

8 Anɪn Etiɛnɪn lɛ yɔ asinbɛnwʊn ninnge mgbili kpa menian'n-mɔ afian. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan tunmin'n nʊn yí anwʊnsɛlɛ'n wɔ yí nun.
9 Ɛhɪ a, Zufʊ mmie-mɔ, bɛ kɔ asɔnɪn'n mɔ bɛ fɛlɛ yí "B'a kpɛ asue'n" bɛ nʊn Etiɛnɪn kɔ sota nun. Zufʊ sɔ'n-mɔ fi Silɛnɪn nʊn Alɛgɪzanndili kulo nɪn asʊ, ɔ nʊn Silisi nʊn Azi mân nun.
10 Kɛmɔ bɛ nɪan an, bɛ ngʊala man Etiɛnɪn, afɪ Wawɛ Nwannzan-nwannzan wɔ yí nun ɛsɛ ɔ kan ɛjɔlɛ'n ngɛlɛ sʊ'n,
11 bɛ kɔ bɔ menian kpa kɛ bɛ tón yí ɛsʊan kɛ: "Etiɛnɪn a han ɛjɔlɛ ɛtɛ a tia Moyizɪ nʊn Nyanmɪan. Ɔ 'kan tia bɛ́'n, yɛ tɪ yí bʊ."
12 Bɛ kɔ man bagua'n nʊn Zufʊ mgbain'n-mɔ nʊn *mala nɪn asʊ mgbain'n-mɔ kɔ jasʊ Etiɛnɪn akɔmɪn anun. Bɛ kɔ li Etiɛnɪn nvu nun bɛ kɔ hyɪ yí bɛ nʊn yí kɔ hɔ mgbain'n-mɔ aja sʊ.
13 Mɔ bɛ 'kɔ'n, adanzɪyua'n-mɔ wɔ bɛ́ nun. Bɛ́ nwan: "Sʊanlan ɛhɪ nyaci man Moyizɪ mala'n nʊn Nyanmɪan Awulo Nwannzan-nwannzan nɪn anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛhan fíí sʊa!
14 Y'a tɪ yí nʊan nun kɛ Zozi m'ɔ fi Nazalɛtɪ'n 'ba bubu Nyanmɪan awulo'n, ɛsɛ ɔ 'kaci mala'n mɔ Moyizɪ falɪ manlɪn yɛ́'n."
15 Bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ gua ɛjɔlɛ elie sua nɪn anun nɪn anyɪn kɔ ha Etiɛnɪn anwʊn. Ɔ sanlɪn kɛ yí nyɪn nɪn anun kacili kɛ nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ dɪɛ'n.

7

1 Ɛhɪ a, *tɛɛyɪfʊɛ kpain'n kɔ bisa Etiɛnɪn kɛ: "Asʊ ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ lɛ kan'n tɪ ananhɔlɛ ɔ?"
2 Etiɛnɪn kɔ bua yí kɛ: "Mín nianman nʊn mín sɪ-mɔ, ɛmɔ tíe! Mɛlɛ mɔ anɪn yɛ́ nan *Abalahamʊn wɔ Mezopotamin mân nɪn anun'n, asannan nán ɔ'a tu ɔ'a tanlan Halan'n, Anunminnyanmʊn Nyanmɪan'n yɪlɪ yí nwʊn ɔ helelɪ yí.
3 Nyanmɪan hanlɪn helelɪ yí kɛ: *Abalahamʊn, fi wɔ́ mân nɪn anun tu, jasʊ wɔ́ afilie nɪn abʊ anwʊn nán kɔ mân'n mɔ mɪn 'ba hele wɔ́ nɪn anun.*
4 Mɔ Nyanmɪan hanlɪn sɔ'n, sakpa Abalahamʊn fi Kalide mân nɪn anun ɔ kɔ tu, ɔ kɔ a kɔ tanlan Halan. Halan ɛbɛlɛ yê yɪ sɪ wuli ɔ. Mɔ yí sɪ wuli'n, Nyanmɪan man ɔ fi ɛbɛlɛ ɔ kɔ tu, ɔ kɔ a kɔ tanlan mân ɛhɪ mɔ ɛnɛ ɛmɔ tɪ nun ɛwa nɪn anun.
5 Mân sɔ nɪn anun, Nyanmɪan a mman man yí like, ɔ'a mman man yí asɪɛ bɛ́ ja kʊn mgban. Kʊsʊ Nyanmɪan bɔlɪ yí anɔhʊba kɛ ɔ 'fa mân sɔ'n man yí, ɔ nʊn yí sasʊ'n-mɔ mɔ bɛ lɛ ba a yí nzin'n. Tɛmʊn mɔ ɔ 'kan ɛjɔlɛ sɔ'n ɔ kele Abalahamʊn'n, anɪn Abalahamʊn wʊlɪ man baa.
6 Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ biekun m'ɔ hanlɪn helelɪ Abalahamʊn'n: *Wɔ́ sasʊ'n-mɔ mɔ bɛ lɛ ba a wɔ́ nzin'n, bɛ 'ba ha mân fʊfɔlɛ anun bɛ kaci nganga. Bɛ 'ba hele bɛ́ ahʊlʊwa dede afʊɛ ɛya nnan.*
7 *Bɛ́ mɔ bɛ kɔ fa bɛ́ bɛ kɔ yɔ bɛ́ nganga'n, mín yê mɪn 'bua bɛ́ ndɛɛ ɔ. Mɪn yɔ yí sɔ yue a, bɛ fi mân sɔ nɪn anun bɛ 'tu bɛ ba bɛ sʊ mín ɛwa lɪka ɛhɪ anun.*
8 Mɔ Nyanmɪan hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ nʊn Abalahamʊn bɛ kɔ li nyɪhyɛ. Nyɪhyɛ sɔ'n, yí nzɔlɛ y'ɔ le mmian nun ɛkpɛ'n. Ɛhɪka ati yê Abalahamʊn wʊlɪ yí wa belenzua Izakɪ m'ɔ lili ɛlɛɔcʊɛ'n, ɔ kpɛlɪ yí mmian nun nɪn ɔ. Izakɪ kʊsʊ kɔ kpɛ Zʊakɔbʊ dɪɛ'n. Zʊakɔbʊ kʊsʊ kɔ kpɛ Izalayɛ nvilie bulu nʊn nnyuan'n mgbain'n-mɔ dɪɛ'n.
9 "Mgbain sɔ'n-mɔ anun mmie-mɔ kɔ fa bɛ́ nianman Zozɛfʊ anwʊn ɛkpɔ. Bɛ kɔ tɔnɪn yí. Bɛ nʊn yí kɔ hɔ Ezipiti mân nun ɔ kɔ kaci kanga. Nan kʊsʊ anɪn Nyanmɪan nʊn yí san.
10 Nyanmɪan kɔ le yí fi yí amannɪnhunlun'n kʊalaatin anun. Ɔ manlɪn yí ngɛlɛ ɔ manlɪn Falaʊn m'ɔ tɪ Ezipiti mân nɪn asʊ belemgbin'n kɔ bu yí sʊanlan. Falaʊn kɔ fa Zozɛfʊ kɔ sie mân nɪn asʊ ɔ nʊn yí awulo nɪn asʊ kpain.
11 Ɛhɔɛ kʊn kɔ kpɪn Ezipiti nʊn Kanaân mân'n kʊalaatin anun. Yɛ́ nan-mɔ nwunlin yalɛ kpa, afɪ anɪn bɛ nnyan man like fíí bɛ nni man.
12 "Mɔ Zʊakɔbʊ tɪlɪ kɛ bɛ nyan *bele Ezipiti mân nun'n, ɔ kɔ li mʊa ɔ kɔ sʊan yí mma'n-mɔ mɔ bɛ tɪ yɛ́ nan nɪn ɛlɔ kʊn.

13 Mɔ Zʋakɔbʋ sʋanlın yí mma'n-mɔ Ezipiti mân nun m'ɔ tıan yí kpɛ nnyuan'n, Zozɛfʋ kɔ
yı yí nwʋn kɔ hele yí nianman'n-mɔ. Falaʋn kɔ nwun lıka mɔ Zozɛfʋ fi'n, ɔ kɔ nwun Zozɛfʋ
anwʋn amma.
14 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Zozɛfʋ kɔ yı yí nianman'n-mɔ kɛ bɛ hó fá bé sı nʋn bé nwʋn amma'n-mɔ
kʋalaatin, maan bɛ bála Ezipiti mân nun. Bé kʋalaa, bɛ tı menian abulasʋ ɔ nʋn nnun.
15 Zʋakɔbʋ kɔ hɔ Ezipiti mân nun. Ɛlɔ yê ɔ nʋn yé nan-mɔ bɛ wuli ɔ.
16 Bɛ nʋn bé fuin'n kɔ hɔ Sisɛmʋn. Bɛ kɔ sie bé sɛka'n mɔ Abalahamʋn tolı nın anun. Sɛka
sɔ'n, Abalahamʋn tolı yí Emɔɔ amma'n-mɔ asa nun Sisɛmʋn ɛbɛlɛ.
17 "Kɛmɔ anın anɔhʋba'n mɔ Nyanmıan bɔlı Abalahamʋn'n tɛmʋn'n lɛ kpunnge'n, Izalayɛ
amma'n-mɔ kɔ li ata bɛ kɔ sʋn dɔʋn dɔʋn kpa Ezipiti mân nın anun ɛlɔ.
18 Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede belemgbin fʋfɔlɛ kɔ tanlan bia nın asʋ. Belemgbin sɔ'n, ɔ'a nzı man
Zozɛfʋ.
19 Ɔ kɔ laka yé nan-mɔ ɔ kɔ hele bé ahʋlʋwa. Ɔ kɔ tinndin bé maan bɛ kɔ hun bé mma
ngangan'n-mɔ.
20 "Mɛlɛ sɔ nın anun yê bɛ wʋlı *Moyizı ɔ. Moyizı tı baa belenzua kanlanman kpa.
Nyanmıan kulo yí ɛjɔlɛ. Yí sı-mɔ falı yí fıalı bɛ tıtılı yí dede sala nsan.
21 Mɔ afı bɛ nıan an bɛ ngʋala man yí fa fıa kón'n, bɛ kɔ yı yí bɛ kɔ fite. Falaʋn awa balasua'n
kɔ nwun yí, ɔ kɔ fa yí ɔ kɔ tıtı yí kɛ yí muonun yí kunnun baa.
22 Bɛ kɔ hehele Moyizı Ezipiti mân nın anun amanmuo'n kʋalaatin. Moyizı kɔ kaci
tunminfʋɛ sʋanlan ɛjʋjɔlɛ nun nʋn junman elie nun.
23 "Mɔ Moyizı nyanlın afʋɛ abulanan'n, cıan kʋn yí nwan ɔ 'kɔ a fua yí nianman Izalayɛ
amma'n-mɔ anwʋn.
24 Ɔ 'nıan an, anın Ezipiti sʋanlan kʋn lɛ kele Izalayɛ amma'n-mɔ anun kun yalɛ. Moyizı
kɔ le yí nianman nın ati alɔman ɔ kɔ hun Ezipiti sʋanlan'n.
25 Ɔ jʋnlın kɛ anın yí nianman'n-mɔ 'ba tı ɛjɔlɛ nın abʋ kɛ, ɔ nanndı yí sʋ, Nyanmıan 'ba le
bé ti. Kanngʋ bɛ ngɔ tı man ɛjɔlɛ sɔ nın abʋ.
26 Bɛ lalı alíɛ hınlın, Moyizı 'kɔ a ju a, Izalayɛ amma'n-mɔ anun nnyuan lɛ kʋn ngondin. Ɔ
kɔ tila bé. Yí nwan: 'Nán bɛ kʋn, nán ɛmɔ tı anianman.'
27 "Mɔ Moyizı hanlın sɔ'n, nunhan'n m'ɔ lɛ bʋ yí manngʋn'n tua se Moyizı kɛ: *Nwan sʋanlan*
dıɛ y'ɔ falı wó sielı yé sʋ kpain anaan kɛ ɛ búa yé ndɛɛ ɔ?
28 *Ɛ kulo kɛ ɛ kun mín kɛ anʋ́nman ɛ hunlin Ezipiti sʋanlan nın ɔ?*
29 "Mɔ Moyizı tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ nwanndi kɔ hɔ kɔ tanlan Madian mân nun. Ɛlɔ, ɔ kɔ ja bala
ɔ nʋn yí bɛ kɔ wʋ mma mmelenzua nnyuan.
30 "Ɛhı anzin afʋɛ abulanan, Moyizı kɔ hɔ ɛwâ nun Sinayi bʋka nın anwʋn ɛbɛlɛ. Nyanmıan
bɔfʋɛ'n kʋn kɔ yı yí nwʋn kɔ hele yí sîn nun baka kʋn asʋ.
31 M'ɔ nwunlin like sɔ'n, ɔ kɔ sin yí nwʋn. Nan kɛmɔ anın ɔ lɛ kpunnge baka nın anwʋn ɔ
nıan like sɔ'n kpa'n, ɔ 'tie a anın yé Mın lɛ kan kɛ:
32 *N dı wó nan-mɔ Nyanmıan, Abalahamʋn, Izakı nʋn Zʋakɔbʋ Nyanmıan.* Esulo kɔ han
Moyizı, yí nwʋn kɔ wʋsʋ yí, afı ɔ ngulo man kɛ ɔ nıan like sɔ'n kón.
33 Ɛhı a, yé Mın kɔ han kɔ hele yí kɛ: *Moyizı, yıyı wó mgbabʋa'n, ɔ sanlın kɛ, lıka'n mɔ ɛ jin'n tı*
nwannzan-nwannzan.
34 *M'an nwun yalɛ'n mɔ mín menian'n-mɔ lɛ di ɔ nʋn ɛkpınlıan mɔ bɛ lɛ kpınlın wɔ Ezipiti mân*
nın anun ɛlɔ'n. M'an ju ası mın 'ba le bé ti. Yí ti, bala maan n zʋ́an wó Ezipiti mân nın anun ɛlɔ.
35 "Moyizı sɔ'n, Izalayɛ amma'n-mɔ yılı yí tʋlı. Bé nwan: *Nwan yê ɔ sielı wó yé sʋ kpain anaan*
kɛ ɛ búa yé ndɛɛ ɔ? Yí dein yê Nyanmıan sʋanlın yí bé nwʋn ɛlɔ kɛ kpain nʋn defʋɛ ɔ. Nyanmıan
bɔfʋɛ'n m'ɔ yılı yí nwʋn helelı yí baka nın asʋ'n kɔ suan yí.
36 Moyizı yê ɔ yılı bé fi Ezipiti mân nın anun fitelı ɔ. Ɔ yılı asinbɛnwʋn ninnge nʋn atɛlɛ mân
sɔ nın anun, jenvie kɔkɔlɛ nın anʋan nʋn ɛwâ nın anun dede afʋɛ abulanan.
37 "Moyizı kʋnmgba sɔ'n yê ɔ hanlın helelı Izalayɛ amma'n-mɔ kɛ: *Nyanmıan 'ba sʋan*
kpɔmanfʋɛ kʋn kɛ mín ɛmɔ anwʋn. Ɔ tı ɛmɔ afilie nın anun sʋanlan.
38 "Mɛlɛ mɔ Izalayɛ amma'n-mɔ yialı ɛwâ nın anun ɛlɔ'n, Moyizı yê anın ɔ di yé nan-mɔ
nʋn nyanmıansʋ bɔfʋɛ'n m'ɔ lɛ kan ɛjɔlɛ'n kele yí Sinayi bʋka nın asʋ nın asafian ɔ. Yí yê
Nyanmıan falı ngʋan ɛjɔlɛ'n wulalı yí sa nun kɛ ɔ fá mán yé ɔ.
39 "Kʋsʋ yé nan-mɔ ngɔ man yí anyınnzɔ, bɛ kɔ yı yí bɛ kɔ tʋ, bɛ kulo kɛ ahan bɛ sa bɛ kɔ
Ezipiti mân nın anun ɛlɔ.
40 Bɛ kɔ han bɛ kɔ hele Aalʋn kɛ: *Bɔ amʋan-mɔ man yé, man bɛ sʋ́a bɛ lí yé nyunnun. Ɔ sanlın*
kɛ Moyizı sɔ'n m'ɔ yılı yé fi Ezipiti mân nın anun fitelı'n, yɛ nzı man ɛjɔlɛ mɔ ɔ'a tʋ yí ɔ.
41 "Ɛhı a, bɛ kɔ bɔ amʋan kʋn, ɔ tı ɛnalɛ baa. Bɛ kɔ yı tɛɛ bɛ kɔ man amʋan'n mɔ bé muonun
b'a bɔ'n, bɛ kɔ li yí nwʋn ndutue.
42 "Nan mɔ bɛ yɔlı sɔ'n, Nyanmıan kɔ kaci yí nzin kɔ si bé. Ɔ kɔ yaci bé maan bɛ kɔ sɔ
anwunno ɛlɔ ninnge'n-mɔ, kɛ b'a kpın b'a hɛlɛ wɔ Nyanmıan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ kalata nın
anun'n kɛ:

Izalayɛ amma, kɛ ɛmə gua ɛwâ nɪn anun ɛwa
dede mə yí afʋɛ abulanan ahɪ'n,
asʋ mín yê ɛmə a yɪ tɛɛ b'a man mín ɔ?
43 *Cɛcɛ, nan mín yê ɛmə a yɪ a man mín ɔ.*
Nan ɛmə a sʋa ɛmə amʋan Moləkɪ tantɪ'n
ə nʋn ɛmə amʋan Elefan nzalama'n mə ɛmə a yɔ'n,
bé yê ɛmə a sɔ bé ɔ.
Ɛhɪka ati, mɪn 'fa ɛmə mɪn kɔ mʋa
m'ɔ tala Babilənʋn mân nɪn anzin.

44 "Ɛwâ nɪn anun ɛlɔ, yé nan-mə 'tu bé bʋ a, bɛ tu nyɪhyɛ tantɪ nɪn abʋ. Ɛbɛlɛ yê anɪn nyəbʋɛ'n mə b'a se b'a hɛlɛ Nyanmɪan mala'n sʋ'n wɔ ɔ. Tantɪ sɔ'n, b'a bɔ yí kɛ nunhan'n mə Nyanmɪan helelɪ Moyizɪ kɛ ɔ nían sʋ ɔ bó'n.

45 Yé nan-mə kɔ fa tantɪ'n kɔ wula bé nzin menian'n-mə asa nun. Zozie mɛlɛ sʋ, bɛ le tantɪ sɔ'n dede bɛ kɔ li kunnunmun mân'n mə Nyanmɪan fʋanlɪn nun menian'n-mə nɪn asʋ. Tantɪ'n halɪ ɛbɛlɛ dede belemgbin *Davidi mɛlɛ sʋ.

46 "Nyanmɪan kɔ yɔ Davidi ye. Davidi kɔ sɛlɛ Nyanmɪan atɪn kɛ ɔ 'si sua man Zʋakəbʋ Nyanmɪan'n.

47 Nyanmɪan kɔ man yí atɪn, kʋsʋ yí wa Salomʋn yê ɔ sili Nyanmɪan sua nɪn ɔ.

48 "Nan Nyanmɪan'n m'ɔ wɔ anwunno'n dɪɛ, nan sua mə kulo menian'n-mə kɔ si nɪn anun yê ɔ da ɔ. Kɛ Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ'n hanlɪn yí'n, ɔ hanlɪn kɛ Nyanmɪan nwan:
49 *Mín bia'n wɔ nyanmɪansʋ,*
asɪɛ'n tɪ bia mə mɪn sesie mín ja sʋ ɔ.
Nzu sua dɪɛ yɛ ɛmə kʋala si man mín ɔ?
Lɪka benin yê mɪn 'tanlan
mɪn de mín ɛnwʋnmɪan ɔ?
50 *Ninnge ɛhɪ-mə kʋalaatin,*
asʋ nán mín yê m məlɪ ɔ?

51 "Izalayɛ amma akɔmɪn ketee, akunnun ɛtɛ, anzʋsɛlɛ mma, tɛmʋn biala Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n bɪlɪ ɛmə a, ɛmə mmɪlɪ man. Like mə ɛmə anan-mə yəlɪ'n yê ɛmə kʋsʋ lɛ yɔ ɔ.

52 Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ benin yê ɛmə anan-mə a ngele man yí ahʋlʋwa ɔ? Bé mə bɛ walɪ bəlɪ sɛsɛfʋɛ kʋnmgba cein nɪn ɛwalɛ nɪn anwʋn ɛjəlɛ'n, b'a sɔ bé b'a hun bé. Sɛsɛfʋɛ kʋnmgba cein sɔ'n yê kɪkaala ɛmə a tʋ yí ɛsʋan b'a hun yí nɪn ɔ.

53 Ɛmə mə Nyanmɪan nanndɪlɪ nyanmɪansʋ mməfʋɛ'n-mə asʋ ɔ falɪ mala'n manlɪn ɛmə'n, ɛmə a nni man mala sɔ nɪn asʋ!"

Etiɛnɪn ewue'n

54 Mə mgbain'n-mə tɪlɪ ɛjəlɛ sɔ'n, bɛ kɔ fɛ Etiɛnɪn anwʋn ɛya kpa bɛ kɔ kɪka bé nʋan.

55 Mə bɛ 'yɔ ɛhɪ'n, anɪn Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n jin Etiɛnɪn anzin. Ɔ kɔ tʋ yí nyɪn anwunno ɔ kɔ nwun Nyanmɪan anunminnyanmʋn'n, ɔ nʋn Zozi kɛ ɔ jin Nyanmɪan fama sʋ.

56 Etiɛnɪn kɔ han kɔ hele bé kɛ: "M'an nwun kɛ anwunno a buke, Mân Baa'n jin Nyanmɪan fama sʋ."

57 Mə Etiɛnɪn hanlɪn sɔ mə bɛ tɪlɪ'n, bɛ kɔ tɛtɪan sɛlɛ kpa, bɛ kɔ totua bé nzʋ'n. Bé kʋalaa bɛ kɔ tɪ bɛ kɔ gua Etiɛnɪn sʋ.

58 Bɛ kɔ hyʋɪn yí bɛ nʋn yí kɔ hɔ kulo tiba, bɛ kɔ tʋtʋ yí ɛbʋɛ bɛ kɔ hun yí. Adanzɪɛ mma'n-mə kɔ yɪyɪ bé taladɪɛ'n-mə bɛ kɔ man kpafɛlɛ kʋn kɛ ɔ nían sʋ. Kpafɛlɛ sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Sɔlʋ.

59 Mɛlɛ mə menian'n-mə 'tʋtʋ Etiɛnɪn ɛbʋɛ'n, anɪn Etiɛnɪn lɛ yɔ asɔnɪn kɛ: "Yé Mɪn Zozi, de mín ɛkala'n!"

60 M'ɔ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ kʋtʋ ɔ kɔ tɪan nun sɛlɛ kpa kɛ: "Yé Mɪn, ɛtɛ ɛhɪ mə b'a yɔ'n, yaci ce bé!" Ɔ hanlɪn sɔ ala yê ɔ halɪ nun ɔ.

8

Sɔlʋ 'ba hele Zozi menian'n-mə ahʋlʋwa

1 Etiɛnɪn ehuan'n mə bɛ hunlin yí'n, Sɔlʋ de tʋ nun. Cɪan sɔ kʋnmgba'n, yê Zoluzalɛmʋn asɔnɪn mma'n-mə ahʋlʋwa ehele kpili kpa'n bəlɪ yí bʋ ɔ. Asɔnɪn mma'n-mə kʋalaatin kɔ bɔ asanndɪɛ Zude nʋn Samali mân nɪn anun. Mməfʋɛ'n-mə ala yê bɛ halɪ Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ ɔ.

2 Menian mmie-mə, bɛ fɛlɪ Nyanmɪan kpa, bɛ kɔ hɔ kɔ fa Etiɛnɪn fuin'n bɛ kɔ yɪ awólɛ bɛ kɔ hɔ kɔ sie yí.

3 Sɔlʋ dɪɛ, ɛtɛ mə anɪn ɔ lɛ yɔ asɔnɪn mma'n-mə'n, ɔ tɪ man nzɛmɪndɛ. Ɔ wʋwʋlʋ awulo'n-mə anun, mmelenzua nʋn mmalasua mə bɛ de Zozi bɛ di mə yí sa kɔ han bé'n, ɔ cɪ bé gua bé fiadɪ.

Filipʋ 'ba bɔ Ɛjəlɛkpa'n Samali mân nɪn anun

4 Bé mə bɛ bəlɪ asanndɪɛ'n, lɪka mə bɛ kɔ sɪn'n, bɛ bɔ Ɛjəlɛkpa bɛ kele menian'n-mə.

5 Ɛhı a, Filipʋ kɔ hɔ Samali mân nın anun, bé kulo kpili nın asʋ. Ɔ kɔ han *Kilisi nın anwʋn
ɛjɔlɛ'n ɔ kɔ hele ɛbɛlɛ menian'n-mɔ.
6 Mɔ menian'n-mɔ nwunlin kɛ Filipʋ lɛ yɔ asinbɛnwʋn ninnge'n, bé kʋalaa bɛ kɔ yɔ anzʋɛ
bɛ kɔ tie yí ɛjɔlɛ'n m'ɔ lɛ kan'n kpa.
7 Afı anın wawɛ ɛtɛ ɛtɛ dɔʋn kpa fi nwuluwafʋɛ'n-mɔ anun fite. Bɛ 'fite a, anın bɛ lɛ tɛtıan
kpa. Bubuluwafʋɛ nʋn bé mɔ bɛ tia bɛ tɔ sʋ'n dɔʋn kpa kʋsʋ anwʋn kɔ sa.
8 Kulo sɔ nın asʋ menian'n-mɔ kʋalaa kɔ li fɛ kpili kpa.
9 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın bian kʋn wɔ kulo sɔ nın asʋ ɛbɛlɛ. Bɛ fɛlɛ bian sɔ'n Simʋn. Ɔ yı jiliwa ɔ
man ɔ sin Samali menian'n-mɔ anwʋn. Ɔ bu yí nwʋn kɛ ɔ tı sʋanlan kpili.
10 Kulo nın asʋ mmatʋnman o, mgbain o, bé kʋalaa bɛ de yí bɛ di kpa. Bɛ kan kɛ:
"Nyanmıan tunmin'n, nunhan'n mɔ bɛ fɛlɛ yí tunmin kpili kpa'n muonun y'ɔ wɔ bian ɛhı
anun ɔ."
11 Menian'n-mɔ de yí di kpa, ɔ sanlın kɛ, ɔ mantanlın jiliwa'n yı kele bé'n nán ɛnɛ bie ɔ.
12 Nan mɔ Filipʋ bɔlı Nyanmıan Belemgbin Mân'n nʋn Zozi Kilisi anwʋn ɛjɔlɛ'n helelı bé,
mɔ bɛ lelı bɛ lili'n, bɛ mmelenzua o, bé mmalasua o, bɛ kɔ man Filipʋ kɔ sɔnın bé.
13 Simʋn muonun kɔ le kɔ li, bɛ kɔ sɔnın yí. Ɔ kɔ fa yí nwʋn kɔ bɔ Filipʋ. Afı asinbɛnwʋn
ninnge mgbili mgbili'n mɔ Filipʋ lɛ yɔ, ɔ nʋn atɛlɛ'n m'ɔ lɛ yı'n, yí kʋalaa sin Simʋn anwʋn.
14 Mɔ Samali amma'n-mɔ lelı Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n lili'n, mmɔfʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ halı
Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ'n kɔ tı ɛjɔlɛ sɔ'n. Ɛhı a, bɛ kɔ yí Pıelı nʋn Zʋan kɛ bɛ hó bé nwʋn ɛlɔ Samali
mân nın anun.
15 Mɔ Pıelı nʋn Zʋan juli ɛlɔ'n, bɛ kɔ sɛlɛ Nyanmıan maan Samali amma'n-mɔ kɔ nyan Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n.
16 Afı anın b'a sɔnın bé wɔ yé Mın Zozi dunman nun ala, nan bɛ nyanlın man Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n.
17 Pıelı nʋn Zʋan kɔ fa bé sa bɛ kɔ sie bé sʋ maan bɛ kɔ nyan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n.
18 Mɔ Simʋn nwunlin kɛ mmɔfʋɛ'n-mɔ a fa bé sa b'a sie menian'n-mɔ sʋ maan b'a nyan
Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n, ɔ kɔ yı esika kɔ man mmɔfʋɛ'n-mɔ.
19 Yí nwan: "Ɛmɔ mán mín tunmin sɔ'n bie nán sʋanlan mɔ n gɔ fa mín sa n gɔ sie yí sʋ nın
a nyan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n."
20 M'ɔ hanlın sɔ'n, Pıelı kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Munnzue hán wɔ́ nʋn wɔ́ esika'n. Afı ɛ jʋnlın
kɛ ɛ kʋala esika fa to Nyanmıan acɛdıɛ'n!
21 Yí ti, ɛ nnyan man bie, ɔ sanlın kɛ wɔ́ ajʋnlın tı ɛtɛ wɔ Nyanmıan anyunnun.
22 Kaci wɔ́ ajʋnlın ɛtɛ sɔ'n, nán sɛlɛ yé Mın sɛ ɔ kɔ tie kɔ yaci wɔ́ nwʋn sa kɔ hye wɔ́ a.
23 Afı mın nwun yí kɛ wɔ́ ti anun tı ɛtɛ sʋnman, ɔ man a kaci ɛtɛ'n kanga."
24 Ɛhı a, Simʋn kɔ han kɔ hele Pıelı nʋn Zʋan kɛ: "Ɛmɔ muonun sélɛ yé Mın bɛ mán mín nán
ɛjɔlɛ'n mɔ ɛmɔ a han nın anzin munnzue a ngan man mín."
25 Mɔ mmɔfʋɛ nnyuan'n lili yé Mın anwʋn adanzıɛ bɛ hanlın yí nʋan ɛjɔlɛ'n yuelı'n, bɛ kɔ sa
bɛ kɔ hɔ Zoluzalɛmʋn. Mɔ bɛ 'kɔ'n, bɛ bɔlı Ɛjɔlɛkpa'n Samali kulo dɔʋn asʋ bɛ hele menian'n-
mɔ.

Filipʋ nʋn Etiopi sʋanlan'n

26 Ɛlɛhʋn kʋn, yé Mın bɔfʋɛ'n kʋn kɔ han kɔ hele Filipʋ kɛ: "Filipʋ, jasʋ kɔ Ngʋa ɛlɔ, fa atın'n
m'ɔ fi Zoluzalɛmʋn ɔ tʋlʋ kɔ Gaza'n. Atın sɔ'n tı fuaan."
27 Mɔ nyanmıansʋ bɔfʋɛ'n hanlın sɔ'n, ɛbɛlɛ ala Filipʋ kɔ jasʋ kɔ hɔ. Mɔ ɔ 'kɔ'n, ɔ kɔ nwun
bian kʋn. Bian sɔ'n, ɔ fi Etiopi mân nın anun. Ɔ tı Etiopi mân nın asʋ belemgbin balasua'n
mɔ bɛ fɛlɛ yí Kandansı nın abılıba kpili kpa. Yí yê ɔ nıan Kandansı esika'n kʋalaa asʋ ɔ. Bian
sɔ'n, b'a sa yí. Ɔ walı Nyanmıan ɛsʋɛ Zoluzalɛmʋn
28 yê ɔ lɛ sa kɔ yí mân nun. Ɔ tı yí hyuili nın anun, ɔ lɛ kınnga kalata'n mɔ kpɔmanfʋɛ Ezayi
hɛlɛlı'n.
29 Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ han kɔ hele Filipʋ kɛ: "Kɔ wɔ́ nyunnun nán cʋın
mantan hyuili sɔ'n."
30 Filipʋ kɔ nwanndi kɔ hyʋın kɔ mantan hyuili'n. Ɔ 'tie a, anın Etiopi sʋanlan'n lɛ kınnga
kalata'n mɔ kpɔmanfʋɛ Ezayi hɛlɛlı'n. Filipʋ kɔ bisa yí kɛ: "Asʋ kalata'n mɔ ɛ lɛ kınnga'n, ɛ tı
yí bʋ ɔ?"
31 Bian'n kɔ bua Filipʋ kɛ: "Sɛ m'an nnyan man sʋanlan mɔ ɔ 'bʋka mín an, ɔ 'yɔ sɛ mɔ mın
'tı yí bʋ ɔ?" Ɔ kɔ man Filipʋ kɔ fʋ kɔ tanlan yí nwʋn ɛbɛlɛ hyuili nın anun.
32 Kalata'n lıka mɔ bian'n lɛ kınnga'n, b'a hɛlɛ yí nun kɛ:
Ɔ'a yɔ kɛ bʋa mɔ bɛ nʋn yí lɛ kɔ
bɛ 'kɔ a hun yí ɔ.
Ɔ'a tɔ amunle kɛ bʋa baa'n tɔ amunle
bé mɔ bɛ lɛ tıtı yí nwʋn enyuan nın anyunnun'n.
Ɔ'a mmuke man yí nʋan fíí sʋa.

33 *Bɛ gualı yí nyunnun ası, b'a mman man yí dibı.*
Yí mɛlɛ sʋ menian ati anun ɛtɛ'n-mɔ,
nwan yê ɔ 'kan bé nwʋn ɛjɔlɛ ɔ?
Afı b'a hun yí b'a yı yí asıɛ nın asʋ.
34 Bian'n kɔ bisa Filipʋ kɛ: "Mın 'sɛlɛ wó, kan kele mín, nwan anwʋn ɛjɔlɛ dıɛ yê kpɔmanfʋɛ'n lɛ kan yí sʋa ɔ? Asʋ yí muonun yí nwʋn ɛjɔlɛ yé ɔ lɛ kan anaan sʋanlan fʋfɔlɛ anwʋn ɛjɔlɛ ɔ?"
35 Ɛhı a, Filipʋ kɔ sʋsɔ sʋ, ɔ nanndı mɔ b'a hɛlɛ yí kalata nın anun nın asʋ, ɔ kɔ bɔ Zozi anwʋn Ɛjɔlɛkpa'n ɔ kɔ hele bian'n.
36 Kɛmɔ anın bé ja wɔ nun bɛ lɛ kɔ'n, bɛ juli lıka kʋn, bɛ kɔ tʋ asue. Bian'n kɔ se Filipʋ kɛ: "Ɛ 'nwun nsue, nzu yê ɔ jıjı mɔ mın ngʋala man sɔnın ɔ?"
[
37 Filipʋ kɔ bua yí kɛ: "Sɛ ɛ de di wó ahʋnlın nın anun sakpa a, ɛ kʋala kɛ ɛ sɔnın."
Mɔ Filipʋ hanlın sɔ'n, bian'n nwan: "Mın de mın di kɛ Zozi Kilisi tı Nyanmıan Awa."]
38 Ɛbɛlɛ ala, bian'n kɔ man bɛ kɔ jinlan hyuili'n. Ɔ nʋn Filipʋ bé munnyuan bɛ fi nun bɛ kɔ ju bɛ kɔ hɔ asue nın anun. Filipʋ kɔ sɔnın yí.
39 Nan mɔ bɛ fi asue nın anun bɛ fitelı'n, yé Mın Wawɛ'n kɔ fa Filipʋ kɔ hɔ. Bian'n ngɔ nwun man Filipʋ fíí kón. Ɔ le fɛ elie ɔ kɔ fa atın'n.
40 Yé Mın Wawɛ'n kɔ fa Filipʋ kʋsʋ, ɔ kɔ hɔ kɔ sie yí kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Azɔtʋ nın asʋ. Ɔ fi ɛbɛlɛ, ɔ kɔ sısın kulo'n-mɔ kʋalaa asʋ, ɔ kɔ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n kɔ hele menian'n-mɔ dede ɔ kɔ fite Sezale kulo nın asʋ.

9

Sɔlʋ 'ba fa yí nwʋn man yé Mın Zozi.
1 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın Sɔlʋ tɛ kele yé Mın menian'n-mɔ ahʋlʋwa ɛsɛ bé ehuan ɛjɔlɛ wɔ yí ajʋnlın nun. Ɛhıka ati, ɔ kɔ hɔ kɔ tʋ *tɛɛyıfʋɛ kpain'n.
2 Ɔ kɔ sɛlɛ yí kɛ ɔ mán yí kalata maan ɔ hó Daması kulo nın asʋ, Zufʋ'n-mɔ asɔnın sua'n-mɔ anun. Sɛ ɔ ju ɛlɔ nán ɔ nwun mmelenzua nʋn mmalasua mɔ b'a fa bé nwʋn b'a man Zozi Kilisi a, anın ɔ 'cı bé ɔ nʋn bé ba Zoluzalɛmʋn.
3 Tɛɛyıfʋɛ kpain'n kɔ hɛlɛ kalata'n kɔ man yí, cuein yê ɔ hɔlı ɔ. Ɔ hɔlı dede m'ɔ ka kaan ju Daması kulo nın asʋ'n, kʋnmgba ala, like'n fi anwunno, ɔ tı kɛ kanlannıɛ, ɔ kɔ ta yí nwʋn ɛbɛlɛ.
4 Sɔlʋ kɔ fin ası. Ɔ 'tie a, anıɛ bie nwan: "Sɔlʋ, Sɔlʋ, nzukɛ ati yê ɛ lɛ kele mín ahʋlʋwa ɔ?"
5 Sɔlʋ kɔ bisa kɛ: "Wó nwan ɔ, yé Mın?"
Anıɛ'n kɔ bua yí kɛ: "Bɛ fɛlɛ mín Zozi. Mín yê ɛ lɛ kele mín ahʋlʋwa nın ɔ.
6 Jasʋ kɔ kulo. Ɛ ju ɛlɔ a, bɛ 'ba hele wó like'n m'ɔ di kɛ ɛ yɔ'n."
7 Bé mɔ anın bɛ nʋn Sɔlʋ yê bɛ lɛ kɔ'n kɔ tɔ amunle, bɛ kɔ ha ɛbɛlɛ bɛ kɔ jinlan. Bɛ tı kɛ sʋanlan'n lɛ jʋjɔ, kʋsʋ bɛ nnwun man yí nwʋn.
8 Sɔlʋ fi asıɛ nın anwʋn ɔ kɔ jasʋ. Ɔ kɔ tike yí nyın'n kʋsʋ ɔ ngʋala ɔ nnwun man ası. Bɛ kɔ sɔ yí sa bɛ nʋn yí kɔ hɔ Daması.
9 Sɔlʋ lili cıan nsan anın ɔ nwunlin man ası. Ɛlɛsan sɔ nın anun, Sɔlʋ ngo li like ɛsɛ ɔ ngɔ nʋn man nzue fíí.
10 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın yé Mın sʋanlan'n kʋn wɔ Daması ɛbɛlɛ. Bɛ fɛlɛ sʋanlan sɔ nın Ananiası. Yé Mın kɔ yı yí nwʋn kɔ hele yí ɛlalıɛ nun. Yí nwan: "Ananiası!"
Ananiası kɔ sulo. Yí nwan: "Yé Mın, ɛ 'nwun mín."
11 Yé Mın kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Jasʋ, fa gota'n mɔ bɛ fɛlɛ yí 'gota fóún'n' kıkaala, nán kɔ Zudası awulo ɛlɔ. Bisa Sɔlʋ abʋsʋ. Sɔlʋ sɔ'n fi Talısı kulo nın asʋ. Ɔ lɛ sɛlɛ Nyanmıan dɔɛ ɛhı asʋ.
12 Ɛlalıɛ nun, Sɔlʋ 'nıan an, anın sʋanlan kʋn, bɛ fɛlɛ yí Ananiası, ɔ'a wʋlʋ sua nın anun. Ɔ'a fa yí sa ɔ'a sie yí sʋ ɔ'a man ɔ'a nwun ası kɛ yí daba'n."
13 Ananiası kɔ bua yé Mın kɛ: "Sʋanlan ɛhı ɛtɛ mɔ ɔ'a yɔ wó menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Zoluzalɛmʋn ɛlɔ'n, menian dɔʋn kpa a han yí kʋalaa a hele mín.
14 Yí ɛwalɛ mɔ ɔ'a a ɛwa'n, tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ a man yí tunmin kɛ ɔ hyí bé kʋalaa mɔ bɛ bɔ wó dunman kulo ɛhıka asʋ'n."
15 Mɔ Ananiası anʋan tɔlı'n, yé Mın kɔ han hɔ hele yí kɛ: "Kɔ, ɔ sanlın kɛ, m'an yı sʋanlan sɔ'n kɛ ɔ hó hán mín ɛjɔlɛ ɔ héle bé mɔ bɛ tı man Zufʋ'n ɔ nʋn bé mmelemgbin'n-mɔ, ɔ nʋn Izalayɛ amma'n-mɔ kʋsʋ.
16 Mín dunman nın anwʋn yalɛ'n kʋalaa mɔ ɔ 'ba nwun yí'n, mín muonun mın 'ba yı mın kele yí."
17 Ɛhı a, Ananiası kɔ jasʋ kɔ hɔ kɛ yé Mın hanlın helelı yí'n. Ɔ kɔ tʋ Sɔlʋ Zudası awulo ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ fa yí sa kɔ sie Sɔlʋ sʋ. Yí nwan: "Mín nianman Sɔlʋ, yé Mın Zozi mɔ ɔ'a yı yí nwʋn ɔ'a hele

wɔ́ atɪn'n m'ɔ ba Damasɪ ɛwa nɪn asʊ'n, ɔ'a sʊan mín kɛ m mála maan ɛ nwún asɪ kɛ yí daba'n, maan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n wɔ́lʊ wɔ́ nun.”
18 Ɛbɛlɛ ala, like'n tɪ kɛ ejue abʊɪn, ɔ fi Sɔlʊ anyɪn nɪn asʊ ɔ kɔ yɪ kɔ gua. Sɔlʊ kɔ nwun asɪ kɛ yí daba'n. Ɔ kɔ jasʊ ɔ kɔ man bɛ kɔ sɔnɪn yí.
19 Mɔ bɛ sɔnɪnlɪn yí yuelɪ'n, ɔ kɔ li like ɔ kɔ nyan anwʊnsɛlɛ.
Sɔlʊ kɔ li ɛlɛnyuan kʊn yɛ́ Mɪn menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Damasɪ nɪn anwʊn ɛbɛlɛ.
20 Ɛbɛlɛ ala, Sɔlʊ kɔ hɔ Zufʊ'n-mɔ asɔnɪn sua'n-mɔ anun, ɔ kɔ han kɔ hele menian'n-mɔ kɛ Zozi tɪ Nyanmɪan Awa.
21 Sɔlʊ ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ kʊalaa bɛ́ nwʊn. Bɛ́ nwan: “Nán sʊanlan ɛhɪ yê Zoluzalɛmʊn ɛlɔ, ɔ kele bɛ́ mɔ bɛ bɔ Zozi dunman nɪn ahʊlʊwa kpili nɪn ɔ? Yí ɛwalɛ mɔ a a ɛwa'n, asʊ ɔ lɛ man njɪ man yɛ́ Mɪn menian'n-mɔ ɔ ngɔ wula man tɛɛyɪfʊɛ mgbain'n-mɔ asa nun ati yê ɔ a a ɛwa ɔ?”
22 Bɛ 'kɪkan ɛhɪ a, anɪn Sɔlʊ lɛ di junman'n tunmin sʊ ɔ kɔ yí nyunnun cɪan daa. Zufʊ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Damasɪ'n nnwun man ɛjɔlɛ mɔ bɛ kan ɔ. Afɪ Sɔlʊ kele nun maan bɛ nwun yí kɛ Zozi tɪ *Kilisi, Izalayɛ Belemgbin Ngʊandefʊɛ.
23 Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede yí nzin hyɛlɪ kaan. Zufʊ'n-mɔ kɔ hɔ Sɔlʊ ati ahuan kɛ bɛ 'kun yí.
24 Abie kɔ yɪ Sɔlʊ anzʊti. Sɔlʊ ehuan ati, kɛmɔ anɪn b'a hyɪ Damasɪ kulo nɪn anwʊn'n, Zufʊ'n-mɔ sisa kulo nɪn anwʊn anʊan'n-mɔ kɔngɔɛ nʊn eyua.
25 Ɛhɪ, cɪan kʊn kɔngɔɛ, bɛ́ mɔ bɛ kulo Sɔlʊ ɛjɔlɛ'n kɔ fa ece kpili kpa. Bɛ kɔ mɪnnda mɪnnda yí nʊan'n nyanman, bɛ kɔ fa kɔ sɪn mɪnnzɛlɛ kʊn anun. Bɛ kɔ man Sɔlʊ kɔ fʊ nun bɛ kɔ jula yí talɛ nɪn anzin ɛlɔ bɛ kɔ man ɔ kɔ hɔ.
26 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Sɔlʊ kɔ sa kɔ hɔ Zoluzalɛmʊn. M'ɔ juli ɛbɛlɛ'n, anɪn ɔ kulo kɛ ɔ fa yí nwʊn ɔ bɔ yɛ́ Mɪn menian'n-mɔ. Nan kʊsʊ anɪn, yɛ́ Mɪn menian'n-mɔ kʊalaatin sulo yí. Ɔ sanlɪn kɛ, menian'n-mɔ nne nni man kɛ Sɔlʊ a kaci yɛ́ Mɪn sʊanlan sakpa.
27 Ɛhɪ a, Baanabasɪ kɔ fa yí ɔ nʊn yí kɔ hɔ mmɔfʊɛ'n-mɔ anwʊn ɛlɔ. Kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ yɛ́ Mɪn yɪlɪ yí nwʊn heleɪ Sɔlʊ atɪn nɪn asʊ ɔ hanlɪn ɛjɔlɛ ɔ hele yí'n, anwʊnsɛlɛ mɔ Sɔlʊ nyanlɪn yí ɔ hanlɪn Zozi anwʊn ɛjɔlɛ'n ɔ heleɪ Damasɪ menian'n-mɔ, Baanabasɪ kɔ sʊsɔ sʊ ɔ kɔ han yí kʊalaa kɔ hele mmɔfʊɛ'n-mɔ.
28 Ɔ fi mɛlɛ sɔ'n, yê mmɔfʊɛ'n-mɔ falɪ Sɔlʊ bɛ bɔlɪ bɛ́ nwʊn ɔ. Junman kʊalaa mɔ mmɔfʊɛ'n-mɔ 'di wɔ Zoluzalɛmʊn ɛbɛlɛ'n, Sɔlʊ nʊn bɛ́. Ɔ le anwʊnsɛlɛ ɔ bɔ yɛ́ Mɪn dunman nɪn anwʊn ɛjɔlɛ ɔ kele menian'n-mɔ.
29 Zufʊ'n-mɔ mɔ bɛ kan gɛlɛkɪ anɪɛ'n kulo kɛ bɛ kun Sɔlʊ. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ kan yɛ́ Mɪn ɛjɔlɛ'n ɔ kele bɛ́ ɔ nʊn bɛ́ bɛ su yí bʊsʊ akpʊlʊwa.
30 Mɔ anianman'n-mɔ tɪlɪ kɛ Zufʊ'n-mɔ lɛ kpʊnndɛ Sɔlʊ bɛ kun yí'n, bɛ kɔ fa yí bɛ kɔ hɔ Sezale kulo nɪn asʊ. Ɛbɛlɛ, bɛ kɔ man ɔ kɔ hɔ yí kulo Talɪsɪ.
31 Ɛhɪ anzin, Zude mân nun o, Galile mân nun o, ɔ nʊn Samali mân anun o, Zufʊ'n-mɔ kɔ yaci yɛ́ Mɪn menian'n-mɔ koun. Asɔnɪn mma'n-mɔ asɪtanlan nɪn anun, bɛ man yɛ́ Mɪn anyɪnnzɔ. Anɪn asɔnɪn'n lɛ jinlan yí ja nun, ɛsɛ anɪn Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n lɛ man ɔ tɛlɛ.

Pɪɛlɪ 'ba man Ene anwʊn sa

32 Tɛmʊn sɔ'n, anɪn Pɪɛlɪ nanndɪ nun ɔ lɛ fofua yɛ́ Mɪn menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ kulo kulo'n-mɔ asʊ nɪn anwʊn. Cɪan kʊn, ɔ kɔ hɔ Lida menian dɪɛ'n-mɔ abʊsʊ efua.
33 Ɔ 'kɔ a ju a, anɪn bian kʊn a bubu ɔ la ɛbɛɛ sʊ, yí afʊɛ mɔcʊɛ ahɪ. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Ene.
34 Pɪɛlɪ kɔ han kɔ hele yí kɛ: “Ene, Zozi Kilisi a man wɔ́ nwʊn a sa. Yí ti, jasʊ nán yɪ wɔ́ ɛbɛɛ'n.” Ɛbɛlɛ ala, Ene kɔ jasʊ.
35 Mɔ Lida kulo nɪn asʊ menian'n-mɔ nʊn Saalʊn mgbofo nɪn anun dɪɛ'n-mɔ kʊalaa tɪlɪ kɛ Ene anwʊn a sa'n, bɛ kɔ fa bɛ́ nwʊn bɛ kɔ man yɛ́ Mɪn Zozi.

Dɔlɪkasɪ ewuetinnge'n

36 Anɪn balasua kʊn wɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zope nɪn asʊ. Balasua sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Tabita. Ɔ tɪ yɛ́ Mɪn Zozi sʊanlan. Gɛlɛkɪ anɪɛ nɪn anun an, anɪn Tabita'n y'ɔ le dunman Dɔlɪkasɪ, yí bʊ y'ɔ le kɛ ɛnwʊnnzanɪn. Ehianfʊɛ'n-mɔ ɛbʊka ɔ nʊn menian ye ɛyɔlɛ y'ɔ tɪ Dɔlɪkasɪ junman ɔ.
37 Tɛmʊn sɔ'n, anɪn Dɔlɪkasɪ ndɪ man akpɔlɛ yê ɔ wuli ɔ. Mɔ bɛ bialɪ yí yuelɪ'n, bɛ kɔ la yí awaa nɪn asʊ dabɛlɛ kʊn anun.
38 Yɛ́ Mɪn menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Zope'n kɔ tɪ kɛ Pɪɛlɪ wɔ Lida kulo nɪn asʊ. Lida kʊsʊ nʊn Zope afian a nwa man. Bɛ kɔ sʊan menian nnyuan Pɪɛlɪ anwʊn ɛlɔ kɛ: “Sɛ wɔ́ sa kan yɛ́ ngalɪɛ nɪn an, yɛ 'sɛlɛ wɔ́, bala yɛ́ nwʊn ɛwa ndɛ-ndɛ.”
39 Pɪɛlɪ tɪlɪ ngalɪɛ nɪn ala, ɔ nʊn bɛ́ bɛ kɔ hɔ. M'ɔ juli ɛlɔ'n, bɛ nʊn yí kɔ hɔ sua nɪn anun awaa nɪn asʊ ɛlɔ. Kunlannvʊɛ mmalasua'n-mɔ kʊalaatin le esuan bɛ kɔ a yí nwʊn ɛbɛlɛ. Mɛlɛ mɔ anɪn Dɔlɪkasɪ anyɪn wɔ sʊ'n, taladɪɛ'n-mɔ m'ɔ kpalɪ'n, bɛ kɔ fa bɛ kɔ hele Pɪɛlɪ.
40 Pɪɛlɪ kɔ man bɛ́ kʊalaa bɛ fi sua nɪn anun bɛ kɔ fite. Ɔ kɔ kʊtʊ ɔ kɔ yɔ asɔnɪn. M'ɔ yɔlɪ asɔnɪn yuelɪ'n, ɔ kɔ kaci yí nyɪn fuin nɪn anwʊn ɛlɔ, yí nwan: “Tabita, jasʊ!” Tabita kɔ tike tike yí nyɪn'n. M'ɔ nwunlin Pɪɛlɪ'n, ɔ kɔ tanlan asɪ.

41 Pɪɛlɪ kɔ sɔ yí sa ɔ kɔ bʊka yí kɔ man ɔ kɔ jasʊ. Ɔ kɔ fɛlɛ yé Mɪn menian'n-mɔ ɔ nʊn
kunlannvʊɛ mmalasua'n-mɔ. Ɔ 'fa Tabita kele bɛ́ a, Tabita a nyɪn wɔ sʊ.
42 Zope kulo nɪn asʊ ɛbɛlɛ menian'n-mɔ kʊalaa kɔ nwun yí kɛ Tabita fi ewue nun ɔ'a tinnge.
Ɔ man bɛ́ dɔʊn bɛ lelɪ yé Mɪn bɛ lili.
43 Pɪɛlɪ hyɛlɪ Zope ɛbɛlɛ kaan kpa. Anɪn ɔ tɪ bian kʊn awulo. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Simʊn, ɔ di
naan kpolo junman.

10

Nyanmɪansʊ bɔfʊɛ'n kʊn 'ba yɪ yí nwʊn kele Kɔɔnɛyɪ

1 Ɛhɪ, anɪn bian kʊn wɔ Sezale kulo nɪn asʊ ɛbɛlɛ. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Kɔɔnɛyɪ. Ɔ tɪ *Lɔmʊn
kʊan mma'n-mɔ fâ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí "Itali kʊan fâ" nɪn asʊ sahɪnlan.
2 Ɔ nʊn yí yɪ nʊn yí mma, bɛ fɛlɪ Nyanmɪan kpa, ɛsɛ bɛ sʊ yí. Ɔ bʊka Zufʊ ehianfʊɛ'n-mɔ kpa
ɛsɛ ɔ yɔ asɔnɪn cɪan daa.
3 Cɪan kʊn eyua dɔɛ nsan, ɔ kɔ nwun like kʊn kɛ ɛlalɪɛ nun. Ɔ 'nɪan an, anɪn nyanmɪansʊ
bɔfʊɛ'n kʊn lɛ wʊlʊ yí awulo ɛbɛlɛ. Ɔ wʊlʊlɪ a, yí nwan: "Kɔɔnɛyɪ!"
4 Esulo kɔ han Kɔɔnɛyɪ, yí nyɪn tua bɔfʊɛ'n. Ɔ kɔ bisa yí kɛ: "Yé Mɪn, nzu ɛjɔlɛ ɔ?"
Bɔfʊɛ'n kɔ bua yí kɛ: "Wɔ́ asɔnɪn ɛyɔlɛ'n nʊn ɛbʊka'n mɔ ɛ bʊka ehianfʊɛ'n-mɔ'n, Nyanmɪan
a le a tʊ nun, yí lʊa a nvi man wɔ́.
5 Yí ti, sʊan menian Zope kulo nɪn asʊ ɛlɔ kɪkaala maan bɛ hɔ́ yía bian'n m'ɔ li Simʊn mɔ bɛ
fɛlɛ yí Pɪɛlɪ'n maan ɔ bála.
6 Ɔ tɪ bian kʊn awulo. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Simʊn, ɔ di naan kpolo junman. Yí awulo'n wɔ
jenvie nɪn anʊan."
7 Mɔ bɔfʊɛ'n m'ɔ walɪ hanlɪn ɛjɔlɛ'n heleli yí'n hɔlɪ'n, Kɔɔnɛyɪ kɔ fɛlɛ yí ngʊa'n-mɔ anun
nnyuan ɔ nʊn nzalafʊ kʊn. Nzalafʊ sɔ'n, ɔ di junman Kɔɔnɛyɪ asa nun. Yí nyɪn sɔ Nyanmɪan
kpa.
8 Kɔɔnɛyɪ kɔ sʊsɔ ɛjɔlɛ nɪn asʊ ɔ kɔ han yí kʊalaa kɔ hele bɛ́, yê ɔ sʊanlɪn bɛ́ Zope ɔ.

Pɪɛlɪ 'ba nwun like kʊn kɛ ɛlalɪɛ nun

9 Menian nsan'n la atunnun dede alíɛ kɔ hɪn. Alíɛ hɪnlɪn mɔ ɔ 'kɔ sɛnzɛjinlan'n yê anɪn bɛ
ka kaan bɛ ju Zope ɔ. Tɛmʊn sɔ'n, Pɪɛlɪ kɔ fʊ sua'n mɔ b'a sɛ yí ti sʊ nɪn asʊ, ɔ 'kɔ a yɔ asɔnɪn.
10 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn ɛhɔɛ lɛ kun yí, ɔ lɛ kpʊnndɛ like di. Nan mɛlɛ mɔ bɛ 'tʊn like bɛ man
yí'n, ɔ kɔ nwun like kʊn kɛ ɛlalɪɛ nun.
11 Ɔ 'nɪan an, anɪn anwunno nɪn a buke. Like'n tɪ kɛ tɔbɪlɪ sʊ ɛtanlan kpili kpa. Bɛ lile yí
nʊan nna nɪn anun, ɔ fi anwunno ɔ lɛ ju asɪ.
12 Naan ngacile ngacile, mɔ bɛ́ ja tɪ nnan, mɔ bɛ cʊɪn bɛ́ nwʊn asɪ nʊn nnʊnman, bɛ́ kʊalaa
bɛ wɔ ɛtanlan kpili sɔ nɪn anun.
13 Anɪɛ kʊn kɔ se Pɪɛlɪ kɛ: "Pɪɛlɪ, jasʊ kun bie di!"
14 Mɔ Pɪɛlɪ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: "Cɛcɛ, yé Mɪn. Ɔ sanlɪn kɛ, like mɔ a tua yé kɛ nán yɛ di, ɔ
nʊn mɔ efian a gua yí nwʊn'n, n nnili man bie lé."
15 Anɪɛ'n kɔ han kɔ hele yí biekun kɛ: "Like mɔ Nyanmɪan kɔ han kɛ ɔ tɪ kpa'n, n'ɛ bu yí kɛ
ɔ tɪ man kpa."
16 Pɪɛlɪ kɔ nwun like sɔ'n fâ nsan. Yí fâ nsan nɪn asʊ, like'n kɔ fʊ kɔ hɔ anwunno.
17 Anɪn Pɪɛlɪ lɛ bisa yí nwʊn kosuan ɔ tɪ ɛlalɪɛ'n mɔ ɔ'a hɪn nɪn abʊ. Tɛmʊn sɔ'n, anɪn
menian'n-mɔ mɔ Kɔɔnɛyɪ sʊanlɪn bɛ́'n kʊsʊ a bisa bisa dede b'a nwun Simʊn awulo'n b'a
ju yí anʊan nun ɛbɛlɛ.
18 Bɛ kɔ fɛlɛ awulo nɪn anun sʊanlan'n kʊn bɛ kɔ bisa yí kɛ: "Simʊn mɔ bɛ fɛlɛ yí Pɪɛlɪ'n, asʊ
ɛwa y'ɔ tɪ ɔ?"
19 Anɪn Pɪɛlɪ tɛ jʊjʊnlɪn ɛlalɪɛ'n m'ɔ hɪnlɪn nɪn anwʊn, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ han
kɔ hele yí kɛ: "Pɪɛlɪ, nɪan, menian nsan lɛ kpʊnndɛ wɔ́.
20 Yí ti, jasʊ nán ɛ nʊn bɛ́ hɔ́ kɪkaala. Ɔ sanlɪn kɛ, mín yê m'an sʊan bɛ́ ɔ."
21 Ɛhɪ, Pɪɛlɪ kɔ ju kɔ kpʊ menian sɔ'n-mɔ. Ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Sʊanlan'n mɔ ɛmɔ lɛ
kpʊnndɛ yí'n y'ɔ le mín. Nan ɛmɔ walɪ nzʊ ɛyɔlɛ?"
22 Bɛ kɔ bua Pɪɛlɪ kɛ: "Sahɪnlan Kɔɔnɛyɪ yê ɔ'a sʊan yé ɔ. Ɔ tɪ sɛsɛfʊɛ sʊanlan, ɔ sʊ Nyanmɪan.
Zufʊ'n-mɔ kʊalaatin kulo yí ɛjɔlɛ. Nyanmɪansʊ bɔfʊɛ'n kʊn a yɪ yí nwʊn a hele yí. Bɔfʊɛ'n
nwan Kɔɔnɛyɪ mán bɛ félɛ wɔ́ nán ɔ tíe ɛjɔlɛ'n mɔ ɛ 'ba han kele yí'n."
23 Mɔ Pɪɛlɪ tɪlɪ ngalɪɛ'n, ɔ kɔ man bɛ kɔ wʊlʊ awulo ɔ kɔ sesie bɛ́ dabɛlɛ.

Pɪɛlɪ 'ba hɔ Kɔɔnɛyɪ awulo

Bɛ lalɪ mɔ alíɛ hɪnlɪn'n, Pɪɛlɪ kɔ jasʊ ɔ nʊn bɛ́ bɛ kɔ hɔ. Mɔ bɛ 'kɔ'n, Zope ɛbɛlɛ anianman'n
mmie-mɔ hɔlɪ somanlɪn Pɪɛlɪ. Bɛ la atunnun dede alíɛ kɔ hɪn.
24 Alíɛ hɪnlɪn mɔ bɛ 'ju Sezale'n, anɪn Kɔɔnɛyɪ nʊn yí nwʊn amma nʊn yí manngʊn'n-mɔ m'ɔ
tʊlɪ yí sa fɛlɛlɪ bɛ́'n, bɛ lɛ nwʊnndɛ bɛ́.

25 Mɔ Pɪɛlɪ 'ju ɛbɛlɛ'n, Kɔɔnɛyɪ kɔ jasʊ ɔ kɔ hɔ kɔ kpa yí atɪn. Ɔ kɔ tu kɔ tɔ Pɪɛlɪ aja nun ɔ kɔ bɛlɛ yí nwʊn asɪ ɔ kɔ sʊ yí.
26 Pɪɛlɪ kɔ jasʊ yí ɔ kɔ han kɔ hele yí kɛ: “Jasʊ, n'ɛ sʊ mín, nán mín kʊsʊ, n dɪ kulo sʊanlan kɛ wó.”
27 M'ɔ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ nʊn Kɔɔnɛyɪ bɛ le ɛjʊjɔlɛ dede bɛ kɔ wʊlʊ awulo. Ɔ 'ju ɛbɛlɛ a, menian dɔʊn kpa a yia.
28 Pɪɛlɪ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ sɪ kɛ Zufʊ'n-mɔ mala'n mman man yɛ́ atɪn kɛ yɛ nʊn bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʊ'n sán nun ɛsɛ yɛ wólʊ bɛ́ awulo. Nan mín dɪɛ, Nyanmɪan a hele mín kɛ n nne man atɪn mɪn mmun man sʊanlan'n bie nvuin mɔ bɛ ngɔ man yí nwʊn, bie kpa mɔ bɛ kɔ yí nwʊn ɔ.
29 Ɛhɪka ati, kɛ ɛmɔ fɛlɛlɪ mín nɪn ala, m'an njʊnlɪn man ɛjɔlɛ ngacile fíí, m'an a a. Afɪ Like'n mɔ yí ti yê ɛmɔ a fɛlɛ mín'n, ɛmɔ hán maan n dí.”
30 Kɔɔnɛyɪ nwan: “Ɛnɛ tɪ cɪan nsan, bɛ bɔlɪ dɔɛ nsan mɔ bɛ 'fa bɛ yɔ asɔnɪn'n, anɪn n wɔ mín awulo mɪɪn yɔ asɔnɪn. Ɛbɛlɛ ala, sʊanlan kʊn kɔ yɪ yí nwʊn kɔ hele mín. Sʊanlan sɔ'n wula taladɪɛ fufue hyɪɛɪn hyɪɛɪn.
31 Yí nwan: ‘Kɔɔnɛyɪ, Nyanmɪan a tie wó asɔnɪn ɛyɔlɛ'n, ɛsɛ yí lʊa a nvi man ɛbʊka'n mɔ ɛ bʊka ehianfʊɛ'n-mɔ'n.
32 Yí ti, sʊan menian Zope maan bɛ hó yía Simʊn mɔ bɛ fɛlɛ yí Pɪɛlɪ'n bála. Ɔ tɪ Simʊn m'ɔ di naan kpolo junman nɪn awulo. Awulo sɔ'n wɔ jenvie nɪn anʊan ɛlɔ.’
33 Ɛbɛlɛ ala, n gɔ yɪ menian kɛ bɛ hó yía wó. Mʊafʊɛ a a. Kɪkaala dɪɛ mɔ yɛ́ kʊalaa y'a yia ɛwa'n, Nyanmɪan anyunnun, ɛjɔlɛ mɔ yɛ́ Mɪn a fa a wula wó nʊan'n, kan nán yɛ lɛ tie.”
34 Ɛhɪ a, Pɪɛlɪ kɔ jasʊ kɔ sʊsɔ ɛjɔlɛ sʊ. Yí nwan: “Sian dɪɛ, m'an nwun yí yuein kɛ Nyanmɪan mgba man menian'n-mɔ nun.
35 Sʊanlan bia ala m'ɔ fi mân ngacile anun m'ɔ fɛlɪ Nyanmɪan, m'ɔ bu mân sɛsɛ'n, Nyanmɪan kulo yí ɛjɔlɛ.
36 Nyanmɪan m'ɔ tɪ kulo menian'n-mɔ Amɪn'n, ɔ nanndɪ Zozi Kilisi asʊ ɔ'a bɔ Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ man alʊacɪcɪɛ'n ɔ'a hele Izalayɛ amma'n-mɔ.
37 Ɛmɔ sɪ ɛjɔlɛ'n m'ɔ walɪ'n, ɔ nʊn kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ Ɛjɔlɛkpa ɛhɪ a tʊ a sanndɪ Zude mân nɪn anun'n. Galile mân nɪn anun yê yí kʊalaa lili mʊan bɔlɪ yí bʊ ɔ, mɛlɛ mɔ anɪn Zʊan lɛ fɛfɛlɛ menian'n-mɔ kɛ bɛ bála maan ɔ sónɪn bɛ́'n.
38 Ɛmɔ sɪ kɛ Nyanmɪan falɪ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n ɔ nʊn tunmin ɔ manlɪn Zozi m'ɔ fi Nazalɛtɪ'n. Zozi kɔ kulo'n-mɔ asʊ. Ɔ yɔ menian'n-mɔ ye, ɔ man bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ wɔ Abɔnsanmʊn asa abʊ nɪn anwʊn sa. Ɔ sanlɪn kɛ, anɪn Nyanmɪan li yí nzin.
39 “Junman'n kʊalaa mɔ ɔ'a li yí Zufʊ'n-mɔ mân nɪn anun nʊn Zoluzalɛmʊn kulo nɪn asʊ'n, yɛ di yí nwʊn adanzɪɛ. B'a bʊbɔ yí kʊlʊwa sʊ b'a hun yí.
40 Nan yí cɪan nsan nɪn asʊ, Nyanmɪan man ɔ fi ewue nun ɔ a tinnge. Nyanmɪan a man ɔ'a yɪ yí nwʊn ɔ'a hele.
41 Nyanmɪan a man ɔ'a nyɪ man yí nwʊn ɔ'a ngele man bagua'n. Nan ɔ'a man ɔ'a yɪ yí nwʊn ɔ'a hele yɛ́ mɔ ɔ lili mʊa falɪ yɛ́ kɛ adanzɪɛ'n. Mɔ Nyanmɪan man ɔ fi ewue nun tinngelɪ'n, yɛ nʊn yí a tʊ asa.
42 Ɔ a han ɔ'a hele yɛ́ kɛ yɛ bó Ɛjɔlɛkpa'n yɛ héle menian'n-mɔ, ɛsɛ yɛ lí adanzɪɛ kɛ yí Zozi yê Nyanmɪan a sie yí ngʊan mma nʊn ewue mma ndɛɛbuafʊɛ ɔ.
43 Mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ kʊalaa hanlɪn yí ɛjɔlɛ kɛ, sʊanlan biala m'ɔ kɔ le yí kɔ li'n, yí dunman nun, sʊanlan sɔ'n nyan ɛtɛ face.”

Bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʊ'n 'ba nyan Nyanmɪan Wawɛ'n

44 Anɪn Pɪɛlɪ anʊan wɔ sʊ ɔ tɛ kan ɛjɔlɛ'n, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ a kɔ wʊlʊ bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ lɛ tie ɛjɔlɛ'n mɔ Pɪɛlɪ lɛ kan nɪn anun.
45 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin Zufʊ'n-mɔ mɔ b'a fa bɛ́ nwʊn b'a man yɛ́ Mɪn mɔ bɛ walɪ sɔmanlɪn Pɪɛlɪ nɪn anwʊn. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan a fa yí Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn a man bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʊ'n kʊsʊ.
46 Afɪ bɛ 'tie a, anɪn menian sɔ'n-mɔ lɛ kan anɪɛ ngacile ngacile bɛ yɪ Nyanmɪan Kpili ayɛ.
Ɛhɪ a, Pɪɛlɪ nwan:
47 “Menian ɛhɪ-mɔ mɔ b'a nyan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɛ yɛ́'n, asʊ sʊanlan kʊala totua bɛ́ kɛ nán bɛ sɔnɪn ɔ?”
48 Pɪɛlɪ kɔ man atɪn kɛ bɛ sónɪn bɛ́ wɔ Zozi Kilisi dunman nun. Mɔ bɛ sɔnɪnlɪn bɛ́ yuelɪ'n, bɛ kɔ sɛlɛ Pɪɛlɪ kɛ ɔ lí kɔ yɔ ɛlɛnyuan kʊn bɛ́ nwʊn ɛbɛlɛ.

11

Pɪɛlɪ 'ba bɔ yí junman nɪn anun amannɪɛ

1 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, mmɔfʊɛ'n-mɔ nʊn anianman'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Zude mân nɪn anun'n kɔ tɪ kɛ bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʊ'n, bɛ́ kʊsʊ b'a le Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n b'a li.

2 Nan mɔ Pɪɛlɪ salɪ walɪ Zoluzalɛmʋn'n, Zufʋ'n-mɔ mɔ b'a fa bɛ́ nwʋn b'a man yɛ́ Mɪn'n kɔ
tu yí nyunnun.
3 Bɛ́ nwan: "A wʋlʋ menian mɔ bɛ tɪ man Zufʋ nɪn awulo, ɛsɛ ɛ nʋn bɛ́ a didi!"
4 Ɛhɪ a, Pɪɛlɪ kɔ sʋsɔ ɛjɔlɛ sʋ ɔ kɔ hehele bɛ́ nun kɛ ɛjɔlɛ'n kpɪnlɪn yɔlɪ'n. Yí nwan:
5 "Anɪn n wɔ Zope kulo nɪn asʋ ɛbɛlɛ. Ɛlɛhʋn kʋn, mɛlɛ mɔ mɪn 'yɔ asɔnɪn'n, n gɔ nwun like
kʋn kɛ ɛlalɪɛ nun. Like'n mɔ n nwunlin yɪ'n tɪ kɛ tɔbɪlɪ sʋ ɛtanlan kpili kpa. Bɛ lile yí nʋan
nnan nɪn anun, ɔ fi anwunno anɪn ɔ lɛ ju ba mín nwʋn ɛbɛlɛ.
6 Mɪn 'nɪan ɛtanlan nɪn anun an, n gɔ nwun naan ngacile ngacile'n-mɔ kʋalaatin m'ɔ tɪ yɛ́
cilie'n. Bɛ́ mɔ bɛ́ ja tɪ nnan, bɛ́ mɔ bɛ cʋɪn bɛ́ nwʋn asɪ ɔ nʋn nnʋnman'n-mɔ.
7 Mɪn 'tie a, anɪn anɪɛ kʋn lɛ kan kele mín kɛ: 'Pɪɛlɪ, jasʋ kun bie di!'
8 "Mɔ n dɪlɪ yí sɔ'n, nán m'an se kɛ: 'Cɛcɛ, yɛ́ Mɪn! Ɔ sanlɪn kɛ like mɔ a tua kɛ nán yɛ di anaan
efian a gua yí nwʋn'n, n nili man bie lé.'
9 "Ɛsɛ anɪɛ'n fi anwunno ɔ kɔ te biekun. Yí nwan: 'Like mɔ Nyanmɪan nwan ɔ tɪ kpa'n, n'ɛ
bu yí kɛ ɔ tɪ man kpa.'
10 Like'n kɔ yɔ sɔ dede fâ nsan yɛ̂ ɔ salɪ fʋlɪ anwunno ɔ.
11 "Tɛmʋn sɔ kʋnmgba'n, menian nsan kɔ a kɔ jinlan awulo'n mɔ anɪn n wɔ nun ɛbɛlɛ nɪn
anʋan nun. Bɛ fi Sezale. B'a sʋan bɛ́ kɛ b'a a yia mín.
12 Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ han kɔ hele mín kɛ nán man mɪn hyʋhyʋɪn mín bʋ
asɪ, nán mɪn nʋn bɛ́ hó. Anianman nsian ɛhɪ mɔ ɛmɔ nwun bɛ́ ɛwa'n, bɛ hɔlɪ somanlɪn mín
Sezale. Mɪn nʋn bɛ́ yɛ wʋlʋlɪ bian nɪn awulo nɪn anun ɔ.
13 Mɔ yɛ wʋlʋlɪ yí awulo nɪn anun'n, Kɔɔnɛyɪ kɔ han kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ nyanmɪansʋ bɔfʋɛ
kʋn yɪlɪ yí nwʋn helelɪ yí yí sua nɪn anun. Bɔfʋɛ sɔ'n hanlɪn helelɪ yí kɛ: 'Yɪ sʋanlan maan ɔ hó
yía Simʋn mɔ bɛ fɛlɛ yí Pɪɛlɪ Zope ɛlɔ bála.
14 Ɛjɔlɛ mɔ ɛ nʋn wó afilie'n, ɛmɔ tie a, bɛ 'nyan bɛ́ ti'n, ɔ 'ba han kele wó.'
15 "N juli ɛbɛlɛ mɔ mɪn 'kan ɛjɔlɛ nɪn ala, bɛ kɔ nyan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɛ yɛ́
kʋsʋ yɛ nyanlɪn yí ngɛlɛmɔ nun'n.
16 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, nán mín ti a kacɪ ɛjɔlɛ'n mɔ yɛ́ Mɪn hanlɪn'n. Yí nwan: 'Zʋan a sɔnɪn
menian'n-mɔ asue nun, nán ɛmɔ dɪɛ, Nyanmɪan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n yɛ̂ bɛ 'fa bɛ
sɔnɪn ɛmɔ ɔ.'
17 Acɛdɪɛ'n mɔ Nyanmɪan a fa a man yɛ́ mɔ y'a le yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi y'a li'n, acɛdɪɛ kʋnmgba
sɔ'n yɛ̂ ɔ'a fa ɔ'a man bɛ́ kʋsʋ bɛ́ ɔ. Anɪn n dɪ mín dɪɛ sɛ mɔ mɪn nʋn Nyanmɪan yɛ 'cʋɪn yí bʋsʋ
mannzʋan ɔ?"
18 Mɔ bɛ tɪlɪ ɛjɔlɛ'n sʋa'n, bɛ kɔ muan bɛ́ nʋan bɛ kɔ yɪ Nyanmɪan ayɛ. Bɛ́ nwan: "Ɔ tɪ
ananhɔlɛ, Nyanmɪan a man bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n kʋsʋ atɪn kɛ bɛ káci bɛ́ abalabɔ'n bɛ fá
bɛ́ nwʋn bɛ mán yí bɛ nyán ngʋan."

Antiɔsʋ asɔnɪn'n

19 Ɛhɪ, mɛlɛ mɔ bɛ 'kele yɛ́ Mɪn menian'n-mɔ ahʋlʋwa mɔ bɛ hunlin Etiɛnɪn'n, asɔnɪn mma'n-
mɔ bɔlɪ asanndɪɛ. Mmie-mɔ bɔlɪ bɛ́ ti Feninsi nʋn Sipʋlʋ mân nun. Mmie-mɔ kʋsʋ hɔlɪ kulo'n
mɔ bɛ fɛlɛ yí Antiɔsʋ nɪn asʋ. Zufʋ'n-mɔ ala yɛ̂ anɪn bɛ kan Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n bɛ kele
bɛ́ ɔ.
20 Nan kʋsʋ, yɛ́ Mɪn menian'n mmie-mɔ fi Sipʋlʋ nʋn Silɛnɪn bɛ kɔ hɔ Antiɔsʋ. Mɔ bɛ juli
ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔ bɔ yɛ́ Mɪn Zozi Ɛjɔlɛkpa'n bɛ kɔ hele bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n.
21 Yɛ́ Mɪn kɔ fa yí sa kpa'n kɔ sie bɛ́ sʋ. Menian dɔʋn kpa kɔ le Ɛjɔlɛkpa'n bɔ kɔ li bɛ kɔ fa bɛ́
nwʋn bɛ kɔ man yɛ́ Mɪn.
22 Mɔ Zoluzalɛmʋn asɔnɪn nɪn anun menian'n-mɔ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ kɔ sʋan Baanabasɪ
Antiɔsʋ ɛlɔ.
23 Baanabasɪ hɔlɪ juli ɛlɔ m'ɔ nwunlin junman'n mɔ Nyanmɪan a li yí ɛbɛlɛ'n, ɔ lili yí nwʋn
fɛ. Ɔ kɔ wowula anianman'n-mɔ kʋalaa anwʋnsɛlɛ kɛ bɛ fá bɛ́ ahʋnlɪn'n kʋalaatin bɛ sʋ́ yɛ́
Mɪn.
24 Baanabasɪ tɪ sʋanlan kpa, ɔ le dedi ɛsɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n wɔ yí nun kpa.
Ɛhɪ ati, menian dɔʋn kpa falɪ bɛ́ nwʋn bɛ manlɪn yɛ́ Mɪn.
25 Ɛhɪ anzin, Baanabasɪ hɔlɪ Sɔlʋ ɛfa Talɪsɪ.
26 M'ɔ tʋlɪ Sɔlʋ'n, ɔ nʋn yí kɔ a Antiɔsʋ bɛ kɔ li ɛbɛlɛ afʋɛ kɔkɔlɛ kʋn, bɛ kɔ li junman asɔnɪn sɔ
nɪn anun. Bɛ kɔ hehele menian dɔʋn kpa ninnge. Antiɔsʋ ɛbɛlɛ yɛ̂ bɛ lili mʋa bɛ fɛlɛlɪ yɛ́ Mɪn
menian'n-mɔ "Kilisi amma" ɔ.
27 Tɛmʋn sɔ'n, yɛ́ Mɪn mgbɔmanfʋɛ mmie-mɔ fi Zoluzalɛmʋn bɛ kɔ a Antiɔsʋ.
28 Mgbɔmanfʋɛ sɔ'n, bɛ́ nunhan kʋn li Agabisi. Agabisi kɔ jasʋ, Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n kɔ man ɔ kɔ han kɛ ɔ ngɔ hyɛ man, ɛhɔɛ kpili kpa 'ba kpɪn asɪɛ'n lıka kʋalaatin.
Ɛjɔlɛ sɔ'n kpɪnlɪn sʋ mɛlɛ mɔ anɪn Kulodʋ tɪ *Lɔmʋn belemgbin kpain'n.
29 Mɔ yɛ́ Mɪn menian'n-mɔ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n bɛ fualɪ kɛ sʋanlan kʋn biala like mɔ yí sa kɔ tʋ yí'n,
ɔ fá bála maan bɛ fá bɛ nwán anianman'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Zude mân nɪn anun ɛlɔ'n.

30 Bɛ kɔ yɔ yí sɔ sakpa. Bɛ kɔ yı Baanabası nʊn Sɔlʊ kɛ bɛ fá acɛdıɛ sɔ'n-mɔ, bɛ hó fá mán Zude mân nın anun ɛlɔ asɔnın nın asʊ mgbain'n-mɔ.

12

Belemgbin Elɔdı Agilipa 'ba man bɛ tʊ Pıɛlı fiadı

1 Ɛhı, mɛlɛ mɔ Baanabası nʊn Sɔlʊ bɛ juli Zoluzalɛmʊn ɛbɛlɛ'n, belemgbin *Elɔdı kɔ bɔ yí bʊ ɔ kɔ hele asɔnın mma'n mmie-mɔ ahʊlʊwa.

2 Ɔ kɔ man bɛ kɔ fa dadıɛ bɛ kɔ hun Zʊan anianman bian Zʊakı.

3 Kɛmɔ Elɔdı nıan an, yí nyɔlıɛ sɔ'n yɔ Zufʊ'n-mɔ ɛnyınmın'n, ɔ kɔ man bɛ kɔ hyı Pıɛlı. Zufʊ'n-mɔ fɛtı'n mɔ bɛ 'di a, bɛ nni man kpaʊn'n mɔ fali ayile wɔ nun'n tɛmʊn sɔ'n yê bɛ hyılı yí ɔ.

4 Mɔ bɛ hyılı Pıɛlı yuelı'n, Elɔdı kɔ man bɛ kɔ tʊ yí fiadı. Ɔ kɔ fa yí kɔ wula nzalafʊ fatule nnan asa nun. Fatule kʊn biala, nzalafʊ nnan yê bɛ wɔ nun ɔ. Anın Elɔdı lɛ nwʊnndɛ kɛ bɛ di Pakı fɛtı'n yue a, yê ɔ 'fa Pıɛlı fite bagua nın anyunnun ɔ bua yí ndɛɛ ɔ.

Nyanmıan 'ba le Pıɛlı fi belemgbin Elɔdı asa nun

5 Anın Pıɛlı la fiadı sua nın anun, nan asɔnın mma'n-mɔ kɔ sɛlɛ Pıɛlı ati nzɛlɛ m'ɔ sʊ ɛbʊɛ.

6 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, alíɛ cın an, anın Elɔdı lɛ bua Pıɛlı ndɛɛ. Bɛ kɔ fa ngɔnzɔngɔnzɔ nnyuan bɛ kɔ cıcı Pıɛlı, ɔ la nzalafʊ nnyuan afian ɔ lɛ dafı. Nzalafʊɛ'n-mɔ mɔ bɛ sisa fiadı sua'n jijin anʊan nın anyunnun ɛbɛlɛ.

7 Ɛbɛlɛ ala, yê Mın bɔfʊɛ'n kʊn kɔ fite. Lıka mɔ Pıɛlı la'n kɔ ta yuein kɛ kanlannıɛ. Nyanmıansʊ bɔfʊɛ'n kɔ kpusu kpusu Pıɛlı ɔ kɔ tinnge yí. Yí nwan: "Pıɛlı, kan wó nwʊn jasʊ!" Yí sa ngɔnzɔngɔnzɔ'n-mɔ kɔ foti kɔ gua.

8 Bɔfʊɛ'n nwan: "Fa wó bɛlɛtı'n cı wó nwʊn sʊ nán wowula wó mgbabʊa'n." Pıɛlı kɔ jasʊ ɔ kɔ fa yí bɛlɛtı'n kɔ hyı yí nwʊn sʊ ɔ kɔ wowula yí mgbabʊa'n. Bɔfʊɛ'n nwan: "Wula wó taladıɛ kpili'n nán si mín sʊ."

9 Pıɛlı si bɔfʊɛ'n sʊ ɔ fi fiadı sua nın anun ɔ kɔ fite. Yí ajʊnlın nun an, anın ɛlalıɛ yê ɔ lɛ cın ɔ. Afı ɔ nwunlin man nun kɛ bɔfʊɛ'n yê ɔ lɛ di junman sɔ'n sakpa ɔ.

10 Ɔ nʊn bɔfʊɛ'n, bɛ kɔ san alimʊa nzalafʊ fatule nın anwʊn, bɛ kɔ san m'ɔ tian yí nnyuan'n kʊsʊ anwʊn. Bɛ kɔ tʊ bulalɛ anʊan'n mɔ bɛ tʊ yí a, anın bɛ lɛ wʊlʊ kulo nın anun'n. Anʊan sɔ nın angʊnmın kɔ tike bé nyunnun ɛbɛlɛ. Bɛ kɔ fite. Bɛ kɔ sın gota kʊn asʊ, bɔfʊɛ'n kɔ yaci Pıɛlı ɛbɛlɛ ɔ kɔ nwannyan.

11 Afı m'ɔ yɔlı sɔ'n, bɛlɛ mɔ Pıɛlı a nwun nun ɔ. Yí nwan: "Sıan dıɛ, m'an nwun yí yuein. Yé Mın a sʊan yí bɔfʊɛ'n kɛ ɔ bála a le mín fi Elɔdı asa nun ɔ nʊn ɛtɛ'n kʊalaa mɔ Zufʊ'n-mɔ susu mín'n."

12 M'ɔ jʊnlınlın dede m'ɔ tılı ɛjɔlɛ nın abʊ'n, ɔ kɔ bɔ yí ti Zʊan mɔ bɛ fɛlɛ yí Maakı nın anin Mali awulo ɛlɔ. Ɔ 'kɔ a ju a, menian dɔʊn kpa a yia ɛbɛlɛ bɛ lɛ yɔ asɔnın.

13 Pıɛlı kɔ bɔ anʊan'n. Afanıan balasua kʊn, bɛ fɛlɛ yí Lodı, ɔ kɔ hɔ anʊan nın etike.

14 Mɔ Lodı tılı Pıɛlı anın'n, ɔ kɔ li yí nwʊn fɛ nan kʊsʊ ɔ ngɔ tike man anʊan'n. Ɔ kɔ nwanndi kɔ hɔ kɔ bɔ amannıɛ awulo kunnun ɛlɔ kɛ Pıɛlı y'ɔ lɛ bɔ anʊan nın ɔ.

15 M'ɔ bɔlı amannıɛ sɔ'n, bé nwan: "Se kɛ ɛ lɛ sɛ!"

Anın Lodı lɛ kan fua sʊ kɛ: "Sakpa, Pıɛlı y'ɔ lɛ bɔ anʊan nın ɔ."

Bé nwan: "Sɛ kɛ yí bɔfʊɛ'n yê ɔ'a yı yí nwun ɔ'a hele yí ɔ."

16 Mɔ bɛ 'kıkan ɛhı'n, anın Pıɛlı tɛ jin anʊan nın anzin ɔ tɛ bɔ. Bɛ 'tike anʊan nın an, Pıɛlı jin. Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bé nwʊn.

17 Pıɛlı kɔ bʊbʊ bé kɛ bɛ múan bé nʊan. Kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ yê Mın yılı yí fi fiadı sua nın anun'n, ɔ kɔ sʊsɔ sʊ ɔ kɔ han kɔ hele bé. Ɛsɛ yí nwan: "Ɛmɔ hán ɛjɔlɛ sɔ'n bɛ hele Zʊakı nʊn anianman'n-mɔ." M'ɔ hanlın sɔ'n, ɔ fitelı ɔ bɔlı yí ti lıka fʊfɔlɛ.

18 Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede alíɛ kɔ hın. Nzalafʊ'n-mɔ kpʊnndɛ Pıɛlı a, bɛ nwun Pıɛlı nin. Bé nyın kɔ bʊlʊ.

19 Elɔdı kɔ man bɛ kɔ hɔ yí ɛkpʊnndɛ. Bɛ kɔ kpʊnndɛ yí dede ɔ tı man mɔ bɛ lɛ nwun yí ɔ. Ɛhı a, Elɔdı kɔ man bɛ kɔ bisa bisa nzalafʊ sɔ'n-mɔ kosuan. Yí bɛ-yue-asıɛ, Elɔdı manlın atın kɛ bɛ hún bé.

Kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ belemgbin Elɔdı wuli'n

Ɛhı anzin, Elɔdı fi Zude mân nun ɔ kɔ hɔ kɔ tanlan Sezale kaan.

20 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın Elɔdı a fɛ Tii nʊn Sidʊn amma'n-mɔ anwʊn ɛya kpa. Ɛhıka ati, bɛ kɔ nwun Elɔdı menian'n-mɔ mɔ bɛ di yí sua nın anun junman nın asʊ kpain nın anwʊn bɛ nʊn yí kɔ tila amanngʊan. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Balasıtusi. Bé nʊan kɔ sɛ bé nwʊn, bɛ kɔ a kɔ tʊ Elɔdı. Bɛ kɔ sın Balasıtusi asʊ bɛ kɔ fa bɛ kɔ tʊ Elɔdı anyunnun kɛ bɛ kulo kɛ bɛ sesie bé afian. Ɔ sanlın kɛ, Elɔdı mân'n y'ɔ man bɛ didi ɔ.

21 Bɛ kɔ hele bé nwʊn cıan. Mɔ cıan sɔ'n juli'n, Elɔdı kɔ wula yí belemgbin taladıɛ'n ɔ kɔ tanlan yí bia nın asʊ. Ɔ kɔ han ɛjɔlɛ dede yí nʊan kɔ tɔ.

22 Menian'n-mə kɔ bɔ bɛ́ sa nun. Bɛ́ nwan: “Nyanmıan yê ɔ'a jʊjə ɔ, nán nan kulo sʊanlan ɔ!”
23 Tɛmʊn sɔ'n, yɛ́ Mın bɔfʊɛ'n kʊn kɔ yı ewue kɔ tʊ Elɔdı anwʊn. Ɔ sanlın kɛ, Elɔdı a man b'a sʊ yí kɛ bɛ sʊ Nyanmıan'n. Ngakʊba kɔ li Elɔdı bɛ kɔ hun yí.
24 Ɛhı nʊn ɛhı a, anın Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n lɛ tɛlɛ, menian dɔʊn lɛ fa bɛ́ nwʊn bɛ man yɛ́ Mın.
25 Baanabası nʊn Sɔlʊ dıɛ, mə bɛ nʊn anwan'n walı Zoluzalɛmʊn yuelı'n, bɛ kɔ sa bɛ kɔ hɔ Antiəsʊ. Mə bɛ 'kɔ'n, bɛ nʊn Zʊan mə bɛ fɛlɛ yí Maakı'n yê ɔ hɔlı ɔ.

13

Nyanmıan Wawɛ'n 'ba sʊan Baanabası nʊn Sɔlʊ

1 Ɛhı, anın mgbɔmanfʊɛ nʊn ngehelefʊɛ wɔ Antiəsʊ asɔnın nın anun. Ɛ 'nwun bɛ́: Baanabası, Simeʊn mə bɛ fɛlɛ yí Bíle, Lusiyusi m'ɔ fi Silɛnın'n, Manahɛnın mə bɛ talı yí nʊn belemgbin Elɔdı lıka kʊn'n yê Sɔlʊ.
2 Ɛlɛhʊn kʊn, anın bɛ lɛ cı ɛhɔɛ bɛ yɔ asɔnın. Ɛhı a, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Ɛmə síe Baanabası nʊn Sɔlʊ ahanmıan maan bɛ lí junman'n mə yí ti yê m'an fɛlɛ bɛ́'n.”
3 Mə Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n hanlın sɔ, mə bɛ hyılı ɛhɔɛ bɛ yɔlı asɔnın, mə bɛ 'ba yue'n, bɛ kɔ fa bɛ́ sa bɛ kɔ fua Baanabası nʊn Sɔlʊ anwʊn, bɛ kɔ sɛlɛ Nyanmıan bɛ kɔ man bɛ́ bɛ kɔ yaci bɛ́ maan bɛ kɔ hɔ.

Baanabası nʊn Sɔlʊ 'ba hɔ Sipʊlʊ mân nun

4 Ɛhı, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ sʊan Baanabası nʊn Sɔlʊ. Bɛ kɔ ju Selesi kulo nın asʊ. Bɛ kɔ fa meli ɛbɛlɛ bɛ kɔ hɔ Sipʊlʊ mân'n m'ɔ wɔ asue afian nın anun.
5 Mɛlɛ mə bɛ juli kulo'n mə bɛ fɛlɛ yí Salaminnin nın asʊ'n, bɛ kɔ han Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n Zufʊ'n-mə asɔnın sua'n-mə anun. Mə Baanabası nʊn Sɔlʊ bɛ 'kɔ'n, bɛ nʊn Zʊan mə bɛ fɛlɛ yí Maakı'n y'ɔ hɔlı ɔ. Ɔ tı bɛ́ bʊkafʊɛ.
6 Ɛsɛ bɛ fi Salaminnin ɛbɛlɛ, bɛ kɔ kpɛ asue afian kpɔlɛ sɔ'n dede bɛ kɔ ju kulo'n mə bɛ fɛlɛ yí Pafəsʊ nın asʊ. Bɛ tʊlı Zufʊ bian kʊn ɛbɛlɛ. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Bâ-Zozi. Ɔ yı jiliwa ɛsɛ ɔ bu yí nwʊn kɛ ɔ tı Nyanmıan kpɔmanfʊɛ.
7 Anın Bâ-Zozi sɔ'n wɔ bian m'ɔ sie Sipʊlʊ mân nın anwʊn ɛbɛlɛ. Bɛ fɛlɛ bian sɔ'n Sɛɛzusu Polusu. Ɔ tı ngɛlɛfʊɛ. Ɔ kɔ man bɛ kɔ fɛlɛ Baanabası nʊn Sɔlʊ, ɔ sanlın kɛ ɔ kulo kɛ ɔ tie Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n.
8 Mə Sɛɛzusu Polusu man bɛ fɛlɛlı bɛ́'n, Bâ-Zozi mə gɛlɛkı anıɛ nın anun bɛ fɛlɛ yí Eliması mə yí bʊ y'ɔ le kɛ sʊanlan m'ɔ yı jiliwa, ɔ kɔ totua Baanabası nʊn Sɔlʊ atın, ɛsɛ ɔ kɔ han kɔ hele kpain'n kɛ n'ɔ de Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n di.
9 Ɛhı a, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ jinlan Sɔlʊ mə ɛsɛ bɛ fɛlɛ yí Pɔlʊ nın anzin. Ɔ kɔ tu yí nyın kɔ gua Eliması anwʊn. yí nwan:
10 “Apoo ati anun ɛtɛ sʊanlan, Abɔnsanmʊn awa, m'ɔ kpɔ like kʊalaa m'ɔ tı kpa, cıan benin yê Nyanmıan ninnge m'ɔ kɔ sesie'n ɛ 'yaci yí ɛsɛcı ɔ.
11 Kıkaala dıɛ, nwun yí kɛ yɛ́ Mın 'ba fin wɔ́ like. Wɔ́ nyın'n 'ba sin mɛlɛ kaan sʊa, ɛ ngɔ nwun man sɛnzɛ'n kón.”
Ɛbɛlɛ ala, Eliması anyın'n kɔ sin ɔ kɔ ha awosin nun. Anın ɔ lɛ tʊtʊ yí sa ɔ kpʊnndɛ sʊanlan ɔ sɔ yí sa maan ɔ di yí taataa.
12 Mə kʊnmanna'n nwunlin yí sɔ'n, ɛjɔlɛ'n sinlin yí nwʊn. Ɔ kɔ le yɛ́ Mın Anʊan Ɛjɔlɛ'n kɔ li.

Pizidi Antiəsʊ kulo nın asʊ

13 Ɛhı anzin, Pɔlʊ nʊn yí manngʊn'n-mə bɛ kɔ fʊ meli nun Pafəsʊ ɛbɛlɛ. Bɛ kɔ bɔ bɛ́ ti Panfili mân nın anun. Bɛ kɔ hɔ kulo'n mə bɛ fɛlɛ yí Pɛlızʊ nın asʊ. Zʊan Maakı kɔ yaci bɛ́ ɛbɛlɛ ɔ kɔ sa yí nzin Zoluzalɛmʊn.
14 Pɔlʊ nʊn Baanabası bɛ kɔ fa atın'n bɛ́ nʊan y'ɔ le Antiəsʊ m'ɔ wɔ Pizidi mân nun'n. Ɛnwʊnmıan ele cıan'n, bɛ kɔ wʊlʊ Zufʊ'n-mə asɔnın sua nın anun bɛ kɔ tɛtanlan ası.
15 Asɔnın ɛyɔlɛ nın anun, menian kɔ kınnga Moyizı mala kalata'n nʊn mgbɔmanfʊɛ'n-mə dıɛ'n. Mə bɛ kınngalı yuelı'n, asɔnın nın asʊ mgbain'n-mə man bɛ hanlın bɛ helelı Pɔlʊ nʊn Baanabası kɛ: “Anianman mmelenzua-mə, sɛ ɛmə le ɛjɔlɛ bɛ kan bɛ wowula bɛ́ mə b'a yia ɛwa nın anwʊnsɛlɛ a, atın wɔ nun.”
16 Mə mgbain'n-mə hanlın sɔ'n, Pɔlʊ kɔ jasʊ, ɔ kɔ tʊ yí sa ɔ kɔ bʊbʊ bɛ́, yí nwan: “Izalayɛ amma ɔ nʊn ɛmə mə ɛmə anyın sɔ Nyanmıan bɛ sʊ yí'n, ɛmə tíe.
17 Izalayɛ amma'n-mə Nyanmıan nın a fɛlɛ yɛ́ nan-mə. Ɔ a man b'a li ata bɛ́ nwʊn a sʊn mɛlɛ mə anın bɛ tı nyəfʊɛ Ezipiti mân nın anun ɛlə'n. Ɛhı anzin, tunmin sʊ, Nyanmıan a yı bɛ́ fi Ezipiti mân nın anun.
18 Mɛlɛ mə anın bɛ nanndı ɛwâ nın anun'n, Nyanmıan gualı bɛ́ nʊan alıɛ kɔ yɔ afʊɛ abulanan.

19 Nyanmıan kɔ bɔ mân nsʋ abʋsʋ Kanaân mân nın anun ɔ kɔ fa bɛ́ lıka'n kɔ man yɛ́ nan-mɔ
kɛ bɛ́ ajâ like.
20 Afʋɛ kɔ yɔ ɛya nnan abulanun kɔ sın.
"Ɛhı anzin, bɛ́ mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n buli mân'n dede ɔ juli kpɔmanfʋɛ Samiɛ mɛlɛ sʋ.
21 Samiɛ mɛlɛ sʋ, bɛ́ nwan bɛ kulo kɛ bɛ nyan belemgbin maan ɔ sie bɛ́. Nyanmıan kɔ
sie Kisi awa Sayuli m'ɔ fi Bınnzʋamın afilie nın anun'n belemgbin kɔ man bɛ́. Sayuli lili
belemgbin afʋɛ abulanan.
22 Mɔ Nyanmıan tuli yí'n y'ɔ sielı Davidi belemgbin ɔ. Nyanmıan lili Davidi anwʋn adanzıɛ
kɛ: *M'an nwun yí kɛ Jese awa Davidi tı mín ahʋnlın nun sʋanlan. Like kʋalaa mɔ mın kulo'n yê
ɔ 'yɔ ɔ.*
23 "Davidi abʋsʋ sʋanlan kʋn y'ɔ le Zozi. Nyanmıan a sie Zozi kɛ Izalayɛ mân nın ati
Ngʋandefʋɛ. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan bɔlı anɔhʋba sɔ'n.
24 Asannan nán Zozi a a'n, Zʋan hanlın helelı Izalayɛ mân bɔndın'n kɛ bɛ káci bɛ́ abalabɔ'n
bɛ fá bɛ́ nwʋn bɛ mán Nyanmıan maan ɔ sónın bɛ́.
25 Mɔ Zʋan 'kɔ yí ayuelıɛ'n, ɔ kɔ bisa menian'n-mɔ kɛ: 'Ɛmɔ nwan: nwan sʋanlan dıɛ y'ɔ le
mín? Sʋanlan'n mɔ ɛmɔ lɛ nwʋnndɛ yí'n, nán yí y'ɔ le mín! Nan ɛmɔ tíe, sʋanlan kʋn fi mín
nzin ɔ lɛ ba, mın nzɛ nvata man kɛ mın nyannjı yí ja mgbabʋa nyanman'n.'
26 "Anianman mmelenzua, ɛmɔ mɔ bɛ tı Abalahamʋn abʋsʋ menian, ɔ nʋn ɛmɔ mɔ ɛmɔ tı
man Zufʋ kʋsʋ ɛmɔ anyın sɔ Nyanmıan bɛ sʋ yí'n, yɛ́ dunman nun ati yê bɛ́ ti ele ngalıɛ ɛhı a
a ɔ.
27 Afı, Zoluzalɛmʋn amma'n-mɔ nʋn bɛ́ mgbain'n-mɔ, b'a mmu man Zozi sʋanlan. Ɛsɛ ɛjɔlɛ
mɔ mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hɛlɛlı mɔ ɛnwʋnmıan ele biala bɛ kınnga'n, b'a ndı man yí bʋ. Nan bɛ́
dıɛ, b'a man b'a hun Zozi. B'a man ɛjɔlɛ'n mɔ mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hanlın nın a kpın sʋ.
28 Bɛ si Pilatı sʋ kɛ ɔ mán bɛ hún yí. Kʋsʋ b'a ngʋala b'a ngele man kɛ like sʋa ati yê yɛ́ nwan
bɛ́ hún yí ɔ.
29 Mɔ Zozi anwʋn ɛjɔlɛ'n kʋalaa m'ɔ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun'n kpınlın sʋ'n, bɛ kɔ yı yí fi
kʋlʋwa nın asʋ bɛ kɔ hɔ kɔ sie yí.
30 Nan Nyanmıan man ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge.
31 Mɔ Zozi fi ewue nun tinngelı'n, ɔ yılı yí nwʋn cıan kɔ yɔ nyɛ nyɛ ɔ helelı bɛ́ mɔ bɛ nʋn yí
nanndılı'n, ɔ bɔ yí bʋ Galile mân nın anun ɔ kɔ ju Zoluzalɛmʋn. Menian sɔ'n-mɔ, bɛ́ yê sian
dıɛ, bɛ lɛ di adanzıɛ bɛ kan yí ɛjɔlɛ'n bɛ kele Izalayɛ mân nın ɔ.
32 "Yɛ́ muonun yɛ lɛ bɔ Ɛjɔlɛkpa sɔ'n yɛ kele ɛmɔ. Ɔ tı like mɔ Nyanmıan falı bɔlı yɛ́ nan-mɔ
anɔhʋba ɔ.
33 Nyanmıan a man anɔhʋba sɔ nın a kpın sʋ a man yɛ́ mɔ yɛ tı yɛ́ nan-mɔ abʋsʋ menian'n.
Ɔ sanlın kɛ, ɔ'a man Zozi fi ewue nun a tinnge kɛ bɛ kpınlın bɛ hɛlɛlı yí wɔ Izalayɛ ejue ɛtʋɛ
kalata nın ati nnyuan nın anun'n kɛ:
Ɛ tı mín Wa,
ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, n dı wɔ́ Sı.
34 "Nyanmıan hanlın kɛ ɔ 'man ɔ fi ewue nun tinnge, ɔ 'man ɔ nwu man kʋ́n. Ɛ 'nwun kɛ ɔ
kpınlın hanlın yí'n:
Anwʋntıɛ nyila mgbakpa'n
*mɔ n valı m mɔlı *Davidi anɔhʋba'n*
yê mın 'fa mın man ɛmɔ ɔ.
35 Ɛhıka ati, lıka kʋn biekun yí nwan:
Ɛ ngɔ man man atın
maan wɔ́ anwʋntıɛ sʋanlan'n
ngɔ kpɔlɔ man sɛka nın anun.
36 "Mɛlɛ mɔ anın belemgbin Davidi tɛ tı ası'n, like mɔ Nyanmıan bisalı yí kɛ ɔ yɔ́'n, ɔ yɔlı.
Davidi a wu, b'a sie yí lıka mɔ bɛ sielı yí nan-mɔ'n, ɔ'a kpɔlɔ.
37 Nan sʋanlan'n mɔ Nyanmıan a man ɔ fi ewue nun ɔ a tinnge'n, ɔ'a mgbɔlɔ man.
38 "Anianman mmelenzua-mɔ, ɛmɔ nwún yí kɛ Zozi dunman nun yê ɛmɔ kʋala kɛ bɛ nyan
ɛtɛ face ɔ.
39 Sʋanlan biala m'ɔ de yí di'n, ɔ nyan yí ti fi yí nyɔlıɛ ɛtɛ'n-mɔ kʋalaa mɔ Moyizı mala nın
a ngʋala a nne man ɛmɔ'n fi nun fite.
40 Ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn kpa, nán ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hanlın nın a nga
man ɛmɔ anwʋn. Afı, bɛ́ nwan:
41 *Atubɛnwʋn mma,*
ɛmɔ nían maan ɔ sín bɛ́ nwʋn,
ɔ sanlın kɛ ɛmɔ dıɛ a yue.
Ɛmɔ mɛlɛ sʋ, mın 'ba yɔ like kʋn.
Sɛ sʋanlan kan like sɔ nın anwʋn ɛjɔlɛ kele ɛmɔ a,
ɛmɔ ngɔ le ngɔ li man."

42 Mɔ Pɔlʋ anʋan tɔlɪ mɔ bɛ fi asɔnɪn bɛ fitelɪ'n, bɛ kɔ han bɛ kɔ hele Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ kɛ bɛ sá bɛ bála ɛnwʋnmɪan ele cɪan fʋfɔlɛ nán bɛ hán ɛjɔlɛ sɔ'n biekun.
43 Mɔ bɛ sanndɪlɪ'n, Zufʋ'n-mɔ dɔʋn nʋn bé mɔ bɛ tɪ man Zufʋ nan kʋsʋ bɛ kɔ Zufʋ'n-mɔ asɔnɪn'n bie'n, bɛ kɔ fa bé nwʋn bɛ kɔ bɔ Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ bé nʋn bɛ kɔ jʋjɔ. Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ bɛ kɔ bʋtʋ bé kɛ Zozi anwʋn Ɛjɔlɛkpa'n mɔ b'a tɪ'n, bɛ tíla nun kpa.
44 Mɔ ɛnwʋnmɪan ele cɪan'n mɔ bɛ heleli'n juli'n, yé Mɪn Anʋan Ɛjɔlɛ nɪn etie ati, kulo bɔndɪn'n kɔ yia.
45 Mɔ Zufʋ'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ kɔ fa Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ anwʋn ɛkpɔ. Ɛjɔlɛ'n mɔ Pɔlʋ lɛ kan'n, anɪn bɛ lɛ bɔ bɛ yɪ bɛ kpɛ yí nzʋba.
46 Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ kɔ nyan anwʋnsɛlɛ bɛ kɔ han bɛ kɔ hele bé kɛ: "Ɛmɔ Zufʋ'n-mɔ, ɛmɔ yê ɔ di kɛ bɛ di mʋa bɛ kan Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n bɛ kele ɛmɔ ɔ. Nan kɛmɔ ɔ njian man ɛmɔ, mɔ ɛsɛ ɛmɔ nɪan an, ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n nzɛ nvata man ɛmɔ'n, yí ti, kɪkaala dɪɛ, yɛ lɛ kaci yé nyɪn bé mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n-mɔ ɛlɔ.
47 Ɔ sanlɪn kɛ, ɛ 'nwun junman'n mɔ yé Mɪn a fa a wula yé sa nun'n, yí nwan:
M'an sie wɔ́ kɛ kanlannɪɛ
maan ɛ ta man bé mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n-mɔ
nán ɛ bɔ ngʋan ele nɪn anwʋn ɛjɔlɛ
ɛ kele asɪɛ nɪn asʋ menian'n-mɔ kʋalaatin."
48 Mɔ bé mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ kɔ li yí nwʋn fɛ, bɛ kɔ yɪ yé Mɪn Anʋan Ɛjɔlɛ nɪn ayɛ. Bé kʋalaa mɔ Nyanmɪan a hɛlɛ bé dunman yí kalata nɪn anun kɛ bɛ nyán ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n, menian sɔ'n-mɔ kɔ fa bé nwʋn bɛ kɔ man yé Mɪn.
49 Yé Mɪn Anʋan Ɛjɔlɛ'n kɔ tɛlɛ ɛbɛlɛ etin nɪn asʋ.
50 Ɛhɪ a, Zufʋ'n-mɔ kɔ wowula mmalasua mgbili mgbili'n-mɔ mɔ bɛ sʋ Nyanmɪan'n nʋn kulo nɪn asʋ menian mgbili mgbili'n-mɔ abʋ. Bɛ kɔ hele Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ ahʋlʋwa bɛ kɔ fʋan bé fi bé mân nɪn anun.
51 Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ bɛ kɔ wʋsʋ bé ja nɪn anun anyʋan'n bɛ kɔ gua bé kulo nɪn asʋ ɛbɛlɛ bɛ kɔ hɔ Ikoninwɔmʋn kulo nɪn asʋ. (Yí bʋ kele kɛ Zufʋ'n-mɔ mɔ bɛ ngulo man kɛ bɛ fa bé nwʋn bɛ man yé Mɪn'n, sɛ bɛ minlin an, nán Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ ɛjɔlɛ ɔ.)
52 Bé mɔ b'a fa bé nwʋn b'a man yé Mɪn Antɪɔsʋ ɛlɔ'n, bé dɪɛ, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n wɔ bé nun, ɛsɛ bɛ le fɛ elie.

14

Ikoninwɔmʋn kulo nɪn asʋ

1 Mɔ Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ juli Ikoninwɔmʋn ɛlɔ'n, bɛ hɔlɪ Zufʋ'n-mɔ asɔnɪn sua nɪn anun. Kɛ bɛ kpɪnlɪn bɛ bɔlɪ Ɛjɔlɛkpa'n, ɔ man Zufʋ nʋn bé mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n, bé dɔʋn bɛ falɪ bé nwʋn bɛ manlɪn yé Mɪn.
2 Nan Zufʋ'n-mɔ mɔ bɛ ngulo man kɛ bɛ fa bé nwʋn bɛ man yé Mɪn'n, bɛ kɔ wowula bé mɔ bɛ tɪ man Zufʋ nɪn abʋ maan bɛ kɔ fa anianman'n-mɔ anwʋn ɛkpɔ.
3 Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ dɪɛ, bɛ tanlanlɪn Ikoninwɔmʋn ɛbɛlɛ ɔ hyɛlɪ kpa. Bɛ le anwʋnsɛlɛ nʋn dedi yé Mɪn anun bɛ kan yí nʋan ɛjɔlɛ'n. Yé Mɪn man bé tunmin maan bɛ yɪ atɛlɛ bɛ yɔ asinbɛnwʋn ninnge. Ɔ yɔ yí sɔ ɔ man bɛ nwun yí kɛ yí anwunnvoe enwuan ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ kan'n tɪ ananhɔlɛ.
4 Kulo nɪn asʋ ɛbɛlɛ menian'n-mɔ kɔ bu bé nwʋn nun. Mmie-mɔ jin Zufʋ'n-mɔ anzin, mmie-mɔ kʋsʋ jin mmɔfʋɛ'n-mɔ anzin.
5 Ɛhɪ a, Zufʋ'n-mɔ nʋn bé mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n nʋn bé mgbain'n-mɔ kɔ bɔbʋa bé nwʋn, bɛ lɛ ba hele Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ ahʋlʋwa bɛ tʋtʋ bé ɛbʋɛ bɛ kun bé.
6 Mɔ Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ nwunlin nun'n, bɛ kɔ yɪ bé bólɛ nɪn ɛbɛlɛ. Bɔ kɔ hɔ Lisitili nʋn Dɛlɪbʋ nʋn kulo'n-mɔ mɔ bɛ mantan mantan bɛ'n-mɔ asʋ. Lisitili nʋn Dɛlɪbʋ tɪ Likawonin mân nun kulo.
7 Ɛbɛlɛ, bɛ kɔ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n bɛ kɔ hele menian'n-mɔ.

Lisitili kulo nɪn asʋ

8 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn bian kʋn wɔ Lisitili kulo nɪn asʋ ɛbɛlɛ. Bian sɔ'n tɪ bubuluwafʋɛ sunmin yí mmatʋnman nun, ɔ nanndɪlɪ man lé.
9 Ɛlɛhʋn kʋn, anɪn ɔ lɛ tie ɛjɔlɛ'n mɔ Pɔlʋ lɛ kan kele menian'n-mɔ'n. Pɔlʋ anyɪn kɔ ha yí nwʋn. Ɔ 'nɪan an, anɪn bian'n le dedi ɔ kʋala kɛ yí nwʋn sa.
10 Ɛhɪ a, Pɔlʋ kɔ tɪan kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Jasʋ jinlan fɔ́ʋn!" Mɔ Pɔlʋ hanlɪn sɔ'n, waka, bian'n kɔ jasʋ kɔ jinlan ɛsɛ ɔ kɔ nanndɪ.
11 Mɔ Menian'n-mɔ nwunlin mɔ Pɔlʋ yɔlɪ'n, bɛ kɔ bɔ bɛ kɔ sulo Likawonin anɪɛ nɪn anun kɛ: "Mmʋsʋɪn'n-mɔ a kaci bé nwʋn kulo menian b'a a yé afian ɛwa!"
12 Bɛ kɔ tʋn Baanabasɪ "Zesɪ" (m'ɔ tɪ bé bʋsʋɪn kpili'n) yê bɛ kɔ tʋn Pɔlʋ kʋsʋ "Ɛlɪmɛsɪ" (m'ɔ tɪ bé mmʋsʋɪn'n-mɔ kpɔmanfʋɛ'n). Ɔ sanlɪn kɛ Pɔlʋ yê anɪn ɔ jʋjɔ ɔ nʋn Baanabasɪ anʋan ɔ.

13 Mɔ ɛ 'wʋlʋ kulo nɪn anun'n, ɛbɛlɛ yê b'a si bʋsʋɪn Zesɪ sua nɪn ɔ. Sʋanlan'n m'ɔ tʋtɔ Zesɪ'n
kɔ man bɛ kɔ fa nnalɛ. Bɛ kɔ sɪsan bé sʋ nyanman bɛ kɔ sisan nun falawasɪ. Bɛ nʋn nnalɛ'n-
mɔ kɔ a kulo nɪn anʋan nɪn anyunnun. Bian sɔ'n nʋn kulo mma'n kulo kɛ bɛ fa nnalɛ sɔ'n-mɔ
bɛ yɪ tɛɛ bɛ man Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ.
14 Mɔ Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ kɔ sɔ taladɪɛ'n mɔ bɛ wula'n bɛ kɔ tɪtɪ nun. Bɛ le
ɛnwanndie bɛ kɔ wʋlʋ menian'n-mɔ afian. Bɛ le ɛtɪan, bé nwan:
15 "Ebia-mɔ, nzukɛ ati yê ɛmɔ yɔ sʋa ɔ? Yɛ tɪ kulo menian kɛ ɛmɔ ala. Yɛ hanlɪn yɛ helelɪ ɛmɔ,
mɛlɛ mɔ yɛ bɔlɪ Ɛjɔlɛkpa'n kɛ ɛmɔ yáci ninnge mgban mgban ɛhɪ-mɔ bɛ gúa. Nán bɛ káci bé
nyɪn Tɪasɪfʋɛ Nyanmɪan nɪn anwʋn ɛlɔ. Ɔ sanlɪn kɛ yí y'ɔ bɔlɪ anwunno nʋn asɪ, asue jenvie'n
nʋn nun ninnge'n kʋalaatin ɔ.
16 Daba, Nyanmɪan yacili mân nɪn anun menian'n-mɔ maan sʋanlan kʋn biala sɪnlɪn atɪn
m'ɔ kulo nɪn asʋ.
17 Nan kʋsʋ tɛmʋn biala ɔ yɔ ye maan bɛ nwun yí. Ɔ man esue'n tɔ maan ɛmɔ ninnge'n-mɔ
yɔ kpa. Ɔ gua ɛmɔ anʋan alɪɛ ɛsɛ ɔ wula fɛ elie kpili kpa ɛmɔ ahʋnlɪn nɪn anun."
18 Ɛhɪ, ɛjɔlɛ'n muonun mɔ Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ lɛ kan maan bɛ yacɪ tɛɛ ɛyɪɛ'n, nán yí nwʋn
bie yê anɪn bɛ lɛ di ɔ.
19 Ɛhɪ, Zufʋ mmie-mɔ fi Antɪɔsʋ m'ɔ wɔ Pizidi mân nun'n, ɔ nʋn Ikoninwɔmʋn kulo nɪn asʋ,
bɛ kɔ a. Bɛ kɔ kaci kulo mma nɪn ati. Bɛ kɔ tʋtʋ Pɔlʋ ɛbʋɛ kɛ bɛ 'kun yí. Mɔ bɛ yɔlɪ yí sɔ'n, bɛ
jʋnlɪn kɛ anɪn ɔ'a wu. Bɛ kɔ hyʋɪn yí bɛ kɔ tʋ kulo tiba.
20 Nan mɔ bé mɔ bɛ de Nyanmɪan bɛ di'n yialɪ yí nwʋn'n, ɔ kɔ jasʋ, ɔ kɔ wʋlʋ kulo nɪn anun.
Bɛ lalɪ mɔ alíɛ hɪnlɪn'n, Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ kɔ hɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Dɛlɪbʋ nɪn asʋ.

Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ 'ba sa bé nzin

bɛ kɔ Sili Antɪɔsʋ

21 Ɛhɪ, mɔ Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ juli Dɛlɪbʋ kulo nɪn asʋ'n, bɛ kɔ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n bɛ kɔ nyan
menian dɔʋn kpa ɛbɛlɛ bɛ kɔ man yé Mɪn. Bɛ fi ɛbɛlɛ bɛ kɔ sa bé nzin Lisitili, Ikoninwɔmʋn
nʋn Antɪɔsʋ m'ɔ wɔ Pizidi mân nun'n.
22 Bɛ kɔ wowula yé Mɪn menian'n-mɔ anwʋnsɛlɛ, bɛ kɔ bʋtʋ bé kɛ bɛ jínlan kpunndiin wɔ
bé dedi nɪn anun. Bɛ kan bɛ kele bé kɛ: "Ɔ di kɛ yɛ nwun yé nyunnun kpa kʋalaaka nán y'a
wʋlʋ Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun."
23 Kulo kʋn biala asɔnɪn nɪn anun, bɛ man bɛ sie mgbain. Bɛ cɪ ɛhɔɛ bɛ yɔ asɔnɪn yue a, bɛ
sɛlɛ Nyanmɪan bɛ fa bé bɛ wula yé Mɪn mɔ b'a le yí b'a li nɪn asa nun.
24 Ɛhɪ anzin, bɛ kɔ kpɛ nun Pizidi mân nɪn anun bɛ kɔ ju Panfili mân nɪn anun.
25 Bɛ kɔ han Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n Pɛlɪzʋ kulo nɪn asʋ. Bɛ fi ɛbɛlɛ, bɛ kɔ hɔ Atali kulo'n
kʋsʋ asʋ.
26 Atali ɛbɛlɛ, bɛ kɔ fʋ meli'n m'ɔ lɛ kɔ Antɪɔsʋ nɪn anun. Ɔ sanlɪn kɛ Antɪɔsʋ ɛbɛlɛ yê bɛ falɪ
bé bɛ wulalɪ Nyanmɪan asa nun mɔ bɛ hɔlɪ yí junman nɪn elie ɔ.
27 Mɔ bɛ juli Antɪɔsʋ ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔ yia asɔnɪn mma'n-mɔ. Yí kʋalaa mɔ Nyanmɪan nanndɪlɪ
bé sʋ ɔ yɔlɪ, ɔ nʋn kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ bé mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n lelɪ Nyanmɪan lili'n, bɛ kɔ bɔ nun
amannɪɛ bɛ kɔ hele bé.
28 Mɔ bɛ nwunlin bé nwʋn yuelɪ'n, Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ halɪ anianman'n-mɔ anwʋn ɛbɛlɛ,
bɛ hyɛlɪ Antɪɔsʋ.

15

Zoluzalɛmʋn ɛlɔ anyia'n

1 Ɛhɪ, menian fi Zude mân nun bɛ kɔ a Antɪɔsʋ. Bɛ juli ɛbɛlɛ mɔ bɛ 'kekele anianman'n-mɔ
ninnge'n, bé nwan: "Sɛ b'a mgbɛ man ɛmɔ mmian nun kɛ *Moyizɪ mala'n kpɪn kele nɪn an,
ɛmɔ ngʋala bɛ nnyan man ngʋan."
2 Mɔ Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ nʋn menian sɔ'n-mɔ kɔ su yí bʋsʋ akpʋlʋwa kpa.
Ɛhɪ a, ɔ kɔ yɔ mɔ Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ nʋn anianman'n mmie-mɔ, bɛ hó Zoluzalɛmʋn bɛ hó tó
mmɔfʋɛ'n-mɔ nʋn mgbain'n-mɔ wɔ ɛjɔlɛ sɔ nɪn anwʋn.
3 Mɔ bɛ 'kɔ'n, asɔnɪn mma'n-mɔ kɔ gua bé atɪn. Bɛ kɔ kpɛ nun Feninsi nʋn Samali mân nɪn
anun. Lɪka mɔ bɛ kɔ ju'n, kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ bé mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n falɪ bé nwʋn bɛ manlɪn
Nyanmɪan'n, bɛ kan yí nwʋn ɛjɔlɛ a, anianman'n-mɔ di yí nwʋn fɛ kpili kpa.
4 Mɔ Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ nʋn ɛhɪnlɪn-mɔ juli Zoluzalɛmʋn'n, asɔnɪn mma'n-mɔ nʋn
mmɔfʋɛ'n-mɔ nʋn mgbain'n-mɔ kɔ le bé atɪn. Junman mɔ Nyanmɪan nanndɪlɪ bé sʋ ɔ lili'n,
Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ kɔ han yí kʋalaa bɛ kɔ hele bé.
5 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Falisifʋɛ mmie-mɔ mɔ bɛ falɪ bé nwʋn bɛ manlɪn yé Mɪn'n kɔ jasʋ, bé nwan:
"Ɔ di kɛ bɛ kpɛ bé mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n mmian nun, ɛsɛ ɔ di kɛ bɛ man bɛ di Moyizɪ mala nɪn
asʋ."
6 Ɛjɔlɛ sɔ nɪn anwʋn, mmɔfʋɛ'n-mɔ nʋn mgbain'n-mɔ kɔ hɔ anyia.

7 Bɛ basalı yí dede a, Pıɛlı kɔ jasʋ, yí nwan: “Anianman-mɔ, ɛmɔ sı kɛ ɛmɔ afian ɛwa,
Nyanmıan yılı mín a hyɛ kɛ m mó Ɛjɔlɛkpa'n n géle bé mɔ bɛ tı man Zufʋ'n maan bɛ lé yí
bɛ lí.
8 Nyanmıan m'ɔ sı menian'n-mɔ ahʋnlın nın anun ɛjɔlɛ'n, ɔ'a fa yí Wawɛ Nwannzan-
nwannzan ɔ'a man bé kɛ ɔ'a fa ɔ'a man yé'n. Nyanmıan a yɔ sɔ ɔ'a hele kɛ ɔ'a sɔ bé nun.
9 Yé o, bé o, Nyanmıan a mgba man nun. Ɔ sanlın kɛ b'a le Nyanmıan b'a li, ɔ'a tı bé ahʋnlın
nın anwʋn.
10 Ɔ yɔ sɛ mɔ afı sian dıɛ, ɛmɔ kulo kɛ bɛ sɔ Nyanmıan bɛ nıan'n? Bólɛ mɔ yé nan-mɔ nʋn yé
y'a ngʋala man yí sʋa'n, bé kɔmın sʋ yê ɔ yúe ɔ?
11 Nan yê dıɛ, yɛ de yɛ di kɛ yé ti enyan'n mɔ y'a nyan yí kɛ bé kʋsʋ b'a nyan yí'n, yé Mın Zozi
anwunnvoe'n dunman nun ɔ.”
12 Mɔ Pıɛlı hanlın sɔ'n, bé kʋalaa bɛ kɔ gua didiin, bɛ kɔ tie Pɔlʋ nʋn Baanabası. Atɛlɛ nʋn
asinbɛnwʋn ninnge mɔ Nyanmıan nanndılı bé sʋ ɔ yɔlı wɔ bé mɔ bɛ tı man Zufʋ nın afian'n,
Pɔlʋ nʋn Baanabası kɔ han yí ɛjɔlɛ bɛ kɔ hele bé.
13 Mɔ Pɔlʋ nʋn Baanabası anʋan tɔlı'n, Zʋakı kɔ jasʋ, yí nwan: “Anianman mmelenzua-mɔ,
ɛmɔ tíe mín!
14 Kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ abʋbɔ nın anun Nyanmıan falı bé mɔ bɛ tı man Zufʋ nın anun mmie-
mɔ ɔ'a kaci yí menian mɔ yí dunman la bé sʋ'n, Simʋn a han yí nwʋn ɛjɔlɛ.
15 Ɛjɔlɛ'n mɔ ɔ'a han'n, ɔ nʋn mɔ Nyanmıan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hanlın'n tı kʋn. Ɔ sanlın kɛ
Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n le kele kɛ yé Mın nwan:
16 *Ɛhı anzin, mın 'ba sa mın ba.*
Davidi sua'n mɔ ɔ'a bubu ɔ a gua'n,
mın 'sa mın si yí bʋsʋ nın anun
ɛsɛ mın 'tınngɛ yí.
17 *Mɛlɛ sɔ'n, menian bʋ nga'n kʋalaatin,*
bɛ 'ba kpʋnndɛ yé Mın anzin atın.
Yuo, bé kʋalaa mɔ bɛ tı man Zufʋ
mɔ m'an fɛlɛ bé kɛ bɛ káci mín menian'n,
bɛ 'ba yɔ yí sɔ.
18 *Yé Mın m'ɔ yılı ninnge sɔ'n-mɔ*
helelı daba daba'n,
ɛjɔlɛ m'ɔ lɛ kan nın anın.
19 “Ɛhıka ati, mın de mın tʋ nun kɛ ɔ tı man kpa kɛ bɛ kele bé mɔ bɛ tı man Zufʋ mɔ b'a fa
bé nwʋn b'a wula Nyanmıan asa nun'n yalɛ.
20 Nan kʋsʋ, yɛ hélɛ bé kalata yɛ hán yɛ hélɛ bé kɛ nán bɛ di amʋan sʋ naan, nán bɛ di naan
bʋka yí moja'n, nán bɛ di cunmun, ɛsɛ nán bɛ yɔ satılıfʋɛ nyɔlıɛ.
21 Afı, ɔ fi tıtı, kulo kʋn biala asʋ, menian kan Moyizı mala nın anun ɛjɔlɛ. Bɛ kınnga yí
*ɛnwʋnmıan ele cıan daa Zufʋ-mɔ asɔnın sua'n-mɔ anun.”

Kalata'n mɔ bɛ hɛlɛlı nwanlın asɔnın mma'n-mɔ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n

22 Mɔ Zʋakı anʋan tɔlı'n, mmɔfʋɛ'n-mɔ nʋn mgbain-mɔ nʋn asɔnın mma'n-mɔ kʋalaa anʋan
kɔ sɛ bé nwʋn. Bɛ kɔ yı anianman mmie-mɔ bé afian ɛbɛlɛ mɔ bɛ nʋn Pɔlʋ nʋn Baanabası 'kɔ
Antiɔsʋ ɔ. Bé mɔ bɛ yılı bé'n-mɔ y'ɔ le Zudı mɔ bɛ fɛlɛ yí Baasabası'n, ɔ nʋn Silası. Zudı nʋn
Silası tı asɔnın nın anun menian mɔ anianman'n-mɔ fɛlı bé kpa ɔ.
23 Kalata'n mɔ bɛ falı wulalı bé sa nun'n, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ m'ɔ wɔ nun'n:
Anianman-mɔ,
Ɛmɔ mɔ bɛ tı man Zufʋ mɔ bɛ wɔ Antiɔsʋ kulo nın asʋ, Sili nʋn Silisi mân nın anun'n,
Zozi mmɔfʋɛ'n-mɔ nʋn asɔnın mgbain'n-mɔ mɔ bɛ tı ɛmɔ anianman'n, bé nwan bɛ 'bisa
ɛmɔ ahın.
24 Y'a tı yí kɛ menian fi yé afian ɛwa b'a hɔ a hehele ninnge b'a sɛcı ɛmɔ ati anun, ɛsɛ b'a
man ɛmɔ lʋa a bɔ bé nwʋn. Menian sɔ'n-mɔ, nán yé yê yɛ sʋanlın bé ɔ.
25 Ɛhıka ati, yé nʋan a sɛ yé nwʋn ɛwa, y'a yı menian kɛ bɛ hó tó ɛmɔ. Bɛ nʋn yé nianman
Pɔlʋ nʋn Baanabası mɔ bé nwʋn cian yé'n yê bɛ lɛ ba ɔ.
26 Yé Mın Zozi Kilisi dunman nun, ahan menian'n-mɔ 'kun Pɔlʋ nʋn Baanabası.
27 Ɛjɔlɛ mɔ y'a hɛlɛ yí ɛwa'n, Zudı nʋn Silası muonun, bɛ 'ba han nun ɛjɔlɛ bɛ kele ɛmɔ.
28 Ɔ sanlın kɛ yɛ nʋn Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n, yɛ ngulo man kɛ ɛmɔ nwun ɛfɛ kón.
Nan m'ɔ tı cınnjın'n yê yɛ lɛ fa yɛ tʋ ɛmɔ anyunnun ɔ.
29 Ɛhıka ati, nán bɛ di amʋan sʋ naan, nán bɛ di naan bʋka yí moja'n, nán bɛ di cunmun.
Ɛsɛ nán bɛ yɔ satılıfʋɛ nyɔlıɛ. Sɛ ɛmɔ yaci nyɔlıɛ sɔ'n-mɔ gua a, ɔ tı kpa.
Yɛ wɔ cıan fʋfɔlɛ!
30 Ɛhı, bɛ kɔ man bé mɔ bɛ yılı bé nın atın kɛ bɛ hó Antiɔsʋ. Mɔ bɛ juli ɛlɔ'n, bɛ kɔ yia yé Mın
menian'n-mɔ kʋalaatin bɛ kɔ fa kalata'n bɛ kɔ wula bé sa nun.

31 Bɛ kɔ kınnga kalata'n. Mɔ bɛ tılı nun ɛjɔlɛ nʊn anwʊnsɛlɛ'n m'ɔ wowulalı bɛ́'n, bɛ́ kʊalaa
bɛ kɔ li yí nwʊn fɛ.
32 Kɛmɔ anın Zudı nʊn Silası muonun, bɛ tı mgbɔmanfʊɛ'n, bɛ kɔ han ɛjɔlɛ dɔʊn bɛ kɔ hele
anianman'n-mɔ bɛ kɔ wowula bɛ́ anwʊnsɛlɛ bɛ kɔ cıcı bɛ́ lʊa.
33 Zudı nʊn Silası kɔ li kɔ yɔ ɛlɛnyuan kʊn ɛbɛlɛ. Mɔ bɛ́ ɛhɔlɛ tɛmʊn juli'n, anianman'n-mɔ
nʊn bɛ́ bɛ kɔ li ngalıɛ bɛ kɔ man bɛ́ atın bɛ kɔ sa bɔ kɔ hɔ bɛ́ mɔ bɛ sʊanlın bɛ́ nın anwʊn ɛlɔ. [
34 Nan Silası dıɛ, ɔ kɔ ha Antiɔsʊ ɛbɛlɛ.]
35 Pɔlʊ nʊn Baanabası, bɛ́ kʊsʊ bɛ kɔ ha Antiɔsʊ ɛbɛlɛ. Bɛ nʊn mmie-mɔ dɔʊn kpa bɛ kekele
menian'n-mɔ ninnge ɛsɛ bɛ kan yɛ́ Mın Anʊan Ɛjɔlɛ'n.

Pɔlʊ nʊn Baanabası 'ba tıtı bɛ́ nwʊn nun

36 M'ɔ lili kɔ yɔ ɛlɛnyuan kʊn'n, Pɔlʊ kɔ han kɔ hele Baanabası kɛ: "Kulo'n-mɔ kʊalaatin mɔ
yɛ sınlın sʊ yɛ hanlın yɛ́ Mın Anʊan Ɛjɔlɛ'n, yɛ hɔ́ sʊ yɛ fɔ́fua anianman'n-mɔ anwʊn."
37 Ɛhɔlɛ nın anun an, anın Baanabası kulo kɛ Zʊan mɔ bɛ fɛlɛ yí Maakı'n nʊn bɛ́ kɔ.
38 Pɔlʊ nıanlın an, anın ɔ nvata man kɛ Zʊan Maakı kɔ bie. Ɔ sanlın kɛ, ɔ yacili Pɔlʊ nʊn
Baanabası Panfili mân nun, ɔ a mmʊka man bɛ́ junman nın anun fíí kón.
39 Ɛhı a, akpʊlʊwa kɔ tɔ Pɔlʊ nʊn Baanabası afian dede bɛ kɔ tıtı bɛ́ nwʊn nun. Baanabası
kɔ fa Zʊan Maakı bɛ kɔ fʊ meli nun bɛ kɔ hɔ Sipʊlʊ mân nun.
40 Pɔlʊ kʊsʊ kɔ fa Silası. Mɔ anianman'n-mɔ falı bɛ́ wulalı yɛ́ Mın asa nun yuelı'n, cuein, yê
Pɔlʊ nʊn yí, bɛ hɔlı ɔ.
41 Bɛ kɔ nanndı Sili nʊn Silisi mân nın anun. Bɛ kɔ wowula asɔnın mma'n-mɔ anwʊnsɛlɛ.

16

Pɔlʊ nʊn Silası 'ba fa Timote bɛ bɔ bɛ́ nwʊn

1 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın Pɔlʊ nʊn Silası b'a hɔ Dɛlıbʊ nʊn Lisitili. Anın yɛ́ Mın sʊanlan'n kʊn wɔ
Lisitili ɛbɛlɛ. Bɛ fɛlɛ yí Timote. Yí nin'n tı Zufʊ, ɔ de Nyanmıan di. Nan yí sı'n tı Gɛlɛkı.
2 Anianman'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Lisitili ɛbɛlɛ nʊn bɛ́ mɔ bɛ wɔ Ikoninwɔmʊn'n, bɛ kan kɛ Timote
tı sʊanlan kpa.
3 Ɛhı a, Pɔlʊ nwan ɔ 'fa Timote bɔ yí nwʊn. Ɔ kɔ fa yí kɔ bɔ yí nwʊn. Zufʊ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ
ɛbɛlɛ etin dıɛ nın asʊ'n dunman nun, Pɔlʊ kɔ man bɛ kɔ kpɛ Timote mmian nun. Ɔ sanlın kɛ
bɛ́ kʊalaa bɛ sı kɛ Timote ası'n tı Gɛlɛkı.
4 Kulo mɔ bɛ kɔ sın sʊ'n, ninnge'n mɔ Zoluzalɛmʊn ɛlɔ asɔnın nın asʊ mgbain'n-mɔ nʊn
mmɔfʊɛ'n-mɔ helelı'n, ninnge sɔ'n yê bɛ kan bɛ kele anianman'n-mɔ kɛ bɛ lí sʊ ɔ.
5 Anın asɔnın mma'n-mɔ dedi'n lɛ kɔ yí nyunnun, ɛsɛ anın bɛ́ nwʊn lɛ sʊn. Afı cıan daa
menian fa bɛ́ nwʊn bɛ man yɛ́ Mın.

Yɛ́ Mın 'ba hın Pɔlʊ ɛlalıɛ

6 Ɛhı anzin, Pɔlʊ nʊn Silası nʊn Timote bɛ kɔ hɔ Azi mân nun. Ɛbɛlɛ, Wawɛ Nwannzan-
nwannzan nın a mman man bɛ́ atın maan b'a ngan man Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n. Bɛ kɔ kpɛ
nun Filizi nʊn Galasi mân nun.
7 Mɔ anın bɛ ka kaan bɛ ju Misi mân nun'n, bɛ́ nwan bɛ 'kɔ Bitinin mân nun. Nan kʊsʊ Zozi
Wawɛ'n ngɔ man bɛ́ atın.
8 Ɛhı a, bɛ kɔ kpɛ nun Misi mân nın anun, bɛ kɔ hɔ Tolowası kulo nın asʊ lıka mɔ meli'n-mɔ
jinlan'n.
9 Ɛbɛlɛ, kɔngɔɛ, yɛ́ Mın kɔ hın Pɔlʊ ɛlalıɛ. Ɛlalıɛ nın anun, Pɔlʊ 'nıan an, anın Masedʊanın
mân nın anun sʊanlan kʊn jin yí nyunnun ɛbɛlɛ, ɔ lɛ sɛlɛ yí kɛ: "Sın Masedʊanın mân nın
anun ɛwa nán bala bʊka yɛ́!"
10 Mɔ Pɔlʊ hınlın ɛlalıɛ sɔ'n yuelı'n, ɛbɛlɛ ala, yɛ kɔ bɔbʊa yɛ́ nwʊn mɔ yɛ 'kɔ Masedʊanın ɔ.
Ɔ sanlın kɛ, anın y'a nwun yí fɔ́ún kɛ yɛ́ Mın lɛ fɛlɛ yɛ́ kɛ yɛ hɔ́ bɔ́ Ɛjɔlɛkpa'n yɛ héle ɛlɔ mân nın
anun menian'n-mɔ.

Filipʊ kulo nın asʊ

11 Yɛ kɔ fʊ meli nun Tolowası ɛbɛlɛ yê cuein, yɛ́ nʊan y'ɔ le asue afian kpɔlɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí
Samotalası nın asʊ. Mɔ alíɛ hınlın'n, yɛ kɔ bɔ yɛ́ ti Neyapolisi kulo nın asʊ.
12 Yɛ fi Neyapolisi ɛbɛlɛ yɛ kɔ hɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Filipʊ nın asʊ. Filipʊ tı Masedʊanın
alimʊa etin'n kulo, ɛsɛ Lɔmʊn menian wɔ ɛbɛlɛ. Yɛ lili kɔ yɔ ɛlɛsan kʊn kulo sɔ nın asʊ.
13 Mɔ *ɛnwʊnmıan ele cıan'n juli'n, yɛ fi kulo nın asʊ yɛ kɔ jasʊ. Yɛ kɔ hɔ asue kʊn anʊan.
Yɛ yɔlı ajʊnlın kɛ ɛbɛlɛ yê Zufʊ'n-mɔ yia bɛ yɔ asɔnın ɔ. Yɛ kɔ tɛtanlan ası. Yɛ kɔ han ɛjɔlɛ'n yɛ
kɔ hele mmalasua'n-mɔ mɔ anın b'a yia ɛbɛlɛ'n.
14 Mɔ yɛ 'kan ɛjɔlɛ'n, anın balasua kʊn lɛ tie. Balasua sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Lidi. Ɔ fi kulo'n mɔ bɛ
fɛlɛ yí Tiatili nın asʊ. Ɔ tɔnın ɛtanlan kɔkɔlɛ mɔ yí nwʊn cian. Ɔ sʊ Nyanmıan. Yɛ́ Mın kɔ buke
yí ajʊnlın maan ɔ kɔ yɔ anzʊɛ ɔ kɔ tie ɛjɔlɛ'n mɔ anın Pɔlʊ lɛ kan'n.

15 Bɛ kɔ sɔnɪn yí nʊn yí sasʊ'n-mɔ. Mɔ bɛ sɔnɪnlɪn yí yuelɪ'n, ɔ kɔ fɛlɛ yɛ́, yí nwan: “Sɛ ɛmɔ de
tʊ nun kɛ mɪn de yɛ́ Mɪn mɪn di sakpa a, anɪn ɛmɔ bála a tanlan mín awulo.” Ɔ si yɛ́ sʊ dede
yɛ kɔ kpati yɛ kɔ tie.

Bɛ 'ba gua Pɔlʊ nʊn Silasɪ fiadɪ

16 Ɛhɪ, mɔ anɪn yɛ lɛ kɔ lɪka mɔ yɛ yɔ asɔnɪn ɛlɔ'n, afanɪan kʊn kɔ a kɔ tʊ yɛ́. Balasua sɔ'n,
wawɛ ɛtɛ kʊn wɔ yí nun. Wawɛ ɛtɛ sɔ'n man ɔ yɪ munnzue ɔ nyan esika dɔʊn kpa man yí
mɪn-mɔ.

17 Afanɪan'n kɔ si yɛ́ sʊ, yɛ nʊn Pɔlʊ, ɔ lɛ tɪan kan kɛ: “Nyanmɪan'n m'ɔ wɔ anwunno ɛlɔ'n,
yí ngʊa y'ɔ le menian ɛhɪ-mɔ. Atɪn'n mɔ bɛ sɪn sʊ a bɛ nyan bɛ́ ti'n, yí nwʊn ɛjɔlɛ yɛ̂ bɛ lɛ kan
bɛ kele ɛmɔ ɔ!”

18 Afanɪan'n le yí sɔ dede kɔ yɔ cɪan nyɛ nyɛ. Yí bɛ-yue-asɪɛ, yí nyɔlɪɛ'n kɔ hun Pɔlʊ ɛya. Pɔlʊ
kɔ bɪlɪ yí nyɪn ɔ kɔ han kɔ hele wawɛ ɛtɛ'n kɛ: “Zozi Kílisi dunman nun, mín nwan ɛ fi balasua
nɪn anun ɛ fíte!” Mɔ Pɔlʊ hanlɪn sɔ'n, ɛbɛlɛ ala, wawɛ ɛtɛ'n fi balasua nɪn anun ɔ kɔ fite.

19 Sian dɪɛ mɔ afanɪan nɪn amɪn-mɔ nɪan an, ɔ nyɪ man munnzue nán b'a nyan esika'n, bɛ
kɔ hyʊɪn Pɔlʊ nʊn Silasɪ asɪ dede bɛ nʊn bɛ́ kɔ hɔ lɪka mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n mgbain'n-mɔ aja sʊ.

20 Bɛ kɔ fa bɛ́ bɛ kɔ hɔ kɔ wula *Lɔmʊn awaa menian'n-mɔ asa nun. Bɛ́ nwan: “Menian
ɛhɪ-mɔ lɛ sɛcɪ yɛ́ kulo'n.

21 Bɛ tɪ Zufʊ, ninnge mɔ bɛ kekele'n, yɛ́ mɔ yɛ tɪ *Lɔmʊn menian'n, yɛ́ mala'n mman man
yɛ́ atɪn kɛ yɛ tíe anaan yɛ yɔ́.”

22 Bagua'n kʊsʊ kɔ jasʊ Pɔlʊ nʊn Silasɪ akɔmɪn anun. Awaa menian'n-mɔ man bɛ kɔ tʊa Pɔlʊ
nʊn Silasɪ bɛ kɔ le bɛ́ taladɪɛ'n. Bɛ kɔ man atɪn kɛ bɛ fín bɛ́ mgbele.

23 Mɔ bɛ finlin bɛ́ mgbele yuelɪ'n, bɛ kɔ gua bɛ́ fiadɪ. Bɛ kɔ han bɛ kɔ hele nzalafʊ'n m'ɔ nɪan
fiadɪ nɪn asʊ'n kɛ ɔ sísa bɛ́ kpa.

24 Mɔ bɛ hanlɪn sɔ bɛ helelɪ nzalafʊ'n, yí kʊsʊ ɔ kɔ gua bɛ́ fiadɪ sua nɪn akunnun ɛlɔ kpa. Ɔ
kɔ fa tabʊa ɔ kɔ bɔ bɛ́ ja kpaun.

25 Kɔ yɔ alɪmunnun, anɪn Pɔlʊ nʊn Silasɪ lɛ yɔ asɔnɪn bɛ tʊ ejue bɛ yɪ Nyanmɪan ayɛ. Ɛhɪnlɪn-
mɔ mɔ bɛ wɔ fiadɪ sua nɪn anun'n, anɪn bɛ lɛ tie.

26 Kʊnmgba ala, asɪɛ'n kɔ kpusu sɛlɛ kpa dede fiadɪ sua nɪn awulabɛbʊ nɪn anwʊn kɔ han.
Ɛbɛlɛ ala, fiadɪ sua nɪn anʊan'n-mɔ kɔ tike tike. Bɛ́ mɔ b'a gua bɛ́ fiadɪ'n-mɔ ngɔnzɔngɔnzɔ'n-
mɔ kɔ tɪtɪ tɪtɪ.

27 Nzalafʊ'n kɔ tinnge. M'ɔ nwunlin kɛ fiadɪ sua nɪn anʊan'n-mɔ gugua sʊ'n, ɔ kɔ hyʊɪn yí
dadɪɛ'n, ɔ 'fa kun yí nwʊn. Afɪ ɔ jʊnlɪn kɛ anɪn bɛ́ mɔ bɛ wɔ fiadɪ sua nɪn anun nɪn a nwanndi
nwanndi.

28 Mɔ Pɔlʊ nwunlin yí'n, ɔ kɔ tɪan sɛlɛ kpa, yí nwan: “N'ɛ kun wɔ́ nwʊn! Yɛ́ kʊalaa yɛ wɔ
ɛwa!”

29 Ɛhɪ a, nzalafʊ'n kɔ bisa kɛ bɛ mán yí kanlannɪɛ. Ndɛ-ndɛ, ɔ kɔ wʊlʊ sua'n mɔ Pɔlʊ nʊn
Silasɪ wɔ nun nɪn anun. Esulo kɔ han yí, yí nwʊn lɛ wʊsʊ yí ɔ kɔ tu kɔ tɔ Pɔlʊ nʊn Silasɪ aja
nun.

30 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, ɔ kɔ man Pɔlʊ nʊn Silasɪ kɔ fite. Ɔ kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Nja-mɔ, mɪn 'yɔ sɛ nán m'an
nyan mín ti!”

31 Pɔlʊ nʊn Silasɪ nwan: “De yɛ́ Mɪn Zozi di, ɛ nʊn wɔ́ nwʊn amma'n-mɔ 'ba nyan bɛ́ ti.”

32 Pɔlʊ nʊn Silasɪ kɔ han yɛ́ Mɪn Anʊan Ɛjɔlɛ'n bɛ kɔ hele yí nʊn yí awulo nɪn anun menian'n-
mɔ kʊalaatin.

33 Kɔngɔɛ kpa, dɔɛ sɔ nɪn asʊ, nzalafʊ'n nʊn Pɔlʊ nʊn Silasɪ bɛ kɔ hɔ, ɔ kɔ nwunnzin bɛ́ nwʊn
nganlan'n-mɔ anun. Ɔ kɔ man bɛ kɔ sɔnɪn yí nʊn yí awulo nɪn anun menian'n-mɔ kʊalaatin.

34 Ɔ nʊn Pɔlʊ nʊn Silasɪ kɔ hɔ awulo ɔ kɔ man bɛ́ like bɛ kɔ li. Bian sɔ'n nʊn yí nwʊn amma'n-
mɔ kʊalaatin kɔ li fɛ kpa. Ɔ sanlɪn kɛ b'a le Nyanmɪan b'a li.

35 Mɔ alíɛ hɪnlɪn'n, Lɔmʊn awaa menian'n-mɔ kɔ yɪ menian kɛ bɛ hɔ́ hán héle nzalafʊ'n kɛ:
“Yaci menian sɔ'n-mɔ nun.”

36 Nzalafʊ'n kɔ a kɔ han kɔ hele Pɔlʊ kɛ: “Mgbain'n-mɔ a man atɪn kɛ bɛ yáci ɛmɔ nun. Yí ti,
ɛmɔ kʊala kɛ bɛ fite bɛ kɔ anzʊnunjɔ nun.”

37 Ɛhɪ a, Pɔlʊ kɔ han kɔ hele bɛ́ mɔ mgbain'n-mɔ yɪlɪ bɛ́'n kɛ: “Yɛ́ mɔ yɛ tɪ *Lɔmʊn menian'n,
b'a mmua man yɛ́ ndɛɛ, b'a bʊ yɛ́ bagua nun ɛsɛ b'a hyɪ yɛ́ b'a gua fiadɪ! Sian anɪn afɪ bɛ kulo
kɛ bɛ fɪa bɛ yɪ yɛ́ ɔ? Cɛcɛ! Ɛmɔ hɔ́ hán héle bɛ́ kɛ bɛ́ bɔbɔ muonun bɛ bála a yɪ yɛ́!”

38 Mɔ Pɔlʊ hanlɪn sɔ'n, menian'n-mɔ kɔ sa kɔ hɔ kɔ tʊ mgbain'n-mɔ bɛ kɔ han ɛjɔlɛ'n sʊa. Mɔ
mgbain'n-mɔ tɪlɪ kɛ Pɔlʊ nʊn Silasɪ tɪ Lɔmʊn menian'n, bɛ́ nwʊn kɔ wʊsʊ bɛ́.

39 Bɛ́ muonun bɛ kɔ a kɔ tʊ Pɔlʊ nʊn Silasɪ. Bɛ kɔ li bɛ́ mgbata. M'ɔ yuelɪ'n, bɛ kɔ yɪ bɛ́ fi fiadɪ
sua nɪn anun bɛ kɔ bʊtʊ bɛ́ kɛ bɛ fi kulo nɪn asʊ bɛ tú.

40 Mɔ Pɔlʊ nʊn Silasɪ fi fiadɪ sua nɪn anun fitelɪ'n, bɛ hɔlɪ Lidi awulo ɛlɔ. Mɔ bɛ nwunlin
anianman'n-mɔ anwʊn bɛ wowulalɪ bɛ́ anwʊnsɛlɛ yuelɪ'n, cuein yɛ̂ bɛ hɔlɪ ɔ.

17

Tesaloninki kulo nɪn asʋ

1 Ɛhɪ, Pɔlʋ nʋn Silasɪ kɔ kpɛ nun kɔ sɪn Anfipolisi nʋn Apolonin kulo nɪn asʋ. Bɛ kɔ hɔ kɔ ju
Tesaloninki kulo nɪn asʋ. Tesaloninki ɛbɛlɛ, Zufʋ'n-mɔ le asɔnɪn sua kʋn.
2 Kɛ Pɔlʋ kpɪn yɔ yí daa'n, ɔ kɔ hɔ Zufʋ asɔnɪn sua nɪn anun. *Ɛnwʋnmɪan ele cɪan nsan solo
sʋ, Pɔlʋ nʋn menian'n-mɔ mɔ anɪn bɛ wɔ asɔnɪn sua nɪn anun'n kɔ han Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun
ɛjɔlɛ.
3 Pɔlʋ kɔ hehele Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ ɔ di kɛ *Kilisi'n nwun yí nyunnun ɔ wu ɔ fi ewue
nun ɔ tinnge. Ɛsɛ ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Zozi sɔ'n mɔ mɪɪn kan yí ɛjɔlɛ mɪn kele ɛmɔ'n, yí dein
yê ɔ tɪ Kilisi nɪn ɔ."
4 Mɔ bɛ tɪlɪ yí sɔ'n, bɛ́ nun mmie-mɔ lelɪ tʋlɪ nun bɛ falɪ bɛ́ nwʋn bɛ bɔlɪ Pɔlʋ nʋn Silasɪ. Gɛlɛkɪ
menian dɔʋn kpa mɔ bɛ sʋ Nyanmɪan'n, bɛ nʋn mmalasua'n-mɔ mɔ bɛ le dibɛlɛ kpa'n, bɛ́ kʋsʋ
bɛ kɔ fa bɛ́ nwʋn bɛ kɔ bɔ Pɔlʋ nʋn Silasɪ.
5 Mɔ Zufʋ'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ kɔ fa bɛ́ nwʋn ɛkpɔ. Bɛ kɔ nwun tomgban mmie-mɔ gua
nɪn asʋ. Bɛ kɔ hohuan bɛ́ nʋan maan bɛ kɔ tɪ bɛ kɔ wʋlʋ menian'n-mɔ anun bɛ kɔ fannyan
kulo'n. Bɛ kɔ hɔ bian kʋn awulo. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Zʋasʋn. Bɛ 'kɔ a kpʋnndɛ Pɔlʋ nʋn Silasɪ
bɛ fa bɛ́ bɛ fite bagua nɪn anyunnun.
6 Bɛ kɔ kpʋnndɛ Pɔlʋ nʋn Silasɪ dede bɛ ngɔ nwun man bɛ́. Ɛhɪ a, bɛ kɔ fa bɛ́ ɛjɔlɛ bɛ kɔ gua
Zʋasʋn nʋn anianman'n mmie-mɔ anwʋn. Bɛ nʋn bɛ́ kɔ hɔ kulo nɪn asʋ mgbain'n-mɔ aja sʋ.
Anɪn bɛ lɛ tɪan bɛ kan kɛ: "Menian ɛhɪ-mɔ a bɔ mân bɔndɪn'n. Sian'n, ɛwa yê b'a ju ɔ!
7 Zʋasʋn a sike bɛ́ yí awulo! Amanmuo mɔ menian sɔ'n kʋalaa bu'n, ɔ nʋn belemgbin
kpain'n mala dɪɛ'n-mɔ tɪ man kʋn. Afɪ bɛ lɛ kele kɛ belemgbin kʋn biekun wɔ ɛbɛlɛ, bɛ fɛlɛ yí
Zozi."
8 Mɔ kulo nɪn asʋ mgbain'n-mɔ nʋn bagua'n tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ́ nwʋn kɔ jue bɛ́.
9 Mgbain'n-mɔ kɔ bɔ Zʋasʋn nʋn ɛhɪnlɪn-mɔ kalɛ kʋalaaka nán b'a yaci bɛ́ nun.

Belee kulo nɪn asʋ

10 Mɔ alíɛ sanlɪn'n, anianman'n-mɔ kɔ man Pɔlʋ nʋn Silasɪ bɛ kɔ hɔ Belee kulo nɪn asʋ. Mɔ
bɛ juli ɛlɔ'n, Pɔlʋ nʋn Silasɪ kɔ hɔ Zufʋ'n-mɔ asɔnɪn sua nɪn anun.
11 Belee ɛbɛlɛ Zufʋ'n-mɔ ati anun tɪ kpa tala Tesaloninki dɪɛ'n-mɔ. Bɛ kɔ yɔ anzʋɛ bɛ kɔ tie
Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n kpa. Cɪan daa bɛ nɪan Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun bɛ nɪan sɛ ɛjɔlɛ'n mɔ Pɔlʋ
kan'n nʋn yí tɪ kʋn an.
12 Bɛ́ nun dɔʋn kpa kɔ le Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n kɔ li. Gɛlɛkɪ'n-mɔ anun, mmalasua mɔ bɛ
le dibɛlɛ mgbili mgbili'n, bɛ́ nʋn mmelenzua dɔʋn kpa kʋsʋ kɔ fa bɛ́ nwʋn bɛ kɔ man yɛ́ Mɪn.
13 Nan mɔ Tesaloninki Zufʋ'n-mɔ tɪlɪ kɛ Pɔlʋ lɛ kan Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n Belee ɛlɔ'n, bɛ
kɔ a bɛ kɔ wowula menian'n-mɔ abʋ bɛ kɔ fannyan kulo'n.
14 Ɛbɛlɛ ala, anianman'n-mɔ kɔ man Pɔlʋ kɔ bɔ yí ti asue jenvie nɪn anʋan ɛlɔ. Nan kʋsʋ
Silasɪ nʋn Timote halɪ Belee ɛbɛlɛ.
15 Bɛ́ mɔ anɪn bɛ nʋn Pɔlʋ lɛ kɔ'n, bɛ nʋn yí hɔlɪ dede bɛ juli Atɛnɪn kulo nɪn asʋ. Mɔ bɛ sielɪ
yí Atɛnɪn ɛbɛlɛ'n yê bɛ salɪ hɔlɪ Belee ɔ. Mɔ bɛ 'sa bɛ kɔ'n, Pɔlʋ manlɪn bɛ́ ngalɪɛ kɛ Silasɪ nʋn
Timote bála ndɛ-ndɛ ba a tʋ yí Atɛnɪn ɛbɛlɛ.

Atɛnɪn kulo nɪn asʋ

16 Mɔ anɪn Pɔlʋ wɔ Atɛnɪn ɛbɛlɛ ɔ lɛ nwʋnndɛ Silasɪ nʋn Timote'n, kulo nɪn asʋ amʋan nwala
nwala nɪn anwʋn ɛya kɔ hun yí kpa.
17 Pɔlʋ nʋn Zufʋ'n-mɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ mɔ bɛ sʋ Nyanmɪan'n, ɔ nʋn bɛ́ bɛ kan Ɛhɛlɛ
Ɛjɔlɛ nɪn anun ɛjɔlɛ bɛ́ asɔnɪn sua nɪn anun. Cɪan daa gua nɪn asʋ, bɛ́ mɔ Pɔlʋ nʋn bɛ́ kɔ yia'n,
ɔ kan Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n ɔ kele bɛ́.
18 Epikuli nʋn Ɛsɪtoyiki fâ'n-mɔ asʋ mgbain mmie-mɔ kʋsʋ nʋn Pɔlʋ kɔ jʋjɔ. Anɪn mmie-mɔ
lɛ bisa kɛ: "Atɪba ɛhɪ nwan nzɛ?" Anɪn mmie-mɔ a sɔ sʋ kɛ: "Ɔ lɛ kan mmʋsʋɪn ngacile-mɔ
anwʋn ɛjɔlɛ". Bɛ lɛ kan sɔ, afɪ anɪn Pɔlʋ lɛ kan Zozi nʋn yí ewuetinnge nɪn anwʋn ɛjɔlɛ.
19 Ɛhɪ a, bɛ kɔ fɛlɛ Pɔlʋ bɛ nʋn yí kɔ hɔ mgbain'n-mɔ mɔ bɛ sie kulo nɪn anyunnun. Mgbain
sɔ'n-mɔ, bɛ fɛlɛ bɛ́ "Ayelopazʋ mma". Bɛ kɔ bisa Pɔlʋ kɛ: "Asʋ, ɛ kʋala kɛ ɛ kan ngehele fʋfɔlɛ
sɔ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ kaan kele yɛ́ ɔ?
20 Ɔ sanlɪn kɛ, ninnge ngacile ngacile'n mɔ ɔ lɛ kan yí nwʋn ɛjɔlɛ ɛ kele yɛ́'n, yɛ kulo kɛ ɛ tʋ
yí bʋ."
21 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn Atɛnɪn ɛbɛlɛ, kulomannin nʋn nyɔfʋɛ amannɪɛ ɛbɔ, ɔ nʋn amannɪɛ
fʋfɔlɛ etie ala y'ɔ tɪ bɛ́ like mɔ bɛ yɔ ɔ.
22 Ɛhɪ, Pɔlʋ kɔ jinlan Ayelopazʋ mma'n-mɔ afian, yí nwan: "Atɛnɪn amma, m'an tʋ mín nyɪn
m'an nɛnɪan dede a, anɪn ɛmɔ tɪ menian mɔ bɛ lɛ kpʋnndɛ Nyanmɪan sakpa.
23 Afɪ mɛlɛ mɔ mɪn 'kpannza ɛmɔ kulo nɪn asʋ mɪn nɛnɪan ɛmɔ amʋan'n-mɔ ninnge'n, m'an
nwun kɛ b'a hɛlɛ b'a gua amʋan sua kʋn anwʋn kɛ: 'Ɛhɪ tɪ bʋsʋɪn bie mɔ yɛ nzɪ man yí'n dɪɛ.'

Ɪnhɪn! Like sɔ'n mɔ ɛmɔ sʋ yí nan kʋsʋ ɛmɔ nzɪ man yí'n, yí nwʋn ɛjɔlɛ yê mɪn 'ba han mɪn kele ɛmɔ nɪn ɔ.
24 "Nyanmɪan Kpili m'ɔ bɔlɪ mân'n nʋn nun ninnge'n-mɔ kʋalaatin'n, ɔ tɪ anwunno nʋn asɪ'n mɪnlɪan. Sua mɔ sʋanlan kɔ si kɔ man yí'n, nán nun y'ɔ da ɔ.
25 Ɛsɛ kʋsʋ ɔ'a nze man kɛ sʋanlan gúa yí nʋan alɪɛ. Ɔ sanlɪn kɛ yí lɪlɪ yê ɔ man kulo menian'n-mɔ kʋalaa ngʋan, ɔ man bɛ de ɛnwʋnmɪan ɔ man bé ninnge kʋalaatin ɔ.
26 Ɔ nanndɪ kulo sʋanlan kʋnmgba cein asʋ yê ɔ'a bɔ menian'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ wɔ asɪɛ nɪn asʋ nɪn ɔ. Ɛlʋlɔɛ nʋn lɪka mɔ bɛ 'tɛtanlan nɪn ɛyɛɛ ɛyɛɛ, ɔ'a hele yí kʋalaatin.
27 Ɔ a yɔ yí sɔ maan menian'n-mɔ kpʋnndɛ yí, bɛ tʋtʋ bé sa dede bɛ nwun yí. Afɪ Nyanmɪan wɔ yé nun kʋn biala anwʋn kʋkʋ.
28 Ɔ sanlɪn kɛ 'sɛ yɛ tɪ menian an, ɔ fi yí.' Ɛjɔlɛ kʋnmgba sɔ'n yê ɛmɔ menian'n-mɔ mɔ bɛ kele kalata'n hɛlɛlɪ ɔ. Bé nwan: 'Yé kʋsʋ, yɛ di yí afilie'n bie.'
29 "Kɛmɔ afɪ yɛ di yí afilie'n bie'n, nán man yɛ jʋnlɪn kɛ Nyanmɪan tɪ esika ɛmanlan amʋan, jɛtɛ anaan ɛbʋɛ mɔ kulo sʋanlan a bɔ yí ti anun ɔ'a yɔ ɔ.
30 Nyanmɪan mmu man mɛlɛ'n mɔ anɪn menian'n-mɔ nzɪ man ɛjɔlɛ fíí'n kʋ́n. Nan sian dɪɛ, ɔ lɛ fɛlɛ menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ lɪka kʋalaatin'n kɛ bɛ káci bé abalabɔ'n.
31 Afɪ, ɔ'a hele cɪan kʋn mɔ ɔ 'ba bua mân bɔndɪn'n ndɛɛ sɛsɛ sʋ ɔ. Yí ti, ɔ'a yɪ yí nwʋn sʋanlan. Sʋanlan sɔ'n, ɔ man ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge maan menian'n-mɔ kʋalaa a nwun yí!"
32 Mɔ Pɔlʋ hanlɪn ewuetinnge ɛjɔlɛ mɔ bɛ tɪlɪ'n, mmie-mɔ kɔ gʋlʋ yí nwʋn, mmie-mɔ kʋsʋ nwan: "Cɪan fʋfɔlɛ yɛ kɔ tie wó ɛjɔlɛ sɔ'n."
33 Anɪn kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ Pɔlʋ fi bé nun ɛbɛlɛ ɔ jasʋlɪ nɪn anɪn.
34 Nan kʋsʋ, bé nun mmie-mɔ falɪ bé nwʋn bɛ bɔlɪ Pɔlʋ ɛsɛ bɛ lelɪ yé Mɪn bɛ lili. Bé mɔ bɛ lelɪ yé Mɪn bɛ lili'n mmie-mɔ y'ɔ le Deninsi m'ɔ wɔ Ayelopazʋ nɪn anun bie'n. Balasua kʋn, bɛ fɛlɛ yí Damali nʋn mmiekun-mɔ.

18

Kolɪntɪ kulo nɪn asʋ

1 Ɛhɪ anzin, Pɔlʋ fi Atɛnɪn ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ Kolɪntɪ kulo nɪn asʋ.
2 M'ɔ juli ɛlɔ'n, ɔ kɔ tʋ Zufʋ belenzua kʋn. Belenzua sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Akilasɪ. Ɔ fi Pʋn mân nun. Yí yɪ'n li Pilisili. Bɛlɛ mɔ bɛ fi Itali mân nun ba a ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ belemgbin kpain'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Kulodʋ nɪn a han kɛ Zufʋ'n-mɔ kʋalaatin fi Lɔmʋn kulo nɪn asʋ bɛ tú. Pɔlʋ kɔ fa yí nwʋn kɔ bɔ bé.
3 Kɛmɔ bé junman'n mɔ bɛ di'n nʋn Pɔlʋ dɪɛ'n tɪ kʋn'n, afɪ bɛ nwʋn tantɪ, Pɔlʋ nʋn bé bɛ kɔ tanlan bɛ kɔ li junman.
4 *Ɛnwʋnmɪan ele cɪan daa, Pɔlʋ kan Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n Zufʋ'n-mɔ asɔnɪn sua nɪn anun. Ɔ kulo kɛ Zufʋ'n-mɔ nʋn bé mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n de ɛjɔlɛ sɔ'n tʋ nun.
5 Nan mɔ Silasɪ nʋn Timote fi Masedʋanɪn mân nun bɛ walɪ tʋlɪ Pɔlʋ'n, Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ nɪn ala yê anɪn Pɔlʋ kan ɔ. Ɔ kan yí yuein kele Zufʋ'n-mɔ kɛ Ngʋandefʋɛ'n y'ɔ le Zozi.
6 Ɛjɔlɛ'n mɔ Pɔlʋ kɔ han'n, Zufʋ'n-mɔ bɔ yɪ. Bɛ kpɛ Pɔlʋ nzʋba. Ɛhɪ a, Pɔlʋ kɔ wʋsʋ yí taladɪɛ'n-mɔ anun kɔ gua bé nwʋn, ɔ kɔ han kɔ hele bé kɛ: "Sɛ ɛmɔ minlin an, ɛmɔ muonun bé ɛjɔlɛ ɔ. Mɪn nzɪ man nun. Sian dɪɛ, bé mɔ bɛ tɪ man Zufʋ nɪn anwʋn yê mɪɪn kɔ ɔ."
7 Mɔ Pɔlʋ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ fi ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ bian kʋn awulo. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Titiyusi Zusutusu. Ɔ sʋ Nyanmɪan. Yí awulo'n mantan Zufʋ'n-mɔ asɔnɪn sua'n.
8 Nunhan kʋn, bɛ fɛlɛ yí Kilisipusi, ɔ tɪ Zufʋ'n-mɔ asɔnɪn sua nɪn asʋ kpain. Ɔ nʋn yí awulo nɪn anun menian'n-mɔ kʋalaatin bɛ kɔ fa bé nwʋn bɛ kɔ man yé Mɪn. Kolɪntɪ ɛbɛlɛ menian dɔʋn mɔ bɛ tɪlɪ ɛjɔlɛ'n mɔ Pɔlʋ hanlɪn'n, bɛ falɪ bé nwʋn bɛ manlɪn yé Mɪn ɛsɛ bɛ sɔnɪnlɪn bé.
9 Ɛhɪ, kɔngɔɛ kʋn, yé Mɪn kɔ hɪn Pɔlʋ ɛlalɪɛ ɔ kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Pɔlʋ, n'ɛ sulo, nan wó lɪlɪ kan ɛjɔlɛ'n kɔ wó nyunnun, n'ɛ muan wó nʋan.
10 Ɔ sanlɪn kɛ mɪn nʋn wó yê ɔ san ɔ. Sʋanlan fíí ngʋala man kɛ ɔ cɪ wó ɔ yɔ wó ɛtɛ. Afɪ mín menian dɔʋn kpa wɔ kulo ɛhɪka asʋ."
11 Mɔ yé Mɪn hanlɪn sɔ yuelɪ'n, Pɔlʋ tanlanlɪn Kolɪntɪ ɛbɛlɛ afʋɛ kʋn sala nsian ɔ heheleli menian'n-mɔ Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n.
12 Ɛhɪ, mɛlɛ mɔ anɪn Galiʋn tɪ Lɔmʋn kʋnmanna Akayi mân nun'n, Zufʋ'n-mɔ kɔ hɔ Pɔlʋ ati ahuan. Bɛ nʋn yí kɔ hɔ awaa nun mgbain'n-mɔ aja sʋ.
13 Bé nwan: "Atɪn mɔ mala'n ngele man'n yê sʋanlan ɛhɪ kele menian'n-mɔ maan bɛ sɪn sʋ bɛ sʋ Nyanmɪan ɔ."
14 Nan bɛ hanlɪn ɛhɪ mɔ ahan Pɔlʋ 'buke yí nʋan'n, Galiʋn kɔ han kɔ hele Zufʋ'n-mɔ kɛ: "Sɛ sʋanlan ehuan ɛjɔlɛ anaan nyɔlɪɛ ɛtɛ bie ɛjɔlɛ a, mɪn 'sie mín nzʋ mɪn tie ɛmɔ, ɛmɔ Zufʋ'n-mɔ.
15 Nan kɛmɔ ɔ'a yɔ dunman nʋn ɛmɔ muonun bé mala nɪn anwʋn akpʋlʋwa esúe ɛjɔlɛ'n, yí dɪɛ ɛmɔ ɛjɔlɛ ɔ. Mɪn ngulo man kɛ mɪn di ɛjɔlɛ sʋa-mɔ!"
16 Mɔ Galiʋn hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ hɪhan bé nun.

17 Ɛhı a, Zufʋ'n-mə kʋalaatin kə sə Səsʋtɛnın m'ə tı Zufʋ'n-mə asənın sua nın asʋ kpain'n, bɛ
kə bʋ yí awaa nun ɛbɛlɛ. Nan mə bɛ 'bʋ yí'n, Galiʋn kə yı yí nyın sʋa tili.

Pəlʋ 'ba sa kə Antiəsʋ.

18 Ɛhı anzin, Pəlʋ hyɛlı Kolıntı ɛbɛlɛ kpa. Ɛlɛhʋn kʋn, ə kə sɛlɛ anianman'n-mə atın. Mə
bɛ manlın yí atın'n, ə nʋn Akilası nʋn Pilisili bɛ kə fʋ meli kʋn anun bɛ kə hə Sili mân nun.
Asannan nán b'a tu bé bʋ'n, Pəlʋ man bɛ kpalı yí ti'n kulo'n mə bɛ fɛlɛ yí Sankele nın asʋ. Ɔ
sanlın kɛ, ə bəbʋalı Nyanmıan.

19 Bɛ kə hə kə ju kulo'n mə bɛ fɛlɛ yí Efɛzı nın asʋ. Ɔ kə yaci Akilası nʋn Pilisili ɛbɛlɛ. Ɔ kə hə
Zufʋ'n-mə asənın sua nın anun ə nʋn bé bɛ kə han Nyanmıan Anʋan Ɛjəlɛ'n.

20 Bɛ kə han bɛ kə hele Pəlʋ kɛ ə hyé ɛbɛlɛ kaan. Pəlʋ nwan cɛcɛ.

21 Mə Pəlʋ fi bé nwʋn ɛbɛlɛ ə 'kə'n, yí nwan: "Sɛ Nyanmıan bʋa a, mın 'ba sa mın ba fua ɛmə
anwʋn." Ɔ kə fʋ meli nun Efɛzı ɛbɛlɛ

22 ə kə hə Sezale. Ɔ fi Sezale ɛbɛlɛ ə kə hə asənın mma nın ahın ebisa Zoluzalɛmʋn ɛlə. Ɔ fi
Zoluzalɛmʋn ə kə hə Antiəsʋ.

23 Ɔ lili tɛmʋn kaan ɛbɛlɛ. Ɛsɛ ə kə sa kə fa atın'n biekun. Ɔ kə sınsın Galasi nʋn Filizi mân
nın anun kulo kulo'n-mə asʋ, ə kə fofua anianman'n-mə kʋalaatin abʋsʋ, ə kə wowula bé
anwʋnsɛlɛ, ə kə man bé dedi'n kə hə yí nyunnun.

Apoləsʋ 'ba hə Efɛzı nʋn Kolıntı

24 Ɛhı, Zufʋ belenzua kʋn kə a kə ju Efɛzı ɛbɛlɛ. Belenzua sə'n bɛ fɛlɛ yí Apoləsʋ. Ɔ fi Ezipiti
mân nın anun kulo'n mə bɛ fɛlɛ yí Alɛgızanndili nın asʋ. Apoləsʋ tı sʋanlan m'ə sı jʋjə ɛsɛ ə sı
Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ'n kpa bəkəə.

25 Bɛ hanlın yé Mın Anʋan Ɛjəlɛ bɛ helelı yí. Ɔ le anwʋnndɛlɛ ə kan ɛsɛ ə kekele menian'n-mə
Zozi anwʋn ɛjəlɛ'n fóún. Nan kʋsʋ, Zʋan ɛsənıan dıɛ nın ala y'ə sı yí ə.

26 Ɛlɛhʋn kʋn, Zufʋ'n-mə asənın nın anun, Apoləsʋ kə han ɛjəlɛ dede yí nʋan kə tə. Mə Pilisili
nʋn Akilası tılı ɛjəlɛ'n mə Apoləsʋ hanlın'n, bɛ kə fa yí bɛ kə bə bé nwʋn. Bɛ kə hehele yí
Nyanmıan atın'n yuein yuein kpa.

27 M'ə yəlı sə'n, Apoləsʋ yəlı ajʋnlın kɛ ə 'kə Akayi mân nun. Anianman'n-mə kə wowula
yí anwʋnsɛlɛ. Bɛ kə hɛlɛ kalata kɛ ə fá mán Kolıntı asənın mma'n-mə. B'a hɛlɛ yí kalata nın
anun kɛ bɛ só Apoləsʋ nun kanlanman. Mə Apoləsʋ həlı juli ɛlə'n, bé mə Nyanmıan a nwun
bé nwʋn anwunnvoe maan b'a kaci yí menian'n, ə bʋkalı bé kpa.

28 Ɔ sanlın kɛ ə kan ɛjəlɛ'n ə kekele nun Zufʋ'n-mə anyunnun kɛ b'a fʋn. Ɔ le Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ'n ə
kele bé kɛ Zozi y'ə tı *Kilisi nın ə.

19

Efɛzı kulo nın asʋ

1 Ɛhı, mɛlɛ mə anın Apoləsʋ wə Kolıntı'n, Pəlʋ nanndı Azi mân nın anun mmʋka'n-mə asʋ
dede ə kə a kə ju Efɛzı kulo nın asʋ. M'ə juli ɛbɛlɛ'n, ə kə nwun anianman mmie-mə, b'a fa bé
nwʋn b'a man yé Mın.

2 Pəlʋ kə bisa bé kɛ: "Kɛ ɛmə falı bé nwʋn bɛ manlın yé Mın'n, asʋ ɛmə a nyan Wawɛ
Nwannzan-nwannzan nın ə?"

Mə Pəlʋ bisalı bé sə'n, bé nwan: "Yɛ tılı man kɛ bɛ fɛlɛ like bie Wawɛ Nwannzan-nwannzan
bəbə."

3 Ɛhı a, Pəlʋ kə bisa bé kɛ: "Anın ɛsənıan benin yê bɛ sənınlın ɛmə ə?"

Bé nwan: "Zʋan ɛsənıan dıɛ'n yê b'a sənın yé ə."

4 Mə bɛ hanlın sə'n, Pəlʋ nwan: "Bé mə bɛ kə kaci bé abalabə'n mə bɛ kə fa bé nwʋn bɛ kə
man Nyanmıan'n, bé yê Zʋan sənın bé ə. Ɛsɛ anın ə lɛ kan kele Izalayɛ mân'n kɛ sʋanlan kʋn
fi yí nzin ə lɛ ba. Sʋanlan sə'n m'ə di kɛ bɛ de yí bɛ di'n, bɛ fɛlɛ yí Zozi."

5 Mə Pəlʋ hanlın sə mə bɛ tılı'n, bɛ kə man bɛ kə sənın bé wə yé Mın Zozi dunman nun.

6 Mə bɛ sənınlın bé yuelı'n, Pəlʋ kə fa yí sa'n kə fua bé nwʋn bɛ kə nyan Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n. Bɛ kə han anıɛ ngacile ngacile ɛsɛ Nyanmıan kə fa ɛjəlɛ kə wula bé nʋan bɛ kə
han.

7 Bɛ tı kə yə menian bulu nʋn nnyuan.

8 Ɛhı anzin, Pəlʋ kə hə Zufʋ'n-mə asənın sua nın anun. Ɛbɛlɛ asʋ sala nsan, ə nzulo man
nun, ə kan Nyanmıan Belemgbin Mân nın anwʋn ɛjəlɛ ə kele bé maan bé kʋsʋ bɛ de bɛ di.

9 Ɛjəlɛ'n mə Pəlʋ kan'n nvalı man mmie-mə anwʋn ɛsɛ bɛ ngulo man kɛ bɛ de bɛ di. Bɛ kan
yé Mın atın nın anwʋn ɛjəlɛ ɛtɛ ɛtɛ asənın sua nın anun. Ɛhı ati, Pəlʋ kə yaci bé. Ɔ nʋn bé mə
b'a le yé Mın b'a li'n kə hə. Anın sukulu kʋn wə ɛbɛlɛ, bɛ fɛlɛ yí Tilanunsi sukulu. Sukulu sə
nın anun yê cıan daa Pəlʋ kan Nyanmıan Anʋan Ɛjəlɛ nın ə.

10 Ɔ helelı like ɛbɛlɛ dede afʋɛ nnyuan. Ɔ man bé kʋalaa mə bɛ wə Azi mân nın anun'n, Zufʋ
o, bé mə bɛ tı man Zufʋ o, bɛ tılı yé Mın Anʋan Ɛjəlɛ'n.

Seva amma mmelenzua'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ'n

11 Ɛhı, anın Nyanmıan nanndı Pɔlʋ sʋ ɔ yɔ asinbɛnwʋn ninnge mgbili mgbili kpa.
12 Ɔ man hanmıntı duku anaan ɛtanlan m'ɔ kɔ han Pɔlʋ anwʋnnaan'n, sɛ bɛ fa bɛ kan nwuluwafʋɛ'n-mɔ a, nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn sa, ɛsɛ wawɛ ɛtɛ'n-mɔ fi bɛ́ nun tu.
13 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın Zufʋ mmie-mɔ kɔ kulo kulo'n-mɔ asʋ bɛ fʋan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ fi nwuluwafʋɛ'n-mɔ anun. Zufʋ sɔ'n-mɔ kʋsʋ nwan bɛ 'fa yɛ́ Mın Zozi dunman'n bɛ fʋan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ. Yí ti, bɛ kan bɛ kele wawɛ ɛtɛ'n-mɔ kɛ: "Zozi mɔ Pɔlʋ kan yí ɛjɔlɛ'n dunman nun, mín nwan ɛmɔ fíte!"
14 Bɛ́ mɔ anın bɛ lɛ di junman sɔ'n, bɛ tı mma mmelenzua nsʋ. Bɛ́ sı'n li Seva, ɔ tı Zufʋ'n-mɔ anun tɛɛyıfʋɛ kpain'n kʋn.
15 Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, wawɛ ɛtɛ'n nwan: "Mın sı Zozi ɛsɛ mın sı Pɔlʋ kʋsʋ. Nan ɛmɔ, nwan menian dıɛ y'ɔ le ɛmɔ?"
16 Ɛhı a, sʋanlan'n mɔ wawɛ ɛtɛ'n wɔ yí nun'n kɔ tı kɔ tɔ bɛ́ sʋ. Yí sa kɔ hʋala bɛ́ kʋalaatin, ɔ kɔ hele bɛ́ yalɛ kpa dede bɛ fi sua nın anun bɛ 'nwanndi a, anın bɛ́ nwʋn gua sʋ b'a bʋta bʋta.
17 Efɛzı amma, Zufʋ o, m'ɔ tı man Zufʋ o, bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ tı ɛjɔlɛ sɔ'n, esulo kɔ han bɛ́. Ɛsɛ bɛ kɔ man yɛ́ Mın Zozi anyınnzɔ kpa.
18 Bɛ́ dɔʋn mɔ bɛ falı bɛ́ nwʋn bɛ manlın yɛ́ Mın'n, bɛ ba bɛ kan bɛ́ nyɔlıɛ ɛtɛ'n-mɔ bagua nın anun.
19 Menian'n-mɔ dɔʋn mɔ anın bɛ yı jiliwa'n nʋn bɛ́ jiliwa kalata'n-mɔ kɔ a. Bɛ kɔ yala yí menian'n-mɔ kʋalaa anyunnun ɛbɛlɛ. Bɛ kɔ sısın bɛ kɔ nwun kalata sɔ'n-mɔ gua, ɔ tı esika jɛtɛ mma akpıı abulanun.
20 Anın kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ tunmin sʋ nʋn anwʋnsɛlɛ sʋ yɛ́ Mın Anʋan Ɛjɔlɛ'n tɛlɛlı nın anın.

Efɛzı kulo'n 'ba fannyan

21 Ɛhı anzin, Pɔlʋ kɔ fua kɛ ɔ 'kpɛ nun Masedʋanın nʋn Akayi mân nın anun ɔ kɔ Zoluzalɛmʋn. Ɛhıka ati, yí nwan: "Sɛ mın kɔ mın ju ɛlɔ a, ɔ di kɛ mın kɔ Lɔmʋn kʋsʋ."
22 Ɛhı a, ɔ kɔ sʋan yí mmʋkafʋɛ'n-mɔ anun nnyuan, Timote nʋn Elasıtı. Nan yí muonun yí Pɔlʋ, ɔ kɔ ha Azi mân nın anun ɛbɛlɛ kaan biekun.
23 Mɛlɛ sɔ'n, yɛ́ Mın Anʋan Ɛjɔlɛ'n dunman nun, Efɛzı kulo'n kɔ fannyan.
24 Anın bian kʋn wɔ ɛbɛlɛ, bɛ fɛlɛ yí Demetiliyusi. Ɔ tı junnvʋɛ. Ɔ fa jɛtɛ ɔ bɔ bʋsʋın balasua'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Aateminsi'n sua mma mma. Ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ di junman sɔ'n nyan nun esika kpili kpa.
25 Ɛlɛhʋn kʋn, Demetiliyusi kɔ yia yí menian'n-mɔ nʋn junnvʋɛ ɛhınlın-mɔ. Ɔ kɔ fa kɔ tʋ bɛ́ nyunnun kɛ: "Ebia-mɔ, ɛmɔ sı kɛ yɛ́ ɛkpasie'n fi junman ɛhı.
26 Nan kʋsʋ, like mɔ bian'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Pɔlʋ yɔ'n, ɛmɔ tı ɛsɛ ɛmɔ nwun yí. Nán kɛ Efɛzı ɛwa angʋnmın ɔ, nan Azi mân'n kʋalaa anun, Pɔlʋ sɔ'n nanndı nun ɔ kan kɛ amʋan'n mɔ menian'n-mɔ sɔ'n, ɔ tı mgban. Menian dɔʋn a le yí ɛjɔlɛ nın a tʋ nun.
27 Ɛjɔlɛ sɔ'n kʋala kɛ ɔ man yɛ́ junman'n tɔ, ɛsɛ ɔ kʋala kɛ ɔ man bʋsʋın kpili Aateminsi sua'n m'ɔ le dunman'n minlin. Bʋsʋın Aateminsi mɔ Azi mân nın anun nʋn eyuadı nın anun bɛ́ kʋalaa bɛ sɔ'n, sʋanlan fíí lɛ ngɔ bɔ yí dunman kón!"
28 Mɔ Demetiliyusi hanlın sɔ mɔ bɛ tılı'n, ɛya kɔ a, anın bɛ lɛ tɛtıan bɛ kan kɛ: "Efɛzı amma, yɛ́ bʋsʋın Aateminsi'n tı kpili o! Efɛzı amma yɛ́ bʋsʋın Aateminsi'n tı kpili o!"
29 Ɛjɔlɛ sɔ'n kɔ fannyan kulo bɔndın nın anun. Bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ tu woo bɛ kɔ hyʋın Gayiyusi nʋn Alisitakı, bɛ́ nʋan y'ɔ le lıka mɔ bɛ yia bɛ kan bɛ́ ngɔhʋa'n. Gayiyusi nʋn Alisitakı fi Masedʋanın mân nun. Bɛ tı Pɔlʋ amanngʋn. Bɛ nʋn yí yê ɔ kɔ yí atın'n-mɔ.
30 Pɔlʋ kulo kɛ ahan ɔ fite bagua nın anyunnun, nan yɛ́ Mın menian'n-mɔ a mman man yí atın.
31 Yí manngʋn mmie-mɔ kɔ bɛlɛ yí ngalıɛ kɛ n'ɔ kɔ lıka mɔ menian'n-mɔ a yia'n. Yí manngʋn sɔ'n-mɔ fi Azi mân nın anun, bɛ di awaa junman.
32 Tɛmʋn sɔ'n, anın lıka mɔ b'a yia ɛlɔ a yɔ beje beje kpa. Menian mmie-mɔ lɛ tıan bɛ kan ɛjɔlɛ kʋn, anın mmie-mɔ kʋsʋ lɛ tıan bɛ kan ɛjɔlɛ fʋfɔlɛ. Bɛ́ nun mmie-mɔ dɔʋn nzı man like mɔ yí ti yê b'a yia'n bɔbɔ.
33 Ɛhı a, bɛ kɔ sʋsɔ ɛjɔlɛ nın asʋ bɛ kɔ han bɛ kɔ hele Zufʋ bian kʋn. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Alɛgızanndılı. Anın Zufʋ'n-mɔ lɛ wowula yí bʋ kɛ ɔ fíte bagua nın anyunnun. Mɔ Alɛgızanndılı fitelı bagua nın anyunnun'n, ɔ kɔ tʋ yí sa kɛ bɛ gúa diin nán ɔ 'kan ɛjɔlɛ ɔ kele bɛ́.
34 Mɔ menian'n-mɔ nwunlin kɛ ɔ tı Zufʋ'n, bɛ́ kʋalaa bɛ́ bʋ kɔ yɔ kʋn bɛ lɛ tıan bɛ kan kɛ: "Efɛzı amma, yɛ́ bʋsʋın Aateminsi'n tı kpili o! Efɛzı amma, yɛ́ bʋsʋın Aateminsi'n tı kpili o!" Bɛ le ɛtıan sʋa dede kɔ yɔ dɔhyʋılı nnyuan.
35 Yí bɛ-yue-asıɛ, kulo nın asʋ kpɔmanfʋɛ'n kɔ yɔ kɔ man bɛ kɔ gua bɛ́ ahʋnlın ası. Yí nwan: "Efɛzı amma, sʋanlan benin y'ɔ nzı man kɛ Efɛzı kulo'n yê ɔ sisa bʋsʋın kpili Aateminsi sua'n nʋn yí abaaba'n m'ɔ fi nyanmıansʋ ɔ'a ju nın ɔ?

36 Sʋanlan fíí ngʋala ɔ nzu man yí nwʋn akpʋlʋwa. Yí ti, ɛmə gúa bɛ́ ahʋnlın ası nán b'a nzɛcı man like.
37 Ɔ sanlın kɛ menian'n-mə mə ɛmə nʋn bɛ́ a a ɛwa'n, b'a nwua man amʋan sua'n-mə anun ninnge, ɛsɛ b'a ngan man bʋsʋın Aateminsi kʋsʋ anwʋn ɛjəlɛ ɛtɛ.
38 Sɛ Demetiliyusi nʋn yí junnvʋɛ'n-mə kulo kɛ bɛ sanman sʋanlan an, ɔ le cıan mə mgbain'n-mə tanlan ası bɛ di ɛjəlɛ ɔ. Anın lıka mə bɛ kʋala kɛ bɛ nʋn bɛ́ ɛjəlɛ'n kɔ nın anın!
39 Sɛ Ɛjəlɛ biekun wɔ ɛbɛlɛ a, anın mgbain'n-mə yia a, ɛmə kɔ fa kɔ tʋ bɛ́ nyunnun.
40 Afı like mə y'a yɔ yí ɛnɛ'n, bɛ kʋala kɛ bɛ tʋn yɛ́ ɛsʋan kɛ y'a jasʋ awaa akɔmın anun. Ɔ sanlın kɛ, sɛ bɛ bisa yɛ́ like mə yí ti yê y'a yia nın an, yɛ ngə hʋala man yí nʋan tu nán y'a sa yɛ́ nın."
41 Mə kpɔmanfʋɛ'n hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ man bɛ kɔ sanndı.

20

Pəlʋ 'ba tu atın

1 Ɛhı, ɔ yəlı mə kulo nın anun gualı diin'n, Pəlʋ kɔ yia yɛ́ Mın menian'n-mɔ. Ɔ kɔ wowula bɛ́ anwʋnsɛlɛ, ɔ nʋn bɛ́, bɛ kɔ li ngalıɛ, cuein yê ɔ həlı Masedʋanın mân nun ɔ.
2 Ɔ kɔ nanndı ɛbɛlɛ mân sɔ nın anun ɔ kɔ han ɛjəlɛ dəʋn ɔ kɔ wowula yɛ́ Mın menian'n-mə anwʋnsɛlɛ. Mə Pəlʋ wowulalı bɛ́ anwʋnsɛlɛ yuelı'n, ɔ kɔ hɔ Gɛlɛsı mân nun
3 ɔ kɔ li ɛbɛlɛ sala nsan. Mɛlɛ mə ahan ɔ fi ɛbɛlɛ ɔ 'kɔ Sili mân nun'n, bɛ kɔ yı yí anzʋti kɛ Zufʋ'n-mə a hɔ yí ti ahuan. Ɛhı a, Pəlʋ kɔ yɔ ajʋnlın kɛ ɔ di kɛ ɔ sa yí nzin ɔ sın Masedʋanın mân nun.
4 Mə ɔ 'ba'n, menian mə bɛ walı somanlın yí dede bɛ juli Azi mân nun'n y'ɔ le Sopatɛɛ m'ɔ fi Belee kulo nın asʋ mə yí sı y'ɔ le Pilusi'n, Alisitakı nʋn Segʋndusi mə bɛ fi Tesaloninki kulo nın asʋ'n, Gayiyusi m'ɔ fi Dɛlıbʋ kulo nın asʋ'n nʋn Timote, Tisiki nʋn Tolofimʋn mə bɛ fi Azi mân nun'n.
5 Bɛ kɔ li mʋa yɛ́ nyunnun Tolowası kulo nın asʋ bɛ lɛ nwʋnndɛ yɛ́ ɛbɛlɛ.
6 Mə bɛ lili *Pakı fɛtı'n yuelı'n, mín nʋn Pəlʋ yɛ kɔ tu yɛ́ bʋ Filipʋ kulo nın asʋ. Yɛ la asue nyınsʋ dede cıan nnun nán y'a ju Tolowası y'a tʋ ɛhınlın-mə. Mə yɛ juli Tolowası'n, yɛ lili ɛbɛlɛ məlɛ kʋn.

Etisusi ewuetinnge'n

7 Ɛhı, məlɛ'n, yɛ yialı yɛ́ Mın alıɛ nın anwʋn. Pəlʋ kɔ han ɛjəlɛ ɔ kɔ hele asɔnın mma'n-mɔ. Kɛmə alíɛ cın an, anın ɔ di kɛ Pəlʋ kɔ'n, ɔ kɔ han ɛjəlɛ dede bɛ kɔ bɔ kɔ yɔ alımunnun.
8 Anın kanlannıɛ dəʋn kpa wɔ awaa nın asʋ sua'n mə y'a yia nun nın anun.
9 Mɛlɛ mə Pəlʋ 'kan ɛjəlɛ'n, anın kpafɛlɛ kʋn tı mɛnzɛlɛ nın anʋan ɔ lɛ dafı kpa. Kpafɛlɛ sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Etisusi. Etisusi fi awaa'n m'ɔ wɔ sʋ ngʋkʋn ngʋkʋn nsan'n, ɔ kɔ tɔ ası. Bɛ 'kuku yí sʋ a, Etisusi a wu.
10 Ɛhı a, Pəlʋ kɔ ju ası ɔ kɔ han yí nwʋn ası ɔ kɔ fa Etisusi yí sa sʋ, yí nwan: "Nán bɛ di yalɛ, ɔ sanlın kɛ ɔ wuli man!"
11 M'ɔ yəlı sɔ'n, Pəlʋ salı fʋlı awaa nın asʋ. Ɔ kɔ bu kpaʋn'n ɔ kɔ li. Ɔ kɔ han ɛjəlɛ dede alíɛ kɔ hın. Mə alíɛ hınlın'n yê ɔ həlı ɔ.
12 Kpafɛlɛ'n dıɛ, bɛ nʋn yí 'ba a, anın yí nyın wɔ sʋ. Ɔ man bɛ́ kʋalaa bɛ́ lʋa cıcılı kpa.
13 Ɛhı, Pəlʋ kɔ fa bɛ́ ja nun atın'n m'ɔ kɔ kulo'n mə bɛ fɛlɛ yí Asɔsʋ nın asʋ. Yɛ́ dıɛ, yɛ kɔ fʋ meli nun yɛ kɔ li mʋa yí nyunnun Asɔsʋ ɛlɔ. Afı Pəlʋ helelı kɛ yɛ yía ɛbɛlɛ nán y'a fa yí meli nın anun.
14 Mə Pəlʋ walı tʋlı yɛ́ Asɔsʋ ɛbɛlɛ'n nán y'a fa yí meli nın anun y'a hɔ kulo'n mə bɛ fɛlɛ yí Mintilɛnın nın asʋ.
15 Yɛ juli Mintilɛnın mə alíɛ hınlın'n, yɛ la sʋ dede yɛ kɔ ju kulo'n mə bɛ fɛlɛ yí Kio nın anʋan nun. Alíɛ hınlın biekun, yɛ kɔ ju kulo'n mə bɛ fɛlɛ yí Samɔsʋ nın asʋ. Alíɛ hınlın biekun, yɛ kɔ ju kulo'n mə bɛ fɛlɛ yí Minle nın asʋ.
16 Afı Pəlʋ fualı kɛ bɛ ju Efɛzı kulo nın asʋ ɛbɛlɛ a, bɛ njinlan man nán b'a nga man Azi mân nın anun ɛbɛlɛ. Kɛ ɔ kɔ yɔ nán ɔ'a ju Zoluzalɛmʋn kulo nın asʋ ndɛ *Pantekɔtʋ fɛtı cıan'n, ɛhı yê anın Pəlʋ lɛ jʋnlın ɔ.

Pəlʋ nʋn Efɛzı asɔnın nın asʋ mgbain'n-mə 'ba li ngalıɛ

17 Mə yɛ juli Minle'n, Pəlʋ kɔ tʋ Efɛzı asɔnın nın asʋ mgbain'n-mə ngalıɛ kɛ bɛ bála a tʋ yɛ́ Minle ɛbɛlɛ.
18 Bɛ walı juli ɛbɛlɛ a, Pəlʋ nwan: "Ɔ bɔ yí bʋ alimʋa cıan mə n juli Azi mân nın anun'n, kɛ m gbınlın mın nʋn ɛmə yɛ nanndılı'n, ɛmə sı.
19 M'an bɛbɛlɛ mın nwʋn yɛ́ Mın ɛsʋ́ɛ nın anun, mın tıtı mín nyın ɛmʋın mín sa nun, ɛsɛ Zufʋ'n-mə man n nwunlin amannınhunlun. Ɔ sanlın kɛ anın bɛ kɔ mín ti ahuan.
20 Ɛmə sı kɛ like m'ɔ tı kpa man ɛmɔ'n, m'an va man fíí m'an vıa man ɛmə. M'an han yí kʋalaa m'an hele ɛmə bagua nun ɔ nʋn ɛmə awulo'n-mə anun.

21 M'an han m'an hele bɛ́ mɔ bɛ tɪ Zufʊ nʊn bɛ́ mɔ bɛ tɪ *Gɛlɛkɪ'n kɛ bɛ nún bɛ́ nwʊn bɛ káci
bɛ́ abalabɔ'n wɔ Nyanmɪan anwʊn ɛsɛ bɛ lɛ́ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi bɛ lí.
22 "Kɪkaala dɪɛ, n dɪ kɛ sʊanlan mɔ b'a cɪcɪ yí ɔ, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n lɛ cʊɪn mín
kɔ Zoluzalɛmʊn, mɪn nzɪ man ɛjɔlɛ mɔ ɔ 'ba tʊ mín ɛlɔ ɔ.
23 Mɔ mɪn sɪ nɪn ala y'ɔ le kɛ, kulo biala mɔ n gɔ ju sʊ'n, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kan
kele mín kɛ bɛ lɛ ba tʊ mín fiadɪ ɛsɛ mɪn 'ba nwun nyinlinlin.
24 Nan mín dɪɛ, nán mín ngʊan'n y'ɔ tɪ mín cɪnnjɪn ɔ. Nyanmɪan anwunnvoe ɛsíɛ Ɛjɔlɛkpa'n
mɔ yɛ́ Mɪn Zozi a fa a wula mín sa nun kɛ m mɔ́ n géle menian'n-mɔ'n, kɛ ɔ kɔ yɔ nán m'an li
junman sɔ'n dede m'an gua yí bʊ'n, ɛhɪ y'ɔ tɪ mɪn cɪnnjɪn ɔ.
25 "Sian dɪɛ, mɪn sɪ kɛ ɛmɔ mɔ m'an tanlan ɛmɔ afian m'an bɔ Nyanmɪan Belemgbin Mân
nɪn anwʊn ɛjɔlɛ m'an hele ɛmɔ'n, ɛmɔ lɛ ngɔ nwun man mín nyunnun kón.
26 Yí ti, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ ɛnɛ kɛ ɛmɔ anun kʊn m'ɔ kɔ minlin'n, mɪn nzɪ man yí ɛjɔlɛ
nun.
27 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan afʊtu'n kʊalaatin, m'an tu ɛmɔ, m'an nva man fíí m'an nvɪa man
ɛmɔ.
28 Yí ti, ɛmɔ nían bɛ́ nwʊn ye ɛsɛ bɛ nían menian'n-mɔ kʊalaatin mɔ Wawɛ Nwannzan-
nwannzan nɪn a fa a wula ɛmɔ asa nun nɪn asʊ kpa. Ɛmɔ nían Asɔnɪn'n mɔ Nyanmɪan a man
yí kunnun Baa nɪn a wu a to yí ti ngʊan nɪn asʊ kpa. Ɔ sanlɪn kɛ Asɔnɪn sɔ'n tɪ yí muonun yí
dɪɛ.
29 "Mɪn sɪ kɛ mɪn kɔ a, menian anwʊn esulo kɛ naan bedi 'ba wʊlʊ ɛmɔ afian bɛ fannyan
asɔnɪn mma'n-mɔ anun.
30 Ɛmɔ muonun afian, menian 'ba jasʊ bɛ kan ato ɛjɔlɛ bɛ man dedi mma'n-mɔ si bɛ́ sʊ.
31 Yí ti, ɛmɔ kácɪ bɛ sísa bɛ́ nwʊn. Ɔ sanlɪn kɛ, kɔngɔɛ nʊn eyua dede afʊɛ nsan, mín nʊan wɔ
sʊ m'an tu ɛmɔ anun kʊn biala fʊɔ. Mɪn 'tu ɛmɔ fʊɔ a, anɪn mɪɪn sun.
32 "Afɪ sian dɪɛ, mɪɪn fa ɛmɔ mɪn wula Nyanmɪan asa nun. Ɔ kʊala kɛ ɔ man yí anwunnvoe
ɛsíɛ ɛjɔlɛ'n bʊka ɛmɔ, ɛsɛ ɛmɔ asa kan ajâ'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a sie bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ tɪ yí dɪɛ'n.
33 Mín nyɪn a mmʊlʊ man sʊanlan fíí esika, anaan taladɪɛ.
34 Ɛmɔ muonun sɪ kɛ n ne mín sa n nili junman n nyanlɪn like mɔ anɪn mɪn nʊn mín
manngʊn'n-mɔ y'a mian yí nwʊn'n.
35 M'an yɔ yí sɔ m'an man ɛmɔ a nwun yí nyunnun nʊn yí nzin'n kʊalaatin kɛ ɔ fata kɛ yɛ di
junman sʊa yɛ bʊka ehianfʊɛ'n-mɔ. Anɪn yɛ́ ti kacɪ ɛjɔlɛ'n mɔ yɛ́ Mɪn Zozi hanlɪn'n. Yí nwan:
'Sɛ ɛ fa man an, salɪɛ wɔ nun tala mɔ bɛ lɛ fa bɛ man wɔ́'n.' "
36 Mɔ Pɔlʊ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ nʊn bɛ́ bɛ kɔ gua bɛ́ nanngʊnlʊnman asɪ ɔ kɔ yɔ asɔnɪn.
37 Bɛ́ kʊalaa bɛ le esuan bɛ kɔ tɔ Pɔlʊ nun bɛ kɔ li ngalɪɛ.
38 Alʊabɔ'n m'ɔ hanlɪn bɛ́'n y'ɔ le mɔ Pɔlʊ hanlɪn hele bɛ́ kɛ bɛ lɛ ngɔ nwun man yí nwʊn
kón'n. Ɛhɪ anzin, bɛ hɔlɪ gualɪ yí atɪn dede ɔ fʊlɪ meli nɪn anun.

21

Pɔlʊ 'ba hɔ Zoluzalɛmʊn

1 Ɛhɪ, mɔ yɛ nʊn bɛ́ yɛ lili ngalɪɛ yuelɪ mɔ yɛ sanndɪlɪ'n, meli'n falɪ yɛ́ fɔ́ún dede yí nʊan y'ɔ
le lɪka'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Kɔsʊ'n. Alíɛ hɪnlɪn, yɛ kɔ tu yɛ́ bʊ ɛbɛlɛ yɛ kɔ ju lɪka'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Lodɪ'n.
Ɛsɛ yɛ fi ɛbɛlɛ, yɛ kɔ ju kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Patala nɪn asʊ.
2 Mɔ yɛ juli ɛbɛlɛ'n, anɪn meli kʊn lɛ kɔ Feninsi mân nun. Yɛ kɔ fʊ nun, cuein yê yɛ hɔlɪ ɔ.
3 Yɛ hɔlɪ dede mɔ yɛ 'mantan Sipʊlʊ mân'n, mɔ anɪn yɛ gua meli nɪn anun yɛ́ nyɪn tua yí'n,
yɛ kɔ sɪn asue afian kpɔlɛ mân sɔ nɪn abʊ asɪ nán y'a tʊ yɛ́ ti Sili mân nun. Yɛ hɔlɪ dede mɔ yɛ
juli kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Tii nɪn asʊ'n, meli'n kɔ si asɪ. Afɪ anɪn ɛbɛlɛ y'ɔ di kɛ bɛ yɪ nun ninnge'n
bɛ gua ɔ.
4 Yɛ kɔ nwun yɛ́ Mɪn menian, yɛ kɔ li mɔlɛ kʊn bɛ́ nwʊn ɛbɛlɛ. Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n kɔ man bɛ kɔ han bɛ kɔ hele Pɔlʊ kɛ n'ɔ kɔ Zoluzalɛmʊn.
5 Nan mɔ yɛ lili mɔlɛ kʊn yuelɪ mɔ yɛ 'kɔ'n, bɛ nʊn bɛ́ yɪ nʊn bɛ́ mma'n-mɔ, bɛ́ kʊalaa bɛ kɔ
hɔ yɛ́ atɪn egua dede kulo'n tiba. Yɛ kɔ gua yɛ́ nanngʊnlʊnman asɪ jenvie nɪn anʊan yɛ kɔ yɔ
asɔnɪn.
6 Yɛ yɔlɪ asɔnɪn yuelɪ mɔ yɛ lili ngalɪɛ'n, yɛ kɔ fʊ meli nɪn anun yê bɛ salɪ hɔlɪ awulo ɔ.
7 Yɛ kɔ tu yɛ́ bʊ Tii ɛbɛlɛ, yɛ́ nʊan y'ɔ le kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Pʊtolemayisi nɪn asʊ. Mɔ yɛ juli
ɛbɛlɛ'n, yɛ hɔlɪ bisalɪ anianman'n-mɔ ahɪn yɛ kɔ li cɪan kʊn bɛ́ nwʊn ɛbɛlɛ.
8 Mɔ alíɛ hɪnlɪn'n, yɛ kɔ sa yɛ kɔ fʊ meli nɪn anun, yɛ́ nʊan y'ɔ le kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Sezale nɪn
asʊ. Mɔ yɛ juli ɛbɛlɛ'n, yɛ kɔ sike Filipʊ m'ɔ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n kpayɛ nɪn awulo. Filipʊ wɔ menian
nsʊ'n mɔ Zoluzalɛmʊn ɛlɔ asɔnɪn'n kpalɪ bɛ́ nɪn anun bie.
9 Anɪn Filipʊ le mma mmalasua muan nnan. Mma mmalasua muan nnan sɔ'n-mɔ di
Nyanmɪan kpɔman.

10 Yɛ lili kɔ yɔ ɛlɛsan kʋn ɛbɛlɛ. Tɛmʋn sɔ'n, kpɔmanfʋɛ belenzua kʋn fi Zude mân nun ɔ kɔ
a. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Agabisi.
11 Ɔ walı tʋlı yé a, ɔ kɔ le Pɔlʋ bɛlɛtı'n. Ɔ kɔ fa kɔ hyı yí muonun yí sa nʋn yí ja'n-mɔ. Yí
nwan: "Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n lɛ kan'n: 'Sʋanlan'n m'ɔ le bɛlɛtı
ɛhı'n, Zufʋ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Zoluzalɛmʋn ɛlɔ'n, bɛ 'ba hyı yí sa nʋn yí ja'n-mɔ sʋa bɛ fa yí bɛ
wula bé mɔ bɛ nzı man Nyanmıan nın asa nun.' "
12 Mɔ Agabisi hanlın sɔ mɔ yɛ tılı'n, yɛ nʋn anianman'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Sezale ɛbɛlɛ'n, yɛ kɔ
han yɛ kɔ hele Pɔlʋ kɛ n'ɔ kɔ Zoluzalɛmʋn.
13 Mɔ yɛ hanlın sɔ'n, nán Pɔlʋ a bua yé kɛ: "Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ lɛ sun bɛ man mín nwʋn bubu
mín ɔ? Sɛ bɛ 'cı mín sa nʋn mín ja, anaan sɛ bɛ 'kun mín bɔbɔ wɔ yé Mın Zozi dunman nun
an, m'an bɔbʋa mín nwʋn."
14 Kɛmɔ yɛ hanlın ngo yɛ hanlın njın mɔ Pɔlʋ a ndie man'n, yɛ yacili yí. Ɛjɔlɛ mɔ yɛ hanlın'n
y'ɔ le kɛ: "Mɔ yé Mın kulo'n, man ɔ yó sɔ!"
15 Mɔ cıan kaan'n mɔ yɛ lili yí ɛbɛlɛ'n yuelı'n, yɛ kɔ sesie yé nwʋn yɛ kɔ fa Zoluzalɛmʋn
atın'n.
16 Mɔ yɛ 'kɔ'n, yé Mın menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Sezale ɛbɛlɛ'n mmie-mɔ nʋn yé yê ɔ hɔlı ɔ. Mɔ
yɛ juli ɛlɔ'n, bɛ nʋn yé kɔ hɔ kɔ sike bian kʋn. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Mʋnnasʋn. Ɔ fi Sipʋlʋ mân
nun. Ɔ falı yí nwʋn manlın yé Mın a hyɛ.

Pɔlʋ 'ba hɔ fua Zʋakı anwʋn

17 Mɔ yɛ juli Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ'n, anianman'n-mɔ sɔlı yé nun kanlanman kpa.
18 Mɔ alíɛ hınlın'n, Pɔlʋ nʋn yɛ kɔ hɔ Zʋakı awulo ɛlɔ. Yɛ 'kɔ a ju a, anın asɔnın nın asʋ
mgbain'n-mɔ a yia ɛbɛlɛ.
19 Pɔlʋ kɔ bisa bé ahın yê junman'n kʋalaa mɔ Nyanmıan a li wɔ bé mɔ bɛ tı man Zufʋ nın
afian'n, ɔ kɔ sʋsɔ sʋ ɔ kɔ han yí kʋalaa ɔ kɔ hele bé.
20 Mɔ Pɔlʋ anʋan tɔlı'n, bɛ kɔ yı Nyanmıan ayɛ, ɛsɛ bé nwan: "Nıan, anianman, Zufʋ akpıı
kɔ yɔ nyɛ nyɛ a fa bé nwʋn a man yé Mın. Nan kʋsʋ, bé mala ɛjɔlɛ'n tɛ tı bé cınnjın.
21 B'a han b'a hele Zufʋ sɔ'n-mɔ kɛ, ɛ 'kele like a, ɛ kan kele Zufʋ'n-mɔ kʋalaatin mɔ bɛ gugua
mân mân'n-mɔ asʋ'n kɛ bɛ káci bé nzin bɛ sí Moyizı mala'n, nán bɛ kpɛ bé mma'n-mɔ mmian
nun, ɛsɛ nán bɛ di Zufʋ'n-mɔ mala'n-mɔ asʋ.
22 Yɛ 'yɔ sɛ? Afı, yí biala, bɛ 'tı kɛ a ju ɛwa.
23 Yí ti, atın'n mɔ yɛ 'ba hele wɔ́'n, sın sʋ. Yɛ le menian nnan ɛwa, b'a bɔbʋa Nyanmıan.
24 Ɛ nʋn bé hɔ́ tú bé nwʋn efian nán tua bé ti kalɛ'n maan bɛ nyán atın bɛ kpá bé ti'n. Yí dıɛ
anın bé kʋalaa bɛ nwun yí kɛ ato yê b'a li b'a tʋ wɔ́ bʋ ɔ, nán wɔ́ muonun ɛ di *Moyizı mala
nın asʋ.
25 Nan bé mɔ bɛ tı man Zufʋ mɔ b'a fa bé nwʋn b'a man yé Mın Zozi'n, ɛjɔlɛ mɔ yé nʋan sɛlı
yí nwʋn, mɔ yɛ hɛlɛlı yɛ hanlın yɛ hɛlɛlı bé'n y'ɔ le kɛ nán bɛ di amʋan sʋ naan, nán bɛ di naan
nʋn yí moja'n nʋn cunmun, ɛsɛ nán bɛ yɔ satılıfʋɛ nyɔlıɛ."
26 Ɛhı a, Pɔlʋ nʋn menian nnan sɔ'n-mɔ kɔ hɔ. Mɔ alíɛ hınlın'n, Pɔlʋ nʋn bé bɛ kɔ bɔ bé efian
etue nın abʋ. Mɔ bɛ bɔlı yí bʋ'n, Pɔlʋ kɔ hɔ Nyanmıan awulo ɛlɔ ɔ kɔ hele cıan mɔ bɛ 'gua efian
etue nın abʋ bɛ yı bé nun kʋn biala ati tɛɛ'n.

Zufʋ'n-mɔ 'ba hyı Pɔlʋ Nyanmıan awulo nın anun

27 Ɛhı, bɛ bɔlı efian etue nın abʋ dede mɔ ɔ 'ju yí cıan nsʋ'n, Zufʋ'n-mɔ mɔ bɛ fi Azi mân
nun'n kɔ nwun Pɔlʋ Nyanmıan awulo nın anun. Bɛ kɔ wowula bagua nın abʋ bɛ kɔ hyı Pɔlʋ.
28 Anın bɛ lɛ tɛtıan bɛ kan kɛ: "Izalayɛ amma, ɛmɔ bála a bʋka yé o! Yé sa a han sʋanlan'n
m'ɔ nanndı nun ɔ kan ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ tia Izalayɛ mân'n, Moyizı mala'n nʋn Nyanmıan awulo'n. Ɛsɛ
bɛ nían, ɔ'a man bé mɔ bɛ tı man Zufʋ nın a wʋlʋ Nyanmıan awulo nın anun ɔ'a man efian a
han lıka nwannzan-nwannzan ɛhı!"
29 Anın bɛ lɛ kan sɔ, ɔ sanlın kɛ bɛ nwunlin Tolofimʋn m'ɔ fi Efɛzı'n nʋn Pɔlʋ kulo nın anun.
Bɛ jʋnlın kɛ anın Pɔlʋ a fa yí a wʋlʋ Nyanmıan awulo nın anun.
30 Kulo bɔndın nın anun kɔ fannyan. Yí bê o, yí fama o, menian'n-mɔ kɔ tu woo. Bɛ kɔ sɔ
Pɔlʋ bɛ kɔ fa yí Nyanmıan awulo nın anun bɛ kɔ fite bɛ kɔ tʋtʋ anʋan nın anun ɛbɛlɛ ala.
31 Anın bɛ lɛ kpʋnndɛ bɛ kun Pɔlʋ, nán ngalıɛ a tʋ Lɔmʋn nzalafʋ'n-mɔ kpain nın ɛlɔ kɛ
Zoluzalɛmʋn kulo bɔndın'n lɛ sɔ.
32 Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ hohuan nzalafʋ'n-mɔ nʋn bé mgbain'n-mɔ anʋan bɛ kɔ kpʋ bagua'n. Mɔ
bagua'n nwunlin nzalafʋ'n-mɔ nʋn bé kpain'n, bɛ kɔ yaci Pɔlʋ ɛbúɛ.
33 Ɛhı a, nzalafʋ kpain'n kɔ hyʋın kɔ kpunnge Pɔlʋ, ɔ kɔ man atın kɛ bɛ gúa yí sa
ngɔnzɔngɔnzɔ nnyuan. Mɔ bɛ gualı yí sa ngɔnzɔngɔnzɔ'n, nzalafʋ kpain'n kɔ bisa yí sʋanlan
ɛhɔlɛ kʋn m'ɔ tı'n ɔ nʋn like mɔ ɔ'a yɔ'n.
34 Mɔ nzalafʋ kpain'n 'bisa Pɔlʋ ɛjɔlɛ'n, anın bagua nın anun menian'n mmie-mɔ lɛ tɛtıan
bɛ kan ɛjɔlɛ kʋn, anın mmie-mɔ kʋsʋ lɛ tɛtıan bɛ kan ɛjɔlɛ fʋfɔlɛ. Nzalafʋ kpain'n nnwun man

ɛjɔlɛ nɪn ati nʊn yí bʊ, afɪ ɛbɛlɛ a yɔ beje beje. Ɔ kɔ man atɪn kɛ bɛ nʊn Pɔlʊ hó nzalafʊ'n-mɔ lɪka mɔ bɛ wɔ ɛlɔ.
35 Pɔlʊ nʊn bɛ hɔlɪ mɔ bɛ fʊ ɛsɪkalie'n, nzalafʊ'n-mɔ kɔ fa yí bɛ sa sʊ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛbʊ́ɛ mɔ bagua nɪn a bʊ yí'n, ɔ'a man yí nwʊn a bɛlɛ yí.
36 Afɪ anɪn bé kʊalaa bɛ si yí sʊ bɛ lɛ tɛtɪan bɛ kan kɛ: "Bɛ hún yí! Bɛ hún yí!"
37 Ɛhɪ, mɛlɛ mɔ bɛ 'fa Pɔlʊ bɛ wʊlʊ sua nɪn anun'n, ɔ kɔ bisa nzalafʊ kpain'n kɛ: "Asʊ mɪn kʊala kɛ mɪn nyan atɪn mɪn kan ɛjɔlɛ mɪn kele wó ɔ?"
Mɔ Pɔlʊ hanlɪn sɔ'n, nán nzalafʊ kpain nɪn a bisa yí kɛ: "Ɛ kan Gɛlɛkɪ anɪɛ ɔ?
38 Ezipiti mân nɪn anun sʊanlan ɛhɪ mɔ ɔ'a bɔ mân ɛlɛsan asʊ ɛwa, m'ɔ nʊn kodiawu akpɪɪ nnan b'a bɔ bé ti ɛwâ nɪn anun ɛlɔ'n, nán yí y'ɔ le wó ɔ?"
39 M'ɔ bisa sɔ'n, nán Pɔlʊ a bua yí kɛ: "N dɪ Zufʊ, b'a wʊ mín Silisi kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Talɪsɪ nɪn asʊ. Kulo sɔ'n mɔ b'a wʊ mín sʊ'n lɛ dunman. Yí ti, man mín atɪn maan n gán ɛjɔlɛ n géle bagua'n."
40 Mɔ Pɔlʊ hanlɪn sɔ'n, nzalafʊ kpain'n kɔ man yí atɪn. Ɛhɪ a, Pɔlʊ kɔ jinlan ɛsɪkalie nɪn asʊ ɔ kɔ tʊ yí sa ɔ kɔ hele bagua'n. Mɔ bɛ gualɪ diin'n, Pɔlʊ kɔ kuku yí nʊan sʊ ɔ kɔ han yí *alameɪn anɪɛ nɪn anun ɔ kɔ hele bé. Yí nwan:

22

Pɔlʊ 'ba sa yí nɪn

1 "Anianman mmelenzua nʊn mín sɪ-mɔ, ɛmɔ tíe ɛjɔlɛ'n mɔ mɪn 'ba han mɪn kele ɛmɔ kɪkaala mɪn sa mín nɪn'n".
2 Mɔ menian'n-mɔ tɪlɪ kɛ Pɔlʊ lɛ jʊjɔ alameɪn anɪɛ nɪn anun ɔ kele bɛ́'n, bɛ kɔ gugua didiin biekun kpa. Ɛhɪ a, Pɔlʊ nwan:
3 "N dɪ Zufʊ. B'a wʊ mín Talɪsɪ, Silisi mân nun, nan Zoluzalɛmʊn ɛwa yê b'a ta mín ɔ. Mín mɪn'n y'ɔ le Gamalɪɛ. Ɔ a hele mín yé nan-mɔ mala'n kpa bɔkɔɔ. Mín Nyanmɪan ɛjɔlɛ'n, bɛ nva man bɛ ngan man ngɔhʊa kɛ ɛnɛ kʊsʊ ɛmɔ kʊalaatin nva ngan man ngɔhʊa'n.
4 N gelelɪ bɛ́ mɔ bɛ nanndɪ yɛ́ Mɪn atɪn nɪn asʊ nɪn ahʊlʊwa n gunlun bɛ́. N cɪlɪ mmelenzua nʊn mmalasua n gualɪ bɛ́ fiadɪ.
5 *Tɛɛyɪfʊɛ kpain'n nʊn Izalayɛ mân nɪn asʊ mgbain'n-mɔ di mín adanzɪɛ. Bɛ manlɪn mín kalata kɛ n gɔ́ n dʊ́ anianman Zufʊ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Damasɪ kulo nɪn asʊ ɛlɔ'n. Mɪn tʊ bɛ́ a, anɪn n jí bɛ́ mɔ b'a fa bɛ́ nwʊn b'a man yɛ́ Mɪn mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n m mála Zoluzalɛmʊn m mán bɛ pínnin bɛ́.
6 "Ɛhɪ, anɪn mín ja wɔ nun mɪn ka kaan mɪn ju Damasɪ. Mɔ bɛ 'kɔ a bɔ kɔ yɔ sɛnzɛ jinlan'n, kʊnmgba ala, dʊɛɪn, kanlannɪɛ kʊn fi nyanmɪansʊ. Yí ta m'ɔ lɛ ta'n, ɔ kɔ ta kɔ si kɔ yia mín.
7 N gɔ fin asɪ. Mɪn 'tie a, anɪn anɪɛ kʊn lɛ kan kele mín kɛ: 'Sɔlʊ Sɔlʊ, nzukɛ ati yê ɛ lɛ kele mín ahʊlʊwa ɔ?'
8 "Mɔ n dɪlɪ anɪɛ sɔ'n, nán m'an bisa kɛ: 'Wó nwan ɔ, yɛ́ Mɪn?'
"Nán anɪɛ nɪn a bua mín kɛ: 'Mín Zozi mɔ n vi Nazalɛtɪ'n yê ɛ lɛ kele mín ahʊlʊwa ɔ.'
9 Anɪn mɪn nʊn menian yê yɛ lɛ kɔ ɔ. Bɛ nwunlin kanlannɪɛ'n, kʊsʊ b'a ndɪ man sʊanlan'n m'ɔ lɛ kan ɛjɔlɛ'n kele mín nɪn anɪn'n.
10 "Mɔ yɛ́ Mɪn hanlɪn sɔ'n, nán m'an bisa yí kɛ: 'Yê Mɪn, nzu y'ɔ di kɛ mɪn yɔ ɔ?'
"Yí nwan: 'Jasʊ, kɔ Damasɪ. Ɛ ju ɛlɔ a, yí kʊalaa m'ɔ di mɔ ɛ yɔ'n, Nyanmɪan 'ba man bɛ kele wó.'
11 "Mɔ yɛ́ Mɪn anʊan tɔlɪ'n, mín manngʊn'n-mɔ mɔ anɪn mɪn nʊn bɛ́ yɛ lɛ kɔ Damasɪ'n, bɛ kɔ sɔ mín sa bɛ kɔ li mín taataa. Ɔ sanlɪn kɛ, kanlannɪɛ'n m'ɔ talɪ'n sinlin mín nyɪn'n.
12 "Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn bian kʊn wɔ Damasɪ ɛbɛlɛ, bɛ fɛlɛ yí Ananiasɪ. Ananiasɪ tɪ sʊanlan m'ɔ fɛlɪ Nyanmɪan ɛsɛ ɔ di yí mala nɪn asʊ. Damasɪ ɛbɛlɛ Zufʊ'n-mɔ kʊalaatin de yí di.
13 Ananiasɪ walɪ tʊlɪ mín an, yí nwan: 'Mín nianman Sɔlʊ, man wó nyɪn'n tíke!' Ɔ hanlɪn sɔ nɪn ala, mín nyɪn'n kɔ tike n gɔ nwun yí.
14 Mɔ mín nyɪn'n tikelɪ'n, yí nwan: 'Yɛ́ nan-mɔ Nyanmɪan nɪn a li mʊa a yɪ wó kɛ ɛ nwún like m'ɔ kulo'n, ɛ nwún sɛsɛfʊɛ baa kʊnmgba'n, ɛ tí yí nʊan nun ɛjɔlɛ.
15 Afɪ, like mɔ a nwun yí ɔ nʊn ɛjɔlɛ mɔ a tɪ'n, ɔ di kɛ ɛ di yí nwʊn adanzɪɛ ɛ kele menian'n-mɔ kʊalaatin.
16 Kɪkaala mɔ a tɪ ɛjɔlɛ'n sʊa'n, n'ɛ nwʊnndɛ kón. Yí ti, sun fɛlɛ yɛ́ Mɪn, jasʊ maan bɛ sónɪn wó nán a nyan wó ɛtɛ nɪn anwʊn face.'
17 "Ɛhɪ anzin, n gɔ sa n gɔ hɔ Zoluzalɛmʊn. Ɛlɛhʊn kʊn, anɪn mɪɪn yɔ asɔnɪn Nyanmɪan awulo ɛbɛlɛ nán m'an hɪn ɛlalɪɛ.
18 Ɛlalɪɛ nɪn anun, n gɔ nwun yɛ́ Mɪn, ɔ kɔ han kɔ hele mín kɛ: 'Kan wó nwʊn fi Zoluzalɛmʊn ɛwa jasʊ, ɔ sanlɪn kɛ mín nwʊn ɛjɔlɛ'n mɔ ɛ 'ba han kele bɛ́'n, bɛ ngɔ le bɛ ngɔ li man.'
19 "Mɔ yɛ́ Mɪn hanlɪn sɔ'n, mín nwan: 'Yɛ́ Mɪn, bɛ sɪ yí yuein kɛ anɪn mɪn kɔ asɔnɪn sua'n-mɔ anun mɪn cɪ bɛ́ mɔ b'a le wó b'a li'n mɪn man bɛ gua bɛ́ fiadɪ bɛ fin bɛ́ mgbele.

20 Tɛmʋn mə bɛ 'kun wɔ́ adanzɪfʋɛ Etiɛnɪn'n, n jin yí bʋ bie. N nelɪ bɛ́ mə bɛ hunlin Etiɛnɪn'n
n dʋlɪ nun nán m'an le bɛ́ taladɪɛ'n-mə m'an tila.'
21 "Mə n ganlɪn sɔ'n, nán yɛ́ Mɪn a han a hele mín kɛ: 'Kɔ, afɪ mɪn kulo kɛ mɪn sʋan wɔ́ mʋa
maan ɛ kɔ bɛ́ mə bɛ tɪ man Zufʋ'n-mə anwʋn.' "

Pəlʋ 'ba hele yí nwʋn kɛ ɔ tɪLəmʋn sʋanlan

22 Ɛhɪ, Pəlʋ hanlɪn ɛjəlɛ'n Zufʋ'n-mə tielɪ dede m'ɔ juli ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔ sɔ ɛtɛtɪan sʋ. Bɛ́ nwan:
"Bɛ húnʋ sʋanlan sɔ'n bɛ yí yí ɛbɛlɛ! Ɔ nzɛ nvata man kɛ ɔ nyan ngʋan!"
23 Anɪn bɛ lɛ kpo bɛ tʋ bɛ́ taladɪɛ'n-mə anwunno ɛsɛ anɪn bɛ lɛ tu nvutule'n.
24 Ɛhɪ a, nzalafʋ kpain'n kɔ man atɪn kɛ bɛ fá Pəlʋ bɛ wʋ́lʋ sua nɪn anun bɛ fín yí mgbele
maan ɔ hán like ati mə Zufʋ'n-mə lɛ tɛtɪan yí kɔmɪn anun'n.
25 Nan mə bɛ cɪcɪlɪ Pəlʋ mə bɛ 'ba fin yí mgbele'n, ɔ kɔ bisa nzalafʋ'n m'ɔ sie nzalafʋ ɛya kʋn
mə anɪn ɔ wɔ ɛbɛlɛ'n kɛ: "Asʋ atɪn wɔ nun kɛ bɛ fín *Ləmʋn sʋanlan kʋn mə b'a mmu man yí
fʋɔ'n mgbele ɔ?"
26 Mə Pəlʋ bisalɪ nzalafʋ'n m'ɔ sie nzalafʋ ɛya kʋn'n kosuan sɔ'n, nzalafʋ'n kɔ nwanndi kɔ
tʋ bɛ́ kpain'n, yí nwan: "Yaaa, nɪan ɛjəlɛ mə ahan ɛ hyʋhyʋɪn ba'n. Kanngʋ bian sɔ'n tɪLəmʋn
sʋanlan."
27 Mə nzalafʋ kpain'n tɪlɪ yí sʋa'n, ɔ kɔ kpʋ Pəlʋ ɔ kɔ bisa yí kɛ: "Kan yí yuein kele mín, asʋ
Ləmʋn sʋanlan y'ɔ le wɔ́ ɔ?"
M'ɔ bisalɪ kosuan sɔ'n nán Pəlʋ a bua yí kɛ: "Yuo,Ləmʋn sʋanlan y'ɔ le mín."
28 Mə Pəlʋ hanlɪn sɔ'n, nzalafʋ kpain kukuli yí nʋan sʋ a, yí nwan: "Mín dɪɛ, dede mə mɪn
'kaciLəmʋn sʋanlan'n, n dualɪ kalɛ kpili kpa."
Mə nzalafʋ nɪn anʋan təlɪ'n, Pəlʋ kʋsʋ nwan: "Mín dɪɛ, bɛ 'wʋ mín an, anɪn n dɪLəmʋn
sʋanlan."
29 Mə Pəlʋ hanlɪn sɔ'n, ɛbɛlɛ ala, bɛ́ mə anɪn bɛ lɛ bisa Pəlʋ kosuan'n kɔ hyʋɪn bɛ́ nzin. Kɛmə
nzalafʋ kpain'n nɪan an, Pəlʋ tɪLəmʋn sʋanlan'n, esulo kɔ han yí. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ man bɛ gualɪ
yí sa ngənzəngənzə.

Pəlʋ 'ba fite Izalayɛ mgbain'n-mə anyunnun

30 Kɛmə anɪn nzalafʋ kpain'n kulo kɛ ɔ nwun like fʋ́ʋ́n mə yí ti yê Zufʋ'n-mə lɛ tʋn Pəlʋ
ɛsʋan'n, alíɛ hɪnlɪn an, nzalafʋ kpain'n kɔ man bɛ kɔ yɪ Pəlʋ asa ngənzəngənzə'n. Ɔ kɔ man
atɪn kɛ tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mə nʋn Izalayɛ mgbain'n-mə kʋalaa mə bɛ di ɛjəlɛ'n yía. Bɛ yialɪ a,
ɔ kɔ fa Pəlʋ kɔ fite bɛ́ nyunnun.

23

1 Ɛhɪ, Pəlʋ kɔ tʋ yí nyɪn ɔ kɔ nɛnɪan bɛ́ kʋalaa mə bɛ di ɛjəlɛ'n, yí nwan: "Anianman-mə,
dede mə ɔ 'ju ɛnɛ'n, mɪn yɔ ajʋnlɪn kɛ mín ɛnanndɪɛ nɪn anwʋn buli man ɛbʋɪn wɔ Nyanmɪan
anyunnun."
2 Mə Pəlʋ hanlɪn sɔ'n, *tɛɛyɪfʋɛ kpain'n mə bɛ fɛlɛ yí Ananiasɪ'n kɔ man atɪn kɛ bɛ́ mə bɛ
mantan Pəlʋ'n fín yí nʋan nɪn asʋ.
3 Ɛhɪ a, Pəlʋ kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Nyanmɪan muonun yê ɔ 'fin wɔ́. Ɛ nwun wɔ́ a ɛ nwan
talɛ mə b'a han yí ayile fufue ɔ! Ɛ tɪ ɛbɛlɛ ɛ lɛ nɪan mala nɪn anwʋn ɛ bua mín ndɛɛ, kʋsʋ ɛ san
mala nɪn anwʋn ɛ man atɪn kɛ bɛ fín mín nʋan nɪn asʋ!"
4 Mə Pəlʋ hanlɪn sɔ'n, bɛ́ mə bɛ mantan yí ɛbɛlɛ'n nwan: "Ee! Ɛ lɛ bɔ Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ
kpain nɪn amgba!"
5 Mə Pəlʋ tɪlɪ yí sɔ'n, yí nwan: "Anianman-mə, mɪn nzɪ man kɛ tɛɛyɪfʋɛ kpain nɪn ɔ. Afɪ ɔ wɔ
Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ nɪn anun kɛ: 'Ɛ ngɔ han man wɔ́ mân kpain nɪn anwʋn ɛjəlɛ ɛtɛ.' "
6 Kɛmə Pəlʋ sɪ kɛ bɛ́ mə bɛ lɛ di ɛjəlɛ'n mmie-mə tɪ *Falisifʋɛ, mmie-mə kʋsʋ tɪ *Sadusifʋɛ'n, ɔ
kɔ tɪan nun bɛ́ nyunnun ɛbɛlɛ. Yí nwan: "Anianman-mə, n dɪ Falisifʋɛ, mín sɪ-mə tɪ Falisifʋɛ.
Nan kɛmə mɪn de mɪn di kɛ bɛ́ mə b'a wu'n 'ba tinnge'n, yí ti yê bɛ lɛ bua mín ndɛɛ ɔ."
7 Mə Pəlʋ hanlɪn sɔ'n, akpʋlʋwa kɔ tɔ Falisifʋɛ'n-mə nʋn Sadusifʋɛ'n-mə afian, bɛ kɔ bu bɛ́
nwʋn nun.
8 Ɔ sanlɪn kɛ Sadusifʋɛ'n-mə lɛ kele kɛ ewuetinnge nnʋn man ɛbɛlɛ, ɛsɛ nyanmɪansʋ mməfʋɛ
nʋn wawɛ'n-mə kʋsʋ nnʋn man ɛbɛlɛ. Nan Falisifʋɛ'n-mə dɪɛ, bɛ de bɛ di kɛ ninnge sɔ'n-mə
wɔ ɛbɛlɛ.
9 Bɛ kɔ fannyan ɛjəlɛ nɪn anun. Mala nɪn asʋ mgbain'n mmie-mə mə bɛ wɔ Falisifʋɛ'n-mə
anun'n kɔ jasʋ kɔ jinlan, bɛ́ nʋan kɔ kpi ɛjəlɛ nɪn anun kpa. Bɛ́ nwan: "Yɛ nnwun man like
ɛtɛ mə sʋanlan ɛhɪ a yɔ ɔ. Ɛ 'su yí akpʋlʋwa a, wawɛ bie anaan nyanmɪansʋ bɔfʋɛ kʋn a han
ɛjəlɛ a hele yí!"
10 Kɛ ɛjəlɛ'n sili yəlɪ yí'n, nzalafʋɛ'n-mə kpain'n sulolɪ yí nzin. Ɔ jʋnlɪnlɪn kɛ bɛ́ menian sɔ'n
nyan Pəlʋ a, bɛ 'tɪtɪ yí nun. Yí ti, ɔ kɔ man yí nzalafʋ'n-mə atɪn kɛ bɛ hɔ́ yí Pəlʋ menian'n-mə
afian ɛlɔ bɛ nʋn yí sá wʋ́lʋ sua nɪn anun.

11 Mɔ ɛjɔlɛ'n yɔlı sɔ'n, yí kɔngɔɛ m'ɔ tian yí nnyuan'n, yé Mın kɔ yı yí nwʋn kɔ hele Pɔlʋ. Yí nwan: "Pɔlʋ, bɔ mɔndınlın! A li mín nwʋn adanzıɛ Zoluzalɛmʋn ɛwa, ɔ di kɛ ɛsɛ ɛ di mín nwʋn adanzıɛ Lɔmʋn ɛlɔ."

Zufʋ'n-mɔ kulo kɛ bɛ kun Pɔlʋ

12 Ɛhı, mɔ alíɛ hınlın'n ngɛlɛmɔ, Zufʋ'n-mɔ kɔ hɔ Pɔlʋ ati ahuan. Bɛ kɔ han ndâ kɛ sɛ b'a ngun man Pɔlʋ a, bɛ nni man like ɛsɛ bɛ nnʋn man nzue.
13 Bé mɔ bɛ hɔlı Pɔlʋ ati ahuan'n, bɛ tala menian abulanan.
14 Bɛ kɔ hɔ kɔ tʋ tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn Izalayɛ mgbain'n-mɔ, bé nwan: "Y'a han ndâ kɛ ɔ di kɛ yɛ kun Pɔlʋ kʋalaaka nán y'a li like.
15 Yí ti, kıkaala dıɛ, ɛmɔ mgbain'n-mɔ kʋalaatin, ɛmɔ hó nwún nzalafʋ kpain nın anwʋn. Ɛmɔ hán héle yí kɛ ɔ mán Pɔlʋ bála ɛmɔ aja sʋ maan ɛmɔ nían yí ɛjɔlɛ nın anun yuein kpa. Yí dıɛ, Pɔlʋ fi ɛlɔ dede mɔ ɔ 'ju ɛmɔ anyunnun ɛbɛlɛ'n, anın y'a sesie yé nwʋn y'a hun yí."
16 Mɛlɛ mɔ bɛ 'kan Pɔlʋ ati ahuan ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nianman balasua nın awa belenzua kʋn kɔ tı. Ɔ kɔ hɔ sua nın anun ɛlɔ ɔ kɔ hɔ kɔ yı Pɔlʋ anzʋti.
17 Pɔlʋ kɔ fɛlɛ nzalafʋ'n-mɔ mɔ bɛ sie nzalafʋ ɛya kʋn nın asʋ kpain'n kʋn. Yí nwan: "Fa kpafɛlɛ ɛhı kɔ nzalafʋ kpain nın anwʋn ɛlɔ. Ɔ 'kan ɛjɔlɛ ɔ kele yí."
18 Mɔ Pɔlʋ anʋan tɔlı'n, nzalafʋ'n m'ɔ sie nzalafʋ ɛya kʋn'n kɔ fa kpafɛlɛ'n ɔ nʋn yí kɔ hɔ bé kpain nın anwʋn ɛlɔ. Yí nwan: "Kpain, Pɔlʋ mɔ b'a tʋ yí fiadı nın a fɛlɛ mín ɔ a han ɔ'a hele mín kɛ n vá kpafɛlɛ ɛhı m mélɛ wó, nán ɔ 'kan ɛjɔlɛ ɔ kele wó."
19 Mɔ nzalafʋ'n hanlın sɔ yuelı'n, bé kpain'n kɔ sɔ kpafɛlɛ nın asa ɔ nʋn yí bɛ kɔ tı bé nwʋn. Ɔ kɔ bisa kpafɛlɛ'n kɛ: "Nzʋ ɛjɔlɛ dıɛ yê ɛ kulo kɛ ɛ kan kele mín ɔ?"
20 Ɛhı a, kpafɛlɛ'n kɔ sʋsɔ ɛjɔlɛ sʋ, yí nwan: "Zufʋ'n-mɔ anʋan a sɛ bé nwʋn. Bɛ 'ba a tʋ wó bɛ sɛlɛ wó kɛ ɛhınman ɛ fá Pɔlʋ ɛ fíte bé mgbain'n-mɔ anyunnun maan bɛ nían yí ɛjɔlɛ nın anun yuein kpa.
21 Sɛ bɛ ba a tʋ wó a, n'ɛ tɛ bé sʋ. Ɔ sanlın kɛ, bé nun abulanan nʋn yí nzin a hɔ Pɔlʋ ati ahuan b'a han ndâ kɛ sɛ bɛ hunlin man yí a, bɛ nni man like ɛsɛ bɛ nnʋn man nzue. Kıkaala dıɛ, b'a bɔbʋa bé nwʋn a yue, nan wó yê bɛ lɛ nwʋnndɛ wó ɔ."
22 Mɔ nzalafʋ kpain'n tılı ɛjɔlɛ'n sʋa'n, ɔ kɔ han kɔ hele kpafɛlɛ'n kɛ n'ɔ kan ɛjɔlɛ sɔ'n kele sʋanlan fíí, nan ɔ hó awulo.

Bɛ nʋn Pɔlʋ 'ba hɔ kʋnmanna Felisi aja sʋ.

23 M'ɔ yɔlı sɔ'n, nzalafʋ kpain'n kɔ fɛlɛ yí nzalafʋ'n-mɔ anun nnyuan mɔ bɛ sie nzalafʋ ɛya ngʋkʋn ngʋkʋn'n. Yí nwan: "Ɛmɔ hóhuan nzalafʋ ɛya nnyuan anʋan, menian abulasʋ mɔ bɛ fʋ ɛkpanngɔ nʋn menian ɛya nnyuan mɔ bɛ tʋ acɔ. Ɛmɔ kokuan bé nʋan yue a, ɛmɔ kʋalaa sésie bé nwʋn nán bɛ hó Sazale ɛnɛ kɔngɔɛ dɔɛ ngʋanlan.
24 Ɛmɔ sésie ɛkpanngɔ kʋn bɛ mán Pɔlʋ, nán bɛ fá yí kʋnlʋn-ngʋnlʋn bɛ hó fá yí wúla kʋnmanna Felisi asa nun."
25 Mɔ nzalafʋ kpain'n hanlın ɛhı helelı bé'n, ɛsɛ ɔ kɔ hɛlɛ kalata kɔ tʋ sʋ. Yí nwan:
26 Kʋnmanna Felisi,
Mín Kulodʋ Liziası yê mıın kɛlɛ kalata ɛhı mın nwan wó ɔ. Mın 'bisa wó ahın.
27 Like ati m'ɔ man mıın kɛlɛ wó'n y'ɔ le kɛ Zufʋ'n-mɔ a hyı sʋanlan ɛhı mɔ m'an fa yí m'an bɛlɛ wó'n. Tɛmʋn mɔ ahan bɛ 'kun yí'n yê mın nʋn mín menian'n-mɔ hɔlı lelı yí ɔ. Ɔ sanlın kɛ m'an tı kɛ ɔ tı Lɔmʋn sʋanlan.
28 Kɛmɔ afı mın kulo kɛ mın nwun like ati mɔ Zufʋ'n-mɔ lɛ tʋn yí ɛsʋan'n, mın nʋn yí kɔ hɔ bé mgbain'n-mɔ aja sʋ.
29 Mɔ m'an nwun yí nun'n y'ɔ le kɛ bé mala nın anwʋn ɛjɔlɛ ati yê b'a tʋn yí ɛsʋan ɔ. Ɔ yɔlı man like ɛtɛ mɔ yí ti ɔ di kɛ bɛ tʋ yí fiadı anaan bɛ kun yí ɔ.
30 Nan mɔ bɛ yılı mín anzʋti kɛ Zufʋ'n-mɔ a hɔ yí ti ahuan bɛ kulo kɛ bɛ kun yí'n, ɛbɛlɛ ala, n gɔ fa ajʋnlın kɛ mın 'fa yí mın bɛlɛ wó. M'an bɔ bé mɔ b'a tʋn yí ɛsʋán nın amannıɛ kɛ sɛ bɛ nʋn yí le ɛjɔlɛ a, anın bɛ tó wó ɛlɔ.
31 Ɛhı, kɛ bé kpain'n kpınlın helelı bé'n, nzalafʋ'n-mɔ kɔ fa Pɔlʋ kɔngɔɛ bɛ nʋn yí kɔ hɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Antipatilisi nın asʋ.
32 Mɔ alíɛ hınlın'n, nzalafʋ'n-mɔ mɔ bɛ nanndı ası'n kɔ sa kɔ hɔ Zoluzalɛmʋn. Bé mɔ bɛ fʋ mgbanngɔ'n nʋn Pɔlʋ kɔ hɔ.
33 Mɔ bɛ juli Sezale ɛbɛlɛ'n, bé mɔ bɛ fʋ mgbanngɔ'n kɔ fa kalata'n nʋn Pɔlʋ kɔ wula Kʋnmanna Felisi asa nun.
34 Kʋnmanna Felisi kɔ kınnga kalata'n. M'ɔ kınngalı yuelı'n, ɔ kɔ bisa Pɔlʋ lıka mɔ bɛ wʋlı yí'n. Mɔ Pɔlʋ hanlın helelı yí kɛ ɔ fi Silisi mân nun'n,
35 Felisi nwan: "Bé mɔ bɛ nʋn wó le ɛjɔlɛ'n 'ba a, n gɔ bisa wó kosuan." Ɛhı a, Felisi kɔ man atın kɛ bɛ fá Pɔlʋ bɛ síe belemgbin Elɔdı sua nın anun ɛlɔ.

24

Zufʋ'n-mɔ 'ba tʋn Pɔlʋ ɛsʋan

1 Ɛhı, cıan nnun kɔ sın, *tɛɛyıfʋɛ kpain'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Ananiası'n muonun kɔ a Sezale. Ɔ 'ba
a, ɔ nʋn Izalayɛ mân nın asʋ mgbain'n mmie-mɔ ɔ nʋn bian kʋn. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Tɛɛtulusi.
Tɛɛtulusi tı avoka. Bɛ kɔ hɔ bɛ kɔ tʋ kʋnmanna Felisi bɛ kɔ sanman Pɔlʋ.
2 Bɛ kɔ fɛlɛ Pɔlʋ nán Tɛɛtulusi a tʋn yí ɛsʋan. Tɛɛtulusi kɔ han kɔ hele kʋnmanna Felisi kɛ:
"Kpain, sɛ yɛ le anzʋnunjɔ kpa bɔkɔɔ a, ɔ fi wɔ́. Ɔ sanlın kɛ a li ngɛlɛ junman a sesie yê mân'n
kpa a man yé.
3 Lıka biala mɔ cıan daa yɛ kɔ sın'n, yɛ bɔ wɔ́ dunman kpa wɔ junman'n mɔ a li nın anwʋn.
4 Yí ti, mın ndʋa man yí tındın mın nzɛcı wɔ́ alaje. Nan kʋsʋ, mın 'sɛlɛ wɔ́ kɛ ɛ mán yé tɛmʋn
kaan, wɔ́ ti anun kpa'n dunman nun nán ɛ tíe yé ɛjɔlɛ'n.
5 "Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ sʋanlan ɛhı, y'a nwun yí kɛ ɔ tı man sʋanlan kpa fíí sʋa. Ɔ a fa Zufʋ'n-mɔ
kʋalaa mɔ bɛ wɔ asıɛ nın asʋ nın ati'n-mɔ ɔ'a kpokpula sʋ. Ɛsɛ ɔ tı Nazalɛtı amma fâ nın asʋ
kpain.
6 Tɛmʋn mɔ ahan ɔ 'gua Nyanmıan awulo nın efian'n yê yɛ hyılı yí ɔ. [Yé nwan yɛ 'nıan yé
mala nın anwʋn yɛ bua yí ndɛɛ.
7 Nan nzalafʋ kpain Liziası kɔ a anwʋnsɛlɛ sʋ kpa kɔ le yí fi yê sa nun.
8 M'ɔ lelı yí yuelı'n, yí nwan bé mɔ bɛ nʋn Pɔlʋ le bie'n, bɛ bála wɔ́ ja sʋ.] Sɛ wɔ́ muonun ɛ
bisa yí a, ɛ 'ba nwun yí kɛ yí nwʋn ɛjɔlɛ'n mɔ yɛ lɛ kan'n kʋalaa tı ananhɔlɛ."
9 Mɔ Tɛɛtulusi anʋan tɔlı'n, Zufʋ'n-mɔ kʋalaa anʋan kɔ yɔ kʋn. Bé nwan: "Mɔ Tɛɛtulusi a
han'n tı ananhɔlɛ."

Pɔlʋ 'ba sa yí nın wɔ Felisi anyunnun

10 Ɛhı, kʋnmanna Felisi kɔ man Pɔlʋ atın kɛ ɔ jójɔ. Pɔlʋ jasʋlı a, yí nwan: "Kpain Felisi, mın
sı kɛ nán ɛnɛ bie ɔ, ɛjɔlɛ m'ɔ kɔ tɔ mân ɛhı anun'n, ɛ di. Yí ti, sɛ mıın fite wɔ́ nyunnun mın sa
mín nıan an, mín kunnun ndı man mín.
11 Wɔ́ muonun ɛ kʋala ɛ fınfın nun ɛ nıan, n vi atın m malı n juli Zoluzalɛmʋn kɛ mın 'ba a
sʋ Nyanmıan'n, ɔ ndala man cıan bulu ɔ nʋn nnyuan.
12 B'a mma a ndʋ man mín kɛ anın mın nʋn sʋanlan lɛ su akpʋlʋwa Nyanmıan awulo nın
anun, anaan kɛ m'an man menian a jomgbo asɔnın sua'n-mɔ anun, anaan kulo nın anun.
13 Like mɔ yí ti yê menian ɛhı-mɔ lɛ tʋn mín ɛsʋan'n, sɛ bɛ bisa bé a, bɛ ngʋala bɛ ngele man.
14 Nan mɔ mın sı'n y'ɔ le kɛ yé nan-mɔ Nyanmıan'n yê mın sʋ yí ɔ. Atın'n mɔ mın nanndı sʋ
mın sʋ yí'n yê bé mɔ bɛ lɛ tʋn mín ɛsʋan'n fɛlɛ yí Nazalɛtı amma fâ nın ɔ. Ɛjɔlɛ'n kʋalaa mɔ b'a
hɛlɛ wɔ *Moyizı mala kalata'n nʋn *mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ dıɛ nın anun'n, mın de mın di.
15 N ne anyındasʋɛ Nyanmıan anwʋn kɛ bé muonun bɛ le yí'n. Anyındasʋɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ
Nyanmıan 'ba man bé mɔ bé ti anun tı kpa'n, ɔ nʋn bé mɔ bé ti anun tı man kpa'n, bé kʋalaa
bɛ fi ewue nun bɛ 'tinnge.
16 Yí ti yê Nyanmıan nʋn menian'n-mɔ anyunnun, mın sie tile nán b'a ndu man mín
nyunnun.
17 "Ɔ man n gɔlı n nili afʋɛ kɔ yɔ nyɛ nyɛ mɔ mın 'sa mın ba Zoluzalɛmʋn'n, mın nʋn esika
walı mɔ mın 'fa mın bʋka mín mân nın anun menian'n-mɔ, ɛsɛ mın yı tɛɛ mın man Nyanmıan.
18 Tɛmʋn mɔ anın n wɔ Nyanmıan awulo nın anun mɔ Zufʋ'n-mɔ walı'n, bɛ walı tʋlı mín
kɛ anın mıın tu mín nwʋn efian. Nan b'a mma a ndʋ man mín kɛ anın mıın jomgbo.
19 Tɛmʋn sɔ'n, anın Azi Zufʋ mmie-mɔ wɔ ɛbɛlɛ. Sɛ bɛ nʋn mín le ɛjɔlɛ a, ahan Azi Zufʋ
sɔ'n-mɔ yê ɔ di kɛ bɛ ba wɔ́ ja sʋ bɛ 'ba a sanman mín ɔ.
20 Sɛ kʋsʋ tɛmʋn mɔ bɛ fɛlɛlı mín mgbain'n-mɔ aja sʋ'n, bé nwan m'an yɔ like ɛtɛ, yí ti y'ɔ
man m'an nyan amannıɛ a, anın ɛmɔ mɔ bɛ gua ɛwa'n, bɛ hán.
21 Ɛjɔlɛ kpɔlɛ kʋn yê n dıanlın nun n ganlın yí bé afian ɛbɛlɛ ɔ. Mín nwan: 'Ewuetinnge nın
ati yê ɔ man ɛnɛ ɛmɔ lɛ bua mín ndɛɛ ɔ!' "
22 Ɛhı, mɔ Pɔlʋ anʋan tɔlı'n, kɛmɔ kʋnmanna Felisi sı yé Mın Ɛjɔlɛkpa nın anun ɛjɔlɛ yuein
yuein'n, ɔ kɔ tu ɛjɔlɛ'n ɔ kɔ sie ɔ kɔ man bɛ kɔ sanndı. Yí nwan: "Sɛ kpain Liziası ba a, n gɔ
bua ɛmɔ bie."
23 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Felisi kɔ han kɔ hele nzalafʋ kpain'n m'ɔ nıan Pɔlʋ sʋ'n kɛ ɔ tʋ́ yí fiadı. Nan
kʋsʋ ɔ mán Pɔlʋ atın maan yí manngʋn'n-mɔ bála a fua yí nwʋn ɛsɛ bɛ nían yí lıka.

Pɔlʋ 'ba fite Felisi nʋn yí yı Dulusili anyunnun

24 Ɛhı anzin, cıan kɔ yɔ nsan kʋn kɔ sın, kʋnmanna Felisi 'ba a, ɔ nʋn yí yı Dulusili. Dulusili
tı Zufʋ balasua. Felisi kɔ man bɛ kɔ fɛlɛ Pɔlʋ, ɔ kɔ tie dedi'n m'ɔ di kɛ bɛ nyan yí wɔ yé Mın Zozi
Kilisi anun nın anwʋn ɛjɔlɛ'n mɔ anın ɔ lɛ kan'n.
25 Nan kɛmɔ anın Pɔlʋ lɛ kan amanmuo sɛsɛ, bé nwʋn ye esíe nʋn ndɛɛ ebua'n m'ɔ lɛ ba nın
anwʋn ɛjɔlɛ'n, esulo kɔ han Felisi, yí nwan: "Pɔlʋ, ɛnɛ dıɛ'n tı kpa sɔ. Yí ti, cʋın wɔ́ nzin. Mın
nyan alaje a, mın 'ba fɛlɛ wɔ́ biekun."

26 Ɔ yɔ dede a, anın Felisi a man b'a fɛlɛ Pɔlʋ ɔ nʋn yí bɛ jʋjɔ. Afı yí ajʋnlın nun an, ɔ bu yí kɛ
Pɔlʋ b'a wula yí nvʋka maan ɔ yaci yí nun.
27 Ɛhı, afʋɛ kɔkɔlɛ nnyuan kɔ sın, kʋnmanna fʋfɔlɛ kɔ a kɔ kaci Felisi. Kʋnmanna sɔ'n, bɛ
fɛlɛ yí Pɔlʋsiyusi Fɛsıtusi. Nan mɔ Felisi 'kɔ'n, ɔ kɔ yaci Pɔlʋ fiadı sua nın anun, afı ɔ ngulo
man kɛ Zufʋ'n-mɔ bɔ yí dunman ɛtɛ.

25

Pɔlʋ kulo kɛ bɛ di yí ɛjɔlɛ'n Sezaa aja sʋ

1 Mɔ Fɛsıtusi walı juli ɛbɛlɛ mân nın anun'n, yí cıan nsan, ɔ fi Sezale ɔ kɔ hɔ Zoluzalɛmʋn.
2 Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn Izalayɛ mân nın asʋ mgbain'n-mɔ kɔ
sanman Pɔlʋ kɔ man Fɛsıtusi.
3 Bɛ kɔ sɛlɛ Fɛsıtusi bɛ kɔ bʋtʋ yí kɛ ɔ yáci maan bɛ nʋn Pɔlʋ bála Zoluzalɛmʋn. Ɔ 'ba yɔ sɔ'n,
anın b'a hɔ Pɔlʋ ati ahuan, yí dıɛ bɛ nyan yí a, anın bɛ kun yí atunnun.
4 Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, nan Fɛsıtusi a bua bé kɛ Pɔlʋ la fiadı Sezale ɛlɔ yê ɔ ngɔ hyɛ man, yí
muonun ɔ 'ba sa kɔ Sezale.
5 Ɛhı a, yí nwan: "Sɛ sʋanlan sɔ nın a yɔ ɛtɛ nán ɛmɔ kulo kɛ bɛ sanman yí a, anın ɛmɔ
mgbain'n-mɔ mán yɛ hó Sezale nán bɛ sánman yí ɛlɔ."
6 Fɛsıtusi lili kɔ yɔ cıan mɔcʋɛ anaan cıan bulu ala bé afian ɛbɛlɛ yê ɔ salı hɔlı Sezale ɔ. Mɔ
Fɛsıtusi juli Sezale mɔ alíɛ hınlın'n, bɛ kɔ yia. Ɔ kɔ man atın kɛ bɛ fá Pɔlʋ bɛ bála.
7 Pɔlʋ 'ju ɛbɛlɛ ala, Zufʋ'n-mɔ mɔ bɛ fi Zoluzalɛmʋn bɛ walı'n kɔ ta kɔ si kɔ yia yí bɛ kɔ tʋn
yí ɛsʋan. Ɛsʋan'n mɔ bɛ tʋnlın yí'n, sɛ bɛ bisa bé like mɔ Pɔlʋ a yɔ nın an, bɛ ngʋala bɛ ngele
man.
8 Mɔ bé nʋan tɔlı'n nán Pɔlʋ a sa yí nın. Yí nwan: "N vʋnlın man Zufʋ'n-mɔ mala'n, n
gualı man Nyanmıan awulo nın anwʋn efian yê ɛsɛ n ganlın ɛjɔlɛ ɛtɛ n dialı man belemgbin
kpain'n."
9 Mɔ Pɔlʋ hanlın sɔ'n, kɛmɔ Fɛsıtusi kulo kɛ ɔ cıcı Zufʋ'n-mɔ alʋa'n, ɔ kɔ bisa Pɔlʋ kɛ: "Asʋ ɛ
kulo kɛ ɛ kɔ Zoluzalɛmʋn maan yɛ di ɛjɔlɛ ɛhı mín ja sʋ ɔ?"
10 Mɔ Fɛsıtusi bisalı kosuan sɔ'n nán Pɔlʋ a bua yí kɛ: "Belemgbin kpain nın aja sʋ yê mın
kulo kɛ yɛ di ɛjɔlɛ sɔ nın ɔ. Ɔ sanlın kɛ mın nwun man like ɛtɛ mɔ m'an yɔ Zufʋ'n-mɔ ɔ, wó
muonun a nwun yí sɔ.
11 Sɛ m'an yɔ like ɛtɛ mɔ yí ti y'ɔ di kɛ bɛ kun mín an, yí dıɛ ɔ njıjı man. Nan sɛ nán yí sɔ nán
ɛsʋan mgban yê bé nwan bɛ 'tʋn mín an, yí dıɛ sʋanlan fíí ngʋala ɔ ndɔnın man mín ɔ mman
man bé. Yí ti, mın kulo kɛ yɛ di ɛjɔlɛ'n *Lɔmʋn belemgbin kpain Sezaa aja sʋ."
12 Ɛhı, mɔ Pɔlʋ hanlın sɔ'n, Fɛsıtusi nʋn yí mgbain'n-mɔ hɔlı asule walı a, yí nwan: "Sɛ wó
nwan bé lí ɛjɔlɛ'n Sezaa aja sʋ a, ɔ tı man ɛtɛ. Ɛ 'ba hɔ yí ja sʋ."

Pɔlʋ 'ba fite Agilipa nʋn yí yı Beleninsi anyunnun

13 Ɛhı, kɔ yɔ ɛlɛsan kʋn kɔ sın, belemgbin Agilipa nʋn yí yı Beleninsi kɔ a Fɛsıtusi ahın ebisa
Sezale.
14 Kɛmɔ bɛ lili kɔ yɔ ɛlɛnyuan kʋn ɛbɛlɛ'n, Fɛsıtusi kɔ susu Pɔlʋ ɛjɔlɛ'n ɔ kɔ hele belemgbin
Agilipa. Yí nwan: "Nannan, Felisi a yaci sʋanlan kʋn fiadı sua nın anun ɛwa ɔ a hɔ.
15 Nan mɔ n vi ɛwa n gɔlı Zoluzalɛmʋn'n, tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn Izalayɛ mân nın asʋ
mgbain'n-mɔ kɔ a kɔ tʋ mín, bɛ kɔ sanman sʋanlan sɔ'n kɛ m mán bɛ hún yí.
16 "Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, nán m'an bua bé kɛ Lɔmʋn amma'n-mɔ dıɛ, nán kɛ bɛ di bé ɛjɔlɛ nın
ahı. Ɔ sanlın kɛ, sɛ bɛ sanman sʋanlan an, ɔ di kɛ bɛ yia bɛ tı sʋanlan sɔ'n kʋsʋ anʋan nun
ɛjɔlɛ.
17 Ɛhı a, bɛ nʋn mín kɔ a ɛwa. Mín kʋsʋ m'an nne m'an nzie man, alíɛ hınlın an, n gɔ man
bɛ kɔ fɛlɛ sʋanlan sɔ'n mín ja sʋ.
18 Mín ti anun an, mín nwan Zufʋ'n-mɔ lɛ ba han kɛ ɔ'a yɔ nyɔlıɛ ɛtɛ ɔ'a hun sʋanlan. Bɛ
walı a, nán ɛhı ɛjɔlɛ ɔ.
19 Kanngʋ bé asɔnın nın anwʋn ɛjɔlɛ ɔ nʋn sʋanlan bie, bɛ fɛlɛ yí Zozi, yí kʋsʋ yí nwʋn ɛjɔlɛ.
Zozi sɔ nın a wu, Pɔlʋ kʋsʋ lɛ kele kɛ yí nyın wɔ sʋ.
20 Mın nıan ɛjɔlɛ nın an, mın nnwun man kɛ mın kpın mın di yí ɔ. N gɔ han n gɔ hele Pɔlʋ
kɛ sɛ ɔ kulo a, anın ɔ hó Zoluzalɛmʋn maan bɛ hó lí ɛjɔlɛ sɔ nın ɛlɔ.
21 N ganlın an, Pɔlʋ nwan ɔ kulo kɛ bɛ di yí ɛjɔlɛ'n belemgbin kpain Sezaa aja sʋ. Yí ti, m'an
man atın kɛ ɔ há fiadı sua nın anun dede ɔ jú cıan mɔ mın 'fa yí mın kɔ belemgbin kpain
Sezaa aja sʋ."
22 Mɔ Fɛsıtusi anʋan tɔlı'n, belemgbin Agilipa nwan: "Mın kulo kɛ mín bɔbɔ muonun mın
nwun sʋanlan sɔ'n mın tı yí nʋan nun ɛjɔlɛ."
Mɔ belemgbin Agilipa hanlın sɔ'n, Fɛsıtusi nwan: "Ɛhınman, ɛ 'ba tie yí."

23 Ɛhı, mɔ alíɛ hınlın'n, Agilipa nʊn Beleninsi bɛ kɔ sesie bɛ́ nwʊn faın bɛ kɔ a kɔ wʊlʊ lıka
mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n. Bɛ 'ba a, bɛ nʊn nzalafʊ mgbain'n-mɔ nʊn kulo nın asʊ mgbain'n-mɔ. Fɛsıtusi
kɔ man atın kɛ bɛ nʊn Pɔlʊ bála.
24 Mɔ bɛ nʊn Pɔlʊ walı'n, Fɛsıtusi kukuli yí nʊan sʊ a, yí nwan: “Belemgbin Agilipa, ɛmɔ
kʊalaa mɔ ɛmɔ nʊn yɛ́ y'a yia ɛwa'n, sʊanlan'n mɔ Zufʊ'n-mɔ kʊalaa a a sanman yí mín ja sʊ
Zoluzalɛmʊn ɛlɔ ɔ nʊn ɛwa kʊsʊ'n, mɔ yí yê bɛ lɛ tɛtıan bɛ kan kɛ ɔ fata kɛ bɛ kun yí'n, yí ahı.
25 Mín dıɛ, m'an nıan ɛjɔlɛ nın anun an, mın nnwun man like ɛtɛ mɔ ɔ'a yɔ mɔ yí ti yê ɔ fata
kɛ bɛ kun yí ɔ. Nan kɛmɔ yí nwan bɛ lí ɛjɔlɛ'n belemgbin kpain Sezaa aja sʊ'n, mín kʊsʊ mín
nwan n gɔ fa yí n gɔ hɔ.
26 Kʊsʊ afı, mın nnwun man like ɛtɛ mɔ ɔ'a yɔ mɔ mın kɛlɛ yí nwʊn kalata mın kɔ man
belemgbin kpain nın ɔ. Yí ti, m'an man ɔ'a fite wó muonun wó belemgbin Agilipa ɔ nʊn ɛmɔ
kʊalaa anyunnun. Yí dıɛ, bɛ bisa yí kosuan yue a, anın mın nyan bie mın kɛlɛ.
27 Afı, mın nnwunlin man kɛ bɛ 'fa sʊanlan mɔ b'a tʊ yí fiadı bɛ fite belemgbin anyunnun
an, anın bɛ ngele man like fɔ́ón'n mɔ sʊanlan sɔ nın a yɔ'n.”

26

Pɔlʊ 'ba sa yí nın wɔ belemgbin Agilipa anyunnun

1 Ɛhı, mɔ Fɛsıtusi hanlın sɔ'n, belemgbin Agilipa nwan: “Pɔlʊ, atın wɔ nun, sa wó nın.”
2 Pɔlʊ kɔ tınngɛ yí sa, yí nwan: “Nannan Agilipa, mın di yí nwʊn fɛ kɛ ɛnɛ mın kʊala kɛ mın
fite wó nyunnun mın kan ɛsʊan'n kʊalaa mɔ Zufʊ'n-mɔ a tʊn mín nın anwʊn ɛjɔlɛ.
3 Ɔ sanlın kɛ ɛ sı bɛ́ amanmuo'n ɔ nʊn bɛ́ ninnge'n-mɔ anwʊn akpʊlʊwa esúe'n kpa bɔkɔɔ.
Yí ti, mın 'bʊtʊ wó kɛ ɛ sí abʊtamʊn ɛ tíe mín ɛjɔlɛ'n.
4 “Zufʊ'n-mɔ kʊalaatin sı mín mmatʊnman nun, afı m mɔlı yí bʊ Zoluzalɛmʊn mín
menian'n-mɔ afian ɛlɔ.
5 Bɛ sı mín a hyɛ yê sɛ bɛ lɛ kan ananhɔlɛ a, ahan bɛ 'kan kɛ yɛ́ asɔnın fâ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí
Falisifʊɛ'n, mɔ bɛ́ ɛjɔlɛ elie yɔ sı'n, anın n wɔ nun bie.
6 Ɛnɛ, bɛ lɛ bua mín ndɛɛ, ɔ sanlın kɛ mın susu mín ti mın gua anɔhʊba'n mɔ Nyanmıan bɔlı
yɛ́ nan-mɔ nın asʊ.
7 Izalayɛ nvilie bulu nʊn nnyuan'n m'ɔ sʊ Nyanmıan kɔngɔɛ nʊn eyua'n, bɛ́ kʊsʊ bɛ kpʊnndɛ
kɛ anɔhʊba'n kpın sʊ. Anɔhʊba sɔ'n kʊsʊ dunman nun yê Zufʊ'n-mɔ lɛ kun mín ɔ, Nannan
Agilipa!
8 Nan benin yê ɔ wɔ nun, mɔ ɛmɔ nne bɛ nni man kɛ Nyanmıan man menian fi ewue nun
bɛ tinnge ɔ?
9 “Mín bɔbɔ muonun, n yɔlı ajʊnlın kɛ n zín atın ngacile kʊalaa asʊ n dótua menian'n-mɔ
kɛ nán bɛ bɔ Zozi m'ɔ fi Nazalɛtı'n dunman fíí kón.
10 N yɔlı yí sɔ wɔ Zoluzalɛmʊn. Tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mɔ manlın mín yí nwʊn atın, n jılı yɛ́ Mın
menian dɔʊn n gualı bɛ́ fiadı. Ɛsɛ sɛ bɛ 'kun bɛ́ a, mın de mın tʊ nun kɛ bɛ hún bɛ́.
11 Tɛmʊn bie a, mın man bɛ fin bɛ́ mgbele Zufʊ'n-mɔ asɔnın sua'n-mɔ anun, mın mian bɛ́
kɛ bɛ yáci bɛ́ dedi'n m'ɔ wɔ yɛ́ Mın Zozi anun'n bɛ tó. Ɛkpɔ kpili'n mɔ mın kpɔ bɛ́ nın dunman
nun, mın kɔ dede mân ɛhınlın-mɔ anun, mın kɔ mın kele bɛ́ ahʊlʊwa kulo'n mɔ bɛ tı sʊ'n-mɔ
asʊ.
12 “Ɛhı, *tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mɔ kɔ man mín tunmin ɛsɛ bɛ kɔ man atın yê cuein, mín nʊan
y'ɔ le Daması.
13 Nan mɔ n valı atın'n mɔ mın 'kɔ'n, bɛ bɔlı kɔ yɔ sɛnzɛjinlan, nannan Agilipa, kanlannıɛ
kʊn fi anwunno, yí ɛta m'ɔ ta'n, ɔ tala sɛnzɛ'n. Kanlannıɛ sɔ'n kɔ ta kɔ si kɔ yia mín nʊn bɛ́ mɔ
anın mın nʊn bɛ́, yɛ lɛ kɔ'n.
14 Yɛ́ kʊalaa yɛ kɔ fin ası. Mın 'tie a, anın anıɛ kʊn lɛ bisa mín Ebele anıɛ nın anun kɛ: ‘Sɔlʊ,
Sɔlʊ, nzukɛ ati yê ɛ lɛ kele mín ahʊlʊwa ɔ? Ɛ ngɔ hʊala man mín nʊn kpınmgbın.’
15 “Mɔ anıɛ'n hanlın sɔ'n, nán m'an bisa kɛ: ‘Wó nwan ɔ, yɛ́ Mın?’
“Mɔ m misalı kosuan sɔ'n, nán yɛ́ Mın a bua mín kɛ: ‘Mín Zozi yê ɛ lɛ kele mín ahʊlʊwa nın
ɔ.
16 Nan jasʊ jinlan. M'an yı mín nwʊn m'an hele wó maan ɛ yɔ mín akʊa, ɛ di mín nwʊn
adanzıɛ kele ɛhınlın-mɔ kɛ a kpın a nwun mín ɛnɛ'n, ɛsɛ like biekun mɔ mın 'ba yı mın kele
wó'n, kan yí nwʊn ɛjɔlɛ kele bɛ́.
17 Mın 'ba le wó fi Zufʊ'n-mɔ nʊn anıɛ bʊ nga'n-mɔ asa nun. Ɔ sanlın kɛ mın 'ba sʊan wó bɛ́
afian
18 maan ɛ tike bɛ́ nyın bɛ fi awosin nın anun bɛ ba kanlannıɛ nın anun, bɛ fi Satan tunmin
nın abʊ bɛ jasʊ bɛ ba Nyanmıan anwʊn. Sɛ bɛ de mín bɛ di a, bɛ 'nyan bɛ́ ɛtɛ nın anwʊn face
ɔ nʊn lıka wɔ bɛ́ mɔ bɛ tı Nyanmıan dıɛ nın afian.’
19 “Ɛhı, nannan Agilipa, m'an ngʊala man mín ja nun jinlan like'n m'ɔ fi nyanmıansʊ nın
anyunnun.

20 Nan n nili mʊa m mɔlı ɛjɔlɛ sɔ'n n gelelı Daması amma, ɛsɛ m mɔlı n gelelı Zoluzalɛmʊn
kʊsʊ amma, Zude mân nın anun lıka kʊalaatin, ɔ nʊn mân ɛhınlın-mɔ kɛ bɛ káci bé abalabɔ'n
bɛ fá bé nwʊn bɛ mán Nyanmıan, bɛ bó bala m'ɔ kele kɛ bé asıtanlan nın a kaci.
21 Ɛhıka ati yê Zufʊ'n-mɔ a a tɔ mín sʊ mɛlɛ mɔ anın n wɔ Nyanmıan awulo nın anun mɔ bé
nwan bɛ 'kun mín nın ɔ.
22 Nan Nyanmıan a sisa mín dede ɔ'a ju ɛnɛ, ɔ man n jin ɛwa mıın di adanzıɛ mmatʊnman
kʊalaa nʊn mgbain kʊalaa anyunnun. Like mɔ Moyizı nʊn mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ hanlın yí ɛjɔlɛ
kɛ ɔ lɛ ba'n, like sɔ nın anwʊn ɛjɔlɛ dein yê mıın kan nın ɔ.
23 Afı, Moyizı nʊn mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ hanlın kɛ *Kilisi'n 'ba nwun yí nyunnun, yí dein y'ɔ
fi ewue nun ɔ 'di mʊa tinnge ɔ, ɛsɛ ɔ 'bɔ kanlannıɛ'n m'ɔ man bɛ nyan ngʊan nın anwʊn ɛjɔlɛ
ɔ kele yɛ́ mân'n nʊn mân ɛhınlın-mɔ."
24 Mɔ Pɔlʊ anʊan wɔ sʊ ɔ lɛ sa yí nın'n, Fɛsıtusi kɔ tıan, yí nwan: "Pɔlʊ, wó ti a sɛcı!
Nwʊnman'n mɔ ɛ sı yí kpili nın a man wó ti a kpɛ yí nwʊn!"
25 Mɔ Fɛsıtusi hanlın sɔ'n, nán Pɔlʊ a bua yí kɛ: "Kpain, mín ti sɛcılı man. Nan ɛjɔlɛ'n mɔ
mıın kan'n tı ananhɔlɛ ɛsɛ yí ɛhan sʊ ɔ.
26 Belemgbin Agilipa muonun sı ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ. Sɛ mıın kan an, mın nzulo man yí nzin. Ɔ
sanlın kɛ, ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ fíí nvʊn man yí nyın, ɛsɛ nán awosin nun yê b'a fıa b'a li ɔ.
27 Nannan Agilipa, ɛjɔlɛ'n mɔ mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ hanlın'n, asʊ ɛ nne ɛ nni man ɔ? Mın sı kɛ
ɛ de di!"
28 Mɔ Pɔlʊ hanlın ɛhı'n, belemgbin Agilipa nwan: "Pɔlʊ, ɛ de di kɛ kıkaala mɔkʊn ɛ kʊala kɛ
ɛ yɔ maan mın kaci Zozi Kilisi sʊanlan?"
29 Mɔ belemgbin Agilipa hanlın sɔ'n, Pɔlʊ nwan: "Sɛ kıkaala o, sɛ ɛwa asʊ tɛmʊn nyɛ o, mıın
sɛlɛ Nyanmıan kɛ nán ɔ yɔ wó ngʊnmın, nan bé kʊalaa mɔ bɛ wɔ ɛwa bɛ lɛ tie mín ɛnɛ'n, bɛ
káci Zozi Kilisi menian kɛ m'an kaci yí'n. Kʊsʊ, nán man bɛ gua bé sa ngɔnzɔngɔnzɔ kɛ b'a
gua mín'n!"
30 Mɔ Pɔlʊ anʊan tɔlı'n, belemgbin Agilipa, kʊnmanna Fɛsıtusi, Beleninsi nʊn bé mɔ bɛ nʊn
bé tıtı tɔbılı nın anwʊn'n kɔ jasʊ jasʊ.
31 Bɛ hɔlı asule a, bɛ kɔ han yí bé afian ɛlɔ kɛ: "Sʊanlan sɔ'n yɔlı man like m'ɔ di mɔ kɛ kun
yí anaan bɛ tʊ yí fiadı ɔ."
32 Ɛhı a, belemgbin Agilipa kɔ han kɔ hele Fɛsıtusi kɛ: "Sɛ nán kɛ sʊanlan sɔ'n nwan bɛ nʊn
yí hó Sezaa aja sʊ a, ahan ɔ di kɛ bɛ yaci yí nun."

27

Bɛ nʊn Pɔlʊ 'ba hɔ Lɔmʊn

1 Ɛhı, mɛlɛ mɔ bé nwan yɛ fó meli yɛ hó Lɔmʊn'n, bɛ kɔ fa Pɔlʊ nʊn bé mɔ b'a gua bé fiadı'n
mmie-mɔ bɛ kɔ wula nzalafʊ kpain kʊn asa nun. Nzalafʊ sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Zuliyusi. Ɔ sie nzalafʊ
ɛya kʊn. Bé nzalafʊ fâ dıɛ'n li "Belemgbin Sezaa Fâ"
2 Cıan'n juli a, yɛ kɔ fʊ meli kʊn anun. Meli sɔ'n fi kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Adalaminti nın asʊ.
Yɛ́ ɛhɔlɛ nın anun, ɔ di kɛ meli'n jejinlan Azi mân nın anun kulo'n-mɔ mɔ meli lıka wɔ'n. Yɛ
nʊn Alisitakı m'ɔ fi Masedʊanın mân nın anun kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Tesaloninki nın asʊ'n y'ɔ
hɔlı ɔ.
3 Ɛhı, mɔ alíɛ hınlın'n, yɛ kɔ ju kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Sidʊn nın asʊ. Mɔ yɛ juli ɛbɛlɛ'n, Zuliyusi
kɔ man Pɔlʊ atın kɛ ɔ hó fúa yí manngʊn'n-mɔ anwʊn yê like mɔ ɔ'a mian yí nwʊn'n, yí
manngʊn'n-mɔ kʊala kɛ bɛ fa bɛ man yí. Zuliyusi tı sʊanlan m'ɔ nıan Pɔlʊ sʊ kanlanman
kpa.
4 Mɔ yɛ fi Sidʊn ɛbɛlɛ yɛ tuli yɛ́ bʊ'n, yɛ kɔ sın Sipʊlʊ asue afian kpɔlɛ nın anʊan. Ɔ sanlın kɛ
anın anwʊnman'n tu si yɛ́.
5 Yɛ kɔ kpɛ jenvie'n m'ɔ mantan Silisi nʊn Panfili mân'n. Yɛ kɔ ju Lisi mân nun kulo'n mɔ
bɛ fɛlɛ yí Mila nın asʊ.
6 Mɔ yɛ juli ɛbɛlɛ'n, anın meli kʊn fi Ezipiti mân nun kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Alɛgızanndili nın
asʊ ɔ lɛ kɔ Itali mân nun. Nzalafʊ kpain Zuliyusi kɔ man yɛ kɔ fʊ nun.
7 Ɛhı, meli'n mɔ yɛ fʊlı nun'n kɔ bɛtɛ-bɛtɛ. Ɔ man yɛ lili kɔ yɔ ɛlɛnun kʊn asue nın anyınsʊ
dede mɔ yɛ 'ju kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Sinindi anʊan nun'n, yɛ fɛlı kpa. Ɔ sanlın kɛ anın
anwʊnman'n lɛ jıjı yɛ́. Yí ti, y'a ngʊala man ɛbɛlɛ jinlan. Yɛ kɔ sın Kɛlɛtı mân'n m'ɔ tı asue
afian kpɔlɛ nın abʊ ası. Ɛbɛlɛ mantan kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Salımone'n.
8 Yɛ le ɛfɛ yɛ san asue'n dede yɛ kɔ ju lıka kʊn. Lıka sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí "Meli lıka Mgbakpa", ɔ
mantan kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Lase'n.
9 Yɛ hyɛlı ɛbɛlɛ sʊnman yê asue nın anyınsʊ ɛhɔlɛ'n yɔlı esulo. Ɔ sanlın kɛ anın bocie tɛmʊn'n
mɔ bɛ cı ɛhɔɛ nın a sın.

10 Ɛhıka ati, Pɔlʋ kɔ kannzʋ bé. Yí nwan “Ebia-mɔ, mın nıan an, atın etue ɛhı 'ba yɔ esulo. Ɔ sanlın kɛ meli'n nʋn ninnge'n m'ɔ wɔ nun nın anwʋn 'ba han kpa. Yɛ́ muonun bɔbɔ, sɛ Nyanmıan a nni man yɛ́ nzin an, yɛ 'wu.”
11 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ Pɔlʋ hanlın nın a njian man nzalafʋ kpain'n. Nan nunhan mɔ sʋanlan'n m'ɔ kan meli'n nʋn sʋanlan'n m'ɔ le meli'n hanlın'n, sʋ yê ɔ lili ɔ.
12 Ɛbɛlɛ lıka mɔ meli'n-mɔ jinlan'n tı man lıka kpa fɔsıɛ nın anun. Yí ti, bé dɔʋn mɔ bɛ wɔ meli nın anun nın anʋan yɔlı kʋn kɛ bɛ fi ɛbɛlɛ bɛ hó bɛ jú kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Feninkisi nın asʋ. Feninkisi tı Kɛlɛtı mân nın anun kulo. Ɛbɛlɛ lıka mɔ meli'n-mɔ jinlan nın anyın kaci ngʋa nʋn sɛnzɛ atɔlıɛ nʋn sɔlɔ nʋn sɛnzɛ atɔlıɛ. Ɛbɛlɛ yê fɔsıɛ nın anun ahan ɔ di kɛ yɛ jinlan ɔ.

Anwʋnman kpili'n

13 Ɛhı, anwʋnman kaan bie fi ngʋa ɛlɔ ɔ kɔ fita. Mɔ anwʋnman sɔ'n fitalı'n, bé nwan anın ɛjɔlɛ fíí. Bɛ kɔ fʋla meli'n sɛhɛ'n, meli'n kɔ tu yí bʋ ɔ kɔ san Kɛlɛtı mân nın asue nın anʋan kʋkʋ kpa.
14 Kaan cɛ, huuu, anwʋnman kpili kʋn fi Kɛlɛtı mân nın anun ɔ kɔ fita jenvie nın anyınsʋ. Anwʋnman sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí “Elakilʋn”.
15 Anwʋnman'n kɔ bɔlı meli nın abʋ. Bɛ bılı meli nın an, ɔ nyɔ man ye. Anın ɔ di kɛ yɛ yaci yɛ́ nwʋn nun yɛ man anwʋnman'n.
16 Anwʋnman'n kɔ bɔlı meli nın abʋ yɛ kɔ sın asue afian kpɔlɛ kʋn abʋ ası. Asue afian kpɔlɛ sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Koda. Koda lelı anwʋnman'n kaan manlın yɛ́. Anın ɛlɛɛ kʋn sota meli nın anzin. Ɛlɛɛ sɔ'n, sɛ emian ba a yê bɛ fa ɔ. Yɛ fɛlı kpa nán yɛ́ sa a han yí.
17 Bɛ́ mɔ bɛ di meli nın anun junman'n kɔ fʋla ɛlɛɛ'n meli nın anun. Mɔ bɛ fʋlalı ɛlɛɛ'n, bɛ kɔ fa nyanman bɛ kɔ sʋsɔ meli nın afian maan ɔ kɔ yɔ kunngun. Kɛmɔ bɛ sulo kɛ meli'n kɔ nyʋın Libi mân nın asue nʋan anyʋan nın asʋ'n, bɛ kɔ yaci tabʋa nʋnnɔɛ'n m'ɔ sota yí nzin nın anun, anwʋnman'n yê anın ɔ nʋn yɛ́ lɛ kɔ ɔ.
18 Kɛ anın asutue'n lɛ kpın tu si yɛ́'n, mɔ alíɛ hınlın'n, bɛ kɔ ju meli nın anun ninnge'n-mɔ bie bɛ kɔ gua jenvie nın anun.
19 Ɛsɛ mɔ alíɛ hınlın biekun'n, bɛ mɔ bɛ di meli nın anun junman'n, bɛ́ muonun bɛ kɔ ju meli nın anwʋn ninnge'n-mɔ bɛ kɔ gua jenvie nın anun.
20 Yí cıan kɔ yɔ nyɛ, eyua nvi man, nzalama nda man, kɛ asutue'n la sʋ nın ala'n. Afı sian dıɛ, yɛ́ nyın ta nun kɛ ewue yê yɛ lɛ ba wu ɔ.
21 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n kʋsʋ, anın yɛ lili like a hyɛ kpa. Ɛhı a, Pɔlʋ kɔ jasʋ kɔ jinlan bé afian. Yí nwan: “Mín manngʋn-mɔ, ahan ɛmɔ tielı mín maan yɛ halı Kɛlɛtı. Sɛ yɛ halı ɛbɛlɛ a, ahan y'a nnwun man yalɛ y'a nzɛcı man ninnge.
22 Nan kıkaala dıɛ, ɛmɔ tíla bé ahʋnlın. Sʋanlan fíí ngɔ wu man, nan meli nın ala yê ɔ 'nʋan ɔ.
23 Afı ɛnɛ kɔngɔɛ, Nyanmıan mɔ n dı yí sʋanlan mɔ mın sʋ yí'n, yí bɔfʋɛ'n kʋn walı mín nwʋn.
24 Yí nwan: ‘Pɔlʋ, n'ɛ sulo! Ɔ di kɛ ɛ fite belemgbin kpain nın anyunnun. Nyanmıan a tie wɔ́ mmʋtʋɛ'n. Wɔ́ dunman nun, Nyanmıan 'ba man bé kʋalaa mɔ bɛ nʋn wɔ́ gua meli nın anun'n nyan ngʋan.’
25 Ɛhıka ati, mín manngʋn-mɔ, ɛmɔ tíla bé ahʋnlın. Ɔ sanlın kɛ mın de Nyanmıan mın di. Ɛjɔlɛ'n mɔ ɔ'a han ɔ a hele mín'n, ɔ 'kpın sʋ.
26 Nan kʋsʋ, asue afian kpɔlɛ kʋn asʋ yê yɛ 'yue ɔ.”

Meli'n 'ba nyʋın

27 Ɛhı, kɛ asutue'n mantanlın yɛ́ meli'n tango tango ɛbɔ asue'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Adiliyatiki nın asʋ'n, yí cıan bulu ɔ nʋn nnan ahı. Mɔ ɔ 'kɔ kɔ yɔ alımunnun'n, ɔ kɔ yɔ bɛ́ mɔ bɛ di meli nın anun junman'n kɛ bɛ ka kaan bɛ tʋ etin.
28 Nyanman'n mɔ bɛ fa bɛ susu bɛ nwun lıka mɔ asue nın abʋ kɔ ɔ ju'n, bɛ kɔ tʋ bɛ kɔ gua asue nın anun. Nyanman sɔ'n, bulalɛ wɔ yí ti. Bɛ susuli a, bɛ kɔ nwun kɛ yí bʋ tı mɛtılı abulasan ɔ nʋn nsʋ. Bɛ hɔlı bɛ́ nyunnun kaan an, ɛsɛ bɛ kɔ susu yí biekun. Bɛ kɔ nwun kɛ yí bʋ tı mɛtılı abulaa ɔ nʋn mɔcʋɛ.
29 Bɛ sulo kɛ yɛ́ meli'n kɔ fʋ ɛbʋɛ sʋ. yí ti, bɛ kɔ gua sɛhɛ nnan asue nın anun meli nın abʋ ati. Anın bɛ lɛ sɛlɛ kɛ alíɛ hín ndɛ-ndɛ.
30 Kanngʋ anın bɛ lɛ kpʋnndɛ atın bɛ fi meli nın anun bɛ nwanndi. Bɛ kɔ jula ɛlɛɛ'n mɔ emian ba a bɛ fa nın asue nın anyınsʋ. Bɛ 'bisa bɛ́ a, bɛ́ nwan bɛ 'ju bɛ yɔ meli nın anyunnun sɛhɛ dıɛ'n-mɔ kpa.
31 Mɔ Pɔlʋ nwunlin yí sɔ'n, ɔ kɔ han kɔ hele nzalafʋ kpain'n nʋn nzalafʋɛ'n-mɔ kɛ: “Sɛ menian ɛhı-mɔ a ndanlan man meli nın anun an, ɛmɔ nnyan man ngʋan.”
32 Ɛhı a, nzalafʋ'n-mɔ kɔ kuko nyanman'n-mɔ m'ɔ lile ɛlɛɛ nın anun'n, Bɛ kɔ yaci ɛlɛɛ'n maan ɔ kɔ hɔ.

33 Ɛhı, anın bɛ lɛ nwʋnndɛ kɛ alíɛ hín. Pɔlʋ kɔ wowula bé kʋalaa bé anwʋnsɛlɛ kɛ bɛ lí like.
Yí nwan: “Ɛmɔ nían, ɛnɛ tı cıan bulu nʋn nnan, yalɛ'n dunman nun, ɛmɔ lili man like.
34 Yí ti, mın 'sɛlɛ ɛmɔ kɛ ɛmɔ lí like kaan nán b'a nyan anwʋnsɛlɛ. Ɔ sanlın kɛ, ɛmɔ anun bie fíí anwʋn ngɔ bu man ɛbʋın.”
35 Mɔ Pɔlʋ hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ fa kpaʋn, ɔ kɔ la Nyanmıan ası bé kʋalaa bé nyunnun ɛbɛlɛ.
M'ɔ lalı Nyanmıan ası ɔ yuelı'n, ɔ kɔ bu nun ɔ kɔ li.
36 Mɔ bé kʋalaa bɛ nwunlin kɛ Pɔlʋ a li like'n, bé kʋsʋ bɛ nyanlın anwʋnsɛlɛ bɛ lili like.
37 Yé kʋalaa mɔ anın yɛ wɔ meli nın anun'n, yɛ tı menian ɛya nnyuan menian abulasʋ ɔ nʋn nsian.
38 Mɔ bé kʋalaa bɛ lili like bé kʋ yili'n, bɛ kɔ ju *bele'n bɛ kɔ gua jenvie nın anun maan meli'n kɔ yɔ halu-halu.
39 Ɛhı, mɔ alíɛ hınlın'n, bé mɔ bɛ di meli nın anun junman nın a nnwun man lıka'n nzɔlɛ.
Nan bɛ 'nıan an, anın jenvie'n lıka kʋn tı kɔ wʋlʋ asıɛ nın anun. Lıka sɔ'n tı anyʋan. Ɛbɛlɛ yê bé mɔ bɛ di meli nın anun junman'n kulo kɛ, sɛ bɛ yɔ nán ɔ yɔ ye a, anın bɛ man meli'n nyʋın ɔ.
40 Bɛ kɔ foti foti sɛhɛ'n-mɔ bɛ kɔ gua jenvie nın anun. Bɛ kɔ yıyı nyanman'n-mɔ kʋalaatin mɔ bɛ sɔ nun bɛ bıbılı meli nın ati'n. Mɔ bɛ yuelı yí yıyı'n, bɛ kɔ mınnda afela kʋn meli nın anyunnun maan anwʋnman bɔlı yí bʋ. Mɔ anwʋnman'n 'bɔlı meli nın abʋ'n, anın ɔ nʋn bé lɛ kɔ lıka mɔ anyʋan'n wɔ ɛlɔ.
41 Nan bɛ juli lıka kʋn an, meli'n kɔ nyʋın. Ɔ sanlın kɛ ɛbɛlɛ lıka'n tı asue nnyuan ayialıɛ.
Meli nın ati'n kɔ nyʋın dede ɔ ngʋala man yí bʋ tu fíí. Mgbaha'n kɔ fin meli nın abʋ ati sɛlɛ sɛlɛ kpa dede ɔ kɔ bubu nun.
42 Mɔ nzalafʋ'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bé nwan bɛ 'kun bé mɔ b'a gua bé fiadı'n kʋalaatin nán bé nun bie a nyɔ man asue ɔ a nwanndi man.
43 Mɔ bɛ hanlın sɔ'n nán bé kpain nın a totua bé. Ɔ sanlın kɛ ɔ kulo kɛ ɔ de Pɔlʋ ati. Ɔ manlın atın kɛ bé mɔ bɛ sı asue yɔ'n, bɛ lí mʋa bɛ tó asue nın anun. Bɛ yó asue bɛ fó fie.
44 Ɛhınlın-mɔ 'ba fʋ bɛ gugua meli'n tabʋa'n nʋn yí mgbʋnmgbɔ nın asʋ bɛ kɔ fie. Anın kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ bé kʋalaa bé nwʋn kʋnlʋn-ngʋnlʋn bɛ fʋlı fie nın anın.

28

Malıtı mân'n

1 Ɛhı, mɔ yɛ nyanlın yé ti yuelı'n, bɛ kɔ han bɛ kɔ hele yé kɛ asue afian kpɔlɛ'n mɔ yɛ fitelı sʋ'n li Malıtı.
2 Ɛbɛlɛ menian'n-mɔ kɔ sɔ yé nun kanlanman kpa. Kɛmɔ anın esue'n lɛ tɔ mɔ ɛyɛlɛ wɔ nun'n, bɛ kɔ huan sîn kpili kpa kʋn. Sîn kpili sɔ nın anwʋn yê bɛ lelı yé kʋalaa yé atın ɔ.
3 Mɔ yɛ gua sîn nın anwʋn'n, Pɔlʋ kɔ sısa mmaka mmaka'n-mɔ, yí nwan ɔ 'fa gua sîn nın anun. Mɔ ɔ 'fa gua nun'n, kanngʋ anın owo kʋn wɔ nun. Mɔ sîn'n wulu-wulu'n hanlın yí'n, ɔ kɔ fite kɔ sinze Pɔlʋ asa.
4 Mɔ ɛbɛlɛ menian'n-mɔ nwunlin kɛ owo'n sinze Pɔlʋ asa'n, bɛ kɔ han bɛ kɔ hele bé nwʋn kɛ: “Fóón kɛ sʋanlan ɛhı tı kodiawu! Ahan ɔ 'wu asue nun mɔ mʋafʋɛ ɔ'a nyan yí ti'n, ɔ'a nju man, Nyanmıan lɛ bua yí ndɛɛ ɔ kun yí.”
5 Nan Pɔlʋ kɔ kpʋnndın owo'n kɔ gua sîn nın anun. Yí bʋsʋ'n ngɔ yɔ man yí like fíí.
6 Ɛhınlın-mɔ dıɛ, anın bɛ lɛ nwʋnndɛ bɛ nıan, sɛ Pɔlʋ asa'n kɔ nwun, anaan sɛ ɔ kɔ wu nvu nun e. Nan bɛ tanlanlın bɛ nwʋnndɛlı dede mɔ bɛ nıan an, ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí mma man yí nzin'n, bɛ kɔ kaci bé nʋan. Bé nwan ɔ tı bʋsʋın.
7 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın lıka kʋn mantan yé nwʋn ɛbɛlɛ. Sʋanlan'n m'ɔ le lıka sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Pubiliyusi. Yí dein yê ɔ tı Malıtı mân nın anun ɛbɛlɛ alimʋa sʋanlan kpili ɔ. Bian sɔ'n kɔ le yé kanlanman, ɛsɛ ɔ kɔ sike yé dede cıan nsan.
8 Tɛmʋn sɔ'n, anın Pubiliyusi ası'n la. Ɔ sanlın kɛ ebunnun a hyı yí, ɛsɛ abutunman kanlan kʋsʋ a li yí. Pɔlʋ kɔ hɔ kɔ nıan yí bʋsʋ, ɔ kɔ yɔ asɔnın, ɔ kɔ fa yí sa kɔ sie wuluwafʋɛ nın asʋ maan yí nwʋn kɔ sa.
9 Mɔ bian kpain'n nın anwʋn salı'n, ɛbɛlɛ mân nın anun nwuluwafʋɛ'n-mɔ kʋsʋ kɔ a kɔ man bé nwʋn kɔ sa.
10 Ɛhı a, bɛ kɔ kuku yé anwunno. Yɛ wɔ ɛbɛlɛ dede cıan mɔ yɛ 'tu yé bʋ'n, like biala mɔ yɛ kʋala kɛ yɛ mian yí nwʋn atunnun'n, Malıtı menian'n-mɔ kɔ fa kɔ man yé.

Pɔlʋ 'ba ju Lɔmʋn

11 Ɛhı, yɛ lili sala nsan Malıtı mân nın anun ɛbɛlɛ. Tɛmʋn mɔ yɛ 'kɔ'n, yɛ fʋlı Alɛgızanndili meli kʋn anun. Meli sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí “Mmʋsʋın nda”. Fɔsıɛ nın ati, Mmʋsʋın nda sili ası Malıtı mân nın anun ɛbɛlɛ.
12 Mɔ yɛ tuli yé bʋ'n, kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Silacuzı nın asʋ yê yɛ lili mʋa yɛ juli ɔ. Yɛ lili cıan nsan ɛbɛlɛ.

13 Yɛ fi ɛbɛlɛ, yɛ kɔ san asue nɪn anʋan yɛ kɔ ju kulo'n mə bɛ fɛlɛ yí Elezio nɪn asʋ. Mə alíɛ
hɪnlɪn'n, ngʋa anwʋnman'n kɔ bɔ yí bʋ ɔ kɔ fita. Ɔ man yɛ lili cɪan nnyuan atunnun nán y'a
ju kulo'n mə bɛ fɛlɛ yí Puzəlʋ nɪn asʋ.
14 Mə yɛ juli Puzəlʋ ɛbɛlɛ'n, yɛ kɔ nwun anianman mmie-mə. Bé nwan yɛ lí məlɛ kʋn bé
nwʋn ɛbɛlɛ. Anɪn kɛ yɛ kpɪnlɪn yɛ yəlɪ mə yɛ juliLəmʋn ɛlə nɪn anɪn.
15 Nan dede mə yɛ 'juLəmʋn'n, ɛlə anianman'n-mə kɔ tɪ yé ngan. Mmie-mə kɔ a yé atɪn ele
Apiyusi kulo nɪn asʋ ɛbɛlɛ Gua nun. Mmie-mə kʋsʋ kɔ a yé atɪn ele kulo'n mə bɛ fɛlɛ yí Lɪka
Nsan mə bɛ Da nɪn asʋ. Mə Pəlʋ nwunlin anianman sɔ'n-mɔ'n, ɔ kɔ la Nyanmɪan asɪ ɔ kɔ nyan
anwʋnsɛlɛ.
16 Mə yɛ juliLəmʋn ɛlə'n, bɛ kɔ man Pəlʋ atɪn kɛ ɔ tí yí nwʋn ɔ tánlan ɔ nʋn nzalafʋ'n m'ɔ sisa
yí'n.

Pəlʋ 'ba bə Ɛjəlɛkpa'n keleLəmʋn amma'n-mə

17 Ɛhɪ mə yɛ juliLəmʋn'n, yí cɪan nsan, Pəlʋ kɔ yia ɛbɛlɛ Zufʋ mgbain'n-mə yí awulo ɛlə. Mə
bé ti yialɪ'n, Pəlʋ nwan: “Anianman-mə, m'an nze man yé mân nɪn anun ɛlə menian'n-mə sa,
m'an ngan man yé nan-mə amanmuo nɪn anwʋn ɛjəlɛ ɛtɛ, kʋsʋ b'a hyɪ mín Zoluzalɛmʋn ɛlə
b'a tʋ mín fiadɪ ɛsɛ b'a fa mín b'a wulaLəmʋn menian'n-mə asa nun.
18 Nan məLəmʋn menian'n-mə tɪlɪ mín nʋan nun ɛjəlɛ yuelɪ'n, bé nwan bɛ 'yaci mín nun.
Ɔ sanlɪn kɛ, bɛ nnwun man like ɛtɛ mə m'an yə m'ɔ di kɛ bɛ kun mín yí nwʋn ɔ.
19 Mə bɛ hanlɪn sɔ'n, Zufʋ'n-mə nwan bɛ ndie man. Kɛmə mín kʋsʋ mɪn ngulo man kɛ mɪn
tʋn mɪn mân nɪn ɛsʋan'n, mín nwan ɛjəlɛ sɔ'n, belemgbin kpain nɪn aja sʋ ɛwa yê yɛ 'di yí ɔ.
20 Anɪn like ati m'ɔ man m'an fɛlɛ ɛmə'n, yí ahɪ. Ɔ sanlɪn kɛ, sʋanlan'n mə Izalayɛ mân'n
susu yí ti gua yí sʋ'n, yí dunman nun ati yê b'a gua mín sa ngənzəngənzə ɛhɪ ɔ.”
21 Mə Pəlʋ anʋan təlɪ'n, bé nwan: “Yé sa hanlɪn man wó ti kalata m'ɔ fi Zude mân nɪn anun.
Ɛsɛ yé nianman'n-mə anun fíí fi ɛlə ɔ walɪ hanlɪn man wó nwʋn ɛjəlɛ ɛtɛ ɔ helelɪ man yé ɛwa.
22 Nan kʋsʋ yɛ kulo kɛ yɛ tɪ wó nʋan nun ɛjəlɛ yɛ nwun m'ɔ wə wó kunnun'n. Ɔ sanlɪn kɛ fâ
sɔ'n mə ɛ di'n, lɪka biala, menian'n-mə tu bé nyɪn bɛ sa yí.”
23 Mə bɛ hanlɪn sə yuelɪ'n, bɛ nʋn Pəlʋ bɛ kɔ hele bé nwʋn cɪan. Mə cɪan sɔ'n juli'n, bɛ kɔ a
dɔʋn kpa. Bɛ kə a kə tʋ Pəlʋ yí lɪka m'ɔ da ɛbɛlɛ. Ɔ bə yí bʋ ngɛlɛmə dede ɔ kɔ ju nəsʋba, Pəlʋ kɔ
han Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anwʋn ɛjəlɛ kɔ hele bé. Zozi anwʋn ɛjəlɛ'n mə b'a hɛlɛ wə
*Moyizɪ mala nɪn anun ɔ nʋn mgbɔmanfʋɛ'n-mə kalata'n-mə anun'n, Pəlʋ kɔ bubu kɔ hele
bé.
24 Mə bɛ nwunlin yí sɔ'n, mmie-mə lelɪ Pəlʋ anʋan ɛjəlɛ'n bɛ lili. Nan mmie-mə kʋsʋ dɪɛ, b'a
nne b'a nni man.
25 Kɛmə afɪ bé afian ɛlə bé nʋan a nzɛ man bé nwʋn yê bɛ jasʋlɪ'n, ɛ 'nwun ɛjəlɛ mə Pəlʋ
hanlɪn helelɪ bé'n. Yí nwan: “Ɛjəlɛ'n mə Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n nanndɪlɪ kpɔmanfʋɛ
*Ezayi asʋ ɔ hanlɪn helelɪ ɛmə mgbain'n-mə'n, kanngʋ ə tɪ ananhəlɛ sakpa!
26 Kpɔmanfʋɛ Ezayi nwan:
Kə menian ɛhɪ-mə anwʋn nán kan kele bé kɛ:
Ɛmə 'ba tie yí kpa, kʋsʋ ɛmə ngə tɪ man yí bʋ.
Ɛmə 'ba nɪan yí kpa, kʋsʋ ɛmə ngə nwun man yí.
27 *Ɔ sanlɪn kɛ menian ɛhɪ-mə a kete bé ahʋnlɪn'n,*
b'a totua bé nzʋ'n ɛsɛ b'a momuan bé nyɪn'n.
Ɔ man bé nyɪn'n nnwun man asɪ,
bé nzʋ'n ndɪ man ɛjəlɛ nán b'a nwun ngɛlɛ
b'a kaci bé nyɪn mín nwʋn nán bé nwʋn a sa.
28 “Yí ti, ɛmə nwún yí kɛ Nyanmɪan ngalɪɛ'n m'ɔ man bɛ nyan bé ti'n, ngalɪɛ sə nɪn a tʋ bé
mə bɛ tɪ man Zufʋ'n. Bé dɪɛ, bɛ tie bɛ de Nyanmɪan bɛ di.”
[
29 Mə Pəlʋ hanlɪn sə yuelɪ'n, Zufʋ'n-mə 'kə a, anɪn bɛ lɛ su akpʋlʋwa kpa bé afian ɛlə.]
30 Ɛhɪ anzin, Pəlʋ tanlanlɪn sua'n m'ɔ hayɪlɪ nɪn anun ɛbɛlɛ dede afʋɛ nnyuan. Ɔ sə bé kʋalaa
mə bɛ kulo kɛ bɛ nwun yí nwʋn nɪn anun.
31 Ɔ le atɪn ɔ kan Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anwʋn ɛjəlɛ, ɛsɛ ɔ bə yé Mɪn Zozi Kilisi
Ɛjəlɛkpa'n ɔ kele menian'n-mə, like fíí njɪjɪ man yí.

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ HƐLƐLƱ NWANLIN LƆMƱN ASƆNIN MMA'N-MƆ'N

M'ɔ wɔ nun'n

Nwan sʋanlan dɪɛ y'ɔ le Pɔlʋ? Pɔlʋ tɪ Zufʋ, bɛ wʋlɪ yí Silisi mân nun kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Talɪsɪ nɪn asʋ. Nan kʋsʋ, Zoluzalɛmʋn yê bɛ talɪ yí ɔ suanlɪn Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn ɔ. Ɔ kacili sʋanlan mɔ yí nwʋn tɛ yí wɔ Zufʋ'n-mɔ amanmuo nɪn anun. Pɔlʋ helelɪ alimʋa Kilisi amma'n-mɔ ahʋlʋwa. Nan yé Mɪn Zozi yɪlɪ yí nwʋn helelɪ yí, ɔ fɛlɛlɪ yí kɛ ɔ káci yí bɔfʋɛ wɔ bé mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n-mɔ afian. Pɔlʋ hɔlɪ bɔlɪ Ɛjɔlɛkpa'n wɔ *Lɔmʋn belemgbin mân nɪn anun lɪka dɔʋn.

Mɛlɛ mɔ Pɔlʋ 'kɛlɛ kalata ɛhɪ'n, anɪn ɔ wɔ Kolɪntɪ kulo nɪn asʋ. Ɔ kulo kɛ ɔ kɔ Zoluzalɛmʋn, ɛsɛ kʋsʋ ɔ kɔ Lɔmʋn. Yí ti, ɔ hɛlɛlɪ Lɔmʋn asɔnɪn mma'n-mɔ kɛ ɔ lɛ ba bé nwʋn ɛlɔ ɔ kekele bé like ɔ wowula bé anwʋnsɛlɛ.

Pɔlʋ a hye kalata ɛhɪ anun nsan. Alimʋa lɪka dɪɛ'n (yí ti 1-8), ɔ lɛ tu Ɛjɔlɛkpa nɪn abʋ. Ɔ lɛ kan kɛ menian'n-mɔ kʋalaatin, Zufʋ o, bé mɔ bɛ tɪ man Zufʋ o, bé kʋalaa bɛ tɪ ɛtɛfʋɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun yê bɛ di fʋɔ, Nyanmɪan sikpɛ'n 'kun bé (1.18-3.20). Nan Zozi Kilisi mɔ ɔ'a nyɔ man ɛtɛ fíí nɪn adawʋlʋman, yí ewue m'ɔ wulí'n, ɔ tuli yé ɛtɛ'n-mɔ ɔ lelɪ yé ti. Ɔ man bé kʋalaa mɔ bɛ de yí bɛ di'n, Nyanmɪan bu bé kɛ sɛsɛfʋɛ (3.21-5.21). Pɔlʋ lɛ kele nun yuein kɛ Nyanmɪan mala'n tɪ like kpa, nan kʋsʋ, kɛmɔ yɛ le man anwʋnsɛlɛ'n, yɛ ngʋala man sʋ di. Ɛhɪka ati, Nyanmɪan a nwun yé nwʋn anwunnvoe ɔ'a fa yí Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n ɔ'a man yé maan ɔ bʋka yé yɛ kaci Nyanmɪan amma (yí ti 6-8).

Kalata nɪn ati 9-11, Pɔlʋ lɛ kan Zufʋ dɔʋn mɔ bɛ falɪ man bé nwʋn manlɪn man Zozi nɪn ɛjɔlɛ. Sɛ b'a yɪ Zozi a, Nyanmɪan dɪɛ, ɔ yɪlɪ man yí menian'n-mɔ.

Kalata nɪn ati 12.1-15.13, Pɔlʋ lɛ kekele atɪn m'ɔ di kɛ asɔnɪn mma'n-mɔ sɪn sʋ bɛ bu mân'n kanlanman maan bé mɔ bɛ nzɪ man Nyanmɪan'n nwun yí kɛ b'a fa bé nwʋn b'a man Zozi sakpa. Nunhan m'ɔ tɪ cɪnnjɪn'n y'ɔ le bé manngʋn ehulo'n. Kalata nɪn agualɪɛ nun, ɔ lɛ bisa yí manngʋn'n-mɔ dɔʋn mɔ bɛ wɔ ɛlɔ nɪn ahɪn (15.14-16.27).

Ahɪn ebisa

1 Mín Pɔlʋ mɔ n dɪ Kilisi Zozi akʋa'n yê mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn nwan ɛmɔ ɔ. Nyanmɪan
Kpili a fɛlɛ mín kɛ n gáci Zozi bɔfʋɛ, ɔ'a yɪ mín kɛ m mó yí Ɛjɔlɛkpa'n.
2 Ɛjɔlɛkpa sɔ'n, Nyanmɪan manlɪn yí mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ falɪ bɔlɪ anɔhʋba daba. Ɔ manlɪn
bɛ hɛlɛlɪ yí nwʋn ɛjɔlɛ yí Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ Nwannzan-nwannzan nɪn anun.
3 Ɛjɔlɛkpa sɔ'n, y'ɔ le yí Wa nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n. Nyanmɪan manlɪn yí Wa'n nyanlɪn kulo
sʋanlan anwʋnnaan, bɛ wʋlɪ yí belemgbin *Davidi afilie nɪn anun.
4 Kɛmɔ ɔ tɪ sʋanlan nwannzan-nwannzan'n, Nyanmɪan manlɪn ɔ fi ewue nun ɔ tinngelɪ
maan bɛ nwunlin kɛ ɔ tɪ Nyanmɪan tunmin Baa sakpa. Yí Wa sɔ'n y'ɔ le yé Mɪn Zozi Kilisi.
5 Yí dunman nun, Nyanmɪan a nwun mín nwʋn anwunnvoe, ɔ'a yɪ mín kɛ n gáci Zozi bɔfʋɛ.
Ɔ'a sʋan mín kɛ n vélɛ menian'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ nzɪ man Nyanmɪan'n maan bɛ lé Zozi bɛ lí
nán bé nyɪn a sɔ yí.
6 Menian sɔ'n-mɔ, ɛmɔ wɔ bé nun bie, ɛmɔ mɔ Zozi Kilisi a fɛlɛ ɛmɔ'n.
7 Mɪɪn kɛlɛ ɛmɔ kʋalaa mɔ, Lɔmʋn ɛlɔ, Nyanmɪan kulo ɛmɔ ɛjɔlɛ mɔ ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ kɛ bɛ káci yí
anwʋntɪɛ mma'n. Mɪn 'bisa ɛmɔ ahɪn.
Yé Sɪ Nyanmɪan nʋn yé Mɪn Zozi Kilisi nwún ɛmɔ anwʋn anwunnvoe, ɛsɛ bɛ mán ɛmɔ alʋa
cícɪ bé nwʋn.

Pɔlʋ kulo kɛ ɔ kɔ Lɔmʋn

8 Zozi Kilisi adawʋlʋman, mɪn 'di mʋa mɪn da mín Nyanmɪan asɪ wɔ ɛmɔ dunman nun. Ɔ
sanlɪn kɛ bɛ kan dedi'n mɔ ɛmɔ le yí nɪn anwʋn ɛjɔlɛ kpa mân nɪn anun lɪka kʋalaatin.
9 Nyanmɪan Kpili mɔ n ne mín ahʋnlɪn kʋalaa mɪn sʋ yí, mɪn bɔ yí Wa nɪn Ɛjɔlɛkpa'n, ɔ di
mín adanzɪɛ kɛ mɪn sɛlɛ mɪn man ɛmɔ cɪan daa.
10 Mɪn sɛlɛ Nyanmɪan kɛ sian dɪɛ, sɛ ɔ kulo a, ɔ mán mín atɪn maan n gó n vúa ɛmɔ anwʋn.
11 Ɔ sanlɪn kɛ mɪn kulo kɛ mɪn nwun ɛmɔ anwʋn sakpa, nán mɪn kekele ɛmɔ like maan ɛmɔ
nyan Nyanmɪan Wawɛ'n nyila'n.
12 Ɛsɛ bɔbɔ m'ɔ man mɪn kulo kɛ mɪn ba ɛmɔ anwʋn ɛlɔ'n y'ɔ le kɛ sɛ mɪn ba a, anɪn dedi'n
mɔ ɛmɔ le yí'n, ɔ nʋn mín dɪɛ'n mɔ n ne yí'n, yé kʋalaa yɛ fa yɛ wowula yé nwʋn anwʋnsɛlɛ.
13 Anianman-mɔ, ɛmɔ nwún yí kɛ m'an bu ɛmɔ ɛlɔ ɛwalɛ nɪn anwʋn mgbʋnndan dɔʋn. Nan
kʋsʋ m'an nnyan man yí nwʋn atɪn dede ɔ'a ju ɛnɛ. Mín nwan bɔbɔ mɪn 'ba nán mɪn di
junman ɛmɔ afian ɛlɔ maan mín junman'n kɔ yí nyunnun kɛ n yɔlɪ yí mân ɛhɪnlɪn-mɔ anun'n.
14 Junman m'ɔ tɪ kalɛ m'ɔ la mín sʋ'n y'ɔ le kɛ m mó Ɛjɔlɛkpa'n n géle bé mɔ bé nyɪn a tɪ nʋn
bé mɔ bé nyɪn tɪlɪ man'n, bɛ mó bɛ sɪ kalata nʋn bé mɔ bɛ nzɪ man kalata'n.

15 Yí sɔ ati, ɔ cian kɛ mɪn ba Lɔmʋn ɛlɔ nán mɪn bɔ Ɛjɔlɛkpa'n mɪn kele ɛmɔ kʋsʋ.

Ɛjɔlɛkpa'n kele Nyanmɪan tunmin'n

16 Afɪ, mín dɪɛ, mɪn nza man Ɛjɔlɛkpa nɪn anwʋn nyian. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ tɪ tunmin mɔ Nyanmɪan fa de menian'n-mɔ kʋalaatin mɔ bɛ de yí bɛ di'n ngʋan. Ɔ fa de Zufʋ'n-mɔ kʋalaaka, nán ɔ'a le bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n kʋsʋ.

17 Yí bʋ y'ɔ le kɛ Ɛjɔlɛkpa sɔ nɪn anun yê yɛ nwun kɛ Nyanmɪan kpɪn bu menian'n-mɔ sɛsɛ ɔ. Ɔ kele kɛ ɔ fi abʋbɔ dede ɔ ju ayuelɪɛ, sʋanlan dedi m'ɔ le yí wɔ Nyanmɪan anun'n yê Nyanmɪan fa bu sʋanlan sɛsɛ ɔ. Afɪ ɔ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ: *Sɛsɛfʋɛ, yí dedi nɪn ati yê Nyanmɪan 'man ɔ nyan ngʋan ɔ.*

Nyanmɪan sikpɛ'n

18 Afɪ kɛmɔ menian'n-mɔ mman man Nyanmɪan anyɪnnzɔ, ɛsɛ bɛ bɔ bala ɛtɛ bɛ totua ananhɔlɛ nɪn anwʋn atɪn'n, Nyanmɪan a fa bɛ́ nwʋn sikpɛ a wula yí kunnun. Ɔ man Nyanmɪan sikpɛ sɔ'n fi anwunno ɛlɔ dede ɔ ju asɪ ɛwa ɔ cɪ menian'n-mɔ.

19 Nyanmɪan 'tua bɛ́ yí nwʋn kalɛ, ɔ sanlɪn kɛ yí muonun, ɔ'a yɪ yí nwʋn yuein a hele mân'n, b'a nwun yí kɛ ɔ kpɪn tɪ yí'n.

20 Afɪ kɛ Nyanmɪan bɔlɪ mân'n, yí ninnge'n-mɔ mɔ ɔ'a yɔ'n, ɔ man menian'n-mɔ nwun yí kɛ ɔ wɔ ɛbɛlɛ ɛsɛ yí tunmin'n m'ɔ le yí'n tɪ tunmin m'ɔ le man ayuelɪɛ. Yí sɔ ati, menian'n-mɔ le man ɛjɔlɛ fíí mɔ bɛ kan bɛ sa bɛ́ nɪn ɔ.

21 Menian'n-mɔ sɪ kɛ Nyanmɪan wɔ ɛbɛlɛ, nan kʋsʋ bɛ nyɪ man yí ayɛ bɛ nna man yí asɪ kɛ ɔ sɛ fata'n. B'a kaci tomgban. Yê kɛmɔ bɛ nzɪ man ngɛlɛ'n, bɛ nanndɪ awosin nun.

22 Bɛ nwan bɛ tɪ ngɛlɛfʋɛ, kʋsʋ anɪn b'a tolo.

23 Nyanmɪan m'ɔ nwu man m'ɔ di mɔ bɛ sʋ yí bɛ wula yí anunminnyanmʋn'n, cɛcɛ, abaaba m'ɔ soman kulo sʋanlan m'ɔ wu'n, nnʋnman, naan nʋn naan mɔ bɛ cʋɪn bɛ́ nwʋn asɪ'n yê bɛ tʋtɔ bɛ́ ɔ.

24 Ɛhɪka ati, Nyanmɪan a yaci bɛ́ bɛ́ satɪlɪfʋɛ nyɔlɪɛ'n-mɔ mɔ bɛ kulo nɪn anun. Ɔ man bɛ́ abalabɔ'n mɔ kʋn nʋn yí manngʋn bɔ'n man anyunnunguasɪɛ kan bɛ́ bɔbɔ muonun bɛ́ nwʋnnaan'n.

25 Nyanmɪan anwʋn ɛjɔlɛ'n m'ɔ tɪ ananhɔlɛ'n, bɛ ngulo man kɛ ato ɛjɔlɛ'n. Bɛ tʋtɔ ninnge'n-mɔ bɛ yaci Nyanmɪan muonun mɔ ɔ'a bɔ ninnge sɔ'n-mɔ'n m'ɔ fata kɛ cɪan daa bɛ yɪ yí ayɛ'n. Amɪn!

26 Ɛhɪka ati, Nyanmɪan a yaci bɛ́ bɛ́ anyunnunguasɪɛ nyɔlɪɛ'n-mɔ anun. Bɛ́ mmalasua'n-mɔ a bɔ alʋa. Bɛ yɔ satɪlɪfʋɛ nyɔlɪɛ.

27 Bɛ́ mmelenzua'n-mɔ kʋsʋ a bɔ alʋa. Bɛ nʋn bɛ́ mmalasua'n-mɔ nna man. Bɛ́ manngʋn mmelenzua'n-mɔ anwʋn yê bɛ́ nyɪn bʋlʋ ɔ. Busuɔfʋɛ nyɔlɪɛ yê bɛ yɔ ɔ. Busuɔfʋɛ nyɔlɪɛ sɔ nɪn anwʋn ahatua m'ɔ fata'n yê bɛ lɛ nyan yɪ nɪn ɔ.

28 Kɛmɔ b'a nni man Nyanmɪan ɛkpʋnndɛ ɛjɔlɛ'n, Nyanmɪan a man sɛnvʋɛ ajʋnlɪn a tɔ bɛ́ ti anun. Ɔ man nyɔlɪɛ m'ɔ nzɛ nvata man kɛ bɛ yɔ'n yê bɛ yɔ ɔ.

29 Ajʋnlɪn'n m'ɔ wɔ bɛ́ ti anun'n tɪ man fɔ́ʋ́n: ɛtɛ ɛyɔlɛ, anyɪnbʋlʋ, ati anun ɛtɛ ɛyɔlɛ, kʋ́ála esúe, awue elie, butule elie, akɔbɛ ɛtʋɛ, ɔ nʋn abɔlɛ esusue.

30 Bɛ tɪ ngʋndʋnmgbɔ, bɛ kan bɛ́ manngʋn-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ. Bɛ kpɔ Nyanmɪan, bɛ tɪ apanninma, bɛ tu bɛ́ nwʋn, bɛ bɔ bɛ́ nwʋn apoo. Bɛ sɪ ɛtɛ ɛyɔlɛ nɪn anyɪnsʋ, bɛ́ nyɪn nzɔ man bɛ́ sɪ nʋn bɛ́ nin-mɔ.

31 Bɛ tɪ tomgban, bɛ nni man bɛ́ nʋan ɛjɔlɛ nɪn sʋ, bɛ́ ti yɔ sɪ, bɛ nzɪ man koun.

32 Bɛ sɪ kɛ Nyanmɪan kpɪn bua yí ndɛɛ'n, kɛ bɛ́ mɔ bɛ yɔ nyɔlɪɛ ɛtɛ sɔ'n-mɔ, bɛ fata ewue. Nan kʋsʋ, bɛ tɛ yɔ nyɔlɪɛ ɛtɛ sɔ'n-mɔ, ɛsɛ bɔbɔ bɛ di bɛ́ mɔ bɛ yɔ nyɔlɪɛ ɛtɛ sɔ'n-mɔ nɪn anzin.

2

Bɛ́ mɔ bɛ bu bɛ́ nwʋn menin kpa'n

1 Ɛhɪka ati, wɔ́ kulo sʋanlan, mɔ ɛ bu wɔ́ nwʋn sʋanlan kpa nán a bu menian nga'n-mɔ ɛtɛfʋɛ'n, nwun yí kɛ ɛ ngʋala man wɔ́ nwʋn yɪ wɔ bɛ́ nun. Afɪ, abɛlɛ mɔ ɛ bu ɛhɪnlɪn-mɔ ɛtɛfʋɛ, nan kʋsʋ ɛ yɔ ɛtɛ kʋnmgba sɔ'n bie'n, anɪn wɔ́ bɔbɔ muonun, ɛ lɛ bu wɔ́ nwʋn fʋɔ.

2 Yɛ sɪ kɛ, ahatua mɔ Nyanmɪan 'ba tua bɛ́ mɔ bɛ bu bɛ́ nwʋn sɔ'n tɪ sɛsɛ.

3 Wɔ́ kulo sʋanlan, mɔ sɛ ɛhɪnlɪn-mɔ yɔ nyɔlɪɛ ɛtɛ sɔ'n-mɔ a, ɛ bu bɛ́ ɛtɛfʋɛ nan kʋsʋ ɛ yɔ nyɔlɪɛ ɛtɛ sɔ'n-mɔ bie'n, asʋ ɛ nɪan an, Nyanmɪan ngɔ tua man wɔ́ ɛtɛ nɪn anwʋn kalɛ ɔ?

4 Anaan ɛ nnwun man kɛ Nyanmɪan anwunnvoe m'ɔ sa'n, yí kpa m'ɔ tɪ nɪn ati, ɔ'a si abʋtalɛ kpa, ɔ lɛ nwʋnndɛ kɛ ɛ nún wɔ́ nwʋn ɛ yáci wɔ́ nyɔlɪɛ ɛtɛ nɪn ɔ?

5 Kʋsʋ nwun yí kɛ wɔ́ anzʋsɛlɛ'n mɔ ɛ yɔ yí Nyanmɪan anwʋn'n, m'ɔ man ɛ nnun man wɔ́ nwʋn nɪn ati, ɛ lɛ cɪcɪ Nyanmɪan sikpɛ'n bɔ́lɛ wɔ́ ti sʋ. Ɛ 'ba nwun yí cɪan mɔ Nyanmɪan 'ba tua mân nɪn ɛtɛ nɪn anwʋn kalɛ ananhɔlɛ.

6 Cɪan sɔ'n, sʋanlan kʋn biala 'ba nyan yí junman'n m'ɔ lili nɪn anwʋn ahatua.

7 Menian mɔ bɛ bɔ mɔndɪnlɪn bɛ bɔ bala kpa, mɔ bɛ kpʋnndɛ kɛ cɪan bie dede, Nyanmɪan wúla bé anunminnyanmʋn, ɔ yí bé ayɛ ɔ mán bé asɪtanlan kpa m'ɔ nzɛcɪ man'n, bé dɪɛ, bɛ 'nyan nyanmɪansʋ ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n.
8 Nan bé mɔ bé ti tɪ ɛtɛ, mɔ bɛ nne man ananhɔlɛ'n bɛ ndʋ man nun, mɔ bɛ bɔ bala m'ɔ ngɔ atɪn sʋ'n, bé dɪɛ, Nyanmɪan 'fɛ bé nwʋn ɛya, yí sikpɛ'n 'cɪ bé.
9 Menian'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ yɔ ɛtɛ'n, yalɛ nʋn ahunnunndɪtɪɛ 'kan bé. Yalɛ kpili sɔ'n, ɔ 'kan Zufʋ'n-mɔ kʋalaaka, nán ɔ'a han bé mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n kʋsʋ.
10 Nan menian mɔ bɛ bɔ bala kpa'n, Nyanmɪan 'yɪ bé ayɛ, ɔ 'wula bé anunminnyanmʋn, ɔ 'man bé alʋacɪcɪɛ. Ɔ 'di mʋa ɔ man Zufʋ'n-mɔ kʋalaaka nán ɔ'a man bé mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n kʋsʋ.
11 Nyanmɪan Kpili dɪɛ, ɔ nnɪan man sʋanlan nyunnun ɔ mmua man yí ndɛɛ.
12 Bé kʋalaa mɔ bɛ nzɪ man *Moyizɪ mala'n mɔ bɛ yɔ ɛtɛ'n, bɛ 'bua bé ndɛɛ, nan kʋsʋ Moyizɪ mala'n nvite man nun. Bé mɔ bé kʋsʋ bɛ sɪ mala sɔ'n, mɔ bɛ yɔ ɛtɛ'n, yí nwʋn yê bɛ 'nɪan bɛ bua bé ndɛɛ ɔ.
13 Ɔ sanlɪn kɛ nán bé mɔ bɛ tie Nyanmɪan mala'n mgban'n yê bɛ tɪ sɛsɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun ɔ, nan bé mɔ bɛ tie mala'n bɛ yɔ like mɔ mala'n kele'n, bé yê Nyanmɪan bu bé sɛsɛfʋɛ ɔ.
14 Afɪ, abɛlɛ mɔ menian nga'n-mɔ mɔ bɛ nzɪ man Moyizɪ mala'n yɔ like mɔ mala'n kele'n, anɪn bɛ kʋsʋ, bɛ le bé mala dɪɛ kpa mɔ bɛ di sʋ ɔ.
15 Bɛ kele kɛ ninnge'n mɔ mala'n nwan bɛ yɔ́'n, b'a hɛlɛ wɔ bé ahʋnlɪn nɪn anun. Like mɔ bɛ kɔ yɔ'n, sɛ ɔ tɪ kpa o, sɛ ɔ tɪ man kpa o, bɛ nwun yí bé ajʋnlɪn nun. Afɪ, bé ti'n se bé.
16 Cɪan'n lɛ ba mɔ Nyanmɪan 'ba man Zozi Kilisi bua menian'n-mɔ ndɛɛ wɔ bé nvɪalɪɛ nun ajʋnlɪn'n mɔ bɛ le yí nɪn anwʋn. Cɪan sɔ'n ju a, Ɛjɔlɛkpa'n mɔ mɪn bɔ'n 'ba kpɪn sʋ.

Zufʋ'n-mɔ nʋn mala'n

17 Nan wɔ́ mɔ wɔ́ nwan ɛ tɪ Zufʋ mɔ bɛ le wɔ́ a, bɛ le mala'n, ɛ fʋa wɔ́ nwʋn kɛ ɛ sɪ Nyanmɪan.
18 Wɔ́ nwan ɛ sɪ like m'ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn'n, afɪ mala nɪn a man a nwun like m'ɔ tɪ kpa ɔ nʋn m'ɔ tɪ man kpa nɪn angʋnmɪn.
19 Ɛ de di kɛ wɔ́ yê ɛ kele bé mɔ bé nyɪn a sin nɪn atɪn nɪn ɔ. Bé mɔ bɛ tɪ awosin nun'n, ɛ jʋnlɪn kɛ ɛ tɪ bé kanlannɪɛ.
20 Bé mɔ bé nyɪn tɪlɪ man'n, wɔ́ nwan wɔ́ yê ɛ kele bé anyɪntɪɛ ɔ. Bé mɔ bɛ nzɪ man ɛjɔlɛ'n, wɔ́ nwan wɔ́ yê ɛ kekele bé like ɔ. Afɪ ɛ de di sakpa kɛ mala nɪn anun yê ngɛlɛ'n nʋn ananhɔlɛ'n wɔ ɔ.
21 Nan sɛ ɔ tɪ sɔ a, anɪn, wɔ́ mɔ ɛ kekele wɔ́ manngʋn'n-mɔ ninnge'n, nzukɛ ati yê ɛ ngele man wɔ́ muonun wɔ́ nwʋn bie ɔ? Wɔ́ nwan nán man bɛ wua, nzukɛ ati yê wɔ́ lɪlɪ, ɛ wua ɔ?
22 Wɔ́ nwan nán man bɛ tʋn ajaa, nzukɛ ati yê wɔ́ lɪlɪ, ɛ tʋn ajaa ɔ? Wɔ́ nwan ɛ nʋn amʋan nni man, nan nzukɛ ati yê ɛ wʋlʋ amʋan sua nɪn anun ɛ wua nun ninnge ɔ?
23 Wɔ́ nwan ɛ sɪ mala'n, ɛ fa tu wɔ́ nʋan nun, nzukɛ ati yê ɛ nni man mɔ mala'n kele nɪn asʋ nan ɛ man anyunnunguasɪɛ kan Nyanmɪan ɔ?
24 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ: "Ɛmɔ Zufʋ'n-mɔ dunman nun, menian nga'n-mɔ kan Nyanmɪan anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ."
25 Afɪ wɔ́ mɔ ɛ tɪ Zufʋ, mɔ a kpɛ wɔ́ mmian nun'n, sɛ ɛ di mala nɪn asʋ lɪlɪ a, anɪn nvasʋɛ wɔ sʋ. Nan sɛ ɛ nni man mala nɪn asʋ a, wɔ́ mmian nun'n mɔ a kpɛ'n tɪ mgban.
26 Yí ti, sʋanlan mɔ bɛ kpɛlɪ man yí mmian nun'n, sɛ ɔ di mala nɪn asʋ a, asʋ Nyanmɪan mmu man yí kɛ sʋanlan mɔ b'a kpɛ yí mmian nun ɔ?
27 Wɔ́ mɔ ɛ nni man mala nɪn asʋ'n, ɛ nʋn wɔ́ mala kalata'n kʋalaa, ɔ nʋn wɔ́ mmian nun mɔ a kpɛ'n kʋalaa, sʋanlan mɔ bɛ kpɛlɪ man yí mmian nun kʋsʋ ɔ di mala nɪn asʋ'n, ɔ 'bu wɔ́ fʋɔ.
28 Zufʋ kpa'n nán y'ɪ y'ɔ le anwʋnnaan sʋ Zufʋ'n ɔ nʋn kɛ sʋanlan mɔ menian'n-mɔ sɪ kɛ b'a kpɛ yí mmian nun nɪn ala.
29 Nan Zufʋ kpa'n y'ɔ le m'ɔ tɪ Zufʋ yí kunnun'n. Yí mmian nun ɛkpɛ kpa'n y'ɔ le yí ahʋnlɪn nɪn anun. Ɔ tɪ Wawɛ nun ɛjɔlɛ, nan nán kalata sʋ ɛjɔlɛ ɔ. Zufʋ kpa sɔ'n, yí ɛfʋa dɪɛ'n fi man sʋanlan ɛlɔ, nan ɔ fi Nyanmɪan ɛlɔ.

3

Zufʋ'n-mɔ nvasʋɛ'n

1 Sɛ ɔ tɪ sɔ a, anɪn bé mɔ bɛ tɪ Zufʋ'n, bé nvasʋɛ dɪɛ y'ɔ le benin? Anaan bé mmian nun ɛkpɛ'n mɔ bɛ kpɛ'n, yí kpa dɪɛ m'ɔ tɪ'n y'ɔ le benin?
2 Sakpa lɪlɪ, yí biala kʋalaa nvasʋɛ mɔ bɛ le yí sʋ'n tɪ kpili! Ɔ sanlɪn kɛ alimʋa nvasʋɛ'n y'ɔ le kɛ bé yê Nyanmɪan falɪ yí nʋan ɛjɔlɛ'n wulalɪ bé sa nun ɔ.
3 Yɛ 'kan sɛ? Sɛ bé mmie-mɔ a nni man Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ nɪn asʋ ati a, asʋ ɔ kele kɛ Nyanmɪan kʋsʋ a nni man yí Nʋan Ɛjɔlɛ dɪɛ nɪn asʋ?

4 Cɛcɛ! Ɔ tɪ man sɔ. Sɛ menian'n-mɔ kʋalaatin tɪ atofʋɛ bɔbɔ a, Nyanmɪan dɪɛ, ɔ tɪ
ananhɔlɛfʋɛ. Afɪ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ lɛ kele kɛ:
Ɔ sɛ kɛ wó ɛjɔlɛ'n kʋalaa mɔ ɛ kan nɪn anun,
bɛ nwún wó kɛ ɛ tɪ sɛsɛfʋɛ
nán sɛ bɛ nʋn wó lɛ yɪ ndɛɛ a,
anɪn a li bɪ.
5 Mɪɪn jʋjɔ kɛ eyuadɪ amma'n. Sɛ yɛ́ sɛsɛ'n mɔ yɛ tɪ man'n man bɛ nwun kɛ Nyanmɪan tɪ sɛsɛ
a, anɪn yɛ 'se sɛ? Sɛ Nyanmɪan sikpɛ'n cɪ yɛ́ a, asʋ ɔ kele kɛ Nyanmɪan tɪ man sɛsɛfʋɛ ɔ?
6 Cɛcɛ! Ɔ tɪ man sɔ. Afɪ, sɛ Nyanmɪan tɪ man sɛsɛfʋɛ a, anɪn ɔ 'yɔ sɛ nán ɔ'a hʋala mân'n ndɛɛ
bua?
7 Yí ti, sɛ mín ato'n mɔ mɪn di'n man bɛ nwun kɛ Nyanmɪan tɪ ananhɔlɛfʋɛ, anunmin-
nyanmʋn kan yí kpa a, anɪn nzukɛ ati yê bɛ tɛ bu mín kɛ n dɪ ɛtɛfʋɛ ɔ?
8 Anɪn nzukɛ ati yê yɛ ngan man kɛ: "Yɛ yó ɛtɛ maan like kpa fíte nun ɔ?" Dunmannzɛcɪɛ
mma'n-mɔ nwan mín ɛjɔlɛ mɔ mín kan nɪn anɪn. Nan dunmannzɛcɪɛ mma sɔ'n-mɔ,
Nyanmɪan ahatua nɪn ala yê ɔ sɛ fata bé ɔ.

Sʋanlan fíí tɪ man sɛsɛfʋɛ

9 Ɛhɪ nʋn ɛhɪ a, anɪn yɛ 'se sɛ? Asʋ yɛ tɪ kpa yɛ tala menian nga'n-mɔ anaan? Cɛcɛ. Afɪ, m'an
hele kɛ menian'n-mɔ kʋalaa, Zufʋ o, m'ɔ tɪ man Zufʋ o, bé kʋalaa bɛ wɔ ɛtɛ nɪn anun.
10 Ɛhɪ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ:
Sʋanlan fíí nnʋn man ɛbɛlɛ m'ɔ tɪ sɛsɛfʋɛ ɔ.
11 *Sʋanlan fíí ndɪ man ɛjɔlɛ bʋ,*
bé bie fíí mgbʋnndɛ man Nyanmɪan.
12 *Bé kʋalaa b'a fʋn Nyanmɪan atɪn'n,*
b'a kaci tomgban.
Bé bie fíí nnʋn man ɛbɛlɛ
m'ɔ bɔ bala kpa ɔ.
13 *Ɛjɔlɛ mɔ bɛ kan bɛ kele sʋanlan'n,*
ɔ kele yí ewue atɪn.
Bé nʋan nun tɪ mɪnlɪn-mɪnlɪn.
Bé nʋan kan wó a,
ɔ tala owo bɔlɛ.
14 *Sasan ɛbɔ nʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛhan*
a yi bé nʋan'n tɛkɛɛ.
15 *Sʋanlan ehuan tɪ man bé nyɪnsʋ like fíí.*
16 *Lɪka biala mɔ bɛ kɔ sɪn'n,*
bɛ sɛcɪ ninnge bɛ yaci alʋabɔ ɛbɛlɛ.
17 *Bɛ nzɪ man anzʋnunjɔ atɪn'n.*
18 *Bé ɛtɪɛ mɔ bɛ tɪ'n,*
bɛ nzulo man Nyanmɪan bɔbɔ fíí.
19 Nan yɛ́ dɪɛ, yɛ nwun yí kɛ ɛjɔlɛ kʋalaa mɔ Nyanmɪan mala kalata'n kan'n, ɔ kan man
menian'n-mɔ mɔ bé nwʋn wɔ mala nɪn anun'n. Ɔ man sʋanlan fíí ngʋala man yí nʋan buke
kón, nan bé kʋalaa bɛ di fʋɔ Nyanmɪan anyunnun.
20 Ɛhɪ, ɔ man ɔ nanndɪ mala elie nɪn asʋ, sʋanlan fíí ngɔ li bɪ Nyanmɪan anyunnun. Afɪ,
mala'n yê ɔ man sʋanlan nwun kɛ ɔ'a yɔ ɛtɛ ɔ.

Kɛ ɔ kpɪn yɔ mɔ Nyanmɪan man sʋanlan kaci sɛsɛfʋɛ'n

21 Nan sian dɪɛ, sɛ bɛ yɪ mala'n nun an, Nyanmɪan a hele yɛ́ kɛ ɔ kpɪn yɔ maan yɛ kaci sɛsɛfʋɛ
wɔ yí nyunnun'n. Moyizɪ mala'n nʋn Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hanlɪn ɛjɔlɛ sɔ'n.
22 Bé kʋalaa mɔ bɛ de Zozi Kilisi bɛ di'n, bé dedi nɪn anwʋn yê Nyanmɪan nɪan bu bé sɛsɛfʋɛ
ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ mgba man menian'n-mɔ anun,
23 bé kʋalaa b'a yɔ ɛtɛ, ɔ man Nyanmɪan anunminnyanmʋn nɪn a tʋ a fʋn bé.
24 Nan bé ɛtɛ nɪn ati kalɛ'n mɔ Kilisi Zozi a tua'n dunman nun, Nyanmɪan a nwun bé kʋalaa
bé nwʋn anwunnvoe ɔ'a bu bé sɛsɛfʋɛ.
25 Zozi yê Nyanmɪan a yɪ yí kɛ ɔ bála fá yí moja'n lí bé mɔ bɛ de yí bɛ di nɪn ati mgbata ɔ.
Nyanmɪan a yɔ sɔ ɔ a hele kɛ ɔ tɪ sɛsɛfʋɛ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛtɛ'n mɔ menian'n-mɔ yɔlɪ yí daba daba'n,
ɔ sili abʋtalɛ, ɔ'a ndua man bé ɛtɛ nɪn anwʋn kalɛ.
26 Nan kɪkaala dɪɛ, ɔ lɛ kele kɛ ɔ kpɪn yɔ maan sʋanlan kaci sɛsɛfʋɛ wɔ yí nyunnun'n. Ɔ
sanlɪn kɛ abɛlɛ m'ɔ lɛ bu bé mɔ bɛ de Zozi bɛ di'n sɛsɛfʋɛ'n, ɔ kele kɛ yí muonun ɔ tɪ sɛsɛfʋɛ.
27 Sɛ ɛjɔlɛ'n tɪ sʋa a, asʋ kulo sʋanlan le atɪn ngacile ɔ sɪn sʋ fʋa yí nwʋn ɔ? Atɪn ngacile fíí
nnʋn man ɛbɛlɛ. Anɪn nzukɛ ati ɔ? Mala nɪn asʋ elie ati ɔ, anaan? Cɛcɛ, nán mala nɪn asʋ elie
ati ɔ, nan dedi nɪn ati ɔ.

28 Yí ti, yé dɪɛ mə yɛ sɪ'n, y'ɔ le kɛ sʋanlan dedi nɪn anwʋn yê Nyanmɪan nɪan ɔ bu yí sɛsɛfʋɛ
wɔ yí nyunnun ɔ. Nan nán mala nɪn asʋ elie nɪn ɔ.
29 Asʋ ɛmə jʋnlɪn kɛ Nyanmɪan tɪ Zufʋ'n-mə angʋnmɪn cein ala Nyanmɪan, nan ɔ tɪ man
menian nga'n-mə Nyanmɪan bie ɔ? Cɛcɛ, ɔ tɪ man sɔ. Nan ɔ tɪ menian nga'n-mə kʋsʋ
Nyanmɪan.
30 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan tɪ baa kʋnmgba cein. Wɔ́ mə ɛ tɪ Zufʋ o, ɔ nʋn wɔ́ mə ɛ tɪ man Zufʋ
o, wɔ́ dedi nɪn anwʋn yê ɔ 'nɪan bu wɔ́ sɛsɛfʋɛ wɔ yí nyunnun ɔ.
31 Asʋ ɔ kele kɛ anɪn yɛ lɛ fa dedi'n yɛ bɔ mala nɪn abʋsʋ ɔ? Cɛcɛ, nán yí sɔ ɔ. Nan yɛ lɛ kele
kɛ mala'n tɪ like kpa.

4

Bé mə bɛ le dedi'n, bé sɪ y'ɔ le Abalahamʋn

1 Nzu ɛjɔlɛ yê yɛ 'kan wɔ yɛ nannan Abalahamʋn anwʋn ɔ? Yí m'ɔ tɪ kulo sʋanlan'n, nzu yê
ɔ nyanlɪn yí ɔ?
2 Afɪ, sɛ ɔ tɪ kɛ junman bie yê Abalahamʋn lili mə Nyanmɪan nɪanlɪn yí nwʋn ɔ buli yí sɛsɛfʋɛ
a, ahan Abalahamʋn kʋala kɛ ɔ fa tu yí nʋan nun. Ɔ kʋala yí sɔ yɔ lɪlɪ, nan nán Nyanmɪan
anyunnun ɔ.
3 Afɪ, Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ: *Abalahamʋn lelɪ Nyanmɪan lili ɛhɪka ati yê Nyanmɪan buli yí*
sɛsɛfʋɛ ɔ.
4 Sɛ sʋanlan di junman an, like m'ɔ nyan yí nun'n y'ɔ le ahatua, nan nán acɛdɪɛ ɔ.
5 Sʋanlan mə ɔ'a nni man junman fíí'n, sɛ ɔ de Nyanmɪan m'ɔ man ɛtɛfʋɛ'n kaci sɛsɛfʋɛ'n di
a, Nyanmɪan nɪan yí dedi nɪn anwʋn ɔ bu yí sɛsɛfʋɛ.
6 Ɛhɪka ati, mə belemgbin *Davidi 'kan nyila'n mə Nyanmɪan 'yeyila sʋanlan maan ɔ kaci
sɛsɛfʋɛ a, ɔ nnɪan man yí junman nɪn anwʋn nɪn ɛjɔlɛ'n, yí nwan:
7 *Nyila hán bé mə Nyanmɪan a yaci*
bé mala ɛtʋan nɪn a hye bé'n.
Bé mə Nyanmɪan a cici bé ɛtɛ'n-mə,
nyila hán bé.
8 *Sʋanlan mə yé Mɪn ndʋa man yí ɛtɛ'n*
m'ɔ yɔ'n ɔ ndua man yí nwʋn kalɛ'n,
nyila hán sʋanlan sɔ'n.
9 Anɪn nyila sɔ'n muonun, asʋ ɔ wɔ ɛbɛlɛ man bé mə b'a kpɛ bé mmian nun nɪn anaan, ɔ wɔ
ɛbɛlɛ man bé mə bɛ kpɛlɪ man bé mmian nun'n kʋsʋ bie ɔ? Yé dɪɛ, yɛ lɛ kele kɛ dedi'n y'ɔ man
Nyanmɪan buli Abalahamʋn sɛsɛfʋɛ ɔ.
10 Mɛlɛ benin yê Nyanmɪan buli yí sɛsɛfʋɛ'n? Asʋ mɛlɛ mə bɛ kpɛlɪ yí mmian nun nɪn ɔ,
anaan mɛlɛ mə anɪn bɛ kpɛlɪ man yí mmian nun nɪn ɔ? Cɛcɛ. Nán mɛlɛ mə bɛ kpɛlɪ yí mmian
nun nɪn ɔ, nan mɛlɛ mə anɪn bɛ kpɛlɪ man nɪn ɔ.
11 Yí mmian nun'n mə bɛ kpɛlɪ'n, ɔ tɪ yí nzɔlɛ. Abalahamʋn lelɪ Nyanmɪan lili, yí nzin
kʋalaaka nán b'a kpɛ yí mmian nun'n. Nyanmɪan falɪ nzɔlɛ sɔ'n ɔ helelɪ kɛ Abalahamʋn tɪ
sɛsɛfʋɛ yí dedi'n m'ɔ le yí dunman nun. Yí ti, bé kʋalaa mə b'a mgbɛ man bé mmian nun kʋsʋ
bɛ de Nyanmɪan bɛ di, mə ɔ'a bu bé sɛsɛfʋɛ'n, Abalahamʋn tɪ bé sɪ.
12 Ɛsɛ bé mə b'a kpɛ bé mmian nun, mə bɛ nanndɪ dedi atɪn nɪn asʋ kɛ yé sɪ Abalahamʋn
nanndɪlɪ sʋ asannan nán b'a kpɛ mmian nun'n, nán kɛ b'a kpɛ yí mgban, ɔ tɪ bé kʋsʋ bé sɪ bie.
13 Ananhɔlɛ pelein, nán mala nɪn asʋ elie ati yê Nyanmɪan bɔlɪ Abalahamʋn nʋn yí bʋsʋ
amma'n-mə anɔhʋba kɛ ɔ 'fa mân'n man bé ɔ. Nan Abalahamʋn lelɪ Nyanmɪan lili, nán
Nyanmɪan a bu yí sɛsɛfʋɛ.
14 Nan sɛ ɔ tɪ kɛ bé mə bɛ di mala nɪn asʋ'n, bé ngʋnmɪn ala yê bɛ 'nyan mân'n bɛ yɔ bé dɪɛ a,
ahan dedi'n tɪ mgban, ɛsɛ ahan nvasʋɛ fíí nnʋn man Nyanmɪan anɔhʋba'n m'ɔ bɔlɪ nɪn asʋ.
15 Ɔ sanlɪn kɛ mala'n yê ɔ man Nyanmɪan sikpɛ'n ba ɔ. Afɪ lɪka mə mala nnʋn man'n, mala
ɛtʋan kʋsʋ nnʋn man ɛbɛlɛ.
16 Ɛhɪ, dedi'n dunman nun y'ɔ manlɪn Nyanmɪan bɔlɪ anɔhʋba nɪn ɔ. Dedi'n tɪ Nyanmɪan
acɛdɪɛ, ɔ cian man Abalahamʋn abʋsʋ menian'n-mə kʋalaatin. Nán kɛ bé mə bɛ di mala nɪn
asʋ angʋnmɪn ala yê bɛ 'nyan mân sɔ nɪn ɔ, nan ɔ tɪ bé mə bɛ le dedi kɛ Abalahamʋn'n kʋsʋ
dɪɛ. Ɔ sanlɪn kɛ Abalahamʋn tɪ yé kʋalaa yé sɪ
17 kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan yí'n. Nyanmɪan nwan: *M'an man a kaci mân mân dɔʋn asɪ.* Nyanmɪan
m'ɔ man ewue mma nyan ngʋan, m'ɔ man ninnge m'ɔ nnʋn man ɛbɛlɛ tu fite'n, yí nyunnun
an, Abalahamʋn tɪ yé sɪ. Ɔ sanlɪn kɛ Abalahamʋn lelɪ Nyanmɪan lili.
18 Abalahamʋn sɪ kɛ ɔ ngʋala man baa wʋ kón. Kʋsʋ, ɔ lelɪ lili ɔ nyanlɪn anyɪndasʋɛ ɔ kacili
"mân mân dɔʋn asɪ" kɛ Nyanmɪan kpɪnlɪn helelɪ yí'n. Nyanmɪan nwan: *Kɛ wɔ́ bʋsʋ amma'n-*
mə 'ba li ata nɪn anɪn.

19 Anın Abalahamʋn a li kɔ yɔ afʋɛ ɛya kʋn, ɔ tı kɛ ɔ'a wu a yue. Anın yí yı Sala kʋsʋ a bʋ
awɔlɛ sʋ. Nan kʋsʋ Abalahamʋn a nnıan man ɛhı fíí, ɔ tilalı yí dedi nın anun kpa.
20 Ɔ'a mminlin man yí dedi'n, anɔhʋba sɔ'n mɔ Nyanmıan bɔlı yí'n, sɛ ɔ 'nyan nun like e, sɛ
ɔ nnyan man nun like e, ɔ'a nzusu man yí nwʋn fíí. Yí dedi'n wulalı yí anwʋnsɛlɛ, nán ɔ'a yı
Nyanmıan ayɛ.
21 Afı, anın ɔ sı yí fɔ́ún kɛ Nyanmıan le tunmin ɔ kʋala ɔ yɔ like'n m'ɔ falı bɔlı yí anɔhʋba'n.
22 Yí sɔ ati yê yí dedi'n dunman nun, Nyanmıan buli yí sɛsɛfʋɛ ɔ.
23 Nan kʋsʋ, nán yí ngʋnmın ati yê bɛ hɛlɛlı kɛ: *Ɔ buli yí sɛsɛfʋɛ ɔ.*
24 Nan yɛ́ mɔ yɛ de Nyanmıan m'ɔ tinngelı yɛ́ Mın Zozi fi ewue nun'n yɛ di'n, yɛ́ kʋsʋ ɔ 'bu
yɛ́ kɛ sɛsɛfʋɛ.
25 Ɔ sanlın kɛ yɛ́ ɛtɛ'n-mɔ ati yê bɛ hunlin yí ɔ. Yê yɛ́ sɛsɛ ebue wɔ Nyanmıan anyunnun ati
yê ɔ fi ewue nun ɔ tinngelı ɔ.

5

Zozi Kilisi wuli ɛtɛfʋɛ'n-mɔ dunman nun

1 Ɛhıka ati, dedi'n mɔ yɛ le yí'n, ɔ nanndı yɛ́ Mın Zozi Kilisi asʋ, y'a kaci sɛsɛfʋɛ wɔ Nyanmıan
anyunnun y'a nyan alʋacıcıɛ.
2 Yê dedi nın ati, Zozi Kilisi a man y'a hʋala y'a kpunnge Nyanmıan maan ɔ'a nwun yɛ́
nwʋn anwunnvoe kıkaala kɛ yɛ wɔ nun'n. Like m'ɔ man yɛ di fɛ'n y'ɔ le kɛ, yɛ le anyındasʋɛ
kɛ yɛ wɔ Nyanmıan anunminnyanmʋn nın anun bie.
3 Sɛ yɛ lɛ nwun yalɛ bɔbɔ a, yɛ di yí nwʋn fɛ. Ɔ sanlın kɛ yalɛ elie'n man bɛ si abʋtalɛ.
4 Abʋtalɛ esie'n man bɛ jinlan bɛ́ ja nun wɔ yalɛ elie nın anun. Bɛ́ ja nun ejinlan'n kʋsʋ
man bɛ nyan anyındasʋɛ.
5 Anyındasʋɛ sɔ'n mɔ yɛ le yí'n, ɔ man yɛ́ nwʋn mmubu man yɛ́. Ɔ sanlın kɛ Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n mɔ Nyanmıan a fa man yɛ́'n kele kɛ Nyanmıan a fa yí ehulo'n ɔ'a
wula yɛ́ ahʋnlın nın anun.
6 Ɛhı, daba mɔ anın yɛ le man anwʋnsɛlɛ fíí'n, mɔ Nyanmıan mɛlɛ'n m'ɔ heleli'n juli'n, Kilisi
wuli ɛtɛfʋɛ'n-mɔ dunman nun.
7 Nan ɔ yɔ sı man kulo sʋanlan kʋn kɛ ɔ wú wɔ sɛsɛfʋɛ kʋn dunman nun. Ɛ 'su yí akpʋlʋwa
a, sʋanlan kʋn kʋala kɛ ɔ wu wɔ sʋanlan kpa bie dunman nun.
8 Nan Nyanmıan dıɛ, ɔ'a hele kɛ ɔ kpın kulo yɛ́'n. Ɔ sanlın kɛ mɔ anın yɛ tɛ tı ɛtɛfʋɛ'n, ɔ
manlın Kilisi wuli wɔ yɛ́ dunman nun.
9 Yí ewue'n m'ɔ wuli nın ati, ɔ'a man y'a kaci sɛsɛfʋɛ wɔ Nyanmıan anyunnun. Anın sian
dıɛ, ɔ yɔ sɛ mɔ ɔ ngɔ yı man yɛ́ fi Nyanmıan sikpɛ nın anun ɔ?
10 Afı daba, anın yɛ kpɔ Nyanmıan. Nan kʋsʋ Nyanmıan a man yı Wa nın a wu ɔ'a sesie yɛ́
nʋn yí yɛ́ afian. Nan sɛ ɔ'a sesie yɛ́ nʋn yí yɛ́ afian an, yí Wa'n m'ɔ tı ası'n dunman nun, ɔ yɔ
sɛ mɔ ɔ ngɔ le man yɛ́ ɔ?
11 Ɛsɛ nán ɛhı angʋnmın ala ati ɔ, nan Zozi Kilisi adawʋlʋman, yɛ di Nyanmıan anwʋn fɛ.
Ɔ sanlın kɛ sian dıɛ, yɛ́ Mın Zozi Kilisi a sesie yɛ́ nʋn Nyanmıan yɛ́ afian.

Adamʋn nʋn Kilisi

12 Ɛhı, sʋanlan kʋnmgba cein dunman nun, ɛtɛ nın a a mân nın anun. Ɛtɛ'n 'ba a, ɔ nʋn
ewue. Ewue kʋsʋ a fa yí sa a tʋ menian'n-mɔ kʋalaatin asʋ, ɔ sanlın kɛ bɛ́ kʋalaa b'a yɔ ɛtɛ.
13 Asannan nán Nyanmıan a fa mala nın a man Moyizı'n, anın ɛtɛ'n wɔ mân nın anun. Nan
kɛmɔ anın mala fíí nnʋn man ɛbɛlɛ'n, sɛ menian'n-mɔ yɔ ɛtɛ a, Nyanmıan ndɛ man bɛ́ sʋ.
14 Adamʋn anyın a nzɔ man Nyanmıan mala'n m'ɔ falı manlın yí'n. Kʋsʋ afı, ɔ bɔ yí
bʋ Adamʋn mɛlɛ sʋ dede m'ɔ kɔ ju Moyizı mɛlɛ sʋ'n, ɛtɛ mɔ menian'n-mɔ yɔlı m'ɔ nʋn
Adamʋn dıɛ'n tı man kʋn bɔbɔ'n, ewue tʋlı yí sa menian sɔ'n-mɔ kʋalaa asʋ. Adamʋn soman
Ngʋandefʋɛ'n mɔ di kɛ ɔ ba'n.
15 Nan kʋsʋ Adamʋn dıɛ, ɔ'a yɔ ɛtɛ. Zozi Kilisi a, ɔ'a nwun yɛ́ nwʋn anwunnvoe ɔ'a man y'a
nyan ngʋan. Ɔ tı acɛdıɛ kpili kpa mɔ Nyanmıan a fa a hye yɛ́ ɔ. Adamʋn angʋnmın cein ɛtɛ'n
dunman nun, ewue a hun menian dɔʋn. Nan kʋsʋ Zozi Kilisi angʋnmın cein dunman nun,
Nyanmıan a nwun menian dɔʋn anwʋn anwunnvoe. Ɔ tı like m'ɔ sʋ ɛbʋɛ.
16 Yê like'n mɔ Nyanmıan a fa a hye yê'n, ɔ nʋn ɛtɛ'n mɔ sʋanlan kʋnmgba cein a yɔ'n, bɛ́
junman'n mɔ bɛ di'n tı man kʋn. Ɔ sanlın kɛ ɛtɛ'n mɔ sʋanlan kʋnmgba cein yɔlı'n, a man
ewue a a. Nan Nyanmıan acɛdıɛ'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a hye yɛ́'n, ɛtɛ nwala nwala ɛhı mɔ y'a yɔ'n, y'a
nyan ɛtɛ face y'a kaci sɛsɛfʋɛ.
17 Ɔ tı ananhɔlɛ kɛ sʋanlan kʋnmgba cein ɛtɛ'n dunman nun, ewue a tʋ yí sa menian'n-mɔ
kʋalaatin asʋ. Nan kʋsʋ, Zozi Kilisi kʋnmgba cein dunman nun, yɛ nyan ninnge dɔʋn ɔ bʋ
sʋ. Afı menian'n-mɔ kʋalaa mɔ Nyanmıan a nwun bɛ́ nwʋn anwunnvoe kpa, mɔ yí acɛdıɛ
nın a man b'a kaci sɛsɛfʋɛ'n, bɛ 'nyan ngʋan, ɛsɛ bɛ nʋn Kilisi 'di belemgbin.

18 Yí sɔ ati, kɛmɔ ɛtɛ'n mɔ Adamʋn kʋnmgba cein yɔlı nın a man ewue a tʋ yí sa menian'n-mɔ kʋalaatin asʋ'n, yí sɔ kʋsʋ ala, Zozi Kilisi angʋnmın sɛsɛ junman'n m'ɔ lili'n dunman nun, ɔ'a le menian'n-mɔ kʋalaatin fi Nyanmıan sikpɛ nın abʋ maan bɛ nyan ngʋan.
19 Sʋanlan kʋnmgba cein apanninma'n m'ɔ yɔlı'n dunman nun, ɔ'a man menian'n-mɔ kʋalaatin a kaci ɛtɛfʋɛ. Yí sɔ ala, sʋanlan kʋnmgba cein kʋsʋ anyınnzɔ'n dunman nun, ɔ 'man menian dɔʋn a kaci sɛsɛfʋɛ wɔ Nyanmıan anyunnun.
20 Afı, mala'n y'ɔ man ɛtɛ nın a sʋn ɔ. Lıka kʋsʋ mɔ ɛtɛ'n kɔ sʋn'n, ɛbɛlɛ yê Nyanmıan nwun menian'n-mɔ anwʋn anwunnvoe sʋnman ɔ.
21 Ɔ sanlın kɛ, kɛmɔ ɛtɛ nın a man ewue a tʋ yí sa menian'n-mɔ kʋalaa asʋ'n, yé Mın Zozi Kilisi kʋsʋ dunman nun, Nyanmıan a nwun yé nwʋn anwunnvoe ɔ'a man y'a kaci sɛsɛfʋɛ yɛ nyan ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ'n.

6

Nyanmıan nganga anaan Abɔnsanmʋn nganga

1 Sɛ ɔ tı sɔ a, anın nzu ɛjɔlɛ dıɛ yê yɛ 'kan ɔ? Asʋ yɛ 'kan kɛ yɛ tánlan yɛ yó ɛtɛ'n yɛ hó yé nyunnun nán Nyanmıan a nwun yé nwʋn anwunnvoe ɔ'a bʋ sʋ ɔ?
2 Cɛcɛ! Ɔ tı man sɔ! Yé mɔ ɛtɛ'n dunman nun ɔ tı kɛ y'a wu'n, ɔ yɔ sɛ mɔ yɛ 'tanlan yé ɛtɛ nın anun biekun ɔ?
3 Yé kʋalaa mɔ b'a sɔnın yé mɔ yɛ nʋn Zozi Kilisi y'a yɔ kʋn'n, asʋ ɛmɔ nzı man kɛ yí ewue nın anwʋn ɛsɔnıan yê b'a sɔnın yé ɔ?
4 Yí sɔ ati, b'a sie yí nʋn yé. Ɔ man kɛmɔ Sıɛ nın a fa yí anunminnyanmʋn tunmin nın a tinnge Kilisi fi ewue nun'n, yé kʋsʋ, ɔ di kɛ yɛ tanlan yɛ bu amanmuo fʋfɔlɛ.
5 Afı, sɛ yɛ nʋn yí a yɔ kʋn yí ewue mɔ ɔ'a wu nın anun an, anın kɛ Nyanmıan a tinnge yí fi ewue nun'n, ɔ 'ba tinnge yé kʋsʋ.
6 Afı, yɛ nwun yí kɛ yé sʋanlan daba'n mɔ yɛ tı'n, b'a bʋbɔ yé nʋn Kilisi kʋlʋwa nın asʋ. Ɔ man b'a bɔ ɛtɛ anwʋnnaan daba sɔ nın abʋsʋ nán y'a ngaci nan ɛtɛ'n nganga kón.
7 Ɔ sanlın kɛ sʋanlan m'ɔ kɔ wu'n, anın ɔ nʋn ɛtɛ'n bé afian a tı.
8 Sɛ yɛ nʋn Kilisi y'a wu sakpa a, yɛ de yɛ di kɛ, yɛ nʋn yí yê yɛ 'tanlan ası kʋsʋ ɔ.
9 Afı, yɛ sı yɛ sie kɛ Kilisi m'ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge'n, ɔ nwu man fíí kón. Ewue le man yí sʋ tunmin kón.
10 Ɔ sanlın kɛ ɛtɛ'n dunman nun, ɔ'a wu baa kʋnmgba cein ɔ a gua yí kʋalaa abʋ. Kıkaala dıɛ m'ɔ tı ası'n, ɔ tı ɔ man Nyanmıan.
11 Yí ti, ɛmɔ kʋsʋ bú bé nwʋn kɛ ɛtɛ'n dunman nun, ɛmɔ a wu. Yê sɛ Zozi Kilisi dunman nun ɛmɔ tı ası a, anın ɛmɔ tı bɛ man Nyanmıan.
12 Ɛhıka ati, nán bɛ man Abɔnsanmʋn di ɛmɔ sʋanlan baka wuluwa nın asʋ belemgbin fíí kón. Nán bɛ tɛ bé sʋanlan baka'n mɔ yí nyın bʋlʋ like nın asʋ.
13 Nán bɛ fa bé nwʋn bɛ wula Abɔnsanmʋn asa nun maan ɔ fa ɛmɔ di yí junman ɛtɛ ɛtɛ'n-mɔ. Nan ɛmɔ fá bé nwʋn bɛ mán Nyanmıan kpa bɔkɔɔ maan ɔ fá ɛmɔ ɔ lí yí sɛsɛ junman'n. Ɔ sanlın kɛ ɛmɔ tı kɛ b'a wu yê ɔ'a tinnge ɛmɔ ɔ.
14 Ɔ nvata man kɛ Abɔnsanmʋn di ɛmɔ asʋ kpain fíí kón. Afı, ɛmɔ dıɛ, mala'n nji man ɛmɔ kón. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan a nwun ɛmɔ anwʋn anwunnvoe.
15 Yí ti nán sɛ? Kɛmɔ mala'n ngʋala man yé cı kón, afı Nyanmıan a nwun yé nwʋn anwunnvoe'n, asʋ yɛ kʋala kɛ yɛ tanlan wɔ ɛtɛ nın anun ɔ? Cɛcɛ! Ɔ tı man sɔ.
16 Ɛmɔ sı yí yuein kɛ sɛ ɛmɔ wula bé nwʋn awʋba sʋanlan asa nun an, anın ɛmɔ a kaci sʋanlan sɔ'n nganga. Sɛ ɛmɔ fa bé nwʋn bɛ man ɛtɛ nın an, ɛtɛ'n 'fa ɛmɔ kɔ ewue nun. Sɛ ɛmɔ fa bé nwʋn bɛ wula Nyanmıan asa nun bɛ man yí anyınnzɔ a, Nyanmıan 'man ɛmɔ asıtanlan'n yɔ sɛsɛ.
17 Nan bɛ mán yɛ yí Nyanmıan ayɛ, ɔ sanlın kɛ daba anın ɛmɔ tı ɛtɛ'n nganga. Nan sian dıɛ, ananhɔlɛ like'n mɔ yɛ heheleli ɛmɔ'n, ɛmɔ a yı bé kunnun b'a li sʋ.
18 Nyanmıan a yı ɛmɔ fi ɛtɛ nın anun a fite man ɛmɔ a kaci sɛsɛ ɛyɔlɛ'n nganga.
19 Sɛ mın kan sɔ a, bé ehie wú. Nan kɛmɔ ɛmɔ tı kulo menian mɔ ɛjɔlɛ nın abʋ ɛtıɛ yɔ sı man ɛmɔ'n, mıın jujɔ kɛ eyuadı amma. Kɛmɔ daba ɛmɔ falı bé sʋanlan baka'n bɛ manlın ɛtɛ'n bɛ lili munnzusɛmʋn'n, sian dıɛ, ɛmɔ fá bé nwʋn'n kʋalaatin bɛ yó sɛsɛ nyɔlıɛ, bɛ káci nun nganga, nán bɛ tánlan anwʋntıɛ nun.
20 Afı daba, mɔ anın ɛmɔ tı ɛtɛ'n nganga'n, sɛsɛ ɛyɔlɛ'n tı man ɛmɔ ɛjɔlɛ.
21 Abalabɔ ɛtɛ sɔ'n mɔ daba ɛmɔ bɔ'n, nzu nvasʋɛ dıɛ yê ɛmɔ nyanlın yí sʋ ɔ? Ɛnɛ yí nwʋn nyian kun ɛmɔ. Afı, ɛhı kʋalaa agualıɛ y'ɔ le ewue.
22 Nan sian dıɛ mɔ b'a yı ɛmɔ fi ɛtɛ nın anun'n, ɛmɔ a kaci Nyanmıan nganga. Ɔ di kɛ ɛmɔ tanlan anwʋntıɛ nun nán yí bɛ-yue-asıɛ, ɛmɔ a nyan ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ'n.
23 Afı ɛtɛ nın anwʋn ahatua y'ɔ le ewue. Nan kɛmɔ yɛ nʋn yé Mın Kilisi Zozi a yɔ kʋn'n, Nyanmıan acɛdıɛ'n m'ɔ fa ce yɛ́'n y'ɔ le nyanmıansʋ ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ'n.

7

Asɔnɪn mma'n-mɔ nʋn Moyizɪ mala'n

1 Anianman-mɔ, ɛjɔlɛ'n mɔ mɪɪn 'ba han mɪn kele ɛmɔ'n, ɛmɔ sɪ sie. Ɔ sanlɪn kɛ, ɛmɔ tɪ menian mɔ bɛ sɪ Moyizɪ mala'n. Ɛmɔ sɪ kɛ mala'n le tunmin wɔ sʋanlan mɔ yí nyɪn wɔ sʋ nɪn asʋ. Nan sʋanlan m'ɔ kɔ wu'n, mala'n le man tunmin kón wɔ yí sʋ.

2 Kɛ ɔ tɪ yí nɪn ala y'ɔ le balasua m'ɔ ja bian'n. Mɛlɛ mɔ yí hun anyɪn wɔ sʋ'n, mala'n wɔ yí nʋn yí hun bɛ́ afian. Sɛ belenzua'n wu a, anɪn mala nnʋn man yí nʋn yí hun bɛ́ afian fíí kón.

3 Nan sɛ belenzua nɪn anyɪn wɔ sʋ, nán balasua nɪn anwʋn kan belenzua fʋfɔlɛ a, anɪn balasua nɪn a bɔ bian. Nan sɛ yí hun'n wu a, mala'n man yí atɪn maan ɔ ja belenzua fʋfɔlɛ. Sɛ ɔ yɔ yí sɔ a, anɪn ɔ'a mmɔ man bian.

4 Anianman-mɔ, kɛ ɔ tɪ yí man ɛmɔ nɪn anɪn. Mala nɪn anyunnun an, ɛmɔ nʋn Kilisi yê b'a wu ɔ. Ɔ man ɛmɔ nʋn mala nɪn afian a tɪ b'a kaci sʋanlan fɔfʋlɛ dɪɛ. Sʋanlan sɔ'n y'ɔ le Kilisi mɔ Nyanmɪan man ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge'n. Yí dunman nun, ɔ di kɛ yɛ bɔ bala m'ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn.

5 Afɪ, daba mɔ anɪn yɛ yɔ mɔ yɛ kulo'n, ninnge ɛtɛ ɛtɛ'n mɔ mala'n wowula anwʋnnaan nɪn abʋ maan yí nyɪn bʋlʋ yí nwʋn'n, ewue ninnge yê anɪn yɛ yɔ nɪn ɔ.

6 Nan sian dɪɛ, y'a wu yɛ nʋn mala'n yɛ́ afian a tɪ. Ɔ man yɛ tɪ man mala'n nganga kón. Yí ti, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n man yɛ sɪn atɪn fʋfɔlɛ asʋ yɛ sʋ Nyanmɪan. Nan yɛ nzʋ man Nyanmɪan kɛ mala'n mɔ b'a hɛlɛ'n kele yí daba'n.

7 Sɛ ɔ tɪ sɔ a, anɪn nzu ɛjɔlɛ dɪɛ yê yɛ 'kan ɔ? Asʋ mala'n tɪ like ɛtɛ ɔ? Cɛcɛ! Nan kʋsʋ mala'n y'ɔ man m'an nwun like mɔ bɛ fɛlɛ yí ɛtɛ nɪn ɔ. Afɪ sɛ b'a ngɛlɛ man wɔ mala nɪn anun kɛ: *N'ɛ man wɔ́ nyɪn bʋlʋ like a,* ahan mɪn nzɪ man like'n mɔ bɛ fɛlɛ yí anyɪnbʋlʋ'n.

8 Nan mala nɪn a kpɛ atɪn ɔ man mín nyɪn a bʋlʋ ninnge ngacile ngacile m'an tɔ ɛtɛ nɪn anun. Afɪ sɛ mala nnʋn man nun an, ahan bɛ mmu man ɛtɛ'n like fíí.

9 Daba mɔ anɪn mala fíí nnʋn man ɛbɛlɛ mman man mín'n, anɪn n ne ngʋan. Nan mɔ mala'n walɪ'n, ɛtɛ nɪn a tanlan asɪ bʋ wɔ mín nun ɔ'a man m'an wu.

10 Mala'n m'ɔ man bɛ nyan ngʋan'n, mín dɪɛ, ewue yê ɔ man m'an nyan yí ɔ.

11 Ɔ sanlɪn kɛ, ɛtɛ'n nanndɪ mala nɪn asʋ ɔ'a hyɪ mín ɔ'a laka mín ɔ'a hun mín.

12 Nan mala'n muonun tɪ nwannzan-nwannzan, nun ɛjɔlɛ'n kʋsʋ tɪ nwannzan-nwannzan, ɔ tɪ sɛsɛ ɛsɛ ɔ tɪ kpa.

13 Like m'ɔ tɪ kpa'n, asʋ ɔ kʋalaa kɛ ɔ man mɪn nyan ewue ɔ? Cɛcɛ! Nan sɛ m'an nyan ewue a, anɪn ɔ fi ɛtɛ'n. Afɪ ɛtɛ nɪn a yɪ yí nwʋn ɔ'a man b'a nwun kɛ ɔ kpɪn tɪ yí'n kpa bɔkɔɔ. Yí ti yê ɔ'a nanndɪ like'n m'ɔ tɪ kpa nɪn asʋ ɔ'a man m'an nyan ewue ɔ. Anɪn kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ ɛtɛ'n nanndɪ mala nɪn asʋ ɔ'a hele yí nwʋn kɛ ɔ tɪ ɛtɛ sakpa nɪn anɪn.

14 Ɛhɪ, yɛ sɪ kɛ mala'n tɪ Wawɛ nun like. Nan mín dɪɛ, n dɪ kulo sʋanlan, b'a tɔnɪn mín kɛ kanga b'a man ɛtɛ'n.

15 Ɔ sanlɪn kɛ like muonun mɔ mɪn yɔ'n, mɪn nnwun man nun. Like mɔ mɪn kulo kɛ mɪn yɔ'n, mɪn nyɔ man, nan mɔ mɪn ngulo man'n, yê mɪn yɔ ɔ.

16 Nan sɛ mɪn yɔ like mɔ mɪn ngulo man nɪn an, anɪn mɪn nwun yí kɛ mala'n tɪ kpa.

17 Mɪn nwun yí kɛ nán mín nyunnunfuu yê mɪn yɔ like sɔ nɪn ɔ, nan ɛtɛ'n m'ɔ wɔ mín nun nɪn ɔ.

18 Afɪ mɪn nwun yí fɔ́ón kɛ mín sʋanlan baka baa'n muonun anun, nyɔlɪɛ m'ɔ tɪ kpa fíí nnʋn man nun. Mɪn kulo kɛ mɪn yɔ nyɔlɪɛ m'ɔ tɪ kpa, nan kʋsʋ mɪn nnyan man anwʋnsɛlɛ mɪn nyɔ man.

19 Ɔ sanlɪn kɛ, nyɔlɪɛ kpa'n mɔ mɪn kulo kɛ mɪn yɔ'n, mɪn nyɔ man. Nan ɛtɛ'n mɔ mɪn ngulo man'n yê mɪn yɔ ɔ.

20 Sɛ mɪn yɔ like mɔ mɪn ngulo man nɪn an, anɪn nán mín muonun yê mɪn yɔ ɔ, nan ɛtɛ'n m'ɔ wɔ mín nun nɪn ɔ.

21 Ɔ man m'an sie yí nzɔlɛ kɛ cɪan biala mɔ mɪn kulo kɛ mɪn yɔ nyɔlɪɛ kpa'n, anɪn ɛtɛ nɪn a cɪcɪ mín.

22 Mín kunnun ɛlɔ a, mɪn di Nyanmɪan mala nɪn anwʋn fɛ.

23 Nan kʋsʋ mɪn nɪan mín nwʋn an, mɪn nwun yí kɛ mala kʋn biekun nʋn m'ɔ wɔ mín ti anun'n bɛ juju. Mala sɔ nɪn a man m'an kaci ɛtɛ'n m'ɔ wɔ mín nun'n kanga.

24 N dɪ alʋabɔfʋɛ o! Nwan yê ɔ 'de mín fi anwʋnnaan ɛhɪ m'ɔ lɛ cʋɪn mín kɔ ewue nun nɪn asa nun ɔ?

25 Nan yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi adawʋlʋman, yɛ 'da Nyanmɪan asɪ!

Afɪ, sɛ mɪn nɪan mín ajʋnlɪn nɪn anun an, anɪn n dɪ Nyanmɪan mala'n kanga. Nan kʋsʋ anwʋnnaan nɪn anun an, anɪn ndɪ ɛtɛ'n mala'n kanga.

8

Nyanmɪan Wawɛ'n wɔ ɛmɔ anun

1 Ɛhıka ati, kıkaala dıɛ, fʋɔ ebue mɔ man sʋanlan wu'n nnʋn man ɛbɛlɛ fíí kón mman man
bé mɔ bɛ nʋn Zozi Kilisi b'a yɔ kʋn'n.
2 Ɔ sanlın kɛ, kʋn ɛyɔlɛ'n mɔ mín nʋn Kilisi Zozi y'a yɔ'n dunman nun, Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n m'ɔ man ngʋan m'ɔ sie mín'n, ɔ'a man mın nʋn ɛtɛ'n mala'n nʋn ewue yé afian
a tı.
3 Anwʋnnaan'n bɛtɛɛ'n m'ɔ tı nın ati, mɔ mala nın a ngʋala man yí yɔ'n, Nyanmıan Kpili a
yɔ. Ɔ man ɛtɛ sɔ'n dunman nun, Nyanmıan sʋanlın yí Wa'n m'ɔ kacili yí nwʋn kulo sʋanlan'n
ɔ walı wuli ɔ tuli ɛtɛ'n. Nyanmıan a yɔ yí sɔ, ɔ'a man ewue'n m'ɔ di kɛ sʋanlan wu nın a hun
yí Wa Zozi.
4 Ɔ'a man yé mɔ yɛ tı man wɔ ɛtɛ anwʋnnaan nun'n, nan yɛ tı wɔ Nyanmıan Wawɛ nun'n,
yɛ bɔ bala sɛsɛ kpa bɔkɔɔ kɛ mala'n kele'n.
5 Menian mɔ bɛ tı wɔ ɛtɛ anwʋnnaan nun'n, ninnge'n mɔ ɛtɛ anwʋnnaan'n kulo'n yê bɛ
kpʋnndɛ ɔ. Nan bé kʋsʋ mɔ bɛ tı wɔ Wawɛ nun'n, ninnge mɔ Wawɛ'n kulo'n yê bɛ kpʋnndɛ ɔ.
6 Sɛ yɛ kpʋnndɛ ninnge mɔ ɛtɛ anwʋnnaan'n kulo a, yɛ 'nyan ewue. Nan sɛ yɛ kpʋnndɛ
ninnge mɔ Wawɛ'n kulo a, yɛ 'nyan ngʋan nʋn alʋacıcıɛ.
7 Afı bé mɔ bɛ kpʋnndɛ ninnge mɔ ɛtɛ anwʋnnaan kulo'n, bɛ kpɔ Nyanmıan, bɛ nni man yí
mala nın asʋ. Bɛ ngʋala man sʋ di bɔbɔ.
8 Bé mɔ bɛ tı wɔ ɛtɛ anwʋnnaan nun'n, bɛ nyɔlıɛ'n-mɔ nzɔ man Nyanmıan anyın.
9 Nan ɛmɔ dıɛ, ɛmɔ tı man wɔ ɛtɛ anwʋnnaan nun, nan ɛmɔ tı wɔ Wawɛ nun. Ɔ sanlın kɛ
Nyanmıan Wawɛ'n wɔ ɛmɔ anun. Nan sʋanlan mɔ Kilisi Wawɛ'n nnʋn man yí nun'n, anın
sʋanlan sɔ'n tı man Kilisi dıɛ.
10 Sɛ Kilisi wɔ ɛmɔ anun, ɔ tı ananhɔlɛ kɛ ɛtɛ'n dunman nun, anwʋnnaan'n 'wu, nan kʋsʋ,
Wawɛ'n mɔ wɔ ɛmɔ anun'n man ɛmɔ le ngʋan. Ɔ sanlın kɛ, Nyanmıan anyunnun an, ɛmɔ a
kaci sɛsɛfʋɛ.
11 Sɛ Nyanmıan m'ɔ manlın Zozi fi ewue nun tinngeli'n Wawɛ'n wɔ ɛmɔ anun an, ɔ 'nanndı
yí Wawɛ m'ɔ wɔ ɛmɔ anun nın asʋ, ɔ 'man ɛmɔ anwʋnnaan'n m'ɔ wu'n cın kɛ ɔ manlın Kilisi
fi ewue nun tinngelı'n.
12 Yí sɔ ati, anianman-mɔ, ɛtɛ anwʋnnaan'n kalɛ fíí kón nnʋn man yé sʋ nán y'a tanlan y'a
yɔ like m'ɔ kulo ɔ.
13 Ɔ sanlın kɛ, sɛ ɛmɔ tanlan bɛ yɔ like mɔ ɛtɛ anwʋnnaan'n kulo a, ɛmɔ 'wu. Nan sɛ ɛmɔ
man Wawɛ'n di ninnge mɔ ɛtɛ anwʋnnaan'n kulo nın asʋ kunnunmun an, ɛmɔ 'nyan ngʋan.
14 Ɔ sanlın kɛ, bé kʋalaa mɔ bɛ nanndı atın'n mɔ Nyanmıan Wawɛ'n kele nın asʋ'n, bɛ tı
Nyanmıan amma.
15 Nyanmıan Wawɛ'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a man ɛmɔ'n, ɔ 'man ɛmɔ ngaci man nganga nán esulo a
han ɛmɔ kón. Nan Wawɛ sɔ nın a man ɛmɔ a kaci Nyanmıan amma. Yí yê ɔ man yɛ kʋala yɛ
kan kɛ: “Aba!” yí bʋ y'ɔ le kɛ “Mín Sı”.
16 Nyanmıan Wawɛ'n muonun kan yí yé kunnun ɛlɔ kɛ yɛ tı Nyanmıan amma.
17 Kɛmɔ yɛ tı Nyanmıan amma'n, ninnge mɔ ɔ 'fa sie Kilisi ajâ'n, ɔ 'man yɛ nʋn Kilisi ce yé
kʋsʋ yɛ nyan bie. Ɔ sanlın kɛ sɛ yɛ nʋn yí di ajâ a, yɛ nʋn yí nwun amannınhunnun, nán y'a
tanlan yí anunminnyanmʋn nın anun ɔ.

Anunminnyanmʋn'n m'ɔ lɛ ba'n

18 Ɛhı, amannınhunnun'n mɔ yɛ lɛ nwun yí mɛlɛ ɛhı anun'n, mın de mın di kɛ ɔ nʋn
anunminnyanmʋn'n mɔ Nyanmıan lɛ ba wula yé'n nzɛ man.
19 Ɔ man mân bɔndın'n lɛ si abʋtalɛ ɔ nwʋnndɛ cıan mɔ Nyanmıan 'ba man yí mma'n-mɔ
fite anunminnyanmʋn nın anun'n.
20 Ɔ sanlın kɛ ninnge'n mɔ Nyanmıan bɔlı'n, yí kʋalaa a yɔ mgban-mgban. Mgban sɔ'n, ɔ fi
man bé muonun, nan Nyanmıan yê ɔ'a yɔ yí sɔ ɔ. Kʋsʋ yí biala, bɛ le anyındasʋɛ.
21 Afı, cıan bie dede Nyanmıan 'ba le mân'n fi tunmin'n m'ɔ lɛ sɛcı yí nın asa nun. Ɔ 'man
ɔ nyan yí ti maan yí mma'n-mɔ anunminnyanmʋn'n kan yí bie.
22 Nan kıkaala dıɛ, yɛ sı yí fɔ́ún kɛ mân'n kʋalaa lɛ kpınlın, ɛsɛ ɔ lɛ fɛ kɛ balasua mɔ ɔ'a fʋ
awɔlɛ sʋ ɔ.
23 Nán kɛ mân nın angʋnmın ala ɔ, nan yé muonun mɔ Nyanmıan a fa yí Wawɛ nın a man
yé kɛ acɛdıɛ m'ɔ li mʋa'n, yɛ lɛ kpınlın yé kunnun. Yɛ lɛ nwʋnndɛ mɛlɛ mɔ Nyanmıan 'fa yé yɔ
yí mma ɔ de yé ti kpa bɔkɔɔ'n.
24 Y'a nyan yé ti lılı, nan yí kpa bɔkɔɔ'n tɛ wɔ yé nyunnun, ɔ tı anyındasʋɛ like. Anyındasʋɛ
like mɔ bé nyın tua yí'n, ɔ tı man anyındasʋɛ like kʋn. Like mɔ bɛ nwun yí'n, asʋ ɔ tı
anyındasʋɛ like ɔ?
25 Nan sɛ yɛ le anyındasʋɛ wɔ like'n mɔ yɛ nnwun man yí nın anwʋn an, anın yɛ lɛ si abʋtalɛ
yɛ nwʋnndɛ.

26 Yɛ le man anwʋnsɛlɛ fíí, nan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n yê ɔ bʋka yé ɔ. Ɔ sanlın kɛ,
yɛ nzı man like m'ɔ fata yé mɔ yɛ bisa wɔ yé asɔnın ɛyɔlɛ nın anun ɔ. Nan Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n muonun yê ɔ yɔ yé ti asɔnın yé nun ɔ man yé ɔ.
27 Yê Nyanmıan m'ɔ sı yé ahʋnlın nın anun ɛjɔlɛ'n kʋalaatin'n, ɔ sı like mɔ Wawɛ'n lɛ bisa ɔ.
Ɔ sanlın kɛ Wawɛ'n sɛlɛ man menian mɔ bɛ tı Nyanmıan dıɛ'n, kɛ Nyanmıan muonun kulo
yí'n.
28 Nan yɛ sı kɛ bé mɔ Nyanmıan nyıhyɛ nın anun, ɔ'a fɛlɛ bɛ yí nwʋn, mɔ bɛ kulo yí'n, yí
kʋalaa mɔ Nyanmıan kɔ yɔ'n, ɔ tı kpa man bé.
29 Ɔ sanlın kɛ, menian mɔ Nyanmıan lili mʋa hulolı bé'n, ɔ lili mʋa ɔ yɔlı ajʋnlın kɛ ɔ 'man
bɛ kaci kɛ yí Wa'n. Anın yí Wa'n kaci bamuan baa anianman dɔʋn afian.
30 Menian mɔ yí ti ɔ yɔlı ajʋnlın sɔ'n, ɔ'a fɛlɛ bɛ yí nwʋn. Bé mɔ ɔ'a fɛlɛ bé yí nwʋn'n, ɔ'a man
b'a kaci sɛsɛfʋɛ wɔ yí nyunnun. Bé mɔ ɔ'a man b'a kaci sɛsɛfʋɛ wɔ yí nyunnun'n, ɛsɛ kʋsʋ ɔ'a
wula bé anunminnyanmʋn.

Nyanmıan ehulo'n tı kpili

31 Sɛ ɔ tı sɔ a, anın nzu ɛjɔlɛ dıɛ biekun yê yɛ 'kan ɔ? Sɛ Nyanmıan wɔ yé afan an, nwan yê ɔ
kʋala yé like yɔ ɔ?
32 Nyanmıan a nva man yí muonun yí Wa nın a nyɔ man abɔlɛ, nan ɔ'a yı yí ɔ'a man wɔ yé
kʋalaa yé dunman nun. Ɔ kɔ yɔ sɛ mɔ ngɔ fa man ninnge kʋala ngɔ bʋka yí Wa nın asʋ ngɔ
man man yé ɔ?
33 Menian mɔ Nyanmıan muonun a fɛlɛ bé yí nwʋn'n, nwan yê ɔ 'tʋn bé ɛsʋan ɔ? Sʋanlan
fíí. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan nwan bɛ di bı.
34 Anın nwan yê ɔ 'kan kɛ bɛ di fʋɔ ɔ? Sʋanlan fíí. Ɔ sanlın kɛ Zozi Kilisi a wu. Ɛsɛ ɔ fi ewue
nun ɔ'a tinnge. Ɔ tı Nyanmıan fama sʋ ɔ sɛlɛ man yé.
35 Ehulo mɔ Kilisi kulo yé'n, nwan sʋanlan dıɛ bɔbɔ yé ɔ kʋala tı yé afian ɔ? Yalɛ anaan,
alʋabɔ anaan, ahʋlʋwa anaan, ɛhɔɛ anaan, ehian anaan, like esulo anaan ewue?
36 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kan kɛ: *Wɔ́ dunman nun ati, cıan biala kɛ ewue tʋa yé nın anın. Bɛ yɔ yé kɛ
mmʋa mɔ bɛ lɛ kɔ a hun bé ɔ.*
37 Nan kʋsʋ ɛhıka kʋalaa anun, Zozi m'ɔ kulo yé'n dunman nun, yɛ di kunnunmun m'ɔ tala
sʋ.
38 Afı mın de mın di sakpa kɛ, ehulo'n mɔ Nyanmıan a hulo yɛ'n, like fíí ngʋala ndı man yé
afian. Nán ewue ɔ, nán ngʋan ɔ, nán nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ anaan anwunno ɛlɔ tunmin
ngacile mmiekun-mɔ ɔ, nán ɛnɛ mɛlɛ nın ɔ, nán mɛlɛ'n m'ɔ lɛ ba a'n kʋsʋ ɔ,
39 nán anwunno ɛlɔ ninnge'n-mɔ ɔ, nán ası ɛwa dıɛ'n-mɔ ɔ, nán like fíí mɔ Nyanmıan a bɔ
nın ɔ. Ɔ sanlın kɛ, ehulo'n mɔ Nyanmıan a hulo yé wɔ yé Mın Kilisi Zozi dunman nun'n, like
fíí ngʋala ndı man yé afian.

9

Izalayɛ ɛjɔlɛ'n

1 Ɛhıka ati, ɛjɔlɛ'n mɔ mın 'ba han'n tı ananhɔlɛ, mın nni man ato. Ɔ sanlın kɛ n dı Kilisi dıɛ
yê Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n man mın nwun yí mín ti anun kɛ ɛjɔlɛ'n tı ananhɔlɛ.
2 Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ cıan daa, alʋabɔ kpili kpa nʋn yalɛ kan mín.
3 Ɔ sanlın kɛ, mín nianman'n-mɔ mɔ mın nʋn bé yɛ tı anıɛ kʋn'n, bé kpa ɛyɔlɛ dunman nun,
sɛ bɔbɔ Nyanmıan bɔ mín sasan mın nʋn Kilisi yé afian tı a, mın kulo.
4 Afı bɛ tı yé nan Zʋakɔbʋ mɔ bɛ fɛlɛ yí Izalayɛ nın abʋsʋ menian. Nyanmıan Kpili a fa bé a
yɔ yí mma, ɔ nʋn bé y'ɔ tı ɔ. Ɔ nʋn bé a hyıhyɛ, nyıhyɛ, ɔ'a man bé mala, ɔ'a hele bé kɛ bɛ kpín
bɛ sʋ́ yí'n, ɛsɛ ɔ'a bɔ bé anɔhʋba.
5 Zufʋ'n-mɔ anan-mɔ: Abalahamʋn nʋn Izakı nʋn Zʋakɔbʋ yê bɛ wʋlı bé ɔ. Kilisi m'ɔ kacili
yí nwʋn kulo sʋanlan bɛ wʋlı yí, m'ɔ tı Nyanmıan m'ɔ tala like biala'n, ɔ nʋn bé bɛ tı anıɛ kʋn.
Nyila hán Nyanmıan cıan daa. Amın.
6 Nán kɛ mıın kan sɔ mın kele kɛ ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan hanlın nın a mgbın man sʋ ɔ. Afı
Izalayɛ abʋsʋ menian'n-mɔ, nán bé kʋalaa yɛ bɛ tı Izalayɛ amma kpa ɔ.
7 Yê yé nan Abalahamʋn abʋsʋ menian'n-mɔ, nán bé kʋalaa yê bɛ tı yí mma kpa ɔ. Ɔ sanlın
kɛ Nyanmıan Kpili selı Abalahamʋn kɛ: *Izakı asʋ yê mın 'sın maan ɛ dí ata ɔ.*
8 Yí bʋ y'ɔ kɛ nán menian mɔ b'a wʋ bé anwʋnnaan sʋ awɔlɛ'n yê bɛ tı Nyanmıan amma ɔ.
Nan bé mɔ Nyanmıan Kpili anɔhʋba'n m'ɔ bɔlı nın anun yê b'a wʋ bé'n, Abalahamʋn abʋsʋ
menian kpa'n-mɔ anın.
9 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan Kpili anɔhʋba'n m'ɔ bɔlı'n y'ɔ le kɛ: *Mɛlɛ kɛ ɛhıka ju a, mın 'sa mın
ba. Mın sa mın ba a, wɔ́ yı Sala 'ba wʋ baa belenzua kʋn.*
10 Ɛ 'nwun nvadʋhʋn kʋn biekun. Anın yé nan Izakı nʋn Elebeka le mma mmelenzua
nnyuan.

11 Anın bəbə bɛ wʋlı man mma sɔ'n-mɔ nán b'a bɔ bala kpa anaan bala ɛtɛ'n, ɛsɛ kɛ ɔ kɔ
yɔ nán menian'n-mɔ a nwun kɛ nán nyɔlıɛ'n-mɔ anwʋn yê Nyanmıan nıan fɛlɛ bé yí nwʋn'n,
nan yí muonun y'ɔ fɛlɛ menian'n-mɔ m'ɔ kulo bé nın ɔ.
12 Ɛhıka ati, Nyanmıan kɔ han kɔ hele Elebeka kɛ: *Wɔ́ mma nnyuan'n, nunhan kaan'n 'ba*
sie kpain'n.
13 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ lɛ kele kɛ: *M'an hulo Zvakəbʋ m'an yaci Ezayu.*
14 Anın nzu ɛjɔlɛ dıɛ yê yɛ 'kan ɔ? Asʋ yɛ 'kan kɛ Nyanmıan tı man sɛsɛ ɔ? Cɛcɛ!
15 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan hanlın helelı Moyizı kɛ: *Sʋanlan mɔ mın kulo kɛ mın nwun yí nwʋn*
anwunnvoe'n, mın 'nwun yí nwʋn anwunnvoe sakpa!
16 Nan ɛhı, ɔ fi man sʋanlan muonun anaan yí tunmin'n, nan ɔ fi Nyanmıan muonun m'ɔ
nwun sʋanlan anwʋn anwunnvoe'n.
17 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun, Nyanmıan lɛ kan kele Ezipiti belemgbin'n kɛ: *Mın kulo kɛ mın fa wɔ́*
mın kele mín tunmin'n mɔ n ne yí'n mın man mân mân'n kʋalaa nwun mín dunman'n, yí ti yê n
zielı wɔ́ belemgbin ɔ.
18 Yí ti, sʋanlan mɔ Nyanmıan kulo kɛ ɔ nwun yí nwʋn anwunnvoe'n yê ɔ nwun yí nwʋn
anwunnvoe ɔ. Yê sʋanlan kʋsʋ m'ɔ kulo kɛ ɔ kete yí ahʋnlın'n yê ɔ kete yí ɔ.

Nyanmıan sikpɛ'n nʋn yí anwunnvoe'n

19 Nan afı sʋanlan bie 'ba bisa mín kɛ: "Sɛ ɔ tı sɔ a, anın nzukɛ ati yê sɛ menian'n-mɔ yɔ ɛtɛ
a, Nyanmıan tua bé yí nwʋn kalɛ ɔ? Yê like mɔ Nyanmıan kulo kɛ ɔ yɔ'n, nwan sʋanlan dıɛ yê
ɔ kʋala ɔ totua yí atın ɔ?"
20 O dasannin, ɛ tı wɔ́ dıɛ sɛ mɔ Nyanmıan kan ɛjɔlɛ a, ɛ kʋala su yí akpʋlʋwa ɔ? Talie'n mɔ
bɛ le afâ b'a nwʋn'n, asʋ ɔ kʋala ɔ se sʋanlan'n mɔ ɔ'a nwʋn yí'n kɛ: "Nzukɛ ati yê a nwʋn mín
sʋa ɔ?"
21 Sʋanlan'n m'ɔ nwʋn ninnge'n, like biala m'ɔ kulo kɛ ɔ nwʋn'n y'ɔ fa afâ'n nwʋn ɔ. Ɔ kʋala
kɛ ɔ fa afâ kʋnmgba sɔ'n ɔ nwʋn ninnge mgbakpa mɔ bé nwʋn cian ɔ nʋn m'ɔ tı ası ası dıɛ.
22 Ɛhı sɛ Nyanmıan kulo kɛ ɔ yı yí sikpɛ'n kele ɔ man bɛ nwun yí tunmin'n m'ɔ le yí nın an,
yɛ 'kan nzu ɛjɔlɛ? Afı bé mɔ yí sikpɛ nın a hyı bé m'ɔ di mɔ bɛ wu'n, ɔ'a si bé nwʋn abʋtalɛ kpa.
23 Ɔ'a yɔ yí sɔ kʋsʋ ɔ'a hele yé kɛ yí anunminnyanmʋn'n tı anyanbɛnwʋn kpili kpa man
yé mɔ ɔ'a nwun yé nwʋn anwunnvoe'n. Ɔ sanlın kɛ ɔ sesielı yé daba daba kɛ yɛ tánlan yí
anunminnyanmʋn sɔ nın anun.
24 Ɛhıka ati, yɛ tı menian mɔ Nyanmıan a fɛlɛ yé yí nwʋn ɔ. Nán kɛ yé Zufʋ'n-mɔ anun
angʋnmın ala yê Nyanmıan a fɛlɛ yé yí nwʋn ɔ, nan menian bʋ nga'n-mɔ kʋsʋ wɔ nun bie.
25 Ɛjɔlɛ sɔ'n yê Nyanmıan hanlın wɔ kpɔmanfʋɛ Oze kalata nın anun ɔ. Yí nwan:
Menian mɔ bɛ tı man mín menian'n,
mın 'ba fɛlɛ bé mín menian.
Mân mɔ m'an ngulo man yí'n,
mın 'ba fɛlɛ yí mín ehulo mân.
26 Yê lıka kʋsʋ mɔ bɛ selı bé kɛ:
'Ɛmɔ tı man mín menian'n,'
ɛbɛlɛ menian'n-mɔ, bɛ 'ba fɛlɛ bé
'Tıasıfʋɛ Nyanmıan amma.'
27 Kpɔmanfʋɛ Ezayi kʋsʋ lɛ kan Izalayɛ amma'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ kɛ:
Sɛ Izalayɛ amma'n-mɔ sʋn dede
bɛ yɔ kɛ jenvie nın anʋan anyʋan'n bəbə a,
menian kaan bie sʋa ala yê bɛ 'nyan ngʋan ɔ.
28 *Ɔ sanlın kɛ like mɔ Nyanmıan Kpili nwan*
ɔ 'yɔ yí asıɛ nın asʋ'n,
ɔ 'yɔ yí ndɛ-ndɛ kpa bəkɔɔ.
29 Ɛsɛ kɛ Ezayi kʋnmgba'n lili mʋa hanlın yí daba'n, yí nwan:
Sɛ Tunminfʋɛ Nyanmıan Kpili
a nyaci man yé bʋsʋ kaan an,
ahan yé kʋalaa yé kʋsʋ yé bʋsʋ bəlı kɛ
Sodəmʋn amma'n-mɔ,
ahan yé kʋalaa yɛ kacili kɛ
Gomɔɔ amma'n-mɔ.
30 Anın nzukɛ ɛjɔlɛ yê yɛ 'kan ɔ? Mɔ yɛ 'kan'n y'ɔ lɛ kɛ menian mɔ bɛ tı man Zufʋ, mɔ daba
bɛ nzı man kɛ bɛ kpın bɛ yɔ sɛsɛ wɔ Nyanmıan anyunnun'n, bé dedi nın a man b'a yɔ sɛsɛ wɔ
Nyanmıan anyunnun.
31 Nan kʋsʋ Izalayɛ amma'n-mɔ muonun mɔ bɛ lɛ kpʋnndɛ mala kʋn m'ɔ kʋala kɛ ɔ man bɛ
yɔ sɛsɛ wɔ Nyanmıan anyunnun'n, b'a nnyan man mala sɔ'n.

32 Anın nzukɛ ati ɔ? Ɔ sanlın kɛ bɛ mgbʋnndɛ man kɛ bɛ nyan dedi nán b'a yɔ sɛsɛ wɔ
Nyanmıan anyunnun. Bɛ kulo kɛ bɛ di junman kpa dede bɛ man Nyanmıan bu bɛ́ sɛsɛ. B'a
man bɛ́ ja a kpula ɛbʋɛ'n m'ɔ man menian'n-mɔ fin ası'n.
33 Ɛbʋɛ sɔ'n y'ɔ le Zozi. Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan yí nwʋn ɛjɔlɛ kɛ:
Ɛmɔ nían, mıın fa ɛbʋɛ kʋn
mın sie Sivn ɛbɛlɛ,
ɔ man sʋanlan aja kpula.
Ɔ tı ɛbʋta m'ɔ man sʋanlan fin ası ɔ.
Nan sʋanlan m'ɔ kɔ le yí kɔ li'n,
anyunnunguasıɛ ngan man yí lé.

10

1 Anianman-mɔ, like mɔ mıın kpʋnndɛ sɛlɛ kpa, mɔ yí ti mın sɛlɛ Nyanmıan mın man
Izalayɛ amma'n-mɔ'n y'ɔ le kɛ Nyanmıan mán bɛ́ kʋalaa bɛ nyán ngʋan.
2 Mın di bɛ́ nwʋn adanzıɛ kɛ bɛ le anwʋnndɛlɛ kpa wɔ Nyanmıan junman nın elie nın anun.
Nan kʋsʋ anwʋnndɛlɛ sɔ'n, bɛ nzı man yí nwʋn ngɛlɛ.
3 Bɛ nzı man kɛ Nyanmıan kpın yɔ maan menian'n-mɔ yɔ sɛsɛ wɔ yí nyunnun'n. Bɛ́
muonun bɛ kpɛ bɛ́ atın bɛ kpʋnndɛ sɛsɛ ɛyɔlɛ'n.
4 Nan kʋsʋ Kilisi a a ɔ'a yɔ like kʋalaa mɔ Moyizi mala'n kele'n. Ɔ man bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ de
yí bɛ di'n yɔ sɛsɛ wɔ Nyanmıan anyunnun.
5 Ɛhı sɛsɛ ɛyɔlɛ'n mɔ mala'n man sʋanlan yɔ'n, Moyizı hanlın yí nwʋn ɛjɔlɛ kɛ: *Sʋanlan biala*
m'ɔ kɔ li mala nın asʋ'n, ɔ 'nyan ngʋan.
6 Nan ɛ 'nwun sɛsɛ ɛyɔlɛ'n mɔ dedi'n kʋsʋ man sʋanlan yɔ wɔ Nyanmıan anyunnun nın
anwʋn ɛjɔlɛ dıɛ'n. Bɛ́ nwan: *N'ɛ kan yí wɔ wɔ́ ti anun kɛ: "Nwan yê ɔ 'fʋ nyanmıansʋ ɛlɔ ɔ?"* (Yí
bʋ y'ɔ le kɛ: nwan yê ɔ 'man Kilisi ju ası ɔ?)
7 *Ɛsɛ n'ɛ kan kɛ: "Nwan yê ɔ 'ju bɔnza nın anun ɛlɔ ɔ?"* (Yí bʋ y'ɔ lɛ kɛ nwan yê ɔ man Kilisi fi
ewue nun tinnge ɔ?)
8 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan nzɛ? Yí nwan: *Ɛjɔlɛ'n wɔ wɔ́ nwʋn ɛbɛlɛ ala, ɔ wɔ wɔ́ nʋan, ɛsɛ ɔ wɔ wɔ́ ti*
anun. Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le dedi ɛjɔlɛ'n mɔ yɛ kan yɛ kele menian'n-mɔ.
9 Sɛ ɛ kpacı nun ɛ kan yí menian'n-mɔ kʋalaa anyunnun kɛ: "Kilisi tı yɛ́ Mın," ɛsɛ sɛ ɛ de di
wɔ́ ahʋnlın nın anun kɛ Nyanmıan man ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge a, ɛ 'nyan ngʋan.
10 Ɔ sanlın kɛ sɛ ɛ de di wɔ́ ahʋnlın nın anun an yê Nyanmıan Kpili man ɛ yɔ sɛsɛ ɔ. Ɛsɛ sɛ ɛ
kan kɛ Kilisi tı wɔ́ Mın an, Nyanmıan 'man ɛ nyan ngʋan.
11 Afı Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan: *Sʋanlan biala m'ɔ kɔ le yí kɔ li'n, anyunnunguasıɛ ngan man yí lé.*
12 Ɛhıka ati, mgbacı mgbacıɛ fíí kón nnʋn man Zufʋ'n-mɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ nın
afian. Ɔ sanlın kɛ bɛ́ kʋalaa, bɛ́ Mın'n tı kʋn. Yí yê ɔ yila bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ sun bɛ fɛlɛ yí nın asʋ
ɔ.
13 Afı Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan: *Sʋanlan biala m'ɔ kɔ sun kɔ fɛlɛ yɛ́ Mın'n, ɔ 'nyan ngʋan.*
14 Anın ɔ 'yɔ sɛ nán b'a sun b'a fɛlɛ sʋanlan'n mɔ b'a nne man yí b'a nni man'n? Ɛsɛ ɔ 'yɔ sɛ
nán b'a le yí b'a li, mɔ b'a ngan man yí nwʋn ɛjɔlɛ b'a ngele man bɛ́'n? Yê sɛ sʋanlan a ngan
man yí nwʋn ɛjɔlɛ a ngele man bɛ́ a, ɔ 'yɔ sɛ nán b'a tı?
15 Sɛ b'a nyı man ɛjɔlɛ sɔ nın anwʋn menian an, ɔ 'yɔ sɛ nán b'a han? Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan: *Ɛ*
nwun bɛ́ mɔ bɛ kan Ɛjɔlɛkpa'n kɛ bɛ lɛ ba a, anın ɔ yɔ ɛnyınmın.
16 Nan kʋsʋ, bɛ́ kʋalaa b'a nne man Ɛjɔlɛkpa'n b'a nni man. Ɛhıka ati yê Ezayi hanlın kɛ: *Yɛ́*
Mın, Ɛjɔlɛkpa'n mɔ yɛ bɔlı yɛ helelı menian'n-mɔ'n, nwan y'ɔ lelı lili ɔ?
17 Ɛhıka ati, Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ nın etie y'ɔ man bɛ nyan dedi ɔ. Ɛjɔlɛ sɔ'n kʋsʋ y'ɔ le
Kilisi Anʋan Ɛjɔlɛ'n.
18 Nan mıın bisa kɛ: "Asʋ b'a ndı man Ɛjɔlɛkpa sɔ nın ɔ?" Bɛ tılı yí kpa! Ɔ sanlın kɛ Ɛhɛlɛ
Ɛjɔlɛ'n lɛ kan kɛ:
Bɛ tılı bɛ́ mɔ bɛ bɔ Ɛjɔlɛkpa nın anın
asıɛ'n lıka kʋalaatin.
Bɛ́ nʋan ɛjɔlɛ nın a fa
mân'n lıka kʋalaatin.
19 Mıın bisa biekun kɛ: "Asʋ Izalayɛ amma'n-mɔ a ndı man ɔ?" Bɛ tılı. Afı Moyizı lili mʋa
hanlın kɛ Nyanmıan nwan:
Mân mɔ ɛmɔ mmu man bɛ́ like fíí'n,
mın 'ba man ɛmɔ fa bɛ́ nwʋn ɛkpɔ.
Bɛ́ mɔ ɛmɔ bu bɛ́ kɛ bɛ nzı man ngɛlɛ'n,
mın 'ba man ɛmɔ anyın bʋlʋ bɛ́ nwʋn.
20 Ezayi kʋsʋ nyanlın anwʋnsɛlɛ hanlın kɛ Nyanmıan nwan:
Menian mɔ bɛ lɛ mgbʋnndɛ man mín'n,
bɛ́ yê b'a nwun mín ɔ.

Bé mə b'a mgbʋnndɛ man like fíí mín ɛlə'n,
bé yê m'an yɪ mín nwʋn m'an hele bé ə.
21 Nan Izalayɛ amma'n-mə dɪɛ, ɛ 'nwun bé nwʋn ɛjəlɛ m'ə hanlɪn'n. Yí nwan:
Cɪan daa mɪn tɛtɛlɛ mín sa nun
mɪn man mân kʋn.
Mân sə'n tɪ anzʋsɛlɛfʋɛ
nʋn menian mə bɛ kpalɪ
mín nʋan ɛjəlɛ nɪn abʋ mân.

11

Nyanmɪan yacili man Izalayɛ amaa'n-mə tʋlɪ man

1 Nan afɪ mɪɪn bisa kɛ: "Asʋ Nyanmɪan Kpili a yaci yí menian'n-mə a tʋ ə?" Cɛcɛ! Ɔ sanlɪn kɛ mín bəbə muonun n dɪ Izalayɛ sʋanlan. N dɪ Abalahamʋn abʋsʋ sʋanlan. N vi Bɪnnzʋamɪn abusuan nɪn anun.
2 Menian mə Nyanmɪan lili mʋa ə falɪ bé'n, ə yacilɪ man bé tʋlɪ man. Ɛmə sɪ kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ nɪn anun, kpɔmanfʋɛ Eli lɛ kan Izalayɛ amma'n-mə anwʋn ɛjəlɛ ə kele Nyanmɪan kɛ:
3 *Yé Mɪn, b'a hun wó mgbəmanfʋɛ'n-mə kʋalaatin. B'a bubu wó afəlɪɛ mʋcɪa'n-mə. Ɔ'a ha mín ngʋnmɪn cein. Ɛsɛ bɛ lɛ kpʋnndɛ mín kʋsʋ bɛ kun mín.*
4 Nan mə Eli hanlɪn sə'n, nzu mmua dɪɛ yê Nyanmɪan bualɪ yí ə? Nyanmɪan nwan: *M'an kpa mín menian akpɪɪ nsʋ man sie. Bé dɪɛ, b'a ngʋtʋ man Baalɪ anyunnun fíí b'a nzʋ man yí*
5 Ɛnɛ mɛlɛ ɛhɪ anun kʋsʋ, kɛ ə tɪ yí nɪn ala anɪn. Menian kaan'n mə Nyanmɪan a nwun bé nwʋn anwunnvoe ə'a yɪ bé'n, bɛ wə ɛbɛlɛ.
6 Nán kɛ junman mə b'a li ati yê Nyanmɪan a yɪ bé ə. Nan anwunnvoe yê Nyanmɪan a nwun bé ə. Sɛ ə tɪ man sə a, ahan bɛ ngan man kɛ Nyanmɪan a nwun bé nwʋn anwunnvoe.
7 Nan sɛ ə tɪ sə a, anɪn nzu ɛjəlɛ dɪɛ yê yɛ 'kan ə? Like mə Izalayɛ menian'n-mə lɛ kpʋnndɛ'n, b'a nnyan man yí. Nan menian mə Nyanmɪan falɪ bé nɪn ala yê bɛ nyanlɪn yí ə. Bé bʋ nga'n, bɛ ngʋala bɛ ndɪ man ɛjəlɛ bʋ, b'a sʋlʋ.
8 Kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ'n kele'n, yí nwan:
Nyanmɪan a man b'a sʋlʋ.
Ɔ'a man bé nyɪn a sin
ɛsɛ ə'a man bé nzʋ a ti dede
ə'a ju ɛnɛ.
9 Belemgbin *Davidi kʋsʋ nwan:
Man bé fɛtɪ alɪɛ fɛ'n mə bɛ di'n
káci ngaa, ə káci dada ə hyí bé,
ə mán bɛ tó asɪ nán bɛ pínnin bé.
10 *Man bé nyɪn'n sín,*
nán b'a nnwun man asɪ,
man bé hólʋ sʋ cɪan daa.

Bé mə bɛ tɪ man Zufʋ nɪn ati ele'n

11 Nan afɪ mɪɪn bisa kɛ: "Asʋ Zufʋ'n-mə asɪ ɛtə mə b'a tə'n, bɛ 'ka ɛbɛlɛ ə?" Cɛcɛ! Nan bé asɪ ɛtə'n mə b'a tə'n y'ə man menian bʋ nga'n-mə a nyan bé ti ə. Menian bʋ nga'n-mə ati mə b'a nyan yí'n, ə man Zufʋ'n-mə a fa bé nwʋn ɛkpə.
12 Sɛ Zufʋ'n-mə asɪ mə b'a tə nɪn a man mân nɪn anyan yí nwʋn, ɛsɛ sɛ Zufʋ'n-mə asɪ ɛbə nɪn a man bé mə bɛ tɪ man Zufʋ nɪn a nyan bé nwʋn an, bé ɛjasʋɛ dɪɛ mə bɛ 'ba jasʋ kpa bəkəə'n, ə tɪ man nzɛmɪndɛ!

Olivʋ baka nɪn anwʋn anyɪnndala'n

13 Nan afɪ sian dɪɛ, mɪɪn kan mɪn kele ɛmə mə bɛ tɪ man Zufʋ'n kɛ bé mə bɛ tɪ man Zufʋ'n, bé bəfʋɛ'n y'ə le mín. Yí ti kɛ n gbɪn n dɪ yí'n, mɪn di junman'n mə mɪn di nɪn anwʋn fɛ kpa.
14 Mɪn de mɪn di kɛ junman sə'n mə mɪn di'n, ə 'ba wula bé mə mɪn nʋn bé yɛ tɪ anɪɛ kʋn nɪn akpue maan bé mmie-mə nyan bé ti.
15 Afɪ sɛ bé ahanmɪan esie mə b'a sie bé nɪn a man mân'n nʋn Nyanmɪan bé afian a sɛ a, sɛ Nyanmɪan sa fa bé biekun an, nzu ɛjəlɛ dɪɛ yê ə 'ba ə? Ɔ 'yə kɛ menian mə bɛ fi ewue nun b'a tinnge!
16 Sɛ bɛ fa *bele nɪn alimʋa mma'n mə bɛ kə tɪ'n bɛ yə fali bɛ tʋn kpaun bɛ man Nyanmɪan an, yí bʋ nga'n kʋalaa m'ə ka'n kʋsʋ tɪ yí dɪɛ. Ɛsɛ sɛ bɛ fa baka nɪn abʋ ndɪan'n bɛ man Nyanmɪan an, yí sa mma'n-mə kʋsʋ tɪ yí dɪɛ.
17 Izalayɛ amma'n-mə tɪ kɛ *olivʋ baka mə b'a lua mə b'a kpɪkpɛ yí sa mma'n-mə bie b'a gua ə. Wó mə ɛ tɪ man Zufʋ'n, ɛ tɪ kɛ ebolo olivʋ baka mə b'a kpɛ yí sa baa'n kʋn b'a sie mə b'a lua nɪn asʋ ə. Sian dɪɛ, olivʋ baka'n mə b'a lua'n, yí ndɪan'n-mə cʋɪn nzue bɛ man wó bie.

18 Ɛhıka ati, n'ɛ bu wɔ́ nwʋn kɛ ɛ tı kpa tala olivʋ baka'n mə b'a lua nın asa mma'n mə b'a
kpɛ b'a gua'n. Ɔ yə sɛ mə ɛ kʋala kɛ ɛ tu wɔ́ nwʋn ə? Nán wɔ́ yê ɛ le ndıan nın ɔ, nan ndıan'n
lılı yê ə le wɔ́ ə.
19 Bie sʋa a, ɛ 'ba han kɛ: “Nan b'a kpıkpɛ baka nın asa amma sə'n-mə maan m'an fa bɛ́
lıka'n.”
20 Sɛ ɛ kan sə a, ə tı fɔ́ún. Ɔ sanlın kɛ dedi'n mə b'a nnyan man yí'n, yí ti yê ə man b'a kpıkpɛ
bɛ́ b'a gua ɔ. Wɔ́ kʋsʋ wɔ́ dedi'n mə a nyan yí'n, yí ti y'ə man b'a fa wɔ́ b'a sie bɛ́ bʋsʋ nın ɔ.
Nan kʋsʋ nıan wɔ́ nwʋn kpa, n'ɛ tu wɔ́ nwʋn! Sɛ ɛ nwun Nyanmıan an, sulo yí.
21 Ɔ sanlın kɛ, sɛ Nyanmıan a yaci Zufʋ'n-mə muonun mə bɛ tı kɛ olivʋ baka'n mə ə'a lua
nın ə'a tʋ a, nán wɔ́ mə ɛ tı kɛ ebolo olivʋ baka'n yê ə ngə yaci man wɔ́ ngə tʋ man ɔ.
22 Ɛhıka ati, nwun yí kɛ Nyanmıan tı kpa ɛsɛ ə yə sı. Ɔ kpɛ bɛ́ mə b'a tə ası nın ati sɛlɛ.
Nan wɔ́ dıɛ, ə'a nwun wɔ́ nwʋn anwunnvoe. Nan kʋsʋ, ə fata kɛ ɛ nʋn Nyanmıan bɛ tanlan
kanlanman. Sɛ ə'a nyə man sə a, ə 'kpɛ wɔ́ kʋsʋ ə tʋ kɛ baka nın asa baa'n.
23 Yê sɛ Zufʋ'n-mə kʋsʋ yaci bɛ́ anzʋsɛlɛ nın an, bɛ sa 'kan bɛ́ lıka daba'n. Ɔ sanlın kɛ
Nyanmıan le tunmin, ə kʋala kɛ ə fa bɛ́ ə sie bɛ́ lıka daba'n biekun.
24 Wɔ́ mə ɛ tı man Zufʋ'n, ebolo olivʋ baka nın asa baa'n y'ə le wɔ́. B'a kpɛ wɔ́ b'a sie olivʋ
baka'n mə b'a lua nın asa baa nın abʋsʋ. olivʋ baka sə'n mə b'a lua nın asa mma'n-mə y'ə le
Zufʋ'n-mə. Ɛhıka ati, sɛ bɛ 'fa bɛ́ bɛ sie bɛ́ bʋsʋ'n biekun an, ə nyə man sı fíí sʋa.

Izalayɛ amma'n-mə 'ba nyan bɛ́ ti

25 Ɛhı, anianman-mə, kɛ ə kə yə nán ɛmə a mmu man bɛ́ nwʋn bɛngɛlɛfʋɛ'n, yí ti, mın kulo kɛ
mın kan ananhəlɛ nvıalıɛ nun ɛjəlɛ kʋn mın kele ɛmə. Ɛjəlɛ sə'n, y'ə le kɛ Izalayɛ amma'n-mə
ebue ndı man ɛjəlɛ kɔ́n. Bɛ ndı man ɛjəlɛ dede ə 'ju mɛlɛ mə bɛ́ mə bɛ tı man Zufʋ'n kʋalaatin
kə nyan bɛ́ ti'n.
26 Kɛ Izalayɛ amma'n-mə kʋalaatin 'kpın nyan bɛ́ ti nın anın. Ɔ sanlın kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ'n nwan:
*Ngʋandefʋɛ'n fi *Sivn ə 'ba a.*
Zʋakəbʋ abʋsʋ menian'n-mə nyəlıɛ'n
mə ə nzə man Nyanmıan anyın'n,
ə 'ba nunnun yí kʋalaa abʋsʋ.
27 *Mɛlɛ mə mın 'ba fa bɛ́ ɛtɛ'n-mə*
mın ce bɛ́'n,
nyıhyɛ mə mın nʋn bɛ́ yɛ 'hyıhyɛ nın anın.
28 Ɛjəlɛkpa'n mə Zufʋ'n-mə a nne a nni man'n, sɛ yɛ lɛ nıan yí kpa a, yɛ nwun yí kɛ ɛmə kpa
ɛyəlɛ dunman nun, Nyanmıan a kaci bɛ́ kpəfʋɛ. Nan kʋsʋ sɛ yɛ lɛ nıan menian mə Nyanmıan
a yı bɛ́ nın an, anın bɛ tı menian mə bɛ́ nan-mə dunman nun, Nyanmıan kulo bɛ́.
29 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan dıɛ, like m'ə kə fa kə man sʋanlan'n, anın ə'a fa ə'a man. Yê menian
m'ə kə fɛlɛ bɛ́ yí nwʋn'n, ə ngaci man yí nzin ə nzi man bɛ́.
30 Daba, ɛmə anyın a nzə man Nyanmıan. Nan sian dıɛ, Nyanmıan a nwun ɛmə anwʋn
anwunnvoe. Afı Zufʋ'n-mə anyın a nzə man yí.
31 Kıkaala, bɛ́ nyın m'ə nzə man Nyanmıan nın a man ə'a nwun ɛmə anwʋn anwunnvoe.
Nan ə 'ba nwun bɛ́ kʋsʋ bɛ́ nwʋn anwunnvoe.
32 Kıkaala bɛ́ nyın m'ə nzə man Nyanmıan nın a man menian'n-mə kʋalaa a yə anzʋsɛlɛ
mma, nán ə'a nwun bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn anwunnvoe.

Nyanmıan tı kpili sakpa

33 Nyanmıan anyanbɛnwʋn'n tı kpili o! Yí ngɛlɛ nʋn yí ninnge'n m'ə sı nın abʋ həlı!
Nyanmıan ajʋnlın m'ə kə fa'n, nwan yê ə kʋala ə nwun yí nzin ə? Yí atın m'ə kə kpɛ'n-mə,
nwan yê ə kʋala tı yí bʋ ə?
34 Afı Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ'n lɛ kan kɛ:
Nwan yê ə sı Nyanmıan ajʋnlın nun ə?
Nwan yê ə kʋala ə tu yí fʋə ə?
35 *Nwan yê ə lili mʋa ə manlın Nyanmıan like*
nán Nyanmıan kʋsʋ a man yí bie ə?
36 Ninnge kʋalaa fi Nyanmıan ɛlə, yí yê ə man ninnge wə mân nın anun ə, yí kʋalaa tı yí dıɛ.
Anunminnyanmʋn hán Nyanmıan cıan daa! Amın.

12

Ɛmə fá bɛ́ nwʋn bɛ bɔ́ afəlıɛ bɛ mán Nyanmıan

1 Ɛhıka ati, anianman-mə, kɛmə Nyanmıan a nwun yɛ́ nwʋn anwunnvoe sʋa'n, mın 'sɛlɛ
ɛmə mın bʋtʋ bɛ́ kɛ ɛmə muonun fá bɛ́ nwʋn bɛ bɔ́ afəlıɛ bɛ mán Nyanmıan kpa bəkəə. Afəlıɛ
m'ə tı nwannzan-nwannzan m'ə sə Nyanmıan anyın nın anın. Sɛ ɛmə yə yí sə a, ɛmə asənın
ɛyəlɛ 'yə faın.

2 Ɛmɔ nán bɛ nɪan eyuadɪ nɪn anun menian'n-mɔ abalabɔ ɛtɛ ɛtɛ'n-mɔ asʋ bɛ yɔ bie. Nan
ɛmɔ fá bé nwʋn bɛ mán Nyanmɪan maan ɔ káci ɛmɔ ajʋnlɪn'n kpa bɔkɔɔ. Ɛbɛlɛ nɪn anun yê
ɛmɔ 'ba hʋala bɛ nwun like mɔ Nyanmɪan kulo ɔ, like m'ɔ tɪ kpa, like m'ɔ sɔ yí nyɪn, mɔ ɛsɛ ɔ
tɪ kanlanman kpa.
3 Anwunnvoe kpili'n mɔ Nyanmɪan a nwun mín nɪn ati, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ anun kʋn
biala kɛ n'ɔ bu yí nwʋn kpa sʋnman maan ɔ bʋ sʋ, nan ɔ yó mɛlɛhʋandɪ, ɔ nían yí dedi'n mɔ
Nyanmɪan a fa a man yí nɪn anwʋn ɔ bú amanmuo m'ɔ sɛ fata'n.
4 Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan baka'n, akpɔlɛ akpɔlɛ dɔʋn wɔ nun. Nan kʋsʋ, nunhan kʋn biala le yí
junman m'ɔ di ɔ.
5 Yí kʋnmgba nɪn ala, kannzɛ yɛ sʋnlɪn bɔbɔ a, yé kʋalaa yɛ nʋn Kilisi y'a kaci sʋanlan
munmuan kʋn. Yé kʋalaa kʋsʋ y'a yɔ kʋn kɛ anwʋnnaan nɪn akpɔlɛ akpɔlɛ'n-mɔ.
6 Nyanmɪan a hye yé nun kʋn biala acɛdɪɛ ngacile ngacile. Acɛdɪɛ sɔ'n tɪ tunmin mɔ yɛ fa yɛ
di Nyanmɪan junman'n. Sʋanlan mɔ Nyanmɪan kɔ fa ɛjɔlɛ kɔ wula yí nʋan kɛ ɔ hán'n, ɔ nían
yí dedi nɪn anwʋn ɔ hán.
7 Sʋanlan mɔ Nyanmɪan kɔ man yí ɛsʋɛ acɛdɪɛ kɛ ɔ sú yí manngʋn'n-mɔ'n, ɔ sú bé. Sʋanlan
mɔ Nyanmɪan kɔ man yí like ehele acɛdɪɛ kɛ ɔ héhele yí manngʋn'n-mɔ ninnge'n, ɔ héhele bé.
8 Sʋanlan mɔ Nyanmɪan kɔ man yí anwʋnsɛlɛ ewowula acɛdɪɛ kɛ ɔ wówula yí manngʋn'n-
mɔ anwʋnsɛlɛ'n, ɔ wówula bé. Sʋanlan mɔ Nyanmɪan kɔ man yí afian ɛsɔ acɛdɪɛ kɛ ɔ só yí
manngʋn'n-mɔ afian'n, ɔ yí yí kunnun kpa ɔ só bé afian. Sʋanlan mɔ Nyanmɪan kɔ man yí
sʋanlan sʋ ɛnɪan acɛdɪɛ kɛ ɔ nían yí manngʋn'n-mɔ asʋ'n, ɔ tí yí nyɪn ɔ nían bé sʋ kpa. Sʋanlan
mɔ Nyanmɪan kɔ man yí ɛbʋka acɛdɪɛ kɛ ɔ búka yalɛfʋɛ'n-mɔ, ɔ lí fɛ ɔ búka bé.

Ɛmɔ húlo bé manngʋn'n-mɔ

9 Nán bɛ kulo bé manngʋn'n-mɔ bé je sʋ mgban. Ɛmɔ kpó ɛtɛ'n. Ɛmɔ mán ye ɛyɔlɛ'n hían bé
kpa.
10 Ɛmɔ húlo bé nwʋn kpa kɛ anianman-mɔ kulo bé nwʋn'n. Ɛmɔ nwun ɛmɔ amanngʋn'n-mɔ
a, ɛmɔ anwʋn té bé bɛ bú bé.
11 Nán bɛ yɔ ɛfʋan, nan ɛmɔ yó juejue. Ɛmɔ fá anwʋnndɛlɛ bɛ lí yê Mɪn junman'n.
12 Ɛmɔ lí anyɪndasʋɛ'n mɔ ɛmɔ le yí nɪn anwʋn fɛ. Amannɪnhunlun nɪn anun, ɛmɔ sí abʋtalɛ.
Ɛmɔ mían bé bʋ kpa bɛ sélɛ.
13 Ɛmɔ búka asɔnɪn nɪn anun anianman'n-mɔ mɔ bɛ wɔ emian nɪn anun'n. Yê menian mɔ
bɛ kɔ a ɛmɔ awulo'n, ɛmɔ só bé nun kanlanman.
14 Menian mɔ bɛ le kele ɛmɔ ahʋlʋwa'n, ɛmɔ sélɛ Nyanmɪan kɛ ɔ yéyila bé sʋ. Nán bɛ bɔ bé
sasan, nan bɛ sélɛ Nyanmɪan bɛ mán bé.
15 Bé mɔ bɛ lɛ di ndutue'n, ɛmɔ nʋn bé lí. Bé mɔ bɛ lɛ sun'n, ɛmɔ nʋn bé sún.
16 Ɛmɔ nʋn ɛmɔ amanngʋn'n-mɔ tánlan kanlanman. Nán bɛ tu bé nwʋn, nan bɛ só junman
nganngan mɔ bɛ kɔ fa bɛ kɔ man ɛmɔ nɪn anun. Nán bɛ nɪan bé nwʋn bɛ bu bé nwʋn kɛ bɛ sɪ
ngɛlɛ bɛ tala bé manngʋn'n-mɔ.
17 Nán bɛ fa ɛtɛ bɛ tua ɛtɛ'n kalɛ. Nan ɛmɔ kpónndɛ atɪn bɛ yó menian'n-mɔ kʋalaa ye.
18 Sɛ ɛmɔ kʋala kɛ bɛ sɪn atɪn ngacile biala asʋ a, ɛmɔ sín sʋ bɛ nʋn menian'n-mɔ kʋalaa bɛ
tánlan wɔ anzʋnunjɔ nun.
19 Anianman ehulo mma, ɛmɔ muonun nán bɛ de bé ti alɔman. Nan ɛmɔ yáci bé ɛjɔlɛ'n bɛ
mán Nyanmɪan. Ɔ sanlɪn kɛ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ Nyanmɪan nwan: *Mín yê mɪn
de ɛmɔ ati alɔman ɔ. Mín yê mɪn 'tua bé nyɔlɪɛ nɪn anwʋn kala ɔ.*
20 Ɛsɛ ɔ lɛ kan yí biekun kɛ:
Sɛ ɛhɔɛ lɛ kun sʋanlan m'ɔ kpɔ wó nɪan an,
man yí like lí.
Sɛ nzuhoe lɛ kun yí a,
man yí nzue nʋ́n.
Ɔ sanlɪn kɛ mɔ ɛ lɛ yɔ yí sɔ'n,
ɔ tɪ kɛ sîn
yê ɛ lɛ kpʋnmgbɔ gua yí ti nɪn asʋ ɔ.
21 N'ɛ man ɛtɛ nɪn asa kʋala wó, nan yɔ ye di ɛtɛ nɪn asʋ kunnunmun.

13

Mgbain'n-mɔ mɔ bɛ sie mân'n

1 Sʋanlan biala bébɛlɛ yí nwʋn asɪ ɔ mán mgbain'n-mɔ mɔ bɛ sie mân'n. Ɔ sanlɪn kɛ kpain
fíí nnʋn man ɛbɛlɛ mɔ nán Nyanmɪan yê ɔ'a sie yí ɔ. Bé mɔ bɛ tɪ mân nɪn asʋ mgbain'n-mɔ
kʋalaa, Nyanmɪan yê ɔ'a sie bé ɛbɛlɛ ɔ.
2 Ɛhɪka ati, sʋanlan m'ɔ kɔ jasʋ mân mgbain'n-mɔ akɔmɪn anun'n, anɪn Nyanmɪan yê
sʋanlan sɔ nɪn a jasʋ yí kɔmɪn anun ɔ. Yê menian kʋsʋ mɔ bɛ yɔ ninnge sʋa-mɔ'n, anɪn bɛ
lɛ hyʋhyʋɪn ndɛɛ ebua bɛ tʋ bé nwʋn.

3 Menian mə bɛ bɔ bala kpa'n, bɛ nzulo man mân mgbain'n-mə. Nan bé mə bɛ bɔ bala ɛtɛ'n yê bɛ sulo mân mgbain'n-mə ɔ. Ɛ ngulo man kɛ ɛ sulo mân mgbain'n-mə, anın bɔ bala kpa, nán bé kʊsʊ bɛ 'ba yı wɔ́ ayɛ.
4 Ɔ sanlın kɛ bɛ di Nyanmıan junman bɛ bʊka wɔ́ maan ɛ bɔ bala kpa. Nan sɛ ɛ yɔ ɛtɛ a, sulo bé. Ɔ sanlın kɛ nán mgban ati yê Nyanmıan a sie bé ɛbɛlɛ ɔ. Nyanmıan a sie bé ɛbɛlɛ kɛ bɛ lé alɔman, bɛ túa bé mə bɛ yɔ ɛtɛ nın anwʊn kalɛ.
5 Ɛhıka ati, ɔ tı kpa kɛ bɛ bébɛlɛ bé nwʊn ası bɛ mán bé mə bɛ sie mân'n. Nán kɛ esulo mə yɛ sulo kɛ bɛ kɔ tua yé yí nwʊn kalɛ ti ala ɔ, nan ɔ tı like mə yé ajʊnlın'n man yé kɛ yɛ yɔ́ ɔ.
6 Ɛhıka ati kʊsʊ yê ɛmə totua ajule nın ɔ. Ɔ sanlın kɛ bé mə yê ɛmə totua ajule'n man bé'n, Nyanmıan yê ɔ'a sie bé ɛbɛlɛ kɛ bɛ tí bé nyın bɛ lí junman sɔ nın ɔ.
7 Ɛhıka ati, bé kʊalaa mə ɛmə tua bé kalɛ'n, ɛmə túa bɛ mán bé. Ajule mə awaa kɔ tıtı kɔ man ɛmə'n, ɛmə tótua. Sʊanlan m'ɔ fata kɛ ɛmə man yí anyınnzə'n, ɛmə mán yí anyınnzə. Sʊanlan m'ɔ di kɛ ɛmə yı yí ayɛ'n, ɛmə yí yí ayɛ.

Ɛmə húlo bé nwʊn

8 Nán bɛ tua sʊanlan fíí kalɛ, nan ɛmə húlo bé nwʊn. Ɔ sanlın kɛ sʊanlan m'ɔ kulo yí manngʊn-mə'n, anın ɔ'a li mala nın asʊ bɔkɔɔ.
9 Afı mala'n kan kɛ: *N'ɛ tʊn ajaa, n'ɛ wua like, n'ɛ man wɔ́ nyın bʊlʊ abie like.* Mala ɛhı-mə nʊn yí bʊ nga'n, yí bʊ'n kʊalaa wɔ ɛjɔlɛ kpɔlɛ ɛhı anun: *Kulo wɔ́ manngʊn kɛ wɔ́ muonun wɔ́ nwʊn.*
10 Sʊanlan m'ɔ kulo sʊanlan'n, ɔ nyɔ man yí manngʊn ɛtɛ. Ɛhıka ati, sʊanlan m'ɔ kulo sʊanlan'n, anın ɔ'a li mala nın asʊ bɔkɔɔ.

Kilisi ɛwalɛ cıan nın a ju

11 Ɛhıka kʊalaa mə m'an bubu m'an hele ɛmə'n, ɛmə lí sʊ. Afı ɛmə sı mɛlɛ'n mə yɛ wɔ nun'n. Yí ti, tɛmʊn nın a ju m'ɔ di kɛ ɛmə fi bé nafɛlɛ nın anun bɛ tinnge ɔ. Ɔ sanlın kɛ, kıkaala dıɛ, yé ti ele nın a suan yé nwʊn kʊkʊ ɔ'a tala mɛlɛ mə yɛ lelı Ɛjɔlɛkpa'n yɛ lili fɛsı'n.
12 Alíɛ sanlın a hyɛ, alíɛ'n ka kaan cın. Bé mán yɛ yáci awosin nun nyɔlıɛ ɛtɛ ɛtɛ'n-mə mə yɛ yɔ'n yɛ gúa, nán yɛ fá jawe nun ɛlɔɛ ninnge'n-mə mə bɛ fa bɛ kʊn'n yɛ síe yé nwʊn.
13 Bɛ mán yɛ nánndı fóún kɛ menian mə bɛ nanndı jawe nun ɔ. Ninnge kɛ alıɛ mə bɛ di maan ɔ fʊ bé ɛbʊɛ sʊ, nzan ɛnʊan, ajaa ɛtʊan nʊn mgban mgban ɛyɔlɛ, butule elie nʊn bé nwʊn ɛkpɔ ɛfa, yɛ yáci ɛhıka-mə kʊalaa yɛ gúa.
14 Ɛmə ati kácı kɛ Zozi Kilisi m'ɔ tı yé Mın nın a man b'a wʊ ɛmə awɔlɛ fʊfɔlɛ. Ɛhıka ati, nán bɛ yacı bé nwʊn bɛ man ɛtɛ anwʊnnaan'n yɔ ninnge ɛtɛ ɛtɛ'n-mə m'ɔ kulo'n kón.

14

Ɛmə nán bɛ kan sʊanlan anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ

1 Sʊanlan mə yí dedi'n tinlin man'n, ɛmə só yí nun. Kɛ ɔ kpın jʊnlın'n, sɛ ɔ nʊn ɛmə dıɛ'n tı man kʊn an, nán bɛ kan yí nwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ.
2 Sʊanlan bie nıan an, ɔ kʊala ninnge kʊalaa di. Bie kʊsʊ mə yí dedi'n tinlin man'n, nyâ nyâ ala yê ɔ di ɔ.
3 Nunhan m'ɔ kʊala ninnge kʊalaa di'n, n'ɔ bu yí nwʊn kɛ ɔ tı kpa tala sʊanlan m'ɔ di nyâ nyâ'n. M'ɔ di nyâ nyâ'n kʊsʊ n'ɔ kan m'ɔ kʊala ninnge kʊalaa di nın anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ.
4 Ɛ tı wɔ́ dıɛ sɛ mə ɛ bu abie akʊa'n ndɛɛ ɔ? Sɛ ɔ 'jinlan yí ja nun o, sɛ ɔ 'tɔ ası o, yí Mın nın ɛjɔlɛ ɔ. Ɔ 'jinlan yí ja nun kpunndiin. Ɔ sanlın kɛ yé Mın le tunmın ɔ kʊala ɔ man ɔ jinlan yí ja nun.
5 Sʊanlan'n bie jʊnlın kɛ cıan'n bie tı kpa tala bie. Bie kʊsʊ nıan an, cıan'n-mə kʊala tı kʊn. Man sʊanlan kʊn biala nwún yí wɔ yí ajʊnlın nun kɛ m'ɔ lɛ yɔ'n tı kpa.
6 Sʊanlan m'ɔ yı cıan sie'n, ɔ yı sie ɔ wula yé Mın anunminnyanmʊn. Sʊanlan kʊsʊ m'ɔ di ninnge kʊalaa'n, ɔ di ɔ wula yé Mın anunminnyanmʊn. Ɔ sanlın kɛ, sɛ ɔ 'di a, ɔ da yé Mın ası. M'ɔ di nyâ nyâ'n kʊsʊ, ɔ yɔ yí sɔ ɔ wula yé Mın anunminnyanmʊn ɛsɛ ɔ da yí ası.
7 Afı yɛ nun bie fíí nni man yí ti anwʊn. Yê sʊanlan fíí kʊsʊ nwu man yí ti anwʊn ewue.
8 Sɛ yɛ tı ası a, yɛ tı yé man yé Mın. Sɛ yɛ wu kʊsʊ a, yɛ wu yɛ man yé Mın. Ɔ man sɛ yɛ tı ası o, sɛ yɛ wu o, yɛ wɔ yé Mın asa nun.
9 Ɔ sanlın kɛ Kilisi a wu a tinnge. Ɔ'a kaci anyınwɔsʊɛ mma nʊn ewue mma Amın.
10 Nan wɔ́, ɔ yɔ sɛ mə ɛ lɛ bua wɔ́ nianman'n ndɛɛ ɔ? Nzukɛ ati yê ɛ bu wɔ́ nwʊn kpa ɛ tala wɔ́ nianman nın ɔ? Yé kʊalaa yɛ 'fite Nyanmıan anyunnun ɔ bua yé ndɛɛ.
11 Ɔ sanlın kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ yé Mın nwan:
N dı ası,
menian'n-mə kʊalaa 'ba kʊtʊ mín nyunnun.
Ɛsɛ biala 'ba wula Nyanmıan anunminnyanmʊn.
12 Ɔ man yé nun kʊn biala 'ba bu yí junman'n m'ɔ lili nın anwʊn mgbʊnndan ɔ kele Nyanmıan.

Like m'ɔ man sʋanlan yɔ ɛtɛ'n, ɛmɔ nán bɛ yɔ

13 Ɛhɪka ati, nán bɛ man yɛ bua yé nwʋn ndɛɛ. Nan yɛ yó ajʋnlɪn yɛ yáci like mɔ yɛ yɔ a, ɔ kʋala kɛ ɔ man yé nianman nɪn aja kpula, anaan ɔ tɔ ɛtɛ nɪn anun'n.
14 Mɪn sɪ, ɛsɛ mɪn de mɪn di wɔ yé Mɪn Zozi dunman nun kɛ like mɔ bɛ di fíí ngua man sʋanlan anwʋn efian gua. Sʋanlan m'ɔ de di kɛ ɔ gua bé nwʋn efian'n, anɪn ɔ gua bé nwʋn efian man yí ngʋnmɪn.
15 Sɛ like mɔ ɛ lɛ di'n man alʋabɔ kan wó nianman an, anɪn ɛ nnanndɪ man ehulo nun kón. Alɪɛ dunman nun, n'ɛ man wó nianman'n mɔ yí ti yê Kilisi wuli'n minlin.
16 Ɛhɪka ati, like m'ɔ tɪ kpa man ɛmɔ'n, nán bɛ yɔ maan bɛ kan yí nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ.
17 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan Belemgbin Mân'n, ɔ tɪ man alɪɛ anaan nzan ɛjɔlɛ. Nan ɔ tɪ amanmuo sɛsɛ ebue ɔ nʋn alʋacɪcɪ ɔ nʋn fɛ elie mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n man ɔ.
18 Sʋanlan m'ɔ di Kilisi junman'n sʋa'n, ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn, ɛsɛ menian'n-mɔ kʋalaa fʋa yí.
19 Ɛhɪka ati, bɛ mán yɛ yó like mɔ yɛ yɔ a, ɔ man anzʋnunjɔ ba, ɛsɛ yɛ kʋala yɛ fa yɛ wowula yé nwʋn anwʋnsɛlɛ wɔ dedi nɪn anun'n.
20 N'ɛ fa alɪɛ ɛjɔlɛ ɛ sɛcɪ Nyanmɪan junman'n. Ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ like kʋalaa mɔ bɛ di'n tɪ kpa. Nan kʋsʋ, like mɔ ɛ di a, ɔ kʋala kɛ ɔ man wó nianman bie tɔ ɛtɛ nɪn anun'n, n'ɛ di.
21 M'ɔ tɪ kpa'n y'ɔ le kɛ nán bɛ di naan, nán bɛ nʋn nzan anaan like biala mɔ ɛ yɔ a, ɔ kʋala kɛ ɔ man wó nianman bie tɔ ɛtɛ nɪn anun'n, n'ɛ yɔ.
22 Wó dedi'n mɔ ɛ le yí'n, man ɔ há wó nʋn Nyanmɪan bé afian. Nyila hán sʋanlan m'ɔ nzulo man like m'ɔ lɛ yɔ nɪn anzin'n!
23 Nan sʋanlan m'ɔ di like a, ɔ sulo yí nzin'n, sɛ ɔ di a, anɪn Nyanmɪan a bu yí fʋɔ. Ɔ sanlɪn kɛ anɪn ɔ'a nnyan man dedi. Like biala kʋsʋ mɔ dedi nnʋn man nun'n, anɪn ɔ tɪ ɛtɛ.

15

Bɛ búka bé mɔ bé dedi'n tinlin man'n

1 Ɛhɪka ati, yé mɔ yé dedi nɪn a tin'n, bɛ mán yɛ búka bé mɔ bé dedi'n tinlin man'n. Ɔ nvata man kɛ yɛ tanlan yɛ yɔ like mɔ yé muonun yé kunnun kulo ɔ.
2 Ɔ di kɛ yɛ kpʋnndɛ like m'ɔ tɪ kpa man yé manngʋn'n-mɔ, like mɔ yɛ yɔ a, bé kunnun jɔ yí nwʋn maan bé dedi dɪɛ'n kɔ yí nyunnun'n.
3 Ɔ sanlɪn kɛ mɔ Kilisi walɪ'n, ɔ'a nyɔ man like mɔ yí muonun ɔ kulo ɔ. Nan kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele'n, yí nwan: *Wó nzʋba mɔ bɛ kpɛlɪ wó'n, yí kʋalaa gua mín sʋ.*
4 Yí kʋalaa mɔ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun'n, bɛ hɛlɛlɪ yí daba kɛ bɛ 'fa bɛ kele yé ngɛlɛ. Yí dɪɛ anɪn yɛ si abʋtalɛ yɛ nwun yí kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n cɪcɪ yé lʋa ɔ man yɛ nyan anyɪndasʋɛ.
5 Nyanmɪan m'ɔ wowula sʋanlan anwʋnsɛlɛ ɔ cɪcɪ yí lʋa, ɛsɛ ɔ man bɛ si abʋtalɛ'n, ɔ mán ɛmɔ ajʋnlɪn yó kʋn kɛ Zozi Kilisi lɛ kpʋnndɛ yí'n,
6 nán ɛmɔ kʋalaa anʋan a yɔ kʋn b'a yɪ yé Sɪ Nyanmɪan Kpili m'ɔ tɪ yé Mɪn Zozi Kilisi Asɪ nɪn ayɛ.

Ɛjɔlɛkpa'n tɪ mân mân'n kʋalaa dɪɛ

7 Ɛhɪka ati, ɛmɔ só bé nwʋn nun kanlanman kɛ Kilisi sɔlɪ ɛmɔ nun'n. Ɛmɔ yó yí sɔ bɛ wúla Nyanmɪan anunminnyanmʋn.
8 Nan mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ, Kilisi kacili Zufʋ'n-mɔ akʋa. Ɔ yɔlɪ like'n mɔ Nyanmɪan nwan ɔ 'yɔ man bé nan-mɔ'n. Ɔ man bɛ nwunlin yí kɛ Nyanmɪan tɪ ananhɔlɛfʋɛ.
9 Ɛsɛ Kilisi ɛwalɛ m'ɔ walɪ'n, ɔ'a man bé mɔ bɛ tɪ man Zufʋ nɪn a yí Nyanmɪan ayɛ, ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan tɪ kpa. Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan:
Ɛhɪka ati, mɪn 'kannvʋ wó
bé mɔ bɛ tɪ man Zufʋ nɪn afian.
Mɪn 'tʋ ejue mɪn wula wó anunminnyanmʋn.
10 Ɛsɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kan kɛ:
Ɛmɔ mân nga'n, ɛmɔ nʋn Nyanmɪan menian'n-mɔ lí fɛ!
11 Ɛsɛ ɔ lɛ kan yí biekun kɛ:
Ɛmɔ mân nɪn anun menian'n-mɔ kʋalaatin,
ɛmɔ wúla yé Mɪn anunminnyanmʋn,
ɛmɔ menian'n-mɔ kʋalaatin kánnvʋ yí!
12 Ezayi kʋsʋ lɛ kan kɛ:
Bɛ 'ba wʋ Izayi abʋsʋ sʋanlan kʋn.
Ɔ 'ba jasʋ ɔ sie menian'n-mɔ.
Bé kʋalaa bɛ 'ba susu bé ti bɛ gua yí sʋ.
13 Nyanmɪan m'ɔ man sʋanlan nyan anyɪndasʋɛ'n, ɔ mán ɛmɔ nyán fɛ elie ɔ nʋn alʋacɪcɪɛ kpa bɔkɔɔ wɔ dedi nɪn anun. Ɛsɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n tunmin nun, ɛmɔ nyán anyɪndasʋɛ'n mʋlʋsʋɛ.

Pəlʋ junman'n

14 Anianman-mə, mín muonun, mın de mın di kɛ ɛmə dıɛ, ye ɛyəlɛ ajʋnlın wə ɛmə nun kpa.
Ɛsɛ ninnge m'ə sɛ fata'n, ɛmə sı yí kʋalaa, ɛmə kʋala bɛ fa bɛ bʋka bʋka bé nwʋn.
15 Nan kʋsʋ, m'an nyan anwʋnsɛlɛ wə lıka dəʋn mín kalata nın anun m'an hɛlɛ ɛmə maan
ɛmə ati kacı ninnge'n mə ɛmə suanlın yí daba'n. Nyanmıan a nwun mín nwʋn anwunnvoe
16 ɔ'a man mın di Zozi Kilisi junman'n wə bé mə bɛ tı man Zufʋ nın afian. Mın bə Ɛjəlɛkpa'n
m'ɔ tı junman nwannzan-nwannzan'n mın kele bé mə bɛ tı man Zufʋ'n maan bɛ kaci afəlıɛ
m'ɔ sə Nyanmıan anyın. Afəlıɛ sə'n, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n y'ə man yí nwʋn tı ɔ.
17 Yé nʋn Zozi Kilisi y'a yə kʋn. Ɛhıka ati, mın kʋala mın di Nyanmıan junman nın anwʋn
fɛ.
18 Ɔ sanlın kɛ sɛ n ne ɛjəlɛ bie mın kan an, junman'n mə Kilisi a nanndı mın sʋ ɔ'a li maan
bé mə bɛ tı man Zufʋ nın a fa bé nwʋn b'a man Nyanmıan'n, yí nwʋn ɛjəlɛ ala yê mın 'kan ɔ.
Kilisi le yí Nʋan Ɛjəlɛ'n nʋn yí sa ati nyəlıɛ'n yê ɔ'a hyʋın bé ɔ'a man Nyanmıan ɔ.
19 Ɔ'a yə asinbɛnwʋn nʋn atɛlɛ ninnge tunmin sʋ ə nʋn Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n
tunmin'n. Kɛ ə kpınlın yəlı m'ə bə yí bʋ Zoluzalɛmʋn, ə sın lıka kʋalaatin dede ə kə ju Ilili
mân nun mə n məlı Zozi Kilisi Ɛjəlɛkpa'n bəkəə nın anın.
20 Ɔ cian mín kpa kɛ lıka mə menian'n-mə tılı man Kilisi Ɛjəlɛkpa'n, lıka sə'n-mə ala yê mın
bə mın kele menian'n-mə ɔ. Yí dıɛ anın mın nni man mín junman'n lıka mə sʋanlan bie a li
mʋa a bə yí bʋ'n.
21 N yəlı yí sə maan Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ'n kpınlın sʋ kɛ:
Bé mə bɛ hanlın man yí nwʋn ɛjəlɛ
bɛ helelı man bé'n, bɛ 'ba nwun yí.
Yê bé mə bɛ tılı man yí nwʋn ɛjəlɛ'n
bɛ 'ba tı.

Pəlʋ kulo kɛ ə kəLəmʋn

22 Like m'ə jıjılı mín m'ə man m'an ngʋala man ɛmə anwʋn ɛlə ba nın anın.
23 Nan kıkaala dıɛ, m'an yue mân sə'n-mə anun junman'n di. N valı ajʋnlın kɛ mın 'ba nıan
ɛmə abʋsʋ'n, ɔ'a bʋ afʋɛ kə y ə nyɛ.
24 Mɛlɛ mə mın 'ba hə Ɛsıpanyın'n, mın kulo kɛ mın bə nun ɛmə ɛbɛlɛ mın nıan bé bʋsʋ kə
yə ɛlɛnyuan kʋn wə fɛ elie nun, nán ɛmə a gua mín atın maan m'an hə.
25 Nan tɛmʋn ɛhı anun dıɛ, mıın kə Zoluzalɛmʋn mın 'kə a li junman mın man ɛlə anwʋntıɛ
mma'n-mə.
26 Ɔ sanlın kɛ Masedʋanın nʋn Akayi mân nın anun asənın mma'n, b'a fua kɛ bɛ 'tıtı esika
bɛ bʋka Zoluzalɛmʋn ɛlə anwʋntıɛ mma'n-mə mə bɛ tı ehianfʋɛ'n.
27 Masedʋanın nʋn Akayi mân nın anun asənın mma'n, bé muonun yê bɛ fualı kɛ bɛ 'tıtı
esika bɛ bʋka Zoluzalɛmʋn ɛlə anwʋntıɛ mma'n-mə mə bɛ tı ehianfʋɛ nın ɔ. Nan ə tı ananhəlɛ,
ə di kɛ bɛ tıtı esika bɛ bʋka ehianfʋɛ sə'n-mə. Ɔ sanlın kɛ, bé mə bɛ tı man Zufʋ'n, sɛ bɛ nʋn
Zufʋ'n-mə a hye wawɛ nun ninnge'n-mə a, ə di kɛ bé kʋsʋ bɛ bʋka Zufʋ'n-mə wə ninnge mə
b'a mian yí nwʋn nın anun.
28 Sɛ mın yue junman sə'n di, nán mın fa esika'n mın man bé a, mın 'kə Ɛsıpanyın an, mın
'bə nun ɛmə ɛlə.
29 Mın sı kɛ ɛmə anwʋn ɛlə mə mın 'ba hə'n, Kilisi nyila kpa bəkəə yê mın 'fa mın kə ɔ.
30 Nan kʋsʋ anianman-mə, mın 'sɛlɛ ɛmə kɛ yé mın Zozi Kilisi dunman nun, ə nʋn ehulo'n
mə Wawɛ Nwannzan-nwannzan nın a fa a wula yé nun'n dunman nun, ɛmə búka mín kʋan
nın anun nán bɛ sélɛ Nyanmıan bɛ mán mín.
31 Ɛmə sélɛ maan Nyanmıan lé mín fi bé mə bɛ wə Zude mân nun mə bɛ nne man Nyanmıan
bɛ nni man nın asa nun. Ɔ mán mmʋa'n mə mıın fa mın kə Zoluzalɛmʋn'n, anwʋntıɛ mma'n-
mə só nun kanlanman.
32 Sɛ ɛmə yə yí sə nán Nyanmıan di sʋ ə man atın an, mın 'nyan fɛ elie mın ju ɛmə ɛlə mın
de mín ɛnwʋnmıan kaan.
33 Nyanmıan cícı ɛmə alʋa, ə nʋn ɛmə kʋalaa tánlan. Amın.

16

Ahın ebisa

1 Mıın fa yé nianman bala Febe m'ə lɛ ba ɛmə anwʋn ɛlə'n, mın wula ɛmə asa nun. Ɔ di
junman Sankele asənın nın anun.
2 Yé Mın dunman nun, ɛmə só yí nun kanlanman kpa kɛ ə sɛ kɛ bɛ sə Nyanmıan menian'n-
mə nun'n. Sɛ ə mian like nwʋn an, ɛmə búka yí maan yí sa hán yí. Ɔ sanlın kɛ, ə'a tı menian
dəʋn nyanman nun. Mín bəbə muonun, ə'a tı mín nyanman nun.
3 Mín manngʋn Pilisili nʋn Akilası mə mın nʋn bé di Zozi Kilisi junman'n, ɛmə yó bé like bɛ
mán mín.

4 Mín dunman nun, ahan bɛ 'man bɛ kun bé bɛ de mín ti. Nán mín ngʋnmɪn yê mɪn 'da bé asɪ ɔ, nan mân nɪn anun asɔnɪn mma'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n, bé kʋsʋ bɛ 'da bé asɪ.
5 Asɔnɪn mma'n-mɔ mɔ bɛ yia bé sua nɪn anun'n, ɛmɔ yó bé kʋsʋ bé like bɛ mán mín.
Mín nianman kpa Epayinɛtɪ m'ɔ lili mʋa falɪ yí nwʋn manlɪn Kilisi wɔ Azi mân nɪn anun'n, ɛmɔ yó yí like bɛ mán mín.
6 Mali m'ɔ lili junman dɔʋn manlɪn ɛmɔ'n, mɪn 'bisa yí ahɪn.
7 Mín nwʋn amma Andoloninkusɪ nʋn Zuniasɪ mɔ bɛ tʋlɪ mín nʋn bé fiadɪ'n, mɪn 'bisa bé ahɪn. Menian'n-mɔ bu bé kɛ Zozi mmɔfʋɛ kpa. Ɛsɛ bɛ lili mʋa mín nyunnun bɛ falɪ bé nwʋn bɛ manlɪn Kilisi.
8 Bɛ yó Anpiliatusɪ mɔ yé Mɪn dunman nun ɔ tɪ mín manngʋn kpa'n like bɛ mán mín.
9 Mɪn 'bisa Ulubɪn mɔ yɛ nʋn yí di Kilisi junman'n ɔ nʋn mín manngʋn kpa Sɪtasisɪ ahɪn.
10 Apɛlɛsɪ m'ɔ helelɪ kɛ ɔ de Kilisi di'n, mɪn 'bisa yí ahɪn.
Mɪn 'bisa Alitolobulu awulo nɪn anun menian'n-mɔ ahɪn.
11 Elodiʋn m'ɔ tɪ mín abie'n, mɪn 'bisa yí ahɪn.
Nasisi awulo nɪn anun menian'n-mɔ mɔ bɛ de yê Mɪn bɛ di'n, mɪn 'bisa bé ahɪn.
12 Mɪn 'bisa Tilifɛnɪn nʋn Tilifɔzɪ mɔ bɛ di yé Mɪn junman nɪn ahɪn.
Mɪn 'bisa m mo Pɛlɪsidɪ m'ɔ lili junman dɔʋn manlɪn yé Mɪn nɪn ahɪn.
13 Mɪn 'bisa Lufusi mɔ yé Mɪn a fa a yɔ yí dɪɛ'n, ɔ nʋn yí nin m'ɔ tɪ kɛ mín kʋsʋ mɪn nin nɪn ahɪn.
14 Mɪn 'bisa Azɪnkilitɪ nʋn Felegʋn nʋn Ɛlɪmɛsɪ, nʋn Patolobasɪ, nʋn Ɛlɪmasɪ nʋn anianman'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ wɔ bé nwʋn ɛlɔ nɪn ahɪn.
15 Mɪn 'bisa Filolɔgɪ nʋn Zuli nʋn Nele nʋn yí nianman bala'n nʋn Olɪnpasɪ ɔ nʋn Nyanmɪan menian'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ wɔ bé nwʋn ɛlɔ nɪn ahɪn.
16 Ɛmɔ yó bé nwʋn like anianman nun, bɛ tó bé nwʋn nun.
Zozi Kilisi asɔnɪn mma'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ wɔ ɛwa'n, bé nwan bɛ 'yɔ ɛmɔ like.

Kasian afʋtu'n

17 Anianman-mɔ, ɛmɔ nían bé nwʋn kpa wɔ menian mɔ bɛ ngulo man kɛ bɛ fa atɪn'n mɔ b'a hele ɛmɔ nɪn asʋ, mɔ bɛ lɛ man mgbacɪ mgbacɪɛ ba ɛmɔ afian'n. Ɛmɔ tí bé nwʋn fi bé nwʋn.
18 Ɔ sanlɪn kɛ menian sʋa-mɔ nzʋ man Kilisi m'ɔ tɪ yé Mɪn'n. Bé muonun bé kʋ ɛsê'n yê bɛ sʋ yí ɔ. Bé nʋan nun tɪ mɪnlɪn mɪnlɪn. Bɛ kan ɛjɔlɛ bɛ laka menian mɔ bɛ tɪ fɔtɪlɪfɔ'n.
19 Nan ɛmɔ dɪɛ, anyɪnnzɔ mɔ ɛmɔ man yé Mɪn'n, menian'n-mɔ kʋalaa sɪ. Ɔ man mɪn di ɛmɔ anwʋn fɛ kpa. Mɪn kulo kɛ ɛmɔ nwun ngɛlɛ bɛ yɔ ye'n bɛ man bé nwʋn tɪ fi ɛtɛ nɪn anwʋn.
20 Nyanmɪan m'ɔ man alʋacɪcɪɛ'n, ɔ ngɔ hyɛ man, ɔ 'ba man ɛmɔ tetia Abɔnsanmʋn sʋ bɛ nunkun yí.
Yé Mɪn Zozi Kilisi nwún ɛmɔ anwʋn anwunnvoe.
21 Timote mɔ mɪn nʋn yí di junman'n, ɔ nʋn mín nwʋn amma Lusiyusɪ nʋn Zʋasʋn, ɔ nʋn Sosipatɛ, bé nwan bɛ 'bisa ɛmɔ ahɪn.
22 Mín Tɛɛtiyusɪ mɔ Pɔlʋ a man m'an hɛlɛ kalata ɛhɪ'n, mɪn 'bisa ɛmɔ ahɪn wɔ yé Mɪn dunman nun.
23 Mín sikefʋɛ Gayiyusɪ mɔ asɔnɪn mma'n-mɔ kʋalaa yia yí awulo ɛbɛlɛ'n nwan ɔ 'bisa ɛmɔ ahɪn.
Elasɪtɪ mɔ kulo nɪn asʋ esika'n wɔ yí sa nun'n, ɔ nʋn yé nianman Kalɪtusɪ, bé nwan bɛ 'bisa ɛmɔ ahɪn.
[
24 Yé Mɪn Zozi Kilisi nwún ɛmɔ kʋalaa anwʋn anwunnvoe. Amɪn.]

Ayɛ ɛyɪɛ

25 Bɛ mán yé yí Nyanmɪan Kpili ayɛ. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ le tunmin ɔ kʋalaa kɛ ɔ man ɛmɔ dedi'n tin, ɔ nanndɪ Ɛjɔlɛkpa'n mɔ mɪn bɔ nɪn asʋ. Ɛjɔlɛkpa sɔ'n tɪ Zozi Kilisi anwʋn ɛjɔlɛ. Ɛjɔlɛkpa nɪn a man Nyanmɪan nvɪalɪɛ nun nyɪhyɛ m'ɔ fɪalɪ sʋ daba'n,
26 ɛnɛ ɔ'a fite kɛ Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ kpɪnlɪn hɛlɛlɪ yí'n, ɔ fi mɔ Ɛdannganman Nyanmɪan hanlɪn nɪn anwʋn. Ɔ'a fa nvɪalɪɛ nun nyɪhyɛ sɔ'n ɔ'a hele menian'n-mɔ kʋalaatin maan bɛ de yí bɛ di, ɛsɛ bɛ man yí anyɪnnzɔ.
27 Zozi Kilisi dunman nun, anunminnyanmʋn hán Nyanmɪan angʋnmɪn m'ɔ tɪ Bɛngɛlɛfʋɛ'n cɪan daa! Amɪn.

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ LILI MƱA HƐLƐLɪ NWANLɪN KOLɪNTɪ ASƆNɪN MMA'N-MƆ'N

M'ə wə nun'n

Anɪn Kolɪntɪ tɪ Akayi mân nɪn anun kulo kpili kpa. Ɛnɛ bɛ fɛlɛ mân sə'n Gɛlɛsɪ, ə wə Aboloci mân nɪn anun. Ɛbɛlɛ menian'n-mə sə amʋan dəʋn, ɛsɛ ajʋamannɪn ɛbə'n y'ə tɪ bé junman ə. Pəlʋ lili junman ɛbɛlɛ afʋɛ kʋn sala nsian ə bəlɪ Asənɪn'n (Junman 18). Mɛlɛ mə Pəlʋ 'kɛlɛ kalata ɛhɪ'n, anɪn ə wə Azi mân nɪn anun kulo'n mə bɛ fɛlɛ yí Efɛzɪ nɪn asʋ. Kolɪntɪ asənɪn mma'n mmie-mə nʋn bé asənɪn nɪn anun kalata walɪ tʋlɪ Pəlʋ kɛ kosuan'n-mə mə b'a bisa'n, ə mán bé yí nwʋn asan.

Kɛ yɛ nwun yí Pəlʋ kalata ɛhɪnlɪn-mə anun'n, ə man sʋanlan y'ə kɛlɛ man yí ə. Kalata ɛhɪ, anianman Səsʋtɛnɪn yê Pəlʋ manlɪn ə hɛlɛlɪ ə (yí ti 1.1). Anianman sə'n tɪ Kilisi sʋanlan, nan kʋsʋ yɛ nzɪ man yí nwʋn ɛjəlɛ fíí.

Pəlʋ a hye kalata ɛhɪ nɪn anun nnyuan. Alimʋa lɪka dɪɛ'n (yí ti 1-6), yɛ nwun yí kɛ Pəlʋ nʋn anianman'n-mə b'a li amannɪɛ a yue, nan kʋsʋ ɛjəlɛ kpəlɛ nsan wə nun m'ə jʋjɪ Pəlʋ ə: (1) asənɪn mma'n-mə a bubu bé nwʋn nun (yí ti 1.10-4.21), (2) sʋanlan kʋn nʋn yí sɪ ayɪ nɪn a la (yí ti 5), (3) asənɪn mma'n mmie-mə sanman sanman bé nwʋn bé mə bɛ nzɪ man Nyanmɪan nɪn anyunnun (yí ti 6). Ɛhɪka ati, Pəlʋ lɛ kan kele asənɪn mma'n-mə kɛ bɛ sésie anyunnunguasɪɛ ɛjəlɛ sə'n-mə, nán bɛ tánlan wə anʋannzɛ nun.

Lɪka'n m'ə tə sʋ nnyuan'n (yí ti 7-16), Pəlʋ lɛ man bé kosuan'n-mə anwʋn asan. Ɔ lɛ kan ajaa nɪn anwʋn ɛjəlɛ (yí ti 7). Ɔ lɛ kannzʋ bé kɛ bɛ síe bé nwʋn ye wə amʋan'n-mə anwʋn (8.1-11.1). Ɔ lɛ kan yé Mɪn Alɪɛ nɪn anwʋn ɛjəlɛ (11.2-34). Ɔ lɛ kan kele bé kɛ bɛ kpónndɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn acɛdɪɛ'n m'ə bʋka asənɪn'n, ɛsɛ bəbə, bɛ nánndɪ wə ehulo nun (12-14). Ɔ lɛ kan ewuetinnge nɪn ɛjəlɛ (yí ti 15). Kalata nɪn agualɪɛ nun (yí ti 16), Pəlʋ lɛ kan kele bé kɛ ə 'ba sɪn bé nwʋn ɛlə, ə de Zoluzalɛmʋn ɛlə ehianfʋɛ'n-mə kɛtɪ'n mə bɛ lɛ tʋ'n ə fa kə. Ɛsɛ ə lɛ bisa bé ahɪn.

Ahɪn ebisa

1 Mín Pəlʋ mə Nyanmɪan a hulo ə'a fɛlɛ mín maan m'an kaci Kilisi Zozi bəfʋɛ'n, mɪn nʋn yé nianman Səsʋtɛnɪn, yé yê yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhɪ ə.

2 Yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhɪ yɛ nwan ɛmə Kolɪntɪ asənɪn mma'n-mə. Ɛmə asənɪn'n tɪ Nyanmɪan dɪɛ. Nyanmɪan a fa ɛmə ɛtɛ'n-mə ə'a hye ɛmə, ə'a man ɛmə a yə nwannzan-nwannzan, ə fi junman'n mə Kilisi Zozi a li'n dunman nun. Ɔ'a fɛlɛ ɛmə kɛ ɛmə nʋn Kilisi Zozi bɛ yó munmuan kʋn bɛ tánlan anwʋntɪɛ nun. Ɔ'a fɛlɛ ɛmə nʋn asənɪn mma'n-mə mə bɛ wə kulo kulo'n-mə kʋalaa asʋ'n. Bɛ de yé Mɪn Zozi Kilisi bɛ di kɛ yé kʋsʋ yɛ de yí yɛ di'n.

3 Yɛ 'bisa ɛmə ahɪn. Yé Sɪ Nyanmɪan Kpili nʋn yé Mɪn Zozi Kilisi, bɛ yéyila ɛmə sʋ, bɛ nwún ɛmə anwʋn anwunnvoe, bɛ mán ɛmə alʋa cícɪ bé nwʋn.

Asɪna

4 Nyanmɪan nanndɪ Zozi Kilisi sʋ ə'a nwun ɛmə anwʋn anwunnvoe. Anwunnvoe sə'n mə Nyanmɪan a nwun ɛmə nɪn ati, cɪan daa mɪn da yí asɪ.

5 Ɔ sanlɪn kɛ, kɛmə ɛmə nʋn Zozi Kilisi a yə kʋn'n, Nyanmɪan a bʋka ɛmə man ɛmə dedi nɪn a hə yí nyunnun kpa. Ɔ a man ɛmə sɪ yí nwʋn ɛjəlɛ'n kpa, ɛsɛ ɛmə sɪ yí nʋan ɛjəlɛ'n kan kpa.

6 Afɪ, Kilisi anwʋn ɛjəlɛ'n mə ɛmə tɪlɪ nɪn a sə ndɪan kpa wə ɛmə afian.

7 Ɔ man ɛmə mə bɛ lɛ nwʋnndɛ mɛlɛ mə yé Mɪn Zozi Kilisi 'ba yɪ yí nwʋn kele'n, ɛmə mmian man Nyanmɪan acɛdɪɛ fíí anwʋn.

8 Nyanmɪan 'man ɛmə jinlan bé ja nun kpunndiin dede ə kə ju yí ayuelɪɛ. Yí dɪɛ anɪn cɪan mə Zozi Kilisi kə a'n, sʋanlan fíí nnyan man ɛmə anwʋn ɛjəlɛ ɛtɛ ə ngan man.

9 Nyanmɪan dɪɛ, ə nnaka man sʋanlan. Yí yê ə'a fɛlɛ ɛmə kɛ ɛmə nʋn yí Wa Zozi Kilisi m'ə tɪ yé Mɪn'n yó kʋn ə.

Asənɪn nɪn anun mmubue'n

10 Anianman-mə, mɪn 'sɛlɛ ɛmə mɪn bʋtʋ bé kɛ yé Mɪn Zozi Kilisi dunman nun, ɛmə mán bé afian sé, nan nán bɛ bubu bé nwʋn nun. Ɛmə mán bé ajʋnlɪn yó kʋn. Ɛmə mán bé nʋan sé bé nwʋn kpa bəkəə.

11 Afɪ, anianman-mə, balasua'n mə bɛ fɛlɛ yí Kolowe nɪn anwʋn menian a a yɪ mín anzʋti kɛ akpʋlʋwa a tə ɛmə afian.

12 Akpʋlʋwa sə'n y'ə le kɛ sʋanlan bie jasʋ a, yí nwan: “N wə Pəlʋ afan”, bie kʋsʋ nwan: “N wə Apoləsʋ afan”, bie kʋsʋ nwan: “N wə *Sefasɪ afan”, bie kʋsʋ nwan: “N wə Kilisi afan.”

13 Hei! Yí ti, ɛmə jʋnlın kɛ kulo sʋanlan nʋn Kilisi sɛ ɔ? Asʋ mín, Pəlʋ, mín yê n wuli kʋlʋwa nın asʋ wə ɛmə dunman nun ɔ? Asʋ Pəlʋ dunman nun yê bɛ sɔnınlın ɛmə ɔ? Cɛcɛ!
14 Nan mın 'da Nyanmıan ası kɛ m'an nzɔnın man ɛmə anun bie fíí kɛ bian'n mə bɛ fɛlɛ yí Kilisipusi'n ɔ nʋn Gayiyusi ala.
15 Ɔ man sʋanlan fíí ngʋala ɔ nze man kɛ bɛ sɔnınlın yí wə mín dunman nun.
16 Ɛsɛ n zɔnınlın bian'n mə bɛ fɛlɛ yí Sıtefanası'n nʋn yí sasʋ'n-mə. Bɛ yı bɛ́ a, mın nne nni man kɛ n zɔnınlın sʋanlan ngacile biekun ɔ.
17 Afı Kilisi a nzʋan man mín kɛ m mála n zónın sʋanlan. Nan ɔ sʋanlın mín kɛ m mála m mó yí Ɛjəlɛkpa'n n géle menian'n-mə. Ɛjəlɛkpa sɔ'n mə mın bɔ'n, nán kulo sʋanlan dasannin ngɛlɛ ɛjəlɛ ɔ. Ɔ sanlın kɛ sɛ kulo sʋanlan dasannin ngɛlɛ ɛjəlɛ yê mın bɔ a, anın Kilisi ewue'n m'ɔ wuli kʋlʋwa nın asʋ'n tı mgban.

Kilisi kʋlʋwa nın anwʋn ɛjəlɛ'n

18 Ɛhı, Kilisi ewue'n m'ɔ wuli kʋlʋwa nın asʋ nın anwʋn ɛjəlɛ'n, ɔ tı kʋasıanzɛmʋn ɛjəlɛ man menian mə bɛ lɛ minlin'n. Nan yɛ́ mə y'a nyan yɛ́ ti'n, ɛjəlɛ sɔ'n tı Nyanmıan tunmin.
19 Afı b'a hɛlɛ wə Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ nın anun kɛ Nyanmıan nwan:
Mın 'ba man ngɛlɛfʋɛ'n-mə kaci sɛnvʋɛ.
Mın 'ba sɛcı bɛ́ mə bɛ le ajʋnlın nın ajʋnlın'n.
20 Nan ɔ tı sʋa a, anın bɛngɛlɛfʋɛ'n halı nin? Zufʋ'n-mə mə bɛ sı *mala'n anaan Gɛlɛkı'n-mə mə bɛ sı jʋjə'n, bɛ́ bɛngɛlɛfʋɛ'n halı nin? Nyanmıan a hele kɛ eyuadı ɛhı anun ngɛlɛ'n tı kʋasıanzɛmʋn!
21 Eyuadı'n nʋn yí ngɛlɛ m'ɔ sı'n, ɔ'a nnwun man kɛ Nyanmıan sı ngɛlɛ ɔ. Ɛhıka ati, Kilisi ewue'n m'ɔ wuli kʋlʋwa nın asʋ anwʋn ɛjəlɛ'n mə yɛ kan'n, eyuadı'n bu yí kʋasıanzɛmʋn. Nan kʋsʋ Nyanmıan nanndı ɛjəlɛ sɔ nın asʋ, ɔ de bɛ́ mə bɛ de bɛ di'n ngʋan.
22 Zufʋ'n-mə kulo kɛ bɛ nwun asinbɛnwʋn ninnge bɛ́ nyınsʋ nán b'a le b'a li. Gɛlɛkı'n-mə kʋsʋ kulo kɛ bɛ fa bɛ́ muonun bɛ́ ti anun ngɛlɛ'n dede bɛ nwun Nyanmıan.
23 Nan yɛ́ dıɛ, Zozi Kilisi mə b'a bʋbɔ yí kʋlʋwa nın asʋ nın anwʋn ɛjəlɛ yê yɛ kan ɔ. Ɛjəlɛ sɔ'n jıjı Zufʋ'n-mə. Bɛ́ mə bɛ tı man Zufʋ nın anyunnun an, ɛjəlɛ sɔ'n tı kʋasıanzɛmʋn.
24 Nan bɛ́ mə Nyanmıan a fɛlɛ bɛ́ yí nwʋn'n, Zufʋ o, m'ɔ tı man Zufʋ o, bɛ́ kʋalaa bɛ nwun yí kɛ Nyanmıan tunmin'n wə Kilisi anun, ɛsɛ Nyanmıan ngɛlɛ'n wə Kilisi anun.
25 Afı, menian'n-mə bu kɛ Nyanmıan a sɛ. Nan kʋsʋ yí ɛsɛɛ mə ɔ'a sɛ'n, ɔ sı ngɛlɛ ɔ tala menian'n-mə ngɛlɛ mə bɛ́ nwan bɛ sı yí sʋnman'n. Menian'n-mə nwan Nyanmıan tı ɛfʋan. Nan kʋsʋ, yí ɛfʋan m'ɔ tı'n, ɔ le anwʋnsɛlɛ ɔ tala menian'n-mə anwʋnsɛlɛ mə bɛ́ nwan bɛ le yí sʋnman'n.
26 Anianman-mə, ɛmə muonun tó bɛ́ nyın bɛ nían bɛ́ afian kɛ ɛmə mə Nyanmıan a fɛlɛ bɛ yí nwʋn'n, ngɛlɛfʋɛ a nzʋn man nun, tunminfʋɛ a nzʋn man nun, dıhyıɛ kʋsʋ a nzʋn man nun.
27 Nan Nyanmıan dıɛ, like mə eyuadı'n bu yí kʋasıanzɛmʋn'n y'ɔ fa ɔ gua ngɛlɛfʋɛ'n-mə anyunnun ası ɔ. Ɛsɛ like mə menian'n bu yí bɛtɛɛ'n y'ɔ fa gua m'ɔ yə sı nın anyunnun ası ɔ.
28 Ɛsɛ like mə menian'n-mə mmu man yí bie'n, m'ɔ tı mgban mgban bɛ́ nyunnun'n yê Nyanmıan fa ɔ sɛcı mə bɛ bu yí kɛ ɔ tı kpa sʋnman nın ɔ.
29 Nyanmıan yə yí sə nán kulo sʋanlan fíí a ndu man yí nwʋn ɔ'a ngele man yí.
30 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan adawʋlʋman yê ɛmə nʋn Zozi Kilisi a yə kʋn. Nyanmıan adawʋlʋman, Zozi Kilisi a hele yɛ́ ngɛlɛ. Ɔ'a man y'a yə sɛsɛ, ɔ'a man yɛ́ nwʋn a tı ɛsɛ ɔ'a man y'a nyan yɛ́ ti.
31 Ɔ'a man Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ nın a kpın sʋ. Yí nwan:
Sʋanlan mə yí nwan ɔ lɛ tu yí nwʋn'n,
anın ɔ tú yí nwʋn wə like mə yɛ́ Mın a yə nın anwʋn.

2

Ɛjəlɛkpa'n mə Pəlʋ bɔ'n

1 Ɛhı, anianman-mə, mɛlɛ mə m malı ɛmə anwʋn ɛlɔ m məlı Nyanmıan nvıalıɛ nun Ɛjəlɛkpa'n n gelelı ɛmə'n, m'an ngolo man mín nʋan nun anaan m'an ngele ɛmə kɛ mın sı ngɛlɛ.
2 Afı anın ɔ wə mín kunnun kɛ sɛ mın ba ɛmə anwʋn ɛlɔ a, Zozi Kilisi m'ɔ wuli kʋlʋwa nın asʋ nın angʋnmın ala anwʋn ɛjəlɛ yê mın 'kan ɔ.
3 Ɛhıka ati, mɛlɛ mə m malı ɛmə anwʋn ɛlɔ'n, n nolı mín nwʋn nun, ɛsɛ anın mın sulo, mín nwʋn wʋsʋ mín kpa.
4 Ɛjəlɛ mə n ganlın ɔ nʋn Nyanmıan ninnge'n mə n gekelelı ɛmə'n, m'an ngolo man mín nʋan nun m'an gele man ɛmə kɛ mın sı ngɛlɛ. Nan tunmin sʋ, Nyanmıan Wawɛ'n muonun a man ɛmə a nwun yí kɛ ɛjəlɛ sɔ'n tı ananhəlɛ.
5 Ɔ man ɛmə dedi'n mə ɛmə le yí'n, ɔ fi man kulo sʋanlan ngɛlɛ'n m'ɔ sı nın anwʋn. Nan ɛmə dedi'n mə ɛmə le yí'n fi Nyanmıan tunmin nın anwʋn.

Nyanmıan ngɛlɛ'n

6 Nan kʊsʋ ngɛlɛ ɛjɔlɛ kʊn yê mın 'ba han mın kele menian mɔ bé dedi nın a tin wɔ Nyanmıan ninnge'n-mɔ anun ɔ. Ngɛlɛ ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ fi man mân ɛhı anun, ɛsɛ ɔ fi man bé mɔ bɛ sie mân ɛhı mɔ bé tunmin'n 'ba yue nın ɛlɔ.

7 Nan ngɛlɛ ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ tı Nyanmıan nvıalıɛ nun ngɛlɛ ɛjɔlɛ. Ɔ'a fa ɔ'a fıa menian'n-mɔ. Asannan nán Nyanmıan a sesie mân'n, ɔ yɔlı ajʊnlın kɛ ɔ 'man yɛ tanlan yí anunminnyanmʊn nın anun bie. Ɛhıka ati, ɔ'a yı nvılıɛ nun ngɛlɛ ɛjɔlɛ sɔ'n ɔ'a hele yé.

8 Mân ɛhı anun menian mɔ bɛ le tunmin'n fíí a nnwun man ngɛlɛ sɔ'n. Sɛ ɔ tı kɛ bɛ nwunlin yí a, ahan b'a mmʊbɔ man yé Mın m'ɔ le anunminnyanmʊn'n kʊlʊwa nın asʋ.

9 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ Nyanmıan nwan:
Like mɔ sʋanlan fíí anyın bɔlı man yí lé,
mɔ sʋanlan fíí tılı man yí nwʋn ɛjɔlɛ lé,
mɔ ɛsɛ sʋanlan fíí jʋnlınlın man yí nwʋn lé'n,
like sɔ'n yê Nyanmıan fa man menian
mɔ bɛ kulo yí nın ɔ.

10 Yé dıɛ, Nyanmıan nanndı Wawɛ Nwannzan-nwannzan nın asʋ ɔ'a yı nvıalıɛ nun like sɔ'n ɔ'a hele yé. Ɔ sanlın kɛ, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n dıɛ, ɔ kʊala ɔ nwun ninnge'n-mɔ kʊalaa yuein. Nyanmıan muonun nyıhyɛ ninnge'n-mɔ m'ɔ fıa kpa'n, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n nwun yí.

11 Kulo sʋanlan afan kʊsʋ, cɛlɛ kɛ sʋanlan sunsunmin'n m'ɔ wɔ yí nun'n yê ɔ sı yí bʋ ɛjɔlɛ'n kʊalaa ɔ. Kɛ ɔ tı yí nın ala anın, Nyanmıan Wawɛ'n kʊsʋ y'ɔ sı Nyanmıan abʋ ɛjɔlɛ'n kʊalaa ɔ.

12 Yé dıɛ nán eyuadı ɛhı anun wawɛ'n yê ɔ wɔ yé nun ɔ. Nan Nyanmıan Wawɛ'n y'ɔ wɔ yé nun ɔ. Ɔ man yɛ kʊala kɛ yɛ nwun ninnge'n-mɔ kʊalaa mɔ Nyanmıan a fa a man yé'n.

13 Ɛhıka ati, sɛ yɛ lɛ kan ninnge sɔ'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ yɛ kele menian'n-mɔ a, yɛ nva man kulo sʋanlan ngɛlɛ yɛ ngan man bé nwʋn ɛjɔlɛ. Nan Nyanmıan Wawɛ'n ngɛlɛ dıɛ'n yê yɛ fa yɛ kan ninnge sɔ'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ ɔ. Ɔ man sɛ yɛ lɛ kan ɛjɔlɛ yɛ kele bé mɔ bɛ le Wawɛ nın an, wawɛ nun ninnge'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ yê yɛ kan ɔ.

14 Sʋanlan m'ɔ le man Nyanmıan Wawɛ'n, ɔ ngʋala ɔ mmu man Nyanmıan Wawɛ sɔ nın ɛjɔlɛ nın ananhɔlɛ. Yí nyunnun an, ɛjɔlɛ sɔ'n tı kʊasıanzɛmʊn, ɔ ngʋala ɔ ndı man yí bʋ. Ɔ sanlın kɛ wawɛ nun yê bɛ bua ndɛɛ ɔ.

15 Sʋanlan mɔ Nyanmıan Wawɛ'n wɔ yí nun'n, ɔ kʊala kɛ ɔ bua ninnge kʊalaa ndɛɛ. Nan kʊsʋ yí muonun dıɛ, sʋanlan fíí ngʋala man yí ndɛɛ bua.

16 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ Nyanmıan nwan:
Nwan yê ɔ sı yé Mın ati anun ajʋnlın ɔ?
Nwan yê ɔ kʊala kɛ ɔ tu yí fʋ ɔ?
Nan yé dıɛ, Kilisi ajʋnlın'n yê yɛ le yí ɔ.

3

Nyanmıan junman'n mɔ yí ngʋa'n-mɔ di'n

1 Ɔ man mín dıɛ, anianman-mɔ, m'an ngʋala man ɛjɔlɛ kan kele ɛmɔ kɛ menian mɔ Nyanmıan Wawɛ'n wɔ bé nun ɔ. N jʋjɔlı n gelelı ɛmɔ kɛ bɛ jʋjɔ bɛ kele mân ɛhı anun menian'n-mɔ'n kɛ bɛ jʋjɔ bɛ kele mmatʋnman mɔ b'a fa bé nwʋn b'a man Kilisi'n.

2 Nán alıɛ m'ɔ yɔ nʋnnɔɛ yê n valı m manlın ɛmɔ ɔ. Nan nyafʋsue yê n valı manlın ɛmɔ ɔ. Ɔ sanlın kɛ ɛmɔ ngʋala man alıɛ di. Ɛnɛ nʋn ɛnɛ bɔbɔ muonun, ɛmɔ ngʋala man alıɛ di.

3 Ɔ sanlın kɛ ɛmɔ tɛ bɔ bé bala'n kɛ mân ɛhı anun menian'n-mɔ bɔ yí'n. Sunmin cıan'n mɔ ɛmɔ kulo bé kunnun, ɔ nʋn butule elie m'ɔ wɔ ɛmɔ afian'n, ɔ kele kɛ ɛmɔ kacili man. Ɛmɔ abalabɔ'n tı kɛ mân ɛhı anun menian nga'n-mɔ dıɛ'n.

4 Ɛmɔ anun kʊn bie jasʋ a, yí nwan: “Mín sʋanlan dıɛ'n y'ɔ le Pɔlʋ.” Kʊn biekun nwan: “Mín sʋanlan dıɛ'n y'ɔ le Apolɔsʋ.” Nán kulo sʋanlan nyɔlıɛ y'ɔ le ɛhı ɔ?

5 Nan Apolɔsʋ y'ɔ le nwan? Pɔlʋ y'ɔ le nwan? Nyanmıan ngʋa ala yê yɛ tı ɔ. Ɔ nanndı yé sʋ ɔ'a man ɛmɔ a nyan dedi. Yé nunhan kʊn biala a yɔ like'n mɔ yé Mın manlın yí kɛ ɔ yɔ́'n.

6 M'an lua baka baa'n, Apolɔsʋ kʊsʋ a gugua sʋ nzue, nan Nyanmıan y'ɔ man ɔ'a fifi ɔ.

7 Ɔ man sʋanlan'n m'ɔ kɔ lua'n ɔ nʋn nunhan'n m'ɔ kɔ gugua sʋ nzue'n, bé bie tı man like fíí, nan Nyanmıan m'ɔ man ɔ fifi'n y'ɔ le dunman ɔ.

8 Sʋanlan'n mɔ ɔ'a lua'n ɔ nʋn mɔ ɔ'a gugua sʋ nzue'n, bé munnyuan bɛ sɛ. Nyanmıan 'ba nıan sʋanlan kʊn junman dıɛ'n m'ɔ kɔ lı nın anwʋn ɔ ce yí like.

9 Ɔ sanlın kɛ, yé menian nnyuan'n, yɛ tı amanngʋan wɔ Nyanmıan junman nın anun. Nan ɛmɔ dıɛ, Nyanmıan ebo'n y'ɔ le ɛmɔ. Ɛsɛ ɛmɔ tı sua mɔ Nyanmıan a si ɔ.

10 Ɔ nanndı Wawɛ nun junman'n mɔ Nyanmıan a fa a man mín kɛ n ní nın asʋ, m'an wula sua sɔ nın abʋ. M'an lı junman sɔ'n ngɛlɛ sʋ kɛ bé mɔ bɛ lɛ si sua'n bé kpain'n yɔ yí'n. Sian dıɛ, sʋanlan fʋfɔlɛ lɛ fʋla sʋ. Nan nunhan kʊn biala m'ɔ lɛ fʋla sua nın asʋ'n, ɔ nían yí nyın.

11 Ɔ sanlın kɛ Zozi Kilisi yê b'a fa b'a wula sua sɔ nın abʋ ɔ. Sʋanlan fíí kón ngʋala man kɛ
ɔ fa like fʋfɔlɛ wula yí bʋ.
12 Menian mmie-mɔ 'ba fa esika ɛmanlan, anaan jɛtɛ, anaan nyəbʋɛ mɔ bɛ mian yí nwʋn
kpa bɛ fa bɛ fʋla sua nın asʋ. Mmie-mɔ kʋsʋ 'ba fa mmaka anaan ndile, anaan nyâ bɛ fʋla
sua nın asʋ.
13 Cıan mɔ Nyanmıan 'bua menian'n-mɔ ndɛɛ'n, bɛ 'nwun sʋanlan kʋn biala junman dıɛ
m'ɔ lili'n. Ɔ sanlın kɛ, bɛ 'ba fa sîn bɛ sa sʋanlan kʋn biala junman'n m'ɔ lili'n bɛ nıan.
14 Sʋanlan mɔ sîn nın a nnyala man yí like dıɛ m'ɔ kɔ fa kɔ fʋla sua nın asʋ'n, sʋanlan sɔ'n,
ɔ 'nyan nun like kpa.
15 Nan sʋanlan mɔ sîn'n kɔ yala yí like dıɛ m'ɔ kɔ fa kɔ fʋla sua nın asʋ'n, sʋanlan sɔ'n, ɔ
nnyan man nun like. Ɔ 'nyan yí ti lılı, nan kʋsʋ, ɔ tı kɛ sʋanlan mɔ ɔ'a tɔ sîn nun ɔ'a fite ɔ.
16 Ɛmɔ muonun sı yí fɔ́ón kɛ Nyanmıan asɔnın sua'n y'ɔ le ɛmɔ, Nyanmıan Wawɛ'n wɔ ɛmɔ
anun.
17 Ɛhıka ati, sɛ sʋanlan kʋn bubu Nyanmıan asɔnın sua nın an, sʋanlan sɔ'n, Nyanmıan
kʋsʋ 'bubu yí nun bɔkɔɔ. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan sua'n tı nwannzan-nwannzan. Sua sɔ'n kʋsʋ
y'ɔ le ɛmɔ.
18 Sʋanlan fíí n'ɔ laka laka yí nwʋn. Sɛ sʋanlan kʋn bu yí nwʋn kɛ ɔ sı mân ɛhı anun ngɛlɛ
nın an, anın ɔ káci kʋasıafʋɛ, nán ɔ'a nwun ngɛlɛ.
19 Ɔ sanlın kɛ mân ɛhı anun ngɛlɛ'n tı kʋasıanzɛmʋn wɔ Nyanmıan anyunnun. Ɔ man Ɛhɛlɛ
Ɛjəlɛ'n lɛ kele kɛ Nyanmıan nwan: *Ngɛlɛfʋɛ'n-mɔ ngɛlɛ mɔ bɛ kɔ bɔ nın anun yê Nyanmıan fa cı
bé ɔ.*
20 Ɛsɛ yí nwan: *Yé Mın sı kɛ ngɛlɛfʋɛ'n-mɔ ajʋnlın'n tı nvuin.*
21 Ɛhıka ati, bie fíí n'ɔ fa sʋanlan ɔ tu yí nʋan nun. Ɔ sanlın kɛ ninnge kʋalaa tı ɛmɔ dıɛ.
22 Pəlʋ o, Apoləsʋ o, *Sefası o, mân nın o, ngʋan o, ewue o, mɛlɛ'n mɔ yɛ wɔ nun o, ɔ nʋn m'ɔ
lɛ ba nın o, yí kʋalaa tı ɛmɔ dıɛ.
23 Nan ɛmɔ dıɛ, ɛmɔ tı Kilisi dıɛ yê Kilisi tı Nyanmıan dıɛ.

4

Kilisi mmɔfʋɛ'n-mɔ

1 Ɛhıka ati, mın kulo kɛ ɛmɔ nwun yɛ́ kɛ yɛ tı Kilisi ngʋa, yɛ tı menian mɔ Nyanmıan a fa yí
nvıalıɛ nun ananhəlɛ ɛjəlɛ'n ɔ'a wula yɛ́ sa nun kɛ yɛ hán yí nwʋn ɛjəlɛ yɛ héle ɛmɔ.
2 Like kʋalaa m'ɔ cian man sʋanlan mɔ bɛ kɔ fa junman bɛ kɔ wula yí sa nun'n y'ɔ le kɛ ɔ
mán bɛ nwún yí ti anun kɛ ɔ tı ananhəlɛfʋɛ.
3 Mín dıɛ, sɛ ɛmɔ bua mín ndɛɛ o, anaan menian'n-mɔ bua mín ndɛɛ o, ɛhı fíí nvalı man mín
nwʋn. Ɛsɛ bɔbɔ, mín muonun mın mmua man mín nwʋn ndɛɛ
4 Ɔ tı ananhəlɛ, mín ti'n nze man mín kɛ m'an yɔ ɛtɛ. Nan kʋsʋ nán ɛhı y'ɔ kele kɛ n dı sɛsɛfʋɛ
ɔ. Ɔ sanlın kɛ yɛ́ Mın y'ɔ bua mín ndɛɛ ɔ.
5 Ɛhıka ati, sɛ cıan'n m'ɔ 'fa bua ndɛɛ'n juli man angʋnmıan an, nán bɛ bua sʋanlan fíí ndɛɛ.
Ɛmɔ nwɔ́nndɛ maan yɛ́ Mın bála kʋalaaka. Ninnge m'ɔ fɛfıa awosin nın anun'n, ɔ 'ba tu yí
kʋalaa fite jawe nun. Menian'n-mɔ nvıalıɛ nun ɛjəlɛ m'ɔ wɔ bé ahʋnlın nun'n, yɛ́ Mın 'ba
man bɛ nwun yí. Cıan sɔ'n yê Nyanmıan 'ba yı sʋanlan kʋn biala ayɛ wɔ yí junman'n m'ɔ lili
nın anwʋn ɔ.
6 Anianman-mɔ, m'an fa ɛhı kʋalaa mɔ m'an han'n m'an tʋ Apoləsʋ nʋn mín muonun yɛ́
nwʋn m'an hele ɛmɔ like. Anyınndala'n mɔ bé nwan: "N'ɛ kan tala mɔ b'a hɛlɛ nın asʋ'n",
mın kulo kɛ yɛ́ nwʋn nvandʋhʋn nın anun, ɛmɔ suan bɛ tı yí bʋ. Ɛmɔ anun bie le man atın ɔ
njinlan man sʋanlan kʋn afan ɔ ndu man yí nwʋn ɔ ngele man kʋn.
7 Ɔ sanlın kɛ wɔ́ mɔ ɛ bu wɔ́ nwʋn kɛ ɛ tı kpa tala wɔ́ manngʋn'n-mɔ'n, wɔ́ muonun ɛ tı wɔ́
dıɛ sɛ? Nzu yê ɛ le yí mɔ nán Nyanmıan y'ɔ manlın wɔ́ ɔ? Nyanmıan yê ɔ'a fa ninnge kʋalaa
ɔ'a man wɔ́ ɔ, nan nzukɛ ati yê ɛ fa tu wɔ́ nwʋn kɛ nán Nyanmıan yê ɔ falı manlın wɔ́ ɔ?
8 Kıkaala dıɛ, ɛmɔ asa a han ninnge'n kʋalaatin. Ɛmɔ a nyan bé nwʋn a yue. Ɛmɔ a kaci
mmelemgbin b'a san yɛ́ nwʋn. Mın kulo kɛ ɛmɔ kaci mmelemgbin sakpa, nán yɛ́ kʋsʋ yɛ nʋn
ɛmɔ a li belemgbin sɔ'n.
9 Afı, mın nwun yí kɛ yɛ́ mɔ yɛ tı Zozi Kilisi mmɔfʋɛ'n, Nyanmıan a fa yɛ́ a sie menian'n-mɔ
kʋalaa anzin. Yɛ tı kɛ menian mɔ bagua nun yê bɛ kun bé ɔ. Ɔ sanlın kɛ bɛ yı yɛ́ bɛ kele mân
bɔndın'n, bɛ yı yɛ́ bɛ kele nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ ɔ nʋn menian'n-mɔ kʋsʋ.
10 Kilisi dunman nun, menian'n-mɔ bu yɛ́ kɛ sɛnvʋɛ. Nan ɛmɔ dıɛ, ɛmɔ nʋn Kilisi b'a yɔ kʋn
ɛmɔ a nwun ngɛlɛ. Yɛ le man anwʋnsɛlɛ, nan ɛmɔ dıɛ, ɛmɔ le anwʋnsɛlɛ. Menian'n-mɔ mmu
man yɛ́ like fíí, nan ɛmɔ dıɛ, bɛ lile ɛmɔ anwunno.
11 Bıcı ɛhı, ɛhɔɛ nʋn nzuhoe lɛ kun yɛ́, yɛ nnyan man taladıɛ yɛ nwula man. Menian'n-mɔ
lɛ bʋ yɛ́. Yɛ nnyan man lıka yɛ ndanlan man, yɛ nanndı nun.

12 Yɛ́ muonun yɛ fa yɛ́ nwʋn yɛ tɪ, nán y'a nyan yɛ́ nʋan nun alɪɛ y'a li. Bɛ 'kpɛ yɛ́ nzʋba a,
anɪn yɛ lɛ yeyila bɛ́ sʋ. Bɛ 'kele yɛ́ ahʋlʋwa a, anɪn yɛ lɛ tila yɛ́ ahʋnlɪn.
13 Menian'n-mɔ 'sɛcɪ yɛ́ dunman an, yɛ ndɛ man bɛ́ sʋ. Bɪcɪ nʋn bɪcɪ, menian'n-mɔ bu yɛ́ kɛ
eyuadɪ nɪn anun ewula. Bɛ bu yɛ́ kɛ fʋfʋɛ sʋ ewula.
14 Nán kɛ mɪun kɛlɛ ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ mɪn gua ɛmɔ anyunnun asɪ ɔ. Nan mɪn kulo kɛ mɪn tu ɛmɔ
fʋɔ kɛ mín mma mɔ mɪn kulo bɛ́ kpa ɔ.
15 Ɔ sanlɪn kɛ, sɛ bɔbɔ menian akpɪɪ bulu tɪnngɛ ɛmɔ wɔ Kilisi atɪn nɪn asʋ a, ɛmɔ asɪ'n y'ɔ le
mín. Mín yê m mɔlɪ Kilisi anwʋn Ɛjɔlɛkpa'n n gelelɪ ɛmɔ ɔ.
16 Ɛhɪka ati, mɪun kan mɪn kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ nían mín ɛnanndɪɛ dɪɛ nɪn asʋ, bɛ nánndɪ.
17 Ɔ man m'an sʋan Timote ɛmɔ anwʋn ɛlɔ. Ɔ tɪ mín wa mɔ mɪn kulo yí kpa ɛsɛ ɔ nanndɪ yɛ́
Mɪn atɪn nɪn asʋ ananhɔlɛ nun. Ɔ 'ba hele ɛmɔ kɛ mɪn kpɪn mɪn nanndɪ Kilisi atɪn nɪn asʋ'n.
Atɪn sɔ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ yê mɪn kele yí lɪka kʋalaatin Asɔnɪn'n-mɔ anun ɔ.
18 Ɛmɔ mmie-mɔ lɛ tu bɛ́ nʋan nun, bɛ jʋnlɪn kɛ m mma man ɛmɔ anwʋn ɛlɔ.
19 Nan sɛ yɛ́ Mɪn bʋa a, mɪn 'ba a ɛmɔ anwʋn ɛlɔ ɛlɛ nsan ɛhɪ anun. Sɛ mɪn ju ɛlɔ a, yê mɪn
'ba nwun atubɛnwʋn mma sɔ'n-mɔ ɔ. Nán bɛ́ nʋan nun etue nɪn ala yê mɪn 'fa mɪn nwun bɛ́
ɔ. Nan sɛ bɛ́ tunmin'n mɔ bɛ le yí'n fi Nyanmɪan ɛlɔ a, mɪn 'ba nwun yí.
20 Ɔ sanlɪn kɛ, Nyanmɪan Belemgbin Mân'n tɪ man bɛ́ nʋan nun etue ɛjɔlɛ, nan ɔ tɪ tunmin
ɛjɔlɛ.
21 Benin yê ɛmɔ kulo ɔ? Asʋ ɛmɔ kulo kɛ n vá mgbele m mála n vín ɛmɔ, anaan m mála n
jícɪ ɛmɔ alʋa ɔ?

5

Asɔnɪn nɪn anun abalabɔ ɛtɛ'n

1 Bɛ kannvʋ kɛ ɛmɔ mmalasua ɛjɔlɛ nʋn mmelenzua ɛjɔlɛ m'ɔ la ɛmɔ anwʋn'n, bɛ́ bɔbɔ
muonun mɔ bɛ nzɪ man Nyanmɪan'n, bɛ ngɔ yɔ man yí sɔ. M'an tɪ kɛ ɛmɔ anun kʋn nʋn
yí sɪ ayɪ'n da.
2 Esuan kpa m'ɔ di kɛ ɛmɔ sun bɛ fʋan sʋanlan sʋa fi Asɔnɪn nɪn anun'n, kanngʋ ɛmɔ dɪɛ
ɛmɔ anwʋn yê bɛ tu ɔ.
3 Mín dɪɛ, anwʋnnaan nun an, n nnʋn man ɛmɔ afian ɛlɔ, kʋsʋ wawɛ nun an, mɪn nʋn ɛmɔ
yê yɛ wɔ ɛlɔ. Yɛ́ Mɪn Zozi dunman nun, sʋanlan'n mɔ ɔ'a li ɛjɔlɛ ɛtɛ sɔ'n, m'an bua yí ndɛɛ dada
angʋnmɪn kɛ n wɔ ɛmɔ afian.
4 Sɛ ɛmɔ yia a, n wɔ ɛmɔ afian wawɛ nun. Yɛ́ Mɪn Zozi tunmin'n 'ba jinlan ɛmɔ anzin.
5 Ɛmɔ wúla sʋanlan sɔ nɪn awʋba *Satan asa nun maan nyian húnɪ yí nán cɪan mɔ yɛ́ Mɪn
Zozi kɔ sa kɔ a'n, anɪn sʋanlan sɔ nɪn ɛkala'n nyan ngʋan.
6 Ɛmɔ anʋan nun etue'n tɪ man kpa. Ɛmɔ nzɪ man kɛ fali ayile kaan sʋa mɔ bɛ kɔ fa bɛ kɔ
wula fali'n maan ɔ tu ɔ?
7 Ɛmɔ yí ɛtɛ sɔ'n fi ɛmɔ afian maan ɛmɔ anwʋn tí kpa bɔkɔɔ. Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a, ɛmɔ 'ba kaci
fali fʋfɔlɛ mɔ ayile nnʋn man nun ɔ. Ɛmɔ a kaci kɛ fali fʋfɔlɛ dada angʋnmɪn bɔbɔ. Ɔ sanlɪn
kɛ yɛ́ *Pakɪ fɛtɪ dɪɛ nɪn a bɔ yí bʋ. Afɪ Kilisi m'ɔ tɪ kɛ yɛ́ Pakɪ bʋa baa'n, b'a hun yí b'a yɪ yɛ́ ti tɛɛ.
8 Ɛhɪka ati, sɛ yɛ 'di yɛ́ fɛtɪ nɪn an, nán bɛ man fali ayile daba tanlan yɛ́ kpaʋn nɪn anun.
Nán man ati anun ɛtɛ nʋn basa basa fali ayile'n tanlan ɛmɔ asɪtanlan nɪn anun. Nan ɛmɔ
kpónndɛ anwʋntɪɛ nʋn ananhɔlɛ kpaʋn dɪɛ'n mɔ fali ayile nnʋn man nun'n.
9 Ɛhɪ, mín kalata'n mɔ n gɛlɛlɪ ɛmɔ nɪn anun, n ganlɪn kɛ menian mɔ bɛ tʋn ajaa'n, ɛmɔ nʋn
bɛ́ nán bɛ san nun.
10 M'an nze man ɛmɔ kɛ nán bɛ jʋjɔ bɛ́ mɔ bɛ nzɪ man Nyanmɪan mɔ bɛ gua mân nɪn anun
bɛ tʋn ajaa, bɛ tɪ anyɪnbʋlʋ, bɛ wua anaan bɛ sɔ amʋan nɪn ɛlɔ. Sɛ yí sɔ a, anɪn ɛmɔ fi mân nɪn
anun bɛ tú!
11 Nan mɪun kele kɛ nán man ɛmɔ nʋn sʋanlan mɔ yí nwan ɔ tɪ Kilisi dɪɛ, kʋsʋ ɔ tʋn ajaa, ɔ tɪ
anyɪnbʋlʋ, ɔ sɔ amʋan, ɔ tɪ ngʋnndʋnmgbɔ, ɔ tɪ kɔnʋnmɪnnzan anaan awofʋɛ'n, sʋanlan sʋa,
nán man ɛmɔ nʋn yí san nun. Nán man ɛmɔ nʋn yí bɛ wula bɛ́ sa talie kʋn anun bɔbɔ.
12 Bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Kilisi dɪɛ'n, sɛ bɛ 'bua bɛ́ ndɛɛ e, sɛ bɛ mmua man bɛ́ ndɛɛ e, nán mín ɛjɔlɛ
ɔ. Nyanmɪan muonun yê ɔ 'bua bɛ́ ndɛɛ ɔ.
13 Nan menian mɔ ɛmɔ nʋn bɛ́ wɔ eku kʋn anun'n, asʋ yɛ ngʋala man kɛ yɛ bua bɛ́ ndɛɛ ɔ?
B'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ Nyanmɪan nwan: *Ɛmɔ fʋ́an abɔlɛfʋɛ'n fi ɛmɔ afian.*

6

Bɛ́ nwʋn ɛsanman'n

1 Ɛhɪ, sɛ ɛmɔ anun kʋn nʋn yí nianman bie nyan ɛjɔlɛ a, ɔ yɔ sɛ m'ɔ yaci Nyanmɪan menian'n-
mɔ ɛbɛlɛ ɔ fa ɛjɔlɛ'n kɔ ahɪnlɪnnvie maan bɛ di yí bɛ́ mɔ bɛ nzɪ man Nyanmɪan nɪn aja sʋ ɔ?

2 Ɛmə nzɪ man kɛ cɪan bie dede Nyanmɪan menian'n-mə yê bɛ 'bua mân nɪn anun menian'n-mə kʋalaa ndɛɛ ɔ? Nán sɛ cɪan bie dede Nyanmɪan menian'n-mə yê bɛ 'bua mân nɪn anun menian'n-mə kʋalaa ndɛɛ a, anɪn ɛjəlɛ nganngan sʋa yê ɛmə ngʋala man yí di ɔ?
3 Ɛmə nzɪ man kɛ cɪan bie dede, yé yê yɛ 'bua nyanmɪansʋ mməfʋɛ'n-mə ndɛɛ ɔ? Nán sɛ yé yê yɛ 'bua bé ndɛɛ a, anɪn mân ɛhɪ anun ɛjəlɛ yê ɛmə ngʋala man yí di ɔ?
4 Nan ɛmə dɪɛ, sɛ ɛjəlɛ tə ɛmə afian an, menian mə Asənɪn'n mmu man bé like nɪn aja sʋ yê ɛmə sanman bé nwʋn ɔ.
5 Mɪn kan maan nyian tə ɛmə anyɪnsʋ. Yí ti, ngɛlɛfʋɛ baa kʋnmgba nnʋn man Asənɪn nɪn anun mə sɛ ɛjəlɛ tə a, ɔ kʋala kɛ ɔ sesie anianman'n-mə afian ɔ?
6 Sɛ ɛjəlɛ tə anianman nnyuan afian an, anɪn kanngʋ menian mə bɛ nzɪ man Nyanmɪan nɪn aja sʋ yê bɛ fa ɛjəlɛ'n bɛ kə ɔ?
7 Ɛsanman'n mə ɛmə sanman bé nwʋn bɛ jinlan bagua nun bɛ yɪ ndɛɛ'n, dada angʋnmɪn, ɔ kele kɛ ɔ'a nyə man ye. Nzukɛ ati yê ɛmə nyaci man menian'n-mə maan bɛ nzisi man ɛmə ɔ? Nzukɛ ati yê ɛmə nyaci man menian'n-mə maan bɛ nni man ɛmə ndunlunmun ɔ?
8 Kanngʋ ɛmə muonun yê ɛmə sisi bé nianman'n-mə bɛ di bé ndunlunmun ɔ.
9 Ɛmə muonun sɪ yí fɔ́ón kɛ menian mə bɛ yə ɛtɛ'n, bɛ nnyan man asɪtanlan wə Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun ɛlə bie. Nán bɛ laka laka bé nwʋn. Menian mə bɛ yə satɪlɪfʋɛ nyəlɪɛ, bé mə bɛ sə amʋan, bé mə bɛ tʋn ajaa, bé mə bɛ kpʋnndɛ bé nwʋn,
10 bé mə bɛ wua, bé mə bɛ tɪ anyɪnbʋlʋ, bé mə bɛ tɪ kənʋnmɪnnzan, bé mə bɛ tɪ ngʋnndʋnmgbə anaan bɛ ngan man ananhəlɛ, menian sə'n-mə ngə nnyan man asɪtanlan wə Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun ɛlə bie.
11 Daba, kɛ anɪn ɛmə anun mmie-mə tɪ yí nɪn anɪn. Nan Nyanmɪan a tɪ ɛmə anwʋn fi ɛtɛ nɪn anun, ə'a fa ɛmə ə'a yə yí dɪɛ, ɔ'a man ɛmə a yə sɛsɛ wə yí nyunnun yé Mɪn Zozi Kilisi nʋn yé Nyanmɪan Wawɛ'n dunman nun.

Bɛ fá bé sʋanlan baka'n bɛ wúla yé Mɪn anunminnyanmʋn

12 Ɛmə anun mmie-mə nwan: “Mɪn kʋala mɪn yə like biala mə mɪn kulo ə.” Ɔ tɪ ananhəlɛ, nan kʋsʋ yí kʋalaa tɪ man kpa mman man ɛmə. Mɪn kʋala mɪn se kɛ: “Mɪn kʋala mɪn yə like biala mə mɪn kulo ə”, nan kʋsʋ mɪn ngʋala man kɛ mɪn yaci mín nwʋn maan like biala fa mín yə yí kanga.
13 Ɛmə nwan: “Alɪɛ ati yê bɛ bəlɪ kʋɛ ɔ, yê kʋɛ kʋsʋ ati yê bɛ bəlɪ alɪɛ ɔ.” Ɔ tɪ ananhəlɛ, nan kʋsʋ Nyanmɪan 'ba sɛcɪ ninnge nnyuan sə'n-mə. Nan sʋanlan baka'n dɪɛ, nán satɪlɪfʋɛ ɛyəlɛ ati yê bɛ bəlɪ ɔ. Ɔ tɪ yé Mɪn dɪɛ, yê yé Mɪn kʋsʋ tɪ sʋanlan baka'n dɪɛ.
14 Nyanmɪan m'ɔ man yé Mɪn fi ewue nun a tinnge'n, ɔ 'ba fa yí tunmin'n ɔ man yé kʋsʋ yɛ fi ewue nun yɛ tinnge.
15 Ɛmə sɪ kɛ ɛmə anwʋnnaan'n tɪ Kilisi anwʋnnaan kpa bəkəə. Asʋ ɔ tɪ kpa kɛ n vá Kilisi anwʋnnaan'n sin mɪn nʋn balasua m'ɔ si tutu'n yɛ hán yɛ bó nun ɔ? Cɛcɛ!
16 Anaan, asʋ ɛmə nzɪ man kɛ belenzua kʋn m'ɔ kə fa yí nwʋn kə bə balasua m'ɔ si tutu'n, anɪn ɔ nʋn yí b'a kaci anwʋnnaan kʋn ɔ? Ɔ sanlɪn kɛ, Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ'n nwan: *Bé menian nnyuan'n, bɛ 'ba kaci sʋanlan munmuan kʋn.*
17 Nan sʋanlan m'ɔ kə fa yí nwʋn kə bə yé Mɪn'n, ɔ nʋn yí bɛ kaci sʋanlan munmuan kʋn wə wawɛ nun.
18 Ɛhɪka ati, ɛmə nwánndi satɪlɪfʋɛ ɛyəlɛ'n. Ɛtɛ biala mə sʋanlan kə yə'n, ɔ ngan man yí nwʋnnaan'n. Nan sʋanlan m'ɔ tɪ satɪlɪfʋɛ'n, ɔ yə ɛtɛ ɔ kan yí muonun yí nwʋnnaan'n.
19 Asʋ ɛmə nzɪ man kɛ ɛmə sʋanlan baka'n tɪ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n mə Nyanmɪan a fa a man ɛmə'n sua ɔ? Wawɛ sə'n wə ɛmə anun. Ɛmə muonun nzie man bé nwʋn kún.
20 Nyanmɪan a tua ɛmə ati kalɛ ə'a to ɛmə. Ɛhɪka ati, ɛmə fá bé sʋanlan baka'n bɛ wúla Nyanmɪan anunminnyanmʋn.

7

Ajaa nɪn anwʋn ɛjəlɛ'n

1 Afɪ sian dɪɛ, kosuan'n mə ɛmə hɛlɛlɪ mín kalata bɛ bisalɪ mín'n, ɛ 'nwun yí mmua'n. Ɔ tɪ kpa man belenzua kʋn kɛ n'ɔ ja bala.
2 Nan kʋsʋ satɪlɪfʋɛ ɛyəlɛ'n mə ə'a tolo'n dunman nun, ɔ tɪ kpa kɛ belenzua kʋn biala já yí yɪ yê balasua kʋn biala kʋsʋ já yí hun.
3 Ɔ di kɛ belenzua'n di yí yɪ anwʋn ɛjəlɛ, balasua'n kʋsʋ di kɛ ɔ di yí hun anwʋn ɛjəlɛ.
4 Balasua'n le man tunmin yí muonun yí sʋanlan baka nɪn asʋ. Yí sʋanlan baka'n tɪ yí hun dɪɛ. Belenzua'n kʋsʋ le man tunmin yí muonun yí sʋanlan baka nɪn asʋ. Yí sʋanlan baka'n tɪ yí yɪ dɪɛ.
5 Nán bɛ tua bé nwʋn nna. Ɛmə kʋala kɛ bé nʋan sɛ bé nwʋn bɛ fa tɛmʋn bɛ yə asənɪn. Sɛ tɛmʋn sə'n sɪn an, anɪn atɪn wə nun kɛ yí daba'n. Sɛ ə'a nyə man sə a, ɛmə ngə hʋala man nun sə kón. *Satan kʋala kɛ ɔ laka ɛmə maan ɛmə tə yí ngaa nɪn anun.

6 Mɔ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ'n, ɔ tɪ afʊtu nan nán mala ɔ.
7 Mɪn kulo kɛ ahan menian'n-mɔ kʊalaa kaci kɛ mín. Nan kʊsʊ ɔ le sʊanlan kʊn acɛdɪɛ dɪɛ mɔ Nyanmɪan a fa a man yí ɔ, ɛhɪ dɪɛ le yí ngʊnmɪn, ɛhɪ dɪɛ le yí ngʊnmɪn.
8 Ɛjɔlɛ mɔ mɪɪn kan mɪn kele mmiannzin, mmalasin nʊn kunlannvʊɛ'n-mɔ'n y'ɔ le kɛ ɔ tɪ kpa man ɛmɔ kɛ ɛmɔ tánlan kɛ n dɪ yí'n.
9 Nan sɛ ɛmɔ nɪan nán bɛ ngʊala man nun sɔ a, anɪn ɛmɔ já bala anaan bian. Ɔ sanlɪn kɛ sɛ ɛmɔ ja bala anaan bian an, ɔ tɪ kpa tala kɛ ɛmɔ kɔ li bé ɛbʊɛ'n.
10 Afɪ bé mɔ bɛ tɪ abufʊɛ'n kʊsʊ, nán mín yê mɪɪn kan ɔ, nan yé Mɪn muonun yê ɔ lɛ kan ɔ.
11 Balasua m'ɔ ja bian'n, n'ɔ yila yí hun. Sɛ ɔ yila a, n'ɔ ja bian kón. Sɛ ɔ kulo a, ɔ nʊn yí hun bɛ sésie bé afian bɛ já. Belenzua'n kʊsʊ n'ɔ yila yí yɪ.
12 Bé bʊ nga'n-mɔ (Mín muonun yê mɪɪn kan ɔ, nán yé Mɪn yê ɔ lɛ kan ɔ.) Sɛ Asɔnɪn nɪn anun belenzua kʊn ja yí yɪ mɔ yí yɪ'n ngɔ man asɔnɪn'n, sɛ yɪɛ sɔ'n kulo kɛ ɔ nʊn yí tanlan nun an, belenzua'n n'ɔ yila yí.
13 Yí sɔ kʊnmgba nɪn ala, sɛ Asɔnɪn nɪn anun balasua kʊn ja bian mɔ yí hun'n ngɔ man asɔnɪn'n, sɛ huan sɔ'n kulo kɛ ɔ nʊn yí yɪ bɛ tanlan nun an, ɔ tíe, n'ɔ yila yí.
14 Afɪ balasua'n m'ɔ kɔ asɔnɪn'n dunman nun, yí hun mantan Nyanmɪan kʊkʊ. Belenzua'n kʊsʊ m'ɔ kɔ asɔnɪn'n dunman nun, yí yɪ mantan Nyanmɪan kʊkʊ. Sɛ ɔ tɪ man sɔ a, ɛmɔ amma'n-mɔ tɪ kɛ menian mɔ bɛ nzɪ man Nyanmɪan kʊsʊ anɪn bé nwʊn a tɪ.
15 Sɛ kʊsʊ nunhan'n m'ɔ ngɔ man asɔnɪn'n, sɛ belenzua nɪn o, sɛ balasua nɪn o, mɔ yí nwan ɔ 'yila'n, bɛ yáci yí maan ɔ yíla. Ɛbɛlɛ nɪn anun, anɪn belenzua'n anaan balasua'n m'ɔ kɔ asɔnɪn nɪn a nyan alaje. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan a fɛlɛ yé kɛ yɛ tánlan anzʊnunjɔ nun.
16 Wɔ́ balasua'n mɔ a fa wɔ́ nwʊn a man Kilisi'n, asʊ ɛ kʊala ɛ nwun yí fɔ́ún kɛ ɛ 'man wɔ́ hun fa yí nwʊn man Nyanmɪan? Anaan wɔ́ belenzua'n mɔ a fa wɔ́ nwʊn a man Kilisi'n, asʊ ɛ kʊala ɛ nwun yí fɔ́ún kɛ ɛ 'man wɔ́ yɪ fa yí nwʊn man Nyanmɪan?
17 Ɛhɪ, sɛ yɛ yɪ ajaa nɪn anwʊn ɛjɔlɛ dɪɛ'n nun an, ɔ di kɛ sʊanlan kʊn biala nanndɪ atɪn'n mɔ Nyanmɪan a hele yí nɪn asʊ. Kɛ anɪn ɔ kpɪn tɪ yí mɔ Nyanmɪan a fɛlɛ yí'n, ɔ fá yí sɔ. Anɪn ɛjɔlɛ mɔ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ nɪn anɪn. Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ m'an han'n, ɔ tɪ mala man Asɔnɪn'n-mɔ kʊalaatin.
18 Wɔ́ mɔ Nyanmɪan 'fɛlɛ wɔ́ a, anɪn b'a kpɛ wɔ́ mmian nun'n, man wɔ́ like tánlan ɛbɛlɛ. Wɔ́ kʊsʊ mɔ Nyanmɪan 'fɛlɛ wɔ́ a, anɪn bɛ kpɛlɪ man wɔ́ mmian nun'n, man wɔ́ like tánlan ɛbɛlɛ.
19 Sɛ b'a kpɛ wɔ́ mmian nun o, sɛ bɛ kpɛlɪ man wɔ́ mmian nun o, nán ɛhɪ yê ɔ cian ɔ. Like m'ɔ cian'n y'ɔ le Nyanmɪan mala nɪn asʊ elie'n.
20 Kɛ anɪn sʊanlan kʊn kpɪn tɪ yí mɔ Nyanmɪan a fɛlɛ yí'n, ɔ fá yí sɔ.
21 Ɛ tɪ kanga yê Nyanmɪan a fɛlɛ wɔ́ ɔ? N'ɛ di yí nwʊn yalɛ. Sɛ ɛ kʊala kɛ ɛ sɪn ɛbɛlɛ ɛ nyan fanwʊndi a, anɪn sɪn ɛbɛlɛ.
22 Ɔ sanlɪn kɛ kanga mɔ yé Mɪn kɔ fɛlɛ yí'n, anɪn yé Mɪn a man ɔ'a nyan fanwʊndi. Sʊanlan kʊsʊ m'ɔ di yí ti anwʊn mɔ yé Mɪn kɔ fɛlɛ yí'n, anɪn ɔ'a kaci yé Mɪn kanga.
23 Nyanmɪan a tua ɛmɔ ati kalɛ ɔ'a to ɛmɔ. Ɛhɪka ati, nán bɛ kaci menian'n-mɔ nganga.
24 Anianman-mɔ, ɔ tɪ ananhɔlɛ, kɛ sʊanlan kʊn biala kpɪn tɪ yí mɔ Nyanmɪan a fɛlɛ yí'n, ɔ fá yí sɔ ɔ nʊn Nyanmɪan bɛ tánlɪn.

Mmiannzin nʊn mmalasin nʊn kunlannvʊɛ'n-mɔ anwʊn ɛjɔlɛ dɪɛ'n

25 M'ɔ tʊ de mmiannzin nʊn mmalasin'n-mɔ anwʊn ɛjɔlɛ dɪɛ'n, yé Mɪn a ngan man nun ɛjɔlɛ ɔ'a ngele man mín. M'ɔ wɔ mín muonun mín ajʊnlɪn nun'n yê mɪɪn kan nɪn ɔ. Ɔ sɛ kɛ ɛmɔ de ɛjɔlɛ sɔ'n bɛ di. Ɔ sanlɪn kɛ, yé Mɪn a nwun mín nwʊn anwunnvoe ɔ'a man m'an kaci ananhɔlɛfʊɛ.
26 Emian ngacile dɔʊn mɔ yɛ wɔ nun'n dunman nun, mɪn de mɪn di kɛ ɔ tɪ kpa kɛ sʊanlan kʊn biala há kɛ ɔ tɪ yí'n.
27 M'ɔ ja bala'n, n'ɔ yila yí. M'ɔ nja man bala'n, n'ɔ kpʊnndɛ bala.
28 Nan sɛ wɔ́ belenzua'n wɔ́ nwan ɛ 'ja bala a, anɪn a nyɔ man ɛtɛ. Sɛ talua'n kʊsʊ nwan ɔ 'ja bian an, anɪn ɔ'a nyɔ man ɛtɛ. Nan kʊsʊ bé mɔ bɛ lɛ ja bé nwʊn'n, bɛ 'ba nwun bé nyɪnsʊ cɪan daa. Mɪn ngulo man kɛ ɛmɔ nwun bé nyɪnsʊ.
29 Anianman-mɔ, ɛjɔlɛ'n mɔ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ'n y'ɔ le kɛ mɛlɛ'n tɪ tika. Yí ti kɪkaala dɪɛ, bé mɔ bɛ ja bala'n, bɛ tánlan kɛ bɛ nja man bala.
30 Bé mɔ bé lʊa a bɔ'n, bɛ yɔ́ kɛ bé lʊa bɔlɪ man. Bé mɔ bɛ lɛ di fɛ'n, bɛ yɔ́ kɛ bɛ lɛ nni man fɛ. Bé mɔ bɛ to ninnge'n, bɛ yɔ́ kɛ bɛ le man like fíí.
31 Bé mɔ bɛ le mân ɛhɪ anun ninnge'n, bɛ yɔ́ kɛ bɛ le man like fíí. Ɔ sanlɪn kɛ mân ɛhɪ mɔ yɛ wɔ nun'n, ɔ 'sɪn.
32 Mɪn ngulo man kɛ nzusue tɔ ɛmɔ anwʊn fíí sʊa. Sʊanlan m'ɔ nja man bala'n, yé Mɪn ninnge'n-mɔ anwʊn akpʊnndan ala yê ɔ bu ɔ. Like m'ɔ yɔ a, ɔ kɔ sɔ yé Mɪn anyɪn'n, yê ɔ yɔ ɔ.
33 Nan belenzua m'ɔ ja bala'n, mân nɪn anun ninnge'n-mɔ anwʊn yê ɔ jʊnlɪn ɔ. Like m'ɔ yɔ a yí yɪ di fɛ'n yê ɔ yɔ ɔ.

34 Ɛjɔlɛ'n yɔ sua a, anɪn belenzua nɪn anyɪn wɔ ninnge nnyuan anwʋn. Balasua anaan
talua kʋsʋ m'ɔ nja man bian'n, yé Mɪn ninnge'n-mɔ anwʋn akpʋnndan ala yê ɔ bu ɔ. Sɛ like
yê ɔ lɛ yɔ o, sɛ ɛjɔlɛ yê ɔ lɛ susu o, ɔ fa yí sʋanlan baka'n kʋalaa wula yé Mɪn asa nun. Nan
balasua m'ɔ ja bian'n, yí dɪɛ mân nɪn anun ninnge'n-mɔ anwʋn y'ɔ jʋnlɪn ɔ. Like m'ɔ yɔ a yí
hun di fɛ'n yê ɔ yɔ ɔ.
35 Ɛhɪ mɔ mɪɪn kan'n, mɪɪn kan mɪn man ɛmɔ. Nan nán kɛ mɪɪn kan sɔ mɪn tʋnndʋn ɛmɔ aja
nun ɔ. Mɪn kulo kɛ ɛmɔ bu bɛ mân'n kɛ ɔ fata kɛ bɛ bu yí'n, nán ɛmɔ a fa bé nwʋn b'a bɔ yé Mɪn
kpa bɔkɔɔ b'a li yí junman'n.
36 Sɛ kʋsʋ sʋanlan kʋn nɪan nán ɔ tɪ anyunnunguasɪɛ man yí wa balasua'n kɛ ɔ lɛ bʋ aja sʋ,
sɛ ɔ tɪ cɪnnjɪn kɛ ɔ já bian an, anɪn ɔ fá yí aja. Sɛ ɔ yɔ yí sɔ a, anɪn ɔ'a nyɔ man ɛtɛ.
37 Nan sɛ belenzua kʋsʋ kʋn si yí hue kɛ ɔ nja man bala, mɔ nán kɛ b'a mian yí kɛ ɔ já bala'n,
sɛ ɔ nɪan yí kunnun nán ɔ'a nja man bala ɔ kɔ hʋala tanlan an, ɔ tɪ like kpa.
38 Ɔ man sɛ sʋanlan kʋn ja bala a, ɔ tɪ like kpa. Nan nunhan kʋsʋ mɔ ɔ'a nja man bala'n, ɔ
tɪ like kpa.
39 Balasua m'ɔ kɔ ja bian'n, ɔ nʋn yí hun bɛ wɔ nun dede yí hun wu. Sɛ ɔ wu a, ɔ le atɪn ɔ
kʋala kɛ ɔ ja belenzua m'ɔ kulo ɔ. Nan kʋsʋ, ɔ le man atɪn kɛ ɔ ja belenzua m'ɔ falɪ man yí
nwʋn manlɪn man Kilisi ɔ.
40 Nan sɛ ɔ'a nja man bian kón an, ɔ 'di yí nwʋn fɛ tala kɛ ɔ kɔ ja bian'n. Ɛjɔlɛ'n mɔ m'an
han'n, mɪn de mɪn di kɛ mín kʋsʋ n ne Nyanmɪan Wawɛ'n yê m'an han ɔ.

8

Amʋan sʋ naan nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n

1 M'ɔ tɪ amʋan sʋ naan nɪn anwʋn ɛjɔlɛ dɪɛ'n, yé kʋalaa yɛ sɪ nun ɛjɔlɛ kɛ ɛmɔ lɛ kpɪn kele'n.
Nan like ɛsɪɛ sɔ'n, ɔ man bɛ tu bé nwʋn. Like kʋsʋ m'ɔ man bɛ kpasi'n y'ɔ le ehulo'n.
2 Sʋanlan m'ɔ bu yí nwʋn kɛ ɔ sɪ like'n, anɪn ɔ nzɪ ɔ ngua man yí bʋ kpa kɛ ɔ fata kɛ ɔ sí yí'n.
3 (M'ɔ cian'n y'ɔ le Nyanmɪan ehulo'n.) Sʋanlan m'ɔ kulo Nyanmɪan'n yê Nyanmɪan kʋsʋ
sɪ yí ɔ.
4 M'ɔ tɪ amʋan sʋ naan elie nɪn anwʋn ɛjɔlɛ dɪɛ'n, yɛ sɪ kɛ amʋan'n tɪ man yí ti anwʋn like
fíí mân nɪn anun. Mɔ yɛ sɪ'n y'ɔ le kɛ Nyanmɪan tɪ baa kʋnmgba cein.
5 Sɛ bɔbɔ menian mmie-mɔ de di kɛ anwunno ɛlɔ nʋn asɪ ɛwa, ninnge dɔʋn wɔ ɛbɛlɛ mɔ bɛ
sʋ bé, ɛsɛ b'a fa bé b'a kaci bé mɪn an,
6 yé dɪɛ mɔ yɛ sɪ'n y'ɔ le kɛ Nyanmɪan tɪ baa kʋnmgba cein. Ɔ tɪ Sɪɛ mɔ ɔ'a bɔ ninnge'n-mɔ
kʋalaatin ɔ. Yí dunman nun yê yɛ wɔ mân nɪn anun ɔ. Mɪnlɪan kʋsʋ baa kʋnmgba cein'n y'ɔ
le Zozi Kilisi. Yí dunman nun yê ninnge'n-mɔ kʋalaa wɔ mân nɪn anun ɔ, ɛsɛ yí dunman nun
yê yɛ le ngʋan ɔ.
7 Nan kʋsʋ menian dɔʋn nzɪ man ananhɔlɛ sɔ'n. Amʋan ɛjɔlɛ nɪn a fɔtɔ mmie-mɔ dede sɛ
kɪkaala bɛ di naan sɔ nɪn an, ɔ yɔ bɛ kɛ bɛ lɛ di amʋan sʋ naan. Kɛmɔ bé ti tinlin man'n, sɛ bɛ
lɛ di alɪɛ sɔ nɪn an, anɪn ɔ yɔ bɛ kɛ b'a tɔ ɛtɛ nun.
8 Nán alɪɛ y'ɔ man yé ɛnanndɪɛ'n sɔ Nyanmɪan anyɪn ɔ. Sɛ yɛ di o, sɛ y'a nni man o, yɛ nnyan
man nun like fíí.
9 Nan kʋsʋ, ɛmɔ nían bé nwʋn kpa. Fanwʋndi'n mɔ Nyanmɪan a man ɛmɔ'n, bɛ nánndɪ yí
nwʋn kpa nán bé mɔ bɛ dedi'n tinlin man nɪn a ndɔ man ɛtɛ nun.
10 Afɪ, wó mɔ ɛ sɪ ɛjɔlɛ'n, sɛ sʋanlan mɔ yí dedi'n tinlin man'n nwun wó amʋan sua ɛlɔ kɛ ɛ
lɛ didi a, yí kʋsʋ yí ajʋnlɪn'n 'man yí anwʋnsɛlɛ kɛ ɔ hó lí amʋan sʋ like.
11 Anɪn like'n mɔ wó nwan ɛ sɪ'n dunman nun, wó nianman'n mɔ yí ti yê Kilisi a wu mɔ yí
dedi'n tinlin man'n, ɛ lɛ man ɔ minlin.
12 Sɛ ɛmɔ yɔ sɔ maan ɛmɔ anianman'n-mɔ tɔ ɛtɛ nɪn anun an, anɪn Kilisi muonun yê ɛmɔ lɛ
yɔ yí ɛtɛ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ, ɛmɔ man bɛ yɔ like mɔ bé ajʋnlɪn'n man bé kɛ ɔ tɪ man kpa.
13 Ɛhɪka ati, alɪɛ mɔ mɪn di a mín nianman'n kɔ tɔ ɛtɛ nun'n, alɪɛ sɔ'n, mɪn 'tua, m mman
man mín nianman'n ndɔ man ɛtɛ nun.

9

Ɔ fata kɛ Pɔlʋ nyan yí junman nɪn anun like

1 N ne fanwʋndi. N dɪ Zozi Kilisi bɔfʋɛ. M'an nwun yé Mɪn Zozi muonun mín nyɪnsʋ.
Junman'n mɔ n nili manlɪn yé Mɪn'n, yí mma m'ɔ suli'n y'ɔ le ɛmɔ.
2 Sɛ bɔbɔ mmie-mɔ mmu man mín kɛ n dɪ Kilisi bɔfʋɛ a, ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ bu mín kɛ n dɪ Kilisi
bɔfʋɛ. Ɔ sanlɪn kɛ junman'n mɔ n nili m'ɔ man ɛmɔ nʋn yé Mɪn Zozi b'a yɔ kʋn'n, ɛmɔ tɪ nzɔlɛ
m'ɔ kele kɛ n dɪ Kilisi bɔfʋɛ.
3 Sɛ menian kan kɛ n dɪ man Kilisi bɔfʋɛ a, ɛjɔlɛ mɔ mɪn bua bé'n y'ɔ le kɛ
4 mín junman'n mɔ mɪn di'n, asʋ ɔ nvata man kɛ mɪn nyan nun alɪɛ mɪn di mɪn nʋn nzue
ɔ?

5 Asʊ n nne man atɪn kɛ mɪn ja asɔnɪn nɪn anun balasua kɛ mmɔfʊɛ'n-mɔ, kɛ *Sefasɪ nʊn yé Mɪn anianman'n-mɔ yɔ yí nɪn ɔ?
6 Asʊ ɔ tɪ kpa kɛ mɪn nʊn Baanabasɪ yé munnyuan ala yê yɛ lí junman yɛ gúa yé nʊan alɪɛ ɔ?
7 Nzalafʊ benin yê yí muonun ɔ gua yí nʊan alɪɛ ɔ? Nwan sʊanlan dɪɛ yê ɔ yɔ ebo m'ɔ nni man yí ebo nɪn asʊ alɪɛ ɔ? Sʊanlan benin yê ɔ sie ayɛmʊa m'ɔ le man atɪn ɔ nyuihyuin man bé nyafʊsue'n bie a nnʊn man ɔ?
8 Nvandʊhʊn ɛhɪ-mɔ mɔ m'an fa m'an tʊ yí nwʊn'n, asʊ nán kɛ kulo menian'n-mɔ yɔ yí nɪn an? Nán ɛjɔlɛ kʊnmgba sɔ'n kʊsʊ yê Moyizɪ mala'n kan ɔ?
9 Afɪ b'a hɛlɛ wɔ *Moyizɪ mala nɪn anun kɛ: *Sɛ ɛnalɛ'n lɛ tetia *bele nɪn asʊ ɔ kpʊnmgba a, n'ɛ cɪcɪ yí nʊan'n.* Asʊ nnalɛ'n-mɔ anwʊn cian Nyanmɪan ɔ?
10 Nán yé lɪlɪ yé dunman nun ati yê ɔ man ɔ'a han sɔ ɔ? Yuo, yé dunman nun ati yê ɔ man b'a hɛlɛ ɛjɔlɛ sɔ nɪn ɔ. Ɔ di kɛ sʊanlan'n m'ɔ lɛ futu asɪɛ'n maan bɛ dua'n, ɔ nʊn sʊanlan'n m'ɔ lɛ kpʊnmgbɔ bele'n, bɛ nyan anyɪndasʊɛ kɛ junman'n mɔ bɛ lɛ di'n, bɛ 'nyan nun like.
11 Sɛ y'a han Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n nán ɔ su mma a, ɛmɔ jʊnlɪn kɛ mɔ yɛ lɛ kpʊnndɛ yí ɛmɔ ɛlɔ'n sʊnlɪn sʊnman ɔ?
12 Sɛ mmie-mɔ le atɪn bɛ didi ɛmɔ anwʊn an, asʊ yɛ le man atɪn yɛ ndala man bé ɔ? Nan kʊsʊ y'a nnɪan man yí sɔ. Y'a mian yé nyɪn y'a yɔ maan like fíí a mma a ndʊnndʊn man Kilisi Ɛjɔlɛkpa nɪn aja nun.
13 Ɛmɔ sɪ yí fóún kɛ bé mɔ bɛ di Nyanmɪan awulo nɪn anun junman'n, Nyanmɪan awulo nɪn anun ninnge'n yê bɛ fa bɛ nɪan bé nwʊn ɔ. Bé mɔ yê bɛ yɪ tɛɛ'n kʊsʊ, tɛɛ ɛyɪɛ mʊcɪa nɪn asʊ ninnge'n yê bɛ fa bɛ nɪan bé nwʊn ɔ.
14 Kɛ ɔ tɪ yí nɪn ala anɪn. Ɔ sanlɪn kɛ yé Mɪn a man atɪn kɛ menian mɔ bɛ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n, Ɛjɔlɛkpa sɔ nɪn anwʊn yê ɔ di kɛ bɛ didi ɔ.
15 Nan mín dɪɛ, ninnge sɔ'n m'ɔ fata kɛ mɪn nyan yí'n, m'an nne man bie fíí. Nán kɛ mɪɪn kɛlɛ ɛmɔ kalata ɛhɪ mɪn bisa maan ɛmɔ yɪ man mín ɔ. Sɛ mɪn 'wu bɔbɔ a, ɔ tɪ kpa. Ɔ man sʊanlɪn fíí ngʊala ndu man mín ti kele sɔ'n.
16 Ɛjɔlɛkpa'n mɔ mɪn bɔ'n, ɔ tɪ man like mɔ mɪn fa mɪn tu mín nʊan nun ɔ. Nan ɔ tɪ like mɔ b'a fa b'a tinndin mín ɔ. Sɛ m'an mmɔ Ɛjɔlɛkpa'n m'an ngele man menian'n-mɔ a, munnzue yɛ ɔ 'kan mín ɔ.
17 Sɛ ɔ tɪ kɛ mín muonun mín ti anwʊn junman mɔ m'an hulo yê mɪɪn di a, ahan mɪn man bɛ tua mín yí nwʊn kalɛ. Nan ɔ tɪ junman mɔ b'a fa b'a wula mín sa nun, sɛ mɪn ngulo man bɔbɔ a, ɔ sɛ kɛ n ní.
18 Anɪn mín ahatua'n y'ɔ le benin? Mín ahatua'n dɪɛ'n y'ɔ le fɛ elie'n mɔ mɪn nyan yí mɛlɛ mɔ mɪɪn bɔ Ɛjɔlɛkpa'n mɪn kele menian'n-mɔ'n. Ɛjɔlɛkpa'n mɔ mɪn bɔ'n, mɪn mgbʊnndɛ man kɛ bɛ tua mín yí nwʊn kalɛ.
19 N ne fanwʊndi, n ndɪ sʊanlan fíí kanga. Nan kʊsʊ kɛ ɔ kɔ yɔ nán m'an nyan menian dɔʊn m'an man yé Mɪn'n, ɔ man m'an kaci menian'n-mɔ kʊalaa kanga.
20 Mɪn nni man Moyizɪ mala nɪn asʊ, nan kʊsʊ kɛ ɔ kɔ yɔ nán mín sa a han Zufʊ'n-mɔ mɔ bɛ di mala sɔ nɪn asʊ m'an man yé Mɪn'n, ɔ man sɛ mɪn nʊn bé yê tɪ a, mɪn yɔ mín nwʊn kɛ bé.
21 Bé mɔ bé kʊsʊ bɛ nni man Moyizɪ mala nɪn asʊ'n, sɛ n wɔ bé afian an, mɪn yɔ mín nwʊn kɛ bé nán mín sa a han bé, m'an man yé Mɪn. Nán kɛ bie a mín nyɪn nzɔ man Nyanmɪan mala nɪn ɔ. Cɛcɛ, nan Kilisi mala nɪn asʊ yé mɪn di ɔ.
22 Bé mɔ bé dedi'n tinlin man'n, sɛ mɪn nʊn bé tɪ a, mɪn yɔ mín nwʊn kɛ mín kʊsʊ mín dedi'n tinlin man nán mín sa a han bé, m'an man yé Mɪn. Mɪn fa mín nwʊn mɪn tɪ mɪn yɔ like biala nán mín sa a han mmie-mɔ m'an man yé Mɪn.
23 Ɛjɔlɛkpa nɪn ati yê mɪn yɔ ɛhɪ-mɔ kʊalaa nán mín kʊsʊ m'an nyan nun nyila.
24 Ɛmɔ sɪ yí fóún kɛ bé mɔ bɛ su ɛnwanndie'n, bé kʊalaa bɛ nwanndi, nan kʊsʊ bé nunhan kʊn yê ɔ nyan ɔ. Ɛhɪka ati, ɛmɔ nwánndi kpa, nán b'a nyan nun like.
25 Bé kʊalaa mɔ bɛ su ɛnwanndie'n, mɛlɛ mɔ bɛ 'kpunndin kpunndin bé akpɔlɛ'n-mɔ anun'n, bɛ totua bé nwʊn ninnge kpa. Bɛ yɔ yí sɔ nán b'a nyan ɛnwanndie nɪn anun kele'n. Kele sɔ'n, ɔ sɛcɪ. Nan yé dɪɛ mɔ yɛ lɛ yɔ'n, yɛ lɛ yɔ yɛ nyan kele m'ɔ le man ɛsɛcɪɛ'n.
26 Ɛhɪka ati, ɛnwanndie'n mɔ mɪɪn nwanndi'n, mín nyɪn wɔ lɪka kʊn. N dɪ kɛ sʊanlan m'ɔ lɛ kʊn ngondin ɔ. Mɪn ndʊ man mín kɔtɔlɛ dɪɛ nɪn anwʊnman nun.
27 Kɛ ɔ kɔ yɔ nán mín mɔ m'an bɔ Ɛjɔlɛkpa'n m'an hele menian'n-mɔ'n b'a nyɪ man mín b'a ndʊ man'n, mɪn bɪlɪ mín nwʊn kpa, ɛsɛ mɪn sie mín nwʊn ye.

10

Bɛ nían bé nwʊn kpa wɔ amʊan'n-mɔ anwʊn

1 Anianman-mɔ, ɛjɔlɛ m'ɔ tʊlɪ yé nan-mɔ mɛlɛ mɔ anɪn bɛ nʊn Moyizɪ nanndɪ ɛwâ nɪn anun ɛlɔ'n, mɪn kulo kɛ ɛmɔ ati kacɪ. Mɔ anɪn bɛ nanndɪ ɛwâ nɪn anun ɛlɔ'n, Nyanmɪan manlɪn like

kʊn kɛ bəlé walɪ helelɪ bé atɪn'n, ɛsɛ ɔ kpacɪlɪ jenvie nɪn anun maan bɛ nanndɪ bé ja nun bɛ kpɛlɪ yí.
2 Mə bɛ wɔ bəlé nɪn anun ɔ nʊn mə bɛ 'kpɛ jenvie'n, bɛ sɔnɪnlɪn bé kʊalaatin ɔ man bɛ nʊn Moyizɪ yəlɪ kʊn.
3 Alɪɛ kʊnmgba'n m'ɔ fi Nyanmɪan asa nun'n yê bé kʊalaa bɛ lili ɔ.
4 Nzue kʊnmgba'n m'ɔ fi Nyanmɪan ɛlɔ'n yê bé kʊalaa bɛ nʊnlɪn ɔ. Nzue sɔ'n fi Nyanmɪan ɛbʊta'n m'ɔ si bé sʊ nɪn anun. Ɛbʊta sɔ'n y'ɔ le Kilisi.
5 Nan kʊsʊ Nyanmɪan akunnun a njɔ man bé kʊalaa bé nwʊn. Ɔ man bɛ wuli ɛwa nɪn anun.
6 Ninnge sɔ'n-mə, ɔ tɪ kɛ nzəlɛ yê bɛ lɛ yɪ yí bɛ kele yé, nán yé kʊsʊ y'a nnyan man ajʊnlɪn ɛtɛ kɛ bé.
7 Ɔ nvata man kɛ ɛmə sɔ amʊan kɛ bé nun mmie-mə sɔlɪ amʊan'n. B'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ nɪn anun kɛ: *Menian'n-mə kɔ tanlan asɪ bɛ kɔ li like bɛ kɔ nʊn sʊ nzan. Ɛsɛ bɛ kɔ jasʊ bɛ kɔ si yí nwʊn abile.*
8 Nán bɛ man yɛ yɔ satɪlɪfʊɛ kɛ bé nun mmie-mə yəlɪ yí mə menian akpɪɪ abulaa nʊn nsan wuli cɪan kʊnmgba'n.
9 Nán bɛ man yɛ sɔ yé Mɪn yɛ nɪan kɛ bé nun mmie-mə yəlɪ yí mə owo-mə kɪkalɪ bé maan bɛ wuli'n.
10 Nán bɛ jʊjə bé konvin abʊ, kɛ bé nun mmie-mə yəlɪ yí mə nyanmɪansʊ bəfʊɛ'n m'ɔ kun sʊanlan'n hunlin bé'n.
11 Munnzue sɔ'n m'ɔ hanlɪn bé'n, ɔ tɪ fʊɔ yê bɛ lɛ fa bɛ tu ɛhɪnlɪn-mə ɔ. B'a hɛlɛ ninnge sɔ'n bɛ lɛ fa bɛ kannzʊ yé, ɔ sanlɪn kɛ mɛlɛ'n mə yɛ wɔ nun ɛwa'n, mân nɪn ayuelɪɛ a ju.
12 Ɛhɪka ati, sʊanlan m'ɔ de di kɛ ɔ jin yí ja nun'n, ɔ nían yí nwʊn kpa nán ɔ'a ndə man.
13 Sɔnɪan fíí nnʊn man ɛbɛlɛ mman man ɛmə m'ɔ bʊ ɛmə sʊ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan tɪ ananhəlɛfʊɛ. Ɔ ngʊala man kɛ ɔ yaci maan sɔnɪan'n bʊ ɛmə anwʊnsɛlɛ nɪn asʊ ɔ. Sɛ sɔnɪan'n tʊ ɛmə a, Nyanmɪan 'sesie maan ɛmə kʊala yí nyunnun jinlan bɛ di yí sʊ kunnunmun.
14 Ɛhɪka ati, anianman ehulo mma, ɛmə nwánndi amʊan ɛsɔ'n.
15 Ɛmə tɪ menian mə bɛ sɪ ngɛlɛ, ɛjəlɛ ɛhɪ mə m'an han m'an hele ɛmə'n, ɛmə muonun títɪ nían.
16 Yé Mɪn nzan'n mə yɛ 'nʊn an yɛ da Nyanmɪan asɪ nán y'a nʊn'n, ɔ kele kɛ yɛ nʊn Kilisi yé moja nɪn a yɔ kʊn. Kpaʊn'n mə yɛ bubu nun yɛ di'n, ɔ kele kɛ yɛ nʊn Kilisi yé sʊanlan baka nɪn a yɔ kʊn.
17 Kpaʊn'n tɪ baa kʊnmgba cein. Kannzɛ yɛ sʊnlɪn bəbə a, yé kʊalaa yɛ tɪ anwʊnnaan kʊn. Ɔ sanlɪn kɛ kpaʊn kʊn sɔ'n tɪ yé kʊalaa yé dɪɛ.
18 Ɛmə nían kɛ daba anɪn Izalayɛ amma'n-mə yɔ yí'n. Bé mə bɛ kɔ li naan'n mə bɛ kɔ fa bɛ kɔ yɪ tɛɛ Nyanmɪan mʊcɪa nɪn asʊ bɛ kɔ man yí'n, anɪn bɛ nʊn yí a yɔ kʊn.
19 Sɛ mɪn kan sɔ a, asʊ mín nwan amʊan'n anaan amʊan sʊ naan'n tɪ like ɔ?
20 Cɛcɛ! Nan mín nwan bé mə bɛ nzɪ man Nyanmɪan'n, nán Nyanmɪan yɛ bɛ yɪ bé tɛɛ'n bɛ man yí ɔ, nan bɛ yɪ bɛ man wawɛ ɛtɛ'n-mə. Nan mín dɪɛ mɪn ngulo man kɛ ɛmə nʊn wawɛ ɛtɛ'n-mə yɔ kʊn.
21 Ɛmə ngʊala man kɛ bɛ nʊn yé Mɪn kangɔ nɪn anun nán ɛsɛ ɛmə a nʊn wawɛ ɛtɛ'n-mə kʊsʊ kangɔ dɪɛ nɪn anun. Ɛmə ngʊala man kɛ bɛ tanlan yé Mɪn təbɪlɪ nɪn anwʊn bɛ didi nán ɛsɛ ɛmə a tanlan wawɛ ɛtɛ'n-mə kʊsʊ dɪɛ nɪn anwʊn b'a didi.
22 Anaan ɛmə kulo kɛ bɛ wula yé Mɪn akpue ɔ? Asʊ ɛmə jʊnlɪn kɛ yɛ le anwʊnsɛlɛ yɛ tala yí ɔ?

Bɛ kpʊ́nndɛ ɛhɪnlɪn-mə ati anwʊn nvasʊɛ

23 Ɛmə kan kɛ: "Yɛ kʊala yɛ yɔ like biala mə yɛ kulo ɔ." Ɔ tɪ ananhəlɛ, nan kʊsʊ yí kʊalaa tɪ man kpa mman man ɛmə. Ɔ tɪ ananhəlɛ kɛ ɛmə kʊala kɛ bɛ yɔ like biala mə ɛmə kulo ɔ, nan kʊsʊ yí kʊalaa mmʊka man ɛmə maan ɛmə dedi'n ngɔ man yí nyunnun.
24 Sʊanlan fíí n'ɔ kpʊnndɛ yí ti anwʊn nvasʊɛ, nan ɔ kpʊ́nndɛ ɛhɪnlɪn-mə dɪɛ.
25 Like mə bɛ di, mə ɛmə kɔ to yí gua nun'n, nán bɛ sulo yí nzin bɛ bisa bisa yí nwʊn kosuan nán ɛmə lí.
26 Ɔ sanlɪn kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ'n lɛ kan kɛ: *Asɪɛ'n nʊn sʊ ninnge'n kʊalaatin tɪ yé Mɪn dɪɛ.*
27 Sɛ sʊanlan m'ɔ nzɪ man Nyanmɪan'n fɛlɛ ɛmə alɪɛ nán ɛmə tie a, like biala mə bɛ kɔ fa bɛ kɔ man ɛmə'n, ɛmə lí, nán bɛ sulo yí nzin bɛ bisa bisa yí nwʊn kosuan.
28 Nan sɛ sʊanlan bie kan kele ɛmə kɛ: "Naan ɛhɪ tɪ amʊan sʊ naan," yí dɪɛ anɪn nán bɛ di, ɔ fi ɛjəlɛ'n mə sʊanlan sɔ nɪn a han a hele ɛmə'n. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ'a kacɪ ɛmə.
29 Nán wó ajʊnlɪn dɪɛ nɪn anwʊn ɛjəlɛ yê mɪɪn kan yí ɛwa ɔ, nan ɛhɪnlɪn ajʊnlɪn dɪɛ nɪn anwʊn ɛjəlɛ yê mɪɪn kan ɔ. Nan afɪ ɔ yɔ sɛ mə like mə mɪn kʊala kɛ mɪn yɔ'n, sʊanlan mgban kʊala ɔ kan yí nwʊn ɛjəlɛ ɔ?
30 Sɛ mɪn da Nyanmɪan asɪ nán m'an li like a, anɪn ɔ yɔ sɛ mə mɪn nyan yí nwʊn amannɪɛ ɔ?

31 Ɛhɪka ati, sɛ ɛmə 'di alɪɛ o, sɛ ɛmə 'nʊn nzue o, yí kʊalaa mə ɛmə 'yɔ'n, ɛmə yɔ́ bɛ wúla
Nyanmɪan anunminnyanmʊn.
32 Like mə ɛmə yɔ a, ɔ kʊala kɛ ɔ man Zufʊ o, m'ɔ tɪ man Zufʊ o, anaan Nyanmɪan asɔnɪn'n
tɔ asɪ'n, like sɔ'n, nán bɛ yɔ.
33 Ɛmə yɔ́ kɛ mín. Like biala mə mɪn yɔ a bɛ́ kʊalaa bɛ di yí nwʊn fɛ'n yê mɪn yɔ ɔ. Nán m'ɔ tɪ
kpa man mín'n yê mɪn yɔ ɔ, nan m'ɔ tɪ kpa man ɛhɪnlɪn-mə'n yê mɪn yɔ nán b'a nyan ngʊan ɔ.

11

1 Ɛmə sósuan mín kɛ mɪn sosuan Kilisi'n.
2 Mɪɪn yɪ ɛmə ayɛ. Ɔ sanlɪn kɛ like biala anun, ɛmə kacɪ mín cɪan daa, ɛsɛ ninnge kʊsʊ mə n
gelelɪ ɛmɔ'n, ɛmə nánndɪ sʊ kpa.

Ɔ sɛ kɛ mmalasua'n-mə cɪcɪ bɛ́ ti sʊ

mɛlɛ mə bɛ 'yɔ asɔnɪn'n

3 Nan kʊsʊ mɪn kulo kɛ ɛmə tɪ ɛjɔlɛ ɛhɪ abʊ kpa kɛ Kilisi y'ɔ sie belenzua biala ɔ. Belenzua'n
kʊsʊ y'ɔ sie yí yɪ ɔ. Yê Nyanmɪan y'ɔ sie Kilisi ɔ.
4 Belenzua kʊn mə ɔ 'yɔ asɔnɪn, anaan Nyanmɪan kɔ fa ɛjɔlɛ kɔ wula yí nʊan kɛ ɔ hán héle
menian m'ɔ kɔ cɪcɪ yí ti sʊ'n, anɪn belenzua sɔ nɪn anyɪn a nzɔ man Kilisi.
5 Nan balasua kʊn kʊsʊ mə ɔ 'yɔ asɔnɪn, anaan Nyanmɪan kɔ fa ɛjɔlɛ kɔ wula yí nʊan kɛ ɔ
hán héle menian mə ɔ'a njɪcɪ man yí ti nɪn asʊ'n, anɪn balasua sɔ nɪn anyɪn nzɔ man yí hun.
Anɪn ɔ tɪ kɛ balasua mə b'a kpa yí ti ɔ.
6 Balasua kʊsʊ m'ɔ ngulo man kɛ ɔ cɪcɪ yí ti sʊ'n, anɪn ɔ títɪ. Nan kʊsʊ ɔ tɪ anyunnunguasɪɛ
man balasua kʊn kɛ ɔ kpá anaan ɔ títɪ yí ti'n. Yí sɔ ati, ɔ cícɪ sʊ.
7 Ɔ nzɛ nvata man kɛ belenzua cɪcɪ yí ti sʊ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan nɪanlɪn yí nwʊn
sʊ y'ɔ bɔlɪ yí ɔ, ɔ tɪ Nyanmɪan anunminnyanmʊn. Nan balasua'n dɪɛ, ɔ tɪ belenzua nɪn
anunminnyanmʊn.
8 Afɪ belenzua anvɪn bowe yê Nyanmɪan falɪ bɔlɪ balasua ɔ, nan nán balasua'n dɪɛ'n yê
Nyanmɪan falɪ bɔlɪ belenzua ɔ.
9 Nyanmɪan bɔlɪ balasua manlɪn belenzua nán ɔ'a mmə man belenzua ɔ'a mman man
balasua.
10 Ɛhɪka ati, nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ'n-mə dunman nun, balasua'n cícɪ yí ti sʊ ɔ héle kɛ ɔ bɛbɛlɛ
yí nwʊn asɪ man yí hun.
11 Nan kʊsʊ, yɛ́ mân'n mə yɛ nʊn yɛ́ Mɪn yɛ lɛ bu'n, belenzua'n nni man yí ti anwʊn yê
balasua'n kʊsʊ nni man yí ti anwʊn.
12 Afɪ sɛ bɔbɔ belenzua nɪn anvɪn bowe yê Nyanmɪan falɪ bɔlɪ balasua nɪn an, balasua'n
kʊsʊ yê ɔ wʊ belenzua nɪn ɔ. Ɛhɪ kʊalaa fi Nyanmɪan ɛlɔ.
13 Ɛmə muonun bɛ nían balasua m'ɔ lɛ yɔ asɔnɪn mə ɔ'a njɪcɪ man yí ti sʊ'n, asʊ ɔ tɪ kpa?
14 Mân'n muonun mə yɛ wɔ nun'n kele yɛ́ kɛ, ɔ tɪ anyunnunguasɪɛ man belenzua kʊn kɛ ɔ
síe yí ti'n maan ɔ nyín ndɪnndɪɪn kɛ balasua.
15 Nan sɛ balasua sie yí ti nɪn an, ɔ tɪ anunminnyanmʊn man yí. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan falɪ
enyuan ndɪnndɪɪn sɔ'n manlɪn balasua kɛ ɔ fá hála yí ti.
16 Ɛjɔlɛ'n mə m'an han'n, sʊanlan mə yí nwan ɔ 'su ɛjɔlɛ ɛhɪ anwʊn akpʊlʊwa'n, mɪɪn kan yí
tika mɪn kele yí kɛ yɛ́ muonun o, Nyanmɪan asɔnɪn'n-mə anun o, kɛ yɛ yɔ yí nɪn anɪn.

Yɛ́ Mɪn alɪɛ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n

17 M'ɔ tɪ yɛ́ Mɪn alɪɛ nɪn elie nɪn anwʊn ɛjɔlɛ dɪɛ'n, mɪn nyɪ man ɛmə ayɛ. Ɔ sanlɪn kɛ mɛlɛ
mə ɛmə kɔ yia'n, like mə ɛmə yɔ'n tɪ man kpa fíí.
18 M'an tɪ kɛ mɛlɛ mə ɛmə asɔnɪn mma'n-mə kɔ yia'n, ɛmə anʊan nzɛ man bɛ́ nwʊn, ɛmə
bubu bɛ́ nwʊn nun. Mɪn nne man ɛjɔlɛ sɔ'n mɪn nni man kpa.
19 Nan sɛ ɛmə bubu bɛ́ nwʊn nun an, anɪn bɛ nwun menian kʊsʊ mə bɛ sʊ Zozi Kilisi
ananhɔlɛ nun sakpa'n.
20 Mɛlɛ mə ɛmə kɔ yia'n, nán yɛ́ Mɪn alɪɛ nɪn elie ati yê ɛmə yia ɔ.
21 Ɔ sanlɪn kɛ sɛ ɛmə yia tɔbɪlɪ nɪn anwʊn an, sʊanlan kʊn kpɪlɪ di yí muonun yí alɪɛ dɪɛ m'ɔ
tʊnlɪn'n, nan bɛ nje man bɛ nni man. Ɔ man mmie-mə didi dede bɛ́ kʊ yi kpa. Mmie-mə nʊn
nzan dede bɛ bʊ, kʊsʊ anɪn ɛhɔɛ lɛ kun mmie-mə.
22 Ɛmə le man awulo mə bɛ di like nun bɛ nʊn nzan ɔ? Anaan ɛmə mmu man Nyanmɪan
Asɔnɪn'n like ɔ? Ɛmə kulo kɛ anyunnunguasɪɛ kan bɛ́ mə bɛ wɔ nun mə bɛ le man like fíí nɪn
ɔ? Nzu ɛjɔlɛ dɪɛ yê ɛmə kulo kɛ n gán n géle ɛmə ɔ? Asʊ ɔ fata kɛ mɪn yɪ ɛmə ayɛ ɔ? Cɛcɛ! Mɪn
ngʊala man kɛ mɪn yɪ ɛmə ayɛ!
23 Ɛhɪ, like mə yɛ́ Mɪn helelɪ mín'n yê mín kʊsʊ m'an hele ɛmə ɔ. Like sɔ'n y'ɔ le kɛ kɔngɔɛ'n,
asannan nán b'a yɪ yɛ́ Mɪn Zozi b'a man'n, ɔ falɪ kpaʊn.
24 M'ɔ lalɪ Nyanmɪan asɪ yuelɪ'n, ɔ kɔ bubu nun. Yí nwan: "Ɛhɪ tɪ mín nwʊnnaan, mɪɪn fa
mɪn man ɛmə. Ɛmə yɔ́ ɛhɪ bɛ fá bɛ kácɪ mín."

25 Mɔ bɛ lili kpɑʊn'n yuelɪ'n, ɔ kɔ fa nzan kangɔ'n. Yí nwan: “Nzan'n m'ɔ wɔ kangɔ ɛhɪ
anun'n y'ɔ le nyɪhyɛ fʊfɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan lɛ fa mín moja'n hyɪhyɛ'n. Mɛlɛ biala mɔ ɛmɔ 'nʊn
nzan sɔ'n, ɛmɔ nʊ́n bɛ kácɪ mín.”
26 Afɪ mɛlɛ biala mɔ ɛmɔ lɛ di kpɑʊn ɛhɪ, mɔ ɛmɔ lɛ nʊn nzan ɛhɪ'n, anɪn ɛmɔ lɛ bɔ yé Mɪn
ewue'n m'ɔ wuli nɪn anwʊn kpayɛ dede ɔ kɔ ju mɛlɛ mɔ ɔ 'sa ba'n.
27 Ɛhɪka ati, sɛ sʊanlan kʊn sɪn atɪn m'ɔ nzɛ nvata man nɪn asʊ ɔ di yé Mɪn kpɑʊn'n ɔ nʊn yí
nzan nɪn an, anɪn sʊanlan sɔ nɪn a yɔ ɛtɛ ɔ'a tia yé Mɪn anwʊnnaan'n nʊn yí moja'n.
28 Ɔ man sʊanlan kʊn biala sɔ́ yí nwʊn nían kʊalaaka nán ɔ'a li kpɑʊn sɔ'n ɔ'a nʊn nzan'n.
29 Ɔ sanlɪn kɛ sʊanlan m'ɔ lɛ di kpɑʊn sɔ'n ɔ nʊn nzan'n mɔ ɔ'a mmu man kɛ yé Mɪn
anwʊnnaan'n nʊn yí moja'n, anɪn sʊanlan sɔ'n lɛ bu yí muonun yí nwʊn fʊɔ.
30 Ɛhɪka ati yê ɛmɔ anun mmie-mɔ dɔʊn a fʊkɛ fʊkɛ, mmie-mɔ a bubu, mmie-mɔ kʊsʊ dɔʊn
a wu nɪn ɔ.
31 Sɛ yɛ di mʊa yɛ sɔ yé nwʊn yɛ nɪan kʊalaaka nán y'a li yé Mɪn alɪɛ nɪn an, Nyanmɪan
mmua man yé ndɛɛ.
32 Nan sɛ yé Mɪn bua yé ndɛɛ a, ɔ 'pinnin yé nán yé ti a nga man nun kɛ ɛyuadɪ'n dɪɛ'n.
33 Ɔ man anianman-mɔ, sɛ ɛmɔ yia mɔ ɛmɔ 'ba li yé Mɪn alɪɛ'n, ɛmɔ nwʊ́nndɛ bé nwʊn.
34 Kɛ ɔ kɔ yɔ nán Nyanmɪan a mbinnin man ɛmɔ mɛlɛ mɔ ɛmɔ kɔ yia'n, sʊanlan m'ɔ nɪan
an, ɔ'a gɔlɔ'n, ɔ lí like yí awulo nán ɔ'a a. Yí bʊ nga'n, sɛ mɪn ba ɛmɔ anwʊn ɛlɔ a, n gɔ sesie.

12

Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn acɛdɪɛ'n-mɔ

1 Ɛhɪ, anianman-mɔ, m'ɔ tʊ de Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn acɛdɪɛ'n-mɔ anwʊn ɛjɔlɛ
dɪɛ'n, mɪn kulo kɛ ɛmɔ tɪ yí bʊ kpa.
2 Ɛmɔ sɪ kɛ daba mɔ anɪn ɛmɔ nzɪ man Nyanmɪan'n, amʊan'n-mɔ mɔ bɛ njʊjɔ man'n, bé yê
anɪn ɛmɔ nanndɪ nun bɛ sɔ ɔ.
3 Ɛhɪka ati, mɪn kulo kɛ ɛmɔ tɪ yí bʊ kpa kɛ, sʊanlan mɔ Nyanmɪan Wawɛ'n wɔ yí nun'n
ngʊala ngan man kɛ: “Zozi a fa munnzue!” Sɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kʊsʊ nnʊn
man nun an, sʊanlan kʊn ngʊala ngan man kɛ: “Zozi tɪ yé Mɪn!”
4 Acɛdɪɛ'n-mɔ tɪ ngacile dɔʊn, nan kʊsʊ yí kʊalaa fi Wawɛ Nwannzan-nwannzan
kʊnmgba'n.
5 Junman'n tɪ ngacile dɔʊn nan kʊsʊ yé Mɪn kʊnmgba'n yê bɛ lɛ sʊ yí ɔ.
6 Junman elie'n tɪ ngacile dɔʊn nan kʊsʊ Nyanmɪan kʊnmgba'n sɪn yí kʊalaa asʊ ɔ di
junman yé asɪtanlan nɪn anun.
7 Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n man sʊanlan kʊn biala acɛdɪɛ kʊn maan ɔ fa bʊka ɛhɪnlɪn-
mɔ kʊalaatin.
8 Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n fa ngɛlɛ ɛjɔlɛ ɔ wula sʊanlan'n bie anʊan maan ɔ kan.
Wawɛ kʊnmgba'n kele sʊanlan'n bie like maan ɔ nwun yí yuein ɔ bʊka ɛhɪnlɪn-mɔ.
9 Wawɛ kʊnmgba sɔ'n man sʊanlan'n bie dedi. Ɔ man sʊanlan'n bie kʊsʊ tunmin maan
nwuluwafʊɛ'n-mɔ anwʊn sa.
10 Ɔ man sʊanlan'n bie tunmin maan ɔ yɔ asinbɛnwʊn ninnge. Ɔ man bie kʊsʊ kan ɛjɔlɛ
mɔ Nyanmɪan kɔ fa kɔ wula yí nʊan kɛ ɔ hán'n. Ɔ man sʊanlan'n bie kʊsʊ nwun wawɛ ɛtɛ'n
nʊn Nyanmɪan Wawɛ nɪn angʊnmɪn. Ɔ man sʊanlan'n bie kan anɪɛ ngacile ngacile. Ɔ man
bie kʊsʊ tutu anɪɛ ngacile ngacile sɔ'n-mɔ abʊ.
11 Wawɛ kʊnmgba cein sɔ'n yê ɔ yɔ ninnge sɔ'n-mɔ kʊalaa ɔ. Acɛdɪɛ m'ɔ kulo kɛ ɔ fa man
sʊanlan kʊn biala'n y'ɔ fa man ɔ.

Zozi Kilisi menian'n-mɔ kʊalaa tɪ anwʊnnaan kʊn

12 Ɛhɪ, ɛmɔ sɪ kulo sʊanlan kɛ ɔ kpɪn tɪ yí'n. Yí akpɔlɛ akpɔlɛ'n-mɔ sʊnlɪn. Bɛ kan yí kʊalaa
bɛ bɔ nun an, anɪn ɔ yɔ anwʊnnaan kʊn. Kilisi kʊsʊ, kɛ ɔ tɪ yí nɪn ala anɪn.
13 Yé kʊalaatin, Zufʊ o, m'ɔ tɪ man Zufʊ o, kanga o, m'ɔ tɪ man kanga o, Wawɛ kʊnmgba
sɔ nɪn a hohuan yé nʊan, y'a kaci anwʊnnaan kʊn, b'a sɔnɪn yé, ɛsɛ Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n wɔ yé kʊalaa yé nun.
14 Nán akpɔlɛ baa kʊnmgba y'ɔ yɔ anwʊnnaan nɪn ɔ, nan akpɔlɛ dɔʊn y'ɔ yɔ anwʊnnaan
nɪn ɔ.
15 Sɛ ajalɛ'n nwan: “Mín dɪɛ, nán asaa y'ɔ le mín, yí ti, n nnʊn man anwʊnnaan nɪn anun
bie.” Sɛ ɔ kan sɔ ti a, asʊ ɔ nnʊn man anwʊnnaan nɪn anun bie ɔ?
16 Sɛ anzʊɛ'n kʊsʊ nwan: “Mín dɪɛ, nán anyɪan y'ɔ le mín, yí ti, n nnʊn man anwʊnnaan nɪn
anun bie.” Sɛ ɔ kan sɔ ti a, asʊ ɔ nnʊn man anwʊnnaan nɪn anun bie ɔ?
17 Sɛ ɔ tɪ kɛ anwʊnnaan'n kʊalaa y'ɔ le anyɪan an, ahan sʊanlan 'yɔ sɛ nán ɔ'a tɪ ɛjɔlɛ? Sɛ ɔ tɪ
kɛ anwʊnnaan'n kʊalaa y'ɔ le anzʊɛ a, ahan sʊanlan 'yɔ sɛ nán ɔ'a tɪ nvan?
18 Mʊafʊɛ, kɛ kulo sʊanlan akpɔlɛ akpɔlɛ'n lɪka mɔ Nyanmɪan kulo kɛ ɔ sie yí'n, ɛbɛlɛ yê ɔ'a
sie yí ɔ.

19 Afɪ sɛ ɔ tɪ kɛ yí kʋalaa tɪ tɔlɛ baa kʋnmgba a, ahan bɛ nvɛlɛ man yí sʋanlan.
20 Ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ kulo sʋanlan akpɔlɛ akpɔlɛ'n-mɔ sʋnlɪn, nan yí kʋalaa yɔ anwʋnnaan kʋn.
21 Ɛhɪka ati, anyɪan ngʋala ngan ngele man asaa kɛ: "Wɔ́ asaa, m mianlɪn man wɔ́ nwʋn!" Bɛ́ ti kʋsʋ ngʋala ngan ngele man ajalɛ kɛ: "Wɔ́ ajalɛ, m mianlɪn man wɔ́ nwʋn!"
22 Bɛ ngʋala bɛ ngan man sɔ. Ɔ sanlɪn kɛ anwʋnnaan nɪn akpɔlɛ'n-mɔ mɔ bɛ mmu man bɛ́ like fíí'n, bɛ́ yê bɛ́ nwʋn cian ɔ.
23 Yɛ́ anwʋnnaan'n lɪka mɔ yɛ mmu man yí like fíí'n, yí yê yɛ sesie yí kpa ɔ. Lɪka mɔ sʋanlan nwun yí a, ɔ tɪ anyunnunguasɪɛ man yɛ́'n, yɛ kala sʋ.
24 Lɪka mɔ sʋanlan nwun yí a, ɔ tɪ kpa'n, yɛ yaci yɛ gua sʋ. Anwʋnnaan'n lɪka sɔ'n-mɔ yɛ nwun bɛ́ a, yɛ mmu man bɛ́ like fíí'n, Nyanmɪan a sesie maan bɛ́ nwʋn cian yɛ́ kpa.
25 Ɔ yɔ yí sɔ nán mgbacɪ mgbacɪɛ a ndanlan man anwʋnnaan nɪn anun. Ɔ sanlɪn kɛ anwʋnnaan nɪn anun akpɔlɛ akpɔlɛ'n-mɔ kʋalaa sʋsɔ bɛ́ nwʋn nun.
26 Sɛ anwʋnnaan nɪn anun akpɔlɛ'n bie lɛ nwun yalɛ a, bɛ́ kʋalaa yɛ́ anɪn bɛ nʋn yí lɛ nwun yalɛ sɔ nɪn ɔ. Yê sɛ bɛ́ nun kʋn bie kʋsʋ lɛ di fɛ a, bɛ́ kʋalaa yê anɪn bɛ lɛ di fɛ sɔ nɪn ɔ.
27 Kilisi anwʋnnaan'n y'ɔ le ɛmɔ kʋalaa. Ɛmɔ anun kʋn biala tɪ anwʋnnaan sɔ nɪn anun akpɔlɛ kʋn.
28 Ɛhɪka ati y'ɔ man Nyanmɪan lili mʋa sielɪ mmɔfʋɛ'n-mɔ Asɔnɪn nɪn anun ɔ. M'ɔ tian yí nnyuan'n y'ɔ le mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ. M'ɔ tian yí nsan'n y'ɔ le bɛ́ mɔ bɛ kekele menian'n-mɔ ninnge'n. M'ɔ tɔ sʋ'n y'ɔ le bɛ́ mɔ bɛ yɔ asinbɛnwʋn ninnge'n, bɛ́ mɔ bɛ le tunmin maan nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn sa'n, bɛ́ mɔ bɛ bʋka yalɛfʋɛ'n-mɔ'n, bɛ́ mɔ bɛ nɪan Asɔnɪn nɪn asʋ'n, ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ kan anɪɛ ngacile'n-mɔ'n.
29 Asʋ bɛ́ kʋalaa bɛ tɪ mmɔfʋɛ ɔ? Cɛcɛ! Asʋ bɛ́ kʋalaa bɛ tɪ mgbɔmanfʋɛ ɔ? Cɛcɛ! Asʋ bɛ́ kʋalaa bɛ kekele menian'n-mɔ ninnge ɔ? Cɛcɛ! Asʋ bɛ́ kʋalaa bɛ yɔ asinbɛnwʋn ninnge ɔ? Cɛcɛ!
30 Asʋ bɛ́ kʋalaa bɛ man nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn sa ɔ? Cɛcɛ! Asʋ bɛ́ kʋalaa bɛ kan anɪɛ ngacile ngacile ɔ? Cɛcɛ! Asʋ bɛ́ kʋalaa bɛ tu anɪɛ sɔ'n-mɔ abʋ ɔ? Cɛcɛ!
31 Ɛhɪka ati, ɛmɔ kpʋ́nndɛ acɛdɪɛ'n-mɔ mɔ bɛ́ nwʋn cian'n. Nan mɪn 'ba hele ɛmɔ atɪn kanlanman kanlanman kpa kʋn.

13

Ehulo'n

1 Ɛhɪ, sɛ bɔbɔ mɪn kʋala mân nɪn anun anɪɛ'n-mɔ kʋalaatin kan an, sɛ mɪn kʋala nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ dɪɛ'n kan an, sɛ mɪn ngulo man sʋanlan an, anɪn n dɪ kɛ kpakpan mɔ bɛ lɛ fa bɛ bɔ sʋ mgban.
2 Man n ní Nyanmɪan kpɔman, man n zí ninnge'n kʋalaatin dede n zí Nyanmɪan nvɪalɪɛ nun ɛjɔlɛ'n kʋalaatin, man n nyán dedi dede n dútu mmʋka'n-mɔ abʋ bɔbɔ, sɛ mɪn nwun sʋanlan nán m'an ngulo man yí a, anɪn n dɪ man like fíí.
3 Man n vá mín nwʋn ninnge'n kʋalaa mɔ n ne yí'n n jé, ɛsɛ bɔbɔ n dɔ́nɪn mín nwʋn nán m'an fa m'an tu mín nʋan nun, sɛ n nne man ehulo a, n nne man sʋ nvasʋɛ.
4 M'ɔ kulo sʋanlan'n, ɔ si abʋtalɛ, ɔ yɔ ati anun kpa ninnge. M'ɔ kulo sʋanlan'n, yí nyɪn mmʋlʋ man sʋanlan like, ɛsɛ ɔ ndu man yí nʋan nun. M'ɔ kulo sʋanlan'n, ɔ ndu man yí nwʋn.
5 M'ɔ kulo sʋanlan'n, ɔ nyɔ man anyunnunguasɪɛ like, ɔ tɪ man ahyʋan. Ɔ nvɛ man sʋanlan anwʋn ɛya. M'ɔ kulo sʋanlan'n, ɔ nva man sʋanlan anwʋn ɛjɔlɛ ɔ nzie man yí kunnun.
6 M'ɔ kulo sʋanlan'n, ɔ nni man ɛtɛ nɪn anwʋn fɛ nan ananhɔlɛ nɪn anwʋn fɛ y'ɔ di ɔ.
7 M'ɔ kulo sʋanlan'n, ɔ tila yí ahʋnlɪn kpa, ɔ le dedi, ɔ le anyɪndasʋɛ, ɔ si abʋtalɛ.
8 Ehulo'n le man ayuelɪɛ. Kpɔman elie'n tɛmʋn 'ba sɪn, anɪɛ ngacile ngacile nɪn ɛhan'n tɛmʋn 'ba sɪn, ninnge'n-mɔ ɛsɪɛ'n tɛmʋn 'ba sɪn.
9 Ɔ sanlɪn kɛ yɛ sɪ ninnge'n-mɔ ebue, ɛsɛ yɛ di kpɔman nɪn ebue.
10 Nan mɛlɛ mɔ like'n m'ɔ tɪ kʋnlʋn-ngʋnlʋn kpa'n 'ba fite'n, m'ɔ tɪ ebue ebue'n 'ba minlin.
11 Mɔ n dɪ batʋnman'n, anɪn mɪn jʋjɔ kɛ batʋnman, mɪn jʋnlɪn kɛ batʋnman, mɪn yɔ mín ninnge'n-mɔ kɛ batʋnman. Nan mɔ n yɔlɪ kpain'n, n nyacili mmatʋnman ninnge'n.
12 Mɔ yɛ nwun yí ɛnɛ'n, ɔ tɪ kɛ yɛ lɛ nɪan nɪannun nun. Ɔ tɪ mɪnnzanlɪn-mɪnnzanlɪn man yɛ́. Nan mɛlɛ'n 'ba ju, yɛ 'ba nwun yí tofee. Ɛnɛ, ninnge'n-mɔ ebue ebue yê mɪn sɪ ɔ. Nan tɛmʋn'n 'ba ju, mɪn 'ba sɪ yí kpa bɔkɔɔ kɛ Nyanmɪan sɪ mín'n.
13 Sian dɪɛ, ninnge nsan ɛhɪ-mɔ wɔ ɛbɛlɛ. Ninnge nsan sɔ'n-mɔ y'ɔ le dedi'n, anyɪndasʋɛ'n, ɔ nʋn ehulo'n. Nan bɛ́ nsan nɪn anun kpili kpa'n y'ɔ le ehulo'n.

14

Ɛmɔ kpʋ́nndɛ Nyanmɪan Wawɛ nɪn acɛdɪɛ mgbakpa'n-mɔ

1 Ɛhɪka ati, ɛmə mán sʊanlan ehulo'n hían ɛmə cɪnnjɪn kpa. Ɛsɛ ɛmə bɔ́ məndɪnlɪn kpa
bɛ kpʊ́nndɛ acɛdɪɛ'n-mə mə Nyanmɪan Wawɛ'n man'n. Man Nyanmɪan kpɔman elie acɛdɪɛ
dɪɛ'n hían ɛmə kpa.
2 Sʊanlan m'ɔ lɛ kan anɪɛ ngacile ngacile'n, anɪn nán menian-mə y'ɔ lɛ kan kele bɛ́ ɔ, nan ɔ
lɛ kan kele Nyanmɪan. Ɔ sanlɪn kɛ sʊanlan fíí ndɪ man anɪɛ'n m'ɔ lɛ kan'n. Nvɪalɪɛ nun ɛjɔlɛ
yê Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n lɛ man ɔ kan ɔ.
3 Nan sʊanlan m'ɔ lɛ di Nyanmɪan kpɔman'n, ɔ kan ɛjɔlɛ'n kele menian'n-mə ɔ man bɛ́
dedi'n kɔ yí nyunnun, ɔ wowula bɛ́ anwʊnsɛlɛ ɛsɛ ɔ cɪcɪ bɛ́ lʊa.
4 Sʊanlan m'ɔ lɛ kan anɪɛ ngacile ngacile'n, anɪn ɔ lɛ kan maan yí ngʊnmɪn yí dedi'n kɔ yí
nyunnun. Nan sʊanlan m'ɔ lɛ di Nyanmɪan kpɔman'n, ɔ kan ɛjɔlɛ'n ɔ man bɛ́ kʊalaa mə bɛ
wɔ asɔnɪn nɪn anun'n dedi'n kɔ yí nyunnun.
5 Mín dɪɛ, sɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n man ɛmə kʊalaa kan anɪɛ ngacile ngacile a,
mɪn di yí nwʊn fɛ. Nan kʊsʊ mə mɪɪn kpʊnndɛ'n, y'ɔ le kɛ ɛmə kʊalaa bɛ lí Nyanmɪan kpɔman.
Afɪ sʊanlan m'ɔ di Nyanmɪan kpɔman'n, yí junman dɪɛ'n tɪ kpa tala sʊanlan mə kan anɪɛ
ngacile ngacile'n dɪɛ'n. Nan sɛ sʊanlan kʊn kʊala kɛ ɔ tutu anɪɛ ngacile ngacile sɔ'n-mə abʊ
maan Asɔnɪn mma'n-mə kʊalaatin dedi'n kɔ yí nyunnun an, yí kʊsʊ ɔ tɪ kpa.
6 Anianman-mə, sɛ mɪn ba ɛmə anwʊn ɛlɔ, nán sɛ mɪn kan anɪɛ ngacile ngacile mɪn kele
ɛmə a, nzu nvasʊɛ dɪɛ yê ɛmə 'nyan yí sʊ ɔ? Nvasʊɛ nnʊn man sʊ. Nan sɛ Nyanmɪan yɪ like
kele nán mɪn kan yí nwʊn ɛjɔlɛ mɪn kele ɛmə a, anaan mɪn kekele ɛmə ɛjɔlɛ nun an, anaan
mɪn di Nyanmɪan kpɔman an, anaan mɪn kan Nyanmɪan anwʊn ɛjɔlɛ mɪn kele ɛmə a, ɛmə
'nyan sʊ nvasʊɛ.
7 Bɛ mán yɛ fá ɛjɔlɛ sɔ'n yɛ tó kɛ sʊanlan m'ɔ le ku fulutu anaan ɔ lɛ bɔ sanngo anwʊn. Sɛ ɔ'a
mmə man yí kpa a, ɔ 'yɔ sɛ nán b'a nwun ejue'n m'ɔ lɛ tʊ'n?
8 Sʊanlan m'ɔ lɛ ku kɔnɔtɪ'n, sɛ ɔ'a ngu man yí kpa a, nwan yê ɔ 'sesie yí nwʊn ɔ kɔ ɛlɔɛ ɔ?
9 Kɛ ɔ tɪ yí kʊsʊ man ɛmə nɪn ala anɪn. Anɪɛ mə ɛmə lɛ kan mə sʊanlan ndɪ man'n, anɪn ɛmə
lɛ kan gua anwʊnman nun mgban.
10 Anɪɛ sʊnlɪn mân nɪn anun kpa, nan kʊsʊ kʊn nnʊn man ɛbɛlɛ mə sʊanlan ndɪ man yí bʊ
ɔ.
11 Anɪɛ mə mɪn ndɪ man'n, sɛ sʊanlan lɛ fa kan ɛjɔlɛ kele mín an, mɪn bu sʊanlan sɔ nɪn
ɛyɛfʊɛ, yí kʊsʊ ɔ bu mín ɛyɛfʊɛ.
12 Ɔ man, kɛmə ɛmə kpʊnndɛ kɛ bɛ nyan Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn acɛdɪɛ'n-mə'n,
anɪn ɛmə kpʊ́nndɛ nunhan mə ɛmə nyan yí dɔʊn kpa a, ɔ kʊala kɛ ɔ man Asɔnɪn mma'n-mə
kʊalaatin dedi'n kɔ yí nyunnun'n.
13 Ɛhɪka ati, sʊanlan m'ɔ kan anɪɛ ngacile ngacile'n, ɔ sélɛ Nyanmɪan maan ɔ hʊ́ala yí bʊ tú.
14 Ɔ sanlɪn kɛ sɛ mɪɪn yɔ asɔnɪn anɪɛ ngacile ngacile nun an, anɪn mín wawɛ'n yê ɔ lɛ yɔ
asɔnɪn nɪn ɔ, mín ajʊnlɪn'n wɔ ɛbɛlɛ mgban.
15 Sɛ ɔ tɪ sɔ a, anɪn mɪn 'yɔ yí sɛ? Mɪn 'fa mín wawɛ mɪn yɔ asɔnɪn, ɛsɛ mɪn 'fa mín ajʊnlɪn'n
kʊsʊ mɪn yɔ asɔnɪn. Mɪn 'fa mín wawɛ'n mɪn tʊ ejue, ɛsɛ mɪn 'fa mín ajʊnlɪn'n kʊsʊ mɪn tʊ
ejue.
16 Afɪ sɛ ɛ lɛ da Nyanmɪan asɪ anɪɛ ngacile ngacile nun, mə sʊanlan bie wɔ ɛmə afian m'ɔ
ndɪ man anɪɛ sɔ'n, sɛ ɛ da Nyanmɪan asɪ yue a, ɔ ngʊala ɔ ngan man "Amɪn", ɔ sanlɪn kɛ ɔ'a
ndɪ man ɛjɔlɛ'n mə a han'n.
17 Sɛ bəbə asɪna'n tɪ like kpa a, ɔ mman man sʊanlan sɔ'n dedi'n ngɔ man yí nyunnun.
18 Mɪn 'da Nyanmɪan asɪ, ɔ sanlɪn kɛ mɪn kan anɪɛ ngacile ngacile dɔʊn mɪn tala ɛmə
kʊalaatin.
19 Nan kʊsʊ sɛ Asɔnɪn mma'n-mə yia nán mɪn kan ɛjɔlɛ mgbɔlɛ nnun mə bɛ tɪ yí bʊ, ɔ bʊka
bɛ́'n, ɔ tɪ kpa tala kɛ n gɔ han ɛjɔlɛ mgbɔlɛ akpɪɪ bulu anɪɛ ngacile ngacile nun mə sʊanlan fíí
ndɪ man ɔ.
20 Anianman-mə, nán man ɛmə ajʊnlɪn'n yɔ kɛ mmatʊnman ajʊnlɪn, nan ɛmə nyán mgbain
ajʊnlɪn. Kʊsʊ ɛtɛ nɪn anyunnun an, ɛmə káci kɛ adɔman.
21 B'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ yɛ́ Mɪn nwan:
Mɪn 'nanndɪ nyɔfʊɛ
mə ɛmə ndɪ man bɛ́ anɪɛ nɪn asʊ,
mɪn kan ɛjɔlɛ mɪn kele meninsʊnman'n.
Ɛhɪ bəbə muonun, bɛ lɛ ngɔ tie man mín.
22 Ɛhɪka ati, anɪɛ ngacile ngacile'n mə bɛ kan'n, ɔ tɪ nzɔlɛ mə Nyanmɪan yɪ kele bɛ́ mə bɛ
nzɪ man yí'n, nan ɔ tɪ man nzɔlɛ mman man bɛ́ mə bɛ sɪ yí'n, nan Nyanmɪan kpɔman nɪn elie
dɪɛ'n, ɔ tɪ nzɔlɛ man sʊanlan'n m'ɔ sɪ Nyanmɪan'n, nan ɔ tɪ man nzɔlɛ mman man m'ɔ nzɪ man
Nyanmɪan'n.
23 Yɛ fá yí kɛ asɔnɪn mma'n-mə kʊalaa a yia bɛ lɛ kan anɪɛ ngacile ngacile. Sɛ menian mə
bɛ nzɪ man asɔnɪn nɪn anun ɛjɔlɛ, anaan bɛ́ mə bɛ nzɪ man Nyanmɪan'n wʊlʊ lɪka mə ɛmə a
yia nɪn an, bɛ ngan man kɛ ɛmə lɛ sɛ ɔ?

24 Nan sɛ ɛmɔ kʋalaa lɛ di Nyanmɪan kpɔman nán sʋanlan m'ɔ nzɪ man asɔnɪn nɪn anun
ɛjɔlɛ, anaan m'ɔ nzɪ man Nyanmɪan wʋlʋ lɪka mɔ ɛmɔ a yia nɪn an, ɛjɔlɛ'n mɔ ɛmɔ lɛ kan'n
maan ɔ nwʋn yí kɛ ɔ tɪ ɛtɛfʋɛ. Ɔ nwun yí kɛ ɛjɔlɛ'n mɔ ɔ'a tɪ'n maan ɔ di fʋɔ.
25 Anɪn yí nwʋn ɛjɔlɛ kʋalaa a tulu. Ɔ 'kʋtʋ Nyanmɪan anyunnun ɔ sʋ yí, ɔ se kɛ: "Nyanmɪan
wɔ ɛmɔ afian ɛwa sakpa!"

Like m'ɔ sɛ kɛ bɛ yia a, bɛ yɔ́'n

26 Anianman-mɔ, afɪ nzu yê ɔ sɛ kɛ ɛmɔ yia a, bɛ yɔ́ ɔ? Mɛlɛ mɔ ɛmɔ kʋalaa kɔ yia'n, sɛ sʋanlan
kʋn le ejue ɔ tʋ, kʋn lɛ kekele yí manngʋn'n-mɔ Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ, kʋn lɛ di kpɔman, kʋn
lɛ kan anɪɛ ngacile ngacile, kʋn kʋsʋ lɛ tu anɪɛ ngacile sɔ nɪn abʋ a, yí kʋalaa mɔ ɛmɔ lɛ yɔ'n,
bɛ yɔ́ bɛ bʋ́ka bé nwʋn bɛ mán bé dedi'n hɔ́ yí nyunnun.
27 Sɛ ɛmɔ lɛ kan anɪɛ ngacile a, man menian nnyuan anaan nsan hán. Nan kʋsʋ bɛ hán yí
bé ti ngʋkʋn, yê sʋanlan kʋn kʋsʋ tú mɔ bɛ lɛ kan nɪn abʋ.
28 Sɛ sʋanlan fíí nnʋn man ɛbɛlɛ m'ɔ tu mɔ bɛ lɛ kan nɪn abʋ a, anɪn sʋanlan'n m'ɔ lɛ kan
anɪɛ ngacile sɔ'n múan yí nʋan Asɔnɪn sua nɪn anun. Ɔ hán yí kunnun, ɔ hán mán Nyanmɪan.
29 Bé mɔ bɛ di Nyanmɪan kpɔman'n kʋsʋ, nunhan nnyuan, anaan nsan lí kpɔman'n nán bé
nga'n títɪ bé ɛjɔlɛ'n bɛ nían.
30 Sɛ nunhan kʋn wɔ ɛmɔ afian mɔ Nyanmɪan a yɪ like a hele yí kɛ ɔ hán'n, sʋanlan'n mɔ yí
nʋan wɔ ɛjɔlɛ sʋ'n, ɔ múan yí nʋan.
31 Ɛmɔ kʋalaa, bɛ kʋala kɛ bɛ di kpɔman'n bé ti ngʋkʋn maan bé kʋalaa bɛ nwun like, ɛsɛ bɛ
wowula bé nwʋn anwʋnsɛlɛ.
32 Bé mɔ bɛ di kpɔman'n, ɔ di kɛ bɛ lí kpɔman'n kɛ ɔ sɛ fata'n.
33 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan ngulo man basa basa, nan ɔ kulo anzʋnunjɔ.
Kɛ ɔ tɪ yí wɔ anwʋntɪɛ mma'n-mɔ asɔnɪn'n-mɔ anun'n,
34 sɛ ɛmɔ yia nán bé 'yɔ asɔnɪn an, mmalasua'n-mɔ tánlan koun, bɛ le atɪn bɛ ngan ɛjɔlɛ. Ɔ
sɛ kɛ mmalasua'n-mɔ bébɛlɛ bé nwʋn asɪ kɛ b'a hɛlɛ wɔ Nyanmɪan mala nɪn anun'n.
35 Sɛ Ɛjɔlɛ'n bie wɔ ɛbɛlɛ mɔ bɛ nnwun man yí kpa, nán bɛ kulo kɛ bɛ bisa a, bɛ bísa bé hun-
mɔ bé awulo ɛlɔ. Afɪ ɔ tɪ man kpa man balasua kɛ ɔ hán ɛjɔlɛ mɛlɛ mɔ Asɔnɪn mma'n-mɔ kɔ
yia'n.
36 Ɛmɔ jʋnlɪn kɛ ɛmɔ ɛlɔ yê Nyanmɪan ɛjɔlɛ'n bɔlɪ yí bʋ ɔ? Anaan ɛmɔ jʋnlɪn kɛ ɛmɔ ngʋnmɪn
ala yê b'a tɪ Nyanmɪan ɛjɔlɛ nɪn ɔ?
37 Sʋanlan mɔ yí nwan ɔ di Nyanmɪan kpɔman, anaan Wawɛ Nwannzan-nwannzan kan
ɛjɔlɛ kele yí'n, ɔ nwʋ́n yí kɛ ɛjɔlɛ'n mɔ m'an hɛlɛ ɛmɔ'n tɪ yɛ́ Mɪn mala.
38 Sʋanlan m'ɔ mmu man ɛjɔlɛ sɔ nɪn ananhɔlɛ'n, nán bɛ tie yí.
39 Ɛhɪka ati, anianman-mɔ, ɛmɔ kpʋ́nndɛ kpɔman elie acɛdɪɛ'n kpa. Nan kʋsʋ, nán bɛ totua
anɪɛ ngacile ngacile nɪn ɛhan.
40 Ɛmɔ yɔ́ ninnge'n-mɔ kʋalaa kpɛ kpɛ, nán bɛ yɔ yí sɪsakaa.

15

1 Anianman-mɔ, mɪɪn kacɪ ɛmɔ Ɛjɔlɛkpa'n mɔ m mɔlɪ n gelelɪ ɛmɔ mɔ ɛmɔ lelɪ lili'n. Ɛjɔlɛkpa
sɔ'n, ɛmɔ bɔlɪ nun mɔndɪnlɪn kpa.
2 Sɛ ɛmɔ de Ɛjɔlɛkpa sɔ'n bɛ di kɛ m gbɪnlɪn m mɔlɪ n gelelɪ ɛmɔ nɪn an, Nyanmɪan 'de ɛmɔ
ngʋan. Sɛ ɔ tɪ man sɔ a, anɪn ɛmɔ dedi nɪn a yɔ mgban.
3 Ɛjɔlɛ m'ɔ sʋ ɛbʋɛ tala ɛjɔlɛ'n kʋalaa mɔ bɛ hanlɪn bɛ helelɪ mín mɔ mín kʋsʋ n ganlɪn n gelelɪ
ɛmɔ'n y'ɔ le kɛ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ yɛ́ ɛtɛ'n-mɔ ati yê Kilisi wuli ɔ.
4 Ɛsɛ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ ɔ wuli bɛ sielɪ. Yí cɪan nsan nɪn asʋ, ɔ fi ewue nun
tinngelɪ.
5 M'ɔ fi ewue nun tinngelɪ'n, ɔ lili mʋa yɪlɪ yí nwʋn helelɪ *Sefasɪ nán ɔ'a yɪ yí nwʋn ɔ'a hele
yí mmɔfʋɛ bulu nʋn nnyuan'n.
6 Yí menian ɛya nnun nʋn yí nzin yialɪ ɛsɛ ɔ kɔ yɪ yí nwʋn ɔ kɔ hele bé. Yí menian sɔ'n-mɔ
mmie-mɔ dɔʋn tɛ tɪ asɪ, ngʋkʋn ala yê b'a wu ɔ.
7 Ɛhɪ anzin, ɔ kɔ yɪ yí nwʋn kɔ hele Zʋakɪ, ɛsɛ ɔ kɔ yɪ yí nwʋn ɔ kɔ kele mmɔfʋɛ'n-mɔ kʋalaatin.
8 Mɔ afɪ ɔ yɪlɪ yí nwʋn helelɪ bé kʋalaa yuelɪ'n, ɔ kɔ yɪ yí nwʋn ɔ kɔ hele mín kʋsʋ mín. Nan
mín yê n dɪ bé kʋala bé kasian nɪn ɔ.
9 N dɪ mmɔfʋɛ'n-mɔ kʋalaa anun kasian. Ɔ nvata man kɛ bɛ fɛlɛ mín bɔfʋɛ bɔbɔ. Ɔ sanlɪn
kɛ n gelelɪ Nyanmɪan Asɔnɪn nɪn ahʋlʋwa.
10 Nan Nyanmɪan adawʋlʋman, ɛnɛ ɔ'a man m'an kaci yí bɔfʋɛ. Yí anwunnvoe'n m'ɔ
nwunlin mín'n kʋsʋ a nyɔ man mgban. Ɔ sanlɪn kɛ m'an li junman kpa m'an tala mmɔfʋɛ'n-
mɔ kʋalaatin. Nán kɛ mín muonun mín tunmin yê m'an fa m'an li junman sɔ nɪn ɔ, nan
Nyanmɪan muonun nwunlin anwunnvoe ɔ jinlanlɪn mín nzin.
11 Ɔ man sɛ mín yê m mɔlɪ Ɛjɔlɛkpa nɪn o, sɛ mmɔfʋɛ'n-mɔ yê bɛ bɔlɪ o, Ɛjɔlɛkpa kʋnmgba
sɔ'n mɔ yɛ bɔ'n yê ɛmɔ lelɪ lili nɪn ɔ.

Yɛ́ ewuetinnge'n

12 Sɛ yɛ kan yɛ kele menian'n-mɔ kɛ Kilisi fi ewue nun ɔ'a tinnge a, anɪn ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ anun mmie-mɔ kan kɛ ewue tinnge nnʊn man ɛbɛlɛ ɔ?

13 Sɛ ewuetinnge nnʊn man ɛbɛlɛ a, anɪn Kilisi kʊsʊ wuli'n, ɔ'a ndinnge man.

14 Sɛ Kilisi a nwu man ɔ'a ndinnge man an, anɪn yí Ɛjɔlɛkpa'n mɔ yɛ bɔ yɛ kele menian'n-mɔ tɪ ato ɛjɔlɛ, anɪn ɛsɛ ɛmɔ dedi'n kʊsʊ a yɔ mgban.

15 Sɛ Kilisi fi ewue nun ɔ'a ndinnge man an, anɪn yɛ lɛ tʊn Nyanmɪan ɛsʊan. Afɪ anɪn yɛ lɛ kele kɛ ɔ'a tinnge Kilisi fi ewue nun, kʊsʊ anɪn ɛjɔlɛ'n tɪ man sɔ.

16 Ɔ sanlɪn kɛ sɛ bɛ́ mɔ b'a wu'n fi ewue nun ndinnge man fíí a, anɪn Kilisi kʊsʊ fi ewue nun ɔ'a ndinnge man.

17 Yê sɛ Kilisi fi ewue nun ɔ'a ndinnge man an, anɪn ɛmɔ dedi nɪn a yɔ mgban, ɛsɛ anɪn ɛmɔ ɛtɛ'n-mɔ kʊalaa tɛ sʊ ɛmɔ.

18 Ɛsɛ anɪn ɔ kele kɛ bɛ́ mɔ bɛ de Kilisi bɛ di mɔ b'a wu'n, b'a minlin.

19 Nan sɛ mân ɛhɪ mɔ yɛ wɔ nun ɛwa nɪn ala yê yɛ le anyɪndasʊɛ wɔ Kilisi anwʊn an, anɪn yɛ tɪ alʊabɔfʊɛ kpili kpa yɛ tala menian'n-mɔ kʊalaatin.

20 Nan ɔ tɪ ananhɔlɛ, Kilisi fi ewue nun ɔ'a tinnge. Yí ewuetinnge sɔ'n tɪ ajinlanmun, ɔ kele kɛ bɛ́ mɔ b'a wu'n kʊsʊ fi ewue nun bɛ 'ba tinnge.

21 Sʊanlan kʊnmgba dunman nun yê ewue walɪ mân nɪn anun ɔ. Ewuetinnge'n kʊsʊ fi sʊanlan kʊnmgba cein ɛlɔ.

22 Kɛmɔ menian'n-mɔ kʊalaa 'wu, ɔ sanlɪn kɛ bɛ tɪ Adamʊn abʊsʊ menian'n, yí kʊnmgba nɪn ala, bɛ́ mɔ bɛ nʊn Kilisi b'a yɔ kʊn'n kʊsʊ fi ewue nun 'tinnge.

23 Nan kʊsʊ ɔ le sʊanlan kʊn nʊn yí mɛlɛ. Kilisi yê ɔ'a li mʊa ɔ'a tike atɪn nɪn ɔ. Cɪan mɔ ɔ 'ba sa ba'n, bɛ́ mɔ bɛ tɪ yí dɪɛ'n kʊsʊ fi ewue nun 'ba tinnge.

24 Ɛhɪ anzin, anɪn mân nɪn ayuelɪɛ a ju. Tɛmʊn sɔ'n, nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ ɛtɛ'n-mɔ mɔ bɛ kpɔ Kilisi, mɔ bɛ le tunmin bɛ sie mân'n, Kilisi 'fin bɛ́ asɪ ɔ fa belemgbin mân'n ɔ wula Nyanmɪan m'ɔ tɪ Sɪɛ nɪn asa nun.

25 Afɪ, ɔ fata kɛ Kilisi sie mân'n dede ɔ ju mɛlɛ mɔ Nyanmɪan maan ɔ tia bɛ́ mɔ bɛ kpɔ yí'n kʊalaatin ati sʊ.

26 Kpɔfʊɛ kasian'n mɔ bɛ 'fin yí asɪ'n y'ɔ le ewue.

27 Afɪ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan: *Nyanmɪan a fa ninnge kʊalaa a gua yí ja abʊ.* Nan sɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan kɛ: "Nyanmɪan a fa ninnge kʊalaa a gua yí ja abʊ" a, ɔ tɪ yuein kɛ Nyanmɪan mɔ ɔ'a fa ninnge kʊalaa ɔ'a gua Kilisi aja abʊ'n nnʊn man ninnge sɔ'n-mɔ anun bie.

28 Mɛlɛ mɔ Kilisi 'ba li ninnge kʊalaa asʊ kunnunmun'n, yí Kilisi muonun 'ba bɛbɛlɛ yí nwʊn asɪ ɔ man Nyanmɪan. Ɔ 'bɛlɛlɛ yí nwʊn asɪ ɔ man Nyanmɪan mɔ ɔ 'man ɔ di ninnge kʊalaa asʊ kunnunmun'n, nán Nyanmɪan a li ninnge kʊalaa asʊ belemgbin.

29 Nan sɛ bɛ́ mɔ b'a wu'n fi ewue nun ndinnge man an, anɪn bɛ́ mɔ bɛ man bɛ́ sɔnɪn bɛ́'n, nzu like dɪɛ yê bɛ lɛ kpʊnndɛ ɔ? Sɛ bɛ́ mɔ b'a wu'n fi ewue nun ndinnge man an, anɪn nzukɛ ati yê yɛ man bɛ sɔnɪn yɛ́'n?

30 Yɛ́ muonun, ɔ yɔ sɛ mɔ tɛmʊn biala ewue fɔfʊan yɛ́ ɔ?

31 Anianman-mɔ, mɪn di ɛmɔ anwʊn fɛ kɛ ɛmɔ nʊn mín y'a yɔ kʊn wɔ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi dunman nun. Ɛhɪka ati, cɪan biala ewue fɔfʊan mín.

32 Mɔ anɪn n wɔ Efɛzɪ kulo nɪn asʊ ɛlɔ'n, menian dɔʊn nʊn mɪn jinlanlɪn sʊ kpa kɛ ebolo naan mɔ bɛ́ nwʊn yɔ esulo. Sɛ bɛ́ mɔ b'a wu'n fi ewue nun ndinnge man, nan mín nwʊn ehele ati yê mɪn nʊn naan sɔ'n-mɔ hʊnlɪn ɛlɔɛ nɪn an, anɪn nzu nvasʊɛ dɪɛ yê mɪn nyan yí sʊ ɔ? Anɪn anyɪnndala'n mɔ bɛ buli nɪn a kpɪn sʊ. Bɛ́ nwan:

Yɛ dídi ɛsɛ yɛ nʊ́nnʊn,
ɔ sanlɪn kɛ ɛhɪnman nán yɛ wu a,
anɪn yɛ́ dɪɛ a yue.

33 Nán man ɛmɔ laka laka bɛ́ nwʊn. Sɛ ɛmɔ nʊn bɛ́ mɔ bɛ yɔ nyɔlɪɛ ɛtɛ'n tu nun an, bɛ 'yɔ dede bɛ man ɛmɔ kʊsʊ yɔ nyɔlɪɛ ɛtɛ'n bie.

34 Ɛmɔ nyán ajʊnlɪn nán bɛ yáci ɛtɛ ɛyɔlɛ'n. Mɪɪn kan maan nyian kun ɛmɔ, afɪ ɛmɔ anun mmie-mɔ nzɪ man Nyanmɪan.

Ewuetinnge mma'n-mɔ, bɛ́ nwʊnnaan'n tɪ sɛ?

35 Nan sʊanlan bie 'ba bisa kɛ: "Bɛ́ mɔ b'a wu'n, bɛ 'tinnge sɛ? Sɛ bɛ tinnge kʊsʊ a, bɛ́ nwʊnnaan'n tɪ sɛ?"

36 Sɛ ɛ bisa ɛjɔlɛ sʊa a, anɪn ɛ tɪ tomgban. Ɛ nzɪ man kɛ baka baa mɔ sʊanlan kɔ lua'n, ɔ kpɔlɔ kʊalaaka nán ɔ'a fifi ɔ?

37 Like mɔ ɛ kɔ lua'n, sɛ abolowe o, sɛ *bele o, yí wa'n yê ɛ fun wula ɔ, nán yí baka'n yê ɛ kpɛ dua ɔ.

38 Nyanmɪan man baka baa sɔ'n fifi ɔ kaci baka, Nyanmɪan man baka baa biala fifi kɛ yí nin'n tɪ yí'n.

39 Mân nɪn anun ninnge'n kʋalaa mə bɛ de ɛnwʋnmɪan'n, bé nwʋnnaan'n tɪ ngacile ngacile. Ɔ le kulo menian'n-mə dɪɛ nɪn angʋnmɪn. Ɔ le naan'n-mə dɪɛ nɪn angʋnmɪn. Ɔ le nnʋnman'n-mə dɪɛ nɪn angʋnmɪn. Ɔ le ejue'n-mə kʋsʋ dɪɛ nɪn angʋnmɪn.
40 Anwunno ɛlɔ ninnge'n-mə ɔ le kɛ bɛ si tɪ yí ɔ. Asɪ ɛwa dɪɛ'n-mə kʋsʋ ɔ le kɛ bɛ si tɪ yí ɔ. Anwunno ɛlɔ dɪɛ'n-mə le bé nganlanman dɪɛ nɪn angʋnmɪn. Asɪ ɛwa dɪɛ'n-mə kʋsʋ le bé nganlanman dɪɛ nɪn angʋnmɪn.
41 Sɛnzɛ'n tɪ yí ti anwʋn kanlanman dɪɛ, sala'n tɪ yí ti anwʋn kanlanman dɪɛ. Nzalama'n-mə kʋsʋ tɪ bé ti anwʋn nganlanman dɪɛ. Nzalama'n-mə muonun afian, ɔ le kʋn biala nʋn yí ti anwʋn kanlanman.
42 Kɛ ɛjɔlɛ'n tɪ yí nɪn ala anɪn man bé mə bɛ fi ewue nun bɛ 'ba tinnge'n. Sʋanlan m'ɔ kɔ wu mə bɛ kɔ sie yí'n, sɛ ɔ fi ewue nun tinnge a, ɔ nwu man fíí kón.
43 Sʋanlan m'ɔ kɔ wu mə bɛ kɔ sie yí'n, ɔ tɪ nvuin, ɛsɛ ɔ le man anwʋnsɛlɛ. Nan sɛ ɔ fi ewue nun tinnge a, anɪn ɔ'a yɔ kanlanman, ɛsɛ anɪn yí nwʋn a yɔ sɪ.
44 Sɛ sʋanlan wu bɛ sie yí a, anɪn ɔ tɛ tɪ yí kulo sʋanlan nɪn ala. Nan sɛ ɔ fi ewue nun tinnge a, anɪn ɔ'a kaci wawɛ nun sʋanlan. Sɛ ɔ le anwʋnnaan nun sʋanlan an, anɪn ɔ le wawɛ nun kʋsʋ sʋanlan.
45 B'a hɛlɛ wə Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ: *Adamʋn mə Nyanmɪan lili mʋa bəlɪ yí'n, ə bəlɪ yí kɛ ɔ'a a nyan ngʋan.* Nan Kilisi m'ɔ tɪ Adamʋn m'ɔ li sian'n, Nyanmɪan bəlɪ yí kɛ ɔ'a a man menian'n-mə ngʋan.
46 Ɛmə nían, anwʋnnaan nun sʋanlan'n di mʋa kʋalaaka nán ɔ'a tʋ wawɛ nun sʋanlan dɪɛ'n.
47 Adamʋn mə Nyanmɪan lili mʋa bəlɪ yí'n, ɔ le asɪɛ nɪn anwʋn nvutule'n y'ɔ bəlɪ yí ɔ. Nan Kilisi m'ɔ tɪ Adamʋn m'ɔ li sian'n, yí dɪɛ ɔ fi nyanmɪansʋ.
48 Bé mə bɛ tɪ asɪɛ nɪn asʋ menian'n, bɛ tɪ kɛ Adamʋn mə bɛ falɪ ngɛtɪɛ bɛ bəlɪ yí'n. Nan bé mə bɛ tɪ Nyanmɪan amma'n, bɛ tɪ kɛ sʋanlan'n m'ɔ fi nyanmɪansʋ'n.
49 Kɛmə afɪ kɪkaala dɪɛ yɛ tɪ kɛ sʋanlan'n mə bɛ falɪ ngɛtɪɛ bɛ bəlɪ yí'n, cɪan kʋn yɛ 'ba kaci kɛ sʋanlan'n m'ɔ fi nyanmɪansʋ'n.
50 Anianman-mə, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mə mɪɪn kan mɪn kele ɛmə'n. Ɛjɔlɛ sə'n y'ɔ le kɛ like m'ɔ le anwʋnnaan nʋn moja'n, ɔ ngʋala man Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun ɛlɔ kɔ. Like m'ɔ sɛcɪ'n, ɔ ngʋala ɔ nga man ɛbɛlɛ dahuu.
51 Ɛmə tíe, mɪɪn 'ba han nvɪalɪɛ nun ɛjɔlɛ kʋn mɪn kele ɛmə. Ɛjɔlɛ sə'n y'ɔ le kɛ yé kʋalaa yɛ ngɔ yue man wu, nan yé kʋalaa yɛ 'ba kaci.
52 Ɔ 'yɔ nvu nun, bɛ 'muan bé nyɪn bɛ tɪ, mɛlɛ mə bɛ kɔ hu kɔnətɪ kasian nɪn anun'n. Bɛ ku nun an, bé mə b'a wu'n fi ewue nun 'ba tinnge. Sɛ bɛ tinnge a, bɛ nwun man kón ɛsɛ yé kʋalaa yɛ 'ba kaci.
53 Ɔ sanlɪn kɛ anwʋnnaan'n m'ɔ wu'n, ɔ 'kaci anwʋnnaan m'ɔ nwu man kón ɔ.
54 Mɛlɛ mə anwʋnnaan'n m'ɔ wu'n kɔ kaci anwʋnnaan m'ɔ nwu man kón'n, anɪn Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn a kpɪn sʋ. Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan:
B'a fin ewue asɪ b'a li yí sʋ kunnunmun.
55 *Ewue, wɔ́ tunmin'n wə nin?*
Wɔ́ tunmin'n mə ɛ fa kun sʋanlan'n wə nin?
56 Ɛtɛ nɪn ati y'ɔ man ewue le tunmin ɔ kun sʋanlan ɔ. Ɛtɛ'n kʋsʋ tunmin'n fi *Moyizɪ mala'n.
57 Nan bɛ mán yɛ lá Nyanmɪan asɪ, ɔ sanlɪn kɛ yé Mɪn Zozi Kilisi dunman nun, ɔ'a man yɛ di ɛtɛ nɪn asʋ kunnunmun.
58 Ɛhɪka ati, anianman ehulo mma, ɛmə jínlan bé ja nun kpunndiin kpa, nán bɛ man like fíí kaci ɛmə ajʋnlɪn, nan bɛ lí yé Mɪn junman'n bɛ hó bé nyunnun. Ɛmə ati tánlan sʋ kɛ junman'n mə ɛmə lɛ di man yé Mɪn'n, ɔ tɪ man junman nvule.

16

Kɛtɪ'n mə bɛ 'tʋ bɛ kɔ man

Zoluzalɛmʋn asɔnɪn mma'n-mə'n

1 Ɛhɪ, m'ɔ tʋ de kɛtɪ'n mə bɛ 'tʋ bɛ kɔ man Nyanmɪan menian'n-mə mə bɛ wə Zoluzalɛmʋn'n, ɛmə yɔ́ yí kɛ n gelelɪ Galasi mân nɪn anun asɔnɪn mma'n-mə'n.
2 Məlɛ daa, sʋanlan kʋn biala nían yí esika'n m'ɔ nyan yí nɪn anwʋn, ɔ fá kaan síe mə ɔ 'fa bʋka Nyanmɪan menian'n-mə ɔ. Nán bɛ man mɪn ju ɛlɔ kʋalaaka nán b'a tɪtɪ ndɪtɪ.
3 Sɛ mɪn ju ɛmə anwʋn ɛlɔ a, menian mə ɛmə a yɪ bé kɛ bɛ fá ɛmə esika'n bɛ hó Zoluzalɛmʋn'n, mɪn 'kɛlɛ kalata mɪn tʋ sʋ mɪn man bɛ kɔ.
4 Sɛ ɔ di mə mín muonun mɪn kɔ bie a, mɪn nʋn bé yɛ 'kɔ.

Lɪka mə Pəlʋ kulo kɛ ɔ kɔ'n

5 Sɛ mɪn kpɛ Masedʋanɪn mân'n yue a, mɪn 'ba a ɛmə anwʋn ɛlɔ.

6 Sɛ mɪn ba a, mɪn 'di kɔ yɔ ɛlɛsan kʊn ɛmə afian. Sɛ Nyanmɪan bʊa a, mɪn kʊala kɛ mɪn
tanlan ɛmə anwʊn ɛbɛlɛ dede fɔsɪɛ'n sɪn. Yí dɪɛ anɪn lɪka biala mə mɪn kulo kɛ mɪn kɔ'n, ɛmə
kɔ soman mín.
7 Mɪn ngulo man kɛ mɪn kpɛ nun, nan sɛ Nyanmɪan bʊa, mɪn kulo kɛ mɪn di kɔ yɔ ɛlɛsan
kʊn ɛmə anwʊn ɛbɛlɛ.
8 Nan kʊsʊ mɪn 'tanlan Efɛzɪ ɛwa dede *Pantekɔtʊ cɪan'n ju.
9 Ɔ sanlɪn kɛ junman kpili kpa anwʊn atɪn a tike a man mín Efɛzɪ ɛwa. Nan kʊsʊ bɛ́ mə bɛ
nʊn mín jin sʊ'n sʊnlɪn.
10 Ɛhɪ, sɛ Timote ju ɛmə anwʊn ɛlə a, ɛmə só yí nun kanlanman. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ di yɛ́ Mɪn
junman'n kɛ mɪn di yí'n.
11 Yí ti, sʊanlan fíí n'ɔ fa yí nyɪn ci yí. Nan ɛmə búka yí wɔ yí atɪn etue nun maan ɔ hó
anzʊnunjə nun dede ɔ sá bála tó mín. Afɪ mɪn lɛ nwʊnndɛ yí nʊn anianman'n-mə mə bɛ hɔlɪ
somanlɪn yí'n.
12 Yɛ́ nianman Apoləsʊ dɪɛ, m'an sɛlɛ yí dede kɛ ɔ nʊn anianman ɛhɪnlɪn-mə, bɛ hó nían ɛmə
abʊsʊ. Kɪkaala dɪɛ, ɔ nyanlɪn man yí nwʊn alaje. Nan sɛ ɔ nyan alaje a, ɔ 'kɔ a nɪan ɛmə abʊsʊ.

Afʊtu nʊn ahɪn ebisa

13 Anianman-mə, ɛmə síe bɛ́ nwʊn ye, bɛ tíla bɛ́ dedi nɪn anun sɛlɛ kpa. Ɛmə tíla bɛ́ ahʊnlɪn,
nán bɛ man bɛ́ nwʊn bubu bɛ́.
14 Like biala mə ɛmə 'yɔ'n, bɛ yɔ́ yí ehulo nun.
15 Ɛmə sɪ Sɪtefanasɪ nʊn yí awulo nɪn anun menian'n-mə. Akayi mân nɪn anun, bɛ́ yê bɛ lili
mʊa bɛ lelɪ Ɛjəlɛkpa'n bɛ lili ɔ. Bɛ di junman kpa bɛ man Nyanmɪan menian'n-mə. Anianman-
mə, mɪɪn sɛlɛ ɛmə kpa kɛ
16 ɛmə bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʊn asɪ bɛ mán bɛ́ kʊalaa mə bɛ di yɛ́ Mɪn junman'n kɛ yí'n.
17 Mɪn di Sɪtefanasɪ nʊn Fɔɔtunatusi nʊn Akayikusi bɛ́ ɛwalɛ nɪn anwʊn fɛ kpa. Ɔ sanlɪn kɛ
b'a li ɛmə aja nun.
18 Bɛ́ ɛwalɛ nɪn a man mín lʊa a cɪcɪ, ɔ'a man ɛmə kʊsʊ alʊa a cɪcɪ. Menian sʊa-mə, ɛmə nwun
bɛ́ a, bɛ bú bɛ́ kpa.
19 Asɔnɪn mma'n-mə kʊalaa mə bɛ wɔ Azi mân nɪn anun'n, bɛ́ nwan bɛ 'bisa ɛmə ahɪn.
Akilasɪ nʊn Pilisi, bɛ́ kʊalaa mə bɛ yia bɛ́ awulo ɛbɛlɛ bɛ yɔ asɔnɪn'n, bɛ́ nwan bɛ 'bisa ɛmə
ahɪn wɔ yɛ́ Mɪn dunman nun.
20 Anianman'n-mə kʊalaa mə bɛ wɔ ɛwa'n, bɛ́ nwan bɛ 'bisa ɛmə ahɪn. Ɛmə bísa bɛ́ nwʊn
ahɪn bɛ tó bɛ́ nwʊn nun kɛ anianman-mə yɔ yí'n bɛ mán mín.
21 Mín muonun yê mɪɪn kɛlɛ ɛjɔlɛ kpɔlɛ ɛhɪ mɪn bisa ɛmə ahɪn ɔ.
22 Sʊanlan m'ɔ ngulo man yɛ́ Mɪn'n, munnzue hán yí! Malanata, yɛ́ Mɪn lɛ ba.
23 Yɛ́ Mɪn Zozi yéyila ɛmə, ɔ nwún ɛmə anwʊn anwunnvoe.
24 Mɪn kulo ɛmə kʊalaatin, ɔ sanlɪn kɛ yɛ́ kʊalaa yɛ nʊn yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi y'a yɔ kʊn.

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ TIAN YƱ NNYUAN M'Ɔ HƐLƐLɪ NWANLɪN KOLɪNTɪ ASƆNɪN MMA'N-MƆ'N

M'ɔ wɔ nun'n

Mɔ Pɔlʊ hɛlɛlɪ yí alimʊa kalata'n nwanlɪn Kolɪntɪ asɔnɪn mma'n-mɔ yuelɪ'n, ɔ sʊanlɪn Timote ɛlɔ kɛ ɔ hó nían like'n m'ɔ helelɪ bé kɛ bɛ yɔ́'n. Timote hɔlʊ walɪ a, amannɪɛ'n m'ɔ bɔlɪ helelɪ Pɔlʊ nɪn a nyɔ man fɛ. Ɛhɪ a, Pɔlʊ muonun kɔ han yí nwʊn kɔ hɔ kɔ tʊ Kolɪntɪ asɔnɪn mma'n-mɔ kɛ bɛ káci bé abalabɔ'n. Mɔ Pɔlʊ hɔlɪ juli ɛlɔ'n, asɔnɪn nɪn anun sʊanlan'n kʊn kɔ gua Pɔlʊ anyunnun asɪ ɔ kɔ man yalɛ kɔ han yí (yí ti 2.5-11, 7.12). Pɔlʊ kɔ sa kɔ a Efɛzɪ ndɛ-ndɛ. Efɛzɪ ɛbɛlɛ, Pɔlʊ "anyɪn la ɛmʊɪn nun kpa" Kolɪntɪ asɔnɪn mma'n-mɔ dunman nun, ɔ kɔ hɛlɛ kalata kun biekun kɔ nwan bé ɔ kɔ gua bé ayile (2.4; 7.8). Kalata sɔ'n, ɛnɛ ɔ'a minlin. Titɪ yê Pɔlʊ falɪ manlɪn yí maan ɔ hɔlɪ ɔ. Ɛhɪ anzin, Pɔlʊ kɔ hɔ Masedʊanɪn mân nun ɔ nʊn Titɪ m'ɔ sʊanlɪn yí Kolɪntɪ'n kɔ yia. Titɪ kɔ bɔ amannɪɛ fɛ kɔ hele Pɔlʊ kɛ Kolɪntɪ asɔnɪn mma'n-mɔ a tɪ yí ɛjɔlɛ nɪn abʊ b'a kaci bé abalabɔ'n. Mɔ Pɔlʊ tɪlɪ amannɪɛ sɔ'n, ɔ kɔ hɛlɛ kalata ɛhɪ kɔ nwan Kolɪntɪ asɔnɪn mma'n-mɔ. Kalata nɪn anun, Pɔlʊ lɛ kele Kolɪntɪ Asɔnɪn'n m'ɔ bɔlɪ'n kɛ ɔ kulo bé, ɛsɛ ɔ kulo kɛ ɔ nʊn bé bé nʊan sɛ bé nwʊn.

Pɔlʊ a hye kalata sɔ nɪn anun nsan. Alimʊa lɪka dɪɛ'n (yí ti 1-7), ɔ lɛ da Nyanmɪan asɪ kɛ ɔ'a cɪcɪ yí lʊa wɔ yí ɛfɛ'n-mɔ anun. Ɔ sanlɪn kɛ bile'n m'ɔ walɪ bé afian nɪn a tu. Pɔlʊ lɛ kacɪ bé yí junman'n m'ɔ lili wɔ bé afian'n, ɛsɛ ɔ lɛ kele bé kɛ ɔ kulo bé.

Lɪka'n m'ɔ tɔ sʊ nnyuan'n (yí ti 8-9), Pɔlʊ lɛ kan kɛtɪ'n m'ɔ di kɛ bɛ tʊ bɛ kɔ man Zoluzalɛmʊn asɔnɪn mma'n-mɔ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ. Yí ti, ɔ lɛ sɛlɛ bé kɛ bɛ mán bé sa ló.

Lɪka'n m'ɔ tɔ sʊ nsan'n (yí ti 10-13), Pɔlʊ lɛ sa yí nɪn kpa wɔ ato mmɔfʊɛ'n-mɔ mɔ bɛ tʊn yí ɛsʊan anwʊn. Kalata nɪn agualɪɛ nun, Pɔlʊ lɛ bisa bé ahɪn ɛsɛ yí nwan ɔ 'ba hɔ fua bé nwʊn biekun.

Ahɪn ebisa

1 Mín Pɔlʊ, mɔ Nyanmɪan Kpili a hulo kɛ n gáci Zozi Kilisi bɔfʊɛ'n, mɪn nʊn yé nianman Timote yê yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhɪ ɔ.

Yɛ lɛ kɛlɛ yɛ nwan Nyanmɪan asɔnɪn mma'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Kolɪntɪ kulo nɪn asʊ ɔ nʊn Nyanmɪan anwʊntɪɛ mma'n-mɔ kʊalaa mɔ bɛ wɔ Akayi mân bɔndɪn nɪn anun'n.

2 Yɛ 'bisa ɛmɔ ahɪn. Yé Sɪ Nyanmɪan Kpili nʊn yé Mɪn Zozi Kilisi, bɛ nwún ɛmɔ anwʊn anwunnvoe, ɛsɛ bɛ mán ɛmɔ alʊa cícɪ bé nwʊn.

Nyanmɪan cɪcɪ yé lʊa

3 Yɛ 'yɪ Nyanmɪan m'ɔ tɪ yé Mɪn Zozi Kilisi Asɪ nɪn ayɛ. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ nwun yé nwʊn anwunnvoe, ɛsɛ ɔ cɪcɪ yé lʊa kpa bɔkɔɔ.

4 Ɔ cɪcɪ yé lʊa wɔ yé yalɛ elie kʊalaa anun. Ɔ man menian mɔ bɛ lɛ nwun yalɛ ngacile dɔʊn'n, yé lʊa mɔ Nyanmɪan a cɪcɪ'n, yé kʊsʊ yɛ cɪcɪ bé lʊa.

5 Kɛmɔ Kilisi dunman nun yɛ lɛ nwun yalɛ ngacile dɔʊn'n, yí sɔ kʊsʊ ala, ɔ cɪcɪ yé lʊa kpa.

6 Kɛ ɔ kɔ yɔ nán ɛmɔ a nyan bé ti nán ɛmɔ a lʊa a cɪcɪ'n, yí ti yê yɛ lɛ nwun yalɛ ɔ. Sɛ yé lʊa a cɪcɪ a, yɛ kulo kɛ ɛmɔ kʊsʊ alʊa cɪcɪ bɛ tila bé ahʊnlɪn bɛ si abʊtalɛ wɔ yalɛ'n mɔ ɛmɔ lɛ nwun yí kɛ yé nɪn anun.

7 Yɛ sɪ kɛ kɛmɔ ɛmɔ lɛ nwun yalɛ kɛ yé'n, yɛ le anyɪndasʊɛ kpa kɛ ɛmɔ alʊa 'ba cɪcɪ kɛ yé lʊa a cɪcɪ'n.

8 Anianman-mɔ, yɛ kulo kɛ ɛmɔ nwun nun kɛ yalɛ mɔ yɛ nwunlin yí Azi mân nun'n, ɔ tɪ man nzɛmɪndɛ. Yalɛ'n mɔ yɛ nwunlin yí'n bʊlɪ yé sʊ dede bɔbɔ yé nwan yé dɪɛ a yue.

9 Yɛ nwun yí kɛ anɪn yé ewue cɪan a ju. Yalɛ sɔ'n tʊlɪ yé nán Nyanmɪan a hele yé kɛ ɔ nni man kɛ yɛ susu yé ti yɛ gua yé muonun yé nwʊn sʊ. Nan yí lɪlɪ yí, Nyanmɪan m'ɔ tinnge menian fi ewue nun'n y'ɔ di kɛ yɛ susu yé ti yɛ gua yí sʊ ɔ.

10 Yí yê ɔ'a yɪ yé fi ewue sɔ nɪn anun ɔ. Ɔ'a le yé ti. Ɛsɛ yɛ le anyɪndasʊɛ kɛ Nyanmɪan 'de yé biekun.

11 Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ muonun 'ba sɛlɛ Nyanmɪan bɛ bʊka yé. Ɛbɛlɛ nɪn anun, Nyanmɪan 'ba tie menian dɔʊn mmʊtʊɛ'n mɔ bɛ lɛ yɔ bɛ man yé'n. Ɔ 'di junman sɔ'n man yé ɔ man menian dɔʊn da yí asɪ.

Pɔlʊ 'ba tu yí Kolɪntɪ ɛhɔlɛ tɛmʊn'n sie

12 Anianman-mɔ, like m'ɔ man yɛ di ndutue'n y'ɔ le kɛ mân nɪn anyunnun ɔ nʊn ɛmɔ muonun afian, ɛnanndɪɛ m'ɔ tɪ kanlanman, m'ɔ tɪ fɔ́ún ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn'n yê yɛ nʊn ɛmɔ

nanndılı ɔ. Nán ngɛlɛ mə yɛ sı yí ti y'ɔ man yɛ nʊn ɛmə nanndılı sə ɔ, nan Nyanmıan muonun y'ɔ bʊkalı yé ɔ.
13 Ɔ man yɛ ngan man ɛjəlɛ ngacile fíí yɛ ngele man ɛmə kɛ mə ɛmə lɛ kınnga bɛ tie'n. Mın de mın di kɛ ɛmə 'ba tie dede bɛ gua yí bʊ.
14 Kıkaala dıɛ, ɛmə nyue man yí bʊ tı. Nan cıan mə yé Mın Zozi 'ba a'n, ɛmə 'ba li yé nwʊn ndutue, yé kʊsʊ yɛ 'ba li ɛmə nwʊn ndutue.
15 Ɛhıka ati yê n vualı kɛ ahan mın 'ba fua ɛmə anwʊn maan ɛmə di ndutue sə'n fâ nnyuan nın ɔ.
16 Mín nwan ahan mın bə nun ɛmə anwʊn ɛlə nán m'an hə Masedʊanın, nán mın 'sa mín nzin an, ɛsɛ mın bə nun ɛmə anwʊn ɛlə biekun. Yí dıɛ anın ɛmə gua mín atın maan mın kə Zude mân nun.
17 Atın mə m gbɛlı nın anın. Kɛmə m'an han kɛ mın 'ba nıan ɛmə abʊsʊ mə n gəlı man'n, anın ɔ kele kɛ mín nʊan nun tı nnyuan nnyuan ɔ? Anaan like mə n gə se kɛ mın 'yə'n, mın kaci mín nʊan kɛ mân nın anun menian'n-mə yə yí nın ɔ?
18 Sɛ ɔ tı ananhəlɛ kɛ Nyanmıan tı fɔ́ún an, like mə n gə han kɛ mın 'yə'n, mın yə. Like mə n gə han kɛ mın nyə man'n mın nyə man.
19 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan Awa Zozi Kilisi mə mın nʊn Silası nʊn Timote yɛ walı hanlın yí nwʊn ɛjəlɛ'n yɛ helelı ɛmə'n, ɔ tı man sʊanlan m'ɔ kan ɛjəlɛ a, anın ɛsɛ ɔ'a kaci yí nʊan ɔ.
20 Afı anəhʊba'n kʊalaa mə Nyanmıan bəlı mə ɔ 'kpın sʊ'n, ɔ fi Zozi Kilisi. Zozi Kilisi dunman nun yê yɛ kan amın yɛ wula Nyanmıan anunminnyanmʊn ɔ.
21 Nyanmıan muonun yê ɔ'a fa yí Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n m'ɔ wə yé nun'n ɔ'a man yé maan yé dedi'n mə yɛ le yí wə Kilisi anun'n tin ɔ.
22 Nyanmıan a sie yé nzəlɛ, ɔ'a fa Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n ɔ'a wula yé ahʊnlın nın anun ɔ'a hele kɛ yɛ tı yí menian.
23 Ɛhı, Nyanmıan Kpili di mín adanzıɛ. Sɛ mıun di ato a, ɔ húɴ mín. Mın ngulo man kɛ mın bə ɛmə alʊa, yí ti y'ɔ man m'an ngə man ɛmə abʊsʊ efua nın ɔ.
24 Yɛ ngulo man kɛ yɛ fa dedi'n yɛ tinndin ɛmə nán ɛmə a le a li. Ɔ sanlın kɛ ɛmə dedi'n ti kunngun kpa. Nan kɛ ɔ kə yə nán ɛmə a nyan salıɛ'n, yí ti yê yɛ kulo kɛ yɛ nʊn ɛmə di junman ɔ.

2

1 Mın ngulo man kɛ mın bə ɛmə alʊa kún, yí ti y'ɔ man m'an nza man mín nzin ɛmə anwʊn ɛlə nın ɔ.
2 Ɔ sanlın kɛ ɛmə yê bɛ cıcı mín lʊa ɔ. Nan sɛ mın bə ɛmə alʊa a, anın nwan menian dıɛ-mə biekun yê bɛ 'cıcı mín lʊa ɔ?
3 Like ati m'ɔ man n gɛlɛlı ɛmə kɛ ɔ fata kɛ mın kɛlɛ'n, yí bʊ nın anın. Ɔ sanlın kɛ menian mə bé yê bɛ 'cıcı mın lʊa mɛlɛ mə n gə ju bé nwʊn ɛlə'n, mın ngulo man kɛ mın bə ɛmə alʊa nán m'an ju ɛmə anwʊn ɛlə. Afı mın sı yí fɔ́ún kɛ sɛ mín lʊa cıcı a, anın ɛmə kʊalaatin kʊsʊ alʊa a cıcı.
4 Mın 'kɛlɛ ɛmə'n, ɔ tı yalɛ man mín, ɛsɛ mín kunnun tıtı mín. Mın 'kɛlɛ a, anın mıun tıtı mín nyın ɛmʊın mín sa nun. Mıun ngɛlɛ man ɛmə maan bé lʊa mmə man bé nwʊn, nan mın kulo kɛ ɛmə nwun yí kɛ ehulo'n mə mın kulo ɛmə'n tı kpili sʊnman.

Ɛtɛ face

5 Sɛ sʊanlan bie a bə sʊanlan lʊa a, nán mín yê ɔ'a bə mín lʊa ɔ. Ɛmə kʊalaa yê ɔ'a bə bé lʊa ɔ. Yɛ ngan man maan ɔ mmʊ man sʊ, ɛmə anun mmie-mə yê ɔ'a bə bé lʊa ɔ.
6 Sʊanlan sə'n nyəlıɛ nın anwʊn epinnian'n mə ɛmə a pinnin yí'n, bɛ mán ɔ lí sə.
7 Ɛhıka ati, kıkaala dıɛ, ɛmə yáci yí nwʊn sa bɛ hyé yí, ɛsɛ bɛ wówula yí anwʊnsɛlɛ. Sɛ ɛmə a nyə man yí sə a, yí lʊa 'ba bə yí nwʊn dede yí nwʊn bubu yí.
8 Yí sə ati, mıun sɛlɛ ɛmə kɛ ɛmə yó maan ɔ nwún yí kɛ ɛmə kulo yí.
9 Afı, ɛhɛlɛ'n mə n gɛlɛlı ɛmə'n, yí bʊ y'ɔ le kɛ, mín nwan mın 'nıan sɛ ɛmə di ɛjəlɛ'n mə ngə han nın asʊ a.
10 Sɛ sʊanlan kʊn yə ɛtɛ, nán ɛmə fa yí nwʊn sa ce yí a, mín kʊsʊ mın fa sʊanlan sə nın anwʊn sa mın ce yí ɛmə dunman nun. Ɔ sanlın kɛ Kilisi a fa yé ɛtɛ'n ɔ'a hye yé.
11 Mın yə yí sə nán *Satan a nvʊ man yé sʊ. Ɔ sanlın kɛ yɛ sı m'ɔ wə yí ti anun'n.

Pəlʊ 'ba kpʊnndɛ Titı

12 Ɛhı, mɛlɛ mə n gəlı Tolowası kɛ mın 'kə a bə Kilisi anwʊn Ɛjəlɛkpa'n, yé Mın dunman nun, n nyanlın junman nın anwʊn atın kanlanman. Nan kʊsʊ n juli ɛbɛlɛ mə m'an ndʊ man yé nianman Titı'n, mín ti anun sɛcɛlı mín kpa.
13 Ɛhıka ati, n gə halı ɛbɛlɛ anianman'n-mə yê n gəlı Masedʊanın mân nun ɔ.

Zozi man yɛ di kunnunmun

14 Nan bɛ mán yɛ lá Nyanmɪan asɪ, ɔ sanlɪn kɛ kɛmə yɛ nʊn Zozi a yɔ kʊn'n, cɪan daa ɔ man yɛ di kunnunmun. Lɪka biala, ɔ nanndɪ yé sʊ ɔ man menian'n-mə nwun Kilisi kɛ anatɪlɪ mə yí fanlan'n fa lɪka kʊalaatin ɔ.
15 Yé tɪ kɛ anatɪlɪ fanlan mə Kilisi a fa a man Nyanmɪan ɔ. Yɛ wɔ ɛbɛlɛ yɛ man bé mə bɛ nanndɪ ngʊan ele atɪn nɪn asʊ'n, ɔ nʊn bé kʊsʊ mə b'a sɪn eminlian atɪn nɪn asʊ'n.
16 Nan bé mə bɛ lɛ minlin'n, ɔ tɪ ewue nvan m'ɔ kun sʊanlan y'ɔ lɛ wʊlʊ bé ɔ. Bé mə bé kʊsʊ bɛ nanndɪ ngʊan ele atɪn nɪn asʊ'n, like fanlan m'ɔ man bɛ nyan ngʊan, y'ɔ lɛ wʊlʊ bé ɔ. Nwan y'ɔ kʊala sɔ junman'n di ɔ?
17 Yɛ tɪ man kɛ menian nga'n-mə mə bɛ fa Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n bɛ kpʊnndɛ bé esika'n. Nan yé dɪɛ, kɛmə Nyanmɪan yê ɔ'a sʊan yé'n, yɛ kan yí Nʊan Ɛjɔlɛ nɪn ananhɔlɛ nun wɔ yí nyunnun kɛ Kilisi ngʊa'n-mə kan yí'n.

3

1 Asʊ ɛhɪka kʊalaa kele kɛ yɛ lɛ tu yé nwʊn biekun ɔ? Cɛcɛ! Asʊ yɛ kpʊnndɛ kɛ asɔnɪn ɛhɪnlɪn-mə hélɛ yé ti kalata bɛ fá bɛ nwán ɛmə kɛ yɛ tɪ menin kpa, anaan yɛ bísa ɛmə kɛ bɛ hélɛ yé ti kalata sɔ'n bɛ nwán asɔnɪn ɛhɪnlɪn-mə kɛ mmie-mə yɔ yí nɪn ɔ?
2 Yé ti kalata'n mə b'a hɛlɛ'n y'ɔ le ɛmə. B'a hɛlɛ wɔ yé ahʊnlɪn nɪn anun. Menian'n-mə kʊalaa kʊala kɛ bɛ nwun yí, ɛsɛ bɛ kʊala yí kɪnnga.
3 Bɛ nwun yí yuein kɛ ɛmə tɪ kɛ kalata mə Kilisi nanndɪ yé sʊ ɔ'a hɛlɛ ɔ. Bɛ le man lankɪlɪ yê b'a hɛlɛ ɔ, nan bɛ le Tɪasɪfʊɛ Nyanmɪan Wawɛ'n. Ɛsɛ b'a ngɛlɛ man yí ɛbʊɛ sʊ, nan b'a hɛlɛ wɔ kulo sʊanlan ahʊnlɪn nun.
4 Anyɪndasʊɛ'n m'ɔ nanndɪ Kilisi asʊ yɛ le yí wɔ Nyanmɪan anun'n yí ti y'ɔ man yɛ lɛ kan sɔ ɔ.
5 Yé muonun yɛ le man anwʊnsɛlɛ yɛ ngʊala man like fíí yɔ. Nan Nyanmɪan y'ɔ man yé anwʊnsɛlɛ maan yɛ kʊala yɛ di junman ɔ.
6 Yí dein y'ɔ man y'a kaci nyɪhyɛ fʊfɔlɛ nɪn asʊ ngʊa ɔ. Nyɪhyɛ fʊfɔlɛ sɔ'n, ɔ fi man mala'n mə b'a hɛlɛ'n, nan ɔ fi Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n. Mala'n mə b'a hɛlɛ'n man sʊanlan ati ka nun, nan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n dɪɛ, ɔ man bɛ nyan ngʊan.
7 Ɛhɪ, *Moyizɪ junman'n m'ɔ lili maan yɛ nyanlɪn *mala'n, anɪn anunminnyanmʊn wɔ nun. Mala sɔ'n mə b'a hɛlɛ yí ɛbʊɛ'n mə b'a se yí kɛ tabʊa nɪn asʊ'n cʊɪn menian kɔ ewue nun. Anyunminnyanmʊn'n mə Moyizɪ nyanlɪn yí'n, ɔ man Izalayɛ amma'n-mə ngʊala man Moyizɪ anyunnun nɪan, ɔ sanlɪn kɛ anɪn yí nyɪn nɪn anun ta. Nan kʊsʊ anunminnyanmʊn sɔ nɪn abʊsʊ njɛ man.
8 Sɛ anunminnyanmʊn sʊa fitelɪ mala'n mə yí junman'n kun sʊanlan nɪn anun an, anunminnyanmʊn m'ɔ wɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n junman'n m'ɔ di nɪn anun'n tɪ kpili sʊnman tala sʊ!
9 Sɛ anunminnyanmʊn fitelɪ mala'n junman'n m'ɔ cʊɪn menian kɔ ewue nun nɪn anun an, anunminnyanmʊn m'ɔ wɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n junman'n m'ɔ man menian'n-mə kaci sɛsɛfʊɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun'n tɪ kpili sʊnman tala sʊ!
10 Sɛ yɛ fa daba anunminnyanmʊn'n yɛ tʊ ɛnɛ dɪɛ nɪn anwʊn an, yɛ kʊala bɔbɔ yɛ kan kɛ daba dɪɛ'n njinlan man ɛnɛ dɪɛ nɪn anwʊn fíí.
11 Nan sɛ like mə yí bʊsʊ a njɛ man'n nyanlɪn anunminnyanmʊn an, anunminnyanmʊn mə like m'ɔ le man ayuelɪɛ'n le yí'n, ɔ tɪ kpili sʊnman tala sʊ.
12 Kɛmə afɪ yɛ le anyɪndasʊɛ sʊa'n, yí ti y'ɔ man yɛ le nzusuguasʊ ɔ.
13 Yé dɪɛ, yɛ tɪ man kɛ Moyizɪ mə anunminnyanmʊn'n m'ɔ kpɛ nun sɪn m'ɔ man yí nyɪn nɪn anun ta nɪn ati, ɔ munndun yí ti ɛtanlan nán Izalayɛ amma'n-mə a nnwun man yí nyunnun.
14 Nan kʊsʊ Izalayɛ amma'n-mə ndɪ man ɛjɔlɛ bʊ. Ɔ man ɛnɛ, sɛ bɛ yia nán bɛ 'kɪnnga daba nyɪhyɛ kalata nɪn an, bɛ munndun bé ti ɛtanlan. Nan sʊanlan m'ɔ nʊn Kilisi bɛ kɔ yɔ kʊn'n, yí dɪɛ, ɔ mmunndun man yí ti.
15 Ɛnɛ nʊn ɛnɛ, bɛ 'kɪnnga Moyizɪ mala kalata'n-mə a, bɛ tɪ kɛ menian mə b'a hyɪ bé ajʊnlɪn ɔ.
16 Nan kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kele'n, sɛ sʊanlan kʊn kaci yí nyɪn yé Mɪn anwʊn ɛlɔ, ɔ fa yí nwʊn man yê Mɪn a, yé Mɪn yɪ ɛtanlan'n m'ɔ munndun sʊanlan sɔ nɪn ati'n, ɔ man ɔ tɪ yí ɛjɔlɛ nɪn abʊ.
17 Yé Mɪn mə yɛ lɛ kan yí nwʊn ɛjɔlɛ ɛwa'n y'ɔ le Wawɛ'n. Lɪka kʊsʊ mə yé Mɪn Wawɛ'n wɔ'n, fanwʊndi wɔ ɛbɛlɛ.
18 Yé kʊalaa mə b'a yɪ ɛtanlan'n mə munndun yé ti'n, bɛ nwun yé Mɪn anunminnyanmʊn'n yé nwʊn. Ɔ sanlɪn kɛ yɛ lɛ kaci yɛ nʊn yé Mɪn yɛ yɔ kʊn. Ɔ 'wula yé anunminnyanmʊn anɪn ɔ 'wula. Junman'n mə yé Mɪn Wawɛ'n di nɪn anɪn.

4

Yɛ́ anwʋnsɛlɛ'n fi Nyanmɪan ɛlɔ

1 Ɛhɪka ati, kɛmɔ Nyanmɪan a nwun yɛ́ nwʋn anwunnvoe, ɔ'a fa junman sɔ'n ɔ'a wula yɛ́
sa nun, yɛ le nun anwʋnsɛlɛ.
2 Nyɔlɪɛ'n mɔ bɛ yɔ yí nvɪalɪɛ nun ɔ nʋn anyunnunguasɪɛ ninnge'n-mɔ, y'a yaci y'a gua.
Yɛ nnaka man menian'n-mɔ, ɛsɛ yɛ ngaci man Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n. Yɛ kan Nyanmɪan
Anʋan Ɛjɔlɛ'n yuein, yɛ man menian'n-mɔ nwun yí kɛ yɛ kpɪn yɛ tɪ yí'n wɔ Nyanmɪan
anyunnun.
3 Nan sɛ Ɛjɔlɛkpa'n mɔ yɛ bɔ yɛ kele menian'n-mɔ tɪ man yuein an, anɪn ɔ tɪ man yuein man
bɛ́ mɔ bɛ lɛ minlin'n-mɔ.
4 Bɛ nne man Ɛjɔlɛkpa'n bɛ nni man, ɔ sanlɪn kɛ Abɔnsanmʋn m'ɔ tɪ mân ɛhɪ anun mɪnlɪan
nɪn a hyɪ bɛ́ ajʋnlɪn'n. Ɔ man bɛ nnwun man Ɛjɔlɛkpa nɪn anun anunminnyanmʋn'n m'ɔ tɪ
kɛ kanlannɪɛ'n m'ɔ fi Kilisi m'ɔ tɪ Nyanmɪan nvoninnin'n.
5 Nán yɛ́ muonun yɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ yê yɛ kan ɔ. Nan Zozi Kilisi m'ɔ tɪ Mɪnlɪan nɪn anwʋn ɛjɔlɛ
yê yɛ bɔ yɛ kele menian'n-mɔ ɔ. Zozi dunman nun yɛ kan kɛ yɛ tɪ ɛmɔ ngʋa.
6 Ɔ sanlɪn kɛ, Nyanmɪan m'ɔ hanlɪn kɛ: "Man kanlannɪɛ'n tá wɔ awosin nɪn afian!"
Nyanmɪan kʋnmgba'n y'ɔ lɛ man kanlannɪɛ'n ta wɔ yɛ́ ahʋnlɪn'n-mɔ anun ɔ. Kanlannɪɛ sɔ'n
man yɛ nwun yí kɛ Nyanmɪan anunminnyanmʋn'n lɛ ta wɔ Kilisi anyɪn nɪn anun.
7 Nan yɛ́ mɔ b'a fa wawɛ nun anwʋndɪɛ sɔ'n b'a wula yɛ́ sa nun'n, yɛ tɪ kɛ bua. Ɔ tɪ sɔ maan
bɛ nwun yí yuein kɛ tunmin kpili sɔ'n fi man yɛ́ ɛlɔ, nan ɔ fi Nyanmɪan ɛlɔ.
8 Yɛ wɔ emian ngacile dɔʋn anun, nan kʋsʋ yɛ telɪ man. Yɛ wɔ alʋabɔ nun nan kʋsʋ yɛ́ nwʋn
bubuli man yɛ́.
9 Bɛ kele yɛ́ ahʋlʋwa, nan kʋsʋ Nyanmɪan jin yɛ́ nzin. B'a fin yɛ́ asɪ, nan kʋsʋ bɛ bɔlɪ man
yɛ́ bʋsʋ.
10 Kɛmɔ bɛ helelɪ Zozi ahʋlʋwa bɛ hunlin yí'n, yí sɔ ati yê bɛ kele yɛ́ ahʋlʋwa cɪan daa, nan
yí ngʋan'n kʋsʋ a wʋlʋ yɛ́ nun ɔ man yɛ́ anwʋnsɛlɛ.
11 Yɛ́ asɪtanlan nɪn anun, cɪan daa ewue fɔfʋan yɛ́ ɔ fi Zozi mɔ yɛ sʋ yí'n dunman nun, nan
Zozi ngʋan nɪn a wʋlʋ yɛ́ ewue anwʋnnaan nɪn anun ɔ man yɛ́ anwʋnsɛlɛ.
12 Yí sɔ ati, yɛ́ dɪɛ, ewue fɔfʋan yɛ́, nan ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ le ngʋan.
13 B'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ: "N nelɪ n nili, yí ti y'ɔ man n ganlɪn ɔ." Yê kʋsʋ ɔ nanndɪ
dedi kʋnmgba'n mɔ yɛ le yí nɪn asʋ, yí ti y'ɔ man yɛ kan ɔ.
14 Yɛ sɪ yí fɔ́ʋ́n kɛ Nyanmɪan m'ɔ manlɪn yɛ́ Mɪn Zozi fi ewue nun tinngelɪ'n, ɔ 'ba man yɛ́
kʋsʋ yɛ fi ewue nun yɛ tinnge yɛ nʋn ɛmɔ yɛ fite yí nyunnun.
15 Ɛmɔ dunman nun ati yê yɛ lɛ nwun yalɛ ɛhɪ maan Nyanmɪan nwun menian dɔʋn anwʋn
anwunnvoe, bɛ da yí asɪ bɛ wula yí anunminnyanmʋn.

Yɛ tánlan wɔ dedi nɪn anun

16 Ɛhɪka ati, yɛ́ nwʋn mmubu man yɛ́. Sɛ bɔbɔ yɛ́ sʋanlan baka'n sɛcɪ a, yɛ́ wawɛ'n kaci
fʋfɔlɛ cɪan daa.
17 Yalɛ kaan ɛhɪ mɔ yɛ lɛ nwun yí ɛnɛ mɔ ɔ 'ba sɪn'n, ɔ 'man yɛ nyan anunminnyanmʋn m'ɔ
le man ayuelɪɛ. Anunminnyanmʋn sɔ'n kpili m'ɔ tɪ'n, ɔ tala ɛfɛ ɛhɪ mɔ yɛ lɛ fɛ'n.
18 Ɔ sanlɪn kɛ nán ninnge mɔ bɛ nwun yí bɛ́ nyɪnsʋ'n yê yɛ́ ti wɔ sʋ ɔ, nan nunhan mɔ bɛ
nnwun man yí bɛ́ nyɪnsʋ'n, mɔ b'a fa b'a sie yɛ́ nyanmɪansʋ ɛlɔ'n yê yɛ́ ti wɔ sʋ ɔ. Afɪ ninnge'n
mɔ bɛ nwun yí bɛ́ nyɪnsʋ'n, bɛ́ bʋsʋ njɛ man. Nan nunhan mɔ bɛ nnwun man yí bɛ́ nyɪnsʋ'n,
ɔ le man ɛsɛcɪɛ. Bɛ wɔ ɛbɛlɛ cɪan daa.

5

1 Ɛhɪ, yɛ sɪ yí fɔ́ʋ́n kɛ yɛ́ nwʋnnaan ɛhɪ m'ɔ tɪ kɛ asɪ ɛwa sua'n, sɛ ɔ sɛcɪ bɔbɔ a, Nyanmɪan a
sesie sua anwunno ɛlɔ ɔ'a man yɛ́. Ɔ tɪ sua mɔ yí muonun ɔ'a si, m'ɔ nzɛcɪ man lé ɔ.
2 Anwʋnnaan ɛhɪ mɔ yɛ le yí'n lɛ man yɛ kpɪnlɪn. Ɔ sanlɪn kɛ yɛ kulo kɛ yɛ́ sa kan anwunno
ɛlɔ sua dɪɛ'n.
3 Afɪ, mɛlɛ mɔ yɛ 'wʋlʋ sua sɔ nɪn anun'n, yɛ 'nyan anwʋnnaan fʋfɔlɛ.
4 Ɔ tɪ ananhɔlɛ, mɛlɛ mɔ yɛ tɛ le asɪɛ nɪn asʋ ɛwa anwʋnnaan'n, yɛ le ɛkpɪnlɪan kɛ sʋanlan mɔ
ninnge lɛ bu yí kɔmɪn ɔ. Nán kɛ yɛ kpʋnndɛ kɛ yɛ yaci asɪ ɛwa anwʋnnaan'n mɔ yɛ le yí'n yɛ tʋ
ɔ, nan yɛ kulo kɛ yɛ nyan nyanmɪansʋ dɪɛ'n. Yí dɪɛ anɪn ngʋan anwʋnnaan'n di kunnunmun
ewue anwʋnnaan nɪn asʋ.
5 Nyanmɪan muonun y'ɔ helelɪ yɛ́ kɛ cɪan bie yɛ 'ba kaci sɔ ɔ. Ɛsɛ yí yê ɔ'a fa yí Wawɛ'n m'ɔ
di ninnge sɔ'n-mɔ anun ajinlanmun'n ɔ'a man yɛ́ ɔ.
6 Ɛhɪka ati, yɛ le anwʋnsɛlɛ cɪan daa. Yɛ sɪ kɛ kɛmɔ yɛ tɛ le anwʋnnaan ɛhɪ'n, yɛ wɔ yɛ́ Mɪn
awulo nɪn anwʋn mʋa.
7 Yɛ́ nnwun man yí, nan kʋsʋ yɛ nanndɪ wɔ dedi nun.

8 Yɛ le anwʊnsɛlɛ kpa ɛsɛ yɛ kulo kɛ yɛ yaci anwʊnnaan ɛhɪ yɛ tʊ, nán yɛ tanlan wɔ yé Mɪn anwʊn ɛbɛlɛ.
9 Ɛhɪka ati, m'ɔ wɔ yé ajʊnlɪn nun'n y'ɔ le kɛ sɛ yɛ tɛ le anwʊnnaan ɛhɪ o, sɛ yɛ yaci anwʊnnaan ɛhɪ yɛ tʊ o, like m'ɔ sɔ yé Mɪn anyɪn'n y'ɔ di kɛ yɛ kpʊnndɛ ɔ.
10 Afɪ yé kʊalaa yɛ 'ba fite Kilisi anyunnun ɔ bua yé ndɛɛ. Sʊanlan kʊn biala junman'n m'ɔ nanndɪ asɪɛ nɪn asʊ ɛwa m'ɔ lili'n, ɔ 'nyan yí nwʊn ahatua.

Kilisi a sesie yé nʊn Nyanmɪan yé afian

11 Yé nyɪn sɔ Nyanmɪan kpa. Yí sɔ ati yê yɛ di Nyanmɪan junman'n sɛlɛ kpa yɛ man menian de Zozi di ɔ. Nyanmɪan sɪ yé kpa bɔkɔɔ, yê mɪn de mɪn di kɛ ɛmɔ kʊsʊ akunnun ɛlɔ ɛmɔ sɪ mín.
12 Yé muonun yɛ nva man yé nwʊn yɛ ngele man ɛmɔ kón. Nan yɛ lɛ man atɪn maan ɛmɔ di yé nwʊn fɛ. Yí dɪɛ, anɪn bé mɔ anwʊnnaan sʊ like'n mɔ bɛ nwun yí'n yê bɛ fa bɛ tu bɛ nʊan nun, nan nán nunhan'n m'ɔ wɔ bé ahʊnlɪn nɪn anun'n, anɪn ɛmɔ nyan atɪn bɛ totua bé sʊ.
13 Sɛ menian mmie-mɔ kan kɛ yé ti nnʊn man ɛbɛlɛ a, ɔ tɪ Nyanmɪan ɛjɔlɛ. Sɛ kʊsʊ bɛ kan kɛ yé ti wɔ ɛbɛlɛ a, anɪn yé ti wɔ ɛbɛlɛ man ɛmɔ.
14 Afɪ ehulo'n mɔ Kilisi kulo yé'n tɪ kpili sʊnman. Kɛmɔ yɛ sɪ kɛ Kilisi a wu yé kʊalaa yé dunman nun'n, ɔ tɪ kɛ yé kʊalaa y'a wu.
15 Kilisi a wu a man menian'n-mɔ kʊalaatin maan bé mɔ bɛ tɪ asɪ'n nni man bɛ ti anwʊn kón, nan bɛ bu bé mân'n bɛ man sʊanlan'n mɔ bé dunman nun ɔ'a wu ɔ'a tinnge'n.
16 Ɛhɪka ati, ɔ fi ɛnɛ, yɛ mmua man sʊanlan fíí anwʊnnaan sʊ ndɛɛ kón. Sɛ bɔbɔ daba yɛ bualɪ Kilisi anwʊnnaan sʊ ndɛɛ a, sian dɪɛ, ɔ tɪ man sɔ kón.
17 Ɔ sanlɪn kɛ sɛ sʊanlan kʊn nʊn Kilisi bɛ yɔ kʊn an, anɪn ɔ'a kaci abɔdɪɛ fʊfɔlɛ. Yí abalabɔ daba nɪn abʊ a gua. Ɔ'a bɔ abalabɔ fʊfɔlɛ abʊ.
18 Ɛhɪ kʊalaa fi Nyanmɪan mɔ ɔ'a nanndɪ Kilisi sʊ ɔ'a sesie yé nʊn yí yé afian'n. Ɛsɛ ɔ'a fa menian nʊn yí afian esesie junman'n ɔ'a wula yé sa nun.
19 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan nanndɪlɪ Kilisi sʊ, ɔ sesielɪ yí muonun ɔ nʊn menian'n-mɔ kʊalaa afian, ɔ'a nnɪan man bé ɛtɛ'n mɔ bɛ yɔlɪ nɪn anwʊn. Afian esesie junman sɔ'n, ɔ'a fa ɔ'a wula yé nʊan kɛ yɛ hán yí nwʊn ɛjɔlɛ yɛ héle menian'n-mɔ.
20 Ɛhɪka ati, ɛjɔlɛ'n mɔ yɛ kan'n, Kilisi muonun yê ɔ'a sʊan yé kɛ yí mmɔfʊɛ maan yɛ kan ɔ. Ɔ tɪ kɛ Nyanmɪan muonun nanndɪ yé sʊ y'ɔ lɛ kan ɛjɔlɛ sɔ'n kele ɛmɔ ɔ. Yɛ 'sɛlɛ ɛmɔ kpa kɛ, Kilisi dunman nun, ɛmɔ mán bɛ nʊn Nyanmɪan bé afian sé!
21 Kilisi mɔ ɔ'a nyɔ man ɛtɛ fíí'n, yé dunman nun, Nyanmɪan a fa yé ɛtɛ'n-mɔ kʊalaa a sʊa yí, ɔ'a man Kilisi a yɔ ɛtɛfʊɛ nán y'a hʊala y'a kaci sɛsɛfʊɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun.

6

1 Ɛhɪka ati, yé mɔ yɛ di Nyanmɪan junman'n, yɛ lɛ sɛlɛ ɛmɔ kpa kɛ anwunnvoe'n mɔ Nyanmɪan a nwun ɛmɔ'n, nán bɛ man yí anwunnvoe enwuan sɔ'n yɔ mgban.
2 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun, Nyanmɪan nwan:
Mɔ mɛlɛ kpa'n juli'n,
n dielɪ wó sunfɛlɛ'n.
Mɔ bé ti ele cɪan'n juli'n,
m malɪ n nelɪ wó ti.
Ɛmɔ nían, mɛlɛ kpa'n m'ɔ di kɛ ɛmɔ sɔ Nyanmɪan nun'n yê yɛ wɔ nun ɛwa ɛnɛ nɪn ɔ. Bé ti ele cɪan'n, y'ɔ le ɛnɛ.
3 Yɛ ngulo man kɛ sʊanlan fíí kan yé junman nɪn anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ. Ɛhɪka ati, yɛ nyɔ man like fíí m'ɔ kʊala kɛ ɔ tʊnndʊn sʊanlan aja nun ɔ.
4 Nan like biala anun, yɛ man bɛ nwun yí kɛ yɛ tɪ Nyanmɪan ngʊa. Yalɛ nun o, ehian nun o, ahunnun ndɪtɪɛ nun o, yɛ si abʊtalɛ kpa.
5 Bɛ bilalɪ yé dede bɛ tʊlɪ yé fiadɪ. Menian'n-mɔ jasʊlɪ yé kɔmɪn anun, yɛ lili junman sɛlɛ kpa. Y'a nnyan man atɪn y'a nna man ɛsɛ yɛ bualɪ yɛ lalɪ.
6 Yɛ sɪ like m'ɔ tɪ ananhɔlɛ'n, yɛ si abʊtalɛ, yé ti anun tɪ kpa, ɛsɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n man yɛ kulo ɛhɪnlɪn-mɔ ananhɔlɛ nun.
7 Ɛsɛ Nyanmɪan tunmin nun, yɛ bɔ ananhɔlɛ Ɛjɔlɛkpa'n yɛ kele menian'n-mɔ. Sɛsɛ ɛyɔlɛ'n y'ɔ tɪ yé kʊan ninnge mɔ yɛ fa yɛ kʊn ɛsɛ yɛ fa yɛ sisa yé nwʊn ɔ.
8 Cɪan bie a, bɛ wula yé anunminnyanmʊn, cɪan bie kʊsʊ a, bɛ gua yé nyunnun asɪ. Cɪan bie a, bɛ kan yé nwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ, cɪan bie kʊsʊ a, bɛ kan yé nwʊn ɛjɔlɛ kpa. Bɛ bu yé kɛ yɛ tɪ atofʊɛ, nan kʊsʊ ananhɔlɛ yê yɛ kan ɔ.
9 Bɛ yɔ kɛ bɛ nzɪ man yé, kʊsʊ anɪn bé kʊalaa bɛ sɪ yé kpa. Bɛ bu kɛ y'a wu a yue, nan kʊsʊ, yɛ tɛ tɪ asɪ. Bɛ kele yé ahʊlʊwa kpa, nan kʊsʊ bɛ ngun man yé.
10 Bɛ bɔ yé lʊa nan kʊsʊ yɛ di fɛ cɪan daa. Yɛ tɪ ehianfʊɛ, nan kʊsʊ yɛ man menian dɔʊn nyan bé nwʊn. Bɛ bu kɛ yɛ le man like fíí nan kʊsʊ yɛ le ninnge'n kʊalaatin.

11 Anianman Kolɪntɪ amma, y'a han ɛjɔlɛ'n kʋalaa yuein y'a hele ɛmɔ. Y'a hulo ɛmɔ kpili sʋnman.
12 Y'a yɪ yɛ́ kunnun y'a hele ɛmɔ maan ɛmɔ a nwun yí kɛ yɛ kulo ɛmɔ, nan ɛmɔ lɪlɪ yɛ̂ b'a ngulo man yɛ́ ɔ.
13 Ɛhɪka ati, kɛmɔ ɛmɔ tɪ kɛ mín mma'n, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ fá yɛ́ bɛ wúla bɛ́ kunnun, ɛmɔ húlo yɛ́ kpa kɛ yɛ kulo ɛmɔ'n.

Nán bɛ nʋn bɛ́ mɔ bɛ nne man Kilisi

bɛ nni man'n tu nun

14 Bɛ́ mɔ bɛ nne man Kilisi bɛ nni man'n, ɛmɔ nʋn bɛ́ n'ɔ tu nun. Bɛ tɪ man menian m'ɔ fata kɛ ɛmɔ nʋn bɛ́ tu nun ɔ. Asʋ sɛsɛ ɛyɔlɛ'n ɔ nʋn ɛtɛ ɛyɔlɛ'n tɪ kʋn ɔ? Anaan awosin'n nʋn jawe'n tɪ kʋn ɔ?
15 Asʋ Kilisi kʋala kɛ ɔ nʋn Abɔnsanmʋn bɛ́ nʋan sɛ bɛ́ nwʋn ɔ? Sʋanlan m'ɔ de Kilisi di'n, ɔ nʋn m'ɔ nne man Kilisi nni man'n, asʋ bɛ́ ajʋnlɪn kʋala kɛ ɔ yɔ kʋn ɔ?
16 Asʋ Nyanmɪan asɔnɪn sua'n nʋn amʋan'n-mɔ di anʋannzɛ ɔ? Afɪ yɛ tɪ Tɪasɪfʋɛ Nyanmɪan nɪn asɔnɪn sua kɛ yí muonun ɔ fa kan'n. Yí nwan:
Mɪn 'tanlan bɛ́ afian, mɪn nʋn bɛ́ yɛ san nun,
mɪn 'kaci bɛ́ Nyanmɪan,
bɛ́ kʋsʋ bɛ 'kaci mín menian.
17 *Ɛhɪka ati, yɛ́ Mɪn lɛ kan kɛ:*
Ɛmɔ jásʋ bɛ́ nwʋn ɛbɛlɛ,
nán bɛ fa bɛ́ nwʋn bɛ mantan bɛ́.
Nán bɛ fa bɛ́ sa bɛ kan like m'ɔ tɪ efian fíí,
nan mín kʋsʋ mɪn 'de ɛmɔ.
18 *Mɪn 'kaci ɛmɔ asɪ*
yɛ̂ ɛmɔ kʋsʋ 'kaci mín mma
mmelenzua nʋn mmalasua.
Yɛ́ Mɪn m'ɔ tɪ Tunminfʋɛ Nyanmɪan Kpili'n, ɛjɔlɛ m'ɔ lɛ kan nɪn anɪn.

7

1 Ehulo mma, kɛmɔ yɛ́ ti yɛ̂ Nyanmɪan a bɔ anɔhʋba sɔ'n-mɔ'n, yɛ yáci like biala mɔ yɛ yɔ a, ɔ gua anwʋnnaan'n nʋn wawɛ nɪn anwʋn efian'n yɛ gúa. Nán yɛ súlo Nyanmɪan yɛ bɔ́ mɔndɪnlɪn kpa yɛ tánlan wɔ anwʋntɪɛ nun.

Pɔlʋ fɛ elie'n

2 Ɛmɔ fá yɛ́ bɛ wúla bɛ́ kunnun! Ɔ sanlɪn kɛ y'a nni sʋanlan fíí anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ, y'a mman man sʋanlan fíí a ndɔ man ɛtɛ nun, ɛsɛ y'a nzisi sʋanlan fíí.
3 Nán kɛ mɪɪn kan sɔ mɪn bu ɛmɔ fʋɔ ɔ. Nan n nili mʋa n zelɪ kɛ ɛmɔ anwʋn cian yɛ́ sʋnman. Yí ti, sɛ ɛmɔ 'cɪn o, sɛ ɛmɔ 'wu o, yɛ nʋn ɛmɔ.
4 Mɪn sɪ ɛmɔ ati anun kpa, ɛsɛ mɪn di ɛmɔ anwʋn fɛ kpa. Yɛ́ yalɛ biala anun, mín lʋa cɪcɪ mín nwʋn kpa mɪn di fɛ maan ɔ bʋ sʋ.
5 Afɪ mɔ yɛ hɔlɪ juli Masedʋanɪn mân nun ɛlɔ'n, y'a nnyan man alaje sin kaan sʋa. Yɛ 'kaci ɛwa, ɛfɛ, yɛ 'sɪn ɛwa, ɛfɛ. Mmie-mɔ nʋn yɛ la mannzʋan sʋ, yɛ́ kunnun tɪtɪ yɛ́.
6 Nan Nyanmɪan m'ɔ cɪcɪ alʋabɔfʋɛ lʋa'n, ɔ manlɪn Titɪ ɛwalɛ'n cɪcɪlɪ yɛ́ lʋa.
7 Ɛsɛ nán kɛ Titɪ ɛwalɛ nɪn ala y'ɔ cɪcɪlɪ yɛ́ lʋa ɔ, nan ɔ'a han ɔ'a hele yɛ́ kɛ ɛmɔ alʋa dɔ mín sʋnman, ɛmɔ di mín nwʋn yalɛ, ɛsɛ ɛmɔ kulo kɛ bɛ bʋka mín. Ɛjɔlɛ sɔ nɪn a man fɛ elie a hun mín kpili kpa.
8 Sɛ bɔbɔ kalata'n mɔ n gɛlɛlɪ ɛmɔ nɪn a bɔ ɛmɔ alʋa a, mɪn nni man yí nwʋn yalɛ. Sɛ bɔbɔ n nili yí nwʋn yalɛ mɛlɛ mɔ n nwunlin kɛ mín kalata nɪn a bɔ ɛmɔ alʋa'n,
9 dɔɛ ɛhɪka asʋ, mɪn di yí nwʋn fɛ, nán ɛmɔ alʋa mɔ ɔ'a bɔ nɪn ati ɔ, nan ɛmɔ abalabɔ'n mɔ ɛmɔ kaci yí nɪn ati ɔ. Ɛmɔ alʋabɔ sɔ nɪn anun, ɛmɔ a kaci bɛ́ nzin b'a si ɛtɛ'n b'a yɔ mɔ Nyanmɪan kulo. Ɔ man mɔ yɛ yɔlɪ nɪn a nyɔ man ɛmɔ ɛtɛ.
10 Ɔ sanlɪn kɛ alʋabɔ'n m'ɔ fi Nyanmɪan ɛlɔ'n, ɔ man sʋanlan nwun yí ɛtɛ'n ɔ yaci gua ɔ fa yí nwʋn man Nyanmɪan ɔ nyan ngʋan. Alʋabɔ sɔ'n dɪɛ, ɔ man bɛ nni man yalɛ mgban. Nan mân nɪn anun alʋabɔ dɪɛ'n, ɔ man bɛ wu.
11 Alʋabɔ'n mɔ Nyanmɪan man ɔ hanlɪn ɛmɔ'n, ɛmɔ nían junman mɔ ɔ'a li wɔ ɛmɔ asɪtanlan nɪn anun'n! Junman kpili kpa ɔ! Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ a nwun bɛ́ anyunnunguasɪɛ'n, ɛmɔ a sulo yí nzin, ɛmɔ a tʋ bɛ́ nʋan asɪ. Ɛmɔ alʋa a lɔ mín sʋnman bɛ kulo kɛ bɛ nwun mín nwʋn. Ɛmɔ anwʋn lɛ jue bɛ́ bɛ kulo kɛ bɛ pinnin sʋanlan'n m'ɔ yɔlɪ nyɔlɪɛ ɛtɛ'n sɛlɛ kpa. Ɛmɔ a hele maan b'a nwun yí wɔ ɛmɔ abalabɔ'n kʋalaa anun kɛ nyɔlɪɛ ɛtɛ sɔ'n, ɛmɔ anwʋn nnʋn man nun.
12 Ɛhɪka, sɛ m'an hɛlɛ ɛmɔ a, nán sʋanlan'n m'ɔ yɔlɪ ɛtɛ sɔ'n, anaan sʋanlan'n mɔ bɛ yɔlɪ yí ɛtɛ nɪn ati ɔ. Nan mɪn kulo kɛ ɛmɔ afian ɛlɔ, yɛ́ nwʋn'n m'ɔ cian ɛmɔ ɔ nʋn ehulo mɔ ɛmɔ kulo yɛ́'n, ɛmɔ kele yí yuein wɔ Nyanmɪan anyunnun. Yí ti yɛ̂ n gɛlɛlɪ ɛmɔ ɔ.

13 Nan mə ɛmə a yə'n, ɔ'a man yé lʊa a cɪcɪ yé nwʊn. Yé lʊa cɪcɪlɪ yé nwʊn, nan mə anianman
Titɪ fi ɛmə ɛlə ɔ walɪ'n, kɛ ɛmə kʊalaa kpɪnlɪn sɔlɪ yí nun'n, ɔ'a man fɛ elie kpili kpa biekun a
hun yé.
14 Afɪ, n valɪ ɛmə n duli mín nʊan nun n gelelɪ Titɪ, yê ɛmə kʊsʊ a man anyunnunguasɪɛ a
ngan man mín. Nan kɛmə cɪan daa ananhəlɛ yê yɛ kan yɛ kele ɛmə'n, mín nʊan nun etue mə
n duli n gelelɪ Titɪ wə ɛmə dunman nun'n, yí kʊsʊ ɔ'a nwun yí ananhəlɛ.
15 Yí muonun, sɛ yí ti kpɪn anyɪnnzɔ kpili'n mə ɛmə manlɪn yí nɪn asʊ, ɔ nʊn kɛ ɛmə kpɪnlɪn
bɛ le anwʊnwʊsʊɛ nʊn esulo bɛ sɔlɪ yí nun'n, ɛmə anwʊn fɛ dɪɛ mə ɔ di'n, ɔ tala sʊ.
16 M'an li fɛ kɛ like kʊalaa anun, mɪn kʊala kɛ mɪn susu mín ti mɪn gua ɛmə asʊ.

8

Ɛmə mán bé sa lʊ́

1 Anianman-mə, junman mə Nyanmɪan Kpili lili wə Masedʊanɪn mân nun asɔnɪn'n-mə
anun'n, yɛ kulo kɛ yɛ kan yɛ kele ɛmə.
2 Yalɛ m'ɔ hanlɪn ɛlɔ asɔnɪn mma'n-mə'n, ɔ tɪ man nzɛmɪndɛ. Nan kʊsʊ bɛ nyanlɪn fɛ elie
kpili kpa bé ehian kpili nɪn anun, bɛ manlɪn bé sa lʊlɪ ɔ bʊlɪ sʊ.
3 Ananhəlɛ tɪ kpa, bɛ yɪlɪ bé kunnun, mə bɛ kʊala yí man'n, bɛ manlɪn. Bɛ manlɪn dede ɔ
talalɪ sʊ.
4 Bɛ sɛlɛlɪ yé bɛ bʊtʊlɪ yé kpa kɛ bɛ 'tɪtɪ esika maan bɛ fa kɔ bʊka Nyanmɪan menian'n-mə mə
bɛ wə Zude mân nɪn anun'n.
5 Bɛ yəlɪ m'ɔ tala mə yɛ jʊnlɪnlɪn'n. Afɪ, bɛ lili mʊa bɛ falɪ bé nwʊn bɛ manlɪn yé Mɪn. Nan
afɪ, ɔ nanndɪ Nyanmɪan ehulo nɪn asʊ, b'a fa bé nwʊn b'a man yé kʊsʊ.
6 Ɛhɪka ati, ahunnunye junman'n mə Titɪ bəlɪ yí bʊ ɛmə afian ɛlə'n, y'a sɛlɛ yí kɛ ɔ hó tú ɛmə
ɔ lí junman sə'n gúa yí bʊ.
7 Ɛmə a nyan bé nwʊn wə ninnge'n kʊalaa anun. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmə le dedi, ɛmə sɪ Nyanmɪan
ninnge'n-mə, ɛmə sɪ jʊjə, ɛmə le anwʊnndɛlɛ wə like biala anun, ɛsɛ ɛmə kulo yé kpa. Ɔ man
ahunnunye ɛyəlɛ ɛhɪ anun, ɛmə mán bɛ nwún ɛmə.
8 Nán kɛ mɪɪn tinndin ɛmə kɛ ɛmə yó ɔ. Nan mɪɪn kan ɛhɪnlɪn-mə anwʊnndɛlɛ dɪɛ nɪn anwʊn
ɛjəlɛ mɪn kele ɛmə maan ɛmə nwun yí kɛ ɛmə ehulo'n kpɪn tɪ yí'n.
9 Ɔ sanlɪn kɛ ɛmə sɪ anwunnvoe'n mə yé Mɪn Zozi Kilisi nwunlin yé'n. Yí mə anɪn ɔ tɪ
anyanbɛnwʊn sʊanlan'n, ɛmə dunman nun, ɔ yəlɪ yí nwʊn ehianfʊɛ ɔ'a man ɛmə a nyan bé
nwʊn.
10 Mín dɪɛ mə m'an jʊnlɪn mə mɪɪn kan mɪn kele ɛmə'n y'ɔ le kɛ, junman'n mə afʊɛ ɛhɪnlɪn
ɛmə bəlɪ yí bʊ'n, ɛmə mán bé sa túa yí. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmə yê ɛmə lili mʊa bɛ bəlɪ yí bʊ ɔ, ɛsɛ ɛmə yê
ɛmə sili bé hue kɛ bɛ 'di ɔ.
11 Yí ti, kɪkaala dɪɛ, ɛmə mán bé sa túa yí bɛ lí bɛ mán ɔ yúe. Ɛmə nían mə bé sa tʊ'n, bɛ nyán
anwʊnndɛlɛ bɛ lí junman sə'n kɛ ɛmə sili bé hue kɛ bɛ 'di'n.
12 Ɔ sanlɪn kɛ like mə bɛ yɪ bé kunnun bɛ man'n, sɛ bəbə ɔ tɪ kaan sɛ, Nyanmɪan di yí nwʊn
fɛ ɔ sə nun kanlanman. Ɔ nze man sʊanlan kɛ like m'ɔ le man yí'n, ɔ fá mán yí.
13 B'a nze man kɛ ɛmə fá bé nwʊn ninnge'n-mə kʊalaa bɛ mán menian nán ɛmə lí ehian,
nan ɛmə yó maan bé ninnge'n-mə kʊalaa lí sʊ kpɛ-kpɛ.
14 Kɪkaala ɛmə le ninnge dəʊn, ɔ sɛ kɛ ɛmə fá bie bɛ búa bé mə bé sa a mian'n. Yí dɪɛ, sɛ cɪan
bie ɛmə kʊsʊ asa mian an, anɪn bɛ kʊala bɛ tɪ ɛmə nyanman nun. Sɛ ɛmə yɔ yí sɔ a, anɪn yí
kʊalaa a li sʊ.
15 Afɪ, Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ'n lɛ kele kɛ:
M'ɔ hohuanlɪn dəʊn anʊan'n,
ɔ'a nnyan man mʊlʊsʊɛ,
yê m'ɔ hohuanlɪn kaan bie anʊan'n,
yí kʊsʊ ɔ mmian man like fíí anwʊn.

Titɪ nʊn yí manngʊn'n-mə

16 Yɛ 'da Nyanmɪan Kpili asɪ. Ɔ'a yɔ ɔ'a man ɛmə anwʊn ɛjəlɛ a hian Titɪ kpa kɛ ɛmə anwʊn
ɛjəlɛ cian yé'n.
17 Yé nwan ɔ hó ɛmə anwʊn ɛlɔ. Ɔ kɔ le kɔ tʊ nun. Ɔ le anwʊnndɛlɛ kpa yí muonun ɔ kɔ si yí
hue kɛ ɔ 'kɔ ɛmə anwʊn ɛlɔ.
18 Yɛ lɛ sʊan yí nʊn anianman kʊn. Anianman sɔ'n, Ɛjəlɛkpa junman'n m'ɔ di'n dunman
nun, asɔnɪn mma'n-mə kʊalaatin yɪ yí ayɛ.
19 Ɔ tɪ sʊanlan mə asɔnɪn'n-mə kʊalaatin a yɪ yí kɛ yé atɪn etue nɪn anun, ɔ hó sóman yé. Ɔ
mán yɛ fá ahunnunye like sɔ'n yɛ hó wúla yé Mɪn anunminnyanmʊn maan bɛ nwún yí kɛ yɛ
kulo kɛ yɛ bʊka ɛhɪnlɪn-mə.
20 Yɛ lɛ yɔ sɔ, nán sʊanlan fíí a ngan man yé nwʊn ɛjəlɛ ɛtɛ wə esika kpili sɔ'n mə b'a fa b'a
man yé kɛ yɛ fá yɛ hó nɪn anwʊn.

21 Nyanmɪan nʊn menian'n-mɔ anyunnun, like m'ɔ tɪ kpa'n yê yɛ bɔ mɔndɪnlɪn yɛ yɔ ɔ.
22 Yɛ lɛ sʊan bé nʊn yé nianman'n. Atɪn ngacile dɔʊn asʊ, y'a sɔ yí y'a nɪan. Y'a nwun yí kɛ ɔ tɪ sʊanlan mɔ cɪan daa ɔ le anwʊnndɛlɛ ɔ. Nan sian anwʊnndɛlɛ'n m'ɔ le yí'n, ɔ bʊ sʊ. Afɪ, ɔ de ɛmɔ di kpili sʊnman.
23 Titɪ dɪɛ, ɔ tɪ mín manngʊn. Mɪn nʊn yí y'ɔ di junman yɛ man ɛmɔ ɔ. Nan anianman ɛhɪnlɪn-mɔ mɔ bɛ lɛ kɔ a soman yí'n, bé dɪɛ asɔnɪn'n-mɔ yê b'a yɪ bé ɔ. Bɛ di junman bɛ wula Kilisi anunminnyanmʊn.
24 Yí ti, ɛmɔ héle bé maan bɛ nwún yí kɛ ɛmɔ kulo bé sakpa. Yí dɪɛ anɪn asɔnɪn mma'n-mɔ tɪ yí bʊ kɛ yɛ nva man ɛmɔ yɛ ndu man yé nʊan nun mgban.

9

Ahunnunye like'n yê Nyanmɪan kulo ɔ

1 M'ɔ tʊ de mmʊa'n mɔ bɛ 'fa bɛ kɔ man Nyanmɪan menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Zude mân nɪn anun'n, ɔ tɪ man cɪnnjɪn fíí kɛ n gélɛ ɛmɔ ɛhɪ anwʊn kalata.
2 Ɔ sanlɪn kɛ mɪn sɪ kɛ ɛmɔ a si bé hue, ɔ man m'an fa ɛmɔ m'an tu mín nʊan nun wɔ Masedʊanɪn asɔnɪn mma'n-mɔ anyunnun. M'an han m'an hele bé kɛ: "Anianman'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Akayi mân nɪn anun ɛlɔ'n, sunmin afʊɛ ɛhɪnlɪn angʊnmɪn yê bɛ bɔbʊalɪ bé nwʊn bɛ sielɪ ɔ." Ɛmɔ anwʊnndɛlɛ'n y'ɔ wowulalɪ bé dɔʊn bé anwʊnsɛlɛ ɔ.
3 Ɛhɪka ati, mɪɪn sʊan anianman ɛhɪ-mɔ ɛmɔ anwʊn ɛlɔ. Yí dɪɛ anɪn, ayɛ'n mɔ y'a yɪ ɛmɔ wɔ mmʊa sɔ nɪn anwʊn nɪn a nyɔ man mgban. Nan kɛ m gbɪnlɪn n ganlɪn yí'n, mɪn kulo kɛ ɛmɔ bɔbʊa bé nwʊn bɛ sie sakpa.
4 Afɪ, sɛ ɛmɔ a mmɔbʊa man bé nwʊn b'a nzie man, nan sɛ Masedʊanɪn amma'n-mɔ b'a soman mín ɛmɔ anwʊn ɛlɔ a, ɔ 'yɔ anyunnunguasɪɛ ɔ man yé. Nan kʊsʊ ɛmɔ anyunnunguasɪɛ dɪɛ mɔ ɔ 'kan ɛmɔ'n 'bʊ sʊ.
5 Ɛhɪka ati, m'an nɪan dede a, anɪn ɔ tɪ kpa kɛ m mán anianman ɛhɪ-mɔ lí mʊa mín nyunnun ɛmɔ anwʊn ɛlɔ. Yí dɪɛ anɪn, ahunnunye acɛdɪɛ'n mɔ ɛmɔ hanlɪn kɛ bɛ 'man'n, anianman ɛhɪ-mɔ kokuan yí nʊan bɛ sie. Afɪ mɪn ngulo man kɛ mɪn tʊ ɛmɔ ɛlɔ a, ɔ yɔ kana. Nan mɪn kulo kɛ ɔ yɔ ahunnunye acɛdɪɛ.
6 Ɛmɔ ati kácɪ kɛ sʊanlan mɔ ɔ'a nnua man dɔʊn'n, ɔ ndɪ man dɔʊn. Nan sʊanlan m'ɔ kɔ lua dɔʊn'n, ɔ 'tɪ dɔʊn.
7 Ɛhɪka ati, mɔ ɛmɔ anun kʊn biala a fua kɛ ɔ 'man'n, ɔ mán. N'ɔ di yí nwʊn yalɛ, ɛsɛ n'ɔ bu yí kɛ bɛ lɛ tinndin yí. Ɔ sanlɪn kɛ sʊanlan m'ɔ yɪ yí kunnun ɔ man'n yê Nyanmɪan kulo yí ɛjɔlɛ ɔ.
8 Afɪ, Nyanmɪan le tunmin ɔ kʊala kɛ ɔ man nyila ngacile'n kʊalaa kan ɛmɔ. Ɔ kʊala kɛ ɔ man ɛmɔ nyan ninnge'n kʊalaa mɔ cian'n cɪan daa. Ɛsɛ ɔ kʊala kɛ ɔ man ɛmɔ nyan yí ɔ bʊ sʊ maan ɛmɔ fa bɛ yɔ nyɔlɪɛ mgbakpa'n kʊalaatin
9 kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan yí'n. Yí nwan:
Ɔ'a hye ninnge dɔʊn kpa
ɔ'a man ehianfʊɛ'n-mɔ.
Yí ahunnunye'n le man eyue.

Menian dɔʊn 'ba nwun Nyanmɪan anwʊn ye

10 Nyanmɪan m'ɔ man kulo sʊanlan like maan ɔ dua ɔ nyan alɪɛ di'n, ɔ 'ba fa ninnge'n kʊalaa mɔ ɛmɔ a mian yí nwʊn'n man ɛmɔ, ɔ 'man ɔ fifi ɔ su mma dɔʊn kpa. Ɔ 'man ɛmɔ ahunnunye'n kʊsʊ su mma dɔʊn kpa.
11 Ɔ 'man ɛmɔ nyan bé nwʊn mɛlɛ biala maan ɛmɔ kʊsʊ yɔ ahunnunye cɪan daa. Ɔ nanndɪ yé sʊ, esika'n mɔ ɛmɔ 'ba yɪyɪ maan yɛ fa yɛ kɔ'n, bé mɔ bé sa 'ba han yí'n, bɛ 'ba la Nyanmɪan asɪ kpa.
12 Ɔ sanlɪn kɛ like sɔ'n mɔ ɛmɔ 'ba yɔ'n, nán Nyanmɪan menian nɪn ala y'ɔ 'ba bʊa bé ɔ, nan ɛsɛ ɔ 'ba man menian dɔʊn nwun Nyanmɪan anwʊn ye.
13 Ɛmɔ ahunnunye like ɛyɔlɛ sɔ'n 'ba man bɛ nwun yí kɛ ɛmɔ kpɪn tɪ yí'n. Menian dɔʊn 'ba wula Nyanmɪan anunminnyanmʊn. Ɔ sanlɪn kɛ ahunnunye ninnge sɔ'n-mɔ mɔ ɛmɔ 'ba fa bʊa bé nʊn ɛhɪnlɪn-mɔ kʊalaatin'n, ɔ kele kɛ ɛmɔ de Kilisi Ɛjɔlɛkpa'n bɛ di bɛ man yí anyɪnnzɔ.
14 Bé kʊsʊ, bɛ 'sɛlɛ Nyanmɪan bɛ man ɛmɔ. Bɛ 'fa ɛmɔ bɛ wula bé kunnun, ɔ fi nyila dɔʊn mɔ Nyanmɪan a yeyila ɛmɔ'n.
15 Yɛ lá Nyanmɪan asɪ. Ɔ sanlɪn kɛ acɛdɪɛ'n mɔ yí muonun ɔ'a fa ɔ'a hye yé'n, bɛ nnyan man yí nwʊn sʊ!

10

Pɔlʊ tunmin'n

1 Mín bəbə mín Pəlʋ, mɪɪn tʋ ɛmə ngalɪɛ. Mɪn kulo kɛ mɪn yə yí bɛtɛɛ ɛsɛ mɪn nwun
anwunnvoe kɛ Kilisi muonun yə yí'n. Nan ɛmə anun mmie-mə lɛ kele kɛ sɛ n wə ɛmə afian
ɛlə a, mɪn kan mín nwʋn asɪ. Kʋsʋ afɪ sɛ n nnʋn man ɛmə afian ɛlə a, mɪn di tutule.
2 Mɪɪn sɛlɛ ɛmə kɛ nán bɛ tinndin mín maan mɪn kele tunmin'n mə n ne yí'n tɛmʋn m'ə m
'ba a ɛmə ɛlə'n. Ɔ sanlɪn kɛ sɛ mɪn ba ɛmə ɛlə a, mɪn 'ba yɪ mín tunmin'n mɪn kele bɛ́ mə bɛ́
nwan yɛ nanndɪ kɛ eyuadɪ nɪn anun menian'n.
3 Ɔ tɪ ananhəlɛ kɛ yɛ tɪ kulo menian, nan kʋsʋ yɛ ngʋn man yɛ́ kʋan dɪɛ'n kɛ kulo menian'n-
mə kpɪn kʋan yí'n.
4 Yɛ́ kʋan ninnge dɪɛ'n-mə nʋn mân ɛhɪ anun menian'n-mə dɪɛ'n tɪ man kʋn. Yɛ́ dɪɛ'n-mə tɪ
Nyanmɪan kʋan ninnge. Bɛ́ nwʋn yə esulo. Bɛ fa bɛ bubu sua mgbili mgbili'n-mə. Yɛ fa yɛ
sɛcɪ ajʋnlɪn ɛtɛ ɛtɛ'n mə menian'n-mə le yí'n.
5 Atubɛnwʋn ninnge m'ə man menian'n-mə nzɪ man Nyanmɪan'n, yɛ fa kʋan ninnge sə'n-
mə yɛ kan bɛ́ yɛ gua asɪ. Ɛsɛ bɛ́ mə bɛ́ nyɪn nzə man Kilisi'n, yɛ sɪ bɛ́ ajʋnlɪn'n yɛ cʋɪn bɛ́ maan
bɛ de yí bɛ di.
6 Y'a bəbʋa yɛ́ nwʋn a yue, sɛ ɛmə man Kilisi anyɪnnzə kpa bəkɔə a, yɛ 'pinnin bɛ́ kʋalaa mə
bɛ mman man yí anyɪnnzə'n.
7 Ɛmə dɪɛ, mə ɛmə anyɪn nwun yí'n y'ɔ tɪ ɛmə cɪnnjɪn ɔ. Yí ti, sɛ sʋanlan kʋn de di kɛ ɔ tɪ Kilisi
dɪɛ a, ɔ títɪ ɔ nían, nán sɛ ɔ tɪ sə man yí a, anɪn ɔ nwún yí kɛ yɛ́ kʋsʋ yɛ tɪ Kilisi dɪɛ.
8 Tunmin'n mə yɛ́ Mɪn a fa a man mín'n, sɛ bəbə m'an fa m'an tu mín nʋan nun maan ɔ'a
bʋ sʋ a, yí nwʋn nyian ngun man mín. Ɔ sanlɪn kɛ, ɛmə kpa ɛyəlɛ ati yê yɛ́ Mɪn a fa a man yɛ́
ɔ, nan nán ɛmə ehuan ti ɔ.
9 Nán kɛ enwonwunlan mə mɪn kulo kɛ mɪn nwonwunlan ɛmə ati y'ɔ man mɪɪn kɛlɛ kalata
ɛhɪ-mə ɔ.
10 Afɪ, ɛ 'nwun ɛjəlɛ mə menian'n-mə kan'n: "Pəlʋ kalata'n-mə anun ɛjəlɛ'n yə sɪ. Nan kʋsʋ
sɛ yí muonun ɔ wə yɛ́ afian ɛwa a, ɔ tɪ bɛtɛɛ, ɛsɛ ɔ nzɪ man bagua nun jʋjə."
11 Bɛ́ mə bɛ kan sə'n, bɛ nwún yí kɛ sɛ yɛ nnʋn man ɛmə afian ɛlə a, ɛjəlɛ m'ə wə kalata'n mə
yɛ kə hɛlɛ yɛ kə nwan ɛmə nɪn anun'n, yí kʋnmgba'n yê sɛ yɛ ba ɛmə afian ɛlə a, yɛ 'kan ɔ.
12 Bɛ́ mə bɛ bu bɛ́ nwʋn kpa bɛ tala bɛ́ manngʋn-mə'n, yɛ nze man kɛ yɛ nʋn bɛ́ sɛ. Ɛsɛ yɛ
nva man yɛ́ nwʋn yɛ ndʋ man bɛ́. Bɛ tɪ menian mə bɛ́ muonun bɛ fʋa bɛ́ nwʋn. Bɛ fa bɛ́ nwʋn
bɛ susu bɛ́ muonun bɛ́ nwʋn. Bɛ́ ajʋnlɪn'n nza man bɛ́.
13 Nan yɛ́ dɪɛ, yɛ ngulo man kɛ yɛ tu yɛ́ nʋan nun maan ɔ bʋ sʋ. Ɔ sanlɪn kɛ lɪka mə Nyanmɪan
a hele kɛ yɛ lí junman'n yɛ jú'n, ɛbɛlɛ yê yɛ 'di yɛ ju ɔ. Nyanmɪan kʋsʋ yê ɔ'a man atɪn maan
y'a li junman'n dede y'a ju ɛmə ɛlə ɔ.
14 Yí ti, yɛ nyə man maan ɔ mmʋ man sʋ. Ɔ sanlɪn kɛ mə yɛ həlɪ ɛmə ɛlə'n, yɛ́ dein yê yɛ lili
mʋa yɛ bəlɪ Ɛjəlɛkpa'n m'ə tʋ de Kilisi'n yɛ heleli ɛmə ɔ.
15 Ɔ man sɛ yɛ lɛ tu yɛ́ nʋan nun an, nán sʋanlan bie junman mə ɔ'a li'n yê yɛ 'fa yɛ 'tu yɛ́
nʋan nun ɔ. Nan yɛ le anyɪndasʋɛ kɛ ɛmə dedi'n 'kə yí nyunnun. Yí dɪɛ anɪn, yɛ di junman
nɪn ɛmə afian ɛlə maan ɔ tɛlɛ kpili kpa dede ɔ kə ju lɪka mə Nyanmɪan heleli yɛ́'n.
16 Yí dɪɛ anɪn, yɛ fi ɛmə ɛbɛlɛ, yɛ kʋala kɛ yɛ kə lɪka fʋfəlɛ yɛ kə bə Ɛjəlɛkpa'n. Nan y'a nva
man abie junman dɪɛ mə ɔ'a li'n y'a ndu man yɛ́ nʋan nun.
17 B'a hɛlɛ wə Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ nɪn anun kɛ: *Sʋanlan m'ə kulo kɛ ɔ tu yí nʋan nun'n, anɪn ə fá like mə*
yɛ́ Mɪn a yə'n ɔ tú yí nʋan nun.
18 Yí sə ati, ananhəlɛ nun, sʋanlan mə yí muonun ɔ fʋa yí nwʋn'n, ɔ tɪ man sʋanlan. Nan
nunhan mə yɛ́ Mɪn muonun fʋa yí'n y'ɔ tɪ sʋanlan ɔ.

11

Pəlʋ nʋn ato mməfʋɛ'n-mə

1 Sɛ bəbə mɪn jʋjə kɛ sʋanlan mə yí ti nnʋn man ɛbɛlɛ a, ɛmə fá yí sə, bɛ jínlan mín nzin!
2 Ɛmə nwún yí kɛ mɪn cʋɪn ɛmə ati nyunnunngunlan kɛ Nyanmɪan cʋɪn yí'n. Ɔ sanlɪn kɛ
ɛmə tɪ kɛ talua muan mə yí ɛnanndɪɛ nɪn anwʋn buli man ɛbʋɪn mə m'an si yí siyɛlɛ m'an
man belenzua kʋnmgba cein ɔ. Belenzua sə'n y'ɔ le Kilisi.
3 Nan yɛ́ nan balasua'n mə bɛ fɛlɛ yí Ɛvʋ'n manlɪn owo'n lakalɪ yí. Yí ti, mɪn susu ɛmə anwʋn
kɛ Kilisi mə ɛmə a fa bɛ́ nwʋn b'a man yí kanlanman kanlanman'n, ɛmə ati 'ba kaci bɛ yaci
yí bɛ tʋ.
4 Ɔ sanlɪn kɛ y'a bə Kilisi anwʋn ɛjəlɛ'n y'a hele ɛmə. Nan afɪ, ə yə sɛ mə sʋanlan biala ba ɛmə
ɛlə, ə bə Zozi fʋfəlɛ anwʋn ɛjəlɛ ə kele ɛmə a, ɛmə de yí tʋ nun ə? Y'a han Wawɛ Nwannzan-
nwannzan nɪn anwʋn ɛjəlɛ'n y'a hele ɛmə. Nan afɪ, ə yə sɛ mə sʋanlan biala ba ɛmə ɛlə ə kan
wawɛ fʋfəlɛ anwʋn ɛjəlɛ ə kele ɛmə a, ɛmə de yí tʋ nun ə? Y'a bə Ɛjəlɛkpa'n y'a hele ɛmə. Nan
afɪ, ə yə sɛ mə sʋanlan biala ba ɛmə ɛlə, ə bə ɛjəlɛkpa fʋfəlɛ ə kele ɛmə a, ɛmə de yí tʋ nun kpa
ə?
5 Ɛmə mməfʋɛ mgbili mgbili sə'n-mə, bɛ ndala man mín like fíí anun.

6 Sɛ bagua nun yê mɪn nzɪ man jʊjɔ a, nán Nyanmɪan ninnge'n-mɔ ɛsɪɛ nun ɔ. Afɪ, y'a man
ɛmɔ a nwun yí sɔ yuein tɛmʊn biala nʊn ninnge kʊalaa anun.
7 Mɛlɛ mɔ m malɪ ɛmɔ ɛlɔ m mɔlɪ Nyanmɪan Ɛjɔlɛkpa'n n gelelɪ ɛmɔ'n, m'an nne man ɛmɔ
babulu kʊn. Nan mín bɔbɔ muonun, m mɛbɛlɛlɪ mín nwʊn asɪ n nili junman n nɪanlɪn mín
nwʊn manlɪn ɛmɔ nyanlɪn anunminnyanmʊn. Like sɔ'n mɔ n yɔlɪ'n, kanngʊ ɛtɛ yê m'an yɔ
ɔ?
8 N gbʊkpʊlɪ asɔnɪn ɛhɪnlɪn-mɔ anwʊn, bɛ tualɪ mín kalɛ yê n valɪ m mʊalɪ ɛmɔ ɔ.
9 Mɛlɛ mɔ anɪn n wɔ ɛmɔ afian ɛlɔ mɔ emian'n tʊlɪ mín'n, m'an man sʊanlan fíí a mmɔ man
mín nwʊn kalɛ. Ɔ sanlɪn kɛ anianman'n-mɔ mɔ bɛ fi Masedʊanɪn mân nun ɛlɔ bɛ walɪ'n,
ninnge'n kʊalaa mɔ anɪn m'an mian yí nwʊn'n, bɛ falɪ bɛ bɛlɛlɪ mín. N zielɪ mín nwʊn ye,
m'an man sʊanlan fíí a mmɔ man mín nwʊn kalɛ. Yê mɪn 'sie mín nwʊn ye sɔ cɪan daa.
10 Sɛ ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ Kilisi wɔ mín nun an, ɛbɛlɛ ndutue dɪɛ mɔ mɪn di'n, sʊanlan fíí ngʊala
ngan man yí nzin ɛjɔlɛ wɔ Akayi mân bɔndɪn nɪn anun.
11 Mɪn yɔ sɔ ti a, asʊ ɔ kele kɛ mɪn ngulo man ɛmɔ ɔ? Nyanmɪan muonun sɪ kɛ mɪn kulo
ɛmɔ.
12 Mɔ m'an yɔ'n, mɪn 'yɔ yí sɔ cɪan daa man anyunnunguasɪɛ kan bé mɔ bɛ kulo kɛ bɛ nyan
atɪn bɛ tu bé nʊan nun'n. Ɔ sanlɪn kɛ bé nwan bɛ di bé junman'n kɛ yɛ kpɪn yɛ di yé dɪɛ'n.
13 Menian sɔ'n-mɔ tɪ ato mmɔfʊɛ. Bɛ laka menian bɛ yɔ kɛ Kilisi mmɔfʊɛ y'ɔ le bé.
14 Bé nyɔlɪɛ sɔ'n nzin man yé nwʊn fíí sʊa. Afɪ, Satan muonun kʊala ɔ kaci yí nwʊn kɛ
nyanmɪansʊ bɔfʊɛ mɔ yí anunminnyanmʊn'n ta kɛ kanlannɪɛ ɔ.
15 Yí ti, sɛ Satan ngʊa'n-mɔ lɛ yɔ bé nwʊn kɛ bɛ tɪ ngʊa kpa a, ɛhɪ nzin man yé nwʊn fíí sʊa.
Nan ayuelɪɛ cɪan nɪn anun yê bɛ 'nyan bé nyɔlɪɛ'n-mɔ anwʊn ahatua ɔ.

Pɔlʊ ɛfɛ'n

16 Mɪɪn kan yí biekun kɛ sʊanlan fíí n'ɔ bu yí kɛ m'an sɛ. Sɛ kʊsʊ ɛmɔ bu mín kɛ m'an sɛ a,
anɪn ɛmɔ lé mín bɛ tó nun, bɛ mán mín kʊsʊ n vá n dú mín nʊan nun kaan.
17 Ɛjɔlɛ mɔ mɪɪn kan yí kɪkaala'n, ɔ fi man yé Mɪn. Nan sɛ m'an han mín nʊan nun etue ɛjɔlɛ
a, anɪn mɪɪn jʊjɔ kɛ mín ti a sɛcɪ.
18 Kɛmɔ afɪ menian mmie-mɔ dɔʊn tu bé nʊan nun kɛ eyuadɪ amma yɔ yí'n, yí ti mín kʊsʊ,
mɪn 'tu mín nʊan nun bie.
19 Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ mɔ bɛ tɪ ngɛlɛfʊɛ'n, ɛmɔ tie bɛ si sɛnvʊɛ'n-mɔ sʊ, ɛhɪka yɔ ɛmɔ fɛ kpa.
20 Sɛ bɛ lɛ sie ɛmɔ kɛ nganga a, ɛmɔ kpɪnlɪn sʊ, sɛ bɛ lɛ di ɛmɔ dufule a, ɛmɔ kpɪnlɪn sʊ, sɛ bɛ
lɛ laka ɛmɔ a, sɛ bɛ lɛ tu bé nwʊn bɛ kele ɛmɔ a, ɛmɔ kpɪnlɪn sʊ, sɛ bɛ lɛ kpacɪ ɛmɔ anyɪnsʊ a,
ɛmɔ kpɪnlɪn sʊ.
21 Yɛ lɛ kan yí ananhɔlɛ, ɔ tɪ nyian. Y'a nnyan man anwʊnsɛlɛ y'a nyɔ man ɛmɔ sɔ.
Nan kʊsʊ like biala mɔ sʊanlan kʊn kʊala kɛ ɔ nanndɪ sʊ ɔ tu yí nʊan nun'n, mɪɪn jʊjɔ kɛ mín
ti a sɛcɪ, mín kʊsʊ mɪn kʊala kɛ mɪn nanndɪ sʊ bie mɪn tu mín nʊan nun.
22 Sɛ bɛ tɪ Ebele a, mín kʊsʊ, n dɪ Ebele. Sɛ sakpa bɛ tɪ Izalayɛ menian an, mín kʊsʊ, sakpa n
dɪ Izalayɛ sʊanlan. Sɛ bɛ tɪ Abalahamʊn abʊsʊ menian an, mín kʊsʊ, n dɪ Abalahamʊn abʊsʊ
sʊanlan.
23 Sɛ bɛ tɪ Kilisi ngʊa a, mín kʊsʊ, n dɪ Kilisi akʊa. Mɪɪn jʊjɔ kɛ mín tɪ a sɛcɪ. Kilisi ngʊa sɔ'n
mɔ bɛ tɪ'n, mɪn tala bé. M'an li junman m'an tala bé. B'a tʊ mín fiadɪ dɔʊn a tala bé. B'a bʊ
mín dɔʊn a tala bé. Ɛfɔfʊan mɔ ewue a fɔfʊan mín'n, mɪn tala bé.
24 Zufʊ'n-mɔ hyɪlɪ mín ngʊkʊn ngʊkʊn fâ nnun. Kʊn biala anun, bɛ fin mín mgbele
abulasan nʊn ngʊanlan.
25 *Lɔmʊn menian'n-mɔ sɔlɪ mín nun ngʊkʊn ngʊkʊn fâ nsan. Kʊn biala anun, bɛ fin mín
mgbele. Ɛsɛ cɪan kʊn, bɛ tʊtʊlɪ mín ɛbʊɛ, ahan bɛ kun mín. Yɛ butuli asue nun ngʊkʊn ngʊkʊn
fâ nsan. Tɛmʊn kʊn anun, n nili cɪan kʊn asue nun.
26 Mín atɪn etue nwala'n mɔ mɪn tu nɪn anun, mɪn nwun ninnge esulo kpa. Bie sʊa, mɪn
ngʊala man asue'n-mɔ kpɛ, mɪn nʊn kodiawu-mɔ yia, mín nianman Zufʊ'n-mɔ nʊn bé mɔ bɛ
tɪ man Zufʊ'n man mɪn nwun amannɪnhunlun. Mɪn ka kulo mgbili'n-mɔ asʊ a, mɪn nwun
amannɪnhunlun. Mɪn fa nanmue atɪn'n-mɔ a, mɪn nwun amannɪnhunlun. N nanndɪ asue
jenvie nɪn anyɪnsʊ a, mɪn nwun amannɪnhunlun. Bé mɔ bɛ tɪ man anianman kpa'n-mɔ, bé
kʊsʊ, bɛ man mɪn nwun amannɪnhunlun.
27 Junman ngiketee mɔ m'an li ɔ nʊn yalɛ mɔ m'an nwun yí'n, ɔ tɪ man nzɛmɪndɛ. Tɛmʊn
bie, mɪn nnyan man atɪn mɪn nna man, ɛhɔɛ nʊn nzuhoe kun mín, mɪn kpati mɪn cɪ ɛhɔɛ. Bie
kʊsʊ a, mɪn nnyan man taladɪɛ mɪn nwula man, ɛyɛlɛ kun mín dede ɔ wʊlʊ mín kunnun.
28 Bɛ ngan man ɛjɔlɛ mun. Cɪan daa, asɔnɪn'n-mɔ kʊalaa anwʊn nzusue la mín nwʊn.
29 Sɛ asɔnɪn nɪn anun sʊanlan kʊn le man anwʊnsɛlɛ a, anɪn ɔ tɪ kɛ mín kʊsʊ, n nne man
anwʊnsɛlɛ. Sɛ bie tɔ ɛtɛ nɪn anun an, mɪn di yí nwʊn yalɛ sʊnman.
30 Sɛ ɔ di mɔ mɪn tu mín nʊan nun an, ninnge'n-mɔ mɔ n nne man nun anwʊnsɛlɛ nɪn
anwʊn yê mɪn 'fa mɪn 'tu mín nʊan nun ɔ.

31 Nyanmɪan m'ɔ tɪ yé Mɪn Zozi Asɪ'n, ɔ sɪ kɛ ɛjɔlɛ'n mɔ m'an han'n tɪ ananhɔlɛ. Yí ti, nyila hán yí dunman'n cɪan daa!
32 Mɔ anɪn n wɔ Damasɪ kulo nɪn asʊ'n, mín ɛhyɪɛ ati, belemgbin Aletasɪ kʊnmanna'n kɔ yɪ nzalafʊ kɛ bɛ sísa kulo nɪn anwʊn anʊan'n-mɔ.
33 Ɛhɪ ati, bɛ kɔ sie mín ece nun, bɛ kɔ jula mín mɛnzɛlɛ kʊn anun kulo nɪn anwʊn talɛ nɪn anzin. Kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ kʊnmanna sɔ nɪn asa a ngan man mín nɪn anɪn.

12

Like mɔ Nyanmɪan yɪlɪ helelɪ Pɔlʊ'n

1 Bé nʊan nun etue'n tɪ man like kpa. Nan kʊsʊ mɪn 'tu, afɪ ninnge mɔ yé Mɪn a yɪ a hele mín mɔ m'an nwun yí mín nyɪnsʊ, ɔ nʊn mɔ ɔ'a yɪ ɔ'a hele mín ɛlalɪɛ nun'n, mɪn 'kan yí nwʊn ɛjɔlɛ mɪn 'kele ɛmɔ.
2 Mɪn sɪ Kilisi menian'n-mɔ anun kʊn. Nyanmɪan falɪ yí fʊlɪ yí nwʊn ɛlɔ. Yí afʊɛ bulu nʊn nnan ahɪ. (Sɛ ɔ le yí nwʊnnaan kʊnlʊn-ngʊnlʊn'n yê Nyanmɪan manlɪn ɔ fʊlɪ hɔlɪ yí nwʊn ɛlɔ e, sɛ kʊsʊ yí wawɛ'n yê Nyanmɪan manlɪn ɔ fʊlɪ hɔlɪ yí nwʊn ɛlɔ e, mɪn nzɪ man, Nyanmɪan muonun y'ɔ sɪ ɔ.)
3 Mɪn sɪ kɛ sʊanlan sɔ'n fʊlɪ hɔlɪ nyanmɪansʊ. (Nan kʊsʊ sɛ ɔ le yí nwʊnnaan kʊnlʊn-ngʊnlʊn'n yê Nyanmɪan manlɪn ɔ fʊlɪ hɔlɪ yí nwʊn ɛlɔ e, sɛ kʊsʊ yí wawɛ'n yê Nyanmɪan manlɪn ɔ fʊlɪ hɔlɪ yí nwʊn ɛlɔ e, yí dɪɛ, mɪn nzɪ man, Nyanmɪan muonun y'ɔ sɪ ɔ.)
4 Ɛjɔlɛ m'ɔ tɪlɪ yí ɛlɔ'n, ɔ tɪ yí ngʊnmɪn yí dɪɛ. Ɔ le man atɪn ɔ ngan ɔ ngele man sʊanlan.
5 Sʊanlan sʊa yê mɪn di yí nwʊn fɛ mɔ mɪn kʊala mɪn fa mɪn tu mín nʊan nun ɔ. Nan mɪn nva man mín muonun mɪn ndu man mín nʊan nun. Sɛ mɪn 'tu mín nʊan nun an, anɪn mɪn nɪan ninnge'n-mɔ mɔ n nne man nun anwʊnsɛlɛ nɪn anwʊn yê mɪn 'fa mɪn 'tu mín nʊan nun ɔ.
6 Sɛ n gulolɪ kɛ mɪn 'tu mín nʊan nun an, nán kɛ mín ti a sɛcɪ ɔ, ɔ sanlɪn kɛ mɔ mɪn 'ba han'n tɪ ananhɔlɛ. Nan mín dɪɛ, mɪn ndu man mín nʊan nun. Yí dɪɛ anɪn, sʊanlan bie mmu man mín sʊanlan kpili ɔ ndala man like mɔ bɛ nwun yí mín nwʊn'n, anaan ɛjɔlɛ mɔ mɪn kan mɔ bɛ tɪ'n.
7 Ɛhɪ, ninnge mɔ Nyanmɪan yɪlɪ helelɪ mín'n tɪ mgbili mgbili sʊnman. Nan kɛ ɔ kɔ yɔ nán m'an ndu man mín nwʊn'n, Nyanmɪan kɔ man ewue kɔ tɔ mín nwʊn. Afɪ, Satan kɔ yɪ yí bɔfʊɛ'n kʊn kɛ ɔ hélе mín ahʊlʊwa nán m'an ndu man mín nwʊn.
8 Ɛhɪ a, n gɔ sɛlɛ yé Mɪn ngʊkʊn ngʊkʊn fâ nsan kɛ ɔ mán mín nwʊn sá.
9 Yé Mɪn kɔ bua mín kɛ: “Anwunnvoe'n mɔ mɪn nwun wɔ́'n, ɔ bʊ sʊ. Ɔ sanlɪn kɛ mɛlɛ mɔ wɔ́ anwʊnsɛlɛ'n kɔ yue'n yê mɪn man ɛ nwun mín tunmin nɪn ɔ.” Yí ti, sɛ mɪn 'tu mín nʊan nun an, anɪn ninnge'n-mɔ mɔ n nne man nun anwʊnsɛlɛ nɪn anwʊn yê mɪn tu mín nʊan nun ɔ. Yí dɪɛ anɪn, Kilisi fa yí tunmin'n sisa mín.
10 Yí sɔ ati, mɪn di mín anwʊnsɛlɛ'n mɔ n nne man yí nɪn anwʊn fɛ. Ɛkpɛ'n mɔ bɛ kpɛ mín'n, ɔ nʊn alʊabɔ'n, ɔ nʊn nyinlinlin'n mɔ mɪn nwun yí'n, ɔ nʊn ahʊlʊwa'n mɔ bɛ kele mín wɔ Kilisi dunman nun'n, mɪn di yí kʊalaa anwʊn fɛ. Ɔ sanlɪn kɛ mɛlɛ mɔ anwʊnsɛlɛ kɔ yue mín nun'n yê mɪn nyan anwʊnsɛlɛ ɔ.

Pɔlʊ di Kolɪntɪ asɔnɪn mma'n-mɔ anwʊn yalɛ

11 Sɛ mɪn jʊjɔ kɛ mín ti a sɛcɪ a, ɔ fi ɛmɔ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ y'ɔ sɛ kɛ bɛ lé mín ti alɔman ɔ. Nan sɛ n dɪ man like fíí bɔbɔ a, ɛmɔ mmɔfʊɛ mgbili mgbili sɔ'n-mɔ ndala man mín.
12 Mɛlɛ mɔ anɪn n wɔ ɛmɔ afian ɛlɔ'n, n zili abʊtalɛ wɔ emian kʊalaa m'ɔ tʊlɪ mín nɪn anun. N yɪlɪ atɛlɛ ɔ nʊn asinbɛnwʊn ninnge ɔ nʊn nzɔlɛ m'ɔ kele kɛ sakpa n dɪ Kilisi bɔfʊɛ.
13 Nzu like dɪɛ yê n yɔlɪ m manlɪn asɔnɪn ɛhɪnlɪn-mɔ mɔ m'an nyɔ man bie m'an mman man ɛmɔ ɔ? Anaan kɛmɔ m'an mman ɛmɔ a mmɔ man mín nwʊn kalɛ'n, sɛ yí nwʊn akpue y'ɔ lɛ kun ɛmɔ a, anɪn ɛmɔ ehyiewu!
14 M'an sesie mín nwʊn a yue kɛ mɪɪn ba ɛmɔ anwʊn ɛlɔ. Mɪn de mɪn di kɛ yí kpê nsan nɪn asʊ mɔ mɪn 'ba ɛlɔ anɪn. Nan kʊsʊ, sɛ mɪn ju ɛlɔ a, mɪn mman ɛmɔ anun bie fíí mmɔ man mín nwʊn kalɛ. Ɔ sanlɪn kɛ nán ɛmɔ esika'n y'ɔ cian mín ɔ, nan ɛmɔ muonun yê ɛmɔ anwʊn cian mín ɔ. Afɪ, sɪɛ'n-mɔ y'ɔ di kɛ bɛ kpʊnndɛ esika bɛ sie bé mma nganngan'n-mɔ ɔ, nan nán mmatʊnman y'ɔ di kɛ bɛ kpʊnndɛ esika bɛ sie bé sɪ-mɔ ɔ.
15 Nan mín dɪɛ, sɛ mɪn fa yí kʊalaa mɔ n ne yí'n mɪn bʊa ɛmɔ, ɛsɛ mɪn fa mín nwʊn mɪn tɪ mɪn bʊka sʊ mɪn bʊa ɛmɔ a, ɔ yɔ mín fɛ. Afɪ, sɛ bɔbɔ ɛmɔ ngulo man mín an, mín dɪɛ, mɪn kulo ɛmɔ kpa.
16 Ɛmɔ de tʊ nun kɛ m'an mman sʊanlan fíí a mmɔ man mín nwʊn kalɛ. Nan ɛmɔ anun sʊanlan kʊn kʊala kan kɛ m'an bɔ ngɛlɛ m'an laka ɛmɔ maan ɛmɔ a tɔ ngaa nun.
17 Asʊ bé mɔ yê n zʊanlɪn bé ɛmɔ anwʊn ɛlɔ'n, n nanndɪlɪ bie sʊ n nakalɪ ɛmɔ ɔ?

18 N zɛlɛlɪ Titɪ kɛ ɔ hɔ́ ɛmə anwʊn ɛlə. N zʊanlɪn yí nʊn anianman'n mə ɛmə sɪ yí'n. Asʊ ɛmə
kʊala kan kɛ Titɪ hɔlɪ'n, ɔ lakalɪ ɛmə ɔ lelɪ like ɔ? Mɪn nʊn Titɪ, yɛ́ ajʊnlɪn'n kʊalaa tɪ kʊn, ɛsɛ yɛ́
bala mə yɛ́ bɔ'n tɪ kʊn.
19 Bɪcɪ, ɛmə jʊnlɪn kɛ ndɛnvɛ yɛ̂ yɛ lɛ kpʊnndɛ wɔ ɛmə anyunnun ɔ? Cɛcɛ, nán yí sɔ ɔ. Nan
like mə Kilisi muonun kulo'n yɛ̂ yɛ lɛ kan wɔ Nyanmɪan anyunnun ɔ. Anianman-mə, yɛ kulo
kɛ ɛmə dedi'n kɔ yí nyunnun, yí ti yɛ̂ yɛ lɛ kan ɛhɪ kʊalaa ɔ.
20 Mɪn sulo nun, afɪ, mɪn ba mɪn tʊ ɛmə ɛlə, nán sɛ ɛmə asɪtanlan'n tɪ man sɛsɛ a, ɔ ngɔ yɔ
man mín fɛ. Ɛbɛlɛ nɪn anun, ɛmə kʊsʊ lɛ ngɔ tie man mín. Mɪn sulo kɛ ɔ kɔ kaci butule, ɛkpə,
ɛya, mannzʊan, nzʊba, ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛhan, atubɛnwʊn ɔ nʊn kʊasɪadɪ nyɔlɪɛ ɛmə afian.
21 Mɪn sulo kɛ ɛmə anwʊn ɛlə ɛhɔlɛ'n mə mɪn 'ba hɔ biekun'n, ɛmə kɔ man anyunnunguasɪɛ
kɔ han mín wɔ mín Nyanmɪan anyunnun. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmə anun mmie-mə dɔʊn yɔlɪ satɪlɪfʊɛ
nyɔlɪɛ, bɛ tʊnlɪn ajaa, ɛsɛ bɛ yɔlɪ ninnge mgban mgban. B'a nnun man bɛ́ nwun b'a nyaci
man nyɔlɪɛ ɛtɛ sɔ'n-mə b'a ngua man. Yí ti, sɛ mɪn tʊ ɛmə ɛlə a, mɪn 'sun mɪn gua bɛ́ nwʊn.

13

Pɔlʊ 'ba kannzʊ Kolɪntɪ asɔnɪn mma'n-mə

1 Ɛhɪ, sɛ mɪn ba ɛmə anwʊn ɛlə biekun an, anɪn yí kpê nsan asʊ ahɪ. Kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kele'n:
Ɛjɔlɛ kʊalaa mə bɛ 'di'n, ɔ di kɛ bɛ nyan yí nwʊn adanzɪɛ nnyuan anaan nsan.
2 Mɛlɛ mə m malɪ ɛmə ɛlə m'ɔ tian yí nnyuan'n, n gannzʊlɪ bɛ́ mə bɛ bɔ bala ɛtɛ'n-mə nʊn bɛ́
bʊ nga'n. Ɛnɛ mə n nnʊn ɛmə afian ɛlə'n, ɛsɛ mɪɪn kannzʊ bɛ́ mə bɛ bɔlɪ bala ɛtɛ'n ɔ nʊn bɛ́ bʊ
nga'n kɛ, sɛ mɪn tʊ ɛmə ɛlə a, mɪn ngɔ nwun man sʊanlan fɪí anwʊn anwunnvoe.
3 Afɪ, kɛmə ɛmə kulo kɛ bɛ nwun yí kɛ Kilisi nanndɪ mín sʊ yɛ̂ ɔ kan yí ɛjɔlɛ'n, ɛmə 'ba nwun
yí kʊsʊ. Kilisi tɪ man ɛmə anwʊn ɛfʊan, nan ɔ le tunmin wɔ ɛmə afian.
4 Ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ mɛlɛ mə bɛ 'bʊbɔ yí kʊlʊwa nɪn asʊ'n, ɔ lolɪ yí nwʊn nun maan bɛ bʊbɔ yí
sʊ. Nan kɪkaala dɪɛ, Nyanmɪan tunmin nun, ɔ tɪ asɪ. Kɛmə yɛ nʊn yí a yɔ munmuan kʊn'n, yɛ́
kʊsʊ y'a yɔ bɛtɛɛ. Nyanmɪan tunmin nun, ɛmə anwʊn bala'n mə yɛ bɔ'n, yɛ nʊn Kilisi m'ɔ tɪ
asɪ'n yɛ̂ yɛ bɔ ɔ.
5 Ɛmə muonun sɔ́ bɛ́ nwʊn bɛ nían sɛ ɛmə de Kilisi bɛ di a. Ɛmə a nwun yí kɛ Zozi Kilisi wɔ
bɛ́ afian, nán yí ɔ? Sɛ ɛmə nɪan nán ɔ nnʊn man bɛ́ afian an, anɪn ɔ kele kɛ ɛmə nne man yí bɛ
nni man.
6 Mɪn yɔ ajʊnlɪn kɛ ɛmə nwun yí kɛ yɛ de Kilisi yɛ di.
7 Yí ti, yɛ sɛlɛ Nyanmɪan yɛ man ɛmə nán ɛmə a ndɔ man ɛtɛ nɪn anun fɪí, yí dɪɛ anɪn yɛ nvʊ
man ɛmə ati anwʊn. Nán kɛ yɛ́ kpa mə yɛ tɪ ati ɔ. Nan yɛ sɛlɛ Nyanmɪan kɛ ɔ mán ɛmə bɔ́ bala
kpa.
8 Ɔ sanlɪn kɛ sɛ ɛmə di ananhɔlɛ a, yɛ ngʊala man ananhɔlɛ sɔ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ fɪí kan.
Nan yɛ le tunmin yɛ di ananhɔlɛ nɪn anzin.
9 Ɔ man sɛ ɛmə jin bɛ́ ja nun, nán yɛ le man anwʊnsɛlɛ a, yɛ di yí nwʊn fɛ. Yí ti, yɛ́ mmʊtʊɛ'n-
mə anun, yɛ sɛlɛ Nyanmɪan kɛ ɔ bɔ́ka ɛmə maan bɛ́ ɛnanndɪɛ'n yɔ́ fɔ́ún kɛ yí muonun ɔ kulo
yí'n.
10 Like ati mə mɪɪn kɛlɛ ɛmə nɪn anɪn, afɪ n nnʊn man ɛmə afian ɛlə. Yí dɪɛ, sɛ mɪn ba ɛmə
anwʊn ɛlə a, anɪn mɪn nnanndɪ man tunmin'n mə yɛ́ Mɪn a man mín nɪn asʊ mɪn mbinnin
man ɛmə. Nan mɪn fa tunmin sɔ'n mɪn wowula ɛmə anwʊnsɛlɛ mɪn bʊka ɛmə.

Ngalɪɛ

11 Kikaala dɪɛ, anianman-mə, mín nʊan a tɔ. Ɛmə lí fɛ, bɛ yɔ́ like mə Nyanmɪan kulo'n. Ɛmə
cícɪ bɛ́ nwʊn lʊa. Bɛ mán bɛ́ nʊan sɛ́ bɛ́ nwʊn, bɛ tánlan wɔ anzʊnunjɔ nun. Sɛ ɛmə yɔ yí sɔ a,
Nyanmɪan m'ɔ tɪ ehulo Nyanmɪan m'ɔ man alʊacɪcɪɛ'n, ɔ nʊn ɛmə 'tanlan.
12 Ɛmə bísa bɛ́ nwʊn ahɪn anianman nun, bɛ tɔ́ bɛ́ nwʊn nun.
13 Nyanmɪan menian'n-mə mə bɛ nʊn yɛ́ wɔ ɛwa'n, bɛ́ kʊalaa bɛ́ nwan bɛ 'bisa ɛmə ahɪn.
14 Yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi m'ɔ nwun ɛmə anwʊn anwunnvoe'n, Nyanmɪan m'ɔ kulo ɛmə'n, ɔ nʊn
Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n m'ɔ man ɛmə di anʊannzɛ'n, bɛ nʊn ɛmə kʊalaa tánlan.

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ HƐLƐLI NWANLIN GALASI MAN NIN ANUN ASƆNIN MMA'N-MƆ'N

M'ɔ wɔ nun'n

Pəlʋ bəlı asɔnın Galasi mân nın anun kulo mgbili'n mmie-mə asʋ. Galasi mân sɔ'n, ɛnɛ bɛ fɛlɛ yí Tuluki mân. Nan mə Pəlʋ fi ɛbɛlɛ həlı'n, ɔ kɔ tı kɛ Zufʋ menian mmie-mə a hɔ ɛlɔ bɛ lɛ kekele ninnge ngacile. Bɛ́ nwan Pəlʋ tı man Zozi bɔfʋɛ kpa, ɔ nni man Moyizı mala nın asʋ, ɛsɛ ɔ nni man Zufʋ'n-mə amanmuo nın asʋ. Bɛ́ ngehele nın anun, bɛ lɛ kele bɔbɔ kɛ ɔ tı cınnjın kɛ bɛ kpɛ́ mmelenzua'n-mə mmian nun nán b'a nyan bɛ́ ti. Pəlʋ lɛ sa yí nın ɔ bua bɛ́ bie anwʋnsɛlɛ sʋ wɔ yí nwʋn ɛjəlɛ ɛtɛ'n ɔ nʋn Zozi Kilisi Ɛjəlɛkpa'n mə ɔ'a bɔ nın anwʋn ɛjəlɛ ɛtɛ mə Zufʋ sɔ'n-mə a han'n.

Kalata nın ati 1-2, Pəlʋ lɛ kan like m'ɔ sı ɔ nʋn mə ɔ'a nwun yí m'ɔ kele kɛ ɔ tı Zozi Kilisi bɔfʋɛ sakpa nın ɛjəlɛ. Zozi Kilisi muonun y'ɔ fɛlɛlı yí ɔ. Kalata nın ati 3-4, Pəlʋ lɛ kele kɛ nán Moyizı mala'n y'ɔ man sʋanlan nyan yí ti ɔ, nan dedi'n m'ɔ wɔ yɛ́ Mın Zozi anun'n y'ɔ man sʋanlan nyan yí ti ɔ. Kalata nın ati 5-6, Pəlʋ lɛ kan kele yí nianman asɔnın mma'n-mə kɛ nán bɛ tie Zufʋ sɔ'n-mə ngehele'n. Nan bɛ tíla bɛ́ dedi'n m'ɔ wɔ Zozi Kilisi nun nın anun, bɛ mán Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n tínngɛ bɛ́ atın bɛ bɔ́ bala m'ɔ tı kpa. Kalata nın agualıɛ nun, Pəlʋ lɛ kannzʋ bɛ́ mə bɛ kulo kɛ bɛ tinndin menian maan bɛ kpɛ bɛ́ mmian nun'n.

Ahın ebisa

1 Mín Pəlʋ mə n dı Zozi bɔfʋɛ'n, mín yɛ̂ mın kɛlɛ kalata ɛhı mın nwan ɛmə ɔ. Nán menian'n-mə anaan sʋanlan yɛ̂ ɔ sielı mín bɔfʋɛ ɔ. Nan Zozi Kilisi nʋn Nyanmıan m'ɔ tı yɛ́ Sı mə ɔ'a jasʋ Zozi fi ewue nun'n, bɛ́ yɛ̂ b'a sie mín bɔfʋɛ ɔ.

2 Anianman'n-mə mə bɛ nʋn mín yɛ wɔ ɛwa'n, bɛ nʋn mín yɛ̂ yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhı yɛ nwan ɛmə mə bɛ wɔ asɔnın nın anun Galasi mân nın anun ɛlɔ nın ɔ.

3 Yɛ 'bisa ɛmə ahın. Nyanmıan m'ɔ tı yɛ́ Sı'n, ɔ nʋn Zozi Kilisi m'ɔ tı yɛ́ Mın'n, bɛ nwún ɛmə anwʋn anwunnvoe bɛ mán ɛmə alʋa cícı bɛ́ nwʋn.

4 Yɛ́ ɛtɛ'n dunman nun, Zozi Kilisi falı yí nwʋn yılı tɛɛ maan y'a nyan yɛ́ ti. Ɔ man mân ɛhı anun ninnge ɛtɛ'n-mə le man tunmin yɛ́ sʋ kón. Zozi Kilisi yəlı Nyanmıan m'ɔ tı Sıɛ nın akunnun like.

5 Anunminnyanmʋn hán Nyanmıan cıan daa! Amın!

Ɛjəlɛkpa'n tı ba kʋnmgba cein

6 Ɔ sin mín nwʋn kpa kɛ kıkaala ɛhı, ɛmə a kaci bɛ́ nzin b'a si Nyanmıan. Zozi Kilisi anwunnvoe'n mə ɔ'a nwun ɛmə'n dunman nun, Nyanmıan a fɛlɛ ɛmə. Nan kʋsʋ afı ɛmə a kaci bɛ́ nzin b'a si yí bɛ lɛ tie ɛjəlɛkpa fʋfəlɛ.

7 Nán kɛ ɛjəlɛkpa fʋfəlɛ biekun wɔ ɛbɛlɛ ɔ. Nan menian mmie-mə lɛ sɛcı ɛmə ati anun. Afı bɛ kulo kɛ bɛ kaci Kilisi Ɛjəlɛkpa'n.

8 Yí ti, sɛ yɛ́ nun sʋanlan kʋn bɔbɔ, anaan nyanmıansʋ bɔfʋɛ'n bie ba bɔ ɛjəlɛkpa kele ɛmə, sɛ ɛjəlɛkpa sɔ'n nʋn mə yɛ bəlı yɛ helelı ɛmə'n tı man kʋn an, munnzue hán sʋanlan sɔ'n!

9 Y'a li mʋa y'a han y'a hele ɛmə, ɛsɛ mın kan mín funlan nun kɛ, sɛ sʋanlan bie ba bɔ ɛjəlɛkpa kele ɛmə, sɛ ɛjəlɛkpa sɔ'n nʋn mə b'a li mʋa ba bɔ ba hele ɛmə'n tı man kʋn an, munnzue hán sʋanlan sɔ'n.

10 Asʋ mın kulo kɛ menian'n-mə yı mín ayɛ anaan Nyanmıan yí mín ayɛ ati yɛ̂ mın kan sɔ ɔ? Asʋ mın kpʋnndɛ kɛ mın yɔ like mə menian'n-mə kulo ɔ? Cɛcɛ, ɔ sanlın kɛ sɛ mın kpʋnndɛ kɛ mın yɔ like mə menian'n-mə kulo a, anın n dı man Kilisi akʋa kón.

Kɛ ɔ kpınlın yəlı mə Pəlʋ kacili Zozi bɔfʋɛ'n

11 Anianman-mə, mın kan mın kele ɛmə kɛ Ɛjəlɛkpa'n mə m məlı n gelelı ɛmə'n, ɔ tı man like mə kulo sʋanlan dasannin yɛ̂ ɔ'a hyıhyɛ ɔ.

12 Ɔ sanlın kɛ, nán sʋanlan yɛ̂ ɔ falı wulalı mín sa nun anaan ɔ heheleli mín ɔ. Nan Zozi Kilisi muonun yɛ̂ ɔ yılı ɔ helelı mín ɔ.

13 Daba mə anın mın nʋn Zufʋ'n-mə yɛ́ asɔnın'n tı kʋn'n, ɛmə tılı mín abalabɔ mə mın bɔ nın anwʋn ɛjəlɛ. Ɛmə sı kɛ anın mın kele Nyanmıan asɔnın mma'n-mə yalɛ kpili kpa. Ɛsɛ anın mın kulo kɛ mın bɔ yí bʋsʋ.

14 Zufʋ'n-mə mə bɛ wɔ yɛ́ mân nın anun'n, bɛ́ mə mın nʋn bɛ́ yɛ tı tikpɛ yɛ́ Zufʋ asɔnın nın anun'n, anın mín nwʋn tɛ mín yɛ́ nan-mə amanmuo mə bɛ helelı yɛ́ nın anun ɔ tala bɛ́ kʋalaatin.

15 Nan Nyanmɪan a nwun mín nwʋn anwunnvoe. Mɔ anɪn bɛ wʋlɪ man mín'n, Nyanmɪan
yɪlɪ mín ɛsɛ ɔ fɛlɛlɪ mín kɛ n zó yí.
16 Mɛlɛ mɔ Nyanmɪan nwan ɔ 'yɪ yí Wa'n kele mín, maan mɪn kɔ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n mɪn kele bɛ́
mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n, mɔ mɪn 'kɔ'n, m'an gɔ a mmisa man sʋanlan ɛjɔlɛ.
17 Ɛsɛ bɔbɔ, bɛ́ mɔ bɛ lili mʋa mín nyunnun bɛ kacili mmɔfʋɛ mɔ bɛ wɔ Zoluzalɛmʋn ɛlɔ'n,
m'an ngɔ a nnwun man bɛ́ nwʋn. Nan n vi ɛbɛlɛ ala, mín nʋan y'ɔ le Alabi mân nun. N vi
ɛbɛlɛ yê n zalɪ n gɔlɪ Damasɪ ɔ.
18 Ɔ lili afʋɛ nsan kʋalaaka nán m'an sɪn m'an hɔ Zoluzalɛmʋn. Ɛbɛlɛ yê n nwunlin Pɪɛlɪ
(Sefasɪ) ɔ, nán m'an li mɔlɛ nnyuan yí nwʋn ɛbɛlɛ.
19 M'an nnwun man mmɔfʋɛ'n-mɔ anun bie fíí, cɛlɛ kɛ yɛ́ Mɪn anianman Zʋakɪ ala.
20 Ɛjɔlɛ'n mɔ mɪɪn kan yí kalata nɪn anun ɛwa'n tɪ ananhɔlɛ, Nyanmɪan anyunnun mín nni
man ato.
21 Ɛsɛ n vi ɛbɛlɛ, mín nʋan y'ɔ le Sili nʋn Silisi mân nun.
22 Tɛmʋn sɔ'n kʋalaatin, anɪn Zozi Kilisi asɔnɪn mma'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Zude mân nɪn anun'n,
bɛ nzɪ man mín sʋanlan baka'n.
23 Ɛjɔlɛ mɔ anɪn bɛ sɪ'n y'ɔ le mɔ menian'n-mɔ kan'n. Bɛ́ nwan: “Sʋanlan'n mɔ daba anɪn ɔ
kele yɛ́ yalɛ, ɔ kpʋnndɛ kɛ ɔ bɔ yɛ́ bʋsʋ'n, sian dɪɛ, yí yê ɔ lɛ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n kpayɛ ɔ.”
24 Mín dunman nun ati, menian'n-mɔ yɪ Nyanmɪan ayɛ.

2

Pɔlʋ nʋn Zozi Kilisi mmɔfʋɛ nga'n-mɔ

1 Ɛhɪ, afʋɛ bulu nʋn nnan sɪnlɪn, yí nzin yê n zalɪ n gɔlɪ Zoluzalɛmʋn ɔ. Mɔ mɪn 'kɔ
Zoluzalɛmʋn'n, mɪn nʋn Baanabasɪ nʋn Titɪ yê yɛ hɔlɪ ɔ.
2 Nyanmɪan hanlɪn helelɪ mín kɛ n gɔ́. Yí ti y'ɔ man n gɔlɪ ɔ. Mɔ n juli ɛlɔ'n, cɪan kʋn mɪn nʋn
Asɔnɪn nɪn asʋ mgbain'n-mɔ kɔ yia. Ɛjɔlɛkpa'n mɔ mɪn bɔ mɪn kele bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n, n
gɔ hehele bɛ́ nun. Afɪ mɪn ngulo man kɛ junman'n mɔ m'an li, anaan mɔ mɪɪn di'n yɔ mgban.
3 Sakpa, bɛ kɔ le mín junman'n bɛ kɔ tʋ nun. Ɔ sanlɪn kɛ Titɪ mɔ mɪn nʋn yí hɔlɪ'n, ɔ tɪ Gɛlɛkɪ.
Nan kʋsʋ, b'a ndinndin man yí kɛ ɔ kpɛ́ yí mmian nun.
4 Sɛ mmian nun ɛkpɛ ɛjɔlɛ walɪ nun an, anɪn ɔ fi ato anianman'n-mɔ mɔ bɛ falɪ bɛ́ nwʋn bɛ
fʋlalɪ yɛ́ nun'n. Bɛ fɪalɪ bɛ fʋlalɪ yɛ́ nun, yí dɪɛ, anɪn bɛ nyan atɪn bɛ tɪtɛ yɛ́ bɛ nwun fanwʋndi'n
mɔ Zozi Kilisi a man y'a nyan yí'n. Afɪ, bɛ kulo kɛ yɛ kaci bɛ́ nganga.
5 Y'a mman man ato anianman sɔ'n-mɔ atɪn sin kaan sʋa ala. Yɛ yɔlɪ sɔ maan Ɛjɔlɛkpa'n
m'ɔ tɪ ananhɔlɛ nɪn a ndʋnndʋn man ɛmɔ afian.
6 Nan bɛ́ mɔ bɛ bu bɛ́ menian mgbili mgbili'n, kɛ anɪn bɛ kpɪn bɛ tɪ yí daba'n, nán ɛhɪ y'ɔ cian
mín ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ, Nyanmɪan nnɪan man sʋanlan anyunnun ɔ mmua man yí ndɛɛ. Menian
sɔ'n-mɔ muonun, b'a ndinndin man mín kɛ n yó like fʋfɔlɛ.
7 Afɪ bɛ́ muonun bɛ nwunlɪn yí kɛ Nyanmɪan a fa Ɛjɔlɛkpa nɪn a wula mɪn sa nun kɛ m mɔ́
n géle bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n, kɛ ɔ falɪ wulalɪ Pɪɛlɪ asa nun kɛ ɔ bɔ́ héle Zufʋ'n-mɔ'n.
8 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan m'ɔ manlɪn Pɪɛlɪ tunmin ɔ sielɪ yí bɔfʋɛ manlɪn Zufʋ'n-mɔ'n, yí yê
ɔ'a man mín tunmin ɔ'a sie mín bɔfʋɛ ɔ'a man bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ nɪn ɔ.
9 Ɔ man Zʋakɪ, Pɪɛlɪ (Sefasɪ) nʋn Zʋan mɔ anɪn bɛ tɪ kɛ asɔnɪn nɪn asʋ mgbain'n, bɛ nwunlɪn
yí kɛ Nyanmɪan yê ɔ falɪ junman sɔ'n wulalɪ mín sa nun ɔ. Bɛ kɔ soman mɪn nʋn Baanabasɪ
yɛ́ sa nun. Ɔ fi ɛbɛlɛ, yɛ́ kʋalaa yɛ kɔ han, ɔ kɔ sɛ yɛ́ nʋan kɛ, bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n, bɛ́ afian
ɛlɔ junman'n wɔ yɛ́ sa nun. Yê bɛ mɔ bɛ tɪ Zufʋ'n, bɛ́ afian ɛlɔ junman'n wɔ bɛ́ kʋsʋ bɛ́ sa nun.
10 Ɛjɔlɛ kʋnmgba ala yê bɛ hanlɪn bɛ helelɪ yɛ́ ɔ. Bɛ́ nwan yɛ́ ti kácɪ Zoluzalɛmʋn Asɔnɪn nɪn
anun ehianfʋɛ'n-mɔ. Ɛbɛlɛ ɛjɔlɛ sɔ'n dɪɛ, m mɔlɪ mɔndɪnlɪn kpa n nili.

Pɔlʋ 'ba tu Pɪɛlɪ anyunnun Antiɔsʋ

11 Ɛhɪ, mɔ Pɪɛlɪ (Sefasɪ) walɪ Antiɔsʋ'n, n duli yí nyunnun bagua nun. Ɔ sanlɪn kɛ yí nyɔlɪɛ
m'ɔ yɔlɪ'n tɪ man kpa fíí.
12 Anɪn Pɪɛlɪ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n yê ɔ di like ɔ. Nan mɔ Zʋakɪ sʋanlɪn menian Antiɔsʋ
ɛlɔ, mɔ Pɪɛlɪ nwunlin bɛ́'n, ɔ kɔ tɪ yí nwʋn, ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n ngɔ li man like kʋ́n. Ɔ
sanlɪn kɛ anɪn Pɪɛlɪ sulo Zufʋ sɔ'n-mɔ mɔ bɛ lɛ kele kɛ, menian mɔ b'a mgbɛ man bɛ́ mmian
nun'n, bɛ nnyan man ngʋan.
13 Anianman Zufʋ ɛhɪnlɪn-mɔ kʋsʋ kɔ nɪan Pɪɛlɪ nyɔlɪɛ ɛtɛ sɔ nɪn asʋ. Baanabasɪ muonun kɔ
fa yí nwʋn kɔ wula nyɔlɪɛ ɛtɛ sɔ nɪn anun bie.
14 Nan mɔ n nwunlin kɛ bɛ́ ɛnanndɪɛ'n ngɔ man atɪn sʋ, mɔ ɛsɛ bɛ́ abalabɔ'n nʋn ananhɔlɛ
Ɛjɔlɛkpa'n tɪ man kʋn'n, n gɔ bisa Pɪɛlɪ (Sefasɪ) bagua nɪn anyunnun ɛbɛlɛ kɛ: “Wɔ́ Pɪɛlɪ, ɛ tɪ
Zufʋ, ɛ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n yê bɛ san ɔ. Nan afɪ ɔ yɔ sɛ mɔ ɛ kulo kɛ ɛ tinndin bɛ́ maan
bɛ kaci Zufʋ ɔ?”
15 Yɛ́ dɪɛ, bɛ 'wʋ yɛ́ a, anɪn yɛ tɪ Zufʋ. Yɛ tɪ man kɛ mân ɛhɪnlɪn-mɔ anun menian'n-mɔ mɔ yɛ́
Zufʋ'n-mɔ yɛ bu bɛ́ ɛtɛfʋɛ'n.

16 Nan kʋsʋ yɛ sɪ kɛ nán like mɔ mala'n kele'n yê sʋanlan yɔ a Nyanmɪan bu yí sɛsɛfʋɛ ɔ. Nan sʋanlan m'ɔ kɔ le Zozi Kilisi kɔ li nɪn ala yê Nyanmɪan bu yí sɛsɛfʋɛ ɔ. Ɛhɪka ati, yé kʋsʋ y'a le Zozi Kilisi y'a li. Dedi sɔ'n mɔ yɛ le yí Kilisi anun'n yê ɔ man yɛ kaci sɛsɛfʋɛ ɔ. Nan nán like mɔ Moyizɪ mala'n kɔ hele mɔ sʋanlan kɔ yɔ'n y'ɔ man ɔ kaci sɛsɛfʋɛ Nyanmɪan anyunnun ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan anyunnun, bé mɔ bɛ di mala nɪn asʋ'n, bé nun bie fíí ngɔ ngaci man sɛsɛfʋɛ.

17 Nan kɛmɔ Zozi Kilisi dunman nun yɛ kulo kɛ yɛ kaci sɛsɛfʋɛ'n, sɛ bɛ nwun yí kɛ yɛ yɔ ɛtɛ kɛ bé mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n yɔ yí nɪn an, asʋ ɔ kele kɛ Kilisi di bé mɔ bɛ yɔ ɛtɛ nɪn anzin ɔ? Cɛcɛ!

18 Afɪ sɛ mɪn sa mɪn bɔ mɪn hyɪhyɛ mala'n mɔ m gbɛlɪ nun'n mɪn tʋ ɛbɛlɛ biekun an, anɪn ɔ kele kɛ n dɪ sʋanlan mɔ yí nyɪn nzɔ man mala nɪn ɔ.

19 Afɪ mala sɔ nɪn a man m'an nyan ewue, ɔ man mala'n le man tunmin wɔ mín sʋ kʋ́n. Nan sɛ n ne ngʋan mɪn sʋ Nyanmɪan an, ɔ fi Zozi Kilisi mɔ mɪn de yí mɪn di'n.

20 Ɔ sanlɪn kɛ, mín nʋn Kilisi b'a bʋbɔ yé kʋlʋwa nɪn asʋ. Sɛ n ne ngʋan an, ɔ fi man mín. Ɔ fi Kilisi m'ɔ wɔ mín nun'n. Asɪɛ nɪn asʋ ɛwa mɔ n dɪ'n, sian dɪɛ mɪn tanlan wɔ dedi'n mɔ n ne yí wɔ Nyanmɪan Awa nɪn anun'n. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan Awa nɪn a hulo mín dede ɔ'a wu ɔ'a man m'an nyan mín ti.

21 Mín nwʋn anwunnvoe'n mɔ Nyanmɪan a nwun mín'n, mɪn mmu man yí junman nvule. Afɪ, sɛ bɛ di mala nɪn asʋ bɛ kaci sɛsɛfʋɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun an, anɪn Kilisi ewue'n m'ɔ wuli nɪn a yɔ mgban.

3

Mala'n nʋn dedi'n tɪ man kʋn

1 O! Galasi amma ngʋasɪafʋɛ. Nwan yê ɔ'a tʋ ɛmɔ ndɪnndan ɔ? Ɛmɔ sɪ yí yuein kɛ kʋlʋwa nɪn asʋ yê bɛ bʋbɔlɪ Zozi Kilisi ɔ.

2 Mɪn kulo kɛ mɪn bisa ɛmɔ kosuan baa kʋnmgba cein maan ɛmɔ bua mín bie. Nyanmɪan Wawɛ'n m'ɔ wɔ ɛmɔ anun'n, asʋ mala'n mɔ ɛmɔ a li sʋ'n yê ɔ man ɛmɔ a nyan yí anaan Ɛjɔlɛkpa'n mɔ ɛmɔ a tɪ b'a le b'a li'n yê ɔ man ɛmɔ a nyan yí ɔ?

3 Ngɛlɛ yê ɛmɔ nzɪ man anaan? Ɛmɔ le Nyanmɪan Wawɛ'n yê ɛmɔ a bɔ yí bʋ. Sian dɪɛ, ɛmɔ kulo kɛ bɛ gua yí bʋ wɔ anwʋnnaan nun ɔ?

4 Asʋ ɛmɔ a fɛ mgban ɔ? Atɪn nnʋn man ɛbɛlɛ kɛ ɔ yó sɔ.

5 Nyanmɪan a fa yí Wawɛ'n ɔ'a man ɛmɔ. Ɔ yɔ asinbɛnwʋn ninnge ɛmɔ afian. Asʋ mala'n mɔ ɛmɔ di sʋ nɪn ati yê ɔ yɔ sɔ anaan Ɛjɔlɛkpa'n mɔ ɛmɔ a tɪ b'a le b'a li nɪn ati ɔ?

6 Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ b'a hɛlɛ wɔ Abalahamʋn anwʋn'n: *Abalahamʋn lelɪ Nyanmɪan lili. Nyanmɪan nɪanlɪn Abalahamʋn dedi nɪn anwʋn ɔ buli yí kɛ sɛsɛfʋɛ.*

7 Yí ti, ɛmɔ tí yí bʋ kɛ bé mɔ bɛ de Nyanmɪan bɛ di'n, bé yê bɛ tɪ Abalahamʋn amma kpa nɪn ɔ.

8 Afɪ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ, bé mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n, Nyanmɪan 'nɪan bé dedi nɪn anwʋn ɔ bu bé sɛsɛfʋɛ. Ɛhɪka ati yê Nyanmɪan lili mʋa ɔ bɔlɪ Ɛjɔlɛkpa sɔ'n ɔ helelɪ Abalahamʋn kɛ: *Mɪn 'sɪn wó sʋ mɪn yeyila asɪɛ nɪn asʋ menian'n-mɔ kʋalaatin.*

9 Kɛmɔ Abalahamʋn lelɪ Nyanmɪan lili, mɔ Nyanmɪan 'yeyilalɪ yí'n, ɔ man bé kʋalaa mɔ bɛ de Nyanmɪan bɛ di'n, Nyanmɪan yeyila bé kɛ ɔ yeyilalɪ Abalahamʋn'n.

10 Nan bé mɔ bɛ susu bé ti bɛ gua mala nɪn asʋ'n, munnzue yê b'a fa ɔ. Afɪ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ: *Yí kʋalaa mɔ b'a hɛlɛ m'ɔ wɔ mala kalata nɪn anun'n, wó sʋanlan mɔ a nni man sʋ kpa bɔkɔɔ'n, munnzue hán wó.*

11 Sɛ ɛmɔ fa bé nyɪn bɛ tʋ a, ɛmɔ nwun yí yuein kɛ, Nyanmɪan anyunnun, sʋanlan ngʋala man kɛ ɔ di mala nɪn asʋ ɔ kaci sɛsɛfʋɛ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ: *Sʋanlan mɔ yí dedi nɪn ati Nyanmɪan bu yí sɛsɛfʋɛ'n, sʋanlan sɔ'n 'nyan ngʋan.*

12 Mala'n nʋn dedi'n tɪ man kʋn. Nan Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ: *Sʋanlan m'ɔ kɔ li mala nɪn asʋ'n, mala'n maan ɔ 'nyan ngʋan.*

13 Nan mala nɪn asʋ munnzue'n m'ɔ di kɛ ɔ kan yé'n, Kilisi a fa munnzue sɔ'n ɔ'a le yé ti. Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ lɛ kele kɛ: *Munnzue hán sʋanlan biala mɔ bɛ kɔ hun yí bɛ kɔ mɪnnda yí baka sʋ'n.*

14 Ɛjɔlɛ sɔ nɪn a kpɪn sʋ. Ɔ sanlɪn kɛ, Zozi Kilisi dunman nun, Nyanmɪan nyila nɪn a han bé mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n kɛ ɔ falɪ bɔlɪ Abalahamʋn anɔhʋba'n. Yí ti, dedi'n y'ɔ man yɛ nyan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n mɔ Nyanmɪan a fa a bɔ yé anɔhʋba nɪn ɔ.

15 Anianman-mɔ, ɔ tɪ eyuadɪ nɪn anun ɛwa nvandʋhʋn. Nvandʋhʋn sɔ'n y'ɔ le kɛ, sɛ sʋanlan kʋn kɛlɛ ajâ kalata kɛ ɔ sɛ fata'n sie ɛbɛlɛ a, sʋanlan fíí le man atɪn ɔ mgbɔ man ɛjɔlɛ sɔ'n, ɛsɛ ɔ le man atɪn ɔ ndʋ man ɛjɔlɛ sɔ nɪn asʋ.

16 Kɛ ɛjɔlɛ'n tɪ yí nɪn anɪn. Nyanmɪan bɔlɪ Abalahamʋn nʋn yí bʋsʋ sʋanlan nɪn anɔhʋba. Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n ngan man kɛ: "Abalahamʋn nʋn yí bʋsʋ menian'n-mɔ" kɛ like mɔ bɛ sʋnlɪn ɔ. Nan yí nwan: "Ɛ nʋn wó bʋsʋ sʋanlan." Ɛbɛlɛ nɪn anun, yɛ nwun yí kɛ, yí bʋsʋ sʋanlan sɔ'n y'ɔ le Kilisi.

17 Mɔ mɪɪn kan'n y'ɔ le kɛ Nyanmɪan nʊn Abalahamʊn bɛ yɔlɪ nyɪhyɛ bɛ sielɪ. Ɔ sanlɪn kɛ
ɔ bɔlɪ Abalahamʊn anɔhʊba yí nzin afʊɛ ɛya nnan abulasan kʊalaaka nán ɔ'a fa mala'n ɔ'a
man Moyizɪ. Mala'n ngʊala man kɛ ɔ kpɔ ɛjɔlɛ sɔ'n ɔ man anɔhʊba'n mɔ Nyanmɪan bɔlɪ'n ka.
18 Afɪ ajâ'n mɔ Nyanmɪan sie'n, sɛ mala'n y'ɔ man bɛ nyan yí a, anɪn anɔhʊba ɛjɔlɛ nnʊn man
nun kón. Nan kʊsʊ, anɔhʊba'n mɔ Nyanmɪan bɔlɪ Abalahamʊn'n, yí ti y'ɔ man ɔ nwunlin yí
nwʊn anwunnvoe ɔ.
19 Sɛ ɛjɔlɛ'n tɪ sʊa a, anɪn nzukɛ ati yê Nyanmɪan falɪ mala'n manlɪn bé ɔ? Nyanmɪan falɪ
mala'n manlɪn bé maan bɛ nwun yí kɛ menian'n-mɔ nyɔlɪɛ'n nzɔ man yí nyɪn. Mala sɔ'n lalɪ
ɛbɛlɛ dede ɔ juli Abalahamʊn abʊsʊ sʊanlan'n, mɔ yí ti yê Nyanmɪan bɔlɪ yí anɔhʊba nɪn ɛwalɛ
tɛmʊn. Nyanmɪan sʊanlɪn yí mmɔfʊɛ'n-mɔ maan bɛ nʊn mala'n walɪ, ɔ nanndɪ sʊanlan kʊn
m'ɔ di asafian nɪn asʊ.
20 Sʊanlan'n m'ɔ di asafian'n, nán sʊanlan kʊnmgba ati ɛjɔlɛ y'ɔ di ɔ, nan anɔhʊba'n mɔ
Nyanmɪan bɔlɪ'n, yí muonun y'ɔ lili nun ɛjɔlɛ nɪn ɔ.
21 Asʊ, like mɔ Nyanmɪan kɔ bɔ anɔhʊba kɛ ɔ 'yɔ'n, mala'n kʊala kɛ ɔ totua yí atɪn ɔ? Cɛcɛ! Ɔ
sanlɪn kɛ, sɛ mala kʊn wɔ ɛbɛlɛ m'ɔ man sʊanlan nyan ngʊan an, ahan mala'n kʊala kɛ ɔ man
sʊanlan kaci sɛsɛfʊɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun.
22 Nan Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ ɛtɛ nɪn a fa yí sa a tʊ yé kʊalaa yé sʊ. Ɔ man bé mɔ bɛ le dedi'n,
bé dedi'n mɔ bɛ le yí wɔ Zozi Kilisi anun'n dunman nun, bɛ nyan anɔhʊba'n mɔ Nyanmɪan
bɔlɪ nɪn anun like.
23 Asannan nán dedi'n tɛmʊn a ju sʊ'n, anɪn yɛ wɔ mala nɪn asa abʊ. Anɪn yɛ lɛ nwʊnndɛ
dedi'n m'ɔ di kɛ bɛ yɪ bɛ kele'n
24 Ɔ man mala'n tɪ kɛ sʊanlan m'ɔ lɛ di yé taataa fa yé wula Kilisi asa nun, nán dedi'n mɔ yɛ
le yí nɪn a man y'a kaci sɛsɛfʊɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun.
25 Ɛnɛ mɔ yɛ wɔ dedi mɛlɛ nɪn anun'n, yɛ nnʊn man mala nɪn asa abʊ kón.
26 Afɪ, ɛmɔ nʊn Zozi Kilisi b'a yɔ kʊn, ɛmɔ dedi nɪn ati, ɛmɔ a kaci Nyanmɪan amma.
27 Ɛmɔ kʊalaatin mɔ b'a sɔnɪn ɛmɔ, mɔ ɛmɔ nʊn Kilisi b'a yɔ kʊn'n, ɛmɔ asɪtanlan nɪn a yɔ
kɛ Kilisi dɪɛ nɪn ala.
28 Yí ti, kɪkaala dɪɛ, Zufʊ o, m'ɔ tɪ man Zufʊ o, kanga o, m'ɔ tɪ man kanga o, belenzua o,
balasua o, mgbacɪ mgbacɪɛ nnʊn man bé afian kón. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ nʊn Zozi Kilisi a yɔ kʊn.
29 Sɛ ɛmɔ tɪ Kilisi dɪɛ a, anɪn ɛmɔ tɪ Abalahamʊn amma. Like mɔ Nyanmɪan falɪ bɔlɪ
Abalahamʊn anɔhʊba'n, ɔ tɪ ɛmɔ dɪɛ.

4

1 Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ mɪn kulo kɛ mɪn kan mɪn kele ɛmɔ'n. Baa'n mɔ yí sɪ wu a, yí yê ɔ di yí
ajâ'n, kannzɛ ninnge'n-mɔ kʊalaa tɪ yí dɪɛ bɔbɔ, nan sɛ ɔ tɛ tɪ batʊnman an, anɪn ɔ tɪ kɛ kanga.
2 Ɔ sanlɪn kɛ, mɛlɛ mɔ ɔ tɛ tɪ batʊnman'n, menian sie yí, ɛsɛ bɛ nɪan yí ninnge'n-mɔ asʊ dede
ɔ kɔ ju cɪan mɔ yí sɪ helelɪ'n.
3 Yé kʊsʊ yé, mɛlɛ mɔ anɪn yɛ tɛ tɪ kɛ mmatʊnman'n, anɪn yɛ tɪ eyuadɪ nɪn anun mala'n-mɔ
nganga.
4 Nan mɔ tɛmʊn'n julɪ'n, Nyanmɪan sʊanlɪn yí Wa'n. Baa sɔ'n, balasua kʊn y'ɔ wʊlʊ yí ɔ. Bɛ
'wʊ yí a, anɪn Zufʊ'n-mɔ mala'n wɔ ɛbɛlɛ.
5 Nyanmɪan kɔ sʊan yí kɛ ɔ bála a le bé mɔ bɛ tɪ mala'n nganga'n maan yɛ káci Nyanmɪan
amma.
6 Like m'ɔ kele kɛ ɛmɔ tɪ Nyanmɪan amma'n y'ɔ le yí Wa'n Wawɛ'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a wula yé
nun'n. Wawɛ sɔ'n lɛ tɪan kan kɛ: "Aba!" Yí bʊ y'ɔ le kɛ Baba.
7 Yí ti, anianman, ɛ tɪ man kanga kón. Nan ɛ tɪ Nyanmɪan awa. Kɛmɔ ɛ tɪ yí wa'n, like kʊalaa
mɔ Nyanmɪan 'fa man yí mma'n-mɔ'n, ɛ 'nyan bie.

Pɔlʊ lɛ di Galasi asɔnɪn mma'n-mɔ anwʊn yalɛ

8 Daba mɔ anɪn ɛmɔ nzɪ man Nyanmɪan'n, ɛmɔ tɪ mmʊsʊɪn'n-mɔ mɔ bɛ tɪ man Nyanmɪan'n
nganga.
9 Nan sian dɪɛ mɔ ɛmɔ sɪ Nyanmɪan, mɔ ɛsɛ bɔbɔ Nyanmɪan sɪ ɛmɔ'n, ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ lɛ kaci
bé nyɪn ninnge mgban-mgban sɔ'n-mɔ anwʊn ɛlɔ biekun ɔ? Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ kulo kɛ bɛ kaci bé
nganga biekun ɔ?
10 Ɛmɔ le bɛ anaân cɪan, sala'n m'ɔ bɔ yí bʊ fi'n ɔ nʊn afʊɛ anʊan fɛtɪ'n-mɔ elie'n tɪ ɛmɔ cɪnnjɪn
kpa.
11 Mɪn di ɛmɔ anwʊn yalɛ, junman'n mɔ m'an li yí ɛmɔ afian ɛlɔ nɪn a yɔ mgban.
12 Anianman-mɔ, mɪn 'sɛlɛ ɛmɔ kɛ bɛ káci kɛ mín. N dɪ man Zufʊ'n-mɔ mala'n kanga kón.
Yí ti, ɛmɔ kʊsʊ, nán bɛ kaci Zufʊ'n-mɔ mala'n nganga. Afɪ mɛlɛ mɔ m malɪ ɛmɔ anwʊn ɛlɔ'n, n
gacɪlɪ kɛ ɛmɔ mɔ bɛ tɪ man Zufʊ'n, ɛmɔ anun bie fíí yɔlɪ man mín ɛtɛ.
13 Nan ɛmɔ ati kácɪ kɛ, mɛlɛ mɔ mɪn 'di mʊa mɪn bɔ Ɛjɔlɛkpa'n mɪn kele ɛmɔ'n, anɪn ewue lɛ
kun mín.

14 Ewue sɔ'n, anın ɛmə ngʊala man yí nıan. Nan kʊsʊ, ɛmə a mmu man mín sʊanlan mgban,
ɛsɛ ɛmə a ndʊtʊ man mín nyunnun ngɛsɛlɛ. Ɛmə a sɔ mín nun kɛ nyanmıansʊ bɔfʊɛ yê ɔ'a a tʊ
ɛmə ɔ. Ɛmə a sɔ mın nun kɛ Zozi Kilisi muonun yê ɔ'a a tʊ ɛmə ɔ.
15 Tɛmʊn sɔ'n, ɛmə lili fɛ kpa. Afı mın di ɛmə anwʊn adanzıɛ kɛ sɛ ɔ tı mə bɛ kʊala anyıan
fʊfɔlɛ fa sie ɛbɛlɛ a, ahan ɛmə falı bé nyın dıɛ'n bɛ sielı mín dıɛ nın abʊsʊ. Afı ɔ yɔ sɛ mə bɛ
nnwun man ɛmə fɛ elie sɔ'n kón ɔ?
16 Ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n mə mıın kan mın kele ɛmɔ'n, asʊ yí ti y'ɔ man m'an kaci ɛmə kpɔfʊɛ ɔ?
17 Ɛmə nwún yí kɛ menian sɔ'n-mə lɛ bɔ mɔndınlın kpa maan ɛmə kaci bɛ si bé sʊ, nan kʊsʊ
ajʊnlın sɔ'n mə b'a fa'n tı man kpa. Mə bɛ lɛ kpʊnndɛ'n y'ɔ le kɛ, ɛmə káci bé nzin bɛ sí mín
nán ɛmə fá bé nwʊn bó bé kpa.
18 Ɔ tı kpa kɛ ɛmə fá bé nwʊn bɛ bó bé mə bɛ kele ɛmə atın kpa'n. Nan atın'n mə n gelelı ɛmə
mɛlɛ mə m malı ɛmə ɛlɔ'n, sɛ bəbə n nnʊn man ɛmə anwʊn ɛlɔ a, ɛmə nánndı atın sɔ nın asʊ bɛ
hó bé nyunnun.
19 Mín mma-mə, mın di ɛmə anwʊn yalɛ biekun. Ɛmə anwʊn yalɛ'n mə mıın di'n, ɔ nʊn
balasua mə yí kʊ a han yí'n dıɛ tı kʊn. Mın 'bɔ ɛmə anwʊn mɔndınlın dede ɛmə nanndı Kilisi
atın dıɛ nın asʊ.
20 Ɔ 'ka mín ngʊnmın an, ahan n wɔ ɛmə anwʊn ɛbɛlɛ nán m'an nwun kɛ mın 'kpın mın jʊjɔ
bɛtɛɛ sʊ mın kele ɛmɔ'n. Ɔ sanlın kɛ mın di ɛmə anwʊn yalɛ kpa!

Agaa nʊn Sala

21 Ɛmə mə bɛ kulo kɛ bɛ di mala nın asʊ'n, ɛjɔlɛ'n m'ɔ wɔ mala nın anun'n, asʊ ɛmə tılı man
ɔ?
22 Mala'n lɛ kele kɛ *Abalahamʊn wʊlı mma mmelenzua nnyuan. Nunhan kʊn anin'n tı
kanga, bɛ fɛlɛ yí Agaa yê nunhan kʊn kʊsʊ anin dıɛ'n tı man kanga, bɛ fɛlɛ yí Sala.
23 Kanga balasua nın awa dıɛ'n, ɔ wʊlı yí kɛ mmalasua'n-mə kʊalaa wɔ bé mma'n-mɔ'n.
Nan balasua'n m'ɔ tı man kanga nın awa dıɛ'n, Nyanmıan falı bɔlı Abalahamʊn anɔhʊba.
24 Ɛjɔlɛ sɔ'n, yɛ kʊala kɛ yɛ fa yɛ tʊ like kʊn anwʊn. Like sɔ'n y'ɔ le kɛ mmalasua nnyuan
sɔ'n-mə tı kɛ nyıhyɛ nnyuan'n mə Nyanmıan nʊn menian'n-mə hyıhyɛlı'n. Nyıhyɛ'n mə
Nyanmıan nʊn menian'n-mə hyıhyɛlı yí *Sinayi bʊka nın asʊ'n, kanga balasua'n mə bɛ fɛlɛ
yí Agaa'n, yí anın. Yí mma dıɛ m'ɔ wʊ bé'n tı nganga mma.
25 Yí ti, Sinayi bʊka'n m'ɔ wɔ Alabi mân nın anun ɛlɔ'n, yê ɔ tı kɛ Agaa nın ɔ. Agaa sɔ'n, ɛsɛ ɔ
tı kɛ ɛnɛ Zoluzalɛmʊn kulo'n. Ɔ nʊn yí mma'n-mə bɛ tı nganga.
26 Nan nyanmıansʊ Zoluzalɛmʊn kulo dıɛ'n, ɔ tı man kanga. Yɛ́ nin dıɛ nın anın.
27 Afı Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ:
Wɔ́ mə ɛ tı mʊta mə ɛ nwʊ man baa'n,
di yí nwʊn fɛ!
Wɔ́ mə ɛ nwunlin man awəlɛ yalɛ,
bə e se ye! Ɔ sanlın kɛ,
balasua'n mə yí hun a nian man yí bʊsʊ'n,
yí mma'n-mə b'a sʊn tala nunhan'n
m'ɔ tı ajaa nın abʊ dıɛ'n-mə.
28 Nan anianman-mə, ɛmə dıɛ, anɔhʊba'n mə Nyanmıan bɔlı'n, nun mma y'ɔ le ɛmə kɛ
Izakı.
29 Daba, baa'n mə bɛ wʊlı yí kɛ mmatʊnman nga'n-mə'n, ɔ helelı baa'n mə bɛ wʊlı yí Wawɛ
Nwannzan-nwannzan tunmin nın anun ahʊlʊwa. Ɛnɛ anun kʊsʊ, kɛ ɛjɔlɛ'n tı yí nın anın.
30 Nan Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan nzɛ? Yí nwan: "Fʊan kanga balasua sɔ'n nʊn yí wa belenzua'n, ɔ
sanlın kɛ kanga baa'n le man atın ɔ nni man yí sı ajâ. Nan nunhan'n mə yí nin tı man kanga'n
y'ɔ di ajâ ɔ."
31 Yí ti, anianman-mə, yɛ tı man kanga balasua nın amma, nan nunhan'n m'ɔ tı man
kanga'n, yí mma y'ɔ le yɛ́.

5

Fanwʊndi'n

1 Ɛhı, fanwʊndi'n dunman nun y'ɔ man Kilisi a a le yɛ́ ti ɔ. Yí ti, ɛmə jínlan bé ja nun
kpunndiin kpa, nán bɛ man sʊanlan fíí fa ɛmə kaci yí nganga kón.
2 Ɛmə tíe, mín Pəlʊ, mıın kan mın kele ɛmə kɛ, sɛ ɛmə man bɛ kpɛ ɛmə mmian nun an, anın
Kilisi tı mgban man ɛmə.
3 Ɛsɛ mıın kan mın funlan nun kɛ, sʊanlan biala m'ɔ kulo kɛ ɔ kpɛ yí mmian nun'n, anın ɔ
lí mala'n kʊalaatin asʊ.
4 Ɛmə mə ɛmə kulo kɛ bɛ di mala nın asʊ maan Nyanmıan bu ɛmə sɛsɛfʊɛ'n, ɛmə nʊn Kilisi
afian a tı. Ɛmə a tʊ a fʊn Nyanmıan anwunnvoe'n.

5 Nan yé dɪɛ, dedi'n mɔ Nyanmɪan Wawɛ'n man'n, nun yê yɛ lɛ kpʋnndɛ anyɪndasʋɛ'n nʋn
sɛsɛ ɛyɔlɛ'n wɔ Nyanmɪan anyunnun ɔ.
6 Afɪ sɛ sʋanlan fa yí nwʋn man Zozi Kilisi a, b'a kpɛ yí mmian nun o, bɛ kpɛlɪ man yí mmian
nun o, like m'ɔ tɪ cɪnnjɪn'n y'ɔ le dedi'n m'ɔ man yɛ kulo yé nwʋn'n.
7 Ngɛlɛmɔ nun, ɛmɔ bɔlɪ yí bʋ kanlanman. Nan nwan yê ɔ'a totua ɛmɔ kɛ nán bɛ nanndɪ
ananhɔlɛ atɪn nɪn asʋ kón ɔ?
8 Atɪn'n mɔ atofʋɛ'n-mɔ a hele ɛmɔ kɛ bɛ sín sʋ'n, ɔ fi man Nyanmɪan m'ɔ ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ yí
nwʋn'n.
9 Afɪ fali ayile kaan sʋa, ɔ man fali'n kʋalaa tu.
10 Nan kʋsʋ, mɪn de mɪn di kɛ yé Mɪn dunman nun, ɛmɔ ngɔ nyan man ajʋnlɪn ngacile. Nan
sʋanlan'n m'ɔ lɛ tan ɛmɔ anyɪnsʋ'n, kɛ ɔ kpɪn tɪ yí'n biala, Nyanmɪan 'tua yí kalɛ.
11 Anianman-mɔ, m'ɔ tʋ de mín'n, sɛ ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ mmian nun ɛkpɛ ɛjɔlɛ yê mɪn bɔ mɪn
kele menian'n-mɔ a, anɪn ɔ yɔ sɛ mɔ afɪ menian'n-mɔ tɛ kele mín ahʋlʋwa ɔ? Sɛ mmian nun
ɛkpɛ ɛjɔlɛ yê mɪn bɔ mɪn kele menian'n-mɔ a, ahan Kilisi ewue'n m'ɔ wuli kʋlʋwa nɪn asʋ'n
njɩjɪ man sʋanlan fíí.
12 Bé mɔ bɛ lɛ tan ɛmɔ anyɪnsʋ'n, mɔ mmian nun ɛkpɛ y'ɔ cian bé'n, bɛ sá bé nwʋn e!
13 Anianman-mɔ, fanwʋndi nɪn ati yê Nyanmɪan a fɛlɛ ɛmɔ ɔ. Yí ti, nán bɛ fa fanwʋndi sɔ'n
bɛ bu atɪn ngacile bie asʋ bɛ yɔ mɔ anwʋnnaan'n kulo ɔ. Nan ɛmɔ húlo bé nwʋn bɛ súsɔ bé
nwʋn nun.
14 Ɔ sanlɪn kɛ, mala'n kʋalaatin wɔ ɛjɔlɛ kpɔlɛ ɛhɪ anun: “Kulo wó manngʋn kɛ wó bɔbɔ
muonun wó nwʋn.”
15 Nan sɛ ɛmɔ yɔ kɛ ebolo naan bɛ kɪka kɪka bé nwʋn, ɛsɛ ɛmɔ cɪ bé nwʋn bɛ di a, anɪn ɛmɔ
nían bɛ nwʋn kpa nán ɛmɔ a nyue man ɛmɔ abʋsʋ bɔ.

Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n nʋn ɛtɛ anwʋnnaan'n

16 Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ'n: Ɛmɔ yó like mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n
kulo'n nán bɛ yáci ɛtɛ anwʋnnaan'n dɪɛ'n.
17 Ɔ sanlɪn kɛ, like mɔ ɛtɛ anwʋnnaan'n kulo'n, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n ngulo
man. Like kʋsʋ mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kulo'n, ɛtɛ anwʋnnaan'n ngulo man. Bé
munnyuan bɛ nzʋn man etin kʋn asʋ. Yí ti y'ɔ man ɛmɔ ngʋala man like mɔ ɛmɔ kulo'n yɔ ɔ.
18 Afɪ sɛ ɛmɔ yɔ like mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kulo a, mala'n le man tunmin ɛmɔ
sʋ.
19 Ninnge'n mɔ ɛtɛ anwʋnnaan'n kulo'n, ɔ nvɪa man. Ninnge sɔ'n y'ɔ le basa basa ɛjɔlɛ,
satɪlɪfʋɛ ɛyɔlɛ, mgban-mgban ɛyɔlɛ,
20 amʋan ɛsɔ, jiliwa ɛyɪɛ, anvɔlɛ etua, butule elie, bé nwʋn ɛkpɔ, ɛya ɛfɛ, ejujue, bé nwʋn
nun ebubue, ato eku ɛhyɪɛ
21 mân nɪn anun ninnge anyɪnbʋlʋ, kɔnʋnmɪnnzan, alɪɛ mɔ bɛ di dede ɔ fʋ bé ɛbʋɛ sʋ ɔ nʋn yí
nzin ninnge ɛtɛ ɛtɛ mmiekun-mɔ kɛ ɛhɪka. Ɛjɔlɛ'n mɔ n nili mʋa n ganlɪn n gelelɪ ɛmɔ'n, mɪɪn
kan mɪn funlan nun kɛ, bé mɔ bɛ bɔ abalabɔ sɔ'n-mɔ'n, bɛ nnyan man asɪtanlan Nyanmɪan
Belemgbin Mân nɪn anun ɛlɔ.
22 Nan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n baa dɪɛ m'ɔ su'n y'ɔ le ehulo, fɛ elie, alʋacɪcɪɛ, abʋtalɛ
esie, ahunnunye ɛyɔlɛ, kpa ɛyɔlɛ, ananhɔlɛ elie
23 bɛtɛɛ ɛyɔlɛ, bé nwʋn ye esie. Mala'n ngan man like mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n
kulo nɪn anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ.
24 Ɔ sanlɪn kɛ bé mɔ bɛ tɪ Zozi Kilisi dɪɛ'n, ninnge mgban mgban'n-mɔ mɔ ɛtɛ anwʋnnaan'n
kulo'n, b'a yaci yí kʋalaa b'a gua. Ɔ tɪ kɛ b'a bʋbɔ ninnge sɔ'n-mɔ kʋlʋwa'n mɔ Zozi Kilisi wuli
sʋ nɪn asʋ.
25 Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n y'ɔ man y'a nyan ngʋan ɔ. Yí ti, yɛ yáci yí maan ɔ tínngɛ
yé atɪn.
26 Nán bɛ man yɛ tu yé nwʋn, nán man yɛ kan yé nwʋn ɛya, ɛsɛ nán man yé nyɪn bʋlʋ yé
nwʋn.

6

Bɛ mán yɛ bʋ́ka bʋ́ka yé nwʋn

1 Ɛhɪ, anianman-mɔ, sɛ sʋanlan kʋn tɔ ɛtɛ nɪn anun nán ɛmɔ nwun yí a, ɛmɔ mɔ Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n wɔ bé nun'n, ɛmɔ fá ahʋnlɪn bɛtɛɛ bɛ síe yí atɪn kpa nɪn asʋ. Wó
mɔ ɛ lɛ bʋka yí'n, síe wó nwʋn ye nán a ndɔ man ɛtɛ nɪn anun.
2 Ɛmɔ bʋ́ka bʋ́ka bé nwʋn wɔ bé emian'n-mɔ anun. Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a, anɪn ɛmɔ lɛ di Kilisi
mala nɪn asʋ.
3 Sɛ sʋanlan kʋn bu yí nwʋn kpa tala yí manngʋn-mɔ, nan kʋsʋ ɔ tɪ man like fíí a, anɪn ɔ lɛ
laka laka yí nwʋn.

4 Sʋanlan kʋn biala sɔ́ yí muonun yí ɛnanndɪɛ'n ɔ nían. Sɛ ɔ tɪ m'ɔ di yí nwʋn fɛ a, anɪn yí
ngʋnmɪn ɔ lí yí nwʋn fɛ, nán man ɔ fa tʋ yí manngʋn'n-mɔ dɪɛ nɪn anwʋn.
5 Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan kʋn biala 'ba bu yí muonun yí ɛnanndɪɛ nɪn anwʋn akpʋnndan ɔ kele
Nyanmɪan.
6 Sʋanlan mɔ bɛ lɛ kele yí Ɛjɔlɛkpa'n, ɔ di kɛ ɔ fa yí ninnge'n m'ɔ le yí'n bie man sʋanlan'n
m'ɔ lɛ kele yí'n.
7 Nán bɛ laka laka bɛ́ nwʋn, bɛ ngʋlʋ man Nyanmɪan anwʋn. Like mɔ sʋanlan kɔ lua'n, like
sɔ'n yê ɔ 'tɪ ɔ.
8 Sɛ ɔ dua like mɔ ɛtɛ anwʋnnaan'n kulo a, like m'ɔ kpɔlɔ'n yê ɔ 'tɪ ɔ. Nan sɛ ɔ dua like mɔ
Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kulo a, Wawɛ'n 'man ɔ nyan nyanmɪansʋ ngʋan m'ɔ le man
ayuelɪɛ'n.
9 Yɛ yɔ́ ye'n yɛ hɔ́ yɛ́ nyunnun, nán bɛ man yɛ́ nwʋn bubu yɛ́. Ɔ sanlɪn kɛ cɪan bie dede yɛ
'nyan nun like.
10 Ɛhɪka ati, tɛmʋn biala mɔ atɪn wɔ nun'n, yɛ yɔ́ menian'n-mɔ kʋalaa ye. Nan menian m'ɔ
di kɛ yɛ yɔ bɛ́ ye kpa'n y'ɔ le Zozi Kilisi menian'n-mɔ.

Afʋtu nʋn ngalɪɛ

11 Sian dɪɛ, mín muonun mín sa yê mɪɪn fa mɪn kɛlɛ ɛmɔ ɔ. Ɛmɔ sɪ mín ɛhɛlɛ'n nzɔlɛ. Ɔ sanlɪn
kɛ mɪn kɛlɛ mgbili mgbili kpa.
12 Bɛ́ mɔ bɛ kulo kɛ mân'n nwun bɛ́'n, bɛ́ yê bɛ lɛ tinndin ɛmɔ kɛ ɛmɔ kpɛ́ bɛ́ mmian nun nɪn
ɔ. Bɛ lɛ yɔ sɔ, afɪ bɛ ngulo man kɛ bɛ kele bɛ́ ahʋlʋwa wɔ Kilisi kʋlʋwa'n dunman nun.
13 Bɛ́ muonun mɔ b'a kpɛ bɛ́ mmian nun'n, bɛ nni man mala nɪn asʋ. Nan bɛ kulo kɛ ɛmɔ
kpɛ bɛ́ mmian nun maan bɛ fa ɛmɔ bɛ tu bɛ́ nʋan nun.
14 Nan mín dɪɛ, yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi kʋlʋwa nɪn ala yê mɪn fa mɪn tu mín nʋan nun. Ɔ sanlɪn
kɛ Kilisi kʋlʋwa'n dunman nun, ɛtɛ mân'n nwun mín kɛ b'a bʋbɔ mín kʋlʋwa sʋ. Mín kʋsʋ
mín, mɪn nwun ɛtɛ mân'n kɛ b'a bʋbɔ yí kʋlʋwa sʋ. Yí bʋ y'ɔ le kɛ mɪn nʋn ɛtɛ mân'n yɛ́ afian
a tɪ.
15 Sɛ b'a kpɛ sʋanlan kʋn mmian nun o, sɛ bɛ kpɛlɪ man yí mmian nun o, nán ɛhɪ yê ɔ tɪ
cɪnnjɪn ɔ. Nan m'ɔ cian'n y'ɔ le kɛ yɛ káci abɔdɪɛ fʋfɔlɛ.
16 Nyanmɪan yíla bɛ́ mɔ bɛ 'nanndɪ atɪn sɔ'n mɔ m'an hele nɪn asʋ'n, bɛ nʋn Nyanmɪan
Izalayɛ amma kpa'n-mɔ. Ɔ nwún bɛ́ nwʋn anwunnvoe ɔ mán bɛ́ tánlan alʋacɪcɪɛ nun.
17 Ɔ fi ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, sʋanlan fíí n'ɔ wula mín akpue. Ɔ sanlɪn kɛ mín nwʋn kafʋan'n-mɔ kele
kɛ n dɪ Zozi akʋa.
18 Anianman-mɔ, yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi nwún ɛmɔ anwʋn anwunnvoe. Amɪn!

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ HƐLƐLƗ NWANLIN EFƐZƗ ASƆNIN MMA'N-MƆ'N

M'ɔ wɔ nun'n

Tɛmʋn mɔ Pɔlʋ 'kɛlɛ kalata sɔ'n, anɪn ɔ la fiadɪ. Anɪn Efɛzɪ y'ɔ tɪ Azi mân nɪn anun kulo kpili nɪn ɔ. Mân sɔ'n, ɛnɛ bɛ fɛlɛ yí Tuluki. Pɔlʋ yê ɔ bɔlɪ ɛbɛlɛ asɔnɪn nɪn abʋ ɔ. Ɔ lili afʋɛ nsan ɛbɛlɛ ɔ sesielɪ asɔnɪn'n. Asɔnɪn'n kɔ tɛlɛ dede ɔ kɔ ju kulo bʋ nga'n mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ etin nɪn asʋ'n kʋalaatin. Ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ Efɛzɪ dunman yê ɔ fite ɔ. Kʋsʋ kalata nɪn ɛhɛlɛ mɔ Pɔlʋ a hɛlɛ'n, ɔ tɪ etin sɔ nɪn asʋ asɔnɪn'n-mɔ kʋalaatin bé kalata. Yí ti yê Pɔlʋ mmʋbɔ man menian dɔʋn dunman yí kalata sɔ nɪn anun ɔ.

Kalata sɔ'n, yɛ kʋala kɛ yɛ ce nun mgbili nnyuan. Mɔ li mʋa'n (yí ti 1-3), Pɔlʋ lɛ yɪ Nyanmɪan ayɛ ɔ da yí asɪ wɔ yí nyila'n kʋalaa m'ɔ fa man yé wɔ Kilisi dunman nun'n. Afɪ, bé mɔ bɛ de Kilisi bɛ di'n, m'ɔ tɪ Zufʋ o, m'ɔ tɪ man Zufʋ o, Zozi a han bé a bɔ nun ɔ'a man b'a kaci Nyanmɪan anwʋntɪɛ mma. Anwʋntɪɛ mma sɔ'n-mɔ yê bɛ fɛlɛ bé asɔnɪn nɪn ɔ. Pɔlʋ lɛ sɛlɛ Nyanmɪan kɛ ɔ mán bɛ nyán yí Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n nán b'a tɪ Kilisi ehulo nɪn abʋ kpa. M'ɔ li sian'n (yí ti 4-6), Pɔlʋ lɛ bʋtʋ asɔnɪn mma'n-mɔ kɛ bɛ bó abalabɔ kpa m'ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn. Kalata nɪn agualɪɛ nun (6.10-18), ɔ lɛ kacɪ asɔnɪn mma'n-mɔ kɛ bɛ fá Nyanmɪan ɛlɔɛ ninnge'n-mɔ bɛ síe bé nwʋn nán b'a hʋala bé ja nun jinlan wɔ Abɔnsanmʋn naka junman'n m'ɔ di nɪn anyunnun.

Ahɪn ebisa

1 Mín Pɔlʋ, mɔ Nyanmɪan a hulo kɛ n gáci Kilisi Zozi bɔfʋɛ'n, mín yê mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn nwan ɛmɔ mɔ bɛ tɪ Nyanmɪan anwʋntɪɛ mma [Efɛzɪ kulo nɪn asʋ ɛlɔ], mɔ bɛ de Kilisi Zozi bɛ di'n.

2 Mɪn 'bisa ɛmɔ ahɪn. Yé Sɪ Nyanmɪan Kpili nʋn yé Mɪn Zozi Kilisi nwún ɛmɔ anwʋn anwunnvoe ɛsɛ bɛ cícɪ ɛmɔ alʋa.

Nyanmɪan nyila'n-mɔ

3 Yɛ yí Nyanmɪan Kpili m'ɔ tɪ yé Mɪn Zozi Kilisi Asɪ nɪn ayɛ. Ɔ sanlɪn kɛ kɛmɔ yɛ nʋn Kilisi a yɔ sʋanlan munmuan kʋn'n, Nyanmɪan a fa yí nyila'n kʋalaa m'ɔ le yí anwunno ɛlɔ'n ɔ'a man yé.

4 Ɔ nanndɪ Kilisi sʋ, Nyanmɪan lili mʋa kpalɪ yé sielɪ kʋalaaka nán ɔ'a bɔ mân'n. Afɪ ɔ kulo kɛ yé ɛnanndɪɛ'n yɔ nwannzan-nwannzan wɔ yí nyunnun nán ɔ'a nyan man yé nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ'a ngan man. Ehulo mɔ Nyanmɪan kulo yé nɪn ati,

5 ɔ lili mʋa ɔ hyɪhyɛlɪ sielɪ kɛ ɔ 'fa yé kaci yí mma wɔ Zozi Kilisi dunman nun. Ɔ yɔlɪ yí sɔ, ɔ sanlɪn kɛ ɔ yɔ yí ɛnyɪnmɪn.

6 Afɪ, ɔ kulo kɛ yé mɔ yɛ tɪ yí mma'n, yɛ yɪ yí ayɛ, yɛ wula yí anunminnyanmʋn ɔ fi yí ye kpili'n mɔ ɔ'a yɔ yé nɪn anwʋn wɔ yí ehulo Baa'n dunman nun.

7 Kilisi ewue'n m'ɔ wuli gualɪ yí moja nɪn asɪ nɪn a tua yé ti kalɛ'n. Nyanmɪan ye kpili ɛhɪ mɔ ɔ'a man yé'n, ɔ'a man y'a nyan ɛtɛ face.

8 Ye sɔ'n mɔ ɔ'a yɔ yɛ'n tɪ kpili sʋnman. Ɔ man yé ngɛlɛ nʋn ajʋnlɪn.

9 Ɔ nanndɪ Kilisi asʋ, nvɪalɪɛ nun ɛhyɪhyɛ'n m'ɔ tɪ yí kunnun sʋ like, m'ɔ sesielɪ yí daba'n, ɔ'a yɪ ɔ'a hele yé.

10 Ɛhyɪhyɛ sɔ'n mɔ Nyanmɪan 'ba gua yí bʋ mân nɪn ayuelɪɛ nun'n y'ɔ le kɛ ɔ 'ba han anwunno ɛlɔ nʋn asɪɛ nɪn asʋ ɛwa ninnge'n kʋalaatin bɔ nun ɔ fa bé wula Kilisi m'ɔ tɪ kpain nɪn asa nun.

11 Yɛ nʋn Kilisi y'a yɔ sʋanlan munmuan kʋn. Y'a kaci Nyanmɪan menian. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan kpalɪ yé sielɪ daba daba ɔ fi yí ɛhyɪhyɛ nɪn anwʋn. Afɪ, ɔ'a hulo ɔ'a yɔ yí sɔ,

12 nán yé mɔ y'a li mʋa y'a fa yé lʋa'n y'a wula Ngʋandefʋɛ nɪn anun'n, yɛ yɪ Nyanmɪan ayɛ, yɛ wula yí anunminnyanmʋn.

13 Ɛmɔ kʋsʋ, mɛlɛ mɔ ɛmɔ tɪlɪ ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n, Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ man ɛmɔ ngʋan'n, ɛmɔ a le Kilisi a li. Ɛhɪka ati, Nyanmɪan a fa yí Wawɛ nwannzan-nwannzan'n m'ɔ falɪ bɔlɪ anɔhʋba'n ɔ'a wula ɛmɔ nun. Ɔ kele kɛ ɛmɔ tɪ yí dɪɛ.

14 Wawɛ Nwannzan-nwannzan sɔ'n di ajinlanmun kɛ yɛ tɪ Nyanmɪan afilie nɪn anun menian. Yɛ lɛ nwʋnndɛ kɛ ɔ lé yé ti bɔkɔɔ maan yɛ yó yí dɪɛ dahuu nán y'a yɪ yí ayɛ y'a wula yí anunminnyanmʋn.

Pɔlʋ ɛbʋtʋɛ'n

15 Ɛhɪka ati, sian mɔ mín kʋsʋ m'an tɪ kɛ ɛmɔ a fa bé dedi'n b'a wula yé Mɪn Zozi anun, ɛsɛ ɛmɔ kulo bé kʋalaa mɔ bɛ tɪ Nyanmɪan anwʋntɪɛ menian'n,

16 mın da Nyanmıan ası cıan biala wɔ εmɔ dunman nun. Mín ti kacı εmɔ mín mmʊtʊɛ'n-mɔ anun
17 mın sɛlɛ yɛ́ Mın Zozi Kilisi Nyanmıan'n, m'ɔ tı Sıɛ'n m'ɔ le anunminnyanmʊn'n kɛ ɔ mán εmɔ nwún ngɛlɛ kpa, ɔ yí yí nwʊn yuein ɔ héle εmɔ maan εmɔ sí yí kpa bɔkɔɔ.
18 Ɔ mán yí kanlannıɛ'n tá εmɔ ajʊnlın nın anun yuein nán εmɔ a tı anyındasʊɛ'n mɔ yí ti yê ɔ fɛlɛlı εmɔ nın abʊ. Ɔ mán εmɔ tı yí bʊ kɛ ninnge mgbakpa'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a sie yí anwʊntıɛ menian'n-mɔ'n tı anunminnyanmʊn like m'ɔ tı man nzɛmındɛ.
19 Ɔ mán εmɔ tí yí bʊ kɛ yí tunmin'n tı kpili sʊnman man yɛ́ mɔ yɛ de Kilisi yɛ di'n. Tunmin sɔ'n, yí yê ɔ yılı helelı anwʊnsɛlɛ sʊ
20 ɔ manlın Ngʊandefʊɛ'n fi ewue nın anun tinngelı ɔ. Ɔ'a fa yí ɔ'a sie yí anunminnyanmʊn lıka yí sa fama sʊ anwunno ɛlɔ mân dıɛ nın anun.
21 Ɛbɛlɛ, Kilisi y'ɔ sie nyanmıansʊ mmɔfʊɛ mgbain nʊn nganngan'n-mɔ kʊalaatin ɔ. Bɛ́ mɔ bɛ di kpain o, tunminfʊɛ o, kʊalafʊɛ o, bɛ́ mɔ bɛ di belemgbin o, yí y'ɔ sie bɛ́ kʊalaa ɔ. Yí asasʊɛ'n tala asasʊɛ biala mɔ bɛ kʊala kɛ bɛ nyan yí mân ɛhı anun nʊn fʊfɔlɛ'n kʊsʊ mɔ Nyanmıan 'ba bɔ nın anun dıɛ'n.
22 Nyanmıan Kpili a sie Kilisi kpain like biala asʊ. Ɔ'a fa yí a man Asɔnın'n.
23 Asɔnın'n tı kɛ yí nwʊnnaan yê ɔ tı kɛ Asɔnın nın ati. Ɔ wɔ eyuadı'n lıka kʊalaatin. Yí yê ɔ yı Asɔnın'n kpa bɔkɔɔ ɔ.

2

Nyanmıan anwunnvoe'n

1 Ɛhı, εmɔ εtɛ'n-mɔ ati, daba nın anun, Nyanmıan nwun εmɔ kɛ menian mɔ b'a wu ɔ. Ɔ sanlın kɛ εmɔ fʊnndʊnlın yí.
2 Mɛlɛ sɔ nın anun, anın εmɔ ɛnanndıɛ'n nʊn eyuadı dıɛ'n tı kʊn kpɛ. Abɔnsanmʊn m'ɔ tı eyuadı nın asʊ kpain'n, yí yê anın εmɔ sʊ yí ɔ. Kpain sɔ'n yê ɔ lɛ di bɛ́ mɔ bɛ́ nyın ci Nyanmıan nın anun junman tɛmʊn ɛhı mɔ yɛ wɔ nun nın ɔ.
3 Daba nın anun, anın kɛ yɛ́ kʊalaa yɛ tı yí nın anın. Like mɔ ɛtɛ anwʊnnaan nın anyın bʊlʊ yí nwʊn'n yê yɛ kpʊnndɛ ɔ. Like mɔ ɛtɛ anwʊnnaan'n nʊn yɛ́ ajʊnlın'n kulo kɛ yɛ yɔ́'n, like sɔ'n yê yɛ yɔ ɔ. Ɛtɛ'n mɔ b'a wʊ yɛ́ nʊn nın ati, yɛ́ tı menian mɔ Nyanmıan sikpɛ'n cı yɛ́ kɛ menian bʊ nga'n-mɔ.
4 Nan Nyanmıan Kpili a nwun yɛ́ nwʊn anwunnvoe. Ɔ sanlın kɛ ehulo'n m'ɔ kulo yɛ́'n tı kpili sʊnman.
5 Yɛ́ mɔ yɛ́ ɛtɛ'n-mɔ man yɛ wuli'n, ɔ'a man yɛ́ nʊn Kilisi y'a nyan ngʊan. Sɛ εmɔ a nyan ngʊan an, ɔ kele kɛ Nyanmıan a nwun εmɔ anwʊn anwunnvoe ɔ'a man εmɔ a nyan ngʊan.
6 Kilisi Zozi dunman nun, Nyanmıan a man yɛ́ nʊn Zozi fi ewue nun y'a tinnge, yɛ́ nʊn yí tı anwunno ɛlɔ mân nın anun.
7 Nyanmıan a yɔ yí sɔ, ɔ'a hele kɛ mɛlɛ'n m'ɔ lɛ ba nın anun, yí ye nın anwʊn ninnge mgbakpa'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a sie yɛ́ mɔ y'a le Kilisi Zozi y'a li'n tı man nzɛmındɛ.
8 Ɔ sanlın kɛ, sɛ εmɔ a nyan ngʊan an, ɔ kele kɛ Nyanmıan a nwun εmɔ anwʊn anwunnvoe, ɔ fi εmɔ dedi nın anwʊn. Ngʊan sɔ'n mɔ εmɔ a nyan yí'n, ɔ fi man εmɔ muonun. Nan ɔ tı Nyanmıan acɛdıɛ.
9 Nán kɛ mɔndınlın mɔ εmɔ a bɔ nın anun like ɔ, nán sʊanlan a fa a tu yí nwʊn.
10 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan yê ɔ'a sesie yɛ́ ɔ'a bɔ yɛ́ ɔ. Ɔ'a bɔ yɛ́ kɛ yɛ nʊn Ngʊandefʊɛ Zozi yɛ yɔ́ sʊanlan munmuan kʊn nán y'a hʊala y'a yɔ nyɔlıɛ kpa. Nyɔlıɛ sɔ'n-mɔ, Nyanmıan Kpili lili mʊa sesielı manlın yɛ́ kɛ yɛ yɔ́.

Yɛ nʊn Kilisi a yɔ sʊanlan munmuan kʊn

11 Ɛhı, b'a nwʊ man εmɔ Zufʊ. Zufʊ'n-mɔ fɛlɛ εmɔ "bɛ́ mɔ bɛ kpɛlı man bɛ́ mmian nun". Bɛ fɛlɛ bɛ́ nwʊn "bɛ́ mɔ b'a kpɛ bɛ́ mmian nun", ɔ fi nzɔlɛ'n mɔ menian'n-mɔ a yɔ a sie yí bɛ́ nwʊnnaan nın asʊ'n.
12 Ɛmɔ kácı kɛ mɛlɛ sɔ nın anun'n anın εmɔ nni man Kilisi afilie'n bie. Izalayɛ amma'n-mɔ anyunnun an, bɛ nga man εmɔ bie. Nyıhyɛ'n mɔ Nyanmıan nʊn Izalayɛ amma'n-mɔ hyıhyɛlı'n, anɔhʊba'n m'ɔ bɔlı bɛ́'n, anın εmɔ nnʊn man nun bie. Ɛmɔ gua mân nın anun mgban, εmɔ le man anyındasʊɛ, ɛsɛ εmɔ nzı man Nyanmıan.
13 Nan sian dıɛ, εmɔ nʊn Zozi Kilisi b'a yɔ sʊanlan munmuan kʊn. Ɛmɔ mɔ anın εmɔ nʊn Izalayɛ amma'n-mɔ afian tı'n, Ngʊandefʊɛ Zozi moja nın a hyʊın εmɔ ɔ'a mantan bɛ́.
14 Ɔ sanlın kɛ Kilisi a man bɛ́ mɔ bɛ tı Zufʊ o, bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʊ o, yɛ́ kʊalaa y'a nyan anzʊnunjɔ, yɛ nʊn yí y'a yɔ sʊanlan munmuan kʊn. Anın Zufʊ'n-mɔ nʊn bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʊ'n bɛ kpɔ bɛ́ nwʊn. Ɛkpɔ sɔ'n tı kɛ talɛ m'ɔ ja menian afian. Kilisi a wu ɔ'a tu ɛkpɔ'n kɛ talɛ mɔ b'a bubu yí ɔ. Ɔ'a han Zufʊ'n-mɔ nʊn bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʊ'n ɔ'a bɔ nun, ɔ'a man b'a yɔ fatule kʊnmgba cein.

15 Kilisi a wu ɔ'a kpɛ Zufʋ'n-mɔ mala'n nʋn sʋ ninnge'n-mɔ anun. Ɔ'a han Zufʋ'n-mɔ nʋn
bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n ɔ'a bɔ nun. Ɔ'a man fatule nnyuan nɪn a yɔ fatule fʋfɔlɛ baa kʋnmgba
cein. Fatule fʋfɔlɛ sɔ'n nʋn Kilisi a yɔ sʋanlan munmuan kʋn. Kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ Kilisi a
man y'a nyan anzʋnunjɔ nɪn anɪn.
16 Ɛkpɔ'n m'ɔ la fatule nnyuan nɪn afian'n, Kilisi a wu kʋlʋwa nɪn asʋ ɔ'a nunnun yí bʋsʋ.
Ewue'n m'ɔ wuli kʋlʋwa nɪn asʋ nɪn ati, ɔ'a han fatule nnyuan'n, ɔ'a bɔ nun, ɛsɛ ɔ'a sesie bɛ́
nʋn Nyanmɪan bɛ́ afian.
17 Ɛhɪ, Kilisi a a, ɔ'a bɔ Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ man alʋacɪcɪɛ'n nɪn ɔ'a hele ɛmɔ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ mɔ
anɪn ɛmɔ nʋn Nyanmɪan bɛ́ afian tɪ'n. Ɛsɛ Zufʋ'n-mɔ mɔ bɛ mantan Nyanmɪan kʋkʋ'n, Kilisi
a a, ɔ'a bɔ Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ man alʋacɪcɪɛ'n ɔ'a hele bɛ́ kʋsʋ.
18 Sɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n man Zufʋ o, bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ o, yɛ́ kʋalaa yɛ kʋala
kɛ yɛ fite Nyanmɪan anyunnun an, anɪn ɔ fi Kilisi.
19 Ɛhɪka ati, ɛmɔ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n, ɛmɔ tɪ man nyɔfʋɛ anaan menian mgban kón. Nan
sian dɪɛ, ɛmɔ tɪ Nyanmɪan anwʋntɪɛ mma kpa bɔkɔɔ, ɛmɔ di yí afilie'n bie.
20 Ɛmɔ tí yí bʋ kpa. Asɔnɪn'n tɪ kɛ sua. Alimʋa nɪn anun, Nyanmɪan a sie Zozi Kilisi
mmɔfʋɛ'n-mɔ nʋn yí mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ kɛ sua nɪn awula bɛ́ bʋ. Ɛmɔ kʋsʋ wɔ yí sʋ ɛfʋla nɪn
anun bie kɛ biliki. Alimʋa biliki'n mɔ bɛ́ mɔ bɛ lɛ si sua'n bɛ sie yí ayialɪɛ nɪn asʋ kʋalaaka
nán b'a fʋla sua nɪn asʋ'n, biliki sɔ'n y'ɔ le Kilisi muonun.
21 Yí y'ɔ man sua bɔndin'n yɔ kunngun ɔ. Ɛsɛ yí y'ɔ man sua'n kɔ anwunno ɔ kaci asɔnɪn
sua nwannzan-nwannzan man yɛ́ Mɪn ɔ.
22 Ɛmɔ nʋn Kilisi, b'a yɔ sʋanlan munmuan kʋn. Ɛmɔ wɔ sua'n mɔ bɛ lɛ si nɪn anun bie kɛ
biliki. Ɛmɔ nʋn bɛ́ bʋ nga'n-mɔ b'a kaci kɛ sua mɔ Nyanmɪan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n
wɔ nun ɔ.

3

Pɔlʋ junman'n

1 Ɛhɪka ati, mɪn sɛlɛ Nyanmɪan mɪn man ɛmɔ. Ɛmɔ sɪ kɛ Zozi dunman nun, Ɛjɔlɛkpa'n mɔ
m malɪ m mɔlɪ n gelelɪ ɛmɔ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ nɪn ati, b'a hyɪ mín Pɔlʋ b'a tʋ mín fiadɪ.
2 Junman'n mɔ Nyanmɪan Kpili ehulo nɪn anun ɔ'a fa ɔ'a wula mín sa nun kɛ n ní man
ɛmɔ'n, mɪn de mɪn di kɛ ɛmɔ a tɪ junman sɔ nɪn angan.
3 Junman sɔ'n, nvɪalɪɛ nun like yê Nyanmɪan a yɪ ɔ'a hele mín ɔ. Mín sa ati kalata ɛhɪ anun,
m'an li mʋa m'an han like sɔ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ kaan m'an hele ɛmɔ dada angʋnmɪn.
4 Sɛ ɛmɔ kɪnnga a, ɛmɔ 'ba nwun yí kɛ nvɪalɪɛ nun like sɔ'n tʋ de Kilisi.
5 Nvɪalɪɛ nun like sɔ'n, daba Nyanmɪan a nyɪ man ɔ'a ngele man menian'n-mɔ. Nan
sian dɪɛ, ɔ nanndɪ yí Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn asʋ, ɔ'a yɪ ɔ'a hele yí mmɔfʋɛ nʋn yí
mgbɔmanfʋɛ nwannzan-nwannzan'n-mɔ.
6 Ɛ 'nwun nvɪalɪɛ nun like sɔ'n: bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ mɔ bɛ nʋn Kilisi a yɔ sʋanlan
munmuan kʋn, ɔ fi Ɛjɔlɛkpa'n mɔ b'a le b'a li'n, bɛ di Nyanmɪan afilie'n bie kɛ Zufʋ'n-mɔ.
Anɔhʋba'n mɔ Nyanmɪan bɔlɪ yí menian'n-mɔ nʋn sʋ nyila'n, ɛmɔ kʋsʋ wɔ nun bie.
7 Ɛjɔlɛkpa sɔ'n, Nyanmɪan a nwun mín nwʋn anwunnvoe ɔ'a fa ɔ'a wula mín sa nun. Ɔ'a
man m'an kaci sʋ akʋa kɛ m mó n géle menian'n-mɔ kʋalaatin wɔ yí tunmin nɪn anun.
8 Nyanmɪan anwʋntɪɛ mma'n-mɔ anun, n dɪ man like fíí. Nan kʋsʋ, ɔ'a man mín acɛdɪɛ kɛ
m mó Ɛjɔlɛkpa'n n géle ɛmɔ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n. Ɛjɔlɛkpa sɔ'n m'ɔ tʋ de Kilisi'n kele ninnge
mgbakpa mɔ Kilisi le yí m'ɔ bʋ yɛ́ sʋ'n.
9 Nyanmɪan Kpili mɔ ɔ'a bɔ like biala'n, ɔ'a man mín atɪn kɛ n yí yí nvɪalɪɛ nun ɛhyɪhyɛ'n
m'ɔ fɪalɪ sʋ dede ɔ'a ju ɛnɛ'n n géle menian'n-mɔ kʋalaatin.
10 Ɔ man sian dɪɛ, Asɔnɪn'n y'ɔ man nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ di kpain nʋn
tunminfʋɛ'n nwun Nyanmɪan ngɛlɛ kpili'n m'ɔ sɪ nɪn ɔ.
11 Like'n m'ɔ jʋnlɪnlɪn yí nwʋn daba kɛ ɔ 'yɔ'n, ɔ nanndɪ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi sʋ, ɔ'a man ɔ'a
kpɪn sʋ.
12 Kɛmɔ yɛ de Kilisi yɛ di, ɛsɛ yɛ nʋn yí y'a yɔ sʋanlan munmuan kʋn'n, yɛ́ kunnun ndɪtɪ
man yɛ́ kón. Yɛ le atɪn yɛ kʋala kɛ yɛ fite Nyanmɪan anyunnun ahʋnmɪnkan nun.
13 Ɛjɔlɛkpa nɪn ati, sɛ mɪɪn nwun yalɛ ɛmɔ dunman nun an, nán bɛ man bɛ́ nwʋn bubu bɛ́.
Nan ɔ tɪ ɛmɔ anunminnyanmʋn wɔ Nyanmɪan anyunnun.

Pɔlʋ ɛbʋtvɛ'n

14 Ɛhɪka ati, sɛ mɪn tʋ mín nyɪn mɪn nɪan junman kpili'n mɔ Nyanmɪan a li a man yɛ́ nɪn
an, mɪn kʋtʋ mín ja ebue nɪn asʋ Sɪɛ nɪn anyunnun.
15 Sɪɛ sɔ'n dunman'n la anwunno ɛlɔ nʋn asɪ ɛwa afilie kʋalaa asʋ.
16 Mɪn sɛlɛ yí kɛ, ɔ nanndɪ yí anunminnyanmʋn kpili'n m'ɔ le yí nɪn asʋ, ɔ fá yí Wawɛ'n ɔ
wúla ɛmɔ ɛkala nɪn anwʋnsɛlɛ kpa.

17 Ɛsɛ, ɔ nanndı ɛmɔ dedi nın asʊ, ɔ mán Kilisi tánlan ɛmɔ ahʊnlın nın anun. Mın sɛlɛ yí kɛ ɔ mán ɛmɔ sɔ́ ndıan bɛ tánlan Kilisi ehulo nın anun sɛlɛ kpa.
18 Mın sɛlɛ Nyanmıan kɛ ɔ mán ɛmɔ nʊn anwʊntıɛ mma'n-mɔ kʊalaatin hóala bɛ tí yí bʊ kɛ ehulo'n mɔ Kilisi kulo yɛ́'n tı tɛtɛlɛ, ɔ tı tınndın, ɔ kɔ anwunno ɛsɛ ɔ tı kpʊnlʊn-mgbʊnlʊn kpa. Ɔ tı man like nzɛmındɛ.
19 Nyanmıan mán ɛmɔ nwún ehulo'n mɔ Kilisi kulo yɛ́'n. Ɔ tı ananhɔlɛ kɛ sʊanlan fíí ngʊala man kɛ ɔ nwun yí dede ɔ gua yí bʊ. Nan kʊsʊ, Nyanmıan mán ɛmɔ nwún yí kpa bɔkɔɔ like biala anun, nán Nyanmıan nyila'n kʊalaatin a han ɛmɔ.
20 Nyanmıan Kpili m'ɔ le tunmin m'ɔ fa di junman wɔ yɛ́ nun'n, ɔ kʊala kɛ ɔ yɔ like biala m'ɔ tala mɔ yɛ kɔ sɛlɛ anaan mɔ yɛ kɔ jʊnlın nın asʊ.
21 Yí m'ɔ kʊala like biala yɔ maan ɔ tala sʊ'n, anunminnyanmʊn hán yí wɔ Asɔnın nın anun wɔ Zozi Kilisi dunman nun cıan daa! Amın.

4

Asɔnın junman'n

1 Ɛhı, mín mɔ yɛ́ Mın dunman nun b'a tʊ mín fiadı'n, mın 'sɛlɛ ɛmɔ mın bʊtʊ bɛ́: Kɛmɔ Nyanmıan a fɛlɛ ɛmɔ yí nwʊn'n, ɛmɔ bɔ́ abalabɔ kpa m'ɔ sɔ yí nyın.
2 Ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʊn ası cıan daa. Ɛmɔ nyán ahʊnlın bɛtɛɛ, ɛsɛ bɛ sí abʊtalɛ. Ɛmɔ fá ehulo bɛ sʊ́sɔ bɛ́ nwʊn nun.
3 Kɛmɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan nın a hohuan ɛmɔ anʊan maan ɛmɔ a yɔ kʊn'n, ɛmɔ bɔ́ mɔndınlın bɛ tánlan anʊannzɛ sɔ nın anun wɔ anzʊnunjɔ nun.
4 Asɔnın'n m'ɔ tı kɛ Kilisi anwʊnnaan'n tı baa kʊnmgba. Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kʊsʊ tı baa kʊnmgba. Anyındasʊɛ like'n kʊsʊ mɔ yí ti yê Nyanmıan a fɛlɛ ɛmɔ'n tı baa kʊnmgba.
5 Yɛ́ Mın Zozi tı baa kʊnmgba. Dedi'n tı baa kʊnmgba. Ɛsɔnıan'n tı baa kʊnmgba.
6 Nyanmıan m'ɔ tı yɛ́ kʊalaa yɛ́ Sı'n tı baa kʊnmgba. Ɔ sie yɛ́ kʊalaatin. Ɔ nanndı yɛ́ kʊalaa yɛ́ sʊ, ɔ di yí junman'n. Ɛsɛ ɔ wɔ yɛ́ kʊalaa yɛ́ nun.
7 Nan kʊsʊ, Kilisi a nıan yí acɛdıɛ nın anwʊn ɔ'a hye ɔ'a man yɛ́ ngʊkʊn ngʊkʊn. Acɛdıɛ sɔ'n tı tunmin mɔ bɛ fa bɛ di Asɔnın nın anun junman.
8 Ɛhı ati, Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kan kɛ:
Ɔ'a li kunnunmun ɔ'a fʊ anwunno
ɔ nʊn nganga'n-mɔ a hɔ.
Ɛsɛ ɔ'a hye menian'n-mɔ acɛdıɛ.
9 Bɛ́ nwan: "Ɔ'a fʊ anwunno". Yí bʊ y'ɔ le benin? Yí bʊ y'ɔ le kɛ ɔ lili mʊa ɔ juli asıɛ nın asʊ ɛwa.
10 Sʊanlan'n mɔ ɔ'a ju asıɛ nın asʊ ɛwa'n, yí kʊnmgba'n yê ɔ'a sa ɔ'a fʊ anwunno ɛlɔ nyanmıansʊ nın ɔ. Ɔ wɔ like biala ati asʊ, ɛsɛ ɔ wɔ eyuadı'n lıka kʊalaatin.
11 Yí yê ɔ'a hye acɛdıɛ nın ɔ. Ɔ'a sesie menian'n mmie-mɔ kɛ yí mmɔfʊɛ, mmie-mɔ kɛ yí mgbɔmanfʊɛ, mmie-mɔ kɛ Ɛjɔlɛkpabɔfʊɛ yê mmie-mɔ kʊsʊ kɛ ɛsɔfʊ mɔ bɛ kele like.
12 Ɔ'a sesie bɛ́ kʊalaa sɔ maan Nyanmıan anwʊntıɛ mma'n-mɔ kʊala bɛ di yí junman'n bɛ man Asɔnın'n m'ɔ tı Kilisi anwʊnnaan'n kɔ yí nyunnun.
13 Yí dıɛ, anın yɛ́ kʊalaa yɛ́ dedi'n yɔ kʊn yɛ sı Nyanmıan Awa'n. Ɛbɛlɛ nın anun, anın yɛ́ ti a tin, y'a kaci kɛ Kilisi bɔbɔ muonun kpa bɔkɔɔ.
14 Yí sɔ ɛhı anun, anın yɛ ngaci man kɛ mmatʊnman kún, nán atofʊɛ'n-mɔ a nnaka man yɛ́, b'a mmɔ man yɛ́ tanngo tanngo kɛ asutue mgbaha bɔ ɛlɛɛ tanngo tanngo'n.
15 Nan sɛ yɛ le ehulo yɛ kan ananhɔlɛ, yɛ yɔ ananhɔlɛ like a, yɛ 'nyin yɛ tʊ Kilisi m'ɔ li yɛ́ ti'n wɔ like biala anun.
16 Sɛ anwʊnnaan nın akpɔlɛ akpɔlɛ'n kʊalaa a hohuan bɛ́ nʊan b'a yɔ kunngun kpa a, ɔ fi Kilisi. Yí yê ɔ man anwʊnnaan bɔndın nın akpɔlɛ akpɔlɛ'n kʊalaa sisa sʊ ɔ yɔ munmuan kʊn ɔ. Yí sɔ ati, sɛ akpɔlɛ'n kʊn biala yɔ like m'ɔ sɛ fata nın an, anwʊnnaan bɔndın'n nyin ɛsɛ ɔ kpasi ehulo nın anun.

Abalabɔ ɛtɛ'n nʊn abalabɔ kpa'n

17 Ɛhı, yɛ́ Mın dunman nun, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ mıın kan mın fua sʊ mın kele ɛmɔ'n. Nán man ɛmɔ bu bɛ́ mân'n kɛ bɛ́ mɔ bɛ nzı man Kilisi'n. Ɔ sanlın kɛ ajʊnlın mgban-mgban y'ɔ wɔ bɛ́ ti anun ɔ.
18 Bɛ nzı man ngɛlɛ fíí. Ngʊan'n mɔ Nyanmıan fa ce'n, bɛ nnyan man bie. Ɔ sanlın kɛ bɛ nzı man yí nwʊn ɛjɔlɛ fíí bɔbɔ. Ɛsɛ bɛ́ ahʊnlın nın a kete sʊnman.
19 Bɛ nzı man nyian. B'a fa bɛ́ nwʊn b'a wula satılıfʊɛ nyɔlıɛ'n-mɔ anun yê ɛtɛ ngacile ngacile'n kʊalaa gua bɛ́ nwʊn efian.
20 Nan ɛmɔ dıɛ, nán ɛhı yê ɛmɔ suanlın wɔ Kilisi anwʊn ɔ.

21 Ɛmə a tı Zozi anwʊn ɛjəlɛ'n kʊalaatin. Ananhəlɛ'n m'ɔ tʊ de Zozi'n, ɛmə mə bɛ tı yí menian'n, b'a han b'a hele ɛmə.
22 Mə b'a hele ɛmə'n y'ɔ le kɛ ɛmə yáci bɛ́ asıtanlan daba'n bɛ tó. Asıtanlan daba sɔ'n, anyınbʊlʊ ɛtɛ m'ɔ wə nun'n, ɔ man ewue.
23 Ɛmə mán Nyanmıan Wawɛ'n káci ɛmə ahʊnlın'n nʊn bɛ́ ajʊnlın'n kpa bəkɔɔ.
24 Ɛmə bɔ́ abalabə kpa m'ɔ kele kɛ ɛmə tı menian nvʊfəlɛ mə Nyanmıan muonun a bə ɔ. Abalabə kpa sɔ'n, ɔ di kɛ bɛ nwun yí asıtanlan sɛsɛ nʊn anwʊntıɛ nun, m'ɔ kele kɛ ɛmə tı ananhəlɛ nın anun sakpa.
25 Ɛhı ati, ɛmə yáci ato elie'n. Sʊanlan kʊn biala hán ananhəlɛ héle yí manngʊn. Ɔ sanlın kɛ yɛ tı anwʊnnaan baa kʊnmgba nın anun akpəlɛ akpəlɛ.
26 Sɛ ɛmə fɛ ɛya a, ɛmə nían bɛ́ nwʊn kpa nán ɛmə a ndə man ɛtɛ nın anun. Nán bɛ fɛ ɛya dede maan alíɛ san sʊ.
27 Nán bɛ man Abənsanmʊn nyan ɛmə anwʊn atın fíí.
28 Sʊanlan m'ɔ wua'n, ɔ yáci yí awue'n. Ɔ bɔ́ məndınlın, ə lí junman. Ɔ nyán yí nʊan nun alıɛ nán ɔ'a nyan bie ɔ'a bʊka sʊanlan m'ɔ wə emian nun'n.
29 Nán bɛ man ɛjəlɛ ɛtɛ fíí fi bɛ́ nʊan fite. Nan bɛ mán ɛjəlɛ m'ɔ tı kpa fi bɛ́ nʊan fíte. Ɛjəlɛ m'ɔ man sʊanlan dedi'n kə yí nyunnun, ɔ bʊka bɛ́ mə bɛ lɛ tie'n yê ɔ tı kpa ɔ.
30 Nán bɛ bə Wawɛ Nwannzan-nwannzan alʊa. Ɔ wə ɛmə anun maan ɛmə nwun yí kɛ ɛmə tı Nyanmıan dıɛ dede ɔ kə ju cıan mə Nyanmıan 'de ɛmə ati kpa bəkɔɔ'n.
31 Ɛmə yáci akunnun bile ɛyəlɛ'n nʊn ɛya ɛfɛ'n, nʊn menian'n-mə ɛya ɛhan'n nʊn ɛtɛtıan'n, ɔ nʊn nzʊba ɛkpɛ'n. Ɛmə yáci ati anun ɛtɛ ninnge'n kʊalaa bɛ gúa.
32 Nan ɛmə yɔ́ ati anun kpa menian, bɛ húlo bɛ́ nwʊn. Ɛmə fá bɛ́ nwʊn ɛtɛ'n-mə bɛ hyé bɛ́ nwʊn kɛ Nyanmıan falı ɛmə dıɛ'n hyelı ɛmə wə Kilisi dunman nun'n.

5

Yuein nın anun menian

1 Ɛhıka ati, kɛmə ɛmə tı Nyanmıan ehulo mma'n, ɛmə bɔ́ məndınlın bɛ yɔ́ bɛ́ ninnge'n-mə kɛ yí.
2 Ɛmə mán bɛ́ asıtanlan'n héle kɛ ɛmə kulo Nyanmıan nʊn bɛ́ manngʊn-mə kɛ Kilisi a hulo yɛ́ dede ɔ'a wu yɛ́ dunman nun'n. Ewue'n mə Kilisi a wu yɛ́ dunman nun'n tı kɛ afəlıɛ nʊn tɛɛ ɛyıɛ like m'ɔ tu ɛtɛ'n. Like sɔ'n ban fanlan kɛ anatılı, ɔ sə Nyanmıan anyın.
3 Ɛmə tı Nyanmıan anwʊntıɛ mma, yí ti, nán man bɛ tı satılıfʊɛ nyəlıɛ fíí, anaan basa-basa ɛyəlɛ ɔ nʊn anyınbʊlʊ bəbə ɛmə afian ɛlə.
4 Kʊasıanzɛmʊn, agʊlʊbɛnwʊn, ɔ nʊn ɛjəlɛ ɛtɛ, nán bɛ man bie fíí fi bɛ́ nʊan fite. Nan like m'ɔ di kɛ ɛmə yə'n, y'ɔ le Nyanmıan asına.
5 Afı, ɛmə nwún yí yuein kɛ sʊanlan biala m'ɔ yə satılıfʊɛ nyəlıɛ, m'ɔ tı basa-basa, m'ɔ tı acɛbɛ (afı, acɛbɛ ɛyəlɛ'n tı kɛ amʊan ɛsə), bɛ́ mə bɛ yə sɔ'n, bie fíí ngə man Kilisi nʊn Nyanmıan Belemgbin Mân nın anun ɛlə lé.
6 Nán bɛ man sʊanlan fíí kan mgban-mgban ɛjəlɛ ɔ laka ɛmə. Mgban-mgban ɛjəlɛ sɔ'n-mə ati yê Nyanmıan sikpɛ'n 'cı bɛ́ mə bɛ nyın nzə man yí nın ɔ.
7 Menian sɔ'n-mə, nán bɛ nʊn bɛ́ tu nun fíí.
8 Daba anın ɛmə wə awosin nın anun. Nan sian dıɛ mə ɛmə nʊn yɛ́ Mın a yə sʊanlan munmuan kʊn'n, ɛmə wə yuein nın anun. Ɛhıka ati, ɛmə nánndı kɛ yuein nun menian.
9 Ɔ sanlın kɛ sʊanlan m'ɔ nanndı yuein nın anun'n, ɔ bə bala kpa, ɔ tı sɛsɛ, ɛsɛ ɔ kan ananhəlɛ.
10 Ɛmə bɔ́ məndınlın bɛ nwún like m'ɔ sə Yɛ́ Mın anyın nın angʊnmın.
11 Mgban-mgban ninnge'n-mə mə menian'n-mə yə yí awosin nın anun'n, nán bɛ fa bɛ́ nwʊn bɛ bə bɛ́ bɛ yə bie. Nan sɛ ɛmə nwun yí a, ɛmə héle kɛ ɔ tı ɛtɛ.
12 Menian sɔ'n-mə nyəlıɛ'n mə bɛ yə yí nvıalıɛ nun'n, sɛ bɛ kan an, ɔ tı nyian.
13 Nan mə bɛ kə tu nyəlıɛ sɔ'n-mə kʊalaa bɛ kə gua yuein nın anun'n, kɛ bɛ kpın bɛ tı yí'n, anın b'a nwun yí yuein.
14 Afı like biala mə bɛ nwun yí yuein'n, anın ɔ wə yuein nun. Yí sə ati yê b'a han kɛ:
Wɔ́ mə ɛ lɛ dafı'n, tinnge,
Nyanmıan anyunnun an, ɔ tı kɛ a wu.
Yí ti, fi ewue nun jasʊ
nán Kilisi 'ba man ɛ fite yí yuein nın anun.
15 Ɛhı ati, ɛmə nían bɛ́ ɛnanndıɛ nın asʊ kpa. Nán bɛ nanndı kɛ menian mə bɛ nzı man ɛjəlɛ fíí ɔ. Nan ɛmə nánndı kɛ mmɛngɛlɛfʊɛ.
16 Kɛmə mɛlɛ'n mə yɛ wə nun'n yə sı'n, tɛmʊn kaan mə ɛmə kə nyan yí'n, ɛmə fá lí Nyanmıan junman'n kpa.

17 Ɛhı ati, nán bɛ yɔ kɛ ngʋasıafʋɛ'n-mɔ. Nan ɛmɔ bó mɔndınlın bɛ tí like mɔ Nyanmıan kulo kɛ ɛmɔ yɔ nın abʋ kpa.
18 Nán bɛ nʋn nzan bɛ bʋ. Ɔ man sʋanlan yɔ ninnge basa-basa. Nan ɛmɔ mán Nyanmıan Wawɛ'n tánlan ɛmɔ nun kpa.
19 Ɛmɔ tó Izalayɛ ayɛ ɛyıɛ ejue ɔ nʋn asɔnın ejue bɛ wówula bé nwʋn anwʋnsɛlɛ. Ɛmɔ fá bé ahʋnlın'n kʋalaatin bɛ tó ejue bɛ yí Yé Mın ayɛ.
20 Yé Mın Zozi Kilisi dunman nun, ɛmɔ lá Sıɛ nın ası dahuu wɔ like biala anun.
21 Anyınnzɔ'n mɔ ɛmɔ man Kilisi nın ati, ɛmɔ bébɛlɛ bé nwʋn ası bé manngʋn'n-mɔ anyunnun.

Yıɛ nʋn huan

22 Ɛhı, ɛmɔ mmalasua'n-mɔ, ɛmɔ bébɛlɛ bé nwʋn ası bé hun-mɔ anyunnun kɛ ɛmɔ bɛbɛlɛ bé nwʋn ası Yé Mın anyunnun'n.
23 Afı, belenzua sie yí yı kɛ Kilisi kʋsʋ sie Asɔnın'n. Asɔnın'n m'ɔ tı Kilisi anwʋnnaan'n, Kilisi y'ɔ tı yí Ngʋandefʋɛ nın ɔ.
24 Yí sɔ ati, ɛmɔ mmalasua'n-mɔ, ɛmɔ bébɛlɛ bé nwʋn ası like biala anun bé hun-mɔ anyunnun kɛ Asɔnın'n yɔ yí Kilisi anyunnun'n.
25 Ɛmɔ mmelenzua'n-mɔ kʋsʋ, ɛmɔ húlo bé yı-mɔ kɛ Kilisi hulolı Asɔnın'n dede ɔ wuli yí dunman nun'n.
26 Ɔ'a yɔ yí sɔ ɔ'a fa yí nʋan ɛjɔlɛ'n nʋn nzue ɔ'a bia Asɔnın'n, ɔ'a man yí nwʋn a tı ɔ'a fata Nyanmıan.
27 Afı, Kilisi kulo kɛ Asɔnın'n fite yí muonun yí nyunnun anunminnyanmʋn nun, mɔ efian fíí nʋn like ɛtɛ fíí nnʋn man yí nwʋn. Yí nwʋn a tı, bɛ nnyan man yí nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí bɛ ngan man.
28 Kɛ Kilisi kpın kulo Asɔnın'n, mmelenzua'n-mɔ kʋsʋ húlo bé yı-mɔ kɛ bé muonun bɛ kulo bé nwʋn'n. Sʋanlan m'ɔ kulo yí yı'n kulo yí muonun yí nwʋn.
29 Afı, sʋanlan fíí kpɔlı man yí sʋanlan baka'n lé. Nan ɔ di alıɛ ɛsɛ ɔ nıan yí nwʋn kɛ Kilisi nıan Asɔnın nın asʋ'n.
30 Asɔnın'n m'ɔ tı Kilisi anwʋnnaan'n, yí akpɔlɛ akpɔlɛ'n y'ɔ le yé.
31 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan: *Ɛhıka ati, belenzua'n fi yí sı nʋn yí nin abʋ anwʋn 'ba jasʋ. Ɔ 'fa yí nwʋn bɔ yı nán bé munnyuan'n bɛ yɔ sʋanlan munmuan kʋn.*
32 Ajaa nın anwʋn ɛjɔlɛ sɔ'n, mın nıan an, anın ɔ tʋ de Kilisi nʋn yí Asɔnın'n. Ɛjɔlɛ sɔ'n tı nvıalıɛ nun ɛjɔlɛ kpili kpa.
33 Ɛjɔlɛ'n kʋalaa kʋalaa'n y'ɔ le kɛ belenzua biala húlo yí yı kɛ yí muonun ɔ kulo yí nwʋn'n. Balasua biala kʋsʋ mán yí hun anyınnzɔ.

6

Mmatʋnman'n-mɔ nʋn bé sı nʋn bé nin

1 Ɛmɔ mmatʋnman'n-mɔ, kɛmɔ ɛmɔ nʋn yé Mın a yɔ sʋanlan munmuan kʋn'n, ɛmɔ mán bé nyın só bé sı nʋn bé nin. Ɔ sanlın kɛ yí sɔ tı kpa.
2 Nyanmıan mala'n lɛ kele kɛ: "Man wó nyın só wó sı nʋn wó nin." Ɔ tı alimʋa mala mɔ b'a bɔ anɔhʋba b'a tʋ sʋ kɛ:
3 "Nán wó asıtanlan nın a yɔ kpa ɛsɛ a hyɛ asıɛ nın asʋ."
4 Ɛmɔ mɔ ɛmɔ tı sıɛ'n kʋsʋ, nán man ɛmɔ kan ɛmɔ mma'n-mɔ ɛya. Nan ɛmɔ tá bé bɛ héle bé ngɛlɛ, ɛsɛ ɛmɔ tínngɛ bé wɔ yé Mın atın dıɛ nın asʋ.

Nganga'n-mɔ nʋn bé mın-mɔ

5 Ɛmɔ mɔ ɛmɔ tı nganga'n, ɛmɔ mán bé nyın só bé mın-mɔ mɔ bɛ wɔ asıɛ nın asʋ ɛwa'n kpa. Ɛmɔ yí bɛ kunnun bɛ só bé kɛ Kilisi yê ɛmɔ lɛ sʋ yí ɔ.
6 Ɛmɔ amın'n-mɔ anyunnun, nán man ɛmɔ yɔ kɛ menian mɔ bɛ lɛ di junman bɛ kpʋnndɛ ɛfʋa, kʋsʋ bɛ kaci bé nzin an, anın ɛmɔ a bubu bé sa nʋn bé ja b'a tanlan sʋ. Nan ɛmɔ yí bé kunnun bɛ yó like mɔ Nyanmıan kulo kɛ Kilisi ngʋa'n-mɔ yɔ'n.
7 Ɛmɔ fá ahʋnlın kpa bɛ lí kanga junman'n kanlanman. Ɔ tı kɛ yé Mın yê ɛmɔ lɛ di man yí, nan nán kulo menian'n-mɔ ala yê ɛmɔ lɛ di man bé ɔ.
8 Ɛmɔ kácı kɛ sʋanlan biala, sɛ ɔ tı kanga o, sɛ ɔ tı man kanga o, yí junman kpa m'ɔ kɔ li'n, ɔ 'nyan yí nwʋn ahatua m'ɔ fata'n yé Mın asa nun.
9 Ɛmɔ mınlıan'n-mɔ kʋsʋ mɔ bɛ le nganga'n, ɛmɔ yó bé kpa. Nán bɛ kele bé ahʋlʋwʋa. Ɛmɔ kácı kɛ ɛmɔ muonun kʋsʋ tı Kilisi ngʋa. Ɛmɔ nʋn bé, ɛmɔ Amın'n tı kʋn. Ɔ tı anwunno. Yí dıɛ, ɔ nnıan man sʋanlan nyunnun ɔ mmu man yí bı.

Nyanmıan ɛlɔɛ nın anwʋn ninnge'n-mɔ

10 Mín kalata nın agualıɛ nun, mın kan mın kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ kpónndɛ anwʋnsɛlɛ'n sʋanlan munmuan kʋn'n mɔ ɛmɔ nʋn yé Mın b'a yɔ'n, ɔ nʋn yí tunmin kpili nın anun.

11 Ɛmɔ fá Nyanmɪan ɛlɔɛ ninnge'n-mɔ kʋalaa bɛ síe bé nwʋn. Ɛmɔ fá síe bé nwʋn nán ɛmɔ a
hʋala bé ja nun jinlan wɔ Abɔnsanmʋn naka junman'n m'ɔ di nɪn anyunnun.
12 Ɔ sanlɪn kɛ nán kulo menian'n-mɔ yê yɛ nʋn bé le ɛlɔɛ ɔ. Nan anwunno ɛlɔ mmɔfʋɛ ati
anun ɛtɛ'n-mɔ, bé mɔ bɛ di kpain, tunminfʋɛ nʋn bé mɔ bɛ sie awosin mân'n mɔ bɛ tɪ yé
mgbɔfʋɛ'n yê yɛ nʋn bé le ɛlɔɛ ɔ.
13 Ɛhɪka ati, ɛmɔ fá Nyanmɪan ɛlɔɛ ninnge'n-mɔ kʋalaa bɛ síe bé nwʋn! Yí dɪɛ, cɪan
mɔ kpɔfʋɛ'n kɔ han ɛmɔ'n, ɛmɔ 'kʋala yí nyunnun jinlan bɛ nʋn yí kʋn dede bɛ di yí sʋ
kunnunmun, anɪn ɛmɔ tɛ jin bé ja nun kpunndiin.
14 Yí ti, ɛmɔ bóbʋa bé nwʋn kpa bɛ síe. Ɛmɔ mán ananhɔlɛ'n tánlan ɛmɔ anun. Ananhɔlɛ'n
tɪ kɛ nzalafʋ'n bɛlɛtɪ'n m'ɔ hyɪ yí taladɪɛ nɪn asʋ'n. Sɛsɛ ɛyɔlɛ'n mɔ Kilisi a man ɛmɔ a yɔ wɔ
Nyanmɪan anyunnun'n, ɔ káci kɛ ɛmɔ ɛlɔɛ taladɪɛ. Taladɪɛ sɔ'n tɪ bulalɛ. Bɛ wula bɛ sisa bé
hue'n.
15 Ɛmɔ mán bé nwʋn tɛ bé bɛ bó Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ man alʋacɪcɪɛ'n. Ɔ tɪ kɛ ɛlɔɛ mgbabʋa mɔ
nzalafʋ'n wula ɔ.
16 Ɛmɔ tíla dedi nɪn anun bɛ sísa bé nwʋn. Ɔ tɪ kɛ ɛlɔɛ nɪn anun ɛbʋɪn tɛtɛlɛ'n mɔ nzalafʋ'n
tila ɔ sisa yí sʋanlan baka'n, nán taa nʋn acɔ nʋn dadɪɛ'n-mɔ a ngan man yí. Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a,
ɛmɔ 'ba hʋala Abɔnsanmʋn taa'n-mɔ kʋalaa mɔ b'a sɔ gʋgɔhɪn'n nonuan.
17 Ngʋan'n mɔ Ngʋandefʋɛ Zozi a man ɛmɔ'n, ɔ tɪ kɛ nzalafʋ'n bulalɛ kele'n m'ɔ sʋ'n. Ɛmɔ fá
Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n fa man ɛmɔ'n bɛ lí junman kɛ
nzalafʋ'n fa yí dadɪɛ'n di'n.
18 Mɛlɛ biala anun, ɛmɔ tánlan Nyanmɪan Wawɛ nɪn anun bɛ sélɛ Nyanmɪan. Ɛmɔ mán bé
nyɪn kpála bɛ tánlan mmʋtʋɛ nɪn anun cɪnnjɪn kpa. Ɛmɔ sélɛ Nyanmɪan bɛ mán yí anwʋntɪɛ
mma'n-mɔ kʋalaatin.
19 Ɛmɔ sélɛ Nyanmɪan bɛ mán mín kʋsʋ maan ɔ fá ɛjɔlɛ m'ɔ di mɔ mɪn kan nɪn ala ɔ wúla
mín nʋan. Ɔ mán n nyán anwʋnsɛlɛ m mó nvɪalɪɛ Ɛjɔlɛkpa'n n géle menian'n-mɔ.
20 Ɛjɔlɛkpa sɔ'n mɔ n dɪ sʋ bɔfʋɛ, mɔ yí ti yê b'a bɔ mín kpaun'n, ɛjɔlɛ mɔ Nyanmɪan kulo kɛ
mɪn kan'n, ɔ mán n nyán anwʋnsɛlɛ n gán.

Ngalɪɛ nʋn nyila

21 Tisiki m'ɔ tɪ yé ehulo anianman'n, ɔ sʋ Kilisi ananhɔlɛ nun ɔ bʋka mín yɛ di yé Mɪn
junman'n. Ɔ 'ba bɔ kʋalaa kʋalaa'n ɔ kele ɛmɔ, nán ɛmɔ a nwun ɛjɔlɛ mɔ ɔ'a tʋ mín'n.
22 Ɛhɪka ati, mɪɪn sʋan anianman sɔ'n ɛmɔ anwʋn ɛlɔ maan ɔ kan kele ɛmɔ kɛ yɛ tɪ akpɔlɛ,
nán ɛmɔ ahʋnlɪn a tɔ bé kunnun b'a nyan anwʋnsɛlɛ.
23 Sɪɛ Nyanmɪan Kpili nʋn yé Mɪn Zozi Kilisi cícɪ anianman'n-mɔ kʋalaa alʋa, bɛ mán bɛ
nyán ehulo, ɔ nʋn dedi.
24 Bé kʋalaa mɔ bɛ le ehulo m'ɔ le man ayuelɪɛ bɛ kulo yé Mɪn Zozi Kilisi'n, Nyanmɪan nwún
bé nwʋn anwunnvoe.

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ HƐLƐLÍ NWANLÍN FILIPƱ ASƆNÍN MMA'N-MƆ'N

M'ɔ wɔ nun'n

Filipʋ tı Masedʋanın mân nın anun kulo kpili'n kʋn. Aboloci mân nun, alimʋa kulo'n mɔ Pɔlʋ hɔlı sʋ ɔ bɔlı Asɔnın nın anın (Junman 16.11-40). Mɔ Pɔlʋ fi ɛbɛlɛ ɔ hɔlı yɛ́ Mın junman nın elie kulo nvʋfɔlɛ asʋ'n, Filipʋ asɔnın mma'n-mɔ kɔ nwan yí esika bɛ kɔ bʋka yí. Kalata ɛhı anun, Pɔlʋ lɛ da Filipʋ asɔnın mma'n-mɔ ası wɔ acɛdıɛ'n mɔ bɛ nanndılı anianman bian Epafoloditı asʋ bɛ falı nwanlın yí'n. Anın b'a tʋ Pɔlʋ fiadı. Nan mɔ yí sa hanlın acɛdıɛ sɔ'n, ɔ lili yí nwʋn fɛ kpa.

Kalata nın ati 1.1-26 yɛ nwun yí kɛ Nyanmıan anyunnun, Pɔlʋ sı Filipʋ asɔnın mma'n-mɔ anwʋn ye yê ɔ lɛ bɔ yí fiadı nna'n m'ɔ la nın anun amannıɛ kele bɛ́. Kalata nın ati 1.27-2.18, Pɔlʋ lɛ fa tʋ asɔnın mma'n mɔ anyunnun kɛ bɛ mán bɛ́ nʋan sɛ bɛ́ nwʋn, bɛ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn ası, bɛ mán bɛ́ nwʋn anyınnzɔ. Kalata nın ati 2.19-30, Pɔlʋ lɛ kan Timote nʋn Epafoloditı m'ɔ sʋanlın bɛ́ Filipʋ ɛlɔ nın ɛjɔlɛ. Kalata nın ati 3, Pɔlʋ lɛ kannzʋ Filipʋ asɔnın mma'n-mɔ wɔ bɛ́ mɔ bɛ kekele Zufʋ mala ninnge nın anwʋn. Ɔ sanlın kɛ menian sɔ'n-mɔ kekele kɛ bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n, ɔ di kɛ bɛ kpɛ bɛ́ mmian nun nán b'a sɔ Nyanmıan anyın. Pɔlʋ nwan bɛ nían yí ɛnanndıɛ dıɛ nın asʋ, yí bʋ y'ɔ le kɛ bɛ fá bɛ́ nwʋn bɛ mán Zozi Kilisi bɔkɔɔ. Kalata nın ati 4, Pɔlʋ lɛ man bɛ́ afʋtu, ɛsɛ ɔ lɛ bɔ sʋ biekun kɛ bɛ́ acɛdıɛ'n-mɔ anwʋn, ɔ sı bɛ́ nwʋn ye.

Ahın ebisa

1 Mín Pɔlʋ, mın nʋn Timote mɔ yɛ tı Zozi Kilisi ngʋa'n, yɛ́ yê yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhı yɛ nwan ɛmɔ mɔ bɛ wɔ Filipʋ kulo nın asʋ ɛbɛlɛ nın ɔ. Ɛmɔ kʋalaa mɔ Zozi Kilisi a man ɛmɔ anwʋn a tı'n, Asɔnın nın asʋ mgbain'n-mɔ nʋn bɛ́ bʋkafʋɛ'n-mɔ, yɛ 'bisa ɛmɔ ahın.

2 Nyanmıan m'ɔ tı yɛ́ Sı'n, ɔ nʋn Zozi Kilisi m'ɔ tı yɛ́ Mın'n, bɛ nwún ɛmɔ anwʋn anwunnvoe ɛsɛ bɛ mán ɛmɔ alʋa cícı bɛ́ nwʋn.

3 Ɛhı, cıan biala mɔ mın ti kɔ kpın ɛmɔ asʋ'n, mın da Nyanmıan ası wɔ ɛmɔ dunman nun.

4 Mɛlɛ biala mɔ mın 'sɛlɛ Nyanmıan mın man ɛmɔ kʋalaatin'n, mın di yí nwʋn fɛ.

5 Ɔ sanlın kɛ, alimʋa cıan'n mɔ n juli ɛmɔ ɛlɔ mɔ ɛmɔ lelı Ɛjɔlɛkpa'n bɛ lili'n, ɛmɔ bʋkalı mín maan m mɔlı Ɛjɔlɛkpa sɔ'n n gelelı menian'n-mɔ dede ɔ'a ju ɛnɛ.

6 Yí ti, mın de mın di kɛ Nyanmıan mɔ ɔ'a li junman kanlanman sɔ nın ɛmɔ afian ɛlɔ'n, ɔ 'sesie yí kpa man ɛmɔ dede ɔ ju Kilisi Zozi ɛwalɛ cıan.

7 Ɔ tı sɛsɛ kɛ n nyán ɛmɔ kʋalaa anwʋn ajʋnlın sɔ, ɔ sanlın kɛ ɛmɔ anwʋn cian mín kpa. Nyila'n mɔ Nyanmıan a yeyila mín'n, bie a han ɛmɔ. Afı, mɛlɛ mɔ n na fiadı sua nın anun mɔ ngɔnzɔngɔnzɔ'n gua mín sa'n, ɛsɛ kʋsʋ, mɛlɛ mɔ bɛ nʋn mín kɔ fite mgbain'n-mɔ mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n-mɔ aja sʋ'n, mɔ mın nyan atın mın bɔ Ɛjɔlɛkpa'n mın kekele nun kɛ ɔ tı ananhɔlɛ sakpa'n, ɛmɔ nʋn mín. Sɛ n na fiadı sua nın anun an, anaan sɛ mın nyan atın mın bɔ Ɛjɔlɛkpa'n mın kekele menian'n-mɔ nun kɛ ɔ tı ananhɔlɛ ɛjɔlɛ a, ɛmɔ nʋn mín yê yɛ bɔ ɔ.

8 Nyanmıan muonun di mín adanzıɛ kɛ mın kulo ɛmɔ kʋalaatin kpa kɛ Zozi Kilisi kulo ɛmɔ'n.

9 Ɛhı, mın sɛlɛ Nyanmıan kɛ ehulo'n mɔ ɛmɔ kulo yí'n, ɔ nʋn mɔ ɛmɔ fa kulo bɛ́ nwʋn'n, ɔ mán ehulo sɔ'n hɔ́ yí nyunnun. Ɔ mán ɛmɔ sí Nyanmıan bɛ hɔ́ bɛ́ nyunnun, ɛsɛ ɔ mán ɛmɔ nwún ngɛlɛ kpa.

10 Afı, mın kulo kɛ ɛmɔ nyan anyıan bɛ nwun like m'ɔ tı kpa ɔ nʋn like m'ɔ tı man kpa'n kʋsʋ angʋnmın. Yí dıɛ, anın cıan mɔ Kilisi 'sa ba'n, ɛmɔ anwʋn tı nán b'a ndu man bɛ́ nyunnun.

11 Zozi Kilisi 'ba man ɛmɔ yɔ nyɔlıɛ mgbakpa ngʋnmın m'ɔ sɔ Nyanmıan anyın. Menian'n-mɔ nwun yí sɔ a, bɛ 'ba yı Nyanmıan ayɛ bɛ wula yí anunminnyanmʋn.

12 Ɛhı, anianman-mɔ, mın kulo kɛ ɛmɔ nwun yí kɛ fiadı'n mɔ b'a tʋ mín'n, ɔ'a man Ɛjɔlɛkpa nın a nga man nvıalıɛ nun nán ɔ'a hɔ yí nyunnun.

13 Afı, nzalafʋ'n-mɔ kʋalaatin mɔ bɛ sisa belemgbin kpain nın awulo'n, ɔ nʋn ɛhınlın-mɔ, bɛ́ kʋalaa bɛ sı kɛ Kilisi mɔ mın sʋ yí'n dunman nun ati yê n na fiadı ɔ.

14 Anianman'n-mɔ mɔ bɛ de yɛ́ Mın bɛ di nın a nwun yí kɛ n na fiadı, kʋsʋ bɛ́ dɔʋn b'a nzulo man kún. B'a nyan anwʋnsɛlɛ bɛ lɛ kan Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n bɛ kele menian'n-mɔ.

15 Ɔ tı ananhɔlɛ kɛ ejujue'n mɔ mmie-mɔ nʋn mın lɛ juju'n, ɔ nʋn akpʋlʋwa esue ajʋnlın'n, yí ti y'ɔ man bɛ bɔ Kilisi Ɛjɔlɛkpa nın ɔ. Nan mmie-mɔ kʋsʋ dıɛ, b'a yı bɛ́ kunnun bɛ lɛ bɔ Ɛjɔlɛkpa sɔ'n.

16 Bɛ́ mɔ b'a yı bɛ́ kunnun sɔ'n, bɛ sı kɛ Nyanmıan a man mín junman kɛ m mɔ́ Ɛjɔlɛkpa'n n géle menian'n-mɔ, ɛsɛ n géle bɛ́ nun kɛ ɔ tı ananhɔlɛ ɛjɔlɛ.

17 Bé mɔ bɛ nʋn mɪn lɛ juju'n, bɛ 'kan Kilisi ɛjɔlɛ nɪan an, bɛ nyɪ man bé kunnun. Nan ejujue
ajʋnlɪn yê bɛ fa bɛ di junman nɪn ɔ. Kɛmɔ n na fiadɪ'n, bé nwan bɛ 'yɔ sɔ nan bɛ wula mín
akpue.
18 Sɛ bɛ yɪlɪ bé kunnun e, sɛ b'a nyɪ man bé kunnun e, nán ɛhɪ y'ɔ cian bɔbɔ ɔ. Nan m'ɔ
cian'n y'ɔ le kɛ bɛ lɛ bɔ Kilisi Ɛjɔlɛkpa'n bɛ kele menian'n-mɔ. Mɪn di yí nwʋn fɛ kɛ bɛ lɛ bɔ
Kilisi Ɛjɔlɛkpa nɪn ɔ. Ɛsɛ mɪn 'di yí nwʋn fɛ biekun.
19 Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ mmʋtʋɛ'n-mɔ adawʋlʋman, ɔ nʋn Zozi Kilisi kʋsʋ Wawɛ'n m'ɔ suan
mín'n, mɪn sɪ kɛ mɪn 'nyan yí kʋalaa asʋ nvasʋɛ.
20 Afɪ, mɔ mɪɪn kpʋnndɛ'n y'ɔ le kɛ nán man mɪn yɔ anyunnunguasɪɛ like fíí. Nan sɛ
mín nyɪn wɔ sʋ o, sɛ mɪn wu o, menian'n-mɔ anyunnun, mín sʋanlan baka'n 'wula Kilisi
anunminnyanmʋn kpa bɔkɔɔ ɛnɛ ɔ nʋn cɪan daa.
21 Ɔ sanlɪn kɛ mín dɪɛ, sɛ n dɪ asɪ a, n dɪ mɪn man Kilisi. Sɛ mɪn wu kʋsʋ a, mɪn nyan sʋ
nvasʋɛ, afɪ mɪn 'kɔ yí nwʋn ɛlɔ.
22 Nan sɛ ɔ di mɔ mɪn nyan ngʋan mɪn di junman kpa biekun an, anaan sɛ ɔ di mɔ mɪn wu
a, mɪn nnwun man kʋn mɔ mɪn 'fa ɔ.
23 M'an ha ninnge nnyuan sɔ'n-mɔ afian. Mɪn kulo kɛ mɪn fi mân ɛhɪ anun mɪn jasʋ mɪn
kɔ Kilisi anwʋn ɛlɔ. Asɪtanlan sɔ'n tɪ kpa man mín.
24 Nan kʋsʋ ɛmɔ dunman nun, ɔ tɪ cɪnnjɪn kpa kɛ n dánlan ɛwa.
25 Kɛmɔ mɪn nwun yí kɛ ɛbɛlɛ dɪɛ'n y'ɔ tɪ fɔ́ón'n, mɪn sɪ kɛ mɪn 'ka ɛwa. Mɪn 'ka ɛwa mɪn
bʋka ɛmɔ kʋalaatin maan bé dedi'n kɔ yí nyunnun bɛ di yí nwʋn fɛ.
26 Yí ti, sɛ bɛ yɪ mín fi fiadɪ nɪn anun nán yɛ nwun yé nwʋn ɛmɔ ɛlɔ biekun an, ɛmɔ 'di mín
nwʋn ndutue kpili kpa wɔ Zozi Kilisi dunman nun.
27 Ɛhɪ, mɔ tɪ cɪnnjɪn kpa'n y'ɔ le kɛ, ɛmɔ nánndɪ kɛ Kilisi Ɛjɔlɛkpa'n kele'n. Yí dɪɛ, sɛ mɪn ba
ɛmɔ abʋsʋ efua o, sɛ m'an mma man ɛmɔ abʋsʋ efua o, anɪn mɪn tɪ kɛ ɛmɔ jin bé ja nun, ɛmɔ
ajʋnlɪn'n tɪ kʋn, ɛmɔ abʋ tɪ kʋn bɛ lɛ kpɪlɪ Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ man bɛ nyan dedi nɪn ati.
28 Nán bɛ man menian mɔ bɛ kpɔ ɛmɔ'n nyan atɪn bɛ nwonwunlan ɛmɔ. Sɛ ɛmɔ a mman
man bé atɪn an, ɔ tɪ nzɔlɛ ɔ kele bé kɛ b'a minlin. Nan m'ɔ tʋ de ɛmɔ'n, ɔ tɪ nzɔlɛ ɔ kele kɛ ɛmɔ
nanndɪ ngʋan atɪn nɪn asʋ. Ɛhɪ fi Nyanmɪan ɛlɔ.
29 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan a nwun ɛmɔ anwʋn anwunnvoe kɛ ɛmɔ lé Kilisi bɛ lí. Nán kɛ ɛmɔ
lé yí bɛ lí mgban ɔ, nan ɛmɔ nwún yí ti yalɛ bɛ bʋ́ka sʋ.
30 Afɪ kɪkaala dɪɛ, ɛmɔ lɛ bʋka mín maan yɛ kʋn. Kʋan sɔ'n mɔ ɛmɔ nwunlin kɛ mɪɪn kʋn yí
daba'n, kɛmɔ ɛmɔ muonun sɪ'n, kʋan kʋnmgba sɔ'n yê n dɛ kʋn ɔ.

2

Anwʋnmɛbɛlɛ nʋn anʋannzɛ elie'n

1 Ɛhɪka ati, sɛ dedi'n mɔ ɛmɔ le yí Kilisi anun'n jin yí ja nun, sɛ yí ehulo'n wɔ ɛmɔ anun, sɛ
ɛmɔ nʋn Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n di anʋannzɛ, sɛ ɛmɔ amanngʋn'n-mɔ anwʋn cian bé
bɛ bʋka bé a,
2 anɪn ɛmɔ mán bé nʋan sé bé nwʋn, bɛ húlo bé nwʋn, ɛmɔ ajʋnlɪn yó kʋn, ɛsɛ ɛmɔ
amanmuo'n yó kʋn nán mín lʋa a cɪcɪ kpa bɔkɔɔ.
3 Nán bɛ fa ejujue ajʋnlɪn bɛ yɔ like fíí, ɛsɛ nán bɛ yɔ like bɛ fa bɛ tu bé nwʋn mgban sʋa. Nan
ɛmɔ bébɛlɛ bé nwʋn asɪ bé manngʋn'n-mɔ anyunnun, ɛsɛ sʋanlan kʋn biala bú yí manngʋn'n-
mɔ kɛ bɛ tɪ kpa bɛ tala yí.
4 Sʋanlan fíí n'ɔ man yí ngʋnmɪn yí kʋ ɛsɛ̂'n cian yí, nán ɔ nían ɛhɪnlɪn-mɔ kʋsʋ lɪka.
5 Ɛmɔ nían Kilisi Zozi amanmuo nɪn asʋ bɛ bú bie.
6 Zozi Kilisi m'ɔ tɪ Nyanmɪan'n,
ɔ'a ngele man yí nwʋn kɛ yí tikpɛ y'ɔ le Nyanmɪan.
7 Nan yí ninnge'n-mɔ kʋalaa m'ɔ le yí'n,
ɔ sielɪ yí ahanmɪan ɔ kacili akʋa.
Ɔ falɪ yí nwʋn fʋlalɪ menian'n-mɔ anun,
ɔ kaci yí nwʋn kɛ kulo sʋanlan.
8 Ɔ bɛbɛlɛlɪ yí nwʋn asɪ yí nyɪn sɔlɪ Nyanmɪan dede
ɔ wuli anyunnunguasɪɛ ewue kʋlʋwa nɪn asʋ.
9 Ɛhɪka ati kʋsʋ yê Nyanmɪan a kuku yí sʋ,
ɛsɛ dunman'n mɔ ɔ'a tʋn yí'n,
ɔ tɪ dunman m'ɔ sʋ ɛbʋɛ ɔ tala dunman'n kʋalaatin.
10 Ɔ man Zozi dunman nun, nyanmɪansʋ ɛlɔ o,
asɪɛ asʋ ɛwa o, asɪɛ bʋ ɛlɔ o,
biala 'gua yí nanngʋnlʋnman asɪ
11 ɛsɛ ɔ 'kan kɛ Zozi Kilisi tɪ yé Mɪn.
Ɛbɛlɛ nɪn anun yê anunminnyanmʋn 'kan Nyanmɪan

m'ɔ tı Sıɛ nın ɔ.

Ɛmɔ tá kɛ nzalama

12 Ɛhıka ati, ehulo mma, mɔ anın n wɔ ɛmɔ afian ɛlɔ'n, ɛjɔlɛ'n mɔ n ganlın n gelelı ɛmɔ'n, tɛmʊn biala ɛmɔ di sʊ. Ɛsɛ kıkaala mɔ n nnʊn man ɛmɔ afian ɛlɔ'n, ɔ tı cınnjın kpa kɛ ɛmɔ lí mín ɛjɔlɛ nın asʊ. Ɛmɔ mán ɛjɔlɛ sɔ'n hían bé cınnjın kpa, bɛ nían bé asıtanlan nın asʊ kpa nán b'a ndɔ man ɛtɛ nın anun.

13 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan y'ɔ di junman ɛmɔ afian ɔ man ɛmɔ kʊala bɛ yɔ like m'ɔ kulo nın ɔ.

14 Like kʊalaa mɔ ɛmɔ 'yɔ'n, nán bɛ jʊjɔ bé konvin abʊ, ɛsɛ nán bɛ hyʊhyʊın bé bʊ ası.

15 Yí dıɛ anın ɛmɔ anın fi nán sʊanlan fíí a ndu man ɛmɔ anyunnun. Ɛmɔ mɔ bɛ tı Nyanmıan amma mɔ bɛ wɔ ɛtɛfʊɛ'n-mɔ nʊn abɔlɛ mma'n-mɔ afian asıɛ nın asʊ'n, ɛmɔ tá kɛ nzalama

16 bɛ bó ngʊan ɛjɔlɛ'n bɛ héle bé. Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a, Kilisi ɛwalɛ cıan'n, mın 'di ɛmɔ anwʊn fɛ. Ɔ sanlın kɛ anın mín junman'n nʊn mín ɛfɛ mɔ n vɛlı ɛmɔ afian ɛlɔ nın a nyɔ man mgban.

17 Sɛ bɔbɔ ɔ di mɔ bɛ kun mín an, bɛ 'fa mín ngʊan'n bɛ bʊka ɛmɔ dedi nın asʊ bɛ fite Nyanmıan anyunnun kɛ afɔlıɛ. Sɛ ɔ yɔ sɔ a, mın di yí nwʊn fɛ ɛsɛ mın nʊn ɛmɔ kʊalaatin yɛ 'di yí nwʊn ndutue.

18 Ɛmɔ kʊsʊ, ɛmɔ lí yí nwʊn fɛ ɛsɛ ɛmɔ nʊn mín yɛ lí yí nwʊn ndutue.

19 Ɛhıka ati, mın de mın di kɛ yé Mın Zozi man atın an, ɔ ngɔ hyɛ man, mın 'ba man Timote ba ɛmɔ anwʊn ɛlɔ. Yí dıɛ, anın ɔ ba ɔ bɔ ɛmɔ anwʊn ɛlɔ amannıɛ ɔ kele mín maan mín lʊa cıcı.

20 Afı yí ngʊnmın ala y'ɔ wɔ ɛwa ɔ bʊka mín ɔ. Ɛsɛ yí ngʊnmın ala yê ɛmɔ anwʊn ɛjɔlɛ cian yí kpa sakpa ɔ.

21 Nan bé bʊ nga'n-mɔ kʊalaatin dıɛ, bé ti anwʊn dıɛ yê bɛ lɛ kpʊnndɛ ɔ, nan Zozi Kilisi dıɛ'n njian man bé.

22 Ɛmɔ muonun sı kɛ b'a sɔ Timote b'a nıan b'a nwun yí kɛ ɔ kʊala Zozi junman'n di. Ɔ sanlın kɛ ɔ'a bʊka mín kɛ baa bʊka yí sı'n maan m'an bɔ Ɛjɔlɛkpa'n.

23 Sɛ mın nwun mín asıtanlan nın anun yuein kaan ala, mın de mın di kɛ mın 'ba man Timote ba ɛmɔ anwʊn ɛlɔ.

24 Mın nwun yí fɔ́ún kɛ yé Mın dunman nun, ɔ ngɔ hyɛ man, mın 'ba a nıan ɛmɔ abʊsʊ.

25 Ɛhı, mın nıan an, ɔ tı cınnjın kɛ m mán Epafoloditı sá yí nzin ɛmɔ anwʊn ɛlɔ. Yí mɔ ɛmɔ falı like manlın yí kɛ n vá m múka mín nwʊn'n, ɔ tı mín manngʊn. Ɔ bʊka mín junman elie nın anun ɔ nʊn kʊan nın anun.

26 Yí lʊa dɔ ɛmɔ kʊalaa kpa. Nan mɛlɛ mɔ ɛmɔ tılı kɛ ɔ'a fʊkɛ'n, ɔ lili yí nwʊn yalɛ.

27 Ɔ fʊkɛlı sakpa dede ɔ ka m'ɔ wu ɔ. Nan Nyanmıan a nwun yí nwʊn anwunnvoe. Nán kɛ yí ngʊnmın yí nwʊn anwunnvoe ala yê Nyanmıan a nwun yí ɔ, nan ɔ'a nwun mín kʊsʊ mín nwʊn anwunnvoe. Ɔ sanlın kɛ mín yê ahan mın 'nwun amannıɛ kpili nın ɔ.

28 Yí ti, mın kan mín nwʊn mın man ɔ tʊ ɛmɔ ɛlɔ. Yí dıɛ, sɛ ɛmɔ nwun yí a, anın ɛmɔ alʊa cıcı maan mín kʊsʊ mín ti da.

29 Yí sɔ ati, yé Mın dunman nun, ɛmɔ lé yí atın kanlanman kpa. Menian mɔ bɛ tı kɛ yí'n, ɛmɔ félı bé.

30 Ɔ sanlın kɛ Kilisi dunman nun ati yê ahan ɔ 'wu ɔ. Mín ɛbʊka ati yê ahan ɔ 'wu ɔ, afı, like'n mɔ ɛmɔ falı sʊanlan yí kɛ ɔ fá bélɛ mín'n, ɛmɔ muonun ngʊala man yí nʊn ba.

3

Kɛ bɛ kpın bɛ kaci sɛsɛfʊɛ wɔ Nyanmıan anyunnun'n

1 Yí bɛ-yue-asıɛ, anianman-mɔ, ɛmɔ lí ndutue wɔ yé Mın dunman nun. Ɔ njıjı man mín kɛ n gélɛ ɛmɔ biekun nán n vúnlan ɛjɔlɛ'n mɔ m'an li mʊa m'an han m'an hele ɛmɔ nın anun. Ɔ sanlın kɛ ɔ tı kpa man ɛmɔ kɛ n yɔ́ yí sɔ.

2 Yí ti, ɛmɔ síe bé nwʊn ye wɔ bé mɔ bɛ bɔ bala ɛtɛ nın anwʊn. Bɛ tı kɛ njʊa-mɔ, bɛ di junmannvule, bé nwan b'a kpɛ bé mmian nun, kʊsʊ ɔ tı man sɔ.

3 Nan Nyanmıan amma kpa'n-mɔ y'ɔ le yé, nan nán bé ɔ. Afı, yé dıɛ, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n y'ɔ bʊka yé maan yɛ sʊ Nyanmıan ɔ. Yé anunminnyanmʊn'n y'ɔ le Kilisi Zozi, nan nán anwʊnnaan nın anun ninnge'n-mɔ anun yê yɛ fa yé dedi'n yɛ wula ɔ.

4 Nan sɛ anwʊnnaan nın anun ninnge'n-mɔ yê bɛ yɔ bɛ nyan bɛ ti a, mín kʊsʊ mın kʊala fa tu mín nwʊn. Yí ti, sɛ sʊanlan bie de di kɛ ninnge sɔ'n-mɔ y'ɔ yɔ a, ɔ nyan yí ti a, mín kʊsʊ mın kʊala fa tu mín nwʊn maan ɔ tala sʊ.

5 Ɔ sanlın kɛ bɛ wʊlı mín n nili ɛlɛɔcʊɛ yê bɛ kpɛlı mín mmian nun ɔ. B'a wʊ mín Zufʊ. Mın di Bınnzʊamın afilie. Mín sı nʊn mín nin tı Ebele. Zufʊ mala fâ'n mɔ anın mın di'n y'ɔ le Falisifʊɛ'n-mɔ dıɛ'n.

6 Mín fâ dıɛ nın anun, anın mín nwʊn tɛ mín dede mın kele yé Mın Zozi Kilisi Asɔnın nın anun menian'n-mɔ ahʊlʊwa. Kɛmɔ mın kulo kɛ mın kaci sɛsɛfʊɛ nın ati, anın mın di Zufʊ'n-mɔ mala'n kʊalaa asʊ dede bɛ nyan man mín nwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí bɛ ngan man.

7 Daba, anın mın nyan ninnge sɔ'n-mə asʊ nvasuɛ. Nan kıkaala dıɛ, Kilisi dunman nun, mın mmu man ninnge sɔ'n-mə like fíí.
8 Afı, kɛ m'an kpın m'an sı Zozi Kilisi m'ɔ tı mín Mın'n, like fíí tı man kpa ndala man yí ɛsıɛ'n. Ninnge'n kʊalaa mə anın mın nyan sʊ nvasʊɛ'n, Kilisi Zozi dunman nun, m'an yaci m'an gua. Mın bu ninnge sɔ'n-mə kʊalaa kɛ fʊfʊɛ sʊ ewula. Ɔ sanlın kɛ mın kulo kɛ mın fa mín nwʊn mın bɔ Kilisi
9 mın nʊn yí yɛ yɔ kʊn. Nán sɛsɛ ɛyɔlɛ'n mə bɛ di mala nın asʊ bɛ kaci'n yê mıın kpʊnndɛ ɔ, nan sɛsɛ ɛyɔlɛ'n mə sʊanlan de Zozi Kilisi di a ɔ kaci'n yê mıın kpʊnndɛ ɔ. Sɛsɛ ɛyɔlɛ sɔ'n dıɛ, dedi nın anwʊn yê Nyanmıan nıan maan bɛ kaci ɔ.
10 Mín nzusue'n kʊalaatin y'ɔ le kɛ mın nʊn Zozi Kilisi yɛ yɔ́ kʊn, n nwún yí tunmin'n m'ɔ man ɔ fi ewue nun tinngelı'n, n nwún amannınhunlun'n bie ɛsɛ n wú kɛ yí
11 nán ewuetinnge cıan'n, mín kʊsʊ m'an nyan ngʊan.
12 Nán kɛ mín sa a han ahatua nın ɔ, anaan kɛ mín nwʊn a tı a yue ɔ, cɛcɛ. Nan mıın bɔ mɔndınlın mın kpʊnndɛ ninnge sɔ'n-mə. Ɔ sanlın kɛ yí ti y'ɔ man Zozi Kilisi a tʊ yí sa a fɛlɛ mín ɔ.
13 Anianman-mə, mın ngan man kɛ mín sa a han ahatua'n dada angʊnmın, cɛcɛ. Nan mə mıın kpʊnndɛ'n y'ɔ le kɛ mín lʊa fi ninnge'n mə ɔ'a sın'n nán m mían mín bʊ maan mín sa hán like'n m'ɔ wɔ mín nyunnun'n.
14 Ɛhıka ati, mıın nwanndi mın 'kɔ a le ahatua'n mə Nyanmıan nanndı Kilisi Zozi asʊ, ɔ'a fɛlɛ yé kɛ y'a a le wɔ nyanmıansʊ ɛlɔ'n.
15 Ɔ man ɛjɔlɛ sɔ nın anwʊn, yé kʊalaa mə y'a tin wɔ Nyanmıan ninnge'n-mə anun'n, yɛ mán yé ajʊnlın yɔ́ kʊn. Sɛ kʊsʊ, ɛmə anun mmie-mə le ajʊnlın fʊfɔlɛ a, Nyanmıan 'ba hehele ɛmə ɛjɔlɛ sɔ nın anun.
16 Kɛ ɔ kpın tı yí'n biala, atın mə yé nʊan a sɛ yɛ nwʊn y'a nanndı sʊ dede ɔ'a ju ɛnɛ'n, bɛ mán yɛ nánndı atın sɔ nın asʊ yɛ hó yé nyunnun.
17 Ɛhıka ati, anianman-mə, ɛmə kʊalaatin sósuan mín. Ɛmə nían bé mə bɛ nanndı kɛ yé nın asʊ nán bɛ nánndı sɔ bie.
18 Afı, ɛjɔlɛ sɔ'n, n ganlın yí daba, ɛsɛ ɛnɛ mıın sun mın kan mın funlan nun kɛ mmie-mə dɔʊn a kaci bé nzin b'a si Kilisi kʊlʊwa'n.
19 Bé mə b'a kaci bé nzin b'a si Kilisi kʊlʊwa'n, sɛ bɛ wu a, bɛ ngɔ man nyanmıansʊ. Ɔ sanlın kɛ bé kʊ ɛsê nın ala y'ɔ cian bé ɔ. Anyunnunguasıɛ ninnge'n-mə anwʊn ndutue yê bɛ di ɔ. Ɛsɛ eyuadı nın anun ninnge'n-mə ala y'ɔ tı bé cınnjın ɔ.
20 Nan yé dıɛ, yɛ tı nyanmıansʊ ɛlɔ menian. Yɛ lɛ nwʊnndɛ kɛ yé Mın Zozi Kilisi m'ɔ tı Defʊɛ'n fi nyanmıansʊ ɛlɔ ɔ bála.
21 Ɔ 'ba kaci ewue anwʊnnaan'n mə yɛ tɛ le yí ɛwa'n maan ɔ yɔ kɛ yí anunminnyanmʊn anwʊnnaan dıɛ'n. Ɔ le yí nwʊn tunmin. Ɔ sanlın kɛ yí y'ɔ sie ninnge'n-mə kʊalaatin ɔ.

4

Afʊtu

1 Ɛhıka ati, anianman ehulo mma, mín lʊa dɔ ɛmə sʊnman, ɛsɛ mın kulo kɛ mın nwun ɛmə anwʊn. Ɔ sanlın kɛ, ɛmə tı mín junman'n mə m'an li nın asʊ nvasʊɛ. Mın di ɛmə anwʊn fɛ. Yí ti, ɛmə bɔ́ mɔndınlın bɛ mántan yé Mın cınnjın kpa.
2 Kıkaala dıɛ, Evodi ɔ nʊn Sıntisʊ yê mıın kan ɛjɔlɛ'n mın kele bé ɔ. Mın 'sɛlɛ ɛmə mın bʊtʊ bé kɛ bɛ mán bé nʊan sé bé nwʊn bɛ tánlan kɛ anianman mmala mə b'a le yé Mın b'a li'n tanlan yí'n.
3 Anianman, wɔ́ mə wɔ́ kʊsʊ ɛ nʊn mín yé junman'n tı kʊn'n, bʊka bé maan bé nʊan sé bé nwʊn bɛ tánlan anianman ɛtanlán. Ɔ sanlın kɛ, bé nʊn Keleman nʊn bé kʊalaa mə yɛ nʊn bé yɛ di junman'n mə bé dunman wɔ ngʊan kalata nın anun'n, bɛ bʊkalı mín maan yɛ bɔlı Ɛjɔlɛkpa'n.
4 Kɛmə ɛmə nʊn yé Mın a yɔ kʊn'n, ɛmə lí yí nwʊn ndutue cıan daa. Mıın kan mın funlan nun kɛ ɛmə lí yí nwʊn ndutue!
5 Ɛmə mán menian'n-mə kʊalaa nwún yí kɛ ɛmə tı bɛtɛɛ. Ɔ sanlın kɛ yé Mın ɛwalɛ nın a ju a yue.
6 Nán man ɛmə susu like fíí anwʊn, nan like biala anun, ɛmə sélɛ Nyanmıan bɛ súsu bé ɛjɔlɛ'n bɛ héle yí, ɛsɛ ɛmə lá yí ası.
7 Sɛ ɛmə yɔ yí sɔ a, Nyanmıan m'ɔ man alʊacıcıɛ'n mə tala kulo sʊanlan ajʊnlın'n, ɔ 'man ɛmə ahʊnlın tɔ bé kunnun, bé ti anun tɔ bɛ ası wɔ Kilisi Zozi dunman nun.
8 Anianman-mə, mín ɛjɔlɛ'n be-yue-asıɛ'n y'ɔ le kɛ like biala m'ɔ tı kpa, mə bɛ yí ayɛ, m'ɔ tı ananhəlɛ, m'ɔ le anyınnzɔ, m'ɔ tı fɔ́ón, mə yí nwʊn tı, m'ɔ yɔ ɛnyınmın mə ɛsɛ ɔ le anunminnyanmʊn'n, ɛmə mán bé ajʊnlın'n hó ɛbɛlɛ.

9 Like mɔ m'an hehele ɛmɔ'n, ɛjɔlɛ mɔ m'an han m'an hele ɛmɔ'n, ɔ nʊn like mɔ m'an yɔ
m'an hele ɛmɔ'n, ɛmɔ nían sʊ bɛ yó bie. Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a, Nyanmıan m'ɔ man alʊacıcıɛ'n, ɔ
nʊn ɛmɔ 'tanlan.
10 Ɛhı, mın di ndutue kpili kpa wɔ yé Mın dunman nun. Ɔ sanlın kɛ ɛmɔ a man m'an nwun
yí kɛ ɛmɔ ati tɛ wɔ mín sʊ. Mın sı kɛ ɛmɔ nıan mín lıka, kʊsʊ tɛmʊn bie juli, ɛmɔ asa a nyan
man yí nwʊn.
11 Nán kɛ emian'n mɔ n wɔ nun nın ati y'ɔ man mıın kan sɔ ɔ. Ɔ sanlın kɛ n nyanlın bie o,
m'an nnyan man bie o, mın nni man yí nwʊn yalɛ.
12 Mın sı mín ehian'n di, ɛsɛ mın sı mín fɛ'n kʊsʊ di. Lıka biala, asıtanlan kʊalaa anun, sɛ n
nyanlın bie n nili o, sɛ m'an nnyan man bie m'an nni man o, mın nni man yí nwʊn yalɛ. Sɛ
n ne bie dɔʊn o, sɛ nne man bie dɔʊn o, mın nni man yí nwʊn yalɛ.
13 Ɔ sanlın kɛ Kilisi m'ɔ man mín anwʊnsɛlɛ nın adawʊlʊman, mın kʊala asıtanlan sɔ'n-mɔ
anun sɔ.
14 Nan kʊsʊ, mɔ ɛmɔ a yɔ'n tı like kpa, ɔ sanlın kɛ mín emian nın anun, ɛmɔ a sɔ mín afian
b'a bʊka mín.
15 Ɛmɔ Filipʊ amma, ɛmɔ muonun sı kɛ mɛlɛ mɔ m mɔlı yí bʊ m mɔlı Ɛjɔlɛkpa nın ɛmɔ ɛlɔ, mɔ
n vi Masedʊanın mân nun n gɔlı'n, ɛmɔ Asɔnın nın angʊnmın cein y'ɔ sɔlı mín afian ɔ bʊkalı
mín ɔ.
16 Ɛsɛ tɛmʊn mɔ anın n wɔ Tesaloninki kulo nın asʊ ɛbɛlɛ'n muonun mɔ m mianlın'n, ɛmɔ
sɔlı mín afian bɛ bʊkalı mín kɔ yɔ kpê nyɛ.
17 Nán kɛ mıın kpʊnndɛ ɛmɔ asa nun like ɔ, nan mın kulo kɛ ɛmɔ yɔ nyɔlıɛ mɔ kele kɛ
Nyanmıan lɛ di junman kpili kpa wɔ ɛmɔ asıtanlan nın anun. M'an nzuzu man kɛ mın sa kɔ
han like ɔ. Nan mɔ ɛmɔ a yɔ'n, mıın sɛlɛ Nyanmıan mın man ɛmɔ kɛ ɔ yéyila ɛmɔ asʊ kpa.
18 Like'n mɔ ɛmɔ a fa wula Epafoloditı asa nun kɛ ɔ fá bélɛ mín'n, mín sa a han yí kʊalaatin.
Ɔ sa mín dede ɔ bʊ sʊ. Mɔ ɛmɔ a yɔ a man mín'n, ɔ tı kɛ afɔlıɛ m'ɔ ban fanlan mɔ Nyanmıan
kulo ɔ.
19 Yí ti, Zozi Kilisi dunman nun, Nyanmıan mɔ mın sʊ yí, mɔ ɔ'a nyan yí nwʊn kpili'n, ɔ
'man ɛmɔ asa kan ninnge'n kʊalaatin mɔ ɛmɔ a hian yí nwʊn'n.
20 Anunminnyanmʊn hán Nyanmıan m'ɔ tı yé Sı'n cıan daa. Amın.

Ngalıɛ

21 Yɛ 'bisa Nyanmıan anwʊntıɛ mma'n-mɔ kʊalaa ahın wɔ Kilisi Zozi dunman nun.
Anianman'n-mɔ mɔ mín nʊn bé yɛ wɔ ɛwa'n, bé kʊalaa bé nwan bɛ 'bisa ɛmɔ ahın.
22 Asɔnın mma'n-mɔ, ɛsɛ bɔbɔ bé mɔ bɛ wɔ belemgbin *Sezaa awulo nın anun'n, bé kʊalaa
bé nwan bɛ 'bisa ɛmɔ ahın.
23 Yé Mın Zozi Kilisi nwún ɛmɔ kʊalaa anwʊn anwunnvoe.

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ HƐLƐLƱ NWANLIN KOLƆSƱ ASƆNIN MMA'N-MƆ'N

M'ɔ wɔ nun'n

Anın, Kolɔsʊ tı Azi mân nın anun ɛlɔ kulo kʊn. Ɛnɛ bɛ fɛlɛ Azi mân sɔ'n Tuluki. Asɔnın'n m'ɔ wɔ ɛbɛlɛ'n, Pɔlʊ amanngʊn kʊn, bɛ fɛlɛ yí Epafalası, y'ɔ bɔlı ɔ. Pɔlʊ muonun a ngɔ ɛlɔ lé. Nan Epafalası walı bɔlı yí amannıɛ kɛ ato ngehelefʊɛ mmie-mɔ lɛ tan asɔnın mma'n-mɔ anyınsʊ. Pɔlʊ kɔ hɛlɛ kalata ɛhı kɔ wowula asɔnın mma'n-mɔ anwʊnsɛlɛ kɛ bɛ lí ngehele kpa nın asʊ nán bɛ yáci ato ngehele'n bɛ tó. Mɔ Pɔlʊ 'kɛlɛ kalata ɛhı'n, anın ɔ la fiadı. Ɔ soman kɛ Pɔlʊ hɛlɛlı kalata ɛhı nʊn Efɛzı asɔnın mma'n-mɔ nʊn Filemʊn dıɛ'n-mɔ kʊalaa nun kʊn.

Pɔlʊ 'bɔ yí kalata ɛhı ɛhɛlɛ nın abʊ'n, ɔ yɔlı asɔnın ɔ lalı Nyanmıan ası wɔ Kolɔsʊ asɔnın mma'n-mɔ dunman nun (1.1-14). Ɛhı anzin, Pɔlʊ lɛ kacı bé yí ngehele'n mɔ nun y'ɔ hanlın Zozi Kilisi anwʊn ɛjɔlɛ ɔ nʊn like mɔ Zozi yɔlı manlın bé'n (1.15-2.3). Zozi tı Nyanmıan Awa, yí y'ɔ bɔlı ninnge kʊalaatin ɔ. Yí ewue'n m'ɔ wuli kʊlʊwa nın asʊ'n y'ɔ man yɛ nʊn Nyanmıan yé afian a sɛ ɔ. Kalata nın ati 2.4-25, Pɔlʊ lɛ kele kɛ Ɛjɔlɛkpa nın anwʊn ngehele dıɛ'n, ɔ nʊn mɔ ato ngehelefʊɛ'n-mɔ kekele yí bé afian ɛlɔ'n tı man kʊn. Ɔ sanlın kɛ Zufʊ'n-mɔ nʊn Gɛlɛkı'n-mɔ ngehele'n m'ɔ tʊ de nyanmıansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ'n, ɔ nʊn mmian nun ɛkpɛ, ɔ nʊn Zufʊ'n-mɔ fɛtı'n-mɔ, ɔ nʊn mala mmie-mɔ, ɔ nʊn cilie-mɔ, ato ngehelefʊɛ sɔ'n-mɔ a han yí kʊalaa a bɔ nun yê bɛ lɛ kekele ɔ. Kalata nın ati 3.1-4.6, Pɔlʊ lɛ kacı asɔnın mma'n-mɔ kɛ bɛ si bɛ nanndı wɔ kʊn ɛyɔlɛ'n mɔ bɛ nʊn yé Mın Zozi Kilisi b'a yɔ'n. Kalata nın agualıɛ nun (4.7-18), Pɔlʊ a fa ahın ebisa nʊn yí ti anwʊn ngalıɛ ɔ'a wula nun.

Ahın ebisa

1 Mín Pɔlʊ mɔ Nyanmıan a hulo kɛ n gáci Kilisi Zozi bɔfʊɛ'n, mın nʊn anianman Timote yê
yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhı ɔ.
2 Yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhı yɛ nwan ɛmɔ mɔ bɛ wɔ Kolɔsʊ kulo nın asʊ ɛbɛlɛ'n. Anianman-mɔ,
ɛmɔ mɔ bɛ nʊn Kilisi a yɔ kʊn, mɔ ɔ'a man ɛmɔ anwʊn a tı, mɔ bɛ nanndı yí atın nın asʊ'n, yɛ
'bisa ɛmɔ ahın. Nyanmıan m'ɔ tı yé Sı'n, ɔ nwún ɛmɔ anwʊn anwunnvoe, ɛsɛ ɔ mán ɛmɔ alʊa
cícı bé nwʊn.

Asına nʊn asɔnın ɛyɔlɛ

3 Mɛlɛ biala mɔ yɛ 'sɛlɛ yɛ man ɛmɔ'n, yɛ da Nyanmıan m'ɔ tı yé Mın Zozi Kilisi Ası nın ası
wɔ ɛmɔ dunman nun.
4 Yɛ da Nyanmıan ası, ɔ sanlın kɛ y'a tı kɛ ɛmɔ de Zozi Kilisi bɛ di, ɛsɛ menian'n-mɔ kʊalaa
mɔ bɛ tı yé Mın Nyanmıan Kpili menian'n, ɛmɔ kulo bé.
5 Dedi'n nʊn ehulo'n mɔ ɛmɔ le yí'n, ɔ fi anyındasʊɛ like'n mɔ Nyanmıan a fa a sie ɛmɔ wɔ
nyanmıansʊ ɛlɔ'n. Anyındasʊɛ like sɔ'n, bɛ lili mʊa bɛ hanlın yí nwʊn ɛjɔlɛ bɛ helelı ɛmɔ mɛlɛ
mɔ bɛ 'kan Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ tı ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n bɛ kele ɛmɔ'n.
6 Ɛjɔlɛkpa'n lɛ tɛlɛ ɔ fa mân'n lıka kʊalaatin, ɛsɛ ɔ lɛ man menian'n-mɔ abalabɔ'n kaci kɛ
ɛmɔ dıɛ nın a kaci'n. Afı cıan mɔ bɛ bɔlı Ɛjɔlɛkpa sɔ'n bɛ helelı ɛmɔ nın ala yê ɛmɔ nwunlin kɛ
kanngʊ Nyanmıan sı anwunnvoe sakpa ɔ.
7 Ɛjɔlɛkpa sɔ'n, yé manngʊn kpa Epafalası m'ɔ nʊn yɛ di junman kʊn'n, y'ɔ bɔlı helelı ɛmɔ ɔ.
Ɔ di yé ja nun ɔ di Kilisi junman'n kanlanman kpa wɔ ɛmɔ afian ɛlɔ.
8 Ehulo'n mɔ Nyanmıan Wawɛ nın a fa a wula ɛmɔ anun, mɔ ɛmɔ fa kulo bé nwʊn'n, ɔ'a
han yí nwʊn ɛjɔlɛ ɔ'a hele yé.
9 Ɛhıka ati, ɔ fi cıan mɔ yɛ tılı ɛmɔ angan'n, cıan daa yɛ yɔ asɔnın yɛ man ɛmɔ. Yɛ lɛ sɛlɛ
Nyanmıan kɛ ɔ mán yí Wawɛ'n héle ɛmɔ ngɛlɛ kpa ɔ mán ɛmɔ nyán ajʊnlın bɛ nwún like m'ɔ
kulo kɛ ɛmɔ yɔ'n kpa bɔkɔɔ.
10 Ɛbɛlɛ nın anun yê ɛmɔ 'ba hʊala bɛ yɔ like mɔ yé Mın kulo'n, nán ɛmɔ ɛnanndıɛ nın a
sɔ yí nyın atın biala asʊ. Ɛmɔ 'ba bɔ bala mgbakpa ngacile'n kʊalaatin, ɛsɛ ɛmɔ 'ba nwun
Nyanmıan bɛ kɔ bé nyunnun.
11 Yɛ lɛ sɛlɛ Nyanmıan kɛ ɔ fá yí anunminnyanmʊn tunmin'n ɔ wówula ɛmɔ anwʊnsɛlɛ, ɔ
mán ɛmɔ bó mɔndınlın bɛ tíla bé ahʊnlın wɔ yalɛ elie ngacile biala anun.
12 Ɛmɔ lí fɛ bɛ lá Nyanmıan m'ɔ tı Sıɛ nın ası. Ɔ sanlın kɛ yí anunminnyanmʊn mân nın
anun ninnge'n mɔ ɔ'a sesie ɔ'a man bé mɔ bɛ tı yí dıɛ'n, ɔ'a man ɛmɔ a nyan ninnge sɔ'n bie.
13 Ɔ'a le yé fi awosin tunmin nın anun, ɔ'a fa yé ɔ'a sie yí ehulo Baa'n belemgbin mân nın
anun.
14 Baa sɔ'n, ɔ'a tua yé ti kalɛ ɔ a le yé fi ɛtɛ nın anun ɔ'a man y'a nyan ɛtɛ face.

Kilisi tı kpili tala ninnge'n kʊalaatin

15 Nyanmıan mə bɛ nnwun man yí'n, yí nvoninnin y'ɔ le Kilisi. Ɔ sanlın kɛ Kilisi anun
yê yɛ nwun kɛ Nyanmıan kpın tı yí nın ɔ. Anın Kilisi wɔ ɛbɛlɛ asannan nán b'a bə ninnge'n
kʋalaatin. Ɔ tı ninnge'n kʋalaatin mə Nyanmıan a bə nın asʋ kpain.
16 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan nanndı Kilisi sʋ yê ɔ bəlı ninnge kʋalaa ɔ. Anwunno ɛlɔ dıɛ o, ası
ɛwa dıɛ o, mə bé nyın nwun yí o, mə bé nyın nnwun man yí o, wawɛ'n-mə mə bɛ di kpain
nın o, bé mə bɛ le tunmin nın o, bé mə bɛ sie mân nın o, Nyanmıan nanndı Kilisi sʋ yê ɔ bəlı
ninnge'n kʋalaatin ɔ. Yí kʋalaa tı Kilisi dıɛ.
17 Asannan nán mân nın a bə yí bʋ'n, anın Kilisi wɔ ɛbɛlɛ dada angʋnmın. Yí dunman nun
yê eyuadı'n jin yí ja nun ɔ.
18 Asənın'n m'ɔ tı kɛ sʋanlan baka'n, yí ti'n y'ɔ le Kilisi. Bé mə bɛ fi ewue mma'n-mə afian
bɛ 'ba tinnge bɛ nyan ngʋan'n, Kilisi y'ɔ li bé ti ɔ.
19 Afı Nyanmıan a yı yí nwʋn kpa bɔkɔɔ wɔ yí Wa nın anun.
20 Nyanmıan nanndı yí Wa nın asʋ ɔ nʋn eyuadı'n b'a sesie bé afian. Nyanmıan a man yí
Wa nın a wu kʋlʋwa nın asʋ yí moja nın a gua ası, ɔ'a man ɔ nʋn anwunno ɛlɔ nʋn ası ɛwa
ninnge'n kʋalaa b'a sesie bé afian.
21 Ɛmə kʋsʋ, daba anın ɛmə kpə Nyanmıan ɛmə nʋn yí nni man. Ɔ sanlın kɛ ɛmə ajʋnlın'n
tı ɛtɛ, ɛsɛ ɛmə nyɔ man nyəlıɛ kpa.
22 Nan sian dıɛ, yí Wa nın anwʋnnaan nun ewue'n m'ɔ wuli nın ati, Nyanmıan a sesie
yí nʋn ɛmə afian. Ɔ man ɛmə kʋala bɛ fite yí nyunnun anwʋntıɛ nun, ɛmə anwʋn saun, bɛ
nnyan man ɛmə anwʋn ɛjəlɛ ɛtɛ fíí bɛ ngan man.
23 Nan kʋsʋ, ɔ sɛ kɛ ɛmə tíla bé dedi nın anun kpolo bɛ só ndıan kpa wɔ yé Mın nun. Nán bɛ
yaci bé nwʋn nun maan anyındasʋɛ like'n mə ɛmə a tı yí nwʋn ɛjəlɛ wɔ Ɛjəlɛkpa nın anun'n
tʋ fʋn ɛmə. Afı Ɛjəlɛkpa sɔ'n mə ɛmə a tı'n, mə mín Pəlʋ m'an kaci sʋ akʋa'n, b'a bə b'a hele
mân nın anun menian'n-mə kʋalaatin.

Pəlʋ ɛfɛ'n

24 Sian'n, sɛ mıın fɛ wɔ ɛmə dunman nun an, mın di yí nwʋn fɛ. Ɔ sanlın kɛ Asənın'n m'ɔ tı
Kilisi anwʋnnaan'n dunman nun, ɛfɛ mə mıın fɛ wɔ mín kpolo nun'n, mın 'gua yí bʋ kɛ Kilisi
muonun fɛlı dede ɔ gualı yí bʋ'n.
25 Kilisi Asənın sɔ'n dunman nun yê Nyanmıan a yı mín kɛ m múka ɛmə ɔ. Nyanmıan a yı
mín kɛ n gán yí Nʋan Ɛjəlɛ'n kʋalaa n géle menian'n-mə.
26 Afı ɛjəlɛ sɔ'n, daba anın ɔ tı nvıalıɛ nun ɛjəlɛ man menian'n-mə. Nan ɛnɛ dıɛ, Nyanmıan
a bə yí tɛtɛlɛ nun ɔ'a man bé mə bɛ tı yí dıɛ'n.
27 Bé yê Nyanmıan hulolı kɛ ɔ yı nvıalıɛ nun like'n maan bɛ nwun yí ɔ. Nvıalıɛ nun like sɔ'n
tı anyanbɛnwʋn like, ɔ tı ɛnyınmıan like man menian'n-mə kʋalaatin mə bɛ tı man Zufʋ'n.
Nvıalıɛ nun like sɔ'n y'ɔ le Kilisi m'ɔ wɔ ɛmə nun'n. Ɛhı y'ɔ man ɛmə le anyındasʋɛ kɛ ɛmə
'nyan yí anunminnyanmʋn'n bie ɔ.
28 Ɛhıka ati yê yɛ bə Kilisi anwʋn ɛjəlɛ'n yɛ kele menian'n-mə kʋalaa ɔ. Yɛ kannzʋ bé, ɛsɛ
yɛ kekele bé ninnge sɔ'n-mə kʋalaa ngɛlɛ sʋ, nán biala m'ɔ ɔ'a fa yí nwʋn ɔ'a man Kilisi nın a
tınngɛ fóón wɔ Nyanmıan anyunnun.
29 Yí sɔ ati, anwʋnsɛlɛ kpili'n mə Kilisi a fa a wula mín nun'n, mıın bə məndınlın mın fa
mın di junman sɔ'n.

2

1 Ɛhı, mın kulo kɛ ɛmə nwun nun kɛ məndınlın kpili'n mə mıın bɔ'n, mıın fɛ mın man ɛmə
nʋn Laodise kulo nın asʋ asənın mma'n ɔ nʋn bé kʋalaa mə bɛ nzı man mín'n.
2 Mıın di junman sɔ'n mın man ɛmə alʋa cıcı bé nwʋn, bé nʋan sɛ bé nwʋn bɛ kulo bé nwʋn,
ɛsɛ ngɛlɛ'n fətə bé kpa bɔkɔɔ maan bɛ sı Kilisi m'ɔ tı Nyanmıan nvıalıɛ nun like'n.
3 Afı Kilisi anun yê Nyanmıan man sʋanlan kʋala kɛ ɔ nwun yí Nyanmıan muonun kpa
bɔkɔɔ, ɛsɛ ɔ kʋala ɔ nwun ngɛlɛ maan ɔ bʋ sʋ ɔ.
4 Mıın kan yí sʋa mın man ɛmə tı, nán ɛmə a mman man sʋanlan fíí a ngolo man yí nʋan
nun ɔ'a nnaka man ɛmə.
5 Sɛ n wɔ mʋa bəbɔ a, mín ti wɔ ɛmə asʋ, ɛsɛ mın di ɛmə anwʋn fɛ. Ɔ sanlın kɛ ɛmə anʋan sɛ
bé nwʋn yê dedi'n mə ɛmə le yí wɔ Kilisi anun'n, ɛmə le nun kpolo.

Zozi Kilisi tı yé like kʋalaatin

6 Kɛmə ɛmə a le Kilisi Zozi kɛ bé Mın'n, ɛmə mán bɛ ɛnanndıɛ'n nʋn yí dıɛ'n yó kʋn.
7 Ɔ fi ɛjəlɛ'n mə bɛ hanlın bɛ helelı ɛmə'n, ɛmə fá bé susuguasʋ'n kʋalaa bɛ gúa Kilisi sʋ bɛ só
ndıan wɔ yí nun, nán bɛ lá yí ası kpa.
8 Ɛmə nían bé nwʋn kpa, nán sʋanlan fíí a ngekele man ɛmə amanmuo m'ɔ fi kulo menian
ngɛlɛ'n ɔ'a nnaka man ɛmə. Ngehele sɔ'n-mə, kulo menian'n-mə ɔ nʋn Abənsanmʋn nʋn yí
sasʋ'n-mə yê bɛ kekele ɔ, nan nán Kilisi y'ɔ kekele ɔ.
9 Afı Kilisi sʋanlan baka'n muonun anun yê bɛ nwun Nyanmıan kpa bɔkɔɔ ɔ.

10 Ɔ man sɛ ɛmə le Kilisi m'ɔ di tunmin kʋalaa asʋ kpain nɪn an, anɪn ɛmə le like biala kʋalaatin.
11 Kʋn ɛyəlɛ'n mə ɛmə nʋn Kilisi b'a yə'n, yí nzəlɛ'n m'ɔ kele kɛ ɛmə nʋn yí tɪ kʋn'n, y'ɔ le ɛmə mmian nun ɛkpɛ'n. Mmian nun ɛkpɛ sɔ'n y'ɔ le nyəlɪɛ ɛtɛ ɛtɛ'n-mə mə ɔ'a yɪ yé nun ɔ'a fite'n. Kilisi y'ɔ di junman sɔ nɪn ɔ, nán ɔ fi man kulo sʋanlan.
12 Afɪ mɛlɛ mə bɛ sənɪnlɪn ɛmə'n, ɔ tɪ kɛ ɛmə nʋn Kilisi b'a wu. Yê kɛmə ɛmə de di kɛ Nyanmɪan le tunmin ɔ'a man Kilisi fi ewue nun ɔ'a tinnge'n, ɔ tɪ kɛ ɛmə nʋn Kilisi bɛ fi ewue nun b'a tinnge.
13 Ɛmə mə daba anɪn b'a wu wɔ bé ɛtɛ'n-mə anun'n, afɪ anɪn ɛmə tɪ man Nyanmɪan menian'n, sian dɪɛ, Nyanmɪan a nwun yé nwʋn anwunnvoe, ɔ'a man ɛmə nʋn Kilisi b'a nyan ngʋan. Ɔ'a fa yé ɛtɛ'n-mə kʋalaa ɔ'a hye yé.
14 Yé nyəlɪɛ ɛtɛ ɛtɛ'n-mə tɪ kɛ kalɛ. Yí nwʋn kalata mə bɛ hɛlɛlɪ'n kele kɛ y'a tʋn mala. Yí ti, kalɛ sɔ'n dunman nun, ɔ sɛ kɛ bɛ kun yé. Ɛhɪ, yé m'ɔ sɛ kɛ bɛ kun yé'n, Kilisi a kaci yé ɔ'a man b'a hun yí kʋlʋwa nɪn asʋ yé kalɛ'n dunman nun.
15 Kilisi a wu kʋlʋwa nɪn asʋ. Ɛbɛlɛ yê Nyanmɪan sɪnlɪn ɔ lili mmənsanmʋn'n-mə asʋ kunnunmun ɔ lelɪ bé tunmin'n kʋalaa ɔ. Ɔ tɪ kɛ sahɪnlan mə ɔ'a li kunnunmun ɛlɔɛ nun ɔ lɛ fa yí nganga'n-mə kele bagua nɪn ɔ.
16 Ɛhɪka ati, m'ɔ tʋ de alɪɛ, nʋn nzan, nʋn cilie'n-mə, ɔ nʋn Zufʋ'n-mə fɛtɪ elie kɛ sala m'ɔ kɔ fi fʋfəlɛ nɪn anwʋn fɛtɪ'n anaan ɛnwʋnmɪan ele cɪan m'ɔ tɪ cɪnnjɪn man Zufʋ'n-mə'n, sɛ bɛ bua ɛmə ndɛɛ, ɔ sanlɪn kɛ ɛmə nni man sʋ a, nán bɛ di yí nwʋn yalɛ.
17 Ɛhɪ kʋalaa tɪ kɛ like kpa'n m'ɔ lɛ ba'n wawɛ. Like kpa sɔ'n y'ɔ le Kilisi muonun.
18 Yí ti, bé mə bɛ kulo bé nwʋn asɪ bɛbɛlɛ bɛ yɔ asənɪn bɛ sʋ nyanmɪansʋ mməfʋɛ'n-mə, mə ɛsɛ ninnge mə bɛ kɔ nwun yí wawɛ nun nɪn anwʋn cɪan bé kpa'n, sɛ bɛ kan bɛ kele ɛmə kɛ ɛmə a minlin, ɔ sanlɪn kɛ ɛmə nyɔ man ninnge sɔ'n-mə bie a, nán bɛ di yí nwʋn yalɛ. Bɛ tu bé nwʋn mgban, bé muonun bé ajʋnlɪn nɪn asʋ yê bɛ di ɔ.
19 Bɛ nva man bé nwʋn bɛ mmə man Kilisi m'ɔ li yé ti'n. Afɪ Asənɪn'n tɪ kɛ anwʋnnaan, yí ti'n y'ɔ le Kilisi. Yí lɪlɪ y'ɔ man anwʋnnaan'n like di, ɔ man ɔ tɪ akpəlɛ ɔ nyin kɛ Nyanmɪan lɛ kpʋnndɛ yí nɪn ɔ.

Ɛmə nʋn Kilisi b'a wu

20 Ɛmə nʋn Kilisi b'a wu, bɛ nʋn mmənsanmʋn'n-mə mə bɛ sie mân nɪn afian a tɪ. Nan ɔ yɔ sɛ mə afɪ ɛmə bɔ bé abalabɔ'n kɛ ɛmə tɪ ɛtɛ mân'n dɪɛ'n? Ɔ yɔ sɛ mə mân'n mala'n nʋn yí ngehele'n-mə asʋ yê ɛmə di'n?
21 Mân'n nwan: “N'ɛ fa ɛhɪ!”, “N'ɛ di ɛhɪ!”, “N'ɛ kan ɛhɪ!”.
22 Alɪɛ mə bɛ di bɛ je bɛ gua'n, yí nwʋn mala nʋn ngehele mə mân'n kele nɪn anɪn.
23 Ɛ nwun kulo menian'n-mə mala sɔ'n-mə a, ɛ 'ba se kɛ ngɛlɛ ɛjəlɛ m'ɔ fi Nyanmɪan ɛlɔ ɔ. Afɪ kɛ bɛ kulo kɛ bɛ sʋ Nyanmɪan'n yê bɛ yɔ ɔ. Bɛ yɔ bé nwʋn kɛ bɛ tɪ menian mə bɛ bɛbɛlɛ bé nwʋn asɪ bɛ kele bé nwʋnnaan'n yalɛ kpa. Nan ɛhɪ kʋalaa tɪ mgban. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ man yɛ nni man yé abalabɔ ɛtɛ nɪn asʋ kunnunmun.

3

Ɛmə nʋn Kilisi bɛ fi ewue nun b'a tinnge

1 Ɛmə nʋn Kilisi bɛ fi ewue nun b'a tinnge. Yí ti, ɛmə kpónndɛ nyanmɪansʋ ɛlɔ ninnge'n-mə. Yí bʋ y'ɔ le kɛ ɛmə bɔ́ bala m'ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn. Afɪ nyanmɪansʋ ɛlɔ yê Kilisi wɔ ɔ, ɔ tɪ Nyanmɪan fama sʋ.
2 Yí ti, ɛmə mán nyanmɪansʋ ɛlɔ ninnge'n-mə anwʋn ɛjəlɛ hían ɛmə ɔ tála asɪ ɛwa dɪɛ'n-mə.
3 Ɔ sanlɪn kɛ ɛmə a wu yê ɛmə ngʋan'n fɪa Kilisi m'ɔ nʋn Nyanmɪan bɛ tɪ munmuan kʋn nɪn anun.
4 Nan mɛlɛ mə Kilisi m'ɔ man ɛmə ngʋan'n 'ba yɪ yí nwʋn kele menian'n-mə'n, ɔ nʋn ɛmə yê ɔ 'ba fite wɔ yí anunminnyanmʋn nɪn anun ɔ.

Nyəlɪɛ daba'n nʋn nyəlɪɛ fʋfəlɛ'n

5 Ɛhɪka ati, ɛmə yáci asɪɛ nɪn asʋ ɛwa ninnge ɛtɛ'n kʋalaa bɛ gúa. Ninnge sɔ'n-mə y'ɔ le satɪlɪfʋɛ ɔ nʋn ajʋnlɪn ɛtɛ ɛtɛ'n-mə, ɔ nʋn anwʋnnaan'n nyəlɪɛ m'ɔ kulo m'ɔ wɔ ɛmə asɪtanlan nɪn anun'n, ɔ nʋn anyɪnbʋlʋ, ɔ nʋn acɛbɛ. Acɛbɛ ɛyəlɛ'n kʋsʋ tɪ amʋan ɛsɔ'n bie.
6 Nyəlɪɛ ɛtɛ sɔ'n-mə ati y'ɔ man Nyanmɪan sikpɛ'n cɪ bé mə bɛ mman man yí anyɪnnzɔ nɪn ɔ.
7 Ɛmə kʋsʋ, daba mə ɛmə nzɪ man Nyanmɪan'n, kɛ anɪn ɛmə asɪtanlan'n tɪ yí nɪn anɪn.
8 Nan sian dɪɛ, ɛmə yáci ɛhɪ kʋalaa bɛ gúa: ɛya ɛfɛ, ahʋnlɪn kpili, ati anun ɛtɛ ninnge, ɔ nʋn menian anwʋn ɛjəlɛ ɛtɛ ɛhan. Yê nán bɛ man ɛjəlɛ ɛtɛ fíí fi bé nʋan fite.
9 Nán bɛ di ato bɛ kele bé nwʋn fíí kón. Ɔ sanlɪn kɛ nyəlɪɛ ɛtɛ ɛtɛ m'ɔ wɔ ɛmə asɪtanlan nɪn anun daba'n, ɛmə a yaci a gua.

10 Ɛmə a nyan asıtanlan fʋfəlɛ. Ɛmə lɛ kaci kɛ Nyanmıan muonun m'ɔ bəlı ɛmə'n bɛ sı yí kpa
bɔkɔɔ bɛ kɔ bé nyunnun.
11 Yí ti, sɛ ɛmə a kaci menian nvʋfəlɛ a, anın ɔ le man kɛ bia tı Zufʋ, anaan bia tı man Zufʋ,
b'a kpɛ bia mmian nun, anaan bɛ kpɛlı man bia mmian nun. Ɔ le man kɛ bia anyın a tı,
anaan bia anyın tılı man. Ɔ le man kɛ bia tı kanga, anaan bia tı man kanga. Nan m'ɔ cian'n
y'ɔ le Kilisi. Kilisi wɔ bé kʋalaa mə bɛ de yí bɛ di nın asıtanlan nın anun.
12 Ɛhı, Nyanmıan a hulo ɛmə, ɔ'a kpa ɛmə maan b'a kaci yí anwʋntıɛ menian. Yí sɔ ati,
ɛmə nwún ɛhınlın-mə anwʋn anwunnvoe, bɛ yɔ́ ahunnunye, bɛ bébɛlɛ bé nwʋn ası, bɛ tó bé
ahʋnlın ası bɛtɛɛ, ɛsɛ bɛ sí abʋtalɛ.
13 Ɛmə tíla bé ahʋnlın bɛ yáci bé nwʋn sa bɛ hyé bé nwʋn. Sɛ ɔ di kɛ sʋanlan bie fɛ yí manngʋn
anwʋn ɛya a, ɔ fá hyé yí. Afı kɛmə Kilisi a yaci ɛmə anwʋn sa ɔ'a hye ɛmə'n, ɛmə kʋsʋ yáci bé
manngʋn'n-mə anwʋn sa bɛ hyé bé.
14 Like kʋalaa mə ɛmə 'yɔ'n, ɛmə yɔ́ yí ehulo nun, ɛmə mán bé nʋan sé bé nwʋn kpa bɔkɔɔ.
15 Kilisi mán ɛmə alʋa cícı bé nwʋn. Afı alʋacıcıɛ sɔ nın ati yê Nyanmıan a fɛlɛ ɛmə ɔ'a man
bɛ nʋn Kilisi a yɔ munmuan kʋn ɔ. Yí ti, ɛmə nwún ye bɛ lá yí ası.
16 Ɛmə mán Kilisi Anʋan Ɛjəlɛ'n wʋ́wʋlʋ ɛmə kpa, ɔ há ɛmə asıtanlan nın anun. Ngɛlɛ'n
kʋalaa mə Nyanmıan a fa a man ɛmɔ'n, ɛmə fá bɛ héhele yí ninnge'n, ɛsɛ bɛ fá bɛ tú bé nwʋn
fʋɔ. Ye'n mə Nyanmıan a yɔ ɛmɔ'n, ɛmə nwún yí bɛ yí bé kunnun bɔkɔɔ bɛ tú Izalayɛ ejue'n-mə,
ɔ nʋn mə Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ hele ɛmɔ'n bɛ yí Nyanmıan ayɛ.
17 Ɛmə like ɛyəlɛ nun o, ɛmə ɛjʋjəlɛ nun o, yí kʋalaa mə ɛmə lɛ yɔ'n, bɛ yɔ́ wɔ yɛ́ Mın Zozi
dunman nun, nán ɔ nanndı yí sʋ, ɛmə a la Nyanmıan m'ɔ tı Sıɛ nın ası.

Asɔnın mma'n-mə abalabɔ'n

18 Ɛhı, ɛmə mmalasua'n-mə, ɛmə bébɛlɛ bé nwʋn ası bɛ mán bé hun-mə. Yɛ́ Mın anyunnun,
m'ɔ sɛ kɛ ɛmə yɔ nın anın.
19 Ɛmə mmelenzua'n-mə, ɛmə kʋsʋ húlo bé yı-mə, nán bɛ momunlan bé nyunnun bɛ kele
bé.
20 Ɛmə mmatʋnman'n-mə, ɛmə mán bé sı nʋn bé nin-mə anyınnzɔ wɔ like biala anun. Afı
yí sɔ yê yɛ́ Mın kulo ɔ.
21 Ɛmə mə bɛ tı sıɛ nʋn nian'n, nán bɛ kan bé mma'n-mə ɛya maan bé nwʋn bubu bé.
22 Ɛmə mə bɛ tı nganga'n kʋsʋ, ɛmə mán bé mın-mə mə bɛ wɔ asıɛ nın asʋ ɛwa nın anyınnzɔ
wɔ like biala anun. Ɛmə amın'n-mə anyunnun, nán bɛ yɔ bé nwʋn kɛ menian mə bɛ le di
junman bɛ kpʋnndɛ ɛfʋa, kʋsʋ bɛ kaci bé nzin an, anın ɛmə a bubu bé sa ɔ nʋn bɛ ja b'a tanlan
sʋ. Nan kɛmə ɛmə man yɛ́ Mın anyınnzɔ'n, ɛmə yí bé kunnun bɛ lí bé junman'n.
23 Junman biala mə ɛmə 'di'n, ɛmə yí bé kunnun bɛ lí yí kanlanman kpa. Ɛmə lí yí kɛ bɛ le
di bɛ man yɛ́ Mın, nan nán kulo menian'n-mə yê ɛmə lɛ di man bé ɔ.
24 Afı Mınlıan kpa'n mə ɛmə lɛ sʋ yí'n y'ɔ le Kilisi. Yí ti, ɛmə kácı kɛ ajâ'n mə Nyanmıan a fa
a bɔ ɛmə anəhʋba'n, Kilisi yê ɔ 'man ɛmə asa 'kan yí ɔ.
25 Nan sʋanlan m'ɔ yɔ nyəlıɛ ɛtɛ'n, ɔ 'nyan yí ɛtɛ nın anwʋn ahatua. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan
dıɛ, ɔ nnıan man menian'n-mə anyunnun ɔ mmu man bé bı.

4

1 Ɛmə kʋsʋ mə ɛmə tı mınlıan'n, ɛmə nʋn bé ngʋa'n-mə sín atın m'ɔ tı fɔ́ún, ɔ tı sɛsɛ nın asʋ.
Ɛsɛ, nán man ɛmə alʋa fi kɛ ɛmə kʋsʋ le Mınlıan kʋn. Mınlıan sɔ'n wɔ nyanmıansʋ ɛlɔ.

Afʋtu nʋn ngalıɛ

2 Ɛmə bɔ́ məndınlın bɛ tánlan mmʋtʋɛ ɛyəlɛ nın anun, bɛ mán bé nyın kpála, ɛsɛ bɛ lá
Nyanmıan ası.
3 Mɛlɛ mə ɛmə 'sɛlɛ Nyanmıan'n, ɛmə sélɛ bie bɛ mán yɛ́ kʋsʋ maan Nyanmıan kpɛ́ atın kpa ɔ
mán yɛ hán yí Nʋan Ɛjəlɛ'n, yɛ bɔ́ Kilisi nvıalıɛ nun ɛjəlɛ'n mə sian dıɛ Nyanmıan a yı a hele'n.
Afı nvıalıɛ nun ɛjəlɛ sɔ'n dunman nun yê n na fiadı tɛmʋn mə yɛ wɔ nun nın ɔ.
4 Ɛhıka ati, ɛmə sélɛ Nyanmıan. Ɔ mán n gán nvıalıɛ nun ɛjəlɛ sɔ'n kɛ ɔ fata kɛ mın kan yí'n,
nán menian'n-mə a tı yí bʋ kpa bɔkɔɔ.
5 Ɛmə nʋn bé mə bɛ nzı man Kilisi'n tı a, ɛmə nánndı ngɛlɛ sʋ. Tɛmʋn'n mə yɛ wɔ nun'n, ɛmə
hán Kilisi anwʋn ɛjəlɛ'n bɛ héle bé.
6 Ɛmə mán bé nʋan ɛjəlɛ'n yɔ́ fɛ, ɛsɛ bɛ hán ɛjəlɛ m'ɔ kɔ atın sʋ. Yí dıɛ, sɛ sʋanlan bie bisa ɛmə
kosuan an, anın ɛmə nyan bie bɛ bua yí kanlanman.
7 Tisiki tı yɛ́ nianman kpa, ɔ sʋ Kilisi ananhəlɛ nun, ɔ bʋka mín yɛ di yɛ́ Mın junman'n. Ɔ
'ba bɔ kʋalaa kʋalaa'n ɔ kele ɛmə, nán ɛmə a nwun ɛjəlɛ'n mə ɔ'a tʋ mín'n.
8 Ɛhıka ati, mıın sʋan anianman sɔ nın ɛmə anwʋn ɛlɔ, maan ɔ kan ɛwa ɛjəlɛ ɔ kele ɛmə, nán
ɛmə ahʋnlın a tɔ bé kunnun b'a nyan anwʋnsɛlɛ.
9 Mıın sʋan yí nʋn Onezimʋn ɛmə anwʋn ɛlɔ. Ɔ tı yɛ́ nianman kpa, ɔ sʋ yɛ́ Mın ananhəlɛ
nun. Ɔ nʋn Tisiki, bɛ 'ba bɔ ɛwa kʋalaa kʋalaa'n bɛ kele ɛmə.

10 Alisitakı mə mın nʊn yí la fiadı sʊa nın anun ɛwa'n, yí nwan ɔ 'yɔ ɛmə like. Maakı m'ə tı
Baanabası anianman'n, yí kʊsʊ yí nwan ɔ 'yɔ bɛ́ like. Maakı sɔ'n, m'an han yí nwʊn ɛjɔlɛ m'an
hele ɛmə daba. Yí ti, sɛ ɔ ba ɛmə anwʊn ɛlɔ a, ɛmə só yí nun kanlanman.
11 Zozi mə bɛ fɛlɛ yí Zusutusu'n, yí kʊsʊ yí nwan ɔ 'yɔ bɛ́ like. Bɛ́ menian nsan sɔ'n, bɛ́ ala
yê bɛ tı Zufʊ mə b'a le Kilisi b'a li bɛ nʊn mín yɛ di Nyanmıan Belemgbin Mân nın anwʊn
junman ɔ. B'a man mín lʊa a cıcı mín nwʊn kpa.
12 Epafalası m'ə fi Kolɔsʊ'n, yí kʊsʊ yí nwan ɔ 'yɔ ɛmə like. Ɔ tı Kilisi akʊa. Ɔ yɔ mmʊtʊɛ m'ə
sʊ ɛbʊɛ ɔ man ɛmə cıan daa. Ɔ sɛlɛ Nyanmıan kɛ ɛmə tíla bɛ́ dedi nın anun kpolo, ɔ mán ɛmə
ati tín wə Wawɛ nun, ɛsɛ ɔ mán ɛmə húala bɛ yó like biala m'ə kulo'n kpa bɔkɔɔ.
13 Mın kʊala mın di Epafalası anwʊn adanzıɛ kɛ, ɔ bɔ ɛmə anwʊn məndınlın kpa. Ɔ bɔ
Laodise ɔ nʊn Hielapolisi asənın mma'n-mə kʊsʊ anwʊn məndınlın kpa.
14 Yɛ́ manngʊn Luku m'ə di dɔkʊtɛ junman'n, ɔ nʊn Deması, bɛ́ nwan bɛ 'yɔ ɛmə like.
15 Ɛmə yó Laodise ɛlɔ anianman'n-mə like. Ɛmə yó Nınfa nʊn asənın mma'n-mə mə bɛ yia
yí awulo ɛbɛlɛ'n like.
16 Sɛ ɛmə kınnga kalata ɛhı yue a, bɛ mán ɔ tó Laodise ɛlɔ anianman'n-mə maan bɛ́ kʊsʊ bɛ
kínnga yí asənın sua nın anun. Ɛmə kʊsʊ kínnga kalata'n m'ə fi Laodise ɛlɔ mə ɛmə asa kɔ
han yí'n.
17 Ɛmə hán hélе Alısipʊ kɛ junman'n mə yɛ́ Mın a fa a wula yí sa nun kɛ ɔ lí'n, ɔ bó məndınlın
ɔ lí yí kpa bɔkɔɔ.
18 Ɛjɔlɛ kpɔlɛ ɛhı-mə tı mín muonun mín Pɔlʊ mín sa ati kalata. Mıın kɛlɛ ɛmə mın bisa bɛ́
ahın. Nán bɛ man bɛ́ lʊa fi kɛ n dɛ la fiadı sua nın anun. Nyanmıan nyila'n hán ɛmə!

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ LILƱ MƱA HƐLƐLI NWANLIN TESALONINKI ASƆNÍN MMA'N-MƆ'N

M'ɔ wɔ nun'n

Anın, Tesaloninki tı Masedʊanın mân nın anun ɛlɔ kulo kpili'n kʊn. Silivın mɔ bɛ fɛlɛ yí biekun Silası'n, nʊn Timote yê bɛ bʊkalı Pɔlʊ maan ɔ bɔlı ɛlɔ asɔnın nın ɔ. Nan kɛmɔ Zufʊ'n-mɔ totua yí atın'n, Pɔlʊ a njɛ man Tesaloninki ɛbɛlɛ (Junman 17). Ɔ kpatili ɔ fi Masedʊanın mân nın anun ɔ hɔlı Akayi mân nın anun. Nan m'ɔ fi Masedʊanın mân nın anun hɔlı'n, ɔ sʊanlın Timote Tesaloninki ɛlɔ kɛ ɔ hó nían asɔnın mma'n-mɔ abʊsʊ sɛ bɛ yacili man bé dedi'n bɛ tılı man wɔ ahʊlʊwa'n mɔ bɛ lɛ kele bé nın anwʊn an. Mɔ Timote hɔlı walı m'ɔ bɔlı amannıɛ fɛ helelı Pɔlʊ'n, yí lʊa cıcılı nán ɔ'a hɛlɛ kalata ɛhı ɔ'a nwan bé. Kalata nın anun, ɔ'a nwun Nyanmıan anwʊn ye, ɛsɛ ɔ'a wowula bé anwʊnsɛlɛ kɛ bɛ tíla bé dedi nın anun bɛ hó bé nyunnun.

Kalata nın ati 1-3, Pɔlʊ lɛ kacı kɛ ɔ kpınlın lili junman'n bé afian ɛlɔ'n. Yê ɔ di fɛ kɛ sunnzun mɔ bɛ lɛ nwun yalɛ, bɛ le bé dedi nın anun kpolo. Ɔ kulo kɛ ɔ nwun bé nwʊn biekun. Kalata nın ati 4.1-12, Pɔlʊ lɛ kacı bé ngehele'n m'ɔ helelı bé wɔ ɛnanndıɛ kpa nın anwʊn'n cınnjın, bɛ síe bé nwʊn ye wɔ ajʊamannın ngacile kʊalaa anwʊn. Kalata nın ati (4.13-5.11), Pɔlʊ lɛ kan yé Mın Zozi Kilisi ɛwalɛ'n mɔ ɔ 'sa ba nın ɛjɔlɛ. Kalata nın agualıɛ nun, Pɔlʊ lɛ tu bé fʊɔ ɛsɛ ɔ lɛ yeyila bé.

Ahın ebisa

1 Mín Pɔlʊ, mín nʊn Silivın nʊn Timote yê yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhı yɛ nwan ɛmɔ Tesaloninki asɔnın mma'n-mɔ ɔ. Ɛmɔ mɔ bɛ nʊn yé Sı Nyanmıan nʊn yé Mın Zozi Kilisi a yɔ kʊn'n, yɛ 'bisa ɛmɔ ahın.

Nyanmıan nwún ɛmɔ anwʊn anwunnvoe, ɛsɛ ɔ cícı ɛmɔ alʊa.

Asına

2 Yɛ da Nyanmıan ası cıan daa wɔ ɛmɔ dunman nun, ɛsɛ yɛ sɛlɛ Nyanmıan Kpili cıan daa yɛ man ɛmɔ.

3 Nyanmıan m'ɔ tı yé Sı nın anyunnun, tɛmʊn biala yé ti kacı ɛmɔ nyɔlıɛ'n m'ɔ kele kɛ ɛmɔ le dedi, ɛmɔ kulo bé nwʊn, ɛsɛ yé Mın Zozi Kilisi ɛwalɛ cıan nın anwʊn anyındasʊɛ mɔ ɛmɔ le yí'n, ɔ tı man nzɛmındɛ.

4 Anianman-mɔ, yɛ sı kɛ Nyanmıan a hulo ɛmɔ, ɔ'a nıan menian'n-mɔ anun ɔ'a kpa ɛmɔ maan b'a yɔ yí dıɛ.

5 Ɔ sanlın kɛ nán yé nʊan mgban nın ala yê yɛ falı yɛ bɔlı Ɛjɔlɛkpa'n yɛ helelı ɛmɔ ɔ. Nan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n jinlanlın yé nzin maan yɛ bɔlı yí tunmin sʊ kʊsʊ yɛ helelı ɛmɔ. Ɔ manlın ɛmɔ nwunlin yí fóón kʊsʊ kpa kɛ Ɛjɔlɛkpa sɔ'n tı ananhɔlɛ. Kɛ ɔ kɔ yɔ nán ɛmɔ a kpasi'n, ɛmɔ nwunlin kɛ yɛ kpınlın yɛ nʊn ɛmɔ tanlanlın'n.

6 Ɛmɔ a nıan yé nʊn yé Mın asıtanlan sɔ nın asʊ. Ɛhıka ati yê bɛ helelı ɛmɔ ahʊlʊwa kpa tɛmʊn mɔ ɛmɔ lelı Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n bɛ lili nın ɔ. Nan kʊsʊ Wawɛ Nwannzan-nwannzan nın a man ɛmɔ le fɛ elie.

7 Ɔ man Masedʊanın nʊn Akayi mân nın anun, sɛ bɛ 'kan bé kʊalaa mɔ b'a le Zozi Kilisi b'a li nın ɛjɔlɛ a, bɛ bɔ ɛmɔ dunman.

8 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n tɛtɛlı ɛmɔ Masedʊanın mân nın anun ɔ nʊn Akayi mân nın anun. Ɔ'a nga man ɛbɛlɛ ala, nan mân'n lıka kʊalaatin, bɛ bɔ dedi'n mɔ ɛmɔ le yí wɔ Nyanmıan anun nın anwʊn ɛjɔlɛ. Yí ti, yé muonun yɛ ngan man ɛmɔ dedi nın anwʊn ɛjɔlɛ kón.

9 Kɛ ɛmɔ kpınlın sɔlı yé nun mɛlɛ mɔ yɛ hɔlı ɛmɔ ɛlɔ, ɔ nʊn kɛ ɛmɔ kpınlın yɔlı bɛ yacili amʊan'n-mɔ bɛ gualı bɛ falı bé nwʊn bɛ manlın Tıasıfʊɛ Nyanmıan'n m'ɔ tı ananhɔlɛ'n nán b'a sʊ yí'n, menian'n-mɔ kʊalaa kan yí nwʊn ɛjɔlɛ.

10 Ɛsɛ bɛ kan kɛ ɛmɔ lɛ nwʊnndɛ kɛ Nyanmıan Awa Zozi m'ɔ man ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge'n, ɔ fi nyanmıansʊ ɔ bála. Afı, yí dein yê ɔ de yé ti nán Nyanmıan sikpɛ'n m'ɔ lɛ ba nın a ngun man yé ɔ.

2

Pɔlʊ nʊn yí manngʊn'n-mɔ junman'n

1 Anianman-mɔ, ɛmɔ muonun sı kɛ, ɛmɔ anwʊn ɛlɔ ɛwalɛ mɔ yɛ walı'n, ɔ'a nyɔ man mgban. Afı, yé Mın junman'n mɔ yɛ walı lili yí ɛmɔ afian ɛlɔ nın a su mma kpa.

2 Ɛmɔ sɪ kɛ bɛ helelɪ yé ahʊlʊwa Filipʊ kulo nɪn asʊ ɛlɔ kʊalaaka nán y'a ju Tesaloninki. Mɔ
yɛ juli ɛmɔ anwʊn ɛlɔ'n, menian'n-mɔ jɪjɪlɪ yé sɛlɛ kpa, nan kʊsʊ Nyanmɪan Kpili manlɪn yé
anwʊnsɛlɛ maan yɛ bɔlɪ Ɛjɔlɛkpa'n yɛ helelɪ ɛmɔ.
3 Ɔ man Ɛjɔlɛkpa sɔ'n mɔ yɛ bɔ yɛ kele menian'n-mɔ'n, ɔ tɪ man ato ɛjɔlɛ, yɛ mmɔ yɛ
mgbʊnndɛ man esika, ɛsɛ yɛ mmɔ yɛ nnaka sʊanlan fíí.
4 Nan yɛ kan ɛjɔlɛ'n kɛ Nyanmɪan Kpili muonun kulo kɛ yɛ kan yí'n. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ'a nwun
yé ti anun, ɔ'a bu yé ɔ'a fa yí Ɛjɔlɛkpa'n ɔ'a wula yé sa nun. Yí sɔ ati, yɛ ngan man mɔ yɛ kan
an, menian'n-mɔ akunnun jɔ yí nwʊn'n, nan mɔ Nyanmɪan Kpili akunnun jɔ yí nwʊn'n yê yɛ
kan ɔ.
5 Ɛmɔ muonun sɪ kɛ yɛ lakalɪ man ɛmɔ lé, ɛsɛ yé nyɪn bʊlʊlɪ man ɛmɔ anwʊndɪɛ'n-mɔ lé.
Nyanmɪan muonun di yí nwʊn adanzɪɛ.
6 Cɪan bie lé, y'a mgbʊnndɛ man kɛ ɛmɔ anaan ɛhɪnlɪn-mɔ fʊa yé.
7 Kɛmɔ yɛ tɪ Kilisi mmɔfʊɛ'n, yɛ kʊala yɛ kele ɛmɔ yé tunmin'n mɔ yɛ le yí'n, nan yé dɪɛ, y'a
nyɔ man yí sɔ. Mɔ anɪn yɛ wɔ ɛmɔ anwʊn ɛlɔ'n, yɛ bɛbɛlɛlɪ yé nwʊn asɪ yɛ manlɪn ɛmɔ. Yɛ yɔlɪ
kɛ ɛta m'ɔ lɛ nɪan yí mma ɔ.
8 Ehulo kpili'n mɔ yɛ kulo ɛmɔ nɪn ati, nán Ɛjɔlɛkpa nɪn angʊnmɪn ala yê ahan yɛ 'bɔ yɛ kele
ɛmɔ ɔ, nan ɛsɛ ahan yɛ 'fa yé muonun yé ngʊan'n yɛ man ɛmɔ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ anwʊn hianlɪn
yé sʊnman.
9 Anianman-mɔ, ɛmɔ sɪ yí fɔ́ún kɛ mɛlɛ mɔ anɪn yɛ lɛ bɔ Nyanmɪan Ɛjɔlɛkpa'n yɛ kele ɛmɔ'n,
yɛ lili junman sɛlɛ kpa kɔngɔɛ nʊn eyua, yɛ nwunlin yalɛ nʊn ɛfɛ, yɛ nyanlɪn esika yɛ sielɪ yé
nwʊn. Ɔ man ɛmɔ anun bie fíí a mmɔ man yé nwʊn kalɛ.
10 Ɛmɔ nʊn Nyanmɪan di yé nwʊn adanzɪɛ kɛ yɛ bɔlɪ abalabɔ mɔ yí nwʊn tɪ, m'ɔ tɪ fɔ́ún, mɔ
bɛ nnyan man yí nwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí bɛ ngan man wɔ ɛmɔ mɔ bɛ de Zozi bɛ di nɪn afian.
11 Ɛmɔ sɪ kɛ yɛ nʊn ɛmɔ anun kʊn biala tanlanlɪn kɛ sɪɛ nʊn yí mma.
12 Yɛ wowulalɪ ɛmɔ anwʊnsɛlɛ, yɛ cɪcɪlɪ ɛmɔ alʊa ɛsɛ yɛ tuli ɛmɔ fʊɔ kɛ ɛmɔ bó bala
kpa m'ɔ sɔ Nyanmɪan Kpili anyɪn. Afɪ, yí muonun yê ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ kɛ ɛmɔ bála bɛ káci yí
anunminnyanmʊn belemgbin mân nɪn anun menian ɔ.
13 Ɛhɪka ati, yɛ da Nyanmɪan asɪ cɪan biala. Ɔ sanlɪn kɛ mɛlɛ mɔ yɛ hanlɪn Nyanmɪan Anʊan
Ɛjɔlɛ'n yɛ helelɪ ɛmɔ'n, ɛmɔ a nne man ɛjɔlɛ sɔ'n b'a ndʊ man nun kɛ kulo sʊanlan ɛjɔlɛ, nan
ɛmɔ sɔlɪ nun kɛ ɔ tɪ Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ sakpa. Ɔ man ɛmɔ mɔ bɛ de bɛ di'n, Ɛjɔlɛkpa sɔ'n
lɛ di junman sɛlɛ wɔ ɛmɔ asɪtanlan nɪn anun.
14 Anianman-mɔ, Nyanmɪan menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Zude mân nɪn anun ɛlɔ mɔ bɛ nʊn Zozi
Kilisi a yɔ kʊn'n, ɛmɔ a kaci kɛ bé ala. Yalɛ mɔ Zufʊ'n-mɔ helelɪ bé'n, yí kʊnmgba nɪn ala yê
menian mɔ bɛ nʊn ɛmɔ tɪ nɪn a hele ɛmɔ nɪn ɔ.
15 Zufʊ sɔ'n-mɔ mɔ bɛ hunlin yé Mɪn Zozi nʊn Nyanmɪan mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ'n, bé yê bɛ
helelɪ yé yalɛ nɪn ɔ. Bɛ nzɔ man Nyanmɪan anyɪn, ɛsɛ bɛ kpɔ menian'n-mɔ kʊalaatin!
16 Bɛ kulo kɛ bɛ tan yé nyɪnsʊ, yí dɪɛ anɪn yɛ ngan man ɛjɔlɛ'n yɛ ngele man bé mɔ bɛ tɪ man
Zufʊ'n nán b'a nyan bé ti. Bé nyɔlɪɛ sɔ'n, ɔ man bé ɛtɛ nɪn a sʊn. B'a yɔ dede b'a man Nyanmɪan
sikpɛ nɪn a hyɪ bé.

Pɔlʊ alʊa lɛ dɔ Tesaloninki asɔnɪn mma'n-mɔ

17 Yé dɪɛ, anianman-mɔ, kɛ yɛ tɪtɪlɪ yé nwʊn nun kaan'n, yɛ nwunlin man ɛmɔ anwʊn, nan
kʊsʊ yé ti wɔ ɛmɔ sʊ dahuu. Yé lʊa lɛ dɔ ɛmɔ kpa, yɛ kulo kɛ yɛ nwun ɛmɔ anwʊn.
18 Ɛhɪka ati, yé nwan ahan yɛ 'ba ɛmɔ anwʊn ɛlɔ. Nan mín bɔbɔ mín Pɔlʊ, m mɔbʊalɪ mín
nwʊn kʊn, yí nzin biekun, mín nwan mɪn 'ba, nan *Satan a man y'a nnyan man atɪn.
19 Mɛlɛ mɔ yé Mɪn Zozi 'ba a, mɔ yɛ 'ba fite yí nyunnun'n, nzu like dɪɛ anwʊn yê ɔ 'nɪan fʊa
yé ɔ? Yé fɛ elie like'n y'ɔ le benin? Nzukɛ yê ɔ kele kɛ yɛ lili kunnunmun mɔ yɛ kʊala kɛ yɛ fa
yɛ tu yé nʊan nun ɔ?
20 Yé anunminnyanmʊn ɔ nʊn yé fɛ elie'n kʊalaa y'ɔ le ɛmɔ.

3

1 Ɛhɪka ati, kɛmɔ y'a tanlan dede yɛ ndɪ man ɛmɔ angan fíí'n, sian y'a ngʊala man nwʊnndɛ
kón. Ɔ man y'a fa ajʊnlɪn kɛ Timote hó nían ɛmɔ abʊsʊ, nán yé ngʊnmɪn yɛ ka Atɛnɪn ɛwa.
2 Yé nianman Timote nʊn yé y'ɔ di Nyanmɪan junman nɪn ɔ. Yé nʊn yí y'ɔ bɔ Zozi anwʊn
Ɛjɔlɛkpa'n yɛ kele menian'n-mɔ ɔ. Yɛ lɛ sʊan yí ɛmɔ anwʊn ɛlɔ kɛ ɔ wówula ɛmɔ anwʊnsɛlɛ, ɔ
cícɪ ɛmɔ alʊa, ɛsɛ ɔ búka ɛmɔ maan bé dedi'n jínlan yí ja nun kpa.
3 Yí dɪɛ, anɪn ɛmɔ anun bie fíí anwʊn a mmubu man yí wɔ yalɛ'n mɔ yɛ lɛ nwun yí kɪkaala
nɪn anun. Afɪ ɛmɔ muonun sɪ kɛ yalɛ sɔ'n mɔ yɛ lɛ nwun yí'n wɔ ninnge'n-mɔ mɔ Nyanmɪan
sesielɪ manlɪn yé nɪn anun bie.
4 Afɪ mɛlɛ mɔ anɪn yɛ tɛ wɔ ɛmɔ anwʊn ɛlɔ'n, yɛ lili mʊa yɛ hanlɪn yɛ helelɪ ɛmɔ kɛ bɛ lɛ ba
hele yé yalɛ. Mɛlɛ sɔ'n yê ɔ'a ju nɪn ɔ, ɛmɔ muonun sɪ.

5 Ɛhıka ati, kɛmɔ m'an tanlan dede mɔ mın ndı man ɛmɔ angan fíí'n, mın tanlan an, ɔ
ndanlan man. Ɔ man m'an sʊan Timote ɛmɔ anwʊn ɛlɔ, kɛ ɔ hó nían sɛ ɛmɔ tɛ le dedi wɔ
Zozi nun an. N nili yalɛ kɛ bıcı Abɔnsanmʊn a a a sɔ ɛmɔ a nıan, ɔ'a kaci ɛmɔ ajʊnlın, ɔ'a man
yé junman nın a yɔ mgban.

Timote amannıɛ'n

6 Nan kıkaala dıɛ, Timote fi ɛmɔ anwʊn ɛlɔ ɔ'a a. Ɔ'a bɔ ɛmɔ anwʊn amannıɛ fɛ ɔ'a hele yé.
Yí nwan ɛmɔ le dedi, ɛmɔ le ehulo, ɛsɛ yí nwan ɛmɔ ati wɔ yé sʊ dahuu, ɛmɔ alʊa lɛ dɔ yé sɛlɛ
kpa, ɛmɔ kulo kɛ bɛ nwun yé nwʊn kɛ yé kʊsʊ yɛ kulo kɛ yɛ nwun ɛmɔ anwʊn'n.
7 Ɛhıka ati, anianman-mɔ, yalɛ nʊn ɛfɛ'n mɔ yɛ tı nun'n, ɛmɔ a man yé lʊa a cıcı. Ɔ sanlın kɛ
ɛmɔ dedi nın a wowula yé anwʊnsɛlɛ.
8 Ɔ man kıkaala dıɛ, yé nwʊn a sanndı yé, afı ɛmɔ jin bé ja nun bɛ nʊn yé Mın tɛ nanndı.
9 Yɛ le ɛmɔ anwʊn fɛ elie kpili wɔ Nyanmıan anyunnun, ɔ man yɛ nnwun man like fíí bɔbɔ
mɔ yɛ 'fa yɛ 'da Nyanmıan Kpili ası ɔ.
10 Kɔngɔɛ nʊn eyua, yɛ sɛlɛ yí kpa kɛ ɔ mán yɛ nyán atın yɛ nwún ɛmɔ anwʊn biekun, nán
yɛ héhele ɛmɔ ninnge mɔ ɔ'a ha wɔ ɛmɔ dedi nın anwʊn'n yɛ só sʊ.
11 Yé Sı Nyanmıan Kpili muonun, ɔ nʊn yé Mın Zozi Kilisi, bɛ sésie yé atın kanlanman maan
yɛ bála nwun ɛmɔ anwʊn.
12 Ehulo'n mɔ ɛmɔ kulo bé nwʊn, mɔ ɛmɔ fa kulo menian'n-mɔ kʊalaatin'n, yé Mın mán ɔ
hó yí nyunnun kpa kɛ ehulo'n mɔ yɛ fa yɛ kulo ɛmɔ'n.
13 Yé Mın wówula ɛmɔ anwʊnsɛlɛ ɔ mán ɛmɔ ahʊnlın'n-mɔ anun tí, nán b'a nnyan ɛmɔ
anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí b'a ngan man wɔ Nyanmıan m'ɔ tı Sıɛ nın anyunnun, mɛlɛ mɔ yé Mın Zozi
nʊn yí anwʊntıɛ mma'n-mɔ kʊalaa 'ba a'n.

4

Abalabɔ m'ɔ sɔ Nyanmıan anyın'n

1 Ɛhı, anianman-mɔ, abalabɔ mɔ ɛmɔ bɔ a, ɔ sɔ Nyanmıan anyın'n, yɛ heleli ɛmɔ. Yɛ de yɛ
di kɛ ɛmɔ bɔ abalabɔ sɔ'n. Nan, sian dıɛ, yɛ lɛ bʊtʊ yɛ sɛlɛ ɛmɔ kɛ yé Mın Zozi dunman nun,
ɛmɔ bó bala sɔ'n kpa bɛ hó bé nyunnun bɛ mán ɔ tála daba'n.
2 Afı ɛmɔ sı, amanmuo'n mɔ yé Mın Zozi heleli yé kɛ yɛ bú'n, y'a han yí nwʊn ɛjɔlɛ y'a hele
ɛmɔ.
3 Nyɔlıɛ mɔ Nyanmıan kulo'n y'ɔ le ɛhı: ɔ kulo kɛ ɛmɔ yɔ menian nwannzan-nwannzan,
ɛsɛ ɛmɔ nıan bé nwʊn ye kpa wɔ satılıfʊɛ nyɔlıɛ'n-mɔ anwʊn.
4 Ɛmɔ anun kʊn biala nwún yí yı já, ɔ nʊn yí bɛ tánlan anwʊntıɛ nun, ɔ nʊn anyınnzɔ nun,
5 nán ɛmɔ a nnyan man ajʊnlın basa basa kɛ bé mɔ bɛ nzı man Nyanmıan'n le yí'n.
6 Asıtanlan sɔ nın anun, sʊanlan fíí n'ɔ bu yí manngʊn anyunnun ɔ sɛcı yí ajaa, anaan ɔ
di yí dufule. Yɛ hanlın yɛ heleli ɛmɔ, ɛsɛ yɛ kannzʊlı ɛmɔ kpa kɛ menian mɔ bɛ yɔ ɛtɛ sɔ'n,
Nyanmıan Kpili 'ba tua bé yí nwʊn kalɛ.
7 Afı, Nyanmıan a nvɛlɛ man yé kɛ yɛ yó satılıfʊɛ nyɔlıɛ, nan ɔ'a fɛlɛ yé kɛ yɛ bó abalabɔ m'ɔ
sɔ yí nyın yɛ mán yé nwʊn tí.
8 Ɛhıka ati, sʊanlan mɔ ɔ'a nni man ngehele sɔ nın asʊ'n, nán kulo sʊanlan yê ɔ'a mmu man
yí like ɔ, nan Nyanmıan Kpili'n mɔ ɔ'a fa yí Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n ɔ'a man ɛmɔ'n yê
ɔ'a yı yí ɔ'a tʊ ɔ.
9 M'ɔ tʊ de ehulo'n mɔ ɛmɔ kulo anianman'n-mɔ mɔ bɛ le dedi'n, ɔ njian man kɛ yɛ kɛlɛ ɛmɔ
yí nwʊn kalata biekun ɔ. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan muonun a hele ɛmɔ kɛ ɛmɔ kpín bɛ húlo bé
nwʊn'n.
10 Sakpa, ɛmɔ kulo anianman'n-mɔ kʊalaa mɔ bɛ wɔ Masedʊanın mân nın anun'n. Nan
kʊsʊ, anianman-mɔ, yɛ 'sɛlɛ ɛmɔ kɛ ɛmɔ nyán ehulo kpili m'ɔ tala ɛhı asʊ.
11 Ɛmɔ mían bé bʊ kpa bɛ tánlan wɔ anzʊnunjɔ nun, ɛmɔ nían ɛmɔ muonun anwʊn ɛjɔlɛ bɛ
lí, ɛsɛ ɛmɔ lí junman bɛ kpónndɛ mɔ ɛmɔ a mıan yí nwʊn'n, kɛ yɛ selı ɛmɔ kɛ ɛmɔ yɔ́'n.
12 Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a, menian'n-mɔ mɔ bɛ nzı man Nyanmıan'n, bé nyın 'ba sɔ ɛmɔ, ɛsɛ ɛmɔ
ngɔ mian man like fíí anwʊn.

Yé Mın yí ɛwalɛ'n

13 Anianman-mɔ, yɛ kulo kɛ ɛmɔ nwun bé mɔ b'a wu nın anwʊn ɛjɔlɛ'n fóún, nán ɛmɔ anwʊn
a mmubu man bé kɛ bé mɔ bɛ nzı man Nyanmıan nın anwʊn bubu bé'n, ɔ sanlın kɛ bɛ le man
anyındasʊɛ kɛ yé.
14 Yé dıɛ, yɛ de yɛ di kɛ Zozi a wu, ɛsɛ ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge. Yí ti, yɛ de yɛ di biekun kɛ
Zozi dunman nun, Nyanmıan Kpili 'ba man bé mɔ bɛ de yí bɛ di mɔ b'a wu'n ngʊan maan bɛ
fi ewue nun bɛ tinnge.
15 Ɛhı anwʊn, ɛmɔ tie yé Mın ngehele ɛjɔlɛ kʊn mɔ yɛ lɛ kan yɛ kele ɛmɔ'n. Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ
mɛlɛ mɔ yé Mın 'ba a'n, yé mɔ yé nyın tɛ wɔ sʊ'n, yɛ ngɔ li man mʊa bé mɔ b'a le Zozi b'a li mɔ
b'a wu nın anyunnun.

16 Ɔ sanlın kɛ bɛ 'ba man atın, nyanmıansʊ mmɔfʊɛ mgbain'n-mɔ anun kʊn 'ba tıan nun,
bɛ 'ba hu Nyanmıan kɔnɔtı'n, anın yé Mın muonun fi anwunno ɛlɔ ɔ lɛ ju ba. Bé mɔ b'a le
Kilisi b'a li mɔ b'a wu'n, bɛ fi ewue nun bɛ 'di mʊa bɛ tinnge.
17 Yí nzin, yé mɔ yé nyın tɛ wɔ sʊ tɛmʊn sɔ nın anun'n, yé nʊn bé mɔ bɛ fi ewue nun b'a
tinnge'n, bɛ 'ba fʊla yé kʊalaa bɔlé nın anun anwunno ɛlɔ, yɛ 'kɔ a kpa yé Mın atın. Ɔ fi ɛbɛlɛ,
yé nʊn yé Mın yɛ 'tanlan dahuu.
18 Ɛhıka ati, ɛmɔ fá ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ bɛ wówula bé nwʊn anwʊnsɛlɛ.

5

1 M'ɔ tʊ de cıan anaan mɛlɛ mɔ ninnge sɔ'n-mɔ 'te'n, anianman-mɔ, ɔ njian man kɛ yɛ kɛlɛ
ɛmɔ yí nwʊn kalata.
2 Afı, ɛmɔ muonun sı yí fɔ́ʊ́n kɛ yé Mın yí ɛwalɛ cıan'n 'ba li yé nvu nun kɛ awofʊɛ m'ɔ lɛ wua
kɔngɔɛ ɔ.
3 Mɛlɛ mɔ eyuadı nın anun menian'n-mɔ alʊa 'ba fi bé nwʊn, mɔ bɛ 'ba han kɛ: "Yɛ le
anzʊnunjɔ, ɛsɛ yɛ nzusu man ɛjɔlɛ fíí", tɛmʊn sɔ'n yê nvu nun mgban, munnzue'n 'ba tʊ bé kɛ
nwʊnnzɛfʊɛ mɔ yí kʊ kɔ han yí. Ɔ man bé nun bie fíí ngɔ nnyan man atın nán ɔ'a nwanndi.
4 Nan ɛmɔ dıɛ, anianman-mɔ, ɛmɔ tı man awosin nun, nán cıan sɔ nın a li ɛmɔ nvu nun kɛ
awofʊɛ m'ɔ lɛ wua ɔ.
5 Afı, ɛmɔ kʊalaa tı kanlannıɛ'n nʊn alıhıan nın anun menian. Nán alısan nʊn awosin nun
menian y'ɔ le yé.
6 Ɛhıka ati, nán bɛ man yé dafı kɛ menian ɛhınlın-mɔ, nan bɛ mán yɛ sísa, ɛsɛ yɛ yó yé
ninnge'n-mɔ kʊalaa kpɛ kpɛ kpɛ.
7 Afı kɔngɔɛ yê bɛ da bɛ dafı ɔ, ɛsɛ kɔngɔɛ yê menian'n-mɔ nʊn nzan dede bɛ bʊ ɔ.
8 Nan yé dıɛ, alıhıan nın anun menian y'ɔ le yé. Ɛhıka ati, bɛ mán yɛ yó yé ninnge'n-mɔ
kʊalaa kpɛ kpɛ kpɛ. Kɛ sʊanlan m'ɔ lɛ kɔ ɛlɔɛ'n wula bulalɛ taladıɛ'n ɔ sisa yí hue'n, yé kʊsʊ yɛ
nyán dedi ɔ nʊn ehulo. Kɛ sʊanlan mɔ lɛ kɔ ɛlɔɛ'n sʊ bulalɛ kele'n ɔ sisa yí ti'n, yé kʊsʊ yɛ nyán
anyındasʊɛ kɛ Zozi a le yé ti.
9 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan a nvɛlɛ man yé yí nwʊn kɛ yɛ wú sikpɛ ewue, nan ɔ nanndı yé Mın
Zozi Kilisi asʊ, ɔ'a fɛlɛ yé yí nwʊn kɛ y'a a nyan ngʊan.
10 Afı, yé ti yê Zozi wuli ɔ. Ɔ man sɛ yé nyın wɔ sʊ, anaan sɛ yɛ wu a, yɛ 'nyan ngʊan yɛ nʊn
yí tanlan dahuu mɛlɛ mɔ ɔ 'ba sa ba'n.
11 Ɛhıka ati, ɛmɔ cícı bé nwʊn alʊa, ɛsɛ ɛmɔ wówula bé nwʊn anwʊnsɛlɛ kɛ ɛmɔ a bɔ yí bʊ bɛ
lɛ yɔ'n.

Afʊtu

12 Anianman-mɔ, yɛ lɛ sɛlɛ ɛmɔ kɛ ɛmɔ mán bé nyın sɔ́ menian mɔ bɛ di yé Mın junman wɔ
ɛmɔ afian ɛlɔ, mɔ yé Mın dunman nun, bɛ li ɛmɔ ati, ɛsɛ bɛ kannzʊ ɛmɔ'n.
13 Bé junman'n mɔ bɛ di nın ati, ɛmɔ fʊ́a bé kpa, ɛsɛ bɛ húlo bé kpa. Ɛmɔ afian ɛlɔ, ɛmɔ tánlan
wɔ anzʊnunjɔ nun.
14 Anianman-mɔ, yɛ 'sɛlɛ ɛmɔ kɛ, ɛmɔ kánnzʊ ɛfʊanfʊɛ'n-mɔ. Bé mɔ bɛ nwʊn a bubu bé'n-mɔ,
ɛmɔ wówula bé anwʊnsɛlɛ, ɛmɔ bʊ́ka bé mɔ bɛ le man anwʊnsɛlɛ'n, bɛ sí abʊtalɛ wɔ menian'n-
mɔ kʊalaa anwʊn.
15 Ɛmɔ nían bé nwʊn kpa, nán sʊanlan fíí a nva man ɛtɛ a ndua man ɛtɛ'n kalɛ. Mɛlɛ biala
anun, ɛmɔ afian, ɔ nʊn menian nga'n-mɔ kʊalaa afian, ɛmɔ bó abalabɔ kpa.
16 Ɛmɔ lí ndutue cıan daa.
17 Ɛmɔ yó asɔnın tɛmʊn biala.
18 Ɛmɔ lá Nyanmıan ası like biala anun. Ɛmɔ mɔ bɛ nʊn Kilisi Zozi a yɔ kʊn'n, like mɔ
Nyanmıan lɛ kpʊnndɛ yí ɛmɔ ɛlɔ nın anın.
19 Ɛmɔ nán bɛ tan Wawɛ Nwannzan-nwannzan nın anyınsʊ, nán ɔ fi ɛmɔ anun ɔ'a ndu
man.
20 Ɛjɔlɛ mɔ Nyanmıan Wawɛ'n kɔ fa kɔ wula sʊanlan anʊan m'ɔ kɔ han'n, nán man ɛmɔ bu
yí ɛjɔlɛ mgban-mgban.
21 Nan kʊsʊ, ɛmɔ nénıan yí kʊalaa anun, bɛ fá m'ɔ tı kpa'n bɛ síe.
22 Like biala m'ɔ man bɛ tɔ ɛtɛ nun'n, nán bɛ yɔ.
23 Nyanmıan Kpili m'ɔ tı alʊacıcıɛ baka'n, ɔ fá ɛmɔ yó yí dıɛ kpa bɔkɔɔ. Ɔ nían ɛmɔ sʊanlan
baka nın asʊ, ɛmɔ ajʊnlın nın asʊ, ɔ nʊn ɛmɔ ɛkala nın asʊ. N'ɔ man efian fíí kan ɛmɔ dede ɔ
jú yé Mın Zozi Kilisi ɛwalɛ cıan.
24 Nyanmıan Kpili mɔ ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ yí nwʊn'n tı ananhɔlɛfʊɛ, ɔ 'yɔ yí sɔ man ɛmɔ.
25 Anianman-mɔ, ɛmɔ sélɛ Nyanmıan bɛ mán yé kʊsʊ.
26 Yɛ 'yɔ anianman'n-mɔ mɔ bɛ wɔ ɛlɔ'n kʊalaa like, ɛmɔ tó bé nun bé man yé.
27 Mın 'sɛlɛ ɛmɔ kpa wɔ yé Mın dunman nun kɛ ɛmɔ kínnga kalata ɛhı bɛ héle anianman'n-
mɔ kʊalaatin.

28 Yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi nwún ɛmɔ anwʊn anwunnvoe.

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ TIAN YƱNNYƱAN M'Ɔ HƐLƐLƱ NWANLƱN TESALONINKI ASƆNƱN MMA'N-MƆ'N

M'ɔ wə nun'n

Kalata ɛhı anun, ɔ nʊn nunhan kʊn'n mə Pəlʊ hɛlɛlı nwanlın Tesaloninki asənın, mma'n-mə anun, ɔ lɛ da Nyanmıan ası. Ɔ sanlın kɛ Tesaloninki asənın mma'n-mə lɛ bɔ məndınlın bɛ́ dedi nın anun bɛ kɔ bɛ́ nyunnun, ɛsɛ bɛ kulo bɛ́ nwʊn sunnzun mə bɛ lɛ kele bɛ́ ahʊlʊwa ɔ. Pəlʊ a hɛlɛ kalata ɛhı ɔ'a wowula bɛ́ anwʊnsɛlɛ, ɛsɛ ɔ'a tınngɛ bɛ́ wɔ ɛjəlɛ mə anın ɔ jıjı bɛ́ asənın nın anwʊn.

Kalata nın ati 1, Pəlʊ lɛ wowula bɛ́ anwʊnsɛlɛ wɔ yalɛ'n mə bɛ lɛ nwun yí nın anun. Ɔ lɛ kacı bɛ́ kɛ yɛ́ Mın Zozi fi nyanmıansʊ, ɔ 'ba sa ba ɔ yı bɛ́ wɔ yalɛ'n mə bɛ lɛ nwun yí nın anun nán ɔ tua bɛ́ mə bɛ lɛ man bɛ nwun yalɛ'n kalɛ. Kalata nın ati 2.1-12, Pəlʊ lɛ kan yɛ́ Mın ɛwalɛ nın ɛjəlɛ biekun. Menian mmie-mə a sɛcı asənın mma'n-mə ati anun. Bɛ lɛ kele kɛ yɛ́ Mın a a dada angʊnmın. Pəlʊ lɛ kele nun kɛ asannan nán Zozi a sa a a'n, bɛ 'ba nwun yí kɛ sʊanlan ati anun ɛtɛ kʊn 'ba fite. Ɔ le Abənsanmʊn tunmin'n, ɔ 'ba jasʊ Nyanmıan akəmın anun. Nan yɛ́ Mın Zozi 'ba man sʊanlan sə'n wu. Kalata nın ati 2.13-3.15, Pəlʊ lɛ kan kele asənın mma'n-mə kɛ bɛ tíla bɛ́ dedi nın anun kpolo, ɛsɛ bɛ bɔ́ məndınlın wə mmʊtʊɛ ɛyəlɛ nın anun. Mə ɔ 'kə kalata nın agualıɛ'n, Pəlʊ a kuku bɛ́ asənın nın anun ɛjəlɛ kʊn asʊ. Ɛjəlɛ sə'n y'ɔ le kɛ ɔ'a tı kɛ Tesaloninki ɛbɛlɛ asənın mma'n mmie-mə ngulo man kɛ bɛ di junman. Pəlʊ nwan bɛ kánnzʊ bɛ́. Ɔ sanlın kɛ bɛ́ abalabə nʊn ngehele'n m'ɔ heheleli bɛ́'n ngə man sʊ (3.6-15). Kalata nın agualıɛ nun, Pəlʊ lɛ yeyila bɛ́.

Ahın ebisa

1 Mín Pəlʊ, mın nʊn Silivın nʊn Timote yê yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhı yɛ nwan ɛmə Tesaloninki asənın mma'n-mə ɔ. Ɛmə mə bɛ nʊn yɛ́ Sı Nyanmıan nʊn yɛ́ Mın Zozi Kilisi a yɔ kʊn'n, yɛ 'bisa ɛmə ahın.

2 Nyanmıan m'ɔ tı yɛ́ Sı'n, ɔ nʊn yɛ́ Mın Zozi Kilisi, bɛ nwún ɛmə anwʊn anwunnvoe, ɛsɛ bɛ cícı ɛmə alʊa.

Asına

3 Anianman-mə, ɔ fata kɛ tɛmʊn biala yɛ da Nyanmıan ası wə ɛmə dunman nun. Ɔ di kɛ yɛ yɔ yí sə, afı dedi'n mə ɛmə le yí'n, ɔ nʊn ehulo mə ɛmə anun kʊn biala fa kulo bɛ́ bʊ nga'n-mə'n, ɔ kə yí nyunnun alıhıan biala.

4 Ɛhıka ati, yɛ fa ɛmə yɛ tu yɛ́ nʊan nun wə Nyanmıan asənın'n-mə anun. Afı sunnzun mə ɛmə lɛ nwun yalɛ ngacile kʊalaa, mə bɛ lɛ kele ɛmə ahʊlʊwa ɔ, ɛmə dedi'n jin yí ja nun.

5 Yalɛ'n mə ɛmə lɛ nwun yí'n kele kɛ ɛmə sɛ fata Nyanmıan Belemgbin Mân'n mə yí ti yê ɛmə lɛ nwun yalɛ sə'n. Ɔ man sɛ Nyanmıan 'bua menian'n-mə ndɛɛ a, yí fɔ́ún sʊ ɔ.

6 Afı, Nyanmıan anyunnun, ɛ tı sɛsɛ kɛ ɔ héle bɛ́ mə bɛ lɛ kele ɛmə yalɛ'n kʊsʊ yalɛ

7 yê ɛmə mə bɛ lɛ kele ɛmə ahʊlʊwa'n, Nyanmıan 'ba man ɛmə nʊn yɛ́, yɛ 'nyan alaje. Alaje sə'n, yɛ 'ba nyan yí wə mɛlɛ mə yɛ́ Mın Zozi fi nyanmıansʊ ɔ 'ba yı yí nwʊn kele'n. Ɔ nʊn yí tunminfʊɛ mməfʊɛ'n-mə yê ɔ 'ba a ɔ.

8 Ɔ 'ba a sîn m'ɔ lɛ jue nın afian, ɔ 'tua bɛ́ mə bɛ nzı man Nyanmıan ɔ nʊn bɛ́ mə b'a nne man yɛ́ Mın Zozi Ɛjəlɛkpa'n b'a nni man'n kalɛ.

9 Menian sə'n-mə, bɛ́ ahatua mə bɛ 'nyan yí'n y'ɔ le munnzue m'ɔ le man ayuelıɛ'n. Bɛ́ nyın ngə bə man yɛ́ Mın ɔ nʊn yí anunminnyanmʊn tunmin'n lé.

10 Cıan mə Zozi 'ba a'n, menian'n-mə mə b'a le yí b'a li mə bɛ tı yí dıɛ'n 'ba wula yí anunminnyanmʊn, ɛsɛ bɛ 'fʊa yí. Ɛmə 'ba tanlan menian sə'n-mə anun bie. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan Ɛjəlɛkpa nın anwʊn kpayɛ'n mə yɛ bəlı'n, ɛmə a le a li.

11 Ɛhıka ati, cıan daa yɛ sɛlɛ Nyanmıan yɛ man ɛmə. Yɛ sɛlɛ yí kɛ ɔ mán ɛmə sɛ́ fata ngʊan'n mə yí ti yê ɔ'a fɛlɛ ɛmə yí nwʊn'n. Ɔ nanndı tunmin'n m'ɔ le yí nın asʊ, yɛ sɛlɛ yí kɛ, nyəlıɛ kpa mə yí nwʊn ajʊnlın wə ɛmə ati anun'n, ɔ mán ɛmə yí nwʊn anwʊnsɛlɛ maan ɛmə hóala yí yɔ́. Ɛsɛ nyəlıɛ kpa m'ɔ kə man ɛmə kə bə yí bʊ, m'ɔ kele kɛ ɛmə le dedi'n, ɔ mán ɛmə yɔ́ dede bɛ gúa yí bʊ.

12 Ɛbɛlɛ nın anun, ɔ nanndı Nyanmıan Kpili ɔ nʊn yɛ́ Mın Zozi Kilisi anwunnvoe nın asʊ, ɛmə 'ba wula yɛ́ Mın Zozi anunminnyanmʊn, yí kʊsʊ, ɔ 'ba wula ɛmə bie.

2

Ɛtɛfʊɛ Sʊanlan Kpili'n

1 Anianman-mɔ, m'ɔ tʋ de yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi ɛwalɛ'n, ɔ nʋn yɛ́ nʋan ehuan mɔ yɛ 'kuan wɔ
yí nwʋn ɛbɛlɛ'n, yɛ 'sɛlɛ ɛmɔ kɛ
2 Sɛ ɛmɔ a tɪ kɛ yɛ́ Mɪn cɪan sɔ nɪn a ju dada angʋnmɪn an, nán bɛ man bɛ́ ti anun sɛcɪ bɛ́ ndɛ-
ndɛ sʋa, ɛsɛ nán bɛ man bɛ́ lʋa bɔ bɛ́ nwʋn. Ɛ 'su yí akpʋlʋwa a, sʋanlan bie a fa yɛ́ dunman a
han kɛ Nyanmɪan a yɪ a hele yɛ́ maan y'a han ɛjɔlɛ sɔ'n, anaan y'a hɛlɛ yí nwʋn kalata kɛ yɛ́
Mɪn ɛwalɛ cɪan nɪn a ju dada angʋnmɪn.
3 Nán bɛ man sʋanlan fíí sɪn atɪn ngacile biala asʋ ɔ laka bɛ́. Ɔ sanlɪn kɛ asannan nan yɛ́ Mɪn
Zozi a a'n, menian'n-mɔ 'ba yaci Nyanmɪan bɛ tʋ, Ɛtɛfʋɛ Sʋanlan Kpili'n mɔ ɔ 'jasʋ Nyanmɪan
akɔmɪn anun nán ɔ wu'n 'ba yɪ yɪ nwʋn kele.
4 Ɛtɛfʋɛ Sʋanlan Kpili sɔ'n, like biala mɔ menian'n-mɔ fa sʋ Nyanmɪan'n, ɔ ngɔ bu man yí
like fíí. Nyanmɪan Kpili mɔ menian'n-mɔ sʋ yí'n, ɔ 'ba jasʋ yí kɔmɪn anun. Ɛsɛ bɔbɔ, ɔ 'ba hɔ
dede ɔ kɔ wʋlʋ Nyanmɪan Sua Nwannzan-nwannzan nɪn anun, ɔ 'tanlan asɪ ɔ bu yí nwʋn kɛ
yí bɔbɔ muonun y'ɔ tɪ Nyanmɪan nɪn ɔ.
5 Ɛmɔ ngacɪ man kɛ mɛlɛ mɔ anɪn n wɔ ɛmɔ anwʋn ɛlɔ'n, n ganlɪn ɛjɔlɛ sɔ'n n gelelɪ ɛmɔ ɔ?
6 Nan kɪkaala, like kʋn jɪjɪ yí, yí ti yê ɔ man Ɛtɛfʋɛ Sʋanlan Kpili sɔ'n yɪlɪ man yí nwʋn dede
ɔ 'ju tɛmʋn m'ɔ fata'n, ɛmɔ sɪ like sɔ'n.
7 Nvɪalɪɛ nun, Ɛtɛfʋɛ Sʋanlan Kpili sɔ'n tunmin'n lɛ di junman dada angʋnmɪn. Tɛmʋn mɔ
yɛ wɔ nun'n, ɔ di kɛ sʋanlan'n m'ɔ man Ɛtɛfʋɛ sɔ'n fitelɪ man'n jasʋ ɛbɛlɛ.
8 Nan sɛ ɔ jasʋ ɛbɛlɛ yue a, bɛlɛ mɔ anɪn Ɛtɛfʋɛ Sʋanlan Kpili'n lɛ ba fite ɔ. Ɛtɛfʋɛ sɔ'n, tɛmʋn
mɔ yɛ́ Mɪn Zozi 'ba a yí anunminnyanmʋn ɔ nʋn yí tunmin nɪn anun'n, ɔ 'ba bu yí fʋɔ maan
bɛ kun yí, ɛsɛ ɔ 'fa yí tunmin bɔ yí bʋsʋ bɔkɔɔ.
9 Mɛlɛ mɔ Ɛtɛfʋɛ Sʋanlan Kpili'n 'ba yɪ yí nwʋn'n, *Satan 'ba fa yí tunmin'n wula yí nun.
Sʋanlan sɔ'n 'ba fa tunmin kpili sɔ'n yɔ ato nzɔlɛ ɔ nʋn ato asinbɛnwʋn ninnge.
10 Ɔ 'ba fa ɛtɛ ɛyɔlɛ tunmin'n m'ɔ le yí'n yɔ ninnge ngacile kʋalaatin ɔ laka menian'n-mɔ ɔ
man bɛ minlin. Menian sɔ'n-mɔ 'ba minlin, ɔ sanlɪn kɛ b'a nne man ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n b'a nni
man, ɛsɛ b'a ngulo man ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n m'ɔ man bɛ nyan bɛ́ ti'n.
11 Ɛhɪka ati, Nyanmɪan Kpili a yɪ nnaka tunmin'n kɛ ɔ lí junman bɛ́ nun maan bɛ lé ato
ɛjɔlɛ'n bɛ lí.
12 Yí ti, bɛ́ kʋalaa mɔ b'a nne man ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n b'a nni man'n, nan ɛtɛ nɪn anwʋn palasili
yê bɛ lili'n, bɛ́ sɔ menian'n-mɔ, bɛ 'bu bɛ́ fʋɔ bɛ kun bɛ́.

Ɛmɔ nánndɪ ngehele kpa nɪn asʋ

13 Anianman-mɔ, ɛmɔ mɔ yɛ́ Mɪn kulo bɛ́'n, ɔ di kɛ tɛmʋn biala yɛ da Nyanmɪan asɪ wɔ ɛmɔ
dunman nun. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan a fɛlɛ ɛmɔ abʋbɔ nɪn anun kɛ ɔ 'man ɛmɔ nyan bɛ́ ti, ɔ
nanndɪ Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn asʋ, ɛmɔ kaci yí menian bɛ de ananhɔlɛ'n bɛ di.
14 Ɔ nanndɪ Ɛjɔlɛkpa'n mɔ yɛ bɔlɪ yɛ helelɪ ɛmɔ nɪn asʋ yê ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ maan ɛmɔ a nyan
ngʋan ɔ. Ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ yí nwʋn kɛ ɛmɔ bála a nyan yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi anunminnyanmʋn'n bie.
15 Ɛhɪka ati, anianman-mɔ, ngehele'n mɔ yɛ hanlɪn yí yɛ́ nʋan nun yɛ helelɪ ɛmɔ anaan yɛ
hɛlɛlɪ yí kalata sʋ yɛ nwanlɪn ɛmɔ'n, ɛmɔ fá síe kpa bɛ nánndɪ sʋ.
16 Yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi muonun nʋn yɛ́ Sɪ Nyanmɪan Kpili mɔ b'a hulo yɛ́, b'a nwun yɛ́ nwʋn
anwunnvoe b'a wowula yɛ́ anwʋnsɛlɛ m'ɔ le man ayuelɪɛ, ɛsɛ b'a man y'a nyan anyɪndasʋɛ
kpa'n.
17 Bɛ cícɪ ɛmɔ alʋa bɛ mán ɛmɔ anwʋnsɛlɛ maan ninnge kʋalaa mɔ ɛmɔ 'yɔ anaan ɛjɔlɛ kʋalaa
mɔ ɛmɔ 'kan'n, ɔ yɔ́ faɪn.

3

Ɛmɔ sélɛ Nyanmɪan bɛ mán yɛ́

1 Yí bɛ-yue-asɪɛ, anianman-mɔ, ɛmɔ sélɛ Nyanmɪan bɛ mán yɛ́ maan yɛ́ Mɪn Anʋan Ɛjɔlɛ'n
bɔ́ sánndɪ ndɛ-ndɛ, menian'n-mɔ lé lí, bɛ wúla yí anunminnyanmʋn kɛ bɛ wulalɪ yí wɔ ɛmɔ
afian ɛlɔ'n.
2 Ɛsɛ ɛmɔ sélɛ Nyanmɪan bɛ mán ɔ lé yɛ́ fi menian ɛtɛfʋɛ'n-mɔ nʋn ati anun ɛtɛ'n-mɔ asa nun.
Ɔ sanlɪn kɛ nán menian'n-mɔ kʋalaa yê bɛ de Ɛjɔlɛkpa'n bɛ di ɔ.
3 Nan kʋsʋ yɛ́ Mɪn tɪ ananhɔlɛfʋɛ. Ɔ 'wowula ɛmɔ anwʋnsɛlɛ, ɛsɛ ɔ 'sisa ɛmɔ wɔ Abɔnsanmʋn
anwʋn.
4 Yɛ́ Mɪn dunman nun, yɛ de ɛmɔ yɛ di. Ɔ man yɛ nwun yí fɔ́ún kɛ ɛmɔ lɛ yɔ, ɛsɛ ɛmɔ 'ba yɔ
ninnge'n-mɔ mɔ y'a hele ɛmɔ kɛ ɛmɔ yɔ́'n.
5 Yɛ́ Mɪn bʋ́ka ɛmɔ maan Nyanmɪan ehulo'n tánlan ɛmɔ ahʋnlɪn'n-mɔ anun yê yalɛ'n mɔ
ɛmɔ lɛ nwun yí'n, ɔ mán ɛmɔ sí abʋtalɛ kɛ Kilisi sili abʋtalɛ'n.

Junman elie'n yɔ ehian kpa

6 Anianman-mɔ, yɛ lɛ kɛlɛ ɛmɔ wɔ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi dunman nun kɛ nán man ɛmɔ nʋn
anianman'n-mɔ mɔ bɛ lɛ yɔ ɛfʋan'n, mɔ ɛsɛ bɛ nnanndɪ man ngehele'n mɔ yɛ falɪ yɛ manlɪn
ɛmɔ nɪn asʋ'n bie fíí tu nun.

7 Like mə ɛmə yɔ a, ɔ nʋn yɛ́ dɪɛ'n tɪ kʋn'n, ɛmə sɪ. Ɔ sanlɪn kɛ mɛlɛ mə anɪn yɛ wɔ ɛmə anwʋn
ɛlə'n, y'a ngaci man ɛfʋanfʋɛ.
8 Y'a mman man sʋanlan fíí a ngua man yɛ́ nʋan alɪɛ mgban. Nan ɛfɛ nʋn yalɛ nɪn anun,
yɛ lili junman sɛlɛ kpa kɔngɔɛ nʋn eyua, ɔ man ɛmə anun bie fíí a mmə man yɛ́ nwʋn kalɛ.
9 Yɛ yəlɪ yí sɔ, nán kɛ bie a, yɛ le man atɪn kɛ yɛ sɔ ninnge'n mə ɛmə 'fa bɛ bʋka yɛ́ nɪn anun
ɔ. Nan yɛ́ nwan yɛ 'yɔ yí sɔ maan ɛmə nɪan sʋ bɛ yɔ bie.
10 Mɛlɛ mə anɪn yɛ wɔ ɛmə anwʋn ɛlə'n, yɛ hanlɪn yɛ helelɪ ɛmə kɛ: “Sʋanlan m'ɔ ngulo man
kɛ ɔ di junman'n, ɔ le man atɪn kʋsʋ kɛ ɔ di like ɔ”.
11 Yɛ lɛ kan sɔ yɛ kele ɛmə, afɪ y'a tɪ kɛ ɛmə afian ɛlə, mmie-mə a kaci ɛfʋanfʋɛ, bɛ nni man
junman fíí, nan menian ɛjɔlɛ nun cenjin elie yê ɔ cian bɛ́ ɔ.
12 Bɛ́ sɔ menian'n-mə, yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi dunman nun, yɛ 'bʋtʋ bɛ́ yɛ kan yɛ kele bɛ́ kɛ bɛ lí
junman wɔ anzʋnunjə nun alɪhɪan biala bɛ nían bɛ́ nwʋn.
13 M'ɔ tʋ de ɛmə'n, anianman-mə, nán man ɛmə anwʋn bubu bɛ́ wɔ ye ɛyɔlɛ nɪn anwʋn.
14 Sʋanlan mə yí nyɪn a nzɔ man ngehele'n mə y'a hele wɔ kalata ɛhɪ anun'n, ɛmə hɛ́lɛ yí
dunman bɛ síe, ɛsɛ nán man ɛmə nʋn yí tu nun, bɛ mán nyian hún yí.
15 Nan kʋsʋ, nán man ɛmə bu yí kɛ kpɔfʋɛ, nan ɛmə kánnzʋ yí. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ tɪ ɛmə anianman.

Nyila

16 Yɛ́ Mɪn muonun m'ɔ man alʋacɪcɪɛ'n, ɔ sín atɪn biala asʋ ɔ mán ɛmə tánlan wɔ alʋacɪcɪɛ
nun cɪan daa. Yɛ́ Mɪn nʋn ɛmə kʋalaa tánlan.
17 Ahɪn'n mə mɪɪn bisa ɛmə'n, mín muonun, mín Pəlʋ, n ne mín sa yê m'an hɛlɛ ɔ. Kɛ mɪn
sannyɪn mín kalata'n-mə kʋalaa nɪn anɪn, kɛ mɪn kpɪn mɪn kɛlɛ yí nɪn anɪn.
18 Yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi nwún ɛmə kʋalaa anwʋn anwunnvoe.

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ LILI MƱA HƐLƐLI NWANLIN TIMOTE'N

M'ɔ wɔ nun'n

Timote fi Likawonin mân nun kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Lisitili nɪn asʋ (Junman 14.6). Ɛnɛ bɛ fɛlɛ mân sɔ'n Tuluki mân. Timote asɪ'n tɪ *Gɛlɛkɪ sʋanlan yê yí nin'n tɪ Zufʋ balasua. Pɔlʋ junman'n m'ɔ lili ɔ bɔlɪ Zozi anwʋn Ɛjɔlɛkpa'n Lisitɪlɪ kulo nɪn asʋ'n, Timote nʋn yí nin Eninsi nʋn yí nin anin dɪɛ Loyisi kɔ fa bɛ́ nwʋn kɔ man Zozi. Mɔ Pɔlʋ salɪ hɔlɪ Lisitɪlɪ ɛlɔ'n, ɔ falɪ Timote bɔlɪ yí nwʋn maan ɔ bʋkalɪ yí bɛ lili yɛ́ Mɪn junman'n (Junman 16.1-3).

Kalata ɛhɪ anun, yɛ nwun yí kɛ Pɔlʋ fi Efɛzɪ kulo'n m'ɔ wɔ Azi mân nɪn asʋ, ɔ'a hɔ Masedʋanɪn mân nun. Mɔ ɔ 'kɔ'n, ɔ kɔ yaci Timote Efɛzɪ ɛbɛlɛ kɛ ɔ tótua ato ngehelefʋɛ'n-mɔ atɪn (yí ti 1.3). Pɔlʋ hɛlɛlɪ kalata sɔ'n, ɔ wowulalɪ Timote anwʋnsɛlɛ ɔ nʋn afʋtu kpa m'ɔ tʋ de yí junman'n m'ɔ di yí asɔnɪn nɪn anun'n.

Kalata nɪn ati 1, 4 nʋn 6 nɪn anun, Pɔlʋ lɛ kan bɛ́ mɔ bɛ kekele ato ninnge bɛ yaci ananhɔlɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ. Ato ninnge sɔ'n-mɔ tʋ de Nyanmɪan mala'n ɔ nʋn Zozi anwʋn dedi'n. Kalata nɪn ati 2, Pɔlʋ lɛ kan kele asɔnɪn mma'n-mɔ kɛ bɛ yɔ́ mmʋtʋɛ, ɛsɛ ɔ lɛ kekele bɛ́ bɛ́ asɔnɪn ɛyɔlɛ nɪn anwʋn ninnge. Kalata nɪn ati 3, ɔ lɛ kan atɪn'n m'ɔ sɛ kɛ asɔnɪn mgbain'n-mɔ nanndɪ sʋ nɪn ɛjɔlɛ. Kalata nɪn ati 4.7-6.21, Pɔlʋ lɛ wowula Timote anwʋnsɛlɛ kɛ ɔ lí junman'n ɔ héhele Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n. Ɔ lɛ tʋ yí fʋɔ kɛ ɔ si yɔ nán ɔ'a nɛnɪan menian fâ fâ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ asɔnɪn nɪn anun nɪn asʋ kɛ Zozi Kilisi akʋa kpa'n yɔ yí'n. Kalata nɪn agualɪɛ nun, Pɔlʋ lɛ wowula Timote anwʋnsɛlɛ kɛ ɔ hʋ́n dedi nɪn ati kʋan kpa'n.

1 Timote,

Mɪn Pɔlʋ mɔ n dɪ Kilisi Zozi bɔfʋɛ'n, ɔ fi Nyanmɪan m'ɔ tɪ yɛ́ Ngʋandefʋɛ'n, ɔ nʋn Zozi Kilisi m'ɔ tɪ yɛ́ susuguasʋ'n dunman nun, mín yê mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn nwan wɔ́ ɔ.

2 Wɔ́ dedi nɪn ati, mɪn bu wɔ́ kɛ mín kunnun baa kpa bɔkɔɔ. Mɪn 'bisa wɔ́ ahɪn mɪn yɔ wɔ́ ɛcɪan'n mo.

Nyanmɪan m'ɔ tɪ Sɪɛ'n, ɔ nʋn Zozi Kilisi m'ɔ tɪ yɛ́ Mɪn'n, bɛ nwʋ́n wɔ nwʋn anwunnvoe, bɛ yɔ́ wɔ́ ye, bɛ cícɪ wɔ́ lʋa.

Ato ngehelefʋɛ'n-mɔ

3 Ɛjɔlɛ'n mɔ mɪn 'kɔ Masedʋanɪn mân nɪn anun mɔ n ganlɪn n gelelɪ wɔ́'n, mɪɪn kacɪ wɔ́ biekun. N zelɪ wɔ́ kɛ ɛ tánlan Efɛzɪ kulo nɪn asʋ nán ɛ tótua ato ninnge'n mɔ menian'n mmie-mɔ lɛ kekele wɔ asɔnɪn nɪn anun'n.

4 Kan kele bɛ́ kɛ bɛ yáci ɛhʋa m'ɔ man sʋanlan minlin yí dedi m'ɔ le yí wɔ Kilisi nun'n, nʋn bɛ́ nannan-mɔ dunman nɪn anwʋn akpʋlʋwa ndɪnndɪɪn esue'n. Ɔ man ngondin ba, ɔ man sʋanlan nnyan man dedi'n mɔ Nyanmɪan nanndɪ sʋ ɔ de yí'n.

5 Mɪɪn tu wɔ́ fʋɔ sɔ'n, yí dɪɛ, anɪn asɔnɪn mma'n-mɔ nyan ehulo wɔ bɛ́ afian, ehulo m'ɔ fi ahʋnlɪn mɔ nun a tɪ, m'ɔ tɪ fufue, mɔ de Nyanmɪan di sakpa.

6 Menian'n mmie-mɔ fi abalabɔ atɪn kpa nɪn asʋ b'a jasʋ b'a fa bɛ́ nwʋn b'a wula ɛjɔlɛ mgban-mgban'n-mɔ anun.

7 Bɛ kulo kɛ bɛ yɔ Nyanmɪan *mala'n ngehelefʋɛ, nan kʋsʋ ɛjɔlɛ mɔ bɛ́ muonun bɛ lɛ kan'n, bɛ ndɪ man yí bʋ, ɛsɛ ninnge'n muonun mɔ bɛ jin sʋ cɪnnjɪn bɛ lɛ kele'n, bɛ ndɪ man yí bʋ.

8 Yɛ sɪ kɛ Nyanmɪan mala'n tɪ kpa, sɛ sʋanlan di sʋ kpa a.

9 Afɪ yɛ sɪ kɛ menian mɔ bɛ bɔ bala kpa'n, nán bɛ́ ti yê Nyanmɪan Kpili kpɛlɪ mala'n tʋlɪ ɛbɛlɛ ɔ. Nan menian mɔ bɛ bɔ bala ɛtɛ'n, bɛ́ mɔ bɛ jasʋ Nyanmɪan akɔmɪn anun'n, bɛ́ mɔ bɛ́ ti akunnun tɪ ɛtɛ'n, ɔ nʋn ɛtɛfʋɛ'n-mɔ, bɛ́ mɔ bɛ́ nyɪn nzɔ Nyanmɪan mɔ bɛ́ nyɪn ci ninnge mɔ bɛ tɪ nwannzan-nwannzan'n, bɛ́ mɔ bɛ kun bɛ́ sɪ nʋn bɛ́ nin-mɔ, bɛ́ mɔ bɛ tɪ kodiawu bɛ di awue,

10 bɛ́ mɔ bɛ yɔ satɪlɪfʋɛ ninnge'n, mmelenzua mɔ bɛ nʋn bɛ́ manngʋn mmelenzua da anaan mmalasua mɔ bɛ nʋn bɛ́ manngʋn mmalasua da'n, bɛ́ mɔ bɛ tɔnɪn menian maan bɛ kaci nganga'n, bɛ́ mɔ bɛ di ato, ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ kan ato ndâ, ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ yɔ ɛtɛ ngacile ngacile dɔʋn biekun m'ɔ nʋn ananhɔlɛ ngehele kpa'n tɪ man kʋn'n. Bɛ́ ti yê Nyanmɪan kpɛlɪ mala'n tʋlɪ ɛbɛlɛ ɔ.

11 Ananhɔlɛ ngehele sɔ'n y'ɔ le m'ɔ wɔ Ɛjɔlɛkpa'n mɔ b'a fa b'a wula mín sa nun nɪn anun'n. Anunminnyanmʋn Ɛjɔlɛkpa sɔ'n fi Nyanmɪan m'ɔ tɪ nyila baka nɪn ɛlɔ.

Pɔlʋ 'ba la Zozi Kilisi asɪ

12 Yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi mɔ ɔ'a wula mín anwʋnsɛlɛ wɔ mín junman elie nɪn anun'n, mɪn 'da yí asɪ. Mɪn 'da yí asɪ kɛ ɔ'a bu mín sʋanlan ɔ'a fa yí junman'n ɔ'a wula mín sa nun.

13 Mín mɔ daba mɪn kan ɛjɔlɛ ɛtɛ mɪn tia yí, mɔ ɛsɛ mɪn kele yí menian'n-mɔ yalɛ kpa'n,
Zozi a nwun mín nwʋn anwunnvoe. Ɔ sanlɪn kɛ daba, anɪn mɪn nne man yí mɪn nni man,
ɛsɛ anɪn mɪn nzɪ man kɛ like ɛtɛ yê anɪn mɪn yɔ ɔ.
14 Yé Mɪn a nwun mín nwʋn anwunnvoe kpili sʋnman. Ɔ'a man mɪn nʋn Zozi Kilisi y'a yɔ
kʋn, mɪn de yí mɪn di, ɛsɛ n ne yí nwʋn ehulo.
15 Ɛjɔlɛ kʋn m'ɔ tɪ ananhɔlɛ ɛjɔlɛ m'ɔ sɛ kɛ yɛ de yɛ di'n y'ɔ le kɛ Zozi Kilisi a a mân nɪn anun
kɛ ɔ 'ba le ɛtɛfʋɛ'n-mɔ ati ngʋan. Nan ɛtɛfʋɛ'n-mɔ anun kpain'n y'ɔ le mín Pɔlʋ.
16 Nan Nyanmɪan a nwun mín nwʋn anwunnvoe. Afɪ mín mɔ n dɪ ɛtɛfʋɛ'n-mɔ kʋalaa anun
kpain'n dunman nun, bé mɔ bɛ 'ba le Zozi Kilisi bɛ di bɛ nyan ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n, bɛ
'ba nwun yí kɛ Zozi Kilisi si abʋtalɛ kpa.
17 Belemgbin mɔ yí mɛlɛ'n le man ayuelɪɛ, m'ɔ tɪ asɪ cɪan daa m'ɔ tɪ Nyanmɪan baa kʋnmgba
cein mɔ bɛ nnwun man yí'n, asasʋɛ nʋn anunminnyanmʋn hán yí dahuu! Amɪn!

Like mɔ Pɔlʋ nwan Timote yɔ́'n

18 Mín wa Timote, junman'n mɔ m'an hele wɔ́ kɛ ɛ lí'n y'ɔ le kɛ ɛ tótua ato ninnge'n mɔ
menian'n mmie-mɔ lɛ kekele yí ɛlɔ asɔnɪn nɪn anun'n. Junman sɔ'n tʋ de wɔ́ nwʋn ɛjɔlɛ'n
mɔ Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ lili mʋa hanlɪn'n. Sɛ ɛ di ɛjɔlɛ sɔ nɪn asʋ a, ɛ 'ba hʋala kʋan
kpa'n kʋn,
19 ɛ tila dedi'n mɔ ɛ le yí nɪn anun, ɛ nyan ajʋnlɪn kpa mɔ ahunnun ndɪtɪɛ nnʋn man yí
nwʋn'n. Nan menian'n mmie-mɔ a ndie man afʋtu sɔ'n, ɔ man b'a minlin bé dedi'n.
20 Menian sɔ'n mmie-mɔ y'ɔ le Imene nʋn Alɛgɪzanndɪlɪ. M'an yɪ bé m'an man Abɔnsanmʋn
maan bɛ nwun yí kɛ Nyanmɪan anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛhan'n tɪ man like kpa.

2

Bɛ yɔ́ asɔnɪn bɛ mán menian'n-mɔ kʋalaa

1 Ɛhɪ, like mɔ mɪɪn sɛlɛ kɛ bɛ lí mʋa bɛ yɔ́'n y'ɔ le kɛ bɛ bótʋ bé nwʋn bɛ héle Nyanmɪan, bɛ
yɔ́ asɔnɪn, bɛ sélɛ Nyanmɪan bɛ mán menian'n-mɔ kʋalaatin, ɛsɛ bɛ lá Nyanmɪan asɪ.
2 Ɛmɔ sélɛ Nyanmɪan bɛ mán mmelemgbin'n-mɔ, ɔ nʋn bé kʋalaa mɔ bɛ le tunmin bɛ sie
mân'n. Yí dɪɛ, anɪn yɛ tanlan wɔ anzʋnunjɔ nun, yɛ nyan yé nwʋn yɛ sʋ Nyanmɪan, yɛ bɔ bala
m'ɔ sɔ yí nyɪn.
3 Like m'ɔ tɪ kpa mɔ Nyanmɪan m'ɔ tɪ yé Ngʋandefʋɛ'n kulo nɪn anɪn.
4 Afɪ ɔ kulo kɛ menian'n-mɔ kʋalaatin nwun ananhɔlɛ atɪn'n bɛ nyan bé ti.
5 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan tɪ baa kʋnmgba cein. Sʋanlan kʋsʋ m'ɔ di kulo menian'n-mɔ nʋn
Nyanmɪan asafian'n tɪ baa kʋnmgba cein. Sʋanlan sɔ'n y'ɔ le Kilisi Zozi m'ɔ kacili yí nwʋn
kulo sʋanlan'n.
6 Yí muonun, ɔ'a fa yí nwʋn ɔ'a bɔ afɔlɪɛ ɔ'a yɪ tɛɛ ɔ'a tua kulo menian'n-mɔ kʋalaatin ɛtɛ
nɪn ati kalɛ. Mɔ tɛmʋn'n juli'n, Kilisi yɔlɪ yí sɔ maan bɛ nwunlin yí kɛ Nyanmɪan kulo kɛ kulo
menian'n-mɔ kʋalaatin nyan bé ti.
7 Ɛhɪka ati, ɔ'a yɪ mín kɛ n gán yí Nʋan Ɛjɔlɛ'n, ɛsɛ n gáci yí bɔfʋɛ m mán bé mɔ bɛ tɪ man
Zufʋ'n nyán dedi ɛsɛ bɛ nwún ananhɔlɛ nɪn anwʋn atɪn'n. Ananhɔlɛ yê mɪɪn kan ɔ, mɪn nni
man ato.
8 Yí ti, mɪn kulo kɛ lɪka kʋalaatin, mmelenzua'n-mɔ sélɛ Nyanmɪan. Bɛ 'sɛlɛ a, bɛ kúku bé
sa'n-mɔ asʋ anwunno wɔ anwʋntɪɛ nun, bɛ yí bé kunnun, nán bɛ man akpʋlʋwa esue ba bé
afian.
9 Ɛsɛ mɪn kulo kɛ mmalasua'n-mɔ kʋsʋ wowula bé nwʋn kɛ ɔ sɛ fata'n. Nán bɛ wowula bé
nwʋn bɛ kele bé nwʋn, nan bɛ wówula bé nwʋn kɛ ɔ sɛ fata'n. Nán bɛ nwan bé ti'n-mɔ ngacile
ngacile, nán bɛ sɪsa njʋaba'n-mɔ bɛ sesie bé nwʋn, nán bɛ kala ɛtanlan mɔ yí gua yɔ sɪ'n bɛ
kele bé nwʋn.
10 Nan bɛ bɔ́ bala kpa m'ɔ sɛ kɛ mmalasua mɔ bɛ lɛ sʋ Nyanmɪan'n bɔ'n.
11 Ɔ sɛ kɛ mmalasua'n-mɔ bébɛlɛ bé nwʋn asɪ, bɛ tánlan koun, bɛ tíe ninnge'n mɔ
mmelenzua'n-mɔ lɛ kele'n.
12 Mɪn ngulo man kɛ balasua kekele ninnge anaan ɔ fʋ belenzua sʋ. Nan mɪn kulo kɛ ɔ sie
yí nwʋn'n koun.
13 Ɔ sanlɪn kɛ Adamʋn yê Nyanmɪan lili mʋa ɔ bɔlɪ yí asannan nán ɔ'a bɔ Ɛvʋ kʋsʋ ɔ.
14 Nán Adamʋn yê bɛ lakalɪ yí ɔ. Nan balasua'n yê bɛ lakalɪ yí mɔ yí nyɪn a nzɔ man
Nyanmɪan ɔ.
15 Nan kʋsʋ, yí biala, kɛmɔ balasua'n tɪ ɛta'n, sɛ ɔ bɔ mɔndɪnlɪn ɔ tila yí dedi nɪn anun, ɔ kulo
Nyanmɪan ɔ tanlan wɔ anwʋntɪɛ nun nán ɔ'a ngele man yí nwʋn an, ɔ 'nyan yí ti.

3

Asɔnɪn nɪn asʋ mgbain'n-mɔ

1 Ɛjɔlɛ ɛhı mɔ mıın kan'n tı ananhɔlɛ: sɛ sʊanlan kʊn kulo kɛ ɔ di asɔnın nın asʊ kpain an,
anın like kpa yê ɔ'a kpʊnndɛ ɔ.
2 Nan kʊsʊ sʊanlan mɔ ɔ 'di asɔnın nın ati'n, ɔ di kɛ ɔ yó sʊanlan mɔ bɛ nnyan man yí nwʊn
ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí bɛ ngan man. Ɔ ja balasua kʊnmgba cein. Ɔ sı yí nwʊn sisa. Ɔ 'yɔ like a, ɔ jʊnlın yí
nwʊn kpa. Ɔ bɔ abalabɔ m'ɔ fata, ɔ man menian'n-mɔ anyın sɔ yí. Sɛ sʊanlan ba tʊ yí a, ɔ sɔ
yí nun kanlanman. Ɔ tı sʊanlan m'ɔ kʊala like kele.
3 N'ɔ yɔ kɔnʊnmınnzan, ɛsɛ n'ɔ yɔ sʊanlan kpukpo-kpukpo. Ɔ tı sʊanlan mɔ yí ahʊnlın la
ası m'ɔ mgbʊndɛ man butule. N'ɔ yɔ sʊanlan mɔ yí nyın bʊlʊ esika.
4 Ɔ yó sʊanlan mɔ yí muonun ɔ kʊala yí awulo nın asʊ nıan, mɔ yí mma'n-mɔ anyın sɔ yí
kpa.
5 Ɔ sanlın kɛ sʊanlan mɔ yí muonun ɔ ngʊala man yí awulo nın asʊ nıan'n, ɔ 'yɔ sɛ nán ɔ'a
hʊala ɔ'a nıan Nyanmıan Kpili asɔnın mma'n-mɔ asʊ?
6 Nán man ɔ yɔ sʊanlan mɔ bɛlɛ mɔ ɔ'a fa yí nwʊn ɔ'a man Nyanmıan. Afı ɔ kʊala kɛ ɔ tu yí
nwʊn kɛ Abɔnsanmʊn yɔlı yí mɔ yí ti yê Nyanmıan 'ba bua yí ndɛɛ'n.
7 Ɔ fata kɛ ɔ yɔ sʊanlan mɔ bé mɔ bɛ nzı Nyanmıan'n de yí di, nán b'a ngʊlʊ man yí nwʊn,
nán Abɔnsanmʊn kʊsʊ asa a ngan man yí.

Asɔnın nın asʊ bʊkafʊɛ'n-mɔ

8 Asɔnın nın asʊ bʊkafʊɛ'n-mɔ kʊsʊ, ɔ fata kɛ bɛ yó menian mɔ bɛ fɛlı bé, mɔ bɛ di ananhɔlɛ.
Nán bɛ yɔ kɔnʊnmınnzan, nán bɛ yɔ menian mɔ bé nyın bʊlʊ esika.
9 Ɔ fata kɛ bɛ nyan ajʊnlın kpa nán b'a tila bé dedi'n m'ɔ tı nvıalıɛ nun like nın anun kpa.
10 Menian sɔ'n-mɔ, bɛ sá bé nían kʊalaaka, nán sɛ ɛmɔ a ndı man bé nwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí a, bɛlɛ
mɔ anın bɛ lɛ ba li junman sɔ nın ɔ.
11 Ɔ sɛ kɛ bé yı-mɔ kʊsʊ yó mmalasua mɔ bɛ fɛlı bé. Nán bɛ yɔ mmalasua mɔ bɛ kan menian
anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ bɛ sɛcı bé dunman. Bɛ lé bé nwʊn bɛ lí. Bɛ lí ananhɔlɛ wɔ ninnge kʊalaa anun.
12 Ɔ sɛ kɛ asɔnın nın asʊ bʊkafʊɛ'n-mɔ já balasua kʊnmgba cein, ɛsɛ bɛ húala bɛ nían bé
mma'n-mɔ nʊn bé awulo nın asʊ kpa.
13 Afı bé mɔ bɛ di bé junman'n kpa'n, menian'n-mɔ anyın sɔ bé, ɛsɛ bé dedi'n mɔ bɛ le yí wɔ
Zozi Kilisi anun'n, ɔ jinlan yí ja nun kpa.

Nyanmıan nvıalıɛ nun like kpili kpa'n

14 Timote, mıın kɛlɛ wó kalata ɛhı, n ne anyındasʊɛ kɛ ɔ ngɔ hyɛ man fíí mın 'ba a wó nwʊn
ɛlɔ.
15 Nan kʊsʊ sɛ mın cɛ nán m malı man an, kalata ɛhı 'ba hele wó bala m'ɔ sɛ kɛ Nyanmıan
awulo amma'n-mɔ bɔ'n. Nyanmıan awulo amma sɔ'n-mɔ y'ɔ le Tıasıfʊɛ Nyanmıan asɔnın
mma'n-mɔ. Asɔnın mma sɔ'n-mɔ tı kɛ sua mpila, bɛ suan ananhɔlɛ'n.
16 Yé kʊalaa yɛ nwun yí yuein, Nyanmıan a yı nvıalıɛ nun like kpili kpa ɔ'a hele yé. Like
sɔ'n y'ɔ le Zozi.
Ɔ'a kaci yí nwʊn kulo sʊanlan.
Nyanmıan Wawɛ nın a hele kɛ
ɔ tı Nyanmıan Awa sɛsɛfʊɛ.
Nyanmıan mmɔfʊɛ'n-mɔ a nwun yí.
Yí nwʊn ɛjɔlɛ'n, b'a bɔ
b'a hele mân nın anun menian'n-mɔ.
Mân nın anun menian'n-mɔ a le yí a li.
Ɔ'a fʊ ɔ'a hɔ nyanmıansʊ
wɔ anunminnyanmʊn nun.

4

Ato ngehelefʊɛ'n-mɔ

1 Nyanmıan Wawɛ'n kan yí yuein kɛ mɛlɛ kasian nın anun, menian mmie-mɔ mma nne
man Kilisi bɛ nni man kón. Nan bɛ 'fa bé nwʊn bɛ bɔ ato ngehelefʊɛ'n-mɔ, ɛsɛ bɛ 'di wawɛ
ɛtɛ'n-mɔ ngehele dıɛ'n-mɔ asʊ.
2 Bɛ 'man apoo mma atofʊɛ'n-mɔ kolo bé nʊan nun bɛ laka bé. Atofʊɛ sɔ'n-mɔ, bɛ le man
ajʊnlın kón. Bé ajʊnlın'n ngan man ɛjɔlɛ ngele man bé kón.
3 Bɛ 'kekele kɛ ajaa'n tı man like kpa, ɛsɛ like mɔ bɛ di'n, bie tı man kpa mɔ bɛ di ɔ. Nan kʊsʊ
Nyanmıan bɔlı ninnge sɔ'n-mɔ kɛ menian mɔ bɛ de Kilisi bɛ di mɔ b'a nwun ananhɔlɛ'n, bɛ
yó asɔnın, bɛ lá Nyanmıan ası, nán bɛ lí ninnge sɔ'n-mɔ.
4 Ninnge'n mɔ Nyanmıan Kpili bɔlı'n, yí kʊalaa tı kpa, baa kʊn nnʊn man nun m'ɔ tı man
kpa ɔ. Yí ti ɔ sɛ kɛ yɛ da Nyanmıan ası nán yɛ sɔ yí kʊalaa anun.
5 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n nʊn asɔnın ɛyɔlɛ'n, ɔ man ninnge kʊalaa anwʊn tı wɔ
Nyanmıan anyunnun.

Zozi Kilisi akʋa kpa'n

6 Sɛ ɛ kekele anianman'n-mɔ ninnge ɛhɪ-mɔ a, ɛ 'ba kaci Zozi Kilisi akʋa kpa. Dedi nɪn
anwʋn ngehele kpa'n mɔ ɛ nanndɪ sʋ'n y'ɔ tɪ wɔ́ ɛkala nɪn alɪɛ ɔ.
7 Ɛhʋa ɛjɔlɛ mgban-mgban'n m'ɔ nʋn dedi'n tɪ man kʋn'n, yaci gua. Nan bɔ mɔndɪnlɪn fa
wɔ́ nwʋn bɔ Nyanmɪan kpa.
8 Anwʋnnaan nɪn anun ekpunndian'n tɪ like kpa, nan kʋsʋ ɔ tɪ man cɪnnjɪn. Nan like mɔ
bɛ yɔ a, Nyanmɪan kulo'n, ɔ tɪ kpa wɔ like biala anun. Ɔ sanlɪn kɛ sɛ yɛ bɔ bala sɔ nɪn an, anɪn
yɛ sɪ kɛ yɛ le ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ wɔ mɛlɛ ɛhɪ anun, ɔ nʋn mɛlɛ'n m'ɔ lɛ ba nɪn anun.
9 Ɛjɔlɛ ɛhɪ tɪ ananhɔlɛ m'ɔ sɛ kɛ sʋanlan de di ɔ.
10 Yí sɔ ati yê yɛ lɛ di junman ɛsɛ yɛ lɛ kpɪlɪ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ y'a fa yɛ́ anyɪndasʋɛ'n kʋalaa
y'a wula Tɪasɪfʋɛ Nyanmɪan'n m'ɔ tɪ menian'n-mɔ kʋalaa Ngʋandefʋɛ nɪn anun. Nan kʋsʋ,
menian mɔ bɛ de yí bɛ di'n, bɛ́ ala yê ɔ de bɛ́ ɔ.
11 Kekele ninnge sɔ'n-mɔ nán kan fua sʋ kpa maan bɛ yɔ́.
12 Ɛ tɪ batʋnman, kʋsʋ n'ɛ man sʋanlan fíí tʋtʋ wɔ́ nyunnun ngɛsɛlɛ. Nan wɔ́ ɛjʋjɔlɛ nun o,
wɔ́ abalabɔ nun o, wɔ́ ehulo mɔ ɛ fa kulo menian'n-mɔ o, wɔ́ dedi nun o, wɔ́ anwʋntɪɛ nun o,
man menian mɔ bɛ le dedi'n, bɛ nían wɔ́ dɪɛ nɪn asʋ bɛ yɔ́ bie.
13 Kɪnnga Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n bagua nun, kan Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n wowula asɔnɪn mma'n-mɔ
anwʋnsɛlɛ, ɛsɛ kekele bɛ́ ninnge dede maan m mála.
14 Mɛlɛ mɔ Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hanlɪn wɔ́ nwʋn ɛjɔlɛ, mɔ asɔnɪn mgbain'n-mɔ
falɪ bɛ́ sa fualɪ wɔ́ nwʋn'n, wawɛ nun junman'n mɔ Nyanmɪan falɪ manlɪn wɔ́'n, n'ɛ bubu wɔ́
nyɪn gua sʋ.
15 Tɪ wɔ́ nyɪn di junman sɔ'n maan bɛ́ kʋalaa bɛ nwún yí kɛ ɛ lɛ bɔ mɔndɪnlɪn.
16 Sie wɔ́ muonun wɔ́ nwʋn ye, ɛsɛ nɪan wɔ́ ninnge'n mɔ ɛ kekele'n kʋsʋ asʋ, nán mian wɔ́
bʋ. Ɔ sanlɪn kɛ, sɛ ɛ yɔ yí sɔ a, wɔ́ muonun ɛ 'nyan wɔ́ ti, ɛsɛ bɛ́ mɔ bɛ tie wɔ́'n kʋsʋ 'nyan bɛ́ ti.

5

Pɔlʋ 'ba tu Timote fʋɔ

1 N'ɛ fa ahʋnlɪn kpili kan ɛjɔlɛ kele sʋanlan kpain. Nan sɛ ɛ 'kan ɛjɔlɛ ɛ kele yí ɛ tu yí fʋɔ a,
bu yí kɛ yí y'ɔ wʋlɪ wɔ́ ɔ. Bu mgbafɛlɛ'n-mɔ kɛ wɔ́ nianman mmelenzua y'ɔ le bɛ́.
2 Bu mmalasua mgbain'n-mɔ kɛ wɔ́ nin y'ɔ le bɛ́. Bu ndalua'n-mɔ kʋsʋ kɛ wɔ́ nianman
mmalasua y'ɔ le bɛ́. Sɛ ɛ 'kan ɛjɔlɛ ɛ kele bɛ́ ɛ tu bɛ́ fʋɔ a, kan wɔ anwʋntɪɛ nun kpa bɔkɔɔ.

Kunlannvʋɛ'n-mɔ

3 Kunlannvʋɛ mmalasua'n-mɔ mɔ bɛ le man sʋanlan fíí m'ɔ bʋka bɛ́'n, nɪan bɛ́ lɪka wɔ
anyɪnnzɔ nun kpa.
4 Nan sɛ kunlannvʋɛ balasua kʋn le yí mma-mɔ a, anaan yí nnʋnman-mɔ a, kekele bɛ́ kɛ
bɛ́ Nyanmɪan junman'n m'ɔ fata kɛ bɛ di mʋa bɛ di'n y'ɔ le kɛ bɛ nían bɛ́ nwʋn amma'n-mɔ.
Bɛ yɔ́ yí sɔ bɛ síe mɔ bɛ́ nwʋn amma'n-mɔ yɔlɪ manlɪn bɛ́ nɪn abʋsʋ. Yí sɔ yê Nyanmɪan Kpili
kulo ɔ.
5 Balasua m'ɔ tɪ kunlannvʋɛ sakpa, m'ɔ le man sʋanlan fíí m'ɔ nɪan yí'n, yí dɪɛ, ɔ fa yí lʋa'n
kʋalaa ɔ wula Nyanmɪan Kpili asa nun. Ɔ bɔ mɔndɪnlɪn ɔ sɛlɛ yí kɔngɔɛ nʋn eyua kɛ ɔ nían yí
sʋ.
6 Nan kunlannvʋɛ m'ɔ lɛ di mân'n, sɛ yí nyɪn wɔ sʋ bɔbɔ a, anɪn ɔ tɪ kɛ ɔ'a wu.
7 Kan ɛjɔlɛ sɔ'n kele bɛ́, nán sʋanlan fíí a nnyan man bɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ a ngan man.
8 Afɪ sɛ sʋanlan kʋn nnɪan man yí nwʋn amma'n-mɔ, cilili yí ata dɪɛ nɪn anun menian'n-mɔ
a, anɪn ɔ tɪ kɛ ɔ'a yaci yí dedi'n ɔ'a tʋ. Sʋanlan m'ɔ nzɪ man Nyanmɪan'n tɪ kpa tala yí.
9 Kunlannvʋɛ balasua mɔ ɛ 'ka yí wula kunlannvʋɛ'n-mɔ anun'n, man ɔ yɔ́ balasua mɔ ɔ'a
li afʋɛ abulasian, m'ɔ jalɪ belenzua kʋnmgba cein.
10 Ɛsɛ ɔ yɔ́ balasua mɔ menian'n-mɔ bɔ yí dunman kpa, mɔ ɔ'a ta yí mma'n-mɔ kpa, mɔ
ɛyɛfʋɛ tʋ yí a, ɔ sike yí kanlanman, ɔ nwunnzin Nyanmɪan menian'n-mɔ aja nɪn anwʋn, ɔ
bʋka alʋabɔfʋɛ'n-mɔ, mɔ ɛsɛ ɔ yɔ nyɔlɪɛ ngacile kpa'n kʋalaatin'n.

Kunlannvʋɛ ndalua'n-mɔ

11 Nan kunlannvʋɛ ndalua'n-mɔ, n'ɛ ka bɛ́ wula nun. Ɔ sanlɪn kɛ sɛ bian ajaa ɛjɔlɛ tɔ bɛ́ ti
anun an, anɪn b'a kaci bɛ́ nzin b'a si Kilisi.
12 B'a tʋn ndâ'n mɔ bɛ lili mʋa bɛ hanlɪn wɔ Kilisi anyunnun'n.
13 Sɛ bɔbɔ ɛ kɛlɛ bɛ́ dunman an, bɛ nyɔ man like kpa fíí, nan bɛ cinnin awulo'n-mɔ anun.
M'ɔ tɪ yalɛ biekun'n y'ɔ le kɛ adawu mgbili ɛbɔ nʋn cenjin yê bɛ di ɔ. Ɛjɔlɛ m'ɔ nvata man mɔ
bɛ kan'n yê bɛ kan ɔ.
14 Ɛhɪka ati, mɪn kulo kɛ kunlannvʋɛ ndalua'n-mɔ já mmian, bɛ wʋ́ mma, bɛ nían bɛ́
awulo'n-mɔ asʋ, nán bɛ́ mɔ bɛ kpɔ yɛ́ nɪn a nnyan man yɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ a ngan man.
15 Mɪɪn kan sɔ, ɔ sanlɪn kɛ bɛ́ mmie-mɔ fi ananhɔlɛ atɪn nɪn asʋ b'a jasʋ dada angʋnmɪn b'a
fa Abɔnsanmʋn dɪɛ nɪn asʋ.

16 Sɛ balasua kʋn le dedi nán kunlannvʋɛ mmalasua-mɔ gua yí sa sʋ a, ɔ nían bɛ́. N'ɔ yaci
bɛ́ tʋ asɔnɪn nɪn asa sʋ, nán asɔnɪn nɪn a hʋala ɔ'a nɪan kʋnlannvʋɛ mmalasua'n-mɔ mɔ sakpa
bɛ le man sʋanlan fíí m'ɔ nɪan bɛ́'n.

Asɔnɪn nɪn asʋ mgbain'n-mɔ

17 Asɔnɪn nɪn asʋ mgbain'n-mɔ mɔ bɛ nɪan asɔnɪn nɪn asʋ kpa'n, ɔ fata kɛ bɛ man bɛ́
anyɪnnzɔ nʋn ahatua kpa, nán yí lɪlɪ bɛ́ mɔ bɛ kan Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n, mɔ ɛsɛ bɛ kekele
ninnge'n.

18 M'ɔ man mɪɪn kan sɔ'n y'ɔ le kɛ, b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ: *Ɛnalɛ'n m'ɔ lɛ tetia*
**bele nɪn asʋ'n, n'ɛ cɪcɪ yí nʋan'n.* Ɛsɛ b'a hɛlɛ yí biekun kɛ: *Sʋanlan m'ɔ lɛ di junman'n, yí ahatua*
m'ɔ fata'n, bɛ fá bɛ mán yí.

19 Asɔnɪn nɪn asʋ kpain kʋn mɔ bɛ kɔ tʋn yí ɛsʋan'n, sɛ menian nnyuan anaan nsan a nni
man yí nwʋn adanzɪɛ a, n'ɛ de tʋ nun.

20 Bɛ́ mɔ bɛ kɔ yɔ like ɛtɛ'n, tu bɛ́ nyunnun bagua nun maan ɛhɪnlɪn-mɔ súlo nán bɛ́ kʋsʋ b'a
nyɔ man ɛtɛ sɔ'n bie.

21 Nyanmɪan Kpili anyunnun, Kilisi Zozi nʋn nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ kʋsʋ anyunnun,
mɪn kan ndâ kɛ ɛ lí ngehele sɔ-mɔ asʋ. Yí ti, n'ɛ nɪan sʋanlan anyunnun wɔ like biala anun,
n'ɛ kulo menian'n-mɔ bie ɛ yaci bie.

22 N'ɛ ku fa wɔ́ sa sie sʋanlan ati asʋ, ɛ fa asɔnɪn'n junman wula yí sa nun, ɔ sanlɪn kɛ sɛ ɔ'a
yɔ ɛtɛ a, yí ɛtɛ sɔ'n 'kan wɔ́ bie. Wɔ́ muonun, nɪan wɔ́ nwʋn kpa, man wɔ́ nwʋn tí.

23 Kɛmɔ wɔ́ kʋ'n jɪjɪ wɔ́ m'ɔ man ɛ njɛ man nán a fʋkɛ'n, n'ɛ nʋn nzue ngʋnmɪn ala, nan nʋn
divɪn nganngan.

24 Menian'n mmie-mɔ ɛtɛ mɔ bɛ kɔ yɔ'n, bɛ di mʋa bɛ nwun yí yuein kʋalaaka nán b'a bua
bɛ́ ndɛɛ'n. Nan mmie-mɔ kʋsʋ dɪɛ'n, bɛ di mʋa bɛ bua bɛ́ ndɛɛ kʋalaaka nán b'a nwun yí kɛ
b'a yɔ ɛtɛ.

25 Yí sɔ kʋsʋ ala, nyɔlɪɛ kpa mɔ sʋanlan kɔ yɔ'n, bɛ nwun yí yuein, yê nunhan kʋsʋ mɔ bɛ
ngʋala bɛ nnwun man yí ɛbɛlɛ ala'n, ɔ nvɪa man lé.

6

Nganga'n-mɔ

1 Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ tɪ nganga'n, bɛ mán bɛ́ nyɪn sɔ́ bɛ́ mɪn-mɔ kpa, nán menian'n-mɔ a nzɛcɪ
man Nyanmɪan dunman, ɛsɛ b'a ngan man yɛ́ ngehele nɪn nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ.

2 Nganga mɔ bɛ́ mɪn-mɔ de Kilisi di'n, nán bɛ tʋa kɛ bɛ́ nianman y'ɔ le bɛ́ nɪn ati, bɛ fa bɛ́ nyɪn
bɛ wowula bɛ́ nyunnun. Nan ɔ sɛ kɛ bɛ sʋ bɛ́ kanlanman kpa. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ di bɛ́ junman'n
bɛ man bɛ́ mɔ b'a le yɛ́ Mɪn b'a li mɔ bɛ kulo bɛ́'n nyan sʋ nvasʋɛ. Kekele ninnge sɔ'n maan
bɛ yɔ́.

Ato ngehele'n nʋn anyanbɛnwʋn kpa'n

3 Sɛ sʋanlan bie kekele ninnge ngacile ngacile, nán ɔ nni man yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi anwʋntɪɛ
ɛjɔlɛ'n-mɔ asʋ ɔ nʋn ngehele'n m'ɔ man bɛ bɔ abalabɔ m'ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn nɪn an,

4 anɪn sʋanlan sɔ'n tɪ atubɛnwʋn sʋanlan. Ɔ nzɪ man like fíí. Yí like m'ɔ la yí nwʋn kɛ
anwʋnnyalɛ'n y'ɔ le ninnge'n-mɔ anwʋn akpʋlʋwa esue nʋn ɛtɪan'n. Kɛ ɔ yɔ mɔ menian'n-mɔ
fa bɛ́ nwʋn ɛkpɔ bɛ di butule, bɛ kpɛ nzʋba, bɛ kan bɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ,

5 bɛ su akpʋlʋwa ndɪnndɪʋn bɛ́ afian nɪn anɪn. Afɪ bɛ́ ajʋnlɪn nɪn a yɔ mgban-mgban, bɛ nzɪ
man ananhɔlɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ fíí kón. Bɛ jʋnlɪn kɛ Nyanmɪan anwʋn dedi'n mɔ yɛ le yí'n, ɔ tɪ
like mɔ bɛ fa bɛ kpʋnndɛ anyanbɛnwʋn.

6 Ɔ tɪ ananhɔlɛ, Nyanmɪan anwʋn dedi'n mɔ yɛ le yí'n, ɔ tɪ anyanbɛnwʋn like kpili kpa man
sʋanlan mɔ yí nyɪn sɔ yí dɪɛ kaan m'ɔ le yí'n.

7 Ɔ sanlɪn kɛ mɔ yɛ 'ba mân ɛhɪ anun'n, yɛ nʋn like fíí a mma man, yê sɛ yɛ 'sa yɛ kɔ a, yɛ
ngʋala man bie nʋn kɔ.

8 Ɛhɪka ati, sɛ yɛ nyan alɪɛ yɛ di, yɛ nyan taladɪɛ yɛ wula a, ɛhɪ ala sa yɛ́.

9 Nan menian mɔ bɛ kulo kɛ bɛ nyan bɛ́ nwʋn'n, menian sɔ'n-mɔ, bɛ tɔ sɔnɪan nɪn anun kɛ
ngaa. Ninnge mgban-mgban m'ɔ man menian sɛcɪ bɔkɔ-bɔkɔ, ɛsɛ bɛ́ bʋsʋ bɔ'n yê bɛ kulo ɔ.

10 Afɪ ɛtɛ ngacile'n kʋalaa fi esika anyɪnbʋlʋ'n. Menian mmie-mɔ anyɪn a bʋlʋ esika'n dede
b'a yaci bɛ́ dedi'n b'a tʋ mʋa, b'a fa bɛ́ nwʋn b'a wula emian ngacile dɔʋn anun.

Pɔlʋ 'ba tu Timote fʋɔ

11 Nan wɔ́ dɪɛ, ɛ tɪ Nyanmɪan sʋanlan, n'ɛ yɔ ninnge sɔ'n-mɔ bie. Yɔ nyɔlɪɛ kpa. Fa wɔ́ nwʋn
bɔ Nyanmɪan sɛlɛ kpa, nyan dedi, nyan ehulo, si abʋtalɛ, yɔ bɛtɛɛ.

12 Bɔ mɔndɪnlɪn kpa, man wɔ́ asɪtanlan'n nʋn wɔ́ dedi'n yɔ́ kʋn. Kpʋnndɛ ngʋan m'ɔ le man
ayuelɪɛ'n mɔ Nyanmɪan a fɛlɛ wɔ́ kɛ ɛ nyán yí'n. Ɔ sanlɪn kɛ yí ti yê ɛ lili wɔ́ dedi nɪn anwʋn
adanzɪɛ kanlanman wɔ menian dɔʋn anyunnun ɔ.

13 Nyanmıan Kpili m'ɔ man ninnge kʋalaa ngʋan nın anyunnun, ɔ nʋn Kilisi Zozi m'ɔ lili yí
dedi nın anwʋn adanzıɛ kanlanman wɔ Pʋnsʋ Pilatı anyunnun'n kʋsʋ anyunnun, mın kan
ndâ kɛ
14 ɛ lí ɛjɔlɛ'n mɔ m'an hele wɔ́ nın asʋ, ɛsɛ ɛ síe wɔ́ nwʋn kʋnlʋn-ngʋnlʋn nán b'a nnyan man
wɔ́ nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ b'a ngan man. Yɔ yí sɔ dede m'ɔ jú cıan mɔ yɛ́ Mın Zozi Kilisi 'yı yı nwʋn
kele'n.
15 Cıan'n mɔ yɛ́ Mın Zozi 'yı yı nwʋn kele'n, Nyanmıan yê ɔ 'kele ɔ. Nyanmıan sɔ'n, yí
ngʋnmın cein y'ɔ tı Belemgbin ɔ, ɔ tı salıɛ baka, ɔ tı mmelemgbin'n-mɔ Belemgbin, ɔ tı
mınlıan'n-mɔ Amın.
16 Yí kʋnmgba cein ala yê yí dıɛ ɔ nwu man lé ɔ. Jawe'n m'ɔ tı nun'n, sʋanlan fíí ngʋala
man yí nwʋn kpunnge. Sʋanlan fíí nwunlin man yí lé, yê sʋanlan fíí ngʋala man yí nwʋn
kpunnge. Kulo sʋanlan fíí nwunlin man yí lé, yê kulo sʋanlan fíí ngʋala man kɛ ɔ nwun yí.
Asasʋɛ nʋn tunmin yɔ́ yí dıɛ cıan daa! Amın!
17 Bɛ́ mɔ b'a nyan mân ɛhı anun ninnge'n, tu bɛ́ fʋɔ kɛ nán bɛ fa bɛ tu bɛ́ nwʋn. Se bɛ́ kɛ
nán bɛ fa bɛ́ anyındasʋɛ'n bɛ tʋ anwʋndıɛ'n m'ɔ njɛ man nán ɔ'a sɛcı nın asʋ. Nan bɛ fá bɛ́
anyındasʋɛ'n bɛ tó Nyanmıan Kpili asʋ. Yí mɔ sɛ ɔ 'fa like man yɛ́ a, ɔ man yɛ́ dɔʋn kpa maan
yɛ di nun fɛ'n.
18 Tu bɛ́ fʋɔ kɛ bɛ yɔ́ nyɔlıɛ kpa, bɛ mán ye ɛyɔlɛ'n tí bɛ́ kpa, bɛ yɔ́ ahunnunye, ɛsɛ bɛ búka
ɛhınlın-mɔ.
19 Sɛ bɛ yɔ yí sɔ a, ɔ tı kɛ anwʋnndıɛ m'ɔ tı kpa, ɛsɛ ɔ nzɛcı man yê bɛ lɛ kokuan bɛ sie bɛ
man bɛ́ nwʋn wɔ mɛlɛ'n m'ɔ lɛ ba nın anun ɔ, nán b'a hʋala b'a nyan ananhɔlɛ ngʋan kpa'n
bɛ́ asıtanlan nın anun.
20 Timote, like'n mɔ Nyanmıan a fa a wula wɔ́ sa nun'n, nıan sʋ kpa. Ɛjɔlɛ mgban-mgban'n
m'ɔ nʋn dedi'n tı man kʋn'n, n'ɛ tie bie, ɛsɛ bɛ́ ninnge'n mɔ bɛ́ nwan bɛ sı yí nan kʋsʋ ɔ tı ato
mɔ bɛ lɛ kele'n, n'ɛ suan bie.
21 Like ati m'ɔ man mıın kan sɔ'n, y'ɔ le kɛ menian mmie-mɔ bu bɛ́ nwʋn kɛ bɛ sı ananhɔlɛ
ngehele'n kpa, bɛ nne man ananhɔlɛ ngehele kpa'n mɔ yɛ kekele'n bɛ nni man. Ɔ man bɛ fi
dedi atın nın asʋ b'a jasʋ.
Nyanmıan nwún ɛmɔ anwʋn anwunnvoe.

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ TIAN YƱ NNYUAN M'Ɔ HƐLƐLƱ NWANLƗN TIMOTE'N

M'ɔ wɔ nun'n

Mɔ anɪn Pɔlʋ la fiadɪ ɔ lɛ nwun yalɛ *Lɔmʋn ɛlɔ'n, y'ɔ hɛlɛlɪ kalata ɛhɪ ɔ (yí ti 1.8,16-17, 2.9). Ɔ hɛlɛlɪ nwanlɪn Timote. Mɛlɛ sɔ'n, anɪn Timote wɔ Efɛzɪ kulo nɪn asʋ ɛbɛlɛ. Pɔlʋ nwan Timote asa kan kalata nɪn an, n'ɔ de sie nan ɔ tʋ yí Lɔmʋn ɛlɔ (4.9). Afɪ, ɔ de di kɛ yí ewue cɪan nɪn a kpunnge (4.6). Pɔlʋ a li junman kpa ɔ'a man yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi, yí ti, ɔ lɛ wowula Timote anwʋnsɛlɛ kɛ ɔ nían yí muonun yí Pɔlʋ dɪɛ nɪn asʋ nán ɔ lí bie.

Kalata nɪn ati 1.3-2.13, Pɔlʋ lɛ kan kele Timote kɛ ɔ tíla yí dedi nɪn anun kpa wɔ yalɛ'n mɔ bɛ́ mɔ bɛ bɔ Zozi Ɛjɔlɛkpa'n nwun yí nɪn anwʋn. Kalata nɪn ati 2.14-4.5, Pɔlʋ lɛ kan kele yí kɛ ɔ jínlan ngehele'n m'ɔ nʋn Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ sʋ nɪn anun kpa. Kɛ Pɔlʋ yɔlɪ yɪ yí alimʋa kalata nɪn anun'n, ɔ lɛ kannzʋ Timote kɛ ɔ nían yí nwʋn wɔ ato ngehelefʋɛ'n-mɔ anwʋn. Kalata nɪn agualɪɛ nun, Pɔlʋ lɛ bɔ yí asɪtanlan nɪn anun amannɪɛ, ɔ lɛ man Timote ngalɪɛ.

Ahɪn ebisa

1 Timote,

Mín Pɔlʋ mɔ n dɪ Kilisi Zozi bɔfʋɛ'n kʋn, mín yê mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn nwan wɔ́ ɔ. Nyanmɪan a hulo, ɔ'a yɪ mín kɛ m mɔ́ nyanmɪansʋ ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ nɪn anwʋn kpayɛ. Ngʋan sɔ'n, Nyanmɪan falɪ bɔlɪ anɔhʋba daba. Sian dɪɛ, y'a nyan yí wɔ kʋn ɛyɔlɛ'n mɔ yɛ nʋn Zozi Kilisi y'a yɔ nɪn anun.

2 Mín wa mɔ mɪn kulo wɔ́ kpa, mɪn 'bisa wɔ́ ahɪn mɪn yɔ wɔ́ ɛcɪan'n mo.

Mɔndɪnlɪn nɪn anwʋn afʋtu'n

3 Nyanmɪan Kpili mɔ n ne ajʋnlɪn kpa mɪn sʋ yí kɛ yɛ nannan-mɔ sʋlɪ yí'n, mɪn 'da yí asɪ. Mɪn 'da yí asɪ kɛ kɔngɔɛ nʋn eyua, sɛ mɪn 'yɔ asɔnɪn an, mín tɪ kacɪ wɔ́.

4 Mɪn kacɪ wɔ́ nyɪn ɛmʋɪn nɪn an, anɪn mín lʋa lɛ dɔ wɔ́ sɛlɛ kpa mɪn kulo kɛ mɪn nwun wɔ́ nwʋn, nán mɪn nyan fɛ elie kpili kpa.

5 Wɔ́ dedi'n m'ɔ tɪ ananhɔlɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ tɛ wɔ mín ti anun. Dedi'n mɔ wɔ́ nan balasua Loyisi nʋn wɔ́ nin Eninsi, bɛ lili mʋa bɛ nyanlɪn yí'n, mɪn de mɪn di kpa kɛ ɛ tɛ le dedi sɔ'n.

6 Ɛhɪka ati, mɪɪn kacɪ wɔ́ kɛ, mɛlɛ mɔ n valɪ mín sa n vualɪ wɔ́ nwʋn'n, junman'n mɔ Nyanmɪan Kpili falɪ manlɪn wɔ́ kɛ ɛ lí'ɲ, bɔ mɔndɪnlɪn di.

7 Ɔ sanlɪn kɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n mɔ Nyanmɪan Kpili a fa a man yɛ́'n, ɔ man yɛ nyɔ man minndiin, nan ɔ wowula yɛ́ anwʋnsɛlɛ, ɔ man yɛ nyan ehulo, ɛsɛ ɔ man yɛ kʋala yɛ́ nwʋn bɪlɪ.

Nyian nɪn anwʋn afʋtu'n

8 Yí ti n'ɛ man yɛ́ Mɪn adanzɪɛ elie nɪn anwʋn nyian kun wɔ́. Mín kʋsʋ mɔ yɛ́ Mɪn dunman nun ati yê b'a tʋ mín fiadɪ'n, n'ɛ man mín nwʋn nyian kun wɔ́. Nan nanndɪ anwʋnsɛlɛ'n mɔ Nyanmɪan Kpili a fa a man wɔ́ nɪn asʋ, nwun Ɛjɔlɛkpa nɪn anwʋn amannɪɛ'n bie kɛ mín.

9 Nyanmɪan yê ɔ'a le yɛ́ ngʋan ɔ, ɛsɛ yí yê ɔ'a fɛlɛ yɛ́ kɛ yɛ káci yí menian ɔ. Nán kɛ like kpa mɔ y'a yɔ ti ɔ, nan yí muonun ɔ'a hulo yí sɔ ɛsɛ ɔ'a nwun yí nwʋn anwunnvoe. Kilisi Zozi adawʋlʋman, Nyanmɪan a nwun yɛ́ nwʋn anwunnvoe sɔ'n, yí nzin nán ɔ'a bɔ mân'n.

10 Nan sian dɪɛ, yɛ́ Ngʋandefʋɛ Kilisi Zozi mɔ ɔ'a yɪ yí nwʋn ɔ'a hele'n dunman nun, Nyanmɪan a hele yɛ́ kɛ ɔ'a nwun yɛ́ nwʋn anwunnvoe. Ɔ sanlɪn kɛ Kilisi Zozi yê ɔ'a tʋa ewue ɔ'a le yí tunmin'n m'ɔ le yí nɪn ɔ, ɛsɛ ɔ nanndɪ Ɛjɔlɛkpa nɪn asʋ, ɔ'a yɪ ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n ɔ'a hele.

11 Ɛjɔlɛkpa sɔ nɪn ati yê Nyanmɪan a yɪ mín kɛ bɔfʋɛ ɔ nʋn ngehelefʋɛ ɔ.

12 Ɛhɪka ati yê mɪɪn nwun yalɛ ɛhɪ ɔ, nan kʋsʋ yí nwʋn nyian ngun man mín. Ɔ sanlɪn kɛ mɪn sɪ sʋanlan'n mɔ m'an fa mín lʋa'n kʋalaa m'an wula yí nun'n. Mɪn de mɪn di kɛ ɔ le tunmin ɔ nɪan like'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a wula mín sa nun nɪn asʋ dede ɔ 'ju cɪan mɔ yɛ́ Mɪn 'bua menian'n-mɔ kʋalaa ndɛɛ'n.

13 Nɪan ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ n gelelɪ wɔ́ nɪn asʋ nanndɪ, nán jinlan wɔ́ ja nun kpa wɔ dedi'n nʋn ehulo'n mɔ yɛ le yí wɔ kʋn ɛyɔlɛ'n mɔ yɛ́ nʋn Zozi Kilisi y'a yɔ nɪn anun.

14 Ɔ nanndɪ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n m'ɔ wɔ yɛ́ nun nɪn asʋ, di ngehele kpa'n mɔ b'a fa b'a wula wɔ́ sa nun nɪn asʋ.

15 Wɔ́ muonun ɛ sɪ kɛ anianman'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ fi Azi mân nɪn anun'n, b'a nwanndi mín. Menian sɔ'n bɛ́ mmie-mɔ y'ɔ le Fizɛ nʋn Ɛlɪmozɛnɪn.

16 Nan Onezifɔɔ dıɛ, Yé Mın yɔ́ yí nvilie'n-mɔ ye. Ɔ sanlın kɛ fiadı'n mɔ b'a tʋ mín'n, mín
nwʋn nyian ngun man yí, ɔ cıcı mín lʋa.
17 M'ɔ juli *Lɔmʋn ɛwa'n, ɔ bɔlı mɔndınlın ɔ kpʋnndɛlı mín dede ɔ nwunlin mín.
18 Yí ti, cıan mɔ yé Mın 'ba bua menian'n-mɔ ndɛɛ'n, ɔ nwún yí nwʋn anwunnvoe. Mɔ anın
n wɔ Efɛzı elɔ'n, mín nwʋn mɔndınlın m'ɔ bɔlı'n, wɔ́ muonun ɛ sı.

2

Nwun Kilisi anwʋn amannıɛ'n bie kɛ mıın nwun yí'n

1 Nan wɔ́ dıɛ, mín wa, Kilisi Zozi a nwun yé nwʋn anwunnvoe ɔ'a man yɛ nʋn yí y'a yɔ kʋn.
Fa wɔ́ nyın tʋ nán wowula wɔ́ nwʋn anwʋnsɛlɛ.
2 Ɛjɔlɛ'n mɔ ɛ tılı kɛ n ganlın yí menian dɔʋn anyunnun, menian mɔ ɛ de di kɛ sɛ ɛ kan ɛjɔlɛ
sɔ'n kele bé a, bé kʋsʋ bɛ kɔ hʋala yí kan kele bé manngʋn'n-mɔ'n, kan ɛjɔlɛ sɔ'n kele bé.
3 Amannıɛ'n m'ɔ mıın nwun yí kɛ Kilisi Zozi nzalafʋ kpa'n, wɔ́ kʋsʋ nwun yí sɔ bie.
4 Nzalafʋ mɔ yí nwan ɔ yɔ like m'ɔ sɔ yí sahınlan'n mɔ ɔ'a fa yí junman nun nın anyın'n,
ɛjɔlɛ mɔ bé mɔ bɛ tı man nzalafʋ'n di'n, ɔ nva man yí nwʋn nwula man nun.
5 Sʋanlan kʋsʋ m'ɔ lɛ su ɛnwanndie'n, sɛ ɔ nwanndi kɛ mala'n kele nın an, yê bɛ fa
kunnunmun elie nın anwʋn like bɛ man yí ɔ.
6 Sʋanlan m'ɔ kɔ li junman sɛlɛ kɔ fɛ kɔ lua ebo'n, yí yê ɔ di mʋa ɔ tı ebo nın asʋ baa ɔ.
7 Ɛjɔlɛ ɛhı mɔ mıın kan mın kele wɔ́'n, jʋnlın yí nwʋn kpa, nán yé Mın 'ba bʋka wɔ́ maan ɛ
tı ninnge sɔ'n-mɔ kʋalaa abʋ.
8 Man wɔ́ ti kácı Zozi Kilisi m'ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge'n. Ɔ tı belemgbin *Davidi abʋsʋ
sʋanlan kɛ Ɛjɔlɛkpa'n mɔ mın bɔ'n kpın kele'n.
9 Ɛjɔlɛkpa sɔ nın ati yê mıın nwun yalɛ m'ɔ ɛsɛ b'a gua mín sa ngɔnzɔngɔnzɔ kɛ kodiawu.
Nan Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n dıɛ, bɛ bɔlı man yí kpaun.
10 Ɛhıka ati, bé mɔ Nyanmıan Kpili a kpa bé a yɔ yí dıɛ'n-mɔ dunman nun, mın tila mín
ahʋnlın wɔ amannıɛ enwuan'n kʋalaa anun. Yí dıɛ anın bé kʋsʋ bɛ nʋn Zozi yɔ kʋn, nán b'a
nyan ngʋan, bɛ nʋn yí a tanlan yí anunminnyanmʋn'n m'ɔ le man ayuelıɛ nın anun.
11 Ɛjɔlɛ ɛhı-mɔ mɔ bɛ lɛ kan'n tı ananhɔlɛ:
Sɛ yɛ nʋn yí, y'a wu a,
yɛ nʋn yí 'nyan ngʋan.
12 Sɛ yɛ jinlan yé ja nun kpunndiin an,
yɛ nʋn yí 'di belemgbin.
Nan sɛ yɛ yı yí yɛ tʋ a,
yí kʋsʋ ɔ 'yı yé tʋ.
13 Sɛ yɛ nnanndı man fɔ́ún an,
yí dıɛ, ɔ nanndı fɔ́ún.
Ɔ sanlın kɛ ɔ ngaci man yí nʋan lé.

Sʋanlan m'ɔ di junman kpa'n, Nyanmıan yɔ yí mo

14 Kacı bé ɛjɔlɛ ɛhı nán tu bé fʋɔ kpa wɔ Nyanmıan Kpili anyunnun, kɛ bɛ yáci ɛjɔlɛ'n-mɔ
anwʋn butule elie'n. Ɔ sanlın kɛ nvasʋɛ fíí nnʋn man sʋ, ɔ man bé mɔ bɛ lɛ tie'n minlin.
15 Bɔ mɔndınlın kɛ sʋanlan mɔ b'a sɔ yí b'a nıan m'ɔ fi nun ɔ'a fite, n'ɛ sa wɔ́ junman nın
anwʋn nyian, kan ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n fɔ́ún, nán ɛ fite Nyanmıan anyunnun an, ɔ'a ndu man wɔ́
nyunnun
16 Akpʋlʋwa esue kʋasıa nun mgban m'ɔ nʋn dedi ɛjɔlɛ'n tı man kʋn'n, n'ɛ su bie. Ɔ sanlın
kɛ bé mɔ bɛ kulo akpʋlʋwa esue sɔ'n, cıan daa anın bɛ nʋn Nyanmıan bé afian lɛ tı.
17 Bé ninnge dıɛ'n mɔ bɛ kekele'n, ɔ tı kɛ anwʋnnyalɛ m'ɔ le man ayile. Menian sɔ'n bé
mmie-mɔ y'ɔ le Imene nʋn Filɛtı.
18 Bɛ fi ananhɔlɛ atın nın asʋ b'a jasʋ, bé nwan ewuetinnge nın a sın dada angʋnmın. Ɛjɔlɛ
mɔ bɛ kan bɛ kele menian'n-mɔ maan bɛ yaci bé dedi'n bɛ tʋ nın anın.
19 Nan kʋsʋ Asɔnın'n m'ɔ tı kɛ sua mɔ Nyanmıan a wula yí bʋ'n, ɔ jin yí ja nun kunngun kpa.
B'a hɛlɛ sʋ kɛ: "Yé Mın sı bé mɔ bɛ tı yí dıɛ'n." Ɛsɛ "Sʋanlan biala m'ɔ kɔ se kɛ ɔ tı Nyanmıan
dıɛ'n, ɔ káci yí nzin ɔ sí nyɔlıɛ ɛtɛ'n."
20 Awulo kpili kʋn biala anun, nán esika kɔkɔlɛ nʋn jɛtɛ ninnge mɔ bɛ didi nun anaan bɛ
nʋn nun nın angʋnmın ala yɛ bɛ nwun yí nun ɔ. Nan bɛ nwun baka nʋn afa kʋsʋ ninnge mɔ
bɛ didi nun anaan bɛ nʋn nun kʋsʋ ɛbɛlɛ. Cıan mgbili'n-mɔ anun yé bɛ fa esika kɔkɔlɛ nʋn
jɛtɛ ninnge'n-mɔ ɔ. Nan baka nʋn afa dıɛ'n-mɔ, cıan daa bɛ fa bɛ yɔ like.
21 Yí sɔ kʋsʋ ala, sɛ sʋanlan kʋn sie yí nwʋn kʋnlʋn-ngʋnlʋn wɔ ɛtɛ'n-mɔ mɔ m'an bubu m'an
hele wɔ́ nın anwʋn an, Nyanmıan 'fa junman m'ɔ tı kpa'n ɔ man ɔ di. Ɔ sanlın kɛ ɔ tı yí Mın
dıɛ. Ɔ bɔbʋa yí nwʋn ɔ yɔ nyɔlıɛ biala m'ɔ tı kpa'n.

22 Yí ti, nwanndi ninnge'n-mɔ mɔ mgbafɛlɛ'n-mɔ anyɪn bʊlʊ yí nwʊn'n. Kpʊnndɛ sɛsɛ ɛyɔlɛ
wɔ́ asɪtanlan nɪn anun, nyan dedi nʊn ehulo kɔ wɔ́ nyunnun, ɛ nʊn bɛ́ mɔ bɛ sʊ Nyanmɪan
ananhɔlɛ nun'n bɛ tánlan wɔ anzʊnunjɔ nun.
23 Akpʊlʊwa esue kʊasɪa nun mgban'n, n'ɛ su bie. Ɛ sɪ kɛ yí ayuelɪɛ'n, ɔ kaci butule.
24 Sʊanlan kʊsʊ m'ɔ di Nyanmɪan junman'n, ɔ nvata man kɛ ɔ di butule. Nan ɔ di kɛ ɔ kulo
menian'n-mɔ kʊalaatin, ɔ yɔ sʊanlan m'ɔ kʊala like kele, ɛsɛ ɔ si abʊtalɛ.
25 Kpʊlʊfʊɛ'n-mɔ, ɔ di kɛ ɔ tʊ yí ahʊnlɪn asɪ ɔ kekele bɛ́ like. Ɛ 'su yí akpʊlʊwa a, Nyanmɪan
kʊala kɛ ɔ man bɛ kaci bɛ́ abalabɔ'n bɛ nwun ananhɔlɛ atɪn'n.
26 Anɪn bɛ́ nyɪn a a kulo, bɛ yɪyɪ bɛ́ nwʊn fi Abɔnsanmʊn ngaa'n-mɔ mɔ bɛ tɔlɪ nun bɛ kacili
nganga bɛ yɔlɪ m'ɔ kulo nɪn anun.

3

Ayuelɪɛ mɛlɛ nɪn anun asɪtanlan'n

1 Kacɪ kɛ mɛlɛ kasian nɪn anun, mân nɪn anun 'ba yɔ sɪ kpa.
2 Afɪ menian'n-mɔ 'ba kaci ahyʊan, bɛ́ nyɪn 'ba bʊlʊ esika, bɛ 'tu bɛ́ nʊan nun, ɛsɛ bɛ 'tu bɛ́
nwʊn. Bɛ 'kɪkan ɛjɔlɛ ɛtɛ bɛ tia Nyanmɪan, bɛ́ nyɪn ngɔ sɔ man bɛ́ sɪ nʊn bɛ́ nin-mɔ kón, bɛ ngɔ
sɪ man ye, bɛ́ nyɪn ngɔ sɔ man like m'ɔ tɪ nwannzan-nwannzan'n.
3 Bɛ ngɔ hulo man sʊanlan, bɛ ngɔ nwun man koun, bɛ 'sɛcɪ menian dunman, bɛ ngɔ hʊala
man bɛ́ nwʊn bɪlɪ fíí, bɛ 'ba yɔ ati ɛtɛ, bɛ ngɔ hulo man kpa nɪn ɛyɔlɛ.
4 Bɛ 'laka menian, bɛ 'yɔ mɔ bɛ kulo, bɛ 'kuku bɛ́ nwʊn sʊ. Bɛ 'kulo mân nɪn anun fɛ'n bɛ
tala Nyanmɪan.
5 Bɛ 'yɔ bɛ́ nwʊn kɛ menian mɔ bɛ de Nyanmɪan bɛ di kɛ yé, nan kʊsʊ bɛ nne man yí
tunmin'n bɛ nni man. Sɔ menian'n-mɔ, n'ɛ fa wɔ́ nwʊn bɔ bɛ́.
6 Nunhan mmie-mɔ wʊwʊlʊ awulo'n-mɔ anun bɛ laka laka mmalasua mɔ bɛ́ ajʊnnɪn'n tɪ
tɪka, ɛtɛ dɔʊn sʊ bɛ́ mɔ bɛ kulo mân nɪn anun ninnge ngacile kʊalaatin'n.
7 Mmalasua sɔ'n-mɔ, cɪan daa bɛ kulo kɛ bɛ suan like, nan kʊsʊ bɛ nwunlin man ananhɔlɛ'n
lé.
8 Kɛ Zʊanɛsɪ nʊn Zʊanbɛlɛsɪ, bɛ nun *Moyizɪ, bɛ jinlanlɪn sʊ'n, yí sɔ kʊsʊ ala, menian sɔ'n-mɔ
nʊn ananhɔlɛ'n jin sʊ. Menian sɔ'n-mɔ ajʊnlɪn tɪ man kpa, ɛsɛ bɛ́ dedi'n kʊsʊ tɪ mgban.
9 Nan bɛ ngɔ hʊala man mʊa kɔ. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ́ kʊasɪa mɔ bɛ tɪ'n, ɔ 'ba fite mân'n kʊalaa
anyunnun kɛ Zʊanɛsɪ nʊn Zʊanbɛlɛsɪ dɪɛ'n.

Pɔlʊ amannɪɛ m'ɔ nwunlin yí'n

10 Nan wɔ́ dɪɛ, ɛ nwunlin mín ninnge mɔ n gekelelɪ'n, mín abalabɔ mɔ m mɔlɪ'n, ɔ nʊn mɔ
m muli bɛ́ nwʊn akpʊnndan n yɔlɪ'n, ɛ nwunlin mín dedi'n, ɔ nʊn abʊtalɛ'n mɔ n zili'n, ɔ nʊn
ehulo'n mɔ n ne yí'n, ɔ nʊn mɔndɪnlɪn'n mɔ m mɔlɪ'n,
11 ɔ nʊn yalɛ'n mɔ n nwunlin yí'n. N nwunlin yalɛ kpa Antiɔsʊ, Ikoninwɔmʊn, ɔ nʊn Lisitili
ɛlɔ. Nzu ahʊlʊwa dɪɛ yê b'a ngele man mín ɔ? Nan kʊsʊ yé Mɪn lelɪ mín fi yí kʊalaa anun.
12 Ɛsɛ bɔbɔ, bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ nʊn Kilisi Zozi b'a yɔ kʊn, mɔ bɛ kulo kɛ bɛ yɔ like mɔ Nyanmɪan
kulo'n, bɛ 'kele bɛ́ ahʊlʊwa.
13 Nan ati ɛtɛ mma'n-mɔ nʊn atofʊɛ'n-mɔ, bɛ́ ti 'min ɛtɛ nɪn anun bɛ laka laka menian dede
bɛ laka bɛ́ muonun bɛ́ nwʊn.
14 Nan wɔ́ dɪɛ, ninnge mɔ a suan, mɔ a nwun yí kɛ ɔ tɪ ananhɔlɛ'n, fa sie kpa. Wɔ́ muonun,
ɛ sɪ sʊanlan'n m'ɔ heheleli wɔ́ ninnge sɔ'n-mɔ'n.
15 Anɪn ɛ tɪ batʊnman kaan sʊa yê ɛ nwunlin Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ Nwannzan-nwannzan nɪn ɔ. Ɔ
kʊala ɔ man ɛ nwun ngɛlɛ ɛ de Kilisi Zozi di ɛ nyan ngʊan.
16 Ɔ sanlɪn kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kʊalaa fi Nyanmɪan Kpili muonun ɛlɔ. Ɔ tɪ kpa mɔ bɛ fa bɛ kekele
menian ninnge maan bɛ nwun ananhɔlɛ'n. Bɛ fa bɛ kpala ato'n, bɛ fa bɛ tɪnngɛ sʊanlan, bɛ
fa bɛ bʊka sʊanlan maan ɔ bɔ bala m'ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn.
17 Yí dɪɛ, anɪn Nyanmɪan sʊanlan'n yɔ faɪn, ɔ kʊala like biala m'ɔ tɪ kpa'n yɔ.

4

1 Nyanmɪan Kpili nʊn Kilisi Zozi mɔ ɔ 'ba bua anyɪnwɔsʊɛ mma ɔ nʊn ewue mma ndɛɛ nɪn
anyunnun, mɪn kan ndâ kɛ Kilisi ɛwalɛ'n mɔ ɔ 'ba sa ba'n, ɔ nʊn yí belemgbin mɔ ɔ 'ba li'n
dunman nun,
2 kan Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ fua sʊ, sɛ mɛlɛ'n tɪ kpa o, sɛ ɔ tɪ man kpa o, kan dede maan bɛ
lé bɛ lí, tu bɛ́ nyunnun, wowula bɛ́ anwʊnsɛlɛ, si abʊtalɛ kpa bɔkɔɔ kekele bɛ́ ninnge.
3 Ɔ sanlɪn kɛ, ɔ 'ba ju mɛlɛ'n bie'n, menian'n-mɔ ngɔ tie man ananhɔlɛ ngehele'n kón. Like
mɔ bɛ́ ahʊnlɪn'n kulo'n yê bɛ 'yɔ ɔ. Ɛhɪka ati, ɛjɔlɛ mɔ bɛ́ muonun bɛ kulo kɛ bɛ tie'n, bɛ 'ba yia
yí nwʊn ngehelefʊɛ dɔʊn maan bɛ kan bɛ kele bɛ́.
4 Bɛ 'ba totua bɛ́ nzʊ wɔ ananhɔlɛ ɛjɔlɛ nɪn anwʊn nán bɛ tie ɛhʊa.

5 Nan wɔ́ dɪɛ, sie tile wɔ like biala anun, tila wɔ́ ahʊnlɪn wɔ yalɛ elie nɪn anun, man wɔ́
nwʊn tɛ wɔ́ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n, di junman mɔ Nyanmɪan a fa a man wɔ́'n.
6 Nan mín dɪɛ, n dɪ kɛ b'a hun mín, b'a butu mín moja nɪn asɪ dada angʊnmɪn. Afɪ mín
ewue tɛmʊn a ju.
7 M'an hʊn kʊan kpa'n. M'an sɔ mín dedi nɪn anun kpa, m'an nwanndi dede m'an gua yí
bʊ.
8 Kɪkaala dɪɛ, kunnunmun elie nɪn anwʊn ahatua lɛ nwʊnndɛ mín. Ahatua sɔ'n y'ɔ le
ngʊan ele abotile'n. Mɪn 'nyan yí cɪan mɔ yɛ́ Mɪn m'ɔ bua ndɛɛ sɛsɛ'n, ɔ 'bua kulo menian'n-
mɔ ndɛɛ'n. Ɛsɛ bɔbɔ, nan mín ngʊnmɪn ala yɛ̂ mɪn 'nyan yí ɔ, nan mɪn nʊn bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ le
ehulo bɛ lɛ nwʊnndɛ mɛlɛ'n mɔ yɛ́ Mɪn 'yɪ yí nwʊn kele'n.

Ngalɪɛ

9 Bɔ mɔndɪnlɪn tʊ mín ɛwa ndɛ-ndɛ.
10 Ɔ sanlɪn kɛ Demasɪ a hulo ɛnɛ mân'n dede ɔ'a nwanndi mín. Ɔ'a hɔ Tesaloninki. Kelesan
a hɔ Galasi mân nun, Titɪ kʊsʊ a hɔ Dalɪmasi mân nun.
11 Luku angʊnmɪn yɛ̂ ɔ wɔ mín nwʊn ɛwa ɔ. Ɛ 'ba a, fa Maakɪ ɛ nʊn yí bɛ bála. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ
kʊala ɔ bʊka mín wɔ mín junman elie nɪn anun.
12 M'an sʊan Tisiki Efɛzɪ ɛlɔ.
13 N yacili mín taladɪɛ kpili'n mɔ mɪn wula taladɪɛ a, mɪn fa mɪn wula sʊ'n Tolowasɪ ɛlɔ,
Kalɪpusɪ anwʊn ɛbɛlɛ. Sɛ ɛ 'ba a, fa bɛlɛ mín.
14 Alɛgɪzanndɪlɪ m'ɔ bɔ mmulalɛ'n, ɔ'a bɔ mɔndɪnlɪn ɔ'a li mín nwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ kpa. Yɛ́ Mɪn 'ba
tua yí nyɔlɪɛ sɔ nɪn anwʊn kalɛ.
15 Wɔ́ kʊsʊ wɔ́, sie wɔ́ nwʊn ye wɔ yí nwʊn. Ɔ sanlɪn kɛ, ɔ tanlɪn yɛ́ nyɪnsʊ kpa wɔ yɛ́ ngehele
nɪn anwʊn.
16 Alimʊa tɛmʊn mɔ bɛ nʊn mín hɔlɪ bɛ́ mɔ bɔ di ɛjɔlɛ'n-mɔ aja sʊ, mɔ mɪn 'sa mín nɪn'n,
sʊanlan fíí a njinlan man mín nzin. Bɛ́ kʊalaa bɛ nwanndili mín.
17 Nan yɛ́ Mɪn jinlanlɪn mín nzin, ɔ wulalɪ mín anwʊnsɛlɛ, ɔ man m mɔlɪ Ɛjɔlɛkpa'n kpayɛ
kpa bɔkɔɔ manlɪn bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ tɪ man Zufʊ'n tɪlɪ. Yɛ́ Mɪn a le mín fi tɛtɪanfʊɛ nɪn asa nun.
18 Ɛsɛ yɛ́ Mɪn de mín fi ɛtɛ ngacile'n kʊalaa anun ɔ di mín taataa maan mɪn wʊlʊ yí
Belemgbin Mân nɪn anun. Anyunminnyanmʊn hán yí dahuu. Amɪn.
19 Mɪn 'yɔ Pilisili nʊn Akilasɪ, Onezifɔɔ nʊn yí awulo amma'n-mɔ kʊalaa like.
20 Elasɪtɪ a ha Kolɪntɪ ɛlɔ yɛ̂ m'an yaci Tolofimʊn Minle ɛlɔ, ɔ sanlɪn kɛ anɪn ɔ ndɪ man akpɔlɛ.
21 Bɔ mɔndɪnlɪn bala kʊalaaka nán afʊɛ nɪn anʊan a yia. Ebulusi, Pudansɪ, Linunsɪ,
Kolodia, ɔ nʊn anianman'n-mɔ kʊalaa, bɛ́ nwan bɛ 'yɔ wɔ́ like.
22 Yɛ́ Mɪn nʊn wɔ́ tánlan. Nyanmɪan nwún ɛmɔ kʊalaa anwʊn anwunnvoe.

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ HƐLƐLI NWANLIN TITI'N

M'ɔ wɔ nun'n

Titı tı *Gɛlɛkı sʋanlan. Anın, ɔ wɔ bɛ́ mɔ bɛ nʋn Zozi Bɔfʋɛ Pɔlʋ di yɛ́ Mın junman nın anun bie. Ɔ nʋn Pɔlʋ bɛ tuli atın dɔʋn bɛ hɔlı bɔlı Zozi anwʋn Ɛjɔlɛkpa'n. Kɛ yɛ kpın yɛ nwun yí kalata ɛhı anun'n, Pɔlʋ yacili Titı Kɛlɛtı mân nun kɛ ɔ bʋ́ka asɔnın'n-mɔ mɔ bɛlɛ mɔ b'a bɔ yí bʋ'n (yí ti 1.5). Ɛsɛ yɛ nwun yí biekun wɔ alimʋa kalata'n mɔ Pɔlʋ hɛlɛlı nwanlın Timote nın anun'n kɛ Pɔlʋ lɛ man Titı nʋn asɔnın'n-mɔ kʋsʋ afʋtu.

Kalata nın anun, Pɔlʋ lɛ kan kele Titı kɛ ɔ sésie mgbain-mɔ asɔnın kʋn biala asʋ. Bɛ́ mɔ bɛ 'sesie bɛ́ mgbain'n, Pɔlʋ lɛ kacı Titı ninnge m'ɔ fata kɛ bɛ nwun yí bɛ́ asıtanlan nın anun'n (1.5-9). Pɔlʋ lɛ kan kele Titı nʋn asɔnın mma'n-mɔ kɛ bɛ lí ananhɔlɛ ngehele'n mɔ bɛ tılı nın asʋ, nán bɛ héle Zufʋ'n mmie-mɔ mɔ bɛ kulo kɛ bɛ sɛcı asɔnın'n kɛ bɛ́ ngehele dıɛ'n-mɔ tı ato. Kalata nın ati 2-3 nın anun, Pɔlʋ lɛ man mmelenzua, mmalasua, mgbafɛlɛ, ndalua nʋn nganga mɔ bɛ wɔ asɔnın'n-mɔ anun nın afʋtu. Ɔ lɛ kacı bɛ́ kʋalaa kɛ Nyanmıan kpınlın yɔlı mɔ ɔ'a nwun bɛ́ nwʋn anwunnvoe ɔ'a man b'a nyan bɛ́ ti'n, nán ɔ wowula bɛ́ anwʋnsɛlɛ maan bɛ yɔ nyɔlıɛ mgbakpa. Kalata nın agualıɛ nun, Pɔlʋ lɛ kacı Titı kɛ ɔ fʋ́an bɛ́ mɔ bɛ man mgbacımgbacıɛ ba asɔnın nın anun'n fi nun fite.

Ahın ebisa

1 Titi,

Mín Pɔlʋ mɔ n dı Nyanmıan akʋa mɔ ɛsɛ n dı Zozi Kilisi bɔfʋɛ'n yê mıın kɛlɛ kalata ɛhı mın nwan wʋ́ ɔ. B'a yı mín kɛ n jʋ́ın bɛ́ mɔ Nyanmıan a kpa bɛ́ a yɔ yí dıɛ'n maan bɛ nyán dedi, ɛsɛ bɛ nwʋ́n ananhɔlɛ'n kpa bɔkɔɔ nán b'a yɔ like mɔ Nyanmıan kulo.

2 Like mɔ Nyanmıan kulo'n y'ɔ man bɛ nyan ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ nın anwʋn anyındasʋɛ ɔ. Ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ sɔ'n, Nyanmıan m'ɔ nni man ato'n lili mʋa falı bɔlı yɛ́ anɔhʋba asannan nán ɔ'a bɔ mân'n.

3 Mɔ tɛmʋn'n juli'n, ɔ nanndı yí Nʋan Ɛjɔlɛ nın asʋ, ɔ'a yí ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ'n ɔ'a hele. Ɛhıka ati, Nyanmıan m'ɔ tı Ngʋandefʋɛ nın a fa ɛjɔlɛ sɔ nın a wula mín sa nun ɔ'a man mín atın kɛ m mʋ́ n géle menian'n-mɔ.

4 Titı, wʋ́ mɔ ɛ tı mín wa kpa'n, afı a le Zozi Kilisi a li kɛ mín kʋsʋ m'an le yí m'an li'n, mın 'bisa wʋ́ ahın mın yɔ wʋ́ ɛcıan'n mɔ.

Nyanmıan m'ɔ tı Sıɛ'n ɔ nʋn Zozi Kilisi m'ɔ tı yɛ́ Ngʋandefʋɛ'n, bɛ nwʋ́n wʋ́ nwʋn anwunnvoe ɛsɛ bɛ mán wʋ́ lʋa cícı wʋ́ nwʋn.

Junman m'ɔ sɛ kɛ Titı di wɔ Kɛlɛtı mân nın anun'n

5 N yacili wʋ́ Kɛlɛtı mân nın anun ɛlɔ kɛ ɛ sésie ɛjɔlɛ'n kʋalaa m'ɔ ka'n kpɛ kpɛ kpɛ. Kulo kʋn biala asʋ, sesie mgbain-mɔ ɛbɛlɛ asɔnın nın asʋ kɛ m gbınlın n gelelı wʋ́'n.

6 Sʋanlan mɔ ɛ 'sie yí kpain'n, ɔ sɛ kɛ ɔ yʋ́ sʋanlan mɔ bɛ nnyan man yí nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí bɛ ngan man. Ɔ ja balasua kʋnmgba cein, yí mma'n-mɔ de Zozi Kilisi bɛ di, bɛ mmɔ man bɛ́ dunman ɛtɛ kɛ bɛ yɔ mgban-mgban ninnge anaan bɛ́ nyın nzɔ man sʋanlan.

7 Afı asɔnın kpain'n, ɔ tı sʋanlan m'ɔ di Nyanmıan junman. Yí ti, ɔ sɛ kɛ ɔ yʋ́ sʋanlan mɔ bɛ nnyan man yí nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí bɛ ngan man. Ɔ nni man kɛ ɔ yɔ sʋanlan m'ɔ tu yí nwʋn, m'ɔ fɛ ɛya, m'ɔ tı kɔnʋnmınnzan, m'ɔ tı kpukpo kpukpo, mɔ yí nyın bʋlʋ esika.

8 Nan ɔ fata kɛ ɔ yɔ sʋanlan m'ɔ sɔ menian nun kanlanman, m'ɔ kulo ye ɛyɔlɛ, m'ɔ le ajʋnlın, m'ɔ tı sɛsɛ, mɔ ɔ'a fa yí nwʋn ɔ'a man Nyanmıan kpa bɔkɔɔ, m'ɔ kʋala yí nwʋn bıɩı,

9 m'ɔ di ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ b'a hehele yí nın asʋ, nán yí kʋsʋ ɔ'a hʋala ɔ'a fa ɔ'a wowula ɛhınlın-mɔ anwʋnsɛlɛ, nán ɔ'a hele bɛ́ mɔ bɛ di ato nzin'n maan bɛ nwun yí kɛ b'a fʋn.

10 Afı, Zufʋ'n-mɔ mɔ b'a fa bɛ́ nwʋn b'a man Zozi'n, bɛ́ nun mmie-mɔ dɔʋn kpa tı anzʋsɛlɛfʋɛ, bɛ kan mgban-mgban ɛjɔlɛ ɛsɛ bɛ laka menian.

11 Zufʋ sɔ'n-mɔ, ɔ sɛ kɛ ɛ tʋ́tua bɛ́ sʋ. Ɔ sanlın kɛ, awulo awulo mɔ nun menian'n-mɔ kʋalaa a fa bɛ́ nwʋn b'a man Zozi'n, Zufʋ sɔ'n-mɔ lɛ kekele bɛ́ ninnge m'ɔ nzɛ nvata man bɛ kpʋnndɛ ndunlunmun esika.

12 Kɛlɛtı amma'n-mɔ muonun le bɛ́ kpɔmanfʋɛ kʋn. Bɛ́ kpɔmanfʋɛ sɔ'n nwan:
Kɛlɛtı amma, bɛ di ato cıan daa,
bɛ́ ti anun tı ɛtɛ bɛ yɔ bɛ ninnge'n-mɔ kɛ naan,
ɛsɛ bɛ tı ɛfʋanfʋɛ bɛ́ kʋ ɛsê nın ala y'ɔ cian bɛ́ ɔ.

13 Ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ́ kpɔmanfʋɛ sɔ'n hanlın'n tı ananhɔlɛ. Ɛhıka ati, tu bɛ́ nyunnun kpa, nán bɛ́ dedi nın a yɔ fʋ́ʋ́n

14 b'a yaci Zufʋ ɛhʋa'n-mɔ b'a gua, nán ɛsɛ b'a nni man menian mɔ b'a kaci bɛ́ nzin b'a si
ananhɔlɛ'n mala dɪɛ'n-mɔ asʋ.
15 Menian mɔ bɛ́ nwʋn a tɪ'n, like fíí tɪ man efian mman man bɛ́. Nan bɛ́ mɔ efian a gua
bɛ́ nwʋn mɔ bɛ nne man Nyanmɪan bɛ nni man'n, like kʋalaa tɪ efian man bɛ́. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ́
ngɛlɛ'n nʋn bɛ́ ajʋnlɪn'n tɪ ɛtɛ.
16 Bɛ kan kɛ bɛ sɪ Nyanmɪan, nan kʋsʋ bɛ́ nyɔlɪɛ'n-mɔ kele kɛ bɛ nzɪ man Nyanmɪan. Bɛ́
nwʋn le ɛkpɔ, bɛ tɪ anzʋsɛlɛfʋɛ yê bɛ ngʋala man nyɔlɪɛ kpa baa kʋnmgba cein yɔ.

2

Pɔlʋ 'ba tu mgbain'n-mɔ fʋɔ

1 Nan wɔ́ dɪɛ, kekele menian'n-mɔ ɛjɔlɛ'n m'ɔ kɔ Nyanmɪan atɪn nɪn asʋ'n.
2 Kan kele mgbanmgbain'n-mɔ kɛ bɛ lé bɛ́ nwʋn bɛ lí, bɛ mán menian'n-mɔ félɪ bɛ́, bɛ nánndɪ
kanlanman, bɛ lé Nyanmɪan bɛ lí kpa, bɛ húlo bɛ́ nwʋn ɛsɛ bɛ sí abʋtalɛ wɔ yalɛ elie nɪn anun.
3 Kan kele mmalasua mgbanmgbain'n-mɔ kʋsʋ kɛ bɛ bɔ́ bala mɔ Nyanmɪan kulo. Nán bɛ
sɛcɪ menian'n-mɔ dunman. Nán bɛ kaci nzan'n nganga. Nan bɛ mán afʋtu kpa,
4 nán b'a bʋka ndalua'n-mɔ maan b'a hulo bɛ́ hun nʋn bɛ́ mma'n-mɔ.
5 Anɪn bɛ́ ɛnanndɪɛ'n yɔ faɪn, bɛ́ nwʋn tɪ, bɛ bu awulo amanmuo kpa, bɛ kaci mmalasua
kpa mɔ kʋn biala anyɪn sɔ yí muonun yí hun, nán sʋanlan a nnyan man Nyanmɪan Anʋan
Ɛjɔlɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí ɔ'a ngan man.

Pɔlʋ 'ba tu mgbafɛlɛ'n-mɔ fʋɔ

6 Kan kele mgbafɛlɛ'n-mɔ kʋsʋ kɛ asɪtanlan'n kʋalaa anun, bɛ nánndɪ kanlanman.
7 Wɔ́ bɔbɔ muonun yɔ nyɔlɪɛ m'ɔ tɪ kpa maan mgbafɛlɛ'n-mɔ nɪan sʋ bɛ yɔ́ bie. Man wɔ́
ngehele'n yɔ́ ananhɔlɛ, n'ɛ man ato ba nun.
8 Man ɛjɔlɛ mɔ ɛ kan'n yɔ́ sɛsɛ, mɔ bɛ nnyan man yí nzin ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí bɛ ngan man, nán b'a
ngan man yɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ. Sɛ ɛ yɔ yí sɔ a, anɪn kpɔfʋɛ nɪn anyunnun a gua asɪ.

Pɔlʋ 'ba tu nganga'n-mɔ fʋɔ

9 Kan kele nganga'n-mɔ kʋsʋ kɛ bɛ mán bɛ́ mɪn-mɔ anyɪnnzɔ wɔ like biala anun. Bɛ yɔ́ like
mɔ bɛ́ mɪn-mɔ kulo. Nán bɛ yɔ menian mɔ bɛ tɪ bɔyɪ,
10 nán bɛ wua bɛ́ like fíí. Nan cɪan daa, bɛ héle kɛ bɛ tɪ ananhɔlɛfʋɛ sakpa. Sɛ bɛ yɔ yí sɔ a,
like biala anun, menian'n-mɔ 'ba le Nyanmɪan m'ɔ tɪ yɛ́ Ngʋandefʋɛ nɪn Anʋan Ɛjɔlɛ'n mɔ yɛ
kekele'n bɛ tʋ nun.

Nyanmɪan sɪ anwunnvoe

11 Afɪ, Nyanmɪan m'ɔ sɪ anwunnvoe m'ɔ kulo kɛ kulo menian'n-mɔ kʋalaatin nyan bɛ́ ti'n,
ɔ'a yɪ yí nwʋn ɔ'a hele.
12 Ɔ lɛ kele yɛ́ kɛ yɛ yáci nyɔlɪɛ ɛtɛ ɛtɛ'n-mɔ m'ɔ nzɔ man Nyanmɪan anyɪn'n, ɔ nʋn mân ɛhɪ
anun ninnge'n-mɔ mɔ yɛ́ nyɪn bʋlʋ yí nwʋn'n yɛ gúa. Nán yɛ nánndɪ kanlanman wɔ ɛnɛ mɛlɛ
ɛhɪ anun, yɛ bɔ́ bala m'ɔ tɪ sɛsɛ m'ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn.
13 Sʋa y'ɔ di kɛ yɛ yɔ yɛ nwʋnndɛ anyɪndasʋɛ cɪan nɪn ɔ. Cɪan sɔ'n yê Ngʋandefʋɛ Zozi Kilisi
m'ɔ tɪ yɛ́ Nyanmɪan Kpili'n 'ba yɪ yí anunminnyanmʋn kele yɛ́ ɔ.
14 Zozi Kilisi muonun a wu yɛ́ dunman nun, ɔ'a man y'a nyan yɛ́ ti fi nyɔlɪɛ ɛtɛ'n-mɔ anun,
anɪn yɛ kaci yí ti anwʋn menian mɔ ɔ'a man bɛ́ nwʋn a tɪ mɔ ɛsɛ bɛ́ nwʋn tɛ bɛ́ bɛ yɔ nyɔlɪɛ m'ɔ
tɪ kpa.
15 Ɛjɔlɛ m'ɔ fata mɔ ɛ kan nɪn anɪn. Tunmin'n kʋalaa mɔ a nyan yí'n, fa wowula wɔ́
menian'n-mɔ anwʋnsɛlɛ, nán tu bɛ́ mɔ bɛ yɔ nyɔlɪɛ ɛtɛ'n-mɔ kʋsʋ anyunnun. N'ɛ man sʋanlan
fíí tʋtʋ wɔ́ nyunnun ngɛsɛlɛ.

3

Abalabɔ m'ɔ sɛ kɛ asɔnɪn sʋanlan bɔ'n

1 Kacɪ asɔnɪn mma'n-mɔ kɛ bɛ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn asɪ bɛ mán bɛ́ mɔ bɛ lí mân nɪn ati ɔ nʋn bɛ́
mɔ bɛ le tunmin'n. Bɛ mán bɛ́ anyɪnnzɔ, bɛ bɔ́bʋa bɛ́ nwʋn bɛ yɔ́ nyɔlɪɛ biala m'ɔ tɪ kpa'n.
2 Nán bɛ kan sʋanlan fíí anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ, nan bɛ kpɔ́nndɛ anzʋnunjɔ'n, ɔ nʋn ati anun kpa
ɛyɔlɛ'n ɔ nʋn bɛtɛɛ ɛyɔlɛ'n kpa bɔkɔɔ wɔ menian'n-mɔ kʋalaa anyunnun.
3 Ɔ sanlɪn kɛ, daba, anɪn yɛ́ kʋsʋ yɛ tɪ ngʋasɪafʋɛ, yɛ́ nyɪn nzɔ man sʋanlan, yɛ minlinlin,
anɪn yɛ tɪ ninnge'n-mɔ kʋalaa mɔ yɛ kulo ɛsɛ yɛ yɔ'n nganga. Ati anun ɛtɛ mân yê anɪn yɛ bu
ɔ, yɛ tɪ anyɪnbʋlʋ menian, yɛ tɪ busuɔfʋɛ ɛsɛ anɪn yɛ kpɔ yɛ́ nwʋn.
4 Nan mɛlɛ mɔ Nyanmɪan m'ɔ tɪ Ngʋandefʋɛ'n helelɪ kulo menian'n-mɔ kɛ yí ti anun tɪ kpa
ɛsɛ ɔ kulo bɛ́'n,
5 ɔ'a le yɛ́ ti ngʋan. Nán kɛ sɛsɛ nyɔlɪɛ mɔ y'a yɔ ati y'ɔ man ɔ'a le yɛ́ ti ngʋan ɔ, nan
anwunnvoe yê ɔ'a nwun yɛ́ ɔ. Ɔ naandɪ Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn asʋ ɔ'a tu yɛ́ nwʋn
efian ɔ'a man b'a wʋ yɛ́ fʋfɔlɛ.

6 Afɪ, Zozi Kilisi m'ɔ tɪ yɛ́ Ngʊandefʊɛ'n dunman nun, Nyanmɪan a fa Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n ɔ'a man yɛ́ dede ɔ'a bʊ sʊ.
7 Nyanmɪan a nwun yɛ́ nwʊn anwunnvoe ɔ'a man y'a kaci sɛsɛfʊɛ wɔ yí nyunnun, nán y'a
hʊala y'a nyan nyanmɪansʊ ngʊan'n m'ɔ le man ayuelɪɛ'n m'ɔ tɪ yɛ́ anyɪndasʊɛ like'n.
8 Ɛjɔlɛ'n mɔ m'an han'n tɪ ananhɔlɛ. Yí ti, mɪn kulo kɛ ɛ jinlan ɛjɔlɛ sɔ nɪn asʊ cɪnnjɪn kpa,
nán bɛ́ mɔ b'a le Nyanmɪan b'a li nɪn a tɪ bɛ́ nyɪn b'a yɔ nyɔlɪɛ kpa ngʊnmɪn. Ninnge sɔ'n-mɔ
tɪ nganlanman ɛsɛ bɛ tɪ kpa bɛ man bɛ́ kʊalaatin.
9 Nan kʊasɪa akpʊlʊwa esúe'n, n'ɛ su bie. Wɔ́ nannan-mɔ dunman nɪn anwʊn akpʊlʊwa
esúe'n, n'ɛ su bie. Zufʊ'n-mɔ mala nɪn anwʊn akpʊlʊwa esúe'n ɔ nʊn sʊ butule elie'n, n'ɛ wula
wɔ́ nwʊn nun. Ɔ sanlɪn kɛ nvasʊɛ nnʊn man sʊ, ɔ tɪ mgban.
10 Sʊanlan m'ɔ man mgbacɪmgbacɪɛ ba'n, di mʊa kannzʊ yí kʊn. Sɛ ɔ'a nyaci man yí nyɔlɪɛ
nɪn an, ɛsɛ kannzʊ yí kʊn biekun. Sɛ ɔ'a nyaci man yí nyɔlɪɛ sɔ nɪn an, yɪ yí asɔnɪn nɪn anun.
11 Afɪ, ɛ sɪ kɛ sʊanlan m'ɔ tɪ sʊa'n, ɔ fi ananhɔlɛ atɪn nɪn asʊ ɔ'a jasʊ, ɔ yɔ ɛtɛ, ɛsɛ ɔ lɛ bu yí
muonun yí nwʊn fʊɔ.

Ngalɪɛ

12 Mɪn 'ba sʊan Alɪtemasɪ anaan Tisiki wɔ́ nwʊn ɛlɔ. Sɛ ɛ nwun yí a, anɪn kan wɔ́ nwʊn tʊ
mín Ninkopolisi kulo nɪn asʊ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛlɔ yê afʊɛ nɪn anʊan'n 'yia a, mɪn kulo kɛ mɪn kɔ ɔ.
13 Gua Zenasɪ m'ɔ tɪ avoka'n ɔ nʊn Apoləsʊ atɪn kanlanman. Like mɔ b'a mian yí nwʊn wɔ
bɛ́ atɪn etue nɪn anun'n, fa man bɛ́, n'ɛ man bɛ mian like fíí nwʊn.
14 Ɔ sɛ kɛ yɛ́ menian dɪɛ'n-mɔ kʊsʊ sósuan nyɔlɪɛ kpa'n-mɔ ngʊnmɪn ɛyɔlɛ, nán b'a bʊka bɛ́
mɔ bɛ wɔ emian nɪn anun cɪnnjɪn'n. Nán man bɛ bubu bɛ́ sa bɛ tanlan sʊ.
15 Bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ nʊn mín wɔ ɛwa'n, bɛ́ nwan bɛ 'bisa wɔ́ ahɪn. Bɛ́ mɔ bɛ nʊn wɔ́ tɪ ɛlɔ, mɔ
bɛ le dedi bɛ kulo yɛ́'n, yɛ 'bisa bɛ́ ahɪn.
Nyanmɪan nwún ɛmɔ kʊalaatin anwʊn anwunnvoe.

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ HƐLƐLƱ NWANLIN FILEMƱN'N

M'ɔ wɔ nun'n

Mɔ Pɔlʊ 'kɛlɛ kalata ɛhɪ ɔ nwan Filemʊn'n, anɪn ɔ la fiadɪ. Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn Filemʊn wɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Koloɔsʊ nɪn asʊ, ɔ kɔ ɛbɛlɛ asɔnɪn'n bie. Yí awulo ɛbɛlɛ bɔbɔ yê bɛ yɔ asɔnɪn nɪn ɔ. Afɪ, Pɔlʊ y'ɔ man Filemʊn leli Kilisi lili ɔ.

Anɪn Filemʊn le yí kanga kʊn. Kanga sɔ'n li Onezimʊn. Onezimʊn, yí bʊ y'ɔ le kɛ bʊkafʊɛ, mɔ yí nwʊn cian. Kanga sɔ'n nwanndili Filemʊn ɔ hɔlɪ tʊlɪ Pɔlʊ fiadɪ sua nɪn anun ɛlɔ. Pɔlʊ anwʊn ɛbɛlɛ, Onezimʊn kɔ le Zozi Kilisi kɔ li. Ɔ kɔ bʊka Pɔlʊ kpa. Nan kɛmɔ Pɔlʊ amanngʊn y'ɔ le Filemʊn m'ɔ de yí di'n, anɪn ɔ tɪ kpa kɛ ɔ man Onezimʊn sa kɔ Filemʊn anwʊn ɛlɔ. Afɪ, mala'n m'ɔ wɔ nun'n y'ɔ le kɛ kanga biala m'ɔ kɔ nwanndi yí mɪn'n nán bɛ cɪ yí a, bɛ pinnin yí sɛlɛ kpa. Ɛhɪka ati, Pɔlʊ kɔ hɛlɛ kalata ɔ kɔ nwan Filemʊn. Kalata nɪn anun, ɔ lɛ di Onezimʊn ati mgbata kɛ ɔ só yí nun kanlanman. Nán man ɔ bu Onezimʊn kɛ kanga, nan ɔ bú yí kɛ yí nianman Kilisi dunman nun.

Ahɪn ebisa

1 Filemʊn,

Mín Pɔlʊ mɔ Kilisi Zozi dunman nun b'a tʊ mín fiadɪ'n, mɪn nʊn anianman Timote, yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhɪ yɛ nwan wɔ́. Ɛ tɪ yé ehulo anianman kpa wɔ yé junman nɪn anun.

2 Yɛ 'bisa wɔ́ ahɪn, ɛ nʊn yé nianman bala Apia, ɔ nʊn Aasipʊ m'ɔ bʊka yé wawɛ nun kʊan nɪn anun'n, ɔ nʊn asɔnɪn mma'n-mɔ kʊalaa mɔ bɛ yia wɔ́ awulo ɛbɛlɛ'n.

3 Yé Sɪ Nyanmɪan Kpili ɔ nʊn yé Mɪn Zozi Kilisi, bɛ nwún ɛmɔ anwʊn anwunnvoe, ɛsɛ bɛ cícɪ ɛmɔ alʊa.

Dedi nʊn ehulo mɔ Filemʊn le yí'n

4 Cɪan daa sɛ mɪn 'sɛlɛ a, mín ti kacɪ wɔ́, mɪn da Nyanmɪan asɪ wɔ wɔ́ dunman nun.

5 Ɔ sanlɪn kɛ ehulo mɔ ɛ kulo Nyanmɪan anwʊntɪɛ mma'n-mɔ kʊalaatin'n, ɔ nʊn dedi mɔ ɛ le yí wɔ yé Mɪn Zozi nun'n, mɪn tɪ kɛ menian'n-mɔ kan yí nwʊn ɛjɔlɛ kpa.

6 Mɪn sɛlɛ Nyanmɪan kɛ wɔ́ dedi'n m'ɔ nʊn yé dɪɛ'n tɪ kʊn'n dunman nun, ɔ mán ɛ bɔ́ mɔndɪnlɪn ɛ lí junman kpa ɛ hɔ́ wɔ́ nyunnun, nán a nwun ninnge mgbakpa'n mɔ yɛ le yí wɔ Kilisi anun'n kpa bɔkɔɔ.

7 Ɛhɪ ati, m'an li fɛ kpa, ɛsɛ mín lʊa a cɪcɪ ɔ sanlɪn kɛ ehulo mɔ ɛ kulo Nyanmɪan anwʊntɪɛ mma'n-mɔ nɪn a man bé ahʊnlɪn a tɔ bé kunnun.

Onezimʊn ati mgbata elie'n

8 Ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ Kilisi dunman nun, n ne atɪn mɪn kele wɔ́ like m'ɔ sɛ kɛ ɛ yɔ́ ɔ,

9 nan kʊsʊ ehulo'n dunman nun, mɪɪn bʊtʊ wɔ́ mɪn sɛlɛ wɔ́ like kʊn. Mín, Pɔlʊ, mɔ n dɪ sʊanlan kpain, mɔ ɛnɛ b'a hyɪ mín b'a tʊ fiadɪ wɔ Kilisi Zozi dunman nun'n,

10 mɪɪn di mín wa Onezimʊn ati mgbata. Mín mɔ b'a bɔ mín kpaun'n, ɔ tɪ mín wa. Afɪ, mín sa nun ɛwa yê ɔ'a le Kilisi ɔ'a li ɔ.

11 Daba, anɪn ɔ tɪ sʊanlan m'ɔ ngʊala man like fíí yɔ man wɔ́ ɔ. Nan sian dɪɛ, ɔ kʊala wɔ́ nʊn mín bʊka kpa.

12 Yí ti, mɪɪn man ɔ sa ba wɔ́ nwʊn ɛlɔ, yí m'ɔ tɪ kɛ mín nwʊnnaan'n sin'n.

13 Kɛmɔ Ɛjɔlɛkpa'n dunman nun b'a bɔ mín kpaun'n, mɪn kulo kɛ ahan ɔ di wɔ́ ja nun ɛwa ɔ nɪan mín.

14 Nan kʊsʊ mɪn ngulo man kɛ mɪn bu wɔ́ nzin mɪn yɔ like fíí, nán wɔ́ ye ɛyɔlɛ nɪn a nyɔ man kɛ ememian like. Nan sɛ ɔ yɔ wɔ́ kunnun sʊ a, kanlanman nɪn ahɪ.

15 Ɛ 'su yí akpʊlʊwa a, ɔ yacili wɔ́ ɔ hyʊɪnlɪn yí nzin kaan, yí dɪɛ, anɪn ɔ nʊn wɔ́ tanlan dahuu.

16 Mɪɪn man ɔ sa ba wɔ́ nwʊn ɛlɔ biekun. Kʊsʊ sian dɪɛ, n'ɛ bu yí kɛ kanga kón, nan bu yí kɛ ɔ tɪ kpa tala kanga, bu yí kɛ wɔ́ ehulo anianman kpa. Mín dɪɛ, ɔ'a kaci mín nianman mɔ yí nwʊn cian mín sɛlɛ kpa. Yí nwʊn 'ba hian wɔ́ sɛlɛ kpa, afɪ ɔ tɪ wɔ́ kanga, ɛsɛ ɔ tɪ wɔ́ nianman wɔ yé Mɪn nun.

17 Yí ti, sɛ ɛ bu mín kɛ wɔ́ manngʊn y'ɔ le mín an, anɪn sɔ yí nun kpa kɛ mín yê ɛ lɛ sɔ mín nun ɔ.

18 Sɛ ɔ'a yɔ wɔ́ ɛtɛ bie a, sɛ kʊsʊ ɔ tua wɔ́ kalɛ a, fa yí kʊalaa gua mín sʊ.

19 Mín muonun, n ne mín sa mɪɪn kɛlɛ wɔ́ kɛ: Mín Pɔlʊ, mɪn 'tua kalɛ sɔ'n mɪn man wɔ́. Mín yê m man ɛ nyanlɪn ngʊan ɔ, nan kʊsʊ mɪn ngulo man kɛ mɪn kacɪ wɔ́ kɛ wɔ́ kʊsʊ ɛ tua mín kalɛ, ɛ tua mín ngʊan.

20 Ɔ tı sɔ, anianman, yɛ́ Mın dunman nun, mıın bʊtʊ wɔ́, sɔ yí nun man mín maan mín
ahʊnlın tɔ́ mín kunnun wɔ Kilisi ehulo nın anwʊn.
21 Mın de mın di kɛ ɛhı mɔ mıın kɛlɛ mın nwan wɔ́'n, kɛmɔ ɛ bu mín sʊanlan'n, like'n mɔ
mıın sɛlɛ wɔ́ kɛ ɛ yɔ́'n, ɛ 'yɔ bɔbɔ maan ɔ tala sʊ.

Ngalıɛ

22 Wɔ́ sa kan mín ngalıɛ nın an, sesie dabɛlɛ kʊn man mín. Afı, mın de mın di kɛ Nyanmıan
Kpili 'ba tie ɛmɔ mmʊtʊɛ'n-mɔ maan bɛ yı mín mın 'ba nıan ɛmɔ abʊsʊ.
23 Epafalası mɔ Kilisi Zozi dunman nun b'a tʊ yí nʊn mín fiadı'n, yí nwan ɔ 'yɔ wɔ́ like,
24 ɔ nʊn Maakı, ɔ nʊn Alisitakı, ɔ nʊn Deması, ɔ nʊn Luku, mɔ bɛ nʊn mín di junman'n.
25 Yɛ́ Mın Zozi Kilisi nwún ɛmɔ anwʊn anwunnvoe.

KALATA'N MƆ BƐ HƐLƐLI NWANLIN EBELE'N-MƆ'N

M'ɔ wɔ nun'n

Sʋanlan'n m'ɔ hɛlɛlɪ kalata ɛhɪ'n, ɔ'a ngɛlɛ man yí dunman ɔ'a ngua man nun. Nan kʋsʋ, ɔ tɪ sʋanlan m'ɔ kan *Gɛlɛkɪ anɪɛ'n kpa, ɔ sɪ Nyanmɪan Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kpa, ɛsɛ ɔ sɪ Zufʋ'n-mɔ amanmuo'n kʋsʋ kpa. Kɛ bɛ lɛ kpɪn bɛ kele'n, kalata sɔ'n wɔ Pɔlʋ dɪɛ'n-mɔ anun. Ɛ 'su yí akpʋlʋwa a, Apoləsʋ m'ɔ nʋn Pɔlʋ bɛ lili yé Mɪn junman'n y'ɔ hɛlɛlɪ kalata sɔ nɪn ɔ (Junman 18.24-28, 1 Kolɪntɪ 3.5-9, 4.1-2).

Ɔ hɛlɛlɪ kalata sɔ'n ɔ bʋtʋlɪ Ebele menian-mɔ mɔ b'a fa bé nwʋn b'a man Zozi mɔ bɛ lɛ kele bé ahʋlʋwa'n kɛ bɛ tíla bé dedi nɪn anun. Ɔ lɛ kele bé kɛ nvasʋɛ nnʋn man sʋ mman man bé kɛ bɛ yáci bé dedi'n bɛ tú bɛ sá bɛ lí Zufʋ'n-mɔ mala nɪn asʋ. Ɔ sanlɪn kɛ bé ti ele nɪn anwʋn ɛjɔlɛ mɔ Zozi Kilisi walɪ hanlɪn nɪn ala y'ɔ tɪ ananhɔlɛ ɔ.

B'a hye kalata nɪn anun nnyuan. Alimʋa dɪɛ'n (yí ti 1.4-10.18) man yɛ nwun yí kɛ Zozi ti kpili kpa tala nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ. Ɔ tɪ kpili kpa tala *Moyizɪ nʋn nyɪhyɛ daba'n tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ. Zozi tɪ yé tɛɛyɪfʋɛ kpain wɔ Nyanmɪan anyunnun. Ɔ tɪ kɛ Mɛlɛkɪsedɛkɪ mɔ anɪn ɔ tɪ belemgbin ɛsɛ ɔ tɪ tɛɛyɪfʋɛ Abalahamʋn mɛlɛ sʋ'n. Zozi muonun falɪ yí nwʋn yɪlɪ tɛɛ ɔ falɪ yé ɛtɛ'n-mɔ sʋalɪ. Yé ɛtɛ sɔ'n-mɔ, nyɪhyɛ daba nɪn anun tɛɛ'n mɔ bɛ yɪ'n ngʋala man bé cici.

M'ɔ tian yí nnyuan'n (10.19-13.17), ɔ lɛ wowula Ebele'n-mɔ anwʋnsɛlɛ kɛ bɛ bó mɔndɪnlɪn bé dedi nɪn anun kɛ daba mma'n mɔ bɛ lili kunnunmun'n yɔlɪ yí'n. Nyila nʋn ahɪn ebisa y'ɔ fa gua yí kalata nɪn abʋ ɔ.

Zozi Kilisi, m'ɔ tɪ Nyanmɪan Awa'n,

ɛ 'nwun kɛ ɔ kpɪn tɪ yɪ'n

1 Daba nɪn anun, Nyanmɪan nanndɪlɪ yí mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ asʋ ɔ hanlɪn ɛjɔlɛ ɔ helelɪ yé nan-mɔ. Ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ yɔ dede a, anɪn Nyanmɪan a sɪn atɪn ngacile dɔʋn asʋ ɔ'a han.

2 Nan tɛmʋn'n mɔ yɛ wɔ nun m'ɔ tɪ mɛlɛ kasian'n, Nyanmɪan nanndɪ yí Wa nɪn asʋ yê ɔ'a han ɛjɔlɛ ɔ'a hele yé ɔ. Baa sɔ'n, Nyanmɪan nanndɪ yí sʋ y'ɔ sesielɪ mân nɪn ɔ. Yí dein yê ɔ'a yɪ yí ɔ'a fa ninnge kʋalaa ɔ'a wula yí sa nun ɔ.

3 Yí y'ɔ man yɛ nwun Nyanmɪan Kpili anunminnyanmʋn nɪn ɛta m'ɔ ta nɪn ɔ. Kɛ Nyanmɪan Kpili'n kpɪn tɪ yí nɪn ala kpɛ y'ɔ le yí. Yí Nʋan Ɛjɔlɛ'n m'ɔ tɪ tunmin'n le ninnge'n kʋalaa anun. M'ɔ yuelɪ menian'n-mɔ ɛtɛ ecicie nɪn anwʋn junman'n di'n, ɔ fʋlɪ hɔlɪ nyanmɪansʋ. Ɔ hɔlɪ tanlanlɪn anunminnyanmʋn belemgbin bia nɪn asʋ Tunminfʋɛ Nyanmɪan Kpili asa fama sʋ.

Zozi Kilisi tɪ kpili tala nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ

4 Nyanmɪan Awa'n tɪ kpili tala nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ. Ɔ man dunman'n mɔ Nyanmɪan tʋnlɪn yí'n tɪ kpili tala nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ dɪɛ'n.

5 Nyanmɪansʋ bɔfʋɛ benin yê cɪan kʋn Nyanmɪan a han a hele yí kɛ:
Ɛ tɪ mín Wa,
ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, wó Sɪ y'ɔ le mín'n?

Cɪan bie lé, ɔ selɪ man yí mmɔfʋɛ'n-mɔ anun bie kɛ:
Mɪn 'ba kaci wó Sɪ,
nán wó kʋsʋ ɛ 'kaci mín Wa.

6 Nan cɪan mɔ Nyanmɪan 'man yí Bamuan Baa'n ba mân nɪn anun'n, ɔ hanlɪn kɛ:
Nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ kʋalaa, bɛ kótʋ yí.

7 Ɛ 'nwun nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ'n mɔ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun'n:
Nyanmɪan man yí mmɔfʋɛ'n-mɔ
kaci kɛ anwʋnman,
ɛsɛ ɔ man yí ngʋa'n-mɔ kaci kɛ sîn tofeleman.

8 Nan m'ɔ tʋ de Baa'n, b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ:
Nyanmɪan Kpili, wó dɪɛ ɛ tɪ belemgbin cɪan daa.
Ɛ bu mân'n sɛsɛ sʋ.
9 *Ɛ kulo ananhɔlɛ'n,*
nan ɛtɛ'n dɪɛ, ɛ kpɔ yí sʋnman.
Nyanmɪan, wó Nyanmɪan nɪn a yɪ wó,
ɔ'a man ɛ di fɛ,
ɔ'a fa anatɪlɪ ɔ'a gua wó ti sʋ

m'ɔ kele kɛ ɛ tala wɔ́ manngʋn'n-mə kʋalaa ɔ.
10 B'a hɛlɛ yí biekun kɛ:
Mín Mɪn, wɔ́ dein yê abʋbə nɪn anun
ɛ bəlɪ mân nɪn ɔ.
Ɛsɛ anwunno'n tɪ wɔ́ sa ati like.
11 *Ninnge sə'n-mə tɛmʋn 'ba sɪn*
nan wɔ́ dɪɛ, wɔ́ tɛmʋn'n nzɪn man lé.
Anwunno nʋn asɪ 'ba yə kɛ ɛtanlan daba.
12 *Ɛ 'bubu bɛ́ kɛ taladɪɛ.*
Ɛsɛ ɛ 'kaci bɛ́ kɛ bɛ kaci taladɪɛ'n.
Nan wɔ́ dɪɛ, kɛ ɛ tɪ yí'n yê ɛ tɪ ɔ.
Wɔ́ mɛlɛ'n le man ayuelɪɛ.
13 Cɪan bie lé, Nyanmɪan hanlɪn helelɪ man yí mməfʋɛ'n-mə anun kʋn kɛ:
Tanlan mín sa fama sʋ
nán mɪn 'ba fa wɔ́ mgbəfʋɛ'n-mə
mɪn gua wɔ́ ja abʋ
kɛ bia'n mə belemgbin sesie yí ja sʋ'n.
14 Nan nyanmɪansʋ mməfʋɛ'n-mɔ, bɛ tɪ bɛ́ dɪɛ sɛ? Bɛ́ kʋalaa, bɛ tɪ wawɛ. Bɛ sʋ Nyanmɪan. Ɔ sʋan bɛ́ maan bɛ bʋka bɛ́ mə b'a nyan bɛ́ ti mə Nyanmɪan 'fa yí ngʋan'n man bɛ́'n.

2

Bɛ mán yɛ́ ti tánlan

nyanmɪansʋ ngʋan nɪn anwʋn ɛjəlɛ nɪn asʋ kpa
1 Ɛhɪka ati, ananhəlɛ ɛjəlɛ'n mə y'a tɪ'n, bɛ mán yɛ́ ti tánlan sʋ kpa yɛ nánndɪ sʋ nán y'a mminlin man.
2 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan nanndɪlɪ nyanmɪansʋ mməfʋɛ'n-mə asʋ yê ə falɪ mala'n manlɪn *Moyizɪ ə. Bɛ́ mə bɛ yəlɪ anzʋsɛlɛ ɛjəlɛ sɔ nɪn anwʋn'n, bɛ nyanlɪn yí nwʋn ahatua m'ɔ sɛ fata'n.
3 Ɛhɪ a, anɪn yɛ 'yə sɛ nán y'a nyan yɛ́ ti, mə y'a mmu man nyanmɪansʋ ngʋan'n like'n? Afɪ yɛ́ Mɪn Zozi muonun a li mʋa a han ɛjəlɛ sə'n yê bɛ́ mə bɛ tɪlɪ'n kʋsʋ a hele kɛ ə tɪ ananhəlɛ sakpa.
4 Kɛmə ɛjəlɛ sə'n tɪ ananhəlɛ sakpa'n, bɛ́ mə bɛ lili yɛ́ Mɪn Zozi anwʋn adanzɪɛ'n, Nyanmɪan nanndɪlɪ bɛ́ sʋ ə yəlɪ nzəlɛ nʋn asinbɛnwʋn ninnge ngacile dəʋn. Ɛsɛ ə nanndɪ yí Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn asʋ, ə manlɪn bɛ́ tunmin maan bɛ lili junman ngacile ngacile m'ɔ kulo'n.

Zozi a kaci kulo sʋanlan

maan menian'n-mə nyan nyanmɪansʋ ngʋan'n
5 Ɛhɪ, mân fʋfəlɛ'n mə yɛ lɛ kan yí nwʋn ɛjəlɛ'n, nán nyanmɪansʋ mməfʋɛ'n-mə yê Nyanmɪan a yɪ bɛ́ kɛ bɛ lí sʋ kpain ə.
6 Kʋsʋ Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ nɪn anun lɪka kʋn, b'a hɛlɛ yí kɛ:
Nyanmɪan Kpili, kulo sʋanlan tɪ yí dɪɛ sɛ
mə wɔ́ ti 'kacɪ yí ɔ?
Kulo sʋanlan dasannin tɪ nzu
mə ɛ 'nɪan yí ɔ?
7 *A han yí asɪ mɛlɛ kaan sʋa*
a man nyanmɪansʋ mməfʋɛ'n-mə a tala yí.
A man ɔ'a nyan anunminnyanmʋn
ə nʋn asasʋɛ kɛ belemgbin.
8 *A man yí tunmin like biala asʋ.*
Sɛ bɛ kan kɛ Nyanmɪan a man yí tunmin like biala asʋ a, anɪn ə kele kɛ like fíí nnʋn ɛbɛlɛ mə sʋanlan le man sʋ tunmin ə. Nan kʋsʋ kɪkaala dɪɛ, yɛ nnwun man kɛ sʋanlan le tunmin like biala asʋ.
9 Nan yɛ nwun yí kɛ Zozi mə Nyanmɪan a han yí asɪ mɛlɛ kaan sʋa a man nyanmɪansʋ mməfʋɛ'n-mə a tala yí'n, Nyanmɪan adawʋlʋman, ə'a wu ə'a man menian'n-mə kʋalaatin. Ewue'n m'ɔ wuli nɪn ati, yɛ nwun yí sian dɪɛ kɛ ɔ'a nyan anunminnyanmʋn ə nʋn asasʋɛ kɛ belemgbin.
10 Afɪ Nyanmɪan y'ɔ bəlɪ like biala ə. Ɛsɛ yí y'ɔ man like biala jin yí ja nun ə. Ɔ hulolɪ kɛ Zozi fɛ́ dede ə gúa yí bʋ bəkɔə maan menian dəʋn nyán bɛ́ ti bɛ wʋ́lʋ yí anunminnyanmʋn nɪn anun. Ɔ sanlɪn kɛ Zozi y'ɔ man menian'n-mə nyan ngʋan ə.
11 Zozi m'ɔ tɪ menian'n-mə anwʋn fi bɛ́ ɛtɛ nɪn anun'n, ə nʋn bɛ́ mə ə'a man bɛ́ nwʋn a tɪ'n, bɛ́ kʋalaa bɛ́ Sɪ'n tɪ kʋn. Ɛhɪka ati, sɛ Zozi fɛlɛ bɛ́ yí nianman-mə a, nyian ngun man yí.

12 Afɪ ɔ'a han yí kɛ:
Nyanmɪan, mɪn 'kan wɔ́ nwʋn ɛjɔlɛ'n
mɪn kele mín nianman'n-mɔ.
Mɪn 'tʋ ejue mɪn yɪ wɔ́ ayɛ bagua nɪn anun.
13 Ɛsɛ ɔ'a han yí biekun kɛ:
Mɪn 'fa mín lʋa'n mɪn wula Nyanmɪan Kpili anun.
Ɛsɛ yí nwan:
Mma'n-mɔ mɔ Nyanmɪan falɪ bɛ́ manlɪn mín'n,
ɛ 'nwun bɛ́ nʋn mín.
14 Kɛmɔ mma sɔ'n-mɔ tɪ kulo menian mɔ moja wɔ bɛ́ nwʋnnaan nɪn anun'n, Zozi kʋsʋ kacili yí nwʋn kulo sʋanlan kɛ bɛ́. Ɔ yɔlɪ yí sɔ nán ɔ'a nyan atɪn, ɔ fi ewue'n m'ɔ wuli'n, ɔ'a sɛcɪ Abɔnsanmʋn tunmin'n m'ɔ le yí ewue nɪn asʋ'n.
15 Abɔnsanmʋn tunmin sɔ'n, Zozi a sɛcɪ yí maan bɛ́ mɔ bɛ́ asɪtanlan nɪn anun bɛ sulo ewue'n, mɔ b'a kaci kɛ nganga'n, bɛ nyan bɛ́ ti.
16 Afɪ ɔ tɪ ananhɔlɛ, nán nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ y'ɔ bʋka bɛ́ ɔ. Nan Abalahamʋn asasʋ'n-mɔ y'ɔ bʋka bɛ́ ɔ.
17 Ɛhɪka ati, like kʋalaa anun, ɔ'a kaci yí nwʋn kɛ yí nianman'n-mɔ. Ɔ'a yɔ yí sɔ ɔ'a kaci bɛ́ tɛɛyɪfʋɛ kpain. Ɔ kan ananhɔlɛ ɛsɛ ɔ fa ati anun kpa ɔ di yí junman'n Nyanmɪan anyunnun maan menian'n-mɔ kʋalaa nyan ɛtɛ face.
18 Kɛmɔ Zozi muonun nwunlin yalɛ mɛlɛ mɔ Abɔnsanmʋn sɔlɪ yí nɪanlɪn'n, sian dɪɛ, bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ wɔ asɪtanlan sɔ nɪn anun'n, ɔ kʋala tɪ bɛ́ nyanman nun.

3

Zozi tɪ kpili tala Moyizɪ

1 Ɛhɪka ati, anianman anwʋntɪɛ mma, ɛmɔ mɔ Nyanmɪan a fɛlɛ ɛmɔ ɔ'a man ɛmɔ a kaci yí menian'n, ɛmɔ fá bɛ́ nyɪn bɛ tó Zozi. Ɔ sanlɪn kɛ dedi'n mɔ yɛ lɛ kan yí ɛjɔlɛ yɛ kele eyuadɪ'n, Zozi yê Nyanmɪan a yɪ yí kɛ ɔ káci sʋ tɛɛyɪfʋɛ kpain ɔ.
2 Tɛɛyɪfʋɛ junman sɔ'n mɔ Nyanmɪan helelɪ Zozi kɛ ɔ lí'n, Zozi lili yí ananhɔlɛ nun kɛ *Moyizɪ kʋsʋ lili yí wɔ Nyanmɪan menian'n-mɔ kʋalaa afian'n.
3 Kɛ sʋanlan m'ɔ kɔ si sua nyan anunminnyanmʋn tala sua'n muonun'n, Zozi kʋsʋ a nyan anunminnyanmʋn a tala Moyizɪ.
4 Sua biala, sʋanlan y'ɔ si ɔ. Nan kʋsʋ sʋanlan'n m'ɔ bɔlɪ like biala'n y'ɔ le Nyanmɪan.
5 Moyizɪ a, junman'n mɔ Nyanmɪan helelɪ yí kɛ ɔ lí'n, ɔ lili yí ananhɔlɛ nun wɔ Nyanmɪan menian'n-mɔ kʋalaa afian. Ɛjɔlɛ mɔ Nyanmɪan kulo kɛ ɔ kan'n, ɔ fa wula Moyizɪ anʋan maan ɔ kan.
6 Nan Kilisi a, anɪn ɔ tɪ kɛ baa mɔ b'a sie yí awulo kpain ɔ. Nan sɛ yɛ tila yɛ́ dedi nɪn anun kpa ɔ nʋn anyɪndasʋɛ'n m'ɔ man yɛ di ndutue'n dede ɔ kɔ ju yí ayuelɪɛ a, anɪn yí awulo y'ɔ le yɛ́.
7 Afɪ Nyanmɪan Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn a han kɛ:
Sɛ ɛnɛ ɛmɔ tɪ Nyanmɪan anɪn nɪn an,
8 *nán bɛ totua bɛ́ nzʋ'n kɛ daba ɛmɔ anan-mɔ yɔlɪ*
mɛlɛ mɔ bɛ jasʋlɪ yí kɔmɪn anun'n.
Nán bɛ yɔ kɛ cɪan mɔ ɛmɔ anan-mɔ sɔlɪ yí
bɛ nɪanlɪn wɔ ɛwâ nɪn anun ɛlɔ'n.
9 *Nyanmɪan nwan: Ɛlɔ, ɛmɔ anan-mɔ jɪjɪlɪ mín*
bɛ sɔlɪ mín bɛ nɪanlɪn
sunnzun mɔ bɛ nwunlin yí kʋalaa
mɔ n yɔlɪ manlɪn bɛ́ afʋɛ abulanan nɪn anun'n.
10 *Ɔ man m'an fa bɛ́ nwʋn sikpɛ*
m'an wula mín kunnun
nán m'an han kɛ:
Bɛ tɪ menian mɔ bɛ́ ahʋnlɪn bɔ nvo,
bɛ nnanndɪ man mín atɪn nɪn asʋ.
11 *Bɛ́ nwʋn ɛya'n m'ɔ kun mín nɪn ati,*
m'an han ndâ kɛ:
Ɛnwʋnmɪan ele mân'n
mɔ m'an sesie m'an man bɛ́'n,
cɪan bie lɛ́, bɛ ngɔ hɔ man nun ɛlɔ.
12 Ɛhɪka ati, anianman-mɔ, ɛmɔ síe bɛ́ nwʋn ye. Sɛ ɛmɔ sie bɛ́ nwʋn ye a, ɛmɔ anun bie fíí ngɔ nyan man ahʋnlɪn ɛtɛ. Bie fíí ngɔ yaci man yí dedi'n ngɔ tʋ man nán ɔ'a kaci yí nzin ɔ'a si Tɪasɪfʋɛ Nyanmɪan.

13 Nan m'ɔ wɔ nun'n, ɛmɔ wówula bɛ́ nwʋn anwʋnsɛlɛ alıhıan biala. Afı, yɛ́ ti yê b'a hɛlɛ wɔ
Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ: *Ɛnɛ nın ɔ.* B'a hɛlɛ yí sɔ nán ɛmɔ anun bie ati a ngaci man ɔ'a ndɔ man
ɛtɛ nın anun.
14 Afı yɛ nʋn Kilisi a yɔ kʋn. Nan kʋsʋ ɔ di kɛ yɛ tila dedi'n mɔ yɛ nyanlın yí ngɛlɛmɔ nun
nın anun kpa kpolo dede ɔ kɔ ju yí ayuelıɛ.
15 Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun'n:
Sɛ ɛnɛ ɛmɔ tı Nyanmıan anın nın an,
nán bɛ totua bɛ́ nzʋ'n kɛ daba ɛmɔ anan-mɔ yɔlı
mɛlɛ mɔ bɛ jasʋlı yí kɔmın anun'n.
16 Nwan menian dıɛ-mɔ yê bɛ tılı Nyanmıan anın'n kʋsʋ bɛ jasʋlı yí kɔmın anun'n? Menian
sɔ'n-mɔ y'ɔ le bɛ́ kʋalaa mɔ Moyizı nʋn bɛ́ fi Ezipiti mân nın anun fitelı'n.
17 Nwan-mɔ yê Nyanmıan sikpɛ'n hyılı bɛ́ afʋɛ abulanan'n mɔ bɛ lili wɔ ɛwâ nın anun ɛlɔ'n?
Nyanmıan sikpɛ'n hyılı bɛ́ mɔ bɛ hulolı ɛtɛ nın ɛyɔlɛ'n. Bɛ́ yê bɛ wuli ɛwâ nın anun ɛlɔ nın ɔ.
18 Yê nwan-mɔ anwʋn yê Nyanmıan hanlın ndâ kɛ bɛ ngɔ man yí ɛnwʋnmıan ele mân nın
anun ɛlɔ bie'n? Nyanmıan hanlın ndâ'n gualı bɛ́ mɔ bɛ jasʋlı yí kɔmın anun nın anwʋn.
19 Yɛ nwun yí yuein kɛ b'a ngʋala man ɛnwʋnmıan ele mân nın anun kɔ. Ɔ sanlın kɛ b'a
nne man Nyanmıan b'a nni man.

4

Nyanmıan ɛnwʋnmıan ele mân'n.

1 Nan yɛ́ dıɛ, Nyanmıan a bɔ yɛ́ anɔhʋba kɛ yɛ kʋala kɛ yɛ kɔ yí ɛnwʋnmıan ele mân nın
anun bie. Ɛhıka ati, yɛ síe yɛ́ nwʋn ye nán sʋanlan fíí a nga man ası ɛmɔ afian ɛlɔ.
2 Ɔ sanlın kɛ y'a tı Ɛjɔlɛkpa'n kɛ bɛ́ kʋsʋ bɛ tılı yí daba ɛwâ nın anun ɛlɔ'n. Nan kʋsʋ b'a mmu
man Ɛjɔlɛkpa sɔ'n like. Afı, mɛlɛ mɔ bɛ tılı'n, b'a nne b'a nni man.
3 Nan yɛ́ mɔ yɛ de yɛ di'n, ɛnwʋnmıan ele mân sɔ'n mɔ Nyanmıan lɛ kan yí ɛjɔlɛ'n, yɛ 'kɔ
nun bie. Afı Nyanmıan lɛ kele kɛ:
Bɛ́ nwʋn ɛya'n m'ɔ kun mín nın ati,
m'an han ndâ kɛ:
Ɛnwʋnmıan ele mân'n
mɔ m'an sesie m'an man bɛ́'n,
cıan bie lé bɛ ngɔ hɔ man nun ɛlɔ.
Mɔ Nyanmıan 'kan ɛjɔlɛ sɔ'n, anın ɔ'a li mʋa ɔ'a bɔ mân'n dada ɔ'a yue yí junman'n di.
4 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun lıka kʋn, b'a hɛlɛ ɛlɛsʋ nın anwʋn ɛjɔlɛ kɛ: *Nyanmıan falı cıan nsian ɔ*
lili yí junman'n kʋalaatin nan yí ɛlɛsʋ nın asʋ, ɔ lelı yí ɛnwʋnmıan.
5 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ bɛ hanlın yí daba'n, bɛ lɛ kan yí ɛwa biekun kɛ: *Ɛnwʋnmıan ele mân'n mɔ m'an*
sesie m'an man bɛ́'n, cıan bie lé bɛ ngɔ hɔ man nun ɛlɔ.
6 Alimʋa mma'n-mɔ mɔ bɛ tılı Ɛjɔlɛkpa'n mɔ b'a nne b'a nni man'n, b'a ngɔ man Nyanmıan
ɛnwʋnmıan ele mân nın anun bie. Nan kʋsʋ atın wɔ nun man mmie-mɔ kɛ bɛ wólʋ
Nyanmıan ɛnwʋnmıan ele mân nın anun.
7 Ɛhıka ati, Nyanmıan a sie cıan fʋfɔlɛ kʋn biekun mɔ bɛ fɛlɛ yí "ɛnɛ". Ɛnɛ sɔ'n mɔ b'a hɛlɛ yí
ɛbɛlɛ'n, afʋɛ dɔʋn kpa sınlın, Nyanmıan nanndılı belemgbin *Davidi asʋ ɔ hanlın kɛ:
Sɛ ɛnɛ ɛmɔ tı Nyanmıan anın nın an,
nán bɛ totua bɛ́ nzʋ'n.
8 Sɛ ɔ tı kɛ Zozie m'ɔ lili Moyizı aja nun'n hʋalı bagua'n nʋn ɛnwʋnmıan ele mân nın anun
kɔ a, ahan Nyanmıan a ngan man cıan fʋfɔlɛ kón anwʋn ɛjɔlɛ ɛhı anzin.
9 Ɛhı, yɛ nwun yí kɛ ɛnwʋnmıan ele cıan kʋn tɛ wɔ ɛbɛlɛ man Nyanmıan menian'n-mɔ.
10 Afı sʋanlan m'ɔ wɔ Nyanmıan ɛnwʋnmıan ele mân nın anun'n, anın ɔ lɛ de yí ɛnwʋnmıan
yí junman elie nın anun kɛ Nyanmıan lelı yí ɛnwʋnmıan'n.
11 Ɛhıka ati, yɛ bó mɔndınlın yɛ wólʋ ɛnwʋnmın ele mân sɔ nın anun. Nán bɛ man yɛ́
nunhan bie yɔ anzʋsɛlɛ ɔ ka yí ɛtɛ nın anun kɛ yɛ́ nan-mɔ yɔlı yí ɛwâ nın anun ɛlɔ'n.
12 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n wɔ ɛbɛlɛ dahuu, ɛjɔlɛ m'ɔ kɔ han'n, ɔ kpın sʋ. Ɔ yɔ nâ
tala dadıɛ ngacile biala mɔ b'a si yí nyunnun nʋn yí nzin ɔ. Kɛ dadıɛ'n wɔ sʋanlan an, ɔ bɔ
fite'n, Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n kʋsʋ nwun ɛjɔlɛ m'ɔ wɔ sʋanlan ati anun ɔ nʋn m'ɔ kɔ jʋnlın'n
ɔ bua yí ndɛɛ.
13 Ninnge'n mɔ Nyanmıan bɔlı'n, fíí nnʋn man ɛbɛlɛ m'ɔ fʋn yí nyın ɔ. Yí nyunnun, yí kʋalaa
wɔ jawe nun. Yí ja asʋ yê yɛ 'bu yɛ́ junman'n mgbʋnndan ɔ.
14 Ɛhıka ati, dedi'n mɔ yɛ le yí mɔ yɛ lɛ bɔ yɛ kele mân'n, yɛ tíla nun kpolo. Afı yɛ le tɛɛyıfʋɛ
kpain kʋn mɔ ɔ'a hɔ dede ɔ'a ju Nyanmıan muonun anyunnun. Tɛɛyıfʋɛ kpain sɔ'n y'ɔ le Zozi
m'ɔ tı Nyanmıan Awa'n.

15 Yé tɛɛyɪfʋɛ kpain'n kʋala yé nyanman nun tɪ wɔ emian ngacile kʋalaa anun. Nan kɛmɔ
Abɔnsanmʋn sɔlɪ Zozi nɪanlɪn yí kʋalaa anun mɔ yí sa a ngan man yí'n, ɔ man sɔnɪan nɪn
anun, Zozi kʋala tɪ yé nyanman nun.
16 Ɛhɪka ati, nán man yɛ sulo, nan yɛ hyʋ́ɪn yɛ kpʋ́nnge Anwunnvoe Enwunfʋɛ Nyanmɪan'n
m'ɔ tɪ belemgbin bia nɪn asʋ'n. Ɔ nwun yé nwʋn anwunnvoe ɔ fa yé ɛtɛ'n-mɔ ce yé. Ɛsɛ mɛlɛ
mɔ emian'n kɔ tʋ yé'n, ɔ 'tɪ yé nyanman nun.

5

Zozi y'ɔ tɪ tɛɛyɪfʋɛ kpain nɪn ɔ.

1 Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ kpain biala mɔ bɛ kɔ nɪan menian'n-mɔ anun bɛ kɔ yɪ yí'n, ɔ di asafian.
Ɛtɛ nɪn anwʋn tɛɛ ɛyɪɛ'n nʋn acɛdɪɛ'n, yí yê ɔ fa man Nyanmɪan ɔ.
2 Kɛmɔ tɛɛyɪfʋɛ sɔ'n muonun tɪ kulo sʋanlan'n, ɔ kʋala kɛ ɔ nwun bé mɔ bɛ nzɪ man
Nyanmɪan mala'n nʋn bé mɔ b'a fʋn'n-mɔ anwʋn anwunnvoe. Ɔ sanlɪn kɛ, yí muonun ɔ
kʋala kɛ ɔ fʋn.
3 Ɛhɪka ati, ɔ di kɛ ɔ yɪ yí muonun yí ti tɛɛ kɛ ɔ yɪ bagua nɪn ati tɛɛ'n.
4 Sɛ Nyanmɪan muonun a nvɛlɛ man sʋanlan kʋn kɛ ɔ fɛlɛlɪ Moyizɪ anianman Aalʋn ɔ sielɪ
yí tɛɛyɪfʋɛ kpain nɪn an, sʋanlan fíí ngʋala njasʋ man ɔ nzie man yí nwʋn tɛɛyɪfʋɛ kpain.
5 Kilisi muonun a njasʋ man ɔ'a nzie man yí nwʋn tɛɛyɪfʋɛ kpain. Nan Nyanmɪan muonun
a han a hele yí kɛ:
Ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, ɛ tɪ mín Wa,
mín kʋsʋ n dɪ wó Sɪ.
6 Ɛsɛ ɔ'a han yí lɪka fʋfɔlɛ biekun kɛ:
Ɛ tɪ tɛɛyɪfʋɛ titi
kɛ Mɛlɛkɪsedɛkɪ tɪ yí'n.
7 Mɔ anɪn Zozi wɔ asɪɛ nɪn asʋ ɛwa'n, ɔ yɔlɪ asɔnɪn ɔ tɪanlɪn sɛlɛ kpa ɔ sunlin fɛlɛlɪ Nyanmɪan
m'ɔ kʋala yí de fi ewue nun'n. Kɛmɔ Zozi manlɪn Nyanmɪan anyɪnnzɔ nɪn ati, Nyanmɪan
kʋsʋ tielɪ yí.
8 Zozi tɪ Nyanmɪan Awa, kʋsʋ yí amannɪnhunlun nɪn anun, ɔ manlɪn Nyanmɪan anyɪnnzɔ.
9 Mɔ Nyanmɪan man Zozi fʋlɪ hɔlɪ nyanmɪansʋ yuelɪ'n, Zozi a kaci bé kʋalaa mɔ bɛ man yí
anyɪnnzɔ'n, bé nyanmɪansʋ ngʋan baka.
10 Ɛhɪka ati, Nyanmɪan a sie yí tɛɛyɪfʋɛ kpain kɛ ɔ sielɪ Mɛlɛkɪsedɛkɪ'n.

Ɛkannzvɛ

11 Yɛ le ɛjɔlɛ dɔʋn yɛ kan yɛ kele ɛmɔ ɛhɪ anwʋn, nan kʋsʋ, yí bʋ etue yɔ sɪ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ
ndɪ man ɛjɔlɛ bʋ ndɛ.
12 Ɛmɔ mɔ ahan ɛmɔ lɪlɪ y'ɔ di kɛ ɛmɔ kekele menian'n-mɔ Nyanmɪan anwʋn ɛjɔlɛ'n, ɛmɔ
kulo kɛ bɛ kekele ɛmɔ Nyanmɪan anwʋn ɛjɔlɛ fɔtɪlɪ'n-mɔ biekun. Alɪɛ mɔ ɛmɔ 'kpʋnndɛ bɛ
di'n, ɛhɪ nɔfanlan yê ɛmɔ tɛ nʋn ɔ.
13 Sʋanlan biala m'ɔ tɛ nʋn nɔfanlan'n, anɪn ɔ tɪ batʋnman. Ɔ nzɪ man amanmuo sɛsɛ'n mɔ
Nyanmɪan lɛ kpʋnndɛ'n.
14 Nan bé mɔ b'a tin'n, bé yê bɛ di alɪɛ ketee nɪn ɔ, afɪ bé dɪɛ bé ti a tin. Bɛ sɪ like m'ɔ tɪ kpa
nɪn angʋnmɪn. Bɛ sɪ m'ɔ tɪ man kpa'n kʋsʋ angʋnmɪn.

6

1 Ɛhɪka ati, yɛ yáci ɛjɔlɛ asɪ asɪ'n m'ɔ tʋ de Kilisi'n nán yɛ wʋ́lʋ mgbili mgbili'n-mɔ anun. Yɛ
yáci ɛjɔlɛ'n m'ɔ tʋ de nyɔlɪɛ ɛtɛ nɪn ɛyacie'n, Nyanmɪan anwʋn dedi'n,
2 ɛsɔnɪan ngacile nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n, bé sa'n mɔ bɛ fa bɛ fua menian'n-mɔ asʋ m'ɔ kele
kɛ Nyanmɪan a fa yí nyila nɪn a man'n, ewuetinnge'n nʋn menian'n-mɔ fʋɔ ebue'n mɔ
Nyanmɪan 'ba bu bé'n. Ninnge sɔ'n-mɔ, yɛ ngan man bé nwʋn ɛjɔlɛ kón.
3 Nan yɛ hó yé nyunnun. Sɛ Nyanmɪan man atɪn an, mɔ yɛ 'ba yɔ nɪn anɪn.
4 Ɛhɪ, bé mɔ bɛ nanndɪ Nyanmɪan jawe nɪn anun'n, Nyanmɪan a yeyila bé ɔ'a man b'a nyan
yí Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n.
5 B'a nwun yí kɛ yí Nʋan Ɛjɔlɛ'n tɪ like kpa. B'a nwun mân fʋfɔlɛ'n m'ɔ lɛ sesie nɪn anun
tunmin'n.
6 Nan sɛ bɛ kaci bé nzin bɛ si Nyanmɪan, nán yí Nʋan Ɛjɔlɛ'n nvalɪ man bé nwʋn fíí kón an,
bɛ ngʋala man like fíí kón yɔ maan bɛ sa bé nzin yí nwʋn ɛlɔ. Ɔ sanlɪn kɛ menian sɔ'n-mɔ bʋbɔ
Kilisi kʋlʋwa nɪn asʋ biekun ɛsɛ bɛ gua yí nyunnun asɪ menian nun.
7 Tɛmʋn mɔ esue tɔ asɪɛ kʋn asʋ titi mɔ alɪɛ fite sʋ man bé mɔ b'a lua'n, asɪɛ sɔ'n, anɪn
Nyanmɪan a yeyila yí.
8 Nan sɛ eminlan mmowe nʋn ndile ɛtɛ fifi sʋ a, anɪn ɔ'a yɔ mgban ɔ'a ju yí sasan ɛbɔ. Yí
agualɪɛ nun, bɛ tʋ nun sîn.

9 Anianman-mə, sɛ bəbə yɛ lɛ kan sɔ a, yɛ de ɛmə yɛ di kpa. Yɛ sɪ kɛ ɛmə nanndɪ atɪn kpa'n
m'ɔ fite nyanmɪansʊ ngʊan nɪn asʊ.
10 Afɪ Nyanmɪan dɪɛ, ɔ mmu man kpɔfʊndɛɛ. Junman'n mə ɛmə lɛ di'n, ye'n mə ɛmə a yɔ
m'ɔ kele kɛ ɛmə kulo Nyanmɪan, mə ɛsɛ ɛmə tɛ yɔ tɛ man Zozi menian'n-mə mə bɛ tɪ ɛmə
anianman'n, Nyanmɪan alʊa nvi man.
11 Nan yɛ kulo kɛ ɛmə nunhan kʊn biala bɔ́ məndɪnlɪn, ɔ héle kɛ ɔ kulo Nyanmɪan dede ɔ
kɔ ju yí ayuelɪɛ, nán ɛmə asa a han mə ɛmə lɛ kpʊnndɛ yí Nyanmɪan asa nun'n kpa bɔkɔɔ.
12 Yí ti, nán man ɛmə kaci ɛfʊanfʊɛ. Nan ɛmə sín dedi mma'n-mə atɪn dɪɛ nɪn asʊ. Ɔ sanlɪn
kɛ bɛ si abʊtalɛ dede bɛ́ sa kan like'n mə Nyanmɪan kɔ fa kɔ bɔ bɛ́ anɔhʊba'n.
13 Mə Nyanmɪan 'bə Abalahamʊn anɔhʊba'n, ɔ hanlɪn ndâ tʊlɪ sʊ. Kɛmə sʊanlan fíí nnʊn
man ɛbɛlɛ m'ɔ tɪ kpili tala yí'n, yí muonun ɔ hanlɪn yí ti.
14 Yí nwan: *Mɪn kan mín ti kɛ mɪn 'yeyila wɔ́ sʊ maan ɛ di ata kpili kpa.*
15 Mə Abalahamʊn tɪlɪ ɛjəlɛ sɔ'n, ɔ sili abʊtalɛ dede yí sa hanlɪn like'n mə Nyanmɪan falɪ bəlɪ
yí anɔhʊba'n.
16 Nan sɛ menian'n-mə 'kan ndâ a, bɛ kan sʊanlan m'ɔ tala bɛ́ nɪn ati. Ndâ sɔ'n tɪ
ajinlanmun. Yí y'ɔ man ɛjəlɛ'n kpɛ ɔ.
17 Nan Nyanmɪan kʊsʊ ajʊnlɪn nun an, anɪn ɔ kulo kɛ bɛ́ m'ɔ di kɛ bɛ nyan anɔhʊba nɪn
anun ninnge'n, bɛ nwun yí yuein kɛ ɛjəlɛ'n m'ɔ fi yí nʊan fitelɪ'n, ɔ ngaci man yí lé. Ɛhɪka ati
y'ɔ hanlɪn ndâ tʊlɪ anɔhʊba nɪn asʊ ɔ.
18 Anɔhʊba'n nʊn ndâ'n tɪ ninnge nnyuan mə bɛ ngʊala man yí kaci, ɛsɛ Nyanmɪan ngʊala
man nun ato di. Ninnge sɔ nnyuan'n wula yɛ́ mɔ y'a nyan ɛfɪabɛlɛ Nyanmɪan anwʊn nɪn
anwʊnsɛlɛ. Ɛfɪabɛlɛ sɔ nɪn anun, ɔ di kɛ yɛ tila anyɪndasʊɛ like'n m'ɔ wɔ yɛ́ nyunnun nɪn anun
kpolo.
19 Kɛ sɛhɛ'n mə bɛ yɪ bɛ tʊ asue nɪn anun man meli'n jinlan bi'n, anyɪndasʊɛ like'n kʊsʊ
man yɛ́ ɛkala'n jin bi. Anyɪndasʊɛ like sɔ'n man yɛ bɔ tala nyanmɪansʊ asɔnɪn sua nɪn anun
mgbɛnun ɛtanlan'n. Yɛ kɔ dede yɛ ju lɪka nwannzan-nwannzan'n kɛ tɛɛyɪfʊɛ kpain'n.
20 Ɛbɛlɛ yê yɛ́ dunman nun, Zozi lili mʊa yɛ́ nyunnun ɔ wʊlʊlɪ ɔ. Yí yê ɔ'a kaci tɛɛyɪfʊɛ kpain'n
cɪan daa kɛ anɪn Mɛlɛkɪsedɛkɪ tɪ yí nɪn ɔ.

7

Mɛlɛkɪsedɛkɪ tɪ belemgbin, ɛsɛ ɔ tɪ tɛɛyɪfʊɛ

1 Mɛlɛkɪsedɛkɪ sɔ'n, anɪn ɔ tɪ kulo'n mə bɛ fɛlɛ yí Salɛmʊn nɪn asʊ belemgbin. Ɛsɛ anɪn ɔ tɪ
Nyanmɪan Kpili m'ɔ wɔ anwunno anwunno ɛlɔ'n kʊsʊ tɛɛyɪfʊɛ Abalahamʊn mɛlɛ sʊ. Mɛlɛ mə
Abalahamʊn fi ɛlɔɛ ɔ 'sa ba'n, Mɛlɛkɪsedɛkɪ kɔ hɔ kɔ kpa yí atɪn ɔ kɔ yeyila yí sʊ.
2 Yí kʊalaa mə Abalahamʊn nyanlɪn yí ɛlɔɛ nɪn anun'n, ɔ kɔ bu nun bulu. Ɔ kɔ tu kʊn kɔ
man Mɛlɛkɪsedɛkɪ.
Alimʊa nɪn anun, dunman Mɛlɛkɪsedɛkɪ'n kele kɛ: "belemgbin m'ɔ kulo sɛsɛ." M'ɔ la sʊ'n,
y'ɔ le kɛ ɔ tɪ Salɛmʊn belemgbin. Yí bʊ kele kɛ: "belemgbin m'ɔ kulo anzʊnunjɔ."
3 B'a ngan man yí sɪ nʊn yí nin nʊn yí nan-mə anwʊn ɛjəlɛ fíí. B'a ngan man yí awəlɛ cɪan
nʊn yí ewue cɪan nɪn anwʊn ɛjəlɛ kalata nɪn anun lɪka fíí. Nan ɔ tɪ kɛ Nyanmɪan Awa'n.
Mɛlɛkɪsedɛkɪ sɔ'n tɪ tɛɛyɪfʊɛ cɪan daa.
4 Ɛmə nwún yí kɛ Mɛlɛkɪsedɛkɪ tɪ kpili. Yɛ́ nan Abalahamʊn ninnge'n kʊalaa m'ɔ nyanlɪn yí
ɛlɔɛ nɪn anun'n, ɔ buli nun bulu ɔ tuli kʊn manlɪn Mɛlɛkɪsedɛkɪ.
5 Levi asasʊ'n-mə tɪ Nyanmɪan tɛɛyɪfʊɛ. Moyizɪ mala'n man bɛ́ atɪn kɛ Izalayɛ amma'n-mə
bu bɛ́ ninnge'n-mə anun bulu a, bɛ tú kʊn. Kʊsʊ bɛ́ tɪ anianman, bɛ́ nan y'ɔ le Abalahamʊn.
6 Mɛlɛkɪsedɛkɪ tɪ man Levi afilie nɪn anun sʊanlan. Kʊsʊ Abalahamʊn buli ninnge'n m'ɔ
nyanlɪn yí ɛlɔɛ nɪn anun'n bulu ɔ tuli kʊn manlɪn yí. Ɔ kɔ yeyila Abalahamʊn mə Nyanmɪan
bəlɪ yí anɔhʊba nɪn asʊ.
7 Ɔ tɪ ananhəlɛ kɛ kpain yê ɔ yeyila batʊnman sʊ ɔ.
8 Levi asasʊ'n-mə mə bɛ bubu ninnge'n-mə anun bulu, bɛ tu kʊn bɛ man bɛ́'n, kulo menian
y'ɔ le bɛ́. Bɛ wu. Nan Mɛlɛkɪsedɛkɪ dɪɛ, ɔ tɪ sʊanlan m'ɔ tɪ asɪ kɛ Nyanmɪan Anʊan Ɛjəlɛ'n kele'n.
9 Kɛmə Abalahamʊn buli yí ninnge'n-mə anun bulu ɔ tuli kʊn manlɪn Mɛlɛkɪsedɛkɪ'n, Levi
muonun mə ɛnɛ bɛ bu ninnge'n-mə anun bulu bɛ tu kʊn bɛ man yí bʊsʊ menian'n-mə'n, yí
kʊsʊ ɔ yəlɪ sɔ bie.
10 Ɔ sanlɪn kɛ mɛlɛ mə Mɛlɛkɪsedɛkɪ 'kɔ a kpa Abalahamʊn atɪn'n, anɪn Levi tɛ wɔ
Abalahamʊn akunnun.

Zozi tɪ kɛ Mɛlɛkɪsedɛkɪ

11 Tɛɛ'n mə Levi asasʊ'n-mə yɪ'n, mala'n mə Nyanmɪan falɪ manlɪn Izalayɛ amma'n-mə'n,
sʊ yê anɪn ɔ jin ɔ. Nan sɛ ɔ tɪ kɛ Levi asasʊ'n-mə mə bɛ tɪ tɛɛyɪfʊɛ kɛ Aalʊn'n, efian fíí nnʊn man
bɛ́ junman nɪn anwʊn an, ahan tɛɛyɪfʊɛ ngacile kʊn kɛ Mɛlɛkɪsedɛkɪ a nvite man.
12 Ɔ sanlɪn kɛ sɛ Nyanmɪan tɛɛyɪfʊɛ'n-mə a kaci a, ɔ sɛ kɛ mala'n kʊsʊ káci.

13 Yé Mın'n mə yɛ lɛ kan yí nwʋn ɛjəlɛ ɛwa'n, ə fi afilie fʋfəlɛ anun. Afilie sə nın anun sʋanlan
kacili man Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ lé.
14 Bé kʋalaa bɛ sı kɛ yé Mın fi Zuda afilie nın anun. Mə Moyizı 'kan Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ'n-mə
anwʋn ɛjəlɛ'n, ə'a ngan kɛ Zuda afilie nın anun sʋanlan kʋn tı tɛɛyıfʋɛ.
15 Like kʋn man yɛ nwun yí yuein biekun. Like sə'n y'ə le kɛ tɛɛyıfʋɛ kʋn biekun kɛ
Mɛlɛkısedɛkı a fite.
16 Nán menian'n-mə mala nın asʋ yê bɛ nıanlın bɛ sielı yí tɛɛyıfʋɛ ə. Nan tunmin'n m'ə man
nyanmıansʋ ngʋan m'ə le man ayuelıɛ'n, y'ə man ə'a kaci Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ ə.
17 Afı ə wə Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ nın anun kɛ:
Ɛ 'kaci tɛɛyıfʋɛ cıan daa kɛ Mɛlɛkısedɛkı.
18 Ɛhı Nyanmıan a yaci daba mala nın a tʋ. Ɔ sanlın kɛ tunmin nnʋn man nun, ɛsɛ ə'a yə
mgban.
19 Afı Moyizı mala nın a man sʋanlan fíí anwʋn a ndı man. Nan Nyanmıan a sie anyındasʋɛ
like kʋn ɛbɛlɛ. Anyındasʋɛ like sə'n man yɛ cʋın yɛ kpunnge Nyanmıan.
20 Afı m'ə la sʋ biekun'n y'ə le ndâ'n mə Nyanmıan hanlın'n. Mə ɛhınlın-mə 'kaci tɛɛyıfʋɛ'n,
Nyanmıan a ngan man yí nwʋn ndâ.
21 Nan Zozi dıɛ, Nyanmıan hanlın yí nwʋn ndâ. Ɛ 'nwun ɛjəlɛ m'ə hanlın helelı yí'n:
Yé Mın a han ndâ,
Yí Nʋan Ɛjəlɛ'n, ə ngaci man yí.
Yí nwan: Ɛ tı tɛɛyıfʋɛ cıan daa.
22 Ɛhıka ati, Zozi di ajinlanmun maan yɛ nwun yí kɛ nyıhyɛ'n mə Nyanmıan nʋn yé a
hyıhyɛ'n tı ananhəlɛ sakpa.
23 Ɛsɛ like biekun wə ɛbɛlɛ m'ə tı bé afian ə. Y'ə le kɛ anın tɛɛyıfʋɛ'n-mə sʋnlın. Afı ewue'n
man kʋn nni man junman'n dede ə nga man ɛbɛlɛ.
24 Kʋsʋ Zozi dıɛ, ə tı ası dahuu. Tɛɛyıfʋɛ junman'n m'ə di'n, junman sə'n nzın man sʋanlan
fʋfəlɛ asa nun.
25 Ɛhıka ati, bé kʋalaa mə bɛ nanndı yí sʋ bɛ kpunnge Nyanmıan anwʋn'n, ə kʋala de bé
kpa bɔkɔə. Ɔ sanlın kɛ ə tı ası dahuu ə sɛlɛ Nyanmıan man bé.
26 Tɛɛyıfʋɛ kpain'n mə y'a mian yí nwʋn'n y'ə le Zozi. Ɔ tı nwannzan-nwannzan, efian fíí
nnʋn man yí nwʋn. Ɛtɛ fíí nnʋn man yí nun. Ɔ nʋn ɛtɛfʋɛ'n-mə afian tı. Ɔ tı like biala asʋ
kpain.
27 Zozi tı man kɛ tɛɛyıfʋɛ mgbain ɛhınlın-mə. Tɛɛyıfʋɛ sə'n-mə, ə di kɛ bɛ yı bé muonun bé ti
tɛɛ nán b'a yı bagua'n kʋsʋ dıɛ. Nan yí dıɛ, ə falı yí nwʋn yılı yé kʋalaa yé ti tɛɛ baa kʋnmgba
cein.
28 Menian mə bé nwʋn ndı man, ə fi ɛtɛ'n dunman nun'n yê *Moyizı mala'n fa bé sie tɛɛyıfʋɛ
mgbain ə. Mala nın anzin, Nyanmıan hanlın ndâ tʋlı yí ɛjəlɛ nın asʋ. Ɛjəlɛ sə'n sie Baa'n mə
yí nwʋn a tı kpa bɔkɔə'n tɛɛyıfʋɛ kpain cıan daa.

8

Zozi tı yé tɛɛyıfʋɛ kpain.
1 Ɛjəlɛ ɛhı kʋalaa mə yɛ lɛ kan'n, yí ti'n y'ə le kɛ yɛ le tɛɛyıfʋɛ kpain kʋn. Ɔ'a fʋ anwunno ɛlə
ə'a tanlan tunminfʋɛ Nyanmıan kpili belemgbin bia'n fama sʋ.
2 Asənın sua nwannzan-nwannzan'n m'ə tı *tantı kpa'n, nán sʋanlan yê ə'a bə ə. Nan yé
Mın muonun yê ə'a bə tantı sə nın ə. Ɛbɛlɛ yê yé tɛɛyıfʋɛ kpain'n di yí tɛɛ ɛyıɛ junman nın ə.
3 Acɛdıɛ nʋn tɛɛ ɛyıɛ mə bɛ fa bɛ man Nyanmıan'n, yí ti y'ə man bɛ sie tɛɛyıfʋɛ biala ə. Ɔ sɛ
kɛ yé tɛɛyıfʋɛ kpain sə'n kʋsʋ nyan like mə ə 'fa fite Nyanmıan anyunnun ə.
4 Sɛ ə tı kɛ yé tɛɛyıfʋɛ kpain'n wə asıɛ nın asʋ ɛwa a, ahan ə tı man tɛɛyıfʋɛ bəbə. Ɔ sanlın kɛ
tɛɛyıfʋɛ'n-mə mə bɛ di junman sə'n wə ɛbɛlɛ kɛ Zufʋ'n-mə mala kpın kele'n.
5 Junman'n mə tɛɛyıfʋɛ sə'n-mə di'n, anwunno ɛlə dıɛ'n nvoninnin'n mə Nyanmıan yılı
helelı Moyizı'n, sʋ yê bɛ nıan ə. Afı mɛlɛ mə Moyizı 'bə tantı'n man Nyanmıan'n, Nyanmıan
hanlın helelı yí kɛ: *Tantı'n mə m'an yı m'an hele wɔ́ bʋka nın asʋ'n, nıan yí nwʋn sʋ yə.*
6 Nan sian dıɛ, tɛɛ ɛyıɛ junman'n mə Zozi di'n, ə tala tɛɛyıfʋɛ ɛhınlın-mə kʋalaa dıɛ'n. Ɔ sanlın
kɛ ə di nyıhyɛ kpa nın anun asafian. Nyıhyɛ sə'n jin anəhʋba mgbakpa'n-mə asʋ.
7 Afı sɛ ə tı kɛ alimʋa nyıhyɛ'n yəlı kpa a, ahan ə'a ngaci man yí.
8 Nan Nyanmıan lɛ tu yí menian'n-mə anyunnun. Yí ti, y'ə man ə lɛ kan kele bé kɛ:
Tɛmʋn'n lɛ ba ju,
mın nʋn Izalayɛ mân'n nʋn Zuda mân'n,
yɛ 'ba cıcı nyıhyɛ fʋfəlɛ.
9 *Nyıhyɛ sə'n tı man kɛ daba dıɛ'n*
mə mın nʋn bé nan-mə hyıhyɛlı'n.
Daba dıɛ'n, y'ə le cıan mə n zəlı bé sa

n yılı bé fi Ezipiti mân nın anun n vitelı'n.
B'a nanndı man nyıhyɛ sɔ nın asʋ.
Ɛhıka ati, bé kʋsʋ bé nwʋn ɛjɔlɛ a njian man mín.
10 *Yé Mın nwan:*
Sɛ tɛmʋn sɔ'n ju a, ɛ 'nwun nyıhyɛ'n
mɔ mın nʋn Izalayɛ mân'n 'ba hyıhyɛ'n.
Mın 'fa mín mala'n mın wula bé ajʋnlın nın anun.
Mın 'kɛlɛ yí bé ahʋnlın nın anun.
Mın 'kaci bé Nyanmıan,
bé kʋsʋ bé 'kaci mín menian.
11 *Sʋanlan fíí ngɔ hehele man yí manngʋn like,*
anaan ɔ ngɔ han ɔ ngɔ hele yí nianman kɛ:
Kpʋnndɛ yé Mın.
Afı batʋnman o, kpain o, bé kʋalaa bɛ sı mín.
12 *Mın 'fa bé ɛtɛ'n-mɔ mın ce bé.*
Mın mmɔ man sʋ fíí kʋ́n.
13 Sɛ Nyanmıan lɛ kan nyıhyɛ fʋfɔlɛ ɛjɔlɛ a, anın ɔ lɛ kele kɛ alimʋa dıɛ nın a yɔ daba. Yê like m'ɔ kɔ hyɛ, ɛsɛ ɔ kɔ yɔ daba'n, anın ɔ ka kaan yí bʋsʋ nunnun.

9

Asıɛ nın asʋ ɛwa nʋn anwunno ɛlɔ Nyanmıan tantı'n

1 Nyıhyɛ daba nın anun, anın asɔnın ɛyɔlɛ'n le yí sua asıɛ nın asʋ ɛwa ɔ nʋn yí nwʋn mala.
2 Asɔnın sua sɔ'n, ɔ tı tantı. Nyanmıan tantı sɔ'n, mgbɛ nun ɛtanlan kʋn ce nun nnyuan, Lıka m'ɔ wɔ mgbɛ nun ɛtanlan nın anyunnun'n, lıka sɔ'n yê bɛ fɛlɛ yí lıka nwannzan-nwannzan nın ɔ. Ɛbɛlɛ yê kanlannıɛ'n, ɔ nʋn tɔbılı'n mɔ bɛ gua Nyanmıan kpaʋn'n sʋ'n wɔ ɔ.
3 Nan mgbɛ nun ɛtanlan nın anzin lıka dıɛ'n, bɛ fɛlɛ yí lıka nwannzan-nwannzan kpa.
4 Ɛbɛlɛ yê tɔbılı'n mɔ bɛ yala *ansan sʋ'n nʋn nyıhyɛ alaka'n wɔ ɔ. Tɔbılı'n nʋn alaka sɔ'n, b'a holo esika ɛmanlan b'a gua bɛ nwʋn. Alaka nın akunnun, ninnge nsan wa nun. Esika ɛmanlan ɛsê kʋn jin nun. Ɛsê sɔ nın anun yê *mannan'n wɔ ɔ. Aalʋn kpɔman'n m'ɔ bɔlı ndetele'n wɔ alaka nın anun. Yê ɛsɛ nyɔbʋɛ nnyuan'n mɔ b'a se bé ndɛtɛlɛ kɛ tabʋa b'a hɛlɛ nyıhyɛ nın anwʋn ɛjɔlɛ'n b'a gua sʋ'n, bɛ wɔ alaka nın anun bie.
5 Bɛ kɔ se nyanmıansʋ mmɔfʋɛ nnyuan bɛ kɔ sesie nyıhyɛ alaka nın asʋ. Nyanmıansʋ mmɔfʋɛ sɔ'n-mɔ, bɛ fɛlɛ bé selubın. Anunminnyanmʋn menian sɔ'n-mɔ kele kɛ Nyanmıan wɔ ɛbɛlɛ. Bɛ ndɛba'n-mɔ sinnze alaka nın ati sʋ anwunno. Alaka nın ati sɔ nın asʋ yê bɛ gua tɛɛ ɛyıɛ moja nın ɔ. Nan mın ngulo man kɛ mın yıyı ɛjɔlɛ nın anun dɔʋn kıkaala.
6 Kɛ bɛ kpınlın bɛ sesielı lıka sɔ'n, alıhıan biala, tɛɛyıfʋɛ'n-mɔ wʋlʋ Nyanmıan tantı'n lıka m'ɔ wɔ mgbɛ nun ɛtanlan nın anyunnun'n, bɛ di bé junman nın ɛbɛlɛ.
7 Nan mgbɛ nun ɛtanlan nın anzin ɛlɔ lıka dıɛ'n, tɛɛyıfʋɛ kpain nın ala y'ɔ wʋlʋ ɛlɔ ɔ. Ɔ wʋlʋ ɛlɔ afʋɛ nʋan. Ɔ 'wʋlʋ ɛlɔ a, yí muonun ɔ nʋn bagua'n ɛtɛ mɔ bɛ nzı man mɔ b'a yɔ'n dunman nun, ɔ fa naan moja ɔ fite Nyanmıan anyunnun.
8 Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kele nun kɛ mɛlɛ mɔ Nyanmıan tantı daba'n nʋn nun junman elie'n tɛ wɔ ɛbɛlɛ'n, anın atın'n m'ɔ man menian'n-mɔ kpunnge Nyanmıan'n la man nun.
9 Ɛhı tı nvandʋhʋn ɛnɛ mɛlɛ'n mɔ yɛ wɔ nun nın anun. Yí bʋ kele kɛ nán acɛdıɛ nʋn tɛɛ ɛyıɛ y'ɔ man sʋanlan anwʋn tı wɔ Nyanmıan anyunnun ɔ.
10 Afı, alıɛ nʋn nzan nʋn bé nwʋn efian etue ebialɛ ngacile mala y'ɔ le ɛhı-mɔ. Ɔ tı mala m'ɔ tʋ de eyuadı nın anun ninnge'n-mɔ. Mala sɔ'n-mɔ abʋsʋ 'ba nunnun wɔ mɛlɛ Nyanmıan 'kaci ninnge'n-mɔ kʋalaatin'n.
11 Nan ninnge mgbakpa'n m'ɔ wɔ yé nyunnun nın ati yê Zozi a a kɛ tɛɛyıfʋɛ kpain ɔ. Nyanmıan tantı'n mɔ ɔ'a tanlan yí bʋ ɔ'a li yí junman nın anwʋn cian kpa, ɛsɛ ɛ tı kanlanman tala daba dıɛ'n. Tantı sɔ'n, nán menian'n-mɔ asa ati like ɔ. Yí bʋ y'ɔ le kɛ nán mân ɛhı anun like ɔ.
12 Zozi a wʋlʋ lıka nwannzan-nwannzan kpa'n kpê kʋnmgba cein bɔkɔɔ. Ɔ'a nva man esile nʋn nnalɛ mma moja ɔ'a nvite man Nyanmıan anyunnun. Nan ɔ le yí muonun yí moja'n m'ɔ man bɛ nyan ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ'n.
13 Nyanmıan anyunnun, bé mɔ efian kɔ gua bé nwʋn'n, sɛ bɛ fa esile nʋn nnalɛ nyin moja'n nʋn ɛnalɛ bılıɛ mɔ bɛ kɔ yala yí'n nzʋan'n bɛ kpʋnndın bé nwʋn an, anın bé nwʋn a tı.
14 Sɛ naan ɛhı-mɔ moja'n kʋala kɛ ɔ man sʋanlan anwʋn tı a, Kilisi moja'n kʋala kɛ ɔ man sʋanlan ahʋnlın nın anun tı tala sʋ! Ɔ nanndı Ɛdannganman Wawɛ nın asʋ, Kilisi muonun a

fa yí nwʋn ɔ'a bɔ afɔlıɛ mɔ efian fíí nnʋn man yí nwʋn ɔ'a man Nyanmıan. Yí moja'n 'tı yɛ́ ahʋnlın nın anun fi nyɔlıɛ nvuin nvuin'n-mɔ anwʋn maan yɛ sʋ Tıasıfʋɛ Nyanmıan'n.

15 Ɛhıka ati yê Kilisi di nyıhyɛ fʋfɔlɛ nın anun asafian ɔ. Ɔ di asafian maan bɛ́ mɔ Nyanmıan a fɛlɛ bɛ́'n nyan nyanmıansʋ ajapadıɛ'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a bɔ bɛ́ anɔhʋba'n. Bɛ kʋala kɛ bɛ́ sa kan yí. Ɔ sanlın kɛ Kilisi a wu. Yí ewue sɔ'n de menian'n-mɔ ati fi bɛ́ ɛtɛ nın anun nyıhyɛ daba nın abʋ.

16 Afı sʋanlan kɛlɛ yí kunnun ɛjɔlɛ kalata sʋ sie a, ɔ di kɛ bɛ nwun yí kɛ sʋanlan nın a wu sakpa nán kalata sɔ'n mɔ ɔ'a hɛlɛ ɔ'a sie nın a nyan tunmin.

17 Ɔ sanlın kɛ mɛlɛ mɔ sʋanlan'n mɔ ɔ'a hɛlɛ yí kʋnnun ɛjɔlɛ kalata sʋ ɔ'a sie'n tɛ tı ası'n, kalata sɔ'n le man tunmin.

18 Ɛhıka ati, dede mɔ bɛ 'di daba nyıhyɛ nın asʋ'n, bɛ le naan moja.

19 Alimʋa nın anun, Moyizı kɔ kınnga mala'n kʋalaa m'ɔ wɔ kalata nın anun'n ɔ kɔ hele bagua'n. M'ɔ kınngalı yuelı'n, ɔ kɔ fa nnalɛ mma nʋn esile moja'n nʋn nzue ɔ kɔ kpʋnndın kɔ gua mala kalata'n nʋn bagua'n kʋalaa anwʋn. Mɔ ɔ 'kpʋnndın'n, ɔ le *izɔpʋ asa baa nʋn naan enyuan kɔkɔlɛ y'ɔ kpʋnndınlın ɔ.

20 Moyizı nwan: *Nyıhyɛ'n mɔ Nyanmıan a fa a man yɛ́ kɛ yɛ lí sʋ'n, yí nwʋn moja nın ahı.*

21 Moyizı kpʋnndınlın Nyanmıan tantı'n nʋn asɔnın nın anwʋn ninnge'n kʋalaatin anwʋn moja.

22 Kɛ mala'n kpın kele'n, moja'n man ninnge dɔʋn anwʋn tı. Afı sɛ moja a ngua man an, ɛtɛ face nnʋn man ɛbɛlɛ.

Zozi tɛɛ ɛyıɛ'n tu ɛtɛ'n-mɔ

23 Ɛhıka ati, anwunno ɛlɔ ninnge'n-mɔ, bɛ́ nvoninnin y'ɔ le ası ɛwa dıɛ'n-mɔ. Bɛ 'tı bɛ́ nwʋn an, bɛ le moja. Nan anwunno ɛlɔ dıɛ'n-mɔ, sɛ bɛ 'tı bɛ́ nwʋn an, ɔ di kɛ bɛ nyan tɛɛ ɛyıɛ ninnge m'ɔ tı kpa tala asıɛ nın asʋ ɛwa dıɛ'n-mɔ.

24 Ɔ sanlın kɛ tantı'n mɔ Moyizı nıanlın sʋ ɔ bɔlı ası ɛwa dıɛ'n, nán ɛbɛlɛ yê Kilisi wʋlʋlı ɔ. Nan ɔ'a fʋ ɔ'a hɔ anwunno. Yɛ́ dunman nun, ɔ jin Nyanmıan anyunnun ɛbɛlɛ sian dıɛ.

25 Tɛɛyıfʋɛ kpain'n, afʋɛ nʋan y'ɔ wʋlʋ lıka nwannzan-nwannzan kpa nın ɔ. Ɔ 'wʋlʋ a, ɔ le naan moja. Nan Kilisi dıɛ, ɔ'a nwʋlʋ man ɛlɔ ɔ'a nva man yí nwʋn ɔ'a nyı man tɛɛ afʋɛ daa. Nan ɔ'a wʋlʋ ɛlɔ kpê kʋnmgba cein bɔkɔɔ.

26 Sɛ nán yí sɔ a, ahan kɛ bɛ bɔlı mân'n, ɔ di kɛ Kilisi nwun yí nyunnun kpê nyɛ nyɛ. Nan sian dıɛ m'ɔ tı mɛlɛ kasian'n, Kilisi a yı yí nwʋn kpê kʋnmgba bɔkɔɔ. Ɔ'a fa yí nwʋn ɔ'a yı tɛɛ ɔ'a tu ɛtɛ'n.

27 Ɔ la ɛbɛlɛ man sʋanlan kʋn biala kɛ ɔ wú kpê baa kʋnmgba cein. Ɔ wu yue a, bɛlɛ mɔ anın Nyanmıan lɛ ba bua yí ndɛɛ ɔ.

28 Yí sɔ kʋsʋ ala, Kilisi a fa yí nwʋn ɔ'a yí tɛɛ kpê kʋnmgba cein bɔkɔɔ maan menian dɔʋn fi bɛ́ ɛtɛ nın anun b'a jasʋ. Ɔ 'ba sa ba biekun, kʋsʋ nán kɛ ɛtɛ nın ecicie ti ɔ. Nan ɔ 'ba ɔ de bɛ́ mɔ bɛ lɛ nwʋnndɛ yí'n ngʋan.

10

Ası ɛwa ninnge'n-mɔ tı anwunno dıɛ'n-mɔ nvoninnin

1 Ɛhı, mala'n mɔ Nyanmıan falı manlın Moyizı'n, ɔ tı ninnge mgbakpa'n m'ɔ lɛ ba nın nvoninnin, nan nán yí kpa'n muonun ɔ. Bɛ́ mɔ afʋɛ daa bɛ nanndı tɛɛ ɛyıɛ kʋnmgba nın asʋ bɛ kpunnge Nyanmıan'n, mala sɔ'n le man anwʋnsɛlɛ fíí m'ɔ man bɛ́ nwʋn tı ɔ.

2 Sɛ ɔ tı kɛ bɛ́ mɔ bɛ nanndı tɛɛ ɛyıɛ nın asʋ bɛ kpunnge Nyanmıan nın anwʋn tılı kpê kʋnmgba bɔkɔɔ a, ahan bɛ́ ɛtɛ nın anwʋn ɛjɔlɛ a mma man bɛ́ ajʋnlın nun kón, ɛsɛ ahan bɛ yacili tɛɛ ɛyıɛ'n.

3 Tɛɛ'n mɔ bɛ yı yí afʋɛ daa'n kacı menian'n-mɔ ɛtɛ'n mɔ bɛ yɔ'n.

4 Ɔ sanlın kɛ nnalɛ nʋn esile'n-mɔ moja'n ngʋala man ɛtɛ'n cici bɔbɔ fíí.

5 Ɛhıka ati, mɛlɛ mɔ Kilisi 'ba mân nın anun'n, ɔ hanlın helelı Nyanmıan kɛ:

Nán tɛɛ ɛyıɛ nʋn acɛdıɛ yê ɛ lɛ kpʋnndɛ ɔ.
Nan a sesie anwʋnnaan a man mín.
6 *Tɛɛ ɛyıɛ naan'n nʋn ɛtɛ face dıɛ'n,*
bɛ nyɔ man wó ɛnyınmın.
7 *Yí ti yê mín nwan: Nyanmıan, ɛ 'nwun mín.*
Mın ba mın yɔ wó kʋnnun like kɛ
b'a kpın b'a hɛlɛ mín nwʋn ɛjɔlɛ'n
mala kalata nın anun'n.

8 Alimʋa nın anun, yí nwan: *Nán tɛɛ ɛyıɛ nʋn acɛdıɛ yê ɛ lɛ kpʋnndɛ ɔ. Tɛɛ ɛyıɛ naan'n nʋn ɛtɛ face dıɛ'n nyɔ man wó ɛnyınmın.* Kʋsʋ afı tɛɛ ɛyıɛ sɔ'n-mɔ, kɛ mala'n kele'n, yí nwʋn yê bɛ nıan bɛ yı ɔ.

9 Ɛhı anzin, yí nwan: *Nyanmıan, ɛ 'nwun mín. Mıın ba mın yə wɔ́ kunnun like.* Ɛbɛlɛ anun,
Nyanmıan a kpɛ daba like dıɛ nın anun ɔ'a fa fʊfəlɛ ɔ'a sie yí bʊsʊ.
10 Ɔ sanlın kɛ Zozi Kilisi a yə Nyanmıan akunnun like. Ɔ'a fa yí nwʊn ɔ'a bə afəlıɛ a man
Nyanmıan kpê kʊnmgba cein bəkəə. Afəlıɛ sə nın a man yé nwʊn a tı fi yé ɛtɛ'n-mə anun.
11 Cıan daa tɛɛyıfʊɛ'n jin Nyanmıan *tantı nın abʊ ɔ di yí junman'n. Tɛɛ ɛyıɛ kʊnmgba'n m'ɔ
ngʊala man ɛtɛ'n tu fíí'n y'ɔ yı ɔ.
12 Nan Kilisi dıɛ, ɔ'a yı ɛtɛ nın anwʊn tɛɛ baa kʊnmgba cein. Ɛhı anzin, ɔ'a fʊ anwunno ɔ'a
hə a tanlan Nyanmıan asa fama sʊ. Ɔ 'tanlan ɛbɛlɛ mɛlɛ daa.
13 Sian dıɛ, ɛbɛlɛ y'ɔ lɛ nwʊnndɛ maan Nyanmıan fa yí mgbəfʊɛ'n-mə gua yí ja abʊ kɛ bia
mə belemgbin sesie yí ja sʊ ɔ.
14 Afı Kilisi tɛɛ ɛyıɛ kʊnmgba cein ɛhı ati, ɔ'a man bé mə ɔ'a tı bé nwʊn nın anwʊn a tı kpa
bəkəə wə mɛlɛ daa.
15 Ɛjəlɛ sɔ'n kʊsʊ yê Wawɛ Nwannzan-nwannzan kan kele yé ɔ. Afı alimʊa nın anun an, yí
nwan:
16 *Yé Mın nwan: Ɛ 'nwun kɛ cıan bie dede*
nyıhyɛ'n mə mın nʊn bé yɛ 'ba hyıhyɛ'n 'yə yí'n.
Mın 'fa mín mala'n mın wula bé ahʊnlın nın anun,
mın 'kɛlɛ mın sie bé ajʊnlın nın anun.
17 Ɛsɛ yí nwan:
Mın ngə bə man bé ɛtɛ'n
nʊn bé mala ɛtʊan nın asʊ fíí kón.
18 Lıka kʊsʊ mə ɛtɛ face wɔ'n, anın ɛtɛ nın anwʊn tɛɛ ɛyıɛ fíí kón nnʊn man ɛbɛlɛ.

Yɛ hyʊ́ın yɛ kpʊ́nnge Nyanmıan.
19 Ɛhıka ati, anianman-mə, Zozi moja'n dunman nun, yɛ le atın yɛ wʊlʊ lıka nwannzan-
nwannzan kpa'n.
20 Ɔ'a sın mgbɛ nun ɛtanlan nın anun. Mgbɛ nun ɛtanlan sə'n y'ɔ le yí muonun yí
nwʊnnaan'n. Ɔ'a fa ɔ'a kpɛ atın fʊfəlɛ m'ɔ tı ngʊan atın ɔ'a man yé.
21 Yɛ le tɛɛyıfʊɛ kpain kʊn m'ɔ nıan Nyanmıan awulo nın anun menian'n-mə asʊ ɔ.
22 Ɛhıka ati, yɛ fá ahʊnlın mə nun a tı, yɛ nyán dedi nın anun anyındasʊɛ kpa yɛ hyʊ́ın yɛ
kpʊ́nnge Nyanmıan. Ɔ sanlın kɛ Zozi moja nın a nwunnzin yé ahʊnlın'n-mə anun. Ɛsɛ ɔ'a fa
efian etue nzue ɔ'a bia yé.
23 Anyındasʊɛ like'n mə yɛ lɛ bə yɛ kele mân'n, yɛ tíla nun sɛlɛ kpa. Ɔ sanlın kɛ sʊanlan'n mə
ɔ'a bə yé anəhʊba'n kan ananhəlɛ.
24 Yɛ nénıan yé nwʊn sʊ nán yɛ wówula yé nwʊn anwʊnsɛlɛ yɛ húlo yé nwʊn kpa, yɛ bɔ́ bala
m'ɔ tı kpa.
25 Lıka mə yɛ yia daa yɛ tie Nyanmıan Anʊan Ɛjəlɛ'n, nán man yɛ yaci ɛbɛlɛ ɛhəlɛ kɛ mmie-
mə yə yí'n. Nan yɛ wówula yé nwʊn anwʊnsɛlɛ maan ɔ tála sʊ, ɔ sanlın kɛ ɛmə nwun yí kɛ yé
Mın cıan nın a kpunnge.
26 Afı kɛmə y'a nwun ananhəlɛ'n, sɛ yé nyunnunfuu yɛ tanlan yɛ yə ɛtɛ'n biekun an, tɛɛ ɛyıɛ
fíí kón nnʊn ɛbɛlɛ m'ɔ kʊala ɛtɛ sɔ'n cici ɔ.
27 Nan like mə ɔ 'nwʊnndɛ yé'n y'ɔ le Nyanmıan ndɛɛ ebua esulo'n nʊn sîn kpili'n mə ɔ 'yala
Nyanmıan mgbəfʊɛ'n-mə'n.
28 Sɛ sʊanlan kʊn tʊn Moyizı mala'n nán menian nyuan anan nsan di adanzıɛ kɛ ɔ'a tʊn
mala'n sakpa a, anwunnvoe ɛsa nnʊn man nun, bɛ kun sʊanlan sɔ'n.
29 Sɛ ɛjəlɛ'n tı sʊa a, bé mə bé nyın ci Nyanmıan Awa'n, mə bɛ mmu man nyıhyɛ'n moja'n
mə ɔ'a tı bé nwʊn'n like fíí'n, mə bɛ kpɛ anwunnvoe ɛsıɛ Wawɛ'n nzʊba'n, asʊ bɛ 'yaci bé nwʊn
sa bɛ ce bé ɔ? Ɛmə anyın ta nun kɛ ahatua mə bɛ 'tua bɛ́'n, ɔ tı man nzɛmındɛ.
30 Afı yɛ sı sʊanlan'n m'ɔ hanlın kɛ: *Mín dein yê mın 'de aləman nın ɔ. Mín yê mın 'tua bé yí*
nwʊn kalɛ ɔ. Ɛsɛ sʊanlan sə'n hanlın kɛ: *Nyanmıan 'bua yí menian'n-mə ndɛɛ.*
31 Sʊanlan m'ɔ kə tə Tıasıfʊɛ Nyanmıan nın asa nun'n, anın sʊanlan sə nın a mian kpa.
32 Ɛmə ati kácı kɛ mɛlɛ mə Nyanmıan manlın ɛmə fitelı jawe nın anun'n, ɛmə nwunlin bé
nyunnun kpa ɛlɔɛ kpili'n mə ɛmə hʊnlın nın anun. Ɛlɔɛ sə nın anun, ɛmə jinlanlın bé ja nun.
33 Mɛlɛ sə'n, cıan bie ju a, amgba yê bɛ bə ɛmə, ɛsɛ bɛ kele ɛmə ahʊlʊwa bagua nın anun.
Cıan bie kʊsʊ a, bé mə bɛ lɛ nwun yalɛ kɛ ɛmə'n, ɛmə fa bé nwʊn bɛ bə bé.
34 Bé mə b'a gua bé fiadı mə bɛ kele bé ahʊlʊwa'n, ɛmə bʊkalı bé. Tɛmʊn mə menian'n-mə
tʊalı ɛmə lelı bé nwʊn ninnge'n, ɛmə a nni man yí nwʊn yalɛ, nan fɛ yɛ ɛmə lili ɔ. Afı ɛmə sı
sie kɛ ɛmə le anwʊndıɛ mgbakpa-mə. Ɛsɛ anwʊndıɛ sə'n-mə nzɛcı man lé.
35 Anyındasʊɛ like'n mə ɛmə le yí'n, nán bɛ yaci bɛ tʊ. Ɔ sanlın kɛ nvasʊɛ kpili kpa wə sʊ.
36 Ɔ di kɛ ɛmə bə məndınlın bɛ yə like mə Nyanmıan kulo'n. Sɛ ɛmə yə yí sə a, yí anəhʊba
nın anun like'n, ɛmə asa 'kan yí.
37 Afı Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ'n kele kɛ:

Mɛlɛ kaan sʋa, kaan sʋa bəbə,
sʋanlan'n m'ə di kɛ ə ba'n,
ə ngə hyɛ man, ə 'ba a.
38 *Sʋanlan m'ə nanndı sɛsɛ wə mín nyunnun'n,*
yí dedi nın ati, ə 'nyan ngʋan.
Nan sɛ ə yı yí nwʋn fi mín sa nun an,
mın mmu man yí sʋanlan kʋ́n.
39 Bé mə bɛ yı bé nwʋn bɛ minlin'n, nán bé mmie-mə y'ɔ le yé. Nan yé dıɛ, yɛ le dedi, ɛsɛ yɛ nanndı ngʋan atın nın asʋ.

11

Dedi nın anwʋn ɛjəlɛ'n.
1 Dedi nın abʋ y'ɔ le kɛ like mə bé lʋa wə sʋ'n, bɛ sı yí fʋ́ʋ́n kɛ bé sa 'kan yí. Ɛsɛ like'n mə bɛ nnwun man yí bé nyınsʋ'n, bɛ yə maan bɛ nwun yí kɛ like sə'n wə ɛbɛlɛ sakpa.
2 Daba menian'n-mə dedi'n mə anın bɛ le yí nın ati, Nyanmıan lelı bé tʋlı nun.
3 Dedi'n man yɛ nwun yí kɛ Nyanmıan le yí Nʋan Ɛjəlɛ'n y'ə bəlı mân nın ə. Ɔ man like mə bɛ nwun yí'n, Nyanmıan nanndılı mə bɛ nnwun man yí nın asʋ y'ə bəlı ə.
4 Abɛlı lelı Nyanmıan lili. Afəlıɛ'n m'ə bəlı manlın Nyanmıan'n səlı yí nyın talalı yí nianman kpain Kayın dıɛ'n. Dedi'n mə Abɛlı le yí nın ati, Nyanmıan buli yí sɛsɛfʋɛ. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan muonun səlı Abɛlı afəlıɛ'n-mə anun. Abɛlı a wu. Nan kʋsʋ dedi'n m'ə le yí nın ati, ə tı kɛ yí nyın tɛ wə sʋ.
5 Dedi nın ati, ewue a ngu man Enəkı. Nyanmıan kpili falı yí həlı yí nwʋn ɛlə. B'a nnwun man yí fíí kʋ́n. Abɛlɛ mə anın Enəkı tɛ wə eyuadı nın anun ɛwa'n, Nyanmıan lili yí nwʋn adanzıɛ kɛ Enəkı ɛnanndıɛ'n sə yí nyın.
6 M'ə wə nun'n y'ə le kɛ sʋanlan m'ə nne man Nyanmıan nni man'n, yí ɛnanndıɛ'n nzə man Nyanmıan anyın. Ɛhıka ati, sʋanlan mə ə 'kpunnge Nyanmıan'n, ə lé lí kɛ Nyanmıan wə ɛbɛlɛ yê ə ce bé mə bɛ kpʋnndɛ yí'n like.
7 Munnzue'n m'ə lɛ ba tə mân nın anun mə anın bɛ nwunlin man yí'n, Nyanmıan kə yı kə hele Nowe. Dedi nın ati, Nowe kə fa ɛjəlɛ sə'n ananhəlɛ. Ɔ kə man Nyanmıan anyınnzə ə kə bʋbə meli'n. Ɔ nʋn yí yı nʋn bé mma'n-mə bɛ kə fʋ nun bɛ kə nyan bé ti. Ɛhıka ati, Nowe helelı kɛ mân'n bə bala ɛtɛ. Yí dedi nın ati, Nyanmıan buli yí sɛsɛfʋɛ.
8 Dedi nın ati, mɛlɛ mə Nyanmıan fɛlɛlı Abalahamʋn'n, Abalahamʋn a nne a nzie man. Ɔ kə hə mân fʋfəlɛ kʋn anun. Mân sə'n yê anın Nyanmıan lɛ ba fa man yí ə. Ɔ fi yí muonun yí mân dıɛ nın anun ə kə tu kʋsʋ anın ə nzı lıka'n m'ə lɛ kə'n.
9 Dedi nın ati, ə tanlanlın mân'n mə Nyanmıan falı bəlı yí anəhʋba nın anun kɛ ɛyɛfʋɛ. Abalahamʋn bəlı tantı ɛbɛlɛ ə tanlanlın yí bʋ. Izakı nʋn Zʋakəbʋ mə bɛ tı yí bʋsʋ menian'n, bé kʋsʋ bɛ tanlanlın tantı nın abʋ. Anəhʋba'n mə Nyanmıan bəlı Abalahamʋn'n, yí kpʋnmgba nın ala y'ə bəlı bé kʋsʋ bé ə.
10 Afı anın Abalahamʋn lɛ nwʋnndɛ kulo'n mə yí awulabɛbʋ'n tı kunngun'n. Kulo sə'n, sʋanlan m'ə nyanlın yí nwʋn ajʋnlın ə hyıhyɛ'n y'ə le Nyanmıan muonun.
11 Dedi nın ati, Abalahamʋn nʋn Sala hʋalalı baa wʋ kʋsʋ anın bɛ tı mılıwa kpa bəkəə. Ɔ sanlın kɛ ə lelı lili kɛ sʋanlan'n m'ə bəlı anəhʋba'n kʋala yə maan ə nyan nun like.
12 Ɛhıka ati, ə nanndı sʋanlan baa kʋnmgba sə nın asʋ, yí mə anın ə tı kɛ ə'a wu a yue'n, menian nwala nwala kɛ nzalama, nwala nwala kɛ jenvie nʋan anyʋan fi yí kunnun fitelı.
13 Menian sə'n-mə kʋalaa nyanlın dedi dede bɛ falı bɛ wuli. Bé sa a ngan man ninnge'n-mə mə Nyanmıan falı bəlı bé anəhʋba'n. Nan kʋsʋ bɛ nwunlin ninnge sə'n-mə mʋa bɛ lili yí nwʋn fɛ. Bɛ hanlın yí yuein kɛ bɛ tı nyəfʋɛ, ɛsɛ bɛ walı mgbanza asıɛ nın asʋ ɛwa.
14 Bé mə bɛ kan sə'n, bɛ kele nun kɛ bɛ lɛ kpʋnndɛ mân kʋn bɛ tanlan nun.
15 Nan sɛ ə tı kɛ bɛ lili mân'n mə bɛ fi nun bɛ tuli nın anwʋn yalɛ a, ahan bɛ kpɛlı atın bɛ salı həlı tanlanlın ɛlə.
16 Nan b'a nyə man yí sə. Ɔ sanlın kɛ nyanmıansʋ mân dıɛ'n yê anın bɛ lɛ kpʋnndɛ ə. Ɛhıka ati, sɛ bɛ fɛlɛ Nyanmıan Kpili bé Nyanmıan an, nyian ngun man yí. Afı ə'a cıcı kulo kʋn ə'a sie bé.
17 Dedi nın ati, Abalahamʋn tielı manlın Nyanmıan səlı yí nıanlın. Afı Nyanmıan hanlın helelı yí kɛ ə fá yí bangələ Izakı ə yí tɛɛ ə mán yí. Abalahamʋn a nne a nzie man. Kʋsʋ yí lılı yí Abalahamʋn yê Nyanmıan bəlı yí anəhʋba kɛ ə 'man ə wʋ baa sə nın ə.
18 Afı, Nyanmıan hanlın helelı yí kɛ: *Mın 'sın Izakı asʋ mın man ɛ di ata kɛ m məlı wʋ́ anəhʋba kɛ mın 'man ɛ di ata'n.*
19 Abalahamʋn lelı lili kɛ sɛ bəbə Izakı wu a, Nyanmıan le tunmin ə kʋala ə man yí ngʋan. Sakpa kʋsʋ, Nyanmıan manlın Izakı nyanlın ngʋan kɛ sʋanlan m'ə fi ewue nun a tinnge ə.
20 Dedi nın ati, Izakı yeyilalı Zʋakəbʋ nʋn Ezau asʋ bé cıan bie asıtanlan'n dunman nun.

21 Dedi nɪn ati, Zʋakɔbʋ yeyilalɪ yí wa Zozɛfʋ amma'n-mɔ nunhan kʋn biala asʋ asannan
nán ɔ'a wu. Ɔ butuli yí kpɔman nɪn asʋ ɔ yılı Nyanmɪan ayɛ.
22 Dedi nɪn ati, mɛlɛ mɔ Zozɛfʋ 'ba wu'n, ɔ hanlɪn tɛmʋn'n mɔ Izalayɛ amma'n-mɔ fi Ezipiti
mân nɪn anun 'fite nɪn anwʋn ɛjɔlɛ. Ɛsɛ sɛ ɔ wu a, kɛ bɛ kpín bɛ yɔ́ yí'n, ɔ hanlɪn yí nwʋn ɛjɔlɛ
kʋsʋ.
23 Dedi nɪn ati, mɛlɛ mɔ bɛ wʋlɪ Moyizɪ'n, yí sɪ nʋn yí nin falɪ yí fɪalɪ dede sala nsan. Ɔ sanlɪn
kɛ Moyizɪ tɪ baa kanlanman. Yí ti, yí sɪ nʋn yí nin a nzulo man b'a nni man belemgbin'n mala
nɪn asʋ.
24 Dedi nɪn ati, mɔ Moyizɪ ati tinlin'n, yí nwan nán Falaʋn awa balasua nɪn awa y'ɔ le yí.
25 Ahʋlʋwa'n mɔ anɪn bɛ lɛ kele Nyanmɪan menian'n-mɔ'n, yí nwan bɛ héle yí bie. Afɪ ɔ
nɪan an, ɔ tɪ kpa tala kɛ ɔ tánlan ɛtɛ nɪn anun ɔ lí mân. Ɔ sanlɪn kɛ mân elie sɔ'n yí bʋsʋ njɛ
man.
26 Ɔ nwunlin yí kɛ sɛ bɛ kele yí ahʋlʋwa kɛ bɛ helelɪ Kilisi nɪn an, ɔ tɪ anyanbɛnwʋn kpili kpa
man yí. Anyanbɛnwʋn sɔ'n tala Ezipiti mân nɪn anun dɪɛ'n. Afɪ Kilisi anyanbɛnwʋn dɪɛ'n yê
yí nyɪn tua yí ɔ.
27 Dedi nɪn ati, Moyizɪ a nzulo man belemgbin ɛya nɪn anzin. Ɔ fi Ezipiti mân nɪn anun
jasʋlɪ. Ɔ tilalɪ yí ahʋnlɪn. Ɔ tɪ kɛ sʋanlan m'ɔ nwun Nyanmɪan'n mɔ bɛ nnwun man yí bé
nyɪnsʋ nɪn anwʋn.
28 Dedi nɪn ati, Moyizɪ lili fɛtɪ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *Pakɪ'n. Ɛsɛ ɔ manlɪn atɪn kɛ bɛ kpʋ́nndɪn
naan'n moja'n bé sua nɪn anʋan'n-mɔ anwʋn. Sɛ bɛ yɔ yí sɔ a, anɪn nyanmɪansʋ bɔfʋɛ'n mɔ ɔ
'kun Ezipiti mân nɪn anun bamuan mma'n-mɔ'n ngun man Izalayɛ dɪɛ'n-mɔ.
29 Dedi nɪn ati, bɛ kpɛlɪ asue'n mɔ bɛ fɛlɛ yí jenvie kɔkɔlɛ'n kɛ like mɔ nzue nnʋn man nun
ɔ. Nan mɔ Ezipiti amma'n-mɔ kʋsʋ nwan bɛ 'kpɛ jenvie kɔkɔlɛ'n kɛ Izalayɛ amma'n-mɔ yɔlɪ
yí'n, jenvie'n kɔ hala bé sʋ.
30 Dedi nɪn ati, mɔ Izalayɛ amma'n-mɔ bɔlɪ Zoliko kulo'n mgbɔlɔka cɪan nsʋ'n, nyɔbʋɛ
mgbili mgbili'n mɔ b'a fa b'a hyɪ yí nwʋn'n bubuli gualɪ.
31 Dedi nɪn ati, balasua'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Lahabʋ m'ɔ si tutu'n, ɔ nʋn yí sasʋ'n-mɔ, b'a nwu
man kɛ bé mɔ bé nyɪn a nzɔ man Nyanmɪan'n. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ sɔlɪ bé mɔ Zozie yılı bé kɛ bɛ hɔ́
kpála Zoliko kulo nɪn anun kpa.
32 Nzukɛ ɛjɔlɛ dɪɛ biekun yê mɪn 'kan ɔ? Sɛ mín nwan mɪn 'kan Zedeʋn nʋn Balakɪ,
Sanmɪnsʋn nʋn Zɛfʋte, Davidi nʋn Samiɛ nʋn Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ a,
tɛmʋn'n nza man mín.
33 Dedi nɪn ati, menian sɔ'n-mɔ lili mân nvʋfɔlɛ-mɔ asʋ kunnunmun bɛ falɪ bé bɛ sielɪ. Bɛ
bɔlɪ bala m'ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn. Ɔ man anɔhʋba'n mɔ Nyanmɪan bɔlɪ bé'n, bé sa hanlɪn nun
ninnge'n. Bɛ momuanlɪn tɛtɪanfʋɛ'n-mɔ anʋan'n-mɔ asʋ.
34 Bɛ nonuanlɪn sîn m'ɔ bɔ mân. Ahan bɛ 'fa dadɪɛ bɛ kun bé. Ɛhɪ kʋalaa tʋlɪ fʋnlɪn bé. Anɪn
bɛ le man anwʋnsɛlɛ. Bɛ nyanlɪn anwʋnsɛlɛ. Bé nwʋn yɔlɪ esulo. Bɛ hʋnlɪn ɛlɔɛ dede bɛ lili bé
mgbɔfʋɛ'n-mɔ asʋ kunnunmun.
35 Mmalasua mmie-mɔ menian wuli. Bé nyɪnsʋ, bé menian sɔ'n-mɔ mɔ bɛ wuli'n fi ewue
nun tinngelɪ. Bɛ helelɪ menian mmie-mɔ ahʋlʋwa bɛ hunlin bé. Ewuetinnge kpa'n mɔ bɛ lɛ
kpʋnndɛ nɪn ati, b'a ndie man kɛ sʋanlan lé bé ti.
36 Bɛ gʋlʋlɪ mmie-mɔ kʋsʋ anwʋn ɛsɛ bɛ finlin bé mgbele. Bɛ gualɪ mmie-mɔ asa
ngɔnzɔngɔnzɔ bɛ gualɪ bé fiadɪ
37 Bɛ tʋtʋlɪ mmie-mɔ nyɔbʋɛ bɛ hunlin bé. Bɛ le saha bɛ kukolɪ mmie-mɔ anun nnyuan
nnyuan. Bɛ falɪ dadɪɛ bɛ hunlin mmie-mɔ. Anɪn like fíí nnʋn bé sa nun. Bʋa nʋn esile kpolo
yê b'a bu yí taladɪɛ b'a wula bɛ nanndɪ nun ɔ. Menian'n-mɔ kele bé ahʋlʋwa bɛ yɔ bé asa.
38 Meninkpa sɔ'n-mɔ m'ɔ nvata man kɛ ahan bɛ wu bɛ gua mân ɛhɪ anun'n, bɛ nanndɪ
nanndɪ ɛwâ'n-mɔ anun ɔ nʋn mmʋka'n-mɔ asʋ. Bɛ dɪda bɔɛ'n-mɔ anun ɔ nʋn asɪɛ'n lɪka m'ɔ
kɔ kpɛ kunman'n-mɔ anun.
39 Dedi nɪn ati, Nyanmɪan lelɪ menian sɔ'n-mɔ kʋalaa tʋlɪ nun. Nan kʋsʋ, like'n m'ɔ falɪ bɔlɪ
bé anɔhʋba'n, bé sa a ngan man yí.
40 Afɪ Nyanmɪan a ngulo man kɛ bé nwʋn tɪ bɛ yaci yé. Ɔ sanlɪn kɛ yé dunman nun, ɔ'a sesie
like m'ɔ tɪ kpa tala sʋ ɔ'a sie yé.

12

Adanzɪɛ mma dɔʋn kpa ta si yia yé.

1 Nan yé dɪɛ, adanzɪɛ mma dɔʋn kpa ta si yia yé. Ɛhɪka ati, like kʋalaa m'ɔ tʋnndʋn yé ja
nun'n, yɛ yáci yɛ tó. Ɛsɛ ɛtɛ'n kʋsʋ mɔ kʋn nʋn nnyuan an anɪn ɔ'a fa yí sa ɔ a tʋ yé kɔmɪn'n, yɛ
yáci yɛ tó. Nan yɛ nwánndi kpa dede yɛ jú lɪka'n mɔ b'a hele yé'n.
2 Sɛ yɛ 'nwanndi a, yɛ nían Zozi. Afɪ yé dedi nɪn abʋbɔ'n nʋn yí agualɪɛ'n y'ɔ le yí. Ɔ tielɪ
kɛ bɛ búbɔ yí kʋlʋwa nɪn asʋ, ɔ'a nnɪan man kɛ kʋlʋwa nɪn asʋ ewue sɔ'n tɪ anyunnunguasɪɛ

like. Ɔ sanlın kɛ mə anın ɔ nwun yí nun'n y'ɔ le fɛ elie'n m'ɔ lɛ nwʊnndɛ yí'n. Sian dıɛ, ɔ tı anunminnyanmʊn belemgbin bia nın asʊ, Tunminfʊɛ Nyanmıan Kpili asa fama sʊ.

3 Ɛmə ati kácı Zozi m'ɔ nwunlin amannıɛ ɛtɛfʊɛ'n-mə asa nun'n, nán ɛmə anwʊn a mmubu man bé, ɛsɛ bé lʊa a mmə man bé nwʊn.

4 Afı ngondin'n mə ɛmə nʊn ɛtɛ'n bɛ lɛ kʊn'n, ɛmə hʊnlın man dede bɛ wuli man.

5 Nán bɛ man bé lʊa fi afʊtu'n m'ɔ wowula anwʊnsɛlɛ mə Nyanmıan tuli ɛmə kɛ yí mma-mə'n. Yí nwan:

Mín wa, sɛ ɛ yɔ like ɛtɛ
nán yé Mın pinnin wó a, fa sie.
Mɛlɛ m'ɔ lɛ tu wó nyunnun'n,
n'ɛ man wó nwʊn bubu wó.

6 *Ɔ sanlın kɛ sʊanlan mə yé Mın kulo yí ɛjɔlɛ'n,*
sʊanlan sə'n, sɛ ɔ yɔ ɛtɛ a, Nyanmıan pinnin yí.
Sʊanlan biala mə yé Mın bu yí kɛ yí wa'n,
sʊanlan sə'n, sɛ ɔ yɔ like ɛtɛ a, Nyanmıan bʊ yí.

7 Ɛmə tíla bé ahʊnlın wɔ yalɛ'n mə ɛmə lɛ nwun yí nın anun. Ɛmə ɛtɛ nın anwʊn epinnian yê Sıɛ'n lɛ pinnin ɛmə ɔ. Afı yalɛ'n mə ɛmə lɛ nwun yí'n, ɔ kele kɛ Sıɛ'n bu ɛmə kɛ yí mma-mə. Batʊnman benin yê sɛ ɔ yɔ ɛtɛ a, yí sı mbinnin man yí ɔ?

8 Sɛ ɔ'a mbinnin man ɛmə kɛ ɔ pinnin yí mma'n-mə kʊalaa mə bɛ kɔ yɔ like ɛtɛ nın an, anın ɛmə tı man yí kunnun mma, nan ɛmə tı gua sʊ mma.

9 Yɛ fá yé nyın yɛ tó yé sı-mə mə b'a wʊ yé b'a gua asıɛ nın asʊ ɛwa'n. Sɛ yɛ yɔ like ɛtɛ a, bɛ pinnin yé yí nwʊn, ɛsɛ yé nyın sɔ bé. Yí ti, ɔ di kɛ yɛ bɛbɛlɛ yé nwʊn ası yɛ man yé Sı'n m'ɔ wɔ anwunno'n nán y'a nyan ngʊan.

10 Sɛ yɛ yɔ ɛtɛ a, yé sı-mə pinnin yé cıan kʊn anaan cıan nnyuan kɛ bé kunnun kulo ɔ. Nan Nyanmıan dıɛ, yé kpa ɛyɔlɛ ati yê yɛ yɔ ɛtɛ a, ɔ pinnin yé nın ɔ. Afı ɔ kulo kɛ yɛ yɔ menian nwannzan-nwannzan kɛ yí muonun.

11 Ɔ tı ananhɔlɛ kɛ alimʊa nın anun, sɛ bɛ pinnin sʊanlan kʊn yí ɛtɛ'n dunman nun an, yalɛ y'ɔ di ɔ, ɔ nni man yí nwʊn fɛ. Nan bé mə bɛ kɔ pinnin bé sɔ'n, ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede bɛ kpasi a, ɛkpasie sə'n man bɛ nyan anzʊnunjɔ, ɛsɛ bɛ bɔ abalabɔ kpa.

Afʊtu.

12 Ɛhıka ati, ɛmə kpúnndin kpúnndin bé sa'n-mə mə ɔ'a kpɔ nın anun. Ɛmə kpúnndin kpúnndin bé ja'n-mə m'ɔ lɛ bu nın anun.

13 Ɛmə nánndı atın fɔ́ón nın asʊ nán sʊanlan m'ɔ tia tɔ sʊ nın anwʊn a sa yí ja nın a nga man ɛbɛlɛ.

14 Ɛmə bó məndınlın bɛ nʊn menian'n-mə kʊalaa tánlan anzʊnunjɔ nun. Ɛsɛ ɛmə kpúnndɛ nwannzan-nwannzan ɛyɔlɛ nın ɛmə asıtanlan nın anun. Ɔ sanlın kɛ sʊanlan mə yí asıtanlan'n tı man nwannzan-nwannzan'n, yí nyın ngɔ bɔ man yé Mın.

15 Ɛmə síe bé nwʊn ye nán sʊanlan fíí a ngaci man yí nzin ɔ'a nzi man Nyanmıan mə ɔ'a nwun yí nwʊn anwunnvoe'n. Ɛmə síe bé nwʊn ye nán sʊanlan fíí a ngaci man kɛ baka m'ɔ fifi ɔ su diyɔlɛ mə menian'n-mə ngʊala man yí mma'n di'n.

16 Ɛmə síe bé nwʊn ye nán sʊanlan fíí a ngaci man satılıfʊɛ. Ɛmə mán bé nyın só Nyanmıan ninnge'n-mə, nan nán bɛ yɔ kɛ Ezayu. Afı alıɛ dunman nun, yí m'ɔ tı bamuan baa'n, ɔ tɔnınlın yí ajâ elie'n manlın yí nianman kasian'n.

17 Ɛmə sı kɛ tɛmʊn mə yí nwan yí sı yéyila yí'n, ɔ sunlin sɛlɛ kpa, nan kʊsʊ yí sı a ndɛ man yí sʊ. Afı Ezayu nnwun man atın ngacili fíí mə ɔ 'sın sʊ nán yí sı a yeyila yí sʊ ɔ.

18 Ɛmə dıɛ, ɛmə a njʊın a mgbunnge man bʊka kɛ Izalayɛ amma'n-mə hyınlın kpunngelı Sinayi bʊka'n. Bʊka sɔ'n mə bɛ kpunngelı'n, anın sîn'n lɛ jue sʊ, sʊ'n tı awosin, awosin kabii nʊn anwʊnman.

19 Bɛ tılı kɔnɔtı nın angan ɔ nʊn anıɛ kʊn. Bé mə bɛ tılı anıɛ sɔ'n nwan nán man bɛ kan ɛjɔlɛ fíí kón bɛ tʊ sʊ.

20 Ɔ sanlın kɛ ɛjɔlɛ'n mə bɛ tılı'n, sʊanlan fíí ngʊala man sʊ di. Afı anıɛ'n lɛ kele kɛ: *Sʊanlan biala, anaan ayɛmʊa bəbɔ kan bʊka nın an, bɛ 'tʊtʊ yí ɛbʊɛ bɛ kun yí.*

21 Mə bɛ nwunlin yí'n yɔlı esulo dede Moyizı nwan: *Mın sulo dede mín nwʊn lɛ wʊsʊ mín.*

22 Nan ɛmə dıɛ, ɛmə a hyʊın a kpunnge Siʊn bʊka'n, Tıasıfʊɛ Nyanmıan kulo'n mə bɛ fɛlɛ yí anwunno Zoluzalɛmʊn'n. Ɛmə a hyʊın a kpunnge nyanmıansʊ mməfʊɛ akpıı akpıı'n-mə mə b'a yia Nyanmıan anwʊn bɛ lɛ di ɛnyınmıan'n.

23 Ɛmə a hyʊın a kpunnge Nyanmıan amma'n-mə mə ɔ'a hɛlɛ bé dunman yí kalata nın anun'n. Yí mma sɔ'n-mə tı kɛ yí bamuan mma. Ɔ'a sie bé ajâ. Ɛmə a hyʊın a kpunnge Nyanmıan m'ɔ bua menian'n-mə kʊalaa ndɛɛ'n. Ɛmə a hyʊın a kpunnge sɛsɛfʊɛ'n-mə mə b'a wu mə Nyanmıan a man bé nwʊn a tı'n.

24 Ɛmə a hyʊɪn a kpunnge Zozi. Ɔ'a sesie yɛ́ nʊn Nyanmɪan yɛ́ afian maan y'a wʊlʊ yí nyɪhyɛ
fʊfəlɛ nɪn anun. Ɛmə a hyʊɪn a kpunnge yí moja'n m'ə butuli'n. Moja sə'n, ə yə nâ tala Abɛlɪ
dɪɛ'n.
25 Ɛhɪ ati, ɛmə nían bɛ́ nwʊn kpa! Nán bɛ totua bɛ́ nzʊ wə ɛjəlɛ'n mə sʊanlan'n lɛ kan kele
ɛmə nɪn anwʊn. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ́ mə b'a ndie Nyanmɪan afʊtu'n, ə tualɪ bɛ́ yí nwʊn kalɛ. Yɛ́ kʊsʊ,
sɛ yɛ totua yɛ́ nzʊ nán y'a ndie man sʊanlan'n m'ə wə anwunno ɛlə ə lɛ kan ɛjəlɛ'n kele yɛ́ nɪn
an, ə 'tua yɛ́ yí nwʊn kalɛ.
26 Sʊanlan sə'n m'ə jʊjəlɪ mə asɪɛ nɪn anwʊn wʊsʊlɪ yí'n, sian dɪɛ, ə'a bə yɛ́ anəhʊba ɛhɪ kɛ:
Mɪn 'ba man asɪɛ nɪn anwʊn wʊsʊ yí kʊn biekun. Nán asɪɛ nɪn angʊnmɪn yê yí nwʊn 'ba wʊsʊ yí ə,
nán anwunno'n kʊsʊ anwʊn 'ba wʊsʊ yí bie.
27 Ɛjəlɛ kpəlɛ sə'n-mə: "kʊn biekun," yí bʊ kele kɛ ninnge'n-mə kʊalaa mə Nyanmɪan bəlɪ
mə bɛ́ nwʊn 'ba wʊsʊ bɛ́'n, ninnge sə'n-mə 'ba kpɛ nun. Nan nunhan mə bɛ́ nwʊn ngə nwʊsʊ
man bɛ́'n, bɛ́ yê bɛ 'ka ɛbɛlɛ ə.
28 Ɛhɪka ati, bɛ mán yɛ lá Nyanmɪan asɪ kɛ ə'a man yɛ́ ɛhɪnlɪn mân kʊn mə yí nwʊn nwʊsʊ
man yí ə. Yɛ lá yí asɪ yɛ mán yí anyɪnnzə nʊn nindi, yɛ só yí maan yí kunnun jə yí nwʊn.
29 Ɔ sanlɪn kɛ yɛ́ Nyanmɪan'n kʊsʊ tɪ sîn m'ə jue kun sʊanlan ə.

13

Ɛnanndɪɛ'n m'ə sə Nyanmɪan anyɪn'n.

1 Ɛhɪka ati ɛmə húlo bɛ́ amanngun'n-mə kɛ bɛ́ mə bɛ de Kilisi bɛ di'n kulo bɛ́ nwʊn'n.
2 Bɛ́ kʊalaa mə bɛ kə tʊ ɛmə'n, ɛmə síke bɛ́ kanlanman. Afɪ menian mmie-mə yəlɪ sə bɛ sikelɪ
nyanmɪansʊ mməfʊɛ kʊsʊ b'a nnwun man nun.
3 Ɛmə ati kácɪ bɛ́ mə b'a gua bɛ́ fiadɪ'n kɛ ɛmə nʊn bɛ́ yê bɛ la ɛlə ə. Ɛmə ati kácɪ bɛ mə bɛ lɛ
kele bɛ́ ahʊlʊwa'n kɛ ɛmə nʊn bɛ́ bɛ tɪ anwʊnnaan kʊn.
4 Ɛmə anun kʊn biala anyɪn só ajaa'n. Belenzua'n mán yí yɪ nwún yí ti anun. Balasua'n
kʊsʊ mán yí hun nwún yí ti anun. Afɪ, bɛ́ mə bɛ nanndɪ basa-basa'n, ə nʊn bɛ́ mə bɛ tʊn ajaa'n,
Nyanmɪan 'bua bɛ́ ndɛɛ.
5 Ɛmə ɛnanndɪɛ nɪn anun, nán bɛ man esika ehulo'n wʊlʊ bɛ́ ajʊnlɪn nun. Nan nunhan mə
ɛmə le yí'n, ɛmə fá yí sə. Afɪ Nyanmɪan a han kɛ: *Mɪn nyaci man wə́ lɛ́, ɛsɛ mɪn nju man wə́ mɪn*
ndʊ man lɛ́.
6 Yí ti, yɛ nzulo man yí nzin. Yɛ kʊala yí kan kɛ:
Yɛ́ Mɪn tɪ mín bʊkafʊɛ, mɪn nzulo man like fíí.
Nzu like dɪɛ yê kulo sʊanlan kʊala mín yə ə?
7 Ɛmə ati kácɪ bɛ́ mə bɛ lili ɛmə anyunnun daba mə bɛ bəlɪ Nyanmɪan Ɛjəlɛkpa'n bɛ helelɪ
ɛmə'n. Kɛ bɛ kpɪnlɪn bɛ buli bɛ́ mân'n dede bɛ wuli'n, ɛmə ati tánlan sʊ bɛ nánndɪ dedi nɪn asʊ
kɛ bɛ́.
8 Zozi Kilisi ngaci man. Kɛ ə tɪ yí anʊnman'n y'ə tɪ yí ɛnɛ nʊn dahuu nɪn ə.
9 Nán man ɛmə yaci bɛ́ nwʊn maan menian kekele ɛmə ninnge ngacile bɛ laka ɛmə. Ɔ sɛ kɛ
anwunnvoe'n mə Nyanmɪan a nwun yɛ́'n wúla yɛ́ anwʊnsɛlɛ. Nan nán bɛ man alɪɛ anwʊn
mala wula ɛmə anwʊnsɛlɛ. Afɪ bɛ́ mə bɛ di alɪɛ mala'n-mə asʊ'n, bɛ nyanlɪn man sʊ nvasʊɛ lɛ́.
10 Tɛɛyɪfʊɛ'n-mə mə bɛ di junman Zufʊ'n-mə asənɪn sua nɪn anun'n, bɛ le man atɪn bɛ nni
man yɛ́ tɛɛ ɛyɪɛ mʊcɪa nɪn asʊ.
11 Afɪ naan'n-mə moja'n m'ə tu ɛtɛ'n mə tɛɛyɪfʊɛ kpain'n fa wʊlʊ lɪka nwannzan-nwannzan
kpa'n, kulo'n tiba yê bɛ yala naan sə'n-mə ə.
12 Ɛhɪka ati, kɛ ə kə yə nán yí moja nɪn a man mân nɪn anwʊn a tɪ'n, Zozi kʊsʊ falɪ yí nwʊn
yɪlɪ tɛɛ kulo tiba.
13 Kɛmə Zozi yəlɪ yí sə'n, yɛ́ kʊsʊ yɛ kpʊ́ yí kulo tiba ɛlə yɛ nwún anyunnunguasɪɛ'n bie kɛ ə
nwunlin yí'n.
14 Afɪ, asɪ ɛwa, yɛ le man kulo mə yí bʊsʊ cɛ dahuu ə. Nan kulo'n m'ə lɛ ba'n yê yɛ lɛ kpʊnndɛ
ə.
15 Ɛhɪka ati, ə nanndɪ Zozi asʊ, yɛ yí Nyanmɪan ayɛ cɪan daa kɛ bɛ yɪ tɛɛ'n. Yí bʊ y'ə le kɛ yɛ
fá yɛ́ nʊan'n yɛ kánnvʊ yí dunman'n.
16 Nán man ɛmə alʊa fi ye nɪn ɛyəlɛ, ɛsɛ ɛmə búka bɛ́ nwʊn. Ɔ sanlɪn kɛ tɛɛ ɛyɪɛ sʊa-mə yê
Nyanmɪan kulo ə.
17 Ɛmə mán bɛ nyɪn só bɛ́ mgbain'n-mə bɛ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʊn asɪ bɛ mán bɛ́. Afɪ bɛ́ yê bɛ nɪan
ɛmə ɛkala nɪn asʊ ə. Ɛsɛ bɛ́ yê bɛ 'bu junman'n mə bɛ kə li nɪn anwʊn mgbʊnndan bɛ kele
Nyanmɪan ə. Sɛ ɛmə man bɛ́ anyɪnnzə a, bɛ le fɛ elie bɛ 'di bɛ́ junman'n. Sɛ ə'a nyə man sə nán
bɛ fa bíle bɛ di a, ə nyə man kpa mman man ɛmə.
18 Ɛmə sélɛ bɛ mán yɛ́ dahuu. Afɪ ə wə yɛ́ ahʊnlɪn nun kɛ like biala anun, yɛ kulo kɛ yɛ bə
bala kpa.

19 Mɪɪn kan mɪn fua sʊ kɛ ɛmə sélɛ Nyanmɪan kɛ ɔ mán mín atɪn maan m mála ɛmə anwʊn
ɛlə ndɛ-ndɛ.
20 Nyanmɪan m'ɔ tɪ alʊacɪcɪɛ baka nɪn a man yɛ́ Mɪn Zozi m'ɔ tɪ bʊa ɛnɪanfʊɛ kpa'n fi ewue
nun a tinnge. Yí moja'n di ajinlanmun kɛ nyɪhyɛ'n mə Nyanmɪan nʊn yɛ́ hyɪhyɛlɪ'n wə ɛbɛlɛ
dahuu.
21 Nyanmɪan mán ɛmə anwʊnsɛlɛ maan ɛmə hʊ́ala bɛ yɔ́ like biala m'ɔ tɪ kpa m'ɔ sə yí nyɪn'n.
Zozi dunman nun, ɔ yɔ́ maan yɛ́ asɪtanlan'n sɔ́ yí nyɪn. Anunminnyanmʊn hán Zozi Kilisi
cɪan daa! Amɪn!
22 Anianman-mə, mɪn 'bʊtʊ ɛmə kɛ bɛ sí abʊtalɛ bɛ tíe afʊtu ɛjəlɛ ɛhɪ-mə. Ɔ sanlɪn kɛ kalata'n
mə m'an hɛlɛ ɛmə nɪn a nwa man.
23 Mɪn kulo kɛ ɛmə tɪ kɛ yɛ́ nianman Timote mə bɛ tʊlɪ yí fiadɪ'n, b'a yɪ yí. Sɛ ɔ ba tʊ mín ndɛ
a, mín nʊn yí yɛ 'ba a a nɪan ɛmə abʊsʊ.
24 Ɛmə yɔ́ bɛ́ mgbain'n-mə nʊn anwʊntɪɛ mma'n-mə kʊalaa like bɛ mán mín. Itali amma'n-
mə mə bɛ tɪ yɛ́ nianman'n, bɛ́ nwan bɛ 'yə ɛmə like.
25 Nyanmɪan nwún ɛmə kʊalaa anwʊn anwunnvoe.

ZƱAKƗ KALATA'N M'Ɔ HƐLƐLƗ'N

M'ɔ wɔ nun'n

Nwan sʋanlan dɪɛ y'ɔ le Zʋakɪ? Kɛ menian'n-mɔ lɛ kpɪn kele'n, Zʋakɪ tɪ yɛ́ Mɪn Zozi ani-anman belenzua (Matie 13.55, Maakɪ 6.3, Galasi 1.19, 1 Kolɪntɪ 15.7). Ɔ kacili Zoluzalɛmʋn Asɔnɪn nɪn asʋ kpain'n kʋn (Junman 15.13-21, Galasi 2.9). Zʋakɪ hɛlɛlɪ yí kalata'n nwanlɪn "Izalayɛ nvilie bulu nʋn nnyuan'n". Izalayɛ nvilie bulu nʋn nnyuan'n mɔ Zʋakɪ lɛ kan yí ɛjɔlɛ ɛwa'n, nán daba Izalayɛ nvilie bulu nʋn nnyuan nɪn ɔ. Nan ɔ lɛ kan Zufʋ'n-mɔ mɔ b'a fa bɛ́ nwʋn b'a man Zozi, mɔ ahʋlʋwa mɔ anɪn bɛ lɛ kele bɛ́'n dunman nun b'a tʋ b'a sanndɪ mân ɛhɪnlɪn-mɔ anun'n. Zʋakɪ anyunnun, Zufʋ sɔ'n-mɔ yê bɛ tɪ Nyanmɪan menian sakpa ɔ. Yí kalata nɪn anun, ɔ lɛ bʋtʋ bɛ́ kɛ emian nɪn anun, bɛ sí abʋtalɛ. Ɛsɛ ɔ lɛ kan kele bɛ́ kɛ bɛ nánndɪ ngɛlɛ sʋ bɛ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn asɪ bɛ bɔ́ bala kpa m'ɔ nʋn bɛ́ dedi'n kɔ sʋ. Ɔ lɛ kannzʋ esikafʋɛ'n-mɔ kʋsʋ kɛ bɛ nían bɛ́ nwʋn kpa, nán bɛ fa bɛ́ esika'n bɛ tu bɛ́ nwʋn, ɛsɛ ɔ lɛ wowula ehianfʋɛ'n-mɔ anwʋnsɛlɛ.

Kalata nɪn ati kʋn nɪn anun, Zʋakɪ lɛ bɔ yí ɛjɔlɛ tile tile'n-mɔ asʋ. Kalata nɪn ati nnyuan nɪn anun, ɔ lɛ kan kele anianman'n-mɔ kɛ bɛ sɪ́e bɛ́ nwʋn ye, nán bɛ nɪan esikafʋɛ'n-mɔ anyunnun bɛ kpɔ ehianfʋɛ'n-mɔ. Nan ɔ di kɛ bɛ bʋka ehianfʋɛ'n-mɔ wɔ bɛ́ ehian nɪn anun. Kalata nɪn ati 3.1-4.12, Zʋakɪ lɛ kan kele bɛ́ mɔ bɛ jʋnlɪn kɛ bɛ sɪ ngɛlɛ, ɛsɛ bɛ kulo kɛ bɛ kekele bɛ́ manngʋn'n-mɔ Nyanmɪan ninnge'n kɛ bɛ sɪ́e nwʋn ye wɔ atubɛnwʋn nʋn akpʋlʋwa esue nɪn anwʋn, nan bɛ jʋ́nlɪn ɛjɔlɛ m'ɔ fi bɛ́ nʋan 'fite nɪn anwʋn kpa. Kalata nɪn ati 4.13-5.6, ɔ lɛ kannzʋ esikafʋɛ'n-mɔ kɛ bɛ sɪ́e bɛ́ nwʋn ye wɔ atubɛnwʋn nʋn kʋasɪabuo nɪn anwʋn. Kalata nɪn agualɪɛ nun, Zʋakɪ lɛ kacɪ bɛ́ kɛ sɛ emian tʋ bɛ́ a, bɛ sí abʋtalɛ, ɛsɛ yí nwan bɛ sɛ́lɛ bɛ mán bɛ́ mɔ bɛ wɔ ɛfɛ nun ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ ndɪ man akpɔlɛ'n.

Ahɪn ebisa

1 Mín Zʋakɪ mɔ n dɪ Nyanmɪan nʋn yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi akʋa'n yê mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn nwan ɛmɔ ɔ. Ɛmɔ mɔ bɛ tɪ Nyanmɪan menian mɔ bɛ fi Izalayɛ nvilie bulu nʋn nnyuan nɪn anun, mɔ emian nɪn a man ɛmɔ a tʋ a sanndɪ mân'n lɪka kʋalaatin'n, mɪn 'bisa ɛmɔ ahɪn.

Emian'n nʋn dedi nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n

2 Mín nianman-mɔ, sɛ emian ngacile ngacile'n kʋalaa tʋ ɛmɔ a, ɛmɔ lí yí nwʋn fɛ kpa.

3 Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ mɔ bɛ de Nyanmɪan bɛ di'n, sɛ bɛ sa ɛmɔ bɛ nɪan, nan sɛ ɛmɔ jin bɛ́ ja nun an, anɪn ɛmɔ a yɔ kunngun.

4 Ɛmɔ jínlan bɛ́ ja nun kpa, nán ɛmɔ a kaci meninkpa mɔ nyɔlɪɛ ɛtɛ fɪí nnʋn man bɛ́ abalabɔ nɪn anun, menian mɔ bɛ́ nwʋn a tɪ kpa bɔkɔɔ.

5 Sɛ ɛmɔ anun bie ngɛlɛ'n nza man yí a, anɪn ɔ 'sɛlɛ Nyanmɪan maan ɔ héle yí ngɛlɛ. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan dɪɛ, ɔ nyɔ man sʋanlan abɔlɛ, ɔ yɪ yí kʋnnun ɔ man.

6 Nan sɛ ɔ 'sɛlɛ yí a, n'ɔ jʋnlɪn kɛ yí sa ngan man yí, nan ɔ mán yí ti tánlan sʋ kɛ yí sa a han yí dada angʋnmɪn. Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan m'ɔ kɔ sɛlɛ like m'ɔ nne nni man kɛ yí sa a han yí'n, sʋanlan sɔ'n, anɪn ɔ tɪ kɛ mgbaha mɔ asutue'n bɔ yí tango tango jenvie nɪn anyɪnsʋ ɔ.

7 Sʋanlan sʋa, n'ɔ jʋnlɪn kɛ ɔ 'nyan yɛ́ Mɪn asa nun like.

8 Ɔ sanlɪn kɛ ɔ tɪ sʋanlan mɔ yí ajʋnlɪn tɪ nnyuan nnyuan, yí nyɔlɪɛ'n-mɔ mmɔ man kpɔlɛ.

Ehianfʋɛ nʋn esikafʋɛ

9 Ehianfʋɛ'n m'ɔ si yɛ́ Mɪn Zozi sʋ'n, ɔ lí yí nwʋn fɛ, ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan a man yí sʋ.

10 Esikafʋɛ'n kʋsʋ m'ɔ si Zozi sʋ'n, ɔ lí yí nwʋn fɛ, ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan a man ɔ'a han yí nwʋn asɪ. Afɪ esikafʋɛ'n 'ba wu kɛ ndile'n-mɔ ndetele'n m'ɔ kpʋlʋ gua'n.

11 Eyua'n fi ɔ yala ndile'n-mɔ a, anɪn ndetele nɪn a kpʋlʋ a gua. Ɔ kpʋlʋ gua a, anɪn yí kanlanman nɪn a yue. Esikafʋɛ'n kʋsʋ, kɛ yí asɪtanlan'n tɪ yí nɪn ala anɪn. Ɔ 'wu yaci junman'n m'ɔ di nɪn ɛbɛlɛ.

Sɔnɪan m'ɔ tʋ sʋanlan'n

12 Nyila hán sʋanlan mɔ sɔnɪan'n tʋ yí a, ɔ si abʋtalɛ ɔ jinlan yí ja nun'n. Ɔ sanlɪn kɛ sɛ ɔ jinlan yí ja nun dede tɛmʋn'n sɪn an, Nyanmɪan 'man ɔ nyan ngʋan'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a bɔ bɛ́ mɔ bɛ kulo yí nɪn anɔhʋba'n.

13 Sɛ sɔnɪan tʋ sʋanlan bie a, n'ɔ kan kɛ: "Nyanmɪan lɛ sɔ mín nɪan". Ɔ sanlɪn kɛ like fɪí ngʋala nnaka man Nyanmɪan kɛ ɔ yɔ́ ɛtɛ. Yí ti, Nyanmɪan kʋsʋ nnaka man sʋanlan kɛ ɔ yɔ́ ɛtɛ.

14 Nan sʋanlan muonun, yí anyɪnbʋlʋ'n nʋn yí ajʋnlɪn ɛtɛ m'ɔ jʋnlɪn'n, y'ɔ fɛlɛ sɔnɪan'n nʋn nnaka nɪn ɔ.

15 Ahonvinnzo'n kʋsʋ, like m'ɔ nʋn yí ba'n y'ɔ le ɛtɛ nɪn ɛyɔlɛ. Ɛtɛ'n sʋn an, ɔ man ewue.

16 Anianman ehulo mma, nán man ɛmɔ laka laka bɛ́ nwʋn.
17 Yɛ́ Sɪ Nyanmɪan m'ɔ wɔ anwunno ɛlɔ'n, like'n m'ɔ man'n tɪ kpa. Yí acɛdɪɛ biala tɪ like kanlanman kpa. Yí y'ɔ bɔlɪ sɛnzɛ'n nʋn sala'n nʋn nzalama'n-mɔ, m'ɔ man bɛ ta ɔ. Nan Nyanmɪan dɪɛ, ɔ ngaci man fíí kɛ ɛlʋlɔɛ'n kaci'n.
18 Nyanmɪan a hulo kɛ yɛ káci yí mma. Ɛhɪka ati, ɔ nanndɪ yí ananhɔlɛ ɛjɔlɛ nɪn asʋ, ɔ'a bɔ yɛ́ nvʋfɔlɛ maan yɛ di yí abɔdɪɛ nvʋfɔlɛ'n-mɔ ati.

Nán bɛ tie Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n mgban

19 Anianman ehulo mma, sʋanlan kʋn biala yɔ́ anzʋɛ ɔ tíe ɛjɔlɛ'n kpa. Sɛ ɔ 'kan ɛjɔlɛ a, ɔ jónlɪn yí nwʋn kpa. Ɛsɛ n'ɔ fɛ ɛya ndɛ-ndɛ.
20 Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan m'ɔ kɔ fɛ ɛya'n, like m'ɔ yɔ'n, nán asɪtanlan sɛsɛ'n mɔ Nyanmɪan kulo nɪn anɪn.
21 Ɛhɪka ati, nyɔlɪɛ biala m'ɔ gua bɛ́ nwʋn efian nʋn ati anun ɛtɛ ninnge'n-mɔ kʋalaa, ɛmɔ yáci bɛ gúa. Nan ɛmɔ yɔ́ anzʋɛ, Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n mɔ ɛmɔ a tɪ'n, m'ɔ há ɛmɔ ati anun bɛ nánndɪ sʋ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛjɔlɛ sɔ'n kʋala kɛ ɔ de ɛmɔ ati nán Nyanmɪan sikpɛ nɪn a ngun man ɛmɔ.
22 Ɛmɔ yɔ́ like mɔ Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n kan kele ɛmɔ'n, nan nán bɛ tie yí mgban bɛ laka laka bɛ́ nwʋn.
23 Afɪ, sʋanlan m'ɔ kɔ tie Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n nán ɔ'a nnanndɪ man sʋ a, ɔ soman sʋanlan m'ɔ lɛ nɪan nɪannun nun ɔ.
24 Sɛ ɔ nɪan yí nyɪn nɪn anun nán ɔ kɔ a, ɛbɛlɛ ala, anɪn yí lʋa a fi kɛ ɔ kpɪn ɔ tɪ yí'n.
25 Nan sʋanlan m'ɔ kɔ suan Nyanmɪan mala kpa'n m'ɔ man fanwʋndi'n, sɛ ɔ di sʋ kanlanman, ɔ yɔ mɔ mala'n kele'n, ɔ man yí lʋa nvi man an, sʋanlan sɔ'n, ninnge'n kʋalaa m'ɔ yɔ'n, Nyanmɪan 'yila sʋ.
26 Sʋanlan m'ɔ bu yí nwʋn kɛ ɔ sʋ Nyanmɪan, nan kʋsʋ ɔ fa yí nʋan'n kan ɛjɔlɛ'n kʋalaatin'n, anɪn ɔ laka laka yí nwʋn, yí Nyanmɪan ɛsʋɛ'n tɪ mgban.
27 Nan yɛ́ Sɪ Nyanmɪan anyunnun, ɛ 'nwun like mɔ sʋanlan m'ɔ sʋ yí kpa'n yɔ'n: ɔ nɪan awusian mma'n-mɔ nʋn kunlannvʋɛ mmalasua'n-mɔ mɔ bɛ wɔ yalɛ nɪn anun'n. Ɛsɛ ɔ sie yí nwʋn ye nán mân nɪn anun efian nɪn a gua man yí nwʋn.

2

Nán bɛ bu sʋanlan'n bie kpa bɛ tala bie

1 Anianman-mɔ, ɛmɔ mɔ bɛ de yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi m'ɔ tɪ anunminnyanmʋn'n bɛ di'n, nán bɛ bu menian'n mmie-mɔ kpa bɛ tala bie.
2 Yɛ bú yí kɛ ɛmɔ wɔ asɔnɪn sua nɪn anun, esikafʋɛ kʋn, yí esika ngaa la yí sa, ɔ wula taladɪɛ kanlanman kpa, ɔ'a wʋlʋ asɔnɪn sua nɪn anun. Ehianfʋɛ kʋn kʋsʋ wula yí taladɪɛ ndɪtɪlɪka, yí kʋsʋ ɔ'a wʋlʋ asɔnɪn sua nɪn anun.
3 Sɛ ɛmɔ bu sʋanlan'n m'ɔ wula taladɪɛ kanlanman'n kpa nán ɛmɔ se yí kɛ: "Wɔ́, tanlan meninkpa'n-mɔ lɪka ɛwa", nán sɛ ɛmɔ se ehianfʋɛ'n kɛ: "Wɔ́ dɪɛ, jinlan nzisi" anaan "Kpofo mín bʋ asɪ ɛwa",
4 anɪn ɛmɔ lɛ bu ɛmɔ nun mmie-mɔ kpa tala bie, ɛsɛ anɪn ɔ kele kɛ ɛmɔ ajʋnlɪn'n tɪ man kpa.
5 Anianman ehulo mma, ɛmɔ tíe. Ɛmɔ sɪ yí yuein kɛ bɛ́ mɔ bɛ bu bɛ́ ehianfʋɛ mân ɛhɪ anun'n, Nyanmɪan a yɪ bɛ́ ɔ'a man b'a kaci yí mma, ɔ nanndɪ dedi'n mɔ bɛ le yí Zozi Kilisi anun nɪn asʋ. Ɔ 'fa yí Belemgbin Mân'n sie bɛ́ mɔ bɛ kulo yí nɪn ajâ kɛ ɔ falɪ bɔlɪ anɔhʋba'n. Ɛmɔ nnwun man kɛ ehianfʋɛ sɔ'n-mɔ tɪ anyanbɛnwʋn menian Nyanmɪan anyunnun ɔ?
6 Nan kʋsʋ ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ mmu man ehianfʋɛ'n-mɔ like fíí. Nán esikafʋɛ'n-mɔ yê bɛ sisi ɛmɔ, mɔ bɛ sanman ɛmɔ bɛ man bɛ́ mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n-mɔ ɔ?
7 Zozi Kilisi dunman kpa'n m'ɔ la ɛmɔ asʋ'n, nán bɛ́ yê bɛ kan yí nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ nɪn ɔ?
8 Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun mala'n mɔ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun'n kele kɛ: *Kulo wɔ́ manngʋn kɛ wɔ́ muonun wɔ́ nwʋn.* Sɛ ɛmɔ di mala sɔ nɪn asʋ a, ɔ tɪ kpa.
9 Nan sɛ ɛmɔ bu menian'n mmie-mɔ kpa tala mmie-mɔ a, anɪn ɛmɔ yɔ ɛtɛ. Mala'n cɪ ɛmɔ, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ a fʋnndʋn yí.
10 Afɪ, sɛ sʋanlan kʋn di Nyanmɪan mala'n kʋalaa asʋ nan ɔ fʋnndʋn kʋnmgba cein an, anɪn ɔ'a tʋn mala'n kʋalaatin.
11 Afɪ, Nyanmɪan mɔ ɔ'a han kɛ: "N'ɛ tʋn ajaa", yí kʋnmgba'n nwan: "N'ɛ di awue." Nan sɛ a ndʋn man ajaa nán sɛ ɛ di awue a, anɪn a tʋn mala'n-mɔ kʋalaatin.
12 Ɛhɪ ati, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ, ɛmɔ nyɔlɪɛ biala anun, ɛmɔ yɔ́ yí kɛ menian mɔ Nyanmɪan lɛ ba bua ɛmɔ ndɛɛ wɔ anyɪnnzɔ'n mɔ ɛmɔ le yí wɔ mala m'ɔ man fanwʋndi nɪn anwʋn.
13 Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan mɔ ɔ'a nza man yí manngʋn'n-mɔ anwunnvoe'n, ndɛɛ ebua cɪan nɪn anun, Nyanmɪan ngɔ sa man yí anwunnvoe. Afɪ, anwunnvoe enwuan'n fʋ ndɛɛ ebua nɪn asʋ.

Dedi'n nʋn ye ɛyɔlɛ'n

14 Anianman-mɔ, sɛ sʋanlan kʋn kan kɛ: “Mɪn de Nyanmɪan mɪn di” nan sɛ ɔ mmɔ man bala kpa a, asʋ dedi sɔ'n m'ɔ le yí'n kʋala de yí ɔ? Cɛcɛ, dedi sɔ'n ngʋala nne man yí.

15 Bɛ bú yí kɛ anianman belenzua kʋn anaan anianman balasua kʋn, ɔ la bɔlé ɛsɛ ɔ le man alɪɛ nni man.

16 Sɛ ɛmɔ anun bie nwun yí nán ɔ kan kele yí kɛ: “Yé Mɪn yéyila wó sʋ. Ɔ búka wó maan ɛ nyán taladɪɛ ɛ wúla ɛsɛ ɛ nyán alɪɛ ɛ lí, nanndɪ ye o.” Sɛ sʋanlan kʋn kan sʋa kele yí nianman nán sɛ ɔ'a mman man yí like fíí a, anɪn nzu ɛbʋka dɪɛ yê ɔ'a bʋka yí ɔ?

17 Kɛ dedi'n kʋsʋ tɪ yí nɪn anɪn. Sʋanlan m'ɔ yí nwan ɔ de Nyanmɪan di, kʋsʋ ɔ nyɔ man ye'n, anɪn sʋanlan sɔ'n dedi'n tɪ wuluwa.

18 Ɛ 'su yí akpʋlʋwa a, sʋanlan bie 'ba han kɛ ɔ yɔ ye yê wó kʋsʋ ɛ le dedi. Ɔ 'ba han kɛ ɛ héle yí wó ye'n mɔ ɛ yɔ mɔ wó nwan ɛ le dedi'n, nan yí kʋsʋ ɔ 'yɔ ye ɔ kele wó kɛ ɔ le dedi.

19 Ɛ de di kɛ Nyanmɪan tɪ baa kʋnmgba? Sakpa, ɔ tɪ ananhɔlɛ! Wawɛ ɛtɛ'n-mɔ kʋsʋ de di kɛ ɔ tɪ baa kʋnmgba, ɔ man bɛ sulo, bé nwʋn wʋsʋ bé.

20 Tomgban, mɪn 'kele wó kɛ sʋanlan mɔ yí nwan ɔ le dedi, nan kʋsʋ ɔ nyɔ man nyɔlɪɛ kpa'n, yí dedi'n tɪ mgban.

21 Nɪan, Nyanmɪan buli yé nan Abalahamʋn sɛsɛfʋɛ mɛlɛ m'ɔ falɪ yí wa Izakɪ bɔlɪ afɔlɪɛ manlɪn yí'n.

22 A nwun yí kɛ? Yí dedi'n m'ɔ le yí'n, ɔ nʋn yí nyɔlɪɛ kpa'n kɔ nun kʋn. Yí nyɔlɪɛ kpa'n-mɔ ati, yí dedi'n m'ɔ le yí'n tɪ fóón.

23 Ɛhɪka ati yê b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ: *Abalahamʋn lelɪ Nyanmɪan lili. Yí dedi nɪn ati, Nyanmɪan buli yí sɛsɛfʋɛ.* Ɛsɛ b'a fɛlɛ yí Nyanmɪan amanngʋn.

24 Ɛmɔ a nwun yí kɛ nán dedi'n mɔ sʋanlan le yí nɪn ala y'ɔ man Nyanmɪan bu yí sɛsɛfʋɛ ɔ. Nan yí nyɔlɪɛ kpa'n kʋsʋ bʋka sʋ y'ɔ man Nyanmɪan bu yí sɛsɛfʋɛ ɔ.

25 Lahabʋ kʋsʋ m'ɔ tɪ tutu balasua'n, kɛ yí nwʋn ɛjɔlɛ'n tɪ yí nɪn ala anɪn. Yí nyɔlɪɛ kpa'n dunman nun, Nyanmɪan buli yí sɛsɛfʋɛ. Ɔ sanlɪn kɛ Izalayɛ amma'n-mɔ mɔ bɛ sʋanlɪn bé kɛ bɛ hó kpála Zoliko kulo'n, ɔ lelɪ bé, ɛsɛ ɔ helelɪ bé atɪn fʋfɔlɛ maan bɛ sɪnlɪn sʋ bɛ nwanndili bɛ hɔlɪ.

26 Dedi'n tɪ kɛ kulo sʋanlan. Sɛ ɛnwʋnmɪan nnʋn man kulo sʋanlan anun an, anɪn ɔ tɪ fuin. Sɛ sʋanlan kʋsʋ le dedi nan ɔ nyɔ man nyɔlɪɛ kpa a, anɪn yí dedi'n m'ɔ le yí'n tɪ wuluwa.

3

Bé nʋan anun ɛjɔlɛ'n

1 Anianman-mɔ, nán man ɛmɔ nunhan dɔʋn anyɪn bʋlʋ Nyanmɪan ninnge nɪn ehele. Ɔ sanlɪn kɛ yé mɔ yɛ kele Nyanmɪan ninnge'n, yé ndɛɛ ebua dɪɛ'n mɔ Nyanmɪan 'ba bua yé'n, nun yɔ esulo kpa tala menian'n-mɔ kʋalaa dɪɛ'n.

2 Yé kʋalaatin yɛ fʋn ɛfʋan ngacile dɔʋn. Sɛ sʋanlan kʋn anʋan nvʋn man ɛjʋjɔlɛ nun an, anɪn ɔ tɪ sʋanlan mɔ efian fíí nnʋn man yí nwʋn. Ɔ kʋala yí nwʋn sie kpa.

3 Ɛmɔ nían bé mɔ bɛ fʋ mgbanngɔ'n-mɔ asʋ'n. Bɛ fa bulalɛ kaan bie, nyanman mɪnnda yí, bɛ fa bɛ wula mgbanngɔ'n-mɔ anʋan nun. Yí yê bɛ fa bɛ bɪlɪ bé maan bɛ kɔ lɪka mɔ bɛ kulo ɔ.

4 Ɛsɛ bɛ mán yɛ fá yé nyɪn yɛ tó meli'n-mɔ anwʋn. Meli'n, sunnzun m'ɔ tɪ kpili mɔ anwʋnman mgbili'n-mɔ bɔlɪ yí bu ɔ, like'n mɔ sʋanlan'n m'ɔ kan nun'n fa bɪlɪ yí'n tɪ kaan sʋa kɛ tamɪnngan'n mɔ bɛ fa bɛ bɪlɪ ɛlɛɛ'n.

5 Bé nʋan'n kʋsʋ, kɛ ɔ tɪ yí nɪn anɪn. Ɔ tɪ anwʋnnaan kaan sʋa, nan kʋsʋ ɛjɔlɛ mgbili mgbili m'ɔ kan'n, ɔ tɪ man nzɛmɪndɛ. Ɛmɔ sɪ kɛ sîn kaan sʋa m'ɔ kɔ tɔ ɛhʋayɛ nun'n, ɔ kʋala kɛ ɔ yala yí kʋalaatin.

6 Bé nʋan'n kʋsʋ tɪ kɛ sîn. Ɛtɛ dɔʋn mɔ bɛ yɔ yí mân nɪn anun'n, ɔ fi bé nʋan'n. Bé nʋan'n wɔ anwʋnnaan nɪn anun bie, ɔ kele yé sʋanlan baka'n kʋalaa yalɛ. Ɔ sɛcɪ yé asɪtanlan'n kɛ sîn'n sɛcɪ like'n. Sîn sɔ'n fi lɪka mɔ ɛbɛlɛ sîn'n nnun man lé'n. Lɪka sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Gehɛnɪn.

7 Ɛmɔ nían, kulo sʋanlan kʋala kɛ ɔ sie ninnge ngacile'n kʋalaatin. Naan o, nnʋnman o, owo o, ejue o, kulo sʋanlan a hʋala bé sie.

8 Nan kʋsʋ, bé nʋan kʋnmgba cein dɪɛ, sʋanlan fíí hʋalalɪ man yí sie lé. Ɔ tɪ like ɛtɛ kpa m'ɔ ngulo man kɛ ɔ tanlan koun fíí ɔ. Diyɔlɛ m'ɔ kun sʋanlan wɔ nun kpa.

9 Yɛ fa yé nʋan'n yɛ yɪ yé Mɪn Nyanmɪan m'ɔ tɪ yé Sɪ nɪn ayɛ, ɛsɛ menian'n-mɔ mɔ Nyanmɪan a nɪan yí nwʋn sʋ ɔ'a bɔ bé'n, yɛ fa yé nʋan'n yɛ bɔ bé sasan.

10 Nʋan kʋnmgba'n yɪ Nyanmɪan ayɛ nán ɛsɛ ɔ'a bɔ menian'n-mɔ sasan. Anianman-mɔ, ɔ nvata man kɛ ahan ɔ yɔ sɔ.

11 Afɪ, nzue fɛ nʋn nzue kalʋ-kalʋ, bɛ ngʋala man kɛ bɛ fi asutile kʋn anun bɛ fite ɔ.

12 Anianman-mɔ, *figi baka kʋn ngʋala man kɛ ɔ su *olivʋ mma. *Divɪn baka ngʋala man kɛ ɔ su figi mma. Asutile kʋn kʋsʋ mɔ yí nzue'n tɪ kalʋ-kalʋ'n ngʋala man kɛ ɔ man nzue fɛ fite nun.

Nyanmɪan ngɛlɛ dɪɛ'n

13 Asʊ sʊanlan bie wɔ ɛmɔ anun m'ɔ sɪ ngɛlɛ, ɛsɛ ɔ sɪ ninnge'n kʊalaa ɔ? Yí abalabɔ nɪn anun, ɔ nʊn yí nyɔlɪɛ kpa'n mɔ ɔ 'yɔ a, ɔ bɛbɛlɛ yí nwʊn asɪ Nyanmɪan anyunnun'n y'ɔ man bɛ nwun yí kɛ ɔ sɪ ngɛlɛ ɔ.

14 Nan sɛ ɛmɔ akunnun tɪ bile, ɛsɛ sɛ ɛmɔ nʊn bé manngʊn'n-mɔ la mannzʊan sʊ a, anɪn nán bɛ tu bé nwʊn bɛ bu bé nwʊn kɛ bɛ tɪ menian mɔ bɛ sɪ ananhɔlɛ'n.

15 Ngɛlɛ sʊa fi man Nyanmɪan ɛlɔ, ɔ tɪ asɪ ɛwa ngɛlɛ, ɔ tɪ kulo sʊanlan ngɛlɛ, ɔ tɪ Abɔnsanmʊn ngɛlɛ.

16 Ɔ sanlɪn kɛ bé mɔ bé kunnun tɪ bile, ɔ nʊn bé mɔ bɛ cʊɪn mannzʊan'n, butule nʊn mgban mgban ninnge kʊalaatin fite fite bé asɪtanlan nɪn anun.

17 Nan ngɛlɛ'n m'ɔ fi Nyanmɪan ɛlɔ'n, alimʊa, yí nwʊn tɪ, ɛsɛ ɔ man sʊanlan m'ɔ kɔ suan ngɛlɛ sɔ'n kulo anzʊnunjɔ, ɔ tɪ bɛtɛɛ, ɔ kulo anʊannzɛ, ɔ sɪ anwunnvoe kpa, ɔ bɔ bala kpa, ɔ nnɪan man sʊanlan nyunnun ɔ mmua man yí ndɛɛ, ɔ kan ananhɔlɛ.

18 Bé mɔ bɛ kulo anzʊnunjɔ'n, bɛ sesie menian'n-mɔ afian maan anzʊnunjɔ ba. Bé nyɔlɪɛ sɔ'n tɪ kɛ like mɔ b'a lua ɔ'a su mɔ bɛ tɪ sʊ mma ɔ. Mma sɔ'n tɪ sɛsɛ nyɔlɪɛ.

4

Ɛmɔ bébɛlɛ bé nwʊn asɪ Nyanmɪan anyunnun

1 Butule'n nʊn ngondin m'ɔ wɔ ɛmɔ afian'n, ɔ fi nin? Ɔ fi ɛmɔ anyɪnbʊlʊ ɛtɛ'n. Yí y'ɔ di akpɪlɪkpɪlɪ wɔ ɛmɔ anun cɪan daa ɔ.

2 Ɛmɔ anyɪn bʊlʊ like, kʊsʊ ɛmɔ asa ngan man yí. Anɪn ɔ'a man ɛmɔ a kaci kodiawu, bé nyɪn a bʊlʊ, kʊsʊ ɛmɔ asa ngan man like'n mɔ ɛmɔ lɛ kpʊnndɛ'n. Ɛmɔ kulo butule elie nʊn ngondin. Ɛmɔ asa ngan man like mɔ ɛmɔ lɛ kpʊnndɛ'n, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ mmisa man Nyanmɪan.

3 Sɛ ɛmɔ sɛlɛ yí like a, ɛmɔ asa ngan man yí, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ ajʊnlɪn'n tɪ man kpa. Afɪ, like'n mɔ ɛmɔ lɛ kpʊnndɛ'n, sɛ ɛmɔ asa kan yí a, ɛmɔ fa bɔ bala mɔ ɛmɔ muonun kulo'n.

4 Ɛmɔ tɪ kɛ menian mɔ bɛ tʊn ajaa. Ɛmɔ nzɪ man kɛ sʊanlan m'ɔ yí nyɪn bʊlʊ mân ɛhɪ anun ninnge'n-mɔ'n, yí kpɔfʊɛ y'ɔ le Nyanmɪan ɔ? Yí ti, sʊanlan biala m'ɔ kulo kɛ ɔ nʊn mân sɔ'n tila amienguan'n, Nyanmɪan kaci yí kpɔfʊɛ.

5 Ɛmɔ jʊnlɪn kɛ Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ tɪ mgban ɔ? Ɛmɔ nwún yí kɛ Nyanmɪan Wawɛ'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a wula yé nun'n tɪ sʊanlan m'ɔ cʊɪn nyunngunlan!

6 Nan kʊsʊ, Nyanmɪan nwun yé nwʊn anwunnvoe sʊnman ɔ yɔ yé ye m'ɔ tala sʊ. Afɪ, b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ: "Nyanmɪan nʊn bé mɔ bɛ tu bé nwʊn'n le bie. Nan bé mɔ bɛ bɛbɛlɛ bé nwʊn asɪ yí nyunnun'n, ɔ nwun bé nwʊn anwunnvoe."

7 Ɛhɪka ati, ɛmɔ bébɛlɛ bé nwʊn asɪ Nyanmɪan anyunnun. Ɛmɔ jínlan kpunndiin Abɔnsanmʊn anyunnun nán ɔ 'nwanndi kɔ mʊa.

8 Ɛmɔ hyúɪn bɛ mántan Nyanmɪan, nán yí kʊsʊ ɔ 'cʊɪn mantan ɛmɔ. Kɛ menian'n-mɔ nwunnzin bé sa'n-mɔ anun bɛ tu efian'n, ɛmɔ ɛtɛfʊɛ'n-mɔ mɔ bé ajʊnlɪn'n tɪ nnyuan nnyuan'n, ɛmɔ mán bé ahʊnlɪn nɪn anun tí.

9 Ɛmɔ kácɪ bé abalabɔ nán bɛ lí yí nwʊn yalɛ, bɛ yí awɔ́lɛ. Ɛmɔ yáci ɛsɪlɪɛ'n nán bɛ sún. Ɛmɔ mán bɛ fɛ elie'n káci alʊabɔ.

10 Ɛmɔ bébɛlɛ bé nwʊn asɪ Nyanmɪan anyunnun nán ɔ 'man ɛmɔ sʊ.

Nán bɛ kan bé manngʊn'n-mɔ anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ.

11 Anianman-mɔ, nán man ɛmɔ kan bé manngʊn'n-mɔ anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ. Sʊanlan m'ɔ kan yí manngʊn'n-mɔ anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ, ɛsɛ ɔ bua yí manngʊn'n-mɔ ndɛɛ'n, anɪn ɔ tɪ kɛ ɔ kan mala nɪn anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ, ɛsɛ anɪn ɔ bu mala'n fʊɔ. Nan sɛ ɛ bu mala'n fʊɔ a, anɪn ɛ nni man sʊ, nan ɛ bua yí ndɛɛ.

12 Nyanmɪan angʊnmɪn cein y'ɔ kpɛ mala man sʊanlan ɔ, ɛsɛ yí ngʊnmɪn ala y'ɔ bua sʊanlan ndɛɛ ɔ. Yí ngʊnmɪn cein y'ɔ kʊala kɛ ɔ de sʊanlan ngʊan ɔ, ɛsɛ yí y'ɔ kʊala kɛ ɔ man sʊanlan wu ɔ. Nan wó mɔ ɛ bua wó manngʊn ndɛɛ'n, ɛ tɪ wó dɪɛ sɛ?

Nán bɛ tu bé nwʊn

13 Afɪ sian dɪɛ, ɛmɔ yó anzʊɛ bɛ tíe! Ɛmɔ mɔ ɛmɔ kan kɛ: "Ɛnɛ anaan ɛhɪnman yɛ 'kɔ kulo kpili sʊa asʊ. Yɛ 'di ɛlɔ afʊɛ kʊn. Yɛ 'si kongo yɛ nyan esika."

14 Nan ɛmɔ mɔ bɛ kan sɔ'n, asʊ ɛmɔ sɪ alíɛ nzin ɛjɔlɛ ɔ? Ɛmɔ ngʊan'n tɪ kɛ bɔlé. Ɔ gua kaan dede, anɪn ɔ'a tɪtɪ.

15 Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ m'ɔ di kɛ ɛmɔ kan'n: "Sɛ Nyanmɪan bʊa a, yɛ 'yɔ like ɛhɪ anaan like sʊa."

16 Nan kʊsʊ ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ lɛ di bé nʊan, bɛ tu bé nwʊn. Atubɛnwʊn kɛ ɛhɪka sʊa bie fíí tɪ man kpa.

17 Afɪ, sʊanlan m'ɔ sɪ like m'ɔ tɪ kpa m'ɔ di m'ɔ yɔ'n, nán sɛ ɔ nyɔ man an, anɪn sʊanlan sɔ'n yɔ ɛtɛ.

5

Esikafʋɛ'n-mɔ

1 Afɪ sian dɪɛ, ɛmɔ esikafʋɛ'n-mɔ, ɛmɔ yɔ́ anzʋɛ bɛ tíe! Ɛmɔ sún bɛ nwónna bɛ yí awɔ́lɛ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ 'ba nwun amannɪnhunnun.

2 Ɛmɔ anwʋnndɪɛ nɪn a kpɔlɔ. Ngakʋba'n-mɔ a li ɛmɔ taladɪɛ'n nʋn ɛmɔ ɛtanlan'n-mɔ.

3 Nyanmɪan anyunnun an, ɛmɔ esika kɔkɔlɛ'n nʋn ɛmɔ jɛtɛ fufue nɪn a li ngannɔlɛ. Ngannɔlɛ sɔ'n, ɔ kele kɛ sîn a tɔ ɛmɔ anwʋn. Mân'n lɛ kɔ yí ayuelɪɛ, kʋsʋ ɛmɔ a hohuan anwʋndɪɛ a sie!

4 Ɛmɔ nían, menian mɔ bɛ di ɛmɔ ebo nɪn asʋ junman'n, ɛmɔ ndua man bɛ́ kalɛ. Ɛmɔ tíe kɛ bɛ́ nɪn la nun bɛ lɛ sun ɔ. Nyanmɪan m'ɔ sie nyanmɪansʋ ɛlɔɛ mma'n-mɔ nɪn a tɪ bɛ́ sunfɛlɛ'n.

5 Ɛmɔ a li mân kpa, b'a yɔ like mɔ ɛmɔ muonun kulo ɔ. Ɛmɔ a hɪn kɛ naan mɔ bɛ lɛ ta yí bɛ kun yí cɪan kʋn ɔ.

6 Sɛsɛfʋɛ'n nʋn ɛmɔ mgbɪlɪ man, ɛmɔ bua yí ndɛɛ, ɛmɔ kun yí.

Ɛmɔ sí abʋtalɛ, bɛ yɔ́ asɔnɪn

7 Ɛhɪka ati, anianman-mɔ, ɛmɔ sí abʋtalɛ dede bɛ mán ɔ jú yɛ́ Mɪn ɛwalɛ cɪan. Ɛmɔ nían sʋanlan m'ɔ di ebolo junman'n, ɔ si abʋtalɛ ɔ nwʋnndɛ kɛ mmaka mma'n-mɔ sú mma mgbakpa-mɔ. Alimʋa esue'n tɔ a, ɔ dua yí ninnge'n-mɔ, ɔ si abʋtalɛ dede esue kasian'n tɔ maan ninnge'n-mɔ yɔ kpa.

8 Ɛmɔ kʋsʋ sí abʋtalɛ, bɛ jínlan bɛ́ ja nun kpa. Ɔ sanlɪn kɛ yɛ́ Mɪn ɛwalɛ cɪan'n ka kaan ju.

9 Anianman-mɔ, nán bɛ fa bɛ́ manngʋn'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ bɛ wula bɛ́ kunnun, nán Nyanmɪan a mmu man ɛmɔ fʋɔ. Ɛmɔ nían, ndɛɛbuafʋɛ'n jin anʋan nɪn anun.

10 Anianman-mɔ, ɛmɔ ati kácɪ Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ hanlɪn yɛ́ Mɪn Anʋan Ɛjɔlɛ'n. Bɛ sili abʋtalɛ amannɪnhunnun'n mɔ bɛ nwunlin yí nɪn anun. Ɛmɔ kʋsʋ sí abʋtalɛ kɛ bɛ́.

11 Ɛmɔ nían, yɛ kan kɛ nyila a han bɛ́, ɔ sanlɪn kɛ bɛ jinlanlɪn bɛ́ ja nun kpa. Abʋtalɛ'n m'ɔ Zɔbʋ sili'n, ɛmɔ a tɪ yí nwʋn ɛjɔlɛ lé. Yí amannɪnhunnun nɪn anun, ɛmɔ nwunlin yí kɛ Nyanmɪan man ɔ fi nun fitelɪ. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan tɪ kpa sʋnman, ɛsɛ ɔ sa anwunnvoe.

12 Anianman-mɔ, ɛjɔlɛ'n mɔ mɪn 'ba han mɪn kele ɛmɔ'n tɪ cɪnnjɪn kpa. Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ nán man ɛmɔ kan ndâ. Nán bɛ kan Nyanmɪan, nán bɛ kan asɪɛ, nán bɛ kan ndâ ngacile fíí. Sɛ bɛ bisa ɛmɔ ɛjɔlɛ m'ɔ di mɔ ɛmɔ kan: “Yuo” a, ɛmɔ hán. M'ɔ di mɔ ɛmɔ kan: “Cɛcɛ” a, ɛmɔ hán. Nán bɛ kan ndâ bɛ tʋ sʋ nán Nyanmɪan a mmu man ɛmɔ fʋɔ.

13 Sɛ ɛmɔ nunhan bie lɛ nwun amannɪɛ a, anɪn ɔ sélɛ Nyanmɪan maan ɔ lé yí. Sɛ ɛmɔ nunhan bie lɛ di fɛ a, anɪn ɔ tó ejue ɔ yí Nyanmɪan Kpili ayɛ.

14 Sɛ ɛmɔ nunhan bie ndɪ man akpɔlɛ fíí a, anɪn ɔ félɛ asɔnɪn mgbain'n-mɔ. Mgbain sɔ'n-mɔ kpókpa yí *olivʋ ngo wɔ yɛ́ Mɪn dunman nun nán bɛ sélɛ bɛ mán yí.

15 Asɔnɪn sʋa mɔ bɛ fa dedi bɛ yɔ'n, ɔ man wuluwafʋɛ'n tɪ akpɔlɛ. Ɛsɛ sɛ ɔ yɔlɪ nyɔlɪɛ ɛtɛ a, ɔ 'nyan ɛtɛ face.

16 Ɛhɪka ati, ɛmɔ hán bɛ́ ɛtɛ'n-mɔ mɔ b'a yɔ'n bɛ héle bɛ́ nwʋn, bɛ yɔ́ asɔnɪn bɛ mán bɛ́ nwʋn nán Nyanmɪan a man ɛmɔ a tɪ akpɔlɛ. Sʋanlan m'ɔ tɪ sɛsɛ'n, asɔnɪn m'ɔ kɔ yɔ'n, tunmin kpili kpa wɔ nun.

17 Ɛmɔ nían, anɪn Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ Eli tɪ kulo sʋanlan kɛ yɛ́ ala. Ɔ yɔlɪ asɔnɪn sɛlɛ kpa kɛ esue'n n'ɔ tɔ. Sakpa kɛ esue a ndɔ man dede afʋɛ nsan sala nsian.

18 Ɛhɪ anzin, Eli kɔ yɔ asɔnɪn biekun nán esue a tɔ maan ninnge'n-mɔ a yɔ kpa.

19 Anianman-mɔ, sɛ ɛmɔ nunhan bie fi Nyanmɪan atɪn nɪn asʋ jasʋ, nán sɛ ɛmɔ bie fa yí sa ba a, anɪn ɔ'a yɔ like m'ɔ tɪ kpa.

20 Ɛmɔ nwún yí kɛ sʋanlan m'ɔ kɔ yɪ ɛtɛfʋɛ kʋn fi yí nyɔlɪɛ ɛtɛ atɪn nɪn asʋ kɔ a Nyanmɪan atɪn nɪn asʋ'n, anɪn ɔ a man Nyanmɪan a le sʋanlan sɔ nɪn ati, ɛsɛ anɪn ɔ'a fa yí ɛtɛ'n dɔʋn ɔ'a hye yí.

PIƐLI KALATA'N
M'Ɔ LILI MƱA HƐLƐLI'N

M'ɔ wɔ nun'n

Nwan sʋanlan dɪɛ y'ɔ le Pɪɛlɪ? Zozi mmɔfʋɛ bulu nʋn nnyuan nɪn anun, yí yê anɪn ɔ tɪ bé kpain ɔ. Dunman Pɪɛlɪ'n tɪ *gɛlɛkɪ anɪɛ, yí bʋ y'ɔ le kɛ ɛbʋɛ. Zozi y'ɔ tʋnlɪn yí sɔ ɔ, nan yí dunman'n, *ebele anɪɛ nɪn anun, bɛ fɛlɛ yí Simʋn. Pɪɛlɪ fi Galile mân nɪn anun kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Bɛtɪsayida nɪn asʋ (Zʋan 1.43). Anɪn, Pɪɛlɪ nʋn yí nianman bian Andele, bɛ cɪ ejue Galile asue nɪn anun. Nan mɔ Zozi fɛlɛlɪ bé yí nwʋn'n, bɛ yacili ejue ɛhyɪɛ junman'n bɛ sili yí sʋ bɛ kacili yí menian. Mɔ Zozi fʋlɪ hɔlɪ nyanmɪansʋ'n, Pɪɛlɪ bɔlɪ Zozi anwʋn Ɛjɔlɛkpa'n Zoluzalɛmʋn kulo nɪn asʋ ɛbɛlɛ, ɔ nʋn Zude nʋn Samali mân nɪn anun. Kɛ bɛ lɛ kpɪn bɛ kele'n, ɔ hɔlɪ dede ɔ juli *Lɔmʋn kulo nɪn asʋ. Ɛbɛlɛ yê bɛ bʋbɔlɪ yí kʋlʋwa sʋ bɛ hunlin yí ɔ.

Kalata ɛhɪ anun, Pɪɛlɪ lɛ kan kele yé kɛ Silivɪn mɔ bɛ fɛlɛ yí biekun Silasɪ'n yê ɔ'a hɛlɛ kalata sɔ'n ɔ'a man yí ɔ (5.12). "Babilɔnʋn" ɛlɔ yê ɔ'a hɛlɛ kalata ɛhɪ ɔ (5.13). Babilɔnʋn, yí bʋ y'ɔ le kɛ Lɔmʋn. Ɔ'a hɛlɛ ɔ'a nwan Kilisi menian'n-mɔ mɔ b'a tʋ b'a sanndɪ mân mân'n-mɔ mɔ ɛnɛ bɛ fɛlɛ yí Tuluki mân nɪn anun'n (1.1).

Tɛmʋn sɔ'n, anɪn bɛ lɛ kele Kilisi menian'n-mɔ ahʋlʋwa ɛlɔ. Ɛhɪka ati, Pɪɛlɪ a hɛlɛ kalata ɛhɪ ɔ'a nwan bé ɔ'a wowula bé anwʋnsɛlɛ wɔ bé yalɛ'n mɔ bɛ lɛ nwun yí nɪn anun. Kalata nɪn ati 1.2-12, Pɪɛlɪ lɛ kacɪ bé kɛ Nyanmɪan 'ba le bé ti, ɛsɛ ɔ'a sie bé ajâ kpili kpa wɔ nyanmɪansʋ. Ajâ sɔ'n, bɛ 'ba nyan yí mɛlɛ mɔ Zozi Kilisi 'ba yɪ yí nwʋn kele menian'n-mɔ mân nɪn ayuelɪɛ nun'n. Yí sɔ ati, bɛ tíla bé ahʋnlɪn bɛ nyán dedi wɔ yalɛ enwuan mɔ bɛ lɛ nwun yí nɪn anun. Kalata nɪn ati 1.13-2.10, ɔ lɛ kacɪ bé kɛ Nyanmɪan nwan bɛ nánndɪ anwʋntɪɛ nun. Kalata nɪn ati 2.11-5.19, ɔ lɛ bʋtʋ bé kɛ bɛ nánndɪ kanlanman wɔ bé mɔ bɛ nzɪ man Nyanmɪan nɪn afian, ɛsɛ bé muonun bé afian, bɛ nánndɪ kanlanman. Bɛ nían Kilisi m'ɔ nwunlin yalɛ, nan kʋsʋ, ɔ'a nyɔ man ɛtɛ fíí nɪn ɛnanndɪɛ dɪɛ nɪn asʋ. Kalata nɪn agualɪɛ nun (5.1-14), Pɪɛlɪ lɛ man asɔnɪn mma'n-mɔ nʋn bé mgbain'n-mɔ afʋtu.

Ahɪn ebisa

1 Mín Pɪɛlɪ, mɔ n dɪ Zozi Kilisi bɔfʋɛ'n, mín yê mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn nwan ɛmɔ ɔ. Mɪɪn kɛlɛ ɛmɔ mɔ Nyanmɪan a yɪ bé a yɔ yí dɪɛ'n, mɔ b'a kaci nyɔfʋɛ b'a tʋ b'a sanndɪ Pʋn, nʋn Galasi, nʋn Kapadɔsʋ, nʋn Azi nʋn Bitinin mân nɪn anun'n.

2 Nyanmɪan m'ɔ tɪ Sɪɛ nɪn a yɪ ɛmɔ ɔ'a wula yí nyɪhyɛ nɪn anun daba. Yí Wawɛ'n tunmin nun, ɔ'a man ɛmɔ a kaci yí anwʋntɪɛ menian. Yí Wawɛ nɪn a man ɛmɔ a fa bé nwʋn b'a man Zozi Kilisi. Ɔ'a man Zozi moja nɪn a tu ɛmɔ anwʋn efian'n.

Mɪn 'bisa ɛmɔ ahɪn. Nyanmɪan nwún ɛmɔ anwʋn anwunnvoe ɔ mán ɛmɔ alʋa cícɪ bé nwʋn kpa.

Ngʋan fʋfɔlɛ nɪn anwʋn anyɪndasʋɛ'n

3 Yɛ 'da Nyanmɪan asɪ, yí m'ɔ tɪ yé Mɪn Zozi Kilisi Asɪ'n. Nyanmɪan ehulo kpili nɪn ati, ɔ'a man Zozi Kilisi fi ewue nun a tinnge ɔ'a man y'a nyan ngʋan fʋfɔlɛ. Ɛhɪ ati, yɛ le nyanmɪansʋ ngʋan nɪn anwʋn anyɪndasʋɛ kpa.

4 Nyanmɪan a sie yí mma'n-mɔ ajâ. Nyila'n m'ɔ wɔ nun'n nzɛcɪ man lé, ɔ ngun man lé, ɔ mgba man lé. Ɔ'a fa ajâ sɔ'n ɔ'a sie ɛmɔ anwunno ɛlɔ.

5 Nyanmɪan fa yí tunmin'n ɔ sisa ɛmɔ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ de yí di. Ɔ 'sisa ɛmɔ dede maan ɛmɔ nyan bé ti kpa bɔkɔɔ mân nɪn ayuelɪɛ nun.

6 Yí ti, sɛ bɔbɔ ɛmɔ lɛ nwun yalɛ ngacile biala mɛlɛ kaan ɛhɪ anun an, ɛmɔ lí fɛ.

7 Yalɛ ngacile sɔ'n-mɔ anun yê bɛ nwun yí kɛ ɛmɔ de Nyanmɪan di sakpa ɔ. Ɛmɔ nwún yí kɛ esika kɔkɔlɛ'n, bɛ kolo bɛ tu yí nwʋn efian'n. Esika kɔkɔlɛ sɔ'n muonun m'ɔ nʋn mân'n bɛ 'ba kpɛ nun'n, bɛ fa sîn bɛ sɔ yí bɛ nɪan. Yí sɔ kʋsʋ ala, ɛmɔ dedi'n mɔ yí kpa tala esika kɔkɔlɛ'n, bɛ 'sɔ yí bɛ nɪan sɛ ɔ tɪ kunngun an. Yí dɪɛ anɪn cɪan mɔ Zozi Kilisi 'ba yɪ yí nwʋn'n, bɛ 'yɪ ɛmɔ ayɛ, bɛ kuku ɛmɔ asa sʋ, bɛ wula ɛmɔ anunminnyanmʋn.

8 Ɛmɔ kulo Zozi nan kʋsʋ ɛmɔ nwunlin man yí nyunnun lé. Ɛmɔ nwunlin man yí nyunnun lé, nan kʋsʋ ɛmɔ de yí di. Ɛmɔ di yí nwʋn fɛ kpili. Fɛ sɔ'n, bɛ ngʋala man yí kan, ɔ tɪ anunminnyanmʋn like.

9 Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ dedi nɪn abʋ'n y'ɔ le kɛ Nyanmɪan 'de ɛmɔ ati.

10 M'ɔ tʋ de bé ti ele sɔ'n, Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hanlɪn anwunnvoe'n mɔ Nyanmɪan a nwun ɛmɔ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ daba. Bɛ tʋlɪ bé nyɪn kpa

11 bɛ kpʋnndɛlɪ atɪn'n mɔ Nyanmɪan 'sɪn sʋ ɔ de menian'n-mɔ ati'n, ɛsɛ bɛ kpʋnndɛlɪ kɛ ahan bɛ nwun tɛmʋn mɔ ninnge sɔ'n-mɔ 'ju sʋ kɛ Kilisi Wawɛ'n helelɪ bé'n. Afɪ Kilisi Wawɛ sɔ'n mɔ anɪn ɔ wɔ bé nun'n, ɔ lili mʋa ɔ hanlɪn amannɪnhunnun'n mɔ Kilisi 'ba nwun yí'n, ɔ nʋn anunminnyanmʋn'n mɔ ɔ 'nyan yí nɪn anwʋn ɛjɔlɛ.

12 Nyanmıan yılı helelı mgbɔmanfʋɛ sɔ'n-mɔ kɛ ngalıɛ'n m'ɔ falı manlın bɛ́'n tı man bɛ́ muonun bɛ́ ngalıɛ, nan ɔ tı ɛmɔ dıɛ. Ngalıɛ sɔ'n yê sian dıɛ bɛ́ mɔ bɛ bɔ Ɛjɔlɛkpa nın a han a hele ɛmɔ nın ɔ. Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n mɔ Nyanmıan sʋanlın yí'n, yí yê ɔ falı ɛjɔlɛ sɔ'n wulalı bɛ́ nʋan ɔ. Nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ muonun kpʋnndɛ kɛ ahan bɛ nwun like sɔ'n.

Abalabɔ nwannzan-nwannzan'n mɔ Nyanmıan kulo'n

13 Ɛhıka ati, ɛmɔ síe tile, bɛ fá bɛ́ ajʋnlın bɛ tó nyila'n mɔ Nyanmıan 'yeyila ɛmɔ nın asʋ mɛlɛ mɔ Zozi Kilisi 'yı yí kele'n. Ɛmɔ nyán yí nwʋn anyındasʋɛ kpa bɔkɔɔ.

14 Ɛmɔ mán bɛ́ nyın só Nyanmıan. Nán man ɛmɔ nyan ajʋnlın ɛtɛ ɛtɛ bɛ yɔ nyɔlıɛ m'ɔ tı man kpa kɛ tɛmʋn mɔ anın ɛmɔ nzı man Nyanmıan anwʋn ɛjɔlɛ'n fíí'n.

15 Kɛmɔ Nyanmıan mɔ ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ yí nwʋn'n tı nwannzan-nwannzan'n, ɛmɔ kʋsʋ abalabɔ kʋalaatin anun, ɛmɔ yó bɛ́ nwʋn nwannzan-nwannzan.

16 Afı b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ Nyanmıan nwan: *Ɛmɔ síe bɛ́ nwʋn nwannzan-nwannzan, ɔ sanlın kɛ n dı nwannzan-nwannzan.*

17 Nyanmıan nnıan man sʋanlan nyunnun ɔ mmua man yí ndɛɛ. Sʋanlan kʋn biala nyɔlıɛ nın anwʋn yê ɔ 'nıan ɔ bua yí ndɛɛ ɔ. Ɛhıka ati, ɛmɔ mmʋtʋɛ'n-mɔ anun, sɛ ɛmɔ fɛlɛ Nyanmıan Sıɛ a, anın mɛlɛ mɔ ɛmɔ tɛ nanndı asıɛ nın asʋ ɛwa'n, ɛmɔ héle kɛ ɛmɔ man Nyanmıan anyınnzɔ ɛmɔ nyɔlıɛ'n-mɔ kʋalaa anun.

18 Afı ɛmɔ sı kalɛ mɔ b'a tua maan ɛmɔ a nyan bɛ́ ti fi asıtanlan basa-basa'n mɔ ɛmɔ anan-mɔ helelı ɛmɔ nın anun'n. Nán esika jɛtɛ fufue anaan esika kɔkɔlɛ m'ɔ sɛcı'n yê b'a fa b'a tua ɛmɔ ati kalɛ ɔ.

19 Nan bɛ le Kilisi moja'n m'ɔ sʋ ɛbʋɛ'n yê b'a fa b'a yı ɛmɔ ati tɛɛ ɔ. Afı Kilisi tı kɛ *bʋa baa, yí lıka fíí buli man ɛbʋın, yí nwʋn tıta man nun.

20 Asannan nán Nyanmıan a bɔ mân'n, ɔ lili mʋa yılı Kilisi kɛ ɔ'a a li sɔ junman'n. Nán ɛmɔ kpa ɛyɔlɛ ati, mɛlɛ kasian ɛhı-mɔ anun yê ɔ'a yı yí nwʋn ɔ'a hele ɔ.

21 Yí dunman nun ati yê ɛmɔ de Nyanmıan Kpili m'ɔ jasʋlı yí fi ewue nun, mɔ ɔ'a man ɔ'a nyan anunminnyanmʋn'n di ɔ. Ɔ man ɛmɔ fa bɛ́ dedi'n nʋn bɛ́ anyındasʋɛ'n bɛ wula Nyanmıan anun.

22 Ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ ɛmɔ anyın sɔ yí'n, ɔ'a man ɛmɔ anwʋn a tı ɛsɛ ɛmɔ kulo anianman'n-mɔ. Ehulo sɔ'n tı man bɛ́ je sʋ ehulo. Ɛhıka ati, ɛmɔ fá bɛ́ ahʋnlın'n kʋalaa bɛ húlo bɛ́ nwʋn kpa.

23 Afı b'a wʋ ɛmɔ fʋfɔlɛ. Awɔlɛ sɔ'n fi man kulo sʋanlan, nan ɔ fi ɛmɔ Ası Nyanmıan Kpili. Ɔ nanndı yí Nʋan Ɛjɔlɛ'n m'ɔ wɔ ɛbɛlɛ dahuu nın asʋ y'ɔ man ɛmɔ a nyan ngʋan fʋfɔlɛ ɔ.

24 Afı b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ:
Kulo menian'n-mɔ kʋalaa tı kɛ ndile.
Bɛ́ anunminnyanmʋn'n mɔ bɛ le yí'n kʋalaatin
tı kɛ ndile'n ndetele'n.
Ndile'n yʋı a, ndetele'n tıtı gua ası.
25 *Nan yɛ́ Mın Anʋan Ɛjɔlɛ'n dıɛ,*
Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dahuu.
Ɛjɔlɛ sɔ'n, y'ɔ le Ɛjɔlɛkpa'n mɔ b'a bɔ b'a hele ɛmɔ'n.

2

Nyanmıan menian'n-mɔ

1 Ɛhıka ati, ɛmɔ yáci ati anun ɛtɛ ninnge'n-mɔ kʋalaa bɛ gúa. Ɛmɔ yáci ato elie'n. Ɛmɔ yáci bɛ́ nwʋn apoo ɛbɔ ɔ nʋn bɛ́ nwʋn ɛkpɔ ɛfa'n. Ɛmɔ yáci bɛ́ manngʋn'n-mɔ anzin ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛhan'n.

2 Nan ɛmɔ mán bɛ́ nyın búlʋ Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ nın anun kpa kɛ adɔman'n-mɔ anyın bʋlʋ nyafʋsue'n nán ɔ'a man ɛmɔ a nyin b'a nyan bɛ́ ti.

3 Kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan yí'n: *Ɛmɔ a nwun kɛ yɛ̂ Mın tı kpa sʋnman.*

4 Ɛmɔ hyóın bɛ kpúnnge yɛ́ Mın Zozi Kilisi mɔ menian'n-mɔ a mmu man yí sʋanlan'n. Nan Nyanmıan anyunnun an, Zozi anwʋn cian kpa. Kɛ sʋanlan m'ɔ lɛ si sua fa nyɔbʋɛ'n, Nyanmıan kʋsʋ a fa Zozi Kilisi m'ɔ man ngʋan'n kɛ ɛbʋɛ, ɔ a bɔ yí sua nın abʋ.

5 Nyanmıan lɛ fa ɛmɔ kʋsʋ mɔ Zozi a man ɛmɔ ngʋan'n kɛ nyɔbʋɛ ɔ si yí sua. Sua sɔ'n, ɔ nanndı Zozi Kilisi asʋ, ɛmɔ 'kaci nun anwʋntıɛ tɛɛyıfʋɛ bɛ bɔ afɔlıɛ'n m'ɔ sɔ Nyanmıan anyın'n.

6 Afı b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ Nyanmıan nwan:
Ɛmɔ nían, mıın si mín sua'n Sivn bʋka nın asʋ ɛbɛlɛ.
M'an yı sʋanlan kʋn mɔ yí nwʋn cian mín kpa
m'an sie ɛbɛlɛ kɛ ayialıɛ nın asʋ ɛbʋɛ'n.
Sʋanlan biala m'ɔ de yí di'n,
anyunnunguasıɛ ngan man yí lé.

7 Ɛmɔ mɔ bɛ de yí bɛ di'n, ɔ tı like m'ɔ sʊ ɛbʊɛ man ɛmɔ. Nan bé mɔ bɛ nne man yí bɛ nni
man'n, bé dıɛ, b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ:
Ɛbʊɛ'n mɔ bé mɔ bɛ lɛ si sua'n buli yí kɛ
ɔ tı man kpa mɔ bɛ juli bɛ tʊlı'n,
yí yê ɔ'a kaci ɛbʊɛ kpa'n m'ɔ le sua nın anun ɔ.
8 Ɛsɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun lıka kʊn, Nyanmıan nwan:
Ɛbʊɛ sɔ'n man sʊanlan aja kpula,
ɔ man sʊanlan fin ası.
Bé ja kpula yí bɛ fin ası, ɔ sanlın kɛ b'a nne man Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n b'a nni man. Bé dıɛ
mɔ bɛ hyıhyɛlı bɛ manlın bé nın anın.
9 Nan ɛmɔ dıɛ, ɛmɔ tı menian mɔ Nyanmıan a yı ɛmɔ. Ɛmɔ tı Nyanmıan m'ɔ tı belemgbin'n
tɛɛyıfʊɛ, ɛmɔ tı menian nwannzan-nwannzan, ɛmɔ tı yí menian kpa bɔkɔɔ. Nyanmıan a fɛlɛ
ɛmɔ fi awosin nın anun, ɔ'a man ɛmɔ a fite yí jawe kpili nın anun. Ɔ'a yı ɛmɔ kɛ ɛmɔ bɔ́ yí
ɛnyınman nyɔlıɛ mgbili mgbili'n-mɔ bɛ héle menian'n-mɔ.
10 Daba anın ɛmɔ tı man Nyanmıan menian. Nan sian dıɛ, ɛmɔ a kaci yí menian. Daba anın
Nyanmıan nzı man ɛmɔ anwʊn anwunnvoe, nan sian dıɛ, Nyanmıan a nwun ɛmɔ anwʊn
anwunnvoe.

Nyanmıan menian'n-mɔ abalabɔ'n.

11 Anianman ehulo mma, ɛmɔ tı nyɔfʊɛ asıɛ nın asʊ ɛwa. Ɛmɔ walı mgbannza. Yí ti, mın
'sɛlɛ ɛmɔ mın bʊtʊ bé kɛ ɛmɔ síe bé nwʊn ye wɔ ninnge ɛtɛ ɛtɛ'n-mɔ mɔ ɛtɛ anwʊnnaan nın
anyın bʊlʊ yí nwʊn nın anwʊn. Ɔ sanlın kɛ ninnge sɔ'n-mɔ nʊn ɛmɔ ɛkala'n kʊn ɛlɔɛ.
12 Ɛmɔ bɔ́ abalabɔ kpa wɔ bé mɔ bɛ nzı man Nyanmıan nın afian. Sɛ bɔbɔ bɛ tʊn ɛmɔ ɛsʊan
kɛ ɛmɔ yɔ nyɔlıɛ ɛtɛ a, bɛ 'ba nwun ɛmɔ nyɔlıɛ kpa'n, nán cıan mɔ Nyanmıan kɔ yı yí nwʊn kɔ
hele bé'n, anın bɛ yı yí ayɛ.
13 Ɛhı, kɛmɔ ɛmɔ tı yé Mın menian'n, ɛmɔ bébɛlɛ bé nwʊn ası bɛ mán mgbain'n-mɔ kʊalaatin
mɔ bɛ sie mân'n. Ɛmɔ bébɛlɛ bé nwʊn ası bɛ mán belemgbin kpain'n m'ɔ le tunmin wɔ
menian'n-mɔ kʊalaa asʊ'n.
14 Kʊnmanna'n-mɔ mɔ belemgbin a sesie bé kɛ bɛ túa nyɔlıɛtɛfʊɛ'n-mɔ kalɛ nán bɛ fʊ́a bé
mɔ bɛ bɔ bala kpa'n, ɛmɔ bébɛlɛ bé nwʊn ası bɛ mán bé kʊsʊ.
15 Afı like mɔ Nyanmıan kulo'n y'ɔ le kɛ ɛmɔ bɔ́ bala kpa. Yí dıɛ, anın ngʊasıafʊɛ'n-mɔ mɔ
bɛ nzı man like fíí'n, bɛ nnyan man ɛmɔ anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí bɛ ngan man.
16 Ɛmɔ a nyan fanwʊndi, nan kʊsʊ nán bɛ man fanwʊndi sɔ'n kaci kɛ ɛtanlan bɛ fıa yí bʊ bɛ
yɔ nyɔlıɛ ɛtɛ. Nan ɛmɔ bɔ́ bala kpa, ɔ sanlın kɛ ɛmɔ tı Nyanmıan ngʊa.
17 Ɛmɔ mán menian'n-mɔ kʊalaa anyınnzɔ. Ɛmɔ húlo anianman'n-mɔ mɔ b'a fa bé nwʊn
b'a man Zozi'n. Ɛmɔ súlo Nyanmıan, ɛmɔ mán belemgbin anyınnzɔ.

Ɛmɔ yɔ́ kɛ Zozi yɔlı yí'n

18 Ɛmɔ mɔ bɛ tı ngʊa'n, ɛmɔ bébɛlɛ bé nwʊn ası, bɛ mán bé mın-mɔ anyınnzɔ kpa. Nán kɛ bé
mɔ bɛ tı kpa mɔ bɛ tı bɛtɛɛ nın ala y'ɔ di kɛ ɛmɔ bɛbɛlɛ bé nwʊn ası bɛ man bé anyınnzɔ ɔ. Nan
ɔ di kɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ bɛ man bé mɔ bɛ tı man kpa'n-mɔ kʊsʊ.
19 Afı sɛ sʊanlan kʊn man Nyanmıan anyınnzɔ nán ɔ lɛ nwun yalɛ m'ɔ nzɛ nvata man an, ɔ
tı like kpa.
20 Nan sɛ ɛmɔ yɔ ɛtɛ nán bɛ lɛ kele ɛmɔ yalɛ, nán ɛmɔ tila bé ahʊnlın an, anın anunmin-
nyanmʊn benin yê ɛmɔ nyan yí nun ɔ? Nan sɛ ɛmɔ bɔ bala kpa, mɔ bɛ lɛ kele ɛmɔ yalɛ, nán sɛ
ɛmɔ tila bé ahʊnlın bɛ nwun yalɛ sɔ nın an, ɔ tı like kpa wɔ Nyanmıan anyunnun.
21 Ɛfɛlɛ'n mɔ Nyanmıan a fɛlɛ ɛmɔ yí nwʊn'n, yí bʊ nın anın. Ɔ sanlın kɛ Kilisi kʊsʊ nwunlin
amannıɛ wɔ ɛmɔ dunman nun maan ɛmɔ kʊsʊ nıan yí dıɛ nın asʊ bɛ yɔ bie.
22 Kilisi a nyɔ man ɛtɛ lé, ɔ'a nni man ato lé.
23 Bɛ kpɛlı yí nzʊba, ɔ'a mgbɛ man bé bie. Bɛ helelı yí yalɛ, ɔ'a nvʊa man bé ti. Ɔ falı yí kʊalaa
wulalı Nyanmıan m'ɔ tı ndɛɛbuafʊɛ kpa nın asa nun.
24 Kilisi muonun sʊalı yé ɛtɛ'n kʊalaa yí ti sʊ wɔ kʊlʊwa nın asʊ. Ɔ'a yɔ sɔ maan y'a wu yɛ fi
ɛtɛ nın anun y'a jasʊ yɛ bɔ bala m'ɔ tı sɛsɛ. Ɔ sanlın kɛ, ɛbʊta'n mɔ bɛ bʊtalı yí'n y'ɔ man ɛmɔ
anwʊn a sa ɔ.
25 Afı daba anın ɛmɔ tı kɛ mmʊa mɔ b'a minlin ɔ. Nan sian dıɛ, ɛmɔ a sa a a Kilisi m'ɔ tı bʊa
ɛnıanfʊɛ kpa'n m'ɔ sisa ɛmɔ ɛkala nın anwʊn.

3

Balasua nʊn yí hun bé asıtanlan'n

1 Ɛhı, ɛmɔ mmalasua'n-mɔ, ɛmɔ bébɛlɛ bé nwʊn ası bé mán bé hun-mɔ. Sɛ ɛmɔ ahun mmie-
mɔ nne man Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n bɛ nni man nán bɛ nwun ɛmɔ asıtanlan kpa nın an, sɛ
bɔbɔ ɛmɔ a ngan man ɛjɔlɛ b'a ngele man bé a, bɛ 'fa bé nwʊn bɛ man Nyanmıan.
2 Afı bɛ 'ba nwun yí kɛ ɛmɔ asıtanlan'n tı kpa, ɛsɛ ɛmɔ anyın sɔ bé.

3 Nán bɛ kpʋnndɛ bé nwʋn elie kɛ bé ti enyuan mɔ b'a sesie yí kanlanman, ɔ nʋn esika
ninnge mɔ bɛ fa bɛ sesie bé nwʋn, ɔ nʋn ɛtanlan nganlanman ɛhala.
4 Nan ɛmɔ mán ɛmɔ kanlanman'n fi ɛmɔ akunnun kʋsʋ ɔ fíte. Kanlanman'n mɔ bɛ lɛ
kpʋnndɛ m'ɔ le man ɛsɛcɪɛ'n y'ɔ le ahʋnlɪn m'ɔ tɪ kpa, m'ɔ tɪ bɛtɛɛ. Kanlanman sɔ'n, ɔ tɪ like
m'ɔ sʋ ɛbʋɛ kpa wɔ Nyanmɪan anyunnun.
5 Daba mmalasua'n-mɔ mɔ anɪn bɛ le anyɪndasʋɛ wɔ Nyanmɪan ɛlɔ'n, kɛ bɛ yɔlɪ yí nɪn anɪn.
Bɛ bɛbɛlɛlɪ bé nwʋn asɪ bɛ manlɪn bé hun-mɔ.
6 Kɛ anɪn Sala tɪ yí nɪn anɪn. Ɔ bɛbɛlɛlɪ yí nwʋn asɪ dede ɔ fɛlɛlɪ Abalahamʋn "Yɛmɪnlɪn". Sɛ
ɛmɔ kʋsʋ bɔ bala kpa, nán sɛ ɛmɔ a nyaci man bé nwʋn maan like fíí a nnwonwunlan man
ɛmɔ a, anɪn Sala amma mmalasua y'ɔ le ɛmɔ sakpa.
7 Ɛmɔ mmelenzua'n-mɔ kʋsʋ, ɛmɔ nʋn bé yɪ-mɔ tánlan kanlanman. Ɛmɔ nwún yí kɛ bé
anwʋnsɛlɛ'n nju man ɛmɔ dɪɛ'n. Ɛmɔ mán bé anyɪnnzɔ. Ɔ sanlɪn kɛ ngʋan'n mɔ Nyanmɪan
'fa man ɛmɔ'n, bé kʋsʋ bɛ wɔ nun bie. Ɛmɔ yó yí sɔ, nán Nyanmɪan Kpili a tie ɛmɔ asɔnɪn
ɛyɔlɛ'n.

Nyanmɪan 'yeyila bé mɔ bɛ lɛ nwun yalɛ wɔ Zozi Kilisi dunman nun'n

8 Mín ɛjɔlɛ nɪn ayuelɪɛ'n y'ɔ le kɛ ɛmɔ kʋalaa nyán ajʋnlɪn kʋn. Ɛmɔ nwún ɛmɔ anwʋn
anwunnvoe. Ɛmɔ húlo bé nwʋn kɛ anianman-mɔ kulo bé nwʋn'n. Ɛmɔ yó bé nwʋn ye, bɛ
bébɛlɛ bé nwʋn asɪ bé manngʋn'n-mɔ anyunnun.
9 Nán bɛ fa ɛtɛ bɛ tua ɛtɛ'n kalɛ, anaan nzʋba bɛ tua nzʋba'n kalɛ. Nan ɛmɔ sélɛ Nyanmɪan
maan ɔ yéyila bé. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan kulo kɛ ɔ yeyila ɛmɔ, yí ti y'ɔ man ɔ fɛlɛlɪ ɛmɔ ɔ.
10 B'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ:
Sʋanlan m'ɔ kulo kɛ ɔ nyan ngʋan ɔ di fɛ'n,
anɪn ɔ yáci yí manngʋn'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛhan
nʋn ato elie'n.
11 *Ɔ yí yí sa nyɔlɪɛ ɛtɛ nɪn anun,*
nán ɔ yó nyɔlɪɛ kpa.
Ɔ kpʋ́nndɛ anzʋnunjɔ atɪn'n, nán ɔ nánndɪ sʋ.
12 *Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan anyɪn kpala sɛsɛfʋɛ'n-mɔ,*
ɔ tie bé asɔnɪn ɛyɔlɛ'n.
Nan bé mɔ bɛ yɔ ɛtɛ'n,
ɔ ngulo man kɛ yí nyɪn bɔ bé.
13 Sɛ ɛmɔ yɪ bé kunnun kpa bɔkɔɔ, mɔ ɛmɔ lɛ bɔ bala kpa'n, nwan y'ɔ kʋala ɔ yɔ ɛmɔ ɛtɛ ɔ?
14 Sɛ ɛmɔ bɔ bala kpa nán ɛmɔ nwun amannɪɛ bɔbɔ a, Nyanmɪan 'yeyila ɛmɔ. Yí sɔ ati, nán
bɛ sulo bé mɔ bɛ kele ɛmɔ yalɛ'n maan ɛmɔ ati anun sɛcɪ ɛmɔ.
15 Nan ɛmɔ wúla Kilisi m'ɔ tɪ ɛmɔ Amɪn nɪn anunminnyanmʋn wɔ ɛmɔ ahʋnlɪn nɪn anun.
Sɛ sʋanlan bie bisa ɛmɔ anyɪndasʋɛ'n mɔ ɛmɔ le yí wɔ Kilisi anun nɪn anwʋn ɛjɔlɛ a,
16 ɛmɔ tó bé ahʋnlɪn asɪ bɛ fá anyɪnnzɔ bɛ búa yí. Ɛmɔ mán ɛmɔ anʋan ɛjɔlɛ nʋn ɛmɔ
abalabɔ'n yó kʋn, nán anyunnunguasɪɛ a han bé mɔ Zozi Kilisi dunman nun bɛ kan ɛmɔ
anzin ɛjɔlɛ ɛtɛ'n.
17 Afɪ ɔ tɪ kpa kɛ ɛmɔ yó nyɔlɪɛ kpa bɛ nwún amannɪɛ, ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan kulo yí sɔ. Sɛ
ɛmɔ yɔ nyɔlɪɛ kpa a, ɔ tɪ kpa tala kɛ ɛmɔ kɔ yɔ nyɔlɪɛ ɛtɛ nán ɛmɔ a nwun yalɛ'n.
18 Kilisi muonun wuli kpê kʋnmgba cein yé ɛtɛ'n dunman nun. Yí m'ɔ tɪ sɛsɛfʋɛ'n, ɔ wuli bé
mɔ bɛ tɪ man sɛsɛfʋɛ'n-mɔ dunman nun maan y'a fa yé nwʋn y'a wula Nyanmɪan asa nun.
Bɛ hunlin yí nwʋnnaan'n, nan Nyanmɪan Wawɛ'n manlɪn yí ngʋan.
19 Wawɛ sɔ'n dunman nun, ɔ hɔlɪ hanlɪn Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n ɔ helelɪ wawɛ'n-mɔ mɔ
b'a gua bé fiadɪ'n.
20 Wawɛ sɔ'n-mɔ, mɛlɛ mɔ Nowe 'bʋbɔ meli'n, bé nyɪn a nzɔ man Nyanmɪan. Nyanmɪan
Kpili sili abʋtalɛ ɔ nwʋnndɛlɪ bé dede, menian mɔ bɛ 'fʋ meli nɪn anun'n fʋlɪ. Bé mɔ bɛ fʋlɪ
meli nɪn anun'n b'a nzʋn man fíí. Bɛ tɪ menian mɔcʋɛ ala yé bɛ fʋlɪ nun bɛ nyanlɪn bé ti asue
nɪn anyɪnsʋ ɔ.
21 Nzue sɔ'n, anɪn ɔ tɪ kɛ ɛsɔnɪan'n m'ɔ man ɛmɔ nyan bé ti sian dɪɛ'n nzɔlɛ. Ɛsɔnɪan sɔ'n, nán
y'ɔ le bé nwʋn efian nɪn enwunnzian'n. Nan yí y'ɔ le ɛsɛlɛ'n mɔ yɛ sɛlɛ Nyanmɪan kɛ ɔ mán yé
ahʋnlɪn nɪn anun tɪ'n. Ɔ sanlɪn kɛ Zozi Kilisi fi ewue nun ɔ'a jasʋ.
22 Ɔ'a fʋ ɔ'a hɔ anwunno, ɔ tɪ Nyanmɪan Kpili fama sʋ. Nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ anun, bé
mɔ bɛ di kpain'n ɔ nʋn bé mɔ bɛ le tunmin'n, yí y'ɔ sie bé ɔ.

4

Abalabɔ fʋfɔlɛ'n

1 Ɛhɪ, kɛmɔ Kilisi nwunlin anwʋnnaan nun amannɪnhunnun'n, ɛmɔ kʋsʋ nyán ajʋnlɪn
kʋnmgba sɔ'n mɔ anɪn ɔ le yí'n. Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan m'ɔ kɔ nwun anwʋnnaan nun
amannɪnhunnun'n, ɔ nwula man yí sa ɛtɛ nɪn anun kón.

2 Sian dɪɛ, ɔ di kɛ ɛmə bɔ bala mə Nyanmɪan kulo wɔ ɛmə asɪtanlan nɪn anun mɛlɛ mə ɛmə
tɛ wɔ asɪɛ nɪn asʊ ɛwa'n. Nan ɔ nni man kɛ ɛmə bɔ bala ɛtɛ mə anwʊnnaan kulo'n kún.
3 Afɪ, bɛ́ mə bɛ nzɪ man Nyanmɪan'n, bɛ́ nyəlɪɛ mə bɛ yɔ'n, daba ɛmə falɪ tɛmʊn dəʊn bɛ
yəlɪ bie. Anɪn ɛmə asɪtanlan'n tɪ basa-basa, ɛmə bɔ bala ɛtɛ mə anwʊnnaan kulo'n, ɛmə tɪ
kɔnʊnmɪnnzan, ɛmə nʊn bɛ́ manngʊn-mə bɛ didi bɛ nʊn nzan dede ɔ fʊ bɛ bʊ́ɛ sʊ, ɛsɛ ɛmə sɔ
amʊan m'ɔ tɪ busuəfʊɛ like'n.
4 Kɛmə sian dɪɛ, ɛmə nʊn bɛ́ mə bɛ nzɪ man Nyanmɪan'n nyɔ man mgban-mgban ninnge
sɔ'n-mə kón'n, ɛhɪka ati yê menian sɔ'n-mə bɔ ɛmə amgba ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmə abalabɔ'n sin bɛ́
nwʊn.
5 Bɛ 'ba bu bɛ́ nyəlɪɛ'n-mə anwʊn mgbʊnndan bɛ kele Nyanmɪan mə ɔ'a sesie yí nwʊn ɔ 'ba
bua anyɪnwəsʊɛ mma'n-mə nʊn ewue mma'n-mə ndɛɛ'n.
6 Afɪ bɛ hanlɪn Ɛjəlɛkpa'n bɛ helelɪ yɛ́ nan-mə mɛlɛ mə anɪn bɛ́ nyɪn wɔ sʊ'n. Ɔ man sɛ b'a
wu bəbə a, Nyanmɪan tunmin nun, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n 'man bɛ nyan ngʊan.
7 Like biala ayuelɪɛ a kpunnge. Ɛhɪka ati, ɛmə bú mgbʊnndan kpa. Ɛmə sésie bɛ́ nwʊn nán
b'a hʊala b'a tanlan mmʊtʊɛ nɪn anun.
8 M'ɔ cian tala like kʊalaa'n y'ɔ le kɛ ɛmə fá bɛ́ ahʊnlɪn'n kʊalaa bɛ húlo bɛ́ nwʊn. Ɔ sanlɪn
kɛ ehulo'n kala ɛtɛ dəʊn asʊ.
9 Sʊanlan biala m'ɔ kɔ wʊlʊ ɛmə awulo'n, ɛmə só yí nun kanlanman, nán bɛ munlan bɛ jʊjə
bɛ́ konvin abʊ.
10 Nyanmɪan Kpili a man ɛmə anun kʊn biala Wawɛ nun junman. Junman ngacile ngacile
sɔ'n, sʊanlan kʊn lí yí dɪɛ'n kpa ɔ fá bʊ́ka yí manngʊn'n-mə kɛ ɔ sɛ fata'n.
11 Sʊanlan m'ɔ kan Nyanmɪan Anʊan Ɛjəlɛ'n, ɔ hán ɛjəlɛ mə Nyanmɪan kɔ man yí kɛ ɔ hán'n.
Sʊanlan m'ɔ bʊka yí manngʊn'n-mə'n, ɔ fá anwʊnsɛlɛ'n kʊalaa mə Nyanmɪan Kpili a fa a man
yí'n ɔ bʊ́ka bɛ́. Like biala anun, yɛ yɔ́ yí sɔ maan anunminnyanmʊn hán Nyanmɪan wɔ Zozi
Kilisi dunman nun. Ɔ sanlɪn kɛ anunminnyanmʊn'n nʊn tunmin'n tɪ yí dɪɛ cɪan daa. Amɪn!

Amannɪnhunnun nʊn nyila'n

12 Anianman ehulo mma, ɛmə lɛ nwun amannɪnhunnun. Amannɪnhunnun sɔ'n tɪ kɛ sîn
mə b'a kpʊnmgbɔ b'a gua ɛmə anwʊn ɔ. Nán bɛ man ɔ sin bɛ́ nwʊn kɛ ɛjəlɛ ngacile bie yê ɔ'a
tʊ ɛmə ɔ.
13 Nan ɛmə lí fɛ kɛ ɛmə lɛ nwun Kilisi amannɪnhunnun'n bie, nán cɪan mə ɔ 'yɪ yí
anunminnyanmʊn'n kele'n, ɛmə a li fɛ dede ɔ'a bʊ sʊ.
14 Sɛ Kilisi dunman nun menian'n-mə kpɛ ɛmə nzʊba a, nyila kan ɛmə. Ɔ sanlɪn kɛ
anunminnyanmʊn Wawɛ'n m'ɔ tɪ Nyanmɪan Wawɛ'n wɔ ɛmə anun.
15 Nán man ɛmə anun bie nwun amannɪɛ kɛ ɔ'a li awue, anaan ɔ'a wua, anaan ɔ'a yɔ ɛtɛ,
anaan ɔ'a li abie ɛjəlɛ dɪɛ anun cenjin.
16 Nan sɛ ɛmə anun bie lɛ nwun amannɪɛ Kilisi dunman nun an, n'ɔ man yí nwʊn nyian
kun yí. Nan ɔ lá Nyanmɪan asɪ kɛ ɔ tɪ Kilisi sʊanlan.
17 Afɪ mân'n ndɛɛ ebua nɪn a li mʊa a bɔ yí bʊ Nyanmɪan menian'n-mə ɛlɔ. Yɛ́ mə yɛ tɪ yí
menian'n, sɛ ndɛɛ ebua'n bɔ yí bʊ yɛ́ ɛlɔ a, anɪn bɛ́ mə bɛ nne man Nyanmɪan Anʊan Ɛjəlɛ'n
bɛ nni man'n, bɛ́ ayuelɪɛ'n, ɔ 'yue bɛ́ sɛ?
18 Afɪ Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ'n nwan:
Bɛ́ mə bɛ tɪ fʊ́ʊ́n'n,
sɛ bɛ́ ti ele tɪ man nzɛmɪndɛ a,
anɪn bɛ́ mə bɛ nne man Nyanmɪan bɛ nni man
ɔ nʊn ati anun ɛtɛ mma'n-mə, bɛ 'yɔ bɛ́ nwʊn sɛ?
19 Yí sɔ ati, bɛ́ mə bɛ lɛ nwun amannɪɛ, m'ɔ tɪ Nyanmɪan akunnun like'n, bɛ fá bɛ́ nwʊn bɛ wúla
Nyanmɪan asa nun kpa bəkɔɔ nán bɛ yɔ́ nyəlɪɛ kpa. Afɪ yí m'ɔ bəlɪ ɛmə'n, ɔ tɪ ananhəlɛfʊɛ, yí
anəhʊba'n m'ɔ bəlɪ ɛmə'n, ɔ 'di sʊ.

5

Asənɪn mgbain'n-mə

1 Kɪkaala dɪɛ, ɛ 'nwun ɛjəlɛ kaan mə mɪɪn fa mɪn tʊ asənɪn mgbain'n-mə mə bɛ wɔ ɛmə
afian ɛlɔ nɪn anyunnun'n. Mín muonun n dɪ asənɪn kpain'n bie kɛ bɛ́. Mɪn di Kilisi
amannɪnhunnun'n mə ɔ'a nwun yí nɪn anwʊn adanzɪɛ, ɛsɛ mɛlɛ mə ɔ 'ba a'n, mɪn 'tanlan
yí anunminnyanmʊn nɪn anun bie. Yí sɔ ati, mɪn 'sɛlɛ ɛmə mɪn bʊtʊ bɛ́ kɛ:
2 Nyanmɪan menian'n-mə mə ɔ'a fa bɛ́ ɔ'a wula ɛmə asa nun'n, bɛ tɪ kɛ mmʊa kpule, ɛmə
nían bɛ́ sʊ kpa. Nán bɛ nɪan bɛ́ sʊ kɛ junman mə bɛ lɛ fa bɛ tinndin ɛmə kɛ bɛ lí ɔ, nan ɛmə yí
bɛ́ kunnun bɛ nían bɛ́ sʊ kpa bəkɔɔ kɛ Nyanmɪan kulo'n. Nán bɛ yɔ yí kɛ bɛ lɛ nɪan bɛ́ sʊ bɛ
kpʊnndɛ nun esika. Nan ɛmə sí bɛ́ hue bɛ nían bɛ́ sʊ.
3 Menian mə Nyanmɪan a fa bɛ́ a wula ɛmə asa nun'n, nán bɛ sisi bɛ́, nan ɛmə mə bɛ tɪ mmʊa
ɛnɪanfʊɛ'n, ɛmə bɔ́ bala kpa maan bɛ nían sʊ bɛ bɔ́ bie.

4 Yí dɪɛ cɪan mə Kilisi m'ɔ tɪ Bʊa Ɛnɪanfʊɛ Kpain'n kɔ a'n, anɪn ɛmə nyan anunminnyanmʊn
abotile'n m'ɔ nzɛcɪ man lé'n.

Asɔnɪn mma'n-mə

5 Ɛmə mgbafɛlɛ'n-mə kʊsʊ, ɛmə bébɛlɛ bé nwʊn asɪ bɛ mán mgbain'n-mɔ. Afɪ mɪɪn kan mɪn
kele ɛmə kʊalaa kɛ bɛ bébɛlɛ bé nwʊn asɪ bɛ mán bé nwʊn. Ɔ sanlɪn kɛ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ
nɪn anun kɛ:
Atubɛnwʊn mma'n-mə,
Nyanmɪan Kpili nʊn bé le yí.
Nan bé mə bɛ bɛbɛlɛ bé nwʊn asɪ'n,
Nyanmɪan nwun bé nwʊn anwunnvoe.
6 Yí sɔ ati, mɪɪn kan mɪn kele ɛmə kɛ ɛmə bébɛlɛ bé nwʊn asɪ bɛ mán tunminfʊɛ Nyanmɪan
Kpili, nán ɔ'a man ɛmə sʊ mɛlɛ kasian nɪn anun.
7 Ɛmə fá bé nzusue'n kʊalaa bɛ wúla yí sa nun, ɔ sanlɪn kɛ ɔ nɪan ɛmə lɪka.
8 Ɛmə sésie bé nwʊn, bɛ sísa bé nwʊn, ɔ sanlɪn kɛ ɛmə kpɔfʊɛ Abɔnsanmʊn lɛ bɔ ɛmə anwʊn
mgbɔlɔka kɛ tɛtɪanfʊɛ mə yí nyɪn a bʊlʊ ɔ lɛ tɛtɪan ɔ kpʊnndɛ naan mə ɔ 'cɪ yí di ɔ.
9 Ɛmə tíla bé dedi nɪn anun kpa bɛ jínlan bé ja nun kpunndiin wɔ yí nyunnun. Afɪ asɔnɪn
mma'n-mə mə bɛ wɔ mân'n lɪka kʊalaatin'n, kɛ bɛ nwun yalɛ nɪn anɪn.
10 Kɪkaala ɛmə lɛ nwun yalɛ kaan, yí nzin, Nyanmɪan Kpili m'ɔ sɪ anwunnvoe sʊnman'n,
mə ɔ'a fɛlɛ ɛmə kɛ ɛmə nʊn Kilisi bɛ yɔ́ kʊn bɛ tánlan yí anunminnyanmʊn'n m'ɔ le man ayuelɪɛ
nɪn anun'n, yí muonun, ɔ 'sesie ɛmə kpa. Ɔ 'man ɛmə tin. Ɔ 'man ɛmə anwʊnsɛlɛ. Ɔ 'man ɛmə
jinlan bé ja nun kpunndiin.
11 Tunmin'n tɪ yí dɪɛ cɪan daa! Amɪn.

Ngalɪɛ nʊn ahɪn ebisa

12 Anianman *Silivɪn yê ɔ'a bʊka mín maan m'an hɛlɛ kalata sin kaan ɛhɪ m'an nwan ɛmə
ɔ. Ɔ tɪ anianman m'ɔ nanndɪ ananhɔlɛ atɪn nɪn asʊ ɔ. Mɪɪn fa kalata sɔ'n mɪn wowula ɛmə
anwʊnsɛlɛ ɛsɛ mɪn kele ɛmə kɛ Nyanmɪan a nwun yé nwʊn anwunnvoe sakpa. Yí ti, ɛmə
jínlan bé ja nun kpunndiin.
13 Asɔnɪn mma'n-mə mə bɛ wɔ *Babilɔnʊn mə Nyanmɪan a fɛlɛ bé yí nwʊn kɛ ɔ'a fɛlɛ ɛmə'n,
bé nwan bɛ 'bisa ɛmə ahɪn. Maakɪ mə asɔnɪn nɪn anun ɔ tɪ mín wa'n, yí kʊsʊ yí nwan ɔ 'bisa
ɛmə ahɪn.
14 Ɛmə bísa bé nwʊn ahɪn bɛ tó bé nwʊn nun.
Bé kʊalaa mə b'a fa bé nwʊn b'a man Kilisi'n, Nyanmɪan cícɪ bé lʊa.

PIƐLI KALATA'N M'Ɔ TƆ SƱ NNYUAN'N

M'ɔ wɔ nun'n

Pɪɛlɪ hɛlɛlɪ kalata ɛhɪ nwanlɪn bɛ́ kʋalaa mɔ b'a fa bɛ́ nwʋn b'a man Zozi Kilisi'n. Anɪn ɔ lɛ kan kele bɛ́ kɛ ɔ sɪ kɛ ɔ ngɔ hyɛ man, ɔ 'ba wu. Ɛhɪka ati, ɔ kulo kɛ ɔ kacɪ bɛ́ ninnge'n-mɔ m'ɔ heheleɪ'n. Alimʋa kalata'n mɔ Pɪɛlɪ hɛlɛlɪ nɪn anun, ɔ lɛ kan kele asɔnɪn mma'n-mɔ kɛ sɛ mân'n lɛ kele bɛ́ ahʋlʋwa a, bɛ tíla bɛ́ dedi nɪn anun kpolo. Kalata'n m'ɔ tɔ sʋ nnyuan ɛhɪ anun, ɔ lɛ kan kele bɛ́ kɛ sɛ ato ngehelefʋɛ-mɔ fite asɔnɪn nɪn anun nán bɛ lɛ kekele ato ninnge bɛ sɛcɪ yí a, bɛ só ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ tɪlɪ nɪn anun kpa.

Kalata nɪn ati 1.1-15, Pɪɛlɪ lɛ kan like ati m'ɔ man ɔ lɛ kɛlɛ yí kalata'n: ɔ 'kacɪ asɔnɪn mma'n-mɔ maan bɛ́ ti tanlan wawɛ nun ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ hanlɪn heleɪ bɛ́ nɪn asʋ. Alimʋa ɛkacɪɛ dɪɛ'n (1.16-21) tʋ de Zozi Kilisi anwʋn Ɛjɔlɛkpa'n. Ɛjɔlɛkpa sɔ'n, yí Pɪɛlɪ muonun nʋn mmɔfʋɛ'n-mɔ di yí nwʋn adanzɪɛ kɛ ɔ tɪ ananhɔlɛ. Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n hyʋɪnlɪn bɛ́ maan bɛ hɛlɛlɪ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ Nwannzan-nwannzan'n kʋsʋ di yí nwʋn adanzɪɛ. Kalata nɪn ati nnyuan nɪn anun, Pɪɛlɪ lɛ bɔ ato ngehelefʋɛ'n-mɔ nyɔlɪɛ'n-mɔ bɛ fa bɛ sɛcɪ asɔnɪn'n tɛtɛlɛ nun. Ɛkannzʋɛ mɔ Zudɪ kannzʋlɪ ato ngehelefʋɛ'n-mɔ yí kalata nɪn anun'n, yí kʋnmgba nɪn ala bɔbɔ yê yɛ nwun yí Pɪɛlɪ kʋsʋ kalata nɪn anun ɔ. Kalata nɪn ati nsan nɪn anun, Pɪɛlɪ lɛ bua bɛ́ mɔ bɛ́ nwan yɛ́ Mɪn Zozi ngɔ sa ngɔ a man ɔ ngɔ bua man mân'n ndɛɛ'n. Ɔ lɛ kacɪ bɛ́ kɛ sɛ Kilisi a hyɛ nán ɔ walɪ man an, anɪn bɛ nwún yí kɛ Nyanmɪan a si abʋtalɛ. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan ngulo man kɛ sʋanlan fíí minlin, nan ɔ kulo kɛ bɛ́ kʋalaa bɛ kaci bɛ́ asɪtanlan'n bɛ fi bɛ́ ɛtɛ nɪn anun bɛ jasʋ (3.9). Kalata nɪn agualɪɛ nun, Pɪɛlɪ kulo kɛ asɔnɪn mma'n-mɔ mɪan bɛ́ bʋ bɛ tanlan anwʋntɪɛ nun nán Nyanmɪan a nnyan man bɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ'a ngan man mɛlɛ mɔ Kilisi 'sa ba'n (3.11-18).

Ahɪn ebisa

1 Mín, Simʋn Pɪɛlɪ, mɔ n dɪ Zozi Kilisi akʋa ɛsɛ n dɪ yí bɔfʋɛ'n yê mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ ɔ. Mɪɪn kɛlɛ mɪn nwan ɛmɔ kʋalaa mɔ ɛmɔ le dedi kʋnmgba'n mɔ yɛ le yí mɔ yí nwʋn cian'n. Zozi Kilisi m'ɔ tɪ yɛ́ Nyanmɪan m'ɔ tɪ yɛ́ Ngʋandefʋɛ nɪn adawʋlʋman, y'a nyan dedi sɔ'n ɔ sanlɪn kɛ ɔ tɪ sɛsɛ.

2 Mɪn 'bisa ɛmɔ ahɪn. Nyanmɪan nʋn yɛ́ Mɪn Zozi, bɛ nwún ɛmɔ anwʋn anwunnvoe, ɛsɛ bɛ́ man ɛmɔ alʋa cícɪ bɛ́ nwʋn kpa. Bɛ mán ɛmɔ sí bɛ́ kpa.

3 Zozi Kilisi mɔ Nyanmɪan tunmin'n wɔ yí nun'n, ɔ'a fa yí kʋalaa m'ɔ cian'n ɔ'a man yɛ́ maan yɛ bu amanmuo m'ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn. Ɔ'a man y'a sɪ Nyanmɪan m'ɔ fɛlɛlɪ yɛ́ kɛ yɛ yɔ́ kpa kɛ yí muonun ɛsɛ yɛ wʋ́lʋ yí anunminnyanmʋn nɪn anun'n.

4 Yí ti, ninnge mgbakpa'n-mɔ m'ɔ falɪ bɔlɪ yɛ́ anɔhʋba'n, ɔ'a man yɛ́ sa a han bɛ́. Ninnge sɔ'n-mɔ dunman nun, ɛmɔ kʋala bɛ nwanndi mân ɛhɪ anun anyɪnbʋlʋ ninnge ɛtɛ'n m'ɔ man ewue'n nán ɛmɔ nʋn Nyanmɪan bɛ yɔ kʋn.

5 Ɛhɪka ati, ɛmɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn bɛ bɔ́ bala kpa bɛ tʋ́ bɛ́ dedi nɪn asʋ. Ɛmɔ nwún ngɛlɛ bɛ tʋ́ bɛ́ abalabɔ kpa nɪn asʋ.

6 Ɛsɛ ɛmɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn bɛ sɔ́ bɛ́ nwʋn bɛ tʋ́ ngɛlɛ nɪn asʋ. Ɛmɔ sí abʋtalɛ bɛ tʋ́ bɛ́ nwʋn ɛsɔ nɪn asʋ. Ɛmɔ fá bɛ́ nwʋn bɛ bɔ́ Nyanmɪan.

7 Ɛmɔ anwʋn ɛbɔ mɔ b'a fa b'a bɔ Nyanmɪan'n, ɛmɔ húlo anianman'n-mɔ bɛ búka sʋ. Ɛmɔ húlo menian'n-mɔ kʋalaatin bɛ tʋ́ anianman'n-mɔ ehulo nɪn asʋ.

8 Ninnge m'ɔ di kɛ ɛmɔ nyan yí bɛ́ asɪtanlan nɪn anun nɪn anɪn. Sɛ ɛmɔ nyan yí dɔʋn an, ɔ 'man ɛmɔ di junman'n kanlanman kpa ɛsɛ bɛ 'sɪ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi bɛ kɔ bɛ́ nyunnun.

9 Nan sʋanlan mɔ ninnge sɔ'n-mɔ nnʋn man yí nun'n, anɪn ɔ tɪ kɛ anyɪnsinlinwafʋɛ anaan ɔ tɪ kɛ sʋanlan m'ɔ nnwun man mʋa. Ɔ tɪ sʋanlan mɔ yí lʋa a fi kɛ yí ɛtɛ'n m'ɔ yɔlɪ yí daba'n, Nyanmɪan a fa a hye yí.

10 Yí sɔ ati, ɛfɛlɛ'n mɔ Nyanmɪan a fɛlɛ ɛmɔ ɛsɛ ɔ'a fa ɛmɔ'n, ɛmɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn bɛ jínlan nun cɪnnjɪn kpa. Ɔ sanlɪn kɛ sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a, ɛmɔ ngɔ tɔ man ɛtɛ nun lé.

11 Ɛbɛlɛ nɪn anun yê Nyanmɪan 'tike yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi m'ɔ tɪ yɛ́ Ngʋandefʋɛ'n Belemgbin Mân'n m'ɔ mgbɛ man nun lé nɪn anʋan'n maan ɛmɔ wʋlʋ nun ɔ.

12 Ɛhɪka ati, cɪan biala mɪn 'kacɪ ɛmɔ ninnge sɔ'n-mɔ kɛmɔ afɪ ɛmɔ sɪ bɛ́ daba'n maan ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ ɛmɔ tɪlɪ'n fɔtɔ ɛmɔ kpa.

13 Kɛmɔ n dɛ tɪ asɪ'n, mɪn de mɪn di kɛ ɔ tɪ kpa kɛ n gácɪ ɛmɔ ninnge sɔ'n-mɔ nán ɛmɔ alʋa a nvi man bɛ́ nwʋn.

14 Afɪ mɪn sɪ kɛ ɔ ngɔ hyɛ man, m 'ba wu kɛ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi hanlɪn heleɪ mín'n.

15 Nan kɛmɔ n wuli man'n, mɪn 'bɔ mɔndɪnlɪn mɪn kɛlɛ kalata sɔ'n-mɔ mɪn sie ɛmɔ. Yí dɪɛ sɛ mɪn wu a, anɪn ɛmɔ alʋa nvi man ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ.

Zozi Kilisi anunminnyanmʋn'n

16 Ɛhı, yé Mın Zozi Kilisi tunmin m'ɔ le yí ɔ nʋn yí ɛwalɛ nın anwʋn ɛjɔlɛ yê yɛ hanlın yɛ
helelı ɛmə ɔ. Nán ɛjɔlɛ mə menian'n-mə bɔ bé ti anun bɛ kan'n yê yɛ hanlın ɔ. Nan yɛ nwunlin
yí anunminnyanmʋn kpili'n yé nyınsʋ.
17 Mɛlɛ mə Nyanmıan m'ɔ tı Sıɛ'n 'man yí asasʋɛ ɔ wula yí anunminnyanmʋn'n, anın yɛ
wɔ ɛbɛlɛ. Yí anunminnyanmʋn kpili nın anun, Nyanmıan kɔ man bɛ kɔ tı yí nın'n. Yí nwan:
“Mín ehulo Baa y'ɔ le sʋanlan ɛhı. M'an fa mín lʋa'n kʋalaa m'an wula yí nun.”
18 Mɛlɛ mə anın yɛ nʋn yí wɔ bʋka nwannzan-nwannzan nın asʋ ɛlɔ'n, yé bɔbɔ muonun yɛ
tılı anıɛ sɔ'n m'ɔ fi nyanmıansʋ'n.
19 Yí sɔ ati, yɛ de ɛjɔlɛ'n mə Nyanmıan mgbɔmanfʋɛ'n-mə hanlın'n yɛ di kpa. Ɔ fata kɛ ɛmə
yɔ anzʋɛ bɛ tie ɛjɔlɛ sɔ'n kpa. Ɔ sanlın kɛ ɛjɔlɛ sɔ'n-mə tı kɛ kanlannıɛ m'ɔ lɛ ta awosin nun ɔ.
Ɔ 'ta dede alıbahıan nzalama'n fite nán alíɛ nın a hın. Zozi Kilisi m'ɔ tı kɛ alıbahıan nzalama
sɔ'n 'ta ɛmə ahʋnlın'n-mə anun.
20 Yí bɛ-yue-asıɛ, ɛmə nwún yí kɛ, ɛjɔlɛ'n mə Nyanmıan mgbɔmanfʋɛ'n-mə hanlın, m'ɔ wɔ
Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun'n, nán bé ngʋnmın bé ti anun yê bɛ bɔlı bé hanlın ɔ.
21 Ɔ sanlın kɛ ɛjɔlɛ mə Nyanmıan kɔ fıtı nun ɔ kɔ hele'n, ɔ tı man like mə sʋanlan muonun
kʋala kɛ ɔ bɔ yí ti anun ɔ kan ɔ. Nan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n m'ɔ wɔ mgbɔmanfʋɛ'n-
mə anun'n y'ɔ man bɛ jʋjɔlı Nyanmıan anʋan ɔ.

2

Ato ngehelefʋɛ'n-mə

1 Ɛhı, daba anın ato mgbɔmanfʋɛ-mə wɔ Nyanmıan menian'n-mə anun. Ato ngehelefʋɛ-
mə kʋsʋ 'ba fite fite ɛmə afian. Bɛ 'ba hehele ato ninnge nvıalıɛ nun bɛ sɛcı asɔnın'n. Menian
sɔ'n-mə mə yé Mın a le bé ti fi bé ɛtɛ nın anun'n, b'a kaci bé nzin b'a si yí. Bé nyɔlıɛ sɔ'n 'ba
man bɛ wu nvu nun.
2 Menian dɔʋn 'ba fa bé atın ɛtɛ nın asʋ yê bé nyɔlıɛ ɛtɛ'n dunman nun, menian'n-mə 'ba
han Nyanmıan ananhɔlɛ atın nın anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ.
3 Esika anyınbʋlʋ'n dunman nun, ato ngehelefʋɛ sɔ'n-mə 'ba bɔ ɛmə apoo bɛ didi ɛmə
anwʋn. Nan Nyanmıan m'ɔ bua ndɛɛ nın a fa bé nwʋn ajʋnlın dada angʋnmın. Ɔ ngɔ hyɛ
man fíí ɔ 'ba bɔ bé bʋsʋ.
4 Afı nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mə mə bɛ yɔlı ɛtɛ'n, Nyanmıan Kpili a nva man bé nwʋn sa a
nje man bé. Nán ɔ'a hyı bé ɔ'a gua bɔnza kpili nın anun, lıka m'ɔ tı awosin'n. Bɛ wɔ ɛbɛlɛ dede
ɔ 'bua bé ndɛɛ.
5 Nyanmıan a nyaci man daba daba menian'n-mə anwʋn sa ɔ'a nje man bé. Ɔ manlın esue
kpili tɔlı dede ɔ nʋanlın menian ati anun ɛtɛ'n-mə mə anın bɛ wɔ mân sɔ nın anun'n. Bian'n
mə bɛ fɛlɛ yí Nowe mə anın ɔ tu menian'n-mə fʋɔ kɛ bɛ bó bala kpa'n, ɔ nʋn menian nsʋ ala
yê Nyanmıan Kpili lelı bé ngʋan ɔ.
6 Nyanmıan Kpili bɔlı Sodɔmʋn nʋn Gomɔɔ kulo'n-mə abʋsʋ. Ɔ tʋlı bé nun sîn dede bɛ tɔlı
nzʋan. Ɔ'a yɔ bé sɔ maan bɛ nwun yí kɛ menian mə bé nyın nzɔ man yí'n, kɛ bé ayuelıɛ'n yue
yí nın anın.
7 Mɛlɛ sɔ'n, Lɔtʋ m'ɔ tı sʋanlan kpa, m'ɔ di menian'n-mə ɛtɛ'n mə bɛ yɔ nın anwʋn yalɛ'n,
Nyanmıan Kpili lelı yí ngʋan.
8 Anın sɛsɛfʋɛ sɔ'n tı ɛtɛfʋɛ'n-mə afian. Ɛtɛfʋɛ sɔ'n-mə nyɔlıɛ'n mə bɛ yɔ yí cıan daa m'ɔ tı ɛtɛ
ɔ nwun yí'n, ɔ man ɔ di yalɛ.
9 Ɛhıka ati, yé Mın sı atın mə ɔ 'bu sʋ ɔ de bé mə b'a fa bé nwʋn b'a bɔ yí'n fi emian nın anun.
Nan ɛtɛfʋɛ'n-mə dıɛ, mə Nyanmıan a fa a sie bé'n y'ɔ le ndɛɛ ebua'n mə ɔ 'bua bé ndɛɛ ebua
cıan nın anun'n.
10 Menian mə bɛ mmu man Nyanmıan Kpili tunmin'n like fíí mə ninnge ɛtɛ mə
anwʋnnaan'n kulo'n yê cıan daa bɛ yɔ'n, bé yê Nyanmıan 'tua bé kalɛ nın ɔ.

Ato ngehelefʋɛ sɔ'n-mə mə n ganlın bé ɛjɔlɛ'n, bɛ nzulo man sʋanlan fíí, ɛsɛ bɛ tu bé nwʋn.
Bé nyın nzɔ man nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mə mə bɛ le anunminnyanmʋn'n, nan bɛ kan bé
nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ.
11 Kʋsʋ nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mə muonun mə bɛ le anwʋnsɛlɛ kpa ɔ nʋn tunmin bɛ tala
ato ngehelefʋɛ sɔ'n-mə'n, bɛ ngan man ɛjɔlɛ ɛtɛ bɛ ndia man bé wɔ Nyanmıan anyunnun.
12 Nan menian sɔ'n-mə nzı man ngɛlɛ fíí. Bɛ yɔ bé ninnge'n-mə kɛ ebolo naan. Mə bé ti'n kɔ
se bé'n yê bɛ yɔ ɔ. Bé ɛhyıɛ nʋn bé ehuan ati yê bɛ bɔlı bé ɔ. Menian sɔ'n-mə kan like mə bɛ nzı
man yí nın anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ. Bɛ 'wu sakpa kɛ ebolo naan'n-mə wu yí'n.
13 Yalɛ'n mə bɛ kele menian'n-mə'n, Nyanmıan Kpili 'ba hele bé bie. Eyua sʋ kpa yê bɛ yɔ
bé ninnge ɛtɛ'n-mə ɔ. Sɛ ɛmə lɛ di ɛnyınmıan nán bɛ ba ɛmə afian an, bé abalabɔ ɛtɛ'n gua ɛmə
anyunnun ası. Ɛsɛ bɛ di apoo'n mə bɛ bɔ ɛmə nın anwʋn fɛ.

14 Balasua ɛjɔlɛ yê ɔ wɔ bé ajʋnlın nun ɔ. Cıan daa bɛ yɔ ɛtɛ'n bɛ kɔ bé nyunnun. Bɛ laka menian'n-mɔ mɔ Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n tılı man bɛ́'n maan bɛ gua kunman nun. Esika anyınbʋlʋ y'ɔ la bé nwʋn ɔ. Menian sɔ'n-mɔ a fa munnzue.

15 Bɛ fi ananhɔlɛ atın nın asʋ b'a jasʋ. B'a minlin b'a fa Bozɔɔ awa Balamʋn m'ɔ kulo esika nın atın dıɛ nın asʋ. Balamʋn sɔ'n, esika nın anyınbʋlʋ dunman nun, ɔ yɔlı nyɔlıɛ ɛtɛ.

16 Nan cıan kʋn Nyanmıan tuli yí nyunnun wɔ yí anzʋsɛlɛ nın anwʋn. Afı afunlunmun'n mɔ anın ɔ tı sʋ'n, ɔ tı naan m'ɔ njʋjɔ man. Afunlunmun'n kɔ jʋjɔ kɛ kulo sʋanlan jʋjɔ'n ɔ kɔ tua kpɔmanfʋɛ sɔ nın atın wɔ yí nyɔlıɛ ɛtɛ nın anwʋn.

17 Menian sɔ'n-mɔ tı kɛ asue mɔ ɔ'a sısan ɔ. Bɛ tı kɛ esue mɔ ɔ'a munlan mɔ anwʋnman'n nʋn yí a hɔ ɔ. Nyanmıan Kpili a sesie bé lıka awosin bibaa kpa nın anun.

18 Bɛ kolo bé nʋan nun mgban. Bɛ sua bé mɔ kıkaala bɛ fi ɛtɛfʋɛ'n-mɔ asa nun b'a foti'n ngaa bɛ man bɛ nıan bé nyɔlıɛ ɛtɛ'n-mɔ asʋ maan bɛ gua kunman nun biekun.

19 Bɛ kan bɛ kele bé kɛ bɛ 'ba nyan fanwʋndi, nan kʋsʋ anın bé muonun bɛ tı ɛtɛ'n m'ɔ fa bɛ kɔ ewue nun'n nganga. Ɔ sanlın kɛ like m'ɔ sie sʋanlan'n man sʋanlan sɔ'n kaci yí kanga.

20 Afı menian mɔ bɛ kɔ sı yé Mın yé Defʋɛ Zozi Kilisi, mɔ bɛ kɔ tı bé nwʋn fi mân nın anun ninnge nvuin nvuin'n-mɔ anwʋn'n, sɛ bɛ sa bé nzin ninnge sɔ'n-mɔ anwʋn biekun an, bɛ etolo mɔ bɛ kɔ tolo'n, anın daba dıɛ'n tı kpa.

21 Ɔ tı kpa man menian sɔ'n-mɔ kɛ ahan b'a nwun man Nyanmıan atın'n, ɔ tala kɛ bɛ kɔ nwun yí nán b'a ju yí mala nwannzan-nwannzan'n m'ɔ kɔ hele bɛ́'n b'a tʋ'n.

22 Mɔ ɔ'a tʋ bɛ́'n, ɔ kele kɛ anyınndala'n mɔ menian'n-mɔ bu'n tı ananhɔlɛ. Bɛ́ nwan: "Cʋa nın a sa yí nzin ɔ'a li like'n m'ɔ kpuli'n," ɛsɛ "Kpolike'n mɔ b'a bia yí'n, ɔ'a sa ɔ'a kunndo yí nwʋn asâ nın anun biekun."

3

Yé Mın ɛwalɛ'n

1 Ehulo mma, ɛ 'nwun kalata'n m'ɔ tian yí nnyuan'n mɔ mıın kɛlɛ mın bɛlɛ ɛmɔ'n. Kalata nnyuan sɔ'n kʋalaa anun, mın kacı ɛmɔ ninnge mɔ ɛmɔ sı yí daba'n mın man ɛmɔ ati tanlan sʋ kpa.

2 Mın kulo kɛ ɛmɔ ati kacı ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan mgbɔmanfʋɛ kʋnlʋn-ngʋnlʋn'n-mɔ hanlın yí daba'n. Ɛsɛ mın kulo kɛ ɛmɔ ati kacı yé Mın yé Defʋɛ'n mala'n mɔ ɛmɔ mmɔfʋɛ'n-mɔ sınlın ɛmɔ ɛlɔ bɛ heheleli ɛmɔ'n.

3 Mín ɛjɔlɛ'n m'ɔ li mʋa'n y'ɔ le kɛ, ɛmɔ nwún yí kɛ mɛlɛ kasian nın anun, menian mmie-mɔ 'ba fite fite. Menian sɔ'n-mɔ 'ba yɔ nyɔlıɛ ɛtɛ'n mɔ bé muonun bé kunnun kulo'n. Bɛ 'ba gʋlʋ ɛmɔ anwʋn

4 bɛ kan kɛ: "Asʋ Zozi a mmɔ man anɔhʋba kɛ ɔ 'ba ɔ? Nan ɔ wɔ nin? Ɔ sanlın kɛ, kɛ yé nan-mɔ wuli dada angʋnmın dede m'ɔ ju ɛnɛ'n, ninnge'n kʋalaa mɔ Nyanmıan bɔlı'n, fíí kacili man!"

5 Menian sɔ'n-mɔ, bɛ man bé lʋa fi bé nwʋn kɛ daba daba, Nyanmıan Kpili le yí Nʋan Ɛjɔlɛ'n y'ɔ bɔlı anwunno nʋn ası ɔ. Ɔ man asıɛ'n fi nzue nun fitelı, nan ɔ'a tı asıɛ'n fi nzue nın anwʋn.

6 Ɛsɛ Nyanmıan kpili le nzue y'ɔ falı sɛcılı daba mân nın ɔ. Mân'n kʋalaa nʋanlın.

7 Nan anwunno nʋn asıɛ'n mɔ bɛ wɔ ɛwa ɛnɛ'n, Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ kʋnmgba sɔ nın a fa bé a sie dede ɔ 'ju cıan mɔ ɔ 'tʋ bé nun sîn. Ɔ'a fa bé ɔ'a sie dede ɔ 'ju cıan mɔ ɔ 'bua mân'n ndɛɛ ɔ kun ɛtɛfʋɛ'n-mɔ.

8 Ehulo mma, ɛjɔlɛ kʋn ɛhı, nán bɛ man bé lʋa fi. Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ yé Mın anyunnun, cıan kʋn tı kɛ afʋɛ akpıı, yê "afʋɛ akpıı tı yí nyunnun cıan kʋn."

9 Menian'n mmie-mɔ jʋnlın kɛ like'n mɔ yé Mın nwan ɔ 'yɔ'n, ɔ'a hyɛ yí nwʋn sʋnman. Nán yí sɔ ɔ, nán ɔ'a si abʋtalɛ ɛmɔ dunman nun. Ɔ sanlın kɛ ɔ ngulo man kɛ ɛmɔ nunhan bie fíí minlin, nan ɔ kulo kɛ bé kʋalaa bɛ fi bé ɛtɛ nın anun bɛ jasʋ.

10 Nan kʋsʋ yé Mın ɛwalɛ cıan'n, ɔ 'fu yé nun kɛ awofʋɛ. Cıan sɔ'n, nyanmıan'n 'ba han nun, ɔ 'man menian'n-mɔ anwʋn wʋsʋ bé nán yí bʋsʋ a nunnun. Sîn 'ba jue yala anwunno ɛlɔ ninnge'n-mɔ. Asıɛ'n nʋn sʋ ninnge'n kʋalaa abʋsʋ 'ba bɔ.

11 Sɛ ninnge'n-mɔ kʋalaa ayuelıɛ'n tı sʋa a, anın ɛmɔ nían bé nwʋn kpa wɔ bé abalabɔ nın anun. Ɔ di kɛ ɛmɔ ɛnanndıɛ'n yɔ nwannzan-nwannzan m'ɔ kele kɛ ɛmɔ a fa bé nwʋn b'a bɔ Nyanmıan.

12 Ɛmɔ tánlan bɛ nwʋ́nndɛ Nyanmıan Kpili ɛwalɛ cıan'n, nán ɛmɔ bɔ́ mɔndınlın bɛ yɔ́ like mɔ bɛ yɔ a, cıan sɔ'n kɔ ju ndɛ'n. Cıan sɔ'n, sîn'n 'yala anwunno ɛlɔ ninnge'n-mɔ ɔ bɔ bé bʋsʋ bɔkɔɔ!

13 Nan yé dıɛ, yɛ lɛ nwʋnndɛ anwunno fʋfɔlɛ'n, nʋn asıɛ fʋfɔlɛ'n m'ɔ tı sɛsɛfʋɛ'n-mɔ lıka mɔ Nyanmıan Kpili a fa a bɔ yé anɔhʋba'n.

14 Ɛhı ati, ehulo mma, kɛmɔ ɛmɔ lɛ nwʋnndɛ yé Mın ɛwalɛ'n, ɛmɔ bɔ́ mɔndınlın bɛ bɔ́ bala kpa. Yí dıɛ, cıan m'ɔ kɔ a'n, bɛ nnyan man ɛmɔ anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí bɛ ngan man wɔ yí nyunnun, nán ɛmɔ a tanlan wɔ alʋacıcıɛ nun.

15 Ɛmə nwún yí kɛ abʊtalɛ'n mə yé Mɪn lɛ si'n, menian'n-mə ngʊan ele ti ɔ. Ɛjəlɛ sɔ'n yê Pəlʊ
m'ɔ tɪ yé nianman kpa'n le ngɛlɛ'n mə Nyanmɪan manlɪn yí'n ɔ hɛlɛlɪ bɛlɛlɪ ɛmə nɪn ɔ.
16 Yí kalata'n-mə kʊalaa m'ɔ kɔ hɛlɛ nɪn anun, ɔ kan ɛjəlɛ sɔ'n. Yí kalata'n-mə anun, ɛjəlɛ
kpəlɛ kpəlɛ mmie-mə wɔ nun, bé bʊ ɛtɪɛ yɔ sɪ kpa. Menian mə bɛ nzɪ man like fíí mə bé dedi'n
nza man bé'n, bɛ kaci kaci ɛjəlɛ sɔ'n-mə. Nyanmɪan Anʊan Ɛjəlɛ bʊ nga'n, kɛ bɛ kaci kaci yí
hɔ. Bé muonun bɛ lɛ yɔ bé nwʊn.
17 Nan ɛmə dɪɛ, ehulo mma, b'a kacɪ ɛmə. Ɛmə nían bé nwʊn kpa, nán bé mə bɛ kpɔ
Nyanmɪan nɪn a nnaka man ɛmə maan ɛmə a minlin man bé jinlanbɛlɛ kpa'n.
18 Nan ɛmə bɔ́ mɔndɪnlɪn bɛ tánlan yé Mɪn Zozi m'ɔ tɪ yé Ngʊandefʊɛ nɪn anwunnvoe
enwuan'n nʊn yí ɛsɪɛ nɪn anun bɛ hó bé nyunnun. Anunminnyanmʊn hán yí ɛnɛ, ɔ nʊn mɛlɛ
daa! Amɪn.

ZƱAN KALATA'N M'Ɔ LI MƱA'N

M'ɔ wɔ nun'n

Kɛ menian'n-mɔ lɛ kpɪn kele'n, Zozi bɔfʋɛ Zʋan hɔlɪ tanlanlɪn kulo kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Efɛzɪ nɪn asʋ. Ɛbɛlɛ asɔnɪn'n-mɔ, Zozi bɔfʋɛ Pɔlʋ yê ɔ bɔlɪ bé bʋ ɔ. Mɛlɛ mɔ Zʋan walɪ juli ɛbɛlɛ'n, ɔ kacili asɔnɪn sɔ'n-mɔ asʋ kpain. Ɛhɪka ati yê ɔ fɛlɛ asɔnɪn'n-mɔ anun menian'n-mɔ yí mma nɪn ɔ.

Zʋan hɛlɛlɪ kalata nsan mɔ yɛ le yí yé sa nun ɛwa'n. Alimʋa kalata dɪɛ'n, ɔ'a ngɛlɛ ɔ ngɔ man asɔnɪn kʋn anaan sʋanlan kʋn. Nan kalata nɪn an, anɪn ɔ di kɛ asɔnɪn'n-mɔ kʋalaatin kɪnnga. Kalata nɪn anun, ɛjɔlɛ tile nnyuan wɔ nun. Ɛjɔlɛ tile kʋn lɛ sɛlɛ bé kɛ bɛ nánndɪ ananhɔlɛ atɪn nɪn asʋ. Ɛjɔlɛ sɔ'n, yí bʋ y'ɔ le kɛ bɛ lé yé Mɪn Zozi bɛ lí bé ahʋnlɪn nɪn anun kpa, ɛsɛ bɛ húlo bé nwʋn. Ɛjɔlɛ tile kʋn kʋsʋ lɛ kannzʋ bé kɛ bɛ nían bé nwʋn wɔ bé mɔ bɛ kekele ato ninnge'n-mɔ anwʋn (2.18-29, 4.1-6).

Sʋanlan'n mɔ yí nʋan ɛjɔlɛ'n man ngʋan'n

y'ɔ le Nyanmɪan Awa Zozi Kilisi

1 Anianman-mɔ, yɛ lɛ kɛlɛ ɛmɔ yɛ bɔ sʋanlan'n mɔ yí nʋan ɛjɔlɛ'n man ngʋan nɪn anwʋn
ɛjɔlɛ yɛ kele ɛmɔ. Ninnge'n-mɔ kʋalaa abʋbɔ nɪn anun'n, anɪn sʋanlan sɔ'n wɔ ɛbɛlɛ. Yé dɪɛ,
y'a tɪ yí nʋan anun ɛjɔlɛ, y'a nwun yí yé nyɪnsʋ, yé nyɪn a ha yí nwʋn y'a fa yé sa y'a han yí.
2 Mɛlɛ m'ɔ yɪlɪ yí nwʋn'n, yɛ nwunlin yí. Ɛhɪka ati, yɛ di yí nwʋn adanzɪɛ yɛ lɛ kan yí nwʋn
ɛjɔlɛ yɛ kele ɛmɔ. Yí yê ɔ man yé ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ nɪn ɔ. Anɪn ɔ wɔ yé Sɪ Nyanmɪan
anwʋn ɛlɔ yê ɔ'a a yɪ yí nwʋn ɔ'a hele yé ɔ.
3 Anianman-mɔ, sʋanlan sɔ'n, ɔ tɪ Nyanmɪan Awa. Mɔ y'a nwun yí yé nyɪnsʋ nʋn ɛjɔlɛ mɔ
y'a tɪ'n, yɛ lɛ bɔ nun amannɪɛ yɛ kele ɛmɔ kʋsʋ nán ɛmɔ nʋn yé, yɛ kan yɛ bɔ nun yɛ yɔ kʋn. Afɪ
yé dɪɛ, yɛ nʋn yé Sɪ Nyanmɪan nʋn yí Wa Zozi Kilisi y'a han y'a bɔ nun y'a yɔ kʋn.
4 Ɛhɪka ati yê yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhɪ yɛ bɛlɛ ɛmɔ nán yé fɛ elie nɪn a la yí nyɪn kpa bɔkɔɔ.

Nyanmɪan tɪ kanlannɪɛ

5 Anianman-mɔ, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi Kilisi hanlɪn heleli yé mɔ yɛ lɛ bɔ nun amannɪɛ yɛ
kele ɛmɔ'n. Ɛjɔlɛ sɔ'n, y'ɔ le kɛ Nyanmɪan tɪ kanlannɪɛ, awosin fíí nnʋn man yí nun.
6 Yí ti, sɛ yɛ kan kɛ yɛ nʋn yí y'a han y'a bɔ nun y'a yɔ kʋn nán sɛ yɛ tɛ yɔ awosin nɪn anun
nyɔlɪɛ'n-mɔ a, anɪn yɛ lɛ laka laka yé muonun yé nwʋn yé ɛjɔlɛ'n nʋn yé nyɔlɪɛ'n-mɔ anun.
7 Nan sɛ yɛ tɪ kanlannɪɛ'n yuein nɪn anun kɛ Nyanmɪan muonun tɪ yí nɪn an, anɪn yɛ nʋn
ɛmɔ, y'a han y'a bɔ nun. Anɪn yí Wa Zozi moja'n tɪ yé nwʋn wɔ ɛtɛ biala anun.
8 Sɛ yɛ kan kɛ yɛ nyɔ man ɛtɛ a, anɪn yɛ lɛ laka laka yé muonun yé nwʋn, ananhɔlɛ fíí nnʋn
man yé nun.
9 Nan sɛ yɛ kan yé ɛtɛ'n-mɔ yɛ kele Nyanmɪan an, ɔ 'fa yé nwʋn sa ɔ ce yé, ɛsɛ ɔ 'tɪ yé nwʋn
wɔ ɛtɛ biala anun. Yɛ kʋala yɛ de yí yɛ tʋ nun. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan tɪ sɛsɛfʋɛ.
10 Sɛ yɛ kan kɛ yɛ yɔlɪ man ɛtɛ a, anɪn yɛ lɛ kele kɛ Nyanmɪan tɪ atofʋɛ. Anɪn y'a nva man yí
Nʋan Ɛjɔlɛ'n y'a nzie man.

2

Zozi Kilisi di yé ti ɛjɔlɛ

1 Mín mma-mɔ, kɛ ɔ kɔ yɔ nán ɛmɔ a nyɔ man ɛtɛ'n, yí ti yê mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn bɛlɛ ɛmɔ
ɔ. Nan sɛ sʋanlan bie yɔ ɛtɛ bɔbɔ a, yɛ le dimanfʋɛ kʋn wɔ yé Sɪ Nyanmɪan anwʋn ɛbɛlɛ m'ɔ di
yé ti ɛjɔlɛ ɔ. Dimanfʋɛ sɔ'n, y'ɔ le Zozi Kilisi m'ɔ tɪ sɛsɛfʋɛ'n.
2 Ɔ sanlɪn kɛ Zozi Kilisi a fa yí nwʋn a yɪ yé ti tɛɛ maan Nyanmɪan a fa yé ɛtɛ'n kʋalaa a hye
yé. Nán yé ɛtɛ dɪɛ nɪn ala yê ɔ 'fa ce yé ɔ, nan ɔ 'fa menian'n-mɔ kʋalaa ɛtɛ'n ɔ ce bé.
3 Sɛ yé nyɪn sɔ Nyanmɪan, yɛ yɔ like m'ɔ kɔ hele yé kɛ yɛ yó nɪn an, anɪn yɛ sɪ Nyanmɪan
sakpa.
4 Sʋanlan mɔ yí nwan: "Mín dɪɛ, mɪn sɪ Nyanmɪan," nán yí nyɪn nzɔ man yí a, anɪn sʋanlan
sɔ'n tɪ atofʋɛ, ɔ ngan man ananhɔlɛ fíí.
5 Nan sʋanlan kʋsʋ mɔ yí nyɪn sɔ Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n, anɪn ɔ tɪ sʋanlan m'ɔ kulo
Nyanmɪan sakpa. Ɛbɛlɛ yê yɛ nwun yí kɛ y'a fa yé nwʋn y'a bɔ Nyanmɪan ɔ.
6 Sʋanlan m'ɔ kɔ han kɛ ɔ nʋn Nyanmɪan b'a yɔ kʋn'n, ɔ di kɛ ɔ nanndɪ atɪn'n mɔ Zozi Kilisi
nanndɪlɪ sʋ nɪn asʋ.
7 Mín ehulo mma, nán mala fʋfɔlɛ yê mɪɪn kɛlɛ mɪn bɛlɛ ɛmɔ ɔ. Nan mala daba'n mɔ bɛ
hanlɪn bɛ heleli ɛmɔ mɛlɛ mɔ ɛmɔ falɪ bé nwʋn bɛ manlɪn Zozi'n. Mala daba sɔ nɪn anwʋn
ɛjɔlɛ yê mɪɪn kacɪ ɛmɔ ɔ.

8 Nan kʋsʋ, ɔ tɪ kɛ mala fʋfɔlɛ yê mɪɪn kɛlɛ mɪn bɛlɛ ɛmɔ ɔ. Bɛ nwun yí ananhɔlɛ wɔ Kilisi
ɛnanndɪɛ nɪn anun, ɔ nʋn ɛmɔ kʋsʋ ɛnanndɪɛ nɪn anun. Yɛ nwun yí kɛ ɔ tɪ fʋfɔlɛ, ɔ sanlɪn kɛ
awosin nɪn a hɔ a yue, jawe nɪn a fite dada angʋnmɪn.
9 Sʋanlan m'ɔ kɔ han kɛ ɔ nanndɪ jawe nɪn anun nan ɔ kpɔ yí nianman an, anɪn sʋanlan
sɔ'n tɛ nanndɪ awosin nɪn anun.
10 Sʋanlan m'ɔ kulo yí nianman'n, anɪn sʋanlan sɔ'n nanndɪ jawe nun. Ɔ nyɔ man like fíí
m'ɔ kʋala kɛ ɔ man sʋanlan tɔ ɛtɛ nɪn anun ɔ.
11 Nan sʋanlan m'ɔ kpɔ yí nianman'n, anɪn sʋanlan sɔ'n tɛ nanndɪ awosin nɪn anun. Ɔ
nanndɪ awosin nun, ɔ nzɪ man lɪka m'ɔ lɛ kɔ'n. Afɪ awosin nɪn a lu yí nyɪn nɪn asʋ tuun.

Nán bɛ kulo eyuadɪ'n

12 Mín mma-mɔ, mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn bɛlɛ ɛmɔ, ɔ sanlɪn kɛ Kilisi dunman nun ati,
Nyanmɪan a fa ɛmɔ ɛtɛ nɪn a hye ɛmɔ.
13 Mín sɪ-mɔ, mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn bɛlɛ ɛmɔ, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ sɪ sʋanlan'n m'ɔ wɔ ɛbɛlɛ
sunmin mân nɪn abʋbɔ nɪn anun'n. Mgbafɛlɛ-mɔ, mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn bɛlɛ ɛmɔ, ɔ sanlɪn
kɛ ɛmɔ asa a hʋala Abɔnsanmʋn.
14 Mín mma-mɔ, mɪɪn kɛlɛ ɛhɪ mɪn bɛlɛ ɛmɔ, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ sɪ Sɪɛ'n. Mín sɪ-mɔ, mɪɪn kɛlɛ
kalata ɛhɪ mɪn bɛlɛ ɛmɔ, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ sɪ sʋanlan'n m'ɔ wɔ ɛbɛlɛ sunmin mân nɪn abʋbɔ nɪn
anun'n. Ɛmɔ mgbafɛlɛ'n-mɔ, mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn bɛlɛ ɛmɔ, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ anwʋn yɔ sɪ.
Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n wɔ ɛmɔ anun, ɛsɛ ɛmɔ asa a hʋala Abɔnsanmʋn.
15 Nán bɛ kulo eyuadɪ'n, nán bɛ man bé nyɪn bʋlʋ nun ninnge'n-mɔ. Sʋanlan m'ɔ kɔ hulo
eyuadɪ ɛhɪ anun ninnge'n-mɔ'n, sʋanlan sɔ'n, anɪn ɔ ngulo man Nyanmɪan.
16 Afɪ ninnge'n kʋalaa m'ɔ wɔ nun'n, ajʋnlɪn basa-basa, ɔ nʋn ninnge'n kʋalaa mɔ sʋanlan
anyɪn bʋlʋ yí nwʋn'n, ɔ nʋn asɪɛ nɪn asʋ ɛwa anwʋndɪɛ'n mɔ bɛ fa bɛ tu bé nwʋn'n, ɛhɪ kʋalaa
fi man Sɪɛ nɪn ɛlɔ, nan ɔ tɪ eyuadɪ nɪn anun ninnge.
17 Eyuadɪ'n nʋn nun anyɪnbʋlʋ'n 'kpɛ nun, nan sʋanlan m'ɔ yɔ like mɔ Nyanmɪan kulo'n,
sʋanlan sɔ'n le nyanmɪansʋ ngʋan'n m'ɔ le man ayuelɪɛ'n.

Bé mɔ bɛ kpɔ Zozi Kilisi'n

18 Mín mma-mɔ, mân nɪn ayuelɪɛ ka kaan ju. Ɛmɔ a tɪ kɛ bé nwan Kilisi kpɔfʋɛ'n di kɛ ɔ ba.
Sian dɪɛ, Kilisi mgbɔfʋɛ'n-mɔ a sʋn. Ɛhɪ y'ɔ man yɛ nwun yí kɛ yɛ wɔ mɛlɛ kasian nɪn anun ɔ.
19 Kilisi mgbɔfʋɛ sɔ'n-mɔ, daba anɪn bɛ wɔ yé eku nɪn anun bie, nan kʋsʋ bɛ nʋn yé tɪ man
kʋn. Afɪ sɛ ɔ tɪ kɛ bɛ nʋn yé tɪ kʋn an, ahan b'a nyɪ man bé nwʋn. B'a yɪ bé nwʋn maan bɛ
nwun yí ananhɔlɛ kɛ nán yé menian y'ɔ le bé.
20 Nan ɛmɔ dɪɛ, Kilisi a fa Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n ɔ'a man ɛmɔ, ɔ'a man ɛmɔ kʋalaa
a nwun ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n.
21 Sɛ mɪɪn kɛlɛ ɛmɔ a, nán kɛ ɛmɔ nzɪ man ananhɔlɛ ɛjɔlɛ nɪn ɔ, nan kɛmɔ ɛmɔ sɪ yí nɪn ati ɔ.
Afɪ, ɛmɔ sɪ kɛ ananhɔlɛ'n nʋn ato'n bɛ nzan man.
22 Atofʋɛ'n y'ɔ le nwan? Atofʋɛ'n y'ɔ le sʋanlan'n m'ɔ kan kɛ Zozi tɪ man Kilisi'n. Sʋanlan
sɔ'n kpɔ Kilisi. Ɔ nne man Sɪɛ'n nʋn Baa'n nni man.
23 Afɪ, sʋanlan m'ɔ nne Baa'n nni man'n, anɪn sʋanlan sɔ'n, ɔ nne man Sɪɛ'n kʋsʋ nni man.
Nan sʋanlan m'ɔ de Baa'n di'n, anɪn ɔ de Sɪɛ'n kʋsʋ di.
24 Ɛhɪka ati, ɛjɔlɛ'n mɔ abʋbɔ nɪn anun bɛ hanlɪn bɛ helelɪ ɛmɔ'n, ɛmɔ mán ɔ tánlan ɛmɔ ati
anun kpa. Sɛ ɛmɔ fa ɛjɔlɛ sɔ'n sie a, anɪn ɛmɔ kʋsʋ nʋn Baa'n nʋn Sɪɛ nɪn a han a bɔ nun b'a
yɔ kʋn.
25 Ɛ 'nwun like mɔ Kilisi a fa a bɔ yé anɔhʋba kɛ ɔ 'fa man yé'n: nyanmɪansʋ ngʋan'n m'ɔ le
man ayuelɪɛ'n.
26 Bé mɔ bɛ kulo kɛ bɛ laka ɛmɔ'n, bé ti yê mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn bɛlɛ ɛmɔ ɔ.
27 Nan ɛmɔ dɪɛ, Kilisi a fa yí Wawɛ nɪn a man ɛmɔ. Kɛmɔ yí Wawɛ'n wɔ ɛmɔ anun nɪn ati, ɔ
njian man kɛ sʋanlan héhele ɛmɔ ninnge. Ɔ sanlɪn kɛ Wawɛ'n kekele ɛmɔ ngɛlɛ ninnge kʋalaa
anun. Ninnge'n kʋalaa m'ɔ kele'n tɪ ananhɔlɛ, ato nnʋn man nun. Ɛmɔ mán bé nyɪn só like
mɔ Wawɛ'n kele ɛmɔ'n nán ɛmɔ nʋn Kilisi a yɔ kʋn.
28 Afɪ sian, mín mma-mɔ, ɛmɔ nʋn Zozi Kilisi bɛ yó kʋn nán cɪan m'ɔ kɔ a'n, yé ahʋnlɪn a tɔ
yé kunnun, nán yé nyunnun a ngua man asɪ yí ɛwalɛ nɪn anun.
29 Ɛmɔ sɪ kɛ Kilisi tɪ sɛsɛfʋɛ, ɛhɪka ati, ɛmɔ nwún yí kɛ sʋanlan m'ɔ yɔ nyɔlɪɛ m'ɔ tɪ kpa'n,
sʋanlan sɔ'n tɪ Nyanmɪan awa.

3

Yɛ tɪ Nyanmɪan amma sakpa

1 Anianman-mɔ, ɛmɔ nían ehulo kpili'n mɔ Nyanmɪan a hulo yé'n! Ɔ'a hulo yé dede ɔ'a fɛlɛ
yé yí mma. Sɛ ɔ fɛlɛ yé yí mma a, ɔ tɪ ananhɔlɛ, ɔ sanlɪn kɛ y'a kaci yí mma sakpa. Ɛmɔ nían,
like m'ɔ man menian'n-mɔ nnwun man kɛ yɛ tɪ yí mma'n, y'ɔ le kɛ bɛ nzɪ man Nyanmɪan
muonun.

2 Ehulo mma, sian dɪɛ, yɛ tɪ Nyanmɪan amma. Nán kɛ cɪan bie yɛ 'ba kpɪn yɛ kaci yí'n, ɔ
fitelɪ man yuein. Kʊsʊ mɔ yɛ sɪ'n y'ɔ le kɛ cɪan mɔ Kilisi'n kɔ sa kɔ a'n, yé kʊalaa yɛ 'ba nwun
yí yuein kɛ ɔ kpɪn tɪ yí'n, nán yɛ kaci kɛ yí.
3 Sʊanlan biala m'ɔ le anyɪndasʊɛ kɛ ɔ tɪ Nyanmɪan awa'n, ɔ sie yí nwʊn nwannzan-
nwannzan kɛ Kilisi tɪ nwannzan-nwannzan'n.
4 Sʊanlan biala m'ɔ kɔ yɔ ɛtɛ'n, anɪn ɔ'a tʊn Nyanmɪan mala'n. Ɔ sanlɪn kɛ ɛtɛ ɛyɔlɛ'n yê bɛ
fɛlɛ yí mala ɛtʊan nɪn ɔ.
5 Ɛmə sɪ kɛ yé ɛtɛ nɪn ati yê Zozi Kilisi walɪ ɔ. Ɔ walɪ yé ɛtɛ nɪn ecicie. Yí muonun, ɛtɛ sin kaan
sʊa, ɔ yɔlɪ man bie lé.
6 Ɛhɪ ati, sʊanlan biala m'ɔ kɔ fa yí nwʊn ɔ kɔ bɔ Zozi Kilisi'n, ɔ yáci ɛtɛ nɪn ɛyɔlɛ. Nan sʊanlan
m'ɔ tɛ yɔ ɛtɛ'n, anɪn ɔ nwunlin man Zozi Kilisi lé ɛsɛ ɔ nzɪ man yí.
7 Mín mma-mɔ, nán bɛ man sʊanlan fíí laka ɛmɔ. Sʊanlan m'ɔ yɔ nyɔlɪɛ m'ɔ tɪ sɛsɛ'n, anɪn
sʊanlan sɔ'n muonun tɪ sɛsɛfʊɛ kɛ Kilisi tɪ yí'n.
8 Nan sʊanlan m'ɔ yɔ ɛtɛ'n, anɪn ɔ tɪ Abɔnsanmʊn sʊanlan. Ɔ sanlɪn kɛ mân'n bɔlɪ yí bʊ ala
yê Abɔnsanmʊn yɔlɪ ɛtɛ ɔ. Ɛhɪ ati, Nyanmɪan Awa'n walɪ kɛ ɔ 'ba bɔ Abɔnsanmʊn junman'n
m'ɔ di nɪn abʊsʊ.
9 Sʊanlan biala m'ɔ tɪ Nyanmɪan awa'n, ɔ yáci ɛtɛ nɪn ɛyɔlɛ. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan tunmin'n
m'ɔ man ngʊan'n wɔ yí nun. Ɔ le man atɪn kɛ ɔ yɔ ɛtɛ ɔ, ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan tɪ yí Sɪ.
10 Ɛ 'nwun like m'ɔ man bɛ nwun Nyanmɪan amma'n-mə nʊn Abɔnsanmʊn dɪɛ'n-mə
angʊnmɪn'n: sʊanlan biala m'ɔ nyɔ man nyɔlɪɛ m'ɔ tɪ sɛsɛ anaan ɔ ngulo man yí nianman'n,
anɪn sʊanlan sɔ'n tɪ man Nyanmɪan awa.

Ɛmə húlo bé nwʊn

11 Ɛhɪ, Ɛjɔlɛkpa nɪn abʊbɔ nɪn anun, ɛjɔlɛ mɔ ɛmɔ tɪlɪ'n y'ɔ le kɛ yɛ húlo yé nwʊn.
12 Nán man yɛ yɔ kɛ Kayɪn m'ɔ tɪ Abɔnsanmʊn sʊanlan, m'ɔ hunlin yí nianman'n. Nzukɛ
ati yê Kayɪn hunlin yí nianman'n? Ɔ hunlin yí, ɔ sanlɪn kɛ Kayɪn muonun, yí nyɔlɪɛ'n-mə tɪ
man kpa. Yí nianman'n nyɔlɪɛ dɪɛ'n-mə tɪ kpa.
13 Mín nianman-mə, sɛ mân nɪn anun menian'n-mə kpɔ ɛmɔ a, nán bɛ man ɔ sin bé nwʊn.
14 Yɛ sɪ kɛ yɛ fi ewue nun y'a tinnge y'a wʊlʊ ngʊan nun. Yɛ nwun yí sɔ, ɔ sanlɪn kɛ yɛ kulo
yé nianman'n-mə. Sʊanlan m'ɔ ngulo man sʊanlan'n, anɪn ɔ tɛ wɔ ewue nun.
15 Sʊanlan biala m'ɔ ngulo man sʊanlan'n, anɪn ɔ kun sʊanlan. Ɛmə sɪ kɛ sʊanlan m'ɔ kun
sʊanlan'n, ɔ nnyan man nyanmɪansʊ ngʊan'n m'ɔ le man ayuelɪɛ'n.
16 M'ɔ man y'a nwun ehulo'n y'ɔ le kɛ Zozi Kilisi a hulo kulo menian'n-mə dede ɔ'a wu bé
dunman nun. Ɔ sɛ kɛ yé kʊsʊ yɛ húlo yé nianman'n-mə dede yɛ wú bé dunman nun.
17 Sɛ sʊanlan kʊn le eyuadɪ nɪn anun anwʊndɪɛ'n-mə, sɛ ɔ nwun yí kɛ yí nianman nɪn a
mian nán sɛ ɔ'a nne man yí a, sʊanlan sʊa, ɔ yɔ sɛ m'ɔ kan kɛ Nyanmɪan ehulo'n wɔ yí nun ɔ?
18 Mín mma-mə, nán bɛ man yɛ kulo yé nwʊn yé je sʊ nʊn yɛ nʊan nun mgban. Nan bɛ mán
yɛ húlo yé nwʊn ananhɔlɛ nun, ɛsɛ bɛ mán yɛ yɔ́ like m'ɔ kele kɛ yɛ kulo yé nwʊn sakpa.
19 Sɛ yɛ yɔ yí sɔ a, yɛ 'nwun yí kɛ ananhɔlɛ'n wɔ yé nun. Ɛhɪ yê ɔ 'ba man yé ahʊnlɪn 'tɔ yé
kunnun wɔ Nyanmɪan anyunnun ɔ.
20 Afɪ, sɛ yé ahʊnlɪn'n bu yé fʊɔ biala a, Nyanmɪan tɪ kpili tala yé ahʊnlɪn'n, ɛsɛ ɔ sɪ like biala.
21 Yí ti, ehulo mma, sɛ yé ahʊnlɪn'n mmu man yé fʊɔ a, anɪn yé ahʊnlɪn tɔ yé kunnun wɔ
Nyanmɪan anyunnun.
22 Like biala mɔ yɛ kɔ sɛlɛ yí'n, ɔ 'fa man yé. Ɔ sanlɪn kɛ yɛ di yí mala nɪn asʊ ɛsɛ yɛ yɔ yí
kunnun like.
23 Ɛ 'nwun mala'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a man yé'n: Yɛ lé yí Wa Zozi Kilisi yɛ lí, nán yɛ húlo yé nwʊn
kɛ Kilisi hanlɪn helelɪ yé'n.
24 Sʊanlan m'ɔ di Nyanmɪan mala nɪn asʊ'n, anɪn ɔ wɔ Nyanmɪan anun, Nyanmɪan kʊsʊ
wɔ yí nun. Like m'ɔ man yɛ nwun yí kɛ Nyanmɪan wɔ yé nun'n y'ɔ le yí Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a man yé'n.

4

Nyanmɪan Wawɛ'n yê kpəfʊɛ'n wawɛ'n

1 Ehulo mma, nán bɛ de bé kʊalaa mɔ bé nwan bɛ le Nyanmɪan Wawɛ'n bɛ di. Nan ɛmɔ só
bé bɛ nían sɛ wawɛ'n mɔ bɛ le yí'n fi Nyanmɪan ɛlɔ sakpa a. Afɪ ato mgbɔmanfʊɛ dɔʊn a tʊ a
sanndɪ mân nɪn anun.
2 Ɛ 'nwun like m'ɔ man bɛ nwun yí kɛ sʊanlan ɛhɪ le Nyanmɪan Wawɛ'n: Sʊanlan biala m'ɔ
kɔ han kɛ Zozi Kilisi a kaci yí nwʊn kulo sʊanlan sakpa'n, anɪn sʊanlan sɔ'n le Nyanmɪan
Wawɛ'n.
3 Nan sʊanlan m'ɔ nne Zozi anwʊn ɛjɔlɛ sɔ'n nni man'n, anɪn sʊanlan sɔ'n le man
Nyanmɪan Wawɛ'n. Wawɛ'n m'ɔ wɔ sʊanlan sɔ nɪn anun'n tɪ Kilisi kpəfʊɛ'n wawɛ. Ɛmə tɪlɪ kɛ
wawɛ sɔ'n 'ba a mân nɪn anun. Kɪkaala dɪɛ, wawɛ sɔ nɪn a a mân nɪn anun dada angʊnmɪn.

4 Mín mma-mɔ, ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ tɪ Nyanmɪan menian. Ɛmɔ asa a hʊala ato mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ.
Ɔ sanlɪn kɛ Wawɛ'n m'ɔ wɔ ɛmɔ anun'n, ɔ yɔ sɪ tala wawɛ'n m'ɔ wɔ mân ɛhɪ anun menian'n-mɔ
anun'n.
5 Kɛmɔ bɛ tɪ mân ɛhɪ anun menian'n, nunhan ɛjɔlɛ ala yê bɛ kan ɔ. Mɔ bɛ kɔ han'n kʊsʊ yê
menian'n-mɔ tie ɔ.
6 Nan yé dɪɛ, Nyanmɪan menian y'ɔ le yé. Sʊanlan m'ɔ sɪ Nyanmɪan'n tie yé. Nunhan m'ɔ nzɪ
man Nyanmɪan'n ndie man yé. Ɛbɛlɛ yê yɛ fa yɛ nwun Nyanmɪan Wawɛ'n m'ɔ kan ananhɔlɛ'n
nʊn atofʊɛ'n-mɔ wawɛ nɪn angʊnmɪn ɔ.

Nyanmɪan tɪ ehulo baka.

7 Ehulo mma, bɛ mán yɛ húlo yé nwʊn. Ɔ sanlɪn kɛ ehulo'n fi Nyanmɪan ɛlɔ. Sʊanlan biala
m'ɔ kulo sʊanlan'n, ɔ tɪ Nyanmɪan awa, ɛsɛ anɪn ɔ sɪ Nyanmɪan.
8 Nan sʊanlan m'ɔ ngulo man sʊanlan'n, anɪn ɔ nzɪ man Nyanmɪan. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan
tɪ ehulo baka.
9 Ɛ 'nwun kɛ Nyanmɪan kpɪnlɪn helelɪ yé kɛ ɔ kulo yé'n: ɔ'a sʊan yí Bangɔlɔ'n mân nɪn anun
maan yí dunman nun, yɛ nyan ngʊan.
10 Nan ehulo'n mɔ Nyanmɪan kulo yé'n, nán kɛ yé yê y'a li mʊa y'a hulo Nyanmɪan ɔ. Nan
yí lɪlɪ ɔ'a li mʊa ɔ'a hulo yé ɔ'a sʊan yí Wa'n kɛ yé ɛtɛ'n-mɔ dunman nun, ɔ yí yé ti tɛɛ maan yɛ
nyán ɛtɛ facɛ.
11 Ehulo mma, sɛ Nyanmɪan a hulo yé sʊa a, yé kʊsʊ yɛ húlo yé nwʊn.
12 Sʊanlan fíí nwunlin man Nyanmɪan lé. Nan sɛ yɛ kulo yé nwʊn an, Nyanmɪan 'tanlan
yé nun bɛ nwun yí ehulo'n m'ɔ wɔ yé nun'n kpa bɔkɔɔ.
13 Like m'ɔ man yɛ nwun kɛ Nyanmɪan wɔ yé nun, ɛsɛ yé kʊsʊ yɛ wɔ yí nun'n, y'ɔ le kɛ ɔ'a fa
yí Wawɛ'n ɔ'a man yé.
14 Y'a nwun yí yê yɛ lɛ bɔ kpayɛ kɛ Sɪɛ nɪn a sʊan Baa'n kɛ ɔ bála a le mân nɪn ati.
15 Sɛ sʊanlan kʊn kan yí bagua nun kɛ Zozi tɪ Nyanmɪan Awa a, anɪn Nyanmɪan wɔ sʊanlan
sɔ nɪn anun ɛsɛ yí kʊsʊ ɔ wɔ Nyanmɪan anun.
16 Nan yé dɪɛ, yɛ sɪ kɛ Nyanmɪan kpɪn kulo yé'n, ɔ man y'a le yí y'a li. Nyanmɪan tɪ ehulo
baka. Sʊanlan m'ɔ le ehulo'n, anɪn ɔ tɪ Nyanmɪan dɪɛ, Nyanmɪan kʊsʊ tɪ yí dɪɛ.
17 Sɛ yɛ le ehulo sakpa yé nun an, cɪan mɔ Nyanmɪan 'ba bua menian'n-mɔ ndɛɛ'n, yé
kunnun ndɪtɪ man yé. Ɔ sanlɪn kɛ asɪtanlan'n mɔ yɛ tɪ nun mân nɪn anun'n, ɔ nʊn Zozi dɪɛ'n
tɪ kʊn.
18 Esulo nnʊn man ehulo nɪn anzin. Sʊanlan m'ɔ kulo sʊanlan kpa'n, ɔ nzulo man yí nzin.
Sʊanlan m'ɔ sulo yí nzin'n, anɪn ɔ le man ehulo kpa. Afɪ, esulo'n kele kɛ ɛtɛ'n wɔ ɛbɛlɛ nʊn yí
nwʊn ahatua.
19 Nan yé dɪɛ, yɛ kulo Nyanmɪan nʊn menian'n-mɔ, ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan y'ɔ lili mʊa ɔ
hulolɪ yé ɔ.
20 Sɛ sʊanlan kʊn kan kɛ: “Mɪn kulo Nyanmɪan” nán sɛ ɔ kpɔ yí nianman an, anɪn ɔ tɪ atofʊɛ.
Afɪ, sɛ ɔ kpɔ yí nianman'n m'ɔ nwun yí nɪn an, nán Nyanmɪan m'ɔ nnwun man yí'n yê ɔ kʊala
kɛ ɔ kulo yí ɔ.
21 Ɛ 'nwun mala'n mɔ Kilisi a fa a man yé'n. Sʊanlan m'ɔ kulo Nyanmɪan'n di kɛ ɔ kulo yí
nianman'n kʊsʊ.

5

Yɛ di mân nɪn asʊ kunnunmun

1 Sʊanlan biala m'ɔ de di kɛ Zozi tɪ Kilisi'n, anɪn sʊanlan sɔ'n tɪ Nyanmɪan awa. Ɛhɪka ati,
sʊanlan mɔ yí nwan ɔ kulo Sɪɛ'n, anɪn ɔ kulo yí mma'n-mɔ kʊsʊ.
2 Like m'ɔ man yɛ nwun yí kɛ yɛ kulo Nyanmɪan amma'n-mɔ'n y'ɔ le mɛlɛ mɔ yɛ kulo
Nyanmɪan yɛ di yí mala nɪn asʊ'n.
3 Afɪ, sɛ yé nwan yɛ kulo Nyanmɪan an, ɔ di kɛ yɛ di yí mala nɪn asʊ. Yí mala sɔ'n nyɔ man
sɪ mɔ yɛ ngʊala man sʊ di ɔ.
4 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan awa biala di mân nɪn asʊ kunnunmun. Like m'ɔ man yɛ di mân
nɪn asʊ kunnunmun'n y'ɔ le yé dedi'n.
5 Nwan yê ɔ kʊala mân nɪn asʊ kunnunmun di ɔ? Sʊanlan m'ɔ de di kɛ Zozi tɪ Nyanmɪan
Awa'n yê ɔ kʊala mân nɪn asʊ kunnunmun di ɔ.

Like m'ɔ kele kɛ Zozi tɪ Nyanmɪan Awa'n

6 Zozi Kilisi muonun walɪ asɪɛ nɪn asʊ ɛwa. Bɛ sɔnɪnlɪn yí asue nɪn anun, ɛsɛ mɛlɛ mɔ ɔ
'wu'n, ɔ gualɪ yí moja nɪn asɪ. Nán ɛsɔnɪan ala yê bɛ sɔnɪnlɪn yí ɔ, nan ɛsɛ ɔ gualɪ yí moja nɪn
asɪɛ nɪn asʊ. Nyanmɪan Wawɛ'n muonun di yí nwʊn adanzɪɛ. Ɔ sanlɪn kɛ yí dɪɛ, ɔ nni man
ato.
7 Ninnge nsan kele yé kɛ Zozi tɪ Nyanmɪan Awa sakpa.

8 Ninnge nsan sɔ'n y'ɔ le Nyanmıan Wawɛ'n, ɛsɔnıan'n mɔ bɛ sɔnınlın yí asue nın anun'n,
ɔ nʋn yí moja'n m'ɔ gualı asıɛ nın asʋ'n. Ninnge nsan sɔ nın anʋan ɛjɔlɛ tı kʋn.
9 Menian'n-mɔ ninnge'n-mɔ mɔ bɛ kɔ nwun yí'n, sɛ bɛ kan yí nwʋn ɛjɔlɛ bɛ kele yɛ́ a, yɛ de
yɛ di. Nyanmıan dıɛ'n m'ɔ kan'n tala bɛ́ dıɛ'n. Afı, Nyanmıan muonun di adanzıɛ kɛ Zozi tı yí
Wa.
10 Sʋanlan m'ɔ de di kɛ Zozi Kilisi tı Nyanmıan Awa'n, ɔ sı yí fɔ́ʋ́n kɛ ɛjɔlɛ sɔ'n tı ananhɔlɛ.
Nan sʋanlan m'ɔ nne nni man'n, ɔ kele kɛ Nyanmıan tı atofʋɛ. Ɔ sanlın kɛ adanzıɛ'n mɔ
Nyanmıan di wɔ yí Wa nın anwʋn'n, sʋanlan sɔ'n dıɛ, ɔ nne nni man.
11 Ɛ 'nwun adanzıɛ sɔ'n: Nyanmıan a man yɛ́ nyanmıansʋ ngʋan'n m'ɔ le man ayuelıɛ'n.
Ngʋan sɔ'n, ɔ nanndı yí Wa nın asʋ yɛ̂ ɔ man yɛ nyan yí ɔ.
12 Sʋanlan m'ɔ kɔ le Baa'n kɔ li'n, ɔ le nyanmıansʋ ngʋan'n. Nan sʋanlan mɔ ɔ'a nne man
Nyanmıan Awa'n ɔ'a nni man'n, ɔ le man ngʋan sɔ'n bie.

Nyanmıansʋ ngʋan'n m'ɔ le man ayuelıɛ'n

13 Ɛmɔ mɔ bɛ de Nyanmıan Awa'n bɛ di'n, mıın kɛlɛ kalata ɛhı mın bɛlɛ ɛmɔ, mın man ɛmɔ
nwun yí kɛ ɛmɔ le nyanmıansʋ ngʋan'n m'ɔ le man ayuelıɛ'n.
14 Ɛ 'nwun like ati m'ɔ man yɛ́ kunnun ndıtı man yɛ́ wɔ Nyanmıan anyunnun'n: afı sɛ yɛ
bisa yí like m'ɔ kulo a, yɛ sı yí fɔ́ʋ́n kɛ ɔ 'fa man yɛ́.
15 Kɛmɔ yɛ sı yí fɔ́ʋ́n kɛ sɛ yɛ bisa yí like a, ɔ yɔ anzʋɛ ɔ tie yɛ́'n, like biala mɔ yɛ kɔ bisa yí kɛ
ɔ fá mán yɛ́'n, ɔ 'fa man yɛ́.
16 Sɛ sʋanlan kʋn nwun yí kɛ yí nianman lɛ yɔ ɛtɛ m'ɔ ngun man sʋanlan an, ɔ sélɛ
Nyanmıan ɔ mán yí, nán Nyanmıan 'ba man ɔ nyan ngʋan. Mín nwan bɛ́ mɔ bɛ yɔ ɛtɛ m'ɔ
ngun man sʋanlan nın ala. Ɛtɛ kʋn wɔ ɛbɛlɛ, sɛ bɛ yɔ a, ɔ kun sʋanlan. M'an ngan man kɛ ɛmɔ
sélɛ Nyanmıan bɛ mán menian mɔ bɛ yɔ ɛtɛ sɔ'n.
17 Ɛtɛ kʋalaa tı ɛtɛ, nan kʋsʋ ɛtɛ'n mmie-mɔ wɔ ɛbɛlɛ, ɔ ngun man sʋanlan.
18 Yɛ sı kɛ sʋanlan biala m'ɔ tı Nyanmıan dıɛ'n, ɔ nga man ɛtɛ ɛyɔlɛ nın anun. Ɔ sanlın kɛ
Nyanmıan Awa'n sisa yí. Abɔnsanmʋn ngʋala man yí like fíí yɔ.
19 Yɛ́ dıɛ, yɛ sı kɛ yɛ tı Nyanmıan amma, nan mân bɔndın'n, bɛ́ dıɛ bɛ wɔ Abɔnsanmʋn asa
nun.
20 Yɛ sı kɛ Nyanmıan Awa nın a a hele yɛ́ ngɛlɛ maan y'a nwun ananhɔlɛ Nyanmıan'n
sakpa. Yɛ nʋn ananhɔlɛ Nyanmıan'n muonun, y'a yɔ kʋn wɔ yí Wa Zozi Kilisi dunman nun.
Yí y'ɔ tı ananhɔlɛ Nyanmıan nın ɔ, ɛsɛ yí y'ɔ tı ngʋan'n m'ɔ le man ayuelıɛ nın ɔ.
21 Mín mma-mɔ, ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn kpa wɔ amʋan'n-mɔ anwʋn.

ZƱAN KALATA'N
M'Ɔ TƆ SƱ NNYƱAN'N

M'ɔ wɔ nun'n

Zozi bɔfʋɛ Zʋan m'ɔ tɪ Efɛzɪ asɔnɪn kpain'n yê ɔ'a hɛlɛ kalata ɛhɪ a hɔ a man asɔnɪn kʋn ɔ. Asɔnɪn sɔ'n wɔ Efɛzɪ etin nɪn asʋ. Zʋan bu asɔnɪn sɔ'n kɛ bala ɛta yê nun menian'n-mɔ kɛ bala ɛta nɪn amma. Yí ti yê ɔ lɛ fɛlɛ asɔnɪn'n "m mo" ɔ. Yí asɔnɪn'n m'ɔ wɔ nun'n tɪ nunhan kʋn sɔ nɪn "anianman bala".

Zʋan lɛ sɛlɛ asɔnɪn sɔ nɪn anun menian'n-mɔ kɛ bɛ húlo bé nwʋn. Ɛsɛ bɛ nían bé nwʋn wɔ bé mɔ bɛ kekele ato ninnge'n-mɔ anwʋn. Sɛ menian sɔ'n-mɔ ba tʋ bé a, nán bɛ sike bé.

1 M mo,
Wó mɔ Nyanmɪan a fa wó a yɔ yí sʋanlan'n, mín mɔ n dɪ Asɔnɪn Kpain'n, mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn bɛlɛ wó nʋn wó mma'n-mɔ. Mɪn kulo ɛmɔ sʋnman. Nán kɛ mín ngʋnmɪn yê mɪn kulo ɛmɔ ɔ, nan bé mɔ bɛ sɪ ananhɔlɛ'n, bé kʋalaa, bɛ kulo ɛmɔ.
2 Ɔ sanlɪn kɛ ananhɔlɛ wɔ yé nun yê ɔ 'tanlan yé nun dahuu.
3 Nyanmɪan m'ɔ tɪ Sɪɛ'n ɔ nʋn yí Wa Zozi Kilisi, bɛ nwún yé nwʋn anwunnvoe bɛ fá yé ɛtɛ'n-mɔ bɛ hyé yé, bɛ mán yé lʋa cícɪ yé nwʋn yɛ tánlan ananhɔlɛ nɪn anun, ɛsɛ yɛ húlo yé nwʋn.

Ananhɔlɛ'n nʋn ehulo'n

4 Mɛlɛ mɔ n nwunlin kɛ wó mma'n mmie-mɔ nanndɪ ananhɔlɛ atɪn'n mɔ Sɪɛ'n helelɪ yé kɛ yɛ nánndɪ sʋ nɪn asʋ'n, n nili yí nwʋn fɛ kpa.
5 Afɪ sian'n, m mo, nán kɛ mala fʋfɔlɛ yê mɪɪn kɛlɛ mɪn bɛlɛ wó ɔ, nan ɔ tɪ mala mɔ yɛ tɪlɪ wɔ Ɛjɔlɛkpa nɪn abʋbɔ nɪn anun. Mɪɪn sɛlɛ wó kpa kɛ bɛ mán yɛ húlo yé nwʋn.
6 Ehulo'n y'ɔ le Nyanmɪan mala nɪn asʋ elie'n. Abʋbɔ nɪn anun, mala'n mɔ bɛ falɪ manlɪn ɛmɔ m'ɔ di kɛ ɛmɔ di sʋ nɪn anɪn.

Zozi Kilisi kpɔfʋɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n

7 Afɪ, atofʋɛ dɔʋn a sʋn mân nɪn anun. Bɛ nne bɛ nni man kɛ Zozi Kilisi a kaci yí nwʋn kulo sʋanlan ɔ'a a mân ɛhɪ anun ɔ. Sʋanlan m'ɔ kɔ han kɛ Kilisi a ngaci man yí nwʋn kulo sʋanlan ɔ'a mma man mân ɛhɪ anun'n, sʋanlan sɔ'n, anɪn ɔ tɪ atofʋɛ, ɔ tɪ Kilisi kpɔfʋɛ.
8 Ɛmɔ síe bé nwʋn ye nán yé junman nɪn asʋ nvasʋɛ nɪn a mminlin man. Ɛmɔ síe bé nwʋn ye nán ɛmɔ a nyan nun ahatua.
9 Sʋanlan biala mɔ ɔ nnanndɪ man atɪn'n mɔ Kilisi helelɪ nɪn asʋ nan ɔ nanndɪ fʋfɔlɛ asʋ'n, anɪn sʋanlan sɔ'n nzɪ man Nyanmɪan. Nan sʋanlan m'ɔ nanndɪ Kilisi atɪn nɪn asʋ'n, anɪn ɔ sɪ Sɪɛ'n nʋn Baa'n.
10 Sɛ sʋanlan bie ba tʋ ɛmɔ nán ɔ'a ngele man ɛmɔ atɪn ɛhɪ, nan ɔ kele ɛmɔ atɪn fʋfɔlɛ a, nán bɛ yɔ sʋanlan sɔ nɪn akʋaba ɛsɛ nán bɛ sike yí.
11 Ɔ sanlɪn kɛ, wó mɔ ɛ kɔ yɔ yí akʋaba'n, anɪn ɛ nʋn yí bé bʋ a yɔ kʋn wɔ yí nyɔlɪɛ ɛtɛ'n-mɔ anun.

Kalata nɪn agualɪɛ nun

12 N ne ɛjɔlɛ dɔʋn mɪn kan mɪn kele ɛmɔ, nan kʋsʋ mɪn ngulo man kɛ mɪn kɛlɛ yí kalata sʋ. N ne anyɪndasʋɛ kɛ mɪn 'ba a ɛmɔ anwʋn ɛlɔ mɪn kan yí mín nʋan nun mɪn kele ɛmɔ. Sɛ mɪn yɔ yí sɔ a, fɛ elie 'kan yé kpa bɔkɔɔ.
13 Anianman bala'n m'ɔ wɔ ɛwa mɔ yí kʋsʋ Nyanmɪan a fa yí a yɔ yí sʋanlan'n, yí mma'n-mɔ nwan bɛ 'bisa wó ahɪn.

ZƱAN KALATA'N
M'Ɔ TƆ SƱ NSAN'N

M'ɔ wɔ nun'n

Zozi bɔfʋɛ Zʋan yê ɔ'a hɛlɛ kalata ɛhı a hɔ a man bian'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Gayiyusi'n. Gayiyusi tı Zozi Kilisi sʋanlan. Yɛ nzı man yí nwʋn ɛjɔlɛ dɔʋn ɔ nʋn kulo'n m'ɔ kɔ sʋ asɔnın'n. Nan kʋsʋ kalata nın anun an, yɛ nwun yí kɛ anianman'n-mɔ mɔ Zʋan kɔ suan bé yí nwʋn ɛlɔ'n, ɔ sɔ bé nun kanlanman. Afı, Zʋan sʋan anianman'n-mɔ maan bɛ kɔ han Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ nın asɔnın'n-mɔ anun. Nan bé asɔnın nın anun ɛlɔ, bian kʋn wɔ ɛbɛlɛ, bɛ fɛlɛ yí Diyotɛlɛfʋ. Ɔ tı bé kpain'n bie. Yí dıɛ, anianman'n-mɔ mɔ Zʋan kɔ sʋan bé yí nwʋn ɛlɔ'n, ɔ nzɔ man bé nun, ɛsɛ ɔ kan Asɔnın Kpain Zʋan anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ.

Zʋan a hɛlɛ kalata sɔ'n ɔ'a yı Gayiyusi ayɛ ɛsɛ ɔ'a han ɔ'a hele yí kɛ n'ɔ nıan Diyotɛlɛfʋ nyɔlıɛ ɛtɛ nın asʋ. Ɔ'a han yí nun kɛ Gayiyusi só sʋanlan'n m'ɔ lɛ fa kalata'n bɛlɛ yí nın anun kanlanman. Sʋanlan sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Demetiliyusi. Ɔ di yé Mın junman'n bie. Kalata nın a hele yé kɛ bé kʋalaa mɔ bɛ di yé Mın junman'n, ɔ di kɛ yɛ nyan ehulo yɛ sɔ bé nun kanlanman.

1 Anianman Gayiyusi,
Mín mɔ n dı Asɔnın Kpain'n, mín yê mıın kɛlɛ kalata ɛhı mın bɛlɛ wó ɔ. Mın kulo wó sakpa.

Gayiyusi anwʋn ɛjɔlɛ'n

2 Anianman, mıın sɛlɛ Nyanmıan kɛ like biala mɔ ɛ 'yɔ'n, ɔ mán ɔ yó kpa, ɛsɛ ɛ tí akpɔlɛ kɛ wó ɛkala'n tı akpɔlɛ'n.
3 Afı, mɔ anianman mmie-mɔ walı lili wó nwʋn adanzıɛ kɛ ɛ nanndı ananhɔlɛ atın nın asʋ mɔ n dılı'n, n nili yí nwʋn fɛ sʋnman.
4 Mɛlɛ mɔ n gɔ tı kɛ mín mma'n-mɔ nanndı ananhɔlɛ atın nın asʋ'n, mın di yí nwʋn fɛ kpili kpa.
5 Anianman, sikefʋɛ junman'n mɔ ɛ di'n tı like kpa. Ye'n mɔ ɛ yɔ anianman'n-mɔ nʋn bé mɔ ɛ nzı man bé bɔbɔ'n, ɔ kele kɛ ɛ yɔ like'n mɔ yé Mın sʋanlan di kɛ ɔ yɔ'n.
6 Yé nianman sɔ'n-mɔ a li ehulo'n mɔ ɛ le yí nın anwʋn adanzıɛ asɔnın mma'n-mɔ anyunnun ɛwa. Mıın sɛlɛ wó kɛ ɛ búka bé kpa cıan daa wɔ bé atın etue nın anun maan ɔ yó Nyanmıan fɛ.
7 Afı, yé Mın dunman nun ati yê b'a tu atın ɔ. Bɛ 'kɔ'n, b'a nne man bé mɔ bɛ nzı man Kilisi nın asa nun like fíí.
8 Yí sɔ ati, yé mɔ yɛ tı asɔnın mma'n, bɛ mán yɛ búka anianman sɔ'n-mɔ nán yɛ nʋn bé a li ananhɔlɛ junman'n.

Diyotɛlɛfʋ anwʋn ɛjɔlɛ'n

9 N gɛlɛlı kalata sin kaan kʋn n nwanlın ɛmɔ ɛlɔ asɔnın'n. Nan Diyotɛlɛfʋ m'ɔ kulo kɛ ɔ di bé sʋ kpain'n, ɔ'a nzɔ man yé nun.
10 Yí ti, sɛ mın ba ɛlɔ a, yí nyɔlıɛ ɛtɛ'n kʋalaa, mın 'ba han mın kele ɛmɔ. Yé nwʋn ɛjɔlɛ'n m'ɔ kan'n tı ato ɛjɔlɛ. Like m'ɔ yɔ m'ɔ tı ɛtɛ biekun'n y'ɔ le anianman'n-mɔ mɔ bɛ ba tʋ yí a, ɔ nzɔ man bé nun'n. Ɛsɛ, bé mɔ bɛ kulo kɛ bɛ sɔ bé nun'n, ɔ ndie man, anın ɔ 'kpʋnndɛ yı bé asɔnın nın anun.

Demetiliyusi anwʋn ɛjɔlɛ'n

11 Anianman, n'ɛ nıan menian-mɔ abalabɔ ɛtɛ nın asʋ, nan bɔ bala m'ɔ tı kpa. Sʋanlan m'ɔ yɔ nyɔlıɛ kpa'n, anın ɔ tı Nyanmıan sʋanlan. Nan sʋanlan mɔ ɛtɛ yê ɔ yɔ'n, anın ɔ nzı man Nyanmıan.
12 Demetiliyusi dıɛ, menian'n-mɔ kʋalaa di yí nwʋn adanzıɛ kɛ ɔ tı sʋanlan kpa. Yí ɛnanndıɛ'n sɔ yé Mın anyın. Yé kʋsʋ yɛ bɔ yí dunman kpa, yê ɛ sı kɛ ɛjɔlɛ mɔ yɛ kɔ han'n tı ananhɔlɛ.

Kalata nın agualıɛ nun

13 N ne ɛjɔlɛ dɔʋn mın kan mın kele wó, nan kʋsʋ mın ngulo man kɛ mın kɛlɛ yí kalata sʋ.
14 N ne anyındasʋɛ kɛ, ɔ ngɔ hyɛ man, mın 'ba a wó nwʋn ɛlɔ, nán y'a yia y'a han.
15 Man wó lʋa cícı wó nwʋn. Wó manngʋn'n-mɔ nwan bɛ 'bisa wó ahın. Mın 'bisa mín manngʋn'n-mɔ anun kʋn biala ahın.

KALATA'N MƆ ZUDI HƐLƐLI'N

M'ɔ wɔ nun'n

Zudı nʊn Zʊakı, bɛ tı yé Mın Zozi Kilisi anianman ngutua (bɛ nían Matie 13.55, Maakı 6.3). Yɛ nzı man asɔnın ɛhɔlɛ kʊn'n mɔ Zudı hɛlɛlı kalata ɛhı nwanlın yí'n. Nan kʊsʊ, yɛ de yɛ di kɛ ɔ hɛlɛlı nwanlın asɔnın mɔ yé Mın Zozi mmɔfʊɛ'n-mɔ nanndılı nun bɛ bɔlı'n. Yí nzin, Zudı muonun sınlın lıka sɔ'n-mɔ ɔ yɔlı asɔnın. Ɛjɔlɛ'n mɔ ɔ'a han wɔ yí kalata ɛhı anun'n, ɔ nʊn m'ɔ wɔ 2 Pıelı 2 nın anun'n soman bé nwʊn kaan. Ɛjɔlɛ'n m'ɔ wɔ kalata nın anun'n y'ɔ le kɛ anın ato ngehelefʊɛ mmie-mɔ nanndı nun bɛ kıkan ɛjɔlɛ bɛ sɛcı asɔnın'n. Bé nyɔlıɛ ɛtɛ sɔ'n-mɔ anwʊn ati yê Zudı hɛlɛlı asɔnın mma'n-mɔ kɛ bɛ jínlan bé ja nun kpa bɛ hón dedi nın ati.

Ahın ebisa

1 Mín Zudı mɔ n dı Zozi Kilisi akʊa mɔ ɛsɛ n dı Zʊakı anianman'n yê mıın kɛlɛ kalata ɛhı ɔ. Mıın kɛlɛ mın nwan bé mɔ yé Sı Nyanmıan a fɛlɛ bé yí nwʊn, m'ɔ kulo bé kpa, mɔ ɛsɛ ɔ nıan bé sʊ man Zozi Kilisi'n.

2 Mın 'bisa ɛmɔ ahın. Nyanmıan nwún ɛmɔ anwʊn anwunnvoe ɔ cícı ɛmɔ alʊa ɔ húlo ɛmɔ, man ɛmɔ húlo bé nwʊn kpa.

Ato ngehelefʊɛ'n-mɔ.

3 Anianman ehulo mma, ɔ wɔ mín kunnun kpa kɛ n gélɛ ɛmɔ wɔ ngʊan ele'n mɔ ɛmɔ nʊn mín yɛ le yí m'ɔ tı kʊn nın anwʊn kalata. Nan mɛlɛ mɔ mın 'kɛlɛ kalata ɛhı'n, m'an nıan dede a, anın ɔ di kɛ mın kɛlɛ ɛmɔ mın wowula bé anwʊnsɛlɛ maan ɛmɔ kʊn dedi nın ati. Dedi sɔ'n, Nyanmıan a fa a man bé mɔ bɛ tı yí dıɛ'n kpê kpʊnmgba bɔkɔɔ.

4 Mɔ mıın kan'n y'ɔ le kɛ menian mmie-mɔ a laka ɛmɔ b'a wʊlʊ ɛmɔ afian. Menian sɔ'n-mɔ tı man Nyanmıan menian. Ɔ sanlın kɛ bɛ butu Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ nın anyın ası. Nyanmıan a nwun yé nwʊn anwunnvoe ɔ'a man y'a nyan fanwʊndi. Nan bé, bɛ kekele menian'n-mɔ kɛ bɛ kʊala kɛ bɛ nanndı fanwʊndi sɔ nın asʊ bɛ yɔ like biala mɔ bɛ kulo ɔ. Ɛhıka ati, bé muonun bɛ tı satılıfʊɛ, ɛsɛ bɛ ju Zozi Kilisi mɔ yí ngʊnmın cein ɔ tı yé Kpain ɔ nʊn yé Mın'n bɛ tʊ. Nán ɛnɛ bie ɔ, bɛ hanlın wɔ Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ nın anun kɛ Nyanmıan 'ba bua menian sɔ'n-mɔ ndɛɛ.

5 Mın sı kɛ ɛmɔ sı yí yuein bɛ sie kɛ Nyanmıan kpınlın yɔlı m'ɔ lelı Izalayɛ amma'n-mɔ ati fi Ezipiti mân nın anun ɛlɔ'n. Nan kʊsʊ, mıın kacı ɛmɔ kɛ Izalayɛ amma sɔ'n-mɔ mɔ bɛ fi Ezipiti mân nın anun bɛ tuli hɔlı mɔ b'a nne man Nyanmıan b'a nni man'n, ɔ hunlin bé.

6 Ɛmɔ ati kácı kɛ nyanmıansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ mɔ bé nyın a nzɔ man dibɛlɛ'n mɔ Nyanmıan falı manlın bé, mɔ bɛ fi nyanmıansʊ bé awulo nın anun bɛ tuli walı asıɛ nın asʊ ɛwa'n, Nyanmıan a sie bé awosin nun asıɛ nın abʊ. Nyanmıan a gua bé sa nʊn bé ja ngɔnzɔngɔnzɔ dede ɔ kɔ ju cıan mɔ ɔ 'bua bé ndɛɛ.

7 Ɛmɔ ati kácı Sodɔmʊn nʊn Gomɔɔ nʊn kulo'n-mɔ mɔ bɛ mantan mantan bé'n-mɔ. Ɛbɛlɛ menian'n-mɔ yɔlı nyɔlıɛ ɛtɛ'n mɔ nyanmıansʊ mmɔfʊɛ sɔ'n-mɔ yɔlı'n bie. Anın menian sɔ'n-mɔ tı satılıfʊɛ. Menian'n-mɔ mɔ Nyanmıan sʊanlın bé ɛlɔ'n, ɛbɛlɛ menian sɔ'n-mɔ kpʊnndɛlı bé nʊn nna. Nyanmıan kɔ tʊ bé nun sîn ɔ kɔ yala bé ɔ kɔ tua bé nyɔlıɛ sɔ nın anwʊn kalɛ. Ɔ tı nvandʊhʊn m'ɔ di kɛ yé kʊalaa yɛ fa yɛ tu yé nwʊn fʊɔ ɔ. Ɔ sanlın kɛ sîn m'ɔ le man ayuelıɛ'n wɔ ɛbɛlɛ man bé mɔ bɛ yɔ ɛtɛ'n.

8 Ato ngehelefʊɛ sɔ'n-mɔ de di kɛ bé ɛlalıɛ'n mɔ bɛ cın'n fi Nyanmıan ɛlɔ. Nan bé nyɔlıɛ'n tı ɛtɛ kɛ bé mɔ y'a li mʊa y'a han bé ɛjɔlɛ'n dıɛ'n. Ɔ sanlın kɛ bɛ yɔ satılıfʊɛ ninnge bɛ gua bé nwʊn efian. Bɛ mmu man yé Mın tunmin'n like fíí. Bɛ kan ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛtɛ bɛ tia nyanmıansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ mɔ bɛ le anunminnyanmʊn'n.

9 Afı anın, nyanmıansʊ mmɔfʊɛ mgbain'n-mɔ anun kʊn wɔ ɛbɛlɛ, bɛ fɛlɛ yí Minsɛ. Mɛlɛ mɔ Abɔnsanmʊn nʊn yí bɛ 'kpılı *Moyizı fuin'n, Minsɛ a ngan ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ'a ndia man yí. Nan ɛjɔlɛ mɔ Minsɛ hanlın helelı yí'n y'ɔ le kɛ: "Yé Mın yê ɔ 'tua wó kalɛ ɔ!"

10 Nan ato ngehelefʊɛ sɔ'n-mɔ dıɛ, anwunno ɛlɔ ninnge'n mɔ bɛ ndı man yí bʊ'n, anın bɛ lɛ kan yí nwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ. Mɔ bé ti'n kɔ se bé'n yê bɛ yɔ ɔ. Bɛ yɔ bé ninnge'n-mɔ kɛ ebolo naan. Ɛhı bɔbɔ yê ɔ 'man bé ti ka nun ɔ.

11 Munnzue hán bé! Ɔ sanlın kɛ bé nyɔlıɛ ɛtɛ'n tı kɛ Kayın dıɛ'n. Atın'n mɔ Kayın sınlın sʊ'n, sʊ yê bé kʊsʊ b'a sın ɔ. Bɛ tı kɛ Balamʊn. Atın ɛtɛ'n m'ɔ sınlın sʊ ɔ nyanlın esika'n, bé kʊsʊ bɛ kpılı bɛ sın sʊ bie. Ɛsɛ kʊsʊ, bɛ tı kɛ Kole. Kole sɔ'n jasʊlı Nyanmıan kpɔmanfʊɛ Moyizı akɔmın anun, nán Nyanmıan a hun yí.

12 Ato ngehelefʊɛ sɔ'n-mɔ mɔ bɛ yɔ nyɔlıɛ ɛtɛ ɛtɛ'n, bɛ nza man nyian. Bɛ ba ɛmɔ afian, ɛmɔ nʊn bé bɛ di anianman alıɛ nán ɛsɛ b'a li yé Mın dıɛ'n. Nyanmıan menian'n-mɔ m'ɔ di kɛ bɛ nıan bé sʊ'n, bɛ nnıan man bé sʊ. Nan bé muonun bé kʊ ɛsê dıɛ'n y'ɔ cian bé ɔ. Bɛ tı kɛ esue

mə ɔ'a munlan mə anwʊnman'n man ɔ'a ngʊla man tə ɔ. Bɛ tɪ kɛ mmaka mə sɛ bəbə ɛlʊləɛ'n ju a, bɛ nzu man mma ɔ. Bɛ tɪ kɛ mmaka mə b'a tutu bɛ́ bʊ b'a gua mə b'a yue wu bɔkɔɔ ɔ.

13 Bɛ tɪ kɛ asue jenvie nɪn anyɪnsʊ mgbaha nɪn anwʊn esulo'n. Bɛ́ anyunnunnguasɪɛ nyəlɪɛ'n-mə tɪ kɛ mgbaha nɪn ahule'n mə jenvie'n bə gua ɔ yaci ewula'n. Bɛ tɪ kɛ nzalama mə bɛ lɛ tu ɔ. Nyanmɪan a sesie ato ngehelefʊɛ sə'n-mə lɪka. Lɪka sə'n, ɔ tɪ awosin bibaa kpa. Awosin sə'n wə ɛbɛlɛ dahuu.

14 Ɛjəlɛ mə Nyanmɪan falɪ wulalɪ Adamʊn anganbɛnzʊ kʊn mə bɛ fɛlɛ yí Enəkɪ anʊan'n, ɛjəlɛ sə'n, ɔ kan ato ngehelefʊɛ sə'n-mə bie. Yí nwan: "Ɛmə nían, yɛ́ Mɪn nʊn nyanmɪansʊ anwʊntɪɛ mməfʊɛ akpɪɪ akpɪɪ 'ba a.

15 Ɔ nʊn bɛ́ 'ba a ɔ bua menian'n-mə kʊalaa ndɛɛ. Ɔ 'tua ɛtɛfʊɛ'n-mə kʊalaatin kalɛ wə bɛ́ nyəlɪɛ ɛtɛ ɛtɛ'n-mə anwʊn. Ɔ 'tua bɛ́ kalɛ wə anyɪnnzə'n mə bɛ mman man Nyanmɪan nɪn anwʊn. Ɔ 'tua ɛtɛfʊɛ'n-mə kalɛ wə ɛjəlɛ ɛtɛ ɛtɛ'n mə bɛ kan bɛ tia Nyanmɪan ɛsɛ bɛ jasʊ yí kɔmɪn anun nɪn anwʊn."

16 Menian sə'n-mə mə m'an han bɛ́ ɛjəlɛ'n, bɛ jʊjə bɛ́ konvin abʊ, bɛ́ kunnun jəlɪ man lé. Bɛ́ asɪtanlan nun, like mə bɛ kulo'n yê bɛ yə ɔ. Bɛ tɪ tutule ɛsɛ bɛ huhu menian'n-mə bɛ didi bɛ́ nwʊn.

Ɛkannzvɛ.

17 Nan ɛmə dɪɛ, anianman ehulo mma, ɛmə mán bɛ́ ti tánlan ɛjəlɛ'n mə yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi mməfʊɛ'n-mə hanlɪn helelɪ ɛmə nɪn asʊ.

18 Afɪ bɛ hanlɪn bɛ helelɪ ɛmə kɛ: "Mɛlɛ kasian nɪn anun, menian mmie-mə 'ba fite fite bɛ gʊlʊ ɛmə anwʊn, ɛsɛ bɛ 'bə bala ɛtɛ mə bɛ́ kunnun kulo ɔ."

19 Ato ngehelefʊɛ sə'n-mə mə m'an han bɛ́ ɛjəlɛ'n, bɛ́ yê bɛ man afiannzɛcɪɛ nʊn mgbacɪ-mgbacɪɛ'n ba ɔ. Nyanmɪan Wawɛ'n nzie man bɛ́, nan bɛ́ ngʊnmɪn yê bɛ sie bɛ́ nwʊn ɔ.

20 Nan ɛmə dɪɛ, anianman ehulo mma, ɛmə bɔ́ məndɪnlɪn bɛ tíla bɛ dedi nwannzan-nwannzan nɪn anun bɛ búka búka bɛ́ nwʊn bɛ hɔ́ bɛ́ nyunnun. Ɛmə mán Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn atɪn maan ɔ búka ɛmə mmʊtʊɛ ɛyəlɛ nɪn anun.

21 Ɛmə bɔ́ bala kpa maan Nyanmɪan húlo ɛmə. Ɛmə tánlan anyɪndasʊɛ nɪn anun bɛ nwʊ́nndɛ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi. Afɪ yí yê ɔ 'nwun anwunnvoe ɔ man ɛmə nyan nyanmɪansʊ ngʊan'n m'ɔ le man ayuelɪɛ nɪn ɔ.

22 Ɛmə héle bɛ́ mə bɛ jin gua nda nɪn asʊ nɪn atɪn kpa'n

23 maan bɛ fá sʊ nán b'a ngua man sîn nɪn anun. Ɛmə nwún ɛhɪnlɪn-mə mə b'a sɪn atɪn ɛtɛ nɪn asʊ'n kʊsʊ anwʊn anwunnvoe. Nan kʊsʊ ɛmə súlo nun yê bɛ́ taladɪɛ'n-mə mə bɛ wula bɛ yə bɛ́ nyəlɪɛ ɛtɛ ɛtɛ'n-mə'n, nán bɛ fa bɛ́ sa bɛ kan yí bəbə fííí.

Ayɛ Ɛyɪɛ

24 Sian dɪɛ, mɪn 'yɪ Nyanmɪan ayɛ. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ kʊala ɔ nɪan ɛmə sʊ nán ɛmə a ndu a nvin man. Ɔ kʊala kɛ ɔ man ɛmə anwʊn mmu man ɛbʊɪn bɛ fite yí nyunnun wə fɛ elie nun kpa.

25 Ecendu Nyanmɪan, yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi dunman nun, mɪn 'yɪ wɔ́ ayɛ mɪn kannvʊ wɔ́. Afɪ, wɔ́ ngʊnmɪn ala y'ɛ tɪ yɛ́ Nyanmɪan ɛ tɪ yɛ́ Ngʊandefʊɛ ɔ. Ɛ le anunminnyanmʊn, wɔ́ nwʊn yə esulo, ɛ le tunmin. Bia'n tɪ wɔ́ dɪɛ daba, ɛnɛ nʊn mɛlɛ daa! Amɪn.

ZOZI KILISI
AYIKELE'N
MƆ ZƱAN HƐLƐLI'N

M'ɔ wɔ nun'n

Zozi bɔfʋɛ Zʋan a hɛlɛ kalata ɛhı ɔ'a nwan asɔnın nsʋ wɔ Azi mân nın anun (ɛnɛ bɛ fɛlɛ lıka sɔ'n Tuluki mân). Mɛlɛ sɔ'n, anın *Lɔmʋn mgbain'n-mɔ lɛ kele asɔnın mma'n-mɔ ahʋlʋwa. Bɛ hyılı Zʋan muonun bɛ nʋn yí hɔlı lıka kʋn bɛ tʋlı yí fiadı. Lıka sɔ'n, ɔ wɔ asue afian, bɛ fɛlɛ yí Patımɔsʋ. Ɛbɛlɛ yê yé Mın Zozi yılı yí nwʋn ɛlalıɛ nun helelı Zʋan ɔ. Ɔ hanlın helelı yí kɛ ɔ hélɛ mɔ ɔ'a nwun yí'n. Kalata ɛhı anun ɛjɔlɛ'n y'ɔ le kɛ ɔ lɛ tʋ asɔnın mma'n-mɔ ati akunnun ası kɛ ɔ ngɔ hyɛ man, Zozi fi nyanmıansʋ ɔ 'ba sa ba ɔ de yí menian'n-mɔ ati yê like biala m'ɔ nʋn yí belemgbin mân'n nzɛ nvata man'n, ɔ 'bɔ yí bʋsʋ.

Kalata nın ati m'ɔ li mʋa nın anun, Zʋan lɛ kan kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ yé Mın Zozi yılı yí nwʋn helelı yí'n. Ɛhı anzin, Zʋan a hye yí kalata nın anun tile mgbili mgbili nsʋ. Ɛsɛ ɔ'a hye tile kpili kʋsʋ kʋn biala anun nsʋ. Ɛ 'nwun tile mgbili nsʋ'n-mɔ:

1. Kalata nsʋ'n mɔ bɛ hɛlɛlı nwanlın Azi mân nın anun asɔnın'n-mɔ'n (yí ti 2-3)
2. Kalata nın asʋ nzɔlɛ nsʋ'n (yí ti 4-8.6)
3. Kɔnɔtı nsʋ'n (yí ti 8.7-11.19)
4. Nzɔlɛ mgbili nsʋ'n (yí ti 12-15)
5. Nyanmıan sikpɛ kangɔ nsʋ'n (yí ti 16)
6. Babilɔnʋn anwʋn ɛjɔlɛ kpɔlɛ nsʋ'n (17-19.10)
7. Ɛlalıɛ kasian nsʋ'n m'ɔ tʋ de mân nın ayuelıɛ'n, ɔ nʋn Zoluzalɛmʋn fʋfɔlɛ'n (19.11-22.5)

Kalata nın agualıɛ nun, Zozi a bɔ anɔhʋba. Yí nwan: "Mın 'ba kıkaala!" Yí asɔnın mma'n-mɔ nwan: "Yé Mın Zozi, bala!"

Kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ Zʋan hɛlɛlı ayıkele kalata ɛhı'n

1 Ninnge mɔ bɛ ngɔ hyɛ man fíí nán b'a a'n, bé nwʋn ɛjɔlɛ yê bɛ lɛ kan wɔ kalata ɛhı anun ɔ. Nyanmıan Kpili yılı ninnge sɔ'n-mɔ helelı Zozi Kilisi kɛ yí kʋsʋ ɔ yí héle yí ngʋa'n-mɔ. Kilisi sʋanlın yí bɔfʋɛ'n m'ɔ fi nyanmıansʋ'n maan ɔ walı yılı ninnge sɔ'n-mɔ helelı yí akʋa Zʋan.

2 Zʋan kʋsʋ a han yí kʋalaa m'ɔ nwunlin yí'n. Nyanmıan Kpili muonun ɛjɔlɛ m'ɔ hanlın'n yê yí kʋsʋ ɔ lɛ kan ɔ. Ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi yılı helelı'n, yí nwʋn ɛjɔlɛ y'ɔ lɛ kan ɔ.

3 Sʋanlan biala m'ɔ kɔ kınnga kalata ɛhı, ɔ nʋn bé mɔ bɛ lɛ tie ayıkele ɛjɔlɛ ɛhı mɔ b'a hɛlɛ yí kalata ɛhı anun'n, sɛ bɛ man bé nyın sɔ yí a, menian sɔ'n-mɔ, Nyanmıan Kpili yéyila bé. Ɔ sanlın kɛ cıan'n mɔ Nyanmıan Kpili helelı kɛ ninnge sɔ'n-mɔ ɛyɔlɛ 'ba ju'n nnʋn man mʋa kón. Mɛlɛ sɔ nın a ju a yue.

Ahın ebisa

4 Mín bɔbɔ mín Zʋan, mín yê mıın kɛlɛ kalata ɛhı mın nwan ɛmɔ asɔnın nsʋ'n mɔ bɛ wɔ Azi mân nın anun nın ɔ. Mın 'bisa ɛmɔ ahın. Nyanmıan Kpili m'ɔ wɔ ɛbɛlɛ daba, ɔ wɔ ɛbɛlɛ ɛnɛ mɔ ɛsɛ ɔ lɛ ba'n, ɔ nʋn wawɛ nsʋ'n mɔ bɛ wɔ yí belemgbin bia nın anyunnun'n,

5 ɔ nʋn Zozi Kilisi m'ɔ tı adanzıɛ ananhɔlɛfʋɛ m'ɔ lili mʋa ɔ fi ewue nun tinngeli, m'ɔ li ninnge'n-mɔ kʋalaatin ati, m'ɔ sie asıɛ nın asʋ mmelemgbin'n-mɔ kʋalaa'n, bɛ nwún ɛmɔ anwʋn anwunnvoe ɛsɛ bɛ mán ɛmɔ alʋa cícı bé nwʋn.

Zozi Kilisi sɔ'n, ɔ kulo yé. Ɔ wuli yé ti, ɔ falı yí moja'n lelı yé fi yé ɛtɛ nın anun.

6 Ɔ'a yɔ ɔ'a man y'a kaci menian mɔ yɛ di mmelemgbin yí mân nın anun. Ɔ'a sie yé tɛɛyıfʋɛ ɔ'a man Nyanmıan m'ɔ tı yí Sı'n. Anunminnyanmʋn'n nʋn tunmin'n tı yí dıɛ mɛlɛ daa! Amın.

7 Ɛmɔ nían, ɔ lɛ ba bɔlé nın afian. Sʋanlan biala 'ba nwun yí. Bé bɔbɔ muonun mɔ bɛ bʋbɔlı yí kʋlʋwa nın asʋ'n 'ba nwun yí bie. Sɛ ɔ ba a, asıɛ nın asʋ menian'n-mɔ kʋalaa 'ba yı awólɛ wɔ yí dunman nun. Yuo o, kɛ ɛjɔlɛ'n 'ba yɔ yí nın anın. Amın.

8 Ɛdannganman Nyanmıan m'ɔ di like biala asʋ tunmin, m'ɔ wɔ ɛbɛlɛ daba, m'ɔ wɔ ɛbɛlɛ ɛnɛ mɔ ɛsɛ ɔ lɛ ba sa ba'n nwan: "N dı Alıfa nʋn Omega, ninnge'n-mɔ kʋalaa Abʋbɔ ɛsɛ n dı yí kʋalaa Agualıɛ".

Nyanmıan yılı Zozi wawɛ nun helelı Zʋan

9 Mín Zʋan mɔ n dı ɛmɔ anianman'n, mın nʋn Zozi y'a han y'a bɔ nun y'a yɔ kʋn. Mín nʋn ɛmɔ yê yɛ lɛ nwun amannınhunlun nın ɔ. Mín nʋn ɛmɔ yê yɛ lɛ bɔ mɔndınlın yɛ si abʋtalɛ yɛ nwʋnndɛ Nyanmıan Belemgbin Mân nın ɔ. Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n mɔ n ganlın'n, ɔ nʋn Zozi anwʋn adanzıɛ'n mɔ n nili nın ati, bɛ kɔ hyı mín bɛ nʋn mın kɔ hɔ lıka kʋn. Lıka sɔ'n bɛ fɛlɛ yí Patımɔsʋ. Ɔ wɔ asue afian.

10 Ɛbɛlɛ, Nyanmıan Wawɛ'n kɔ a mín nun mɔlɛ cıan kʋn. Mın tie mín nzin ɛlɔ a, sʋanlan bie lɛ tıan sɛlɛ kpa kɛ kɔnɔtı mɔ bɛ lɛ ku ɔ.

11 Yí nwan: “Like mɔ ɛ nwun yí'n, kɛlɛ nán fa nwan asɔnɪn nsʋ'n. Asɔnɪn nsʋ sɔ'n-mɔ, ɛ 'nwun bɛ́: Efɛzɪ, Sɪminnin, Pɛlɪgamʋn, Tiatii, Salɪdɪ, Filadɛlɪfi, yê Laodise.”
12 N gɔ tʋ mín nyɪn mín nzin mín nwan mɪn 'nɪan sʋanlan'n m'ɔ lɛ kan ɛjɔlɛ sɔ'n kele mín'n. Mɪn 'nɪan an, anɪn esika kɔkɔlɛ kanlannɪɛ baka nsʋ jijin ɛbɛlɛ.
13 Like mɔ n nwunlin yí nganlannɪɛ'n mɔ afian'n sɔman kulo sʋanlan. Ɔ wula taladɪɛ tɪnndɪɪn kpa. Esika kɔkɔlɛ bɛlɛtɪ hyɪ yí afian.
14 Yí ti enyuan'n tɪ hyɪɛɪn hyɪɛɪn kɛ jɛsɛ. Yí nyɪn'n jue kpa kɛ sîn.
15 Yí ja nɪn anwʋn ta mɪaɪn mɪaɪn kɛ ayɪwa mɔ b'a holo yí fʋnlʋnmʋn nun b'a hyui yí nwʋn ɔ. Yí nɪn'n tɪ kɛ asue kpili m'ɔ lɛ gua ɔ.
16 Ɔ le nzalama nsʋ yí sa fama nɪn anun. Dadɪɛ dɛnɛ-dɛnɛ kʋn san yí nʋan nun. B'a si yí nyunnun nʋn yí nzin. Sʋanlan sɔ nɪn anyɪn nɪn anun ta kɛ eyua mɔ ɔ lɛ fi sɛlɛ ɔ.
17 Mín nyɪn mɔ ɔ 'bɔ yí nɪn ala n gɔ kpɛ n gɔ fin yí ja abʋ, n na ɛbɛlɛ pɪpaan. Ɔ kɔ fa yí sa fama'n ɔ kɔ fua mín nwʋn. Yí nwan: “N'ɛ sulo! N dɪ ninnge'n-mɔ kʋalaa Abʋbɔ, ɛsɛ n dɪ yí kʋalaa Agualɪɛ.
18 N dɪ tɪasɪfʋɛ. N wuli, nan sian dɪɛ, n dɪ asɪ dahuu. Mɪn di ewue asʋ tunmin yê ɛbɔlɔ sannvɛ'n wɔ mín sa nun.
19 Yí ti, kɛlɛ like mɔ a nwun yí kɪkaala'n, ɔ nʋn mɔ bɛ 'ba yɪ bɛ kele wɔ́ ɛhɪ anzin'n kʋsʋ.
20 Nzalama nsʋ'n mɔ a nwun yí mín sa fama nɪn anun'n, ɔ nʋn esika kɔkɔlɛ kanlannɪɛ mmaka nsʋ'n, yí bʋ y'ɔ le kɛ esika kɔkɔlɛ kanlannɪɛ mmaka nsʋ'n yê ɔ le asɔnɪn nsʋ'n, yê nzalama nsʋ'n, y'ɔ le nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ nsʋ'n mɔ bɛ nɪan sʋ'n.”

KALATA NSU'N

2

1. Efɛzɪ Asɔnɪn'n kalata'n

1 Kɛlɛ nyanmɪansʋ bɔfʋɛ'n m'ɔ nɪan Efɛzɪ Asɔnɪn nɪn asʋ'n kɛ:
Sʋanlan'n m'ɔ le nzalama nsʋ'n yí sa fama nɪn anun, m'ɔ nanndɪ esika kɔkɔlɛ kanlannɪɛ mmaka nsʋ nɪn afian'n, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ m'ɔ lɛ kan kele wɔ́'n:
2 Mɪn sɪ mɔ a yɔ'n kʋalaa, wɔ́ ɛfɛ'n m'ɔ ɛ fɛlɪ'n, nʋn wɔ́ ahʋnlɪn etila'n mɔ ɛ tilalɪ'n. Mɪn sɪ kɛ wɔ́ menian'n-mɔ anun, mɔ ɔ kɔ yɔ ɛtɛ'n, ɛ nyaci nje man yí. Menian mɔ bɛ́ nwan bɛ tɪ mmɔfʋɛ'n, a sɔ bɛ́ a nɪan, a nwun yí kɛ bɛ tɪ atofʋɛ.
3 Ɛ tɪ sʋanlan mɔ ɛ si abʋtalɛ kpa, a nwun amannɪɛ kpa wɔ mín dunman nun, nan a mman man wɔ́ nwʋn a mmubu man wɔ́.
4 Kʋsʋ afɪ wɔ́ nwʋn ɛjɔlɛ kaan wɔ mín kunnun. Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ ehulo'n mɔ ɛ hulolɪ mín daba'n, ɛ ngulo man mín sɔ kón.
5 Ɛhɪka ati, man wɔ́ ti kácɪ lɪka mɔ a fʋn'n. Nun wɔ́ nwʋn kaci wɔ́ abalabɔ'n, nán yɔ yí kɛ ɛ yɔlɪ yí abʋbɔ nɪn anun'n. Sɛ a ngaci man fi wɔ́ ɛtɛ nɪn anwʋn an, mɪn 'tʋ wɔ́ ɛlɔ, mɪn 'yɪ wɔ́ kanlannɪɛ baka nɪn ɛbɛlɛ.
6 Kʋsʋ a yɔ like kʋn m'ɔ tɪ kpa. Like sɔ'n y'ɔ le kɛ ɛ kpɔ Ninkola menian'n-mɔ nyɔlɪɛ'n. Bɛ́ nyɔlɪɛ sɔ'n, mín kʋsʋ mɪn kpɔ yí.
7 Ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan Wawɛ'n lɛ kan kele Asɔnɪn'n-mɔ'n, sʋanlan m'ɔ sɪ fasie'n, ɔ fá síe! Sʋanlan m'ɔ kɔ li kunnunmun'n, ngʋan baka'n m'ɔ jin Nyanmɪan fɛ elie lɪka ɛlɔ'n, mɪn 'man yí bie di.

2. Sɪminnin Asɔnɪn'n kalata'n

8 Kɛlɛ nyanmɪansʋ bɔfʋɛ'n m'ɔ nɪan Sɪminnin Asɔnɪn nɪn asʋ'n kɛ:
Sʋanlan'n m'ɔ tɪ like kʋalaa abʋbɔ, ɛsɛ ɔ tɪ yí kʋalaa agualɪɛ'n, m'ɔ wuli mɔ ɔ'a tinnge'n, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ m'ɔ lɛ kan'n:
9 Mɪn sɪ ɛfɛ mɔ a fɛ wɔ mín dunman nun'n, mɪn sɪ wɔ́ ehian'n mɔ ɛ lɛ di'n. Nan kʋsʋ, ananhɔlɛ a nyan wɔ́ nwʋn. Menian mɔ bɛ tɪ Abɔnsanmʋn menian, mɔ bɛ bu bɛ́ nwʋn kɛ bɛ tɪ Zufʋ nan kʋsʋ bɛ tɪ man Zufʋ'n, ɛsʋan'n mɔ bɛ tʋn wɔ́'n, mɪn sɪ.
10 Amannɪɛ'n mɔ ɛ lɛ ba nwun yí'n, n'ɛ susu yí nwʋn. Nɪan, Abɔnsanmʋn 'ba gua ɛmɔ anun mmie-mɔ dɔʋn fiadɪ ɔ sɔ ɛmɔ nɪan. Ɛmɔ 'ba nwun amannɪɛ dede cɪan bulu. Tila wɔ́ dedi nɪn anun dede maan bɛ húnwɔ́, nan mɪn 'ba man ɛ nyan ngʋan.
11 Ɛjɔlɛ mɔ Nyanmɪan Wawɛ'n lɛ kan kele Asɔnɪn'n-mɔ'n, sʋanlan m'ɔ sɪ fasie'n, ɔ fá síe! Sʋanlan m'ɔ kɔ li kunnunmun'n, ewue'n m'ɔ tian yí nnyuan'n ngun man yí bie.

3. Pɛlɪgamʋn Asɔnɪn'n kalata'n

12 Kɛlɛ nyanmɪansʋ bɔfʋɛ'n m'ɔ nɪan Pɛlɪgamʋn Asɔnɪn nɪn asʋ'n kɛ:
Sʋanlan'n mɔ dadɪɛ dɛnɛ-dɛnɛ'n mɔ b'a si yí nyunnun nʋn yí nzin'n san yí nʋan nun'n, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ m'ɔ lɛ kan'n:
13 Mɪn sɪ wɔ́ lɪka mɔ ɛ tɪ'n, ɛbɛlɛ yê Abɔnsanmʋn belemgbin bia'n jin ɔ. A fa wɔ́ nwʋn a bɔ mín sɛlɛ kpa. Tɛmʋn muonun mɔ bɛ hunlin Antipasɪ m'ɔ tɪ mín adanzɪfʋɛ ananhɔlɛfʋɛ nɪn

ɛmɔ ɛlɔ'n, lıka mɔ Abɔnsanmʊn wɔ'n, ɛmɔ a nyaci man dedi'n mɔ ɛmɔ le yí wɔ mín nun'n b'a ndʊ man.

14 Nan kʊsʊ wɔ́ nwʊn ɛjɔlɛ kaan wɔ mín kunnun. Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ: Ɛ le menian mmie-mɔ wɔ́ ɛlɔ. Menian sɔ'n-mɔ nanndı Balamʊn ngehele nın asʊ. Balamʊn yê ɔ heleli Balakı kɛ ɔ tónndʊn Izalayɛ amma'n-mɔ aja nun, ɔ man bɛ lili amʊan sʊ naan, ɛsɛ bɛ bɔlı ajʊamannın.

15 Ɛsɛ ɛ le menian mmiekun-mɔ wɔ́ nwʊn ɛlɔ. Bɛ́ kʊsʊ bɛ nanndı Ninkola menian'n-mɔ ngehele nın asʊ.

16 Nun wɔ́ nwʊn nán kaci wɔ́ abalabɔ sɔ'n. Sɛ a ngaci man an, mın 'tʊ wɔ́ ɛlɔ kıkaala, mın 'fa dadıɛ'n m'ɔ san mín nʊan nun'n mın fa ɛlɔɛ mın tʊ menian sɔ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ wɔ́ afian ɛlɔ nın anwʊn.

17 Ɛjɔlɛ mɔ Nyanmıan Wawɛ'n lɛ kan kele Asɔnın'n-mɔ'n, sʊanlan m'ɔ sı fasie'n, ɔ fá síe! Sʊanlan m'ɔ kɔ li kunnunmun'n, mannan'n m'ɔ fıa'n, mın 'man yí bie di. Ɛsɛ mın 'fa ɛbʊɛ fufue kʊn mɔ b'a hɛlɛ dunman fʊfɔlɛ kʊn sʊ'n mın man yí. Sʊanlan fíí nzı man dunman sɔ'n kɛ sʊanlan mɔ n gɔ fa n gɔ man yí nın ala.

4. Tiatii Asɔnın'n kalata'n

18 Kɛlɛ nyanmıansʊ bɔfʊɛ'n m'ɔ nıan Tiatii Asɔnın nın asʊ'n kɛ:

Nyanmıan Awa'n, sʊanlan'n mɔ yí nyın'n jue kɛ sîn, mɔ yí ja'n-mɔ anwʊn ta kɛ ayıwa mɔ b'a hyui yí nwʊn'n, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ m'ɔ lɛ kan'n:

19 Mın sı wɔ́ ninnge'n mɔ ɛ yɔ'n, ɔ nʊn ehulo'n mɔ ɛ kulo mín'n, ɔ nʊn ele'n mɔ ɛ de mín di'n, ɔ nʊn mɔndınlın'n mɔ ɛ lɛ bɔ wɔ junman elie nın anun'n. Mın sı kɛ junman'n mɔ ɛ lɛ di yí sian'n, ɔ tala daba dıɛ'n.

20 Nan kʊsʊ wɔ́ nwʊn ɛjɔlɛ kaan wɔ mín kunnun. Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ balasua'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zozabɛlı'n, ɔ bu yí nwʊn kɛ ɔ tı Nyanmıan kpɔmanfʊɛ. Ɛ man yí atın, ɔ kele mín menian'n-mɔ ninnge, ɔ lɛ laka bɛ́ maan bɛ bɔ ajʊamannın ɛsɛ bɛ di amʊan sʊ naan.

21 M'an man yí tɛmʊn kɛ ɔ káci fi yí nyɔlıɛ ɛtɛ nın anwʊn, nan kʊsʊ ɔ ngulo man kɛ ɔ kaci yí nzin si yí ajʊamannın nın ɔ.

22 Yí sɔ ati, mın 'ba man ewue kan Zozabɛlı ɔ da ɛbɛɛ sʊ. Bɛ́ mɔ bɛ nʊn yí san nun'n, sɛ b'a ngaci man bɛ́ abalabɔ'n mɔ b'a suan yí sʊ nın an, mın 'man ewue kan bɛ́ kʊsʊ bɛ da ɛbɛɛ sʊ.

23 Ɛsɛ mın 'kun yí mma'n-mɔ, mın 'man Asɔnın'n-mɔ kʊalaa nwun yí kɛ mín yê mın sı mɔ menian'n-mɔ kɔ jʊnlın, ɔ nʊn m'ɔ wɔ bɛ́ kunnun'n. Ɛmɔ nunhan kʊn biala nyɔlıɛ nın anwʊn yê mın 'nıan mın tua yí kalɛ ɔ.

24 Ɛmɔ Tiatii asɔnın mma nga'n-mɔ, ɛmɔ dıɛ, ɛmɔ a nnanndı man ngehele ɛtɛ sɔ nın asʊ b'a nzuan man like'n mɔ mmie-mɔ fɛlɛ yí Abɔnsanmʊn abʊ nvıalıɛ nun ɛjɔlɛ'n bie. Mın nva man ninnge nʊnnɔɛ fíí kón mın nzʊa man ɛmɔ.

25 Nan kʊsʊ, like'n mɔ ɛmɔ le nun'n, ɛmɔ tíla nun sɛlɛ kpa dede maan m mála.

26 Sʊanlan m'ɔ kɔ tila mín junman nın anun, ɔ kɔ li dede ɔ kɔ ju ayuelıɛ, m'ɔ kɔ li kunnunmun'n, mın 'man ɔ sie mân'n.

27 *Kɛ mín Sı falı tunmin'n manlın mín'n, mín kʊsʊ mın 'fa mın man yí. Mın 'ba fa bulalɛ kpɔman mın wula yí sa nun, mın 'man ɔ fa bubo menian'n-mɔ kɛ bɛ fa bulalɛ'n bɛ bubo ninnge mɔ bɛ kɔ nwʊn'n.*

28 Ɛsɛ mın 'wula yí anunminnyanmʊn maan ɔ ta kɛ alıbahıan nzalama.

29 Ɛjɔlɛ mɔ Nyanmıan Wawɛ'n lɛ kan kele Asɔnın'n-mɔ'n, sʊanlan m'ɔ sı fasie'n, ɔ fá síe!

3

5. Salıdı Asɔnın'n kalata'n

1 Kɛlɛ nyanmıansʊ bɔfʊɛ'n m'ɔ nıan Salıdı Asɔnın nın asʊ'n kɛ:

Sʊanlan'n m'ɔ le Nyanmıan Wawɛ nsʊ'n, ɛsɛ ɔ le nzalama nsʊ'n, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ ɔ lɛ kan'n: Mın sı wɔ́ ninnge'n mɔ ɛ yɔ'n. Bɛ bɔ wɔ́ dunman kɛ ɛ le ngʊan, nan kʊsʊ a wu.

2 Tinnge nán wula bɛ́ bʊ nga'n mɔ bɛ ka kaan bɛ́ wu nın anwʊnsɛlɛ. Ɔ sanlın kɛ m'an nwun yí kɛ wɔ́ nyɔlıɛ'n fíí tı man kpa mín Nyanmıan nın anyunnun.

3 Ninnge'n mɔ bɛ heleli wɔ́ daba mɔ ɛ lili sʊ'n, kacı bɛ́ di sʊ biekun, nán nun wɔ́ nwʊn kaci wɔ́ abalabɔ'n. Sɛ a njasʊ man an, mın 'ba fu wɔ́ nun kɛ awofʊɛ, ɛ ngɔ nwun man dɔɛ mɔ mın 'ba mın fu wɔ́ nun'n.

4 Nan kʊsʊ Salıdı ɛbɛlɛ muonun, menian mmie-mɔ wɔ ɛbɛlɛ, bɛ́ dıɛ, b'a man efian a ngan man bɛ́ taladıɛ fufue'n. Bɛ 'ba wula taladıɛ fufue bɛ nʊn mín yɛ nanndı, ɔ sanlan kɛ ɔ sɛ fata bɛ́.

5 Sʊanlan m'ɔ kɔ li kunnunmun'n, kɛ ɔ 'wula taladıɛ fufue nın anın. Mın njici man yí dunman'n wɔ ngʊan kalata nın anun. Mın 'kan yí mín Sı nʊn yí mmɔfʊɛ'n-mɔ anyunnun ɛbɛlɛ kɛ mín sʊanlan y'ɔ le yí.

6 Ɛjɔlɛ mɔ Nyanmıan Wawɛ'n lɛ kan kele Asɔnın'n-mɔ'n, sʊanlan m'ɔ sı fasie'n, ɔ fá síe!

6. Filadɛlıfi Asɔnın'n kalata'n

7 Kɛlɛ nyanmıansʊ bɔfʊɛ'n m'ɔ nıan Filadɛlıfi Asɔnın nın asʊ'n kɛ:
Sʊanlan'n m'ɔ tı kʊnlʊn-ngʊnlʊn, ɛsɛ ɔ tı Ananhɔlɛfʊɛ'n, sʊanlan'n mɔ belemgbin Davidi awulo'n sannvɛ'n wɔ yí sa nun'n, m'ɔ tike anʊan nın an, sʊanlan fíí kón ngʊala man nun tʊ'n, mɔ ɛsɛ ɔ tʊ nun an, sʊanlan fíí ngʊala man yí tike'n, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ m'ɔ lɛ kan'n:
8 Mın sı wó ninnge'n mɔ ɛ yɔ'n. Mın sı kɛ wó anwʊnsɛlɛ'n tı kaan sʊa, nan kʊsʊ a fa mín ɛjɔlɛ nın a sie. A nze man mín kɛ ɛ nzı man mín. Yí ti, m'an tike anʊan kʊn wó nyunnun. Anʊan sɔ'n, sʊanlan fíí ngʊala man nun tʊ.
9 Ɛ 'nwun kɛ mın 'kpın mın yɔ bé mɔ bɛ sʊ Abɔnsanmʊn, mɔ bɛ bu bé nwʊn kɛ bɛ tı Zufʊ kʊsʊ bɛ tı man Zufʊ mɔ bɛ di ato'n. Mın 'ba hyı bé maan bɛ kʊtʊ wó nyunnun bɛ yı wó ayɛ. Mın 'man bɛ nwun yí kɛ mın kulo wó.
10 Kɛmɔ a tila wó ahʊnlın a li mín Nʊan Ɛjɔlɛ nın asʊ'n, mín kʊsʊ, mın 'sisa wó mɛlɛ mɔ yalɛ'n 'ba tɔ mân nın anun menian'n-mɔ asʊ ɔ sa bé nıan'n.
11 Mın 'ba kıkaala. Tila like'n mɔ ɛ le nın anun sɛlɛ, n'ɛ man sʊanlan fíí tʊa wó de wó ahatua'n.
12 Sʊanlan m'ɔ kɔ li kunnunmun'n, mın 'fa yí mın yɔ mín Sı asɔnın sua nın anun mpila, ɔ nvite man fíí kón. Mın 'kɛlɛ mín Nyanmıan'n dunman'n mın gua yí nwʊn, ɛsɛ mın 'kɛlɛ mín Nyanmıan'n kulo'n dunman mın gua yí nwʊn. Kulo sɔ'n, y'ɔ le Zoluzalɛmʊn fʊfɔlɛ'n m'ɔ fi mín Nyanmıan nın anwʊn ɛlɔ anwunno ɔ 'ba ju ası'n. Ɛsɛ mın 'kɛlɛ mín dunman fʊfɔlɛ'n yí nwʊn.
13 Ɛjɔlɛ mɔ Nyanmıan Wawɛ'n lɛ kan kele Asɔnın'n-mɔ'n, sʊanlan m'ɔ sı fasie'n, ɔ fa síe!

7. Laodise Asɔnın'n kalata'n

14 Kɛlɛ nyanmıansʊ bɔfʊɛ'n m'ɔ nıan Laodise Asɔnın nın asʊ'n kɛ:
Sʊanlan'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Amın'n, m'ɔ di Nyanmıan anwʊn adanzıɛ ananhɔlɛ nun nʊn fɔ́ʊ́n sʊ'n, yí mɔ Nyanmıan nanndılı yí sʊ ɔ bɔlı ninnge'n-mɔ kʊalaatin'n, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ m'ɔ lɛ kan'n:
15 Mın sı wó junman'n mɔ ɛ di'n. Mın sı kɛ ɛ tı man sʊanlan fɔlɔlɔ, ɛ tı man sʊanlan juejue kʊsʊ. Kɛmɔ ɛ wɔ ninnge nnyuan sɔ nın afian'n, mın kulo kɛ ahan ɛ wɔ kʊn afan. Fɔlɔlɔ anaan juejue.
16 Nan kɛmɔ ɛ tı man fɔlɔlɔ kʊsʊ ɛ tı man juejue mɔ ɛ jin yí nnyuan nın afian'n, mın 'ba kpu wó mın tʊ.
17 Ɛ kan kɛ a nyan wó nwʊn. Ninnge'n kʊalaa mɔ ɛ lɛ kpʊnndɛ'n, a nyan yí. Ɛ mmian man like fíí anwʊn. Nan kʊsʊ ɛ nzı man kɛ kanngʊ ɛ tı yalɛfʊɛ, ɛ tı alʊabɔfʊɛ. Ɛ tı ehianfʊɛ, wó nwʊn gua sʊ, ɛsɛ ɛ tı anyınsinlinwafʊɛ.
18 Yí sɔ ati, mın 'kan mın kele wó kɛ ɛ tó mín sa nun esika kɔkɔlɛ'n mɔ b'a holo yí sîn nun b'a tı yí nwʊn'n nán a yɔ esikafʊɛ. To taladıɛ fufue mín sa nun wula nán fıa wó nwʊn nyian'n. Ɛsɛ to bé nyın ayile mín sa nun gua wó nyın nın asʊ nán a nwun ası.
19 Bé mɔ mın kulo bé'n, mın cʊın bé nzʊ'n ɛsɛ mın tu bé fʊɔ. Yí sɔ ati, nun wó nwʊn kaci wó abalabɔ'n nán yɔ juejue.
20 Tie, n jin anʊan nın anzin mın bɔ. Sʊanlan m'ɔ kɔ tı mín nın'n m'ɔ kɔ tike anʊan'n, mın 'wʊlʊ yí awulo, mın nʊn yí yɛ 'didi, yí kʊsʊ ɔ nʊn mın yɛ 'didi.
21 Kɛmɔ n nili kunnunmun mɔ n dı mín Sı anwʊn ɛbɛlɛ belemgbin bia nın asʊ'n, sʊanlan biala mɔ yí kʊsʊ ɔ kɔ li kunnunmun'n, mın 'man ɔ tanlan mín nwʊn ɛbɛlɛ mín belemgbin bia nın asʊ.
22 Ɛjɔlɛ mɔ Nyanmıan Wawɛ'n lɛ kan kele Asɔnın'n-mɔ'n, sʊanlan m'ɔ sı fasie'n, ɔ fá síe!

KALATA NIN ASU NZƆLƐ NSU'N

4

Nyanmıansʊ belemgbin bia'n

1 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, anın b'a tike anʊan kʊn nyanmıansʊ ɛlɔ. Sʊanlan'n mɔ yí nın'n te kɛ kɔnɔtı'n mɔ n nili mʊa n dılı yí ngan'n, ɔ lɛ kan kele mín kɛ: "Fʊ bala ɛwa nán man n yí ninnge'n mɔ bɛ 'ba a'n n géle wó."
2 Ɛbɛlɛ ala, Nyanmıan Wawɛ'n kɔ tɔ mín sʊ. Ɔ kɔ fa mín kɔ fʊ nyanmıansʊ. Mın 'nıan an, anın belemgbin bia kʊn jin ɛbɛlɛ, sʊanlan kʊn tı sʊ.
3 Sʊanlan sɔ'n, yí nyın nın anun ta kɛ ɛbʊɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí zʊasıpʊ'n, ɛsɛ ɔ ta kɛ ɛbʊɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí salıdʊanın'n. Belemgbin bia sɔ'n, nyanngʊnndʊn kʊn a tʊ a bala yí. Nyanngʊnndʊn sɔ'n ta kɛ ɛbʊɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí emelodı'n.
4 Bia abulaa nʊn nnan ta si yia belemgbin bia'n. Mgbain abulaa nʊn nnan wowula taladıɛ nvufue, bɛ sʊ esika kɔkɔlɛ kele, bɛ tıtı bia sɔ'n-mɔ asʊ.
5 Belemgbin bia nın anun, nyanmıan'n kpɛ mıaın mıaın nʊn ɛjʊjɔlɛ ɔ nʊn mgbanlanlan fi nun fite. B'a sɔ tɛɛ nsʊ. Bɛ jue belemgbin bia nın anyunnun. Tɛɛ nsʊ sɔ'n y'ɔ le Nyanmıan Wawɛ nsʊ'n.

6 Like kʋn wɔ bia nɪn anyunnun kɛ jenvie. Like sɔ'n ta kɛ ɛbʋɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí kilisɪtalɪ'n. Bia
nɪn ayialɪɛ nnan nɪn asʋ, naan nnan jijin ɛbɛlɛ. Naan sɔ'n-mɔ le anyɪan dɔʋn kpa bɛ́ nyunnun
nʋn bɛ́ nzin.
7 Alimʋa dɪɛ'n sɔman tɛtɪanfʋɛ. M'ɔ tɪan yɪ nnyuan'n soman ɛnalɛ baa. M'ɔ tian yí nsan'n
soman kulo sʋanlan. M'ɔ tian yí nnan'n soman kɔlɪɛ m'ɔ lɛ tu ɔ.
8 Naan sɔ'n-mɔ nunhan kʋn biala le ndɛba nsian. Bɛ́ nwʋn'n lɪka kʋalaa nʋn bɛ ndɛba'n-mɔ
abʋ tɪ anyɪan. Cɪan daa, kɔngɔɛ o, eyua o, ɛjɔlɛ mɔ bɛ kan'n y'ɔ le kɛ:
"Kʋnlʋn-ngʋnlʋn, kʋnlʋn-ngʋnlʋn, kʋnlʋn-ngʋnlʋn
y'ɔ le yɛ́ Mɪn Tunminfʋɛ Nyanmɪan Kpili
mɔ daba anɪn ɔ wɔ ɛbɛlɛ, ɛnɛ ɔ wɔ ɛbɛlɛ mɔ ɛsɛ ɔ lɛ 'ba'n."
9 Tɛmʋn biala mɔ naan nnan sɔ'n 'wula sʋanlan'n m'ɔ tɪ bia nɪn asʋ m'ɔ tɪ asɪ dahuu nɪn
anunminnyanmʋn bɛ yɪ yí ayɛ bɛ da yí asɪ'n,
10 anɪn mgbain abulaa nʋn nnan nɪn a kʋtʋ sʋanlan'n m'ɔ tɪ bia nɪn asʋ nɪn anyunnun,
bɛ sʋ sʋanlan'n m'ɔ tɪ asɪ dahuu'n. Bɛ 'kʋtʋ bɛ sʋ yí a, bɛ tu bɛ́ esika kɔkɔlɛ kele'n bɛ gua yí
nyunnun ɛbɛlɛ, anɪn bɛ́ nwan:
11 "Yɛ́ Mɪn, yɛ́ Nyanmɪan, anunminnyanmʋn'n,
ayɛ ɛyɪɛ'n nʋn tunmin'n sɛ fata wɔ́.
Ɔ sanlɪn kɛ wɔ́ yê a bɔ ninnge'n kʋalaa ɔ.
A hulo y'ɔ man bɛ wɔ ɛbɛlɛ bɛ le ngʋan ɔ."

5

Nyanmɪan Bʋa Baa'n

1 Ɛhɪ anzin, mɪn 'tʋ mín nyɪn an, n gɔ nwun kalata kʋn, b'a nyɪnnyan yí bolomolo sʋa. B'a
hɛlɛ yí kunnun nʋn yí nzin. Sʋanlan'n m'ɔ tɪ belemgbin bia nɪn asʋ'n le kalata sɔ'n yí sa fama
nɪn anun. B'a sie sʋ nzɔlɛ nsʋ,
2 ɛsɛ mɪn 'nɪan an, anɪn nyanmɪansʋ bɔfʋɛ kʋn m'ɔ le tunmin lɛ tɪan sɛlɛ kpa ɔ bisa kɛ:
"Nwan yê ɔ kʋala nzɔlɛ'n-mɔ mɔ b'a sie yí kalata nɪn asʋ'n tɪtɪ nán ɔ buke nun ɔ?"
3 Ɔ bisalɪ sɔ a, nyanmɪansʋ ɛlɔ o, asɪ ɛwa o, asɪɛ nɪn abʋ ɛlɔ o b'a nnyan man sʋanlan fíí mɔ
ɔ 'buke kalata nɪn anun ɔ nɪan nun ɔ.
4 N gɔ sɪsa mín sa n gɔ gua mín ti n gɔ sun sɛlɛ kpa. Ɔ sanlɪn kɛ b'a nnyan man sʋanlan m'ɔ
sɛ fata mɔ ɔ 'buke kalata nɪn anun bɔbɔ nán ɔ nɪan nun ɔ.
5 Ɛhɪ a, mgbain abulaa nʋn nnan nɪn anun kʋn kɔ se mín kɛ: "N'ɛ sun, nan nɪan, tɛtɪanfʋɛ'n
m'ɔ fi Zuda afilie nɪn anun'n, belemgbin *Davidi anʋnman'n, ɔ'a li kunnunmun, ɔ kʋala ɔ tɪtɪ
nzɔlɛ'n-mɔ mɔ b'a sie kalata nɪn sʋ'n ɔ buke nun."
6 Ɛhɪ, mɪn 'nɪan an, anɪn *Bʋa Baa kʋn jin naan nnan'n nʋn mgbain abulaa nʋn nnan'n
mɔ b'a bɔ bia nɪn anwʋn holo nɪn afian. Ewue'n m'ɔ wuli'n kafʋan tɛ wɔ yí nwʋn. Ɔ le mmɛ
nsʋ ɔ nʋn anyɪan nsʋ. Anyɪan nsʋ sɔ'n y'ɔ le Nyanmɪan Wawɛ nsʋ'n mɔ ɔ'a sʋan bɛ́ asɪɛ'n lɪka
kʋalaatin'n.
7 Bʋa Baa'n kɔ kpunnge Sʋanlan'n m'ɔ tɪ bia nɪn asʋ mɔ kalata'n wɔ yí sa fama nɪn anun'n
nán ɔ'a le.
8 Kɛ Bʋa Baa'n lelɪ kalata'n, naan nnan'n nʋn mgbain abulaa nʋn nnan'n, bɛ kɔ kʋtʋ yí
nyunnun. Bɛ́ nunhan kʋn biala le sanngo kʋn, ɔ nʋn esika kɔkɔlɛ kangɔ. Kangɔ sɔ'n, *ansan
yi yí. Ansan'n y'ɔ le Nyanmɪan menian'n-mɔ asɔnɪn'n mɔ bɛ yɔ'n.
9 Bɛ kɔ tʋ ejue fʋfɔlɛ kʋn, bɛ́ nwan:
"Wɔ́ y'ɔ fata kɛ ɛ fa kalata nɪn ɔ.
Wɔ́ y'ɔ fata kɛ ɛ tɪtɪ nzɔlɛ'n-mɔ
mɔ b'a sie yí sʋ nɪn anun ɔ.
Ɔ sanlɪn kɛ bɛ hunlin wɔ́.
Ɔ nanndɪ wɔ́ ewue nɪn asʋ,
a to menian a man Nyanmɪan.
Menian sɔ'n-mɔ fi afilie biala anun, anɪɛ biala ɔ nʋn mân biala anun.
10 A man b'a kaci
yɛ́ Nyanmɪan'n Belemgbin Mân nɪn anun menian
b'a kaci tɛɛyɪfʋɛ bɛ sʋ yí.
Ɛsɛ bɛ 'di belemgbin asɪɛ nɪn asʋ."
11 Ɛhɪ anzin, mɪn 'tʋ mín nyɪn biekun an, mmɔfʋɛ nwala nwala kpa a ta a si a yia bia'n nʋn
naan nnan'n nʋn mgbain abulaa nʋn nnan'n. Mmɔfʋɛ sɔ'n-mɔ tɪ akpɪɪ akpɪɪ kɔ yɔ nyɛ bɛ lɛ
tɪan kpa
12 bɛ tʋ ejue kɛ:
"Bʋa Baa'n mɔ bɛ hunlin yí'n,
yí yê tunmin'n, anyanbɛnwʋn'n, ngɛlɛ'n,

anwʋnsɛlɛ'n, asasʋɛ'n, anunminnyanmʋn'n
nʋn ayɛ ɛyɪɛ'n sɛ fata yí ɔ.”
13 Mɪn 'tie kʋsʋ a, anɪn ninnge'n-mə mə Nyanmɪan a bɔ'n, m'ɔ wɔ nyanmɪansʋ o, asɪɛ asʋ o,
asɪɛ abʋ ɔ nʋn jenvie nun o, bɛ́ kʋalaa bɛ lɛ tʋ ejue kɛ:
“Ayɛ ɛyɪɛ'n, asasʋɛ'n, anunminnyanmʋn'n
nʋn tunmin'n tɪ Sʋanlan'n m'ɔ tɪ bia nɪn asʋ'n
ɔ nʋn Bʋa Baa'n dɪɛ dahuu!”
14 Mə bɛ kɔ tʋ ejue sɔ'n, anɪn naan nnan nɪn a sɔ sʋ kɛ: “Amɪn!” Anɪn mgbain abulaa nʋn
nnan nɪn a kʋtʋ b'a sʋ Sʋanlan'n m'ɔ tɪ asɪ dahuu'n.

6

1. Nzɔlɛ'n m'ɔ li mʋa nɪn ɛtɪɛ'n

1 Ɛhɪ anzin, mɪn 'tʋ mín nyɪn an, n gɔ nwun *Bʋa Baa'n kɛ ɔ'a tɪ alimʋa nzɔlɛ nsʋ'n mɔ b'a
sie yí kalata nɪn asʋ nɪn anun. M'ɔ tɪlɪ nun'n, mɪn 'tie a, anɪn naan nnan nɪn anun kʋn, yí
nɪn'n tɪ kɛ mgbanlanlan, yí nwan: ‘Bala!’
2 Mɪn 'nɪan an, n gɔ nwun ɛkpanngɔ fufue kʋn. Sʋanlan'n m'ɔ tɪ sʋ'n le taa kʋn yí sa nun.
B'a fa belemgbin kele b'a sʋa yí. Ɔ lɛ kɔ belenzua sʋ kpa ɔ 'kɔ a hʋn ɔ di kunnunmun.

2. Nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nnyuan nɪn ɛtɪɛ'n

3 Ɛhɪ anzin, Bʋa Baa'n kɔ tɪ nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nnyuan nɪn anun. Mɪn 'tie a, anɪn naan
nnan'n, m'ɔ tian yí nnyuan'n nwan: “Bala!”
4 Ɛkpanngɔ kʋn biekun kɔ fite, ɔ tɪ kɔkɔlɛ. Sʋanlan'n m'ɔ tɪ sʋ'n, bɛ kɔ man yí dadɪɛ kpili kʋn
ɔ nʋn tunmin kɛ ɔ hyóɪn ɛlɔɛ ɔ tʋ́ mân nɪn anun, ɔ mán menian'n-mə hún bɛ́ nwʋn.

3. Nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nsan nɪn ɛtɪɛ'n

5 Ɛhɪ anzin, Bʋa Baa'n kɔ tɪ nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nsan nɪn anun. Mɪn 'tie a, anɪn naan nnan'n,
m'ɔ 'tian yí nsan'n, nwan: “Bala!” Mɪn 'nɪan an, n gɔ nwun ɛkpanngɔ bile kʋn. Sʋanlan kʋn
tɪ sʋ. Ɔ le toe kʋn yí sa nun.
6 N dɪlɪ anɪɛ bie wɔ naan nnan nɪn afian. Anɪɛ sɔ'n nwan: “*Bele cilo kʋn tɪ cɪan kʋn junman
nɪn anwʋn ahatua. *Ɔlɪzʋ cilo nsan tɪ cɪan kʋn junman nɪn anwʋn ahatua. Nan divɪn nʋn
ngo'n, bɛ́ dɪɛ, n'ɛ fa wɔ́ sa kan bɛ́.”

4. Nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nnan nɪn ɛtɪɛ'n

7 Ɛhɪ anzin, Bʋa Baa'n kɔ tɪ nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nnan nɪn anun. Mɪn 'tie a, anɪn naan nnan'n,
m'ɔ tian yí nnan'n nwan: ‘Bala!’
8 Mɪn 'nɪan an, n gɔ nwun ɛkpanngɔ kʋn. Ɔ tɪ asuaminlin. Sʋanlan'n m'ɔ tɪ sʋ'n, bɛ fɛlɛ yí
“Ewue”. Ɔ 'kɔ a, anɪn ɛbɔlɔ mân'n tʋa yí. Bɛ kɔ man bɛ́ dadɪɛ nʋn tunmin kɛ asɪɛ nɪn asʋ ɛwa
menian'n-mə mə b'a bu bɛ́ nun nnan'n, bɛ tʋ́ kʋn. Bɛ mán bɛ wʋ́ ɛlɔɛ nun, ɛhɔɛ nun, ɛfʋkɛ
nun yê bɛ mán asɪɛ nɪn asʋ ebolo naan'n-mə hún bɛ́.

5. Nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nnun nɪn ɛtɪɛ'n

9 Ɛhɪ anzin, Bʋa Baa'n kɔ tɪ nzɔlɛ'n m'ɔ tɪan yí nnun nɪn anun. Mɪn 'nɪan an, n gɔ nwun bɛ́
mə bɛ hunlin bɛ́ nɪn ɛkala'n esika kɔkɔlɛ tɔbɪlɪ'n mə bɛ yala *ansan sʋ nɪn anwʋn. Bɛ hunlin
bɛ́, ɔ sanlɪn kɛ bɛ lili Nyanmɪan anwʋn adanzɪɛ ananhɔlɛ nun ɛsɛ bɛ hanlɪn yí Nʋan Ɛjɔlɛ'n.
10 Bɛ lɛ tɪan sɛlɛ kpa bɛ kan kɛ: “Yɛ́ Mɪn, wɔ́ mə ɛ tɪ kʋnlʋn-ngʋnlʋn, ɛsɛ ɛ tɪ ananhɔlɛfʋɛ'n, ɛ
'nwʋnndɛ dede ɔ ju cɪan benin nán a bua asɪɛ nɪn asʋ menian'n-mə mə bɛ hunlin yɛ́'n ndɛɛ?”
11 Bɛ kɔ man bɛ́ kʋalaa taladɪɛ nvʋfue ngʋkʋn bɛ kɔ wula nán b'a han b'a hele bɛ́ kɛ bɛ
sí abʋtalɛ bɛ nwʋ́nndɛ mɛlɛ kaan biekun, maan bɛ́ nʋan yía. Afɪ bɛ́ nianman'n-mə nʋn bɛ́
manngʋn'n-mə mə bɛ nʋn bɛ di junman'n mə bɛ tɛ wɔ asɪɛ nɪn asʋ'n, menian'n-mə 'ba hun bɛ́
kʋsʋ.

6. Nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nsian nɪn ɛtɪɛ'n

12 Ɛhɪ anzin, mɪn 'nɪan an, anɪn Bʋa Baa nɪn a tɪ nzɔlɛ'n m'ɔ tɪan yí nsian nɪn anun. Asɪɛ'n
kɔ kpʋsʋ sɛlɛ kpa. Sɛnzɛ'n kɔ lu tuun kɛ ɛtanlan tuun. Sala'n kɔ bʋlʋ kɛ moja.
13 Nzalama'n-mə fi anwunno bɛ kɔ tutu bɛ kɔ gua asɪ kɛ figi amuin mə anwʋnman kpili
kʋn a kpʋlʋ yí a gua ɔ.
14 Nyanmɪan'n kɔ nyɪnnyan bolomolo kɛ kalata mə b'a nyɪnnyan ɔ. Yí bʋsʋ kɔ nunnun.
Mmʋka'n-mə kʋalaatin nʋn asue afian mgbɔlɛ'n-mə fi bɛ́ bʋsʋ kɔ tu.
15 Asɪɛ nɪn asʋ mmelemgbin ɔ nʋn sʋ mgbain'n-mə, nzalafʋ mgbain'n-mə, esikafʋɛ'n-mə,
tunminfʋɛ'n-mə, menian bʋ nga'n-mə, nganga nʋn bɛ́ mə bɛ tɪ man nganga'n, bɛ́ kʋalaa bɛ
kɔ nwanndi. Bɛ kɔ hɔ bɛ kɔ fɛfɪɛ kunman mgbili'n-mə anun, ɔ nʋn nyɔbʋɛ mgbili'n-mə mə bɛ
wɔ mmʋka'n-mə asʋ nɪn afian.
16 Bɛ kan bɛ kele mmʋka'n-mə, nʋn nyɔbʋɛ mgbili'n-mə kɛ: “Ɛmə bú gúa yɛ́ sʋ, bɛ fía yɛ́. Nán
bɛ man sʋanlan'n m'ɔ tɪ belemgbin bia nɪn asʋ'n nwun yɛ́. Nán bɛ man Bʋa Baa'n sikpɛ cɪ yɛ́.
17 Ɔ sanlɪn kɛ bɛ́ sikpɛ cɪan kpili nɪn a ju. Nan nwan yê ɔ kɔ hʋala yí nyunnun jinlan ɔ.”

7

Izalayɛ menian akpɩ ɛya kʋn abulanan ɔ nʋn nnan'n

1 Ɛhɩ anzin, mɩn 'nɩan an, anɩn nyanmɩansʋ mmɔfʋɛ nnan jijin asɩɛ nɩn ayialɩɛ nnan nɩn asʋ. Bɛ kɔ hyɩ anwʋnman nnan'n m'ɔ fita asɩɛ nɩn asʋ ɛwa'n bɛ kɔ sie. Ɔ man anwʋnman fíí nvita man asɩɛ'n, jenvie'n nʋn baka biala asʋ kón.

2 Nan lɩka mɔ sɛnzɛ'n fite'n, mɩn 'nɩan an, anɩn nyanmɩansʋ bɔfʋɛ kʋn fi ɛlɔ. Ɔ le like kʋn yí sa nun. Like sɔ'n yê Tɩasɩfʋɛ Nyanmɩan'n fa sie ninnge'n-mɔ nzɔlɛ ɔ. Bɔfʋɛ sɔ'n kɔ tɩan sɛlɛ kpa. Ɔ kɔ han kɔ hele mmɔfʋɛ nnan'n mɔ b'a man bé tunmin kɛ bɛ sécɩ asɩɛ nɩn asʋ ɔ nʋn jenvie nɩn anun ninnge'n kɛ:

3 "Nán bɛ fa bé sa bɛ kan asɩɛ'n, ɔ nʋn jenvie'n, ɔ nʋn mmaka'n-mɔ fíí dede ɔ hó jú mɛlɛ mɔ yɛ kɔ sie yé Nyanmɩan'n ngʋa'n-mɔ anwʋnman nɩn asʋ nzɔlɛ'n."

4 Bɛ kɔ bɔ bé mɔ b'a sie bé nwʋnman nɩn asʋ nzɔlɛ nɩn anʋan bɛ kɔ hele mín. Bɛ tɩ menian akpɩ ɛya kʋn abulanan ɔ nʋn nnan. Bɛ fi Izalayɛ nvilie'n-mɔ kʋalaa anun.

5 Zuda afilie nɩn anun, menian akpɩ bulu nʋn nnyuan yê bɔfʋɛ'n sielɩ bé nzɔlɛ ɔ. Lubɛnɩn afilie nɩn anun menian akpɩ bulu nʋn nnyuan. Gadɩ afilie nɩn anun menian akpɩ bulu nʋn nnyuan.

6 Azɛɛ afilie nɩn anun menian akpɩ bulu nʋn nnyuan. Nɛfʋtali afilie nɩn anun menian akpɩ bulu nʋn nnyuan. Manase afilie nɩn anun menian akpɩ bulu nʋn nnyuan.

7 Simeʋn afilie nɩn anun menian akpɩ bulu nʋn nnyuan. Levi afilie nɩn anun menian akpɩ bulu nʋn nnyuan. Isakaa afilie nɩn anun menian akpɩ bulu nʋn nnyuan.

8 Zabulʋn afilie nɩn anun menian akpɩ bulu nʋn nnyuan. Zozɛfʋ afilie nɩn anun menian akpɩ bulu nʋn nnyuan. Bɩnnzʋamɩn afilie nɩn anun menian akpɩ bulu nʋn nnyuan.

Meninsʋnman'n mɔ 'ba sʋ Nyanmɩan'n

9 Ɛhɩ anzin, mɩn 'tʋ mín nyɩn biekun an, n gɔ nwun menian dɔʋn kpa. Sʋanlan fíí ngʋala man bé ka. Menian sɔ'n-mɔ fi mân'n lɩka kʋalaatin, bɛ fi afilie kʋn biala anun, bɛ kan anɩɛ kʋn biala. Bɛ wowula taladɩɛ nvufue, bɛ le aye malɛ bé sa nun bɛ jijin Nyanmɩan belemgbin bia'n nʋn *Bʋa Baa nɩn anyunnun ɛbɛlɛ.

10 Bɛ lɛ bɔ bɛ sulo bɛ kan kɛ:
"Nyanmɩan m'ɔ tɩ belemgbin bia nɩn asʋ'n,
ɔ nʋn Bʋa Baa'n, bé yê bɛ de yé ti ɔ."

11 Nyanmɩansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ kʋalaatin kɔ ta kɔ si kɔ yia bia'n, mgbain abulaa nʋn nnan'n nʋn naan nnan'n. Bɛ kɔ butu butu bé nyɩn asɩ bia nɩn anyunnun bɛ kɔ sʋ Nyanmɩan.

12 Bé nwan:
"Amɩn!
Ayɛ ɛyɩɛ'n, anunminnyanmʋn'n,
ngɛlɛ'n, asɩna'n, asasʋɛ'n,
tunmin'n nʋn anwʋnsɛlɛ'n
tɩ yé Nyanmɩan'n dɩɛ cɩan daa!
Amɩn!"

13 Mɔ mmɔfʋɛ'n-mɔ anʋan tɔlɩ'n, mgbain abulaa nʋn nnan nɩn anun kʋn kɔ bisa mín kɛ: "Nwan menian dɩɛ-mɔ yê bɛ wowula taladɩɛ nvufue'n? Ɛsɛ nin yê bɛ fi ɔ?"

14 N gɔ bua yí kɛ: "Nannan, mɩn nzɩ man. Nan wó dɩɛ ɛ sɩ."

Ɛhɩ a, ɔ kɔ han kɔ hele mín kɛ: "Menian sɔ'n-mɔ yê b'a nwun bé nyunnun kpili nɩn ɔ. Bɛ le Bʋa Baa'n moja'n b'a kpʋ bé taladɩɛ'n maan ɔ a yɔ fufue.

15 Yí sɔ ati, yê ɔ man bɛ jijin Nyanmɩan belemgbin bia nɩn anyunnun kɔngɔɛ nʋn eyua bɛ sʋ Nyanmɩan yí sua nɩn anun ɔ. Sʋanlan'n m'ɔ tɩ bia nɩn asʋ'n 'sisa bé.

16 Ɛhɔɛ ngɔ hun man bé fíí kón. Nzuhoe ngɔ hun man bé fíí kón. Eyua ngɔ bɔ man bé fíí kón. Ahulo ngɔ hun man bé fíí kón.

17 Ɔ sanlɩn kɛ Bʋa Baa'n m'ɔ jin bia nɩn anyunnun'n, ɔ 'kaci bé bʋa ɛnɩanfʋɛ, ɔ 'man bɛ nʋn ngʋan nzue'n. Ɛsɛ Nyanmɩan 'ba cici bé nyɩn abʋ ɛmʋɩn'n kʋalaatin."

8

7. Nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nsʋ nɩn ɛtɩɛ'n

1 Mɛlɛ mɔ *Bʋa Baa'n tɩlɩ nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nsʋ nɩn anun'n, ɛlɔ kɔ tɔ diin kɔ yɔ dɔhyʋɩlɩ fan.

2 Ɛhɩ anzin, mɩn 'nɩan an, n gɔ nwun nyanmɩansʋ mmɔfʋɛ nsʋ'n mɔ bɛ jijin Nyanmɩan anyunnun'n. Bɛ kɔ wowula bé sa nun kɔnɔtɩ nsʋ.

3 Nyanmɩansʋ bɔfʋɛ kʋn biekun kɔ a kɔ jinlan esika kɔkɔlɛ tɔbɩlɩ nɩn anwʋn ɛbɛlɛ. Ɔ le esika kɔkɔlɛ pʋpɔtɩ kʋn yí sa nun. Pʋpɔtɩ sɔ nɩn anun yê bɛ yala alawu nɩn ɔ. Bɛ kɔ man yí alawu dɔʋn kpa. Ɔ kɔ fa kɔ fʋla Nyanmɩan menian'n-mɔ asɔnɩn ɛyɔlɛ nɩn anun. Ɔ kɔ yala yí esika kɔkɔlɛ tɔbɩlɩ'n m'ɔ wɔ bia nɩn anyunnun ɛbɛlɛ nɩn asʋ.

4 Alawu'n mə nyanmıansʊ bəfʊɛ'n lɛ yala yí nʊn Nyanmıan menian'n-mə asənın ɛyəlɛ'n, yí ewusanlan'n kɔ fʊ dede Nyanmıan anyunnun.
5 Ɛsɛ nyanmıansʊ bəfʊɛ'n kɔ fa esika kɔkɔlɛ təbılı nın asʊ sîn'n bie. Ɔ kɔ fa kɔ gua alawu pʊpətı nın anun ɔ kɔ ju kɔ tʊ asıɛ nın asʊ. Kɛ ɔ tʊlı yí asıɛ nın asʊ'n, mgbanlanlan'n kɔ te, bɛ kɔ tı menian ɛjʊjəlɛ, nyanmıan'n kɔ kpɛ mıaın, asıɛ'n kɔ kpusu.

KƆNƆTĨ NSʊ'N

1. Kənətı'n m'ə li mʊa'n

6 Ɛhı anzin, nyanmıansʊ mməfʊɛ nsʊ'n mə bɛ le kənətı nsʊ'n kɔ bəbʊa bé nwʊn bɛ lɛ ba hu nun.
7 Alimʊa bəfʊɛ'n kɔ hu yí kənətı dıɛ'n. Ɛbɛlɛ ala, asukocʊın nʊn sîn, moja fʊla nun, ɔ kɔ tɔ asıɛ nın asʊ. Bɛ bu ası nın anun nsan an, lıka m'ɔ yalalı'n tu kʊn. Bɛ bu asıɛ nın asʊ mmaka'n-mə anun nsan an, mə bɛ yalalı'n tu kʊn. Ndile kʊalaa yalalı.

2. Kənətı'n m'ə tian yí nnyuan'n

8 Ɛhı anzin, bəfʊɛ'n m'ɔ tian yí nnyuan'n kɔ hu yí kənətı dıɛ'n. Like'n tı kɛ bʊka kpili kpa mə sîn a tɔ nun ɔ. Bɛ kɔ ju like sɔ'n bɛ kɔ tʊ jenvie nın anun. Lıka m'ɔ kacili moja'n, bɛ bu jenvie nın anun nsan an, ɔ tu kʊn.
9 Nun ninnge'n mə bɛ wuli'n, bɛ bu jenvie nın anun nsan an, bɛ tu kʊn. Meli'n mə bɛ wɔ jenvie nın anyınsʊ mə bɛ yalalı'n, sɛ bɛ bu jenvie nın anyınsʊ meli'n kʊalaa anun nsan an, bɛ tu kʊn.

3. Kənətı'n m'ə tian yí nsan'n

10 Ɛhı anzin, bəfʊɛ'n m'ɔ tian yí nsan'n kɔ hu yí kənətı dıɛ'n. Nzalama kpili kpa m'ɔ sɔ kɛ tɛɛ, ɔ fi anwunno kɔ tu kɔ tɔ. Bɛ bu asıɛ nın asʊ asue'n-mə nʊn asutile'n-mə anun nsan an, lıka m'ɔ təlı'n tu kʊn.
11 Bɛ fɛlɛ nzalama sɔ nın "Abəyʊı". Asue mə Abəyʊı'n hanlın yí'n, bɛ bu asıɛ nın asʊ asue'n-mə anun nsan an, ɔ tu kʊn. Menian dʊɔn kpa kɔ nʊn Abəyʊı nzue'n. Bé kʊalaa mə bɛ nʊnlın'n, bɛ wuli. Ɔ sanlın kɛ diyəlɛ wɔ nun.

4. Kənətı'n m'ə tian yí nnan'n

12 Ɛhı anzin, bəfʊɛ'n m'ɔ tian yí nnan'n kɔ hu yí kənətı dıɛ'n. Sɛnzɛ nın ɛta m'ɔ ta'n, bɛ bu nun nsan an, lıka m'ɔ nda man'n tu kʊn. Bɛ bu sala nın anun nsan an, lıka m'ɔ nda man'n tu kʊn. Bɛ bu nzalama'n-mə anun nsan an, bé mə bɛ nda man'n tu kʊn. Bɛ bu alıhıan'n jawe nın anun nsan an, awosin'n tu kʊn. Bɛ bu alısan nın anun nsan kʊsʊ a, awosin'n tu kʊn.
13 Mɛlɛ sɔ'n, mın 'nıan an, anın kəlıɛ kʊn lɛ tu sın nyanmıan nın anyunnun. Mın tı kɛ ɔ lɛ sun ɔ kan yí sɛlɛ kpa kɛ: "Munnzue! Munnzue! Munnzue lɛ ba tʊ menian'n-mə mə bɛ wɔ asıɛ nın asʊ'n mɛlɛ mə mməfʊɛ nsan'n 'ba hu bé kənətı'n!"

9

5. Kənətı'n m'ə tian yí nnun'n

1 Ɛhı anzin, nyanmıansʊ bəfʊɛ'n m'ɔ tian yí nnun'n kɔ hu yí kənətı dıɛ'n. Mın 'nıan an, anın nzalama kʊn fi anwunno ɔ kɔ tɔ asıɛ nın asʊ. Bɛ kɔ fa kunman kpʊnlʊn-mgbʊnlʊn sannvɛ'n bɛ kɔ wula yí sa nun.
2 Ɔ kɔ tike kunman nın asʊ. Ɛbɛlɛ ala, ewusanlan mindo, mindo, kɛ ebo mə bɛ lɛ yala yí fi kunman nın anun kɔ fite. Ewusanlan'n m'ɔ fi kunman nın anun fitelı'n kɔ lu mân nın anun tuun ɔ kɔ hyı sɛnzɛ'n, bɛ ngʊala man ɛnwʊnmıan de.
3 Tɛtɛbʊabʊa fi ewusanlan nın anun kɔ fite fite, bɛ kɔ fa asıɛ'n. Bɛ kɔ man bé tunmin. Bɛ ka a, bé nʊan'n le bəlɛ kɛ nyanmıan aka'n.
4 Bɛ kɔ han bɛ kɔ hele bé kɛ nán bɛ kan ndile'n, nán bɛ kan baka fíí. Nan menian mə Nyanmıan nzəlɛ nnʊn man bé nwʊnman nın asʊ'n, bɛ nʊn bé yía nun.
5 B'a mman man tɛtɛbʊabʊa sɔ'n-mə atın kɛ bɛ hún menian sɔ'n-mə. Nan bɛ manlın bé atın kɛ bɛ héle bé yalɛ dede sala nnun. Yalɛ sɔ'n mə bɛ 'kele bé'n, ɔ tı kɛ sʊanlan mə nyanmıan aka kɔ ha yí'n.
6 Yalɛ sɔ'n mə bɛ 'ba li yí sala nnun nın anun'n, ɔ 'ka menian sɔ'n-mə angʊnmın an, ahan b'a wu kpê kʊn, nan kʊsʊ bɛ le nwu man. Bɛ 'ba se kɛ ewue hún bé kpê kʊn, nan kʊsʊ ewue'n ngɔ tɛ man bé sʊ.
7 Tɛtɛbʊabʊa sɔ'n-mə, bɛ tı kɛ mgbanngɔ-mə mə b'a sesie bé mə bɛ lɛ fa bɛ kɔ hʊn ɛlɔɛ ɔ. Bɛ sʊ esika kəkəlɛ kele. Bé nyın nın anun soman kulo sʊanlan.
8 Bé ti enyuan'n tı kɛ mmalasua'n-mə ati enyuan'n. Bé je'n-mə tı kɛ tɛtıanfʊɛ aje.
9 Bɛ wowula bulalɛ taladıɛ bé hue nın asʊ kɛ menian mə bɛ lɛ kɔ ɛlɔɛ ɔ. Bɛ 'tu a, bé ndɛba nın anun te kɛ hyuili mə ɛkpanngɔ lɛ cʊın kɔ ɛlɔɛ ɔ.
10 Bé dua'n tı dɛnɛ-dɛnɛ kɛ nyanmıan aka'n-mə dıɛ'n. Bé dua sɔ nın anun yê tunmin'n mə bɛ 'fa bɛ kele menian'n-mə yalɛ dede sala nnun'n wɔ ɔ.

11 Bɛ le bɛ́ belemgbin kʊn. Belemgbin sɔ'n tɪ bɔfʊɛ. Yí yê kunman kpʊnlʊn-mgbʊnlʊn'n wɔ yí sa nun ɔ. Ebele anɪɛ nɪn anun, bɛ fɛlɛ bɔfʊɛ sɔ'n "Abadʊn". Gɛlɛkɪ anɪɛ nɪn anun an, bɛ fɛlɛ yí "Apoliʊn". Dunman sɔ'n, yí bʊ y'ɔ le kɛ sɛcɪlɪwafʊɛ.

6. Kɔnɔtɪ'n m'ɔ tian yí nsian'n

12 Yalɛ m'ɔ li mʊa nɪn a sɪn. Nan yalɛ nnyuan mmiekun-mɔ wɔ bɛ́ nyunnun.
13 Ɛhɪ anzin, bɔfʊɛ'n m'ɔ tian yí nsian'n kɔ hu yí kɔnɔtɪ dɪɛ'n. Mɪn 'tie a, anɪn anɪɛ'n fi esika kɔkɔlɛ tɔbɪlɪ nɪn afannan nɪn anun. Esika kɔkɔlɛ tɔbɪlɪ sɔ'n jin Nyanmɪan anyunnun ɛbɛlɛ.
14 Anɪɛ'n lɛ kan kele bɔfʊɛ'n m'ɔ tian yí nsian m'ɔ le kɔnɔtɪ'n yí sa nun'n kɛ: "Nyannjɪ Abɔnsanmʊn mmɔfʊɛ nnan'n mɔ b'a cɪcɪ bɛ́ asue kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Efalatɪ nɪn anʊan ɛbɛlɛ'n."
15 Bɛ kɔ nyannjɪ mmɔfʊɛ nnan sɔ'n-mɔ. Junman mɔ bɛ sielɪ bɛ́ ɛbɛlɛ kɛ bɛ lí afʊɛ sɔ'n, sala sɔ'n, cɪan sɔ'n ɔ nʊn dɔɛ sɔ'n, y'ɔ le kɛ, bɛ bu asɪɛ nɪn asʊ menian'n-mɔ anun fâ nsan an, mmɔfʊɛ sɔ'n hún fâ kʊn anun menian'n-mɔ.
16 Bɛ kɔ bɔ mmɔfʊɛ nnan sɔ'n-mɔ nzalafʊ'n-mɔ mɔ bɛ fʊ ɛkpanngɔ nɪn anʊan bɛ kɔ hele mín. Bɛ tɪ menian akpɪɪ ɛya nnyuan.
17 Kɛ mgbanngɔ'n-mɔ nʊn menian'n-mɔ kpɪn tɪ yí'n, n gɔ nwun yí ɛlalɪɛ nɪn anun. Bɛ́ taladɪɛ'n mɔ bɛ wowula'n, yí hue nɪn asʊ tɪ bulalɛ. Mmie-mɔ dɪɛ'n tɪ kɔkɔlɛ kɛ sîn, mmie-mɔ tɪ kɔkɔlɛ zɔʊn, mmie-mɔ tɪ akɔ ɛlʊɪ. Mgbanngɔ'n-mɔ ati'n tɪ kɛ tɛtɪanfʊɛ ati. Sîn ewusanlan nvan nvan kɛ tui ndunmunlan fi bɛ́ nʊan anun fite.
18 Ninnge nsan sɔ'n kɔ hun menian'n-mɔ. Bɛ́ mɔ bɛ wuli'n, bɛ bu asɪɛ nɪn asʊ menian'n-mɔ anun nsan an, bɛ tu kʊn.
19 Mgbanngɔ'n-mɔ tunmin'n wɔ bɛ́ nʊan'n nʊn bɛ́ dua nɪn anun. Bɛ́ dua'n tɪ kɛ owo, bɛ le tile, bɛ fa bɛ kele menian'n-mɔ yalɛ.
20 Menian bʊ nga'n-mɔ mɔ ninnge sɔ'n-mɔ a ngun man bɛ́ bie'n, b'a nnun man bɛ́ nwʊn b'a ngaci man bɛ́ abalabɔ'n. Bɛ kɔ ha bɛ́ nyɔlɪɛ ɛtɛ nɪn anun, bɛ kɔ tʊtɔ mmʊsʊɪn'n-mɔ, esika kɔkɔlɛ, jɛtɛ nʊn ayɪwa abaaba, ɛbʊɛ nʊn baka abaaba. Abaaba sɔ'n-mɔ nnwun man asɪ, bɛ ndɪ man ɛjɔlɛ, bɛ ngʊala man nanndɪ.
21 Menian bʊ nga sɔ kʊnmgba'n kɔ ha bɛ́ meninhuan nɪn anun, bɛ́ jiliwa ɛyɪɛ nɪn anun, bɛ́ satɪlɪfʊɛ nɪn anun, bɛ́ awue nɪn anun.

10

Bɔfʊɛ'n nʊn kalata kaan'n.

1 Ɛhɪ anzin, mɪn 'nɪan an, n gɔ nwun tunminfʊɛ bɔfʊɛ kʊn biekun, ɔ fi nyanmɪansʊ ɔ lɛ ju. Esue bɔlɛ́ fʊfɔ yí nwʊn, yê nyannguʊnndʊn nɪn a tʊ a bala yí ti'n. Yí nyɪn nɪn anun'n ta kɛ sɛnzɛ. Yí ja'n-mɔ jue kpalamgbalaʊn kɛ sîn.
2 Ɔ le kalata kaan kʊn yí sa nun. Kalata sɔ'n, b'a buke nun. Yí ejian m'ɔ jin'n, yí ja fama'n jin jenvie nɪn anyɪnsʊ, yê bê'n jin asɪɛ nɪn asʊ.
3 Ɔ kɔ tɪan sɛlɛ kpa kɛ tɛtɪanfʊɛ. M'ɔ tɪanlɪn sɔ'n, mgbanlanlan nsʊ'n kɔ te bɛ kɔ sɔ sʊ.
4 Mɔ bɛ sɔlɪ sʊ'n, mín nwan mɪn 'kɛlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ hanlɪn'n. Nan mɪn 'tie a, anɪɛ bie fi nyanmɪansʊ. Anɪɛ sɔ'n lɛ kan kele mín kɛ: "Ɛjɔlɛ'n mɔ mgbanlanlan nsʊ nɪn a han'n, n'ɛ kɛlɛ, nan man ɔ há wɔ́ ti anun."
5 Ɛhɪ a, bɔfʊɛ'n mɔ yí ja'n kʊn jin jenvie nɪn anyɪnsʊ, mɔ kʊn'n kʊsʊ jin asɪɛ nɪn asʊ'n, ɔ kɔ tɪnngɛ yí sa fama'n nyanmɪansʊ.
6 Ɔ kɔ han sʊanlan'n m'ɔ tɪ asɪ dahuu, m'ɔ bɔlɪ anwunno nʊn asɪɛ nɪn asʊ ninnge'n-mɔ nʊn jenvie nɪn anun dɪɛ'n-mɔ nɪn ati kɛ: "Mɛlɛ nnʊn man ɛbɛlɛ fíí kón!
7 Nan mɛlɛ mɔ bɔfʊɛ'n m'ɔ tian yí nsʊ'n 'ba hu yí kɔnɔtɪ dɪɛ'n, Nyanmɪan nvɪalɪɛ nun like'n 'ba kpɪn sʊ. Like sɔ'n, ɔ hanlɪn yí nwʊn ɛjɔlɛ ɔ helelɪ yí ngʊa'n-mɔ mɔ bɛ tɪ yí mgbɔmanfʊɛ'n."
8 Ɛhɪ anzin, anɪɛ'n m'ɔ fi nyanmɪansʊ m'ɔ n dɪlɪ'n kɔ han kɔ hele mín biekun kɛ: "Kalata'n mɔ b'a buke nun mɔ bɔfʊɛ'n m'ɔ jin jenvie nɪn anyɪnsʊ, ɛsɛ ɔ jin asɪɛ nɪn asʊ le yí yí sa nun'n, kɔ le."
9 N gɔ hɔ bɔfʊɛ nɪn anwʊn ɛlɔ, n gɔ sɛlɛ yí kɛ ɔ fá kalata kaan'n mán mín. Ɔ kɔ han kɔ hele mín kɛ: "De kalata sɔ'n nán di. Ɔ 'yɔ wɔ́ kunnun ɛlɔ ɛyʊɪ ɛyʊɪ, nan kʊsʊ ɔ 'yɔ wɔ́ nʊan nɪn anun mɪnlɪn-mɪnlɪn kɛ wɛ."
10 N gɔ le kalata'n m'ɔ wɔ yí sa nun'n n gɔ li. Ɔ kɔ yɔ mín nʊan nɪn anun mɪnlɪn-mɪnlɪn kɛ wɛ, nan mɔ m mɪnlɪn'n, ɔ yɔlɪ mín kunnun ɛlɔ ɛyʊɪ ɛyʊɪ.
11 Ɛhɪ a, bɛ kɔ han bɛ kɔ hele mín kɛ: "Nyanmɪan ngalɪɛ'n m'ɔ tʊ de menian dɔʊn'n, mân mân, anɪɛ anɪɛ ɔ nʊn mmelemgbin dɔʊn'n, ɔ sɛ kɛ ɛ hán yí biekun."

11

Nyanmɪan mgbɔmanfʊɛ nnyuan'n.

1 Ɛhı anzin, bɛ kɔ wula mín sa nun ndɛɛ kpɔman kʊn. Kpɔman sɔ'n, bɛ fa bɛ susu ninnge.
Bɛ kɔ han bɛ kɔ hele mín kɛ: "Jasʊ, susu Nyanmıan sua'n ɔ nʊn esika kɔkɔlɛ tɔbılı'n, nán ka
menian'n-mɔ mɔ bɛ kɔ asɔnın nun'n.
2 Nan awulo'n dıɛ, n'ɛ susu yí bie, yaci yí ɛbɛlɛ, afı b'a fa b'a man bé mɔ bɛ tı man
Nyanmıan menian'n. Bɛ 'ba nanndı kulo nwannzan-nwannzan nın asʊ dede sala abulanan
nʊn nnyuan.
3 Mın 'ba sʊan mín adanzıɛ nnyuan'n mın man bɛ ba bɛ kan mín Nʊan Ɛjɔlɛ'n dede cıan
akpıı kʊn ɛya nnyuan abulasian. Bé menian nnyuan sɔ'n, bɛ 'ba wula kotoku m'ɔ kele kɛ
menian'n-mɔ nún bé nwʊn bɛ káci bé abalabɔ'n bɛ fá bé nwʊn bɛ mán Nyanmıan."
4 Adanzıɛ nnyuan sɔ'n-mɔ y'ɔ le *olivʊ mmaka nnyuan'n ɔ nʊn nganlannıɛ nnyuan'n mɔ
bɛ jijin yé Mın m'ɔ le asıɛ nın anyunnun ɛbɛlɛ'n.
5 Sɛ sʊanlan bie nwan ɔ 'yɔ bé ɛtɛ a, sîn fi bé nʊan nun fite ɔ yala bé mgbɔfʊɛ'n-mɔ. Sʊanlan
mɔ yí nwan ɔ 'yɔ bé ɛtɛ'n, kɛ ɔ 'wu yí nın anın.
6 Mɛlɛ'n kʊalaa mɔ bɛ 'kan Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n, bɛ le tunmin bɛ kʊala bɛ cı esue'n, bɛ
man ɔ ndɔ man. Ɛsɛ bɛ le tunmin bɛ kʊala bɛ man asıɛ nın asʊ asue'n-mɔ kʊalaa kaci moja.
Sɛ bɛ kulo kɛ ewue ngacile kʊalaa ba mân nın anun an, bɛ le yí nwʊn tunmin bɛ man ɔ ba kɛ
bɛ kulo wɔ mɛlɛ biala.
7 Sɛ bɛ yue Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n kan an, naan'n m'ɔ fi kunman kpʊnlʊn-mgbʊnlʊn nın
anun 'fite'n nʊn bé b'a hʊn ɛlɔɛ. Yí sa 'ba hʊala bé ɔ kun bé.
8 Bɛ fuin'n 'ba ha kulo kpili'n gua nın asʊ. Ɛbɛlɛ yê bɛ bʊbɔlı bé Mın kʊlʊwa nın asʊ ɔ. Kulo
sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí anyınndala nun Sodɔmʊn nʊn Ezipiti.
9 Mân mân anun menian, afilie afilie anun menian ɔ nʊn anıɛ anıɛ'n-mɔ anun menian 'ba
tu nıan bé fuin'n dede cıan nsan nʊn sin. Bɛ ngɔ man man sʊanlan fíí atın kɛ ɔ síe bé fuin'n.
10 Mân nın anun menian'n-mɔ 'ba li menian nnyuan sɔ'n-mɔ ewue nın anwʊn fɛ. Bɛ 'di yí
nwʊn ndutue bɛ ce bé nwʊn ninnge. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan mgbɔmanfʊɛ nnyuan sɔ'n-mɔ,
b'a man asıɛ menian'n-mɔ a nwun bé nyınsʊ kpa.
11 Nan mɔ cıan nsan nʊn sin'n sınlın'n, Nyanmıan kɔ fa ngʊan wawɛ'n kɔ wula bé nun. Bɛ
kɔ jasʊ kɔ jinlan bé ja nun. Esulo kpili kpa kɔ han bé kʊalaa mɔ bɛ nwunlin bé'n.
12 Anıɛ kʊn fi nyanmıansʊ, ɔ kɔ tıan sɛlɛ kpa ɔ kɔ han kɔ hele mgbɔmanfʊɛ nnyuan'n kɛ:
"Ɛmɔ fó bála ɛwa!" Mɔ bɛ 'fʊ bɛ kɔ'n, esue bɔlé fʊfʊ bé nwʊn, bé mgbɔfʊɛ'n-mɔ nwunlin bé bé
nyınsʊ.
13 Tɛmʊn sɔ kʊnmgba'n, asıɛ'n kɔ kpusu sɛlɛ kpa. Kulo'n lıka m'ɔ bubuli'n, bɛ bu kulo
bɔndın nın anun bulu a, ɔ tu kʊn. Menian akpıı nsʊ kɔ wu nun. Esulo kɔ han bé bʊ nga'n-mɔ.
Bɛ kɔ wula anwunno Nyanmıan nın anunminnyanmʊn.
14 Munnzue'n m'ɔ tian yí nnyuan nın a sın, m'ɔ tian yí nsan'n tʊa sʊ ndɛ-ndɛ.

7. Kɔnɔtı'n m'ɔ tian yí nsʊ'n

15 Ɛhı anzin, bɔfʊɛ'n m'ɔ tian yí nsʊ'n kɔ hu yí kɔnɔtı dıɛ'n. N gɔ tı ɛjʊjɔlɛ wɔ nyanmıansʊ ɛlɔ.
Anıɛ sɔ'n-mɔ lɛ tıan sɛlɛ kpa bɛ kan kɛ:
"Mân nın asʊ belemgbin elie'n tı yé Mın
nʊn yí Kilisi'n dıɛ sian'n.
Kilisi 'di belemgbin dahuu!"
16 Mɔ bɛ hanlın sɔ yuelı'n, mgbain abulaa nʊn nnan'n mɔ bɛ tıtı bé bia'n-mɔ asʊ Nyanmıan
Kpili anyunnun ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔ butu butu bé nyın ası bɛ kɔ sʊ Nyanmıan Kpili. Bé nwan:
17 "Yé Mın, Tunminfʊɛ Nyanmıan,
Wó mɔ daba anın ɛ wɔ ɛbɛlɛ,
ɛsɛ ɛ wɔ ɛbɛlɛ ɛnɛ muonun'n,
yɛ 'da wó ası.
Ɔ sanlın kɛ a yı wó tunmin kpili nın
a hele mân'n kʊalaa kɛ wó ngʊnmın ala yê
ɛ tı belemgbin ɔ.
18 Mân nın anun menian'n-mɔ falı wó nwʊn ɛkpɔ.
Nan mɛlɛ nın a ju mɔ ɛ 'ba hele bé kɛ
bé nwʊn sikpɛ wɔ wó kunnun.
Tɛmʊn nın a ju,
ɛ 'ba bua ewue mma'n-mɔ kʊalaa ndɛɛ.
Mɛlɛ nın a ju, wó ngʊa'n-mɔ
mɔ bɛ tı wó mgbɔmanfʊɛ'n, ɔ nʊn bé
mɔ bɛ tı wó dıɛ mɔ bé nyın sɔ wó'n,
mgbain nʊn mmatʊnman, ɛ 'ba man bé ahatua.
Mɛlɛ nın a ju, bé mɔ bɛ bɔ mân'n,
ɛ 'ba bɔ bé bʊsʊ."

19 M'ɔ yɔlı sɔ'n, bɛ kɔ tike Nyanmıan sua'n m'ɔ wɔ nyanmıansʊ ɛlɔ nın anʊan'n. Yí nyıhyɛ alaka'n m'ɔ jin nun'n, bɛ nwun yí. Nyanmıan'n kɔ kpɛ mıaın, n gɔ tı ɛjʊjɔlɛ, mgbanlanlan kɔ te, asıɛ'n kɔ kpusu, asukɔcʊın kɔ tıtı kɔ gua.

NZƆLƐ MGBILI NSƱ'N

12

1. Balasua'n nʊn naan kɔkɔlɛ kpili'n

1 Ɛhı anzin, nzɔlɛ kpili kʊn kɔ fite nyanmıansʊ. Mın 'nıan an, n gɔ nwun balasua kʊn, sɛnzɛ'n fʊfɔ yí nwʊn kɛ taladıɛ m'ɔ wula. Yí ja'n jijin sala nın asʊ. Ɔ sʊ belemgbin kele. Kele sɔ'n, Nzalama bulu nʊn nnyuan wɔ sʊ.

2 Balasua sɔ'n tı nwʊnnzɛfʊɛ. Yí kʊ nın a han yí, nán yí yalɛ'n mɔ ɔ lɛ yɔ yí'n, ɔ lɛ man ɔ tıan.

3 Nzɔlɛ kʊn biekun kɔ fite nyanmıansʊ. Mın 'nıan an, n gɔ nwun naan kɔkɔlɛ kpili kpa kʊn. Naan sɔ'n, ɔ le tile nsʊ, yê mmɛ bulu. Yí ti kʊn biala sʊ belemgbin kele.

4 Ɔ le yí dua'n ɔ tutu nzalama'n-mɔ gua ası. Nzalama m'ɔ tutuli gualı ası'n, sɛ bɛ bu nzalama'n-mɔ kʊalaa anun nsan an, bɛ tu kʊn. Naan kɔkɔlɛ sɔ'n kɔ jinlan balasua'n m'ɔ lɛ wʊ nın anyunnun ɛbɛlɛ, nán sɛ ɔ wʊ a, anın ɔ 'di yí wa'n.

5 Balasua'n kɔ wʊ baa belenzua kʊn. Baa belenzua sɔ'n, yí dein yê ɔ le bulalɛ kpɔman ɔ 'sie mân'n kʊalaa ɔ. Kɛ bɛ wʊlı yí bɛ tʊlı ası nın ala, bɛ kɔ fa yí bɛ kɔ hɔ Nyanmıan anwʊn ɛlɔ yí bia nın anwʊn.

6 Balasua'n kɔ nwanndi kɔ hɔ ɛwâ nın anun ɛlɔ. Ɛbɛlɛ yê Nyanmıan sesielı lıka kɛ ɔ tánlan maan bɛ tá yí dede cıan akpıı kʊn ɛya nnyuan abulasian ɔ.

7 Ɛhı a, ɛlɔɛ kʊn kɔ tɔ nyanmıansʊ ɛlɔ. Nyanmıan Kpili bɔfʊɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Minsɛ'n nʊn yí mmɔfʊɛ'n-mɔ mɔ bɛ si yí sʊ'n, bɛ nʊn naan kɔkɔlɛ sɔ'n nʊn yí sasʊ dıɛ'n-mɔ bɛ kɔ hʊn.

8 Bɛ kɔ hʊn dede Minsɛ nʊn yí mmɔfʊɛ'n-mɔ asa kɔ hʊala naan kɔkɔlɛ'n nʊn yí sasʊ dıɛ'n-mɔ. Bɛ kɔ tu bé fi nyanmıansʊ.

9 Bɛ kɔ han naan kɔkɔlɛ kpili'n kɔ tʊ gua sʊ. Naan kɔkɔlɛ kpili sɔ'n, y'ɔ le owo daba'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Abɔnsanmʊn'n. Bɛ fɛlɛ yí biekun *Satan m'ɔ laka mân bɔndın'n. Bɛ kɔ han yí ɔ nʊn yí sasʊ'n-mɔ bɛ kɔ gua asıɛ nın asʊ.

10 Ɛhı anzin, mın 'tie a, n gɔ tı anıɛ bie anwunno ɛlɔ. Anıɛ sɔ'n lɛ tıan kan kɛ:
"Sian dıɛ, bé ti ele mɛlɛ nın a ju!
Sian dıɛ, Nyanmıan a yı yí belemgbin tunmin nın a hele!
Sıan dıɛ, tunmin'n wɔ yí Kilisi nın asa nun.
Ɔ sanlın kɛ sʊanlan'n mɔ kɔngɔɛ nʊn eyua
ɔ kpɛ yé nianman'n-mɔ anwʊn ngʊnndʊnmgbɔ kele Nyanmıan'n,
b'a han yí b'a tʊ ası.
11 Ɔ nanndı *Bʊa Baa'n moja'n
nʊn yí nwʊn adanzıɛ elie nın asʊ,
yé nianman'n-mɔ a li Abɔnsanmʊn asʊ kunnunmun.
B'a tie b'a fa bé ngʊan'n b'a to ewue.
12 Yí sɔ ati, nyanmıansʊ, ɛ nʊn bé mɔ bɛ wɔ ɛlɔ'n,
ɛmɔ lí ndutue!
Nan munnzue a han asıɛ'n nʊn jenvie'n!
Ɔ sanlın kɛ Abɔnsanmʊn a ju bé nwʊn ɛlɔ.
Ɔ'a fɛ ɛya kpa,
afı ɔ sı kɛ yí mɛlɛ'n m'ɔ ka'n tı sin kaan sʊa."

13 Mɔ naan kɔkɔlɛ'n nwunlin kɛ b'a han yí b'a tʊ asıɛ nın asʊ ɛwa'n, ɔ kɔ tu kɔ fʊan balasua'n m'ɔ wʊlı baa belenzua'n.

14 Mɔ ɔ 'tu fʊan yí'n, bɛ kɔ man balasua'n ndɛba nnyuan. Ndɛba sɔ'n-mɔ tı kɔlıɛ kpili kʊn ndɛba. Balasua'n kɔ tu kɔ hɔ ɛwâ nın anun ɛlɔ, lıka mɔ bɛ sesielı bɛ manlın yí kɛ ɔ tánlan maan bɛ tá yí dede afʊɛ nsan nʊn sin'n, nán owo nın asa a ngan man yí.

15 Nan mɔ balasua'n 'tu kɔ'n, naan kɔkɔlɛ'n kɔ kpu asue kpili kʊn maan balasua'n tɔ nun yí mgbaha'n nʊn yí kɔ.

16 Nan mɔ naan kɔkɔlɛ'n kpuli asue'n, asıɛ'n kɔ sɔ kɔ nʊn ɔ kɔ le balasua'n.

17 Ɛhı a, naan kɔkɔlɛ'n kɔ fa balasua nın anwʊn ɛkpɔ. Balasua nın amma'n-mɔ, mɔ bɛ di Nyanmıan mala nın asʊ, mɔ bɛ de Zozi Anʊan Ɛjɔlɛ'n bɛ di'n, naan kɔkɔlɛ'n kɔ fa ɛlɔɛ kɔ tʊa bé.

18 Naan kɔkɔlɛ'n kɔ hɔ kɔ jinlan jenvie nın anʊan anyʊan nın asʊ.

13

2. Naan'n mɔ fi jenvie nın anun 'ba fite'n

1 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun naan kʋn kɛ ɔ fi jenvie nın anun ɔ lɛ fite. Naan sɔ'n le tile nsʋ, yê mmɛ bulu. Mmɛ kʋn biala sʋ belemgbin kele. B'a hɛlɛ Nyanmıan dunmannzɛcıɛ ninnge b'a gua tile nsʋ'n kʋn biala asʋ.
2 Naan sɔ'n mɔ n nwunlin yí'n tı kɛ abʋa. Yí ja'n tı kɛ naan kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *usu'n dıɛ'n. Yí nʋan'n tı kɛ tɛtıanfʋɛ anʋan. Naan anwʋn esulo'n kɔ fa yí tunmin'n, yí belemgbin bia'n ɔ nʋn yí tunmin'n m'ɔ fa sie mân'n kɔ man yí.
3 Naan sɔ'n, ɛbʋta mɔ yí ti nsʋ nın anun kʋn bʋtalı'n, ɔ di kɛ ɔ wu. Nan kʋsʋ yí kanlan'n kɔ hɔ. Ɔ kɔ sin asıɛ nın asʋ ɛwa menian'n-mɔ kʋalaa anwʋn, bɛ kɔ si yí sʋ.
4 Menian'n-mɔ kʋalaa kɔ sʋ naan kɔkɔlɛ'n. Ɔ sanlın kɛ ɔ'a fa yí tunmin'n ɔ'a man naan'n. Menian'n-mɔ kɔ sʋ naan'n kʋsʋ bie. Bɛ́ nwan: “Nwan yê ɔ nʋn naan'n sɛ ɔ? Nwan yê ɔ kʋala yí nʋn kʋn ɔ?”
5 Bɛ kɔ man naan nın atın kɛ ɔ hán ɛjɔlɛ ɛtɛ tía Nyanmıan ɛsɛ ɔ sécı yí dunman. Mɛlɛ'n mɔ bɛ falı bɛ manlın yí kɛ ɔ lí tunmin'n tı sala abulanan nʋn nnyuan.
6 Ɔ kɔ bɔ yí bʋ ɔ kɔ han ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛtɛ ɔ kɔ tia Nyanmıan, ɔ kɔ sɛcı yí dunman. Nyanmıan lıka m'ɔ tı'n, ɔ nʋn menian mɔ bɛ nʋn yí wɔ nyanmıansʋ ɛlɔ'n, ɔ kɔ han bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ.
7 Bɛ kɔ man yí atın kɛ ɔ nʋn Nyanmıan menian'n-mɔ hón ɛlɔɛ ɔ lí bɛ́ sʋ kunnunmun. Bɛ kɔ man yí tunmin kɛ ɔ síe mân nın anun nvilie'n-mɔ kʋalaa, ɔ nʋn mân nın anun menian'n-mɔ kʋalaa, ɔ nʋn mân nın anun anıɛ'n-mɔ kʋalaa.
8 Asıɛ nın asʋ menian'n-mɔ mɔ Nyanmıan 'bɔ mân'n mɔ bɛ́ dunman nnʋn man *Bʋa Baa'n mɔ bɛ hunlin yí'n kalata nın anun'n, menian sɔ'n-mɔ kʋalaa 'ba sʋ naan'n.
9 Sʋanlan m'ɔ sı fasie'n, ɔ fá síe.
10 Sʋanlan m'ɔ di mɔ bɛ tʋ yí fiadı'n, bɛ 'tʋ yí fiadı. Sʋanlan m'ɔ kɔ fa dadıɛ kɔ hun sʋanlan'n, bɛ 'fa dadıɛ bɛ kun yí muonun bie. Ɛhıka ati, ɔ sɛ kɛ Nyanmıan menian'n-mɔ héle kɛ bɛ le dedi ɛsɛ bɛ kʋala abʋtalɛ si.

3. Naan'n m'ɔ fi asıɛ nın abʋ 'ba fite'n

11 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun naan kʋn biekun. Ɔ fi asıɛ nın abʋ ɔ kɔ fite. Ɔ le mmɛ nnyuan kɛ bʋa baa mmɛ. Yí ɛjʋjɔlɛ'n soman naan kɔkɔlɛ'n dıɛ'n.
12 Ɔ le naan'n m'ɔ lili mʋa fitelı'n tunmin'n kʋalaatin yê ɔ fa yɔ ninnge'n-mɔ wɔ yí nyunnun ɔ. Ɔ kɔ man asıɛ nın asʋ menian'n-mɔ kɔ kpati kɔ sʋ alimʋa naan'n mɔ bɛ bʋtalı yí kɛ ɔ 'wu mɔ yí kanlan'n hɔlı'n.
13 Ɔ kɔ yɔ asinbɛnwʋn ninnge mgbili mgbili kpa, dede ɔ man sîn bɔbɔ fi nyanmıansʋ ɔ tɔ asıɛ nın asʋ menian'n-mɔ kʋalaa anyunnun ɛbɛlɛ.
14 Asinbɛnwʋn ninnge'n mɔ bɛ manlın yí atın kɛ ɔ yɔ́ wɔ alimʋa naan nın anyunnun ɛbɛlɛ'n, ɔ manlın menian'n-mɔ minlinlin. Ɔ kɔ han kɔ hele asıɛ nın asʋ menian'n-mɔ kɛ bɛ nían alimʋa naan nın anwʋn sʋ bɛ sé abaaba kʋn nán bɛ sʋ́ yí. Alimʋa naan'n y'ɔ le mɔ bɛ le dadıɛ bɛ bʋtalı yí ewue ɛbʋta mɔ ɔ'a nwu man'n.
15 Bɛ kɔ man kasian naan nın atın kɛ ɔ mán abaaba'n ngʋan maan ɔ jójɔ ɛsɛ ɔ hún bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ ngulo man kɛ bɛ sʋ yí'n.
16 Mgbain o, mmatʋnman o, esikafʋɛ o, ehianfʋɛ o, nganga o, bɛ́ mɔ bɛ tı man nganga o, naan'n kɔ man bɛ kɔ sesie bɛ́ kʋalaa bɛ́ nzɔlɛ bɛ́ sa fama'n anaan bɛ́ nwʋnnaan nın asʋ.
17 Sʋanlan mɔ b'a nzie man yí nzɔlɛ sɔ'n bie'n, ɔ le man atın ɔ ndo man like, ɔ le man atın ɔ ndɔnın man like. Nzɔlɛ sɔ'n y'ɔ le naan'n dunman'n anaan yí dunman'n mgbʋnndan nzɔlɛ'n.
18 Ɛwa dıɛ, bɛngɛlɛfʋɛ ɛjɔlɛ ɔ. Sʋanlan m'ɔ sı ngɛlɛ'n kʋala kɛ ɔ tıtı ɔ nwun naan'n dunman'n mgbʋnndan nzɔlɛ'n. Ɔ sanlın kɛ sʋanlan dunman ɔ. Yí nʋan tı ɛya nsian abulasian nʋn nsian.

14

4. Nyanmıan Bʋa Baa'n nʋn yí menian'n-mɔ

1 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun *Bʋa Baa'n kɛ ɔ jin Sivn bʋka nın asʋ. Menian akpıı ɛya kʋn abulanan nʋn nnan jijin yí nwʋn ɛbɛlɛ. B'a hɛlɛ Bʋa Baa'n nʋn yí Sı bɛ́ dunman'n bɛ́ nwʋnman nın asʋ.
2 N gɔ tı anıɛ bie. Anıɛ sɔ'n fi nyanmıansʋ. Ɔ te kɛ asue agualıɛ mgbili'n-mɔ. Ɔ te kɛ mgbanlanlan m'ɔ kɔ te sɛlɛ kpa'n. Anıɛ sɔ'n mɔ n dılı'n tı kɛ sanngo mɔ bɛ lɛ bɔ ɔ.
3 Menian nwala nwala sɔ'n-mɔ jijin Nyanmıan belemgbin bia'n, nʋn naan nnan'n ɔ nʋn mgbain abulaa nʋn nnan nın anyunnun ɛbɛlɛ, bɛ lɛ tʋ ejue fʋfɔlɛ kʋn. Ejue sɔ'n, sʋanlan fíí ngʋala man yí suan, sannan menian akpıı ɛya kʋn abulanan nʋn nnan'n mɔ Zozi falı yí moja'n tolı bɛ́ asıɛ nın asʋ nın ala.
4 Menian sɔ'n-mɔ nʋn balasua a nzan man nun b'a ngua man bɛ́ nwʋn efian. Bɛ́ nwʋn tı. Lıka biala mɔ bʋa Baa'n 'kɔ'n, bɛ́ nʋn yí yê ɔ kɔ ɔ. B'a to bɛ́ wɔ menian'n-mɔ afian. Bɛ tı kɛ alimʋa ninnge mɔ bɛ lɛ fa bɛ bɔ afɔlıɛ bɛ man Nyanmıan ɔ nʋn Bʋa Baa'n.
5 Cıan bie lé, bɛ tılı man kɛ ato ɛjɔlɛ fi menian sɔ'n-mɔ anʋan a fite. Efian fíí nnʋn man bɛ́ nwʋn.

5. Nyanmıansʋ mmɔfʋɛ nsan'n

6 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun nyanmıansʋ bɔfʋɛ kʋn. Bɔfʋɛ sɔ'n, anın ɔ lɛ tu sın anwunno anwunno kpa. Yí dein y'ɔ di kɛ ɔ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ le man ayuelıɛ'n ɔ kele asıɛ nın asʋ menian'n-mɔ kʋalaatin, mân mân'n-mɔ, anıɛ anıɛ'n-mɔ, ɔ nʋn afilie afilie'n-mɔ.

7 Bɔfʋɛ'n lɛ tıan sɛlɛ kpa kan kɛ: "Ɛmɔ súlo Nyanmıan Kpili nán bɛ wúla yí anunmin-nyanmʋn! ɔ sanlın kɛ mɛlɛ'n mɔ ɔ 'fa bua menian'n-mɔ kʋalaa ndɛɛ nın a ju. Ɛmɔ só sʋanlan'n m'ɔ bɔlı anwunno nʋn asıɛ'n, jenvie'n nʋn asutile'n-mɔ'n."

8 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun nyanmıansʋ bɔfʋɛ kʋn biekun. Ɔ si alimʋa dıɛ nın asʋ. Yí nwan: "Ɔ'a tɔ! Ɔ'a tɔ! Kulo kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Babilɔnʋn nın a tɔ! Yí mɔ ɔ'a su yí ajʋamannın bobolobe nzan'n ɔ'a man mân kʋalaa a nʋn'n!"

9 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun nyanmıansʋ bɔfʋɛ kʋn biekun. Ɔ si alimʋa dıɛ nnyuan'n-mɔ asʋ. Ɔ lɛ tıan sɛlɛ kpa kan kɛ: "Sʋanlan biala m'ɔ kɔ sʋ naan'n nʋn yí abaaba'n, m'ɔ kɔ tie maan bɛ kɔ sie yí nwʋnman anaan yí sa nın asʋ nzɔlɛ'n,

10 sʋanlan sɔ'n, Nyanmıan Kpili 'fɛ yí nwʋn ɛya kpili kpa, ɔ 'tua yí yí nwʋn kalɛ. Yí nwʋn kalɛ mɔ ɔ 'tua yí'n, ɔ tı kɛ nzan m'ɔ yɔ sı, mɔ b'a ngua man nun nzue b'a nda man yí nʋan ɔ. Ɔ 'nʋn yí kʋalaa. Ɔ 'nwun yalɛ kpili kpa sîn'n nʋn like'n m'ɔ ban nvan nvan kɛ tui ndunmunlan nın anun wɔ nyanmıansʋ mmɔfʋɛ nwannzan-nwannzan'n-mɔ nʋn Bʋa Baa nın anyunnun ɛbɛlɛ.

11 Sîn nın ewusanlan'n mɔ ɔ 'kpunmgbun bɛ́'n, ɔ nyue man lé. Bɛ́ mɔ bɛ kɔ sʋ naan'n, ɔ nʋn yí abaaba'n, mɔ ɛsɛ bɛ kɔ tie maan bɛ kɔ sie naan'n nzɔlɛ'n bɛ́ nwʋn'n, menian sɔ'n-mɔ, kɔngɔɛ nʋn eyua, ɛfɛ ala yê ɔ la bɛ́ sʋ ɔ."

12 Ɛhıka ati, bɛ́ mɔ b'a fa bɛ́ nwʋn b'a man Nyanmıan bɛ di yí mala nın asʋ, mɔ bɛ de Zozi bɛ di ananhɔlɛ nun'n, ɔ di kɛ bɛ kele kɛ bɛ si abʋtalɛ.

13 Ɛhı anzin, mın 'tie a, n gɔ tı anıɛ bie. Anıɛ sɔ'n fi nyanmıansʋ. Ɔ lɛ kan kele mín kɛ: "Kɛlɛ ɛjɔlɛ ɛhı: Tɛmʋn mɔ yɛ wɔ nun'n, nyila hán bɛ́ mɔ bɛ wu wɔ yɛ́ Mın dunman nun'n!" Nyanmıan Wawɛ'n kɔ sɔ sʋ kɛ: "Sakpa, ɔ tı ananhɔlɛ. Bɛ kʋala kɛ bɛ de bɛ́ ɛnwʋnmıan wɔ́ bɛ́ junman elie nın anun. Ɔ sanlın kɛ bɛ́ nyɔlıɛ kpa'n mɔ b'a yɔ'n si bɛ́ sʋ."

6. Asıɛ nın asʋ ninnge ɛtıɛ'n

14 Ɛhı anzin, mın 'tʋ mín nyın biekun an, n gɔ nwun nyanmıan nın anyunnun bɔlɛ́ fufue kʋn. Sʋanlan kʋn tı sʋ, ɔ soman Mân Baa. Esika kɔkɔlɛ abotile bɔ yí ti. Ɔ le dadıɛ ati tɔkɔlɛ nâ nâ kʋn yí sa nun.

15 Ɛhı anzin, nyanmıansʋ bɔfʋɛ kʋn biekun fi Nyanmıan sua nın anun kɔ fite, ɔ lɛ tıan sɛlɛ kpa ɔ kan kele sʋanlan'n m'ɔ tı bɔlɛ́ nın asʋ'n kɛ: "Fa wɔ́ dadıɛ ati tɔkɔlɛ'n, nán tı asıɛ nın asʋ ninnge'n. Ɔ sanlın kɛ asıɛ nın asʋ ninnge'n kʋalaa a bʋlʋ, bɛ́ ɛtıɛ tɛmʋn a ju."

16 M'ɔ hanlın sɔ'n, sʋanlan'n m'ɔ tı bɔlɛ́ nın asʋ'n kɔ tʋ yí dadıɛ ati tɔkɔlɛ nın asıɛ nın asʋ, ɔ kɔ tı sʋ ninnge'n.

17 Ɛhı anzin, nyanmıansʋ bɔfʋɛ kʋn biekun fi Nyanmıan sua'n m'ɔ wɔ anwunno ɛlɔ nın anun kɔ fite. Yí kʋsʋ ɔ le dadıɛ ati tɔkɔlɛ nâ nâ kʋn yí sa nun.

18 Ɛhı anzin, nyanmıansʋ bɔfʋɛ kʋn biekun fi esika kɔkɔlɛ tɔbılı nın anun ɔ kɔ fite. Bɔfʋɛ sɔ'n le sîn nın asʋ tunmin. Ɔ kɔ tıan sɛlɛ kpa ɔ kɔ han kɔ hele nunhan'n m'ɔ le dadıɛ tɔkɔlɛ nâ'n kɛ: "Fa wɔ́ dadıɛ ati tɔkɔlɛ'n tı asıɛ nın asʋ divın sosokpue'n-mɔ, ɔ sanlın kɛ yí mma nın a bʋlʋ."

19 Kɛ ɔ hanlın sɔ'n, bɔfʋɛ'n kɔ tʋ yí dadıɛ ati tɔkɔlɛ nın asıɛ nın asʋ. Ɔ kɔ tı asıɛ nın asʋ divın sosokpue'n-mɔ ɔ kɔ gua lıka kpili'n mɔ bɛ hyuhyuin divın nzue'n. Lıka sɔ'n y'ɔ le Nyanmıan sikpɛ'n.

20 Lıka mɔ bɛ 'hyuhyuin divın'n nnʋn man kulo nın asʋ, ɔ wɔ ebolo. Moja fi lıka mɔ bɛ lɛ hyuhyuin divın'n kɔ fite sʋa wa wa wa. Ɔ kɔ tınngɛ ɔ kɔ hɔ kɔ ju cilo ɛya nsan. Yí bʋ'n kɔ ɔ ju mɛtılı kʋn nʋn sin.

15

7. Nyanmıansʋ mmɔfʋɛ nsʋ'n ɔ nʋn munnzue nsʋ'n

1 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun asinbɛnwʋn like kpili kʋn nyanmıansʋ ɛlɔ. Like sɔ'n y'ɔ le kɛ nyanmıansʋ mmɔfʋɛ nsʋ le munnzue nsʋ bɛ́ sa nun. Munnzue nsʋ sɔ'n, munnzue fíí kón nnʋn man bɛ́ nzin. Ɔ sanlın kɛ bɛ yê bɛ kele Nyanmıan sikpɛ'n lıka m'ɔ kɔ ju nın ɔ.

2 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun jenvie kʋn, ɔ tı kɛ niannun, sîn fʋla nun. N gɔ nwun bɛ́ mɔ bɛ lili naan'n nʋn yí abaaba'n nʋn yí dunman nın asʋ kunnunmun'n. Bɛ jijin jenvie'n m'ɔ tı kɛ niannun nın asʋ, bɛ lile sanngo'n mɔ Nyanmıan falı manlın bɛ́'n bɛ́ sa nun.

3 Bɛ lɛ tʋ Nyanmıan akʋa *Moyizı ejue'n nʋn *Bʋa Baa nın ejue'n. Bɛ́ nwan:

"Yɛ́ Mın Tunminfʋɛ Nyanmıan Kpili,
wɔ́ junman mgbili'n mɔ ɛ di'n
sin menian'n-mɔ anwʋn!

Ɛ tı mân mân'n-mɔ kʋalaa bɛ́ belemgbin.
Wɔ́ ninnge'n kʋalaa mɔ ɛ yɔ'n tı ananhɔlɛ,
ɛsɛ yí kʋalaa tı fɔ́ún.
4 Yɛ́ Mın, nwan yɛ̂ ɔ nzulo man wɔ́ ɔ?
Nwan yɛ̂ ɔ ngulo man kɛ
ɔ wula wɔ́ anunminnyanmʋn ɔ?
Wɔ́ dıɛ, ɛ tı kʋnlʋn-ngʋnlʋn.
Mân nın anun menian'n-mɔ kʋalaa
'ba kʋtʋ wɔ́ nyunnun.
Ɔ sanlın kɛ b'a nwun yí kɛ wɔ́ junman'n
mɔ ɛ di'n tı fɔ́ún."
5 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun yí kɛ Nyanmıan sua nwannzan-nwannzan'n m'ɔ wɔ anwunno ɛlɔ, mɔ nyıhyɛ alaka jin nun'n kɔ tike.
6 Nyanmıansʋ mmɔfʋɛ nsʋ'n mɔ bɛ le munnzue nsʋ'n bɛ́ sa nun'n fi Nyanmıan sua nın anun bɛ kɔ fite. Bɛ wowula taladıɛ nvufue nhyıhyıɛın mınmıaın mınmıaın yɛ̂ esika kɔkɔlɛ bɛlɛtı hyı bɛ́ afian.
7 Naan nnan nın anun kʋn kɔ wowula mmɔfʋɛ nsʋ nın asa nun esika kɔkɔlɛ kangɔ nsʋ. Kangɔ nsʋ sɔ'n-mɔ, Nyanmıan m'ɔ tı ası dahuu'n, yí sikpɛ'n yi yí.
8 Nyanmıan Kpili anunminnyanmʋn'n, ɔ nʋn yí tunmin'n kɔ yı ewusanlan, ɔ kɔ fa Nyanmıan sua'n lıka kʋalaatin. Munnzue nsʋ'n mɔ mmɔfʋɛ nsʋ'n le'n, sɛ ɔ yɔlı man dede ɔ sınlın man an, sʋanlan fíí ngʋala man Nyanmıan sua nın anun wʋlʋ.

NYANMIAN SIKPƐ KANGƆ NSƱ'N

16

1. Alimʋa kangɔ'n

1 Ɛhı anzin, mın 'tie a, n gɔ tı anıɛ bie, ɔ fi Nyanmıan sua nın anun ɛlɔ. Anıɛ sɔ'n lɛ tıan sɛlɛ kpa ɔ kan kele mmɔfʋɛ nsʋ'n kɛ: "Ɛmɔ hɔ́ bɛ bútu Nyanmıan sikpɛ'n m'ɔ yi kangɔ nsʋ nın asıɛ nın asʋ!"
2 Alimʋa bɔfʋɛ'n kɔ hɔ kɔ butu yí dıɛ nın asıɛ nın asʋ. M'ɔ butuli yí yuelı'n, kanlan ɛtɛ ɛtɛ m'ɔ fʋfʋ kɔ tutu bɛ́ mɔ bɛ sʋlı naan'n nʋn yí abaaba'n, mɔ yí nzɔlɛ'n wɔ bɛ nwʋn'n.

2. Kangɔ'n m'ɔ tian yí nnyuan'n

3 Ɛhı anzin, bɔfʋɛ'n m'ɔ tian yí nnyuan'n kɔ butu yí dıɛ'n jenvie nın anun. Asue'n kɔ kaci moja kɛ sʋanlan mɔ ɔ'a wu anwʋn moja. Nun ninnge'n-mɔ kʋalaa kɔ wu.

3. Kangɔ'n mɔ tian yí nsan'n

4 Ɛhı anzin, bɔfʋɛ'n m'ɔ tian yí nsan'n kɔ butu yí dıɛ nın asue mgbili'n-mɔ nʋn asutile'n-mɔ anun. Yí kʋalaa kɔ kaci moja.
5 Ɛhı, mın 'tie a, anın bɔfʋɛ'n m'ɔ nıan asue'n-mɔ asʋ'n lɛ kan kɛ:
"Ɛ tı fɔ́ún, wɔ́ mɔ ɛ wɔ ɛbɛlɛ ɛnɛ,
mɔ anın ɛ wɔ ɛbɛlɛ daba'n.
Ɛ tı nwannzan-nwannzan.
Ɔ sanlın kɛ, mɔ a yɔ'n, yí nyın ɔ.
6 A man bɛ́ moja a nʋn,
afı b'a gua wɔ́ menian'n-mɔ
nʋn wɔ́ mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ moja.
Mɔ b'a kpʋnndɛ'n yɛ̂ b'a nyan yí ɔ."
7 Ɛhı anzin, mın 'tie a, anın bɔfʋɛ'n m'ɔ nıan esika kɔkɔlɛ tɔbılı nın asʋ'n lɛ kan kɛ:
"Yuo, yɛ́ Mın Tunminfʋɛ Nyanmıan Kpili,
wɔ́ ndɛɛ ebua'n tı ananhɔlɛ, ɔ tı sɛsɛ."

4. Kangɔ'n m'ɔ tian yí nnan'n

8 Ɛhı anzin, bɔfʋɛ'n m'ɔ tian yí nnan'n kɔ butu yí dıɛ'n sɛnzɛ nın asʋ. Bɛ kɔ man sɛnzɛ nın atın kɛ ɔ júe ɔ yɛ́yala asıɛ nın asʋ menian'n-mɔ.
9 Ɔ kɔ yɛyala menian'n-mɔ anwʋn'n. Menian'n-mɔ kɔ han ɛjɔlɛ ɛtɛ bɛ kɔ tia Nyanmıan m'ɔ le tunmin wɔ munnzue sɔ nın asʋ'n. B'a nnun man bɛ́ nwʋn b'a nwula man Nyanmıan anunminnyanmʋn.

5. Kangɔ'n m'ɔ tian yí nnun'n

10 Ɛhı anzin, bɔfʋɛ'n m'ɔ tian yí nnun'n kɔ butu yí dıɛ'n naan'n belemgbin bia nın asʋ. Ɛbɛlɛ ala, yí mân'n kɔ kaci awosin. Bɛ́ m'ɔ sie bɛ́'n kɔ kpʋsa bɛ́ tofeleman wɔ yalɛ'n mɔ bɛ lɛ nwun yí'n dunman nun.

11 Bé nwʋn nganlan nganlan'n-mɔ nʋn yí ɛfʋfʋɛ'n m'ɔ lɛ fʋfʋ bé'n dunman nun, bɛ kɔ han ɛjɔlɛ ɛtɛ bɛ kɔ tia Anwunno Nyanmɪan'n. B'a nnun man bé nwʋn b'a nyaci man bé nyɔlɪɛ ɛtɛ'n-mɔ b'a ngua man.

6. Kangɔ'n m'ɔ tian yí nsian'n

12 Ɛhɪ anzin, bɔfʋɛ'n m'ɔ tian yí nsian'n, kɔ butu yí dɪɛ nɪn asue kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Efalatɪ nɪn anun. Asue'n kɔ yue nun. Atɪn kɔ la nun kɔ man mmelemgbin'n-mɔ mɔ bɛ fi sɛnzɛ afitelɪɛ'n.

13 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, mɪn 'nɪan an, anɪn wawɛ ɛtɛ nsan, bɛ tɪ kɛ kɛlɛ. Kʋn fi naan kɔkɔlɛ kpili nɪn anʋan nun kɛ fite. Kʋn fi naan nɪn anʋan nun kɔ fite. Kʋn kʋsʋ fi ato kpɔmanfʋɛ nɪn anʋan nun kɔ fite.

14 Mmɔnsanmʋn wawɛ-mɔ ɔ. Wawɛ sɔ'n-mɔ yɔ asinbɛnwʋn ninnge. Bɛ lɛ kɔ mân nɪn anun mmelemgbin'n-mɔ kʋalaa anwʋn bɛ kɔ wowula bé bʋ maan bɛ kokuan bé nʋan, nán Tunminfʋɛ Nyanmɪan cɪan kpili'n ju a, anɪn b'a hʋn ɛlɔɛ'n.

15 Yé Mɪn nwan: "Tie, mɪn 'ba a nvu nun kɛ awofʋɛ. Nyila hán sʋanlan mɔ mɪn 'ba ju mɔ ɔ lɛ nnafɪ man, m'ɔ nɪan yí taladɪɛ nɪn asʋ, mɔ ɔ 'kɔ a, yí nwʋn gua man sʋ nán nyian a hun yí."

16 Mmɔnsanmʋn wawɛ'n-mɔ kɔ hohuan mmelemgbin'n-mɔ anʋan lɪka'n mɔ bɛ fɛlɛ yí ebele anɪɛ nɪn anun Haamagedʋn'n.

7. Kangɔ'n m'ɔ tian yí nsʋ'n

17 Bɔfʋɛ'n m'ɔ tian yí nsʋ'n kɔ butu yí dɪɛ nɪn anwʋnman nɪn anun. Mɪn 'tie a, anɪɛ bie fi Nyanmɪan sua nɪn anun belemgbin bia nɪn anwʋn ɛlɔ. Anɪɛ sɔ'n, lɛ kan kɛ: "Sian dɪɛ, ɔ'a yue!"

18 M'ɔ hanlɪn sɔ'n, nyanmɪan'n kɔ kpɛ mɪaɪn, n gɔ tɪ ɛjʋjɔlɛ, mgbanlanlan'n kɔ te. Asɪɛ'n kɔ kpusu kpili kpa. Kɛ ɔ kpɪnlɪn kpusuli'n, bɛ bɔlɪ kulo sʋanlan bɛ tʋlɪ asɪɛ nɪn asʋ dede mɔ ɔ 'ju ɛnɛ'n, asɪɛ'n kpusulɪ man sɔ lé.

19 Kulo kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Babilɔnʋn nɪn anun kɔ kpacɪ nsan. Mân nɪn anun kulo mgbili mgbili'n-mɔ kʋalaa kɔ sɛcɪ. Nyanmɪan ati kɔ kacɪ kulo kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Babilɔnʋn'n. Nyanmɪan kɔ fa kangɔ'n mɔ yí sikpɛ nzan'n wɔ nun'n ɔ kɔ man Babilɔnʋn kɔ nʋn.

20 Asue afian kpɔlɛ'n-mɔ kʋalaatin nʋn mmʋka'n-mɔ abʋsʋ kɔ nunnun.

21 Asukɔcʋɪn mgbili mgbili kpa, mɔ kʋn kʋala kɛ ɔ ju tonun abulanan kɔ tɪtɪ kɔ gua menian'n-mɔ asʋ. Menian'n-mɔ kɔ han ɛjɔlɛ ɛtɛ bɛ kɔ tia Nyanmɪan, ɔ fi yalɛ kpili'n mɔ asukɔcʋɪn'n helelɪ bé'n.

BABILƆNƱN ANWƱN ƐJƆLƐ KPƆLƐ NSƱ'N

17

1. Tutu balasua'n

1 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, mmɔfʋɛ nsʋ'n mɔ bɛ le kangɔ nsʋ nɪn anun kʋn kɔ han kɔ hele mín kɛ: "Bala maan n gélɛ wɔ́ kɛ bɛ 'kpɪn bɛ tua balasua'n m'ɔ si tutu'n kpili'n kalɛ'n. Tutu balasua sɔ'n, y'ɔ le kulo kpili'n mɔ b'a si yí asue mgbili'n-mɔ anʋan'n.

2 Mân nɪn anun mmelemgbin'n-mɔ nʋn yí a la. Asɪɛ nɪn asʋ menian'n-mɔ a nʋn yí ajʋanmannɪn nzan'n b'a bʋ."

3 Wawɛ nun, bɔfʋɛ'n nʋn mín kɔ hɔ ɛwâ kʋn anun. Mɪn 'nɪan an, n gɔ nwun balasua kʋn. Balasua sɔ'n tɪ naan kɔkɔlɛ kpa kʋn asʋ. B'a hɛhɛlɛ dunman dɔʋn b'a gua naan nɪn asʋ. Dunman sɔ'n-mɔ tɪ Nyanmɪan dunmannzɛcɪɛ dunman. Naan sɔ'n le tile nsʋ yê mmɛ bulu.

4 Balasua sɔ'n wula taladɪɛ kɔkɔlɛ kpa. Yí nwʋn njʋaba'n tɪ esika kɔkɔlɛ, nyɔbʋɛ mɔ bɛ mian yí nwʋn nʋn afile. Ɔ le esika kɔkɔlɛ kangɔ kʋn yí sa nun. Yí busuɔfʋɛ ninnge nʋn yí satɪlɪfʋɛ nyɔlɪɛ'n-mɔ yi yí tɛkɛɛ.

5 B'a hɛlɛ anyɪnndala dunman kʋn b'a gua yí nwʋnman nɪn asʋ. Dunman sɔ'n, yí bʋ y'ɔ le kɛ: "Babilɔnʋn m'ɔ tɪ kulo kpili'n, ɔ tɪ asɪɛ nɪn asʋ tutu'n-mɔ nʋn busuɔfʋɛ'n-mɔ anin."

6 Mɪn 'nɪan an, anɪn balasua sɔ nɪn a nʋn Nyanmɪan menian'n-mɔ nʋn bé mɔ bɛ lili Zozi anwʋn adanzɪɛ ananhɔlɛ nun'n moja'n dede ɔ'a bʋ nzan.

Mɔ n nwunlin balasua sɔ'n, ɔ sinlin mín nwʋn sʋnman.

7 Ɛhɪ a, bɔfʋɛ'n kɔ bisa mín kɛ: "Ɛjɔlɛ'n sin wɔ́ nwʋn kɛ sɛ? Balasua'n m'ɔ tɪ naan ati nsʋ m'ɔ le mmɛ bulu nɪn asʋ'n, mɪn 'ba han bé bʋ ɛjɔlɛ mɪn kele wɔ́.

8 Naan'n mɔ a nwun yí'n, anɪn ɔ wɔ ɛbɛlɛ daba, nan sian dɪɛ, ɔ nnʋn man ɛbɛlɛ kón. Nan kʋsʋ ɔ fi kunman nɪn anun ɔ 'ba fite ɔ kɔ minlin. Kɛ Nyanmɪan Kpili bɔlɪ mân'n, asɪɛ nɪn asʋ menian mɔ bé dunman nnʋn man ngʋan kalata nɪn anun'n, mɛlɛ mɔ bɛ 'ba nwun naan'n, ɔ 'ba sin bé nwʋn. Ɔ sanlɪn kɛ, daba anɪn naan sɔ'n wɔ ɛbɛlɛ, b'a nnwun man yí kón, bɛ 'nɪan an, yí ahɪ.

9 "Ɛwa, ɔ di ngɛlɛ kpa nán sʋanlan a tɪ ɛjɔlɛ ɛhɪ abʋ. Tile nsʋ'n, bɛ tɪ mmʋka nsʋ mɔ balasua'n tɪ sʋ ɔ. Tile nsʋ'n kʋsʋ tɪ mmelemgbin nsʋ.

10 Nunhan nnun mɛlɛ dɪɛ a sɪn. Kʊn tɛ tɪ bia nɪn asʊ. Nunhan'n m'ɔ tian yí nsʊ'n tanlanlɪn
man bia nɪn asʊ. Nan sɛ bɛ sie yí sʊ a, ɔ ngɔ hyɛ man.
11 Naan'n mɔ anɪn ɔ wɔ ɛbɛlɛ daba mɔ ɔ nnʊn man ɛbɛlɛ kɔ́n'n, yí kʊsʊ ɔ tɪ belemgbin. Ɔ tɔ
bɛ́ sʊ mɔcʊɛ. Nan kʊsʊ mmelemgbin nsʊ'n mɔ bɛ 'minlin'n, ɔ wɔ bɛ́ nun bie.
12 “Mmɛ bulu'n mɔ a nwun yí'n, bɛ́ kʊsʊ bɛ tɪ mmelemgbin bulu. Nan bɛ́ dɪɛ, bɛ sielɪ man
bɛ́ bia sʊ. Bɛ 'ba man bɛ́ tunmin maan bɛ nʊn naan'n di belemgbin dɔhyʊilɪ kʊn.
13 Mmelemgbin bulu sɔ'n, bɛ́ kʊalaa bɛ́ ajʊnlɪn tɪ kʊn. Bɛ fa bɛ́ tunmin'n bɛ di junman bɛ
man naan'n.
14 Bɛ 'ba fa ɛlɔɛ bɛ tʊa *Bʊa Baa'n. Nan Bʊa Baa'n 'ba li bɛ́ sʊ kunnunmun. Ɔ sanlɪn kɛ,
ɔ tɪ mɪnlɪan'n-mɔ kʊalaa Amɪn, mmelemgbin'n-mɔ kʊalaa Belemgbin. Bʊa Baa'n nʊn yí
sasʊ'n-mɔ, bɛ́ mɔ ɔ'a fɛlɛ bɛ́ yí nwʊn mɔ bɛ nʊn yí nanndɪ ananhɔlɛ nun'n, ɔ nʊn bɛ́ yê bɛ 'di
kunnunmun nɪn ɔ.”
15 Bɔfʊɛ'n kɔ han kɔ hele mín biekun kɛ: “Asue asue'n-mɔ mɔ tutu balasua'n tɪ yí nʊan mɔ
a nwun yí'n, ɔ kele meninsʊnman, anɪɛ anɪɛ nʊn mân mân.
16 Mmɛ bulu'n mɔ a nwun yí'n, bɛ́ nʊn naan'n, bɛ 'ba kpɔ tutu balasua'n. Bɛ 'ba tʊa yí bɛ de
yí nwʊn ninnge'n maan ɔ ka yí nwʊn mgban. Bɛ 'di yí nwʊn naan'n bɛ tʊ yí bʊsʊ nɪn anun
sîn bɛ yala yí.
17 Afɪ Nyanmɪan a man mmelemgbin bulu sɔ nɪn atɪn kɛ bɛ yɔ́ yí muonun yí kunnun like.
Mmelemgbin bulu sɔ'n-mɔ abʊ 'ba yɔ kʊn, bɛ 'ba fa bɛ́ belemgbin tunmin'n bɛ di junman bɛ
man naan'n dede ɔ 'ju tɛmʊn mɔ Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n kɔ kpɪn sʊ'n.
18 “Yí bɛ-yue-asɪɛ, balasua'n mɔ a nwun yí'n, yí y'ɔ tɪ kulo kpili'n m'ɔ sie asɪɛ nɪn asʊ
mmelemgbin'n-mɔ kʊalaa ɔ.”

18

2. Babilɔnʊn 'ba tɔ asɪ

1 Ɛhɪ anzin, mɪn 'nɪan an, n gɔ nwun nyanmɪansʊ bɔfʊɛ kʊn biekun kɛ ɔ fi nyanmɪansʊ ɔ
lɛ ju. Bɔfʊɛ sɔ'n le tunmin kpili kpa. Yí nwʊn'n ta dede bɛ nwun yí anunminnyanmʊn nɪn
asɪɛ'n lɪka kʊalaatin.
2 Anɪn ɔ lɛ tɪan sɛlɛ kpa kan kɛ:
“Ɔ'a tɔ asɪ! Ɔ'a tɔ asɪ!
Kulo kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Babilɔnʊn nɪn a tɔ asɪ!
Ɔ'a kaci mmɔnsanmʊn'n-mɔ kulo.
Ɔ'a kaci wawɛ ɛtɛ ngacile'n-mɔ kʊalaa fɪabɛlɛ.
Ɛbɛlɛ yê nnʊnman ɛtɛ ɛtɛ
mɔ sʊanlan ngulo man'n kʊalaa wɔ ɔ.
3 Ɔ sanlɪn kɛ ɔ'a man menian'n-mɔ kʊalaa
a nʊn yí nzan'n bie,
yí ajʊamannɪn bobolobe nzan'n.
Asɪɛ nɪn asʊ mmelemgbin'n-mɔ kʊalaa nʊn yí a la.
Asɪɛ nɪn asʊ watafʊɛ'n-mɔ
le yí ninnge nganlanman nganlanman'n
b'a fa b'a nyan bɛ́ nwʊn.”

3. Babilɔnʊn esuan'n

4 Ɛhɪ anzin, mɪn 'tie a, n gɔ tɪ anɪɛ bie. Anɪɛ sɔ'n fi nyanmɪansʊ. Yí nwan:
“Mín menian, ɛmɔ fi kulo sɔ nɪn asʊ bɛ tú
nán ɛmɔ a nyɔ man yí ɛtɛ'n m'ɔ yɔ'n bie,
nán yí ɛtɛ nɪn anwʊn munnzue a ngan man ɛmɔ.
5 Ɔ sanlɪn kɛ yí ɛtɛ nɪn a sʊn
dede ɔ'a kpula nyanmɪan'n.
Ɔ man Nyanmɪan ati a kacɪ yí nvʊfʊsʊɛ nyɔlɪɛ'n-mɔ.
6 Like'n m'ɔ yɔlɪ ɛmɔ'n, ɛmɔ nían sʊ bɛ yɔ́ yí bie.
M'ɔ yɔlɪ ɛmɔ'n, ɛmɔ yɔ́ yí sɔ fâ nnyuan
bɛ túa yí kalɛ.
Kangɔ'n m'ɔ suli nzan'n gualɪ nun
manlɪn menian'n-mɔ'n,
ɛmɔ fá sú yí kpê nnyuan bɛ mán yí.
7 Yí nwʊn elie'n
nʊn yí atubɛnwʊn kpili'n m'ɔ tu'n,
ɛmɔ nían sʊ bɛ héle yí ahʊlʊwa nʊn amannɪnhunlun.
Afɪ yí nwan: ‘N dɪ asɪ kɛ belemgbin balasua.
N dɪ man kunlannvʊɛ.

Ɛsɛ mɪn ngɔ li man kunlan lé.'
8 Yí ɛjɔlɛ sɔ'n m'ɔ kan nɪn ati,
munnzue'n-mɔ kʋalaa m'ɔ wɔ ɛbɛlɛ man yí'n,
ɔ 'ba tʋ yí cɪan kʋnmgba cein:
Ɛfʋkɛ m'ɔ kun sʋanlan, kunlan elie nʋn ɛhɔɛ,
ɛsɛ bɛ 'fa sîn bɛ yala yí.
Ɔ sanlɪn kɛ yé Mɪn Nyanmɪan
mɔ ɔ'a bua yí ndɛɛ'n le tunmin.
9 "Asɪɛ nɪn asʋ mmelemgbin'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ nʋn Babilɔnʋn kulo nɪn a bɔ ajʋamannɪn, bɛ nʋn yí a li mân'n, mɛlɛ mɔ bɛ 'ba nwun yí sîn nɪn ewusanlan'n, bɛ 'ba sun yí bɛ yɪ yí nwʋn awɔ́lɛ.
10 Mɔ bɛ 'ba nwun munnzue'n mɔ ɔ'a han kulo'n, esulo 'ba han bé. Bɛ 'ba jejinlan mʋa bɛ kan kɛ:
'Nan nzu munnzue ɛjɔlɛ dɪɛ ahɪ?
Nan nzu munnzue ɛjɔlɛ dɪɛ ahɪ?
Kulo kpili, Babilɔnʋn kulo m'ɔ le tunmin!
B'a fa dɔhyʋɪlɪ kʋnmgba cein b'a bua wɔ́ ndɛɛ!'
11 "Asɪɛ nɪn asʋ watafʋɛ'n-mɔ kʋsʋ lɛ sun yí bɛ yɪ yí nwʋn awɔ́lɛ. Afɪ bɛ nnyan man sʋanlan fíí kón ɔ ndo man bé ninnge'n:
12 Esika kɔkɔlɛ, jɛtɛ, nyɔbʋɛ mɔ bɛ mian yí nwʋn, afile, ɛtanlan fufue, kɔkɔlɛ, mɪnmɪaɪn mɪnmɪaɪn, mmaka ngacile ngacile kʋalaa mɔ bɛ ban fanlan, ninnge ngacile ngacile kʋalaa mɔ bɛ le ɛsʋɪnje bɛ yɔ, yí kʋalaa mɔ bɛ le mmaka ngacile ngacile mɔ yí nwʋn cian bɛ yɔ, ayɪwa, bulalɛ, ɛbʋɛ malʋbʋ.
13 Bɛ ngɔ nyan man sʋanlan ngɔ to man bé baka abʋɪn'n m'ɔ ban fanlan'n, ɔ nʋn bé asɛsɪan'n, ɔ nʋn bé anatɪlɪ'n, ɔ nʋn bé alawu'n, ɔ nʋn bé abɛya'n, ɔ nʋn bé ngo'n, ɔ nʋn bé nzan'n, ɔ nʋn bé fali'n, ɔ nʋn bé *bele'n, ɔ nʋn bé nnalɛ'n, ɔ nʋn bé mmʋa'n, ɔ nʋn bé mgbanngɔ'n, nʋn bé hyuili'n, ɔ nʋn bé nganga'n, ɔ nʋn bé mɔ bɛ tɪ man nganga'n.
14 "Watafʋɛ sɔ'n-mɔ 'ba se kulo'n kɛ: 'Ninnge'n kʋalaa mɔ ɛ kulo kɛ ɛ nyan yí'n, ninnge sɔ'n-mɔ a tʋ a fʋn wɔ́. Wɔ́ anyanbɛnwʋn'n nʋn wɔ́ ninnge nganlanman'n-mɔ a minlin, ɛ ngɔ nwun man bé fíí kón.'
15 Bé mɔ bɛ di wata kulo sɔ nɪn asʋ mɔ b'a nyan bé nwʋn'n, mɔ bɛ 'ba nwun munnzue'n mɔ ɔ'a han kulo'n, esulo 'ba han bé. Bɛ 'ba jinlan mʋa bɛ sun yí bɛ yɪ yí nwʋn awɔ́lɛ.
16 Bɛ 'ba se kɛ:
'Nan nzu munnzue ɛjɔlɛ dɪɛ ahɪ?
Nan nzu munnzue ɛjɔlɛ dɪɛ ahɪ?
Kulo kpili'n m'ɔ wula taladɪɛ fufue nʋn kɔkɔlɛ
mɔ bé gua yɔ sɪ
mɔ esika kɔkɔlɛ ninnge a yi yí kɔmɪn nʋn yí sa,
m'ɔ le nyɔbʋɛ mɔ bɛ mian yí nwʋn,
ɔ nʋn afile dɔʋn'n,
17 dɔhyʋɪlɪ kʋnmgba cein anun,
wɔ́ anyanbɛnwʋn nwala nwala ɛhɪ kʋalaa a minlin!'
"Bɛ mɔ bɛ nɪan meli'n-mɔ asʋ, bé mɔ bɛ fʋ meli nun bɛ tu atɪn, bé mɔ bɛ kan nun, bé mɔ bɛ di junman jenvie nɪn asʋ, bé kʋalaa bɛ jijin mʋa.
18 "Mɔ bɛ nwunlin sîn'n nʋn ewusanlan'n kulo nɪn anun'n, bɛ kɔ tɛtɪan bé nwan: 'Kulo benin yê anɪn ɔ nʋn kulo kpili ɛhɪ sɛ ɔ?'
19 Bɛ 'tu nvutule bɛ gua bé ti'n-mɔ asʋ. Bɛ 'sun bɛ di yí nwʋn yalɛ, bɛ 'tɛtɪan bɛ kan kɛ:
'Nan nzu munnzue ɛjɔlɛ dɪɛ ahɪ?
Nan nzu munnzue ɛjɔlɛ dɪɛ ahɪ?
Kulo kpili ɛhɪ mɔ ɔ'a man bé kʋalaa
mɔ bɛ di meli nɪn anun junman nɪn
a nyan bé nwʋn'n,
dɔhyʋɪlɪ kʋnmgba cein anun,
yí anyanbɛnwʋn'n kʋalaa a minlin!
20 Nyanmɪansʋ amma,
ɛmɔ lí fɛ kɛ kulo sɔ nɪn abʋsʋ a bɔ ɔ!
Nyanmɪan menian, mmɔfʋɛ nʋn mgbɔmanfʋɛ,
ɛmɔ lí fɛ! Ɔ sanlɪn kɛ ɛtɛ'n m'ɔ yɔlɪ ɛmɔ'n,
yí nwʋn ahatua yê Nyanmɪan Kpili a tua yí ɔ.' "

4. Babilɔnʋn kulo nɪn ɛsɛcɪɛ'n

21 M'ɔ yɔlı sɔ'n, nyanmıansʊ bɔfʊɛ kʊn, ɔ le tunmin, ɔ kɔ kuku ɛbʊɛ kpili kʊn kɛ nunhan'n
mɔ bɛ fa bɛ nunkun *bele'n ɔ kɔ tʊ yí jenvie nın anun. Yí nwan:
“Bɛ 'fa anwʊnsɛlɛ
bɛ fin Babilɔnʊn kulo kpili nın ası sɛlɛ kpa
kɛ m'an kpın m'an ju ɛbʊɛ kpili'n
m'an tʊ jenvie nın anun'n.
Bɛ ngɔ nwun man yí fíí kʊ́n.
22 Cıan bie lé bɛ ngɔ tı man kɛ
sʊanlan kʊn lɛ bɔ sanngo anaan
bɛ lɛ si abile, anaan bɛ lɛ ku fulutu,
anaan kɔnɔtı kulo sɔ nın asʊ kʊ́n.
Cıan bie lé bɛ ngɔ tı man kɛ
sʊanlan kʊn lɛ di junman ngacile bie
wɔ kulo sɔ nın asʊ kʊ́n.
Cıan bie lé, bɛ ngɔ tı man ɛbʊɛ'n
m'ɔ bɛ fa bɛ nunkun bele nın angan
wɔ kulo sɔnın asʊ kʊ́n.
23 Cıan bie lé bɛ ngɔ sɔ man kanlannıɛ
wɔ kulo sɔ nın asʊ kʊ́n.
Cıan bie lé bɛ ngɔ tı man balasua nʊn belenzua
mɔ bɛ le ja bɛ́ nwʊn nın anın'n
kulo sɔ nın asʊ kʊ́n.
Ɔ sanlın kɛ mân nın anun watafʊɛ mgbili'n-mɔ,
ɛbɛlɛ yɛ̂ bɛ wɔ ɔ.
Kulo nın asʊ menian'n-mɔ yɔ jiliwa ninnge
bɛ laka asıɛ nın asʊ menian'n-mɔ kʊalaatin.
24 B'a tua Babilɔnʊn nyɔlıɛ nın anwʊn kalɛ.
Ɔ sanlın kɛ, Nyanmıan mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ,
Nyanmıan menian'n-mɔ nʊn bɛ́ kʊalaa
mɔ bɛ hunlin bɛ́ asıɛ nın asʊ'n,
ɛbɛlɛ yɛ̂ bɛ́ moja'n gualı ɔ.”

19

5. Alimʊa kunnunmun elie ejue'n

1 Ɛhı anzin, mın 'tie a, n gɔ tı meninsʊnman anın nyanmıansʊ ɛlɔ. Bɛ lɛ tıan sɛlɛ kpa bɛ kan
kɛ:
“Aleluya! Bɛ yí yɛ́ Mın ayɛ!
Bɛ́ ti ele'n, anunminnyanmʊn'n nʊn tunmin'n
tı yɛ́ Nyanmıan'n dıɛ.
2 Yí ndɛɛ'n m'ɔ bua'n tı ananhɔlɛ, ɛsɛ ɔ tı fɔ́ʊ́n.
Ɔ sanlın kɛ balasua'n m'ɔ si tutu bobolobe
ɔ kele asıɛ nın asʊ menian'n-mɔ ɛtɛ'n,
Nyanmıan a bu yí fʊɔ.
Ɔ'a tua yí yí nwʊn kalɛ,
afı ɔ'a hun Nyanmıan ngʊa'n-mɔ.”

6. Kunnunmun elie ejue'n m'ɔ tian yí nnyuan'n

3 Ɛsɛ bɛ kɔ han biekun kɛ:
“Aleluya! Bɛ yí yɛ́ Mın ayɛ!
Ɔ sanlın kɛ Babilɔnʊn ewusanlan'n wɔ ɛbɛlɛ dahuu.”
4 Mgbain abulaa nʊn nnan'n nʊn naan nnan'n kɔ kʊtʊ bɛ kɔ sʊ Nyanmıan m'ɔ tı belemgbin
bia nın asʊ'n. Bɛ́ nwan:
“Amın! Aleluya! Bɛ yí Nyanmıan ayɛ!”

7. Kunnunmun elie ejue'n m'ɔ tian yí nsan'n

5 Mın 'tie a, n gɔ tı anıɛ bie. Anıɛ sɔ'n fı bia nın anun, yí nwan:
“Ɛmɔ kʊalaa mɔ bɛ tı Nyanmıan ngʊa
mɔ bɛ man yí anyınnzɔ'n, mgbain o, mmatʊnman o,
ɛmɔ kʊalaa yí yɛ́ Nyanmıan nın ayɛ!”
6 M'ɔ yɔlı sɔ'n, mın 'tie a, n gɔ tı meninsʊnman anın'n. Bɛ́ nın'n te kɛ asue kpili agualıɛ, ɔ te
kɛ mgbanlanlan. Bɛ́ nwan:
“Aleluya! Bɛ yí yɛ́ Mın ayɛ!
Ɔ sanlın kɛ yɛ́ Mın

m'ɔ tı yé Tunminfʋɛ Nyanmıan'n
le di yí belemgbin'n.
7 Yɛ hán ngɔhʋa yɛ lí ndutue
yɛ wúla yí anunminnyanmʋn.
Ɔ sanlın kɛ *Bʋa Baa nın atɔnvɔlɛ mɛlɛ nın a ju.
Yí yı kʋsʋ a sesie yí nwʋn a yue.
8 B'a man yí yı atın kɛ
ɔ wúla taladıe fufue hyıeın hyıeın kpa
m'ɔ kpacı mɔ efian fíí nnʋn man nun."
(Taladıe fufue'n y'ɔ le Nyanmıan anwʋntıe mma'n-mɔ nyɔlıe sɛsɛ'n.)
9 Ɛhı a, bɔfʋɛ'n kɔ se mín kɛ: "Ɛjɔlɛ ɛhı mɔ mıın kan mın kele wɔ́'n, kɛlɛ. Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ: 'Nyila hán bɛ́ mɔ bɛ 'di Bʋa Baa nın atɔnvɔlɛ alıɛ'n bie'n!' " Ɔ kɔ han kɔ tʋ sʋ kɛ: "Ɛjɔlɛ ɛhı, Nyanmıan muonun y'ɔ lɛ kan ɔ, ɔ tı man ato."
10 Mɔ bɔfʋɛ'n hanlın sɔ'n, n gɔ tu n gɔ tɔ yí ja nun mıın sʋ yí. Ɔ kɔ se mín kɛ: "N'ɛ yɔ yí sɔ! Nán n dı Nyanmıan akʋa kɛ wɔ́ nʋn wɔ́ nianman'n-mɔ mɔ b'a le ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi yılı hele bɛ́'n b'a li'n. Sʋ Nyanmıan! Ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi a yı a hele ɛmɔ'n y'ɔ le mɔ Nyanmıan Wawɛ'n falı wulalı mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ anʋan'n."

ƐLALIƐ KASIAN NSU'N

1. Ɛkpanngɔ fufue'n nʋn sʋanlan'n m'ɔ tı sʋ'n

11 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, anın nyanmıan nın a buke, ɛkpanngɔ fufue kʋn kɔ fite. Sʋanlan'n m'ɔ tı ɛkpanngɔ sɔ nın asʋ'n, bɛ fɛlɛ yí "Ananhɔlɛfʋɛ nʋn Fɔ́ʋ́nfʋɛ". Ɔ bua menian'n-mɔ ndɛɛ'n sɛsɛ ɛsɛ ɔ kʋn ananhɔlɛ nın ati ɛlɔɛ.
12 Yí nyın'n jue kɛ sîn, ɛsɛ ɔ sʋ belemgbin kele dɔʋn. B'a hɛlɛ dunman kʋn yí nwʋn. Sɛ nán yí ngʋnmıan an, sʋanlan fíí nzı man dunman sɔ'n.
13 Yí taladıe'n m'ɔ wula'n, moja a bɔ a gua nun. Sʋanlan sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí "Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ".
14 Nyanmıansʋ kʋan mma'n-mɔ kʋalaa tıtı mgbanngɔ nvufue sʋ bɛ si yí sʋ. Bɛ wowula ndaladıe nvufue, bɛ le lın yê b'a nwʋn ɔ, efian fíí nnʋn man nun.
15 Sʋanlan'n mɔ bɛ fɛlɛ yí "Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n", dadıe nâ nâ kʋn fi yí nʋan nun fite. Dadıe sɔ'n yê ɔ 'fa kun mân nın anun menian'n-mɔ mɔ bɛ nʋn yí nni man nın ɔ. Ɔ le bulalɛ kpɔman yí sa nun ɔ 'fa kun bɛ́ mɔ bɛ kpɔ yí'n-mɔ. Ɔ 'tetia yí mgbɔfʋɛ'n-mɔ asʋ ɔ nunkun bɛ́ kɛ bɛ́ mɔ bɛ le bɛ́ ja bɛ nunkun divın baka mma'n bɛ hyuhyuin yí nzue'n. Tunminfʋɛ Nyanmıan ɛya kpili'n mɔ ɔ a fɛ'n, kɛ yí sikpɛ'n 'kun menian'n-mɔ nın anın.
16 Ɛ 'nwun dunman'n mɔ b'a hɛlɛ b'a gua yí taladıe nın anun, m'ɔ kɔ yí sɔlɔwa nın anwʋn'n: "Melemgbin'n-mɔ Belemgbin, Mınlıan'n-mɔ Amın."

2. Nyanmıansʋ bɔfʋɛ'n m'ɔ jin sɛnzɛ nın anun'n

17 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun yí kɛ bɔfʋɛ kʋn jin sɛnzɛ nın anun. Ɔ lɛ tıan sɛlɛ kpa fɛlɛ nnʋnman'n-mɔ kʋalaatin mɔ bɛ lɛ tu bɛ sın'n kɛ: "Ɛmɔ bála, bɛ yía bɛ lí alıɛ kpili'n mɔ Nyanmıan a tʋn'n.
18 Ɛmɔ bála a li mmelemgbin'n-mɔ nʋn nzalafʋ naan. Ɛmɔ bála a li mgbanngɔ'n-mɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tı sʋ'n naan. Nganga o, bɛ́ mɔ bɛ tı man nganga o, mgbain o mmatʋnman o, ɛmɔ bála a li bɛ́ naan."

3. Naan'n nʋn ato kpɔmanfʋɛ'n

19 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun naan'n nʋn asıɛ nın asʋ mmelemgbin'n-mɔ. B'a hohuan bɛ́ ɛlɔɛ menian'n-mɔ anʋan, bɛ 'kɔ a tʋa sʋanlan'n m'ɔ tı ɛkpanngɔ nın asʋ'n nʋn yí menian dıɛ'n-mɔ kʋn ɛlɔɛ.
20 Ɛlɔɛ nın anun, bɛ kɔ hyı naan'n nʋn ato kpɔmanfʋɛ'n nóle. Ato kpɔmanfʋɛ sɔ'n y'ɔ yɔlı asinbɛnwʋn ninnge naan nın anyunnun ɛbɛlɛ nın ɔ. Asinbɛnwʋn ninnge sɔ'n-mɔ m'ɔ yɔlı'n y'ɔ falı lakalı bɛ́ mɔ bɛ sielı naan'n nzɔlɛ'n bɛ́ nwʋn bɛ sʋlı yí abaaba'n. Bɛ kɔ ju naan'n nʋn ato kpɔmanfʋɛ nın anyınwɔsʋɛ bɛ kɔ gua asubula sîn'n mɔ like nvan nvan kɛ tui ndunmunlan wɔ nun nın anun.
21 Sʋanlan'n m'ɔ tı ɛkpanngɔ nın asʋ'n le dadıe'n m'ɔ san yí nʋan nun'n ɔ kɔ hun bɛ́ bʋ nga'n-mɔ. Nnʋnman'n-mɔ kɔ li bɛ́ naan.

20

4. Afʋɛ akpıı kʋn'n

1 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, anın bɔfʋɛ kʋn fi nyanmıansʋ ɔ lɛ ju. Ɔ le kunman kpʋnlʋn-mgbʋnlʋn'n sannvɛ'n nʋn ngɔnzɔngɔnzɔ kpili kʋn yí sa nun.
2 Ɔ kɔ hyı naan kɔkɔlɛ'n, owo daba'n mɔ yí y'ɔ le Abɔnsanmʋn'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *Satan'n. Ɔ kɔ fa ngɔnzɔngɔnzɔ'n kɔ bɔ yí kpaun dede afʋɛ akpıı kʋn.

3 Bɔfʋɛ'n kɔ ju yí kɔ tʋ kunman kpʋnlʋn-mgbʋnlʋn nɪn anun, ɔ kɔ hala sʋ ɔ kɔ tʋ nun ɔ kɔ sie sʋ nzɔlɛ. Ɔ'a yɔ yí sɔ nán Satan a nnaka man mân nɪn anun menian'n-mɔ kón dede ɔ kɔ ju afʋɛ akpɪı kʋn nɪn anʋan. Sɛ afʋɛ akpɪı kʋn'n sɪn an, ɔ di kɛ bɛ nyannjɪ yí mɛlɛ kaan anun.

5. Bɛ 'ba tʋ Abɔnsanmʋn sîn nɪn anun

4 Ɛhɪ anzin, mɪn 'nɪan an, n gɔ nwun mmelemgbin bia-mɔ. Bé mɔ bɛ tɪtɪ sʋ'n, bɛ kɔ man bé tunmin kɛ bɛ búa menian'n-mɔ ndɛɛ. Bé mɔ bɛ lelɪ Zozi bɛ lili mɔ bɛ lili yí nwʋn adanzɪɛ, mɔ bɛ hanlɪn Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n bɛ helelɪ menian'n-mɔ, mɔ bɛ hunlin bé'n, n gɔ nwun bé kʋsʋ bé ɛkala'n. Menian sɔ'n-mɔ a nzʋ man naan'n bie, ɛsɛ b'a nzʋ man yí abaaba'n bie. B'a man b'a nzie man bé naan'n nzɔlɛ'n bie bé nwʋnman nɪn asʋ nʋn bé sa nɪn anwʋn. Bɛ fi ewue nun bɛ kɔ tinnge bɛ nʋn Kilisi kɔ li belemgbin dede afʋɛ akpɪı kʋn.

5 (Menian nga'n mɔ bɛ wuli'n, bé dɪɛ, b'a ndinnge man dede afʋɛ akpɪı kʋn'n sɪnlɪn) Alimʋa ewuetinnge nɪn anɪn.

6 Nyila nʋn anwʋntɪɛ hán bé mɔ bɛ wɔ alimʋa ewuetinnge nɪn anun'n! Ewue'n m'ɔ tian yí nnyuan'n le man tunmin bé sʋ. Bɛ 'kaci Nyanmɪan nʋn Kilisi tɛɛyɪfʋɛ bɛ nʋn yí di belemgbin dede afʋɛ akpɪı kʋn.

5. Abɔnsanmʋn a tɔ asɪ.

7 Sɛ afʋɛ akpɪı kʋn'n sɪn an, bɛ 'ba yɪ Satan fi yí fiadɪ sua nɪn anun.

8 Sɛ bɛ yɪ yí a, ɔ 'kɔ a laka asɪɛ nɪn asʋ menian'n-mɔ, Gɔgʋ nʋn Magɔgʋ mɔ bɛ wɔ asɪɛ nɪn afannan nɪn asʋ'n. Ɔ 'kokuan bé nʋan nán bɛ kɔ tʋa Nyanmɪan bɛ kʋn. Menian sɔ'n-mɔ sʋnlɪn kɛ jenvie nɪn anʋan anyʋan'n.

9 Bɛ kɔ tʋ bɛ kɔ sanndɪ asɪɛ'n lɪka kʋalaatin, bɛ kɔ bɛ ta bɛ si bɛ yia Nyanmɪan menian'n-mɔ nʋn kulo'n mɔ Nyanmɪan kulo'n. Nan sîn fi anwunno ɔ kɔ tɔ menian sɔ'n-mɔ anun ɔ kɔ yala bé.

10 Abɔnsanmʋn m'ɔ laka menian'n-mɔ'n, bɛ kɔ ju yí bɛ kɔ tʋ asubula sîn'n mɔ like nvan nvan kɛ tui ndunmunlan'n wɔ nun nɪn anun. Sîn sɔ nɪn anun yê naan'n nʋn ato kpɔmanfʋɛ'n gua ɔ. Bɛ 'nwun yalɛ kɔngɔɛ nʋn eyua cɪan daa.

6. Kasian ndɛɛ ebua'n

11 Ɛhɪ anzin, mɪn 'nɪan an, n gɔ nwun belemgbin bia fufue kpili kʋn, ɔ nʋn sʋanlan'n m'ɔ tɪ sʋ'n. Anwunno'n nʋn asɪɛ'n kɔ nwanndi yí nyunnun, b'a nnwun man bé bʋsʋ fíí kón.

12 Mɪn 'nɪan an, n gɔ nwun bé mɔ b'a wu'n-mɔ, mgbain nʋn mmatʋnman. Bɛ jijin belemgbin bia nɪn anyunnun ɛbɛlɛ. Bɛ kɔ buke buke kalata'n-mɔ anun. Bɛ kɔ buke kalata kʋn biekun kʋsʋ anun. Kalata sɔ'n y'ɔ tɪ ngʋan kalata nɪn ɔ. Bɛ nɪan bé mɔ b'a wu'n-mɔ nyɔlɪɛ'n mɔ b'a hɛlɛ b'a gua kalata'n-mɔ anun nɪn anwʋn bɛ bua bé ndɛɛ.

13 Asue jenvie'n kɔ kpu menian mɔ bɛ wuli nun'n. Ewue nʋn ɛbɔlɔ kʋsʋ kɔ yɪ bé dɪɛ'n-mɔ kɔ fite fite. Bɛ nɪan sʋanlan kʋn nyɔlɪɛ nɪn anwʋn bɛ bua yí ndɛɛ.

14 Bɛ kɔ ju ewue nʋn ɛbɔlɔ bɛ gua asubula sîn nɪn anun. (Asubula sîn sɔ'n y'ɔ tɪ ewue'n m'ɔ tian yí nnyuan nɪn ɔ.)

15 Sʋanlan biala mɔ b'a ngɛlɛ man yí dunman ngʋan kalata nɪn anun'n, sʋanlan sɔ'n, bɛ 'ju yí bɛ tʋ asubula sîn nɪn anun.

21

7. Zoluzalɛmʋn fʋfɔlɛ'n

1 Ɛhɪ anzin, mɪn 'nɪan an, n gɔ nwun anwunno fʋfɔlɛ kʋn ɔ nʋn asɪɛ fʋfɔlɛ kʋsʋ kʋn. Afɪ anwunno daba'n nʋn asɪɛ daba nɪn abʋsʋ a nunnun. Jenvie'n kʋsʋ a nunnun.

2 N gɔ nwun anwʋntɪɛ kulo'n, Zoluzalɛmʋn fʋfɔlɛ'n. Ɔ fi Nyanmɪan anwʋn ɛlɔ anwunno ɔ lɛ ju. Ɔ tɪ kɛ atɔnvɔlɛ balasua mɔ ɔ'a li yí nwʋn kanlanman kpa ɔ lɛ kɔ a le yí hun atɪn ɔ.

3 N gɔ tɪ anɪɛ bie, ɔ fi Nyanmɪan belemgbin bia nɪn anun ɛlɔ. Anɪɛ sɔ'n lɛ tɪan sɛlɛ kpa kan kɛ: "Kulo ɛhɪ asʋ yê Nyanmɪan 'ba tanlan wɔ menian'n-mɔ afian sian dɪɛ nɪn ɔ. Ɔ nʋn bé 'ba tanlan. Bɛ 'kaci yí menian, yê yí kʋsʋ ɔ 'kaci bé Nyanmɪan.

4 Ɔ 'cici bé nyɪn abʋ ɛmʋɪn'n kʋalaatin, sʋanlan mma nwu man fíí kón, sʋanlan mma nyɪ man awɔ́lɛ fíí kón, sʋanlan mma nwun man yalɛ fíí kón. Afɪ daba ninnge'n-mɔ a kpɛ nun."

5 Mɔ anɪɛ'n hanlɪn sɔ yuelɪ'n, sʋanlan'n m'ɔ tɪ belemgbin bia nɪn asʋ'n kɔ han kɛ: "Sian dɪɛ, mɪɪn bɔ ninnge'n-mɔ kʋalaa nvʋfɔlɛ biekun." Ɛsɛ ɔ kɔ se mín kɛ: "Kɛlɛ ɛjɔlɛ ɛhɪ, afɪ mín ɛjɔlɛ'n tɪ ananhɔlɛ, ɔ fata kɛ sʋanlan biala de di."

6 Ɔ kɔ han kɔ tʋ sʋ kɛ: "Ɔ'a kpɪn sʋ! N dɪ Alɪfa nʋn Omega, n dɪ abʋbɔ nʋn ayuelɪɛ. Sʋanlan biala mɔ nzuhoe lɛ kun yí'n, mɪn 'man yí ngʋan asutile nzue'n bie maan ɔ nʋn yí mgban.

7 Sʋanlan biala m'ɔ kɔ li kunnunmun'n, ɔ 'nyan acɛdɪɛ sɔ'n. Mɪn 'kaci yí Nyanmɪan, yí kʋsʋ ɔ 'kaci mín wa.

8 Nan bé mɔ bɛ ngʋala man bé hue si si Zozi sʋ'n, ɔ nʋn bé mɔ bɛ nne man Zozi bɛ nni man ananhɔlɛ nun'n, ɔ nʋn busuɔfʋɛ mma'n, ɔ nʋn bé mɔ bɛ kun menian'n, ɔ nʋn bé mɔ bɛ bɔ

ajʋamannɪn'n, ɔ nʋn bé mɔ bɛ yɔ baye ninnge'n, ɔ nʋn bé mɔ bɛ sɔ amʋan'n, ɔ nʋn atofʋɛ'n-mɔ kʋalaatin, bé lɪka dɪɛ y'ɔ le asubula sîn nɪn anun mɔ like nvan nvan kɛ tui ndunmunlan'n wɔ nun nɪn anun. Ewue m'ɔ tian yí nnyuan nɪn anɪn."

9 Ɛhɪ anzin, mmɔfʋɛ nsʋ'n mɔ bɛ lile kangɔ nsʋ'n mɔ kasian munnzue'n-mɔ a yi bɛ́'n, bé nunhan kʋn kɔ a kɔ han kɔ hele mín kɛ: "Bala maan n géle wɔ́ atɔnvɔlɛ balasua'n, *Bʋa Baa nɪn ayɪ'n."

10 Ɔ kɔ fa mín wawɛ nun ɔ nʋn mín kɔ hɔ bʋka kpili kannganlaun kʋn asʋ. Ɔ kɔ hele mín anwʋntɪɛ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zoluzalɛmʋn'n. Ɔ fi Nyanmɪan anwʋn ɛlɔ anwunno ɔ lɛ ju asɪ.

11 Nyanmɪan anunminnyanmʋn'n lɛ ta kulo sɔ nɪn asʋ. Kulo sɔ'n ta kɛ ɛbʋɛ'n mɔ bɛ mian yí nwʋn'n. Ɔ ta kɛ ɛbʋɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yɪ zʋasɪpʋ'n m'ɔ tɪ mɪnmɪan-mɪnmɪan kɛ ɛbʋɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí kilisɪtalɪ'n.

12 B'a le kulo nɪn anwʋn dede ɔ'a yia. Yí nwʋn ele'n mɔ b'a le'n, sʋ hɔlɪ anwunno kpa. B'a kpɪkpɛ anʋan bulu nʋn nnyuan b'a gua yí nwʋn. Yê anʋan biala anun, nyanmɪansʋ bɔfʋɛ kʋn jin ɛbɛlɛ. Izalayɛ nvilie bulu nʋn nnyuan'n, b'a hɛlɛ kʋn biala dunman anʋan sɔ'n-mɔ asʋ.

13 Kulo nɪn anwʋn ele mɔ b'a le'n, yí ebue nnan'n kʋalaa asʋ, b'a kpɪkpɛ anʋan nsan b'a gua yí nwʋn. Yí ebue kʋn'n m'ɔ kɔ lɪka mɔ sɛnzɛ'n fite'n: anʋan nsan. M'ɔ kɔ lɪka mɔ sɛnzɛ'n tɔ'n: anʋan nsan. Sɔlɔ: anʋan nsan. Ngʋa: anʋan nsan.

14 Yí nwʋn'n mɔ b'a le'n, b'a fa nyɔbʋɛ bulu nʋn nnyuan yê b'a wula yí bʋ ɔ. Bʋa baa'n *mmɔfʋɛ bulu nʋn nnyuan'n, b'a hɛlɛ bé dunman nyɔbʋɛ sɔ'n-mɔ asʋ.

15 Bɔfʋɛ'n m'ɔ lɛ kan ɛjɔlɛ'n kele mín'n, ɔ le baka kʋn yí sa nun. Baka sɔ'n tɪ esika kɔkɔlɛ. Bɛ fa bɛ susu ninnge. Ɔ 'fa susu kulo'n, yí nwʋn'n mɔ b'a le'n, ɔ nʋn yí anʋan'n-mɔ.

16 Kulo nɪn anwʋn ele'n mɔ b'a le'n, yí kʋalaa sɛ. Bɔfʋɛ'n kɔ susu kulo'n, yí tɪnndɪɪn'n tɪ cilo akpɪɪ nnyuan cilo ɛya nnyuan, yí tɛtɛlɛ'n, nʋn yí sʋ anwunno'n kɛ ɔ tɪ yí nɪn anɪn, bie ndala man bie.

17 Ɔ kɔ susu talɛ'n kʋsʋ. Ɔ bɔ yí bʋ yí asɪ m'ɔ kɔ anwunno'n, ɔ tɪ mɛtɪlɪ abulasian nʋn nnan. Ɔ susuli yí kɛ menian'n-mɔ kpɪn susu bé ninnge'n.

18 Ɛbʋɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí zʋasɪpʋ'n, yê b'a fa b'a le yí nwʋn ɔ. Kulo'n muonun dɪɛ, bɛ le esika kɔkɔlɛ kpa yê b'a si ɔ. Bɛ nɪan nun an, bɛ nwun yí nzin kɛ bondoman.

19 Kulo nɪn anwʋn mɔ b'a le'n, nyɔbʋɛ mɔ yí nwʋn cian yê b'a fa b'a wula yí bʋ ɔ. B'a fa b'a tʋtɔ nun maan ɔ'a yɔ kanlanman kpa. Alimʋa ɛbʋɛ dɪɛ'n, bɛ fɛlɛ yí zʋasɪpʋ. M'ɔ tian yí nnyuan'n, bɛ fɛlɛ yí safii, m'ɔ tian yí nsan'n, bé fɛlɛ yí agatɪ, m'ɔ tian yí nnan'n, bɛ fɛlɛ yí emelodɪ,

20 m'ɔ tian yí nnun'n, bɛ fɛlɛ yí oninkisi, m'ɔ tian yí nsian'n, bɛ fɛlɛ yí saadʋanɪn, m'ɔ tian yí nsʋ'n, bɛ fɛlɛ yí kilizoliti, m'ɔ tian yí mɔcʋɛ'n, bɛ fɛlɛ yí belilɪ, m'ɔ tian yí ngʋanlan'n, bɛ fɛlɛ yí topazɪ, m'ɔ tian yí bulu'n, bɛ fɛlɛ yí kilizopalazɪ, m'ɔ tian yí bulu nʋn kʋn'n, bɛ fɛlɛ yí tulukʋazɪ, m'ɔ tian yí bulu nʋn nnyuan'n, bɛ fɛlɛ yí ametisitɪ.

21 Anʋan bulu nʋn nnyuan'n, bɛ le like'n mɔ bɛ fa bɛ yɔ afile'n, yê b'a fa b'a yɔ ɔ. Kulo nɪn asʋ gua'n tɪ esika kɔkɔlɛ kpa, bɛ nɪan nun an, bɛ nwun yí nzin kɛ bondoman.

22 M'an nnwun man asɔnɪn sua kulo sɔ nɪn asʋ. Ɔ sanlɪn kɛ yé Mɪn m'ɔ tɪ Tunminfʋɛ'n ɔ nʋn Bʋa baa'n yê bɛ tɪ asɔnɪn sua nɪn ɔ.

23 Bɛ mgbʋnndɛ man sɛnzɛ nʋn sala kulo sɔ nɪn asʋ. Afɪ Nyanmɪan anunminnyanmʋn'n ta kulo nɪn asʋ yê Bʋa Baa'n tɪ sʋ kanlannɪɛ.

24 Mân nɪn anun menian'n-mɔ 'ba nanndɪ yí jawe nɪn anun. Asɪɛ nɪn asʋ mmelemgbin'n-mɔ kʋsʋ 'ba fa bé anunminnyanmʋn'n bɛ bʋka sʋ.

25 Kulo nɪn asʋ anʋan'n-mɔ la sʋ cɪan daa, bɛ nnyin man, ɔ sanlɪn kɛ alɪsan nnʋn man ɛbɛlɛ.

26 Bɛ 'ba fa mân nɪn anun anwʋnndɪɛ'n nʋn anunminnyanmʋn'n kʋalaa bɛ ba kulo sɔ nɪn asʋ.

27 Like ɛtɛ fíí ngɔ man kulo sɔ nɪn asʋ. Sʋanlan mɔ yí abalabɔ'n tɪ ɛtɛ anaan ɔ di ato'n, ɔ ngɔ man kulo sɔ nɪn asʋ bie. Bé mɔ b'a hɛlɛ bé dunman wɔ Bʋa Baa'n ngʋan kalata nɪn anun'n, bé ala yê bɛ 'kɔ kulo sɔ nɪn asʋ ɔ.

22

Ngʋan baka'n

1 Ɛsɛ bɔfʋɛ'n kɔ hele mín ngʋan asue'n. Asue sɔ nɪn anyɪn'n tɪ jɪnlɪn jɪnlɪn, ɔ tɪ kɛ ɛbʋɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Kilisitalɪ'n. Asue sɔ nɪn ati'n fi Nyanmɪan nʋn Bʋa Baa'n bé belemgbin bia nɪn anun.

2 Ɔ sɪn kulo nɪn asʋ gua nɪn afian. Yí nʋan nnyuan nɪn asʋ yê ngʋan baka'n jin ɔ. Baka sɔ'n, ɔ su kpê bulu nʋn nnyuan afʋɛ kʋn anʋan. Sala biala ɔ su kʋn. Bɛ fa yí nyâ'n bɛ yɔ mân nɪn anun menian'n-mɔ ayile.

3 Like fíí kón nnʋn man kulo sɔ nɪn asʋ mɔ Nyanmɪan 'bɔ yí sasan ɔ.

Nyanmıan Kpili nʊn *Bʊa Baa'n, bɛ 'ba fa bɛ́ belemgbin bia'n bɛ sie kulo sɔ nın asʊ, yê yí ngʊa'n-mɔ 'ba sʊ yí.
4 Bɛ 'nwun Nyanmıan anyunnun, ɔ 'kɛlɛ yí dunman'n gua bɛ́ nwʊnman nın asʊ.
5 Alíɛ ngɔ san man kulo sɔ nın asʊ, bɛ ngɔ sɔ man kanlannıɛ ɛbɛlɛ, eyua kʊsʊ ngɔ fi man ɛbɛlɛ, ɔ sanlın kɛ Nyanmıan muonun 'ba ta bɛ́ nwʊn. Bɛ́ kʊsʊ bɛ 'di belemgbin cıan daa.

Kalata nın agualıɛ nun

6 Bɔfʊɛ'n kɔ han kɔ hele mín kɛ: "Ɛjɔlɛ ɛhı-mɔ tı ananhɔlɛ, ɔ fata kɛ sʊanlan biala de di. Yɛ́ Mın Nyanmıan mɔ ɔ'a fa yí Wawɛ'n ɔ'a wula yí mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ anun'n, ɔ a yí bɔfʊɛ'n kɛ ɔ bála ɔ'a han ninnge mɔ ɔ 'ba a kıkaala nın anwʊn ɛjɔlɛ ɔ héle yí ngʊa'n-mɔ."
7 Zozi nwan: "Nıan, mın 'ba kıkaala! Bɛ́ mɔ bɛ de kalata ɛhı anun ɛjɔlɛ'n mɔ Wawɛ nın a han'n bɛ di'n, nyila hán bɛ́."
8 Mín Zʊan, mıın di adanzıɛ kɛ m'an tı ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ, ɛsɛ m'an nwun yí mín nyınsʊ. Mɔ n nwunlin ninnge sɔ'n-mɔ, mɔ ɛsɛ n yuelı ɛjɔlɛ'n tie'n, n gɔ tu n gɔ tɔ bɔfʊɛ'n m'ɔ anın ɔ lɛ kan ɛjɔlɛ'n kele mín nın aja nun n gɔ sʊ yí.
9 Mɔ n yɔlı sɔ'n nán ɔ'a han ɔ'a hele mín kɛ: "N'ɛ yɔ yí sɔ! N dı yɛ́ Mın akʊa kɛ wɔ́. N dı yɛ́ Mın akʊa kɛ wɔ́ nianman'n-mɔ mɔ bɛ tı mgbɔmanfʊɛ'n. N dı yɛ́ Mın akʊa kɛ bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ de kalata ɛhı anun ɛjɔlɛ'n bɛ di'n. Yí ti, sʊ Nyanmıan kʊnmgba cein ala."
10 Ɛhı anzin, ɔ kɔ han kɔ hele mín kɛ: "Wawɛ nın Anʊan Ɛjɔlɛ'n mɔ a hɛlɛ yí kalata ɛhı anun'n, n'ɛ sie sʊ nzɔlɛ. Ɔ sanlın kɛ ninnge sɔ'n-mɔ kʊalaa mɛlɛ'n mɔ bɛ heleli nın a kpunnge.
11 Sʊanlan m'ɔ yɔ nyɔlıɛ ɛtɛ'n, ɔ bɔ́ mɔndınlın ɔ yɔ́ nyɔlıɛ ɛtɛ sɔ'n ɔ hɔ́ yí nyunnun. M'ɔ kulo yí nwʊn efian'n, ɔ bɔ́ mɔndınlın ɔ gúa yí nwʊn efian ɔ hɔ́ yí nyunnun. Nan sʊanlan kʊsʊ m'ɔ kulo ye ɛyɔlɛ'n, ɔ bɔ́ mɔndınlın ɔ yɔ́ ye sɔ'n ɔ hɔ́ yí nyunnun. Sʊanlan kʊsʊ mɔ yí nwʊn tı'n, ɔ bɔ́ mɔndınlın ɔ tánlan anwʊntıɛ nın anun."
12 Zozi nwan: "Nıan, mın 'ba kıkaala! Mın nʊn sʊanlan kʊn biala junman'n m'ɔ lili nın anwʊn ahatua lɛ ba.
13 N dı Alıfa nʊn Omega, n na bɛ́ ti, n na bɛ́ bʊ ati, n dı abʊbɔ n dı ayuelıɛ."
14 Nyila hán bɛ́ mɔ bɛ kpʊ bɛ́ taladıɛ'n. Ɔ sanlın kɛ bɛ le atın bɛ sın anʊan nın anun bɛ wʊlʊ kulo nın anun bɛ di baka mma'n m'ɔ man ngʊan'n bie.
15 Nan busuɔfʊɛ mma, bɛ́ mɔ bɛ yı jiliwa, ajʊamannın mma, bɛ́ mɔ bɛ kun menian, bɛ́ mɔ bɛ sɔ amʊan ɔ nʊn bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ kulo ato elie'n, bɛ́ dıɛ, bɛ ngɔ man kulo sɔ nın asʊ bie.
16 "Mín Zozi, m'an sʊan mín bɔfʊɛ'n kɛ ɔ nánndı Asɔnın'n-mɔ anun ɔ hán ɛjɔlɛ sɔ'n kʊalaa ɔ héle ɛmɔ. N dı belemgbin Davidi afilie nın anun sʊanlan. N dı alıbahıan nzalama'n m'ɔ ta sɛlɛ'n".
17 Nyanmıan Wawɛ'n nʊn atɔnvɔlɛ balasua'n nwan: "Bala!" Sʊanlan m'ɔ kɔ tı ɛjɔlɛ sɔ'n, yí kʊsʊ ɔ hán kɛ: "Bala!" Sʊanlan mɔ nzuhoe lɛ kun yí'n, ɔ bála. Sʊanlan m'ɔ kulo kɛ ɔ nʊn ngʊan nzue'n bie'n, ɔ bála a nʊn bie mgban.
18 Mín Zʊan, mıın kannzʊ bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ lɛ tie ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan Wawɛ nın a yı a hele wɔ kalata ɛhı anun'n kɛ: Sɛ sʊanlan kʊn tʊ ɛjɔlɛ ɛhı asʊ bie a, Nyanmıan 'tua yí kalɛ ɔ man munnzue'n mɔ ɔ 'kan mân'n mɔ b'a hɛlɛ yí ɛjɔlɛ wɔ kalata ɛhı anun'n kan yí maan ɔ bʊ sʊ.
19 Ɛsɛ sɛ sʊanlan kʊn yı ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan Wawɛ nın a yı a hele wɔ kalata ɛhı anun'n bie a, yí ngʊan baka baa dıɛ'n, Nyanmıan 'tʊa yí de. Ɛsɛ anwʊntıɛ kulo'n mɔ b'a han yí nwʊn ɛjɔlɛ wɔ kalata ɛhı anun'n, Nyanmıan mman man sʊanlan sɔ'n ngɔ man ɛlɔ bie.
20 Sʊanlan'n m'ɔ lɛ kan ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ'n nwan: "Yuo, mın 'ba kıkaala."
Amın! Yɛ́ Mın Zozi, bala!
21 Yɛ́ Mın Zozi nwún ɛmɔ kʊalaa anwʊn anwunnvoe!